

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

LL
Q78 dei Ges

7836

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM,

JUXTA

EDITIONEM GOTTINGENSEM

JOHANNIS MATTHIÆ GESNERI.

ACCEDUNT

PRÆFATIO

ET

INDICES COPIOSISSIMI.

=====
VOL. II.
=====

OXONII:

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

MDCCCVI.

114329
5/6/11

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER OCTAVUS.

PROŒMIUM.

HIS fere, quæ in proximos quinque libros collata sunt, ratio *inveniendi*, atque inventa *disponendi*, continetur^a: quam ut per omnes numeros penitus cognoscere, ^b ad summam scientiæ necessarium est, ita incipientibus brevius ac simplicius tradi ^c magis convenit. Aut enim difficultate institutionis tam numerosæ^d atque perplexæ detereri solent: aut eo tempore, quo præcipue alenda ingenia, atque indulgentia quadam enutrienda sunt, asperiorum tractatu rerum atteruntur: aut, si hæc sola didicerint ^e, satis se ad eloquentiam instructos arbitrantur: aut, quasi ad certas quasdam dicendi leges alligati, conatum ³ omnem reformidant. Unde existimant accidisse, ut, qui diligentissimi Artium scriptores exstiterunt, ab eloquentia longissime fuerint. Via tamen opus est incipientibus, sed ea plana, et cum ad ingrediendum, tum ad demonstrandum expedita. Eligat itaque peritus ille præceptor ex omnibus optima, et tradat ea demum in præsentia, quæ ^f placent, remota refutandi cetera mora. Sequuntur enim

^a continentur Jenf.
^e didicerunt G. Jenf.

^b et *inf. id.*

^c om. G.

^d innumerosæ Jenf.

^f quæ placent om. G. nec forte male.

3. *ab eloquentia longissime*] Ut contra eloquentior est ipse Fabius, quam in præceptionum Artis minutarum subtilitate (in his enim, quæ summa sunt et naturalia, plane

regnat) accuratior; sæpe eo nomine reprehensus a Vossio, qui dicendo nunquam profecto cum illo contendisset.

discipuli, quo duxeris^g. Mox cum robore discendi crescit etiam eruditio. Idem primo solum iter credant esse, in 4 quod inducentur, mox^h illud cognituri etiam optimum. Sunt autem neque obscura, neque ad percipiendumⁱ difficilia, quæ scriptores diversis opinionibus pertinaciter tuendis involverunt. Itaque in toto artis hujusce tractatu 5 difficilius est judicare, quid doceas; quam, cum judicaris, docere: præcipueque in duabus his partibus perquam sunt pauca, circa quæ si is, qui instituetur^l, non repugnaverit, pronum ad cetera habiturus est cursum. Nempe e- 6 nim plurimum in hoc laboris exhaustimus, ut ostenderemus rhetoricen *bene dicendi scientiam, et utilem, et artem, et virtutem esse*: materiam ejus *res omnes*, de quibus dicendum esset. Tum^m et eas in tribus fere generibus, *demonstrativo, deliberativo, judicialique* reperiri. Orationem porro omnem constare *rebus, et verbis*: in rebus intuendam *inventionem*, in verbis *elocutionem*, in utrifqueⁿ *collocationem*: quæ *memoria* complecteretur, *actio* commendaret. Oratoris officium, *docendi, movendi, delectandi* partibus 7 contineri. Ex quibus ad docendum, *expositio et argumentatio*; ad movendum, *affectus* pertinerent: quos per omnem quidem causam, sed maxime tamen in ingressu^o ac fine dominari. Nam *delectationem*, quamvis in utraque sit eorum, magis tamen proprias *in elocutione* partes habere. *Quæstiones* alias *infinitas*, alias *finitas*, quæ perso- 8 nis, locis, temporibus continerentur. In omni porro materia tria esse quærenda, *an sit? quid sit? quale sit?* His adjiciebamus, *demonstrativam*^p laude ac vituperatione constare. In ea, quæ ab^q ipso, de quo diceremus, quæ post eum acta essent, intuendum. Hoc opus tractatu *honestorum*^r *utiliumque* constare. *Suasoriis* accedere tertiam par- 9 tem ex conjectura, *possitne fieri? et, an esset futurum?* de quo deliberaretur. Hic præcipue diximus spectandum, *quis, apud quem, quid?* diceret. *Judicialium* causarum alias in singulis, alias in pluribus controversiis consistere: et in quibusdam sufficere^s modo *intentionem*, modo *depul-*

^g vixeris G.   ^h post *inf.* G.   ⁱ præcipiendum Jenf.   ^l instituitur G. Jenf.   ^m *om.* G.   ⁿ utraque G. Jenf.   ^o egressu G.   ^p *om.* G.   ^q ante ipsum G.   ^r honestissimorum G.   ^s *om.* G. Jenf.

5. *perquam sunt pauca*] Querit transitum ad recapitulationem dicatorum, i. e. ἀνακαταίσιον.

9. *tertiam partem*] Nimirum duas habent communes cum *demonstrativa*, de *honestis* ac de *utilibus*.

tionem : porro *depulsionem* omnem infinitione duplici, *factumne*, et an hoc factum esset? præterea *defensione* ac *trans-*
 10 *latione*^t constare. *Quæstionem* aut ex facto, aut ex scripto esse. *Ex facto*, de rerum fide, proprietate, qualitate. *Ex*^u
scripto, de verborum vi, aut voluntate : in quibus vis tum
 caussarum, tum actionum inspicere solet, quæque aut scrip-
 ti et voluntatis, aut ratiocinativæ^x, aut ambiguitatis, aut
 11 legum^z contrariarum specie continetur. In omni porro
 causa judiciali quinque esse partes : quarum *exordio* con-
 ciliari audientem, *narratione*^a causam proponi, *confirma-*
tionem^b roborari, *refutatione*^c dissolvi, *peroratione* aut me-
 12 *moriâ* iudicis refici, aut animos moveri. His argumen-
 tandi et afficiendi locos, et quibus generibus concitari,
 placari, resolvi iudices oportet, adjecimus. Accessit ratio
 divisionis. Credere modo, qui discet, velit, certam^d
 quamdam viam esse, in qua multa etiam sine doctrina
 præstare debeat per se ipsa natura, ut hæc, de quibus dixi,
 non tam inventa a præceptoribus, quam, cum fierent, ob-
 13 servata esse videantur. Plus exigunt laboris et curæ, quæ
 sequuntur. Hinc^e enim jam *elocutionis* rationem tracta-
 bimus, partem operis, ut inter omnes oratores convenit,
 difficillimam. Nam et M. Antonius, cujus supra habui-
 mus^f mentionem, ait *a se disertos visos esse multos, eloquen-*
tem autem^g *neminem*. *Disertis*^h satis putat, dicere quæ
 oporteat : ornate autem dicere, proprium esseⁱ *eloquen-*
 14 *tissimi*. Quæ virtus si usque ad eum in nullo reperta est,
 ac ne in^l ipso quidem, aut L. Crasso, certum^m est et in
 his et in prioribus eam desideratam, quia difficillima fuit.
 Et Marcus Tullius *inventionem* quidem ac *dispositionem*
 15 prudentis hominis putatⁿ, *eloquentiam* oratoris. Ideoque
 præcipue circa partis hujus præcepta^o elaboravit. Quod

^t detractione G. altercatione Jenf. translat. *videtur a sola Regii conjectura.*

^u om. G. Jenf. ^x ratiocinativa aut ambiguitate G. *recte, arbitror.* ^z re-
 rum G. Jenf. ^a narr. proposita G. Jenf. ^b confirmari G. ^c refu-
 tatione aut memoriâ refici G. Jenf. *et plerique MSS. Restitutio debetur inge-
 nio Regii.* ^d tertia quædam varia et G. ^e Hic jam G. ^f habueri-
 mus G. ^g om. G. ^h diserto G. ⁱ est G. ^l in om. G. in ipso
 om. Jenf. ^m tum est et his et prioribus etiam desiderata G. ⁿ judi-
 cat G. ^o om. Jenf.

10. *proprietate*] h. e. finitione. Nam *ιδιότητος* sive *proprietatis verbo finitionem ostendi*, dixit ipse 3, 6, 52.

13. *M. Antonius*] In quodam libello, cujus facit ipse mentionem

apud Cic. de Orat. 1, 21, pr. Memoratur etiam in Orat. c. 5. Vid. 7, 3, 16.

14. *M. Tullius*] Locus est in Orat. c. 14.

eum merito fecisse, etiam ipso rei, de qua loquimur, nomine palam declaratur. *Eloqui* enim hoc^p est, omnia, quæ mente conceperis, promere, atque ad audientes perferre, sine quo supervacua^q sunt priora, et similia gladio condito, atque intra vaginam suam hærenti^r. Hoc ita-¹⁶ que maxime docetur; hoc nullus^s nisi^t arte assequi potest; huc^u studium adhibendum; hoc exercitatio petit, hoc imitatio, hic omnis ætas consumitur; hoc maxime orator oratore præstantior; hoc^x genera ipsa dicendi alia aliis potiora. Neque enim Afiani, aut quocumque alio¹⁷ genere corrupti, res non viderunt, aut eas non collocaverunt: neque, quos *aridos* vocamus, stulti, aut in caussis cæci fuerunt: sed his iudicium in eloquendo ac modus; illis vires defuerunt: ut appareat in hoc et vitium et virtutem esse dicendi. Non ideo tamen sola est agenda cura¹⁸ verborum. Occurrat enim necesse est, et, velut in vestibulo protinus apprehensuris hanc confessionem meam, resistam iis, qui, omiſſa rerum (qui nervi sunt in caussis) diligentia, quodam inani circa voces studio senescunt: idque faciunt gratia decoris, quod est in dicendo, mea quidem opinione, pulcherrimum, sed cum sequitur, non cum affectatur. CORPORA sana^y, et integri sanguinis, et ex-¹⁹ercitatione firmata, ex iisdem his speciem accipiunt, ex quibus vires: namque et colorata, et adstricta, et lacertis expressa^z sunt, sed eadem si quis vulsa atque fucata mu-

^p Vid. om. hoc.   ^q semper vacua Jens.   ^r hærenti conj. Gebh. Crep. 3, 8.   ^s nullum—posse Jens.   ^t sine G.   ^u hic G. Jens.   ^x hæc G. Jens.   ^y sua G.   ^z oppressa G. male.

15. *gladio condito—hærenti*] Frustra metuit ταυτολογία Gebhardus, quem præclare repulit Burmannus. Sic *enses conditos* una cum vagina repositos dixit Hor. Epod. 7, 2.

17. *his—illis*] Sæpe ita Fabius, ut hoc ad remotius, ad propius illud referat. Vid. ad 6, 1, 9.

19. *Corpora sana*] Locum illum de pulchritudine, naturaliter sanitatem, utilitatem, artem consequente, eleganter tractatum vide a Cic. de Orat. 3, 45. sq. Varr. de R. R. 1, 4, 2. Nostro præsertim 8, 3, 8. et 9, 4, 8.

19. *adstricta, et lacertis express.*] Hæc se naturaliter consequuntur.

Quo magis *adstricta* nervis sunt corpora sana, bene nutrita, eademque virilia, tanto magis illa ipsa vi *exprimuntur*, ut appareant emineantque *lacerti*: ipsa exercitatio, quæ *adstringat* nimirum nervos, *lacertos exprimit*, ut noster ait 8, 3, 10. Ab hac *expressione* deinde et artis opera *expressa* dicuntur, de quibus Burm. h. l. Cæterum *lacerti* non modo pars brachii humeris proxima; quod contra aliorum Lexicorum errorem in Fabriano Thesaurο ostendimus; sed ii, quos medici *musculos* appellant. Itaque Columella 6, 37, 6, ut *pectus musculosum*, sic *lacertosa femina* poscit

- 20 liebriter comat, fœdissima sunt ipso formæ labore. Et *cultus concessus atque magnificus addit hominibus*, ut Græco versu testatum est, *auētoritatem*: at muliebris et luxuriosus, non corpus exornat, sed detegit mentem. Similiter illa translucida et versicolor quorundam elocutio res ipsas^a effeminat, quæ illo verborum habitu vestiuntur^b.
- 21 CURAM ergo verborum, rerum volo esse sollicitudinem. Nam plerumque optima^c rebus cohærent, et cernuntur suo lumine: at nos quærimus illa, tamquam lateant semper, seque subducant. Ita numquam putamus circa id esse, de quo dicendum est: sed ex aliis locis petimus, et
- 22 inventis vim afferimus. Majore animo aggredienda eloquentia est: quæ, si toto corpore valet, ungues polire, et capillum reponere, non existimabit ad curam suam pertinere. Sed evenit plerumque, ut^d hac diligentia deterior etiam fiat oratio. Primum^e, quia sunt optima minime arcessita, et simplicibus atque ab ipsa veritate profectis similia. Nam illa, quæ curam fatentur, et ficta atque composita videri etiam volunt, nec gratiam consequuntur, et fidem amittunt, propter id, quod sensus obumbrant, et
- 24 VELUT læto gramine sata strangulant. Nam et, quod recte dici potest, circumimus^f amore verborum: et, quod satis dictum est, repetimus: et, quod uno verbo patet, pluribus oneramus: et pleraque significare melius putamus, quam dicere. Quid? quod nihil jam proprium placet, dum parum creditur disertum, quod et alius dixisset? A corruptissimo quoque poetarum figuras seu translationes mutuamur: tum demum ingeniosi scilicet, si ad

^a ipsa Jensf.

^b vestiuntur G.

^c optime G. Jensf.

^d in *inf. iid.*

^e om. G.

^f circumimus G.

asinum admissarium: et Varro 2, 7, 13, *equum maxime crescere ait, cum est trimus, et lacertosum fieri*; idemque 3, 9, 5, *lacertosus* esse vult gallos gallinaceos. Nec absurdum forte fuerit putare, eadem similitudine et figura hos *lacertos* primum a *lacerto* pisce vel quadrupede dictos, qua deinde *musculi*. Firmat hæc non Gorraeus modo, qui *μὲν lacertum* vocat: sed Gloss. vetus, *Lacerti μῦες βραχίωνων*.

20. *cultus concessus*] Jam Cælii Rhodigini indicio hic laudatus Hom. Od. 2. 29. ubi Minerva hor-

tatur Nauficaam, ut ad instantes nuptias vestes lavet, *Ἐν γὰρ τοῖς τῶν φάτις ἀνδρῶντος ἀναλαβῆσι Ἑσθλή*.

20. *translucida et versicolor*] Prius ad Coas vestes adludit, *ventum illam textilem, nebulam lineam*, in qua matrona eadem omnibus in theatro publicat, quæ dat adultera in cubiculo &c. Locus classicus ad Petron. c. 55. *Versicolor* ad meretricium et ipsum cultum pertinet: hæc est *maculosa oratio* Petronii c. 2; de qua Bergerus de Nat. Pulchr. Orat. p. 11.

intelligendos nos opus sit ingenio. Atqui satis aperte Cicero præceperat, *in dicendo vitium vel maximum esse, a vulgari genere orationis, atque a consuetudine communis sensus abhorrere*. Sed ^s ille durus, atque ineruditus: nos ²⁶ melius, quibus sordent omnia, quæ natura dictavit ^h: qui non ornamenta quærimus, sed lenocinia: quasi vero sit ulla ^l verborum, nisi rei cohærentium, virtus: quæ ut propria sint, et dilucida, et ornata, et apte collocentur, si tota vita laborandum est, omnis studiorum fructus amissus est. Atque plerosque videas hærentes circa singula, et ²⁷ dum inveniunt, et dum inventa ponderant, ac dimetiuntur. Quod ^l etiam ^m si idcirco fieret, ut semper optimis uterentur, abominanda tamen hæc infelicitas erat, quæ et cursum dicendi refrenat, et calorem cogitationis extinguit mora et diffidentia ⁿ. Miser enim et (ut sic dicam) ²⁸ pauper orator est, qui nullum verbum æquo animo perdere potest. Sed ne perdet quidem, qui rationem loquendi ^o primum cognoverit, tum lectione multa et idonea copiosam sibi verborum supellectilem compararit, et huic adhibuerit artem collocandi: deinde hæc omnia exercitatione plurima roborarit, ut semper in promptu sint, et ante oculos. Namque ^p hoc qui fecerit, ei ^q res cum no- ²⁹ minibus suis occurrent. Sed opus est studio præcedente, et acquisita facultate, et quasi reposita. Namque ista quærendi, judicandi, comparandi anxietas, dum discimus, adhibenda est, non cum dicimus. Alioqui, SICUT qui patrimonium non pararunt, subinde quærent: ita in oratione, qui non satis laborarunt. Si præparata vis dicendi ³⁰ fuerit, erunt ^r in officio, sic ut non ad requisita respondere, sed ut semper sensibus inhæreere videantur, atque ^s UT umbra corpus sequi. Tamen ^t in hac ipsa cura est aliquid ³¹ satis. Nam, cum Latina, significantia, ornata, ^u apte sint

^s sed et ille G. sed ille et G. ^h ditavit G. Jenf. *ex Italismo*. ⁱ illa iid.
^l Quæ—fient G. ^m om. G. Jenf. ⁿ differentia iid. ^o eloq. G. ^p Sic G. et *inf. al.* ^q sibi G. Jenf. ^r erunt inofficiosi non ut ad requ. Jenf. erit in officio sic non ut requisiti G. ^s eos *inf. G.* ^t om. Jenf. ^u cum *inf. G.*

25. Cicero] De Orat. 1, 3.

29. reposita] In thesauris et horreis collecta, unde promere ad usum possis, quoties opus est.

30. erunt in officio] Videbatur mihi ita constituendus atque interpretandus hic locus, *Erunt in officio*

verba sic, non ut requisita demum et arcessita respondere, sed ultro ita adesse et nutum quasi observare, ut semper sensibus inhæreere videantur. Famuli vel ministri, aut in proximo sunt, vocandi tamen; aut coram ad nutum intenti: sic verba.

* collocata, quid amplius laboremus? Quibusdam tamen nullus finis calumniandi est, et cum singulis pene syllabis commorandi^z: qui, etiam cum optima sint reperta, quæ-
runt aliquid, quod sit magis antiquum, remotum, inopi-
natum; nec intelligunt, jacere sensus in oratione, in qua
32 verba laudantur. Sit igitur cura elocutionis quam ma-
xima, dum sciamus tamen^a, NIHIL verborum causa esse
faciendum, cum verba ipsa rerum gratia sint reperta:
quorum ea sunt maxime probabilia, quæ sensum animi
nostri optime promunt, atque in animis judicum, quod^b
33 volumus, efficiunt. Ea debent præstare sine dubio et ad-
mirabilem^c et jucundam orationem: verum *admirabilem*
non sic, quo modo prodigia miramur; et *jucundam*^d, non
deformi voluptate^e, sed cum laude ad dignitatem con-
juncta.

I. Igitur, quam Græci *φράσιν* vocant, Latine dicimus
elocutionem. Eam spectamus in^f verbis aut *singulis*, aut
conjunctis. In *singulis* intuendum est, ut sint *Latina*, *per-
spicua*, *ornata*, et ad id, quod efficere volumus, *accommo-
data*: in *conjunctis*, ut *collocata*, ut *figurata*. Sed ea, quæ
2 de ratione Latine atque emendate loquendi fuerunt di-
cenda, in libro primo, cum de^g *grammaticæ* loqueremur,
executi sumus. Verum illic tantum, ne vitiosa essent,
præcepimus^h: hic non alienum est admonere, ut sint
quam minime *peregrina*, et *externa*. Multos enim, qui-
bus loquendiⁱ ratio non desit, invenias^l, quos curiose po-
tius loqui dixeris, quam Latine: quo modo et illa Attica
anus Theophrastum, hominem alioqui disertissimum, au-

* Vid. leg. sunt.   z commoriendi G. et al. ap. Bur.   a om. G.   b nos
inf. G. Jenf.   c adm. efficere non sic omittis rel. G.   d Sic G. orationem
inf. al.   e voluntate Jenf.   f om. G. Jenf.   g cum grammaticen G.
h Sic G. præcipimus al.   i eloquendi G.   l inveniam Jenf.

31. nullus finis calumniandi] Huc facit egregie Plin. 34, 8, f. 19. Ex omnibus autem maxime cognomine insignis est Callimachus, semper calumniator sui, nec finem habens diligentiae, ob id καυζότεχης; appellatus, memorabili exemplo adhibendi curæ modum. Similis, sed diversa tamen est illa calumnia timoris, et cæcæ suspicionis tormentum, de quo Cæcina queritur sub Cic. fam. 6, 7. ubi animus ita secum loquitur, Hoc probabit Cæsar; hoc verbum

suspiciosum est; quid si hoc muto? at vereor, ne pejus sit &c.

31. commorandi] Possit aliquis arguari, elegans esse illud, quod Gothæ legitur, commoriendi, indicari enim summum studii gradum: sed vix pateret consensescere aliquem cum singulis pene syllabis, nedum commori.

2. anus Theophrastum] Refert Cicero in Bruto, c. 46, Cum percunctorietur ex anicula quadam, Quanti aliquid venderet? et respon-

notata unius affectatione^m verbi, hospitem dixit: nec alio se id deprehendisse interrogataⁿ respondit, quam quod *nimum Attice* loqueretur. Et in Tito Livio, miræ facundia³ viro, putat inesse Pollio Afinius quamdam *Patavinitatem*. Quare, si fieri potest, et verba omnia, et vox, hujus alumnum^o urbis oleant, ut oratio Romana plane videatur, non civitate donata.

II. *Perspicuitas* in verbis præcipuam habet proprietatem: sed *proprietas* ipsa non simpliciter accipitur. Primus enim intellectus est sua cujusque rei appellatio: qua non semper utimur. Nam et obscæna vitabimus, et fordidâ, et humilia. Sunt autem humilia infra dignitatem rerum, aut ordinis. In quo vitio cavendo non mediocriter quidam errare solent, qui omnia, quæ sunt in^p usu, etiam si causæ necessitas postulet^q, reformidant^r: ut ille, qui in actione *Ibericas herbas*, se solo nequidquam^s intelligente, dicebat, nisi irrideus hanc vanitatem Cassius Severus, *spartum* cum dicere velle indicasset. Nec video, quare clarus orator *duratos muria pisces* nitidius esse crediderit, quam ipsum id, quod vitabat^t. In hac autem proprietatis specie, quæ nominibus ipsis cujusque rei utitur, nulla virtus est: atque ei contrarium est vitium id, quod^u apud nos *improprium*, *ἀκρῶς* apud Græcos vocatur: quale est,—*tantum sperare dolorem*: aut, quod in oratione Dolabellæ emendatum a Cicerone annotavi, mor-

^m affectatione id.   ⁿ interrogat Jenf.   ^o alumnam esse urbis oleat G.
^p om. G. Jenf.   ^q postulat G.   ^r reformident Jenf.   ^s nequaquam
 G. Jenf.   ^t videbat iid.   ^u om. G. Jenf.

disset illa, Hospes, non pote minoris, tulisse eum moleste, se non effugere hospitis speciem, cum ætatem ageret Athenis, optimeque loqueretur. Simile quid de Q. Valerio Sorano memorat de Orat. 3, 11, extr.

3. *Livio—Patavinitatem*] Vid. 1, 5, 56.

3. *alumnum urbis oleant*] Cic. de Orat. 3, 12. *Cum sit quædam certa vox Romani generis urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animadverti possit, nihil sonare aut olere peregrinum; banc sequamur.* Plura de olere hoc sensu usurpato Burn.

II, 2. *spartum*] Nimirum pa-

tria sparti Hispania. Locus de eo classicus Plin. 19, 2, f. 7. sq.

3. *duratos muria pisces*] Firmatos sale et durabiliores redditos; cum alioquin cito in tabem solverentur. Hinc ipsa *muria dura* dicitur, ut *pallida mors* nimirum, et *tristis sententia*, quæ pallidos ac tristes reddunt. Laudati sunt, qui egerint de *muria dura* a Schoettgenio et me ad Col. 12, 6, 1, ubi ejus faciendæ ratio traditur. Vitabat autem clarus hic orator, quisquis fuit, *sulfamenta* dicere.

3. *sperare dolorem*] Quod est Virgilii Æn. 4, 419.

tem ferre^x: aut, qualia nunc laudantur a quibusdam, quorum est, de^z cruce^a decernere^b, verba ceciderunt. Non tamen, quidquid non erit proprium, protinus et improprii vitio laborabit: quia primum omnium multa sunt et
 5 Græce et Latine non denominata. Nam et, qui jaculum emittit, *jaculari* dicitur; qui pilum^c aut sudem, appellatione privatim sibi assignata caret: et ut, *lapidare* quid sit, manifestum est, ita glebarum testarumque jactus non habet nomen. Unde abusio, quæ κατὰ χροίους dicitur, nec
 6 cessaria. *Translatio* quoque, in qua vel maximus est orationis ornatus, verba non suis rebus accommodat. Quare proprietas non ad nomen, sed ad vim significandi refer-
 7 tur: nec auditu, sed intellectu perpendenda est. Secundo modo dicitur proprium inter plura, quæ sunt ejusdem nominis, id^d, unde cetera ducta sunt: ut *vertex*^e est contorta in se aqua, vel quidquid aliud similiter vertitur; inde propter flexum capillorum pars est^f summa capitis; et ex hoc, quod^g est in montibus eminentissimum. Recte, inquam^h, dixeris hæc omnia *vertices*; proprie tamen, unde initium est. Sicⁱ *soleæ*, et *turdi* pisces, et cetera^l.
 8 Tertius est huic diversus modus, cum res communis pluribus in uno aliquo^m habet nomen eximium: ut carmen funebre proprie *Nænia*, et tabernaculum ducis *Augurale*ⁿ.

^x fere *Sph. Jenf.* morem ferre *marg. Vasco. et Steph.* ^z et *inf. G.*

^a de cruce *om. Jenf.* de cornice *quorundam marg.* ^b *om. G. et al. ap. Bur.*

^c pilam *G.* ^d et—dicta *G. Jenf.* ^e vortex *iid.* ^f *om. iid.* ^g quod

est *om. iid.* ^h *om. iid.* ⁱ sicut *G.* ^l *om. G.* ^m loco *G.*

ⁿ *Augustale G. Jenf. Lectio nostra est a conjectura Schelii, firmata a Burm. ex Cod. Almel.*

4. mortem ferre] Non pro *perferre* posuit igitur Dolabella; proprium enim: sed forte pro *inferre*. Verum hæc quidem hariolatio est: ut et in proxime sequentibus, quorum tum de lectione tum de significatione disputatio exitum vix potest habere, cum extra seriem et contextum orationis huc illuc temere vagari conjecturam necesse sit.

5. pilum] Rectissime, ut plerique Burmannus, emendationem in Turnebianis propositam recepit: *pilum* enim, Romanum missile, cum jaculo et sude multo melius, quam *pila* convenit.

6. proprietas non ad nomen] Hoc vult. Propria hic non opponuntur

translatis, aut tropis aliis, sed ea sunt, quæ usus emendate loquentium unicuique rei ita adsignavit, ut facillime eam agnoscant, qui audiunt. Potest itaque verbum idem esse improprium, h. e. translatum et a prima sua notione inflexum, et tamen *proprium*, propter vim suam significandi non minus, quam magis certam, fixam, usitatam et perpetuo cum re, quam notat, coherentem, quam est prima illa. Ita *calor* vel *ardor* et *æstus* de adfectibus animi non minus proprie quam de ignis et aquarum motu adhibentur. Vid. mox s. 11. et 8, 6, 7.

8. *Augurale*] Eruditissime hic

Item, quod commune est et aliis nomen, intellectu alicui rei peculiariter tribuitur^o, ut *urbem*, Romam accipimus, et *venales*, novitios, et *Corinthia*, æra: cum sint urbes aliæ quoque, et venalia multa, et tam aurum et argentum, quam *æs Corinthium*. Sed ne in his quidem virtus oratoris inspicitur. At illud jam non^p mediocriter pro⁹ bandum, quod hoc etiam laudari modo solet, ut proprie dictum, id est, quo nihil inveniri possit significantius: ut Cato dixit, *C. Cæsarem ad evertendam rempublicam sobrium accessisse*: ut Virgilius *deductum carmen*, et Horatius *acrem tibiam, Hannibalemque dirum*. In quo modo¹⁰ illud quoque est a quibusdam traditum proprii genus ex appositis, quæ epitheta dicuntur, ut, *Dulce mustum*: et, *Cum dentibus albis*. De quo genere alio loco dicendum est. Etiam, quæ bene translata sunt, *propria* dici solent. Interim autem, quæ sunt in quoque genere⁹ præcipua, ¹¹ *proprii* locum accipiunt, ut Fabius inter plures imperatorias virtutes *Cunctator* est appellatus. Possunt videri verba, quæ plus significant, quam eloquuntur, in parte ponenda perspicuitatis: intellectum enim adjuvant. Ego autem libentius *emphasin* retulerim ad ornatum orationis, quia non, ut intelligatur, efficit^r, sed, ut plus intelligatur. At obscuritas fit etiam verbis ab usu remotis: ut, si¹² commentarios quis pontificum, et vetustissima fœdera, et

• attribuitur G.   P modo G.   9 om. G. Jenf.   r efficiat Jenf.

de *Augurali*, non *Augustali*, disputat Burmannus, Scheliique conjecturam hoc loco confirmat, quam is proposuerat ad Hygin. de Castram. p. 52. sq.

9. *sobrium accessisse*] Dissimilem proinde Catilinæ et aliorum vel vino, vel mala alia libidine, ebriosorum: tanto magis ergo formidandus reipublicæ, tanto magis abominandus Catoni. *Vini* eum *parcissimum* ne inimicos quidem negasse, refert Sueton. c. 53, ubi nec hanc Catonis vocem omittit.

9. *Virgilius*] Ecl. 6, 5. Observat Broukhufius ad Tib. 2, 1, 54, *ducere* ad serium et Heroicum proprie carmen pertinere. Ovid. Met. 1, 4, *Ad mea perpetuum deducite tempora carmen*.

9. *Horatius*] *Acres tibia* Horatii

Od. 1, 12, 1, ad sonum, puto, illum acutum, clamorosum, et penetrabilem refertur: deinde etiam famæ vim potest significare longe lateque sonantis. *Hannibal dirus* est Od. 2, 12, 2. 3, 6, 36. Cujus epitheti quanta vis sit, vel inde apparet, quod formula *diris devorere*, ad summam infelicitatem et extremam perniciem pertinet.

10. *alio loco*] 8, 6, 39, ubi vid.

11. *emphasin*] Vid. 9, 2, 64.

12. *commentarios—pontificum*] De quibus Cic. de Orat. 2, 12. *Memoriæ publicæ retinendæ causâ ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium, Pontificem Maximum, res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex—ii qui etiam nunc Annales maximi nominantur.*

12. *vetustissima fœdera*] Non

exoletos scrutatus auctores, id ipsum petat ex his, ut^s, quæ inde contraxerit, ^t non intelligantur^u. Hinc enim aliqui famam eruditionis affectant, ut quædam soli scire
 13 videantur. Fallunt etiam^x verba vel regionibus quibusdam magis familiaria, vel artium propria, ut *Atabulus* ^v ventus, et *navis Saccaria*, et *In malaco* ^z *fanum*. Quæ vel

^s om. id.   ^t quæ inf. id.   ^u intelliguntur Jenf.   ^x enim G. J. *v* atabulis G. 2.   ^z alio loco sane G. maloco fanum Kapp. malacoffanum G. 2. malacho fanum Jenf. fanum, quod norim, omnes; fanum *sphalma* forte Lugd. repetitum per incuriam.

puto aliquid existare hodie, quod ad hanc classem pertineat: cum sententiam modo antiquissimorum fœderum Græce vel Latine perscriptam habeamus hodie, non ipsas tabulas. Vid. Brissøn. de formulis 4, 44. sqq.

13. *Atabulus*] Inter *flatus alicujus regionis proprios* refert Plin. 17, 24, l. 37, 8, *Atabulum Apulie*. Vid. Hor. Sat. 1, 5, 78.

13. *navis Saccaria*] Mercaturæ forte propria vox. Nescio an melius quid dictum sit iis, quæ habet Cælius Rhodig. 25, 20. et tamen illa non satisfaciunt, aliquid ultra conjecturam quærenti. Primo *saccariam facere*, apud Apuleium Met. 1. p. 6. Pric. expunxere de Beroaldi conjectura plerique editores, et *sagariam* substituerunt, in sagis texendis, vendendis, occupatam: et, si, ut arbitror equidem, omnino posuit *saccariam* Apuleius, negotiatio non est, operulæ sunt, quas, dum vegetus esset adhuc, merebat ille Socrates, vile nempe ministerium sacrorum portandorum, de quo Paullus l. 40. §. 3. *π'*. de contr. emt. *Si quid ex sacco saccarii cecidisset* frumenti, et inde enatum aliquid. Possit etiam aliquis *saccariam* Apuleii interpretari ex notione verbi *δουλακίζω*, quod est Hesychio auctore *ἀπαιτεῖν* (ἢ *ἰπαιτεῖν*) *ἐπόμενον μετὰ δούλακω*. Verum et hic operulæ obstant, quas *merebatur vegetus* adhuc Socrates. Deinde illi *δουλακφόροι* aromatarii, quibus nixus Cælius *saccarias naves*

vult esse Alexandrinas et Syriacas, aromata Orientis inde devenientes, forte recentioris et semibarbaræ tantum Græciæ sunt. Neque enim fundum alium adhuc invenio præter Hesychium, in cujus loco accidit, quod sexcenties, ut duæ significationes miscerentur. Cum enim prius, ex Polluce puto, qui his habet, 7, 100, et 10, 149, relatum est, *δουλακφόροι οἱ μεταλλεῖς*, subjungitur, *δουλάκω περιφέροντες τὰ ἀρώματα, ὅθεν ἐκαλέοντο ἢ περιφόροι* (sic leg. pro *συροφ*.) Hoc recentius adfumentum jam non ad *μεταλλεῖς* pertinet, sed ad minutos mercatores, in pera circumferentes et venditantes paganis peregrinas merces, quas in urbibus venderent *σέπλasiarii* et pigmentarii &c. Cæterum *δουλακφόροι*, nisi fallor, dicti sunt metallici inde, quod caput muniunt *δουλάκω*, cucullis sive faccis coriaceis. Sic accipi puto etiam ab Aristophane *δούλακον* Vesp. 1082. Quanquam enim ibi Scholiastes ad *ἀναξυρίδας* Persarum sive braccas refert, tamen, qui duos versus attente legere volet, nobiscum, spero, sentiet. Vespæ gloriantur de sua expeditione contra barbaros, *ἔτα δ' ἐσπόμεθα θυνάζοντες ἐς τὰς δούλακω*, *οἱ δ' ἔφευγον τὰς γνάθους ἢ δέφρως κενύμενοι*. Nisi braccis malas et supercilia tum tegebant homines, profecto *δούλακω* cuculli sunt, quomodo hic vocat Persarum tiaras; certe capitis tegmina sunt. Neque tamen non *δούλακος* interdum et cruralia vestimenta notat. In Euripidis Cy-

vitanda apud judicem ignarum significationum earum, vel interpretanda sunt: sicut in his, quæ *homonyma* dicuntur; ut, *Taurus* animal sit, an mons, an signum in cœlo, an nomen hominis, an radix arboris, nisi distinctum non intelligitur. Plus tamen est obscuritatis in contextu et ¹⁴ continuatione sermonis, et plures modi. Quare nec sit tam longus, ut eum prosequi non possit intentio: nec trajectio^a tam ^b tardus^c, ut ^d in hyperbaton finis ejus differatur. Quibus adhuc pejor^e est mixtura verborum, qualis ^f in illo versu,

Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluëlibus, aras.

Etiam interjectione (qua et oratores et historici frequenter ¹⁵ utuntur, ut medio sermone aliquem inferant sensum) impediri solet intellectus, nisi, quod interponitur, breve est. Nam Virgilius illo loco, quo pullum equinum describit, cum dixisset,

Nec vanos horret strepitus,——

^a transjectio Jenf.   ^b om. G. Jenf.   ^c tarda iud.   ^d om. G.
^e prior Jenf.   ^f est inf. G.   ^g solent Jenf.

clope v. 181, Silenus de Helena, Barbari Paridis barbarice vestiti et braccati amore capta, ἢ τὰς Συλάκας τὰς σοικίλους Περὶ τοῖν σκελοῖν ἰδῶσα— Ἐξέπτοθῆν. Credo ego haustam ex hoc loco significationem τῶν Συλάκων importune ad Aristophanis locum applicatam esse. Hic igitur Σίλακος, in quo, ut notum, farinas alias servare solebant, (vid. Casaub. ad Theophr. Char. Eth. p. 296. sq.) οὐδὲν πρὸς τὸ ἔλφεται Fabii nostri. Interim obiter in eo versari non piguit, cum taceat Stephanus. De *navi saccaria* laudare licet conjecturam Cælii, uti dictum est, sed non ultra.

13. *In malaco sanum*] Etiam hic nihil præter conjecturas proferri posse arbitror, in quibus mihi adhuc placet, et summo digna ingenio videtur laudati modo Cælii, qui 6, 1, tractum putat ex Peripateticis scholis, et usurpatum ab his, quos divinacules lepide appellat, et physiognomonas, qui hoc dicto indicare voluerint, in carnis mollitie et raritate (ἐν τῷ μαλακῷ) summam

intelligi mentis sanitatem. Multa certe per hanc occasionem egregia de subtilitate illa et opposita ei crassitie cutis ex optimis auctoribus depromit.

13. *Taurus—radix arboris*] De tauro arboris radice silent, quos inspexi, harum rerum consulti. Cum vero notum sit, *taurum* etiam esse, quo viri sunt, (vid. Burm. ad Petron. c. 25,) in suspitionem venit ingeniosissimo viro, quem alias laudo, scripserit Quinctilianum *radicem arrhenici*, h. e. stirpis illius, qua excisa eunuchi fiunt; de *arboris* simili significatione impurus scriptor, qui primi peccati originem calumniatus est.

14. *Saxa vocant*] Virg. *Æn.* 1, 109. (113.)

15. *Etiam interjectione*] Quam hic *interjectionem*, h. e. parenthesis, describit, eam simul, ut solet, exemplo declarat. Vid. 7, 10, 17. Add. 8, 3, 46.

15. *Virgilius*] Georg. 3, 79.

compluribus infertis, alia figura quinto demum verfu reddit^h,

— *Tum, si qua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit.*—

- 16 Vitanda in primis ambiguitas, non hæc solum, de cujus genere supra dictum est, quæ incertum intellectum facit, ut, *Cbremetem audivi percussisse Demeam*: sed illa quoque, quæ, etiamsi turbare non potest sensum, in idem tamen verborum vitium incidit: ut, si quis dicat, *visum a se hominem librum scribentem*. Nam, etiamsi librum ab homine scribi pateat, male tamen composuerat, feceratque am-
- 17 biguum, quantum in ipso fuit. Est etiam in quibusdam turba inanium verborum, qui, dum communem loquendi morem reformidant, ducti specie nitoris, circumeunt omnia copiosa loquacitate, quæ dicere volunt: ipsam deinde illam feriem cum alia simili jungentes, miscentesque, ultra
- 18 quam ullusⁱ spiritus durare possit, extendunt. In hoc malum etiam a quibusdam laboratur: neque id novum vitium est, cum jam apud Titum Livium inveniam, fuisse præceptorem aliquem, qui discipulos *obscurare*, quæ dicerent, juberet, Græco verbo utens, *σκότισον*. Unde illa scilicet egregia laudatio^k, *Tanto melior: ne ego quidem intel-*
- 19 *lexi*. Alii, brevitatis æmuli, necessaria quoque orationi subtrahunt verba, et, velut satis sit scire ipsos, quæ dicere velint, quantum ad alios pertineat, nihil putant. At ego otiosum sermonem dixerim, quem auditor suo ingenio non^l intelligit. Quidam, emutatis in perverfum dictis, de
- 20 figuris idem vitium consequuntur. Pessima vero sunt *ἀδιανόητα*, hoc est, quæ verbis aperta occultos sensus habent: ut, *Conductus est cæcus^m secus viam stare*: et, quiⁿ

^h reddit Jenf. redditur G.   ⁱ illius G. f. ullius.   ^k om. G.   ^l om. G. Jenf. et al. debetur restitutio Regio.   ^m cæcus viam stare G. 2. cæcus viam vitam st. Kapp. cond. est cæcus viam monstrare conj. Heusingerus.   ⁿ quæ Jenf.

16. *supra dictum*] 7, 9, 10.
18. *apud T. Livium*] Putat Burmannus, respici epistolam ad filium, de qua 10, 1, 39, et probabile est admodum.
19. *de figuris*] Vid. 7, 4, 28.
20. *Cond. est cæcus*] Cæcutire me hic fateor, et hæc *ἀδιανόητα* mihi ita esse *ἀδιανόητα*, ut operam luserit candidissimi ut animi, ita lucidissi-

mæ alioquin vir orationis, cum me docere voluit, *ἀδιανόητον* ortum ex eo, quod *secus viam*, pro *ad* vel *prope* aut *juxta viam* posuerit quisquis sit hujus senarii auctor: cum inauditus sit antiquis ille usus *τῆς secus*, et sordidæ novitatis postulatus a Charisio lib. 1. p. 61. Putsch. Cui tamen alii contradicunt, et nuper Cl. Heumannus ad Lactant. 1,

suos artus morfu lacerasset^o, fingitur in scholis *supra se cubasse*. Ingeniosa hæc et fortia, ut^p ex ancipiti diserta credantur, perficiunt. At^q pervasit^r quidem jam multos²¹ ista persuasio, ut id jam demum eleganter atque exquisite dictum putent, quod interpretandum sit. Sed auditoribus etiam nonnullis grata sunt^s hæc, quæ, cum intellexerint, acumine suo delectantur, et gaudent, non quasi audiverint, sed quasi invenerint. Nobis prima sit virtus *perspicuitas*,²² propria verba, rectus ordo, non in longum dilata conclusio: nihil neque desit, neque superfluat. Ita sermo et doctis probabilis, et planus imperitis erit. Hæc est eloquendi observatio. Nam rerum perspicuitas quo modo præstanda sit, diximus in præceptis narrationis. Similis autem ratio est in omnibus. Nam, si neque pauciora,²³ quam oportet, neque plura, neque inordinata aut indistincta dixerimus, erunt dilucida, et negligenter quoque audientibus aperta: quia id ipsum in consilio est habendum, non semper tam esse acrem iudicis intentionem, ut obscuritatem apud se ipse^t discutiat, et tenebris orationis inferat quoddam^u intelligentiæ suæ lumen: sed multis eum frequenter cogitationibus avocari: nisi tam clara fuerint, quæ dicemus, ut in animum ejus oratio, ut sol in oculos, etiamsi in eam non intendatur, incurrat. Quare²⁴ non, ut intelligere possit, sed, ne omnino possit non intel-

^o lacerasse G. 2.   ^p Forte leg. et ex anc. dif. ut credantur.   ^q Vid. leg. Ac.   ^r persuasit G. Jenf. vitiose.   ^s om. G.   ^t ipsam Jenf. ipse G.   ^u quiddam Jenf.

11, 34. Sed, uti dixi, ἀδιάντροπος quid hic sit, non perspicio; quis occultus in verbis apertis sensus, non reperio.

20. *fingitur in scholis*] Etiam hic asellum docuit parentem currere frenis amicus meus, cum persuadere mihi voluit, hæc verba, *Et qui suos — cubasse*, esse scriptoris, quem reprehendat Fabius, qui debuisset ita scribere, *Declamator aliquis in schola fingit, quempiam supra ipsum cubasse, ipsiusque artus morfu lacerasse*. Mihi, ut dixi, n. l. Sed hoc video, ab aliis quoque observatum, infra 8, 5, 23, ejusdem hypotheseos et hominis fieri mentionem, *cui pater sua membra laceranti venenum dedit*. Tractatur hæc spe-

cies etiam in Senecæ Exc. Controv. 3, 7. sed nihil inde lucis ad tenebras Fabii discutiendas.

20. *ex ancipiti diserta*] Παράβολα Græci vocant, vel παρακεινδυνημένα. Vid. ad 2, 11, 3. ubi *a periculo peti optimas sententias* id genus oratores putant. Sed vide totum locum. Quid ad concinnitatem majorem huic loco conciliandam in lectione mutandum censeam, supra indicavi.

23. *etiamsi in eam non int.*] Verbum *intendatur* ad *animum* respicit, qui *intenditur in orationem*. Neque tamen non verum est, quod, observante hic viro summo, Heinsius docuit ad Val. Fl. 7, 114, absolute nonnunquam hoc verbum poni.

Tigere, curandum. Propter quod etiam repetimus sæpe, quæ non satis percepisse eos, qui cognoscunt, putamus. *Quæ causa utique nostra^x culpa dicta obscurius est; quæ causa ad planiora et communia magis verba descendimus:* cum id ipsum optime fiat, quod nos aliquando^y non optime fecisse simulamus.

III. Venio nunc ad *ornatum*: in quo sine dubio plus, quam in ceteris dicendi partibus, sibi indulget orator. Nam emendate quidem ac dilucide^z dicentium tenue præmium est, magisque vitiis carere, quam ut^a aliquam
 2 magnam virtutem adeptus esse videaris. *Inventio* cum imperitis sæpe communis: *dispositio* modicæ doctrinæ credi potest: et quæ sunt artes altiores, plerumque occultantur, ut artes sint: denique omnia hæc ad utilitatem causarum solam referenda sunt. Cultu vero atque ornatu se quoque commendat ipse, qui dicit, et in ceteris iudicium doctorum, in hoc vero etiam popularem laudem petit.
 3 Nec fortibus modo, sed etiam fulgentibus armis præliatus in causa est Cicero Cornelii: qui^b non assecutus esset docendo iudicem tantum, et utiliter demum, ac Latine, perspicueque dicendo, ut populus Romanus admirationem suam non acclamatione tantum, sed etiam plausu confiteretur. Sublimitas profecto, et magnificentia, et nitor, et
 4 auctoritas expressit illum fragorem. Nec tam insolita laus esset profecta dicentem, si usitata, et ceteris similis fuisset oratio. Atque ego illos credo, qui aderant, nec sensitse, quid facerent, nec sponte iudicioque plausisse, sed velut mente captos, et, quo essent in loco, ignaros erupisse in
 5 hunc voluptatis^c affectum. Sed ne causæ quidem parum confert^d idem hic orationis ornatus. Nam, qui libenter audiunt, et magis attendunt, et facilius credunt, plerum-

^x id est *inf.* Jenf. id *inf.* G.

^y aliquid G. Jenf.

^z lucide *iid.*

^a *Videtur om. v. n.*

^b cum consecutus G. cujus secutus Jenf. *Leitio* re-

cepta debetur *conjecturæ Regii.*

^c *Sic G. volunt. al.*

^d conferat Jenf.

III, 1. *quam—ut videaris*] Respicit ad Horat. A. P. 267, *Vitævi denique culpam, Non laudem merui.* Ferri potest recepta leitio; *præmium est vitiis carere, præmium est, ut laudem adeptus esse videre.* Sed concinnitati et τῷ περιδικῷ multum accedere, et Fabianam magis orationem fieri, si omissa *ut videaris* tum ad *vitiis carere*, tum ad

virtutem adeptus esse referatur, qui aures habent, modo ego habeam, animadvertent.

2. *ut artes sint*] *Definit enim, ait noster, ars esse, cum apparet.* Eleganter Aristoteles Rhet. 3, 2, 10. Δεῖ λανθάνειν—ὅς γὰρ πρὸς ἐπιχειροῦντα διαβάλλονται, καὶ ὅτι πρὸς τῶν οὐκ ἐπιχειροῦντων μετριμύνηται.

que ipsa delectatione capiuntur, nonnumquam admiratione auferuntur. Nam et ferrum affert oculis terroris aliquid, et fulmina ipsa non tam nos confunderent, si vis eorum tantum, non etiam ipse fulgor^e timeretur. Recte-⁶ que Cicero his ipsis ad Brutum verbis quadam in^f epistola scribit, *Nam eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico.* Aristoteles quoque eandem petendam maxime putat. Sed hic ORNATUS (repetam enim) virilis, fortis, et sanctus sit: nec^s effeminatam levitatem^h, nec fuco eminentem colorem ametⁱ, sanguine et viribus niteat. Hoc autem adeo verum est, ut, cum in hac maxime⁷ parte sint vicina virtutibus vitia, etiam, qui vitiis utuntur, virtutis tamen his nomen imponant. Quare nemo ex corruptis dicat, me inimicum esse culte dicentibus^l. Non^m negoⁿ hanc esse virtutem, sed illis eam non tribuo. AN⁸ ego fundum cultiorem putem, in quo mihi quis ostenderit lilia et violas, et amœnos fontes surgentes, quam ubi plena messis, aut graves fructu vites erunt? Sterilem platanum, tonsasque myrtos, quam maritam ulmum et uberes oleas præoptaverim? Habeant illa divites: licet: quid essent, si aliud nihil haberent? Nullusne ergo etiam^o fructiferis adhibendus est decor? quis negat? Nam et in ordinem certaue intervalla redigam eas arbores. Quid enim illo quincunce speciosius, qui^p, in quamcumque partem spectaveris, rectus est? Sed protinus in id quoque prodest, ut terræ succum æqualiter trahant. Surgentia¹⁰ in altum cacumina oleæ ferro coercebo^q: in orbem se formosius fundet^r, et protinus fructum ramis pluribus feret. Decentior equus, cujus^s adstricta^t sunt^u ilia, sed idem velocior. Pulcher adspectu sit athleta, cujus lacertos exercitatio expressit, idem certamini paratior. Numquam¹¹

^e tantum *inf. id.*   ^f *om. G.*   ^s neque enim G.   ^h lenitatem
Jenf.   ^l manet *id.*   ^l dicentibus Jenf.   ^m Nam G.   ⁿ *om. G.*
^o *om. G.*   ^p quid Jenf.   ^q coercendo *id.*   ^r fundant *id.* fundent
G.   ^s cui G.   ^t adstrictus Jenf.   ^u *om. G.* Jenf.

5. *ferrum adfert terroris*] Vid. infra 10, 1, 30. Laudatus jam hic est Veget. 2, 14. *Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat.*

6. *Quæ admirationem non habet*] Admirabiliter hoc ipsum cloquitur Longinus 1, 9. Οὐ γὰρ εἰς περὶ τῶν ἀνεξομείων, ἀλλ' εἰς ἑκαστῶν ἄγει τὰ

ἐπερὸν· πάντα δὲ γε σὺν ἐκπλήξει τοῦ πιθανοῦ ἢ τοῦ πρὸς χάριν αἰεὶ κρατεῖ τὸ θαυμασιόν. Breviter et abscisse, ut solet, Aristoteles 3, 2, 5. Δεῖ ποιεῖν ξένην τὴν διάλεκτον· θαυμασαι γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν· ἰδὲ δὲ τὸ θαυμασιόν.

10. *lacertos—expressit*] Vid. ad 8, pr. 18.

vera ^x species ab utilitate dividitur. Sed hoc quidem discernere modici iudicii est. Illud observatione dignius, quod hic ipse honestus ornatus ^y pro ^z materiæ genere debet esse variatus. Atque, ut a prima divisione ordiar, non idem *demonstrativis*, et *deliberativis*, et *judicialibus* causis conveniet. Namque illud genus, ostentationi ^a compositum, solam petit audientium voluptatem: ideoque omnes dicendi ^b artes aperit, ornatumque orationis exponit; ut qui non insidietur, nec ad victoriam, sed ad solum finem
 12 laudis et gloriæ tendat. Quare, quidquid erit sententiis populare, verbis nitidum, figuris jucundum, translationibus magnificum, compositione elaboratum, velut insitor quidam eloquentiæ, intuendum, et pene pertractandum
 13 dabit. Nam eventus ad ipsum, non ad causam, refertur. At, ubi res agitur, et vera dimicatio est, ultimus fit famæ locus. Præterea non debet quisquam ^c, ubi maxima rerum momenta versantur, de verbis esse sollicitus. Neque hoc eo pertinet, ut in his nullus sit ornatus, sed uti pressior et severior, eo ^d minus confessus, præcipue ad materiam
 14 accommodatus. Nam et ^e suadendo sublimius aliquid fenatus, concitatus populus, et in iudiciis publicæ capitalisque causæ poscunt accuratius dicendi genus. At ^f privatum consilium, causasque paucorum, ut frequenter accidit, calculorum, purus sermo, et dissimilis curæ magis decuerit. An non pudeat certam creditam pecuniam periodis postulare? aut circa stitlicidia affici? aut in ^g mancipii ^h redhibitione sudare ⁱ? Sed ad propositum. Et, quoniam orationis tam ornatus, quam perspicuitas, aut in singulis verbis est, aut in pluribus positus: quid separata, quid conjuncta exigant, consideremus. Quamquam rectissime traditum est, perspicuitatem propriis, ornatum translatis verbis magis egere: sciamus inornatum esse, quod sit improprium.
 16 Sed, cum idem frequentissime plura significant ^l, quod

^x mera Jenf. vero G.   ^y ornator G. orator Jenf.   ^z om. G. Jenf.
^a ostentationis Jenf.   ^b dicendo G.   ^c quidem G. Jenf.   ^d Vid. leg. et.
^e Vid. inf. in.   ^f Et G.   ^g om. G. Jenf.   ^h mancipia Jenf.
ⁱ suadere id.   ^l significet G. Jenf.

11. *non insidietur*] Vid. locus Aristotelis laudatus modo ad f. 2.

14. *paucorum calculorum*] Quæ paucorum iudicum suffragiis decidenda est.

14. *certam cred. pec.*] Puto, de qua utrinque constat, atque id agi-

tur tantum, ut malum nomen, vel tardum adeo, ad fidem liberandam adigatur.

15. *improprium*] H. e. alienum a re, parum materiæ conveniens. Vid. supra 8, 2, 3.

συνωνυμία vocatur, jam^m sunt aliis alia honestiora, sublimiora, nitidiora, jucundiora, vocaliora. Nam, ut syllabæ e literis melius sonantibus clariores sunt, ita verba eⁿ syllabis magis vocalia: et, quo plus quæque^o spiritus habet, auditu pulchrior^p. Et, quod facit syllabarum^q, idem verborum quoque inter se copulatio, ut aliud alii junctum melius sonet. Diverfus est tamen usus. Nam rebus atrocibus verba etiam ipso auditu aspera magis conveniunt^r. In universum quidem optima simplicium creduntur, quæ^s aut maxime exclamant, aut sono sunt jucundissima. Et honesta quidem turpibus potiora semper, nec fordidis unquam in oratione erudita locus. Clara illa atque sublimia¹⁸ plerumque materiæ modo^t cernenda sunt. Quod enim alibi magnificum, tumidum alibi. Et, quæ^v humilia circa res magnas, apta circa minores videntur. Et, sicut in oratione nitida notabile est humiliter verbum, et velut macula: ita a sermone tenui sublime nitidumque discordat, fitque corruptum, quia in plano tumet. Quædam non¹⁹ tam ratione, quam sensu judicantur: ut illud,

— *Cæsa jungebant^x fœdera porca,*

fecit elegans, fictio nominis: quod si fuisset *porco*, vile erat: in quibusdam ratio manifesta est. Risimus, et merito, nuper poetam, qui dixerat,

Prætextam in cista mures rosere Camilli.

At Virgillii miramur illud,

20

— *Sæpe exiguus mus.*

Nam^z epitheton, *exiguus*, aptum proprium effecit, ne plus

^m nam G.   ⁿ om. G.   ^o quoque G.   ^p pulchrius G. Jenf.
^q om. G.   ^r convenient G. Jenf.   ^s quæ—quidem om. G.   ^t om.
 G. Jenf.   ^v quo Jenf.   ^x jungebat G.   ^z Nam ep. ex. om. G.

19. *Cæsa—porca*] Virg. 8, 641, ubi, post alias rationes a sacrificio more sumtas, subjicit Servius, *Quidam* porcæ *euphoniæ gratia dictam volunt.*

19. *mures Camilli*] Adfert etiam Servius ad laudandum statim a Fabio versum Georg. 1, 181. Cæterum, *camilloſne mures* dixerit poeta, an M. Furi Camilli exulantis prætextam ab muribus rosam vo-

luerit, in ambiguo est. Si prius, eadem forte figura uti voluit, qua Virgilius *parvos Quirites* dixit de apibus Georg. 4, 202: *Camilli* enim pueri ingenui: ac risus est, quod in materia gravi ita luderet, cum in alio argumento res amœnitatem quandam fuisset habitura. Si posterius, humili, sordidaque et sententia et elocutione majestatem carminis fœdavit.

expectaremus, et casus singularis magis decuit, et clausula ipsa unius syllabæ, non usitata, addidit gratiam. Imitatus est itaque utrumque Horatius,

— *Nascetur ridiculus mus.*

- 21 Nec augenda semper oratio, sed submittenda nonnumquam est. Vim rebus aliquando et^a ipsa verborum humilitas affert. An, cum dicit in Pisonem Cicero, *Cum tibi tota cognatio in^b sarraco advebatur*, incidisse videtur in fordidum nomen, non eo contemptum hominis, quem destructum volebat, auxisse? Et alibi, *Caput opponis^c, cum^d eo coniscans^d*. Unde interim^e grati idiotis joci: qualis est ille apud M. Tullium, *Pusio, qui cum majore sorore cubitabat^f*. Et, *Cn. Flavius^g, qui cornicum oculos confixit*. Et pro Milone illud, *Heus^h, ubi Ruscioⁱ?* et pro¹ Vareno,

^a om. G. Jenf.   ^b om. G.   ^c oppositionis G.   ^d coniscans G. Jenf.
^e in Timocratii dictis, de quo qualis G. de quo pro joci etiam Jenf.   ^f dormitabat Jenf.   ^g Fabius G. Jenf.   ^h heu turisio Jenf. heus tu pusio G.
ⁱ pro Vareno om. G. Jenf.

20. *Horatius*] Art. 139.

21. *cognatio in sarraco*] Opportune huc advocavit Burmannus Tib. 1, 11, 51.

Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,

Uxorem plaustrum progeniemque domum.

Compara iter Milonis Lanuvium, greges delicatarum et ancillarum, et cogita *sarracum*, barbarum et agreste vehiculum &c.

21. *quem destructum volebat*] Auctoritate, honore, fama, privatum: ut 5, 7, 26, *Testis—infamia criminum destruendus*.

21. *coniscans*] Si est a Græco *κόσκις*, *κοίσις*, (Ebr. פֶּזַע) ab פֶּזַע pulvis) ut Martinus Vossiusque voluit, *conissare* potius debebat scribi, ut *patriissare*, *comissari*: ipsum deinde *corussare*, quod Lambinus præfert ad Lucr. 2, 320, tenui adeo discrimine distat vel literarum vel significationis, ut difficile sit, in verbo non nimis frequenti, aliquid ponere, cui non alterum æque probabile opponi possit.

22. *ap. M. Tullium*] Pro Cœlio

c. 15. ad Clodiam, *Ex tuis sumam aliquem, at potissimum minimum fratrem—qui te amat plurimum: qui, propter nescio quam timiditatem, et nocturnos quosdam inanes metus, tecum semper pusio cum majore sorore cubitavit.*

22. *Cn. Flavius*] Pro Muren. c. 11. Conf. pro Flacco c. 20. Ad quod proverbium intelligendum unice facit locus Prop. 4, 5, 16, a Burmanno hic laudatus: sed a nemine, quod sciam, plane ad hanc rem applicatus. Nec enim solum id docet Propertius magicis sacris adhibitos esse cornicum oculos: sed apud ipsum lena,

Possit ut intenios astu cæcare maritos,

Cornicum emeritas eruit ungue genas.

Itaque hoc agitur *cornicum oculis* configendis a venefica, ut maritum cæcum reddat ad furta conjugis adulteræ. Hinc tractum, ut *cornici oculos configere* dicatur, si quis fallit alioquin cautissimos.

22. *pro Milone*] C. 22. Quidquid sit de lectione, quæ et hic et

Erutius Antoniaſter. Id tamen¹ in declamationibus eſt notabilis, laudarique me puero ſolebat, *Da patri panem*: et in eodem, *Etiam canem paſcis*. Res quidem præcipue in ſcho-²³lis anceps, ſed frequenter cauſa riſus, nunc utique^m, cum hæc exercitatio, procul a veritate ſejuncta, laboreſt incredibili verborum faſtidio, ac ſibi magnam partem ſermonis abſciderit. Cum ſint autem verba *propria*, *fiſta*, *transſata*:²⁴ propriis dignitatem dat antiquitas: namque et ſanctiorem et magis admirabilem faciuntⁿ orationem, quibus non quilibet fuerat uſurus^o: eoque ornamento acerrimi iudicii P. Virgilius unice eſt uſus. *Olli* enim, et *quianam*, et²⁵ *mis*, et *pone*, pellucent^p et^q adſpergunt illam, quæ etiam in picturis eſt gratiſſima^r, vetuſtatis inimitabilem arti auctoritatem. Sed utendum modo, nec ex ultimis tenebris repetenda. *Satis* eſt vetus: quid^s neceſſe^t eſt, quæſo, dicere, *Oppido*? quo ſunt uſi paullulum tempore noſtro ſuperiores: vereor, ut jam nos^u ferat quiſquam: certe *Antigerio*^x, cujus eadem ſignificatio eſt, nemo, niſi ambitioſus, utetur. *Ærumnas* quid opus eſt? tamquam pa-²⁶

¹ cum *inf.* Jenſ.   ^m itaque G.   ⁿ facit G.   ^o uſus G. Jenſ.
^p pollicet G. pollucet Jenſ.   ^q ad adſpergendam G.   ^r graviſſima G. J.
^s Sic G. quæſo q. nec. e. *al.* quæſo quid nec. eſt quæſo Jenſ.
^t quidem G. quod Jenſ.   ^u Sic G. Jenſ. non *al.*   ^x Antegerio Jenſ. Antigeno G.

apud Ciceronem valde variat, illud quidem apparet, ſervos viliffimos hic compellari perquam familiariter, ut ſevera, ſi Diſ placet, quæſtio miſerorum hominum, nihil præter imperata reſpondere audentium, tanto proponatur apertius.

22. *Da patri panem*] Et hæc poterant humilia nimis putari, niſi indignitas hominis canes alentis, et alimenta recuſantis patri, ipſa verborum humilitate gravius expoſitati videretur.

24. *Virgilius*] De *olli* non eſt dubium: de *quianam* ſubtilis diſputatio eſt in indice Erythræi, qui non modo 10, 6, ſed etiam 5, 13, ita legendum contra Pontanum contendit. De *mis* autem nihil hodie apud Virgilium invenitur. Quin Servius ne *mi* quidem pro *mibi* poſitum concedere vult *Æn.* 6, 104. Idem tamen ad *Æn.* 2, 595, *mis* et *tis* no-

minativos ſingulares antiquos dicit. De Ennio alia res eſt.

25. *Satis eſt vetus*] *Satis* nimium pro *valde*, (vid. Burm. Ep. p. 8, et quem laudat Broukh. ad Tib. 2, 7, 35,) pro quo etiam *op-pido* dixerunt ſuperiores, v. g. Terentius et alii, ſed Quinctiliani ætas illud reſpuebat, non tamen ita vehementer, ut alterum, *Antigerio*, quod et ſupra 1, 6, 40. damnavit.

26. *Ærumnas*] Forte nimium hic indulget auribus ætatis ſuæ Fabius: certe nobis, qui Julii Cæſaris et Auguſti ævum primam dicendi regulam putamus, interdicti non patimur vocabulo, quo ſæpe uſus eſt Cicero, quod definiit Tuſc. 4, 8, *ægritudinem laborioſam*. Similiter de verbo *reor*, *autumo*, *proles*, judicandum: vid. Voſſ. 4, 1, 7. Notabilis eſt locus Cic. de Orat. 3, 32. *Raro* (h. e. *nonnunquam* Pear-

rum ^y fit, si ^z dicatur labor ^a. Horridum, reor: tolerabile, autumo: tragicum ^b, prolem ^c ducendam ^d: universam ^e ejus ^f profapiam, infulsus ^g. Quid multa? totus prope ^h mutatus est sermo. Quædam tamen adhuc vetera vetustate
 27 ipsa gratius nitent, quædam etiam ⁱ necessario interim sumuntur, nuncupare ^k, et fari ^l: et ^m multa alia etiam audientibus grata ⁿ inferi possunt; sed ita demum, si non appareat affectatio, in quam mirifice Virgilius, ^o

^y parvus G. ^z om. Kapp. ^a om. G. Jenf. Sed quod inf. G. G. 2. Jenf. ^b om. Kapp. tragicum G. 2. ^c ptoleleim Kapp. ^d dicendam G. G. 2. Kapp. Jenf. et al. ap. Bur. dicendum, id est, dicere licet, conj. Werlhof. Sed etiam universam ejus perofapiam Obr. quod placet Burm. ^e universo G. 2. ^f ei G. ^g infulsus G. ^h proprie G. 2. ⁱ esse G. 2. Jenf. ^k enuncupare G. G. 2. Jenf. et al. unde natum aliorum emancipare. ^l effari Obr. recte puto: et probat Burm. ^m om. G. G. 2. Kapp. Jenf. ⁿ om. G. 2. Kapp. Jenf. ^o et inf. G. Jenf.

cio interprete) *habet etiam in oratione poeticum aliquod verbum dignitatem: neque enim illud fugerim dicere, ut Cælius, Qua tempestate Pœnus in Italiam venit: nec prolem, aut subolem, aut effari, aut nuncupari; aut, ut tu soles, Catule, non rebar aut opinabar; aut alia multa, quibus loco positus grandior atque antiquior oratio sepe videri solet.* De profapia laudavit Vossius locum Ciceronis e fragm. Timæi, *Jovem, Junonem, reliquos, et eorum, ut utamur veteri verbo, profapiam.* Cæterum horribilis pene in his, quæ sequuntur, lectionis varietas, quam male sit habitus a librariis Quintilianus, ostendit, et quam parum liquido constitui de ea hodie possit.

27. nuncupare, et fari] Verbum utrumque necessarium, quia solenne: alterum in testamentis, itemque in votis; Effari autem (sic enim legendum putamus) in augurum disciplina. Vide laudatos viro summo Cic. ad Att. 13, 42 extr. Serv. ad Æn. 3, 463, et 6, 197. Add. Cic. de Legg. 2, 8, Urbemque, et agros, et templa liberata et effata habento; ubi vid. Manut. ac Daviel.

27. mirifice Virgilius] Quæcun-

que hic delirarunt librarii, aut ingeniose somniarunt viri eruditi, recte omnia nec instituti nostri, et tanto minus opus est, cum exspectemus adhuc plenissimam Catalecton veterum poetarum editionem, quorum hæc non contemnenda pars est. Egerunt de illo Jo. Ba. Pius adnott. post. c. 43. Turneb. 27, 29. Scalig. ad Catal. p. 221 sq. Salm. ad Solin. p. 814: laudati omnes Burmanno. Separemus ea, quæ certa sunt, ut in hoc genere nimirum, ab illis, quæ mera tantum hariolatione constant. In Cimbrium ista luisse Virgilium, fratris sui, ut fama ferebat, interfectorem, ipse docet Fabius. Porro persuadet Scaliger, illud epigramma respici ab Ausonio in Technopœgnio tit. Grammaticomastix p. 495. Toll.

Dic, quid significant Catalecta Maronis? in his AL

Celtarum posuit, sequitur non lucidius TAU,

Et quod Germano mistum male letiferum MIN.

Hinc de sententia epigrammatis Virgiliani colligere licet, voluisse poetam eadem opera et verborum insolentiam Cimbro et fratricidium obijcere, fingendo, verbis illis tanquam tot veneni speciebus interfectum ab

Corinthiorum^p amator iste verborum,
 Iste^q iste rhetor : namque quatinus totus
 Thucydides Britannus^r, Atticæ febris^s,
 Tau^t Gallicum, min^u, al spinæ male illisit^x.
 Ita omnia ista verba miscuit fratri^z.

^p Sic G. G. 2. Kapp. Jenf. *Alm. Voff.* 2. *Ald. Bas.* Hornitiorum Reg. Hornetiorum *Catal.* Hormethiorum Vascof. Hinc Hermætiurum Turn. ut adludatur ad ἄρτια *Callimachi*, in quibus obscura multa vocabula. Rhetor metrorum, vel meiorum, h. e. μετέρον *Scal.* Tumentiorum *Salmaf.* Hermechiorum *Voff.* ad *Melam* 3, 4. Hemitomiorum *Bern. Moneta ap. Capper.* Hemioniorum, i. e. hybridarum, et quasi mulorum *Werlh.* ^q Versum hunc om. G. G. 2. Jenf. ^r tyrannus *Catal. Ald. et plur.* ^s sepres Jenf. febris *Catal. Salmaf.* Atticæ febris *Werlh.* ^t tam G. 2. ^u enim et spinæ G. G. 2. Kapp. minet profinet *Ald.* minæ et spiræ *Bas.* Spinæ ipsemet *Catal.* min ipse fit al illisit *Pith.* min ipsum et al ei illisit *Scal.* min fit et al *Salmaf.* min al spinæ malæ *Obr.* ^x Male illi fit G. 2. et *conj. Werlh. qui ita connectit,* Male illi fit, Ut omnia ista verba miscuit fratri. ^z frater G. G. 2.

eo fratrem. Hæc, puto, generatim de emendatione atque interpretatione corruptissimi epigrammatis dici possunt. Reliqua ad singulos versus adscribemus.

28. *Corinthiorum*] Si placeat hæc lectio, vel ad luxum et delicias respici potest, vel ad misturam æris Corinthii, quod Pio probatur et Burmanno. Et tantis præsidii nititur, ut possessione tueri se possit. *Hermætiurum* nimis eruditum videtur et abstrusum. Idem fere de Scalligeranis cogitatis dixerim. Lepida sunt, nisi quod Græca, *Hemitomia* et *Hemionia*.

28. *Thucydides Britannus*] In hac etiam lectione, ut videmus, conveniunt major meliorque pars MSSorum: ac potest Cimber iste cum Cæsare fuisse in Britannia, gente tum omnino barbara, potest de illa expeditione aliquid mandasse literis; eademque adeo forma *Thucydides Britannus* dictus esse, qua Trebatio suo ridiculam *ICti Britannici*, vel Samarobriensis personam imponit *Fam.* 7, 11.

28. *Atticæ febris*] Fabriculosum et frigidum Atticissimi studium hic perstringi apparet. Placebat hanc in rem *Werlhofii* mei ratio, *Atticæ febris*, ἄρτια, ut ipso vocabulo Græcissimi adfectatio tangatur.

28. *Tau Gallicum*] Adhuc sic satis convenit inter libros. Nec puto facile esse aliam interpretationem invenire præter illam, quam Scaliger protulit, quæque firmari plurimis exemplis et ratione manifesta potest. *Tau, min, al*, pro tauro, minio, alio, pronuntiabant barbari Britannicæ insularis et Celticæ s. Gallicæ. Quare *Tau Gallicum* dixerit *taurum* Gallico more pronuntiatum. Potest adjungi illud quoque, quod monuit Pius, ex figura literæ *cruccem* intelligi: quam ille fratricidio meruerit.

28. *min, al spinæ*] Hic vero tanta scripturæ et sententiarum diversitas, ut, qui certi quidquam explicare velit, nihil videatur agere. Qui *minæ* et *spinæ* legunt, possunt illi uti interpretatione *Werlhofii*, qui in *minis* Græcissimi adfectionem reprehendi ait, cum Cimber non more Romano, et Sestertiarum ratione, sed Græcula per *minas* computandi utatur; *spinæ* autem ipsam verborum asperitatem intelligit. Si autem verum est, quod supra posuimus, Aufonianum Grammatico-mastiga huc respicere; ad *Pithœi*, *Scaligeri*, *Salmafii* conjecturas eundem, quæ omnes hoc habent, Cimbrum illum truncatorum, monosyllaborum certe, verborum adfecta-

29 Cimber^a hic fuit, a quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatum est, *Germanum Cimber occidit*. Nec minus noto Sallustius epigrammate incesfitur,

*Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe, Jugurthinæ conditor historię.*

30 Odiosa cura: nam est^b cuilibet facilis, et hoc pessima^c, quod^d rei^e studiosus non verba rebus aptavit, sed res extrinsecus arcessit, quibus hæc verba convenient. Fingere, ut primo libro dixi, Græcis magis concessum est, qui sonis etiam quibusdam et affectibus non dubitaverunt nomina aptare: non alia libertate, quam qua^f illi primi homines
31 rebus appellationes dederunt. Nostri autem, in jungendo aut derivando paullum aliquid ausi, vix in hoc fati recipiuntur. Nam memini juvenis admodum inter Pomponium et Senecam etiam præfationibus esse tractatum, an *gradus eliminat*, apud^g Accium in Tragœdia, dici oportuisset. At veteres ne *expectorat* quidem timuerunt. Et
32 sane ejusdem notæ est, *exanimat*. At in tractu^h et declinatione talia sunt, qualia apud Ciceronem *beatitas* et *bea-*

^a Cimbrī G.   ^b et G. *reſte, puto.*   ^c peſſimum G. Jenſ.   ^d quia G.
^e *Vid. leg. ejus.*   ^f *om. G. Jenſ.*   ^g ap. Acc. *om. iid.*   ^h tracta Jenſ.

tione enecare auditores: neque opus fuisse alio veneno ad fratrem, quem interfecerit, tollendum e medio. *Venena* vocat malos versiculos Catullus c. 14, et c. 42 orationem *plenam veneni et pestilentie*. Unum adjicimus, egregie huc advocatum a Burmano Suetonii locum Aug. 86, ubi ab ipso Augusto, Tiberium suum monente, inter malos loquendi auctores (quæcunque de reliquo sit illius loci vel scriptura verior vel interpretatio) *Cimber* refertur.

29. *Ciceronis dicto*] Acerbissimo illo Phil. 11, 6, in recentu satyrico exercitus Antoniani, *Lumen et decus illius exercitus pene præterii, T. Anniam Cimbrum, Lyfidici filium, Lyfidicum ipsum* [Græco verbo] *quoniam omnia jura dissolvit: nisi forte jure Cimber Germanum occidit.*

29. *Sallustius*] Accusat illum hoc nomine Augustus eadem epistola,

qua Cimbrum ab eo notatum diximus, apud Sueton. cap. 86. *Ut verbis, quæ Crispus Sallustius excerptis ex Originibus Catonis, utaris.*

30. *verba rebus aptavit*] Nisi aptavit εὐρίως Græco more sumatur, quod familiare præsertim Senecæ; legendum videtur *aptat*; sequitur enim *arcessit, convenient*, quæ parum respondent præterito.

30. *primo libro*] 1, 5, 71 sq. Add. 8, 6, 31.

31. *gradus eliminat*] Extra limen profert, domo egreditur. Non est, ut adscribamus huc, quæ cum maxime in Thesauro L. L. Stephano retrahamus.

32. *tractu et declin.*] Ut nimirum nomen vel cognomen trahere aliquid ab altero dicitur. *Tractationem* vocat Cic. Partit. cap. 5, ubi ponuntur verba *ab oratore modificata, et inflexa quodammodo.*

titudo : quæ dura quidem sentit esse, verumtamen usû putat posse molliri. Nec a verbis modo, sed a nominibus quoque, derivata sunt quædam, ut a Cicerone *Sullaturit*ⁱ, et ab^l Asinio *Fimbriaturit*^m et *Figulaturit*. Multa ex Græco formata nova, ac plurima a Sergio † Flavio, quorum dura quædamⁿ admodum videntur, ut^o *ens*, et *essentia* : quæ cur tantopere aspernemur, nihil video, nisi quod iniqui iudices adversus^p nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. Quædam tamen perdurant. Nam et, 34 quæ vetera nunc sunt, fuerunt olim nova, et quædam in usû perquam recentia^q, ut Messala primus *reatum*, *munerarium* Augustus primus^r, dixerunt. *Piraticam* quoque, ut *musicam* et^s *fabricam*, dici adhuc dubitabant mei præceptores. *Favorem*, et *urbanum*, Cicero nova credit. Nam et in epistola ad Brutum, *Eum*, inquit, *amorem*, et *cum* (ut^t hoc verbo utar) *favorem in consilium advocabo*. Et ad Appium Pulchrum, *Te hominem, non solum sapientem, verum* 35

ⁱ Syllatum G. Jenf. et al. ap. Bur. syllabatum Andr. subuculatum Ase. Ald. et plur. Ita inf. G. et al. ^l om. Jenf. ^m Fimbriatum et Fibulatum G. Jenf. et optimi quique ap. Burm. † Sergio, Flavioque Jenf. et al. ap. Burm. ⁿ quem iid. ^o utraque ens et entia Jenf. utquens G. ^p apud G. ^q recenti G. non male. ^r primo dixerit G. Deinde Reatum nemo ante Messalam, numerarium nemo ante Augustum dixerat inf. G. Jenf. ^s om. G. ^t in inf. Jenf.

32. *dura qu. sentit esse*] Vid. supra ad 1, 5, 72.

32. *Sullaturit*] Difficile est hic verum videre. *Sullaturit* esse Ciceronis, dubio caret; existat enim ad Att. 9, 10, post med. et laudat noster deinde 8, 6, 32. Sed libri quam variant, indicavimus. *Fimbriaturit*, *Figulaturit*, conjecturæ soli debetur: ac de C. *Fimbriæ* furore res nota: *Figulaturit*, analogiam non servat, a *Figulo* si ducas, (forte Clusinio illo, de quo 7, 2, 26,) *Fibulam* cognomen Romanum, unde *Fibulaturit* trahi possit, non inveniri puto. Itaque vehementer inclino in Burmanni suspensionem, verius forte esse, ut legatur *subuculatum*, *fimbriatum*, *fibulatum*.

33. *Sergio Flavio*] Flavii *essentia* et *entia* commemorantur etiam supra 2, 14, 2. Diversos homines esse Sergio et Flavium, recteque

habere adeo lectionem *Sergio, Flavioque*, inde fit probabile, quod diverſarum gentium nomina sunt, quæ in uno homine jungi, serius institutum est. Laudat in hanc rem Burmannus Sirmondum ad Sidon. lib. 1. prin. Fabrett. Inscr. c. 3, p. 203.

34. *ut Messala primus*] Quam superfluum sententiam paullo post inferant libri veteres, sub litera *r* indicatum est. Quid si ita dederit Fabius? *quædam in usu perquam recenti. Reatum nemo ante Messalam, munerarium nemo ante Augustum dixerat*. His deinde glossam subjunxit aliquis, *ut Messala primus reatum, munerarium Augustus primo dixerit*. Hæc pro Fabii verbis arrepta a Criticis priorem sensum elidere:

35. *ad Appium Pulchrum*] Fam. 3, 8.

etiam (ut nunc loquuntur^{u)} urbanum. Idem putat a Terentio primum dictum esse obsequium. Cæcilius ad^x Sifennam, *Alberti cælo*. *Cervicem* videtur Hortensius^y primus^z dixisse: nam veteres pluraliter appellabant^a. Audendum itaque. Neque enim accedo Celfo, qui ab oratore verba fingi vetat. Nam, cum sint eorum alia (ut dicit Cicero) *nativa*, id est, *quæ significata sunt* primo^b sensu: alia *reperta*, quæ ex his facta sunt: ut jam nobis ponere alia^c, quam^d quæ^e illi rudes homines primique fecerunt, fas non sit, at *derivare, flectere, conjungere*, quod natis postea concessum est, quando desit licere^f? Et, si quid periculosius finxisse videbimur, quibusdam remediis præmuniendum est, *Ut ita dicam; Si licet dicere; Quodam-*

^u loquimur G.   ^x a Sifenna G. et al. ap. Bur. vid. leg. ac Sif. v. no.
^y Torrentius G. z.   ^z primum G.   ^a appellant G. Jenf.   ^b primo
—sunt om. G. et al. ap. Burm.   ^c aliqua G.   ^d quam om. G. Jenf.
^e quod G.   ^f licet G.

35. *a Terentio dictum*] Si respicit, ut videtur, Læli. c. 24, non hoc dixit Cicero, Terentium primo usum verbo *obsequii*, quod falsum esset; sed Lælium (cui quidam tribuebant Terentii fabulas) ex personæ decoro introducit laudantem primo vericulum illum familiaris sui *obsequium amicos*, ac mox dicentem, *In obsequio autem, quoniam Terentiano verbo lubenter utimur*, &c. Verbo *obsequi* honestissima significatione sæpe uti Terentium, vel index docuerit.

35. *Cæcilius ad Sif.*] Ostendit Burmannus, Cæcilium Comicum ad Sifennam historicum scribere per temporum rationes non potuisse. Suspiciatur igitur merito, legendum *Cæcilius*, vel etiam *Cælius* Antipater, historicus, ac *Sifenna*.

35. *Cervicem Hortensius*] Habet hoc Fabius a Varrone, ut videtur, qui de L. L. 7, 5, et 9, 4, extr. Hortensio hoc tribuit: et priore quidem loco addit, *in poematis*. Sed refutatur testimonio Pacuvii apud Cic. de Divinat. 2, 64, ubi testimonio *cervix anguina* tribuitur, et Lucretii 6, 744.

36. *ut dicit Cicero*] Partit. c. 5.

Simplicia verba partim nativa sunt, partim reperta. Nativa ea, quæ significata sunt sensu: reperta, quæ ex his facta sunt, et novata aut similitudine, aut imitatione, aut inflexione, aut adjunctione verborum. Formula, *quæ significata sunt sensu*, obscuritatis aliquid habet. Intelligendus est ipse sensus communis, qui significavit, indicavit (de quorundam sententia) hominibus prima illa verba. Hæc sunt verba *pene una nata cum ipsi rebus*, ut loquitur de Orat. 3, 37. Magna olim disputatio agitabat philosophos, essentne ex conventionem quadam et impositione data prima illa nomina, an ab ipsa natura, vel Deo adeo, orta? ut, qui nominum rationem teneret, ipsas rerum, quas notant, naturas ignorare non posset. Hoc in utramque partem disputatur in Platonis Cratylō. Jam Hippocrates de arte 3, 4, τὰ ὀνόματα φύσιος νομοθετήματα appellat: unde apparet, nihil novasse Platonem, cum νομοθεσίας et νομοθέτη in hoc argumento nominibus crebro utitur; nec fuisse adeo, quod ὀνομαθεσίαν substituere vellet Ficinus Marsilius.

modo; *Permittite* ^{ff} *mibi sic utis*. Quod idem etiam in iis, quæ licentius translata erunt, proderit ^h, quæ non tuto dici possunt. In quo non falli iudicium nostrum, sollicitudine ipsa manifestum erit ⁱ. Qua de re Græcum erit illud ^k elegantissimum, quo præcipitur ita ^l, *προεπιπλήσσειν* ^m *τῆ ὑπερβολῇ*. *Translata* probari, nisi in contextu sermonis, non possunt. Itaque de ⁿ singulis verbis fatis dictum, quæ, ³⁸ ut alio loco ostendi, per se nullam virtutem habent. Sed ne inornata ^o sunt ^p quidem, nisi cum sunt infra rei, de qua loquendum est, dignitatem: excepto, si obscæna nudis nominibus enuntientur. Quod viderint, qui non pu- ³⁹ tant esse vitanda, quia nec fit vox ulla natura turpis: et, si qua est rei deformitas, alia quoque appellatione quacumque ad intellectum eundem nihilominus perveniat. Ego Romani pudoris more contentus, ut jam respondi talibus, verecundiam silentio vindicabo. Jam hinc igitur ad con- ⁴⁰ juncti sermonis rationem transeamus. Cujus ornatus in hæc duo prima dividitur, quam concipiamus elocutionem, quo modo efferamus. Nam primum est, ut liqueat ^q, augere quid velimus, an minuere; concitate dicere, an moderate; læte, an severe; abundanter, an presse; aspere, an leniter; magnifice, an subtiliter; graviter, an urbane. Tum, quo translationis genere, quibus figuris, qualibus ⁴¹ sententiis, quo modo, qua postremo collocatione id, quod intendimus, efficere possimus. Ceterum dicturus, quibus ornatur oratio, prius ea, quæ sunt huic contraria laudi, attingam: nam *prima virtus est, vitio carere*. Igitur ante ⁴²

^{ff} permittite Jenf. permittite G.   ^g om. Jenf.   ^h proderunt G.
ⁱ est G.   ^k om. G.   ^l om. G. recte.   ^m προεπιπλήσειν G.
ⁿ om. Jenf.   ^o inordinata G.   ^p quidem quæ sunt G. Jenf.   ^q liceat G.

37. *quæ licentius translata*] Jam adnotavit Pöhlander Cic. de Orat. 3, 41, *Si vereare, ne paullo durior translatio esse videatur, mollienda est præposito sepe verbo &c.* Sed plena manu, quæ huc pertinent, congestit Tollius ad Longin. 32, 3, p. 173, ubi *παραμυθίας, ξεραπείας, μειλιγμῶνα* appellari videas, quibus audacior translatio excusatur. ^{Ακας} addi poterat ex Aristotelis loco jam citando.

37. *προεπιπλήσσειν*] Sumtum ex Aristot. Rhet. 3, 7, 12, ubi minus accurate legitur *προεπιπλήσειν*. Multa de hoc verbo H. Ste-

phanus pr. adnotationum in expositiones proverbiorum quorundam Erasmicorum. Breviter, *προεπιπλήσειν* εὐολῆ vel τῆ ὑπερβολῆ dicitur orator, cum excessum quemvis primus ipse reprehendit, ut non iudicio labi videatur, sed ipsa rei magnitudine impelli.

38. *alio loco*] 1, 5, 3.

39. *vox ulla natura turpis*] Uti volunt Stoici, in nobili ad Pætum epistola Cic. 9, 22. Nota etiam Bælli (Bayle) disputatio.

41. *prima virtus*] Horat. Epist. 1, 1, 41. *Virtus est vitium fugere, et sapientia prima Stultitia caruisse.*

omnia NE speremus ornatam orationem fore, quæ probabilis non erit. Probabile autem Cicero id genus dicit, quod non plus minusve est, quam decet^r. Non, quia comi expoliri que non debeat: (nam et hæc ornatus pars est) 43 sed, quia VITIUM est ubique, quod nimium est. Itaque vult^s esse auctoritatem et^t pondus in verbis, sententias vel graves, vel aptas opinionibus hominum ac moribus. His enim falvis licet assumere ea, quibus illustrem fieri orationem putat, deleta^u, translata, superlata^x, ad nomen adjuncta, duplicia^z, et idem significantia, ab^a ipsa actione atque 44 ab imitatione rerum non abhorrentia. Sed, quoniam vitia prius demonstrare aggressi sumus, vel hoc vitium fit^b, quod κακόφατον^c vocatur: sive mala consuetudine in obscænum intellectum sermo detortus est, ut ductare exerci-

^r dicit G. J.   ^s in nobis G. Jenf. omisso vult.   ^t et pondus om. iud.
^u Delectat G. Delectant al. Vid. no.   ^x supra lata G. Jenf.   ^z om. G.
 duplicata forte dedit Fabius ex Cic. h. e. composita.   ^a ab i. act. om. G. Jenf.
^b om. G.   ^c κακόφατον G. forte fuit κακόφατον, aut cacemphaton, κακίμφατον,
 quod maxime probat H. Stephanus de abusu Gr. L. p. 129.

42. Probabile Cicero] Partit. c. 6. Probabile genus est orationis, si non nimis est contum atque expolitum, si est auctoritas et pondus in verbis, si sententiae vel graves, vel aptae opinionibus hominum et moribus. Nimirum probabile est non modo verisimile, sed, quod probari, placere, laudari possit.

43. deleta, translata] Sic legendum non dubitabit, qui inspicere Ciceronis verba voluerit. His enim, quæ modo laudavimus, subiungit, Illustres autem oratio est, si et verba gravitate deleta ponuntur, et translata, et superlata, et ad nomen adjuncta, et duplicata,—abhorrentia. Origo mendi, quod sustulimus, inde, quia ad deleta primum adhæsit inter dictandum prima litera vocis translata; deinde cum male cohæreret singulare verbum pluralibus, delectant; consequens fuit, ut aliter interpungeretur &c.

44. ductare exercitus] Utitur eo Sallustius Catil. 11, 5, et Jug. 70, 2. Delicatulii quidam et belli homines erubescere se fingunt ad id verbum, quoniam Plautus Afin. 1,

3, 12, sqq. 5, 2, 13, et alias sæpe eo utitur in negotio lenonio et meretricio. Cortius ad locum posteriorem Sallustii turpius etiam quiddam suspicatur ex Juven. 6, 238. In patrandi verbo, quo usi sunt ante et post Fabium optimi quique scriptores, non minus absurde turpiculum quiddam quærebant Fabii ævo quidam vel stulte delicati vel frigide jocosi, qui bonam nobis honestissimorum verborum partem eriperent, si ponere non liceret, quocunque impuri homines male aliquando usi sunt; facere, pati, ludere, molere non liceret dicere, et sexcenta alia. Est tamen, ubi evincitibus vitiis, ut ait noster, h. e. prævalentibus concedendum sit, quod nostræ etiam consuetudinis verbo declarare licet. Scheren tondere significat Germanis, puto, omnibus: significat etiam majori eorum parti ludere aliquem vel liberalius, vel cum aliqua etiam vexatione aut ignominia: sed Lipsiæ honos præfandus est, &c. De illo Ductare exercitum conf. Bur. ad Val. Flacc. 6, 377.

tus,

tus, et *patrare bellum*, apud Sallustium dicta sancte et antique, ridentur^d a nobis, si diis placet; quam culpam non scribentium quidem judico, sed legentium; tamen vitanda, quatenus verba honesta moribus perdidimus, et evincen- 45
centibus etiam vitiis cedendum est: *sive* junctura deformiter sonat, ut, si *cum hominibus notis loqui* nos dicimus, nisi^e hoc ipsum *hominibus* medium sit, in præfanda^f videmur incidere; quia ultima prioris syllabæ litera, quæ exprimi, nisi labris^g coeuntibus, non potest, aut interfisere nos indecentissime cogit, aut continuata^h cum insequente, inⁱ naturam^l ejus corrumpitur. Aliæ^m conjunctiones ali- 46
quid simile faciunt, quas persequi longum est, in eo vitio, quod vitandum dicimusⁿ, commorantes. Sed *divisio* quoque^o affert eandem injuriam pudori, ut, si *intercapedinis* nominativo casu quis utatur. Nec scripto modo id acci- 47

^d ridentibus si G. Jenf.   ^e nisi hoc om. G.   ^f Sic G. it. Obr. et plur. ap. Burm. præfata rel.   ^g libris G. laboris Jenf.   ^h cogitata G. Jenf. ⁱ om. G.   ^l natura G. Jenf.   ^m aliquæ G. aliæque Jenf.   ⁿ scimus G.
* om. G.

45. in *præfanda*] Quibus honor præfandus sit, ut Plin. 7, 51, l. 52, inter *signa letalia* refertur *præfandi humoris e corpore effluviium*.

45. prioris syllabæ] Clarius dixisset *primæ*; loquitur enim de M ultima syllabæ *cum*. Hæc *exprimi nisi labris coeuntibus non potest*; unde est illud ænigma de fratribus quatuor et viginti eadem porta exeuntibus, quorum duodecim claudat valvas. Igitur etiam in compositis facile transit in proximam liquidam, ut in *colligo*, *connatus*, *corrado*. Quare si jungas *cum notis*: aut distinctæ pronuntiationis causa claudenda labia post primam syllabam, et indecore insitendum inter præpositionem et ejus casum, aut pronuntiandum *cum nobis*, &c. ut *m* litera in naturam sequentis *n* corrumpatur, h. e. mutetur, qua ratione duæ priores syllabæ efficiunt id nomen, quod dici honeste non poterat, licet Satyrici eo frequenter, Horatii etiam per Synecdochen partis distinguentis et petitiæ pro toto, uterentur.

46. *divisio quoque*] Non formaliter tantum, ut loquuntur Scholaf-

tici, posuit hanc vocem, sed materialiter etiam pro se ipsa. Significant enim tres posteriores syllabæ simile quiddam ei, quod duæ in *intercapedo*, id quod etiam in Ciceronis epistola citata observatum. Neque vero fugit Fabium nominis hujus ratio, qui in hoc ipso tractatu epistolam Ciceronis præ oculis videtur habuisse. Sed ita ponit, ut, quod alias solet, exempli vim præceptum habeat, (vid. ad 3, 2, 15) et tanto magis pudori suo consulat, quo minus statim, quid sibi velit, lectores observant. In hoc itaque solo non convenit mihi cum Jo. Frid. Christii, elegantissimo ingenio, summa doctrina, et moribus candidissimis viri, interpretatione hujus loci, quam dedit Noëtt. Acad. Obs. 9, p. 112, sqq. unde etiam cognoscere possunt studiosi, reliqua ad hunc de obscœnis locum pertinentia unde peti queant.

47. *Nec scripto—sensu*] Utitur divisione alias usitata in causis, *scripti et voluntatis*. Ad scriptum pertinent, quæ de *junctura* ac *divisione* vocum dixit: hæc enim scripto vel committi possunt, vel evitari, si non scribas v. g. *cum nobis*, sed *nobis*.

dit, sed etiam sensu plerique obscæne intelligere, nisi ca-
veris, cupiunt: ut apud Ovidium,

Quæque latent, meliora putat;

ac ex verbis, quæ longissime ab obscænitare abfunt, occa-
sionem turpitudinis rapere. Siquidem Celfus cacopha-
ton^p apud Virgilium putat,

Incipiunt agitata tumescere,

- 48 quod si recipias, nihil loqui tutum est. Deformitati
proximum est *humilitatis vitium*, ταπεινωσις vocant, qua rei
magnitudo vel dignitas minuitur: ut, *Saxea*^q est *verruca*
in summo montis vertice. Cui natura contrarium, sed er-
rore par est, parvis dare excedentia modum nomina, nisi
cum ex industria risus inde captatur. Itaque nec parricidam,
nequam dixeris hominem, nec deditum forte mere-
trici, *nefarium*: quod alterum parum, alterum nimium est.
- 49 Proinde quædam^r *bebes, sordida, jejuna, tristis, ingrata, vilis*
oratio est. Quæ vitia facillime fiunt^s manifesta contrariis
virtutibus. Nam primum *acuto*, secundum *nitido*, tertium
copioso, deinceps^t *bilari, jucundo, accurato* diversum est.
- 50 Vitanda^u & μειωσις, cum sermoni quidem^x deest aliquid,
quod^z minus plenus sit, quamquam id obscuræ potius,

^p cacophonon G. Jenf. Vid. supra no. c.   ^q ea G. ex ea Jenf. et al. ap. Bur.
^r quæ hæc habet Jenf. quædam sordida G.   ^s fiunt G.   ^t denique G.
^u vitari G. vitatum Jenf.   ^x em. G.   ^z quod—plenum G.

cum, si non ponas nominativum *intercapedo*: sensus autem etiam bo-
nus interdum pervertitur ab impuris
vel jocosis certè hominibus, qui *cu-
piunt obscæne intelligere*, quæ alium
in sensum dicta sunt. Ita v. g.
castissima Virgiliti hemistichia in
Centone nuptiali aliorum plane de-
torset Ausonius, qui virgines illius
mûsas arcana nuptialis tori, non sine
rubore illarum, coegit Latine admo-
dum ac diserte eloqui.

47. *Virgilium*] Georg. 1, 357.

48. *Saxea est verruca*] Incer-
tum, an eundem ex Originibus Ca-
tonis locum præ oculis habuerit
Fabius, quem Gellius 3, 7, qui il-
lud videtur indicare, solenne fuisse
Catoni, locum editum asperumque
verrucam appellare. Certe *Saxea*
apud Gellium non est. Quod si hic

etiam pro *Saxea* legas e MSS. *ex
ea*, intell. ταπεινωσις, propius ad lo-
cum Gellii accesseris, quod nec
Burmanno displicet. Cæterum re-
prehendit hic etiam, quod amat,
Fabium ὀμότεχος Vossius 4, 6, 9: et
est sane tanta similitudo ut Gelliana
definitione et *verruca* proprie dicta,
et id, quod vult Cato, non indicetur
modo, sed prope depingatur. Me-
lius certe hoc, quam *umbilicus terræ*
dictum mihi videbatur, quod ita
multis placuit, (vid. Voss. lauda-
tissimi operis 4, 6, 1) nec pejus,
quam *venæ*, quas *auri* et aliorum
metallorum terræ tribuimus.

48. *ex industria*] Totus fere le-
pos Βατραχίουμαχίας, Virgiliani de
apibus carminis, et eorum omnium,
quibus minutarum rerum elogia
continentur, ex eo fonte profluxit.

quam inornatæ orationis vitium est. Sed hoc quoque cum a prudentibus fit, schema dici solet, sicut ταυτολογία, id est, ejusdem verbi aut sermonis iteratio. Hæc enim, 51 quamquam non magnopere summis auctoribus vitata^a, interim vitium videri potest: in quod sæpe incidit etiam Cicero, securus tam parvæ observationis, sicut hoc loco, *Non solum igitur illud iudicium iudicii simile, Iudices, non fuit.* Interim mutato^b nomine επανάληψις dicitur, atque est et ipsum inter schemata: quorum exempla illo loco reddam, quo virtutes erunt. Pejor^c hac ομοιολογία est, quæ nulla 52 varietatis gratia levat tædium, atque est tota coloris^d unius, quæ maxime deprehenditur carens arte oratoria, eaque^e et in sententiis, et figuris, et compositione^f longa, non animis solum, sed etiam auribus est ingratiissima. Vitanda 53 μακρολογία, id est, longior, quam oporteat, sermo, ut apud Livium, *Legati, non impetrata pace, retro domum, unde venerant, abierunt.* Sed huic vicina periphrasis virtus habetur. Est et πλεονασµός vitium, cum supervacuis verbis oneratur oratio, *Ego meis oculis vidi.* Satis est enim, 54 *vidi.* Emendavit hoc non^g iurbane in Hirtio^h Cicero, quiⁱ, cum in Panfam declamans, *filium a matre decem mensibus in utero latum esse dixisset, Quid? aliæ, inquit, in penula^k solent ferre?* Nonnumquam tamen illud genus, cuius exemplum priore loco posui, affirmationis gratia adhibetur,

——— *Vocemque his auribus hausit.*

^a vitanda G. ^b mutatio nominis G. ^c pejor hac om. G. ^d dotis un. qua G. et al. ap. Bur. ^e æque ut et sententiis G. et Voss. 2. ^f impositione Jenf. ^g etiam urbane G. Jenf. ^h Hirtii G. Hirtium Jenf. ⁱ causa passivum G. cum passivum Jenf. Hinc Passienum suspicabatur Regius. ^k Forte perula: vid. no.

51. Cicero] Pro Cluent. c. 35, ubi tamen interpunctione Sylvius et Grævius τὸ ταυτολόγιον sustulerunt, *Non fuit igitur illud iudicium: iudicii simile, iudices, non fuit.* Illa forte familiaris potius ταυτολογία quam anaphora speciosa fuerit, quod Fam. 3, 7, ponit, *An ego tibi obviam non prodirem?* primum, *Appio Claudio?* deinde, *imperatori?* deinde, *quod caput est, amico?*

53. apud Livium] Dicitur esse libro 8.

54. in Hirtio] Qui cum Dola-

bella, aliisque declamaret apud Ciceronem: vid. Fam. 9, 18.

54. in penula] Si ita dedit Quinctilianus, sinus vestis intelligendus fuerit. Verum cum penula non sit inter ordinarias mulierum vestes, olim placuit viris eruditissimis Passeratii conjectura, suspicantis in penula. Cæterum nimis forte hic urbanum fuisse Ciceronem, ex usu frequenti Romanorum Græcorumque probabile facit Burmannus, qui uteri, τῆς γαστρὸς mentionem frequentissime faciunt.

54. Vocemque] Virg. Æn. 4, 359.

55 At¹ vitium erit, quoties otiosum fuerit, et supererit, non, cum^m adjicietur. Est etiam, quæ περιεργία vocatur, *supervacua* (ut sic dixerim) *operositas*, ut a diligenti *curiosus*, et a religione *superstitio* distat. Atque, ut semel finiamⁿ, verbum omne, quod neque intellectum adjuvat, neque orna-
 56 tum, *vitiosum* dici potest. Κακόζηλον, id est, *mala affectatio*, per omne dicendi genus peccat. Nam et *tumida*, et *exilia*, et *prædulcia*, et *abundantia*, et *arcessita*, et *exsultantia*, sub idem nomen cadunt. Denique κακόζηλον vocatur, quidquid^o est ultra virtutem, quoties ingenium judicio caret, et specie boni fallitur: omnium in eloquen-
 57 tia vitiorum pessimum. Nam cetera parum^p vitantur, hoc petitur. Est autem totum in elocutione. Nam rerum vitia sunt, *stultum*, *commune*, *contrarium*, *supervacuum*: *corrupta oratio* in verbis maxime *impropriis*, *redundantibus*, *comprehensione obscura*, *compositione fracta*, *vocum similibus*
 58 aut *ambiguarum puerili captatione* consistit. Est autem omne^r κακόζηλον utique falsum, etiam si non omne falsum κακόζηλον, ut^s, cum dicitur aliter, quam se natura habet, et quam oportet, et quam fat est. Totidem autem generibus corrumpitur oratio, quot ornatur. Sed de hac parte et in alio a^t nobis opere plenius dictum est, et in hoc sæpe tractabitur^x, et adhuc spargetur^z omnibus locis. Loquentes^a enim de ornatu, subinde, quæ sunt vitanda, similia^b virtutibus vitia dicemus. Sunt inornata^c et hæc,
 59 Quod male dispositum est, id^d ἀνοικονόμητον. Quod male figuratum, id^d ἀσχηματον. Quod male collocatum, id^d κακοσύνητον vocant. Sed de *dispositione* diximus: de *figuris* et *compositione* dicemus. Κοινισμὸς^f quoque appellatur quædam mixta ex varia ratione linguarum oratio, ut,

¹ Tale G. vid. leg. Quare. ^m tamen G. ⁿ vel inf. G. Jenf. ^o quod quidem ultra G. ^p Sic G. et MSS. plur. ap. Bur. cæet. vitantur Jenf. cum vitentur al. ^r nomen G. ^s et dic. G. etiam dic. Jenf. ^t om. G. Jenf. ^x tractatur G. Jenf. ^z spargitur Jenf. ^a Loquente id. ^b autem inf. G. ^c in ornatu G. Jenf. ^d om. G. ter. ^e ἀσχημάτιστοι G. ^f σωραισμὸς G.

56. cetera parum vitantur] Præ-
 tuli lectionem non auctoritate modo, sed elegantia etiam, ut mihi videtur, præstantem. Horat. A. P. 353, Non ego paucis Offendar maculis, quas aut incuria fudit, Aut humana parum cavit natura.

58. in alio opere] Quodcumque fuerit hoc opus, fuit autem sine du-

bio de causis corruptæ eloquentiæ, diversum certe fuit ab eo, qui nunc superest de hac re, dialogo: in quo nihil specialium præceptionum habetur, sed in universum causæ indicantur, cur circa sextum Vespasiani patris annum multum jam defecerit ab Tulliani ævi fastigio eloquentia,

fi^g Atticis Dorica, Ionica, Æolica etiam dicta confundas. Cui simile vitium est apud nos, si quis sublimia humilibus, 60 vetera novis, poetica vulgaribus misceat. Id enim tale est monstrum, quale Horatius in prima parte libri de arte poetica fingit,

*Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit*——

et cetera^h ex diversis naturis subjiciat. *Ornatum* est, quod 61 perspicuo ac probabili plus est. Ejus primi sunt gradus in eo, quod velis, exprimendoⁱ, concipiendoque: tertius, qui hæc nitidiora faciat, quod proprie dixeris *cultum*. Itaque ἐνάργεια, cujus in præceptis narrationis feci mentionem, quia plus est *evidentia*, vel, ut alii dicunt, *representatio*, quam *perspicuitas*, et illud^l quidem patet, hæc se quodammodo ostendit, inter ornamenta ponamus. Magna 62 virtus est, res, de quibus loquimur, clare, atque ut cerni videantur, enuntiare. Non enim satis efficit, neque, ut debet, plene dominatur oratio, si usque ad aures volet, atque ea sibi iudex, de quibus cognoscit, narrari credit, non exprimi, et oculis mentis ostendi. Sed, quoniam 63 pluribus modis accipi solet, non equidem in omnes eam^m particulas secaboⁿ, quarum^o ambitiose a quibusdam numerus augetur^p, sed maxime necessarias^q attingam.

^g om. G.   ^h ea esse ex G. Jenf.   ^l exprimi decentius quod hæc G. et plur. ap. Bur. concipiendaque om. Jenf.   ⁱ Vid. leg. illa, aut deinde hoc. ^m eas G.   ⁿ locabo G. Jenf.   ^o quorum iid.   ^p augetur G.   ^q necessarius G.

61. *Ejus primi sunt gradus*] Hic locus, nisi fallor, corruptus est. Fabius quidem ita jungere non potuit, *in eo, quod velis, exprimendo concipiendoque*: neque multum profeceris, si invertas cum Rollino *concipiendo exprimendoque*. Fortasse voluit aliquis in margine indicare, *perspicuum et probabile primos esse gradus* ornatæ orationis. Hæc observatio deinde cum in Fabii contextum temere irrepisset, *tertio* gradui confingendo, et immutandæ orationi locum dedit. Certe non incommoda orietur sententia, si ita jungas, *Ornatum est, quod perspicuo et probabili plus est in eo, quod*

velis exprimi decentius, quod hæc, perspicua nempe atque probabilia, nitidiora faciat &c.

61. *et illud quidem patet*] Res clara, *Perspicuum* quod est, *patet* his, qui oculos advertunt, intelligitur attendentibus: τὸ ἐνάργεια, *evidens, representatum se ostendit*, ingerit ultro, etiam nolentium, oculis, et in mentes vi quadam irrumpit. Neque illud turbare nos debet, quod *illud* refertur ad proximus, (vid. 6, 1, 9) sed generis illa discrepantia vix tolerabilis est. Itaque melius legas, ut indicavimus, *et illa quidem* &c. De ἐνάργεια vid. etiam 4, 2, 63. 6, 2, 32.

Est igitur unum genus, quo tota rerum imago quodam modo verbis depingitur.

Constitit in digitos extemplo arrectus uterque,

et cetera, quæ nobis illam pugilum congregantium faciem^r ita ostendunt, ut non clarior futura fuerit spectantibus.

- 64 Plurimum in hoc genere, sicut in ceteris, eminet Cicero. An quisquam tam procul a concipiendis imaginibus rerum abest, ut^s, cum illa in Verrem legit, *Stetit soleatus Prætor populi Romani cum pallio purpureo, tunicaque talari, muliercula nixus, in litore*, non solum ipsum os intueri videatur, et^t locum, et habitum, sed quædam etiam ex iis, quæ dicta
65 non sunt, sibi ipse adstruat? Ego certe mihi cernere videor et vultum, et oculos, et deformes utriusque blanditias, et eorum, qui aderant, tacitam averfationem^u, ac timidam^x
66 verecundiam. Interim ex pluribus efficitur illa^z, quam conamur exprimere, facies, ut est apud eundem (namque ad omnium ornandi^a virtutum exempla^b vel unus^c sufficit) in descriptione convivii luxuriosi, *Videbar videre alios intrantes, alios vero exeuntes, quosdam ex vino vacillantes, quosdam besterna potatione oscitantes. Versabatur^d inter hos Gallius unguentis oblitus, redimitus coronis. Humus erat*
67 *immunda, lutulenta vino, coronis languidulis, et spinis co-*
operta piscium. Quid plus videret, qui intrasset? Sic urbium captarum crescit miseratio. Sine dubio enim, qui dicit *expugnatam* esse civitatem, complectitur omnia, quæcumque talis fortuna recipit: sed in affectus minus pene-
68 trat brevis hic velut nuntius. At, si aperias hæc, quæ verbo uno inclusa erant, apparebunt et^e *fusæ per domos*

^r aciem G. Jenf.   ^s ut non cum in G.   ^t et locum om. G.   ^u averfationem G.   ^x timidam G.   ^z illorum G.   ^a ornatum G.   ^b exemplum Jenf.   ^c una G.   ^d versabatur—coronis om. G.   ^e effusæ G. Jenf.

63. *Constitit in dig.*] Virg. Æn. 5, 426.

64. *a concipiendis imag.*] De quibus supra 6, 2, 29 sqq. Locus Ciceronis est in Verr. 5, 33. Repetit 11, 3, 90.

64. *sibi ipse adstruat*] Sicut *adstruit auditis pavor* Sil. Ital. 4, 8.

65. *timidam verecundiam*] In *verecundia* semper inest timor: itaque parum abest, quin *timidam*

probem, i. e. iratam. Sed hoc sensu est poeticum.

66. *Videbar videre*] Ex oratione pro Gallio, quod indicavit ex Aquila Romano Victorius Var. Lect. 22, 5. Laudat iterum noster 11, 3, 165.

68. *si aperias—apparebunt*] Hæc ipsa jam verba ad ἐνέγγυται illam, quam describit Fabius, multum conferunt. Cæterum non puto hanc captæ ur-

ac templa flammæ, et ruentium telorum fragor, et ex diversis clamoribus unus quidam sonus: aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu suorum cohærentes, et infantium feminarumque ploratus, et male in illum usque diem servati fato senes: tum illa profanorum sacrorumque direptio, efferentium prædas repetentiumque discursus, et aëti ante suum quisque prædonem catenati, et conata retinere infantem suum mater, et, sicubi majus lucrum est, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia (ut dixi) complectatur *eversio*, minus est tamen totum dicere, quam omnia. Consequemur autem, ut manifesta sint, si fuerint veri similia: et licebit etiam falso adstringere, quidquid fieri solet. Contingit eadem claritas etiam ex accidentibus.

- - - *Mibi frigidus horror*
Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.

et,

- - - *Trepidæ matres pressere ad pectora natos.*

Atque hujus summæ, judicio quidem meo, virtutis facilis est via. Naturam intueamur: hanc sequamur. Omnis eloquentia circa opera vitæ est, ad se refert quisque, quæ audit; et id facillime accipiunt animi, quod agnoscunt. Præclare vero ad inferendam rebus lucem repertæ sunt *similitudines*; quarum aliæ sunt, quæ probationis gratia inter argumenta ponuntur, aliæ ad exprimendam rerum imaginem compositæ, quod est hujus loci proprium,

- - - *Inde lupi ceu Raptores atra in nebula.*

et,

- - - *Avi similis, quæ circum litora, circum*
Pisces scopulos humilis volat æquora juxta.

Quo in genere id^f est præcipue custodiendum, ne id, quod similitudinis gratia adfcivimus^g, aut obscurum sit, aut ignotum. Debet enim, quod illustrandæ alterius rei gratia

^f istud G.

^g adfcivimus—gratia om. G.

bis descriptionem alterius esse auctoris, sed ab ipso scriptam et exempli causa propositam Quinctiliano. Quæ enim de eadem re ad Herenn. 4, 39, et Senec. de Benef. 7, 27, apud Virgilium Æn. 2. 298 sqq.

et alias passim leguntur, ea non nisi argumento conveniunt.

70. *Mibi frigidus horror*] Æn. 3, 29: alterum 7, 518: *Inde lupi* 2, 355: *Avi similis* 4, 254: *Qualis ubi* 4, 143.

affumitur, ipsum esse clarius eo, quod illuminat. Quare sane poetis quidem permittamus hujusmodi exempla :

*Qualis, ubi hybernam Lyciam Xantbique fluenta
Deserit, aut Delon maternam invisit, Apollo.*

- 74 Non idem decebit oratorem, ut occultis aperta demonstret. Sed illud quoque, de quo in argumentis diximus, similitudinis genus ornat orationem, facitque sublimem, floridam, jucundam, mirabilem. Nam, quo quæque longius petita est, hoc plus affert novitatis, atque inexpectata
- 75 magis est. Illa vulgaria videri possunt, et utilia tamen ad conciliandam fidem, *Ut terram cultu, sic animum disciplinis meliorem uberiolemque fieri. Et, ut medici ab alienata morbis membra præcidunt, ita turpes ac perniciosos, etiam si nobis sanguine cobæreant, amputandos.* Jam sublimius illud pro Archia, *Saxa atque solitudines voci^h respondent, bestiae sæpe immanes cantu fleuntur atque consistunt,*
- 76 cetera. Quod quidem genus a quibusdam declamatoria maxime licentia corruptum est: nam et falsis utuntur, nec illa iis, quibus tandem similia videri volunt, applicant: quorum utrumque in iis est, quæ me juvene ubique cantareⁱ solebant, *Magnorum fluminum navigabiles fontes sunt:*
- 77 *et, Generosioris arboris statim planta cum fructu est.* In omni autem parabola aut præcedit similitudo, et res sequitur, aut præcedit res, et similitudo sequitur. Sed interim libera et separata est: interim, quod longe optimum est, cum re, cujus est imago, connectitur, collatione invicem respondente, quod facit *redditio contraria*, quæ
- 78 ἀνταπίδοσις dicitur. *Præcedit similitudo illa, cujus modo feci mentionem,*

- - - *Inde lupi ceu
Raptores atra in nebula.*

Sequitur in primo Georgicôn, post longam de bellis civilibus atque externis conquestionem,

^h voce G.

ⁱ Sic Jenf. cantari videtur esse a Regio.

75. pro Archia] C. 8.

78. in primo Georgicôn] In ipso fine. Observat hic Burmannus tum plura, de phrasi addere se; tum a Valerio Flacco etiam tertium Argonauticôn librum in similitudine de-

uisse. Addere Varro et Columellæ quoque significare mittere, immittere, injicere, etiam ubi de vacuo vase sermo est, satis demonstratum in Lexico Rustico.

*Ut cum carceribus sese effudere quadrigæ,
Addunt se^k in spatia; et frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.*

Sed hæc sunt sine antapodofi. *Redditio* autem illa rem 79 utramque, quam comparat, velut subjicit oculis, et pariter ostendit. Cujus præclara apud Virgilium multa reperio exempla, sed oratoriis potius utendum est. Dicit Cicero pro Murena, *UT aiunt in Græcis artificibus eos aulædos esse, qui citharædi fieri non potuerunt: sic nos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, eos ad juris studium devenire*¹. Illud pro eodem, jam pene poetico 80 spiritu, sed tamen cum sua redditione, quod est ad ornatum accommodatius: nam, *Ut tempestates sæpe certo aliquo cæli signo commoventur*^m, *sæpe*ⁿ *improvisò, nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa concitantur: sic in hac comitorum tempestate populari sæpe intelligas, quo signo commota sit; sæpe ita obscura est, ut casu*^o *excitata esse videatur.* Sunt et illæ breves, *Vagique*^p *per silvas ritu ferarum*: et illud Ciceronis in Clodium, *Quo ex judicio, velut ex incendio, nudus effugit.* Quibus similia possunt cuicumque, etiam ex quotidiano sermone, succurrere. Huic subjacet virtus non solum aperte ponendi rem ante

^k om. G.   ¹ divertere G. Jenf. et al.   ^m commoventur G.   ⁿ ex Jenf.
^o sine causa G.   ^p vagi G.

79. *pro Murena*] C. 13. Nimirum, quantæ artis sit citharædum esse, h. e. citharæ nervos impellere, et eundem voce accinere, ipse supra indicavit Fabius 1, 12, 3. Minus multo est aulædum esse, hoc est, tibias inflanti alii accommodare vocem. Igitur qui prius illud tentavit infeliciter, omiſſa cithara tamen aulædus esse potest.

79. *evadere—devenire*] Pulchre observavit Burmannus duorum verborum oppositionem, quorum alterum de adſcensu arduo, de descensu ad humiliora alterum proprie usurpat. Et sane constans apud Ciceronem lectio Quinctiliani libris hic præferenda, nisi putamus Fabium potuisse verbum parum commodum substituere efficacissimo.

80. *pro eodem*] C. 17.

80. *aliquo cæli signo*] Totam enim tempeſtatum rationem sideribus

adſignabant, quod observassent certis anni temporibus suas quædam fere respondere tempeſtates; tempora autem illa non alia re quam siderum ortu atque obitu distinguerent ipsi etiam nautæ atque rustici; quam rem memoriæ causa cum verbis complecterentur poetæ, usi sunt illa sua licentia, ut actum signo efficientiamque tribuerent. Hinc Aratus pendet et tot illius interpretes. Hinc ipse Columella, qui Astrologicam vanitatem aliquot libris confutaverat, tamen in Calendario rustico, quod luculentissimum dedit 11, 2, passim ita loquitur, ut si tempeſtates commoveri a signis et ipse existimet. Cæterum *signa* pro sideribus non XII illis tantum Zodiaci nobilissimis, sed universim omnibus ponit etiam alias Cicero de Inv. 1, 34, *Signorum ortus atque obitus* &c.

- 82 oculos, sed circumcise atque velociter. Ac merito laudatur brevitās integra: sed ea⁹ minus præstat, quoties nihil dicit, nisi quod necesse est; βραχυλογίαν vocant, quæ reddetur inter schemata: est vero pulcherrima, cum plura paucis complectimur, quale illud^r Sallustii est, *Mitbrides corpore ingenti, perinde^s armatus*. Hoc male imitantes sequitur obscuritas. Vicina prædictæ, sed amplior virtus est ἔμφασις, altiorem præbens intellectum, quam quem verba per se ipsa declarant. Ejus duæ sunt species: altera, quæ plus significat, quam dicit: altera, quæ etiam
- 84 id, quod non dicit. Prior est et apud Homerum, cum Menelaus Graios in equum descendisse dicit; nam verbo uno magnitudinem ejus ostendit: et apud Virgilium,

Demissum lapsi per funem. - - -

- Nam sic quoque altitudo demonstrata est. Idem Cyclopa cum *jacuisse* dicit *per antrum*, prodigiosum illud corpus
- 85 spatio loci mensus est. *Sequens* posita est in voce aut omnino suppressa, aut etiam abscissa. *Supprimitur* vox, ut fecit

⁹ eam Jenf.   ^r om. G. Jenf.   ^s proinde iid.   ^t Sic iid. et MSS. *puto amnes in equo sedisse editt. plures et Burm. intra equum descendisse Obr.*

82. *inter schemata*] 9, 3, 50.

82. *perinde armatus*] *Animatus* mallent Lipsius et Douza ad *Fragn. Sallustii*, sed Freinshemius tuetur *armatus*. Observat Burmannus, et addit simillimum Brachylogiæ exemplum e Floro 3, 2, 2, *Aitrox cælum, perinde ingenia*.

83. ἔμφασις] Hæc est illa, quam *significationem* vocat Auctor ad *Her. 4, 53* sq. et definit, *quæ plus in suspitione relinquit, quam positum est in oratione*. Dividit deinde, et illustrat: locus est classicus.

84. *in equum descendisse*] Hæc constantissima Codicum MSS. lectio mutata est ab his, qui apud Homerum non invenirent hanc ideam: et vel prævit reliquis, vel certe confirmavit eos Hartungus, qui locor. memor. *Decur. 2, 6, Lamp. Gruter. tom. 2, p. 682*, inter errata in citando Quinctiliani hunc locum refert, et confidenter ait, præter 'Od. 8. 272, et θ. 503, non fieri mentionem equi Trojani apud Homerum. Ac sane pri-

ore loco Menelaus ἐνήμεθα dicit, altero εἶπτο Demodocus, quæ *sedendi* potius et *insidiarum* notionem habent, ut θ. 515, ἵππιδεν ἐκχύμενοι κῆλον λόχον ἐκπρολιπόντες. Præterea in hoc est *μημονικὸν ἀμάρτημα* Fabii, cum Menelao tribuit, quod Ulysses dicit 'Od. λ. 522, Αὐτὰρ ὄτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν, ὃν κέρμ' Ἐπειός. Quem versum Emphaseos exemplum jam laudaverat Plutarchus de Homero, p. 297 Gal. Ἐν τῷ κατεβαίνομεν τὸ μέγεθος τῷ ἵππῳ ἐμφαίνει. Desinierat ἔμφασις, ἥπερ δι' ἵππορίας ἐπίτασις τῷ λόγῳ παρῆσθιν. Non fugerunt hæc F. Ursinum in Virgilio cum Græcis collato, p. 238, ad ipsum, qui hic laudatur, locum *Æn. 2, 262*. Quæ cum ita sint, non dubitavi reddere suam lectionem Fabio, præsertim cum ille *descensus* demum magnitudinem equi horribilem declarat; *sedisse* etiam in mediocri machina aliquot homines potuerint.

84. *jacuisse—per antrum*] *Æn. 3, 631*.

pro Ligario Cicero, *Quod si in hac tanta tua fortuna lenitas^u tanta non esset, quantam^x tu per te, per te, inquam, obtines: intelligo, quid loquar: tacuit enim illud, quod nihilominus accipimus, non deesse homines, qui ad crudelitatem eum impellerent. Abscinditur per ἀποσιώπησιν, quæ, quoniam est figura, reddetur suo loco. Est in vulgariibus quoque verbis emphasis, *Virum esse oportet: et, Homo est ille: et, Vivendum est.* Adeo similis est arti plerumque natura. Non tamen fatis eloquentiæ est, ea, de quibus dicat^y, clare atque evidenter ostendere: sed sunt multi ac varii excolendæ^z orationis modi. Nam et^a ipsa⁸⁷ illa ἀφέλεια simplex et inaffectedata habet quemdam purum, qualis etiam in feminis amatur, ornatum, et sunt quædam velut e tenui diligentia circa proprietatem significationemque munditiæ. Alia copia locuples, alia floribus læta. 88 *Virium* non unum genus. Nam, quidquid in suo genere fatis effectum est, valet. Præcipua tamen ejus opera δεινωσις in^b exaggeranda indignitate; et in ceteris altitudo quædam; φαντασία in concipiendis visionibus; ἐξερρασία in efficiendo velut opere proposito; cui adjicitur ἐπέξερρασία, repetitio probationis ejusdem, et cumulus ex abundantia. Ἐνέργεια confinis his est, ab agendo ducta, et cujus propria sit virtus, non esse, quæ dicuntur, otiosa. Est et amarum quiddam, quod fere in contumelia est positum, quale est Cassii, *Quid facies, cum^c in bona tua invasero? hoc est, cum te docuero nescire maledicere?* Et acre, ut illud Crassi, *Ego^d te consulem cum putem, tu me non putes senatorem.* Sed vis oratoris omnis in augendo minuendoque consistit. Utrique parti totidem modi, ex quibus præcipuos attingemus: reliqui similes erunt. Sunt autem positi in rebus, et verbis. Sed, quæ sit rerum inventio ac ratio, tractavimus: nunc, quid elocutio attollat aut deprimat, dicendum. 90*

IV. Prima est igitur amplificandi vel minuendi species in ipso rei^e nomine, ut, cum eum, qui sit cæsus, occisum; eum, qui sit improbus, latronem; contraque eum, qui

^u bonitas G. Jenf.   ^x quam iid.   ^y dicit G.   ^z extollendæ G.
^a om. G. Jenf.   ^b om. G.   ^c vi inf. G.   ^d Ego te consulem putem, cum
tu non putes me esse senatorem G. Jenf.   ^e rerum G.

85. suo loco] 9, 3, 60.

89. totidem modi] Oppositorum eadem ratio; quot sunt augendi ex-

tollendique modi, totidem sunt minuendi ac deprimendi. Vid. 8, 4, 28. 8, 6, 68.

pulsavit, attigisse; qui vulneravit, læsisse dicimus. Utriusque pariter exemplum est pro M. Cœlio, *Si vidua libere, proterva^f petulanter, dives effuse, libidinosa meretricio more viveret, adulterum^g ego putarem, si quis hanc paullo liberius*
2 *salutasset?* Nam et impudicam, *meretricem* vocavit; et eum, cui longior cum illa fuerat usus, *liberius salutasse*. Hoc genus increfcit, ac fit manifestius, si ampliora verba cum ipsis nominibus, pro quibus ea posituri sumus, conferantur: ut Cicero in Verrem, *Non enim furem, sed raptorem; non adulterum, sed expugnatorem pudicitiae; non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumque; non sicarium, sed crudelissimum carnificem civium sociorumque, in vestrum*
3 *judicium adduximus*. Illo enim modo, ut fit multum, hoc etiam, plus ut fit, efficitur. Quatuor tamen maxime generibus video constare amplificationem, *incremento, comparatione, ratiocinatione, congerie*. *Incrementum* est potentissimum, cum magna videntur, etiam quæ inferiora sunt. Id aut uno gradu fit, aut pluribus. Per id venit non modo ad summum, sed interim quodammodo supra
4 *summum*. Omnibus his sufficit vel unum Ciceronis exemplum, *Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere^h?* Nam et, si tantum *verberatus* esset, uno gradu increverat, ponendo etiam id *esse facinus*, quod erat inferius. Et, si tantum *occisus* esset, per plures gradus adscenderat. Cum vero dixerit, *prope parricidium necare*, supra quod nihil est, adjecit, *quid dicam in crucem tollere?* ita, cum id, quod maximum estⁱ, occupasset, necesse erat
6 in eo, quod ultra est, verba deficere. Fit et aliter supra summum adjectio: ut apud Virgilium de Lauso,

- - - *quo pulcbrior alter*

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

Summum est enim, *quo pulcbrior alter non fuit*; huic^l

^f proterve G. Jenf. ^g adulterium Jenf. ^h Ita cum id quod maximum est inf. G. ita tamen, ut syllaba va super primam, et cat super ultimam vocem minutis literis scripta, vacare indicetur, ex sequentibus improvide præcepta scilicet. ⁱ esset Jenf. ^l hic Jenf.

1. pro M. Cœlio] C. 16. in Verrem, 1, 3. ^l Alter locus in Verr. 5, 66. *Facinus est—tollere? verbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo potest. Non fuit bis omnibus iste contentus &c.*

6. apud Virg.] Æn. 7, 649. Ciceronis locus est Phil. 2, 25, et alter in Catil. 1. 7, et pro Cluentio c. 11.

deinde aliquid suprapositum est. Tertius quoque est mo-⁷
 dus, ad quem non per gradus itur, ut ^m quod non est plus
 quam maximum, sed quo nihil majus est. *Matrem tuam
 occidistiⁿ. Quid dicam amplius? Matrem tuam occidisti.*
 Nam et hoc augendi genus est, tantum aliquid efficere,
 ut non possit augeri. Crescit oratio minus aperte, sed ⁸
 nescio an hoc ipso efficacius, cum citra distinctionem
 in contextu et cursu semper aliquid priore majus infe-
 quitur: ut de vomitu in Antonium Cicero, *In cœtu vero
 populi Romani, negotium publicum gerens, magister equi-
 tum.* Singula incrementum habent. Per se deforme,
 vel non in cœtu, *vomere*: in cœtu etiam, *non populi*: po-
 puli etiam, *non Romani*: vel, si nullum *negotium* ageret^o,
 vel, si non *publicum*: vel, si non *magister equitum*. Sed ⁹
 alius divideret hæc, et circa singulos gradus moraretur:
 hic in sublime etiam currit, et ad summum pervenit non
 nixu, sed ^p impetu. Verum, ut hæc amplificatio in supe-
 riora tendit, ita, quæ fit per *comparisonem*, incrementum
 ex minoribus petit. Augendo enim, quod est infra, ne-
 cesse est extollat id, quod supra positum est: ut idem,
 atque in eodem loco, *Si hoc tibi inter cœnam, et in illis im-¹⁰
 manibus poculis tuis accidisset, quis non turpe duceret^q? in
 cœtu vero populi Romani.* ^s Et in Catilinam, *Servi meber-
 cle^t mei si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives
 tui, domum meam relinquendam putarem.* Interim propo-¹¹
 sito velut simili exemplo, efficiendum est, ut sit majus id,
 quod a nobis exaggerandum est ^u: ut idem pro Cluentio,
 cum exposuisset, Milesiam ^x quamdam a secundis heredibus
 pro abortu pecuniam accepisse, *Quanto est, inquit, Oppia-
 nicus in eadem injuria majore supplicio dignus? Siquidem
 illa, cum suo corpori vim attulisset, se ipsa cruciavit: hic
 autem idem illud effecit per alieni corporis vim atque cruci-
 atum.* Nec putet quisquam hoc, quamquam est simile, ¹²
 illi ex argumentis loco, quo majora ex minoribus colli-
 guntur, idem esse. Illic enim *probatio* petitur, hic *ampli-
 ficatio*: sicut in Oppianico non id agitur in illa ^z compa-
 ratione, ut ille malè fecerit, sed, ut pejus. Est tamen
 quamquam diversarum rerum quædam vicinia. Repetam

^m et G. Jenf. ⁿ cecidisti Jenf. ^o ageretur G. ^p et Jenf. ^q di-
 ceret G. duceretur Jenf. ^s Sed inf. id. ^t mehercle id. ^u om. G.
^x mulierem G. molestiam Jenf. ^z hac G.

igitur^a hic quoque idem, quo sum illic usus, exemplum,
 13 sed non in eundem usum. Nam hoc mihi ostendendum
 est, augendi gratia non *tota modo totis*, sed etiam *partes*
partibus comparari: sicut hoc loco, *An vero vir amplissimus*
P. Scipio, pontifex maximus, Tib. Gracchum, mediocriter
labefactantem statum reipublicæ, privatus interfecit: Cati-
 14 *linam, orbem terrarum^b cæde atque incendio vastare cupien-*
tem, nos consules perferemus? Hic et Catilina Graccho, et
 status reipublicæ orbi terrarum, et mediocris labefactatio
 cædi et incendiis et vastationi, et privatus consulibus com-
 paratur: quæ si quis dilatare velit, plenos^c singula locos
 15 habent. Quas dixi *per ratiocinationem* fieri amplificationes,
 videamus, an satis proprio verbo signaverim^d. Nec sum
 in hoc sollicitus, dum res ipsa volentibus discere appareat.
 Hoc sum tamen secutus, quod hæc *amplificatio* alibi posita
 est, alibi valet: et^e, ut aliud crescat, aliud augetur;
 inde ad id, quod extolli volumus, ratione^f ducitur^g.
 16 Objecturus Antonio Cicero merum et vomitum, *Tu, inquit,*
istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis
firmitate. Quid fauces et latera ad ebrietatem? Minime
 sunt otiosa. Nam respicientes ad hæc possumus æstimare,
 quantum ille vini in Hippixæ nuptiis exhausserit, quod ferre
 et coquere non possêt illa gladiatoria corporis firmitate.
 Ergo, si ex alio colligitur aliud, nec improprium, nec in-
 usitatum nomen est *ratiocinationis*, ut quod ex eadem causâ
 17 inter status quoque habemus. Sic et *ex insequentibus* am-
 plificatio ducitur: si quidem tanta vis fuit^h vini erumpen-
 tis, ut non casum afferret aut voluntatem, sed necessitatem,
 ubi minime deceret, vomendi: et cibusⁱ non recens, ut
 accidere interim solet, redderetur, sed qui usque^l in pos-
 18 terum diem redundaret. Idem hoc præstant, quæ ante-
 cesserunt. Nam, cum Æolus a Junone rogatus,

- - - *cavum conversa cuspide montem^m*
Impulit in latus, ac venti, velut agmine facto,
Qua data porta, ruunt: - - -

19 apparet, quanta sit futura tempestas. Quid? cum res

^a om. G. itaque Jenf.   ^b terræ G. Jenf.   ^c per inf. iid.   ^d signific.
 iid.   ^e om. Jenf.   ^f ratio id.   ^g deducitur G. Jenf.   ^h fuerit Jenf.
ⁱ cibi non recentes—redderentur—redundarent G.   ^l om. G.   ^m om. G.

13. *An vero vir ampl.]* Catil. 2, 25.
 1, 1.   18. *Æolus]* Virg. *Æn.* 1, 81.
 16. *Tu istis faucibus]* Ex Phil. Ciceronis locus est Verr. 5, 44.

atrocissimas, quasque in summam ipsi extulimus invidiam, elevamus consulto, quo graviora videantur, quæ secutura sunt: ut a Cicerone factum est, cum illa diceret, *Levia sunt hæc in hoc reo crimina*ⁿ. *Metum virgarum navarchus nobilissimæ civitatis pretio redemit: humanum est. Alius, ne securi feriretur, pecuniam dedit: usitatum est.* Nonne²⁰ usus est ratiocinatione, qua colligerent audientes, quantum illud esset, quod inferebatur, cui comparata hæc, humana viderentur atque usitata? Sic quoque solet ex alio aliud augeri, ut, cum Hannibalis bellicis laudibus ampliatur virtus Scipionis. Et fortitudinem Gallorum Germanorumque miramur, quo sit major C. Cæsaris gloria. Illud²¹ quoque est *ex relatione ad aliquid*, quod non ejus rei gratia dictum videtur^o, amplificationis genus. *Non putant indignum Trojani principes, Graios Trojanosque propter Helenæ speciem tot mala, tanto temporis spatio sustinere:* quænam igitur illa forma credenda est? Non enim hoc^p dicit Paris, qui^q rapuit; non aliquis juvenis, non^r unus e vulgo; sed fenes, et prudentissimi, et Priamo assidentes. Verum et²² ipse rex, decenni bello exhaustus, amissis tot liberis, imminente summo discrimine, cui faciem illam, ex qua tot lacrimarum origo fluxisset, invisam atque abominandam esse oportebat, et audit hæc, et eam filiam appellans juxta se locat, et excusat etiam, atque sibi esse malorum causam negat. Nec mihi videtur in Symposio Plato, cum Alcibiadem consistentem de se, quid a Socrate pati voluerit, narrat, s^u ut illum culparet, hæc tradidisse: sed, ut Socratis invictam continentiam ostenderet, quæ corrumpi speciosissimi hominis tam obvia voluntate^t non possêt. Quin²⁴ *ex instrumento* quoque heroum illorum magnitudo æsti-

ⁿ om. G. Jenf. et MSS. al. et potest abesse. ^o videretur iid. ^p hæc G.
^q eam inf. Jenf. ^r aut G. ^s non inf. Jenf. ^t voluptate G.

21. *Non putant indignum]* 'Ιλ. γ'.
 Ι 56. Οὐ νέμεσις Τρώας τε ἔξ εὐκνήμιδας
 Ἀχαιῶς Τροίῃ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον
 ἄλγεα πάσχειν κ. τ. λ. Qui usi sint his
 versibus aut ad alia traduxerint,
 laudat V. C. Tib. Hemsterhusius ad
 Lucian. Tom. 1. p. 409, 64.

23. *in Symposio Plato]* Ubi miro
 artificio Alcibiadem inducit ebrim,
 ut et libere eum loqui de sua
 turpitudine mirum non esset, et in
 vino esse veritas videretur. Οἶνος, ut

ait ipse, ἀνευ τε παίδων ἢ μετὰ παίδων
 ἀληθῆς. Hic igitur Alcibiades enar-
 ratis suis multis ambagibus artibus-
 que, quibus pellicere Socratem ad
 turpiculum illud (cujus injuste a
 quibusdam postulatur) voluerit, tan-
 dem operam se lussisse omnem jurat
 p. m. 334, G. Δικασταὶ γὰρ ἐστὶ τῆς Σω-
 κράτους ὑπερηφανίας. Εὐ γὰρ ἴτε, μὰ θεῶν,
 μὰ θεῶν, ὅθεν περιττότερον καταδαρδηνικῶς
 ἀνέστην μετὰ Σωκράτους, ἢ εἰ μετὰ πατρὸς
 καὶ εὐδον, ἢ ἀδελφῶν πρεσβυτέρων.

manda^u nobis datur: ad hoc pertinet *clypeus Ajacis*; et *bastā*^x *Pelias Achillis*. Qua virtute egregie est usus in Cyclope Virgilius. Nam quod illud corpus mente concipiam, cujus

Trunca manum pinus regit? - - -

Quid? cum *vix lorica* duo multiplicem connixi humeris ferrent^z, quantus Demoleos, qui, indutus eam,

- - - *curfu palantes Troas agebat?*

- 25 Quid? M. Tullius de M. Antonii luxuria tantum fingere saltem potuisset, quantum ostendit dicendo, *Conchyliatis Cn. Pompeii peristromatis servorum in cellis stratos lectos videres?* *Conchyliata peristromata*, et *Cn. Pompeii*, et^a *in cellis servorum*, nihil dici potest ultra: et necesse est ta-
- 26 men^b infinito plus in domino cogitare. Est^c hoc simile illi, quod *ἔμφρασις* dicitur: sed illa ex verbo, hoc^d ex re conjecturam facit: tantoque plus valet, quanto res ipsa verbis est firmior. Potest adscribi amplificationi *congeries* quoque verborum, ac sententiarum idem significantium. Nam, etiam si non per gradus adscendant^e, tamen velut
- 27 acervo quodam allevantur. *Quid enim tuus ille, Tubero, defrictus*^f *in acie Pbarsalica gladius agebat?* *cujus latus ille mucro petebat?* *qui sensus erat armorum tuorum?* *quæ tua mens?* *oculi?* *manus?* *ardor animi?* *quid cupiebas?* *quid optabas?* Simile est hoc figuræ, quam *συναθροισμὸν* vocant: sed illic plurium rerum est *congeries*, hic unius multiplicatio^g. Hæc etiam crescere solet verbis omnibus altius atque altius insurgentibus: *Aderat janitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque sociorum, et civium Romanorum,*
- 28 *lictor Sextius*. Eadem fere est ratio minuendi. Nam totidem

^u existim. *id.*   ^x *om. G. et al. ap. Bur.*   ^z *ferunt G. Jenf.*   ^a *de fer-*
vis et cellis G. et Jenf. nisi quod hic cælis.   ^b *ultra inf. Jenf. et pleræque*
edit.   ^c *Et h. f. est G. Jenf.*   ^d *hæc iid.*   ^e *ascendat G.*   ^f *diff-*
trictus Jenf.   ^g *amplific. G.*

24. *clypeus Ajacis*] Ἰλ. η'. 219, Σάκος, ἢ τε πύργον, Χάλκεον, ἑπτασόειον.

24. *bastā Pelias*] Reliqua arma Achillis sumit Patroclus, Ἰλ. π'. 140, sq. Ἐγχοῦ δ' ἔχ' ἔλετ' ὄϊον Βριθῦ, μέγα, σιβαρόν, τὸ μὲν ἔδνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν Πάλλειν, ἀλλὰ μιν ὄϊος ἐπίσκατο πῆλαι Ἀχιλλεύς. Πηλιῶδα μελίην κ. τ. λ. *Pelias bastā*, e Pelio monte cæsa,

passim laudatur Poetis, v. g. Ovidio Met. 13, 109 ex Ponto 1, 7, 52, et 2, 2, 26.

24. *Virgilius*] *Æn.* 5, 659. De lorica Demolei *Æn.* 5, 260. Tullii locus Phil. 2, 27.

27. *Quid enim tuus*] Ex Ligariana c. 3. Alterum de janitore carceris Verr. 5, 45.

funt adfcendentibus, quot defcendentibus, gradus. Ideoque uno ero exemplo contentus ejus loci, quo Cicero de oratione Rulli hæc ^h dicit, *Pauci tamen, qui proximi adfliterant, nescio quid illum de lege Agraria voluiffe dicere, fufpicabantur*. Quod fi ad intellectum referas, *minutio* eft, fi ad obfcuritatem, *incrementum*. Scio poffe videri quibusdam fpeciem ampli-²⁹ ficationis *hyperbolæ* quoque, nam et hæc ^h in utramque partem valet: fed, quia excedit hoc nomen, in tropos differenda eft. Quos continuo fubjungerem, nifi efferet a ceteris feparata ratio dicendi, quæ conftat non propriis, fed tranflatis. Demus ergo breviter hoc defiderio jam pene publico, ne ⁱ omittamus eum, quem plerique præcipuum ac pene folum putant orationis ornatum.

V. *Sententiam* veteres, quod animo fenfiffent, vocaverunt. Id cum eft apud oratores frequentiffimum, tum etiam in ufu quotidiano quafdam reliquias habet. Nam et juraturi *ex animi noftri fententia*, et gratulantes *ex fententia* dicimus. Non raro tamen et fic locuti funt, ut *fenfa* fua dicerent: nam *fenfus* corporis videbantur. Sed ² confuetudo jam tenuit, ut mente concepta *fenfus* vocaremus; lumina autem, præcipueque in claufulis pofita, *fententias*. Quæ minus crebra apud antiquos, noftris temporibus modo carent. Ideoque mihi et de generibus earum, et de ufu arbitror pauca dicenda. Antiquiffimæ funt, quæ ³ proprie, quamvis omnibus idem fit nomen, *fententiæ* vocan-

^h hoc G. Jenf.   ⁱ ut G.

²⁸. de oratione Rulli] De L. Agr. 2, 5. Operæ pretium eft hunc locum paullo apponi verbofius, et congeriem illam enumerare. *Explicat orationem fane longam, et verbis valde bonis. Unum erat, quod mihi vitiofum videbatur, quod a) tanta ex frequentia inveniri b) nemo potuit, qui intelligere poffet, quod diceret. Tamen fi qui c) acutiores in couione ftecerant, de lege agraria d) nescio quid e) voluiffe eum dicere f) fufpicabantur.*

²⁹. *excedit hoc nomen*] Hyperbole excedit nomen amplificationis, et ultra aliquid fignificat, quod vitium efferet, nifi figura efferet. Vid. 8. 4. 68. fq.

²⁹. *quæ conflat—tranflatis*] Hæc

verba non injuria fufpecta fuerunt Regio. Poftulatur hic *fententiæ* defcriptio, de qua acturus ante eft, quam ad tropos accedat. Verum an *fententia* dici poteft *conflare non propriis fed tranflatis*? Hæc nonne potius *metaphoræ* ipfius, de qua deinde dicturus eft, finitio fuerit? Certe *propria* pariter et *tranflata* hic alio intellectu fumuntur, quam ubi de tropis fermo eft. Ac de *propriis* quidem vid. 8, 2 pr. Fortaffe autem *tranflata* æque late pateant. Certe deinde f. 6 *tranflationem* vocat *a communi ad proprium*. Quidni hic *tranflata* fint *a propriis ad communia*? Add. f. 17. it. 8, 6, 5.

tur, quas Græci *γνώμας* appellant : utrumque autem ^l no-
 men ex eo acceperunt, quod similes sunt consiliis aut de-
 cretis. Est autem hæc vox universalis, quæ etiam citra
 complexum causæ possit esse laudabilis, interim ad rem
 tantum relata, ut ^m, *Nil est tam populare, quam bonitas* :
 interim ⁿ ad personam, quale est Afri Domitii, *Princeps, qui*
⁴ *vult omnia scire, necesse habet multa ignoscere*^o. Hanc qui-
 dam partem *enthymematis*, quidam initium aut clausulam
epichorematis esse dixerunt : et est ^p aliquando, non tamen
 semper. Illud verius, esse eam aliquando *simplicem*, ut
 ea ^q, quam supra dixi ; aliquando ratione subjecta ^r, *Nam*
IN omni certamine, qui opulentior est, etiam si accipit^s *inju-*
riam, tamen, quia plus potest, facere videtur : nonnumquam
⁵ *duplicem, Obsequium amicos, veritas odium parit*. Sunt
 etiam, qui decem genera fecerunt, sed eo modo, quo fieri
 vel plura possunt, *per interrogationem, comparisonem, infiti-*
ationem, similitudinem^t, *admirationem*, et cetera hujusmodi :
 per omnes enim figuras tractari potest. Illud notabile *ex*
diversis, MORS misera non est, aditus ad mortem miser est.
⁶ Ac rectæ quidem sunt tales, *Tam deest avaro, quod habet,*
quam quod non habet. Sed majorem vim accipiunt com-
 mutatione ^u figuræ, ut,

Usque adeone mori miserum est ? . . .

Acrius enim hoc, quam per se, *Mors misera non est*. Et
translatione a communi ad proprium. Nam, cum sit rec-
 tum, *Nocere facile est, prodesse difficile* : vehementius apud
 Ovidium Medea dicit,

Servare potui, perdere an possim, rogas ?

⁷ Vertit ad personam ^x Cicero, *Nil habet, Cæsar, nec for-*
tuna tua majus, quam ut possis ; nec natura^y *melius, quam ut*
velis servare quam plurimos. Ita, quæ erant rerum, pro-
 pria fecit hominis. In hoc genere custodiendum est, et id
 quidem ^z ubique, *ne crebræ sint, ne palam falsæ*, (quales
 frequenter ab iis dicuntur, qui hæc *καθολικά* vocant : et,

^l tamen G. Jenf.   ^m om. Jenf.   ⁿ aut inf. id.   ^o cognoscere id.
^p si G.   ^q eam G.   ^r subjectam Jenf.   ^s accepit G.   ^t om. G.
^u ex mut. G. Jenf.   ^x Vid. inf. etiam.   ^y tua inf. G.   ^z quod G.

4. *partem enthymematis*] Cum quæ sententia est ; et ea, quæ inde
 consistit utrumque propositione aliqua elicitur.
 generali ad probandum adsumta,

quidquid pro causa videtur, quasi indubitatum pronuntiant) et, ne *passim* et a *quocumque* dicantur^a. Magis enim⁸ decent eos, in quibus est auctoritas, ut rei pondus etiam persona confirmet. Quis enim ferat puerum aut adolescentulum, aut etiam ignobilem, si iudicet in dicendo, et quodammodo præcipiat? *Entbymema* quoque est omne,⁹ quod mente concipiunt: proprie tamen dicitur, quæ est sententia ex contrariis, propterea quod eminere inter ceteras videtur, ut *Homerus poeta, urbs Roma*. De hoc in¹⁰ argumentis satis dictum est. Non semper autem ad probationem adhibetur, sed aliquando ad ornatum, *Quorum igitur impunitas, Cæsar, tuæ clementiæ laus est, eorum te ipsorum ad crudelitatem acuet oratio?* Non, quia sit ratio dissimilis, sed, quia iam per alia, ut id iustum appareret, effectum erat. Et addita in clausula est epiphonematis modo¹¹ non tam probatio, quam extrema quasi insultatio. Est enim epiphonema rei narratæ vel probatæ fumma acclamatio,

Tantæ molis erat Romanam condere gentem:

Facere enim probus adolescens periculose, quam perpeti turpiter maluit. Est et, quod appellatur a novis *νοῦμα*, qua voce¹² omnis intellectus accipi potest; sed hoc nomine donarunt ea, quæ non dicunt^b, verum intelligi volunt, ut in eum, quem sæpius a ludo redemerat soror, agentem cum ea talionis, quod ei pollicem dormienti recidisset, *Eras dignus, ut haberes integram manum*. Sic enim auditur^c, *ut depugnares*. Vocatur aliquid^d et *clausula*: quæ^e, si est, quod *conclusionem* dicimus, et recte, et quibusdam in partibus necessaria est: *Quare prius de facto vestro^f fateamini necesse est, quam Ligarii culpam ullam^g reprehendatis*. Sed nunc illud volunt, ut omnis locus^h, omnis sensus in fine sermonis

^a dicatur—deceat G. Jenf.   ^b dicuntur G.   ^c ad digitum *conj. Ramir.*
vid. no. ad f. 20.   ^d *Forte leg. aliquando.*   ^e quasi Jenf.   ^f nostro *id.*
^g illam G.   ^h locus omnis, *om. G.*

9. *satis dictum est*] Supra 5, 10.
 10. *Quorum igitur impunitas*] Ex Ligariana c. 4. Quod sequitur, *Tantæ molis*, est Virg. *Æn.* 1, 33. et illud, *Facere enim*, pro *Milon.* c. 4.
 12. *a ludo redemerat*] Cui se auctorabant, re sua cemeſa, non infimi modo generis homines, sed

equites Romani, quin senatores etiam, quod idoneis auctoritatibus demonstrat Lips. *Saturn.* 2, 3. it. 5. Pia igitur soror quem pecunia bis a turpitudine et periculo servarat, tandem, ne recipiatur in posterum, pollice mutilat. *Vid. ad f. 20.*

- 14 feriat aurem. Turpe autem ac prope nefas ducuntⁱ, respirare ullo loco, qui acclamationem non petierit. Inde minuti corruptique fensiculi, et extra rem petiti. Neque enim possunt tam multæ bonæ sententiæ esse, quam
 15 necesse est multæ sint clausulæ. Jam hæc magis nova sententiarum genera. *Ex inopinato*: ut dixit Vibius Crispus in eum, qui, cum loricatus in foro ambularet, prætendebat, id se metu facere, *Quis tibi sic timere permisit?* Et insigniter Africanus apud Neronem de morte matris, *Rogant te, Cæsar, Galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter*
 16 *feras.* Sunt et *alio relata*, ut Afer Domitius, cum Cloantillam defenderet, cui objectum crimen, quod virum, qui inter rebellantes fuerat, sepelisset, remiserat Claudius, in epilogo filios ejus alloquens, *Matrem tamen*, inquit, *puerâ*
 17 *sepelitate.* Et aliunde petita, id est, in alium locum ex alio *translata*: ut^k pro Spatale Crispus, quam qui^l heredem amator instituerat, deceffit, cum haberet annos duodevigi-
 18 ginti, *O^m hominem divinum, qui sibi indulisit.* Facit quædam sententias sola *geminatio*: qualis est Senecæ in eo scripto, quod Nero ad Senatum misit occisa matre, cum se periclitatum videri vellet, *Salvum me esse adhuc nec credo, nec gaudeo.* Melior, cum ex contrariis valet, *Habeo, quem fugiam; quem sequar, non habeo.* *Quid, quod miser,*
 19 *cum loqui non posset, tacere non poterat?* Ea vero fit pul-

ⁱ dicunt Jenf.

^k om. G. Jenf.

^l om. iid.

^m om. G.

16. *Matrem—sepelitate*] Videntur igitur ipsi matrem accusasse filii, quos ita pietatis admonuerit Domitius, q. d. nolite metuere iram Cæsaris in sepelienda olim matre, amat ille pietatem, ignovit matri vestræ contra legem sepelienti virum: magis ei placebit ista pietas, quam impia hæc vestra accusatio. Sed res aliunde cum nota non sit, nihil equidem definiam.

17. *O hominem divinum*] A suspitione forte commota in *Spatalen* (sic scribo, non *Spathalen*, est enim *σπατάλην, σπατάλην, κ. τ. λ.*) beneficii aut corruptionis, quæ mortis illi causa fuerit, transfertur oratio aliorum. *Divinus fuit*, præsentit præfagiente animo, non diuturna sibi vivendi spatia dari, itaque vixit dum vixit, rapuit horas voluptatis: excusatio

præclara, qua utuntur etiam boni viri in libro Sapientiæ c. 2.

18. *geminatio*] Non statim apparet, quid geminetur in proposito exemplo. Puto autem, *salvum me esse*, quod licet semel tantum positum, bis tamen intelligendum est.

18. *Habeo quem fugiam*] Vox dubitantis et fluctuantis inter Pompeium atque Cæsarem, vel potius utrumque detestantis, Tullii ad Att. 8, 7.

18. *Quid, quod miser*] Laudat hic Pithœus Hieronymum ad Oceanum, *Postea vero, Pisoniano vitio, cum loqui non posset, tacere non poterat.* Videtur itaque sumpta esse ex Tullii in Pisonem oratione, qua parte hodie integra non est; dictum certe de Pifone aliquo.

cherrima, cum aliqua comparatione clarescit. Trachallus contra Spatalen, *Placet hoc ergo, oⁿ leges, diligentissimæ pudoris custodes, decimas uxoribus dari, quartas meretricibus?* Sed horum quidem generum et bonæ^o dici possunt, et malæ. Illæ semper vitiosæ, uti^p a^q verbo, *Patres conscripti;* 20 *sic enim incipiendum est mihi, ut memineritis patrum.* Pejus adhuc, quo magis falsum est, et longius petium, contra eandem soxorem gladiatoris, cujus modo feci mentionem, *Ad digitum pugnavi.* Est etiam generis ejusdem, nescio 21 an vitiosissimum, quoties verborum ambiguitas cum rerum falsa quadam similitudine jungitur. Clarum auctorem juvenis audivi, cum lecta c^s capite cujusdam ossa sententiæ

ⁿ om. G. Jenf.   ^o bene—male G.   ^p om. G.   ^q om. Jenf.   ^r Sic G. Jenf. et Cod. Bongarf. laudatus Salmasio. At digito al. mihi inf. post digitum G. ad digitum pugna mihi est MS. Joan. ap. Bur. a. d. mihi pugna est margo Vasc. Steph. quod probat Ramirez l. c. Da digitum mihi, pugnavo conj. Burm. ^s in G. Jenf. recte puto. v. n.

19. *decimas uxoribus*] Disputat de hoc loco laudatus jam Burmanno Perizonius dissertatione, quæ secunda est in triade de lege Voconia p. 210, observatque ex Sueton. Domit. c. 8, hujus Imperatoris lege ademtum probrosis feminis jus capiendi legata hereditatesque: et suspicatur, Spatalen hanc forte matrem aliquot liberorum fuisse, ut ea causa capere ipsi tantum licuerit: *decimas* autem *uxorum* intelligi earum, quæ non perierissent &c.

20. *soxorem gladiat.*] Vid. f. 12. Sed quid sibi velit hæc sententia pro gladiatore dicentis, obscurum est. Pro simpliciore *digitis pugnavi* positum ait Salm. ad Vopisc. Cari p. 830 Hack. ubi lectionem nostram e Bongarfiano codice firmat. Varias interpretationes ipsius formulæ aliorum et suas dedit Barth. ad Gratium 1, 12, et videtur hoc ei maxime placere, ut significet, eo usque pugnavi, dum exserto digito victum se alter fateatur: quod probat etiam Grævius Præf. ad Tom. 6 Thefauri sui, et demonstrat Ramiresius ad Martial. Amphitheat. Cæf. 29, p. 27. Interim de sententia ipsa hujus sententiæ forte optimum fuerit fateri

cum Scaligero ad laudatum modo epigramma, quod Martiali tribuitur in catalectis, p. 329, *Propter nimiam brevitate dispicere nihil certi queo.* Uti sumus hic, ut alias etiam, locis in Burmanniana editione indicatis: non tamen ignava, quod res loquitur, opera.

21. *lecta e capite ossa*] Hinc dicimus probabilem quidem esse conjecturam supra propositam ad 6, 1, 30, quæ *vulneribus junera* substitutum ibat; veram non esse. Nos aliquid tum odoratos, apparet: rem ipsam pervertigassemus, nisi placere nobis solerent conjecturæ Burmannianæ, et si hujus loci in mentem tum venisset, vel alterius Senecæ de Benef. 5, 24, *in capite lecta ossa*; ubi plura laudat Lipsius. Præclare autem in mentem venerunt ista Daviso ad Cic. de Leg. 2, 4, ubi de vetito in duodecim tabulis e cadavere *offilegio* ad funus post faciendum. De justo autem illo et legitimo, ad quod hic respicitur, *offilegio* post crematum cadaver, vid. Broukh. ad Tib. 1, 3, 6. *Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus.* Quod vero laudatus modo Davisius apud Senecam e capite legi malit, vereor, ne

gratia tenenda matri dedisset, *Infelicissima femina, nondum*
 22 *extulisti filium, et jam ossa legisti.* Ad hoc^t plerique minimis etiam inventiunculis gaudent, quæ excussæ risum habent, inventæ facie ingenii^u blandiuntur. De eo, qui naufragus, et ante agrorum sterilitate^x vexatus, in scholis fingitur se suspendisse, *Quem nec terra recipit, nec mare^z,*
 23 *pendeat.* Huic simile in illo, de quo supra dixi, cui pater sua membra laceranti venenum dedit, *Qui hæc^a edit, debet hoc bibere.* Et in luxuriosum^b, qui ἀποκαρτέησιν^c simulasse dicitur, *Neeste laqueum, babes, quod faucibus tuis irascaris :*
 24 *sume venenum, decet luxuriosum^d bibendo mori.* Alia vana : ut suadentis purpuratis, ut Alexandrum Babylonis incendio sepeliant, *Alexandrum sepelio, hoc quisquam spectabit e^e teesto?* Quasi vero id sit in re tota indignissimum. Alia nimia : ut de Germanis^f dicentem quemdam audivi, *Caput nescio ubi*
 25 *impositum^g :* et de viro forti, *Bella umbone propellit.* Sed finis non erit, si singulas corruptorum perfequar^h formas. Illud potius, quod est magis necessarium. Duæ sunt diversæ opiniones ; aliorum sententias solas pene spectantium, aliorum omnino damnantium : quorum mihi neutrum ad-
 26 modum placet. Densitas earum obstat invicem, ut in fatis omnibus fructibusque arborumⁱ nihil ad justam mag-

^t huc Jenf.   ^u ingenio id.   ^x sterilitatem Jenf.   ^z in aëre G.   ^a hoc G.   ^b luxurioso G.   ^c apocarterefin Jenf.   ^d luxurioso id.   ^e a G.   ^f Germanicis G.   ^g in nube positum Obr. ex Cod. Argentor. v. n.   ^h prosequar Jenf.   ⁱ arborum G. Jenf. et al. horum inf. Jenf.

potius hic legendum sit auctoritate optimorum librorum, et ipsius Senecæ adeo, *in capite.* Sic *bibere in auro* elegantius est : sic caput erit quasi bustum, *in quo leguntur ossa.*

23. *de quo supra dixi*] 8, 2, 20.

23. ἀποκαρτέησιν] Recte jam hic definiit ἀποκαρτέησιν Turnebi nomine fulgens interpres, propositum moriendi per inediam ; dixerat etiam Casaubon. ad Athenæum 6, 9 : multis idoneisque auctoribus demonstravit Cl. Davisius ad Cic. Tusc. 1, 34. ubi laudatur *Hegeſice liber ἀποκαρτέων, in quo a vita quidam per inediam discedens revocatur ab amicis &c.* Huic igitur luxurioso post rem comestam eadem via discedere e vita cogitanti, hic diversam unam alteramque suadet,

qui ἀποκαρτέησιν illam nimis ei honestam putat : quippe qua Democritus, Iſocrates, Atticus, aliique viri magni perierunt.

24. *Caput nescio ubi*] Dixerat forte ineptus declamator, de quo hic Fabius commemorat, *caput nubi impositum* : adscripsit aliquis in margine, *nescio ubi*, scilicet hoc legatur : hæc glossa ipsa auctoris verba *in nube* loco movit. Forte imitari voluit declamator illud Virgilianum de Fama *Æn. 4, 177. Ingređiturque solo, et caput inter nubila condit.*

26. *fructibusque arborum*] Pallad. Febr. 25, 16. *Si spissa poma ramos onerabunt, interlegenda sunt queque vitiosa, ut alimentum cæteris succus æquiparet, et generosis*

nitudinem adolefcere potest, quod loco, in quem crescat, caret. NEC pictura, in qua nihil circumlitum est, eminet. Ideoque artifices, etiam cum plura in unam tabulam opera contulerunt, spatiis distinguunt, ne umbræ in corpora¹ cadant. Facit res eadem concisam quoque orationem. 27 Subsistit^m enim omnis sententia: ideoque post eam utique aliud est initium. Unde soluta fere oratio, et e singulis non membris, sed frustis collata, structura caret, cum illa rotunda et undiqueⁿ circumcisa insistere invicem nequeant. Præter hoc etiam color ipse dicendi quamlibet^o 28 clarus^p, multis tamen ac variis velut maculis conspergitur. Porro, ut afferent^q lumen clavus et purpuræ, loco insertæ, ita certe neminem deceat intertexta pluribus notis vestis. Quare, licet hæc enitere, et aliquatenus exstare videan- 29 tur, tamen lumina illa non flammæ^r, sed scintillis inter fumum emicantibus similia dixeris^s: quæ ne apparent quidem, ubi tota lucet oratio, ut in sole sidera ipsa desinunt cerni: et, quæ crebris parvisque conatibus se attollunt,

¹ corpore Jenf.   ^m substitit Jenf.   ⁿ utique G.   ^o quam licet G.
^p claris G. Jenf.   ^q affert lumen clavus purpuræ loco insertus Jenf. recte
pulo.   ^r flammis id.   ^s dixerit G.

abundantiam ministret, quam numerosa vilitate perdebat. Add. Jun. 5, 1. Jul. 3, 1. Itaque arborum quin rectum sit, dubitari non potest, imprimis cum fructus arborum propius vulgo putetur; fruges videantur arborum. Sed habet etiam altera lectio præsidii nonnihil, non in eo modo, quod vanam esse distinctionem illam constat; sed quod in omnis generis terræ fructibus hoc evenit, ut densi nimis se invicem strangulent, cui incommodo et ferendi ipsa ratione occurrunt rustici, præcipiuntque, quot modii cuiusque seminis in jugero ferendi sint, Varr. 1, 41: quibus spatiis disponendi sint in quincuncem furculi, vid. Colum. 5, 3: tum id ipsum prohibere student intercідendo ac disfrando, interputando, interrādendo, intervellendo denique, quorum verborum et actionum auctoritatem præstabit volentibus Lexicon nostrum Rusticum.

28, [velut maculis] Unde macu-

losa oritur oratio, non illa quidem sordida et immunda, sed varia, picta, ut tigres, ut lynces, et quidam equi. Vid. omnino Phidiacum Bergeri opus de naturali pulchritudine orationis p. 11. sq. cujus sententia hoc loco probatur egregie.

28. [clavus et purpuræ] Est ἡ δια-
δωσὶς pro clavus purpureus. Nec tamen dissimulo, ut simpliciorum sic veriorum mihi videri primarum editionum lectionem clavus purpureæ, h. e. purpureus, loco, nempe iusto et suo, insertus. De clavo hallucinationes ad hunc etiam locum eruditorum refutare jam non est opus, postquam in Lexica etiam meliora recepta est sententia Rubeniana de clavo, h. e. linea vel virga purpurea per mediam in parte anteriore tunicam a summo ad imum descendente, quam collegit breviter et explicatam dedit ὁ πᾶσι Grævius præfatione ad Tomum 6 Thesauri Antt. Rom.

- inæqualia tantum, et velut confragosa, nec admirationem consequuntur^t eminentium, et planorum gratiam perdunt.
- 30 Hoc quoque accidit^u, quod solas captanti sententias multas necesse est dicere leves, frigidas, ineptas. Non enim potest esse delectus, ubi^x numero laboratur. Itaque videas et *divisionem* pro sententia poni, et argumentum, si tantum
- 31 in clausula^y et calce pronuntietur^z. *Occidisti uxorem ipse adulter: non ferrem te, etiamsi repudiaffes*, divisio est. *Vis scire venenum esse amatorium? viveret homo, nisi illud bibisset*, argumentum est. Nec multas plerique sententias
- 32 dicunt, sed omnia tamquam sententias. Huic quibusdam contrarium studium, qui fugiunt ac reformidant omnem hanc in dicendo voluptatem, nihil probantes, nisi planum, et humile, et sine conatu. Ita, DUM timent, ne aliquando cadant, semper jacent. Quod enim tantum in sententia bona crimen est? non causæ prodest? non judicem movet? non dicentem commendat? At^a est quoddam genus,
- 33 quo veteres non utebantur. Ad^b quam^c usque nos^d vocatis^e vetustatem? Nam, si ad^f illam extremam, multa^g Demosthenes, quæ ante eum nemo. Quomodo potest Ciceronem probare, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum^h? Sed ante hos simplicior adhuc loquendi
- 34 ratio fuit. Ego vero hæc lumina orationis, velut oculos quosdam esse eloquentiæ credo. Sed neque oculos esse toto corpore velim, ne cetera membra officium suum perdant: et, si necesse sit, veterem illum horrorem dicendi malim, quam istam novam licentiam. Sed patet media quædam via, SICUT in cultu victuque accessit aliquis citra reprehensionem nitor, quemⁱ, sicut possumus, adjiciamus virtutibus. Prius tamen sit, vitiis carere: ne, dum volumus esse meliores veteribus, simus tantum^l dissimiles.
- 35 Reddam nunc, quam proximam esse dixeram, partem *de*

t consequuntur G. Jenf.   u accedit G.   x Forte inf. de.   y clausulæ calce G. Jenf.   z pronuntiat G.   a Sed G. om. Jenf.   b Et Jenf.   c quod G.   d vos Jenf.   e vocant G. Jenf.   f om. iid.   g mutat Jenf.   h imitandum G. Jenf.   i quare iid.   l tamen Jenf.

32. *veteres non utebantur*] Vid. 12, 10, 48.

34. *adjiciamus virtutibus*] Præter virtutes reliquas, communes nobis cum antiquis, etiam nitorem illum habere studeamus. Si quis ad candorem, fidem, fortitudinem majorum nostrorum adjiciat, qua illi ca-

rebant, venustam quandam elegantiam, invidia careat et laudem mereatur: sed si pro candore, fide, fortitudine, quibus ipse careat, venustatem illam suam venditare nobis velit; facessere illum jubeamus merito.

tropis, quos *motus* clarissimi nostrorum auctores vocant. Horum tradere præcepta et grammatici solent. Sed a^m me, cum de illorum officio loquerer, dilata pars hæc est, quia de ornatu orationis gravior videbatur locus, et majori operi servandus.

VI. *Tropus est verbi vel sermonis a propria significatione in aliam cum virtute mutatio.* Circa quem inexplicabilis et grammaticis inter ipsos, et philosophis, pugna est, quæ sint genera, quæ species, qui numerus, quis cuiⁿ subjiciatur. Nos omissis, quæ nihil ad instruendum oratorem² pertinent, cavillationibus, necessarios maxime atque in usum receptos exsequemur: hoc^o modo in his annotasse contenti^p, quosdam gratia *significationis*, quosdam *decoris* assumi, et esse alios in verbis *propriis*, alios in *translatis*: *vertique formas non verborum modo, sed et sensuum, et compositionis*^q. Quare mihi videntur errasse, qui non alios³ crediderunt tropos, quam in quibus verbum pro verbo poneretur. Neque illud ignoro, in iisdem fere, qui significandi gratia adhibentur, esse et ornatum: sed non idem accidet contra, eruntque quidam tantum ad speciem accommodati. Incipiamus igitur ab eo, qui cum frequen-⁴tissimus est, tum longe pulcherrimus, *translatione* dico, quæ *μεταφορά* Græce vocatur. Quæ quidem cum^r ita est ab ipsa nobis concessa natura, ut indocti quoque ac non sentientes ea frequenter utantur: tum ita jucunda atque nitida, ut in oratione, quamlibet^s clara, proprio tamen lumine eluceat. Neque enim vulgaris esse, nec humilis, nec⁵

^m om. id.   ⁿ cuique id.   ^o hæc G. Jenf.   ^r constanti Jenf.   ^q compositiones id.   ^r om. G.   ^s qualibet G.

35. *quos motus*] Repetit 9, I, 1. Interim nondum inveni, qui *motus* dixerit: *Modos* appellasse videtur Cic. de Orat. 3, 41: et ad *verba modificata* Part. c. 5, refert ea etiam, *quæ transferuntur*, h. e. metaphoricæ. *Inmutationes* dixit Brut. c. 17. *Mores* ex altera significatione nominis *νόμος* vocarunt sequioris ætatis quidam rhetores. Ne de *modis* substituendis cogitem, illud facit, quod duobus in locis sine varietate ita legitur.

35. *cum de illor. officio loq.*] Supra I, 5, 5.

1. *grammaticis*] Vide, si quis iis rebus delectaris, Charif. l. 4. p. 243. sq. Diomed. l. 2. p. 450. sq. Donatum p. 1775. sq. omnes edit. Putsch.

2. *in verbis propriis*] At finieras, M. Fabi, omnem *tropum*, *mutationem vocis a propria significatione in alienam*: quomodo igitur est aliquis in propriis? Sed omittamus et nos exemplo tuo cavillationes: utamur bonis tuis, ornemus orationem tropis, disputandi de his subtilitatibus in locum alium differamus.

infuavis, recte modo adscita, potest. Copiam quoque sermonis auget permutando^t, aut mutuando^u, quod non habet: quodque difficillimum est, præstat, ne ulli rei nomen deesse videatur. Transfertur ergo nomen aut verbum ex eo loco, in quo proprium est, in eum, in quo aut proprium deest, aut translatum proprio melius est.

6 Id facimus, aut quia *neceffe* est, aut quia *significantius* est, aut (ut dixi) quia *decentius*. Ubi nihil horum præstabit, quod transferetur, improprium erit. *Neceffitate* rustici dicunt^x *gemmam* in vitibus, (quid enim dicerent aliud?) et *fitire segetes*, et *fructus laborare*. *Neceffitate* nos *durum hominem*, aut *asperum*. Non enim proprium erat, quod

7 daremus his affectionibus, nomen. Jam, *incensum ira*: et *inflammatum cupiditate*: et *lapsum errore*, *significandi* gratia. Nihil enim horum suis verbis, quam his arcessitis, magis proprium erat. Illa ad *ornatum*, *lumen orationis*, et *generis claritatem*, et *concionum procellas*, et *eloquentiæ flumina*^z: ut Cicero pro Milone, *Clodium fontem gloriæ ejus vocat*, et

8 alio loco *segetem ac materiam*. Quædam etiam parum speciosa dictu, per hanc explicantur,

*Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali arvo, et sulcos oblimet inertes.*

In totum autem metaphora brevior est similitudo: eoque distat, quod illa comparatur rei, quam volumus exprimere, hæc pro ipsa re dicitur. *Comparatio* est^a, cum dico fecisse quid hominem, ut *leonem*; *translatio*, cum dico de homine,

^t permittendo G. Jenf.
et plur. ap. Bur. recte puto.

^u mutuari G.
^a enim inf. id.

^x om. G.

^z fulmina Jenf.

5. *permutando*] Refero ad reciprocas, quas vocant, metaphoras, ubi

7. g. mundi oculum solem vocant, et solis nomine amasarum indicant oculos.

6. *improprium erit*] Vid. ad 3, 2, 6. it. ad 3, 4. extr.

6. *fructus laborare*] Sic Col. 11, 2, 29. et Palladius Mart. 3, 1, quomodo *laborantes oleæ curentur*, docent.

7. *concionum procellas*] *Tempestatet et procellas in fluctibus concionum* ex Miloniana refert s. 48.

7. *eloquentiæ flumina*] Difficile

non est, sed neque necessarium, ostendere, et *flumina* et *fulmina* de eloquentia dici. Auctoritas MSS. fere ad hoc inclinat animum: *Flumina* forte maluit, qui *fontem* cogitavit, quo statim utitur Fabius: sed *fulmina* æque parum distant a *lumine* et *procellis* &c.

7. Cicero pro Milone] C. 13 utrumque legitur. *Hoc faciunt*, ex Virg. Georg. 3, 135. Non minus elegans est versus proximus,

Sed rapiat sitiens Venerem, interiorisque recondat.

leo^b est. Hujus vis omnis quadruplex maxime videtur; cum in rebus animalibus aliud pro alio ponitur: ut de agitatore,

— gubernator magna contorsit equum vi:

et, ut Livius, Scipionem a Catone *adlatrari* solitum, refert. Inanima pro aliis generis ejusdem sumuntur, ut, *10* *Classique immittit habenas*: aut pro rebus animalibus inanima, *Ferro an^c fato virtus^d Argivum occidit*: aut contra,

— sedet inscius alto

Accipiens sonitum saxi de vertice pastor:

Præcipueque ex his oritur mira sublimitas, quæ audaci^e *11* proxime periculum translatione tolluntur, cum rebus sensu carentibus actum quemdam et animos damus, qualis^f est,

Pontem indignatus Araxes.

^b leonem G. non male. ^c aut G. ^d ferrum G. metus Jenf. moerus h. e. murus ex *lectione V. C. moecus Muret. V. L. 19, 2.* ^e audaciæ proxima periculo translationis attollitur G. Jenf. et plur. ap. Bur. *Dedimus lectionem e marg. Basl. Obrechtio etiam et Burmanno probatam, firmatamque MS. Alm. nisi quod et post audaci inferunt, et proxima conj. Bur.* ^f quale G.

9. gubernator] Ennianus forte versus: contra ea *aurigam* pro *gubernatore navis* ex Ovid. *Trist.* 1, 3, 118, huc attulit Burmannus.

9. Livius, Scipionem] 38, 54, pr. Deinde *Classique immittit habenas* est Virg. *Æn.* 6, 1.

10. *virtus Argivum*] Mire placet Mureti conjectura, Burmanno etiam laudata, et confirmata ex Ovid. *Met.* 13, 281, ubi *Graium murus* vocatur Achilles. Add. Silius 16, 68. et quæ ibi Drakenb. *Murum* igitur si legas, habebis positam *rem inanimam pro animali*, quod vult Fabius.

10. *sedet inscius*] *Æn.* 2, 307: legitur autem *stupet*. *Vertex* res animalis est, summa pars capitis, attributa hic saxo. Vid. 8, 2, 7.

11. *audaci proxime peric.*] Non damno *lectionem* supra propositam, sed elegantem et ipsam puto, ac pe-

riculo translationis interpretor *periculosa translatione*. Verum præfero hanc, quod paullo difficilior est, et ipsa difficultate occasionem mutandi videtur dedisse. Est autem aliquantum difficilis et insolita his, qui Græce nescientes cogitare non possunt, hic exprimi a Fabio vim verbi *παρὰ κενὸν ἐνυμμένον*, ac *proxime* illud respondere præpositioni *παρὰ*. Vid. ad 2, 11, 3. et 8, 2, 20. Cæterum *τὴν et*, quam post *audaci*, e conjectura quantum scio, collocant, omisi auctoritate Almeloveeniani Codicis: pulchre enim jungi puto hæc, *audax proxime periculum translatio*, ut apud S. Aurelium Vict. epit. 14, 2, de Hadriano, *Fictor ex are vel marmore proxime Polycletos et Euphranoras*.

11. *Pontem indignatus*] Virg. *Æn.* 8, 728. Cicer. pro Lig. c. 3. Virg. *Æn.* 9, 773.

12 Et illa Ciceronis, *Quid enim tuus ille, Tubero, destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cujus latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum?* Duplicatur interim hæc virtus apud Virgilium,

— *Ferrumque armare veneno.*

- 13 Nam et *veneno*^g *armare*, et *ferrum armare*, translatio est. Secantur hæc in plures: ut a rationali ad rationale, et idem de irrationalibus, et hæc^h invicem, quibus similis ratio est, et a toto, et a partibus. Sed jam non pueris præcipimus, ut, accepto genere, species intelligere non possint. Ut modicus autem atque opportunus ejus usus illustrat orationem: ita frequens et obscurat, et tædio complet: continuus vero in *allegoriam* et *ænigmata* exit. Sunt quædam etiam humiles translationes: ut id, de quo modo dixi, *Saxea est verruca*. Et fordidæ. Non enim, si Cicero recte *sentinam reipub.* dixit, fœditatem hominum significans, idcirco probem illud quoque veteris oratoris, *Persecuisti reipub. vomicas*. Optimeque Cicero demonstrat cavendum, ne sit deformis translatio: qualis est (nam ipsi ejus utar exemplis) *Castratam morte Africani reipub.* et, 16 *Stercus curiæ Glauciam*. Ne nimio major: aut, quod sæpius accidit, minor. Ne dissimilis: quorum exempla nimium frequenter deprehendet, qui scierit hæc vitia esse. Sed et copia quoque modum egressa vitiosa est, præcipue 17 in eadem specie. Sunt et duræ, id est, a longinqua similitudine ductæ: ut, *Capitis nives*, et,

Jupiter bibernas cana nive conspuat Alpes.

In illo vero plurimum erroris, quod ea, quæ poetis (qui et omnia ad voluptatem referunt, et plurima vertere etiam ipsa metriⁱ necessitate coguntur) permixta sunt, convenire quidam

^g venenum armare ferrum et Jenf. *mendose*.   ^h hoc Jenf.   ⁱ mentiri G.

13. *a toto, et a partibus*] Nimirum totam synecdochen metaphoræ nonnunquam subjiciunt antiqui, et ipse Aristoteles. Vid. Voss. 4, 6, 1.

14. *de quo modo dixi*] 8, 3, 48.

15. *sentinam reip.*] Catil. 1, 5. et 2, 4.

15. *Cicero demonstrat*] De Orat. 3, 41.

17. *Capitis nives*] Sunt Hor. Od. 4, 13, 12. Nec illum, puto, reprehendit Quintilianus, sed si qui in soluta oratione sic loquantur. Interim in nostrorum hominum sermone hoc evaluit. Illud alterum de *Jove Alpes conspuente* est Furii Bibaculi, ab Horatio derisi Sat. 2, 5, 41, ut ibi nos scholiastes docet.

etiam profæ putant. At ego in agendo nec *pastorem populi* auctore Homero dixerim: nec *volucres pennis*^k *remigare*: licet Virgilius in apibus ac Dædalo speciosissime sit usus. Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet, aut, si in alienum venit, plus valere eo, quod^l expellit. Quod^m aliquanto pene jam magis de *synecdoche* dicam. Nam *translatio* permovendis animis plerumque¹⁹ et signandis rebus, ac sub oculosⁿ subjiciendis reperta est: hæc variare sermonem potest, ut ex uno plures intelligamus, parte totum, specie genus, præcedentibus sequentia, vel contra. Omnia liberiora poetis, quam oratoribus. Nam prosa, ut *mucronem* pro gladio, et *tectum* pro domo²⁰ recipiet: ita non *puppim* pro navi, nec *abietem* pro tabellis^o. Et rursus, ut pro gladio *ferrum*, ita non pro equo *quadrupedem*. Maxime autem in orando valebit numerorum illa libertas. Nam et Livius sæpe sic dicit, *Romanus prælio victor*: cum Romanos vicisse significat. Et contra, Cicero ad Brutum: *Populo*, inquit, *imposuimus, et oratores visi sumus*, cum de se tantum loqueretur. Quod genus²¹ non orationes modo ornat, sed etiam quotidiani sermonis usus recipit. Quidam *συνεκδοχήν* vocant, cum et id in contextu sermonis, quod tacetur, accipimus. Verbum enim ex verbo intelligitur, quod inter vitia *ἔκλειψις* vocatur.

Arcadas^p *ad portas ruere.*——

^k spere fanare *P. C. Almel.* per os sonare vel alis remigare *Obr.* per aëra nare nec pennis (*vel* alis) remigare *conj. Bur.* ^l quem G. Jenf. ^m Quin aliquam potentiam magis G. *vitiōse.* ⁿ oculis Jenf. ^o tabulis *MS. Colb. ap. Bur.* ^p Arcades G. Jenf.

18. *volucres pennis remigare*] Cum citetur *in apibus* Virgilius, h. e. in quarto Georgicōn; ibi autem volatus apium remigio non comparatur: apparet in hac lectione aliquid desiderari, quod satis feliciter Burmanni coniectura supplet, quæ respicit ad v. 58, ubi *ad sidera cæli nare* dicuntur, sicut *tranare* de volatu usurpavit sæpius Silius. Alterum de Dædalo ejusque *alarum remigio* est *Æn.* 6, 19.

20. *abietem pro tabellis*] Quod factum a Plauto, qui *Persa* 2, 2, 66 *obsignatam abietem* pro epistola posuit.

20. *Cicero ad Brutum*] In epistola deperdita. Cæterum vicinum huic dicto est, quod ad eundem Brutum de claris oratoribus scribit c. 50 pr. *Id ipsum est summi oratoris, summum oratorem populo videri.*

21. *ἔκλειψις*] Vitiosum hoc esse, et *ἔκλειψις* legendum copiosissime ostendit H. Stephanus de *Abusu Gr. L.* p. 118 editionis, quam cum Kromayeri, amici nuper mei, sui Præceptoris, adnotatiunculis dedit, a cujus ingenio et doctrina majora expectamus, Frid. Guil. Roloffius.

21. *Arcadas ad portas*] *Æn.*

22 Mihi hanc figuram esse magis placet. Illic ergo reddetur^a. Aliud etiam intelligitur ex^r alio,

Adspice, aratra jugo referunt suspensa juvenci,

unde^s apparet noctem appropinquare. Id nescio an oratori conveniat, nisi in argumentando, cum rei signum est.

23 Sed hoc ab elocutionis ratione distat. Nec procul ab hoc genere discedit^t *μετωνομια*, quæ est nominis^u pro^x nomine positisio^z: cujus vis est, pro eo, quod dicitur, causam, propter quam dicitur, ponere: sed, ut ait Cicero, *ὑπαλλαγή*^a rhetores dicunt. Hæc inventa ab inventore^b, et subjecta ab obtinentibus significat: ut, *Cerere corruptam undis*: et, —receptus

Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet.

24 Quod fit retro durius. Refert autem, in quantum dictus tropus oratorem sequatur. Nam, ut *Vulcanum* pro igne vulgo audimus^c, et, *Vario Marte pugnatum*, eruditus est fermo, et *Venerem*, quam coitum, dixisse magis decet: ita *Liberum* et *Cerere* pro vino et pane licentius, quam ut fori severitas ferat. Sicut ex eo, quod continetur, usus recipit^d *bene moratas urbes*, et *poculum epotum*, et *seculum* 25 *felix*. At id, quod contra est, raro audeat quis, nisi poeta,

—— *jam proximus ardet Ucalegon.*

Nisi forte hoc potius est, a possessore, quod^e possidetur:

^a redietur Jenf.   ^r aliud G.   ^s om. G.   ^t descendi Jenf.   ^u tropus inf. G. Jenf.   ^x om. G.   ^z posito G. Jenf.   ^a ὑπαλλαγή eam esse rhet. G.   ^b inventione G.   ^c audivimus Jenf.   ^d recepit id.   ^e qui possidet G. Jenf. male.

11, 142. Nimirum deesse putat cœperunt. Alterum, *Adspice aratra*, est Ecl. 2, 66.

23. *nominis pro nomine*] Interpretatio nominis Græci hæc est, non definitio, quam statim subjungit. Locus autem Ciceronis est Orat. c. 27, ubi laudaverat Enniam, inquit, *immutat Africam. Hanc hypallagen rhetores, quia quasi summutantur verba pro verbis; metonymiam grammatici vocant,*

quod nomina transferuntur.

23. *Cerere corruptam*] Æn. 1, 177. *receptus Terra*, Hor. A. P. 63.

23. *Quod fit retro durius*] Quin in propositis exemplis plane, credo, nisi ab infano fieri non potest: nisi tamen Proserpinam *panis* (hæc enim est *Ceres*) filiam; aut Tyro illam nympham a mari (h. e. *Neptuno*) corruptam, dicere pulchrum aut tolerabile arbitramur.

25. *jam proximus*] Æn. 2, 311.

ut, *hominem devorari*, cujus patrimonium confumatur. Quo modo fiunt innumerabiles species. Hujus enim sunt 26 generis, cum ab *Annibale cæsa apud Cannas sexaginta milia* dicimus: et apud Tragicos ab *Ægialao*^f: et *carmina Virgilio*^g *venisse*: et *venire*^h *commeatus*, qui afferantur: et *sacrilegium deprebensum*, non *sacrilegium*: etⁱ *armorum scientiam habere*, non *artis*. Illud quoque et poetis et oratoribus frequens, quo eum, qui efficit, ex eo, quod efficitur, ostendimus. Nam et carminum auctores,

*Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque^l turres.*

Et,

Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus.

Et orator *præcipitem iram, bilarem adolescentiam, segne*^m 28 *otium dicit*ⁿ. Est etiam huic tropo quædam cum synecdoche vicinia. Nam, cum^o dico *vultus hominis* pro vultu, dico pluraliter, quod singulare est: quod^p plurale est, singulariter. Sed non id ago, ut unum ex multis intelligatur, (nam id est manifestum) sed nomen immuto: ut, cum *aurata tecta, hurea*, pusillum a^q vero discedo, quia non est nisi^r *pars aurata*^s. Quæ singula persequi, minutioris est curæ, etiam non oratorem instruentibus. *Ἀντωνομασία*, 29 quæ aliquid pro nomine ponit, Poetis quoque^t modo fre-

^f Ægialao G. vid. leg. Ægialeo. ^g Virgilium venit G. vid. no. ^h om. Jenf. ⁱ om. id. non G. ^l Regumque turres om. G. ^m segnem G. ⁿ dicit Jenf. ^o om. G. ^p quod—singulariter om. Voss. 2. recte, arbitror. ^q ab eo Jenf. ^r om. G. Jenf. ^s auratura Jenf. auraturæ G. ^t utraque G. Jenf.

26. ab Ægialao] Non dubito, quin sit legendum Ægialeo. Ægialeus Adraasti filius, unicus de septem Heroum, qui ad Thebas cum Polynice contra fratrem ejus Eteoclem pugnaverant, totidem filiis, quos ἐπὶ ἑπτὰ vocant, qui solus ad Thebas periit, cum de septem patribus solus ipsius pater Adraastus superstes fuisset. Fuit Sophoclis ἐπὶ ἑπτὰ Tragedia. Forte in hac de Ægialeo aliquid, cæsisque ab eo, id est ab ipsius exercitu multis hostibus. Apollod. Bibl. 3, 7, 2, et 3. Hygin. fab. 71.

26. carmina Virgilio venisse] Locus corruptus: quæ enim Me-

tonymia, si Virgilio carmina venisse, s. venum iisse vel vendita esse dicas? Ita dedit vel similiter, puto, Fabius, quod Gothanus quoque liber indicat, et Philander vidit ex parte, Virgilium, hoc est, carmina Virgilio venisse. Quod enim putat Regius carmina dici pro libro, in quo sunt carmina: vereor, ut probari possit. Quid enim? non scriptum illud ipso libro multo pretiosius est? carmina emuntur, et propter carmina liber.

27. Pallida mors] Hor. Od. 1, 4, 13. Pallentesque Virg. Æn. 6, 275. Deinde Divum pater Æn. 1, 65. Et Thalamo quæ, 4, 495.

quentissima, et per *epilbeton*, quia detracto eo, cui apponitur, valet pro nomine, *Tydidēs, Pelidēs*: et^u ex his, quæ in quocumque sunt *præcipua*,

— *Divum pater, atque hominum rex*:

et ex factis, quibus persona signatur,

— *Tbalamo quæ fixa reliquit Impius.*

- 30 Oratoribus etiam si rarus ejus rei, nonnullus tamen usus est. Nam, ut *Tydidē* et *Pelidē* non dixerint, ita dixerunt *impium*^v pro parricida: *eversorem* quoque *Carthaginis* et *Numantiæ* pro Scipione, et *Romanæ eloquentiæ principem* pro Cicerone posuisse non dubitent. Cicero ipse certe usus est hac libertate: *Non multa peccas, inquit ille fortissimo viro senior magister, et*^x, *si peccas, te regere possum.* Neutrum enim nomen positum est, et utrumque intelligitur.
- 31 *Ὀνομασποικία* quidem, id^z est, *fiçtio nominis*, Græcis inter maximas habita virtutes, nobis vix permittitur. Et sunt plurima ita posita ab iis, qui sermonem primi^a fecerunt, aptantes affectibus vocem. Nam *mugitus*, et *sibilus*,
- 32 et *murmur* inde venerunt. Deinde, tamquam consummata^b sint omnia, nihil generare audemus ipsi, cum multa quotidie ab antiquis ficta moriantur. Vix illa^c, quæ *παρὰ γόμενα* vocant, quæ ex vocibus in usum receptis quocumque modo declinantur, nobis permittimus, qualia sunt *Sullaturit*^d, et *proscripturit*^e: atque *laureati postes*^f, pro illo, lauro coronati, ex eadem fictione sunt. Sed hoc fe-

^u et ex *it.* quæ in *om. G.* . ^v *impium G. Jenf.* . ^x et—*possum om. G. Jenf.* . ^z *om. G.* . ^a *primo G.* . ^b *consumta G. Jenf.* . ^c *illa πᾶσι ποικίμενα G.* . ^d *ufulatum G.* . ^e *proscripturiæ G.* . ^f *ponentes G.*

30. *Non multa peccas*] Cic. pro Muræ. c. 29. Sumtum procul dubio ex fabula, quæ tum nota esset, ut neminem fugeret, quis ille *fortissimus vir*, quis *senior magister*? Jam cum non exstet ea fabula, frustra est hariolari. Potest *fortissimus vir* Achilles esse vel Agamemnon, *senior magister* Phœnix vel Nestor.

31. *mugitus—sibilus—murmur*] Quæ nomina qui pronuntiat, eadem illud edit, quod significant.

32. *Deinde*] Habet hoc *deinde* eam vim, quam Græcorum εἴτα, ut absurdam consequentiam cum vehementia quadam indicet. De quo ad Fabrum jam monuimus.

32. *cum multa—moriantur*] Videtur respicere Hor. A. P. 62. *Verborum velut interit ætas, Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque. Debemur morti nos nostraque.* Et deinde, *Multa renascuntur, quæ jam cecidere &c.*

32. *Sullaturit*] Vid. 8, 3, 32,

liciter, *evaluit*^{ff}: atque contra *vio* pro *eo*, infelicius. In 33
Græcis *obelisco*^h, *coludumo*, &c. dure etiam jungereⁱ veta-
mur, qui toleranter videre *septentriones* videmur. Eo ma- 34
gis necessaria *κατάχρησις*, quam recte dicimus *abusionem*,
quæ non habentibus nomen suum accomodat, quod in
proximo est, sic,

— *Equum*^k *divina Palladis arte Ædificant*:

et apud Tragicos, *Et jam leo pariet*^l, at pater est^m. Mil- 35

^{ff} *evanuit marg. Bas.*   ^g *adonia et vioco G.* ad omoia et inoco ferminus
in Grecis Kapp. adonia et vio eo ferimus in Gr. Jenf. et G. 2. *nisi quod o-*
moya.   ^h *Obidis acobaditvio G.* Obidius acoluditvino bono eo dure etfi
Kapp. Obidius oculodi tu moibono eo dure etiam G. 2. obidis oculoditvino
bono eo dure atque jung. Jenf.   ⁱ *jungar atqui tollentem et G.* jungere
atqui tollentem et vid. Kapp. jungere qui tollentem G. 2. Jenf.   ^k *ecum*
ogra putant Ædif. G. si cæcum ogra putant Ædif. Jenf. *Vulgata lectio jam est*
in Ascens. 1519.   ^l *pariet G. Jenf.*   ^m *om. Jenf.*

33. *at contra vio*] Posuimus
lectionem hujus loci, ut ex optimis
editionibus Burmannus repetiit,
quæ qualicumque possessionis titulo
se defendat, dum ingeniosus aliquis
ex monstruosa, quam supra dedimus,
varietate verum forte eruat. In-
terim conjecturam unam alteramque
hic proponemus. Igitur Obrech-
tus, *Sed hoc feliciter: evanuit e*
contra vio in eo: ferimus in Græcis
obeliscos, υπερβορεα dure: et tamen
jungere Maronem solerter et divi-
dere septentriones videmus. Ra-
tionem reddere non solet: nec nos
possumus.

33. *obelisco, coludumo*] Turne-
bus, non ille personatus, cujus ad-
scripta ad hunc locum nota in alia
omnia abit; sed verus ille Turne-
bus Adv. 12, 11, conjicit hic esse
Aristotelis illud *ὀβελισκοῦ χυμῶν*, in-
strumentum quod et veru et cande-
labri vices idem præstet, cujus men-
tionem facit Polit. 1, 1. it. 4, 15.
et de part. animal. 4, 6. Werl-
hohus, magnum ægrorum præfi-
dium, medicinam etiam Fabio fa-
cere adgressus, ut alias felicissimam,
ita hic modestam pro magnitudine
mali et suspensa manu administra-
tam: Legit, *E Græcis obelisco*

(ὀβελίζω) colum (κάλυον) ducere (et
in linguam nostram adsumere) et-
iam jungere (sive componere Græ-
corum more verba) *vetamur, qui*
toleranter videre septentriones vi-
demur (tanquam venia potius quam
laude dignum.) Modesta, inquam,
est illa conjectura, (ut ipse nempe
est vir modestissimus) si eam com-
pares cum vulgata lectione: cum
vero ab ea vehementer dissideant li-
bri antiqui, fateor mihi aquam hæ-
rere. Illud adjicio, in illo *Obidis*
latere *Ovidium* putat Burmannus,
cui aperte suffragantur Gothanæ
posteriores membranæ et Cel. Kap-
pii.

34. *Equum divina*] Æn. 2, 15.
Instar montis equum &c. In *ædi-*
ficant est catachresis verbi, quod ad
ædes et domus proprie pertinet.
Utrum vero hunc locum signare vo-
luerit Fabius, non dixerim. Nisi
quod silentium Anglicanorum codi-
cum consensum cum vulgata inter-
pretari interim licet: sed tacent illi
etiam in præcedentibus, ut suspicio
oriatur, dormitasse hic vel pertæsos
laboris esse eruditos eorum tracta-
tores.

34. *Et jam leo pariet*] *Leo, qui*
pater est, non parit, sed generat.

leⁿ sunt hæc, et *acetabula*^o, quidquid habet; et *pyxides*, cujuscumque materiæ sunt; et *parricida*, matris quoque aut fratris interfector. Discernendumque est hoc^p totum a translatione genus, quod *abusio* est, ubi nomen defuit: *translatio*, ubi aliud fuit^q. Nam poetæ solent abusive etiam in his rebus, quibus nomina sua sunt, vicinis potius uti; quod rarum in prosa est. Illa quoque quidam^r *καταχρήσεις* esse volunt, cum pro temeritate *virtus*, aut pro luxuria *liberalitas* dicitur. A quibus hæc quidem dissimulantia sunt, quod in his non verbum pro verbo ponitur, sed res pro re. Neque enim putat quisquam *luxuriam* et *liberalitatem* idem significare: verum id, quod^s fit, aliud *luxuriam* esse dicit, aliud *liberalitatem*: quamvis neutri dubium fit, hæc esse diversa. Superest ex his, quæ aliter significant, *μετάληψις*, id est *transsumptio*, quæ ex alio in aliud velut viam præstat: tropus et rarissimus, et maxime^t improprius^u, Græcis tamen frequentior, qui^x *Centaurum*^y Chirona^z, et *νήστες*^a *δοῦς ὄξειας* dicunt. Nos quis ferat, si

ⁿ Forte leg. Similia sunt et hæc. Sunt mille, sicut hæc *Obr. Si ex libro, bene: fin, malim ut posui.* ^o acetabula Jenf. acceptabilia, G. ^p ac totum translationis istud genus G. Disc. est totum a translatione istud genus, quod *abusio* est, ubi nomen nullum fuit *Obr.* ^q defuit Jenf. ^r quidem G. ^s qui fit aliud—aliud G. ^t om. G. ^u improbus G. ^x quæ G. Kapp. quam Jenf. ^y scient aurum G. G. 2. Jenf. stient aurum Kapp. ^z qui auroriam G. qui hitorem Kapp. qui haronem Jenf. qui hirorie G. 2. ^a hoc cona infule *φιλοδοῦς* dicuntur G. hoc cona infule—dicunt G. 2. Kapp. et Jenf. nisi quod infulem Kapp.

Abusio igitur est, cum Tragicus nescio quis dixit, *Jam leo pariet.* Sic Burm. Alii catachresin ponunt in eo, quod *Leo* ponatur pro *Leena*, quod antiquis consuetum fuisse ostenderat idem vir doctissimus ad *Quinctil.* 1, 6. p. 74.

35. *acetabula—pyxides*] Illa nempe proprie *oxybapha*, *aceto* destinata vascula; hæc a materia, *πύξις* s. *buxo*. Qui *acceptabula* dicebant, qui error libros plerosque invasit, ab *accipiendo* generalius volebant dicta.

37. *transsumptio*] Vid. 6, 3, 52. ubi exemplum, unde clare, quæ sit *metalepsis* s. *transsumptio*, intelligitur. Græca hic etiam ita corrupta sunt, ut confirmare non audeam hæc exemplum esse ab ipso Fabio.

Si quis igitur eum, qui *Chiron* proprio nomine vocatur, *centaurum* appellat, utitur *metalepsi*, tribuitque huic Chironi nomen, quod alii Chironi convenit, huic non item. Ita malo, quam contra *centaurum* unumquemque *Chironis* nomine appellari: ea enim non *Metalepsis* fuerit, sed *Antonomasia*.

37. *νήστες δοῦς*] Suspicio hanc lectionem esse ab emendatoribus, quos *insulæ* vox et syllabæ *δοῦς* deduxerunt ad Homeri *Ὀδ. δ. 298.* *Ἐνθεν δ' αὖ γήσοισιν ἐπιπροσέθηκε δοῦσιν* quem verum *Metalepsos* exemplum laudatum meminerant in libello de Homero, qui *Plutarcho* inscribitur, p. 205 Gal. Nimirum *ὄξεις* et *δοῦς* sunt synonyma: qua *celerem* notat utrumque. Sed *ὄξεις*

Verrem, *suem*: aut Lælium, *doctum* nominemus? Est 38 enim hæc in metalepsi natura, ut inter id, quod transferatur, sit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbens transitum: quem tropum magis affectamus, ut habere videamur, quam^b ut^c ullo in loco desideremus. Nam^d ejus frequentissimum exemplum est, *cano, canto, dico*: ita *cano*^e, *dico*. Interest^f medium illud *canto*. Nec 39 diutius in eo morandum: nihil^g enim usus admodum video, nisi^h, ut dixi, in mediisⁱ. Cetera jam non significandi gratia, sed ad ornandam modo^l, non augendam orationem assumuntur^m. Ornat enim ἐπιθετον, quod recte diximus *appositum*: a nonnullis *sequens* dicitur. Eo po- 40 etæ et frequentius et liberius utuntur. Namque illis factis est convenire verbo, cui apponitur: et ita *dentes albi*, et *humida vina* in his non reprehenduntur. Apud oratorem, nisi aliquid efficitur, redundat. Tum autem efficitur, si sine illo, quod dicitur, minus est: qualia sunt, *O scelus abominandum*ⁿ, *o deformem libidinem*. Exornatur 41 autem res tota maxime translationibus, *Cupiditas effrenata*, et, *Infancæ substructiones*. Et solet fieri aliis adjunctis epitheton tropus^o, ut apud Virgilium, *Turpis egestas*, et,

^b quem Jenf.   ^c om. G. Jenf.   ^d id. inf. G.   ^e canonico G.
^f Sic Obr. Item est med. il. cano rel.   ^g nisi usus Kapp. Jenf.   ^h nihil
iid.   ⁱ comœdiis iid. et G.   ^l om. G. Jenf.   ^m assumitur G.   ⁿ ab-
homin. G. Jenf.   ^o tropis iid.

præterea ad *acutam* figuram referatur, quod in *ῥοδῆ* se non ita habet. Poeta autem κατὰ συνωνυμίαν, ut loquitur laudatus modo auctor, σημαίνει πρῶτον διάφορον et quia ῥοδῆ certo respectu est *ῥοδῆ*, insulam, quæ ῥοδῆία est, *ῥοδῆ* appellat. Sic *Verres* et *sus* sunt synonyma, *sapiens* et *doctus* item: sed Metalepsis intolerabilis fuerit, si C. Cornelium pro *Verre suem*, et C. Lælium pro *sapiente doctum* velis appellare. Werlhofius meus pro *doctum* legi vult *Decimum*, atque in eo ponit Metalepsin, si ideo, quod unus nobilis Lælius *Decimus* fuit, alium quemcunque ejus familiæ *Decimum* velis dicere.

38. *cano, canto, dico*] Qui *cantat*, idem *canit*, h. e. modulatur, tollit vocem ac remittit, et *dicit*, h. e. articulata verba profert; hinc,

quæ in medio verbo *cantare* conveniunt verba, eadem pro se invicem ponuntur. Recepti lectionem *Obrechtii*, ut quam necessariam putem, quæ mihi etiam olim in mentem venerit: cujus ille forte auctores libros habuit.

39. *ut dixi, in mediis*] Hæc sana esse non puto, nec sanari, si legamus *in comœdiis*: Verba *ut dixi* referuntur, credo, ad f. 38, *quem tropum magis—desideremus*. Hinc forte exculpere aliquando emendationem licebit.

39. *appositum*] Vid. 8, 2, 10. ubi Burmannus *dementem furorem, taciturna et muta silentia, parvidum metum, mæstum dolorem, quin sonitum sonantem* ex poetis protulit.

41. *apud Virgil.*] Æn. 6, 275. ubi *pallentes morbi, tristis senectus, et turpis egestas* junguntur.

Tristis senectus. Verumtamen talis est ratio^p hujusce virtutis, ut sine appositis nuda sit et velut incompta oratio.

- 42 Ne oneretur^q tamen multis: nam^r fit longa et impedita, ut in quæstionibus^s eam judices^t SIMILEM^{tt} agmini totidem lixas habenti, quot milites quoque^u, in quo et numerus est duplex, nec duplum virium: quamquam non singula modo, sed etiam plura verba apponi solent: ut,

Conjugio Anchisa Veneris dignate superbo.

- 43 Sed hoc quoque modo duo verba, uni apposita, ne versum quidem decuerint. Sunt autem, quibus non videatur hic omnino tropus, quia nihil vertat. Necessè est enim^x semper, ut^z id, quod est appositum, si^a a proprio divideris, per se significet, et faciat *antonomastiam*. Nam, si dicas, *Ille, qui Carthaginem et Numantiam evertit*, antonomastia^b est: si adjeceris *Scipio*, appositum. Non potest ergo non^c esse junctum^d. At ἀλληγορία, quam *inversionem* interpretamur^e, aliud verbis, aliud sensu ostendit, ac etiam interim contrarium. Prius, ut,

O navis, referent in mare te novi

Fluctus: o quid agis? fortiter occupa Portum.

^p oratio Jenf.   ^q om. G.   ^r fit læta et G. fit cocan Alm. fit læta
etiam Jenf.   ^s quæstione G.   ^t jungas Jenf.   ^{tt} jungas inf. Jenf.
^u om. G.   ^x om. G. Jenf.   ^z cum idem app. iid.   ^a om. G.   ^b an-
ton. est om. G.   ^c om. G. Jenf.   ^d vinctum iid.   ^e interpretantur ut
—ostendat iid.

42. *Conjugio*] Virg. *Æn.* 3, 475.

42. *Sed hoc—decuerint*] Si hanc periodum a me intelligi dicam, mentiar. Quis enim est *hic modus*? Decuit sane Virgilium dicere *Famam Æn.* 4, 181, *monstrum horrendum, ingens*: et 3, 658, *Polyphemum Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum*. Itaque aliquid subest vel corruptum, vel mihi quidem nondum perceptum.

44. *interim contrarium*] De quo f. 54. sq.

44. *O navis*] Horat. *Od.* 1, 14. Cæterum negant allegoriam hic esse Muretus, Tan. Faber, et Bentleius: et sane, absque hoc *Quintilianii* loco si esset, nemo forte de allegoria cogitasset. Suspectam mihi eam

facit ille præsertim versus, *Nuper sollicitum quæ mihi tædium, Nunc desiderium*: videtur enim, si hic allegoria est, parum generose Pompeianas reliquias notare, ac se invitum et cum tædio eas partes secutum ostendere: cum, si proprie sumas, nausea et periculi metus, in quo fuerit Horatius, quamdiu ipse in hac navi fuerit, pulchre sic notetur. Sed nec ineptiarum postula-verim, quod Bentleius facit, *Quintilianum*, neque cum *Baxtero Fabrum* acculem, qui plus sapere quam *Quintilianus* voluerit. Problema est non maximi momenti, nec nimis idem facile; in quo diversum facile sentiant doctissimi. Laudavit Muretum, Fabrum, *Mafsonum*, hic *Burmannus*.

totusque ille Horatii locus, quo *navim* pro republica^f, *fluctuum tempestates*^g pro bellis civilibus, *portum* pro pace atque concordia dicit. Tale Lucretius,

45

Avia^h *Pieridum peragro loca.*—

et Virgilius,

Sed nos immensum spatium confecimus æquor :
*Et jam tempus equum fumantia*ⁱ *solvere colla.*

Sine translatione vero in Bucolicis,

46

Certe equidem audieram, qua se subducere colles
Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,
*Usque ad aquam, et veteris jam*¹ *fracta cacumina fagi,*
Omnia carminibus vestrum servasse Menalcam.

Hoc enim loco præter nomen cetera propriis decisa sunt⁴⁷ verbis: verum non pastor *Menalcas*, sed *Virgilius* est intelligendus. Habet usum talis allegoriæ frequenter oratio, sed raro totius: plerumque apertis permixta est. Tota apud Ciceronem talis. *Hoc miror enim, querorque, quemquam hominem ita pessumdare alterum verbis velle, ut etiam navem perforet, in qua ipse naviget.* Illud commixtum⁴⁸ frequentissimum. *Equidem ceteras tempestates et procellas in illis duntaxat fluctibus concionum semper Miloni putavi esse subeundas.* Nisi adjecisset *duntaxat fluctibus concionum,*

^f populo G.   ^g tempestatem G.   ^h Via Jenf. et V. C. Alm. vitiose: *in via multi ap. Bur. Vid. no.*   ⁱ spumantia G. Jenf. et plerique MSS. ap. *Bur. Vid. no.*   ¹ confracta iid.

45. *Lucretius*] 4. 1. Observatu dignum est his, qui libros antiquos tractant, ex eodem fonte ortam lectionem *via*, quam supra notavimus, e qua *omnia*, quod legitur in prima omnium editione Lucretii A. 1486. Nimirum primam literam libri cum miniculatori relinqueret librarius pingendam elegantius, relictum est *via*: hoc arripuit aliquis Fabii emendator imperitus. Porro *via* illud cum non placeret alii, qui laborare versum sentiret, fecit *via*, h. e. *omnia*. Alii, quos Regius secutus est, *in via* conjecerunt, non male illi quidem, sed *avia* verum esse, vel inde patet,

quod unam tantum literam ab initiis relinquere miniculatori, quem diximus, descriptores solebant.

45. *Virgilius*] Georg. 2, 541. in *Bucolicis* 9, 7.

45. *fumantia colla*] Solenniter hæc duo *fumans* et *spumans* misceri a librariis, observatum a Drakenb. ad Sil. 2, 163. Nec sane *spumantia* damnare ausim: videmus enim in exercitiis vehementius equis non in *fumum* modo facile, inprimis si frigidior tempestas sit, sed in *spumam* etiam sudorem colligi.

48. *Equidem ceteras*] Pro Milon.

2.

esset allegoria: nunc eam miscuit. Quo in genere et species ex arcessitis verbis venit, et intellectus ex propriis. Illud vero longe speciosissimum genus orationis, in quo trium permixta est gratia, similitudinis, allegoriæ, et translationis: *Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, et quantos æstus habet ratio committorum^m ? Dies intermissus unus, aut nox interposita sæpe et perturbat omnia, et totam opinionem parva nonnumquam commutatⁿ aura rumoris.* Nam id quoque in primis est custodiendum, ut, quo^o ex genere cæperis translationis, hoc definas. Multi enim, cum initium a tempestate sumferunt, incendio aut ruina finiunt: quæ est inconsequentia rerum foedissima. Ceterum allegoria parvis quoque ingeniis, et quotidiano sermoni frequentissime servit: nam illa in agendis causis jam detrita, *Pedem conferre, et Jugulum petere, et Sanguinem mittere*, inde sunt^p: nec offendunt tamen. Est enim grata in eloquendo novitas, et commutatio^q: et magis inopinata delectant. Ideoque jam in his amissimus modum, et gratiam rei nimia captatione^r consumimus. Est in *exemplis* allegoria, si non^s prædicta ratione ponantur. Nam, ut^t *Dionysium^u Corinthi esse*, quo Græci omnes utuntur, ita plura similia dici possunt. Hæc allegoria, quæ est obscurior, *ænimma* dicitur: vitium meo quidem iudicio, (si quidem dicere dilucide virtus) quo tamen et poetæ utuntur,

*Dic, quibus in terris, et eris mihi magnus Apollo,
Tres^x pateat cæli spatium non amplius ulnas?*

53 Et oratores nonnumquam: ut *Cælius^z, quadrantariam^z*

^m comitorum G. male.   ⁿ committat G.   ^o quo—initium a om.
Jens. *versum nempe unum præterviderunt operæ.*   ^p fit G. Jens.   ^q emu-
tatio Jens.   ^r cooptatione id.   ^s om. G.   ^t et Jens.   ^u Diony-
sum G.   ^x Tris G. Jens.   ^z Cæcilius iid.   ^a quadratoriam G.

49. *Quod fretum*] Pro Muræna.
17.

51. *Sanguinem mittere*] Ubi hoc in agendis causis locum habeat, quæri potest; de aliis enim apparet. Adhuc adnotati sunt duo loci ad Att. 1, 16, *missus est sanguis*, i. e. materia subtrahæta, *invidiæ sine dolore*: et Att. 6, 1, ubi Appius *ἐξ ἀφαιρέσεως curasse provinciam, sanguinem ei misisse* dicitur.

52. *Dic, quibus*] Ecl. 3, 104.

53. *Cælius*] Sic legendum, cum notum sit dixisse pro se ipsum M. Cælium accusante Clodia: ad hunc itaque referenda, quæ hic dicuntur omnia, non ad Cæcilium Comicum: præsertim cum *oratores* laudet hic Fabius. Hæc notanda contra Ramiresium ad Mart. 3, 30. Nimium ut brevier dicamus, quæ maxime videntur probabilia, *Clytæmnestra* dicta propter suspicionem interfecti mariti Metelli: *quadrant-*

Clytæmnestram, in^b triclinio choam, ^cin cubiculo nolam. Namque et nunc quædam solvuntur, et tum erant notiora, cum dicerentur, et^d ænigmata sunt tamen, nec ea^e, nisi quis interpretetur, intelligas. In eo vero genere, quo 54 contraria ostenduntur, ironia est: *illusionem* vocant: quæ aut pronuntiatione intelligitur, aut persona, aut rei natura: nam, si qua earum verbis dissentit, apparet diversam esse orationi voluntatem: quamquam^f in plurimis id 55 tropis accidit, ut interfit, quid^g de quo dicatur: quia (quod dicitur alibi) verum est, aut^h laudis simulatione detrudere, aut vituperationisⁱ laudare^l, concessum esse^m: quale est, quod *C. Verres, prætor urbanus, homo sanctus et diligens, subfortitionem ejus in eo codiceⁿ non haberet.* Et contra, *Oratores visi sumus, et populo imposuimus.* Ali- 56 quando cum risu quodam contraria dicuntur iis^o, quæ intelligi volunt: quemadmodum in^p Clodium, *Integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita antea cæta servavit.* Præter hæc usus est allegoriæ, ut tristitia dica- 57 mus melioribus^q verbis, aut bonæ rei gratia quædam con-

^b interclinio G. et in tricl. Jenf. ^c et inf. Jenf. ^d om. G. ^e eas G. ^f inquam G. ^g om. Jenf. ^h et laudi aut G. Jenf. et laudis aut Kapp. *Almel.* aut laudi rel. ⁱ Sic Kapp. *Almel.* vituperatione G. vituperationi rel. ^l Sic Jenf. Kapp. laude rel. ^m est G. Kapp. Jenf. ⁿ om. G. die Jenf. *Sed codice est ap. Ciceronem, et necessario.* ^o iis om. Jenf. usuque G. ^p ad G. Jenf. ^q mollioribus *vid. leg. Werlhofio et mihi.*

taria, quod, Plutarcho teste in vita Ciceron. p. 1604, Steph. τῶν ἐρασῶν τις αὐτῆ χαλκῆς ἐμπελάων εἰς βαλάντιον, ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε τὸ δὲ λεπτότατον τῆ χαλκῆ νομίσματος κωιδράντην ἐκάλυεν. *Quadrantaria* igitur est, cum in æreo pusillo numismate, quadrantibus, satis fieri potest. De reliquis forte minus inepta est interpretatio Alciati *Parerg. jur. 2, 12*, probata etiam *Vossio Orat. 4, 11, 1, 5, p. 206*, pro eadem lascivamque in triclinio, et ad coitum ultro allicientem, nolendo deinde, ubi in cubiculum atque ad rem ventum esset, amatores lusisse. Aliquando etiam *Coam* dici cogitabam, quæ Cois vestibus induta in conviviis nihil corporis sui satis bona fide tectum haberet. Sed metuo, ne hæc sint difficiles et nugæ tamen.

55. aut laudis simulatione] Vi-

demur huic loco lucem et elegantiam reddidisse. Nihil est solemnius (an concessum sit, non disputo) quam *laudis simulatione detrudere*; nec alterum inauditum, licitum quidem et jucundum, *vituperationis* simulatione *laudare*. Utrumque junxit *Offunæ* dux ille, qui Neapolitanum regnum pro Rege gubernavit, qui interrogatis compeditis quibusdam remigibus, cum omnes innocentes videri vellent, unus autem sceleratum se hominem et majora commercium fatetur, *Quin tu, inquit, furcifer, statim exis navi regia ante, quam bonos illos tot viros mihi contagione ipsa corrumpas.* Add. ad 9, 2, 27.

55. quod C. Verres] Ex Orat. pro Cluent. c. 33. Alterum *Oratores visi* jam laudaverat supra l. 20, ubi vid. not.

trariis significemus, aliud textu ^r: quæ et enumeravimus. Hæc, si quis profecto ^s ignorat, quibus Græci nominibus appellant, *σαρκασμὸν* ^t, *ἀσεισμὸν*, *ἀντίφρασιν* ^u, *παροιμίαν* ^x dici 58 sciat. Sunt etiam, qui hæc non species allegoriæ, sed ipsa tropos dicunt ^z: acri quidem ratione, quod illa obscurior sit, et in his omnibus aperte appareat, quid ^a velimus. Cui accedit ^b hoc ^c quoque, quod genus, cum dividitur ^d in species, nihil habeat ^e proprium, ut *arbor pinus*, et *olea*, et *cupressus*, et ipsius per se nulla proprietas: *Allegoria* vero habeat aliquid proprium: quod ^f quo modo

^r textum spectato et adnum. Kapp. textum specta quæ et annum.—appellant G². ^s om. Kapp. Jenf. Professor conj. Werlh. ^t *καρκαϊσμὸν* G. ^u *ἐντυγραφίην* G. ^x *προσομίαν* G. ^z dicant G. ^a quod G. Jenf. ^b accidit id. ^c hæc G. ^d dividatur G. ^e habet G. Jenf. ^f quo quo iid.

57. *aliud textu: quæ et*] Locus, nisi me omnia fallunt, lacuna corruptus. Enumeravit Fabius species, quas quidam constituunt *Allegoriæ*, egitque hætenus de ea, quæ *metaphoram* continuat, certe *similitudine* quadam constat, a f. 44—51: tum de ea, quæ in *exemplo* inest, f. 52: de *ænigmate* ibid. et f. 53: de *ironia* f. 54—56. Jam reliquas commemoraturus, *Præter hæc*, inquit, *usus est Allegoriæ, ut tristitia dicamus melioribus* (mollioribus) *verbis*. Quis non videt, *εὐφημισμὸν* hic describi? Pergit, *aut bonæ rei gratia quedam contrariis significemus*. Pro aut bonæ rei vellem esset in bono libro *urbanitatis*: sic enim *ἀσεισμὸς* significari posset. Quæ jam sequuntur, sunt corruptissima. Verba *aliud textu*, vel, ut est in Cl. Kappii libro, *aliud textum spectato* e margine huc puto irruisse, cum aliquis animadversa lacuna adscripsisset *aliud textum* f. aliud exemplum emendatus et incorruptus expectandum esse et inspiciendum de hoc loco. In easdem cogitationes etiam doctissimum Heusingerum impulit similis Gothani secundi lectio. Post verba igitur, quæ jam desiderantur, definitiones nempe earum figurarum, quæ ad *Allegoriam* refereban-

tur ætate Fabii, Græca earumdem nomina nos docere voluit. *Quæ enumeravimus*, inquit, *hæc si quis ignorat* &c. Quæ porro nomina hic posuerit, non magis apertum est, quam quas definitiones temporum injuria interceperit. *Εὐφημισμὸν* (de quo præclare Voss. 4, 10, 9. p. 187.) desiderari, non facile mihi aliquis eripiet. De reliquis existimari utcumque potest ex enumeratione Charisii L. 4. p. 247. Putsch. qui *Allegoriæ*, quam inter tropos ponit, septem facit species, *Ironiam*, *Antiphrasin*, *Ænigma*, *Charientismon*, *Paræmiam*, *Sarcasmon*, *Asseismon*. Easdem species, iisdem fere exemplis illustratas ponunt Diomedes L. 2. p. 457. sq. et Donatus p. 1777. sq. Putsch. *παροιμία* quidem sine dubio allegoriæ species etiam Nostro 5, 11, 21. Werhofius meus ad *παροιμίαν* refert, *cum tristitia dicimus melioribus, aut bonæ rei* &c. esse enim generatim *παροιμίαν*, cum de via desectitur; sed optem, probari posset etiam aliunde hæc ratio: Grammatici quidem, quos laudavi, et plures apud Stephanum in Thesauro aliter.

58. *nihil habeat proprium*] Quod non idem in speciebus omnibus deprehendatur.

fieri potest, nisi & ipsa species est? Sed ad utendum nihil refert. Adjicitur his *μυκτηρισμὸς*^h, simulatus quidem, sed 59 non latens derisus. Pluribus autem verbis cum id, quod uno aut paucioribus certe dici potest, explicatur, *περίφρασιν* vocant, *circuitum loquendi*ⁱ, qui^l nonnumquam necessitatem habet, quoties dictu deformia operit: ^m Sallustius, *Ad requisitaⁿ naturæ*^o. Interim^p ornatum petit solum, 60 qui est apud poetas frequentissimus: ut,

*Tempus erat, quo prima quies mortalibus ægris
Incipit, et dono divum gratissima serpit.*

Et apud oratores non rarus, semper^q tamen adstrictior. Quidquid enim significari^r brevius potest, et cum ornatu 61 latius ostenditur, *περίφρασις* est: cui nomen Latine datum est, non sane orationis aptum virtuti, *circumlocutio*. Verum hæc ut, cum decorum^s habet, *periphrasis*; ita, cum in vitium incidit, *περισσολογία* dicitur. OBSTAT enim, quidquid^t non adjuvat. *Hyperbaton* quoque, id est, *verbi* 62 *transgressionem*, quam^u frequenter ratio comparationis et decor poscit, non immerito inter virtutes habemus. Fit enim frequentissime aspera et dura, et dissoluta et hians oratio, si^x ad necessitatem ordinis sui verba redigantur, et, ut quodque oritur, ita proximis, etiamsi vinciri non potest, alligetur. Differenda^z igitur quædam, et præsu- 63 menda, atque, ut in structuris lapidum impolitorum^a, loco, quo convenit, quidque ponendum. Non enim recidere ea, nec polire possumus, quo^b coagmentata se magis

^e in G. forte ni.   ^h mysteriis G. Jenf.   ⁱ eloqu. G. Jenf.   ^l quod G.
^m ut inf. G. Jenf.   ⁿ reliqua G.   ^o sunt inf. G.   ^p intima G.
^q om. G.   ^r signari Jenf.   ^s decorem G. Jenf.   ^t quod G. inquit
Jenf.   ^u quoniam id.   ^x sed G.   ^z deferenda Jenf.   ^a impolitor
—quisque ponendus G. Jenf.   ^b quæ G.

59. Sallustius] Laudavit, Almeloveenio jam observante, Carrio ad fragm. histor. p. 489, (edit. Grut. 1607, 8.) ex Flodegarii cujusdam commentario MS. ad Barbarissimos Donati, hæc paullo plenius, *profectus quidam Ligus ad requisita naturæ*. Vix mihi dubium est, quin respiciatur ad historiam, quam narrat Crispus Jug. 93, 2. *Forte quidam Ligus ex cohortibus auxiliariis miles gregarius, castris aquatum egressus, haud procul ab latere cas-*

telli &c. Utrum igitur Sallustius mutavit in altera editione stilum? an aliquid passus est a mala manu? an *aquatam* eunt etiam soli? an *aquatam ire* dicuntur etiam, qui *ad requisita naturæ* secedunt, et aquam deinde fumunt? Quæstiones valde magisteriales. Sed nihil contemnendum neque in bello, neque ubi de integritate veterum librorum agitur.

60. *Tempus erat*] ÆN. 2, 268.

jungant; sed utendum his, qualia sunt, eligendæque fedes.
 64 Nec aliud potest sermonem facere numerosum, quam oportuna ordinis mutatio. Neque alio in^c ceris Platonis inventa sunt quatuor illa verba, quibus in illo pulcherrimo operum in^d *Piræum se^e descendisse* significat, plurimis modis scripta, quod eum quoque maxime^f facere ex-
 65 periretur. Verum id, cum duobus verbis fit, ἀναστροφὴ dicitur, *reversio* quædam; qualia sunt vulgo, *Mecum, secum*: apud oratores et historicos, *Quibus de rebus*. At^g, cum decoris gratia contrahitur longius^h verbum, proprie *hyperbati* tenet nomen: ut^l, *Animadverti, judices, omnem*
 66 *accusatoris orationem in duas divisam esse partes*^l. Nam in *duas partes*^l *divisam esse*, rectum erat, sed durum et incomtum. Poetæ quidem etiam verborum divisionem faciunt, et transgressionem,

— *Hyperboreo septem subjecta trioni* :

quod oratio nequaquam recipiet. At id quidem^m est, propter quod, cumⁿ dicitur^o, *tropus* fit; quia componendus

^c om. G.   ^d imperii fedes condidisse G. it. Voff. 2.   ^e om. Jenf.
^f Sic V. C. *Almelov.* maximi al.   ^g Et G.   ^h longis verbis G.   ⁱ om.
 G. Jenf.   ^l partis Jenf. bis.   ^m quod id.   ⁿ om. G. Jenf.   ^o dicit iid.

64. in *Piræum se descendisse*] Narrat Halicarnassensis Dionysius *περὶ συνδίσ.* f. 25, p. 242, Upton. Digna sunt verba, quæ hic legantur. Dixerat de Isocratis diligentia; pergit, Ὅ δὲ Πλάτων, τὸς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοσφυρίζων, καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων, οὐ δίλιπεν ὀρθοῦντα γεγονῶς ἔτη. Πᾶσι γὰρ δῆπερ τοῖς φιλολόγοις γνώριμα—τὰ περὶ τὴν δίλτον, ἣν τελευτήσαντος αὐτοῦ λέγουσιν εὐρεθῆναι, ποικίλως μετακειμένην τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτικῆς ἔχουσαν, τήνδε,

Κατίσθη χθίς εἰς Πειραῖα μετὰ Γλαῦκωνος τῷ Ἀρίστωνος.

Memorantur eadem a Phalereo Demetrio f. 21. itemque a Diogene Laertio 3, 37. ubi Euphorion et Panætius auctores citantur. Habuit hoc Piræeus, ut magni homines de eo vehementer essent solliciti. Scripserat ad Atticum Cicero 6, 9, *In Piræea cum exisset*. Ea de re ita disputatum, ut tandem scriberet

ad amicum suum 7, 3, *Quoniam Grammaticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris.*

64. quod eum quoque] *Eum*, h. e. numerosum sermonem facere quod maxime experiretur s. tentaret, studeret, Plato, ideo sæpe verba transposuit.

66. *Hyperboreo*] Virg. Georg. 3, 381.

66. *At id quidem est*] Non auisim confirmare ita dedisse Fabium. Sententiam quidem, postquam illud *intellectibus* syllaba una minui, adsequi mihi videor. *Id*, h. e. illa verborum divisio et transgressio est hoc, quod tropum facit; in eo inest tropus, quia *intellectus componendus est ex duobus* verbis unus. An hoc fatis fit ad *tropum*? non dixerim: mihi fatis fuit sententiam Fabii utcunque declarare.

est e duobus intellectus ^p. Alioqui ^q, ubi nihil ex signifi- ⁶⁷
 catione mutatum est, et structura sola variatur, *figura* ^r po-
 tius *verborum* dici potest: sicut multi ^s narrationem longis
 mutant hyperbatis. Ex confusis quæ vitia accidunt, suo
 loco diximus. *Hyperbolen* audacioris ornatus summo
 loco posui. Est hæc *ementiens* ^t *superjectio*. Virtus ejus ⁶⁸
 ex diverso par augendi atque minuendi. Fit pluribus
 modis. Aut enim plus facto dicimus: ^u *Vomens frustis es-*
culentis gremium suum et totum tribunal implevit.

— *Geminique minantur* *In cælum scopuli.*

Aut res per similitudinem attollimus:

— *Credas innare* ^x *revulsas* *Cycladas.*

Aut per comparisonem: ut ^z,

— *Fulminis ocior alis.* 69

Aut signis quasi quibusdam,

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas.

Vel translatione, ut ipsum illud *volaret*. Crescit interim ^a ⁷⁰
 hyperbole, alia insuper addita: ut Cicero in Antonium
 dicit, *Quæ Charybdis tam vorax? Charybdim dico? quæ, si*
fuit, fuit animal unum: Oceanus, medius fidius, vix videtur
tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam
cito absorbere potuisse. Exquisitam vero figuram hujus rei ⁷¹
 deprehendisse apud principem Lyricorum Pindarum vi-
 deor in libro, quem inscripsit *ἦμνος*. Is namque *Herculis*
impetum adversus Meropas, qui in insula Co dicuntur ha-
 bitasse, non igni, nec ventis, nec mari, sed *fulmini dicit si-*
milem fuisse: ut illa minima, hoc par esset. Quod imitatus ⁷²
 Cicero, illa composuit in Verrem, *Verfabatur in Sicilia*
longo intervallo non Dionysius ille, nec Pbalaris, (tulit enim
illa quondam insula multos et crudeles tyrannos) sed novum

^p Sic Jenf. intellectibus *al.* ^q Aliquando *id.* ^r signa G. ^s ex
 his *inf.* G. Jenf. ^t de mensuris Jenf. *An somniavit librarius aliquid de*
Italico smifurato aut Gallico démesuré? ^u sicut *inf.* G. ^x in mare
 G. *vitiosè.* ^z et G. ^a interdum G.

68. *Geminique*] *Æn.* 1, 162.
Credas *Æn.* 3, 691. *Fulminis* *Æn.*
 5, 319. *Illa vel* *Æn.* 7, 808. *Ci-*
cero in Anton. Phil. 2, 27.

71. *Herculis—Meropas*] Respi-
 cere Pindarum ad hanc *Herculis*

expeditionem, monet Burmannus,
Nem. 4, 41, et *Isthm.* 6, 46; sed
 nihil esse ibi hujus hyperboles.

72. *in Verrem*] 5, 56. *Vix of-*
sibus *Virg.* *Ecl.* 3, 103.

quoddam monstrum ex vetere illa immanitate, quæ in iisdem
versata locis dicitur. Non enim Charybdin tam infestam ne-
que Scyllam navibus, quam istum in eodem freto fuisse arbi-
73 tror. Nec pauciora sunt genera minuendi.

—— Vix ossibus hærent.

Et quod Cicero in quodam joculari libello,

Fundum Varro^b vocat, quem possim mittere funda:
Ni tamen exciderit, qua^c cava funda patet.

Sed hujus^d quoque rei fervetur mensura quædam. Quam-
vis enim est omnis *hyperbole* ultra fidem: non tamen esse
debet ultra modum: nec alia via magis in *κακροζηλίαν* itur.
74 Piget referre plurima hinc orta vitia, cum præfertim mi-
nime sint ignota et obscura. Monere satis est, mentiri
hyperbolen, nec ita, ut mendacio fallere velit. Quo magis
intuendum est, quousque deceat extollere, quod nobis
non creditur. Pervenit hæc res frequentissime ad risum:
qui si aptus est, *urbanitatis*, sin aliter, *stultitiæ* nomen affe-
75 quitur. Est autem in usu, vulgo quoque et inter erudi-
tos^e, et apud rusticos, videlicet quod a^f natura est omni-
bus *augendi res* vel *minuendi* cupiditas insita, nec quisquam
vero contentus est. Sed ignoscitur, quia non affirmamus.
76 Tum est *hyperbole* virtus, cum res ipsa, de qua loquendum
est, naturalem modum excessit. Conceditur enim amplius
dicere, quia dici, quantum est, non potest: meliusque
ultra, quam citra, stat oratio. Sed de hoc^g satis, quia
eumdem locum plenius in eo libro, quo *caussas corruptæ
eloquentiæ* reddebamus, tractavimus.

^b Vesto G. Vero Jenf.   ^c quod *id.*   ^d huic—servatur G.   ^e ine-
ruditos Jenf.   ^f *om.* G. Jenf.   ^g his Jenf.

76. *caussas corruptæ eloquentiæ*] existat hodie: ut generatim nihil
Nihil ejus reperimus in dialogo, qui technicum.

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER NONUS.

CUM sit proximo libro *de tropis* dictum, sequitur pertinens ad figuras, quæ σχήματα Græce vocantur, locus, ipsa rei natura conjunctus superiori. Nam plerique has *tropos* esse existimarunt, quia sive ex hoc duxerint^a nomen, quod sint formati quodam modo; sive ex eo, quod vertant orationem, unde et *motus* dicuntur: fatendum² erit, esse utrumque eorum etiam in figuris. Usus quoque est idem: nam et vim rebus adjiciunt, et gratiam præstant. Néc defunt, qui *tropis figuræ*^b nomen imponant, quorum est C. Artorius^c Proculus. Quin^d adeo similitudo manifesta est, ut eam discernere non sit in promptu.³ Nam, quo modo quædam in^e his species plane distant, manente tamen generali^f illa societate, quod utraque res^g recta et simplici ratione cum aliqua dicendi virtute deflectitur: ita quædam perquam tenui limite dividuntur: ut^h, cum *ironia* tam inter figuras sententiæ, quam inter *tropos* reperitur: περιφρασις autem, et ὑπέροχτον, et ὀνομασποικίαν, etⁱ ἐπίθετον, clari quoque auctores *figuras* verborum potius, quam *tropos*, dixerunt. Quo magis signanda⁴ est utriusque rei differentia. Est igitur *tropus*, sermo a naturali et principali significatione translatus ad aliam ornandæ orationis gratia: vel, (ut plerique Grammatici finiunt)

^a dixerint G.   ^b figurarum G.   ^c Aristarchus Jenf. et MSS. plur.
^{ap. Bur.}   ^d quoniam G.   ^e in specie Jenf.   ^f generaliter foc. id.
^g de id.   ^h et id.   ⁱ et ἐπίθετον οὐμ. G.

I, 1. *motus dicuntur*] 8, 5. extr.

3. *ironia—inter fig. sententiæ*] Vid. mox f. 29.

*dictio ab eo loco, in quo propria est, translata in eum, in quo propria non est. Figura, (sicut nomine ipso patet) est conformatio quædam orationis, remota a communi et primum se offerente ratione. Quare in tropis ponuntur¹ verba alia⁵ pro aliis, ut in μεταφορά, μετωνυμία, ἀντωνομασία, μεταλήψει, συνεκδοχή, καταχρήσει, ἀλληγορία plerumque, ὑπερβολῆ. Ἀλληγορία^m namque et rebus fit, et verbis: ὀνοματοποιία fictio est nominis: ergo hoc quoque pro aliis ponitur, quibus ufuri fuimus, si illud non fingeremus: περίφρασις etiam si⁶ frequenter et id ipsum, in cuius locum assumitur, nomen complecti solet, utitur tamen pluribus pro uno: ἐπίθετον, quoniam plerumqueⁿ habet *antonomasiæ* partem, conjunctione ejus fit *tropus*. In *hyperbato* commutatio est ordinis: ideoque multi tropis hoc genus eximunt. Transfert tamen verbum aut partem ejus a suo loco in alienum. Horum nihil in figuras cadit. Nam et propriis verbis, et⁷ ordine collocatis figura fieri potest. Quo modo autem *ironia* alia sit tropi, alia schematis, suo loco reddam. Nominis^o enim fateor esse communia^p hæc, et scio, quam multiplicem habeant, quamque^q scrupulosam, disputationem: sed ea non pertinet ad præsens meum propositum. Nihil enim refert, quo modo appelletur utrumlibet eorum, si, quid orationi profit, apparet^r. Nec mutatur vocabulis vis rerum. Et, sicut homines, si aliud acceperunt,⁸ quam quod habuerant, nomen, iidem sunt tamen: ita hæc, de quibus loquimur, sive *tropi*, sive *figuræ* dicuntur^s, idem efficient. Non enim nominibus profunt, sed effectibus: ut, *statum conjecturalem*, an *infinitalem*, an *facti*, an^t *substantiæ*, an *de substantia* nominemus, nihil interest, dum idem quæri sciamus. Optimum ergo in his sequi⁹ maxime recepta, et rem ipsam, quocumque appellabitur modo, intelligi^u. Illud tamen notandum, coire frequenter in easdem sententias et *τρόπον* et *figuram*. Tam enim translatis verbis, quam propriis, figuratur oratio. Est au-¹⁰tem non mediocris inter auctores dissensio, et quæ vis nominis ejus, et quot genera, et quæ, quam multæque sint species. Quare primum intuendum est, quid accipere debeamus *figuram*. Nam duobus modis dicitur: uno,*

¹ ponantur Jenf.   ^m om. G.   ⁿ pler. ant. pars est G.   ^o Nomen G. Non Jenf.   ^p commune hæc scio G.   ^q quamquam al.   ^r apparet G.   ^s dicuntur Jenf.   ^t an subst. om. G. an substantialem Jenf.   ^u intelligere G. recte, puto.

qualiscumque *forma* sententiæ, sicut in corporibus, in quibus, quoquo modo sint composita, utique habitus est ali-

11 quis: altero, quod proprie *schemata* dicitur, in sensu vel sermone aliqua a vulgari et simplici specie cum ratione mutatio: sicut nos *sedemus, incumbimus, respicimus*. Itaque, cum in eisdem casus, aut tempora, aut numeros, aut etiam pedes continue quis, aut certe nimium frequenter incurrit, præcipere solemus *variandas figuras* esse vi-

12 tandæ similitudinis gratia. In quo ita loquimur, tamquam omnis sermo habeat figuram. Itemque *eadem figura* dicimus ^x *curſitare*, qua *lectitare*, id est, eadem ratione declinari. Quare illo intellectu priore et communi nihil non figuratum est. Quo si contenti sumus, non immerito Apollodorus, si tradenti Cæcilio credimus, incom-

13 prehensibilia partis hujus præcepta existimavit ^y. Sed, si habitus quidam, et quasi gestus sic appellandi sunt, id demum hoc loco accipi ^z *schemata* oportebit, quod sit ^a a simplici atque in promptu posito dicendi modo poetice vel oratorie mutatum ^b. Sic enim verum erit, aliam esse orationem *ἀσχηματιστον*, id est, carentem figuris, quod vitium non inter minima est: aliam *ἔσχηματισμένην*, id est, *figur-*

14 *ratam*. Verum id ipsum anguste ^c Zoilus ^d terminavit, qui id solum putaverit *schemata*, quo aliud simulatur dici, quam dicitur: quod sane vulgo quoque sic accipi scio: unde et *figuratæ controversiæ* quædam, de quibus paullo post dicam, vocantur. Ergo figura sit *arte aliqua novata*

15 *forma dicendi*. Genus ejus unum quidam putaverunt, in hoc ipso diversas opiniones secuti. Nam hi, quia verborum mutatio sensus quoque verteret, omnes figuras in verbis esse dixerunt: illi, quia verba rebus accommodarentur ^e, omnes in sensibus. Quorum ^f utraque manifesta ca-

16 villatio est. Nam, ut ^g eadem dici ^h solent aliter atque aliter, manetque sensus elocutione mutata: ita ⁱ et figura sententiæ plures habere verborum figuras potest. Illa est

^x dici G. Forte dicimus dici.   ^y existimavit G. Jenf.   ^z dici Jenf.
^a si G.   ^b imitatum Jenf.   ^c tamen inf. Jenf.   ^d Sic G. Jenf. et
probat ex Phæbammone Capperon. Cælius conj. Regii. Cæcilius rel.   ^e accom-
 modarent Jenf.   ^f Sic G. Jenf. Quarum al.   ^g et G. Jenf.   ^h loci G.
ⁱ om. G.

14. *figuratæ controversiæ*] De   bius, *Figura sententiæ potest habere*
 quibus 5, 10, 70. et mox 9, 2,   *plures figuras verborum?* Si ita,
 65.   hoc voluit, v. g. in *interroga-*
 16. *figura sententiæ*] Itane Fa-   *tione, quæ sententiæ figura est, po-*

enim posita in concipienda cogitatione, hæc in enuntian-
 da: sed frequentissime coeunt: ut in hoc, ¹ *Jam jam, Do-*
labella, neque tui^m, neque tuorum liberum. Nam oratio a
 judice averfa, in sententia; *jam jam* et *liberum*, in verbis
 sunt schemata. Inter plurimos enim, quod sciam, con- 17
 sensum est, duas ejus esse partes, *διανοίας*, id est, *mentis*,
 vel *sensus*, vel *sententiarum*; nam iis omnibus modis dic-
 tum est; et *λέξεως*, id est, *verborum*, vel *διέλιονis*, vel *elo-*
cutionis, vel *sermonis*, vel *orationis*; nam et variatur, et ni- 18
 hil refert. Cornelius tamen Celsus adjicit verbis et sen- 18
 tentiis *figuras colorum*: nimia profecto novitatis cupidi-
 tate ductus. Nam quis ignorasse eruditum alioqui virum
 credat, colores et sententias sensuum esse? Quare, sicut
 omnem orationem, ita figuras quoque versari necesse est
 in sensu, et in verbis. Ut vero natura prius est, concipere 19
 animo res, quam enuntiare: ita de iis figuris ante lo-
 quendum est, quæ ad mentem pertinent: quarum quidem
 utilitas cum magna, tum multiplex, in nullo non oratio-
 nis opere ^a clarissime elucet. Nam, etsi minime videtur
 pertinere ad *probationem*, qua figura quidque dicatur, facit
 tamen credibilia, quæ dicimus, et in animos judicum, qua
 non observatur, irrepit. Namque, UT in armorum cer- 20
 tamine ^o adversos ictus, et rectas ac simplices manus cum
 videre, tum etiam cavere ac propulsare facile est; averfæ
 tectæque minus sunt observabiles, et aliud ostendisse,
 quam petas, artis est: sic oratio, quæ astu caret, pondere,
 mole ^p, et impulsu præliatur; simulanti, variantique co-
 natus, in latera ^q atque in terga incurrere ^r datur, et arma
 avocare ^s, et velut nutu fallere. Jam vero affectus nihil

¹ Sic G. Jenf. et plur. ap. Bur. Nemo inf. al.
 tuo G. ⁿ vel inf. G. Jenf. ^o et inf. iid.

^m Metium Jenf. metu
^p modo G. ^q latus G.

^r incutere Jenf. ^s advocare G. Jenf. male.

test esse *anaphora*, potest *asyndeton*
 vel *polyyndeton* &c. Sed potest et-
 iam his carere, et tamen esse figura
 sententiæ.

16. *Jam jam, Dolabella*] Ex
 Verr. 1, 30. ubi ita ex MSS. tum
 Ciceronis tum Fabii, Gruterus,
Jam jam, Dolabella, neque (me
recte ex MSS. etiam Fabii inserit
Grævius) tui neque tuorum libe-
rum, quos tu miros in egestate at-
que in solitudine reliquisti, misereri
potest.

20. *rectas—manus*] Vid. 5, 15,
 54. add. 6. 4, 8. Vide, quam ele-
 ganter hic non describat, sed quasi
 ipso gestu signet eas, quas *fictiones*,
futes vocant nostri lanistæ: quibus
avocantur arma, h. e. inducitur
 adversarius, ut, dum alteri parti,
 quam designari putat ab adversario,
 cavere vult, aperiat eam, quæ tecta
 adhuc fuerat, quæque mutata fu-
 bito manu petitur. Docuerat ista
 olim Salmastius ad Spartian. Adrian.
 c. 26. Burmanno laudatus.

- 21 magis ducit. Nam si frons, oculi, manus multum ad motum animorum valent, quanto plus orationis ipsius vultus ad id, quod intendimus efficere, compositus? Plurimum tamen ad commendationem facit, sive in conciliandis agentis moribus, sive ad promerendum actioni favorem, sive ad levandum varietate fastidium, sive ad quædam vel decentius indicanda^t vel tutius. Sed antequam, quæ cuique rei figura conveniat, ostendam^u, dicendum, nequaquam eas esse tam multas, quam sunt a quibusdam constitutæ. Neque enim me movent nomina illa, quæ
- 22 dam vel decentius indicanda^t vel tutius. Sed antequam, quæ cuique rei figura conveniat, ostendam^u, dicendum, nequaquam eas esse tam multas, quam sunt a quibusdam constitutæ. Neque enim me movent nomina illa, quæ
- 23 fingere utique Græcis promptissimum est. Ante omnia igitur illi, qui totidem *figuras* putant, quot *affectus*, repudiandi: non quia *affectus* non sit quædam qualitas mentis; sed quia *figura*, quam non communiter, sed proprie nominamus, non sit simplex rei cuiusque enuntiatio. Quapropter in dicendo *irasci, dolere, misereri, timere, confidere, contemnere*, non sunt figuræ, non magis quam *suadere, minari, rogare, excusare*. Sed fallit parum diligenter intuentes, quod inveniunt in omnibus his locis figuræ, et earum^x exempla ex orationibus excerpunt. Neque enim pars ulla dicendi est, quæ non recipere eas possit. Sed aliud est admittere *figuram*, aliud *figuram* esse. Neque enim verebor explicandæ rei gratia frequentiore ejuſdem nominis repetitionem. Quare dabunt mihi aliquam in *irascente, deprecante, miserante* figuram, scio: sed non ideo *irasci, misereri, deprecari*, figura erit. Cicero quidem omnia orationis lumina in hunc locum congerit, medianam quamdam (ut arbitror) secutus viam: ut nec omnis sermo *schema* iudicaretur, nec ea sola, quæ haberent aliquam remotam ab usu communi fictionem: sed quæ essent clarissima, et ad movendum auditorem valerent plurimum: quem duobus ab eo libris tractatum locum ad literam subjeci, ne fraudarem legentes iudicio maximi auctoris.
- 25 dem nominis repetitionem. Quare dabunt mihi aliquam in *irascente, deprecante, miserante* figuram, scio: sed non ideo *irasci, misereri, deprecari*, figura erit. Cicero quidem omnia orationis lumina in hunc locum congerit, medianam quamdam (ut arbitror) secutus viam: ut nec omnis sermo *schema* iudicaretur, nec ea sola, quæ haberent aliquam remotam ab usu communi fictionem: sed quæ essent clarissima, et ad movendum auditorem valerent plurimum: quem duobus ab eo libris tractatum locum ad literam subjeci, ne fraudarem legentes iudicio maximi auctoris.
- 26 In tertio de *Oratore* ita scriptum est: *In perpetua autem oratione, cum et conjunctionis lenitatem, et numerorum, quam*

^t iudicanda G.

^u ostendo Jenſ.

^x eorum Jenſ.

26. in tertio de Oratore] C. 52. sqq. Convenit autem lectio, quam e Burmanniana damus, cum ea, quam proposuit vir doctissimus Zach. Pearce, paucissimis, quæ notamus, exceptis. Cæterum explicare figuras omnes adscriptis nomi-

nibus aliis, Græcis præsertim, et exemplis, non nimis difficile; sed non necessarium, præsertim cum deinde de omnibus fere diligenter ipse Fabius præcipiat, nos vero huic, non Tullio, jam navemus operam.

dixi, rationem tenuerimus, tum est quasi luminibus distinguen-
 da et frequentanda omnis oratio sententiarum atque verbo-
 rum. Nam et commoratio una in re permultum movet, et 27
 illustris explanatio, rerumque, quasi gerantur, sub adspectum
 pene subjectio: quæ et in exponenda re plurimum valet, et ad
 illustrandum id, quod exponitur, et ad amplificandum: ut
 iis, qui audient, illud, quod augebimus, quantum efficere ora-
 tio poterit^z, tantum esse videatur: et huic contraria sæpe
 præcisio^a est: et ad plus intelligendum, quam dixeris, signi-
 ficatio: et distincte^b concisa brevitatis, et extenuatio: et huic 28
 adjuncta illusio, a præceptis Cæsaris non abhorrens: et ab
 re digressio, in qua cum fuerit delectatio, tum reditus ad rem
 aptus et concinnus esse debet: propositioque, quid sis dic-
 turus: et ab eo, quod est dictum, seunctio: et reditus ad
 propositum, et iteratio: et rationis apta conclusio: tum au- 29
 gendi minuendive causa veritatis superlatio, atque tra-
 jectio^c: et rogatio, atque huic finitima quasi percontatio:
 expositioque sententiæ suæ: tum illa, quæ maxime quasi
 irrepit in hominum mentes, alia dicentis ac significantis dis-
 simulatio, quæ est perjucunda, cum in oratione, non conten-
 tione, sed sermone tractatur: deinde dubitatio, tum distribu- 30
 tio, tum correctio, vel ante, vel postquam dixeris, vel cum
 aliquid a te ipso rejicias: præmunitio etiam est ad id, quod
 aggrediare: et rejectio^d in alium: communicatio, quæ est
 quasi cum iis ipsis, apud quos dicas, deliberatio: morum ac
 vitæ imitatio, vel in personis, vel sine illis, magnum quod-
 dam ornamentum orationis, et aptum ad animos conciliandos
 vel maxime, sæpe autem etiam ad commovendos: ^e persona- 31
 rum^f ficta inductio, vel gravissimum lumen augendi: de-
 scriptio, erroris inductio, ad hilaritatem impulsio, anteo-
 cupatio^g: tum duo illa, quæ maxime movent, similitudo, et

^z possit G.   ^a percussio G.   ^b distincte Jenf. bene, puto.   ^c trans-
 latio G.   ^d trajectio Pearce ex MSS.   ^e orationis inf. Jenf.   ^f ani-
 mos inf. G. Jenf.   ^g aut occup. iid.

28. a præceptis Cæsaris] Illius, quem unum collocutorum in his libris introducit Tullius.

29. rogatio—percontatio] Differunt enim hæc duo. Vid. 9, 2, 6. Doctissimus Pearce percunctationem expositionemque sententiæ suæ conjungit, et intelligit, cum ad interrogata sibi sua ipse Orator respondet, (quod ex Oratore deinde vide-

bimus f. 42.) eamque Subjectionem vocari a Fabio aliisque ait. Sed aliter certe ad Her. 4, 23. Subjectio est, cum interrogamus adversarios—deinde subjicimus &c. Sibi ipsi responsio deinde ponitur f. 35. Add. 9, 2, 15.

29. dissimulatio] Ironia: vid. 9, 2, 44.

exemplum : digestio, interpellatio, contentio, reticentia,
 32 commendatio. *Vox quædam libera, atque etiam effrenatior^h, augendi causa: iracundia, objurgatio, promissio, deprecatio, obsecratio: declinatio brevis a proposito, non ut superior illa digressio, purgatio, conciliatio, læsio, optatio,*
 33 *atque execratio. His fere luminibus illustrant orationem sententiæ. Orationis autem ipsius, tamquam armorum, est vel ad usum comminatio et quasi petitio, vel ad venustatem ipsa tractatio. Nam et geminatio verborum habet interdum vim, leporem alias: et paululum immutatum verbum atque deflexum: et ejusdem verbi crebra tum a primo repetitio, tum in extremum conversio, et in eadem verba impetus, et concursio, et adjunctio, et progressio: et ejusdem verbi crebrius positi quædam distinctio, et revocatio verbi: et illa, quæ similiter desinuntⁱ, aut quæ cadunt similiter, aut quæ*
 34 *paribus paria referuntur^l, aut quæ sunt inter se similia. Est etiam gradatio quædam, et conversio, et verborum concinna transgressio: et contrarium, et dissolutum, et declinatio^m, et reprehensio, et exclamatio, et imminutio: et quod in multis casibus ponitur, et quod de singulis rebus propositis ductum refertur ad singula, et ad propositum subjecta ratio,*
 35 *et item in distributis supposita ratio: et permissio, et rursus alia dubitatio, et improvisum quiddam: et dinumeratio, et alia correctio, et dissipatioⁿ, et quod^o continuatum, et interruptum, et imago, et sibi ipsi responsio, et immutatio, et disjunctio, et ordo, et relatio, et digressio^p, et circum-*
 36 *scriptio. Hæc enim sunt fere, atque horum similia, vel plura etiam esse possunt^{pp}, quæ sententiis orationem verbo-*

^h effrenatio Pearce, qui provocat etiam ad MSS. Fabii. ⁱ desinent Jenf.
^l referent id. ^m dedignatio G. ⁿ Sic G. et optimi quique MSS. it. Pearce, Capp. disputatio al. ^o om. G. Jenf. ^p degr. Pearce. ^{pp} putant Jenf.

31. digestio] Intelligo cum Turnebiano interprete *μεσσην*, quo nempe in partes suas totum digeritur: contentio autem est *δενύσις*, vehementia.

33. tamquam armorum] Cicero paullo ante hunc locum c. 52. Tum denique nobis hic orator ita conformandus est et verbis et sententiis, ut, quemadmodum qui utuntur armis aut palestra, non solum sibi vitandi aut feriendi rationem esse

habendam putant, sed etiam ut cum venustate moveantur; sic verbis quidem ad aptam compositionem et decentiam, sententiis vero ad gravitatem orationis utatur, ut ii, qui in armorum tractatione versantur. Tractatio igitur armorum hic est commoda, speciosa, magna vibratio.

35. et dissipatio] Quam interpretatur Noster 9, 3, 39.

rumque conformationibus illuminent. Eadem sunt in Oratore plurima, non omnia tamen, et paullo magis distincta: quia post orationis et sententiarum figuras tertium quemdam subjecit locum, ad alias (ut ipse ait) quasi virtutes dicendi pertinentem. *Et reliqua*, ^q ex collocatione verbo-
rum quæ sumuntur quasi lumina, magnum afferunt ornatum 37
orationi. Sunt enim similia illis, quæ in amplo ornatu scenæ aut fori appellantur insignia, non quod sola ornent, sed quod excellent. Eadem ratio est eorum, quæ sunt orationis lu-
mina, et quodammodo insignia: cum aut duplicantur ite- 38
ranturque verba, aut breviter commutata ponuntur: aut ab eodem verbo ducitur sæpius oratio, aut in idem conjicitur, aut^r utrumque: aut adjungitur idem iteratum, aut idem ad extremum refertur: aut continenter unum verbum non in eadem sententia ponitur: aut cum similiter vel cadunt verba, vel desinunt: aut^s multis modis contrariis relata contraria: 39
aut cum gradatim sursum versus reditur: aut cum demtis^t conjunctionibus dissolute plura dicuntur: aut cum aliquid prætereuntes, cur id faciamus ostendimus: aut cum corrigimus nosmet ipsos, quasi reprehedentes: aut si est aliqua exclamatio vel admirationis vel conquestionis^u: aut cum ejusdem nominis casus sæpius commutantur. ^v Sententiarum or- 40
namenta majora sunt: quibus quia frequentissime Demosthenes utitur, sunt qui putent, idcirco ejus eloquentiam maxime esse laudabilem. Enimvero^x nullus fere ab eo locus sine quadam conformatione^y sententiæ dicitur^z: nec aliud quidquam est dicere, nisi omnes aut certe plerasque aliqua specie illuminare sententias. Quas cum tu optime, Brute, teneas, 41
quid attinet nominibus uti, aut exemplis? tantummodo notetur locus. Sic igitur dicet ille, quem expetimus, ut verset sæpe multis modis eandem^a et unam rem, et hæreat in eadem commoreturque sententia. Sæpe etiam ut extenuet aliquid: 42
sæpe ut irrideat: ut declinet a proposito, deflectatque sententiam: ut proponat, quid dicturus sit: ut, cum transfegerit jam aliquid, definiat: ut se ipse revocet: ut, quod dixit^b,

^q quæ ex collatione verb. sumuntur G. Jenf. ^r Sic MSS. Alm. et Voss.
ⁱ et ^z. in inf. al. ^s aut cum contr. G. ^t decaptis G. ex demptis.
^u questionis G. ^v Sed inf. Grut. ^x Et vere Jenf. Et vero Grut.
^y Sic Jenf. it. Grut. confirm. sphaalma videtur. ^z edicitur Grut. ^a eadem et in una re hæreat, in eademque commoretur sent. G. Jenf. ^b dixerit iid.

36. in Oratore] C. 39. sq. in quo Gruterianam lectionem, si qua a nostra discedit, supra notamus.

38. breviter commutata] Bre- viterne idem est quod brevi inter- vallo? an legendum leviter?

iteret : ut argumentum ratione concludat : ut interrogando urgeat : ut rursus quasi ad interrogata sibi ipse respondeat :
 43 ut contra, ac dicat, accipi et sentiri velit : ut addubitet, quid potius, aut quo modo dicat : ut dividat in partes : ut aliquid relinquat, ac negligat : ut ante præmuniat : ut in eo ipso, in quo reprehendatur^d, culpam in adversarium conferat : ut sæpe cum iis, qui audiunt^e, nonnumquam etiam cum adversario quasi deliberet : ut hominum mores^f sermonesque describat : ut muta quædam loquentia inducat : ut ab eo, quod
 44 agitur, avertat animos : ut sæpe in hilaritatem risumve convertat : ut ante occupet, quod videat^h opponi : ut comparet similitudines, utⁱ utatur^l exemplis : ut aliud alii tribuens dissipat : ut interpellatorem coerceat : ut aliquid reticere se dicat : ut denuntiet, quid caveat^m : ut liberius quid audeat : ut irascatur etiam : ut objurget aliquando : ut deprecetur : ut supplicet : ut medeatur : ut a proposito declinet aliquantulum : ut optet : ut execretur : ut fiat iis, apud quos dicet, familiaris. Atque alias etiam dicendi quasiⁿ virtutes sequatur : brevitatem, si res petet : sæpe etiam rem dicendo subiciet oculis, sæpe supra feret^o, quam fieri possit : significatio sæpe erit major, quam oratio : sæpe hilaritas^p, sæpe vitæ naturarumque imitatio^q. Hoc in genere (nam quasi silvam vides) omnis eluceat oportet eloquentiæ magnitudo.

II. Ergo cui latius complecti conformationes verborum ac sententiarum placuerit, habet, quod sequatur : nec affirmare ausim, quidquam esse melius ; sed hæc ad propositi mei rationem legat. Nam mihi de his sententiarum figuris dicere in animo est, quæ ab illo simplici modo indicandi recedunt : quod idem multis doctissimis viris video placuisse. Omnia tamen illa, etiam quæ sunt alterius modi lumina, adeo sunt virtutes orationis, ut sine his nulla intelligi vere possit oratio. Nam quo modo iudex doceri potest, si desit illustris explanatio, propositio, promissio, finitio, sejunctio^r, expositio sententiæ suæ, rationis^s apta conclusio, præmunitio, similitudo, exemplum, digestio, distributio, interpellatio, interpellantis coercitio^t, contentio, purgatio, læsio^u ? Quid vero agit omnino eloquentia detractis
 3 amplificandi minuendique^u rationibus ? Quarum prior desiderat illam plus quam dixeris significationem, id est,

^c ut iid.   ^d reprehendantur Jenf.   ^e audient id.   ^f sermones moresque Grut.   ^g quo Jenf.   ^h putet G. putat Jenf.   ⁱ om. G. Jenf.
^l utantur Jenf.   ^m caveant Grut.   ⁿ om. G.   ^o fiet Jenf.   ^p hilaritatis id.
^q mutatio G.   ^r ejunctio G.   ^s orationis G. Jenf.
^t coercitio iid.   ^u muniendi Jenf.

ἐμψασιν, et *superlationem veritatis*, et *trajectionem*^x: hæc altera *extenuationem*, *deprecationemque*. Qui affectus erunt vel concitati detracta voce libera, *effrenatiore*^z *iracundia*, *objurgatione*, *optatione*, *execratione*? vel illi mitiores, nisi adjuvantur *commendatione*, *conciliatione*, *ad bilaritatem impulsione*? Quæ delectatio, aut quod mediocriter saltem docti hominis indicium^a? nisi alia *repetitione*, alia *commoratione* infingere: *digredi a re*, et *redire ad propositum* suum scierit: *removere a se*, in *alium trajicere*: quæ *relinquenda*, quæ *contemnenda* sint, *judicare*? Motus est in his orationis atque actus: quibus detractis jacet, et velut agitante corpus spiritu caret. Quæ cum adesse debent, tum dispo- nenda atque varianda sunt, ut auditorem, quod in fidibus fieri videmus, omni sono permulceant^b. Verum ea plerumque recta sunt, nec se fingunt, sed confitentur. Admittunt autem (ut dixi) *figuras*: quod vel ex proximo^c doceri potest. Quid enim tam commune, quam *interrogare*, vel *percontari*? Nam utroque utimur indifferenter, cum alterum noscendi, alterum arguendi gratia videatur^d adhiberi. At^e ea res, utrocumque^f modo dicatur, etiam multiplex habet schema. Incipiamus enim ab iis, quibus acrior ac vehementior fit probatio, quod prius loco posuimus. Simplex est sic rogare,

Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris?

Figuratum autem, quoties non sciscitandi gratia assumitur, sed instandi: *Quid enim^z tuus ille, Tubero, destructus in acie Pharsalica gladius agebat?* et, *Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra?* et, *Patere tua consilia non sentis?* et totus denique hic locus. Quanto enim

^x rejectionem G. male. notat enim ὑπερβολήν. ^z Forte leg. effrenatione, vid. 9, 1, 32. ^a iudicium G. Jenf. ^b mulceant G. ^c proxima Jenf. ^d videtur G. Jenf. ^e ut Jenf. *Quid si fuit* Utrō ea res cunq̄ue modo? ^f utracunq̄ue id. ^g om. id.

3. ἐμψασιν] De qua 9, 2, 64.

6. *interrogare, vel percontari*] Vid. 9, 1, 29. Prius illud *alterum noscendi* pertinere ad posterius verbum *percontari*, posterius vero *alterum arguendi* referri ad prius verbum *interrogare*; post Buchneri in Thesaurō Fabriano observationem Popmæ errori oppositam, passim monuerunt alii. *Utrōcumque* autem modo dicatur, sive *percontandi* sive

interrogandi verbo utamur, multiplex ea in re schema occurrit.

7. *Sed vos*] Æn. 1, 369. *Quid enim tuus* Cic. pro Lig. 3. *Quousque tandem* Catil. 1, pr. *Dixitne tandem* pro Cluent. 37. *Medea* apud Senecam 453. *Sinon* Æn. 2, 69. *Et quisquam* Æn. 1, 48. *Quid non* Æn. 3, 56. *Non arma* Æn. 4, 590. *Terentianum* Eun. 1, 1, 1.

magis ardet, quam si diceretur, *Diu abuteris patientia nostra*: et, *Patent tua consilia*. Interrogamus etiam, quod negari non possit: *Dixitne tandem causam C. Fidiculanus Falcula?* Aut ubi respondendi difficilis est ratio, ut vulgo uti solemus, *Quo modo? qui fieri potest?* Aut invidiæ gratia, ut Medea apud Senecam, *Quas peti terras jubes?* Aut miserationis, ut Sinon apud Virgilium,

*Hæc quæ me tellus, inquit, quæ me æquora possunt
Accipere?*

Aut instandi, et auferendæ diffimulationis: ut Afinius, *Audisne? furiosum, inquam, non inofficiosum testamentum*^h reprehendimus. Totum hoc plenum est varietatis: nam et indignationi convenit,

— *Et quisquam numen Junonis adoret?*

Et admirationi,

— *Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames?*—

11 Est interim acrius imperandi genus,

Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?

Et ipsi nosmet rogamus: quale est illudⁱ Terentianum,

Quid igitur faciam?

12 Est aliqua etiam in respondendo figura, cum aliud interroganti ad aliud, quia sic^l utilius fit^m, occurritur, tum augendi criminis gratia, ut testis in reum rogatus, *An ab reo fustibus vapulasset?* Etⁿ innocens, inquit; tum declinandi, quod est frequentissimum: *Quæro, an occideris hominem?* respondetur, *Latronem. An fundum occupaveris?* respondetur, *Meum*. Ut confessionem præcedat defensio: ut apud Virgilium in Bucolicis dicenti,

*Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum
Excipere insidiis?*—

occurritur,

An mihi cantando victus non redderet ille?

^h testimonium G. male.   ⁱ id Jenf.   ^l om. id.   ^m sic G.   ⁿ om. G.

13. apud Virgilium] Ecl. 3, 17.

Cui^o est confinis *dissimulatio*, non alibi quam in risu po- 14
 sita, ideoque tractata suo loco. Nam serio si fiat, pro
 confessione est. Ceterum et *interrogandi se ipsum*^p, et *re-*
spondendi sibi, solent esse non ingratae vices: ut Cicero
 pro Ligario, *Apud quem igitur hoc^q dico? nempe apud eum,*
qui, cum hoc sciret, tamen me antequam vidit, reipublicae
reddidit. Aliter pro Caelio ficta interrogatio est^r: *Dicet* 15
aliquis, Haec igitur est tua disciplina? sic tu instituis ado-
lescentes? et totus locus. Deinde, *Ego, si quis, iudices,*
hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiae
fuit, et cetera. Cui diversum est, cum alium rogaveris,
 non expectare responsum, et statim subjicere: *Domus tibi*
deerat? at habebas: pecunia superabat? at egebas^s. Quod
 schema quidam^t per *subjectionem* vocant. Fit et compa- 16
 ratione: *Uter^u igitur facilius suae sententiae rationem red-*
deret? Et aliis modis tum brevius, tum latius, tum de
 una re, tum de pluribus. Mire vero in causis valet *prae-*
sumtio, quae *πρόληψις* dicitur, cum id, quod objici potest,
 occupamus. Id neque in aliis partibus parum^x est, et
 praecipue prooemio convenit. Sed, quamquam generis 17
 unius, diversas tamen species habet. Est^y enim quaedam
praemunitio, qualis Ciceronis contra Q. Caecilium, *quod ad*
accusandum descendat, qui semper defenderit^z: quaedam
confessio, ut pro Rabirio Posthumo, quem sua quoque sen-
 tentia reprehendendum fatetur^a, *quod pecuniam regi credi-*
derit: quaedam *praedictio*, ut, *Dicam enim non augendi cri-*
minis gratia: quaedam *emendatio*, ut, *Rogo ignoscatis mihi,*
si longius sum evectus: frequentissima *praeparatio*, cum
 pluribus verbis, vel quare facturi quid simus, vel quare
 fecerimus, dici solet. Verborum quoque vis ac proprie- 18
 tas confirmatur vel *praesumptione*, *Quamquam illa non poena,*
sed prohibitio sceleris fuit: aut *reprehensione*, *Cives, cives^b,*
inquam, si hoc eos appellari nomine fas est. Affert aliquam 19
 fidem veritatis et *dubitatio*, cum simulamus quaerere nos,
 unde incipiendum, ubi desinendum, quid potissimum di-

^o cujus G. Jenf.

^p se ipsos Jenf.

^q haec G. Jenf.

^r interroga-

tione iid. recte, puto.

^s agebas Jenf.

^t quidem G.

^u Utrum Jenf.

^x Vid. leg. rarum: r et p sexcenties miscentur.

^y Etenim id.

^z defen-

derat id.

^a fateretur id.

^b om. G. Jenf.

14. suo loco] 6, 3, 68. Cic. pro
 Lig. c. 3. pro Caelio c. 17. Do-
 mus tibi Cic. Orat. c. 67. contra
 Caecil. Div. in Verr. 1. pro Ra-
 birio Post. in ipso principio et c. 9.

Dicam enim non augendi. Nescio
 ubi hoc; sed simillimum pro Mi-
 lon. 10. *Dicam enim non derivan-*
di criminis causa.

cendum sit? cujusmodi exemplis plena sunt omnia: sed
 unum interim sufficit, *Equidem, quod ad me attinet, quo
 me vertam, nescio. Negem fuisse infamiam judicii corrupti?*
 &c. Hoc etiam in præteritum valet: nam et dubitasse
 20 nos fingimus. A quo schemate non procul abest illa,
 quæ dicitur *communicatio*, cum aut^c ipsos adversarios
 consulimus, ut Domitius Afer pro Cloantilla^d, *At illa
 nescit trepida^e, quid liceat feminae, quid conjugem deceat:
 forte vos in illa solitudine^f obvios casus miseræ mulieri
 obtulit: tu, frater, vos, paterni amici, quod consilium
 21 datis?* Aut cum iudicibus quasi deliberamus, quod est
 frequentissimum, *Quid suadetis?* et, *Vos interrogo, quid
 tandem fieri oportuit?* ut Cato: *Cedo, si vos in eo loco esse-
 tis, quid aliud fecissetis?* Et alibi, *Communem rem agi puta-
 22 tote, ac vos huic rei præpositos esse.* Sed nonnumquam
 communicantes aliquid inexpectatum subjungimus, quod
 et per se schema est: ut in Verrem Cicero, *Quid deinde?
 quid censetis? furtum fortasse, aut prædam aliquam?* De-
 inde, cum diu suspendisset iudicum animos, subiecit,
 23 quod multo esset improbius. Hoc Celsus *sustentationem*
 vocat. Est autem duplex: nam contra frequenter, cum
 expectationem gravissimorum fecimus, ad aliquid, quod
 sit leve, aut nullo^g modo criminofum, descendimus. Sed,
 quia non tantum per communicationem fieri solet, *παρά-
 24 δόξον* alii nominaverunt, id est, *inopinatum*. Illis non ac-
 cedo, qui schema esse existimant, etiam si quid nobis ipsis
 dicamus inexpectatum accidisse: ut Pollio, *Numquam
 fore credidi, iudices, ut, reo Scauro, ne quid in ejus iudicio
 25 gratia valeret, precarer.* Pene^h idem fons est illius, quam
permissionem vocant, qui communicationis: cum aliqua
 ipsis iudicibus relinquimus æstimandaⁱ, aliqua nonnum-
 quam adversariis quoque: ut Calvus Vatinio, *Perfrica
 frontem, et dic te digniorem, qui prætor fieres, quam Cato-
 26 nem.* Quæ vero sunt augendis affectibus accommodatæ
 figuræ, constant maxime *simulatione*. Namque et irasci
 nos, et gaudere, et timere, et admirari, et dolere, et in-
 dignari, et optare, quæque sunt similia his, fingimus.
 Inde sunt illa, *Liberatus sum. Respiravi:* et, *Bene habet:*

^c apud Jens.   ^d Cloantilla nescit G. Jens. *vicinia soni elisit tres syllabas.*
^e trepidat iid.   ^f solitudine G. recte, arbitror.   ^g ullo G. male.   ^h Est
 pene idem fons Jens.   ⁱ existim. id.

19. *Equidem, quod*] Pro Cluent.
 c. 1. In Verrem 5, 5, pr.
 26. *Liberatus sum*] Pro Milon.

c. 18. *O tempora* Catil. 1, 1. *Mi-
 serum me* Phil. 2, 26.

et, *Quæ amentia est hæc? O tempora, o mores!* et, *Miserum me! confujntis enim lacrimis infixus tamen pectori* hæret dolor: et,

— Magnæ nunc hifcite terræ.

Quod *exclamationem* quidam vocant, ponuntque inter figuras orationis. Hæc quoties vera sunt, non sunt in ea forma, de qua nunc loquimur. Sedⁿ affimulata, et arte composita, procul dubio *schemata* sunt existimanda. Quod idem dictum sit de oratione libera, quam Cornificius *libentiam* vocat, Græci *παρρησίαν*. Quid enim minus figuratum, quam vera libertas? Sed frequenter sub hac facie latet adulatio. Nam Cicero cum dicit pro Ligario, *Sufcepto bello, Cæsar, gesto jam etiam ex parte magna, nulla vi coactus, consilio ac voluntate mea ad ea arma profectus sum, quæ erant contra te sumta*: non solum ad utilitatem Ligarii respicit, sed magis laudare victoris clementiam non potest. In illa vero sententia, *Quid autem aliud egimus, Tubero, nisi ut, quod hic potest, nos possemus?* admirabiliter utriusque partis facit bonam causam: sed hoc eum demeretur, cujus mala fuerat. Illa adhuc audaciora, et majorum (ut Cicero existimat) laterum, fictiones personarum, quæ *προσωποποιίαι* dicuntur. Mire namque cum variant orationem, tum excitant. His et ad verfariorum cogitationes, velut secum loquentium, protrahimus: quæ tamen ita demum a fide non abhorrent, si ea locutos finxerimus, quæ cogitasse eos non sit absurdum: et nostros cum aliis sermones, et aliorum inter se credibiliter introducimus: et *suadendo, objurgando, querendo, laudando, miserando*, personas idoneas damus. **Quin**

^k et inf. G. ^l Sic Voss. pr. et sic ap. Cic. o miserum al. ^m pectoris
Jenf. ⁿ om. G. ^o om. G. Jenf. ^p om. G. ^q om. G. ^r cum G.
^s et c. G. ^t audentiora Jenf. ^u etiam id. ^x coegitasse id.

27. sub hac facie latet adul.] Diximus aliquid ad 8, 6, 55. Hic Plutarchum advoceamus, et exemplum unum hujus torvæ adulationis pulcherrimum. De diser. adulat. p. 104. H. Steph. Τίβεριον Καίσαρος εἰς τὴν σύγκλητόν ποτε παρελθόντος, εἰς τῶν κολάκων ἀνάσας ἔφη, Δεῖν ἐλευθέρως ὄντας παρρησιάζεσθαι, ἢ μηδὲν ὑποσέλλεσθαι μηδ' ἀποσιωπᾶν τῶν συμφερόντων. Ἀνατίνας δὲ πάντας ἕως, γενεομένης αὐτῶ σιωπῆς, ἢ τῷ Τίβεριου

προσέχοντος, Ἄκηνσον, ἔφη, Καῖσαρ, ἃ σοι πάντες ἐγκαλῶμεν, ἔδειξ δὲ τολμῆ φανερώς λέγειν ἄμελεῖς σεαυτῷ, ἢ προίεσαι τὸ σῶμα, ἢ κατατρίχεις αἰεὶ φρονίσι, ἢ σπύοις ὑπὲρ ἡμῶν, ἕτε μεθ' ἡμῶν ἕτε νύκτωρ ἀναπαυόμενος. Πολλὰ δὲ αὐτῷ τοιαῦτα συνέροντος, εἰπεῖν φασὶ τὸν ῥήτορα Κάσσιον Σευῆρον, Αὐτῇ τῷτον ἡ παρρησία τὸν ἀνδραπονον ἀποκτενεῖ.

30. *personas idoneas*] Admirabiliter hoc observavit in Oratione pro Cælio Tullius, c. 14, 15, 26.

- deducere deos in hoc genere dicendi, et inferos excitare, concessum est. Urbes etiam populique vocem^z accipiunt. Ac sunt quidam, qui has demum προσωποποιίας dicant, in quibus et corpora et verba fingimus. Sermones hominum assimulatos^a dicere διαλόγως malunt, quam^b, quod
- 32 Latinorum quidam dixerunt, *sermocinationem*. Ego, jam recepto more, utrumque eodem modo appellavi. Nam certe sermo fingi non potest, ut non personæ sermo fingatur. Sed in his, quæ natura non permittit, hoc modo mollior fit figura: *Etenim si mecum patria, quæ mihi vita mea multo est carior, si cuncta Italia, si omnis respublica sic loquatur, M. Tulli, quid agis? Illud audacius genus: Quæ^c tecum, Catilina, sic agit^d, et quodammodo tacita loquitur, Nullum jam aliquot annis facinus exsistit, nisi per te.*
- 33 Commodè etiam aut^e nobis aliquas ante oculos esse rerum personarumve^f imagines fingimus, aut eadem adverbis aut iudiciis^g non accidere miramur: qualia sunt, *Videtur mihi, et, Nonne videtur tibi?* Sed magna quædam vis eloquentiæ desideratur. Falsa enim et incredibilia natura necesse est aut magis moveant^h, quia supra vera
- 34 sunt: aut pro vanis accipiantur, quia vera non sunt. Ut dicta autem quædam, ita scripta quoque fingi solent: quod facit Asinius pro Liburnia, *Mater mea, quæ mihi tum carissima, tum dulcissima fuit, quæque mihi vixit, bisquæ eadem die mihiⁱ vitam dedit*, et reliqua: deinde, *exberes esto*. Hæc cum per se figura est, tum duplicatur, quoties, sicut in hac causâ, ad imitationem alterius scripturæ componitur. Nam contra recitabatur testamentum, *P. Novanius Gallio, cui ego omnia meritissimo volo et debeo, pro ejus animi in me summa voluntate, et adjectis deinceps aliis, beres esto*. Incipit esse quodammodo *παρωδῆ*, quod nomen ductum a canticis ad aliorum similitudinem modulatis, abusive etiam in versificationis ac sermonum imitatione servatur. Sed formas quoque fingimus sæpe, ut
- 36

^z voces G. Jenf.   ^a assimulatos Jenf.   ^b om. id.   ^c qui Jenf.
^d ait G.   ^e apud nos Jenf.   ^f personarum, vocum im. G.   ^g iudiciis G.   ^h moveat Jenf.   ⁱ om. G. Jenf.

31. Latinorum quidam] V. g. Auctor ad Her. 4, 43 et 52. sq. Idem conformationem dicit, cum aliqua, quæ non adest, persona confingitur—aut cum res muta aut informis fit eloquens et formata, et ei oratio tribuitur ad dignitatem ac-

commodata, aut actio quædam &c.

32. Etenim si] Catil. I, 11. Quæ tecum Catil. I, 7.

34. bisque eadem die mihi vitam dedit] Quomodo bis? an quod liberum peperit vel nobilium?

Famam Virgilius, ut¹ *Voluptatem ac Virtutem* (quemadmodum a Xenophonte traditur) *Prodicus*, ut *Mortem ac Vitam*, quas contendentes in Satyra tradit Ennius. Est³⁷ et incertæ^m personæ ficta oratio: *Hic aliquis*, et, *Dicat aliquis*. Est et jactus sine persona sermo, *Hic Dolopum manus*, *hic sævus tendebat Achilles*. Quod fit mixtura figurarum, cum *προσωποποιία* accedit illa, quæ est orationis per detractionemⁿ: detractum est enim, *quis diceret?* Vertitur enim interim *προσωποποιία* in speciem narrandi. Unde et apud historicos reperiuntur obliquæ allocutiones: ut in T. Livii primo statim libro, *Urbes quoque, ut cetera, ex infimo nasci: deinde, quas^o sua virtus ac dii juvant, magnas opes sibi magnumque^p nomen facere*. Aversus³⁸ quoque a iudice sermo, qui dicitur *ἀποσροφή*, mire movet, sive adversarios invadimus^q, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat?* sive ad invocationem aliquam convertimur, *Vos enim jam ego, Albani tumuli atque luci: sive ad invidiosam implorationem, O leges^r Porciæ, legesque Sempronie!* Sed illa quoque vocatur *aversio*,³⁹ quæ a proposita quæstione abducit audientem,

*Non ego cum Danais Trojanam exscindere^s gentem
Aulide juravi.* —————

Quod fit et multis et variis figuris, cum aut aliud ex-

¹ et Jenf.   ^m incerta persona id.   ⁿ detractionem G.   ^o quos G.
^p magnum Jenf.   ^q invadimus G. Jenf.   ^r lex Porcia G.   ^s exci-
dere G.

36. *Famam Virgilius*] *Æn.* 4,
174. *A Xenophonte* *Ἀποκνημον.* 2,
1. *Hic Dolopum* Virg. *Æn.* 2, 29.

37. *illa, quæ est*] *Illa* figura, quæ est per detractionem orationis. Sic utcumque intelligitur. Sed Gothanus monet, ut suspicer, latere hic aliquid de abstruore illa notione verbi *tractare* et *tractatio*, quam ex quarto ad Heren. 42, proponam breviter, si quis forte felicior verum videat. *Commutabimus* (expoliendæ orationis causa eandem rem) *tripliciter, verbis, pronuntiando*, tractando—tractando, si *sententiam trajiciemus aut ad sermocinationem, aut ad exsuscitationem* &c. Illam *tractationem* non intellectam, puto, corrumpendo glossis et mutationibus huic loco

occasionem dedisse.

37. in T. Livii] 1, 9. ubi tamen obscurum non est, quis loquatur. Præcedit enim, *Tum ex consilio patrum Romulus legatos circa vicinas gentes misit, qui societatem connubiumque novo populo peterent: Urbes quoque* &c. intellige *dicerentque*, vel simile quiddam.

38. *Quid enim tuus*] Pro Ligario c. 3. *Quid enim, Tubero, destrictus ille tuus in acie Pharsalica gladius agebat?* Alterum, *Vos enim jam*, est ex Miloniana c. 31. Tertium in Verr. 5, 63. *O Lex Porcia, legesque Sempronie!* illud autem, *Non ego cum Danais*, est *Æn.* 4, 426. Denique quod *proximo libro* dixit, est 8, 3, 68.

spectasse nos, aut majus aliquid timuisse simulamus, aut plus videri posse ignorantibus, quale est proœmium pro
 40 Coelio. Illa vero (ut ait Cicero) sub *oculos subjectio* tum fieri solet, cum res non gesta indicatur, sed, ut sit gesta, ostenditur: nec univërfa, sed per partes: quem locum proximo libro subjecimus *evidentiæ*: et Celsus hoc nomen isti figuræ dedit: ab aliis *ὑποτύπωσις* dicitur proposita quædam forma rerum ita expressa verbis, ut cerni potius videatur, quam audiri: *Ipse, inflammatus scelere ac furore, in forum venit: ardebant oculi: toto ex ore crudelitas emica-*
 41 *bat*^t. Nec solum, quæ facta sint aut fiant, sed etiam, quæ futura sint aut futura fuerint, imaginamur. Mire tractat hæc Cicero pro Milonæ, quæ facturus fuerit Clodius, si præturam invasisset. Sed hæc quidem translatio temporum, quæ proprie *μετάστασις* dicitur, in *διατυπώσεις* verecundior apud priores fuit. Proponebant^u enim talia, *Credite vos intueri: ut Cicero, Hæc, quæ non vidistis oculis,*
 42 *animis cernere potestis.* Novi vero, et præcipue declamatores, audacius, nec mehercule sine motu quodam imaginantur: ut Seneca in controversia, cujus summa est, quod pater filium et novercam, inducente^x altero filio, in adulterio deprehensos occidit, *Duc, sequor: accipe hanc senilem*
 43 *manum, et quocumque vis imprime.* Et paullo post, *Aspice,* inquit, *quod diu non credidisti. Ego vero non video, non oboritur, et crassa caligo.* Habet hæc figura^z manifestius
 44 aliquid. Non enim narrari res, sed agi videtur. Locorum quoque dilucida et significans descriptio eidem^a virtuti assignatur a quibusdam, alii *τοπογραφίαν* dicunt. *Εἰρωνείαν*, inveni, qui *dissimulationem* vocarent: quo nomine, quia parum totius hujus figuræ videntur vires ostendi, nimirum sicut in plerisque, Græca erimus appellatione contenti. Igitur *εἰρωνεία*, quæ est *schema*, ab illa, quæ est tropus, genere ipso nihil admodum distat: (in utroque enim *contrarium ei, quod dicitur*, intelligendum est) species vero prudentius intuenti diversas esse facile est deprehen-
 45 dere^b. Primum, quod tropus apertior est: et, quam-

^t eminebat G. et Cic. ap. Grut. et Gron. emanabat Gell. Grutero laudatus.

^u Proponebat Jenf.

^x indicante G.

^z om. G.

^a ejusdem virtutis

G. Jenf. ^b repreh. Jenf.

40. *Ipse inflammatus*] Verr. 4, 62. pro Milone c. 32. sq. Sed quam Senecæ laudat *controversiam*, ea hodie non existat.

44. qui *dissimulationem* vocarent] Ipse quoque Cicero, cujus verba sunt 9, 1, 29. Adde de re ipsa 9, 1, 7. Illud in *Catilinam* est 1, 8.

quam aliud dicit ac sentit, non tamen aliud simulat. Nam et omnia circa fere recta sunt: ut illud in Catilinam, *A quo repudiatus, ad sodalem tuum, virum optimum, M. c Marcellum demigrasti*. In duobus demum verbis est ironia, ergo etiam brevior est tropus. At in^d figura totius voluntatis fictio est, apparens magis, quam confessa: ut illic verba sint verbis diversa, hic sermoni^e sensus, loci^f, et tota interim causæ conformatio^g: tum etiam vita universa ironiam habere videtur^h, qualis est visa Socratis. Nam ideo dictus εἴρων, id est, agens imperitum, et admirator aliorum tamquam sapientium: ut, quemadmodum ἀλληγορίαν facit continua μεταφορά, sic hocⁱ schema faciat troporum^l ille contextus. Quædam vero genera hujus⁴⁷ figuræ nullam cum tropis habent societatem: ut illa statim prima, quæ dicitur a negando, quam nonnulli vocant ἀπόφασιν^m, *Non agam tecum jure summo, non dicam, quod forsitan obtinerem*: et, *Quid ego istius decreta, quid rapinas, quid hereditatum possessiones datas, quid ereptas proferam?* et, *Mittoⁿ illam primam libidinis injuriam*: et, *Ne illa quidem testimonia recito, quæ dicta sunt de sestertiorum^o septingentis millibus*: et, *Possum dicere*. Quibus generibus per⁴⁸ totas interim quæstiones decurrimus, ut Cicero, *Hoc ego si sic agerem, tamquam mihi crimen esset diluendum, hæc^p pluribus dicerem*. Εἰρωνεία est et, cum similes imperantibus vel permittentibus^q fumus,

^c Metellum G. Jenf.   ^d om. G.   ^e sermonis Jenf.   ^f Sic G. it. Colb. et Vallæ ap. Bur. joci al.   ^g Sic Jenf. it. Almel. confirm. al.   ^h videatur G. Jenf.   ⁱ hæc G.   ^l tropus G. tropus ille contextus Jenf.   ^m ἀποφασιν G.   ⁿ Mitte G.   ^o Sic G. et Voss. 2. sestertis rel.   ^p hoc G. Jenf.   ^q prætermitt. Jenf.

46. *agens imperitum*] Suavissima est illa de Socrate Alcibiadis ebrii oratio in Symposio Platonis, de qua apponam pauca, ut ante Plutarchi narrationem, ne tædæt tandem in rhetoricis spinis versari. Est autem p. 333, A. Læmar. Φημι ὁμοίωτατον αὐτὸν εἶναι τοῖς Σειληνοῖς τέτοις, τοῖς ἐν τοῖς Ἐριστολυσεῖσι κειμένοις· ἕστίνας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σόφιστος ἢ αὐτὸς ἔχοντας· οἱ δὲ διχάζετε διαχθέντες φαίνονται ἐνδοξὸν ἀγάλματα ἔχοντας θεῶν κ. τ. λ. nimirum hæc deinde tum ad formam corporis, quod pulchræ adeo animæ hospitium præbeat, tum ad perpetuam viri ironiam refert.

47. *Non agam tecum*] Verr. 5, 2, ubi ita editur, *Non agam summo jure tecum; non dicam id, quod debeam forsitan obtinere*. Nimirum ex memoria laudavit Fabius. *Quid ego istius Phil. 2, 25.*

47. *sestertiorum septingentis millibus*] Præ tuli lectionem, quæ conveniret rationi sestertiariæ, ut a Gronovio demonstrata est; ac pernitet fere non idem me ausum in Columella 3, 3, 13, ubi tamen causam ejus timiditatis dixi. Adjiciendus interim hic locus illis, quos emendari jubet vir summus de Pec. Vet. 1, 4, p. 22.

I, sequere Italiam ventis. —

49 Et, cum ea, quæ nolumus videri adversariis esse, concedimus eis^r. Id acrius fit, cum eadem in nobis sunt, et in adversario non sunt :

— *Meque timoris*

*Argue tu, Drance, quando tot cædis acervos
Teucrorum tua dextra dedit.*

Quod idem contra valet, cum aut ea, quæ a nobis absunt, aut etiam, quæ in adversarios recidunt, quasi fateamur^s :

Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter.

50 Nec in personis tantum, sed et in rebus versatur hæc contraria dicendi, quam quæ intelligi velis, ratio, ut totum pro Quinto Ligario proœmium, et illæ elevationes, *Videlicet, O dii boni!*

Scilicet is superis labor est.

51 Et ille pro Oppio locus, *O amorem mirum! O benevolentiam^t singularem!* Non procul autem absunt ab hac simulatione tres^u inter se similes, *Confessio* nihil nocitura, qualis est, *Habes igitur, Tubero, quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum:* et *Concessio*, cum aliquid etiam iniquum videmur causæ fiducia pati, *Metum^x virgarum navarchus^y nobilissimæ civitalis pretio^z redemit: humanum est^a:* et pro Cluentio de invidia, *Dominetur in concionibus, jaceat in judiciis: tertia Consensio*, ut pro eodem, *judicium esse corruptum.* Hæc evidentior figura est, cum alicui rei assentimur, quæ est futura pro nobis: verum id accidere sine adversarii vitio non potest. Quædam etiam velut^b laudamus, ut Cicero in Verrem circa crimen Apollonii^c Drepanitani, *Gaudeo etiam, si quid ab eo abstulisti: et abs te nihil rectius factum esse dico.* Interim augemus crimina,

53

^r hic id.   ^s fateamur G. Jenf.   ^t benivol. iid.   ^u res *Poff.* 1. quod probò.
^x metu Jenf.   ^y nobilis *inf.* G. Jenf.   ^z se *inf.* Jenf.   ^a humanum G.
^b vel Jenf.   ^c Apollinis G. Jenf.

48. *I, sequere Italiam*] *Æn.* 4, 381. *Meque timoris* *Æn.* 11, 384. *Me duce* 10, 92. *Scilicet is superis* *Æn.* 4, 379.

51. *Habes igitur*] *Pro Ligar.* 1. *Metum virgarum* *Verr.* 5, 44. *pro Cluent.* c. 2. In eadem oratione in

pr. c. 23, convenit inter partes, *judicium*, quo damnatus est Oppianicus, *fuisse corruptum*; a quo corruptum fuerit, quæritur. Illud de *Apollonio Drepanitano* est in *Verr.* 4, 17. *pro Roscio* immanitas patricidii exaggeratur c. 22. 14.

quæ ex facili aut diluere possumus, aut negare, quod est frequentius, quam ut exemplum desideret. Interim hoc ipso fidem detrahimus illis, quod sint tam gravia: ut pro Roscio Cicero, cum immanitatem parricidii, quamquam per se manifestam, tamen etiam vi orationis exaggerat. *Ἀποσιώπησις*, quam idem Cicero *reticentiam*, Celsus *obticentiam*, nonnulli *interruptionem* appellant, et ipsa ostendit aliquid affectus vel^d iræ, ut,

Quos ego: sed motos præstat componere fluctus:

vel^d sollicitudinis, et quasi religionis, *An hujus^e ille legis, quam Clodius a se inventam gloriatur, mentionem facere ausus esset vivo Milone, ne^f dicam consule? de nostrum enim omnium: non audeo totum dicere: cui simile est in procæmio⁵⁵ pro Ctesiphonte Demosthenis: vel alio transeundi gratia, Communis autem, tametsi^g ignoscite mihi, judices. In quo est et illa (si tamen inter schemata numerari debet, cum aliis etiam pars causæ videatur) digressio: abit enim causæ in laudes Cn. Pompeii. Id quod fieri etiam sine *ἀποσιώπησει* potuit. Nam brevior illa, ut ait Cicero, a re digressio plurimis fit modis. Sed hæc exempli gratia sufficient: Tum^h Caius Varenus, is qui a familia Anchariana occisus est: hoc, quæso, judices, diligenter attendite: et pro Milone, *Et aspexit meⁱ illis quidem oculis, quibus tum solebat, cum omnibus omnia minabatur. Est alia non quidem⁵⁷ reticentia, quæ sit imperfecti sermonis, sed tamen præcisa, velut ante legitimum finem, oratio: ut illud^k, Nimis urgeo, commoveri videtur adolescens: et, Quid plura? ipsum adolescentem dicere audistis. Imitatio morum alienorum,⁵⁸ quæ *ἡθοποιία*, vel, ut alii malunt, *μίμησις* dicitur, jam inter leniores affectus numerari potest. Est^l enim posita fere in eludendo: sed versatur et in *factis*, et in *dictis*. In factis, quod^m est *ὑποσιώπησει* vicinum: in dictis, quale est apud Terentium,**

^d ut G. bis.   ^e hoc G.   ^f non Jenf.   ^g temesi Jenf.   ^h Cum G.
ⁱ tum inf. Jenf.   ^k illa id.   ^l Etenim id.   ^m quidem ὑπ. in dictis G.

54. *Quos ego*] Virg. *Æn.* 1, 135. Ista, *An hujus ille legis*, videntur petita ex illa Tullii pro Milone oratione, quam in ipso iudicio habuit: quam lectam Fabio aliunde constat.

55. *pro Ctesiphonte Demosthenis*] S. 2. 'ἄλλ' ἔμοι μὲν—postulabat

sententia eum dicere, quid futurum de se esset, si benevolentia populi excideret; id quod reticet, et subiungit, *Ὅν βέλομαι δὲ δυσχερὲς εἶπέν ἔδὲν ἀρχόμενος; τῷ λόγῳ.*

56. *Tum C. Varenus*] *Adfuit* 4,

1, 74. Pro Milone c. 12.

58. *apud Terentium*] *Eunuch.*

*At ego nesciebam, quorsum tu ires. Parvula
Hinc est abrepta, eduxit mater pro sua,
Soror dicta est: cupio abducere, ut reddam suis.*

- 59 Sed nostrorum quoque dictorum factorumque similis imitatio est per *relationem*, nisi quod frequentius asseverat, quam eludit: *Dicebam habere eos actorem Q. Cæcilium*. Sunt et illa jucunda, et ad commendationem cum varietate, tum etiam ipsa natura plurimum profunt, quæ simplicem quamdam, et non præparatam ostendendo orationem, minus nos suspectos judici faciunt. Hinc est quasi *pœnitentia dicti*: ut pro Cælio, *Sed quid ego ita gravem personam induxi* ⁿ? Et quibus utimur vulgo, *Imprudens incidi*. Vel cum quærere nos, quid dicamus, fingimus, *Quid reliquum est?* et, *Num quid omisi?* et cum ibidem in Verrem ait Cicero, *Unum etiam mihi reliquum hujusmodi crimen est*: et,
- 61 *Aliud ex alio succurrit mihi*. Unde etiam venusti transitus fiunt; non, quia transitus ipse sit schema: ut Cicero, narrato Pisonis exemplo, qui anulum sibi cudi^o ab aurifice in tribunali suo jufferat, velut hoc ^p in memoriam adductus ^q adjecit, *Hic modo me commonuit Pisonis annulus, quod totum effluxerat*. *Quam multis istum putatis hominibus honestis de digitis annulos aureos abstulisse?* Et cum aliqua velut ignoramus, *Sed earum rerum artificem, quem? quemnam?*
- 62 *recte admones, Polycletum esse dicebant*. Quod quidem non in hoc tantum valet. Quibusdam enim, dum aliud agere videmur, aliud efficimus: sicut hic Cicero consequitur, ne, cum morbum in signis atque tabulis objiciat Verri, ipse quoque earum rerum studiosus esse credatur. Et Demosthenes jurando per interfectos in Marathone et Salamine id agit, ut minore invidia cladis apud Chæroneam

ⁿ introduxit G. Jenf.   ^o eludi G.   ^p hic Jenf.   ^q inductus G.
^r hoc Jenf.   ^s qui totus G.

1, 2, 75. *Dicebam habere* Divin. in Cæcil. c. 2. *pro Cælio* c. 15. *Imprudens incidi*, in Verrem 4, 20.

61. *Hic modo me*] Verr. 4, 26. *Sed earum rerum* in Verr. 4, 3. Laudat etiam Plin. 1, 20, 5. Extemporalitatem fingit Cicero et actionis similitudinem in oratione, quam nunquam habuit; quærit nomen artificis, fingit illud sibi subjici ab suæ partis hominum aliquo.

62. *Demosthenes jurando*] Pro

corona f. 60. Οὐ μὰ τὴς ἐν Μαραθῶνι περικινδυνεύσαντας τῶν περιγόνων, ἢ τοὺς ἐν Πλαταιῶν παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχῆσαντας, ἢ τὴς ἐπ' Ἀρτεμισίᾳ, ἢ πολλὰς ἑτέρας τὴς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθὰς ἀνδρας κ. τ. λ. Considerat hoc jusjurandum, et quantum in eo ἕφος inquit, suo more h. e. eruditissime disputat Longinus f. 16, ubi multa etiam de antiquorum aliorum judiciis viri docti. Meminit Noster iterum 12, 19, 24.

acceptæ laboret. Faciunt illa quoque jucundam orationem, aliqua mentione habita *differre* et deponere apud memoriam judicis, et *repscere* quæ deposueris, et *separare* quædam schemate aliquo, (non enim est^t ipsa per se iteratio schema,) et *excipere* aliqua, et dare actioni varios velut vultus. Gaudet^u enim res varietate: et sicut oculi diversarum aspectu rerum magis detinentur; ita semper animis^x præstat^z, in quod se velut novum intendant. Est *emphasis* etiam inter figuras, cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur: ut apud Virgilium,

*Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
Degere more feræ?—*

Quamquam enim de matrimonio queritur Dido, tamen huc erupit ejus affectus, ut sine thalamis vitam non hominum putet, sed ferarum. Aliud apud Ovidium genus, apud quem et Myrrha nutrici amorem patris sic confitetur,

— O, dixit, *felicem conjuge matrem!*

Huic vel confinis, vel eadem est, qua nunc utimur plurimum. Jam enim ad id genus, quod et frequentissimum est, et expectari maxime credo, veniendum est: in quo per quamdam suspicionem, quod non dicimus, accipi volumus: non utique contrarium, ut in *ειρωνεία*, sed aliud latens, et auditori quasi inveniendum: quod, ut supra ostendi, jam fere solum *schemata* a nostris vocatur, et unde controversiæ *figuratæ* dicuntur. Ejus triplex usus est, unus^a, si dicere palam parum tutum est; alter, si non decet; tertius, qui venustatis modo gratia adhibetur, et ipsa novitate ac varietate magis, quam si relatio sit recta,

^t ista inf. G. Jenf.

^{al.} ^x animus Jenf.

^a unum Jenf.

^u Sic G. et Alm. it. Voss. omnes ap. Bur. gaudent

^z Sic G. Jenf. et plur. ap. Bur. præstant al.

63. *Gaudet enim res*] Hæc res, nimirum *actio*, de qua sermo est, gaudet, lætius efflorescit, jucundiorque fit *varietate*—et semper præstat animis auditorum aliquid, in quod se velut novum intendant, cum eadem actio diversos quasi vultus ostendat.

64. *emphasis*] De qua 8, 2, 11. 8, 3, 83. 9, 2, 11. Auctor ad

Her. 4, 53. Significatio est, quæ plus in suspicionem relinquit, quam est in oratione: ea fit per exuberationem, ambiguum, consequentiam, abscissionem, similitudinem: quæ deinde singula exemplis declarantur. Virgilii locus est 4, 550. Ovidii autem Met. 10, 422.

65. *ut supra ostendi*] 9, 1, 14. Add. 5, 10, 70. 7, 4, 28.

delectat. Ex his, quod est primum, frequens in scholis
 67 est. Nam et pactiones^b deponentium imperium tyranno-
 rum, et post civile bellum senatusconsulta finguntur, et
 capitale est objicere anteaeta: ut, quod in foro non expedi-
 dit, illic nec liceat. Sed schematum conditio non eadem
 est. Quamlibet enim apertum, quod modo et aliter in-
 telligi possit^c, in illos tyrannos bene dixeris, quia pericu-
 68 lum tantum, non etiam offensa vitatur. Quod si ambi-
 guitate sententiæ possit^d eludi, nemo non illi furto favet.
 Vera negotia numquam adhuc habuerunt hanc silentii
 necessitatem; sed aliam huic similem, verum multo ad
 agendum difficiliorem, cum personæ potentes obstant, sine
 69 quarum reprehensione teneri^e causâ non possit. Ideoque
 hoc parcius et circumspectius faciendum^f: quia nihil in-
 terest, quo modo offendas: et aperta figura perdit hoc
 ipsum, quod figura est. Ideoque a quibusdam tota res
 repudiatur, sive intelligatur, sive non^g. Sed licet modum
 adhibere. In primis, ne sint manifestæ. Non erunt au-
 tem, si non ex verbis dubiis et^h quasi duplicibus peten-
 tur: qualisⁱ est in suspecta nuru, *Duxi uxorem, quæ patri*
 70 *placuit*: aut, quod est multo ineptius, compositionibus
 ambiguis: ut illa controversia, in qua infamis amore vir-
 ginis filia pater raptam eam interrogat, a quo vitiata sit,
 71 *Quis te, inquit, rapuit? tu, pater, nescis?* Res ipsæ per-
 ducant judicem ad suspicionem, et amoliamur cetera, ut
 hoc solum supersit; in quo multum etiam affectus juvant,
 et interrupta silentio dictio, et cunctationes. Sic enim
 fiet, ut iudex quærat illud nescio quid, quod ipse fortasse
 non crederet, si audiret: et ei, quod a se inventum existi-
 72 mat, credat. Sed ne si optimæ quidem sint, esse debent

^b actiones id.   ^c potest G. Jenf.   ^d posset G.   ^e tueri G.   ^f est
 inf. G. Jenf.   ^g intelligatur G. et plur. ap. Bur. Vid. not.   ^h vel Jenf.
ⁱ quales G.

67. pactiones—tyrannorum] Legem illam ἀμνηστίας s. oblivionis intelligi, bene observarunt viri eruditi. Vid. infra s. 97 quos laudat Bosius ad Nep. 8, 3, 2. et ex declamatoriis Fabium 267. it. Sen. Exc. Contr. 5, 8. *Objicere anteaeta*, Græcis esse μνηστιακῆν, Bosius l. c. ostendit.

69. sive intelligatur, sive non] Non plane inauditum est non in fine sententiæ positum: jam ad Fabrum

laudavimus, præter Senecam, ipsum Cic. ad Att. 8, 3, p. 761. Græv. *Eam si nunc sequor, quonam? cum illo non.* Et 14, 12, p. 551. *Octavium sui Cæsarem salutabant, Philippum non.* Interim non dissimulo, facilitati minime abruptæ Fabii magis videri convenire repetitionem verbi, quod omitti facile fuit bis positum; inferendi, si non adfuit, librarius quam causam habuerit, non ita expeditum est.

frequentes. Nam densitate ipsa figuræ aperiuntur, nec offensæ minus habent, sed auctoritatis. Nec pudor videtur, quod non palam objicias, sed diffidentia. In summa, sic maxime iudex credit figuris, si nos putat nolle dicere. Equidem¹ (quandoque^m) et in personas incidi tales, et in rem quoque, (quod est magis rarum) quæⁿ obtineri nisi hac arte non posset. Ream tuebar, quæ subjecisse dicebatur marito^o testamentum, et dicebantur chirographum marito exspiranti^p heredes^q dedisse: et verum erat. Nam, quia per leges institui uxor non poterat heres, id fuerat actum, ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommissum pervenirent. Et caput quidem tueri^r facile erat, si hoc diceremus palam: sed^s peribat hereditas. Ita ergo fuit nobis agendum, ut iudices illud intelligerent factum, delatores non possent apprehendere ut dictum: et contigit^t utrumque. Quod non inferuissem, veritus opinionem jactantiæ, nisi probare voluissem, in foro quoque esse his figuris locum. Quædam etiam, quæ probare non possis, figura potius spargenda sunt. Hæret enim nonnumquam telum istud^u occultum, et hoc ipso, quod non apparet,

¹ Etiam G. ^m om. Voss. 1 et 3 ap. Bur. quando etiam Jens. ⁿ quod obt. nisi arte non possit G. ^o mariti G. ^p Sic G. et V. C. Almel. exspirante al. ^q heredibus G. Jens. ^r veti G. queri Jens. tueri restituisse videtur Obr. ^s sed per se deper. G. Jens. ^t conjungit Jens. ^u illud G.

73. *Equidem (quandoque)* Non indignus Quinctiliani ævo usus adverbii *quandoque* pro *interdum*, quod ad Fabrum ostensum est; sed cum satis sit hoc semel iterumque contigisse, nec adeo necessaria sit vis verbi *interdum*, et absit in quibusdam codicibus: includendum certe putavi.

73. *marito exspiranti*] Sic legendum omnino videtur. Mulier accusatur *testamentum subjecisse marito*; igitur ignoranti, et vel intestato, vel qui aliud testamentum fecisset. Accusatur ergo criminis falsi, et commississe dicitur lege Cornelia, cujus pœna est deportatio et omnium honorum publicatio l. 1. 1. 1. de lege Cornel. de falsis §. 13. coll. l. 2. eod. Jam porro dicebantur heredes marito exspiranti, sed venti tamen adhuc, et conscio, chirographum dedisse, quo promitte-

rent scilicet, se bona sibi relicta testamento, tanquam fidei suæ commissa, reddituros mulieri. Hæc res si plana facta esset iudicibus, a falsi certe pœna liberabat mulierem, caput illius tuebatur, quo minus deportaretur: sed eadem etiam illi peribat hereditas, cum in fraudem legis illud tacitum fideicommissum intercessisset. Quinctilianus, patronus mulieris, illud factum per figuram significat iudicibus, ut ipsi intelligerent eo argumento, testamentum non esse subjectum; uti eo non possent adversarii, contra voluntatem defuncti. Nimirum iudices non excedunt formulam: satis ipsis est ad absolvendam mulierem a crimine falsi, scire testamentum esse a marito: si quis deinde alia lege experiri velit, hoc ipsi, in hac quidem causa, non laborant.

- 76 eximi non potest. At si idem dicas palam, et defenditur, et probandum est. Cum autem obstat nobis *personæ reverentia*, (quod secundum posuimus genus) tanto cautius dicendum est, quanto validius bonos inhibet pudor quam metus. Hic vero tegere nos iudex, quod sciamus, et verba vi^v quadam veritatis erumpentia credat coercere. Nam quanto^x minus aut ipsi, in quos dicimus, aut iudices, aut assistentes oderint^y hanc maledicendi lasciviam, si velle^z nos credant? Aut quid interest, quo modo dicatur, cum et res et^a animus intelligitur? Quid dicendo denique proficimus, nisi ut palam sit, nos facere, quod ipsi sciamus, non esse faciendum? Atqui præcipue prima, quibus præcipere cœperam, tempora hoc vitio laborarunt. Dicebant enim libenter tales controversias, quæ difficultatis gratia
- 78 placent, cum^b sint multo faciliores. Nam rectum genus approbari nisi maximis viribus non potest: hæc deverticula et anfractus suffugia sunt infirmitatis^c: ut qui cursu parum valent, flexu eludunt: cum hæc, quæ affectatur, ratio sententiarum non procul a ratione jocandi abhorreat. Adjuvat etiam, quod auditor gaudet intelligere, et
- 79 favet ingenio suo, et alio dicente se laudat. Itaque non solum, si persona obstaret rectæ orationi, (quo in genere sæpius modo quam figuris opus est) decurrebant ad sche-

^v in G. *soleni obscuritate literarum solis perpendicularibus constantium lineis.*

^x quo G. Jenf. ^y oderit Jenf. ^z ita Jenf. et plur. ap. Burm. nolle est
^a criticis. ^a om. Jenf. ^b ut G. non male, pro licet. ^c infirmitati Jenf. recte.

76. *secundum posuimus genus*] Supra s. 66.

76. *si velle nos credant*] Restitui lectionem, quæ intempestivis correctionibus cedere coacta fuerat, cum sententiam hujus loci non satis homines adsequerentur, quam immutatis etiam verbis effremus, si qua fieri possit clarior. Figura utimur reverentia quadam personæ, contra quam dicimus. Hic faciendum est nempe, ut nolle dicere videamur, quod tamen scire iudicem nostra interest. Si enim credant adversarius, iudex, auditor, nos omnino *velle* dicere id, quod figura male tegitur: ingeniosus tantum nos maledicos putabunt; non ideo

minus habebunt odio. Contra ea se res habet, ubi ipsa quasi vi sua erumpere veritas, invitis nobis et reprimentibus, videtur. Hinc, credo, apparet, *nolle* contrarium esse, *velle* unice verum.

78. *rectum genus*] *Rectum et simplex genus figuræ* universim opponit noster, v. g. 9, 1, 3, et 13. 9, 2, 103. 9, 3, 3.

78. *a ratione jocandi*] In quo regnat *ambiguum, emphasis*, et id genus furtorum.

79. *sæpius modo*] H. e. moderatione, modestia, pudore, pietatis significatione aut honoris, ut Servium et ipsum Catonem Cicero tractat in oratione pro Muræna.

mata, sed faciebant illis locum etiam, ubi ^d inutiles ac nefariæ essent: ut ^e si pater, qui infamem in matrem filium secreto occidisset, reus malæ tractationis, jacularetur in uxorem obliquis sententiis. Nam quid impurius, quam ^f retinuisse talem? Quid porro tam contrarium, quam eum, qui accusetur, quia summum nefas suspicatus de uxore videatur, confirmare id ipsa defensione, quod diluendum est? At, si iudicum fumerent animum, scirent, quam ejusmodi actionem laturi non fuissent: multoque etiam minus, cum in parentes abominanda crimina spargerentur. Et quatenus huc incidimus, paullo plus scholis demus. Nam et in his educatur orator: et in eo, quo modo declametur, positum est etiam, quo modo agatur. Dicendum ergo de iis quoque, in quibus non asperas figuras, sed palam ^g contrarias causæ plerique fecerunt. *Tyrannidis affectatæ damnatus torqueatur, ut confcios indicet: accusator ejus optet, quod volet. Patrem qui accusavit, optat, ne is torqueatur: pater ei contradicit.* Nemo se tenuit agens pro patre, quin figuras in filium faceret, tamquam illum confcium pater in tormentis effet nominaturus. Quo quid stultius? Nam cum hoc ^h iudices intellexerint, aut non torquebitur, cum ideo ⁱ torqueri velit: aut torto non credetur. *At credibile est, hoc eum*

^d personæ inf. edit. a Regio inde plures. ^e om. G. ut is G. Jenf. ^f enim Jenf. ^g parum Jenf. ^h hæc G. ⁱ omnino G.

79. ubi inutiles ac nefariæ essent] Personæ illud, quod Regii, optime alioqui de Fabio meriti, auctoritas commendavit reliquis, non tantum abest a libris optimis, non solum necessarium non est, sed plane alienum. Adjectiva *inutiles* et *nefariæ* referuntur ad synonymum nominis *schemata*, h. e. ad *figuras*. Hæ enim profecto *inutiles* et *nefariæ* sunt in speciebus, quas statim exempli causa subjicit. Neque vero offendere aliquem debet istud loquendi genus, cum non ad ipsum aliquid verbum, sed ad illius synonymum refertur oratio: quam Synesin exemplis aliquam multis Varronis et Columellæ duobus illustratam videre potest lector in Lexico

nostro Rustico h. v. Longe plura dabunt quos ibi laudavimus viri docti, quibus addere jam licet Longolium ad Plin. Epist. 10, 99, 1. Uno hic exemplo contenti erimus, in quod forte modo incidimus, ex ipso principio Paradoxorum Ciceronis, *Animadverti — Catonem — LOCOS GRAVES ex philosophia tractare, abhorrentes — sed dicendo consequi tamen, ut ILLA etiam populo probabilia viderentur.*

79. *infamem in matrem*] Tractatur hæc species in declamatione 18 et 19, quæ Fabio tribuuntur.

81. *de iis quoque*] Puto intelligendum *scholis*; nisi quis malit *causis*.

- velle?* Fortasse: diffimulet ergo, ut efficiat. *Sed nobis* (declamatoribus dico) *quid proderit hoc intellexisse, nisi dixerimus?* Ergo si vere ageretur, similiter consilium illud latens prodidissimus? Quid si neque utique verum est, et habere alias hic damnatus contradicendi causas potest, vel quod legem conservandam putet, vel quod nolit accusatori debere beneficium, vel (quod ego maxime sequerer)
- 84 ut se innocentem in tormentis esse pertendat^k? Quare ne illud quidem semper succurret^l sic dicentibus, *Patrocinium hoc voluit, qui controversiam finxit.* Fortasse enim noluit: sed esto, voluerit^m: continuone, si ille stulte cogitavit, nobis quoque stulte dicendum est? At ego in causis agendis frequenter non puto intuendum, quid litigator velit. Est et ille in hoc genere frequens error, ut putent aliud quosdam dicere, aliud velle: præcipue cum in themate est, aliquem, ut sibi mori liceat, postulare: ut in illa controversia, *Qui aliquando fortiter fecerat, et alio bello petierat, ut militia vacaret ex lege, quod quinquagenarius esset, adversante filio ire in aciem coactus, deseruit. Filius, qui fortiter eodem prælio fecerat, incolumitatem ejus optat: contradicit pater.* Non enim, inquit, mori vult, sed
- 86 *invidiam filio facere.* Equidem rideo, quod illi sic timent, tamquam ipsi morituri, et in consilium suos metus ferunt, obliti tot exemplorum circa voluntariam mortem, causarum quoque, quas habetⁿ factus ex viro forti desertor.
- 87 Sed de^o una controversia loqui^p supervacuum est. Ego in univèrsum neque oratoris puto esse unquam prævaricari, neque litem intelligo, in qua pars utraque idem ve-

^k Sic Jenf. et optimi quique ap. Bur. prætendat rel.
^m noluerit Jenf.   ⁿ habent Jenf. forte habeat.

^l succurreret G.
^o om. id.   ^p sequi id.

83. *pertendat*] Verbo paullum rariori, sed optimæ tamen notæ et ad hunc locum aptissimo, prætulerunt quidam notius sibi, et barbarorum usu frequentatum, sed minime huc conveniens. Nimirum *prætendere* idem est barbaris (abesse contumeliam huic verbo et notum est, et ego quidem volo) quod adseverare, pro jure suo postulare, contendere. Sed hic opus est verbo vehementiore, quod perseverantiam et contentionem ad finem durantem notet, ut nostrum, *auf der tortur*

erbaerten. Rarior hujus verbi usus illud etiam loco moverat Ter. Eun. 1, 1, 6, ubi ex Glossa *perficies* substitutum. Sed recte e Bembii membranæ et veteribus grammaticis reposuit Bentleius, *Verum si incipies, neque pertendes naviter.*

86. *causarum—quas habet desertor*] E. g. non vult supervivere pudori suo et ignominie: vult ostendere se non mortem fugisse, cum signa desereret, sed ingræ patriæ operam navare noluisse, &c.

lit: neque tam stultum quemquam, qui, si vivere velit ⁹, mortem potius male petat, quam omnino non petat. Non 88 tamen nego, esse controversias hujusmodi figuratas: ut est illa, *Reus parricidii, quod fratrem occidisset, damnatum iri videbatur: pater pro testimonio dixit, eum se jubente fecisse: absolutum abdicat*. Nam neque in totum filio parcit, nec, quod priore judicio affirmavit, mutare palam potest, et ut non durat ultra pœnam abdicationis, ita ^r abdicat tamen: et alioqui figura in patre plus facit, quam licet, in filio minus. Ut autem nemo contra id, quod vult, 89 dicit, ita potest melius aliquid velle, quam dicit: quomodo ille *abdicatus, qui a patre, ut filium expositum et ab eo educatum solutis alimentis recipiat, postulat, revocari fortasse mavult: non tamen, quod petit, non vult*. Est la- 90 tens et illa significatio, qua, cum jus asperius petitur a iudice, fit ei tamen spes aliqua clementiæ, non palam, ne paciscamur, sed per quamdam credibilem suspicionem, ut in multis controversiis, sed in hac quoque: *Raptor, nisi intra trigesimum diem et raptæ patrem, et suum exoraverit ^s, pereat: qui exorato raptæ patre suum non exorat, agit cum eo dementiæ*. Nam si permittat hic pater, lis tollitur: si 91 nullam spem faciat, ut non demens, crudelis certe videatur, et a se iudicem avertat. Latro igitur optime, *Occides ^t ergo? si potero*. Remissius, et pro suo ingenio, pater

⁹ vult *id.*
or. et suum.

^r ira *id.*
^t occidet *id.*

^s exoraverit *id. male: sed bene ita collocat, ex-*

88. *Reus—damnatum iri videbatur*] Ratio postulabat legi *Reum*. Neque enim dicere licet *itur reus damnatum*: sed *itur* vel eunt iudices *damnatum reum*. Verum indulgisse sibi aliquid hic etiam usus tyrannidem contra veram rationem, ostendit post Vossium Perizonius ad Sanctii Min. 3, 9, 3. p. 474. ubi nec ipse hic Fabii locus prætermittitur.

88. *non durat ultra pœnam*] Non obdurat animum, non potest impetrare sibi vel ab animo paterno impetrare graviores pœnam, ut deinde s. 91 *Dura, anime*. Sed quid sibi velint quæ sequuntur, non plane intelligo. *Figura in patre plus facit, quam licet, in filio minus*. An hoc, Respectu patris figura in ab-

dicacionis causa nimium probat? Si enim, ut nunc innuit figura, suo dolo interfecit fratrem; quid eum pater tantum abdicat? Filii respectu minus. Si enim, quod in speciem dicitur, cædis innocens est, quid abdicatur? Sed sic Quinctilianus sua ipse vineta videtur cedere: concesserat enim esse hic controversiam figuratam.

91. *Occides ergo?*] Patronus filii, vel ipse adeo filius patrem nondum exoratum rogat, *Occides ergo illa tua duritie filium?* Respondet ille, *si potero*: quod hanc etiam potest vim habere, si potero expugnare animum paternum, et vincere pietatem, justitiæ et severitatis cogitatione. Illa verba, *Dura, anime*, pater eloquitur apud Gallionem

- Gallio, *Dura, anime, bodie* ^u, *dura: veri fortior fuisti.*
- 92 Confinia sunt his celebrata apud Græcos schemata, per quæ res asperas mollius significant. Nam Themistocles suavis existimatur Atheniensibus, ut *urbem apud deos deponerent*: quia durum erat dicere, ut *relinquerent*: et, qui Victorias aureas in usum belli conflare volebat, ita declinavit, *victoriis utendum esse*. Totum autem allegoriæ simile est, aliud dicere, aliud intelligi velle. Quæsitum etiam est, quomodo responderi contra figuras oporteret ^x. Et quidam semper ex diverso aperiendas putaverunt, sicut latentia vitia rescinduntur. Idque sane frequentissime faciendum est: aliter enim dilui objecta non possunt, utique cum quæstio in eo consistit, quod figuræ petunt. At cum maledicta sunt tantum, et non intelligere interim
- 94 bonæ conscientiæ est. Atque etiam cum ^z fuerint crebriores figuræ, quam ut dissimulari possint, postulandum est, ut illud nescio quid, quod adversarii obliquis sententiis significare voluerint, si fiducia sit, objiciant palam: aut certe non exigant, ut ^a, quod ipsi non audent dicere,
- 95 id iudices non modo intelligant, sed etiam credant. Utilis etiam aliquando dissimulatio est, ut in eo, (nota enim fabula est) qui, cum esset contra eum dictum, *Jura per patroni* ^b *tui cineres*, paratum se esse respondit: et iudex

^u om. G.

^x oportet Jenf.

^z si G. Jenf.

^a ut—credant om. G.

^b patris ap. Senecam, et sic Obr.

rhetora, iisque ipsis vacillare se et labare significat. Cæterum hæc species tractatur in Senecæ Contr. 2, 11. et Exc. Contr. 2, 3.

92. *victoriis utendum*] Simile Christiani Brunsvicensis dicto, qui argenteas Apostolorum, quas Paderbornæ nactus erat, statuas cum in monetam ferri juberet, rationem subjecit, *ire jussos a magistro suo Apostolos per terrarum orbem*. In verbo itaque *declinavit* intelligo orationem *rectam et simplicem*, ut figura fieret.

95. *nota enim fabula est*] Tum erat. Nos eam ignoraremus, absque Seneca si esset. Apponemus verba, ne opus sit Fabium interim deponere: Controv. 3. præf. p. 171. Elzev. narrat de Albutio, *In quodam judicio centumvirali*—Placet inquit, tibi rem jurejurando trans-

igi? jura, sed ego jusjurandum dabo: jura per patris cineres, qui in conditi sunt: jura per patris memoriam. *Et exsecutus est locum: quo profecto surrexit Arruntius ex diverso et ait*, Accipimus conditionem, jurabit. *Clamabat Albutius*: Non detuli conditionem, schema dixi. *Arruntius instabat*, Albutius clamabat: Ista ratione schemata de rerum natura tolluntur. *Arruntius aiebat*, Tollantur, poterimus sine illis vivere. *Summa rei hæc fuit*: Centumviri dixerunt, dare ipsos secundum adversarium Albutii, si juraret ille. *Juravit. Albutius non tulit hanc contumeliam—nunquam amplius in foro dixit.—Hoc delectabat ipsum in declamationibus, quod schemata sine pericula dicebantur.*

conditione ufus est, clamante multum advocato, schemata de rerum natura tolli: ut protinus etiam præceptum fit, ejusmodi figuris utendum temere non esse. Tertium est 96 genus, in quo sola melius dicendi petitur occasio: ideoque id Cicero non putat esse positum in contentione^c. Tale est illud, quo idem utitur in Clodium, *Quibus iste, qui omnia sacrificia nosset*^d, *facile ab se deus placari posse arbitrabatur*. Ironia quoque in hoc genere materiæ^e frequentissima est. Sed eruditissimum longe, si per aliam rem alia inducatur^f: ut cum adversus tyrannum, qui sub pacto abolitionis dominationem deposuerat^g, ait competitor, *Mibi in te dicere non licet, tu in me dic, et potes: Nuper te volui occidere*. Frequens illud^h est, nec magnopere 98 captandum, quod petitur aⁱ jurejurando: ut^l pro exheredato, *Ita mihi contingat berede filio mori*. Nam et in totum jurare, nisi ubi necesse est, gravi viro parum convenit: et est a Seneca dictum eleganter, *non patronorum hoc esse, sed testium*. Nec meretur fidem, qui sententiolæ gratia jurat: nisi si potest tam bene, quam Demosthenes, ut supra dixi. Levissimum^m autem longe genus ex verbo, 99 etiamⁿ est apud Ciceronem in Clodium, *Præsertim quam omnes amicam omnium potius quam cujusquam*^o *inimicam putaverunt*. Comparationem equidem video figuram non 100 esse, cum sit interim probationis, interim etiam causæ genus: et sit talis ejus forma, qualis est pro Murena, *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas: ille, ut*^p, *quo intendit*^q, *mature cum exercitu perveniat: te Gallorum, illum buccinarum cantus excitat*^r, et cetera. Nescio an orationis potius quam sententiæ sit. Id enim solum mu- 101 tatur, quod non universa universis, sed singula singulis opponuntur. Et Celsus tamen, et non negligens auctor Vifellius in hac eam parte posuerunt. Rutilius quidem

^c concione Jenf.   ^d noscet id.   ^e naturæ id.   ^f indicetur G. inducetur Jenf.   ^g sepos. Jenf.   ^h om. id.   ⁱ om. id.   ^l est inf. G. Jenf.   ^m Lætiff. Jenf.   ⁿ etiam sicut Jenf.   ^o cujuscunque id.   ^p eo inf. G. Jenf.   ^q tendit G. contendit Jenf.   ^r exucitat G. Jenf.

96. *Tertium est genus*] Respicit ad divisionem s. 66 propositam.

96. *qui omnia sacrificia nosset*] Etiam Bonæ Dæ, in cujus operto fuerat.

97. *sub pacto abolitionis*] Sive oblivionis, ἀμνησίας vid. s. 67. *Abolitionis* nomen hac in re etiam est

ap. Senec. Exc. Contr. 5, 8. *Nuper te volui occidere*: licebat enim tyrannum, et legibus præmium statutum interfectoribus.

98. *ut supra dixi*] s. 62. Ciceronis jocus in Clodium est pro Cœlio c. 13. pro Murena c. 9.

102 Lupus^s in utroque genere, idque ἀντίθετον vocat. Præter illa vero^t, quæ Cicero inter lumina posuit sententiarum, multa alia et idem Rutilius, Gorgiam secutus, non illum Leontinum, sed alium sui temporis, cuius quatuor libros in unum suum transtulit, et Celsus, videlicet Rutilio acce-
 103 dens, posuerunt *schemata*. *Consummationem*, quam Græcus^u διαλλαγὴν vocat, cum plura argumenta ad unum effectum deducuntur. *Consequens*, ille ἐπακολούθησιν, de quo nos in argumentis diximus. *Collectionem*, qui apud illum est συλλογισμός. *Minas*, id est^x, κατάπληξιν. *Exhortationem*, παραινετικόν. Quorum nihil non^z rectum est, nisi cum aliquam ex his, de quibus locuti sumus, figuram
 104 accipit^a. Præter hæc Celsus, *excludere*, *asseverare*, *detrectare*^b, *excitare iudicem*, *proverbiis uti*, et *versibus*, et *joco*, et *invidia*, et *invocatione*, *intendere crimen*, quod est δεινωσις, *adulari*, *ignoscere*, *fastidire*, *admonere*, *satisfacere*, *precari*,
 105 *corripere*, figuras putat. *Partitionem* quoque, et *propositionem*, et *divisionem*, et *rerum duarum cognationem*, (quod est, ut idem valeant, quæ videntur esse diversa, ut non is^c demum sit veneficus, qui vitam abstulit data potione, sed
 106 etiam, qui mentem) quod est in parte finitionis. Rutilius, five Gorgias, ἀναγκαῖον, ἀνάμνησιν, ἀνδυποφοράν, ἀντίρρησιν, παραύξησιν, πρρόεκθεσιν, quod est dicere, quid fieri oportuerit, deinde quid factum sit: ἐναντιότητα, unde sint enthy-
 107 memata κατ' αἰτίαςιν^d: μετ' ἀληψιν etiam, quo statu Hermagoras utitur. Visellius, quamquam paucissimas facit^e figuras, facit^f ἐνθύμημα tamen, quod *commentum* vocat, et *rationem*^g, appellans ἐπιχειρήμα, inter eas habet: quod quidem recipit quodammodo et Celsus: nam, *consequens* an epicherema sit, dubitat. Visellius adjicit et *sententiam*. Invenio^h, qui aggregentⁱ his διασκευὰς^l, ἀπαγορεύσεις, παραδιηγήσεις. Sed ut hæc non sunt schemata: sic alia vel sint forsitan, ac^m nos fugerint; vel etiam nova fieri adhuc possint, ejusdem tamen naturæ, cuius sunt ea, de quibus dictum est.

III. Verborum vero figuræ et mutatæ sunt semper, et, utcumque valuit consuetudo, mutantur. Itaque si anti-

^s Rufus G.   ^t om. G. Jenf.   ^u Græci—vocat *iid.*   ^x idem G. *scæpius.*   ^z om. Jenf.   ^a accepit G.   ^b detract. Jenf.   ^c in his *id.*
^d ἔκτασιν G.   ^e faciat G. Jenf.   ^f om. G.   ^g ratione Jenf.   ^h Inveni *id.*   ⁱ aggerent G.   ^l om. signo lacune *apposito* G.   ^m magis vetusta fug. *id.*

103. διαλλαγὴν] Vid. 9, 3, 49.
 De *Consequente* 5, 14, 1.

103. *rectum est*] *Rectum figuræ* opponitur: vid. ad s. 78.

quum sermonem nostro comparemus, pene jam, quidquid loquimur, figura est: ut, *bacⁿ re invidere*, non, ut omnes veteres, et Cicero præcipue, *banc^o rem*: et, *incumbere illi*, non *in illum*: et, *plenum vino*, ^p non *vini*: et, *huic*, non *bunc adulari*, jam dicitur, et mille alia: utinamque^q non pejora vincant. Verum schemata $\lambda\epsilon\tilde{\xi}\epsilon\omega\varsigma$ duorum sunt generum: alterum loquendi rationem vocant, alterum^r quod ad collocationem maxime exquisitum est. Quorum tamen utrumque convenit orationi, tamen possis^s illud *grammaticum*, hoc *rbetoricum* magis dicere. Prius fit iisdem generibus, quibus vitia. Effet enim omne^t *schemata* vitium, si non peteretur, sed accideret. Verum auctori-³

ⁿ hanc rem Jenf. hac re *Almel. et Voss. 1 et 3, ac probat Burmannus. Vid. not.* ^o huic rei Jenf. ^p et *inf. Jenf.* ^q uterque G. ^r alterum collocatione G. Jenf. ^s posses G. ^t om. G.

1. *ut, hac re invidere*] Non dubitavi recipere lectionem honorum librorum, quam firmant loca plura Plinii ex Mediceo codice laudata hic a Burmanno, et a Cortio ad ipsius Plinii epist. 1, 10. extr. Notabilis præsertim 2, 10, 1, *Quousque et tibi et nobis inuidebis, tibi maxima laude, nobis voluptate*. Sed Plinii loca vulgo corrupta fuerant: in Poetam non tantum licuit. *Lucanus 7, 798, Invidet igne rogi miseris*. Add. *Plin. major 8, 32, f. 50. Sed et hi (cervi) bono suo invident*: quod recte interpretatur *Hard. inus, bonum suum nobis invident*. Confirmat porro lectionem quam dedimus *Fl. Caper pr. libelli de Orthogr. p. 2239 Putsch.* ubi veteres dixisse ait, *Invidico tibi divitias, non divitiis*. Indicat nempe, posterius sua ætate usitatum fuisse. Cæterum etiam Genitivo rei, qui adfinis admodum ablativo est, jungi hoc verbum, ostendit Horatii locus, mox laudandus f. 17. Quod autem est de versiculo Accii, quem profert *Cic. Tusc. 3, 9, Quisnam florem liberam invidit nuum?* ubi diserte subjicit, *ut videre, sic invidere florem reÆtius, quam flori*; *nos consuetudine prohibemur; poeta jus suum tenuit, et dixit audacius*: verior, ut optimum Grammaticum

hic egerit Tullius. Potuit quidem dixisse Accius, *Quis invidit florem liberam meorum*; et tamen intelligere mihi. Sed suspicor tamen Accium hic posuisse *invidere* pro intiendo et oculorum conjectu diro fascinare. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos &c.* Quantum quidem exemplis ceris constat, hoc verbum, cum angi alienis malis significat, dativum personæ, cujus bona alium angunt, semper habet; res, cujus causa, propter quam, vel de qua invident alii, obliquis reliquis exprimitur; dativo tum demum, cum pro persona adjunctum illius ponitur, ea ratione, qua *gratulari alterius felicitati* dicimus, *pro alteri felicitatem*. Ita commodissime componi nobis videbantur, quæ moventur a Vossio de *Constr. c. 34, a Scioppio et Perizonio ad Sanctii Minerv. 3, 3, 8, atque a Gronovio ad Taciti Ann. 1, 22, ubi legendum ex veteri libro jam Gruterus censuit; ne hostes quidem sepultura invident*.

1. *plenum vino, non vini*] Non omni exceptione hanc quasi regulam superiorem esse, Lexica nostro quoque studio polita satis ostendunt: in quibus etiam de verbo *adulari* dictum,

tate, vetustate, consuetudine plerumque defenditur, sæpe etiam ratione quadam. Ideoque, cum sit a simplici rectoque loquendi genere deflexa, virtus est, si habet probabile aliquid ^u, quod sequatur. • Una tamen in re maxime utilis, ut ^x quotidiani et semper eodem modo formati sermonis fastidium levet, et nos a vulgari dicendi genere defendat. Quo ^z si quis parce, et, cum res poscet, utetur, velut asperfo quodam condimento jucundior erit: at qui nimium affectaverit, ipsam illam gratiam varietatis ^a amittet. Quamquam sunt quædam figuræ ita receptæ, ut pene jam hoc ipsum nomen effugerint; quæ etiamsi fuerint ⁵ crebriores, aures consuetas minus ferient. Nam ^b secretæ, et extra vulgarem usum positæ, ideoque magis nobiles, ut novitate aurem ^c excitant, ita copia satiant: nec se obvias fuisse dicenti, sed conquistat, et ex omnibus latebris ⁶ extractas congestasque declarant. Fiunt ergo et circa genus figuræ in nominibus: nam et *oculis capti talpæ, et timidi damæ* dicuntur a Virgilio: sed subest ratio, quia sexus ^d uterque altero significatur: tam ^e enim mares esse *talpas damasque* quam feminas, certum est: et in verbis, ⁷ ut, *fabricatus est gladium, et, inimicos punitus est*. Quod mirum minus est, quod in natura verborum est, et, quæ facimus, patiendi modo sæpe dicere, ut *arbitror, suspicor*; et contra faciendi, quæ patimur, ut *vapulo*: ideoque frequens permutatio est, et pleraque ^f utroque modo efferuntur, *luxuriatur* ^g, *luxuriat*; *fluctuatur* ^h, *fluctuat*; *assentior*, ⁸ *assentio*; *revertor* ⁱ, *revertio*. Est figura et in numero, vel cum singulari pluralis ^l subjungitur, *Gladio pugnacissima gens Romani*: *gens* enim ex multis: vel e diverso,

— Qui ^m non risere parentes,
Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

^u om. Jenf.   ^x et id.   ^z Qua G.   ^a veritatis G.   ^b et inf. Jenf.
^e om. G.   ^d om. G.   ^c nam mares G. Jenf.   ^f plerumque G.
^g luxuriatus G. Jenf.   ^h et fluctuatus iid.   ⁱ revertor, revertio om. iid.
^l et plur. ap. Bur.   ^l numerus G. Jenf.   ^m Cui inf. Jenf.

6. *talpæ*] Virg. Georg. 1, 183. *timidi damæ* Ecl. 3, 28. *fabricatus est gladium* Cic. pro Rabir. Post. 3. *Punitus est inimicos* id. pro Milon. c. 13. Magnam vim talium verborum congestere Dan. Vechnerus in Hellenol. 1, 1, 8, et ad eum diligentissimus amicus noster Heusingerus.

8. *singulari pluralis*] *Numeri syntbesin* vocant, cujus plurima exempla dant viri modo laudati 1, 2, 15.

8. *Qui non risere*] Illud apertum in loco alioquin vexatissimo, Fabium pronomen qui accepisse nominativo plurali, *qui pueri non risere* (ad) *parentes*, non arriserunt pa-

Ex illis enim, qui non risere, *bunc*ⁿ non dignatus^o deus, 9
nec dea dignata. Et mutatione^p partium, ut in Satyra,

——— *Et nostrum istud vivere triste Aspexi,*

cum infinito verbo sit usus pro appellatione: *nostram* enim
vitam vult intelligi. Utimur et verbo pro participio, ut,

Magnum dat ferre talentum,

tamquam *ferendum*: et participio pro verbo, *Volo datum*.
Interim etiam dubitari potest, cui simile vitio^q sit schema, 10
ut in hoc,

Virtus est vitium fugere:———

aut enim partes orationis mutat, ex illo, *Virtus est fuga
vitiorum*; aut casus, ex illo, *Virtutis*^r *est vitium fugere*:
multo^s tamen hoc^t utroque excitatius. Junguntur inter-
rim schemata, *Sthenelus sciens pugnae*: est enim, *scitus*^u

ⁿ hic Jenf. quem *inf.* G. Jenf.   ^o dignatus—*dea om. iid.*   ^p muta-
tione partium ut *om. iid. et plur. ap. Bur. et videntur esse e conj. Regii.*   ^q vi-
tium G.   ^r virtus est G. virtutem vit. Jenf.   ^s Multa, *puto, omnes.*
^t quoque *inf.* G. Kapp.   ^u *Sic Jenf. et plur. species scitus G. sciens scitus*
Voss. 2.

rentibus: nec video, cur illam
Quinctiliani et Scaligeri interpre-
tationem, a Cerda etiam probatam
confirmatamque, Vossianæ, ad Ca-
tull. p. 146 propositæ, præferam,
qui vult *cui* dativo casu intelligi
hoc sensu, Incipe puer risu tuo
provocare risum matris: cui enim
parentes non risere &c. *Ænigmata*
locutus est, si hoc voluit Virgilius.
Multo simplicius quid est, *risu cog-
noscere matrem*. Vid. La Cerda.

9. *in Satyra*] Perf. 1, 8. Com-
parat Burmannus Petron. 44, *Illud
erat vivere*.

9. *Magnum dat*] Est *Æn.* 5,
248. Illi, *volo datum*, simile Te-
rentianum Andr. 1, 1, 2, *dictum
puta*. Illud, *Virtus est*, Hor. Epist.
1, 1, 41.

10. *multo tamen hoc utroque*] *Horatianum* illud, *Virtus est vitium
fugere*, multo excitatius est et splen-
didius utroque s. utraque formula,
tum illa, *Virtus est fuga vitiorum*,
tum altera, *Virtutis est fugere vi-*

tium. Hanc esse bonam sententiam,
et dignam Fabio, nemo, spero, du-
bitabit. Si quis tamen audax nimis
esse putet *a* in *o* mutatum sine li-
brorum auctoritate, ille ocius per
nos reponat receptam lectionem,
*Multa tamen hoc utroque excitatius
junguntur interim schemata*.

10. *Sthenelus sciens*] Ex Hor.
Od. 1, 15, 24. Ut autem jungan-
tur hic schemata, non potest de-
disse Fabius *Est enim sciens Sthene-
lus*; sic enim in solo verbo *pugnandi*
pro appellatione *pugnae* posito
schema fuerit. Sed *scitus pugnandi*
scripsit videlicet. Quam bene, non
disputo: at illud video, *scitum* vel
peritum, cautum, poni satis frequen-
ter active pro eo qui scit, ut Ovid.
Fast. 5, 54, *Curvæ scita Thalia
lyræ*, et Met. 9, 108, *Scitus vadorum*.
Duplex igitur figura in hoc
inest, quod *sciens participium* poni-
tur pro nomine *scitus*, quod *pugnae*
contra nomen pro participio *pug-
nandi* sumitur.

- 11 *Sibnelus pugnandi*. Transferuntur etiam tempora, *Timarchides negat esse ei periculum a securi*. Præfens enim pro præterito ^x positum est: et ^z futurum pro præfenti,

Hoc Ithacus velit:

et, ne morer, per omnia fit genera, per quæ fit *solæcismus*.

- 12 Hæc est quoque, quam ^a ἐτερωσιον ^b vocant: cum ^c dissimilis est, *Zeugma* ^d dicitur: ut apud Sallustium, *Neque ea res falsum me habuit*: et, *Duci* ^e probare. Ex quibus fere præter novitatem brevitatem etiam peti solet. Unde eoufque processum est ^f, ut *non pœniturum*, pro non acturo pœnitentiam: et *visuros*, ad videndum missos idem auctor
- 13 dixerit. Quæ ille quidem fecerit *schemata*, an idem vocari possint, videndum, quia recepta sint. Nam receptis etiam vulgo auctore contenti sumus. Ut ^g nunc evaluit,

^x futuro *Basil. ap. Bur.*   ^z Et Virgilius *Hoc Jenf. Et status Hoc G. et G. 2. Ut Virg. Hoc Bass.*   ^a et *inf. Kapp.*   ^b ἐτερωσιον *G. Ald.*   ^c cui Jenf. cui similis est *Ald. et Bass.*   ^d cum *inf. G. et Bass. tum inf. Jenf. pro Zeugma, amat enim Kapp. et G. 2. Zeuma Jenf.*   ^e Ducit *G.*   ^f Sic *G. Jenf. esse al.*   ^g Utrum natura evaluit *ag. Jenf. utinam velut rebus G. Kapp.*

11. *et futurum pro præfenti*] In his verbis *Æn. 2, 104, Hoc Ithacus velit*, futurum pro præfenti positum, nemo, puto, videt: et dixit nuper Cl. Cannegieter ad *Avian. fab. 14, p. 101, nihil esse ineptius quam ita putare*. Adjungit, neque tamen has *Quintilianii* ineptias; sed aliquid excidisse. Et est sane hoc præfertim caput misere habitum, credo, ea causa, quod tractatum de figuris passim prælegerent magistri, quæ frequentius describendi corruppendique occasio. Tum multo difficilior retinentur verba scriptorum, quæ non una serie inter se connexa intelligentiam juvant mutuo, alterumque adeo ut in cratibus, ut in fornicibus, ut in acie bene instituta, ab altero servatur. Igitur corruptissimum hoc caput esse, magna cum molestia intelligo. Sed quid si hic non tam truncatum aliquid, quam insititium esse dicamus; nempe verba *futurum pro præfenti*, quæ abesse in bonis libris supra ostendimus. Si adsint, monet *Werlhofius*, post locum *Virgilii* de-

mum ponenda: qua ratione *Hoc Ithacus velit* exemplum sit præfentis positi pro præterito imperfecto, *vellet*.

12. *Hæc est quoque*] *Ἐτερωσιον* vulgo vocant, cum tempus pro tempore, numerus pro numero ponitur. Itaque hoc comma refero ad præcedentia. Sed quid sibi velint, quæ jam sequuntur, non intelligere me fateor. *Werlhofius* meus legit ex *Basil. Cui similis est Zeugma, cum dicitur, ut apud Sallustium, Neque ea res &c. Locus Sallustii est Jug. 10. Sed nescio, ne de auctoritate librorum dicam, an Zeugma ita acceperit aliquis, ut significet unum verbum pluribus redditum, falsum habuit pro *sefellit*: neque video, qua in re *Zeugma* hoc *heterosi* vel *simile* dicatur vel *dissimile*. Breviter, nihil hic video, Bonam copiam ejuro. Quin ita mihi *Suffenus* sum in hac ignorantia, ut ipsum *Fabium*, si videat, non agnitorum putem, quid sibi sui corruptores voluerint.*

rebus agentibus, quod Pollio in Labieno damnat: et, contumeliam fecit, quod a Cicerone reprehendi notum est: affici enim contumelia dicebant. Alia commendatio vetustatis, cujus amator unice Virgilius fuit,

*Vel cum se pavidum contra mea jurgia jaecat^h :
Progeniem sed enim Trojano a sanguine duci
Audierat.———*

Quorum familia apud veteres tragicos conicosque sunt plurima. Illud etiam in consuetudine remansit, *Enimvero*. His amplius apud eundem:

Nam quis te juvenum confidentissime:———

cumⁱ *quis* sermonis initium sit. ^k Et,

*Tam magis illa tremens, et tristibus effera flammis,
Quam^l magis effuso crudeſcunt sanguine pugnae.*

Quod est verſum ex illo, *Quam magis ærumna urget^m, tam*

^h jaecat G. fingit legitur ap. Virgil.
inferam illa [Pleni-leno]

^m Sic G. Jenſ. et al. in pr. Muret. V. L. 19, 2. viget—urget al.

ⁱ quo ferm. G. Jenſ.

^k Hic

^l quo G. vid. leg. quo sermonis initium sit.

13. *rebus agentibus*] Etiam hic aqua mihi hæret. Somniabam aliquid de *agentibus in rebus*: sed mox vidi, ad hanc eos ætatem non adſcendere.

13. *contumeliam fecit*] Locus est Phil. 3, 9. Scripſerat Antonius, *Nulla contumelia est, quam facit dignus*: interrogat Cicero, *quid est porro Facere contumeliam? quis sic loquitur?* De hoc loco XVI viro- rum eruditorum ſententias collegit Gronovius Obſ. 3, 8. qui ipſe eo tandem evadit, non ſolœciſmum ob- jici Antonio, ſed obſcuritatem. Mihi videbatur Quinctilianus quidem ita cepiſſe, ut ceperunt Camerarius, Muretus, Schottus, Scioppius, Salmaſius, nempe dictum ab Antonio *facere contumeliam ut facere damnum, jaeturam, detrimentum, naufragium, ruinam, vitium*, h. e. pati.

14. *Vel cum se*] *Æn.* 11, 406. *Vel* hic ſine dubio ſignificat *etiam*, adeo, cum vi exaggerandi. Sed neque in hoc, neque in proximo *Pro-*

geniem, ſumto ex *Æn.* 1, 19, *commendationem vetuſtatis* deprehendere facile eſt. Equidem in his, et aliquot, quæ ſequuntur, particularum uſum video non vulgarem, eoque vehementiam quandam orationi conciliari ſentio. Itaque ante verſum *Vel cum se pavidum* præcepti aliquid vel obſervationis, quod ad vetuſtum uſum *particularum* ſpe- ciatim pertineat, excidiſſe, certum habeo.

14. *Enimvero*] Quod verbum proprie excitantibus ſe vel alios ad affectum graviorem convenire, et ſic poni ab initiis, ubi proprie cauſſali particulæ locus non erat, inductio- ne facile probari, ſi quis dubitaret, poſſet. Eadem eſt ratio τὸ; *Nam* in verſu, quem ſtatim laudat e Georg. 4, 445: ubi Servius, *Hodie*, inquit, *NAM particula poſtponitur, antea præponebatur*. Et ſane ſæpe ita Terentius. In illo *Tam magis* ex *Æn.* 7, 787, itidem particula eſt, in qua a vulgari ratione diſ- ceſſit Maro,

16 *magis ad malefaciendum viget.* [Pleni talibus antiqui: sicut initio Eunuchi Terentius, *Quid igitur faciam?* inquit. *Allusit tandem leno.*] Catullus in Epithalamio,

———— *Dum innuptaⁿ manet, dum chara suis est,*

17 cum prius *dum* significet *quoad*, sequens *usque* eo. Ex Græco vero translata vel Sallustii plurima, quale est, *Vulgus amat fieri*: vel Horatii: nam id maxime probat hoc,

———— *Nec illi*

Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ^o.

Et^p Virgilii,

———— *Tyrrhenum navigat æquor.*

18 Et jam vulgatum actis quoque, *Saucius peccus.* Ex eadem parte figurarum^a *additio* et *abjectio* est. Illaque^r prior^a videri potest supervacua, sed non sine gratia est:

^a intacta est ap. Catullum.   ^o harenæ Jenf. herænæ G.   ^p vel G.
^a prior G. priore inf. Jenf.   ^r Illa quæ G.   ^s om. G. Jenf.

16. *Pleni talibus*] Qualibus? Si exempla inspicias, talibus ubi initia sermonis particulas habent continuandæ orationi proprias. Hæc ergo quæ inclusimus trajecta puto, jungenda verbis, *Cum* quis *sermonis initium* fit. Deinde aptius etiam cohærebit proximum e Catullo exemplum, in quo *dum* repetitur &c.

16. *Allusit tandem leno*] Undecunque sumtum hoc fit, illud *tandem* figuram hic facit, ab initio sententiæ positum. Sed respiciunt nimirum talia, apud Comicos præsertim, non contextum orationis, sed rerum ipsarum et cogitationum adeo seriem, in qua præcessit, quod tali particula indicatur.

16. *Dum innupta*] Vulgo ediderant apud Catullum in Epithal. f. 62, 45, *Sic virgo dum intacta manet, tum cara suis est.* Sed eandem particulam repeti, docet hic Fabius, *dum*, significatione duplici, ut et protasi serviat, et apodosis. Respondent huic puellarum carmini mox juvenes, *Sic virgo dum intacta manet, dum inculca senescit*, eadem plane constructione, ut fit in amœ-

bæis. Tale etiam est illud Virg. Ecl. 8, 41. *Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error!*

17. *Vulgus amat fieri*] Vid. Ciaccon. et Cort. ad Sall. Jug. 38, 1. *Impetu atque aliis omnibus, quæ ira fieri amat*: ad quem locum a Quintiliano hic respici putat Cor-tius, eumque e Græcis illustrat.

17. *Horatii*] Cujus plurimos omnium generum Græcismos notant passim interpretes. Locum Fabio laudatum Sat. 2. 6, 83, non omisit in Hellenolexia Vechnerus 1, 2, 24, 7 p. 332. ubi pulchre hanc constructionem cum Cæsaris illa voce comparat apud Plut. Ca-ton. extr. p. 1456, Ὡ κάρων, φθονῶ σοι τῆ θανάτου καὶ γὰρ ἐμοὶ οὐ τῆς σαρῦ σωτηρίας ἐφθόνισας.

17. *Tyrrhenum*] Ex Æn. 1, 67. Græcismus est in ellipsi præpositionis.

18. *Et jam vulgatum actis*] Divisi etiam, quod faciendum Burmannus viderat. De *actis diurnis*, quæ nostris *Gazettis*, et *Novellis* ex aliqua parte respondent, copiose Lipsi. Taf. Ann. 5. Exc. A.

Nam^t neque Parnasi vobis juga, nam neque Pindi.

Potest enim deesse alterum *nam^u*. Et apud Horatium illud,

——— *Fabriciumque,
Hunc, et intonsis^v Curium capillis.*

Et^x detractiones, quæ in complexu sermonis aut *vitium* habent, aut *figuram*. Figuram^y, ut, *Accede ad ignem hunc: jam calefces plus satis: plus enim quam satis est.*
^z De altera, quæ *detraçtio^z est*, pluribus dicendum^b est. 19
Utimur vulgo et comparativis pro absolutis, ut cum se quis *infirmiorem* esse dixerit^c: duo inter se comparativa committimus, *Si te jam, d Catilina, comprehendendi, si interficijuffero, credo, erit verendum mihi, ne non hoc^e potius omnes boni serius a me, quam quisquam crudelius factum esse dicat.* Sunt illa non similia solœcismo quidem, sed tamen^f numerum mutantia, quæ et tropis assignari solent, ut de uno pluraliter^g dicamus,

Sed nos immensum spatiis confecimus æquor:
et de pluribus singulariter,

Haud secus ac patriis acer Romanus in armis.

Specie diversa, sed genere eadem et hæc sunt,

*Nerve tibi ad solem vergant vineta cadentem:
Nec^h mihi tum molles sub dioⁱ carpere somnos,
Neu dorso nemoris libeat jacuisse per herbas:*

21

^t Nam—juga om. G. Jenf. et paullo post inf. post alterum. ^u om. G.
^v incommis Horat. ^x Sic G. Jenf. et plur. ap. Bur. Est etiam adjectio—
habet al. vid. not. ^y om. Jenf. ^z Nam inf. G. Jenf. ^a detraçtioe
quod legunt detraçtione Jenf. et al. ^b adjiciendum G. Jenf. Fuit forte
o dicendum h. e. non dicendum. ^c dicit G. Jenf. ^d om. iid. ^e om.
iid. ^f numero tamen iid. ^g plura G. ^h Ne G. ⁱ divo G. Jenf.

18. *Nam neque Parnasi*] Virg. Ecl. 10, 11. *Fabriciumque* Hor. 1, 12, 40. Forte hoc vult, *Hunc* illud posse omitti.

18. *Et detraçtiones*] Cum exemplum, quod sequitur ex Terentii Eun. 1, 2, 5, ad detractionem multo facilius referri possit; *plus satis* enim dictum est pro *plus quam satis est*: revocavi lectionem antiquam. Sed non ideo mutilum adhuc esse et lacerum crudeliter hunc locum, negaverim. Quid enim sibi volunt ista, *De altera, quæ de-*

tracçtio est, pluribus dicendum est? et statim transit ad *comparativa* pro absolutis posita. Sine dubio maleficium hic est, et immedicabile copiis quidem nostris vulnus.

19. *Si te jam, Catilina*] Ex Cat. 1, 2. *Sed nos* Virg. Georg. 2, 541. *Haud secus* Georg. 3, 346. *Nerve tibi* Georg. 2, 298. *Nec mihi* Georg. 3, 435. Illud prius Fabii pertinere ad locum Virgilii penultimum, *postea* vero ad ultimum, attendenti satis apparet.

non enim nescio, cui^k alii prius, nec postea sibi uni, sed omnibus præcipit. Et de^l nobis loquimur tamquam de aliis, *Dicit Servius, Negat Tullius*. Et nostra persona utimur^m pro aliena, et alios pro aliis fingimus. Utriusque rei exemplum pro Cæcina. Pisonem, adversæ partis advocatum, alloquens Cicero dicit, *Restituisse te dixiⁿ, Nego me^o edicto prætoris restitutum esse*: verum enim^p illud restituisse Æbutius dixit; Cæcina, *nego me^o edicto prætoris restitutum esse*. Ubi^r et ipsum dixi, extrita^s syllaba, figura in verbo est. Illa quoque ex eodem genere possunt videri, quam^t nos *interpositionem* vel *interclusionem* dicimus, Græci *παρένθεσιν* vocant, dum continuationi sermonis medius aliquis sensus intervenit, *Ego^u cum te (mecum enim sæpissime loquitur) patriæ reddidissem*. Cui adjiciunt *hyperbaton*, non^x illud, quod inter tropos esse voluerunt: sed^z alterum, quod est ejus^a figuræ sententiarum, quæ ἀποσροφή dicitur, simile, cum^b non sensus mutatur, verum forma eloquendi:

———— *Decios, Marios, magnosque Camillos, Scipiadas duos bello, et te, maxime Cæsar.*

25 Acutius adhuc in Polydoro:

Fas omne abrumpit^c, Polydorum obtruncat, et auro Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

^d Qui tam parva momenta nominibus^e discreverunt, *μετάθεσιν* vocant, quam et aliter fieri putant:

Quid loquor^f? aut ubi sum?

26 Conjunxit^s autem *παρένθεσιν* et ἀποσροφήν Virgilius in illo loco,

^k an G.   ^l omnibus *inf. G.*   ^m om. G.   ⁿ dixisti *est ap. Cic. male.*
^o ex *inf. G. et ita ap. Ciceronem.*   ^p om. Jenf.   ^q ex *inf. G.*   ^r om. G. Jenf.   ^s excussa *iid.*   ^t unum quod *int. iid.*   ^u enim *inf. G.*
^x non illud *om. G. Jenf.*   ^z om. *iid.*   ^a ei G.   ^b et non sensum mutat Jenf.   ^c abruptit G.   ^d li *inf. G.*   ^e nobis Jenf. ex noibus,
^f loquar Jenf.   ^g conj. autem *om. G.*

22. *pro Cæcina*] c. 29. Cæterum nemo, spero, reprehendet, nos levi trium vocum transpositione lucem huic loco reddidisse. Satis est ponere hic, quomodo editum fuerit, *Verum enim illud restituisse Æbutius dixit*. *Nego me*, Cæcina, edicto Prætoris restitutum esse. *Ubi*

et &c. Ut nunc dedimus, aperte declarat Fabius, Advocatis tribui sive Patronis verba litigatorum.

23. *Ego cum te*] Pro Milon. c. 34. *Decios* Virg. Georg. 2, 169. *Fas omne* Æn. 3, 55. *Quid loquor* Æn. 4, 595. *Haud procul* Æn. 8, 642.

*Haud^h procul inde citæ Metium in diversa quadrigæ
Distulerant, (at tu dictis Albane maneres)
Raptabatque viri mendacis viscera Tullus.*

Hæc schemata, et¹ his similia, quæ¹ erunt per¹ *mulationem*, 27
adjectionem, *detraktionem*, *ordinem*, et convertunt in se au-
ditorem, nec languere patiuntur subinde aliqua notabili
figura excitatum: et habent quamdam ex illa vitii simili-
tudine gratiam, ut in cibus interim acor ipse jucundus est.
Quod continget, si^m neque supra modum multæ fuerint,
nec ejusdem generis aut junctæ aut frequentes: quia fa-
tietatem, ut varietas earum, ita raritas effugit. Illud est 28
acrius genus, quod non tantum inⁿ ratione positum est
loquendi, sed ipsis sensibus cum gratiam, tum etiam vires
accommodat. E quibus primum sit, quod sit per *adjectionem*:
plura sunt genera: nam et verba geminantur, vel
amplificandi gratia: ut, *Occidi, occidi, non Sp. Melium*;
alterum est enim, quod indicat, alterum, quod affirmat:
vel miserandi, ut,

Ab Corydon, Corydon^o:——

Quæ eadem figura nonnumquam per *ironiam* ad elevan- 29
dum convertitur. Similis geminationis^p post aliquam^q
interjectionem repetitio est, sed^r paullo etiam vehemen-
tior, *Bona, miserum me!* (*confumtis enim lacrimis tamen in-*
fixus animo hæret dolor) *bona, inquam, Cn. Pompeii acer-*
bissimæ voci subiecta præconis. Vivis, et vivis non ad depo-
nendam, sed ad confirmandam audaciam. Et ab iisdem 30
verba plura acriter et^s instanter incipiunt, *Nihilne te noc-*
turnum præsidium palatii, nihil urbis vigilæ, nihil timor po-
puli, nihil consensus bonorum omnium, nihil hic munitissimus^t
habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque moverunt[?]
et iisdem desinunt, *Quis^u eos postulavit? Appius: quis pro-* 31
duxit? Appius. Quamquam hoc exemplum ad aliud quo-
que schema pertinet, cujus initia inter se et fines iisdem
sunt, *quis et quis, Appius et Appius.* Quale est, *Qui sunt,*
qui fœdera sæpe ruperunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui

^h At G.   ⁱ aut G. Jenf.   ¹ quærent G. quærent Jenf.   ^m siveque
Jenf.   ⁿ ratione inpositum *id.*   ^o *om. id.*   ^p sed *inf. G.*   ^q quana
Jenf.   ^r et G.   ^s quam Jenf.   ^t inimicissimus *id.*   ^u qui G.

28. *Occidi, occidi*] Pro Milon.   *Nihilne* Cat. 1, 1. *Quis eos postu-*
c. 27. *Ab Corydon* Virg. Ecl. 2,   *lavit?* pro Milon. 22. *Qui sunt,*
69. *Bona, miserum me* Cic. Phil.   *qui fœdera* ad Her. 4, 14. *Vigi-*
2, 26. *Vivis, et vivis* Cat. 1, 2.   *uas tu* pro Muræn. c. 9.

crudele^x *bellum in Italia gesserunt?* *Carthaginienſes. Qui ſunt, qui Italiam deformaverunt?* *Carthaginienſes. Qui ſunt, qui ſibi ignoſci poſtulant?* *Carthaginienſes.* Etiam in contrapofitis vel comparativis ſolet reſpondere primorum^y verborum alterna repetitio, quod^z modo hujus eſſe loci potius dixi: *Vigilas tu de nocte, ut tuis conſultoribus*^a *reſpondeas; ille, ut eo, quo intendit, mature cum exercitu perveniat. Te gallorum; illum buccinarum cantus exſuſcitatur. Tu actionem inſtituis, ille aciem inſtruit. Tu caves, ne conſultores*^b *tui; ille, ne urbes aut caſtra capiantur.* Sed hac gratia non fuit contentus orator, vertit in contrarium eandem figuram: *Ille tenet et ſcit, ut hoſtium copie; tu, ut aquæ pluviæ arceantur. Ille exercitatus*^c *eſt in propa-*
 34 *gandis ſinibus, tu in regendis.* Poſſunt media quoque reſpondere vel primis, ut,

Te nemus Anguitiæ^d, *vitrea te Fucinus unda;*

vel ultimis, *Hæc navis onuſta præda Sicilienſi, cum ipſa quoque eſſet ex*^e *præda.* Nec quiſquam dubitabit^f, idem poſſe fieri iteratis utrimque mediis. Reſpondent primis et ultima, *Multi et graves dolores inventi parentibus, et*
 35 *propinquis multi.* Eſt et illud repetendi genus, quod ſemel propoſita iterat et dividit,

*Iphitus et Pelias mecum, quorum Iphitus ævo
 Jam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulixi.*

36 *ἐπάνοδος* dicitur Græce, noſtri *reſſionem* vocant. Nec ſolum in eodem ſenſu, ſed etiam in diverſo eadem verba contra ſumuntur^g, *Principum dignitas erat pene par, non par fortatte eorum, qui ſequebantur.* Interim^h variaturⁱ caſibus hæc et generibus^l iteratio^m, *Magnus eſt labor dicendi, magna res eſt*ⁿ: et apud Rutilium longiore *περιόδος*, et^o hæc initia^p ſententiarum ſunt, *Pater hic tuus? patrem hunc appellas? patris tu*^q *hujus filius es?* Fit caſibus modo
 37 hoc ſchema, quod *πολύπτωτον* vocant. Conſtat et aliis

^x bellum crudeliſſime gesserunt G. Jenſ.   ^y primo Jenſ.   ^z quod hujusmodi eē loci Jenſ.   ^a cultoribus Jenſ.   ^b conſultatoribus G.   ^c exercitatur iid.   ^d Angitiæ iid.   ^e etiam Jenſ.   ^f Sic G. dubitavit al.   ^g om. G.   ^h Jam G.   ⁱ variatis G.   ^l fit inf. G.   ^m retractatio Jenſ.   ⁿ om. G.   ^o ſed conj. Reg.   ^p vitia G.   ^q tui filius eſt G. Jenſ.

34. *Te nemus*] *Æn.* 7, 759. *Hæc navis* Cic. *Verr.* 5, 17. *Multi et graves* *Verr.* 5, 45. *Iphitus*

Æn. 2, 435. *Principum dignitas* pro *Lig.* c. 6. *Quod autem tempus* pro *Cluent.* c. 60.

etiam modis : ut pro Cluentio, *Quod autem tempus venendi dandi? illo^r die? in illa frequentia? Per quem porro datum? unde sumtum? quæ porro interceptio poculi? cur non de integro autem datum?* Hanc rerum conjunctam diversif- 38
tatem Cæcilius ^{μεταβολήν} vocat: qualis est pro Cluentio locus in Oppianicum, *Illum tabulas publicas violasse^t, Censorias corrupisse, decuriones universi judicarunt: cum illo jam^u nemo rationem, nemo rem ullam contraherat: nemo illum^x ex tam multis cognatis et affinibus tutorem umquam liberis suis scripsit^z*, et deinceps adhuc multa. Ut hæc in 39
unum congeruntur, ita contra illa dispersa sunt, quæ a Cicerone *dissipata* dici puto,

*Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arboræi fœtus alibi^a,*

et deinceps. Illa^b vero apud Ciceronem mira figurarum 40
mixture deprehenditur, in qua et primo verbo longo^c post intervallo redditum est ultimum, et media primis, et mediis ultima congruunt: *Vestrum jam hic factum deprehenditur^d, Patres conscripti, non meum: ac pulcherrimum quidem factum: verum, ut dixi, non meum, sed vestrum.* Hanc frequentiore repetitionem ^{πλοκήν} vocant, quæ fit 41
ex permixtis figuris, ut supra dixi, utque se habet epistola ad Brutum, *Ego cum in gratiam redierim cum Appio Claudio, et redierim per Cn. Pompeium, te^e ego ergo cum^f redierim.* Et in iisdem sententiis crebrioribus mutata declina- 42
tionibus iteratione verborum: ut apud Persium,

————— *Usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?*

^r unde illa iid.   ^s Cælius G.   ^t violari Jenf. Larini Cic. vid. not.
^u om. G. Jenf.   ^x ullum Jenf.   ^z scripsisset G.   ^a om. G. Jenf.
^b Illa vero om.   ^c et inf. G.   ^d Vid. leg. repreh. et sic Vidov.   ^e et
Jenf.   ^f qd G. q̄ Jenf.

38. *Illum — violasse*] Sumamus hanc occasionem discendi ingenia librariorum. Est apud Ciceronem pro Cluent. c. 14 *Illum tabulas publicas Larini censorias corrupisse.* Cum, qui describeret ista apud Fabium, quid sibi vellet illud *Larini*, non comminisceretur, et forte ultima syllaba non satis appareret, *sulpicatus* est, et posuit *violari*, ut habet Jenfoni editio: illud porro in *violasse* mutavit Regius. Sed

quod apud Ciceronem ita legi ait, nescio quid sit. Certe varietatis nullius mentionem faciunt editiones præstantissimæ: et est penes me liber Ven. 1495, fol. editus, in quo ibidem sic legitur. Nescio igitur, utrum fides Regii an memoria vacillaverit.

39. *a Cicerone dissipata*] de Orat. 3, 54. vid. supra 9, 1, 35. Locus Virgiliti est Georg. 1, 54. Persii autem 1, 27.

43 Et apud Ciceronem, *Neque enim poterat iudicio ex his damnatis, qui iudicabantur.* Sed sensus quoque toti, quem ad modum cœperunt, desinent: *Venit ex Asia, hoc ipsum quam^s bonum? Trib. pleb. venit ex Asia.* In eadem tamen periodo et verbum ultimum primo^h refertur, tertium jamⁱ sermone adjectum^k est, *Verum tamen venit.* Interim sententia quidem repetitur, sed^l eodem verborum ordine, *Quid Cleomenes facere potuit^m? Non enim possum quemquam insimulare falso. Quid, inquamⁿ, Cleomenes*
 44 *magno opere facere potuit?* Prioris sententiæ verbum ultimum, ac sequentis primum^o frequenter est idem: quo quidem schemate utuntur poetæ sæpius,

*Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo,
 Gallo^p, cuius amor tantum mihi crescit in boras.*

Sed^q ne oratores quidem raro: *Hic tamen vivit: vivit?*
 45 *immò vero etiam in senatum venit.* Aliquando, sicut in geminatione verborum diximus, initia quoque et clausulæ sententiarum aliis, sed non alio tendentibus verbis, inter se consonant. Initia hoc modo, *Dederim periculis omnibus, obtulerim insidiis, objecerim invidiæ.* Rursus clausulæ: ibidem statim, *Vos enim statuisstis, vos sententiam dixistis, vos iudicastis.* Hoc alii *μειωνυλιαν^s*, alii *disjunctionem* vocant, utrumque (etiãsi est diversum) recte. Nam est nominum idem significantium separatio. Congregantur quoque verba idem significantia: *Quæ cum ita sint, Catilina, perge quo cœpisti: egredere aliquando ex urbe: patent*
 46 *portæ: proficiscere.* Et^t in eundem alio libro, *Abiit, excessit, evasit.* Hoc Cæcilio *πλεονασμὸς* videtur, id est, abundans supra necessitatem oratio: sicut illa, *Vidi oculos^u ante ipse meos.* In illo enim *vidi* inest *ipse*. Verum id, ut alio quoque loco dixi, cum supervacua oneratur adjectione, vitium dicitur^x: cum autem auget manifestam sententiam, sicut hic, virtus. *Vidi, ipse, ante ocu-*
 47 *los, quot^y verba, totidem^z sunt affectus.* Cur tamen hæc proprie nomine tali notarit, non video. Nam et ge-

g tanquam G. h primum G. l etiam sermoni conj. Capper. k ab-
 jectum Jenf. l sed eodem om. G. Jenf. m potuerit G. n enim G.
 o om. G. Jenf. p om. G. q Sic quæ or. G. r vivit? inf. G.
 s *κοινωνίαν* G. t Est G. u oculis—meis Jenf. x est G. Jenf.
 y quot verba om. iid. z tot fœtus G.

43. *Quid Cleomenes*] Cic. Verr. 5, 41. *Pierides* Virg. Ecl. 10, 72. *Hic tamen* Catil. 1, 1. *Quæ cum* ita Catil. 1, 5. *Abiit, excessit, evasit, erupit* Cat. 2, 1. *Vidi oculos* Virg. Æn. 12, 638.

minatio, et repetitio, et qualiscumque adjectio, *πλεονασμὸς* videri potest. Nec verba modo, sed sensus quoque idem facientes, acervantur: *Perturbatio istum mentis, et quædam scelerum offusa^a caligo, et ardentes furiarum faces^b excitaverunt. Congeruntur et diversa: Mulier, tyranni scæva^c 48 crudelitas, patris amor, ira præceps, temeritas, dementia. Et apud Ovidium,*

*Sed grave Nerëidum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ visceribus veni^{at} bellua ponti
Exsaturanda meis.*—¹¹¹₁₁₂

Inveni^d, qui et hoc vocaret^e *πλοκὴν^f*, cui^g non assentio: 49 cum sint unius figuræ mixta quoque, et idem, et diversum significantia, quod et ipsum *διαλλαγὴν* vocant: *Quæro ab inimicis, sint^h ne hæc investigata, comperta, patefacta, sublata^l, delata^m, exstincta per me?* *Investigata, comperta, patefacta*, aliud ostendunt; *sublata, delata^m, exstincta* †, sunt inter se similia, sed non etiam prioribus. Et hoc autem ex- 50 emplum, et superius, aliam quoque efficiunt figuram, quæ, quia conjunctionibus caret, *dissolutio* vocatur; apta, cum quid instantius dicimus: nam et singula inculcantur, et quasi plura fiunt. Ideoque utimur hac figura non inⁿ singulis modo verbis, sed sententiis etiam: ut Cicero dicit contra concionem Metelli, *Qui indicabantur, eos vocari, custodiri, ad senatum adduci iussi^o; in senatu sunt positi*: et totus hic locus^p. Hoc genus *βραχυλογίαν* vocant, quæ potest esse *copulata dissolutio*. Contrarium^q est schema, quod conjunctionibus abundat. Illud *ἀσύνδετον*, hoc *πολυσύνδετον* dicitur. Hoc est vel iisdem sæpius repetitis, ut,

— *Tectumque, laremque,* 51

Armaque, Amyclæumque canem, Cressumque pharetram: vel diversis, 52

^a effusa G. Jenf. ^b face Jenf. ^c scæva id. ^d om. G. ^e om. G. ^f usque deducet inf. Jenf. G. ^g cui—inimicis om. G. ^h per me inv. G. ⁱ id est inf. G. ^l sublata—patef. om. ^m delata Jenf. bis G. [†] Hic inf. G. omissa ante h. m. vocare. Cui non assentior, cum sint unius figuræ mixta quoque et idem et diversum significantia, quod et ipsum dialogen vocant. Quæro ab inimicis, sint ne hæc investigata, comperta, id est patefacta, sublata delata exstincta. ⁿ om. G. Jenf. ^o iussit in se natum Jenf. ^p talis inf. Jenf. ^q Ut est id sche. G.

48. apud Ovidium] Met. 5, 17. Illa *Quæro ab inimicis* puto et ipsa esse ex oratione Ciceronis contra concionem Metelli trib. pl. qui acta ipsius in causa Catiinaria vexa-

verat, non minus quam quæ deinde laudantur s. 50.

51. *Tectumque*] Virg. Georg. 3, 344. *Arma virumque* Æn. pr. *Hic illum* Ecl. 1, 43.

Arma virumque, ———
Multum ille et terris, ———
Multa quoque et bello. ———

53 Adverbia quoque et pronomina variantur,

Hic illum vidi juvenem, ———
Bis senos cui nostra dies, ———
Hic mihi responsum primus dedit ille petenti.

54 Sed utrumque horum *coacervatio*. Etenim^s tantum juncta aut dissoluta. Omnibus scriptore sua nomina dederunt, sed varia, et ut^t cuique fingentiⁿ placuit. Fons quidem unus, quia acriora facit et instantiora, quæ dicimus, et vim quamdam præ se ferentia, velut sæpius erumpentis affectus. *Gradatio*, quæ dicitur *κλιμαξ*, apertioem habet artem, et magis affectatam, ideoque esse rarior debet. 55 Est autem ipsa quoque adjectionis; repetit enim, quæ dicta sunt: et, priusquam ad aliud descendat, in prioribus resistit. Ejus exemplum ex Græco notissimo transferatur; *Nec^x hæc dixi quidem, sed nec scripsi: nec scripsi quidem, sed nec obii legationem: nec obii quidem, sed nec persuasi Thebanis*. Sunt^z tamen erudita^a et Latina: *Africano virtutem industria, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit: et Calvi, Non ergo magis pecuniarum repetundarum, quam majestatis, neque majestatis magis, quam Plautiæ legis, neque Plautiæ legis magis, quam ambitus, neque am-*

^r et bello om. G. Jenf.   ^s et G. Jenf.   ^t unicuique Jenf.   ⁿ finire G.   ^x Non enim dixi qu. sed non obligationem sed non persuasit hæc vanis G. Jenf. *nisi quod* G. pro vanis habet navis.   ^z sint Jenf.   ^a tradita G.

55. ex Græco notissimo] Demost. pro Corona et Ctesiph. c. 55. οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, ἢ ἔγραψα δέ· ἠδὲ ἔγραψα μὲν, ἢ ἐπέσχευσα δέ· ἠδὲ ἐπέσχευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θεβαίους· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ παντὸς ἄχρι τῆς τελευταίας διεξήλθον, ἢ ἔδωκ' ἑμαυτὸν ἡμῶν ἀπλῶς κ. τ. λ. Nisi igitur malus fuit interpres Fabius, ita dedit priora, vel non multo aliter, *Neque hæc dixi quidem, sed non scripsi; neque scripsi quidem, sed non obii legationem: nec obii quidem, sed non persuasi Thebanis*. Aquila Romanus p. 21, Pithæci: *Et non dixi hæc quidem, non autem scripsi: nec*

scripsi quidem, non profectus sum autem ad legationem: nec profectus quidem, non persuasi autem Thebanis. Quæ sensu conveniunt, sed a lectione MSS. Fabii nimis recedunt. Illa τῆς nec repetitio videtur negare omnia, cum tamen, ut ex serie proposita apparet, confirmet Demosthenes, a se facta esse omnia, intermissum nihil esse. Si illud nec post adverbativam sed omnino est a Fabio, interpretandum erit per non etiam: et tamen umbrarum aliquid orationi offundet.

56. Africano] Jam usus est eo exemplo Auctor ad Her. 4, 25.

bitus magis, quam omnium legum † judicia perierunt. In- 57
venitur apud poetas quoque, ut^b apud Homerum de^c
scepro, quod a Jove ad Agamemnonem usque deducit :
et apud nostrum etiam tragicum,

*Jove propagatus est (ut perhibent^d) Tantalus,
Ex Tantalō^e Pelops, ex Pelope autem satus
Atreus, qui nostrum porro propagat genus.*

At quæ per detractiōnem fiunt figuræ, brevitatis novitatis- 58
que maxime gratia petuntur: quarum una est ea, quam
libro proximo in figuras^f distuli, *synecdoche*, cum sub-
tractum verbum aliquod satis ex ceteris intelligitur: ut
Cœlius^g in Antonium, *Stupere gaudio^h Græcus*. Simul
enim auditur, *cœpit*. Cicero ad Brutum, *Sermo nullus
scilicetⁱ, nisi de te: quid enim potius? Tum Flavius, Cras^j,
inquit^m, tabellariusⁿ, et ego ibidem has^o inter cœnam exa-*

† omnia *inf. Aquila ap. Burm. qui probat.* ^b et G. ^c disceptorque
Jenf. ^d prohibent G. ^e ortus *inf. G. Jenf.* ^f fig. *συνεκδοχή* distuli
eum G. fig. ex *synecdoche* dist. cum Jenf. ^g Cæcilius Jenf. ^h gau-
dere G. ⁱ f. nisi te Jenf. *illud f. nota τῆς scilicet.* ^j Sic G. eras Jenf.
oras *Almel. erras al.* ^m Sic G. Jenf. et *MSS. pl. ap. Bur. om. al.* ⁿ ta-
bellarie G. *rel.* ^o orans omnes. *vid. not.*

57. *apud Homerum*] Ἰλ. ε'. 101.
ubi Agamemnon

* Ἐστὶ σκῆπτρον ἔχων· (τὸ μὲν ἠφαιστος
καί με τεύχων·

* ἠφαιστος μὲν δ᾽ ἄνε Διὶ Κρονίῳ ἀνακτι·
Αἰτάρ ἄρα Ζεὺς δ᾽ ἄνε διακτόρου Ἄργει-
φύτη· κ. τ. λ.

Sic enim porro ad Pelopa, Atreum,
Thyesten, Agamemnona denique
pervenit.

57. *apud nostrum trag.*] Inter
incerta adhuc referunt viri docti:
nominatim Scriverius in fragm.
Trag. p. 171.

58. *Cras, inquit, tabellarius*] Ut
nunc legitur hic locus, elegans om-
nino exemplum est illius *synecdo-
ches*, quæ verba quædam sententiæ
necessaria, sed facile intelligenda,
ex serie orationis reticet. Quis enim
non facile ita suppleat, *Sermo nul-
lus habitus est a nobis scilicet, nisi
de te. Quid enim loqueremur po-
tius? Tum Flavius, Cras, inquit,
tabellarius ibit ad Brutum: et ego
ibidem has literas inter cœnam ex-*

aravi. Nimirum felix Burmanni
conjectura cum iis, quas supra ad-
duxi, auctoritatibus fulciatur; non
dubitavi in contextum eam recipere,
et ita lucem reddere loco alioquin
obscurissimo. Ac reliqua quidem
excusatione non indigent. Solum
illud audax nimium videatur, *orans*,
quod est in omnibus libris, muta-
tum in *has*. Et sane alio in loco
illud non temere ferendum fuerit.
Sed si cogitemus fontem corruptio-
nis, nempe *exaravi* in *exoravi* mu-
tatum facillimo lapsu; et peccatum
in præcedenti *cras*, pro quo *oras*,
quod habent libri aliqui, forte in
margine scriptum huc irrepfit: æ-
quum fuerit, dare hanc veniam sen-
tentiæ. Sed cui nimium summis-
se nobis videbimur, ille vel pro *orans*
cenans legat, i. e. *cœnans*, vel re-
ponat per nos ipsum *orans*, et in-
terpretetur, ut voluerit. Ceterum
de *Flaviis*, qui huc pertinere pos-
sint forte, erudite ad h. l. Burman-
nus,

59 *ravi*^p. Cui familia sunt illa^q, meo quidem iudicio, in quibus verba decenter pudoris gratia subtrahuntur,

*Novimus et qui te, transversa tuentibus hircis,
Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.*

60 Hanc^r quidam *aposiopesis* putant, frustra. Nam, illa quid taceat, incertum est, aut certe longiore sermone explicandum: hic unum verbum, et manifestum quidem, desideratur: quæ si *aposiopesis* est, nihil, in quo deest aliquid,

61 non^s idem appellabitur. Ne ego illud quidem *aposiopesis* semper voco, in quo res quæcumque relinquitur intelligenda, ut ea, quæ in epistolis Cicero, *Data Lupercalibus, quo die Antonius Cæsari*^t: quia nihil hic aliud intelligi

62 poterat, quam hoc, *diadema imposuit*. Altera est *per de- tractionem* figura, de qua modo dictum est, cui conjunctiones eximuntur. Tertia, quæ dicitur *συνεξευγμένον*, in qua unum ad verbum plures sententiæ referuntur, quarum unaquæque desideraret illud, si sola poneretur. Id accidit aut præposito verbo, ad quod reliqua respiciant: *Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia*: aut illato, quo plura cluduntur^u: *Neque enim is es, Catilina, ut te aut pudor umquam a turpitudine, aut metus a periculo,*

63 *aut ratio a furore revocaverit*. Medium quoque potest esse, quod et prioribus et sequentibus sufficiat. Jungit autem et diversos sexus; ut cum marem feminamque *filios*

64 dicimus: et singularia pluralibus miscet. Sed hæc^v adeo sunt vulgaria, ut sibi artem figurarum asserere non possint.

^p Sic G. Alm. et Voss. 2. exoravi rel.

^q om. Jenf.

^r Hic Jenf.

^s om. G. Jenf. ^t nihil obtulit lufitque *inf.* Jenf. et plur. apud Burn. etiam *Gibson*. non enim obtulit lufit G.

^u clauduntur Jenf. ducuntur G.

^v om. G.

59. *Novimus et*] Virg. Ecl. 3, 8.

61. *Cicero*] Epistola non exstat. Sed rem ipsam graviter et cum summa indignatione exponit Phil. 2, 33. sq. Illud *imposuit* intelligendum, ut multa alia, de pleno conatu, per quem non stetit, quo minus res fieret. Sic Paradoxo 6, 2. *Utrum tandem pluris æstimemus pecuniam Pyrrhi, quam Fabricio dabat, an continentiam Fabricii, qui illam pecuniam respudiabat?*

62. *συνεξευγμένον*] Illud, quod vulgo *zeugma*, ζευγμα, *junctionem*, vocant Grammatici. Exemplum primum est Cic. pro Cluent. c. 6. quod iterum laudat mox s. 77. aliterum Catil. 1, 9.

63. *marem feminamque filios*] Sic Paulus l. 84 de V. S. *Filii appellatione omnes liberos intelligimus*. De fratrum appellatione res nota itidem, præsertim ICtis: et erudite hic monuit quædam Burn.

Illud plane figura est, qua diversa sermonis forma conjungitur,

———— *Sociis tunc, arma capeffant*^x,
Edico, et dira bellum cum gente gerendum.

Quamvis enim pars [bellum^y] posterior participio infistat, utrique tamen convenit illud *edico*: nam^z utrique de- tractionis gratia facta conjunctio. Συνοικείωσιν vocant, quæ duas res diversas colligat: *Tam deest avaro*^a, *quod habet, quam quod non habet*. Huic diversam volunt esse⁶⁵ distinctionem, cui dant nomen παραδιασολήν, qua familia discernuntur^b: *Cum te pro astuto sapientem appelles, pro confidente fortem, pro illiberali diligentem*: quod totum^c pendet ex finitione, ideoque, an figura sit, dubito. Cui contraria est ea, quæ α vicinia transit ad diversa aut familia,

———— *Brevis esse laboro,*
Obscurus fio,

et quæ sequuntur. Tertium est genus figurarum, quæ^d 66 aut similitudine aliqua vocum, aut paribus, aut contrariis vertunt^e in se aures, et animos^f excitant. Huic nomen est^g παρανομασία^h, quæ dicitur *agnominatio*. Ea non unoⁱ modo fieri solet, sed ex vicinia quadam prædicti nominis ducta, casibus declinatur: ut^l Domitius Afer pro Cloantilla^m, *Mulier rerum omnium imperita, in omnibus rebus infelix*. Et cum verbo idem verbum plus significanterⁿ 67 subjungitur, *Quando homo, hostis homo*. Quibus exemplis sum in aliud usus, sed in uno facilis est geminatio. Παρ-

^x capeffant Jenf.   ^y Glossam partis posterioris putat Burm. recte!
^z non G. Jenf.   ^a auro Jenf.   ^b discernunt G. Jenf.   ^c om. G. Jenf.
^d quod iid.   ^e convertunt G.   ^f om. G. Jenf.   ^g om. G.   ^h παρανομασία G.   ⁱ om. G.   ^l et G.   ^m Cloatilla G. Cloetilla Jenf.
ⁿ rerum felix Jenf.   ^o falsis G. falsis Kapp. φάσις invenit Regius. facilius Leid. ap. Burm.

64. *Sociis tunc*] Æn. 3, 234.
Brevis esse Horat. Art. Poet. 25.

66. *Tertium est genus*] Primum per *adjectionem*, alterum per *de- tractionem*: vid. f. 27.

67. *Quibus exemplis*] Locum mihi difficillimum sic interpretatur Wetthofius meus. *Quibus* h. e. cujus generis *exemplis*, repetitæ nimi-

rum vocis unius aut plurium, *in aliud* h. e. alio consilio et sine *sum usus*, v. g. f. 28, 29. *Sed in uno*, ubi sensus unus idemque manet vocis *geminatæ*, *facilis* dicenti ad inveniendum, et auditori ad intelligendum, *est geminatio*; *difficilior*, ubi sensus mutatur. Ego hic *Fabium*, mea forte culpa, desidero.

ωνομασία ei contrarium est, quod eodem verbo quasi falsum augetur †, *Quæ lex privatis hominibus esse lex non vi-*
 68 *debat.* Cui confinis est^p ἀνανάκλασις, ejusdem verbi contraria significatio. Cum Proculeius quereretur de filio, quod is mortem suam *expectaret*, et ille dixisset, *se vero non expectare*: Immo, inquit, *rogo expectes*. Non ex^q eodem, sed ex diverso, vicinum accipitur, cum *supplicio* afficiendum dicas, quem^r *supplicatione dignum*^s judicaris. Aliter quoque voces aut eadem^t diversa in significatione ponuntur, aut productione tantum vel correptione mutata: quod etiam in jocis frigidum, equidem tradi inter præcepta miror: eorumque exempla vitandi potius, quam imitandi gratia, pono. *Amari jucundum est,*
 70 *si curetur, ne quid infit amari.* *Avium dulcedo ad avium ducit*: et apud Ovidium ludentem,

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

71 Cornificius hanc *traductionem* vocat, videlicet alterius intellectus^x ad alterum. Sed elegantius, quod est positum in distinguenda^z rei proprietate: *Hanc reipublicæ^a pestem paullisper reprimi, non in perpetuum comprimi posse.* Et

† negatur marg. Vasc. et al.   P quæ ἀντεπίδοσις G.   q om. G. Jenf.
 r quæ supplicia G.   s dignum—aut om. G.   t eadem G. Jenf. aut
 inf. G.   x et inf. G. Jenf.   z Sic G. et MSS. plur. ap. Bur. et Obr. distinguendam rerum proprietatem al.   a publicæ om. Jenf.

67. *Quæ lex privatis*] Ex orat. in Pison. 13. Cave autem viro summo, quem libentissime alias audio, hic obtemperes, et *privatis* mutes in *privatis*. Perierit enim argumentum Tullii, qui sic ratiocinatur. Ignavos homines et indignos non honore modo, sed nomine consulum esse cum collega suo Gabinio Pisonem: qui *cupere se* dicerent revocare Ciceronem; *sed lege Clodii impediri*; qua tamen lege, falso sic dicta, nemo privatus teneri se putaret, adeo manifestis illius vitiis; nedum ut consulens in tanto omnium bonorum consensu tribuere illi quidquam deberent.

68. ἀνανάκλασις] Commodum quidem huic rei verbum, quod reflexum quasi sonum et Echo notet: sed neque damnem Gethanum illud ἀντε-

πίδοσις, quod incrementi significationem habet. Proculeius primum queritur de filio, quod is mortem suam *expectet*, cupide nimirum, et optet: negat hoc filius: hic cum *incremento* quodam occurrit ei, et sibi adeo, *immo rogo*, inquit, *expectes*, neque fatum meum præcipites. *Anaclasin* vocat, qui eodem hoc exemplo Proculeii utitur, Rutilius p. 2, Pith.

69. *Amari jucundum*] Utitur hoc exemplo etiam auctor ad Her. 4, 14. ubi tamen *festivitatem quandam inesse huic quoque generi exornationis ait*: illud etiam alterum *Avium dulcedo* habet 4, 21. Verba *Hanc reip.* sunt Cic. Cat. 1, 12. Denique *Ex oratore arator* est Phil. 3, 9.

quæ præpositionibus ^b in contrarium mutantur, *Non emissus ex urbe, sed immissus* ^c *in urbem esse videatur.* Melius atque acrius, quod cum figura jucundum est, tum etiam sensu valet, *Emit morte immortalitatem.* Illa levior ^d est, 72 *Non Pisonum, sed Pistorum; et, Ex oratore* ^e *arator.* Pessimum vero, *Ne patres conscripti videantur circumscripti; Raro evenit, sed vehementer venit.* Sic contingit, ut aliquis sensus vehemens et acer venustatem aliquam, non eodem ^f ex verbo non dissonam, accipiat. Et cur me 73 prohibeat pudor uti domestico exemplo? Pater meus contra eum, qui se legationi immoriturum dixerat, deinde vix paucis diebus insumtis re infecta redierat: *Non exigo, ut immoriaris legationi, immorare.* Nam et valet sensus ipse, et in verbis tantum distantibus jucunde consonat vox, præsertim non captata, sed velut oblata ^g: cum altero ^h suo fit usus, alterum ab adversario acceperit. 74 Magnæ veteribus curæ fuit, gratiam dicendi e ⁱ paribus contrariis acquirere. Gorgias in hoc immodicus ^l, copiosus utique ^m prima ætate Isocrates fuit. Delectatus est his etiam M. Tullius, verum et modum adhibuit non ingratae (nisi copia redundet) voluptati, et rem, alioqui levem, sententiarum pondere implevit. Nam per se frigida et inanis affectatio ⁿ, cum in acres ^o incidit sensus, innata 75 videtur esse ^p, non arcessita. *Similium* fere quadruplex ratio est. Nam est ^q primum, quoties verbum verbo simile ^r, aut non dissimile valde quaeritur: ut,

———— ^s *Puppesque tuæ, pubesque tuorum.*

et, *Sic* ^t *in hac calamitosa fama, quasi* ^u *in aliqua perniciosissima flamma: et, Non enim tam spes laudanda, quam res est.* Aut certe par est extremis syllabis consonans, *Non* 76 *verbis, sed armis.* Et hoc quoque, quoties in sententias acres incidit, pulchrum est: *Quantum possis, in eo semper experire* ^x, *ut profis.* Hoc est *πέρισον*, ut plerisque placuit.

^b propositionibus G.   ^c missus in urbe Jenf.   ^d leviora, Non G.
^e aratore orator Jenf.   ^f eandem eo verbo—accipiet G. Jenf.   ^g oblita G.
^h aliter Jenf.   ⁱ a G.   ^l immodicus G.   ^m om. G.
ⁿ affectio Jenf.   ^o aeris id.   ^p habere id.   ^q et G.   ^r om. G. Jenf.
^s Tu inf. Jenf.   ^t Sic G. Jenf. Cic. Si al.   ^u quæ Jenf.   ^x experiri G. Jenf.

75. *Puppesque tuæ*] Virg. *Æn.* 1, 399. *Sic in hac* Cic. pro Cluent. 1. extr. *Non modo ad salutem* pro Milon. 2. *Vicit pudorem* pro Cluent. c. 6. usus etiam est supra f.

62. *Abiit, excessit* Catil. 2, 1.

76. *πέρισον*] Paulo aliter accipit Aquila Rom. p. 18, Pithœi, nempe *prope exæquatum*, in quo differt ab *ισοκλήρ*, quod plane *exæquatum*

77 Cleofteus ^z *πάρισον* existimat, quod fit ^a e membris non diffimilibus. Secundum ^b, ut clausula similiter cadat, vel iisdem in ultimam partem collatis, *ὁμοιοτέλευτον* ^c, similem ^d duarum sententiarum vel plurium finem: *Non modo ad salutem ejus exstinguendam, sed etiam gloriam per tales viros infringendam.* Ex quibus fere sunt ^e, non tamen ut semper ultimis consonent, quæ *τρίκωλα* dicunt: *Vicit* ^f *pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia.* Sed in quaternas quoque ac plures hæc ratio ire sententias potest. Fit etiam singulis verbis: *Hecuba, hoc* ^g *dolet, piget, pudet:* et, *Abiit, excessit, erupit, evasit.* Tertium est, quod ^h in eodem casu cadit, *ὁμοιοπτωτον* dicitur. Sed neque, quod finem habet similem, est ⁱ *ὁμοιοπτωτον*: utique in eundem finem venit *ὁμοιοτέλευτον* ^k. Est enim *ὁμοιοπτωτον* tantum casus similis, etiamsi diffimilia sint, quæ declinantur: nec tantum in fine deprehenditur, sed respondent vel prima ^l inter se, vel mediis, vel extremis: vel etiam permutatis his, ut media primis, et summa mediis accommodentur, et quocumque modo accommodari poterunt. Nec enim semper paribus syllabis constat: ut est apud Afrum, *Amisso nuper infelicis aulae, si non praesidio inter pericula, tamen* ^m *solatio vitae* ⁿ *inter adversa.* Ea ^o vero videntur optima, in quibus initia sententiarum et fines consentiunt: ut hic, *praesidio, solatio.* Et ^p ut pene similia sint verbis, et paribus ^q cadant, et eodem desinant ^r modo. Etiam ut sint (quod est quartum) membris æqualibus, quod *ισόκωλον* dicitur: *Si, quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque iudicii impudentia valeret:* *ισόκωλον* est, et *ὁμοιοπτωτον* habet ^s. *Non minus nunc in* ^t *caussa cederet Aulus Cæcina Sexti Æbutii impudentiae, quam tum in vi facienda cessit audaciae:* *ισόκωλον, ὁμοιοπτωτον* ^u, *ὁμοιοτέλευτον.* Accedit ^x et ex illa si-

^z Cleofteus G. Cleofolchus mar. Bas. Cleofteus Colin. Cleo Stelaus Obr. ^a sic G. sit Jenf. ^b Sed nudum G. ^c *ὁμοιοτέλετον* G. ^d simile Jenf. ^e fiunt G. ^f vincit G. Jenf. ^g hæc Jenf. ^h non inf. Jenf. ⁱ est *ὁμ. om.* G. Jenf. ^k *ὁμ.* est en. *om.* G. ^l primis Jenf. ^m sed Jenf. ⁿ *om. id.* ^o Enim fere Jenf. Ejus fere G. ^p prdio. Similia G. prædio. Sim. Jenf. ^q paria G. ^r *om.* G. ^s ea inf. G. ^t Æbuti G. Jenf. ^u *ὁνομάπτωτον, ὁμοιοτέλετον* G. ^x Accidit Jenf.

membris. Nempe in hoc membro-verba paria sunt numero: hic uno vel altero addito &c.

80. Si, quantum in agro] Principium ornatissimum orationis pro

Cæcina. Dominetur pro Cluentio c. 2 dictum de invidia. Odit populus pro Muren. 36. Quod in tempore pro Cluent. 29. Est enim hæc pro Milon. 4.

gura gratia ^z, qua nomina dixi mutatis casibus repeti, *Non minus cederet, quam cessit.* Adhuc ἰμοιοτέλευτον et παρωνομασία ^a est ^b, *Neminem posse alteri dare matrimonium, nisi quem penes sit patrimonium.* Contrapositum autem, vel, ⁸¹ ut quidam vocant, *contentio* (ἀντιθετον dicitur) non uno fit modo. Nam et fit, si singula singulis opponuntur: ut in eo, quod modo dixi, *Vicit pudorem libido, timorem audacia*: et bina binis: *Non nostri ingenii, vestri auxilii est*: et sententiæ sententiis: *Dominetur in concionibus, jaceat in judiciis.* Cui commodissime subjungitur et ea species, ⁸² quam *distinctionem* diximus: *Odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit*: et, quæ sunt simili casu, dissimili sententia in ultimo locata: ut, *Quod in tempore mali fuit, nihil obsit, quin, quod in causa boni fuit, prosit.* Nec semper contrapositum subjungitur, ⁸³ ut in hoc, *Est enim ^c hæc, iudices, non scripta, sed nata lex*: verum, sicut Cicero dicit, [quod] ^d de ^e singulis rebus propositis ^f refertur ad singula: ut in eo, quod sequitur, *Quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus.* Nec semper, quod ⁸⁴ adverbium est, contraponitur: quale est apud Rutilium, *Nobis primum ^g dii immortales ^h fruges dederunt: nos, quæ ⁱ*

^z Græca Jenf.   ^a ἰμοιοτέλευτον G.   ^b om. G.   ^c igitur jud. Jenf.
^d om. Alm. Bas. Obr.   ^e om. G.   ^f ductum inf. ap. Cic.   ^g Primis
 Jenf.   ^h nobis inf. id.   ⁱ quod G. Jenf.

^{83.} *verum*—[quod] de singulis] Locus Ciceronis est de Orat. 3, 54, jam supra laudatus 9, 1, 35. Et quod de singulis rebus propositis ductum refertur ad singula. Sed credibile est tum quod tum ductum ommissa a Fabio, ut suis præceptis verba Tullii accommodaret. Si tamen retinenda sit ^h quod, facile intelligas ommissum est etiam. Non puto elegantius hujus figuræ exemplum exitare illo Verr. 4, 50; quod licet longiusculum adscribam recreandi lectoris causa. *Tenuerunt illum locum* (de Enna Siciliæ loquitur) *servi, fugitivi, barbari, hostes. Sed neque tam servi illi dominorum, quam tu libidinum: neque tam fugitivi illi a dominis, quam tu a jure et a legibus: neque tam barbari lingua et natione illi, quam tu na-*

tura et moribus: neque illi tam hostes hominibus, quam tu Diis immortalibus. Quæ deprecatio est igitur ei reliqua, qui indignitate servos, temeritate fugitivos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit?

^{84.} *apud Rutilium*] Lupum rhetora, tanquam antitheti exemplum ex oratione Demetrii Phalerei, qui etiam subjicit p. 11, Pith. *Itaque et amplissimus nobis bonos ab omnibus habetur: et propter honoris hujus dignitatem superbiam nostræ nemo vestigium experiitur.* De Atheniensibus sermonem hic esse reperitque apud eos frugibus, apparet. Cic. pro Flacco 26, *Adiunt Athenienses, unde humanitas, doctrina, religio, fruges, jura, leges, ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur.*

*soli accepimus, in omnes terras distribuimus; nobis*¹ *maiores nostri Rempubl. reliquerunt: nos etiam socios nostros de ser-*
 85 *vitute eripuimus. Est etiam assumpta illa figura, qua verba declinata repetuntur, quod ἀντιμεταβολή*^m *dicitur: Non, ut edam, vivo; sed, ut vivam, edo. Et quod apud Ciceronem conversum ita est, ut*ⁿ, *cum mutationem casus habeat, etiam similiter desinat: Ut et*^o *sine invidia culpa*
 86 *plectatur, et sine culpa invidia ponatur*^p. *Quod*^q *et eodem clauditur*^r *verbo: ut quod dicit de*^s *Roscio, Etenim, cum artifex ejusmodi sit, ut solus dignus videatur esse, qui scenam*^t *introeat: tum vir ejusmodi sit, ut solus videatur dignus, qui eo non accedat. Est et in nominibus ex diverso collocatis*^u *sua gratia: Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Olim plura de figuris, quam necesse erat: et adhuc erit, qui putet*^x *esse figuram, Incredible est, quod dico, sed verum, (ἀνδροφοράν*
 87 *vocant;)* *et, Aliquis hoc semel tulit, ego*^z *bis, ego ter. Διέξοδον*^a, *ἄφοδον, Longius evectus sum, sed redeo ad*
 88 *propositum. Quaedam verborum figuræ paullum figuris sententiarum declinantur, ut dubitatio. Nam cum est in re, priori parti assignanda est; cum in verbo, sequenti: Sive me malitiam, sive stultitiam dicere oportet. Item cor-*

¹ Nobis—eripuimus *om. iid.* ^m antimetaphora G. ⁿ et Jenf.
 • *om. id.* ^p puniatur Jenf. ^q *om. G. Jenf.* ^r concluditur G. exclud. Jenf. ^s Sextio *inf. Jenf.* ^t scenam—dignus *om. G.* ^u collocatis G. ^x putant G. ^z nego G. Jenf. ^a διέξ. ἄφ. *post propositum ponit G. recte puto.*

85. *Non, ut edam, vivo]* Socratis vox Musonio teste apud Stobæum Serm. 18 de incontinentia p. m. 167. it. Macrob. Sat. 2, 8. Commendat eam etiam Pædagogus Clementis Alexandrini 2, 1, pr. ubi festinavit Reverendissimus editor, cum emendari voluit in verbis Musonii, quæ ita habent, Διὸ καὶ προσήκει ἐσθίειν ἡμῖν ἵνα ζῶμεν, ἢ ἵνα ἰδῶμεθα, εἴγε μέλλομεν συσσεχεῖν ἀρίστῳ ἔντι τῷ λόγῳ Σωκράτους, ὃς ἐφη τῆς μὲν πολλῆς ἀνθρώπου ζῆν, ἵνα ἐσθίωσι, αὐτὸς (recte ita, quia in eadem persona substituitur; non αὐτῶν, ut jubet vir summus) δὲ ἐσθίειν, ἵνα ζῆ. Cæterum elegans hujus ἀντιμεταβολῆς exemplum habet nosfer 10, 7, 21. *Qui stultis videri eruditi volunt,*

stulti eruditius videntur.

85. *Ut et sine—ponatur]* Puniat-ur blandiebatur, credo, correctori cuidam, quod ad *plectatur* caderet melius. Sed *ponatur* est apud Ciceronem, et *puniatur* respuit sententia. Illud de Roscio est pro Quint. 25. *Si Consul Antonius* Phil. 4, 3, extr.

87. *Incredibile est]* Ex memoria forte citavit Verr. 4, 26. *Incredibilem rem dicam, sed tam claram, ut ipsum negaturum non arbitrer.*

87. *Aliquis hoc semel]* Hujus figuræ, quam hoc exemplo signat, nomen deesse puto, *incrementum* forte dici potuit. Illud quidem maneat, διέξοδον, ἄφοδον, esse nomina reditus a digressione,

rectionis eadem ratio est. Nam quod illic dubitat, hic emendat. Etiam in personæ fictione accidere quidam 89 idem putaverunt, ut in verbis etiam esset hæc figura: *Crudelitatis est mater avaritia*: et apud Sallustium in Ciceronem, *O Romule Arpinas*: quale est et apud Menandrum, *Œdipus* ^b *Otbryasius* ^c. Hæc omnia copiosius sunt exsecuti, qui non ut partem operis transcurrerunt, sed proprie libros huic operi dedicaverunt, sicut Cæcilius, Dionysius, Rutilius, Cornificius, Vifellius, alique non pauci: sed non minor erit eorum, qui vivunt, gloria. Ut 90 fateor autem, verborum figuras posse plures reperiri a quibusdam, ita iis, quæ ab auctoribus claris traduntur, meliores, non assentior. Nam in primis M. Tullius multas in tertio de oratore libro posuit, quas in oratore, postea scripto, transeundo videtur ipse damnasse: quarum pars est, quæ sententiarum potius, quam verborum sit, ut *imminutio*, *improvisa* ^d *imago*, *sibi ipsi responsio*, *digressio*, *permissio*, *contrarium*: hoc enim puto, quod dicitur *ἐναντιότης*, *sumta ex adverso probatio*. Quædam omnino non sunt 91 figuræ, sicut *ordo*, *dinumeratio*, *circumscriptio*: siue hoc nomine significatur comprehensa ^e breviter sententia, siue finitio. Nam et hæc ^f Cornificius atque Rutilius ^g schemata *λέξεως* putant. Verborum autem *concinna transgressio*, id est, *hyperbaton*, quod Cæcilius quoque putat *schemata*, a nobis est ^h interposita. Et *mutatio*, quæ ⁱ si ea 92 est, quam Rutilius *ἀλλοίωσιν* ^k vocat, dissimilitudinem ostendit hominum, rerum, factorumque: ^l si latius fiat, figura non est; si angustius, in *ἀντίθετον* cadet: si vero hæc appellatio significat *ὑπαλλαγὴν*, fatis de ea dictum est. Quod vero ^m schema est, *ad propositum subiecta ratio* ⁿ 93 Utrum, quod Rutilius *ἀπειρολογία* ^o vocat? ^p nam de illo dubitari possit, an *schemata* sit distributis subiecta ratio. Quod apud eundem primo loco positum est, *προσαπόδοσις* ^p 94 dicitur ^q, quæ ut maxime fervetur, fane est ^r in pluribus

^b om. G.   ^c Chriafius G.   ^d improvisum, imago vid. leg. ex Cic. de Or. 3, 54. vid. supra 9, 1, 35.   ^e compressa Jenf.   ^f hoc G. Jenf.
^g hæc inf. Jenf.   ^h esse G.   ⁱ et G. Jenf.   ^k ἀνομοίωσιν G.   ^l quæ inf. Jenf.   ^m Sic G. Jenf. vere al.   ⁿ ἀπειλ. G.   ^o utrum inf. G. Jenf.
^p προσάπαρσιν προσάποδοσιν G.   ^q dicit G. Jenf.   ^r om. iid.

89. apud Sallustium in Cicer.] Legitur nunc s. 15 declamationis, quæ eo nomine circumfertur. Vid. quæ diximus ad 4, 1, 68.

93. Rutilius] Qui p. 12, Pith.

Hoc schema, inquit, efficitur ratione brevi et sententiosa, ita ut, quod dubium est visum, ad certam fidem adduci videatur.

propositis: quia aut singulis^s statim ratio subjicitur, ut est apud C. Antonium, *Sed neque accusatorem eum metuo, qui sum innocens: neque competitorum vercor, qui sum Antonius: neque consulem spero, qui est Cicero*: aut positus duobus vel tribus, eodem ordine singulis continuo^t redditur^u: quale apud Brutum de^x dictatura Cn. Pompeii, *Præstat enim nemini imperare, quam alicui servire: sine illo enim vivere honeste licet, cum hoc vivendi nulla conditio est.*
 96 Sed uni rei multiplex ratio jungitur^z: ut apud Virgilium,

*Sive inde occultas vires, et pabula terræ
 Pinguia concipiunt, sive illis omne per ignem
 Excoquitur vitium^a——
 Seu plures calor ille vias,——
 Seu durat magis,——*

97 et totus locus. *Relationem* quid accipi velit, non mihi liquet. Nam si ὑπαλλαγήν^b aut ἐπάνοδον, aut ἀντιμεταβολήν^c dicit, de omnibus locuti sumus. Sed quidquid id est, neque^d hoc, neque superiora in oratore repetit. Sola est in eo libro posita^e pariter inter figuras verborum *exclamatio*, quam sententiæ potius puto: affectus enim est; et ceteris omnibus consentio. Adjicit his Cæcilius περιφρασιν,
 98 de qua dixi. *Cornificius interrogationem, ratiocinationem, subjectionem, translationem, occultationem*: præterea *sententiam, membrum, articulum, interpretationem, conclusionem*: quorum priora alterius generis sunt schemata, sequentia
 99 schemata omnino non sunt. Item Rutilius præter ea, quæ apud alios quoque sunt *schemata, παρομολογίαν, ἀναγκαῖον, ἡθοποιίαν, δικαιολογίαν, πρόληψιν, χαρακτηρισμόν, βραχυλογίαν, παρασιώπησιν, παρρησίαν*, de quibus idem dico. Nam eos quidem auctores, qui nullum prope finem fecerunt exquirendis nominibus, præteribo: qui etiam, quæ
 100 sunt argumentorum, figuris adscripserunt. Ego illud de iis etiam, quæ vere sunt, adjiciam breviter, sicut ornant

^s singula Jenf.   ^t continua G. Jenf.   ^u reddatur G. reddantur Jenf.
^x de dict. om. Jenf.   ^z subjicitur id.   ^a et totus locus inf. G. Jenf. et ποικ. om.   ^b ἀνάτασιν G.   ^c μεταβολήν G.   ^d ne hæc sup. Jenf.   ^e ponitur et inter G. Par est inter G. Jenf.

96. apud Virg.] Georg. 1, 86. sq.

97. Relationem quid accipi velit] De Cicerone loquitur et loco de Orat. 3, 54, supra laudato 9, 1, 35.

99. Item Rutilius] Habentur horum schematum nomina et definitiones atque exempla p. 6 sqq. Pith.

orationem^f opportune positæ, ita ineptissimas esse, cum immodice petuntur^g. Sunt, qui neglecto rerum pondere, et viribus sententiarum, si vel inania verba in hos modos depravarint^h, summos se judicent artifices, ideoque non desinunt eas necere: quasⁱ sine sententia sectari tam est ridiculum, quam quærere habitum gestumque sine corpore. Sed ne hæc quidem, quæ recte fiunt, densandæ sunt¹⁰¹ nimis: nam et^l vultus mutatio, oculorumque conjectus, multum in actu valet: sed si quis ducere os exquisitis modis, et frontis ac luminum inconstantia trepidare non desinat, rideatur. Et oratio^m habeatⁿ rectam quamdam VELUT faciem: quæ ut stupere immobili rigore non debet, ita sæpius in ea, quam natura dedit, specie continenda est. Sciendum vero in primis, quid quisque in¹⁰² orando postulet *locus*, quid *persona*, quid *tempus*. Major enim pars harum figurarum posita est in delectatione. Ubi vero atrocitate, invidia, miseratione pugnandum est, quis ferat contrapositis, et pariter cadentibus, et confimilibus irascentem, flentem, rogantem? cum in^o his rebus cura verborum derogat affectibus fidem: et, UBIcumque ars ostentatur, veritas^p abesse videatur.

IV. De † *compositione* non equidem post Marcum Tullium scribere auderem, (cui nescio an ulla pars operis hujus sit magis elaborata) nisi et ejusdem ætatis homines, scriptis ad ipsum etiam^q literis, reprehendere id^r collocandi genus ausi fuissent, et post eum plures multa ad eandem rem pertinentia memoriæ tradidissent. Itaque² accedam^s in plerisque Ciceroni, atque in iis ero, quæ indubitata sunt, brevior: in quibusdam paullum fortasse dissentiam. Nam etiam cum iudicium meum ostendero, suum tamen legentibus relinquam. Neque ignoro quos-³ dam esse, qui curam omnem *compositionis* excludant, atque

^f orationes Jenf.   ^g petantur Jenf.   ^h depravarunt G.   ⁱ quasi nec substantia Jenf. substantia etiam G.   ^l om. G. Jenf.   ^m orator iid.
ⁿ habet G.   ^o tamen G. jam Jenf.   ^p varietas Jenf. male.   † Hoc caput cum Gothano libro contulerat Liebius ὁ μακροτέρως in Att. Erud. Lips. 1721. p. 71, 77. ejus iudicium interdum laudamus.   ^q om. Jenf.   ^r vel Jenf.
^s accedant id.

IV, 1. *ejusdem ætatis homines*] Brutum signat, de quo ad Att. 14, 20, Tullius, Cum—scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Indicat idem ad Att. 15,

1. Quo in genere Brutus noster esse vult, et quod iudicium habet de optimo genere dicendi, id ita consecutus est in ea oratione, ut elegantius esse nihil possit. Sed ego solus alius sum; siue hoc recte, siue non recte.

illum horridum fermonem, ut forte effluerit, modo magis *naturalem*, modo etiam magis *virilem* esse contendant. Qui si ^t id demum *naturale* esse dicunt, quod a natura primum ortum est, et quale ante cultum fuit, tota hæc ^u ars orandi subvertetur. Neque enim loquuti sunt ^x ad hanc regulam et diligentiam primi homines, nec proce- miis *præparare*, *docere* expositione ^z, argumentis *probare*, affectibus *commovere* scierunt. Ergo his omnibus, non sola compositione caruerunt: quorum si fieri nihil melius licebat, NE domibus ^a quidem casas, aut vestibibus ^b pellium tegmina, aut urbibus montes ac silvas mutari oportuit.

5 Quæ porro ars statim fuit? quid non cultu nitescit ^c? cur vites coercemus manu? cur eas fodimus? rubos arvis excidimus? terra et hæc generat: mansuefacimus animalia? indomita nascuntur. Verum id est maxime natu-
 6 rale, quod fieri natura optime patitur. Fortius vero quid ^d incompositum potest esse, quam junctum, et bene collocatum? Neque si parvi pedes vim detrahant ^e rebus, ut *Sotadeorum* et *Galliamborum* ^f, et quorundam in oratione simili pene licentia lascivientium, compositionis est judi-
 7 candum. Ceterum QUANTO vehementior fluminum cur- sus est prono alveo, ac nullas moras obiciente, quam in- ter obstantia saxa fractis aquis ac reluctantibus; tanto, quæ ^g connexa est, et totis viribus fluit ^h, fragosa atque interrupta melior oratio. Cur ergo vires ipsas specie solvi-
 8 mitetur semper artem decor? AN non eam, quæ emissâ optime est, hastam speciosissime contortam ferri videmus? et arcu dirigentium tela, quo certior manus, hoc est ⁱ ha- bitus ipse formosior? Jam ^k in certamine armorum, atque

^c om. G.   ^u his G. hic Jenf.   ^x fumus G.   ^z exponere Jenf.
^a hominibus G.   ^b vestes G.   ^c Sic etiam G. mitesceret Jenf.
^d quid G.   ^e detrahunt G. a manu secunda: recte, puto.   ^f Callimachorum G.
^g quid si ruit?   ^h Sic etiam G. tantaque—vir. fuerit Jenf.   ^h fuit Bas. marg.
ⁱ et G.   ^k Ita G.

6. *Sotadeorum*] Exempla habes 9, 4, 90. Add. quæ diximus ad 1, 8, 6. itemque illud Demetrii περὶ ἔριανειας f. 193. Σύνδεσις ἀναπαισική, καὶ μάλις ἐκινῶ τῶς κεκλασμένους καὶ ἀσέμνους μέτροις, οἷα μάλις τὰ Σωτάδεια κ. τ. λ. De Galliambico Ter-
 7 rentianus p. 2447.

Nomenque Galliambis memoratur hinc datum,

Tremulos (f. tremulis) quod esse Gallis habiles putant modos.

6. *compositionis est judicandum*] Non est judicandum compositionis hoc opus esse, vel vitium adeo, si quorundam in oratione parvi pedes vim rebus detrahunt &c.

7. *comitetur artem decor*] Vid. ad 8. pr. 19.

in omni palæstra, quid satis recte cavetur ac petitur, cui non artifex motus, et certi quidam pedes adsint? Quare 9 mihi¹ compositione VELUT amentis quibusdam nervivæ intendi et concitari sententiæ videntur. Ideo eruditissimo cuique persuasum est, valere eam^m quamplurimum, non ad delectationem modo, sed ad motum quoque animorum. Primum, quia nihil intrare potest in affectumⁿ, 10 quod in aure, VELUT quodam vestibulo, statim offendit. Deinde, quod natura ducimur ad modos. Neque enim aliter eveniret, ut illi quoque organorum soni, quamquam verba non exprimunt, in alios tamen atque alios motus ducerent auditorem. In certaminibus sacris non eadem 11 ratione concitant animos ac remittunt: nec eosdem^o modos adhibent, cum bellicum est canendum, et cum posito genu supplicandum: nec idem signorum concentus^p est procedente ad prælium exercitu, idem receptui carmen. Pythagoreis certe moris fuit, et, cum evigilassent, animos 12 ad lyram excitare, quo essent ad agendum erectiores: et, cum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes, ut, si quid fuisset turbidiorum cogitationum, componerent. Quod si numeris et modis inest quædam tacita^q 13 vis, in oratione est^r vehementissima: quantumque interest, sensus idem quibus verbis efferatur^s, tantum, verba eadem qua compositione vel in exitu jungantur, vel sine claudantur. Nam quædam et sententiis parva, et elocutione modica, virtus hæc sola commendat. Denique 14 quod cuique visum erit vehementer, dulciter, speciose dictum, solvat et^t turbet: abierit omnis vis, jucunditas, decor. Solvit quædam sua in oratore Cicero, *Nam neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos et Lælios multi*

¹ in inf. G.   ^m om. G.   ⁿ affectus G.   ^o eod. modo adhibentur G.   ^p contentus Jenf.   ^q tanta G.   ^r eo G. Jenf.   ^s affectatur Jenf.   ^t om. G.

12. *Pythagoreis*] Locus classicus Jamblichi de vita Pyth. c. 25.

14. *in oratore Cicero*] Cap. 70. e quo loco hunc Fabii interpolasse aliquis videtur. Apparebit, si locum ponamus: *Quantum autem sit apte dicere, experiri licet, si compositionem dissolvas permutatione verborum: corrumpatur enim tota res, ut et hæc nostra in Corneliana, et*

deinceps omnia. Neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos et Lælios multi venalicii mercatoresque superarunt. Immuta paululum, ut sit, multi superarunt mercatores venalicii: perierit tota res. Igitur certe illa, quæ a Jensonio omitti ostendimus, non frustra puto abesse. Quod de Graccho subjicit, est eodem loco Ciceronis, et sententiam nostram confirmat.

venalitiū mercatoresque^u superarunt. Immuta^x paullulum, ut sit, *Multi superarunt mercatores, venalitiūque*, et sequentes^z deinceps periodos: quas si ad illum modum pertur-
 15 bes, velut fracta aut transversa tela projeceris. Idem corrigit, quæ^a a Graccho^b composita durius putat. Illum decet: nos hac finis^c probatione contenti, quod in scribendo quæ se nobis solutiora obtulerint, componimus^d. Quid enim attinet eorum exempla quærere, quæ sibi quisque experiri potest? illud notasse satis habeo, quo pulchriora et sensu et elocutione dissolveris, hoc orationem magis deformem fore: quia negligentia collocationis^e
 16 ipsa verborum luce deprehenditur. Itaque ut confiteor pene ultimam oratoribus artem *compositionis*, quæ^f perfecta sit, contigisse: ita illis priscis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant^g, puto. Neque^h mihi, quamlibet magnus auctor, Cicero persuaserit, Lysiam, Herodotum, Thucydidem, parum studiosos ejus fuisse.
 17 Genus fortasse sint secuti non idem, quod Demosthenes, aut Plato; quamquam et iiⁱ ipsi inter se dissimiles fuerunt^l. Nam neque illud in Lysia dicendi textum tenue

^u venaliaque *inf.* Jenf.   ^x Immuta—ven. et *om.* Jenf.   ^z insequentes G. Jenf.   ^a quod Jenf.   ^b Græco G.   ^c finis G.   ^d componemus Jenf.   ^e collationis *id.*   ^f quam G. *cum nota parvæ lacunæ, quæ tamen non capit supplementum Burm.* artem compos. qua demum eloquentia perfecta sit.   ^g profecerunt G.   ^h enim *inf.* G. Jenf.   ⁱ *om.* Jenf.   ^l fuerint G.

15. *Illum decet*] Orator, qualis erat Cicero, arrogantiae accusari non debet, si quid in Graccho corrigit.

16. *in quantum adhuc profecerant*] Quantum in reliquis paullatim profecerunt, tantum hac etiam in re progressi sunt: non mirum, parum eos fuisse compositos, qui in cæteris etiam partibus non multum profecerant.

16. *Cicero persuaserit*] Qui v. g. Orat. 44, ipsum Thucydidem negat vitasse concursum vocalium et hiulcum atque asperum, quod inde oriatur, ne Platonem quidem: sed fugisse ait Demosthenem. Et c. 52. *Qui Isocratem maxime mirantur, hoc in ejus summis laudibus ferunt, quod verbis solutis numeros primus adjunxerit &c.* Sed hanc sententiam non undique probat; verum

inveniendi principem facit Thrasymachum, eumque cum Gorgia numeris jam ante aliquanto usos, observat. Add. Brut. c. 17. ubi Lysiam et Hyperidem *composuisse* et *coagmentasse* verba negat. Si rem bene consideres, nulla fere inter Fabium et Ciceronem pugna fuerit. Neque enim, puto, negavit Cicero, numerosam esse alioquin Thucydidis orationem, quod ostendit Dion. Halic. de constr. c. 18. Sed hoc ait Orat. 65. *Si quæ veteres illi (Herodotum dico, et Thucydidem, totamque eam ætatem) apte numerosque dixerunt; ea non numero queesito, sed verborum collocatione ceciderunt.* Το μετροποιός fugisse Thucydidem ait Demetrius *περί ἰσων.* f. 184. qui tamen numerosæ orationis exemplum à Thucydidē repetit f. 39, et alias.

atque rarum lætioribus numeris corrumpendum erat. Perdidisset enim gratiam, quæ in eo^m maxima est, simplicis atque inaffectedatiⁿ coloris: perdidisset fidem quoque. Nam^o scribebat aliis, non ipse dicebat; ut oportuerit esse illa rudibus et incompotis similia: quod ipsum^p *compositio* est. Et^a historiae (quæ currere debet ac ferri) minus¹⁸ convenissent interfistentes^r clausulæ, et debita actionibus respiratio, et cludendi inchoandique sententias ratio. In concionibus quidem etiam similiter cadentia quædam, et contraposta deprehendas. In Herodoto vero cum omnia¹⁹ (ut ego quidem sentio) leniter fluunt, tum ipsa *διάλεκτος* habet eam^s jucunditatem, ut latentes etiam^t numeros complexa videatur. Sed de propositorum diversitate post paullum. Nunc, quæ prius iis, qui recte componere volunt, discenda^u sint. Est igitur ante omnia *oratio* alia *vineta*^x, atque *contexta*: *soluta* alia, qualis in sermone et epistolis: nisi cum aliquid supra naturam suam tractant, ut *de philosophia, de republica*, similibusque^z. Quod non²⁰ eo dico, quia non illud quoque solutum habeat suos quosdam, et forsitan difficiliore etiam pedes: neque enim aut hiare semper vocalibus, aut desitui temporibus volunt sermo et epistola: sed non fluunt, nec cohærent, nec verba de^a verbis trahunt; ut potius laxiora in his vincula, quam nulla sint. Nonnumquam in causis quoque mino-²¹ ribus decet eadem simplicitas, quæ non nullis^b, sed aliis utitur numeris, dissimulatque eos, et tantum communit occultius. At illa connexa series tres habet formas: ²² *Incisa*, quæ *κόμματα* dicuntur: *Membra*, quæ *κῶλα*: et *περίστροφον*, quæ est vel *ambitus*, vel *circumduetum*, vel *continuatio*, vel *conclusio*. In omni porro compositione tria sunt^c necessaria, *ordo, junctura, numerus*. Primum igitur *de ordine*. Ejus observatio in verbis est singulis, et contextis. ²³

^m etiam *inf.* G.   ⁿ inaffectedi *Jenf.*   ^o ipse *inf. id.*   ^p ipsam compositionem. Et G.   ^q *om.* *Jenf.*   ^r insistentes G. *Jenf. quod probat Lieb.*
^s etiam *iid.*   ^t in *iid.*   ^u dicenda sunt *Jenf. Posterius recte, arbitror.*
^x juncta *Jenf. in G. non potest discerni, juncta an vineta fit?*   ^z similibus *Jenf.*
^a *om.* G.   ^b *Sic V. C. Almel. et erat ita legendum contra omnes libros.*   ^c genera *inf.* *Jenf. pro necessaria ponit G.*

20. *desitui temporibus*] Intellige, brevibus longisque inter se alternantibus.

21. *communit occultius*] Metaphoram inesse hujus *verbo* arbitror *mutam* a *vis*, quæ etiam occulte

possunt *muniri*, si fundamentis e solido lapide profundius jactis arena vel glarea injiciatur, quæ cum temere videatur jacere vel ibi nata esse, cursum facilem et inoffensum præstat vehiculis.

Singula sunt, quæ diximus^d ἀσύνδετα. In his cavendum est^e, ne decreseat oratio, et fortiori subjungatur aliquid infirmius, ut *sacrilego fur*, aut^f *latroni petulans*. Augeri enim debent sententiæ, et insurgere: ut optime Cicero, *Tu*, inquit, *istis^g faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate*. Aliud enim majus alio supervenit. At si cœpisset a toto corpore, non bene ad latera fauces-
 24 que descenderet. Est et alius naturalis ordo, ut *viros ac feminas, diem ac noctem, ortum et occasum* dicas potius, quam retrorsum. Quædam ordine permutato sunt supervacua, ut *fratres gemini*: nam si præcefferint^h *gemini, fratres* addere non est necesse. Illaⁱ nimia quorundam fuit observatio, ut *vocabula verbis, verba rursus adverbis,*
 25 *nomina appositis^l* et *pronominibus* rursus essent priora. Nam fit contra quoque frequenter non indecore. Necnon et illud nimiam est^m superstitionis, ut quæque sintⁿ tempore, ea facere etiam ordine priora: non quin^o frequenter fit hoc melius, sed quia interdum plus valent ante gesta,
 26 ideoque levioribus superponenda sunt. *Verbo sensum cludere*, multo, si compositio patiat, optimum est. In verbis enim sermonis vis inest. At^p si id asperum erit, cedat hæc^q ratio numeris, ut fit^r apud summos Græcos Latinosque oratores frequentissime. Sine dubio enim omne, quod non cludet, *hyperbaton* est: ipsum hoc inter tropos
 27 vel figuras, quæ sunt virtutis^s, receptum est. Non enim ad pedes verba dimensa sunt: ideoque ex loco transferuntur in locum, ut jungantur, quo congruunt maxime: SICUT in structura saxorum rudium etiam^t ipsa enormitas invenit, cui applicari, et in quo possit insistere. Felicissimus tamen sermo est, cui et rectus ordo, et apta junctura, et cum his numerus opportune cadens contin-
 28 git^u. Quædam vero transgressionem et longæ^x sunt ni-

^d ἀσύνδετα dicimus G. recte, puto.   ^e om. G.   ^f ut G.   ^g istis faucibus om. Jenf.   ^h præcefferit G. recte, judice Liebio quoque. præcefferunt Jenf.   ⁱ quoque inf. Jenf.   ^l apposita pronom. esse G.   ^m om. G.   ⁿ fit ordine G.   ^o Sic G. quia Jenf.   ^p Et Jenf. om. G.   ^q om. G.   ^r fit Jenf.   ^s virtutes G.   ^t et Jenf.   ^u contigit id.   ^x longe sunt minus G.

24. *diem ac noctem*] Videas tamen interdum, quasi habito ad Ebræam traditionem respectu, noctem præposuisse. V. g. Cic. de Orat. 1, 61. *Remotisque ceteris studiis—in hoc uno opere—noctes et dies urgea-*

tur. De poetis taceo, quos carminis lex hic cogit.

24. *fratres gemini*] Nimiam esse hanc quoque observationem, et subtilius ista quam verius disputari, exemplis ostendit Buimannus.

mis, ut in superioribus diximus libris, et interim etiam compositione vitiosæ, quæ in hoc ipsum petuntur, ut exsultent atque lasciviant: quales illæ Mæcenatis, *Sole et aurora rubent plurima. Inter sacra movit aqua fraxinos. Ne exsequias quidem unus inter miserrimos viderem meas.* Quod inter hæc pessimum est, quia in re tristi ludit compositio. Sæpe tamen est vehemens aliquis sensus in verbo: quod si in media parte sententiæ latet, transferri intentione, et obscurari circumjacentibus solet; in clausula positum assignatur auditori, et infigitur: quale est illud Ciceronis, *Ut tibi necesse esset in conspectu populi Romani vomere postridie*^z. Transfer hoc ultimum, minus valebit.³⁰ Nam totius ductus hic est quasi nuero, ut per se foedæ^a vomendi necessitati, jam nihil ultra expectantibus, hanc quoque adjiceret deformitatem, ut cibus teneri non posset *postridie*. Solebat Afer Domitius trajicere in clausulas³¹ verba tantum asperandæ compositionis gratia, et maxime in procemiis: ut pro Cloantilla, *Gratias agam continuo*. Et pro Lælia, *Eis utrisque apud te judicem periclitatur Lælia*. Adeo refugit teneram delicatamque modulandi voluptatem, ut currentibus^b per se numeris, quo^c eos inhiberet, ^dobjiceret. Amphiboliam^e quoque fieri vitiosa³² locatione verborum, nemo est, qui nesciat. Hæc arbitror, ut in brevi, de ordine fuisse dicenda: qui si vitiosus est, licet et junctæ^f sit, et apte cadens oratio, tamen merito incomposita^g dicatur. Junctura sequitur. Ea^h est in *verbis, incisis, membris, periodis*. Omnia namque ista et virtutes et vitia in complexu habent. Atque ut ordinem³³ sequar, primum quæⁱ imperitis quoque ad reprehensionem notabilia videntur, id est, quæ^l, commissis inter se verbis duobus, ex ultima^m prioris, ac prima sequentis syllaba, deforme aliquod nomen efficiunt. Tum vocalium concursus: qui cum accidit, hiat, et intersistit, et quasi labo-

^z om. G. Jenf.   ^a foeda vom. necessitas iid. quod probat Liebius; non ego.
^b occurrentibus Jenf.   ^c qui G. pulchre, casu sexto.   ^d et inf. G.   ^e amphibologiam Jenf.
^f vinciat (vincat Jenf.) ac fit (fit Jenf.) aperte G. Jenf.
^g composita G.   ^h om. G. Jenf. et Voss. 2. probatque Liebius.   ⁱ sunt inf. Jenf. vid. not.   ^l qua G.   ^m sine inf. Jenf.

29. *illud Ciceronis*] Phil. 2, 25. Cæterum quem *ductum* hic vocat; *tractum* dixit 4, 2, 118: Franci hodie ita *tractum* appellant, *trait*. Paulo aliter penit 4, 2, 53, *ductum* *quentam rei credibilis*, ubi Galli *aterentur suo tour*.

33. *primum quæ imperitis*] Verbum *sunt*, quod expunxit hic Regius, transponendum erat hoc modo, *Primum sunt, quæ imperitis* &c. Ita nihil hic suspensum aut hiulcum, aut aliunde supplendum erit.

rat oratio. Pessime longæ, quæ easdem inter se literas
 34 committunt, sonabunt. Præcipuus tamen erit hiatus earum, quæ cavo aut patulo maximeⁿ ore efferuntur. *E*, plenior^o litera est, *I*, angustior: ideoque obscurius in his vitium. Minus peccabit, qui longis breves subjiciet, et adhuc, qui præponet longæ brevem. Minima^p est in duabus brevibus offensio. Atque cum aliæ^q subjunguntur aliis, perinde^r asperiores erunt, prout oris hiatus simili
 35 aut diverso pronuntiabuntur. Non tamen id, ut crimen ingens, expavescendum est, ac^s nescio^t negligentia in hoc, an sollicitudo sit pejor. Inhibeat enim necesse est hic metus impetum dicendi, et a potioribus avertat. Quare ut negligentia pars est hoc pati, ita humilitatis ubique perhorrescere, nimiosque non immerito in hac cura putant omnes Isocratem secutos, præcipue^u Theopompum. At Demosthenes et Cicero modice respexerunt ad^x hanc partem. Nam et coeuntes literæ, quæ συναλοιφή dicitur^z,
 36 etiam leniorem^a faciunt orationem, quam si omnia^b verba suo sine cludantur; et nonnumquam hiulca etiam decent, faciuntque ampliora quædam: ut, *Pulchra oratione æta omnino^c jactare*: tum^d longæ per se, et velut optimæ^e syllabæ aliquid etiam medii^f temporis inter vocales, quasi
 37 interfistatur^g, assumunt. Qua de re utar Ciceronis potissimum verbis, *Habet, inquit, ille tamquam hiatus et concursus vocalium molle quiddam, et quod indicet non ingrati negligentiam de re hominis magis, quam de verbis, laborantis*. Ceterum consonantes quoque, æque^h præcipue, quæ sunt asperiores, in commissura verborum rixantur, et *S*

ⁿ maximo id.   ^o plenior G. Jenf. et plur. ap. Bur. quod probe; vid. not.
^p Nimia Jenf.   ^q alia id.   ^r proinde id.   ^s at G.   ^t an Jenf.
^u præcipueque id.   ^x in G. Jenf.   ^z dicuntur et iid.   ^a leniorem Jenf.
^b om. id.   ^c oratio G.   ^d tuum Jenf.   ^e optimæ G. Jenf.
^f mediis temporibus iid.   ^g infistatur G.   ^h om. Jenf. earum G.

34. *cavo aut patulo ore*] *Cavo* O et V, *patulo* A. Quod deinde *E* plenior litera vocatur, vereor ne securius Regii conjecturam secuti sint viri eruditi. Mihi retinenda videtur antiqua lectio, *E plenior est litera*, h. e. facilius media apertura oris exiens, nec pandendo illi ut A, neque contrahendo ut O vel V vim quasi adferens. Lenior, quod Rollino placuit, non damnarem, si libri tam plenior haberent, quam habent plenior. Plenior vel ideo non pla-

cet, quod E cum A comparata plenior dici, si aures habeo, non potest.

36. *suo sine cludantur*] Si vox in vocale exiens excipiatur ab alia, quæ et ipsa a vocali incipiat; prior illa interdum non suo sine clauditur, sed coit et coalescit cum sequente: hæc enim est συναλοιφή, quæ vox a pigmentis inter se commixtis et coeuntibus tracta, ad hanc disciplinam commode translata est.

37. *Ciceronis*] Orat. c. 23.

ultimaⁱ cum X proxima, quarum tristior etiam, si binæ collidantur, stridor est: ut^k, *Ars^l studiorum*. Quæ fuit³⁸ causa et Servio (ut dixi) subtrahendæ S literæ, quoties ultimâ esset, aliaque^m consonante fusciperetur: quod reprehendit Lauraniusⁿ, Messala defendit. Nam neque Luciliûm putant uti eadem ultima, cum dicit, *Serenu^o fuit*, et, *dignu^p loco^q*. Quinetiam^r Cicero in Oratore³⁹ plures antiquorum tradit sic locutos. Inde *belligerare, po^s meridiem*: et illa^t Cenforii^u Catonis, *Die^x hanc*, æque M litera in E mollita: quæ in veteribus libris repta mutare imperiti solent: et, dum librariorum insectari volunt inscitiam, suam confitentur. Atqui eadem⁴⁰ illa litera, quoties ultima est, et vocalem verbi sequentis ita contingit, ut in eam transire possit, etiam si scribitur, tamen parum exprimitur: ut, *Multum ille*, et, *Quantum erat*, adeo ut pene cuiusdam novæ literæ sonum reddat. Neque enim eximitur, sed obscuratur, et tantum^z aliqua inter duas vocales velut nota est, ne ipsæ coeant. Viden-⁴¹dum etiam, ne syllabæ^a verbi prioris ultimæ sint primæ sequentis. Id ne quis præcipi miretur, Ciceroni in epistolis excidit, *Res mihi invisæ^b visæ sunt, Brute*. Et in carmine,

ⁱ litera G. ^k om. Jenf. ^l vas G. vastudiorum Jenf. ^m alia quæ Jenf. ⁿ Lunarius G. ^o Serenus G. Jenf. ^p dignus iid. ^q joco Jenf. ^r Quod etiam Jenf. Quod et G. ^s per G. Jenf. ^t om. Jenf. ^u Cenforini id. ^x die. e. hanc id. die hæc G. ^z tamen Jenf. ^a syllaba—ultima fit prima G. Jenf. *quod probat etiam Liebius.* ^b om. Jenf.

37. S ultima cum X] Quid si inverso ordine legamus x ultima cum s? Hujus enim concursus exempla sunt plurima, ut *exspecto, exsolvo, exstinguo*, in quibus sequentem S omittere solent etiam: *Exercitus Xerxis*, et *ars Xenocratis* asperrium quid habent, fateor: sed nescio an propter propria aliquot Græcorum nomina laboraverit Quinctilianus.

38. ut dixi] Ubi dixerit? et quid proprie dixerit? frustra adhuc quæsitum est a viris doctis. Et totus hic locus a melioribus libris aut ingenii felicioribus opem expectat.

39. Cicero in Oratore] Adscribamus et nos locum e c. 48. *Quinetiam, quod jam subrusticum vide-*

tur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eadem erant postremæ duæ literæ, quæ sunt in optimus, postremam literam detrahebant, nisi vocalis insequebatur—vita illa dignu^r locoque, non, dignus &c.

41. ne syllabæ verbi] Videtur parum referre ad sententiam, utrum singulari numero hic locus legatur, an plurium. Sed exempla Fabii docent, de plurium repetitione illum agere. Cæterum hanc vel unius, vel plurium etiam syllabarum repetitionem et quasi *αρχηται* non evitarunt, sed adfectarunt, non poetæ modo, sed etiam oratores, præsertim Cicero. Congessit talia Broukhusius ad Tib. 1, 1, 3.

O fortunatam natam me Consule Romam.

- 42 Etiam monosyllaba, si plura sunt ^c, male continuabuntur : quia necesse est compositio multis clausulis concisa subsultet. Ideoque etiam brevium verborum ac nominum vitanda continuatio, et ex diverso quoque longorum : asferunt enim quamdam dicendi tarditatem. Illa quoque vitia sunt ejusdem loci, si cadentia similiter et similiter definitina, et eodem modo declinata, multa ^d jungantur.
- 43 Nec ^e verba quidem verbis, aut nomina nominibus, similiaque ^f his continuari decet : cum virtutes etiam ipsæ tædium pariant ^g, nisi gratia varietatis ^h adjunctæ. Membrorum, incisorumque ⁱ junctura non eo ^l modo est observanda, quo verborum, quamquam et ^m in his extrema et
- 44 prima *coeunt*. Sed plurimum refert *compositionis*, quæ quibus anteponas ⁿ. Nam et, *vomens frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum et totum tribunal implevit* : et

^c om. G.   ^d om. G.   ^e Ne G. Jenf.   ^f similia quoque G.   ^g patientur G. Jenf.   ^h veritatis Jenf.   ⁱ vitiorumque *id.*   ^l eodem G.
^m om. G. Jenf.   ⁿ anteponomam G.

42. *monosyllaba*] Observatio hæc Latinae et Græcæ linguæ propria, male ad alias extenditur ab If. Vossio de viribus rhythmici et cantu carm. p. 42. it. 50. De Germanica itemque Anglica aliter se rem habere, dubitari non potest. Neminem sane, etiam Latine et Græcè doctum, hoc nomine offendunt versiculi Lutheri ex noto cantico, *Er sprach zu mir, halt dich an mich, Es soll dir ietzt gelingen*, quia 12 monosyllaba continuantur.

43. *extrema et prima coeunt*] *Extrema* incisi vel membri præcedentis junguntur, et ita *coeunt* primis incisi vel membri sequentis. Sed cum tamen intercedat distinctio quædam sive brevis pausa, non ita sentitur, si quid vel geminetur, vel junctura obsecum sensum efficiat.

44. *vomens frustis*] Ex Phil. 2, 25. Hic *gremium* recte præcedit, sequitur, quod multo majus est, *totum tribunal* : contra se res habet, si audimus Fabium, in proximo exorat. pro Archia c. 8. ubi post *saxa* et *solitudo* sequuntur demum *be-*

sive. Nimirum Cicero compositionis decorem antehabuit veræ rationi, quæ vult id quod gravius est postponi. Hanc Fabii mentem, recepta adhuc lectione obscuratam, multo lucidius exprimi, si legatur, ut nunc restituimus, nemo, credo, dubitat. Sed levior fuit Tullius, si rerum et naturæ ordinem condonavit crepitaculis numerorum : ad ignoscendum facilis Quintilianus, si hoc indulgit Ciceroni. Verum enimvero jam vidit Victorius V. L. 13, 16, verbis, *saxa atque solitudines voci respondent*, non majus quiddam et illustrius contineri, sed minus longe illo altero, *bestiæ sæpe immanes* : Prius enim ad resultantem vocis imaginem pertinere, quam echo vocamus ; alterum ad exempla bestiarum cantu se passarum demulceri. Fontem erroris in Quintiliano non aperit, quem putarim eum esse, quod Orphei fabulam præ oculis fuisse Ciceroni putavit, *non bestias modo* carminibus suis, *verum etiam saxa et solvas* trahentis ; cujus tamen nullum hic vestigium est.

contra (nam frequentius utar iisdem diverfarum quoque rerum exemplis, quo sint magis familiaria) *Saxa atque solitudines voci respondent, bestiae saepe immanes cantu flectuntur, atque consistunt.* Magis id^o infurgebat, si verteretur: 45 nam ^p plus est, *saxa*, quam *bestias commoveri*: vicit^q tamen compositionis decor. Sed transeamus ad numeros. Omnis *structura* ac *dimensio* et *copulatio vocum* constat aut numeris (numeros *ῥυθμὸς* accipi volo) aut *μέτρῳ*, id est, dimensione quadam. Quod etiam si^r constat utrumque pedibus, habet tamen non simplicem differentiam. Nam 46 *rhythmi*, id^s est, numeri, spatio temporum constant: *metra* etiam ordine: ideoque alterum esse quantitatis videtur, alterum qualitatis. *Ῥυθμὸς* aut par est^t, ut *dactylus*: unam enim syllabam parem brevibus habet. Est quidem 47. vis eadem et aliis pedibus, sed nomen illud tenet: (*Longam* esse duorum temporum, *brevem* unius, etiam pueri sciunt) aut fescuplex^u, ut *pæon*: cuius vis est ex longa et tribus brevibus: quique ei contrarius, ex tribus brevibus et longa, vel alio quoquo modo^x tempora tria ad duo relata fescuplum faciunt: aut duplex, ut *iambus*: nam est ex^z brevi et longa: quique est ei contrarius. Sunt hi et metrici 48

^o om. G. Jenf.   ^p Sic G. Jenf. et si inf. Regius e conj. vid. not.   ^q Sic G. et al. ap. Bur. probante etiam Liebio. inest tamen compositioni Jenf. et al. ^r om. Jenf.   ^s in numero G. Jenf.   ^t om. Jenf.   ^u fescuplex Jenf. fescuplum G.   ^x ut inf. G.   ^z et G.

45. *numeros ῥυθμὸς accipi volo*] Nimirum *numeros* Latini etiam appellant ordinem, et alternationem quasi temporum, brevium et longorum, qualis etiam sine toni differentia est v. g. in tympanorum sono, in saltantium, in vibrantium arma, in artificum quorundam simul opus facientium motibus, fabricorum v. g. ferrum in incude formantium, victorum doliis adigentium circulos, triturantium frumenta flagellis rusticorum, quibus vel laboris molestiam solantur, vel æqualiter operas inter se dividunt. Hoc numerorum genus hic *ῥυθμὸς*, quasi tu concinnitatem quandam aut motus proportionem dicas, vocat. Vid. quæ supra monuimus ad 1, 10, 22: et lege in primis Dionysium Halic. de construct. c. 17 et 18. Hic enim disertissimus om-

nium videtur: sic facilius intelliges deinde tum Fabium nostrum, tum quæ habent alii vel Musici, ut Quinctilianus Aristides lib. 1. p. 33. Meib. quem vertit vitiose fatis Martianus Capella: vel rhetores, ut Ruffinus apud Pithœum p. 313. sqq. vel Grammatici, ut Marius Victorinus p. 2484. Putsch. Plenissime autem hanc veterum doctrinam, pene obsoletam hodie, tractavit Jovita Rapicium principio operis de numero oratorio. Nos pauca adnotabimus, sine quibus nempe obscurum esse Quinctilianum lectoribus plerisque arbitrabimur.

47. *vis eadem aliis*] Nempe Spondeo, et Anapæsto, et Amphibrachy. Sed qui de rhythmo solo præcipiunt, illi hos etiam dactyli nomine comprehendunt, ut docet mox s. 48.

pedes: sed hoc interest, quod *rhythmo*^a indifferens est^b, *daetylusne*^c ille priores habeat^d breves, an sequentes. Tempus enim solum^e metitur, ut a sublatione ad positionem iisdem fit^f spatiis pedum. ^g In versu pro *daetylo* poni non poterit *anapæstus* aut *spondeus*: nec *pæon*^h eadem
 49 ratione a brevibus incipiet ac desinet. Neque solum alium pro alio pedem metrorum ratio non recipit, sed ne *daetylum* quidem, aut forte *spondeum* alterum pro altero. Itaque si quinque continuos *daetylos*, ut sunt in illo,

Panditur interea domus omnipotentis olympi,

50 confundas, solveris versum. Sunt et illa discrimina, quod *rhythmis* libera spatia, *metris* finita suntⁱ; et his certæ clausulæ, illi, quo modo cœperant, currunt usque ad *μεταβολήν*, id est, transitum^l in aliud genus *rhythm*i: et quod *metrum* in verbis modo, *rhythmus* etiam in corporis
 51 motu est. Inania quoque tempora *rhythm*i facilius accipient, quamquam hæc et in *metris* accidunt: major tamen illic licentia est, ^m ubi tempora etiam animo metiuntur, et pedum et digitorum ictu intervalla signant, et † quibusdam notis, atque æstimant, quot breves illud spatium habeat: inde *τετράσημοι*ⁿ, *πεντάσημοι*, et deinceps

^a rhythmos Jenf. ^b om. G. ^c daetylos: ne Jenf. ^d habet G. Jenf. ^e Sic G. et Vall. ap. Ascens. sonum rel. ^f om. G. Jenf. ^g Proinde alia ad dimensionem in versu Jenf. versuum G. ^h penes eandem rationem G. Jenf. ⁱ om. Jenf. ^l Id inf. G. Id est inf. Jenf. ^m et inf. G. † et hoc inferui, sensu exigente: loquitur de notis musicorum et rhythmicorum scripto expressis. ⁿ tetrasimoe pentasimoe Jenf. *τετρασημίον πεντασημίον* G. *τετράσημον, πεντάσημον*. Deinceps rel.

48. a sublatione ad positionem] *Ἄρσιν* et *Θέσιν* Græci dixerant, eaque, ut et ipsum *pedis* nomen a saltantium motibus deduxerant: v. g. qui *daetylos* saltat, duo tempora in *sublatione pedis* consumit, totidem in *positione* &c.

49. solveris versum] Quod non fieret, si verbis singulis singuli citarent pedes, v. g. *Carmina mollia, lævia, languida, ludere tento.*

50. *rhythmis libera spatia*] Et hoc e saltandi rationibus intelligitur. Potest vel una Minuta (*Menuct*) vel partes ejus quæcunque, continuari quem ad finem volueris, modo *pedes* servantur iidem musici,

quibus *βάσει*, sive *passus* respondent.

51. *Inania tempora*] Redundantia, quæ dissimulantur, ut in eo qui vocatur hodie *stilus recitativus*, ubi verbis tempora accommodare licet. conf. mox l. 89.

51. inde *τετράσημοι*] Ante omnia meminerimus, quod statim docet etiam Fabius, *σημείον* esse tempus unum. Eadem nempe vox *σημείον* punctum mathematicum notat. Adscribamus locum Aristidis Quintilianii p. 32. Meibom. *πρῶτος μὲν οὖν ἐστὶ χρόνος ἄτομος ἢ ἐλάχιστος, ὃς ἢ σημείον καλεῖται. — σημείον δὲ καλεῖται διὰ τὸ ἀμερὲς εἶναι καθὼς ἢ οἱ γεωμέτραι τὸ*

longiores fiunt percussiones. Nam *σημεῖον* tempus est unum. In compositione orationis certior, et magis omnibus aperta servari debet dimensio. Est igitur in pedibus. Et metrici quidem pedes adeo reperiuntur in oratione, ut in ea frequenter non sentientibus nobis omnium generum excidant versus; ^p contra nihil, quod ^q profa scriptum, ^r non redigi possit in quædam verficulorum ge-

^o est. Unde in G. ^p Sic G. Et *inf. al.* ^q Sic G. Jenf. est *al.* ^r Sic G. Jenf. quod *inf. al.*

παρά σφισιν ἄμερῆς, σημεῖον προσωρόρουσαν. Jam intelligitur, quæ sint *percussiones* (*pedes, tactus* hodie vocant) *τετράσημοι* aut *πεντάσημοι*, aut *deinceps longiores*, usque ad *πεντακαικοσίστημοι*, quod est apud Aristidem p. 35. Ita scilicet legendum esse et distinguendum, cum ipsa res nos monuit, tum confirmavit lectio, quam supra posuimus, Jenfoniana, quæ illud quidem satis indicat, ultimam syllabam habuisse *ai*.

52. *certior—dimensio*] In metris indulgetur et condonatur aliquid de pronuntiatione verborum, v. g. circa mutæ et liquidæ concursum, positionemque aliam: *in compositione* autem *orationis*, quæ metro adstricta non sit, servatur dimensio naturalis, quæ certior ob id ipsum apertiorque.

52. *excidant versus; contra nihil*] De versu in profa excidente copiosissime Voss. Rhet. 4, 4, 3. et quos laudat Fabric. B. L. To. 2. p. 746. Locus classicus Cic. Orat. c. 56. Add. infra s. 72. Cæterum revocavi antiquam lectionem, temerè mutatam a Regio: eamque hic explicatorem dare conabor: Metricos pedes in oratione reperiri, duabus rebus intelligitur, primo quod excidunt versus imprudentibus, deinde quod, si id agamus, nihil profa oratione scriptum non potest redigi in versus diversorum generum vel integros, vel in quædam certe membra verficulorum. Sed hic res nobis nonnunquam est cum Grammaticis molestitis, qui non morosa minus diligentia rhythmos et

pedes exigunt et dinumerant in oratoribus, quam in Lyricorum carminibus factum est, v. g. a Mario Victorino de metris Horatianis p. 2610. Putsch. a Scholiastis Pindaricis &c. Et sunt sane de hoc genere pluscula apud ipsum Halicarnassensem Dionysium *περί συνθ.* c. 18. ubi initium Demosthenis pro Corona expendit. Et potest talis Grammaticus provocare ad ipsum Ciceronem, h. m. *At Cicero &c.* Argumentaretur autem ita, *Numerus* et *rhythmus* sunt idem; jam numeris alligat orationem Cicero: ergo rhythmis. Sed propositionem non simpliciter concedit Fabius: *Rhythmi* sunt *numeri*, sed non contra omnes *numeri* sunt iidem *rhythmi*. Interim cum non sit nomen commodius, *numeros* etiam vocemus rhythmicum illud, musicum illud et poeticum in oratione. Potest hoc tanto magis postulare Fabius, quod etiam *ῥυθμός* ita nonnunquam accipitur a Græcis, ut sonorum illud significet, et quidquid percipit auditor, etiam cum significationem vocis nescit. Sic Lucian. in vitar. auct. p. 382, ubi Stoici Emtor doceri petit, quid sit *σύμβαμα*, *παρὰ σύμβαμα*, causam interfrens, *οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπλήγην ὑπὸ τῷ ῥυθμῷ τῶν ὀνομάτων.* Et ipse Aristoteles Rhet. 3, 8, 5. *ὁ τῷ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμὸς ἐστίν.* Hanc si quis seriem tenuerit, locus, qui multum alioqui negotii facessit hominibus non indoctis, satis erit perspicuus. Sed nunc ad singula.

53 nera vel^s in membra. Sed in^t adeo molestos incidimus grammaticos, quam^u fuerunt, qui Lyricorum quædam^x carmina in varias mensuras coegerunt. At Cicero frequentissime dicit, totum hoc constare *numeris*, ideoque reprehenditur a quibusdam, tamquam orationem ad *rhyth-*
54 *mos* alliget. Nam sunt numeri *rhythmi*, ut et ipse constituit, et secuti eum Virgilius, cum dicit,

———— *Numeros memini, si verba tenerem :*

et Horatius,

———— *Numerisque fertur^y
Lege solutis.*

55 Invadunt ergo hanc inter ceteras vocem, *Neque enim Demosthenis fulmina tantopere vibrarent^z illa, nisi numeris contorta ferrentur^a*. In quo si hoc sentimus *rhythmis contorta*, dissentio. Nam *rhythmi*, ut dixi, neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem, sed, qua cæperunt sublatione ac^b positione, ad finem usque decurrunt: oratio non descendit ad strepitum digitorum. Id^c quod Cicero optime videt, ac testatur frequenter, se, quod numerosum sit, quærere: ut magis non ἀρρυθμον^d, quod esset

^s Sic G. Jenf. et MSS. *puto omnes*. vel in membra om. reliqui de conjectura Regii. ^t tam immodestos G. Sed etiam in molestos incidimus Grammaticos, quorum fuerunt, qui membra, velut Lyricorum &c. conj. Burman. ^u quorum Jenf. ^x quorundam G. ^y feratur Jenf. male. ^z vibratus dicitur Jenf. ^a ferantur id. ^b ad positionem usque G. positionem etiam Jenf. ^c et quæ G. Jenf. ^d ἀρρυθμον, credo, omnes. Sed alterum analogia poscit et perpetuus Græcorum usus, v. g. Quint. Aristidis 1. p. 33. *Interim ex illo Arythmon etiam apud Martianum Capellam aliquoties: quin sic editur Arist. Rhetor. 3, 8, 1.*

53. *totum hoc constare numeris*] V. g. Orat. 60. *Si numerus orationis quæritur qui sit; omnis est: sed alius alio melior atque aptior. Si locus; in omni parte verborum. — Si, ad quam rem adhibeatur; ad delectationem: si, quando; semper: si, quo loco; in tota continuatione verborum.*

54. *Virgilius*] Ecl. 9, 45. Horat. Od. 4, 2, 11. *Neque enim Demosth.* Cic. Orat. 70.

55. *si hoc sentimus*] Si hunc locum Cicéronis ita intelligimus, ut *numeris contorta* idem valeat, quod *rhythmis contorta*; dissentit Fabius; negatque adeo, hic *rhythmun* et *numerum* esse unum idemque: qua-

tenus nempe paullo ante f. 50 *rhythmun* definivit, ut non solum pedum collectionem proportionem quadam inter se temperatorum notet, sed illam eorundem pedum continuationem sine certo fine ad μεταβολήν usque seu mutationem generis procurrentem: quod optime ex tympanotribarum, frumenta flagellantium, et cæterorum, quos ad f. 45 diximus, rhythmis intelligitur. Hoc genus rhythmi merito excludit ab oratione Fabius, quod non modo suavitatem habiturum non esset, sed molestiam ex ipsâ uniformitate adferret.

56. *non ἀρρυθμον — quam rhythmun*] De lectione quid mihi vide-

infcitum atque agreste, quam rhythmum^e, quod poeti- cum est, esse compositionem velit, sicut etiam quos palæ- stritas esse nolumus, tamen esse nolumus eos, qui dicuntur ἀπάλαιστοι^f. Verum ea, quæ efficitur ex pedibus, æ- 57 qua conclusio, nomen aliquod desiderat. Quid sit igitur potius, quam^g *numerus*, et oratorius numerus, ut enthy- mema rhetoricus syllogismus? Ego certe, ne in calum- niam cadam, qua ne M. quidem Tullius caruit, posco hoc mihi, ut, cum pro composito dixero *numerus*, et ubicum- que jam^h dixiⁱ, *oratorium* dicere intelligar. *Collocatio* 58 autem verba jam probata, et electa^k, et velut assignata sibi debet connectere: nam vel^l dura inter se^m commissa potiora sunt inutilibus. Tamen et eligere quædam, dum ex iis, quæ idem significant, atque idem valeant, permi- ferim: et adicere dum non otiosa: et detrahere, dum non necessaria: sed etⁿ figuris^o mutare et casus et nume- ros, quorum varietas, frequenter gratia compositionis ad- scita, etiam^p sine numero solet esse jucunda. Etiam ubi 59 aliud ratio, aliud consuetudo poscit, utrum volet, sumat compositio, *Vitavisse* vel *vitasse*, *Deprehendere* vel *depre- dere*.^q Coitus etiam syllabarum non negabo, et quid-

^e Sic G. Jenf. εῦρυθμον al. ex conj. credo Regii. Si sit ex Codd. malim ἔρρυθ- μον. vid. not. ^f a palæstra Jenf. ἀπάλαιστοι Cicero. ^g om. G. ^h om. G. ⁱ dixero G. ^k edocta G. ^l velut dum G. ^m om. G. Jenf. ⁿ om. iud. ^o figuras G. ^p et G. ^q Nam inf. conj. Liebius.

retur, supra indicatum est. Jam adscribendus est Dionysii locus, qui unice hanc Fabii doctrinam, lectio- nemque adeo nostram confirmat. Est autem laudati jam sæpius περὶ συνθέσεως. c. 25, p. 228. Upt. Ἡ λέξις ὁμοία περιλαμβάνουσα μέτρα, καὶ τεταγ- μένης σώζουσα ῥυθμὸς, κατὰ εἶχρον, ἢ περιόδον, ἢ τροφὴν διὰ τῶν αὐτῶν σχημά- των περινομένη, καὶ τὸ τοῦ μέχρι πολλῶ ποιῶσα, ἔρρυθμός ἐστι καὶ ἑμμετρος, καὶ ὁνό- ματα κεῖται τοιαύτη τῇ λέξει μέτρον καὶ μέλος: ἢ δὲ σπυλιανήν μέτρα καὶ ἀ- τάκτους ῥυθμὸς (hi sunt *numeri*, ut Cicero eos accepit l. c. *numeri in- numeri*) ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτε ἀ- κολουθίαν ἐμφαίνουσα αὐτῶν, (quæ est in omni genere carminis) μήτε ὁμο- ζυρίαν, μήτε ἀντιτροφὴν, (quæ sunt in Lyricis) εῦρυθμός μὲν ἐστίν, ἐπεὶ σπυ- ποικιλταὶ τισὶ ῥυθμοῖς: ἢ καὶ ἔρρυθμός δὲ, ἐπειδὴ ἕχρη τοῖς αὐτοῖς ἢ δὲ κατὰ τὸ αὐτό. Τοιαύτην εἶναι δὲ φημι πᾶσαν λέξιν ἁρμ-

τρον, ἥτις ἐμφαίνει τι ποιητικὸν καὶ μελι- κόν: ἢ δὲ καὶ τὸν Δημοσθένει κεχρησθῆναι φημι. Hic igitur apparet, εῦρυθμός non potuisse hic ponere Fabium, quippe quæ virtus orationis nume- rosi est, quod diserte ait Arist. Rhet. 3, 8, 17: sed vel ἔρρυθμός, unde, in majusculis præsertim lite- ris, ΕΥΡΥΘΜΟΝ ortum, vel, ut di- ferre libri optimi habent, *rhythmum*. Compositio non debet esse *rhyth- mus*, sed habere potest ac debet quiddam rhythmicum, ne sit ἔρρυθ- μος. Hoc idem docet Aristoteles Rhet. 3, 8, 1: hoc Cicero Orat. 65. ext. hoc ipsa similitudo de palæstra indicat, sumta ex Cic. Orat. 68. ubi ἀπάλαιστοι habent editiones optimæ: et sane melius videtur, ut sit simile centum aliis a tertia per- sona præteriti ductis, ἀρυστος, ἀδευ- ρητος, ἀρηνμέτρητος, ἀπρακτος κ. τ. λ.

- 60 quid sententiis aut eloquentiæ^r non nocebit. Præcipuum tamen in hoc opus est, scire quod^s quoque loco verbum^t maxime quadret. Atque is optime componet, qui hoc solum componendi gratia faciet. Ratio vero pedum in oratione est multo, quam in versu, difficilior: primum, quod *versus* paucis continetur, *oratio* longiores habet sæpe circuitus: deinde, quod *versus* semper similis sibi est, et una ratione decurrit: *orationis* compositio nisi varia est^u, et
- 61 offendit^x similitudine, et affectatione^z deprehenditur. Et in omni quidem corpore, totoque (ut ita dixerim) tractu, numeris inserta est^a. Neque enim loqui possumus^b, nisi e syllabis brevibus ac longis, ex quibus pedes fiunt. Magis tamen et desideratur in clausulis, et apparet: primum, quia sensus omnis habet suum finem, possidetque naturale intervallum, quo a sequentis initio dividatur: deinde, quod aures, continuam vocem secutæ, ductæque velut prono decurrentis orationis flumine, tum magis judicant,
- 62 cum ille impetus stetit, et intuendi tempus dedit. Non igitur durum sit neque abruptum, quo animi velut respirant ac reficiuntur. Hæc est fedes orationis, hoc auditor expectat, hic laus omnis declamat^c. Proximam^d clausulis diligentiam postulant initia: nam et ad hæc intentus
- 63 auditor est. Sed eorum facilior ratio est. Non enim cohererent aliis^e, nec præcedentibus serviunt, sed^f novum exordium sumunt^g; cum illa, quamlibet sit composita, ipsam gratiam perdat, si ad eam rupta via veniamus. Namque cum^h sit, ut videtur, severa Demosthenis com-

^r elocutione elucebit G.   ^s quid Jens.   ^t verborum G. Jens.
^u om. G.   ^x offendet Jens.   ^z affectione id.   ^a om id.   ^b possunt G.
^c declamatoris conj. Burm. quid si et clamor, i. e. plausus?   ^d Proxima G.
^e sed præced. G. et plur. ap. Bur.   ^f sed novum om. G.   ^g sumant cum
 ea qualibet sit enim composita ipsa gratia perdet, si ad ea rupta vis veni-
 mus G.   ^h cur sicut Demosthenis vera videtur comp. G. Jens.

63. *præcedentibus serviunt*] Hunc usum verbi, quo relationem aliquam ad integrum constituendum significat, declaramus ad Plin. ep. 1, 3, 1. it. 5, 6, 23.

63. *cum illa, quamlibet sit*] Debat, si obsequi Grammaticæ legibus de relatis voluisset, plurium numero uti, *cum illæ quamlibet sint compositæ* &c. Respicit enim ad clausulas.

63. *severa Demosthenis compos.*] *Severa*, id est, castigata, accurata:

est autem in principio orationis pro Ctesiphonte, seu corona sua. Laudat eodem nomine et expendit Dionysius Halic. c. 25. p. 236. sq. Alter locus Demosthenis est ex Philipp. 3. p. 46, B. Ὁ γὰρ οἷς ἐγὼ ληφθεῖν ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, ὅπως ἐμοὶ πολεμῆϊ κἄν μήπω βάλῃ μηδὲ τοξεύῃ. Ciceronis prior locus est pro Cælio c. 26. *Archipiratam* in clausula ponit Verr. 5, 27. *Unum, te prætor, corruissent Apronium, terrestrem Archipiratam*. Verba, non

positio, πρῶτον μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς θεοῖς εὐχομαι πᾶσι
 καὶ πάσαις : et illa, quæ ab uno (quod sciam) Bruto minus
 probatur, ceteris placet, καὶ μὴπωⁱ βάλλη, μηδὲ τοξεύη :
 non^k defunt, qui Ciceronem carpant in his, *Familiaris cœ-* 64
perat esse balneatori, et, non minus dura^l *archipiratæ* : nam^m
balneatori et *archipiratæ* idem finis est, qui πᾶσι καὶ πάσαις,
 etⁿ qui μηδὲ^o τοξεύη : sed propria^p sunt, ideo severiora^q.
 Est in eo quoque nonnihil, quod hic singulis verbis bini 65
 pedes continentur, quod etiam in carminibus est per-
 molle : nec solum ubi quinæ syllabæ nectuntur, ut in his,
Fortissima Tyndaridarum : sed etiam ubi^r quaternæ, cum
 versus cluditur *Apennino*, et *armamentis*, et *Oriona*^s. Qua- 66
 re hoc^t quoque vitandum est, ne plurium syllabarum^u
 verbis utamur in fine. Mediis quoque non ea modo cura
 fit, ut inter se cohæreant^x, sed ne pigra, ne longa sint :
 ne, quod nunc maximum^z vitium est, brevium contextu
 resulent, ac sonum reddant pene puerilium crepitaculo-
 rum. Nam ut initia clausulæque plurimum momenti^a 67
 habent, quoties incipit sensus, aut definit : sic in mediis
 quoque sunt quidam conatus, qui leviter interfistunt^b, ut
 currentium pes^c etiam si non moratur, tamen vestigium
 facit. Itaque non modo membra atque incisa bene inci-

ⁱ μήπω βαλλοίμεν αὖ τὸ ζῆν G.   ^k non def. qui om. Jenf.   ^l Vid. leg.
 duro.   ^m nam—archip. om. G. Jenf.   ⁿ om. Jenf.   ^o αὖ τὸ ζῆν G.
^p priora G. Jenf.   ^q veriora G.   ^r om. G. Jenf.   ^s Orione Jenf.
^t hic G. Jenf.   ^u his inf. iid.   ^x cohæreat G.   ^z maxime G.
^a morati G.   ^b infistunt G. Jenf.   ^c concurr. G.

minus dura (malim *duro*) sunt judicium eorum, qui reprehendunt Ciceronem.

64. *sed propria*—*severiora*] Si ita dedit Fabius, quod dubium reddit indicata supra varietas, *propria* vocavit nomina *balneatori* et *archipirate*, i. e. accommodata et necessaria adeo huic orationi, ut superferedi illis non potuerit; et ob id ipsum *severiora*, hoc est, magis eminentia, et ferientia oculos; ut *colores austeri* sunt, qui lumine vivaci perstringunt visum. Vid. Salm. ad Solin. p. 140. sq. Sic f. 97. de Dochimo pede *stabilis in clausulis et severus*. Sic ipsum, quod modo laudavimus, *austera* compositionis epitheton est infra f. 128, et convenit cum αἰσθητῶ ἀριστοῖα Halicarnas-

sensis Dionysii c. 22. Certe ad *tristitiam* referri hic *severiora* non possunt, cum statim *permolle* de eadem re dicatur.

65. *Fortissima Tyndaridarum*] Est Hor. Sat. 1, 1, 100. De *Apennino* bene monuit, qui diligentissimus est in requirendis et indicandis Fabii testimoniis, Philander, respici ad Persii 1, 1, 95. ubi de numero et junctura etiam disputatur. Laudat idem Ovid. Met. 2, 226. *Armamentis* Ovid. Met. 11, 456. *Oriona* Virg. Æn. 3, 517. Lucan. 1, 665. it. 9, 836.

66. *brevium contextu resulent*] Ut fiant Pyrrhichii, destinati armatis saltationibus numeri. Sic f. 83, 88, 91. it. 10, 2, 16.

pere atque cludi^d decet, sed etiam in iis, quæ non dubie contexta^e sunt, nec respiratione utuntur, spiritum^f susti-
 68 nemus. Quis enim dubitet, unum sensum et unius spi-
 ritus esse, *Animadverti, judices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes?* tamen et duo prima verba, et tria proxima, et deinceps duo rursus, ac tria, suos quasi numeros habent. Illi^g velut occulti gradus: sicut apud
 69 *rhythmicos* æstimantur. Hæ particulæ, prout sunt *graves, acres, lentæ, celeres, remissæ, exsultantes*; proinde id^h, quod ex illis conficitur, aut *severum*, aut *luxuriosum*, aut *qua-*
 70 *dratum*, aut *solutum* eritⁱ. Quædam etiam clausulæ sunt claudæ atque pendentis, si relinquuntur; sed sequentibus suscipi ac sustineri solent: eoque facto, vitium, quod erat in fine, continuatio emendat. *Non^l vult P. R. obsoletis criminibus accusari Verrem*: durum, si desinas: sed cum est continuatum iis, quæ sequuntur, quamquam natura ipsa divisa sint, *Nova postulat, inaudita desiderat*: salvus
 71 est cursus. *Ut adeas, tantum dabis*: male cluderet: nam et trimetri versus pars ultima est: excipit, *Ut cibum vestitumque introferre liceat, tantum*: præceps adhuc, firmatur
 72 ac sustinetur ultima^m, *Recusabat nemo*. Versumⁿ in oratione fieri, multo fœdissimum^o est, totum; sicut^p etiam in parte, deforme: utique si pars posterior in clausula deprehendatur, aut rursus^q prior in ingressu. Nam quod^r est contra, sæpe etiam decet, quia et^s cludit^t interim optime^u prima pars versus, dum intra paucas syllabas, præ-
 73 cipue fenarii atque octonarii. *In Africa fuisse*, initium se-

^d includi G. Jenf.   ^e cont. sunt om. G.   ^f Sic G. it. Vallæ liber et Voss. 2. illi vel occulti gradus. quis rel.   ^g Sic iidem. spiritum sicut rel.
^h idem G.   ⁱ om. G.   ^l Nollet G. Nondum Jenf.   ^m om. G.
ⁿ Verrem omne fieri G. nemo in oratione fieri Jenf.   ^o fidissimum Jenf.
^p sed id. sunt G.   ^q visus G. versus Jenf.   ^r quidem contra G.   ^s om. G.   ^t et inf. G. Jenf.   ^u om. G.

67. *spiritum sustinemus*] Cum auctores hujus mutationis, quam supra indicavi, habeant non infitiosos, nihil opus esse videtur aliud ad probandam eam arbitris idoneis, nisi ut utramque rationem ipsi inter se comparent, et utra candidior, id est dignior Fabio videatur, existiment.

68. *Animadverti*] Principium orationis pro Cluentio. *Non vult P. R. C. Verr. 5, 44. Ut adeas* ibid. 45.

72. *Versum fieri*] Vid. ad s. 52.
 72. *quia et cludit*] Huic et post longum satus intervallum respondet s. 74 *Et ultima*. Sic supra 6, 3, 40, *Et a Cicerone—Et Cælius*. Sic 11, 1, 46. sq. Sic Cicero Orat. 70, pr. *Quantum autem sit apte dicere, experiri licet, si aut compositi—deinde post longum intervallum et exempli aliquot, aut si alicujus inconditi arripias dissipatam &c.* Sæpe ita Noster.

narii est, primum pro Quin. Ligario caput cludit. *Esse videtur*^x, nunc^z nimis frequens, octonarium inchoat. Talia^a sunt Demosthenis, *πάσι καὶ πάσαις καὶ πᾶσιν ὑμῶν ὄσον*^b *εὐνοίαν*, et totum pene principium. Et ultima ver- 74
 fuum initio conveniunt orationis: *Et si vereor, iudices*: et, *Animadverti, iudices*. Sed initia initis non conveniunt. T. Livius hexametri exordio cœpit, *Facturusne operæ pretium sim*. Nam ita edidit^c, estque melius, quam quo modo emendatur. Nec^d clausulæ clausulis: ut Cicero, *Quo* 75
me vertam, nescio, qui trimetri finis est: [Trimetrum] et, *Pro misero dicere liceat*. [Sex enim pedes, tres percussiones habent.] Pejus claudit finis hexametri: ut Brutus in epistolis, *Neque enim*^e *illi malunt habere tutores aut de-* 76

^x videatur G. Jenf.   ^z Sic Obr. Nam al. præced. puncto. jam conj. Bur.
^a alia G.   ^b ὄσ. εἰν. om. G.   ^c editum est Jenf.   ^d Nam G. male.
[†] quæ inclusi, glossam arbitror. vid. not.   ^e om. G.

73. *primum caput*] Hoc est, primam periodum paucissimorum, duorum forte, versuum.

73. *Esse videtur, nunc nimis*] Illa clausula Ciceroni amata *esse videatur*, quæ nunc nimis frequenter adhibetur, (vid. 10, 2, 18,) octonarium inchoat: hunc, credo, nominat, quia licentiam majorem habet, et facilius non-iambos in sedes priores præfertim admittit. Talia, h. e. imitatorum importunitati exposita, sunt Demosthenis formulæ, quas hic laudat Noster, et totum pene orationis pro Corona, ex quo desumptæ sunt, exordium. Adponamus primum caput, ne opus sit ad alium librum transire, cognoscere volentibus, Πρῶτον μὲν, ὃ ἀνδρες Ἀθηναῖοι, θεοῖς εὐχομαι πᾶσι καὶ πάσαις, ὅσων εὐνοίαν ἔχω ἐγὼ διατελῶ τῆ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῶν, τοσαύτην ὑπέσθαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τῆτον τὸν ἀγῶνα. Expendit Dion. Halic. c. 25, p. 236, Upton.

74. *Et si vereor*] Initium Milonianæ. *Animadverti iudices* principium pro Cluentio.

74. T. Livius] Putat Ryckius ad Tac. An. 1. pr. non temere hoc factum a Livio; nec a Sallustio, qui bellum Jugurthinum a spon-

daico incepit, *Bellum scripturus sum, quod populus Romanus*; nec ab ipso adeo Tacito, cujus prima Annalium verba sunt, *Urbem Romam a principio Reges habuere*. Et sane difficile est ad credendum, tribus scriptoribus principibus id excidisse in ipso principio, ubi attentio solet esse et cura maxima.

75. *Quo me vertam*] Cic. pro Lig. c. 1. ut et illud alterum *Pro misero*. Cæterum quæ inclusi, ea glossam esse hominis grammatici, liquido mihi constat. *Trimetrum* non vocavit Fabius hæc verba sola, *Pro misero dicere liceat*: quæ pars trimetri sunt. Deinde non inculcavit profecto hic trimetri descriptionem Fabius: sed adscripsit aliquis eo tempore, quo docendi erant talia lectores Fabii. Cæterum illam ipsam de διποδίας, tribusque adeo *senarii percussionibus*, a quibus *trimeter* vocatur, doctrinam revocavit quasi ex longa oblivione, et ad Terentii fabulas integras omnes magno sane literarum beneficio applicavit Ric. Bentleius, e cujus disciplina ita signanda fuerint hæc comata, *Quo me vertam nescio*; et, *Pro misero dicere liceat*.

fensores, quamquam^f sciunt placuisse Catoni. Illic minus^g sunt notabiles, quia hoc genus sermoni^h proximum est. Itaqueⁱ et versus hi fere excidunt, quos Brutus ipso^l componendi ductus^m studio sæpissime facit, non raro Asinius, sed etiam Cicero nonnumquam, ut in principio statim orationis in Lucium Pisonem, *Pro dii immortales*,
 77 quisⁿ hic illuxit dies? Non minore autem cura vitandum est, quidquid ἔρρηθμον^o: quale est apud Sallustium, *Falso queritur de natura sua*. Quamvis enim vincta sit, tamen soluta videri debet oratio. Atqui^p Plato, diligentissimus compositionis, in Timæo, prima statim parte, vitare ista
 78 non potuit. Nam et initium hexametri statim invenias^q, et Anacreontion^r protinus colon efficias, et si velis trimetron, et quod duobus pedibus et parte, πενδημιμερές^s a Græcis dicitur: et hæc omnia in tribus verbis; ut^t Thucydidis ὑπὲρ^u ἡμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν^x, ex mollissimo rhythmorum^z genere excidat^a. Sed quia orationem^b omnem constare pedibus^c dixi, aliqua de iis quoque: quorum no-

^f quam constituunt G. et *Almel.* ^g nimis G. ^h sermonis G.
ⁱ Ita et versus hic G. ^l ipse G. ^m durus G. quod probat *Liebius.*
ⁿ qui G. *Jenf.* ^o empiomon G. et al. ap. *Bur.* coniecit etiam *Liebius* ἔρρηθμον, et sic dedit *Capper.* vid. ad f. 56. εὐρυσθμον al. quod repugnat sententiae.
^p Atque G. ^q invenies G. ^r Anaceton G. ^s ἡμισυ δίπης G. *Voff.*
^t quod sapit librarium semidoctum, qui, cum Græca evanissent, e Latinis supplere ea vellet. ^u et G. *Jenf.* ^x Sic G. et sic est ap. *Thucyd.* ἐν ἑρμασι al.
^z illis timor inf. G. illis tioremorum genere *Voff.* 2. ^a morum G. ^b Sic G. excitant al. ^c omnem Oratoriam G. ^c om. G. *Jenf.*

77. quidquid ἔρρηθμον] Sic legendum esse non dubitabit, qui et lectio-nis varietatem, et, quæ ad f. 56 ex Halicarnassensi Dionysio protulimus, consideraverit. τὸ εὐρυσθμον (h. e. numerosa oratio) adeo non est vitandum, ut potius studiose con-sectandum sit oratori: sed vitandum est τὸ ἔρρηθμον, h. e. rhythmis et metris plane adstricta, poematis in-star oratio.

77. non potuit] Aut non voluit potius, arbitror. Verba, quibus incipit Timæum, hæc sunt: εἰς, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέταρτος ἡμῶν, ὃ φίλε Τιμαίε, πῶ τῶν χθις μὲν δαιτυμόνων, ταῦν δὲ ἐσιατόρων; Hic Hexametri initium est εἰς, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ. Anacreontion colon fiet, si omiſſa prima voce sumas, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέταρτος. Trimetron erit δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέ-

ταρτος ἡμῶν (aut ut iambus fiat, ἄμ-μιν) ὃ. Πενδημιμερές est ipsum illud Hexametri initium. Sed quod hæc omnia in tribus verbis fieri ait, non intelligo, nisi per synecdochen tria dixit pro paucissimis.

78. ut Thucydidis] Locus est 1, 8. Δῆλος δὲ καθαιρομένης—ἐ τῶν θηκῶν ἀναίρεθεισῶν, ὅσαι ἦσαν τῶν τετρατάτων ἐν τῇ νῆσῳ, ὑπὲρ ἡμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν. Cæterum h. l. ita interpreto; Ita numerosus est et modulatus Platonis locus, ut Thucydidis illud nobile alias comma ὑπὲρ ἡμισυ excidat ex mollissimo rhythmorum genere, nec amplius tanquam exemplum rhythmimi mollissimi in prosa oratione laudari debeat a Grammaticis ac rhetoribus: cum multo mollis sit illud Platonicum.

mina quoniam ^d varia esse traduntur ^e, constituendum est ^f, quo quemque ^g appellemus. Et quidem Ciceronem sequar, (nam is ^h eminentissimos Græcorum est secutus) excepto quod pes tres ⁱ syllabas non videtur excedere: quamquam ille *pæone* ¹ *dochimoque*, quorum prior in quatuor, secundus in quinque excurrit ^m, utatur. Nec tamen ⁸⁰ ipse dissimulat, quibusdam *numeros* videri, non *pedes*: nec immerito. Quidquid enim supra tres ⁿ syllabas habet, id ex pluribus est pedibus. Ergo cum consent quatuor pedes ^o binis, octo ternis: *spondeum* longis duabus; *pyrrichium*, quem alii *periambum* vocant, brevibus; *iambum* brevi longaque; huic contrarium e longa et brevi, *choreum* nos, non ^a ut alii *trochæum*, nominemus. Ex iis vero, qui ternas syllabas habent, *dactylum* longa duabusque brevibus; huic temporibus parem, sed retroactum, appellari constat *anapæston*. Media inter longas brevis faciet *amphimacrum*, sed frequentius ejus nomen est *creticus*. Longa inter breves, *amphibrachys*; duabus longis brevem ⁸² sequentibus, *bacchius*; totidem ^r longis brevem præcedentibus, huic ^s contrarius *palimbacchius* erit ^t. Tres breves *trochæum* ^u, quem *tribrachyn* ^x dici volunt, qui choreo ^z *trochæi* nomen imponunt; totidem longæ *molossion* efficiunt. Horum pedum nullus non in orationem venit: ⁸³ sed quo quique sunt temporibus pleniore, longisque syllabis magis stabiles, hoc ^a graviozem faciunt orationem, breves celerem ac mobilem. Utrumque locis utile. Nam et illud, ubi opus est velocitate, tardum et segne, et hoc, ubi pondus exigitur, præceps ac resultans, merito damnetur. Sit in hoc quoque aliquid fortasse momenti, quod ⁸⁴

^d quæ G. quam Jenf.   ^e tradunt Jenf.   ^f om. G.   ^g quæque G.
^h emissos inf. G. et Voss. Fuit, credo, emissos compendium scribendi, quod mansit una cum explanatiore scriptura.   ⁱ trisyllabas G. Jenf. fuit nempe tris syllabas.
^l pæon dochimioque G.   ^m excurri putatur G. Jenf.   ⁿ trisyllabas id est ex pl. G. et Jenf. fuit tris syllabas.   ^o pedibus G. Sic G. hunc inf. al.
^p om. G.   ^r huic bis G.   ^s huic contr. om. G.   ^t erat G.   ^u choreum G.   ^x tribacchum G.   ^z orichæo troci G.   ^a hi Jenf. iis G.

79. *pæone dochimoque*] Quorum ille tribus brevibus et una longa constat, et pro varia positione longæ illius primus, secundus &c. vocatur, ac proinde diversimode in pedes binos dissyllabos dividi potest: hic vero, si Diomedem audias p. 479, Putsch. ex anapæsto et iambo junctis constat; apud Ciceronem

autem Orat. 64 extr. *brevi, duabus longis, brevi, longa*, i. e. iambo et amphimacro. Sed fatetur nimirum ipse l. c. Tullius, *Pæon, quod plures habeat syllabas, quam tres, numerus a quibusdam, non pes habetur.*

83. *resultans*] Vid. paullo ante ad l. 66.

et longis longiores, et brevibus sunt breviores syllabæ: ut, quamvis neque plus duobus temporibus, neque uno minus habere videantur ^b, (ideoque in metris omnes breves longæque ^c inter se obfessæ ^d sunt pares) lateat tamen nescio quid ^e, si ^f quidquam superfit ^g, aut desit. Nam versuum propria conditio est, ideoque in his quædam ^h 85 etiam communes. Veritas vero, quia patitur ⁱ æque bre-

^b videatur G. ^c quæ longæ Kapp. G. 2. ^d ob sese sunt pares latæ. Attamen Kapp. Jenf. inter se obfesse sint pares late attamen nescio si G. 2. ^e om. G. Kapp. Jenf. ^f quasi conj. Werlh. ^g superest Kapp. ^h quidem G. ⁱ pariter G. Kapp. breviter G. 2.

84. *et longis longiores*] Dionysf. Halic. περὶ συνθέσεως. ἰσομ. f. 15, p. 104. Upton. Μήκεις ἢ βραχυτέρας συλλαβῶν ἢ μία φύσις· ἀλλὰ ἢ μακρότεραι τινὲς εἰσι τῶν μακρῶν, ἢ βραχυτέρας τῶν βραχυῶν κ. τ. λ. Exemplo illud deinde monstrat prioris syllabæ in ὄδδς, ῥόδος, τρίπος, εἰρόφος: quæ brevis ubique, sed brevior in τρίπος; quam in εἰρόφος, et sic per tres retro gradus. Eadem ex Latinis copiosè tractat Marius Victorinus Artis Gram. l. 1, p. 2481. Putsch. qui Musicos in hoc dissentire ait a metricis, quod illi *brevi breviorē et longa longiorē* dicant *posse syllabam fieri*, hi negent: quos tamen Musici etiam exemplis refellant metricorum pedum &c. Et sane in metris versuum illud discrimen negligitur, ubi syllabæ brevi unum tempus adsignatur, duo autem longæ, sine discrimine subtiliori.

84. *inter se obfessæ*] Utcunque interpretari liceat hæc verba, ut interpretatur musarum omnium corculum Werlhofius, uni metro inclusæ, ut altera alteram quasi obfessam teneat, nec evagari ultra legem patiatur: fateor tamen, me in his Fabii verbis desiderare Fabium, et optare, ut inveniat codex aliquis, qui habeat vel ita, *inter sese censentur pæxes*, vel melius.

84. *lateat tamen nescio quid*] Latet etiam hic, me quidem fugit, nescio quid. Werlhofius ita expedit, ut pro *si* legat *quasi*, hoc in-

tellectu, ut, licet pares videantur syllabæ, tamen occulta quædam vis in illis lateat, *quasi* in alteris *quidquam superfit, aut desit* in alteris.

84. *propria conditio*] Ut supra 1, 5, 27. *Mihi videtur conditionem mutare*. Mar. Victorin. p. 2480. Putsch. *Syllaba positione longa loci conditione vim suæ proceritatis non obtinens*.

84. *quædam etiam communes*] Ego interpretabar; ancipites, nunc longæ, prout versus postulat, nunc breves, quales sunt natura breves, ante mutam cum liquida, item *i* in fine quarundam dissyllabarum. Sed Werlhofius cum respectu ad ea, quæ sequuntur, *communes* vult esse, quæ de se impertiant aliquid proximis syllabis.

85. *Veritas vero, quia*] *Veritas*, h. e. natura ipsius rei, de qua agitur, τὸ ὄν. Hic vero iterum laboro, nec perspicio (qui forte stupor meus est, sed cum pluribus tamen communis) quomodo cohæreat illud *quia* cum his, quæ sequuntur. *Quid enim?* num ex eo, quod vocalis naturam suam retinet, sive sola sit, sive in positione, sequitur, in dimensione pedum brevem vocalem propter duas consonantes proximas produci posse? Equidem non video nexum. Quid si igitur tenui mutatione legamus, *Veritas igitur quum patiatur—certe in dimensione* &c. Sic pro causali periodo habebimus concessivam.

vem esse vel longam vocalem, cum est¹ sola, quam cum^m eam consonantes una pluresveⁿ præcedunt: certe in dimensione pedum syllaba, quæ est brevis, insequente alia vel brevi, quæ tamen duas primas consonantes habeat, fit longa: ut,

Agrestem tenui musam meditaris avena,

nam^o licet *gre* brevis, facit^p tamen longam *A* priorem. Dat igitur illi aliquid ex suo tempore: quo modo, nisi⁸⁶ habeat^q plus, quam quæ brevissima, qualis ipsa^r esset detractis consonantibus? nunc unum tempus accommodat priori, et unum accipit a sequente, ita duæ natura breves, positione^s sunt temporum quatuor. Miror autem in hac⁸⁷ opinione doctissimos homines fuisse, ut alios pedes ita eligerent, alios damnarent, quasi ullus esset, quem non sit necesse in oratione deprehendi. Licet enim^t *æonem* sequatur Ephorus, inventum a Thrasymacho, probatum ab Aristotele, *daetylumque*, ut temperatiores^u brevibus ac longis; fugiat *spondeum*^x et *trochæum*, alterius tarditate^z,⁸⁸ alterius celeritate damnata^a; et *herous*^b, qui est idem *daetylus*, Aristoteli amplior, *iambus* humanior videatur;

¹ et solam Kapp. est solam G. 2. om. G.   ^m om. G.   ⁿ plures breves Kapp. G. 2.   ^o Brevem gre G. A brevis gre Jenf.   ^p facit Jenf.
 ^q habet G.   ^r illa G.   ^s compos. G.   ^t igitur periambum G.
 ^u temperatum G. temperatos Jenf.   ^x spondeum et om. G. Jenf.   ^z tarditatem G. etenim inf. G. Jenf.   ^a damnat G.   ^b choreus G.

85. *Agrestem tenui*] Error aliquis intercessisse videtur vel librarii, qui versum ab auctore inceptum ex Ecl. 6, 8, continuavit ex Ecl. 1, 2, ubi tamen legitur *Silvestrem*: vel ipsius Fabii ex memoria citantis et miscantis duo carmina. Si itaque versum integrum dare voluit, debebat *Agrestem tenui meditabor arundine musam*.

85. *gre brevis*] Nimirum *e* in syllaba *gre* breve est, quod exaudiebant aures Romanæ; nostræ jam non adsequuntur.

86. *temporum quatuor*] Atque adeo duabus longis pares, cum *gre*, licet ex metrica disciplina brevis sit ipsa, et unius adeo temporis, unum tamen tempus tribuat præcedenti *A*; sicut contra tempus unum ac-

cipit a sequenti syllaba, et ipsa alioquin brevi, *stem*.

87. *probatum ab Aristotele*] Quod docet etiam Demetrius *περὶ ἑρμηνείας* s. 39. Δεῖ δὲ ἐν τοῖς κύλοις τῆ μεγαλοπρεποῦς λόγου τὸν προκαταρκτικὸν μὲν παλαιὰ ἄρχειν τῶν κύλων, τὸν καταληκτικὸν δὲ ἐπιστάει.—τί ποτ' ἂν Ἀριστοτέλης ἔτω διετάξατο;

87. *trochæum celeritate*] Semper meminimus, *trochæum* nostro esse *tribrachyn*, quod hodie monere subinde opus est.

88. *Aristoteli amplior*] Rhet. 3, 8, 7. τῶν ῥυθμῶν ὁ μὲν ἠρῶς σεμνὸς καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονίας δεόμενος; ὁ δ' ἱαμῶς αὐτὴ ἐστὶν ἡ λέξις ἢ τῶν πολλῶν διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἱαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες κ. τ. λ. Pulchre igitur Burmannus *humaniorem iam-*

trochæum ut nimis currentem damnet, eique *cordacis* ^c nomen imponat; eademque dicant Theodectes ac Theophrastus, similia post eos Halicarnasseus Dionysius: irumpent etiam ad ^d vicinos, nec semper illis *Heroo*, aut *Pæone* ^e suo, quem, quia versus ^f raro facit, maxime laudant, uti licebit. Ut sint tamen aliis alii crebriores, non *verba* facient, quæ neque augeri, neque minui, neque sicut modulatione produci aut corripere ^g possint; sed *transmutatio* et *collocatio*. Plerique enim ex commissuris eorum vel divisione fiunt pedes: quo fit, ut iisdem verbis alii atque alii versus fiant: ut memini quemdam non ignobilem poetam ita luisse ^h,

Astra tenet ⁱ *cælum, mare classes, area messem.*

Hic retrorsum fit ^l *sotadeus*. Itemque *sotadeo* adjungat ^m retro trimetros ⁿ:

Caput exseruit mobile pinus repetita.

91 Miscendi ergo sunt, curandumque, ut sint plures, qui placeant ^o, et circumfusi bonis deteriores lateant. Nec vero in literis syllabisque natura mutatur, sed refert, quæ cum qua ^p optime coeat. Plurimum igitur auctoritatis,

^c chordacis G. ^d adjunctos Jenf. adjutos G. ^e Pæone G. ^f ver-
sum G. ^g corrumpti G. ^h declarasse G. ⁱ tenent G. ^l fit G.
reæte. ^m adjuret G. Jenf. ⁿ metros G. ^o placent Jenf. ^p qua-
que G. Jenf.

bum interpretatur sermoni hominum convenientem, et comparat cum Petronii c. 90, ubi *humane loqui* et *poetice* distinguuntur. Quod *Heroicum* s. *dactylum*, a quo *Heroicum* carmen dicitur, λεκτικόν vocavit Aristoteles, id non satis commode interpretantur *elegantem*. Sumitur enim cum respectu ad λέξις, h. e. dictionem et sermonem consuetum, significatque adeo *sermoni aptum*; quod vel Horatiani *sermones* fati indicant, quos ille ob id ipsum ita vocavit, quod poetici nihil haberent præter metrum. Add. s. 110 et 131, ubi breves syllabæ sermoni aptiores.

88. *cordacis nomen*] Κορδακικώτερον appellat l. c. Videtur autem Fabius hic Ciceronem secutus, qui Orat. c. 57, *Trochæum*, inquit,

cordacem appellat: accuratius omnino ad mentem Aristotelis *cordaci aptum* dixissent aut *cordacicum*. Cæterum de brevium syllabarum continuatione *exsultandi* verbum adhibere amat Noster; vid. ad s. 66.

88. *Halic. Dionys.*] Laudati jam sæpe operis s. 17.

89. *non verba facient*] Adscribamus et hic Dionysii locum l. c. p. 134. Τὰ ἰνόματα ἔγκειται τοῖς πράγμασιν ὡς ἔτυχεν οἰκονομεῖν αὐτὰ χερὶ φιλοτίχως, καὶ διακλέπτειν τῇ χάριτι τῆς συνθέσεως τὴν ἀνάγκην, ἄλλως τε καὶ πολλὴν τὴν ἀδειαν ἔχοντας· ἠδὲ γὰρ ἀπελαύνεται ῥυθμὸς ἄδεις ἐκ τῆς ἀμέτρου λέξεως, ὡς περ ἐκ τῆς ἑμμέτρου.

90. *retrorsum fit sotadeus*] Meminit etiam supra 9, 4, 6. Tu vide ad 1, 8, 6.

ut dixi, et ponderis habent *longæ*, celeritatis *breves*: quæ, si miscentur quibusdam longis, currunt; si continuantur, exsultant. *Acres* ^q, quæ ex brevibus ad longas insurgunt; ⁹² *leviores* ^r, quæ a longis in breves descendunt. Optime incipitur a longis, recte aliquando a brevibus, ut, *Novum crimen*, C. ^s *Cæsar*: lenius ^t, ut, *Animadverti*, *judices* ^u: quod initium ^x partitioni simile est, quæ celeritate gaudet. Clausula quoque e longis firmissima est: sed cludent et ^z ⁹³ breves, quamvis habeatur indifferens ultima. Neque enim ^a ego ignoro, in fine pro longa accipi brevem, quod videtur aliquid vacantis ^b temporis ^c ex eo, quod insequitur, accedere: aures tamen consulens meas, intelligo multum referre, utrumne *longa* sit, quæ cludit, an *pro longa*. Neque enim tam plenum est, *Dicere incipientem* ^d *timere*: quam illud, *Aufus est confiteri*. Atqui si nihil re- ⁹⁴ fert, brevis an longa sit ultima, idem pes erit; verum nescio quo modo sedebit hoc, illud subsistet. Quo moti quidam, longæ ultimæ tria tempora dederunt, ut illud tempus, quod brevis ex longa accipit, huic quoque accederet. Nec solum refert, quis claudat, sed quis antecedit. Retrorsum autem neque ^e plus tribus, iique ^f si non ⁹⁵ ternas syllabas habebunt, repetendi sunt: absit tamen poetica observatio; neque minus duobus: alioqui *pes* erit, non *numerus*. Potest tamen vel unus esse *dicboreus*, si unus est, qui constat ^g ex duobus choreis. Itemque ⁹⁶ *pæon*, qui ^h est ex choreo et pyrrhichio, quem aptum initiis putant, vel contra, qui est e tribus brevibus et longa, cui clausulam assignant: de quibus fere duobus scriptores hujus artis loquuntur, alios ⁱ omnes, ^l quocumque sint

^q Acresque G.   ^r levioresque G.   ^s C. Cæsar om. G.   ^t Levibus utamur Anim. G.   ^u Scilicet (sed G.) pro Cluentio recte inf. G. Jenf. forte ex glossa.   ^x ejus inf. iid.   ^z in inf. Jenf.   ^a om. G.   ^b vacantis G.   ^c tempori Jenf.   ^d inopinate G.   ^e quæ G. Jenf.   ^f iis quæ G.   ^g constet G.   ^h quod G. Jenf.   ⁱ alii G. Jenf. vid. not. ^l ut inf. G.

^{91. exsultant]} Vid. ad f. 66, et add. 108. Illud *Novum crimen* est initium Ligariæ; *Animadverti*, *judices*, habitæ pro Cluentio.

^{93. in fine pro longa]} Vid. Cic. Orat. 64. *Nihil enim interest, dactylus sit extremus an creticus: quia postrema syllaba brevis an longa sit, ne in versu quidem refert.*

^{93. Dicere incipientem timere]} Ex initio Milonianæ. *Aufus est confiteri* ex Ligariæ principio.

^{94. brevis ex longa]} Suntne hæc sana? Equidem melius intelligam, si legatur, *ex fine*, vel *ex clausula*, vel quid simile.

^{95. neque plus tribus]} Cic. Orat. c. 64. *Hos cum in clausulis pedes nomino, non loquor de uno pede extremo: adjungo (quod minimum sit) proximum superiorem, sæpe etiam tertium.*

^{96. alios omnes—orationem]} Legendus videtur, auctoribus quos

temporum, quæ^m ad orationemⁿ pertineant, *pæonas* ap-
 97 pellant. Est et *dochimus*, qui sit ex *bacchio* et *iambo*, vel^o
iambo et *cretico*, stabilis in clausulis, et severus. *Spondeus*
 quoque, quo plurimum est Demosthenes usus, moram^p
 semper per^q se habet: optime præcedet eum *creticus*, ut
 in hoc, *De qua ego nihil dicam, nisi depellendi criminis*
caussa. Illud est, quod supra dixi, multum referre, unone
 verbo pedes sint duo comprehensi, an uterque liber. Sic
 98 enim sit forte, *Criminis causa*: molle, *Archipiratæ*: mol-
 lius, si tribrachys^r præcedat, *facilitates, temeritates*. Est
 enim quoddam in^{rr} ipsa divisione verborum latens tem-
 pus, ut in pentametri medio spondeo, qui nisi alterius
 verbi^s fine, alterius initio constet, versum non efficit.
 Potest, etiam si minus bene, præponi anapæstus, *Muliere*
 99 *non solum nobili, verum etiam nota*. Tum anapæstus et
 creticus, iambus quoque, qui est utroque syllaba^t minor:
 præcedet enim^u tres longas brevis. Sed et^v spondeus
 iambo recte præponitur, *In armis fui*. Tum spondeus et
 bacchius: sic enim fiet ultimus dochimus^y, *Iisdem^z in*
 100 *armis fui*. Ex iis, quæ supra probavi, apparet, molosso
 quoque clausulæ convenire, dum habeat ex quocumque
 101 pede ante se brevem. *Illud scimus, ubicumque sunt, esse*
pro nobis. Minus gravis erit spondeus^a, præcedente^b
 pyrrhichio: ut, *Judicii Juniani*: et adhuc^c pejus priore
 pæone: ut, *Brute, dubitavi*: nisi potius hoc esse velimus^d

^m qui G.   ⁿ rationem Jenf.   ^o vel iambo *om. id.*   ^p in Midiam
 G. in eodem Jenf.   ^q *pre id est* præ G.   ^r tribrachius G.   ^{rr} *om. G.*
^s in fine—in initio Jenf.   ^t et si illis G.   ^u *Vid. leg. etiam.*   ^v *om.*
 G. Jenf.   ^x *iisdem inf. iid.*   ^y dochmius Jenf.   ^z *om. iid.*   ^a *om. G.*
^b *se inf. G. Jenf.*   ^c *ad hoc Jenf.*   ^d volumus G.

supra laudavi, et interpretandus hic
 locus ita; *Alii auctores pedes omnes*
quocumque sint temporum, i. e. quo-
 modocumque ordinatorum, *quæ ad*
rationem illam hemioliam, quæ est
 inter tria tempora totidem brevium
 syllabarum, et duo unius longæ,
pertineant, pæonas appellant, nem-
 pe primum - o o o, secundum
 o - o o, tertium o o - o, et quar-
 tum denique o o o -

97. *et severus*] Vid. ad f. 64.
De qua ego ex Cœliana c. 13. De
 illo *Archipiratæ* itidem f. 64. *Mu-*
liere non solum ex Cœliana c. 13.
In armis fui pro Ligar. c. 3.

101. *Judicii Juniani*] Cic. pro
 Cluent. c. 1. *Brute, dubitavi* O-
 rat. 1. In illo Crassi, *Cur de per-*
fugis, cum etiam sit apud Cicero-
 nem Orat. c. 66, *comparant*: vi-
 deri potest hunc locum inde emen-
 dandum, consentiente præsertim Go-
 thano. Sed Fabius vix patitur, qui
 numeret vocum *is, contra, nos* syl-
 labas. Et tamen apud Ciceronem
 præcedit aliud simile verbum, *Cur*
clandestinis consiliis nos oppugnant,
 an et hoc mutabimus in *opsugnat*?
 Bene est, quod non agitur *italus pa-*
triæ.

daetylum et bacchium. Duo spondei non fere conjungi patiuntur: quæ in versu quoque notabilis^c clausula est, nisi^f cum id fieri potest ex tribus quasi membris: *Cur de perfugis nostris copias comparat^g is contra nos?* una syllaba, duabus, una. Ne daetylus quidem spondeo bene præponitur, quia finem versus damnamus in fine orationis: bacchius et cludit, et sibi jungitur, *Venenum timeres^h*. Vitatⁱ choreum, spondeum autem amat: ut non *Venena timeres*: sed, *Virus timeres*. Contrarius^l quoque qui est, cludet, nisi si ultimam longam esse volumus: optimeque habebit ante se molosson, ut, ^m *Et spinis respersum*; aut bacchium, *Quod hic potest, nosⁿ possemus*. Sed verius erit¹⁰³ cludere choreum præcedenti spondeo. Nam hic potius est numerus, *Nos^o possemus*: et, *Romanus sum*. Cludet et dichoreus, si^p pes idem sibi ipsi jungetur, quo Asiatici sunt usi plurimum: cujus exemplum Cicero ponit, *Patris dictum sapiens temeritas filii comprobavit*. ^q Accipiet ante se¹⁰⁴ choreus^r et pyrrhichium: *Omnes prope cives virtute, gloria, dignitate superabat^s*. Cludet et daetylus, nisi eum observatio ultimæ creticum facit: ut^t, *Muliercula nixus in litore*. Habebit ante bene creticum et iambum, spondeum male, pejus choreum. Cludit amphibrachus, *Q.*¹⁰⁵ *Ligarium in Africa fuisse*; si non eum malumus esse bacchium. Non optimus est trochæus, si ultima est brevis: quod certe fit necesse est, alioqui quo modo cludet, qui placet plerisque, dichoreus? Illa observatione ex trochæo fit anapæstus. Idem trochæus præcedente longa fit pæon: ¹⁰⁶ quale est, *Si potero*: et, *Dixit hoc Cicero, Obstat invidia*. Sed hoc initiis dederunt. Cludit et pyrrhichius choreo præcedente: nam sic^u pæon est. Omnes ii, qui in breves excidunt, minus erunt stabiles: nec alibi fere satis apti, quam ubi cursus orationis exigitur, et clausulis non interficitur. Creticus est initiis optimus: *Quod precatus^x*¹⁰⁷

^c nobilis G.   ^f nec tunc G.   ^g comparant contra G. et ap. Cic.
^h timere G. Jenf.   ⁱ vel Choreum et sp. ante amat ut venenum timeres.
 Cont. iid.   ^l Contrario quoque quis cludet, nisi sit ultima G.   ^m cibis
 pro ut et spinis G. Jenf. male.   ⁿ non bis G.   ^o præcedentis pondere G.
^p om. G. Jenf. si—jungetur potest glossa videri.   ^q Vel inf. G.   ^r cho-
 reum G. Jenf.   ^s superabit G.   ^t de unica syllaba pro una inf. G. ex
 glossamate.   ^u si pæon esset G. si etiam Jenf.   ^x deprecatus Jenf.

102. *Venenum timeres*] Sunt ista sumta ex Cœliana c. 14. *Cur aut tam familiaris hæc fuisti, ut aurum commodares, aut tam inimica, ut venenum timeres*. Itaque illud Vi-

rus timeres exemplum aliud est, quod de suo adjecit Fabius. *Quod hic potest* pro Ligar. 4, pr. *Muliercula nixus* Verr. 5, 33.

107. *Quod precatus*] Princ. pro

a diis immortalibus sum: et clausulis, In conspectu populi Romani vomere postridie. Apparet vero, quam^z bene cum præcedant, vel anapæstus, vel ille, qui videtur fini^a aptior, pæon. Sed^b et se ipse sequitur, Servare quam plurimos. Sic^c melius, quam choreo præcedente, Quis^d non turpe duceret? si^e ultima brevis pro longa sit. Sed fingamus sic, Non turpe, duceret. Sed hic est illud inane, quod dixi. Paullulum enim moræ damus inter ultimum atque proximum verbum, et^f turpe illud intervallo quodam^g producimus: alioqui sit^h exultantissimum, et trimetri finis, Quis non turpe duceret? Sicut illud, Ore spiritumⁱ excipere liceret, si jungas, lascivi carminis est^l: sed interpunctis quibusdam et tribus quasi iniitiis, sit plenum auctoritatis. Nec ego, cum præcedentes pedes posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid fere accideret, quod in^m præsentia videretur optimum, ostendi. Et quidem optime est sibi junctus anapæstus, ut qui sit pentametri finis vel rhythmus, quiⁿ nomen ab eo traxit: Nam ubi libido dominatur, innocentiae leve præsidium est; nam^o synalœphe facit, ut^p ultimæ syllabæ pro una sonent^q. Mollior^r fiet præcedente spondeo vel bacchio: ut si mutes idem, leve innocentiae præsidium est. Non me capit (ut a magnis viris dissentiam) pæon, qui est ex tribus brevibus et longa. Nam est^s ipse^t una plus brevi anapæstos^u, facilitas et agilitas. Quod quid^x ita placuerit his, non video, nisi quod illum fere probaverint^z, quibus loquendi magis, quam orandi studium fuit. Nam et ante se bre-

^z qui bene cum G.   ^a sine G.   ^b Sicut G.   ^c Sit G.   ^d om. G.
^e si—duceret om. G.   ^f At G.   ^g quoad G.   ^h om. G.   ⁱ om. G.
Jenf.   ^l om. G.   ^m ut G. ne Jenf.   ⁿ quod—transit G. Jenf.   ^o Ita
in syn. G.   ^p unde G.   ^q solent G.   ^r Melior G. Jenf.   ^s et
inf. G.   ^t ipsa G. Jenf.   ^u Sic G. anapæsto al.   ^x quidem G.
^z probaverit G. vid. leg. probaverunt.

Murena. In conspectu Phil. 2, 25. Servare quam plur. pro Lig. extr. quamquam ibi legitur conservare.

108. Sed fingamus sic] Si legamus, Non turpe duceret, nihil fingetur: sunt enim plane eadem, quæ præcessere. Igitur malim cum Gothano turpes. Etiam si vero hoc non fingamus, sed relinquamus turpe; tamen inane illud, mora illa s. pausa, quam interponere licet inter turpe et duceret, intercipit quasi oc-

cultatque metrum, ne clausula verus ita appareat. Apprime huc facit Ciceronis locus Orat. c. 66, Ex hoc genere illud est Crassi, Mifos faciant Patronos: ipsi prodeant. Nisi intervallo dixisset (sic leg. non dixisses) — ipsi prodeant — sensisset profecto effugisse senarium.

108. Ore spiritum] Cic. Verr. 5, 45. Nam ubi libido Crassi apud Cie. Orat. 65.

110. loquendi magis, quam orandi]

vibus gaudet pyrrhichio et choreo, *mea*^a *facilitas*,^b *nostra* *facilitas*. At^c præcedente spondeo tum^d plane finis est trimetri. Cum sit per se quoque ei contrarius; principiis merito laudatur: nam et primam stabilem, et tres celeres habet. Tamen hoc quoque meliores alios puto. Totus vero hic locus non ideo tractatur a nobis, ut oratio, quæ ferri debet ac fluere, dimetiendis^e pedibus ac perpendendis syllabis consenescat. Nam id tum miseritum^f in minimis occupati est. Neque enim, qui se totum in hac cura consumserit, potioribus vacabit: siquidem relicto rerum pondere, ac nitore contemto, *tesserulas* (ut ait Lucillius) fruet, et *vermiculate* inter^g se *lexeis* committet. Nonne ergo refrigeretur sic calor, et impetus pereat, ut equorum cursum^h qui dirigit, minuit: et passus qui æquat, cursum frangit? Quasi numeri non fuerint in compositione deprehensi: sicut poema nemo dubitaverit imperitoⁱ quodam initio fusum, et aurium mensura, et similiter decurrentium spatiorum observatione esse generatum^l, mox in eo repertos pedes. Satis igitur in hoc nos^m componit multa scribendi exercitatio, ut ex tempore etiam similia fundamus. Neque vero tam sint¹¹⁵ intuendi pedes, quam universa comprehensio: ut versum facientes totum illum decursum, non sex vel quinque partes, ex quibus constat versus, aspiciunt. Ante enim

^a mea fac. om. G. Jenf.   ^b nec inf. G.   ^c Ac G.   ^d tamen G. Jenf.   ^e demet. G.   ^f om. Jenf.   ^g in se lex. commutet G.   ^h cursum dirigit utimur his passibus ut equorum frangat, quasi vero fecerint G. cursum delicati minutibus passibus frangunt, quasi non fuerint Jenf.   ⁱ perito G. Jenf.   ^l gravatum G.   ^m om. G.

Conf. s. 131, ubi *brevibus laudatur, quidquid est sermoni magis simile*. Add. quæ dicimus ad l. 88, et locum Aristotelis de heroo.

111. *Cum sit per se*] Hæc verba præcedenti membro adjuncta quid sibi vident, non intelligo. Sed ut nunc interpunxi, hic sensus est. Cum sit præoni adhuc descripto o o o -, quem in sine laudant, per se contrarius hic - o o o -, is principiis merito laudatur, ut stabili quasi principio nixa procurrat facilius oratio.

113. *ut ait Lucillius*] Apud Cic. de Orat. 3, 45. *Quam lepide lexeis compestæ? ut tesserula omnes Arte*

pavimento, atque emblemate vermiculato. Repetit Orat. 44.

114. *numeri—deprehensi*] In composita Herodoti, Thucydidis, aliorum, *oratione deprehensi*, qui jam aderant ante artem, *numeri*, et ars inde formata: eadem nimirum ratione, uti troporum ac figurarum nomina et præcepta ab his demum inventa sunt, qui eas res in aliorum oratione admirarentur, vellentque tum ipsi adsequi, tum docere alios, quid proprie esset illud admirabile: sic in versibus, sic in ipsiis ratiocinandi formis, sic in saltandi, vibrandorum armorum arte &c. usus prior præceptis.

carmen ortum est, quam observatio carminis. Indeque illud:

—— Fauni vatesque canebant.

- 116 Ergo quem in poemate locum habet *versificatio*, eum in oratione *compositio*. Optime autem de illa judicant aures, quæ^o et plena sentiunt, et parum expleta desiderant^p, et fragoris offenduntur, et^q lenibus^r mulcentur, et contortis excitantur, et stabilia probant, clauda deprehendunt, redundantia et nimia fastidiunt. Ideoque docti rationem
- 117 componendi intelligunt, etiam indocti voluptatem. Quædam vero arte tradi non possunt. Mutandus est casus, si durius is^s, quo cœperamus, feratur. Num, in quem transeamus ex quo, præcipi potest? Figuræ laboranti^a etiam compositioni variatæ sæpe succurrunt. Quæ? cum orationis, tum etiam sententiæ. Num præscriptum^u ejus rei ullum^x est? Occasionibus utendum, et^z cum re præ-
- 118 senti deliberandum. Enimvero spatia ipsa, quæ in hac quidem parte plurimum valent, quod possint^a, nisi aurium, habere judicium? Cur alia paucioribus verbis satis plena, vel nimium, alia pluribus breviter et abscissa sunt? Cur in circumductionibus, etiam cum sensus finitus est,
- 119 aliquid tamen loci vacare videtur^b? *Neminem vestrum ignorare arbitror, judices, hunc per hosce dies sermonem vulgi, atque hanc opinionem populi Romani fuisse. Cur hosce potius, quam hos? Neque enim erat asperum. Rationem fortasse non reddam, sentiam esse melius. Cur non satis sit, sermonem vulgi fuisse? Compositio enim patiebatur. Ignorabam^c; sed ita ut audio, hoc animus accipit ple-*

^o ideoque G.   ^o quæ poemata sent. Jenf. quæ poemata sunt G.   ^p considerant G.   ^q om. G.   ^r lenibus Jenf.   ^s si G.   ^t laborant et compositione variata G. variata etiam Jenf. laboranti etiam, compositione variata, sæpe succurrunt placebat Liebio.   ^u scriptum Jenf.   ^x nullum G. Jenf.   ^z om. G.   ^a possunt Jenf.   ^b videatur G. Jenf.   ^c Vid. leg. Ignorabo. vid. not.

115. *Fauni vatesque*] Ex Ennio, quod laudat etiam Cic. Orat. 51. *Versibus quos olim Fauni vatesque canebant.*

117. *Figuræ laboranti*] Sententia aperta attendenti, *Figuræ variatæ succurrunt compositioni laboranti.* Ad evitandam, quæ ex nominum similiter cadentium concursu oritur, obscuritatem, ita conjiciebat Bur-

mannus, *Figuræ etiam, compositione variatæ, laboranti* (int. oratori) sæpe succurrunt. Vel, *Figuræ laborantibus etiam, compositione variatæ, sæpe succurrunt.*

119. *Neminem vestrum*] Principium libri primi in Verrem.

119. *Ignorabam*] Possit forte hoc *Ignorabam* per ironiam intelligi, et ad ultima, *compositio enim patieba-*

num sine hac geminatione non esse. Ad ^d sensum igitur ¹²⁰ referenda sunt. Nequeas ^e fatis forte, quid severum, quid jucundum sit, intelligere: facias ^f quidem natura duce melius, quam arte: sed naturæ ^g ipsi ars inerit. Illud ¹²¹ prorsus oratoris, scire ubi quoque genere compositionis sit utendum. Ea duplex observatio: altera, quæ ad pedes refertur; altera, quæ ad comprehensiones, quæ efficiuntur ex pedibus. Et de his prius. Diximus igitur ¹²² esse *incisa, membra, circuitus*. *Incisum* (quantum mea fert opinio) erit sensus ^h non expleto numero conclusus ⁱ; plerisque pars membri. Tale est enim, quo Cicero utitur, *Domus tibi deerat? at habebas: pecunia superabat? at egebas*. Fiunt autem etiam singulis verbis incisa, ut ^l, *Diximus, testes dare volumus*: incisum est, *diximus*. *Mem-* ¹²³ *brum* autem est sensus numeris ^m conclusus, sed a toto corpore abruptus, et per se nihil efficiens. Id ⁿ enim, *O calidos homines*, perfectum est ^o: at, remotum a ceteris, vim non habet, ut per se manus, et pes, et caput: et ^p, *O rem excogitatam*, ^q *ingenia metuenda*. Quando ergo incipit corpus esse? cum venit extrema conclusio, *Quem, quæso* ^r, *nostrum fefellit, id vos* ^s *ita esse facturos?* Quam Cicero brevissimam putat. Itaque fere incisa et membra mixta ^t sunt, et conclusionem utique desiderant. *Periodo* plurima ¹²⁴ nomina dat Cicero, *ambitum, circuitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem*. Genera ejus duo sunt: alterum simplex, cum sensus unus longiore ambitu circumducitur; alterum, quod constat membris et ^u incisivis, quæ plures sensus habent: *Aderat janitor carceris, et carnisifex prætoris*, et ^x reliqua. Habet *periodus* ^z membra

^d om. G.   ^e Nequis G.   ^f faciant G. Jenf.   ^g naturis ipsis Jenf.
^h sensu Jenf.   ⁱ inclusum G. conclusum Jenf.   ^l om. Jenf.   ^m mem-
bris G. Jenf.   ⁿ Ideo o iid.   ^o esse ac G.   ^p om. G. Jenf.   ^q o ing.
met. om. iid. et al. ap. Bur.   ^r quasi iid.   ^s nos G.   ^t immixta G.
^u om. G. Jenf.   ^x om. G.   ^z periodos G. Jenf.

tur, referri. Non diffiteor tamen, multo mihi digniorem Fabio sententiam videri, si legamus, *Ignorabo: æquo animo fatebor me nescire*, certe explicare oratione non posse, *cur non satis sit, sermonem vulgi fuisse?* Ita respondebit illis: *Rationem forte non reddam &c.*

120. *Ad sensum igitur referenda*
Ad iudicium illud a natura ortum,

et firmatum, quod hodie *gustum* solemus appellare, de quo disputare difficile est, in quo deprehenditur tamen aliquis ingeniosissimorum quorumque consensus.

122. *Cicero utitur*] Orat. 67. unde etiam reliqua petita sunt. Nomina autem periodi ex eisdem libri c. 61. *Aderat janitor Cic. Verr. 5, 45.*

125 minimum duo. Medius numerus videtur quatuor: sed recipit frequenter et plura. Modus ei^a a Cicerone aut quatuor senariis versibus, aut ipsius spiritus modo terminatur^b. Præstare debet, ut sensum concludat; sit aperta, ut intelligi possit; non immodica, ut memoria contineri. Membrum longius iusto^c, tardum: brevius^d, in-
 126 stabile^e est. Ubi cumque acriter erit et instanter pugnantiterque dicendum, membratim cæsimque^f dicemus. Nam hoc^g in oratione plurimum valet: adeoque rebus accommodanda^h compositio, ut asperis asperos etiam numeros adhiberi oporteat, et cum dicente æqueⁱ audientem^l in-
 127 horrescere. Membratim plerumque narrabimus, aut ipsas periodos majoribus intervallis, et velut laxioribus nodis^m resolvemus: exceptis quæ non docendi gratia, sed ornandi narrantur: ut in Verrem *Proserpinæ raptus*. Hic
 128 enim lenis et fluens contextus decet. Periodus apta proœmiis majorum causarum, ubiⁿ sollicitudine, commendatione, miseratione res eget. Item communibus locis, et in omni amplificatione: sed poscitur^o tum austera, si accusas; tum fusa, si laudes. Multum et in epilogis pollet.
 129 Totum autem^p adhibendum est, quo^q sit amplius compositionis genus, cum iudex non solum rem tenet, sed etiam captus est oratione, et se credit actori, et voluptate jam ducitur. Historia non tam finitos numeros, quam orbem^r quemdam contextumque desiderat. Namque omnia ejus membra connexa sunt, s quoniam lubrica est, ac fluit: ut homines, qui manibus invicem apprehensis gra-
 130 dum firmant, continent et continentur. *Demonstrativum*

^a ejus Jenf.   ^b terminatus pr. G. non male.   ^c om. Jenf.   ^d brevium id.   ^e stabile G. Jenf.   ^f sensimque G.   ^g hac or. G.   ^h accommodata G. Jenf.   ⁱ atque iid.   ^l audiente G.   ^m modis G. Jenf.   ⁿ quibus G.   ^o poscit Jenf.   ^p om. G.   ^q quod G.   ^r obicem quandam Jenf.   ^s et inf. G.

125. a Cicerone] Orat. 66. E quatuor igitur, quasi hexametrorum instar versuum quod sit, constat fere plena comprehensio &c.

125. Præstare debet] Eam vim hujus verbi puto; De modo s. mensura periodi, ut res tulerit: neque enim certum quidquam in universum potest præcipi. At illud quidem certo præstare debet, ut sensum concludat, et rel.

127. *Proserpinæ raptus*] In Verr.

4, 48.

128. austera, si accusas] Vid. ad 9, 4, 64.

129. Totum autem adhibendum] Quidquid habet ars numerosæ orationis, adhibendum est eo tempore &c. Ex Cic. Orat. 62. Genus autem hoc orationis neque totum assumendum est ad causas forenses, neque omnino repudiandum.—Id autem tum valet, cum is, qui audit, ab oratore jam obsessus est, ac tenetur.

genus omne fusiores habet liberioresque numeros. *Judicialis et concionalis*, ut materia varium est, sic etiam ipsa colloca-
 tione verborum. Ubi jam nobis pars ex duabus, quas modo fecimus, secunda tractanda est. Nam^t quis dubitat alia lenius, alia concitatius, alia sublimius, alia pugnacius, ^u alia gravius esse dicenda? Gravibus, subli-
 mibus, ornatis longas magis syllabas convenire? Ita ut lenia spatium, sublimia et ornata claritatem quoque vo-
 cum^x possint^z, potius quam his contraria. Magis laudarem^a brevis argumenta, partitiones^b, jocos, et quid-
 quid est sermoni magis simile. Itaque componemus pro-
 cœmium varie, atque ut sensus ejus postulabit. Neque enim accesserim Celso, qui unam quamdam huic parti formam dedit: et optimam compositionem esse procœmii, ut apud Asinium, dixit^c, *Si, Cæsar, ex omnibus mortalibus, qui sunt, ac fuerint, posset huic causæ disceptator legi, non quisquam te potius optandus nobis fuit.* Non quia negem¹³³ hoc^d bene esse compositum, sed quia legem hanc esse componendi in omnibus principiis recusem. Nam iudicis animus varie præparatur: tum miserabiles esse volumus, tum modesti, tum acres, tum graves, tum blandi^e, tum flectere, tum ad diligentiam hortari. Hæc ut sunt diversa natura, dissimilem componendi quoque rationem desiderant^f. An similibus Cicero usus est numeris in exordio pro *Milone*, pro *Cluentio*, pro *Ligario*? Narratio fere¹³⁴ tardiores, atque, ut sic dixerim, modestiores desiderat pedes, et nominibus maxime mixtos. Nam et verbis, ut sæpius pressa est, ita interim insurgit: sed docere et infingere animis res semper cupit, quod minime festinantium opus est. Ac mihi videtur tota narratio constare longioribus periodis. Argumenta acria et citata pedibus¹³⁵ quoque ad hanc naturam accommodatis utentur, non tamen^g ita ut trochæis, quæ celeria quidem, sed sine viribus sunt. Verum quamvis sint^h brevis longisque mixta, non tamen plures longas, quam breves habentia. Illa sublimia spatiosas clarasque voces habent, amant am-¹³⁶

^t nam dubitatur G.   ^u aña gratius *inf.* G. Jenf.   ^x vocabula G. vocalium Jenf.   ^z *om.* G.   ^a laudare Jenf.   ^b partitionem locos G.
^c dixi G.   ^d aut *inf.* G.   ^e blanditiis fl. G.   ^f *om.* G.   ^g non-
 dum G. Jenf. enim *inf.* Jenf.   ^h fit G.

130. *quas modo fecimus*] Redi ad f. 121. De comprehensionibus dixit, nunc de pedibus.

131. *quidquid est sermoni*] Compara f. 110.

plitudinem *dactyli* quoque, ac *pæonis*, etiam si majoriⁱ ex parte syllabis brevibus, temporibus tamen fatis pleni. Aspera contra *iambis*¹ maxime concitantur: non solum quod sint e duabus modo syllabis, eoque frequentiore quasi pulsus habent, quæ res lenitati contraria est: sed etiam quod omnibus partibus^m insurgunt, et a brevibus in longas nituntur et crescunt: ideoque meliores *choreis*,
 137 qui a longis in breves cadunt. Submissa, qualia in epilogis, ⁿ lentas et ipsa, et minus exclamantes exigunt. Vult esse Celsus aliquam et superiorem compositionem, quam si quidem^o sciremus^p, doceremus: sed sit^q, necesse est, tarda et supina. Verum nisi ex verbis atque sententiis per sese id quæritur, fatis odiosa esse non poterit. Denique, ut semel finiam, sic fere componendum, quo modo pronuntiandum erit. An^r non in proœmiis plerumque submissi^s, (nisi cum in accusatione concitandus est iudex, aut aliqua indignatione complendus) in narratione pleni atque expressi, in argumentis citati, atque ipso etiam motu celeres sumus^t? ut in locis ac descriptionibus fusi ac fluentes, in epilogis plerumque dejecti et
 138 infracti? Atque^u corporis quoque motui^x sua quædam tempora, et [ad^y signa pedum] non minus saltationi, quam modulationibus adhibet musica^z ratio numeros^a. Quid? non vox et actus accommodatur naturæ^b ipsarum, de quibus dicimus, rerum? Quo minus id mirum in pedibus orationis, cum debeant sublimia ingredi, lenia duci,

ⁱ major G.   ¹ jambus max. concitatus G. Jenf.   ^m pedibus *iid.*
ⁿ sed *inf. iid.*   ^o equidem G. quidem Jenf.   ^p scire nos Jenf.   ^q sint G.
^r At enim Jenf.   ^s summis *id.*   ^t firmus *id.*   ^u Ad que G. Atque Jenf. Atqui *al.*   ^x motus G.   ^y *Inclusa videntur esse e glossa.*   ^z musicam G.   ^a numerorum G. Jenf.   ^b natura *iid.*

136. *temporibus fatis pleni*] V. g. vox quatuor syllabarum brevium tantundem, aut plus adeo valet ea, quæ duas habet longas &c.

137. *Vult esse Celsus*] Neque quid velit Celsus, neque quid de consilio ejus judicet Fabius, intelligi a me confiteor. Veniebat in mentem legere, *vult esse Celsus aliquam et superiorem compositionem*; ac *superiorem* intelligebam negligentia quadam et quasi fastidio auditorum odiosam. Succurrebat illud 11, 3, 122, *Est odiosum omnis supinitis*. Sed mihi ipse non satisfacio.

139. [*ad signa pedum*] Puto voluisse aliquem explicare *numeros*, qui saltationi adhibentur, eaque *signa pedum* vocasse, ut nempe hodie etiam libri extant, in quibus pedes singuli atque gradus saltantibus geometrica quadam, certe lineari ratione præscripti sunt. Fabius nempe argumentatur a saltatione ista et actione histrionum, quorum motus præscripti illi quidem, sed ad argumentum fabulæ accommodati sunt: quidni idem fiat in actione oratoris?

acria currere, delicata fluere. Itaque ubi est necesse, af-¹⁴⁰
fectamus etiam tumorem^c, qui^d spondeis atque iambis
maxime continetur,

En impero^e Argis, scepra mi^f liquit Pelops.

At ille comicus æque senarius, quem *trochaicum* vocant,
pluribus choreis, qui trochæi ab aliis dicuntur. *Pyrrhi-¹⁴¹*
chius quidem decurrit: sed quantum celeritatis habet^g,
tantum gravitatis amittit,

Quid igitur faciam? non^h eam, ne nunc quidem?

Asperum¹ vero et maledicum, etiam in carmine, iambis
grassatur^l,

*Quis hoc potest videre, quis potest pati,
Nisi impudicus, et vorax, et aleo?*

In universum autem, si sit necesse, duram potius atque¹⁴²
asperam compositionem malim esse, quam esseminatam et
enervem, qualis apud multos: et quotidie magis lascivi-
mus^m *syntonorum* modis saltitantes. Ac ne tam bona
quidem ulla erit, ut debeat esse continua, et inⁿ eosdem
semper pedes ire. Nam et versificandi genus est, unam¹⁴³
legem omnibus sermonibus dare: et id cum manifesta af-
fectatione, (cujus^o rei maxime cavenda suspicio est) tum
etiam similitudine tædium^p ac fatietatem^q creat: quo-
que est dulcius, magis perit^r: amittitque et fidem, et
affectus, motusque omnes^s, qui est in hac cura deprehen-

^c tumor rerum G. ^d ex G. et Jenf. ^e Hyperoargus *plerique libri et*
edd. Hydroargus scripta G. *Vid. not.* ^f mihi *hic et ap. Sen. al.* ^g om.
G. Jenf. ^h non eam om. Jenf. ⁱ Aspere—maledicunt dixit etiam G.
Jenf. ^l grassantur *iid.* ^m lascivi sumus G. lascivissimus sed in ton-
orum Jenf. lascivimus Sybaritarum modis *Ascens. et al.* ⁿ ideo G. ^o cui G.
^p tædium ex similitudine G, Jenf. ^q fatietate G. ^r perdit atque
fidem G. ^s omnis G.

140. *En impero Argis*] Nihil dubitavi recipere emendationem, quam e Senecæ epist. 80 certissimam proposuit Turn. Adv. 12, 11.

140. *pluribus choreis*] Int. ex superioribus *continetur*.

141. *Quid igitur*] Principium Eunuchi Terent. *Quis hoc potest* Catull. 27.

142. *syntonorum modis*] Si Sybaritarum depromit ex horrendæ vetustatis Lexoviensi libro Ascensius, quod in universum præfert in

titulo et præfatione editionis 1519, f. nihil aliud quærendum. Notum enim ex Athenæo 12, 6, adeo illos deditos fuisse numeris, ut etiam equos saltare docerent; quæ res exitio illis fuit. Sed *syntona* quoque explicat Salinas. ad Carin. 19, p. 840, a Hack. *scabilla symphoniacorum*, quæ sine toni variatione, tenore quodam perpetuo, unoque rhythmico, percutiebantur. Explicat, inquam, sed non adfert ejus significationis auctorem.

sus: nec potest ei credere, aut propter eum dolere et
 144 irasci iudex, cui putat hoc vacare. Ideoque^t vinc̄ta
 quædam quasi solvenda de industria sunt; ^u illa quidem
 maximi laboris, ne laborata videantur. Sed neque lon-
 gioribus, quam oportet, hyperbatis compositioni servia-
 mus, ne, quæ ejus gratia fecerimus, propter eam ^x fecisse
 videamur. Et certe nullum aptum atque idoneum ver-
 145 bum prætermitemus ^z gratia lenitatis. Neque enim erit
 ullum tam difficile, quod non commode inferi possit: nisi
 quod in evitandis ejusmodi verbis non decorem composi-
 tionis quærimus, sed facilitatem. Non tamen mirabor, La-
 146 tinos magis indulgisse compositioni, quam Atticos, quam-
 vis minus in verbis habeant varietatis ^a et gratiæ. Nec
 vitium dixerim, si Cicero a Demosthene paullulum in hac
 parte descivit. Sed quæ sit differentia nostri Græcique
 sermonis, explicabit summus liber. *Compositio* (nam fi-
 nem imponere egresso destinatum modum volumini festi-
 147 no) debet esse *bonesta, jucunda, varia*. Ejus tres partes,
ordo, conjunctio, numerus. *Ratio*, in adjectione, detractio-
 ne, mutatione. *Ufus* ^b pro natura rerum ^c, quas dicimus.
Cura magna, ut sentiendi atque loquendi prior sit. *Diffi-*
mulatio curæ ^d præcipua, ut numeri ^e sponte fluxisse ^f,
 non ^g arcessiti et coacti esse videantur.

^t Ideo quod interim (intima Jenf.) quædam G. Jenf.   ^u quædam illa
 max. iid.   ^x om. Jenf.   ^z permutemus G.   ^a veritatis G. Jenf.
^b Ufu G.   ^c rei quam G.   ^d cura G.   ^e numerum G. Jenf.
^f flexisse Jenf.   ^g arcessisse nec inf. G. arcessisse: ne inf. Jenf.

145. nisi quod in evitandis] Nisi   nitur.
 hic ut sæpiissime alias pro sed po-   146. summus liber] 12, 10.

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER DECIMUS.

SED hæc eloquendi præcepta, sicut cognitioni ^a sunt necessaria, ita non satis ad vim dicendi valent, nisi illis firma ^b quædam facilitas, quæ apud Græcos *ἔξις* nominatur, accesserit: quam *scribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* consequamur, solere quæri scio. Quod esset diligentius nobis examinandum ^c, si qualibet earum rerum possemus ² una esse contenti. Verum ita sunt inter se connexa et indiscreta omnia, ut, si quid ^d ex his ^e defuerit, frustra fit in ceteris laboratum. Nam neque solida atque robusta fuerit umquam eloquentia, nisi multo stilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille, carens rectore, fluit. Qui autem scierit, quo sint quæque modo dicenda, nisi tamquam in procinctu, paratam quidem ad omnes casus ^f, habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit. ³ Non autem ut ^g quidque ^h præcipue necessarium est, sic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum sit in eloquendo positum oratoris officium, *dicere* ante omnia est; atque hinc initium ejus artis fuisse manifestum est; proximam deinde *imitationem*,

^a cogitationi Jenf.   ^b formæ G. Jenf. *et al. Sed firma probatur ab ipso Fabio mox.*   ^c cura inf. iid.   ^d qui flexus iid.   ^e iidem Jenf.
^f causas G.   ^g om. Jenf.   ^h quidquam G.

2. labor—fluit] Fluctuat, fluitat. Nam simplex verbum etiam ita poni, apparet ex illo Martial. 4, 66, ^h *Nec mersa est pælogo, nec fluit ulla ratis.*

3. hinc initium fuisse] Fuerunt enim sine dubio prius, qui cum sæpe dixissent, dicerent aliquando digna literarum monumentis, quam qui scriberent ea, quæ probata au-

novissimam *scribendi* quoque *diligentiam*. Sed ut perve- 4
niri ad summa, nisi ex principiis non potest: ita proce-
dente jam opere, ⁱ minima incipiunt esse, quæ prima sunt.
Verum nos non, quo modo fit ^l instituendus orator, hoc
loco dicimus: (nam id quidem aut satis, aut certe uti
potuimus, dictum est) sed ut athletam ^m, qui omnia jam
perdidicerit a præceptore, nimirum quo genere exercita-
tionis ad certamina præparandus fit; ita eum, qui res in-
venire et disponere sciet, verba quoque et eligendi ⁿ et
collocandi rationem perceperit, instruamus, qua ^o ratione,
quæ didicit, facere quam optime et quam facillime possit.
Num ^p ergo dubium est, quin ei velut opes sint quædam 5
parandæ ^q, quibus uti, ubicumque desideratum erit, pos-
sit? Eæ ^r constant *copia rerum ac verborum*. Sed res pro- 6
priæ sunt cujusque causæ, aut paucis communes: verba
in universas paranda: quæ si ^s rebus singulis essent sin-
gula, minorem curam postulerent: nam cuncta sese cum
ipsis protinus rebus offerrent ^t. Sed cum sint aliis alia
aut magis propria, aut magis ornata, aut plus efficientia,
aut melius sonantia, debent esse non solum nota omnia,
sed in promptu, atque (ut ita dicam) in conspectu, ut, cum
se judicio dicentis ostenderint, facilis ex his optimorum sit
electio. Equidem ^u scio, quosdam collecta, quæ idem 7
significarent, vocabula solitos ediscere, quo facilius et oc-
curreret unum ex pluribus, et, cum essent ^x usi aliquo, si ^z
breve intra spatium ^a rursus desideraretur, effugiendæ re-
petitionis gratia fumerent aliud, quo ^b idem intelligi pos-
set. Quod cum est puerile, et cujusdam infelicis operæ,
^c tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat,
ex qua ^d sine discrimine occupet proximum quodque.
Nobis autem *copia cum judicio* paranda est, vim orandi, 8
non circulatoriam volubilitatem ^e spectantibus. Id au-

ⁱ jam *inf.* Jenf.   ^l *om.* G. Jenf.   ^m athleta *iid.*   ⁿ elegendi G.
• qua in orat. quæ dicere G. Jenf. *et plur.* Sed nobiscum jam *Vascon.* fol.
1542.   ^p Non *iid.*   ^q paranda *iid.*   ^r Ei constare Jenf. e constantia G.
^s in *inf.* G. Jenf.   ^t offerunt G.   ^u Et quæ idem solitos sæpe (scio
Jenf.) dicere, quo G. Jenf.   ^x esset usui aliquod *iid.*   ^z *om.* G.   ^a se-
met ipsum v. desideratur G. Jenf.   ^b quod Jenf.   ^c i *inf.* G.   ^d quo G.
^e volupatem Jenf.

ditoribus etiam ad posteros vellent
transmitti: quis autem legit, cum
nemo quidquam scripsisset? Itaque
dicere ipsum majoris est momenti
ad efficiendum oratorem, quam le-

gere.

4. *minima—quæ prima*] V. g.
literarum elementa, in oratore vel
philosopho.

tem consequemur ^f *optima legendo atque audiendo*. Non solum ^g enim nomina ipsa rerum cognoscemus ^h hac cura, sed cui ⁱ quodque ^l loco sit aptissimum. Omnibus enim fere verbis ^m, præter pauca, quæ sunt parum verecunda, in oratione locus est. Nam scriptores quidam ⁿ iamborum, veterisque comœdiæ, etiam in illis sæpe laudantur: sed nobis nostrum opus interim tueri satis est. Omnia verba (exceptis de quibus dixi) sunt alicubi optima: nam ^o et humilibus interim et vulgaribus est opus, et quæ cultiore ^p in parte videntur sordida, ubi res poscit, proprie dicuntur. Hæc ut sciamus, atque eorum non significationem modo, sed formas etiam mensurasque norimus, ut ^q, ubicumque erunt posita, conveniant, nisi multa lectione atque auditione assequi non possumus; cum omnem sermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus jussu regum in solitudine educati, etiam si verba quædam emisisse traduntur, tamen loquendi facultate caruerunt. Sunt autem alia hujus naturæ, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil significationis, quo potius utaris, intersit: ut *ensis* et *gladius*. Alia, quæ etiam si propria rerum aliquarum sint nomina, *τροπικως* ^r tamen ad eundem intellectum feruntur, ut *ferum* et *mucro*. Nam per abusionem *sicarios* etiam omnes vocamus, qui cædem telo quocumque commiserint. Alia ^s circuitu verborum plurium offendimus: quale est,

^f sequimur G. consequimur Jenf.

^g sola G.

^h cognoscimus Jenf.

ⁱ quid G.

^l quoque G. Jenf.

^m rebus Jenf.

ⁿ om. G. Jenf.

^o om. iid.

^p utiliore Jenf. et plur. cultiore etiam G.

^q et G. Jenf.

^r quasi inf. Jenf.

^s Talia G. Jenf. *Adhæsit T ex proximo.*

9. *scriptores iamborum*] Græci, quorum fragmenta passim sunt apud Athenæum: sed Priapeia etiam quædam et Martialis obscena iambica sunt.

10. *formas mensurasque*] Ut sciamus, cui quedam rei accurate conveniat? hæc forma est: quam late pateat? sitne latius an angustius? hæc mensura.

10. *infantes a mutis nutricibus*] Quod experimentum Psammeticus Ægyptiorum rex fecisse dicitur. Herod. 2, 2. Add. Schol. Apollon. Argon. 4, 262. Notum cæterum quoniam est, surdos a natura ob id

ipsum mutos eodem esse, quod loquentes alios non audiant: idemque accidere, si qui sint, *ἐπιδοπέπτους*.

11. *ensis et gladius*] Contra apud Germanos hodie multum interest inter nomina olim synonyma *Schwert* et *Degen*: quorum hoc nunquam de carnificis opere, illud nunquam de honoris insigni adhibetur: cum *ensem* et *gladium* Latini scriptores sine ullo, quod observatum sit, discrimine dicant; nisi quod observo, *ensem* familiariorem longe esse Virgilio, quo vel quinque usus sit, vix quater *gladio*.

— Et pressè copia laetis.

Plurima vero mutatione figuramus, Scio, Non ignoro, et, Non me fugit, Non me præterit, et; Quis^t nescit? Nemini dubium est. Sed etiam ex proximo mutuari licet. Nam¹³ et intelligo, et sentio, et video, sæpe idem valent, quod scio. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut his^u non solum quo modo occurrerint, sed etiam quo modo oportet^x, utamur. Non semper enim hæc inter se idem¹⁴ faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim, video, ita de visu^z oculorum, intelligo: nec ut mucro gladium, sic mucronem gladius ostendit. Sed ut copia^a verborum sic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum est. Nam omnium, quæcumque docemus, hoc sunt exempla potentiora etiam ipsis^b, quæ traduntur, artibus, cum eo, qui discit, perductus est, ut^c intelligere ea sine demonstrante, et sequi jam suis viribus possit: quia, quæ doctor^d præcipit, orator ostendit. Alia¹⁶ vero legentes, alia audientes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, spiritu ipso, nec imagine et^f ambitu rerum, sed rebus incendit. Vivunt enim omnia, et moventur, excipimusque nova illa, velut nascentia, cum favore ac sollicitudine. Nec fortuna modo iudicii, sed etiam ipsorum, qui orant, periculo afficimur. Præter hæc, vox et actio¹⁷ decora, commoda^g, ut^h quisque locus postulabit, pronuntiandi vel potentissima in dicendo ratio, et ut semel dicam, pariter omnia docentⁱ. In lectione certius iudicium, quod audienti frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, et¹⁸

^t qui G.   ^u om. G. Jenf.   ^x Sic iid. oporteat al.   ^z usu G.
^a copiosus verborum sit paratus G. Jenf. et plur. apud Burm.   ^b ipse
 Jenf.   ^c om. Jenf. non G.   ^d decor G.   ^e Et inf. G. Jenf.   ^f eti-
 am G.   ^g commendat G.   ^h quid inf. G. Jenf.   ⁱ docet G.

14. *mucronem gladius*] Quin nec *mucro* semper gladium. Quis enim, nisi fatuus, dixerit, *I puer, adfer mihi mucronem*, cum gladium sibi dari postulat? Scilicet in ipsis etiam tropis verum inesse debet: recteque poeta *mucrone perentium* aliquem dicit: neque enim profecto *capulo*. In hoc quidem exemplo vix quisquam peccat; utinam nec in aliis.

16. *ambitu rerum*] Descriptio-
 ne, s. periphrasi. *Ambitus* enim non

ad *periodum* modo et *orbem* illum verborum pertinet, sed ad copiam simpliciter et multitudinem. Sic Plin. 15, 30, s. 39, *Id quoque, quod daphnoides vocatur*, lauri *genus in nominum ambitu est*. Alii enim *Pelasgum*, alii *eupetalon*, alii *stephanon Alexandri* vocant.

17. *laudantium clamor*] Vid. ad 4, 2, 37. Pertinet huc nobilis Hieronymi narratio ex Epist. ad Nepotianum de vita Clericor. fol. 16, b.

velut¹ tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere; cum interim et vitiosa pluribus placeant^m, et a
 19 corrogatis laudentur etiam, quæ non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava iudicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpius licet, siue dubites, siue memoriam penitusⁿ affigere velis. Repetamus^o autem, et tractemus, et ut cibos mansos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita, et velut confecta, memoriam
 20 imitationique tradatur. Ac diu non nisi optimus quisque, et qui credentem sibi minime fallat, legendus est, sed diligenter, ac pene ad scribendi sollicitudinem: nec per partes modo scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus, præcipueque^p oratio, cuius virtutes
 21 frequenter ex industria quoque occultantur. Sæpe enim præparat, dissimulat^q, insidiatur orator, eaque in prima parte actionis dicit, quæ sunt in summa profutura. Itaque suo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta sint, ignorantibus: ideoque erunt cognitæ omnibus repetenda.
 22 Illud vero utilissimum, nosse eas causas, quarum orationes in manus sumferimus^r: et quoties continget, utrimque habitas legere actiones: ut Demosthenis atque Æschinis inter se contrarias: ut Servii Sulpicii et^s Messalæ, quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Cassii^t reo^u Asprenate, aliasque plurimas. Quin-

¹ illud G. Jenf.   ^m placent—laudantur *iid.*   ⁿ *om. iid.*   ^o Repetimus et tractamus *iid.*   ^p præcipue *iid.*   ^q dissimulatim insidias orator atque *iid.*   ^r sumimus Jenf.   ^s atque G. Jenf.   ^t contra *inf. G.*
^u reus aspernatus est G. Jenf. Reus Asprenas est *conj. Ptol. Flavius Obsf. c. 58, Lamp. Grut. T. 1, p. 977.*

Erasmi. *Præceptor quondam meus, Gregorius Nazianzenus, rogatus a me ut exponeret, quid sibi vellet in Luca Sabbathum δευτεροπρωτον, eleganter iussit, Docebo te, inquit, super hac re in Ecclesia, in qua mihi omni populo acclamante, cogeris iuvitus scire quod nescis: aut certe si solus tacueris, solus ab omnibus stultitiæ condemnaberis. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, et indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ quidquid non intelligit, plus miratur.*

22. Servii Sulpicii] Hujus con-

tra Aufidiam oratio laudatur 6, 1, 20.

22. reo Asprenate] Asprenas Nonius arctius Augusto junctus causam beneficii accusante Cassio Severo dixit, teste Sueton. Aug. 56. De patinis agens Plin. 35, 12, l. 46, Non illa, inquit, scdioro, cuius veneno Asprenati reo Cassius Severus accusator objiciebat interisse CXXX convivas. Igitur Pollio pro Asprenate dixit, quod etiam utriusque personæ ingenium, et reliqua ratio faceret probabile, si nesciremus: cum Pollio, in amicitia

etiam, si minus pares videbuntur, aliquæ tamen ad cog- 23
noscendam litium quæstionem recte requirentur : ut con-
tra Ciceronis orationes, Tuberonis in Q. Ligarium; et
Hortensii pro Verre. Quin^x etiam, easdem causas ut^z
quisque egerit, utile erit scire. Nam pro domo Ciceronis
dixit Calidius : et^a pro Milone orationem Brutus exerci-
tationis gratia scripsit, etiam si egisse eum Cornelius Cel-
sius falso existimat. Et Pollio ac Messala defenderunt 24
eosdem, et nobis pueris insignes pro Volufeno Catulo,
Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Lælii orationes fere-
bantur. Neque id statim legenti persuasum sit^b, omnia,
quæ magni^c auctores dixerint, utique esse perfecta. Nam
et labuntur^d aliquando, et oneri cedunt, et indulgent
ingeniorum suorum voluptati : nec semper intendunt ani-
mum, et nonnumquam fatigantur : cum Ciceroni dor-
mitare interim Demosthenes, Horatio vero etiam Home-

^x Quis G. Jenf.   ^z utrisque erit scire. nam de iid.   ^a et pro Mil.
^{om.} G.   ^b se Jenf.   ^c omnes G. Jenf.   ^d labant Jenf.

Augusti qui esset, *arctius illi junc-
tum* defendere sibi gloriæ duxerit,
et huic etiam *maestio præsidium reo*
(Horat. 2, 1, 13,) esse : Cassius
Severus autem animum illum po-
tentia contentorem, et inimicitia-
rum immodicum, hic ostenderit.
Vide quæ de illo Tac. Ann. 4, 21 ;
et adde specimen illius in regnatri-
cem domum reverentiæ, prolatum
ad 9, 2, 27. Exordium autem hu-
jus ipsius orationis, viro dignum,
infra 11, 1, 57. Hæc faciunt, ut
non placeat proposita supra Ptole-
mæi Flavii conjectura ; quandoqui-
dem *Pollionis et Cassii reus* est,
quem Pollio et Cassius accusant.
Non accusavit autem, nisi parum
fuit aulicus, Pollio amicum Au-
gusti, et loquitur Fabius de *actio-
nibus utrinque* habitis : a quibus
distinguit statim *easdem causas* a
pluribus actas.

23. *pro Milone Brutus*] Memi-
nit etiam 10, 5, 20.

24. *orationes ferebantur*] Ra-
tiones temporum Quinctiliani dili-
gentissime suo more persecutus est
Dodwellus : satis fuerit hic post
Burm annum observare, formula hæc,

orationes ferebantur, non hoc indi-
cari necessario, auditos omnes, qui
hic indicantur, a Fabio ; sed illud
modo, in manibus hominum et lau-
dibus tunc fuisse has orationes.

24. *Horatio — Homerus*] Art.
Poet. 359. *Indignor, quandoque bo-
nus dormitat Homerus*. Non puto
errasse hic Fabium circa vim *τῆς*
quandoque, quam interpretabantur
ante, quam prodita esset Victoriana
ad Colum. 2, 4, 5, adnotatio, per
interdum, pro quo *interim* ponere
ipse solet : sed indicat modo, quod
ex Horatii verbis sequitur. Si enim
indignatur Horatius, *quandoque*
i. e. quodcumque *dormitat Ho-
merus* ; consequens est, ut illum
dormitare interdum fateatur. Ne-
que tribuit Ciceroni verbum *dor-
mitare*, quo ille in hoc argumento
non est usus, sed verbo Horatiano
etiam Tullii de Demosthene judi-
cium complexus est, quod habetur
in Orat. 29. *Tantum abest ut nos-
tra miremur, ut usque eo difficile*
*ac morosi simus, ut nobis non satis-
faciat ipse Demosthenes ; qui quan-
quam unus eminet inter omnes in*
omni genere dicendi, tamen non

25 rus ipse videatur. Summi enim^e sunt, homines tamen :
 acciduntque iis, qui, quidquid apud illos reppererunt, dicen-
 di legem putant, ut deteriora imitentur, (id enim est faci-
 lius) ac se abunde similes putent^f, si vitia magnorum
 26 consequantur. Modeste tamen et circumspccto iudicio
 de tautis viris pronuntiandum est, ne (quod plerisque ac-
 cidit) damnent, quæ non intelligunt. Ac^g si necesse est
 in alteram errare partem, omnia eorum legentibus pla-
 27 cere, quam multa displicere maluerim. Plurimum dicit
 oratori conferre Theophrastus lectionem poetarum : mul-
 tique ejus iudicium sequuntur : neque immerito. Nam-
 que ab his et in rebus spiritus, et in verbis sublimitas, et
 in affectibus motus omnis, et in personis decor petitur,
 præcipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia,
 optime rerum talium blanditia reparantur^h. Ideoque in
 28 hæc lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus
 tamen, non per omnia poetas esse oratori sequendos, nec
 libertate verborum, nec licentia figurarum ; totumqueⁱ
 illud studiorum genus ostentationi comparatum, præter
 id, quod solam petit voluptatem, eamque, fingendo non
 falsa modo, sed etiam quædam incredibilia, sectatur, pa-
 29 trocinio quoque aliquo juvari : quod alligati^m ad certam
 pedum necessitatem non semper propriis uti possint, sed
 depulsiⁿ a recta via, necessario ad eloquendi quædam de-
 verticula confugiant : nec mutare quædam modo verba,
 sed extendere, corripere, convertere, dividere cogantur :
 nos vero armatos stare in acie, et summis de rebus decer-
 30 nere, et ad victoriam niti [decet^o.] Neque ego arma
 squalere^p situ ac rubigine velim, sed fulgorem^q his inesse,
 qui terreat, qualis est ferri, quo mens simul visusque per-
 stringitur^r : non **QUALIS** auri argentique, imbellis, et

^e om. G.   ^f putant G. Jens.   ^g At G.   ^h reperiantur Jens. male.
ⁱ totumque ill. stud. om. G. Jens.   ^j et inf. iid.   ^m alligata iid.   ⁿ re-
 pulsi Jens.   ^o om. G. Jens. recte sane : est enim e glossa non attendentis fen-
 dere orationem a verbo meminerimus.   ^p squalore—fulgore munific Jens.
^q fulgore nimis seque terreat G.   ^r Sic G. perstringitur al.

*semper implet aures meas. Ita sunt
 avida et capaces, et semper aliquid
 immensum infinitumque desiderant.*
 Vid. tamen infra 12, 1, 22.

25. *homines tamen*] Formula so-
 lennis, de qua Burm. ad Petron.

† 75: ubi etiam Terentianum illud
homo sum, initio Heautontimoru-

meni, a communi huc trahentium
 errore vindicat.

27. *Cicero requiescendum*] Pro
 Archia c. 6.

30. *fulgorem—qui terreat*] Vid.
 supra 8, 3, 5.

30. *perstringitur*] Posui indica-
 tivum modum, auctoritate Gotha-

potius habenti periculosus. Historia quoque alere oratio-³¹
nem quodam molli jucundoque succo^s potest. Verum et
ipsa sic est legenda, ut sciamus, pleraque ejus virtutes
oratori esse vitandas. Est enim proxima poetis, et quo-
dam modo carmen solutum: et scribitur^t ad narrandum,
non ad probandum: totumque opus non ad^u actum rei,
pugnamque præsentem, sed ad memoriam posteritatis, et
ingenii famam componitur: ideoque et verbis liberiori-
bus, et remotioribus figuris narrandi tædium evitat. Ita³²
que, ut dixi, neque illa *Sallustiana brevitatis*, qua nihil
apud aures vacuas atque eruditas potest esse perfectius,
apud occupatum variis cogitationibus judicem, et sæpius
ineruditum, captanda nobis est: neque illa *Livii læta*
ubertas satis docebit^x eum, qui non speciem expositio-
nis^z, sed fidem quærit. Adde^a, quod M. Tullius ne³³
Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles^b oratori

^s succo G. quod passim probant viri docti. ^t scribuntur G. Jenf. ^u in-
tuitum pug. G. ad intuitum rei Jenf. ^x decebit G. Jenf. ^z compos.
Jenf. ^a Audio G. Jenf. male. Quod dicere fortius audeo, quia *Bas-*
^b inutiles Jenf.

na; cum non ad illud qui terreat
adjunctum sit, sed simpliciter ad
describendum ferri splendorem per-
tineat. Deinde *perstringitur* reti-
neo: neque enim, puto, hic sermo
est de hebetandis oculis, et impe-
diendo visu, ubi *præstringendi* (a
quo *præstigiae*) et forte etiam *præ-*
stringendi verbo locus est, sed de
feriendis, et terrore quodam per-
cellendis, qua in re *perstringere* ap-
tissimum esse videtur. Cæterum
cognata esse ut scriptioe ita signi-
ficatione *perstringere*, *præstringere*,
præstringere non negandum, ac
proinde difficillime distingui, et,
quid melius conveniat, dijudicari.
Sequar ergo libros. Vid. l. 92.

30. *habenti periculosus*] Nam
Alexander aliquis *Illyrios et Thra-*
cas raptò vivere adjunctos aciem
hostium auro purpuraque fulgentem
intueri jubet, prædam non arma
gestantem. Irent, et imbellibus fe-
minis aurum, viri, eriperent. Curt.
3, 10, 9: ubi plura in hanc senten-
tiam Freinshemius.

31. *pugnamque præsentem*] Ex-
pressum ex illo Thucydidis de sua

historia dicentis 1, 22, extr. κτήμα
εἰς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παρα-
χρημα ἀκείνυ σύγκριται, quod laudat
etiam Plinius jun. 5, 8, 11. ubi
explicamus.

33. *Tullius ne Thucydidem*] O-
rat. 9. *Thucydides res gestas et bel-*
la narrat et prælia, graviter sane
et probe: sed nihil ab eo transferri
potest ad forenses usum et publi-
cum.—*Quis porro unquam Græco-*
rum rhetorum a Thucydide quid-
quam duxit?—*Itaque nunquam est*
numeratus orator.—*Nactus sum eti-*
am, qui Xenophontis similem esse se
cuperet: cujus sermo est ille quidem
melle dulcior, sed a forensi strepitu
remotissimus. Similia in Bruto c.
83, et de Opt. Gen. Orat. 5. extr.
Interim aliquid juvari se Thucydi-
dis historiis ediscendis putavit De-
mosthenes, qui octies eas sua manu
descripserit. Lucian. adv. indoct. p.
380. Græv. τὰ τῷ Θουκυδίδῃ παρὰ τῷ
Δημοσθένει ὑπὸ τῆς μετεγγεγραμμένη
εἴρεσιν καλῶς. Et notum est, quoties
illo utantur Dionysii duo, Halicar-
nassus atque Longinus.

putat, quamquam illum ^c *bellicum canere*, hujus ore *Musas esse locutas* existimet. Licet tamen nobis in digressionibus uti vel historico nonnumquam nitore, dum in iis, de quibus erit quæstio, meminerimus NON athletarum toros, sed militum lacertos esse: nec versicolore[m] illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, vestem bene ad forensem pulverem facere. Est et alius ex historiis ^d usus, et is quidem maximus, sed non ad præsentem pertinens locum, ex cognitione ^e rerum exemplorumque, quibus in primis instructus esse debet orator, ne omnia testimonia expetat ^f a litigatore; sed pleraque ex vetustate diligenter sibi cognita sumat, hoc ^g potentiora, quod ea sola criminibus odii et gratiæ ^h vacant. A philosophorum vero lectione ut essent ⁱ nobis multa petenda, vitio factum est ^k oratorum, qui ^l quidem illis optima sui operis parte cesserunt ^m. Nam et de justis, honestis, utilibus, ⁿ quæque sunt his contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et ^o altercationibus atque interrogationibus oratorem futurum optime Socratici præparant. Sed his quoque adhibendum est simile iudicium, ut etiam cum in rebus verseremur iisdem, non tamen eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationum, fori et auditorii, præceptorum et periculorum. Credo exacturos plerosque, cum tantum esse utilitatis in legendo iudicemus, ut id quoque adjungamus operi, *qui sint legendi* ^p, quæ in quo-

^c illius bell. canorem G. Jens. ^e cogitatione G. ^f expectet G.

^d historicis us. et iis G.

^e cogitatione G.

^g hæc G. Jens. ^h gratia iid.

^f hæc G. Jens.

^h gratia iid.

ⁱ esset Jens. ^k alias inf. G. Jens. ^l quæ iid.

^l quæ iid.

^m censentur iid.

ⁿ iisque quæ sint contr. iid. ^o ex iid.

^p om. iid.

33. *Non athletarum toros*] Athletæ enim studiose et victu exquisito ad id aluntur, ut speciosa pulpis et toris habeant corpora, et speciosioribus patentioribusque vulneribus sanguinem copiosorem fundant. Vid. quæ de gladiatoria illa sagina Lips. Saturn. Serm. 1, 14. Militum adstricta nervis, et ad patientiam omnem durata, nec tamen confecta et emaciata, sed lacertosa adhuc, decent corpora.

33. *versicolore[m] — vestem*] Picram nimis et luminibus cinnibus distinctam orationem, quam Petronii verbo *maculosam* dicas, intelligi, planum est. Quis illa de De-

metrio metaphora usus sit, nondum inveniebam.

35. *Socratici præparant*] In primis Academici, qui caput illud et præcipuam quasi notam Magistri sui, ignorantiae professionem, dubitationem, disputationem in utramque partem, tenerent: hæc est illa Philosophia, qua se plus uti ait in præf. paradoxon, *quæ peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quæ non multum discrepant ab opinione populari.*

36. *periculorum*] Notum est, periculum a Cicerone sæpe poni pro causarum et litium molestiis.

que auctore præcipua virtus. Sed persequi singulos, in-
 finiti fuerit operis. Quippe cum in Bruto M. Tullius tot ³⁸
 millibus verſuum de Romanis tantum oratoribus loqua-
 tur, et tamen de omnibus ætatis ſuæ, quibuſcum^a vive-
 bat, exceptis Cæſare atque Marcello, ſilentium egerit :
 quis erit modus, ſi et illos, et^r qui poſtea fuerunt, et
 Græcos omnes, et^s philoſophos, et^t poetas, perſequi ve-
 lim? Fuerit^u igitur brevitæ illa tutiſſima, quæ eſt^x apud ³⁹
 Livium in epiſtola ad filium ſcripta, *legendos Demoſthenem*
atque Ciceronem : tum ita, ut quiſque eſſet Demoſtheni et Ci-
ceroni ſimillimus. Non eſt tamen^z diſſimulanda noſtri ⁴⁰
 quoque iudicii ſumma. Paucos^a enim, vel potius vix
 nullum ex iis, qui vetuſtatem pertulerunt, exiſtimo poſſe
 reperiri, qui iudicium adhibentibus^b non allaturus ſit uti-
 litatis aliquid, cum ſe Cicero ab illis quoque vetuſtiſſimis
 auctoriſ, ingenioſis quidem, ſed arte carentibus, pluri-

^a Sic Baſſ. it. Lugd. 1538. f. et Vaſcoſan. 1542. fol. &c. quidem quiſque
 convivebat G. Jenſ. quibuſque convivebat Aſcenſ. 1519. f. qui tum vivebant
 Ricc. Liſſ. 1540. 8. qui cum maxime vivebant conj. Burm. Quid ſi quidem,
 quique tum vivebant? vid. not. ^r om. G. Jenſ. ^s om. Jenſ. ^t et—
 velim om. G. Jenſ. ^u fuit iid. ^x om. iid. ^z om. iid. ^a Paucos
 et vix iid. ^b adeuntibus Jenſ.

38. quibuſcum vivebat] Sive hæc vera lectio eſt, quod in tanta
 varietate confirmare non auſim, ſive conjeſturæ alicujus debetur; non
 incommodam eſſe arbitror. Neque enim ταυτολογία^{av} habent hæc duo,
 ætatis ſuæ et quibuſcum vivebat. Nimirum illud prius latius ali-
 quando patet, et comprehendit quocuſcumque pars aliqua ætatis Tul-
 lii attingit, non excluſis, quos ſenes puer vidit aut vir jam factus Ci-
 cero, ſed, cum ſcriberet Brutum, jam fato, functos, (ex quo ultimo
 genere eſt ipſe Hortenſius.) Alterum autem, quibuſcum vivebat,
 reſpicit tempus ipſum, quo ſcribendo Bruto operam dabat. Hoc
 ipſum pulchre etiam ſignat doctiſ-
 ſima Burmanni conjeſtura; ſed quæ aliquantum a literis antiquæ lec-
 tionis recedit; a qua multo minus
 remota eſt noſtra ſuſpicio. Quin
 ne opus quidem videtur mutatione.
 Scripſit, ſi audimus incorruptiſſi-

mos, ut in tali re, teſtes, Fabius,
 Et tamen de omnibus, ſuæ ætatis
 quidem, quiſque (i. e. quiſque vel
 quibuſque) convivebat. Quod du-
 riuſculum videtur, convivendi ver-
 bum jam poſuit, quanquam diver-
 ſa aliquantum, convivandi nimi-
 rum notione, Fabius 5, 9, 14, et
 7, 3, 31. Sed cum a convivendo,
 hoc eſt una vivendo conviva et
 convivari diſta ſint; quidni uſus
 ſit Fabius verbo, non adeo quidem
 uſitato, ſed nec inaudito tamen,
 quodque tum proprietate ſermonis,
 tum analogia Græcorum, qui συζῆν
 et συμπῆν dicunt, ſe tueatur? Porro
 cauſa mutandi fuit hominibus ipſa
 verbi, quam fatemur, raritas; cau-
 ſa nulla fuit, cur aliam quis lectio-
 nem in eam, quam hic defendi-
 mus, mutaret. Itaque vix manum
 abſtinui, quin inter indubia Quincti-
 liani eam reponerem.

39. Livium in epiſtola] Ad
 quam forte reſpexit etiam 8, 2, 18.

- 41 num fateatur adjutum. Nec multo aliter^c de novis^d sentio. Quotus^e enim quisque inveniri^f tam demens potest, qui ne minima^g quidem alicujus certæ^h fiducia partis, memoriam posteritatisⁱ speraverit? qui si quis est, intra primos statim versus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento
- 42 constet experimentum. Sed non quidquid ad aliquam partem scientiæ pertinet^k, protinus ad faciendam etiam *φράσιν*^l, de qua loquimur, accommodatum est^m. Verum antequam de singulis loquar, pauca in universum de va-
- 43 rietate opinionum dicenda sunt. Nam quidam solos veteres legendos putant, neque in ullis aliis esse naturalem eloquentiam, et robur viris dignum, arbitrantur: alios recens hæc lascivia, deliciæqueⁿ, et omnia ad voluptatem multitudinis imperitiæ composita, delectant: sunt^o etiam,
- 44 qui rectum dicendi genus sequi volunt. Alii pressa demum et tenuia, et quæ minimum ab usu quotidiano recedant^p, sana et vere Attica putant: quosdam elatior^q ingenii vis, et magis concitata, et plena^r spiritus capit:

^c aliud G. Jenf. ^d nobis *plerique. novis Camerar. et Obrechtus, quibus succurrit G.* ^e Quod *iid.* ^f in veritate tumens potensque ne *iid. Sed receptam lectionem jam habent Lugdun. 1538, 8. Vascof. 1542. f. Lipsf. 1540, 8.* ^g nimia G. ^h ceteræ G. Jenf. *Quid si certe? et sic Vascof.* ⁱ artis *iid.* ^k *om.* G. ^l afferesin G. ^m *om.* G. Jenf. ⁿ deliciæque *iid.* ^o Ipsos *iid.* ^p recedunt G. ^q clarior G. ^r alias spurcitiis (*spurcius G.*) plena capit G. Jenf. et alti spiritus plena *conj. Burn.*

41. *Quotus enim quisque*] Potest fieri, ut nondum satis emendatus sit hic locus; intelligi quidem potest. Nemo est tam demens scriptor, qui non possit alicujus certe partis nomine sperare memoriam posteritatis: nullus tam malus liber est, qui non aliqua parte profit, legique proinde debeat. Et si quis omnino sit, ille intra primos versus deprehendetur. Neque enim, puto, aliquis in lectione aget, quod lufores, qui ne perdidissent, perdere non cessant: sed aut legendum non putabit, si quis non volet intelligi; aut abjiciet, si quis artis quam promittit plane imperitus esse appareat.

43. *Nam quidam*] Videbatur mihi optimum factu, ut bis ternas quasi sectas, de scriptoribus legendis dissentientium, commemorari a

Fabio ponerem, idque interpunctione declararem: ternas circa ætatem, totidem circa genus dicendi. I. Quidam a) veteres, alii b) recentiores solos laudant, c) quidam sine discrimine ætatis rectum dicendi genus sectantur. II. Alii a) tennæ, b) sublimate alii, c) quidam mediocre genus dicendi probant.

44. *plena spiritus*] Vix dubito, quin recepta jam a Basileensibus lectio vera sit. Fontem corruptionis indicat Gothanus liber. *Spiritus* primo obscuræ manus, et imperiti descriptoris, vitio transit in *spurcius*; quod deinde ut cum nomine *plena* conveniret in *spurcitiis* mutatum est. Illud *alias* vel varietatis index fuit, vel, quod jam Burmanno in mentem venit, ortum est *ex alti*.

funt et lenis, et nitidi, et compositi generis non pauci amatores. De qua differentia differam diligentius, cum de genere dicendi quærendum erit. Interim summatim, quid a qua lectione petere possint, qui confirmare facultatem dicendi volunt, attingam^s. Paucos enim, qui sunt 45 eminentissimi, excerpere in animo est: facile est autem studiosis, qui sint^t his simillimi, judicare: ne quisquam queratur, omisos forte aliquos eorum^u, quos^x ipse valde probet. Fateor enim plures legendos esse, quam qui a^z me nominabuntur^a. Sed nunc genera ipsa lectionum, quæ præcipue convenire intendentibus, ut oratores fiant, existimem, persequar^b. Igitur, ut Aratus *ab Jove inci-* 46 *piendum* putat, ita nos rite cœpturi ab *Homero* videmur. Hic enim (QUEM ad modum *ex oceano* dicit ipse *amniū vim fontiumque cursus initium capere*) omnibus eloquentiæ partibus exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in magnis^c sublimitate, in parvis proprietate superaverit^d. Idem lætus ac pressus^e, jucundus et gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poetica modo, sed oratoria virtute eminentissimus. Nam ut de laudibus, exhorta- 47 tionibus, consolationibus taceam; nonne vel nonus liber, quo missa ad Achillem legatio continetur, vel in primo

^s attingam paucos. sunt enim em. et exc. iid. . ^t sunt iid. ^u om. iid. ^x om. G. ^z a me om. G. Jenf. ^a nominantur G. ^b persequor G. ^c rebus inf. G. Jenf. ^d superavit iid. bene, puto. ^e depressus iid.

46. *Aratus ab Jove*] Noto initio *Φαινομένην, Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα*. Illud Homericum *ex Oceano* est Ἰλ. φ'. 195.

¹ Ἐξ ὕπερ πάντες ποταμῶν, καὶ πᾶσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρήναι, ἃ φρέιατα πάντα γένον.

Notum est illud Salomoneum ejusdem sententiæ, de fluviis omnibus venientibus e mari et eodem tendentibus. Notum est, cum Physicis etiam, in quantum hodie innotuerunt, rationibus illud conciliari posse, si dicatur vaporum specie tantundem humoris in terram, montes præsertim, regeri, quantum per ostia fluminum in mare effundatur. Cæterum de Homero omnium doctrinarum fonte qui legere voluerit, illi suppeditabit tantum, unde fatigari etiam patientissimus possit,

decus literarum, dum vixit, et dum vigeant ipsæ, Fabricius Bibl. Græc. 2, 6.

46. *lætus ac pressus*] *Lætus* quin hic conveniat, non dubitabit nisi qui nunquam legit, *Quid faciat lætas segetes*. Deinde *pressum læto* oppeni non mirabitur, qui *falce vites premi*, et *pressius putari eas* non ignoret. Non igitur est quod necessariam putemus Cortianam emendationem, qui ad Plin. epist. 1, 8, 5, *elatus* legi vult. Quamquam enim eam vocem minime damnandam esse vel ipsius nostri verba f. 44 declarant, ubi *pressis elatior ingenii* vis respondet: necessaria tamen non est ista emendatio. Alias *lætum* etiam substituere possis, quo Noster utitur 7, 3, 16.

inter duces illa contentio, vel dictæ in secundo sententiæ,
 48 omnes litium ac consiliorum explicant artes? Affectus
 quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam
 indoctus, qui non in sua potestate hunc auctorem habuisse
 fateatur. Age vero, nonne^f in^g utriusque sui^h operis
 ingressuⁱ paucissimis versibus legem præemiorum, non
 dico, servavit, sed constituit? Nam et benevolum audito-
 rem invocatione Dearum, quas præsidere vatibus credi-
 tum est, et intentum proposita rerum magnitudine, et
 49 docilem, summa celeriter comprehensa, facit. Narrare
 vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli?
 quis significantius potest, quam qui Curetum Ætolorum-
 que prælium exponit? Jam similitudines, amplificationes,
 exempla, digressus, signa rerum, et argumenta cetera
 quæque^l probandi ac refutandi, sunt ita multa, ut etiam,
 qui de artibus scripserunt, plurima earum rerum testimo-
 50 nia ab hoc poeta petant. Nam^m epilogus quidem quis
 umquam poterit illis Priamiⁿ rogantis Achillem precibus
 æquari? Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione
 totius operis, nonne humani ingenii modum excedit^o?
 Ut magni sit viri, virtutes ejus non æmulatione, (quod
 51 fieri non potest) sed intellectu sequi. Verum hic omnes
 sine dubio, et in omni genere eloquentiæ procul a se reli-
 quit, Heroicos tamen præcipue, videlicet quia clarissima
 52 in materia simili^p comparatio est. Raro affurgit *Hesiodus*,
 magnaque pars ejus in nominibus est occupata, tamen
 utiles circa præcepta sententiæ lenitasque^q verborum, et

^f non G.   ^g om. G. Jenf.   ^h om. iid.   ⁱ ingressus iid.   ^l cete-
 raque quæ prob. iid. ceteraque prob. rel.   ^m et inf. G. Jenf.   ⁿ rogan-
 tis Achillem Priami iid. *refte, puto.*   ^o excessit Jenf.   ^p similis G. Jenf.
^q lenitasque iid. *refte, puto. vid. not.*

49. *mortem nuntiat Patrocli]*
 Ἰλ. Σ, 20, ubi Antilochus ad A-
 chillem,

Κεῖται Πάτροκλος* νέουτος δὲ δὴ ἀμφι-
 μάχονται
 Γυμῶ* ἀτὰρ τάγε τεύχε' ἔχει κορυ-
 θαῖος Εὐκτοῦ.

Etiam specimen brevitatis hæc ver-
 ba laudat Plin. Epist. 4, 11, 12.
Curetum Ætolorumque prælium est
 Ἰλ. I, 525.

49. *cetera quæque probandi]* Sic
 videntur ista sententiam commodam
 efficere: nec ab antiquorum libro-
 rum fide recedunt. Receptam ad-

huc lectionem nescio an interpretari
 aliquis possit.

50. *Priami rogantis]* Ἰλ. Ω,
 486. sqq. Μῆσαι πατὴρ σείο κ. τ. λ.

52. *in nominibus]* In primis in
 genealogia deorum.

52. *lenitasque verborum]* Non
 damnanda videtur antiqua scriptura
levitas. Cum enim in his judiciis
 fere sequatur Fabius Dionysii Hali-
 carnassensis sententias et verba adeo,
 quod in Capperonnerii editione of-
 tensum; non improbable est illum
levitatem vocasse, quæ est Dionysio
 in Ἀρχαίων Κρίσει, λεϊότης ἰουμάτων. Re-
 N

compositionis^r probabilis: daturque^s ei palma in illo medio genere dicendi. Contra in *Antimacho* vis et gravitas, 53 et minime vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis ei secundas fere Grammaticorum consensus deferat; et affectibus, et jucunditate, et dispositione, et omnino arte deficitur, ut plane manifesto appareat, quanto sit aliud proximum esse, aliud secundum. *Panyasin*^t ex 54 utroque mixtum putant, in eloquendo neutrius æquare virtutes: alterum tamen ab eo materia, alterum disponendi ratione superari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Aristarchus atque Aristophanes, poetarum iudices, neminem sui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit^u opus æquali quadam mediocritate. *Arati* materia motu 55 caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona, nulla^x cujusquam sit oratio: sufficit tamen operi, cui se parem credidit^y. Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed musa illa rustica et pastoralis non forum modo, verum ipsam etiam urbem reformidat. Audire videor 56 undique congerentes nomina plurimorum poetarum. Quid? Hercules acta non bene *Pisandros*? Quid? *Nicandrum* frustra secuti *Macer* atque *Virgilius*? Quid? *Euphorionem*^z transibimus? quem nisi probasset *Virgilius*, idem numquam certe conditorum Chalcidico versu carminum fecisset in Bucolicis mentionem. Quid? *Horatius* frustra *Tyrtæum* Homero subjungit? Nec sane quis-

^r expositio Jenf. compositio G.   ^s Forte leg. datur.   ^t Panesium Jenf.
^u reddit G.   ^x Sic G. et plur. ap. Burm. persona, cui usquam al.   ^y vel
æqualem inf. Jenf. gloss.   ^z frustra inf. G. Jenf.

currit eadem diversitas 10, 1, 121, ubi idem nostrum iudicium. *Candidum, et leve, et speciosum dicendi genus*, videntur in eodem genere dici: *caudidum*, quod apertum et facile ad intelligendum; *leve*, bene compositum et politum, non asperum aut duriter commissum; *speciosum* a verbis splendidis, longioribus &c. Permutantur hæc verba etiam 10, 2, 23.

53. proximum—secundum] Unice huc facit Horat. Od. 1, 12, 17. Unde (i. e. ex quo Jove) nil majus generatur ipso, Nec viget quidquam simile aut secundum: Proximos illi tamen occupavit Pallas ho-

nores. Proximus nempe est, quo nemo propior; secundus, qui statim sequitur nullo intervallo.

56. Bucolicis] Ecl. 10, 50. Ibo, et Chalcidico quæ sunt mihi condita versu Carmina, pastoris Siculi modulabor avena: quæ verba ita interpretatur Servius, ut ab Afinio Gallo Euphorionem in Latinum sermonem esse translatum dicat hic et ad vers. 1. it. ad Ecl. 6, 72.

57. Horatius Tyrtæum] Artis 401.

— Post hos insignis Homerus, Tyrtæusque mares animos in Martia bella Versibus exacuit.

quam est tam procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca sumtum transferre in libros suos possit. Nec ignoro igitur quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid : sed ad illos jam perfectis constitutisque viribus revertemur. Quod etiam^a IN cœnis grandibus sæpe facimus, ut, cum optimis satiati sumus^b, varietas tamen nobis ex vilioribus grata sit. Tunc et elegiam vacabit in manus fumere, cujus princeps habetur *Callimachus*. Secundas confessione plurimorum *Philetas*^c occupavit. Sed dum assequimur illam firmam (ut dixi) facilitatem, optimis asuescendum est : et multa magis, quam multorum lectione formanda^d mens, et ducendus est color. Itaque ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iamborum, ad^e *ἔξιν* maxime pertinebit unus *Archilochus*. Summa in hoc vis elocutionis, cum validæ, tum breves vibrantesque sententiæ, plurimum sanguinis atque nervorum, adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam^f minor^g est, materiæ esse, non ingenii vitium. Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* princeps, spiritus magnificentia, sententiis, figuris, beatissima rerum verborumque copia, et velut quodam eloquentiæ flumine : propter quæ^h Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. *Stesichorum*ⁱ, quam sit inge-

^a om. G.   ^b fumus G.   ^c Sic G. Philotas Jenf. Philætas al.   ^d festinanda G.   ^e ad hæc G. ad exitum Jenf.   ^f quidem Jenf.   ^g om. G.   ^h quod G. Jenf.   ⁱ Therpsichorum Jenf. Stesichorus G. et al.

57. *indicem ex bibliotheca*] Pungit, credo, eos, qui temere laudant, vituperant, iudicii sui lance suspendunt auctores, quos nunquam recte inspexerunt, ex indicibus nimirum. Quid si hodie viveres, Fabi? Novi ego hominem, qui edidicerat aliquot Homeri versus, quos in stationibus Bibliopoliorum et Bibliothecarum recitaret, et cum interpretibus hodiernis ita compararet, ut putares in superciliis hominis tanquam in duabus lancibus ea suspendi, ita alternis ea attollebat deprimebatque. At illum ego hominem paullo post comperi indoctissimum mortalem, qui ne legere quidem recte Græca posset, ut putem præeunte aliquo illum versus Homeri edidicisse.

58. *Philetas*] Sic scribendum nomen hujus poetæ, tum Suidas docet, apud quem *Φιλετάς* est, tum Athenæus apud quem *Φιλίταρ* legimus.

59. *ut dixi*] In ipso libri hujus principio.

59. *ex tribus receptis*] Qui alii sunt duo, nescio, an sciatur hodie. Cæterum Archilochum etiam cum principibus in suo genere poetis numerat Cicero Orat. c. 1.

60. *Novem Lyricorum*] Qui vulgo sic enarrantur ex antiquis Pindari prolegomenis; Alcæus, Sappho, Stesichorus, Ibycus, Bacchylides, Simonides, Alcman, Anacreon et Pindarus.

61. *Horatius*] Od. 4, 2. *Pindarum quisquis* &c.

nio validus, materiæ quoque ostendunt, maxima bella et clarissimos canentem¹ duces, et epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim personis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem: ac, si tenuisset modum, videtur æmulari proximus Homerum potuisse: sed redundat, atque effunditur: quod ut est reprehendendum, ita copię vitium est. *Alcæus* in parte operis aureo plectro⁶³ merito donatur, qua tyrannos infectatur^m: multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, plerumqueⁿ Homero similis, sed in lusus et amores descendit, majoribus tamen aptior. *Simónides* tenuis, alioqui sermone proprio et jucunditate quadam commendari potest: præcipua^o tamen ejus in commovenda miseratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejusdem operis auctoribus præferant. Antiqua^p ⁶⁵ comœdia cum sinceram illam sermonis Attici gratiam prope sola retinet, tum facundissimæ^q libertatis, etsi est in^r infectandis vitiis præcipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venusta, et nescio an ulla, post Homerum tamen, quem, ut Achillem, semper excipi par est, aut similior sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus^s auctores: *Aristophanes* tamen^t, et *Eupolis*, *Cratinus*que præcipui. Tragœdias primus in lucem *Æschylus* protulit,⁶⁶ sublimis et gravis, et grandiloquus sæpe usque ad vitium, sed rudis in plerisque et incompositus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre posterioribus poetis

¹ canente—sustinente G. Jenf. int. lyra. ^m infectatus iid. ⁿ plurimum G. ^o præcipue Jenf. ^p illa inf. iid. ^q fecund. G. Jenf. ^r om. iid. ^s enim Jenf. ^t autem G.

62. *copiæ vitium*] Vid. infra 12, 10, 13. it. Plin. epist. 1, 20, 21.

63. *qua tyrannos infectatur*] Præclare hic observat Almelove-nius, huc respicere *Alcæi minaces Camenas* apud Horatium 4, 9, 7, ubi vet. Schol. *Adeo, inquit, amarus fuit, ut austeritate carminis sui multos civitate ejiceret.*

65. *ut Achillem*] Quem excipit Homerus v. g. in laude Nirei in Bœotia 180.

Ν. ρ. εὐς, ὃς κάλλιτος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
Τὴν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πη-
λεΐωνα.

65. *Aristophanes &c.*] Jungit eisdem Horatii Sat. 1, 4, pr. *Eupolis, atque Cratinus, Aristophanes-que, Poetæ &c.*

66. *correctas ejus fabulas*] Nescio unde hoc habeat noster, *correctas* esse ejus fabulas. Illud nos docent tum vetus auctor vitæ *Æschyli*, tum Philostratus in vita *Apoll.* 6, 11, p. 245, Olear. et Schol. ad *Aristophanis Ran.* 892, itemque ad *Acharn.* 10, (laudati etiam Bibliothecario Græco 2, 16, 4, sed a nobis designati accuratius) decreto Atheniensium in scenam reductas defuncti etiam *Æschyli* tra-

Athenienses permifere, funtque eo modo multi coronati.
 67 Sed longe clarius illuſtraverunt hoc opus *Sophocles* atque
Euripides : quorum in diſpari dicendi via uter fit poeta
 melior, inter plurimos quæritur. Idque ego ^u ſane, quo-
 niam ad præſentem materiam nihil pertinet, injudicatum
 relinquo. Illud quidem nemo non fateatur neceſſe eſt,
 68 iis, qui ſe ad agendum comparant, utiliorem longe Euri-
 pidem fore. Namque is et ^x in ſermone (quod ipſum re-
 prehendent, quibus gravitas et cothurnus et ſonus So-
 phoclis videtur eſſe ſublimior) magis accedit oratorio ^z
 generi : et ſententiis denſus, et in ^a iis, quæ a ſapientibus
 tradita ſunt, pene ipſis par, et in dicendo ac reſpondendo
 cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diſerti ^b, comparan-
 dus. In affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis,
 69 qui ^c miſeratione conſtant, facile præcipuus. Hunc et
 admiratus ^d maxime eſt (ut ſæpe teſtatur) et ^e ſecutus,
 quamquam in opere diverſo, *Menander* : qui vel unus,
 meo quidem iudicio, diligenter lectus, ad cuncta, quæ
 præcipimus ^f, efficienda ſufficiat : ita omnem vitæ imagi-
 nem expreſſit : tanta in eo inveniendi copia, et eloquendi
 facultas : ita eſt ^g omnibus rebus, perſonis, affectibus ac-
 70 commodatus. Nec nihil profecto viderunt, qui oratio-
 nes, quæ *Charifii* nomine eduntur, a Menandro ſcriptas

^u om. G.   ^x et in om. G. Jenf.   ^z oratori Jenf.   ^a om. G.
^b diſertis Jenf.   ^c quæ id.   ^d admirandus Jenf.   ^e eum inf. G. Jenf.
^f præcepimus G.   ^g in id.

gœdias, victoriam retuliſſe. *Cor-
 reſtas* a quoquam non docent. Et
 habent ſane illum charactera adhuc,
 quod ſunt grandiloquæ ultra mo-
 dum, id quod riſit varie Ariſto-
 phanes in *Ranis* ; v. g. 861, ex per-
 ſona Euripidis vocat eum, "Ανδρωπον
 ἀγριοποιὸν, αὐθαδέρομον, ἔχοντ' ἀχά-
 λινον, ἀκρατὲς, ἀπύλατον εἶμα, Ἀπερι-
 λάλητον, κομποφακελοῦρῆμονα. Ultima
 vox eleganter notat compoſita ma-
 jora, qualibus ludit Ariſtophanes,
 in re ſeria utebatur *Æſchylus*.
 Φάκελοι enim, Scholiaſte docente,
 τὰ βαρῆα ἢ συνδεδεμένα φορτία τῶν ξί-
 λων. Ipſa etiam lex non videtur fu-
 iſſe diuturna. Lycurgus certe apud
 Plutarchum in vita p. 1547, Steph.
 legem fert, τὰς Αἰσχύλου, Σοφοκλέους,
 Ἐυριπίδου τραγῳδίας ἐν κεινῶ γραψαμένους

φυλάττειν, ἢ τὸν τῆς πόλεως γραμμα-
 τῆα παρανογιώσκειν τοῖς ὑποκρινομένοις,
 (dum aguntur fabulæ argumenti
 cognati, vel alioquin plagii ſuſ-
 pectæ, ſimul inſpicere librum et le-
 gere) ἢ ἐξείναι γὰρ αὐτὰς ὑποκρίνεσθαι.
 67. *uter fit poeta melior*] Id ip-
 ſum varie, ſed ſatyricæ et ridicule
 majorem partem, agitatur in lau-
 data Ariſtophanis *Ranarum* fabula.
 Ad agendum ſe comparantibus uti-
 liorem iudicavit etiam et exemplo
 ſuo declaravit Cicero, qui ſæpe illo
 utatur et ipſi ſuſpiculos *teſtimonia*
 iudicet, ut ea appellat Quintus Ci-
 cero, Famil. 16, 8.
 69. *Menander*] Etiam Plutarchus
 illum longe ipſi præfert Ariſtophani,
 cui tamen reſpondit Friſchlinus.
 70. *Charifii nomine*] Laudat

putent. Sed mihi longe magis orator probari in opere suo videtur, nisi forte aut illa^h mala judicia, quæ Ἐπιτρέποντες, Ἐπίκληρος, Λοκροίⁱ habent: aut meditationes in Ψοφοδεεῖ^l, Νομοθέτη, Ὑποβολιμαίῳ non omnibus oratoriis numeris sunt absolutæ. Ego tamen plus adhuc quiddam⁷¹ collaturum esse declamatoribus puto, quoniam his necesse est secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, maritorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum. In quibus omnibus mire custoditur ab hoc poeta decorum^m. Atque ille quidem omnibus⁷² ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quodam suæ claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, si cum venia legantur, quædam, quæ possisⁿ decerpere: et præcipue *Pbilemon*, qui ut^o pravis^p sui temporis judiciis Menandro sæpe^q prælatus est, ita consensu^r omnium meruit credi^s secundus. Historiam multi scripsere præclare, sed nemo dubitat duos⁷³ longe ceteris præferendos, quorum diversa virtus laudem pene est parem consecuta. Densus, et brevis, et semper instans sibi *Tbucydides*: dulcis, et candidus, et fusus^t *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic sermonibus; ille vi, hic voluptate. *Theo-*⁷⁴
pompus his proximus, ut in historia prædictis minor, ita oratori magis similis: ut qui, ante quam est ad hoc opus

^h alia Jenf. ⁱ Locre G. Locros *Bass. et Lipsf.* lectos Jenf. et plur. Lochos *f. λοχός rel.* ^l Sophocle G. Jenf. ^m decor G. Jenf. ⁿ possit G. ^o quamvis Jenf. ^p prave G. Jenf. ^q semper G. ^r tamen *inf.* G. Jenf. ^s esse Jenf. ^t effusus G. Jenf.

Burmannus Cic. Brut. c. 83, et Reinesf. Var. Lect. 3, 14, atque Epist. ad Daum. 22.

70. *orator probari in opere suo*] In opere suo h. e. in ipsis Comædiis orator probatur Menander. In comædiis nempe quæ laudantur, causæ in scenam videntur productæ, vel quasi agerentur in foro, vel quasi aliquis ad eos se compararet, ac medietur. Non autem appellat hic Fabius *mala judicia*, per ἐπίθετον, sed negat esse mala; solenni illa et Ciceroniana argumentatione ab absurdo. Orator est Menander, nisi dicere velis, quod absurdum est, mala esse illa judicia—aut me-

ditiones—non omnibus numeris absolutas. Hæc cur monueimus, intelliget, qui adnotationes ad h. l. virorum doctorem inspiciet.

70. Ἐπιτρέποντες:] Qui præterea mentionem faciant harum fabularum, dabit Fabricius, qui etiam hic probat *Locros*: et sane de Λοκροῖς, quos firmat etiam Gothanus liber, aliunde constat, et est inter Alexidis quoque fabulas deperditas hoc nomen; de λοχῶ non item. Potuit sane etiam de *puerpera* vel *gravida* fabula plus una scribi. Sed de auctoritate jam sermo est. Itaque *Locros* interim restituimus.

folicitatus, diu fuerit orator. *Philistus* quoque meretur, qui turbæ, quamvis bonorum post hos auctorum, eximatur^u, imitator *Thucydidis*; et ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut *Isocrati* visum, calcari-
 75 bus eget. *Clitarcbi* probatur ingenium, fides infamatur. Longo post intervallo temporis natus *Timagenes*, vel hoc est ipso probabilis, quod intermissam historias scribendi industriam nova laude reparavit. *Xenophon* non excidit
 76 mihi, sed inter philosophos reddendus est. Sequitur oratorum ingens manus, cum decem simul Athenis ætas una tulerit: quorum longe princeps *Demosthenes*, ac pene lex orandi fuit: tanta vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam nervis^x intenta sunt, tam nihil otiosum, is dicendi
 77 modus, ut nec quod desit in eo, nec quod redundet invenias. Plenior *Æschines*, et magis fufus, et grandiori similis, quo minus strictus est: carnis tamen plus habet, lacertorum minus. Dulcis in primis et acutus *Hyperides*: sed minoribus cauffis, ut non^a dixerim utilior, magis par.
 78 His ætate *Lysias* major^b, subtilis atque elegans, et quo nihil, si oratori satis sit docere^c, quæras perfectius: nihil enim est inane, nihil arcessitum; puro tamen fonti, quam mag-
 79 no flumini propior. *Isocrates*^d in diverso genere dicendi nitidus et comtus, et palæstræ, quam pugnæ magis accommodatus, omnes dicendi Veneres sectatus est; nec immerito: auditoriis enim se, non iudiciis compararat^e: in^f inventione facilis, honesti studiosus: in compositione
 80 adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. Neque ego in his, de quibus sum locutus, has solas virtutes, sed has præcipuas puto: nec ceteros parum fuisse magnos. Quinetiam *Phalcreum* illum *Demetrium* (quamquam is primus inclinasse eloquentiam dicitur) multum ingenii habuisse et facundiæ fateor, vel ob^g hoc memoria dignum, quod ultimus est fere ex Atticis, qui dici possit orator: quem
 81 tamen in illo medio genere dicendi præfert omnibus Cicerō. Philosophorum, ex quibus plurimum se traxisse

^u existimatur *ii. d.*   ^x verius *Jenf.*   ^a *om. G.*   ^b *minor id.*   ^c *dicere Jenf.*   ^d *Isocrate id.*   ^e *comparat G. Jenf.*   ^f *om. G.*   ^g *ab Jenf.*

74. *Ephorus calcariibus*] *Cic. de Orat. 3, 9. Dicebat Isocrates, doctor singularis, se calcariibus in Ephoro, contra autem in Theopompo frenis uti solere. Cenfuram histori-*

corum eorundem fere qui hic memorantur, idem peragit de *Orat. 2, 13.*

80. *præfert—Cicero*] *Respicit, puto, quod jam observatum Alinc-*

eloquentiæ M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* esse præcipuum, sive acumine differendi, sive eloquendi facultate divina quadam et Homericâ? multum enim supra profam orationem, et quam pedestrem Græci vocant, surgit: ut mihi non hominis ingenio, sed quodam Delphico videatur oraculo instinctus. Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam in affectatam, sed quam nulla possit affectatio consequi? ut ipsæ finxisse sermonem Gratia^h videantur: et quod de *Pericle* veteris comœdiæ testimonium est, in hunc transferri iustissime possit, in labris ejus sedisse quamdam persuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegantiam? Quid *Aristotelem*? quem dubito scientia rerum, an scriptorum copia, an eloquendiⁱ suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in *Theophrasto* tam est eloquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur. Minus indulgere eloquentiæ *Stoici* veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo^l, probandoque, quæ instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam (id quod sane non affectant^m) oratione magnifici. ⁿ Idem nobis per Romanos quoque auctores ordo ducendus est. Itaque ut apud illos *Homerus*, sic apud nos *Virgilius* auspiciatissimum dederit exordium, omnium ejus generis poetarum, Græcorum nostrorumque, illi haud dubie proximus. Utar enim verbis iisdem, quæ ex^o *Afro Domitio* juvenis accepi^p: qui mihi interroganti, quem

^h Græcis videatur *id.*   ⁱ usu *inf.* Jenf. usus *inf.* G.   ^l eligendo Jenf.
^m affectarunt G.   ⁿ Quid *inf.* Jenf.   ^o ab Jenf.   ^p excepi *id.*

lovenio, ad Orat. c. 27, qui alia quoque illius elogia citat ex de Orat. 2, 23, et Offic. 1, 1.

81. *Delphicò oraculo*] Huc pertinet illud Cic. Bruto c. 31. *Quis uberior in dicendo Platone? Jovem aiunt Philosophi, si Græce loqueretur, sic loqui. Deificum oraculum Barthii merito hic destruxit Burmannus.*

82. *in labris ejus sedisse*] Passim hoc Eupolidis fragmentum illustratum est, postquam signum quasi hène de eo merendi sustulit Politianus Misc. c. 91. Et paucae hebdomades sunt, cum hunc locum tractavimus ad Plin. Epist. 1, 20, 17.

Lectionem, quam ibi probavimus versuum Eupolidis, etiam confirmat Aristidis Scholiastes, e quo tum inedito primum eos protulit Politianus. Vid. Tom. 2, p. 129. Jebb. Cæterum τὴν Πειδᾶ, quam *persuadendi deam* hic transfert Fabius, Ennius *Suadam*, Leporem Cicero, Horatius *Suadelam* vocarunt; quod idem jam docuerat Politianus.

83. *nomen traxisse*] Diog. Laert. 5, 38. Τῆτον, Τύρταμον λεγόμενον, Θεόφραστον διὰ τὸ τῆς φράσεως Θεοπέσιον Ἀριστέλης μετανόμασεν. Reliquorum auctorum in hanc sententiam verba copiose laudat ad h. l. Menagius.

- Homero crederet maxime accedere, *Secundus*, inquit, *est Virgilius, propior tamen primo, quam tertio*. Et hercle ut ^q illi naturæ cœlesti atque immortalī cesserimus, ita curæ et diligentiæ vel ideo in hoc plus est, quod ei fuit magis laborandum: et quantum ^r eminentioribus vincimur, fortasse æqualitate pensamus. Ceteri omnes longe sequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiæ faciant: elegantes in sua quisque materia, sed alter humilis, alter difficilis. *Attacimus* ^s *Varro* in iis, per quæ nomen est affectus, interpretis operis alieni, non spernendus quidem, verum ad
- 87 augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, sicut sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantum religionem. Propiores alii, atque ad hanc phrasin ^t, de qua loquimur, magis utiles. *Lascivus* quidem in Heroicis quoque *Ovidius*, et nimium amator ingenii sui:
- 89 laudandus tamen in ^u partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamsi versificator quam poeta melior, si tamen, ut est dictum, ad exemplar ^x primi libri bellum Siculum perscripisset, vindicaret ^y sibi jure secundum locum. Sed ^z eum consummari mors immatura non passa est: puerilia

^q cum G. ^r quanto plus em. vincimus Jenf. ^s Acatinus G. ^t om. G. Jenf. ^u parcius iid. ^x exemplum G. ^y judic. Jenf. ^z Varienum conf. *Baf. et al.* Terrenum *V. C. Alm.* Farrenum *Voff. 1 et 3 ap. Bur.*

86. *ut illi naturæ*] Ingenium itaque majus Homero tribuit Fabius; curæ et diligentæ laudem ampliorem ob hoc ipsum Virgilio, quod *ei magis fuit laborandum*, ut nimirum, quod deesset ingenio, cura et arte expleret. Loco obscuritatis nonnihil offundit illa figura, quod per communicationem quandam prima persona pluralis utitur &c. *Æqualitatem* interpretor *æqualitatem*.

87. *alter humilis, alter difficilis*] *Macer* etiam ille antiquus herbarum poeta, cujus nihil ætatem tulit, (ne de eo, qui nunc circumfertur hoc nomine quis cogitet) humilis est propter argumenti rationem; difficilis *Lucretius* et ipse propter materiam abstrusorem.

87. *interpretis operis alieni*] Ar-

gonauticorum Apollonii Rhodii.

89. *ut est dictum*] A quo? aut ubi? nam in hoc quidem opere non puto mentionem illius factam. An, quod hic de bello Siculo scripserit dicitur, pars illius operis vel *ἄρ-αγω* est *Ætna* carmen, quod sub ejus nomine in Catalectis veterum Poetarum ponitur?

89. *Sed eum consummari*] Putat *Burmans* hic omnino latere nomen alicujus poetæ. Et suadet hoc proposita supra varietas. Cum vero *Gothanus* et primæ editiones consentiant, et præterea videantur hæc Severo *Cornelio* convenire, (ut de quo modo dixerit, eum *ad exemplar primi libri bellum Siculum non perscripisse*) nescio an opus sit quærere, quod forte nusquam est.

tamen ejus opera^a et maximam indolem ostendunt, et mirabilem^b, præcipue in ætate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio Flacco* nuper amissimus. Vehmens et poeticum ingenium *Salvii^c Bassi* fuit, nec ipsum senectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non indigni cognitione, si vacet. *Lucanus* ardens, et concitatus, et sententiis clarissimus, et, ut dicam quod sentio, magis oratoribus, quam poetis adnumerandus. Hos nominavimus, quia Germanicum Augustum ab institutis studiis deflexit cura terrarum, parumque diis visum est, esse eum maximum poetarum. Quid tamen iis ipsis ejus operibus, in quæ, donato † imperio, juvenis secesserat ‡, sublimius,

^a operam Jenf.   ^b admir. G. Jenf.   ^c Salvii iid.   † iid. et Bodd. itemque Voss. 1 et 3 ap. Burm. necnon Bassi. et Lipsi. donatus rel. natus conj. Schel.   ‡ successerat omnes, puto. vid. not.

90. *Salvii Bassi*] Cujus honorificentissima mentio in Dialogo de Oratoribus c. 5 et 9; neque tamen ita diversa ab hoc Fabii judicio, ut illo argumento dialogum ipsum illi abjudicem; quod a Barthio factum ad Stat. Theb. 10, 700, hic refert Burmannus.

91. *Germanicum Augustum*] Domitianum, cui adreperit more suo, et temporum miseria, qua sola excusari forte potest indigna alioquin adulatio. De Aratorum interpretatione versu hexametro scripta, quæ Cæsaris Germanici nomen præfert, accipiebat Rutgerius Var. Lect. 2, 9, non improbante Nic. Heinio ad Val. Flac. 1, 13, et Vossio de Poetis Lat. 3, et de Mathesi 35. Sed Cæsari Germanico Drusi F. recte vindicarunt ista Giraldus, et præsertim Trifstanus Com. p. 320, Burmanno laudatus hic et ad Val. Flaccum l. c. unde illud apparet liquido, scribere instituisse Domitianum *versam Idumen* (Idumæam vastatam) et *Solyo nigrantem pulvere* (ab Hierosolymarum expugnatione) *fratrem* suum Titum.

91. *donato imperio, juvenis secesserat*] Præmo interpretabimur ista verbis Taciti adpositis, quæ commentarii instar in difficillimorum unum Fabii locum esse possunt. Ita

autem ille Hist. 4, extr. cum enarrasset vanos Domitiani, tum Cæsaris, adversus Titum fratrem, vel patrem forte ipsum, conatus, *Domitianus autem, inquit, sperni a senioribus juventam suam cernens, modica quoque et usurpata antea munia imperii omittebat, simplicitatis et modestiæ imagine in altitudinem conditus, studiumque literarum et amorem carminum simulans, quo velaret animum, et fratris æmulationi subduceretur, cujus dispari mitioremque naturam contra interpretabatur.* In hunc quasi articulum temporis convenit illud Suetonii Domit. c. 2. *Simulavit et ipse mire modestiam, in primisque poeticæ studium, tam insuetum antea sibi, quam postea spretum et abjectum.* corf. c. 20. Huc pertinet etiam Valerii Flacci proœmium, in quo Poeta Vespasianum patrem alloquitur haud dubie his verbis; *Versam proles tua, Domitianus, pangat et carmine describat Idumen* s. Judæam: *Namque potest propter divinum ingenium; et Solyo nigrantem pulvere fratrem Titum celebret.* (Addamus obiter et quæ sequuntur, cum difficultatis aliquid habere videantur. *Ille Titus tibi, O Vespasiane, cultusque Deum per ἀποδείξωμ, delubroque*

doctius, omnibus denique numeris præstantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui sic egerit? Quem præfidentes studiis Deæ propius audirent? Cui magis
 92 suas artes aperiret familiare numen Minervæ? Dicent hæc plenius futura secula. Nunc enim ceterarum fulgore virtutum laus ista^d præstringitur. Nos tamen sacra literarum colentes feras, Cæsar, si non tacitum hoc præterimus, et Virgiliano certe versu testamur,

Inter viêtrices bederam tibi serpere lauros.

93 Elegia Græcos quoque provocamus, cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque lascivior: sicut du-

^d ipsa iid.

genti *Instituet*, tanquam Deo etiam templum dicabit, quod genti vestræ in primis sacrum et sanctum erit. Neque enim opus est, ut poeta prodeunte *Quintiliano* jam mortuus, et ista scribens vivo *Vespasiano*, vaticinatus fingatur de templo gentis *Flaviæ* a *Domitiano* condito: sed potuit facile existimare, honorem habitum iri *Vespasiano* eundem a suis, quem *Julio Augustus* habuit. Sed redeamus ad *Fabium*.) De hac re igitur agens, noster verbis utitur ad rationes temporum horum, et adulationem, egregie compositis. *Donato imperio* militari, condonato tum suspicionibus fratris, tum suo in optimarum artium studia amoris, in opera poetica, h. e. ad ea elaboranda, a strepitu rerum gerendarum secesserat *Domitianus*. Sic nimirum legendum putamus post summos viros *Lipsium* ad *Tac.* l. c. et *Schelium* ad *Dial. de Orat.* c. 9, licet nondum prolatus sit liber, cujus auctoritate se tueri possit ea lectio. Interim habere adfinitatem quandam syllabas *suc* et *se* vel inde colligas, quod ex *succurro*, *succursus*, factum est Gallorum *secourir*, *secours*. Illud autem non opus est hic probari, *secedere* illos dici, et *secessum petere*, qui scribendi causa a negotiorum et hominum turba vel ad breve tempus, vel toto vitæ tenore,

se remonent. Vel *Fabius* noster cum discipulo suo *Plinio* exemplorum festivam copiam præbebunt in *Thefauro Ling.* Lat. quem cum maxime molimur.

91. *qui sic egerit*] Recte ostendunt *Gronovius Obsl.* 2, 3, et *Burmannus* ad h. l. itemque ad *Ovid. Trist.* 2, 230, atque ad *Gratii Cynegr.* 334, *Bella* etiam agi, et perperam tentatas esse id genus formulas: sed nescio tamen quomodo blandiatur mihi correctio *Regii*, qui pro *egerit* hic malit *gerit*. Multum certe hoc videtur plenus, cum non ad conatus modo juveniles pertineat, sed ad totius imperii tempus, et præsentem laudem.

92. *præsidentes studiis Deæ*] Qui *musica certamina* varia, in his oratorum et poetarum instituerit. Vid. *Sueton. Domit. c. 4*, ubi etiam de *Minerva*. Sed de hac multo disertius *c. 15*, ubi *superstitiose* illam coluisse narratur &c.

92. *præstringitur*] Comparanda, quæ diximus ad s. 30. Certe hic magis placeret *præstringitur*, quoniam ad obscuritatem, et visum impeditum refertur.

92. *Inter viêtrices*] *Ecl.* 8, 13. *Horatii* versus de *Lucilio* est *Sat.* 1, 4, 11, in quo illud *tollere esse delere, recidere, stilo verso inducere* docte ostendit hic *Burmannus*.

rior *Gallus*. Satyra quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est *Lucilius*, qui quosdam ita deditos sibi adhuc^e habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*^f, et, *esse aliquid, quod tollere possis*, putat. Nam et^g eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde falis. Multo^h est terfior ac purus magis *Horatius*, etⁱ ad notandos hominum mores præcipuus. Multum et veræ gloriæ, quamvis uno libro, *Persius* meruit. Sunt clari hodieque^k, 94 et qui olim nominabuntur. Alterum illud est^l, et prius Satyræ genus, quod^m non sola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros, et doctissimos, composuit, peritissimus linguæ Latinæ, et omnis antiquitatis, et rerum Græcarum, nostrarumque, plus tamen scientiæ collaturus, quam eloquentiæ. *Iambus* non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in *Catullo*ⁿ, *Bibaculo*, *Horatio*: quamquam illi epodos intervenire non^o reperitur. At Lyricorum

^e om. Jenf. ^f lutulenter id. ^g om. G. Jenf. ^h Multum Jenf. etiam inf. G. ⁱ et nisi labor ejus amore præc. G. Jenf. *Lugd. Lips. conf. supra* 6, 3, 3. ^k hodie quoque iid. ^l etiam pr. G. Jenf. et *Lips. m* sed iid. ⁿ Catulo Jenf. ^o Sic G. Jenf. *Lips. et plur. ap. Burm.* non om. Regium secuti plerique.

95. qui olim nominabuntur] *Clari* nempe *postgenitis*: quatenus (*heunifas*!) *Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quarimus invidi.* Horat. Od. 3, 24, 30. Add. supra 3, 1, 21.

95. Alterum illud] Puto retineri posse veterem lectionem, quæ conjecturæ Regii adhuc cedere in plerisque, recentioribus præfertim, coacta est, h. m. *Alterum illud, etiam prius* h. e. præstantius *satyræ genus, sed non sola carminum lascive* huc illuc desiliens *varietate mixtum*, verum etiam prosa tum Latina tum Græca interposita distinctum condidit apud Romanos *Varro &c.* Ita sane malim illud *prius* (modo sanum sit, et non ex compendio vocis *posterioris perius* ortum) interpretari, quam cum sum-

mo viro *Isaac. Casaubono* de *Satira Rom.* 2, 2, p. 196, *Varronianum* genus *prius* vocare ideo, quod *Ennium* auctorem habeat, *Lucilio* majorem. Nimis enim diserte contradicere hæc interpretatio videtur his, quæ s. 93 dicit *Fabius*. Cæterum de illa varietate *Satyræ Varronianæ* optime discas ex fragmentis, quæ in bonis editionibus collecta existant.

96. ut proprium opus] Ut aliquis totum librum iamborum dederit: quanquam iambos dederit haud unus.

96. epodos intervenire non reperitur] Locus non satis clarus. Primo negatio in optimis quibusque libris reperienda non videbatur negligenda. Deinde quid *epodos* sit, nescio an satis sit expeditum. Ab

idem *Horatius* fere solus legi dignus. Nam et infurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiæ, et variis figuris et verbis felicissime^p audax. Si quem adjicere velis, is^q erit^r *Cæsius Bassus*, quem nuper vidimus: sed
 97 eum longe præcedunt ingenia viventium. Tragœdiæ scriptores, *Accius* atque *Pacuvius*, clarissimi gravitate sententiarum, verborum.^s pondere, et auctoritate personarum. Ceterum nitor, et summa in excolendis operibus manus, magis videri potest temporibus, quam ipsis defuisse. Virium tamen *Accio* plus tribuitur: *Pacuvium* videri doc-
 98 tiorem, qui esse docti affectant, volunt. Jam *Varii Thyestes* cuilibet Græcorum comparari potest. *Ovidii Medea* videtur mihi ostendere, quantum vir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare, quam indulgere, maluisset. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem senes parum^t tragicum putabant, eruditione ac n-
 99 tore præstare confitebantur. In comœdia maxime claudicamus^u: licet *Varro* dicat^x, *Musas*, *Ælii*^y *Stilonis* sententia, *Plautino*^z sermone locuturas fuisse, si Latine loqui vellent; licet *Cæcilium* veteres^a laudibus ferant; licet *Terentii scripta* ad *Scipionem Africanum* referantur: quæ tamen sunt in hoc genere elegantissima, et plus adhuc
 100 habitura gratiæ, si intra versus trimetros stetissent. Vix leveni consequimur umbram, adeo ut mihi sermo ipse Romanus non recipere videatur illam solis concessam *Atticis* Venerem, quando eam ne Græci quidem in alio genere linguæ obtinuerint. *Togatis* excellit *Afranius*: utinamque non inquinasset argumenta puerorum fœdis amo-
 101 ribus, mores suos fassus. At historia non cesserit Græcis,

^p ferocissime Jenf.   ^q om. G.   ^r om. Jenf.   ^s verborumque G. Jenf.
^t Pindarum Jenf.   ^u judicamus Jenf. claudicavimus G.   ^x om. G.
 Jenf.   ^y Epi Stoloni iid.   ^z dicat inf. iid.   ^a in inf. G.

hoc incipiamus. Qui *Horatii* librum quintum *Epodon* nomine appellarunt, ii hoc videntur spectasse, quod ejusdem generis versiculus brevior *accinit* quasi et *succinit* longiori, trimetro nempe dimetros. Ex hoc enim genere sunt xi priora carmina, a quibus, ut a potiori parte, nomen tractum est. Ex hoc genere quanquam paullum diverso est etiam Carmen XII, hexametris dactylicis subjecti ejusdem generis tetrametri: nec multum abit tertium decimum. Cum igitur ἐπιπῶδες versiculus *interveniat*, apud Hora-

tium, ad quem ita *Fabii* pertinere homines judicassent, et vix unum ultimum carmen iambos solos senarios habeat; consequens erat, ut illud non delendum putarent. Sed quum nondum prolatus sit liber, qui non illo careat, tutius et modestius visum est illud servare, et referre totum hoc ad *Catullum*, ad quem ut remotiorem pronomem *illi* respicit commode: in hujus certe iambicis *epodos non reperitur*, quantum eorum superest hodie.
 100. mores suos fassus] Contra-dicit itaque suo discipulo *Plinio*,

nec opponere Thucydidi *Sallustium* verear: nec indignetur sibi Herodotus æquari *T. Livium*, cum in narrando miræ jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita^b dicuntur omnia, cum rebus, tum personis, accommodata: sed affectus quidem^c, præcipue eos, qui sunt dulciores, ut parcissime dicam, nemo historicorum commendavit magis. Ideoque immortalem illam Sallustii^d velocitatem¹⁰² diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur *Servilius Nonianus*^e, pares eos magis, quam similes: qui et ipse a nobis auditus est, clari^f vir ingenii^g, et sententiis creber^h, sed minus pressus, quam historiæ auctoritas postulat. Quam, paullum ætate præcedens¹⁰³ eum *Bassus Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, præstitit, genere ipso probabilis in omnibus, sed in quibusdam suisⁱ ipse viribus minor. Superest adhuc,

^b Itaque Jenf. ^c quidem pr. eos om. G. ^d Sallustius Jenf. ^e Nonianus G. Novianus Jenf. ^f elatus G. clarus Jenf. ^g ingenio G. Jenf. ^h crebrior *iid.* ⁱ suis ipse om. *iid.*

qui 4, 14, 5, Catullianis illis fetuetur,

Nam castum esse decet pium poetam

Ipsum, versiculos nihil necesse est.

De Plinio et paucissimis forte, ut voluerit, aliquis. Impuros poetas plerosque certe *suos fateri mores*, certum est. Sed hac de re ad Plin. 4, 27, 4.

103. *Superest adhuc*] Si Plinium intelligit, cujus illum admonere debuit Aufidius Bassus, a cujus *sine*, h. e. ubi ille desit, historicorum libros unum et triginta dedit, teste ipsius filio adoptivo epist. 3, 5, 6: hunc igitur si intelligit, jam scripsisse ista oportet ante Domitiani imperium, (cum Tito imperante ille perierit) et hoc rerum potente modo retractasse atque edidisse. Potest etiam fieri, ut a nomine, quod Domitiano forte invisum esset, abstinerit lubens in ipsa quoque retractatione, vel emendatione. Tacitus quidem, observante etiam Lipsio ad hunc Fabii locum inter testimonia de illo relatum, cum Do-

mitianus rerum potiretur, nondum quidquam ediderat. Pertinent forte ad Plinium etiam quæ sequuntur. *Habet amatores* laudatoresque historicarum suarum, nec tamen imitatores; quod difficilius est, scilicet, (ut de Seneca f. 126) *ut libertas*, qua utitur in scriptis suis, quam et ipsam laudare quam amare facilius est: *quamquam circumcisit* et omisit in repetita forte libri prælectione atque retractatione, *quæ dixisset* in hoc genere paullo asperius, *ei libertati ipse nocuerit*, eamque obscuraverit, ut jam non ita appareat. Solitum fuisse Plinium libertate magna in scribendo uti, non modo varii operis immortalis loci demonstrant; sed illud etiam, quod (auctore filio epist. 3, 5, 6,) potius aliud scripsit quidvis quam historiam *sub Nerone novissimis annis, cum omne studiorum genus paullo liberius et erectius periculofum servitus fecisset*. Hæc de loco obscuriusculo: si quis melius quid attulerit, facile nos in partes suas traducet.

et exornat ætatis nostræ gloriam, vir seculorum memoria
 104 dignus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur. Habet
 amatores, nec imitatores ^k, ut libertas, quamquam cir-
 cumcisis quæ dixisset, ei nocuerit. Sed elatum abunde
 spiritum, et audaces sententias deprehendas etiam in iis,
 quæ manent. Sunt et alii scriptores boni: sed nos ge-
 105 nera degustamus, non ^l bibliothecas excutimus. Orato-
 res vero vel præcipue Latinam eloquentiam parem ^m fa-
 cere Græcæ possunt. Nam *Ciceronem* cuicumque eorum ⁿ
 fortiter opposuerim. Nec ignoro, quantam mihi conci-
 tem pugnam, cum præsertim id non sit propositi, ut eum
Demostheni comparem hoc tempore: neque enim attinet,
 cum Demosthenem in primis legendum, vel ediscendum
 106 potius putem. Quorum ego virtutes plerasque arbi-
 tror similes, consilium, ordinem dividendi ^o, præparandi,
 probandi rationem, omnia denique, quæ sunt ^p inventio-
 nis. In eloquendo est aliqua diversitas: densior ille, hic
 copiosior; ille concludit adstrictius, hic latius; pugnat
 ille acumine semper, hic frequenter ^q et pondere; illi ni-
 hil detrahi potest, huic nihil adjici; curæ plus in illo, in
 107 hoc naturæ. Salibus certe, et commiseratione (qui duo
 plurimum affectus valent) vincimus. Et fortasse epilogos
 illi mos civitatis abstulerit: sed et nobis illa, quæ Attici
 mirantur, diversa Latini sermonis ratio minus perniserit.
 In epistolis quidem, quamquam sunt utriusque, nulla con-
 108 tentio est. Cedendum vero in hoc quidem ^r, quod ille ^s
 et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus est,
 fecit ^t. Nam mihi videtur M. Tullius, cum se totum ad
 imitationem Græcorum contulisset, effinxisse viam Demost-
 109 henis, copiam Platonis, jucunditatem Isocratis. Nec verò
 quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tan-
 tum, sed plurimas, vel potius omnes ex se ipso virtutes
 extulit immortalis ingenii beatissima ubertate ^u. Non

^k immerito *M.S. Bodl. et plur. ap. Burn.* immeritores vel immeritorem *al. ibid.* ^l *om. Jenf.* ^m non *inf. id.* ⁿ ita *inf. G.* ^o videndi *G. Jenf.* ^p *om. Jenf.* ^q frequentior *id.* ^r *om. G. Jenf.* ^s *om. G.* ^t *Sic G. Jenf. facit al.* ^u ubertas *Jenf.*

105. *ut eum—comparem*] Et ta-
 men videris hoc ipsum facere paullo
 post, Fabi: et qui hoc minuat au-
 geatque pugnam, si compares De-
 mostheni Ciceronem vel non com-
 pares? Fateor me hic non satis cla-

rum videre. Dicam interim, Fa-
 bium negare hoc modo, sed dedita
 opera comparisonem utriusque non
 scribere, qualem, ut hoc utar, dedit
 paullo post hæc tempora Plutar-
 chus.

enim *pluvias* (ut ait Pindarus) *aquas colligit, sed vivo gurgite exundat*, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires^x suas eloquentia^z experiretur. Nam quis docere diligentius, movere vehementius potest? Cui tanta umquam jucunditas affuit? ut^a ipsa illa, quæ extorquet, impetrare eum credas, et, cum transversum vi sua judicem ferat^b, tamen ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in^c omnibus, quæ dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis adferat fidem. Cum interim^d hæc omnia, quæ vix singula quisquam^e intentissima cura consequi posset, fluunt illaborata: et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio^f præ se fert tamen felicissimam facilitatem. Quare non immerito ab hominibus ætatis suæ *regnare in judiciis* dictus est: apud posteros vero id^g consecutus, ut Cicero jam non hominis nomen, sed eloquentiæ habeatur. Hunc igitur spectemus, hoc propositum nobis sit exemplum, ILLE se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Afinio Pollione* inventio^h, summa diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et consilii et animi fatis: a nitore et jucunditate Ciceronis ita longe abest, ut videri possit seculoⁱ prior. At *Messala* nitidus et candidus, et quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam; viribus minor. *C.* vero *Cæsar* si foro tantum vacasset, non alius ex nostris contra Ciceronem nominaretur: tanta in eo vis est, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixisse, quo bellavit, appareat. Exornat tamen hæc omnia mira sermonis, cujus proprie studiosus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Cælio*, et præcipue in accusando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens me-

^x virtutes suas experiretur eloquentia Jenf.   ^z eloquentiæ G.   ^a om. Jenf.   ^b feriat Jenf.   ^c om. id.   ^d inter id.   ^e quamquam G.   ^f om. id.   ^g est inf. G. Jenf.   ^h invenio iid.   ⁱ secundo Jenf.

109. *ut ait Pindarus*] Non puto existare hodie apud Pindarum tale quid.

112. *regnare in judiciis*] Respicit huc ipse Fam. 7, 24, *Olim, cum regnare existimabamur*, et Fam. 9, 18, *amisso regno forensi*.

114. *cujus proprie studiosus*] Quid si proprii sermonis studiosum hic prædicari Cæsarem dicamus? Certe notum est, rigidum hujus virtutis exactorem fuisse. Nam *tanquam sco-*

lum fugere jussit *verbum insolens*; quod ex primo ipsius de analogia libro refert Gellius 1, 10. Nisi forte *proprie studiosus* est in primis et maxime studiosus.

115. *mens melior*] Minus libidinosus et procax, quod in Clodiæ familiaritate demonstravit, quo nomine defensus est a Cicerone: minus porro iracunda et *αἰσχρογένης*, cujus vestigia multa sunt in octavo Ciceronis epistolarum.

lior, et vita longior contigisset. Inveni qui *Calvum* præferrent omnibus, inveni qui Ciceroni¹ crederent, eum nimia contra se calumnia verum sanguinem perdidisse: sed est et sancta et gravis^m oratio, et castigata, et frequenter vehemens quoque. Imitator est autem Atticorum: fecitque illi properata mors injuriam, si quid adjecturusⁿ, non¹¹⁶ si quid detracturus fuit. ° Et *Servius Sulpicius*^p insignem non^q immerito famam tribus orationibus meruit. Multa, si cum judicio legatur^r, dabit imitatione digna *Cassius Severus*: qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem¹¹⁷ orationis adjecisset, ponendus inter præcipuos foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira et urbanitas, et vis summa: sed plus stomacho, quam consilio dedit: præterea ut^s amari sales, ita^t frequenter amaritudo ipsa ridicula est. Sunt et^u alii multi disertis, quos¹¹⁸ persequi longum est. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe præstantissimi. Verborum arte ille, et toto genere dicendi præferendus, et quem in numero veterum locare^x non timeas: hic concitator, sed in cura verborum nimius, et compositione nonnumquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara¹¹⁹ et nuper ingenia. Nam et *Trachalus*^z plerumque sublimis, et fatis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas; et pronuntiatio vel scenis suffectura, et decor^a: omnia denique ei, quæ sunt extra, superfuerunt. Et *Vibius Crispus*, compositus, et jucundus, et delectationi natus: privatis tamen causis, quam publicis,¹²⁰ melior. *Julio Secundo* si longior contigisset ætas, clarissi-

¹ Ciceronem id.   ^m brevis id.   ⁿ sibi inf. G.   ° Insignis inf. Jenf.
^p non inf. G.   ^q om. Jenf.   ^r legantur G.   ^s et Jenf.   ^t ut inf. id.
^u om. G. autem Jenf.   ^x habere Jenf.   ^z Trachallus id.   ^a decora id.

115. Ciceroni crederent] In Bruto c. 82, ubi inter alia, *Accuratius quoddam dicendi et exquisitius adferebat genus: quod quamquam scienter eleganterque tractabat, nimium tamen inquirens in se, atque ipse sese observans, metuensque ne vitiosum colligeret, etiam verum sanguinem deperdebat.* Hæc est illa calumnia, quæ κακιστέχων fecit. Vid. supra ad 8, pr. 31. *Infelicem calumniandi se pœnam* damnat etiam nos ter 10, 3, 10. et 10, 4, 3. et

infelicem verborum cavillationem 10, 7, 14. add. omnino 12, 10, 77.

116. tribus orationibus] Quarum meminit etiam 10, 7, 30.

117. plus stomacho] Vide de viri ingenio ad 10, 1, 22: de acerbitate autem (τῆς δριμύτητος) urbana, et amaris salibus, illam Plutarchi narratiunculam, quam referimus ad 9, 2, 27.

119. vocis—felicitas] Vid. 12, 5, 6.

mum profecto nomen oratoris apud posteros foret. Adje-
 cisset enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus suis, quod
 desiderari potest. Id est autem, ut esset multo magis
 pugnax, et sæpius ad curam rerum ab elocutione respi-
 ceret^b. Ceterum interceptus quoque magnum sibi vin-
 dicat locum. Ea est facundia, tanta in explicando, quod¹²¹
 velit, gratia: tam candidum et lene^c et speciosum di-
 cendi genus: tanta verborum, etiam quæ assumta sunt,
 proprietates: tanta in quibusdam ex periculo petitis signifi-
 cantia. Habebunt qui post nos de oratoribus scribent,
 magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi^e.¹²²
 Sunt enim summa hodie, quibus illustratur forum, inge-
 nia. Namque et consummati jam patroni veteribus æmu-
 lantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac
 sequitur industria. Superfunt, qui de philosophia scrip-
 serunt^f, quo in genere paucissimos adhuc eloquentes li-
 teræ Romanæ tulerunt. Idem igitur *M. Tullius*, qui, ut
 ubique, etiam in hoc opere *Platonis* æmulus extitit.
 Egregius vero, multoque, quam in orationibus, præstan-
 tior *Brutus*, sufficit ponderi rerum: scias eum sentire,
 quæ dicit. Scripsit non parum multa *Cornelius Celsus*,
 Scepticos^g secutus, non sine cultu ac nitore. *Plancus*^h¹²³
 in Stoicis rerum cognitione utilis. In Epicureis levis
 quidem, sed non injucundus tamen auctorⁱ est *Catius*.
 Ex industria *Senecam* in omni genere eloquentiæ distuli,
 propter vulgatam falso de me opinionem, qua^l damnare
 eum, et invisum quoque habere sum creditus. Quod ac-
 cidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum di-
 cendi genus revocare ad severiora judicia contendo.
 Tum^m autem solus hic fere in manibus adolescentium¹²⁶
 fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, sed
 potioribus præferri non sinebam, quos ille non destiterat

^b respisc. id.   ^c leve id. Vid. not. ad 10, 1, 52.   ^e laudanda Jenf.
^f scripserint G. Jenf.   ^g Sextios iid.   ^h Plautus Jenf.   ⁱ ductorem.
 Ex id.   ^l quia G. Jenf.   ^m Cum iid.

121. ex periculo petitis] Vid. ad
 2, 11, 3, et 8, 6, 11.

124. Scepticos secutus] Disciplina
 prope omnes stilo profecutum
 esse docet noster 12, 11, 24. Opus
 hoc sceptici, per omnes partes ire
 eorum, quæ sciri putantur, ut factum
 a Sexto Empirico. Legentes
 præfationem operis, quod solum

hodie superest, facile vident, eum
 scepticum quidem se non profiteri,
 scepticos tamen in hoc secutum,
 quod sententias diversas commemo-
 rat, nihil facile adseverat &c.

124. Catius] Ille, cujus *specetra*
 (εἰδωλα Epicuri) ridet Tullius Fam.
 15, 16 et 19.

incescere, cum diversi sibi conscius generis, placere se in
 dicendo posse iisⁿ, quibus illi placerent, diffideret. Ama-
 bant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque
 ab illo defluebant, quantum ille ab antiquis descenderat.
 127 Foret enim optandum, pares, aut saltem proximos, illi
 viro fieri. Sed placebat propter sola vitia, et ad ea se
 quisque dirigebat effingenda, quæ poterat: deinde cum se
 128 jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat. Cujus
 et multæ alioqui, et magnæ virtutes fuerunt: ingenium
 facile et copiosum, plurimum studii, multarum rerum
 cognitio: in qua tamen aliquando ab iis, quibus inqui-
 renda quædam mandabat, deceptus est. Tractavit etiam
 129 omnem fere studiorum materiam. Nam et orationes
 ejus, et poemata, et epistolæ, et dialogi feruntur°. In
 philosophia parum diligens, egregius tamen vitiorum in-
 sectator fuit^p. Multæ in eo claræque sententiæ, multa
 etiam morum gratia legenda: sed in eloquendo corrupta
 pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundant dulci-
 130 bus vitiis. Velles eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio.
 Nam si aliqua^q contempsisset, si parum concupisset, si non
 omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis senten-
 tiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quam pue-
 131 rorum amore comprobaretur. Verum sic quoque jam ro-
 bustis, et severiore genere satis firmatis legendus, vel ideo,
 quod exercere potest utrumque iudicium^r. Multa enim
 (ut dixi) probanda in eo, multa etiam admiranda sunt:
 eligere modo curæ fit, quod utinam ipse fecisset. Digna
 enim fuit illa natura, quæ meliora vellet, quæ^s, quod vo-
 luit, effecit^t.

II. Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et ver-
 borum fumenda copia est^u, et varietas figurarum, et com-
 ponendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens
 dirigenda. Neque enim dubitari potest, quin artis pars
 magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum
 fuit, estque præcipuum: sic ea, quæ bene inventa sunt,
 2 utile sequi. Atque omnis vitæ ratio sic constat, ut, quæ
 probamus in aliis, facere ipsi velimus. Sic literarum duc-
 tus, ut scribendi fiat usus, pueri sequuntur: sic musici vo-
 cem docentium, pictores opera priorum, rustici probantur

ⁿ in *iid.*   ^o efferuntur *Jenf.*   ^p *om. G.*   ^q nihil æqualium *G. Jenf.*
^r iudicem *G.*   ^s *om. Jenf.*   ^t efficit *id.*   ^u *om. G. Jenf.*

126. *Amabant—magis, quam imitabantur*] Sic paullo ante f. 104.

experimento culturam in exemplum intuentur^x. Omnis denique disciplinæ initia ad propositum sibi præscriptum formari videmus. Et Hercle necesse est, aut similes aut 3 diffimiles bonis simus. Similem raro natura^z præstat, frequenter imitatio. Sed hoc ipsum, quod tanto facilior nobis rationem rerum omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod sequerentur, habuerunt, nisi caute et cum iudicio apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imita- 4 tio per se ipsa non sufficit, vel quia pigri est ingenii, contentum esse iis, quæ sunt ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quæ sine exemplo fuerunt, si homines nihil nisi quod jam cognovissent, faciendum sibi aut cogitandum putassent? Nempe nihil fuisset inventum. Cur igitur^a nefas est reperiri aliquid a nobis, 5 quod ante non fuerit? An illi^b rudes sola mentis natura ducti sunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quærendum non eo ipso concitemur, quod certe scimus invenisse eos, qui quæsierunt^c? Et cum illi, qui nullum cu- 6 jusquam^d rei habuerunt^e magistrum, plurima in posteros tradiderint^f, nobis usus aliarum rerum ad eruendas^g alias non proderit, sed nihil habebimus^h, nisi beneficii alieni? QUÆMADMODUM quidam pictores in id solum student, ut describere tabulas mensuris ac lineis sciant. Turpe 7 etiam illud est, contentum esse id consequi, quod imiteris. Nam rursus quid eratⁱ futurum, si nemo^k plus effecisset eo, quem^l sequebatur? Nihil in poetis supra *Livium Andronicum*; nihil in historiis supra *Pontificum annales* habebimus: ratibus adhuc navigaremus: non esset pictura, nisi quæ lineas modo extremas umbræ, quam corpora in

^x tuentur Jenf.   ^z naturam G. male.   ^a ergo Jenf.   ^b illa G.
^c quæsierit G. quæsierint Jenf.   ^d cuiusque G.   ^e habuerint Jenf.
^f tradiderunt id.   ^g erudiendas id.   ^h habemus G.   ⁱ esset G.
^k nihil G.   ^l quæ Jenf.

II, 5. *Cur igitur nefas*] Ut hic *nefas* sic *fas* s. 9 ad *fatum* quoddam sive æternam legem refertur, qua perfectiones rerum possibiles (*φιλοσοφῆσθαι γὰρ*) determinantur: h. e. qua sui quidam fines rebus earumque virtutibus assignantur, ultra quos ascendere per conditionem suam illis non liceat. Sic 11, 3, 181, *Neque tamen illud est nefas*. Simile mox 10, 2, 26, *Totum exprimere pene homini inconcessum*. Et quoties licet ita ponitur?

7. *Pontificum annales*] Incunabula illa quasi historiæ Romanæ, de quibus Cic. de Orat. 2, 12. *Ab initio rerum Romanarum—res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, efferebatque (referebat malit cum Lambino Pearcius) in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi; hi etiam nunc annales maximi nominantur.*

7. *lineas umbræ*] Hanc picturæ originem adsignant omnes: cui de-

8 sole fecissent, circumscriberet. Ac si omnia perconferas, nulla sit ars, qualis inventa est, nec intra initium stetit : nisi forte nostra potissimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum nihil crescat. Nihil enim ^m 9 crescit sola imitatione. Quod si prioribus adjicere fas non est, quomodo sperare possumus ⁿ illum oratorem perfectum ? cum ^o in iis, quos maximos adhuc novimus, nemo sit inventus, in quo nihil aut desideretur, aut reprehendatur. Sed etiam qui summa ^p non appetunt, contendere potius, quam sequi debent. Nam ^q **QUI** agit, ut prior sit, forsitan etiam, si non transferit, æquabit. Eum vero nemo potest æquare, cujus vestigiis sibi utique insistendum putat. Neesse est enim, semper sit posterior, qui sequitur. Adde quod plerumque facilius est plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet similitudo, ut ne ipsa quidem natura in hoc ita evaluerit ^q, ut non res, quæ simillimæ videantur ^r, discrimine aliquo discernantur. ¹¹ Adde quod quidquid alteri simile est, neesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, et imago facie, et actus histrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque iis, quæ in exemplum assumimus, subest natura, et vera vis : contra omnis imitatio ¹² ficta est, et ad alienum propositum accommodatur. Quo ^s fit, ut minus sanguinis ac virium declamationes habeant, quam orationes : quod in illis vera, in his affimulata materia est. Adde quod ea, quæ in oratore ^t maxima sunt, imitabilia non sunt, *ingenium, inventio* ^u, *vis, facilitas*, et ¹³ quidquid arte non traditur. Ideoque plerique, cum verba quædam ex orationibus excerpserunt, aut aliquos compositionis certos pedes, mire a se, quæ legerunt, effingi arbi-

^m autem.   ⁿ possumus ullum *id.*   ^o cum in iis *om.* G.   ^p summam G. Jenf.
^q valuerit Jenf.   ^r videntur G.   ^s quod Jenf. *male.*
^t oratione *id.*   ^u inventioni fac. G. inventiones Jenf.

beatur, non convenit. vid. Plin. H. N. 35, 3, f. 5. Athenag. Legat. pro Christian. p. 59. Dechair. &c.

9. *illum oratorem perfectum*] Quem doctrinæ causa non deformant modo, sed existere etiam posse aliquando, bonæ spei causa docent rhetores. Hoc opus Ciceronis tum in tribus de Oratore libris, tum in eo, qui simpliciter Orator inscriptus est. Hoc etiam noster agit toto opere. Vid. præcæm. f. 6, et mox

10, 2, 28.

10. *res—simillimæ—discernantur*] Viveres hodie, Fabi, videres Philosphos serio hoc demonstrare, non esse duo in rerum natura plane similia, vel, ut loquuntur viri magni, indiscernibilia, (*indiscretæ res similitudinis* dixit Plinius) et hoc si admissum sit, plura et maxima quædam inde efficere. Sed nihil sub sole novum : et nos hoc non agimus.

trantur : cum et ^x verba intercidant invalescantque ^z temporibus, ut quorum certissima sit regula in consuetudine, eaque non sua natura sint bona aut mala, (nam per se soni tantum sunt) sed prout opportune proprieque aut secus collocata sunt : et compositio cum rebus accommodata sit ^a, tum ipsa varietate gratissima. Quapropter exactissimo ¹⁴ iudicio circa hanc partem studiorum examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur : nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cujusque et corruptissimi concupierint ^b. Deinde in ipsis, quos elegerimus, quid sit, ad ^c quod efficiendum ^d nos comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa : atque ¹⁵ UTINAM tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt ^e. Nec vero saltem iis, quibus ad evitanda vitia iudicii satis fuit, sufficiat imaginem virtutis effingere, et solam, ut sic dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autem iis accidit, qui non introspectis penitus virtutibus, ad primum se velut ¹⁶ ad spectum orationis aptarunt : et cum iis felicissime cessit imitatio, qui ^f verbis atque numeris sunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non assequuntur, sed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi, pressis exiles, fortibus temerarii, lætis corrupti, compositis exsultantes, simplicibus negligentes*. Ideoque qui horride atque incomposite quamlibet ^g frigidum illud et inane ex- ¹⁷

^x om. G.   ^z invalescant Jenf.   ^a om. G. Jenf.   ^b concupierunt iid.
^c om. G. Jenf.   ^d nobis efficiendum comp. G.   ^e dicant Jenf.   ^f om.
 G. Jenf.   ^g Sic G. et Vallæ liber. quidlibet al.

13. *verba intercidant*] Ex illo Horat. A. P. 60. sq.

Ut filvois folia pronos mutantur in annos,

Prima cadunt—

Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentique

Quæ nunc sunt in honore vocabuli.

15. *Nec vero saltem*] Pro ne quidem, ut 6, 2, 19. 6, 4, 15, ubi vid.

15. *illas Epicuri figuras*] A quibus sunt *spec̄tra* illa *Catiana*, de quibus ad 10, 1, 124. Disertissime, ut solet, Lucretius 4, 48; cujus verba cum respexerit aperte noster, hic

adscribenda sunt.

Dico igitur rerum effigias tenuesque figuras

Mittier ab rebus summo de corpore earum;

Quæ quasi membrana vel cortex nominanda est,

Quod speciem ac formam similem gerit ejus imago,

Quovisunque cluet de corpore sua vagari.

16. *compositis exsultantes*] Excelsus itaque numerosæ et compositæ orationis est *exsultans*, cum rhythmus nimis aperti, ut ii ad quos saltatur. vid. 9, 4, 66.

tulerunt ^h, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet ⁱ: qui præcis conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac jejuni Pollionem æmulantur: otiosi et supini, si quid modo longius circumdlexerunt, jurant ita Ciceronem
 18 loquutum ^l fuisse. Noveram quosdam, qui se pulchre expressisse genus illud cœlestis hujus in dicendo viri sibi viderentur, si in clausula posuissent, *Esse videatur*. Ergo primum est, ut, quod imitaturus est quisque, intelligat, et, quare bonum sit, sciat. Tum in suscipiendo onere consulat suas vires. Nam quædam sunt inimitabilia ^m, quibus aut infirmitas naturæ non sufficiat, aut diversitas repugnet. Nec, cui tenue ingenium erit, sola velit fortia et abrupta: cui ⁿ forte quidem, sed indomitum, amore subtilitatis ^o et vim suam perdat, et elegantiam, quam cupit, non assequatur ^p. Nihil est enim tam indecens, quam
 20 cum mollia dura ^q sunt. Atque ego illi præceptori, quem institueram in libro secundo, tradidi ^r non ea sola docenda esse, ad quæ quemque discipulorum natura compositum videret. Nam is et adjuvare debet, quæ in quoque eorum invenerit ^s bona, et, quantum fieri potest, adjicere, quæ desunt, et emendare quædam et mutare. Rector enim est alienorum ingeniorum atque formator: difficilius est naturam suam fingere. Sed ne ille quidem doctor, quamquam omnia, quæ recta sunt, velit esse in suis auditoribus quam plenissima, in eo tamen, cui naturam ob stare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, (in quo magna pars errat) ne in oratione poetas nobis et historicos, in illorum ^t operibus oratores aut declamatores imi-

^h extulerint G.   ⁱ om. G.   ^l loquutum G.   ^m imitabilia G. Jenf.
ⁿ qui iid.   ^o sublimitatis G.   ^p perf. G. Jenf.   ^q dure fiunt G.
 durefcunt Jenf. et Bodl. ac plur. ap. Burm.   ^r credidi Jenf.   ^s invenit id.   ^t illis G. Jenf.

18. *Esse videatur*] Vid. 9, 4, 75.
 19. *mollia dura sunt*] An nihil peccarint librarii, haud equidem dixerim. Sententiam video quam postulet argumentatio Fabii. Si is cui forte ingenium erit idemque indomitum, subtilis præter naturam suam esse velit; hinc vim perdat suam, illinc elegantiam, cui studet, non assequatur. Quid ita? Nihil enim tam indecens, quam cum ea quæ sunt natura sua dura et virilia,

studio et adfectione sunt mollia: sunt enim similia Herculi in crocota Omphales, aut elephanto, puerperæ Romanæ delicias imitanti. Hæc sententia aperta. Sed utrum eam Fabius ita obscure, ambigue certe, posuerit, non dixerim; nisi forte studio voluit etiam alterum comprehendere, indecens et hoc esse, si quæ mollia sunt per suam naturam, adfectione fiant dura.

tandos putemus. Sua cuique proposita lex, suus cuique 22
decor est. Nec comœdia in cothurnos affurgit, nec con-
tra tragœdia focco ingreditur. Habet tamen omnis elo-
quentia aliquid commune. Id imitemur, quod commune
est. Etiam hoc solet incommodi accidere iis, qui se uni 23
alicui generi dediderunt, ut si asperitas his placuit alicu-
jus, hanc etiam in leni^u ac remisso caussarum genere non
exuant: si^x tenuitas, aut nuditas, in asperis gravibusque
caussis ponderi rerum parum respondeant: cum sit diversa
non caussarum modo inter ipsas conditio, sed in singulis^z
etiam caussis^a partium; sintque^b alia leniter^u, alia aspe-
re, alia concitate, alia remisse, alia docendi, alia movendi
gratia dicenda^c: quorum omnium dissimilis atque di-
versa inter se ratio est. Itaque ne hoc quidem suaferim, 24
uni se alicui proprie, quem per omnia sequatur, addicere^d.
Longe perfectissimus Græcorum *Demosthenes*, aliquid ta-
men aliquo in loco melius alii. Plurima ille^e: sed non
qui maxime imitandus, etiam^f solus imitandus est. Quid 25
ergo? non est fatis omnia sic dicere, quo modo *Marcus
Tullius* dixit? Mihi quidem fatis esset, si omnia consequi
possem. Quid tamen nocet^g, vim *Cæsaris*, asperitatem
Cælii, diligentiam *Pollionis*, iudicium *Calvi*, quibusdam
in locis assumere? Nam præter id, quod prudentis est^h, 26
quod in quoque optimum est, si possit, suum facere: tum
in tanta rei difficultate unum intuentes, vix aliqua pars
sequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris,
pene sit homini inconcessum: plurium bona ponamus
ante oculos, ut aliud ex alio hæreat, et, quo quidque loco
conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam sæpius idem 27
dicam) non sit tantum in verbis. Illuc intendenda mens,
quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque personis,
quod consilium, quæ dispositio, quam omnia etiam, quæ
delectationi videantur data, ad victoriam spectent: quid
agatur proœmio, quæ ratio et quam varia narrandi, quæ
vis probandi ac refellendi, quanta in affectibus omnis ge-

^u levi et leviter Jenf. *vid. not. ad 10, 1, 52. Sed hic quidem nihil mutaverim.*
^x sed Jenf.   ^z similis *id.*   ^a caussæ partibus G.   ^b qui *inf.* Jenf.
^c dicent *id.*   ^d adjicere. Longe omnium perf. G. Jenf.   ^e Sic G. Jenf.
illi *al.*   ^f etiam *f. im. om. G.*   ^g noceret G. Jenf.   ^h *om. G.*

26. totum exprimere—inconcessum] Plin. *epist.* 5, 10. *Ut pictores pulchram absolutamque faciem raro, nisi in pæjus, effingunt: ita ego ab*

hoc archetypo labor et decido. Illud inconcessum comparamus cum formula nefas 10, 2, 5.

neris movendis scientia, quamqueⁱ laus ipsa popularis utilitatis gratia assumpta, quæ tum^l est pulcherrima, cum sequitur, non cum arcessitur. Hæc si perviderimus^m,
28 tum vere imitabimur. Qui vero etiam propria his bona adjecerit, ut suppleat, quæ deerant, circumcidat, si quid redundabit, is erit (quem quærimus) perfectus orator: quem nunc consummari potissimum oportebat, cum tanto plura exempla bene dicendi supersintⁿ, quam illis, qui adhuc summi sunt, contigerunt^o. Nam erit hæc quoque laus eorum, ut priores superasse, posteros docuisse dicantur.

III. Et^p hæc quidem auxilia extrinsecus adhibentur: in iis autem, quæ nobis ipsis paranda sunt, ut laboris, sic utilitatis etiam longe plurimum affert stilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magistrum dicendi vocat*. Cui sententiæ personam L. Crassi in disputationibus, quæ sunt de oratore, adsignando, iudicium suum
2 cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo quam diligentissime, et quam plurimum. Nam ut terra altius effossa generandis alendisque feminibus fecundior est: sic profectus non a summo petitus, studiorum fructus et^q fundit uberius, et fidelius continet. Nam, sine hac quidem conscientia^r, ipsa illa ex tempore dicendi facultas inavem modo loquacitatem dabit, et verba in labris nascentia. Illic radices, illic fundamenta sunt: illic opes velut sanctiore quodam ærario^s reconditæ, unde ad subitos quoque casus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quæ sufficiant labori certaminum^t, et

ⁱ Sic G. quantaque al.   ^l tamen Jenf.   ^m prævid. id.   ⁿ supersunt G. Jenf.   ^o contigerint Jenf.   ^p At G. Jenf.   ^q Sic G. Bass. effundit al.   ^r Vid. leg. constantia.   ^s sacrario Jenf.   ^t certantium G.

III, 1. M. Tullius] De Orat. 1, 33.

2. *sine hac quidem conscientia*] Explicant quidem Stigelius et Landfidelius hunc locum ita, *nisi tibi conscius sis laboris*. Sed non video equidem, quid ad rem faciat conscientia: quin *δουσιοςφλαν* et loquacitatem parere potest illa laboris conscientia et cogitatio. *Constantia* opus est, ut *quam diligentissime* scribamus et *quam plurimum*, quod postulat Fabius. Adeo parum hæc distant in antiqua scriptura, ut vix

dubitem ita Quintilianum dedisse.

3. *ærario*] Non displicebat hic *sacrarium*, quod præfert Jensonii editio, cum notum sit in templis eorumque *θησαυροισιν*, repositos fuisse thesauros publicos non minus quam privatos. Sed adjectum epitheton *sanctius*, ærario quasi proprium, *sacrario* vix sine *ταυτολογιας* vitio addi potest. Itaque nihil mutandum.

3. *labori certaminum*] Cum respectu ad sacra Græcorum, vel seculi Romanorum, et ipsa quoque

usu non exhauriantur. **NIHIL** enim rerum ipsa ^u natura **4**
 voluit magnum effici cito, præposuitque pulcherrimo cui-
 que operi difficultatem; quæ nascendi quoque hanc fe-
 cerit legem, ut majora animalia diutius visceribus paren-
 tum ^x continerentur. Sed cum sit duplex quæstio, *quo*
modo, et *quæ* maxime scribi oporteat, jam hinc ordinem
 sequar. Sit primo vel tardus, dum diligens, filius: quæ- **5**
 ramus optima, nec protinus se offerentibus gaudeamus:
 adhibeatur iudicium inventis, dispositio probatis. De-
 lectus enim rerum verborumque agendus ^z est, et pondera
 singulorum examinanda. Post ^a fubeat ratio collocandi,
 versenturque omni modo numeri: non, ut quodque se
 proferet verbum, occupet locum. Quæ quidem ut dili- **6**
 gentius exsequamur, repetenda sæpius erunt scriptorum ^b
 proxima. Nam præter id, quod sic melius junguntur
 prioribus sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui
 scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et **VELUT**
 repetito spatium sumit impetum; quod in certamine saliendi
 fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud, quo
 contenditur, spatium cursu ferantur: **UTQUE** in jaculando
 brachia reducimus, et, expulsi tela, nervos retro tendi-
 mus. Interim tamen, si feret ^c flatus, danda sunt vela, **7**
 dum nos indulgentia illa non fallat. Omnia enim nostra,
 dum nascuntur, placent: alioqui nec scriberentur. Sed
 redeamus ad iudicium, et retractemus suspectam facilita-
 tem. Sic scripsisse Sallustium accepimus: et sane mani- **8**
 festus est etiam ex opere ipso labor. Virgilium quoque
 paucissimos die composuisse versus, auctor est Varus.
 Oratoris quidem alia conditio est ^d. Itaque hanc moram **9**
 et sollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc consti-
 tuendum, hoc obtinendum est, ut quam optime scriba-
 mus: celeritatem dabit consuetudo. Paullatim res fa-
 ciliter se ostendent, verba respondebunt, compositio seque-
 tur ^e: cuncta denique, **UT** in familia bene instituta, in

^u ipsa natura *om.* G.   ^x parentis G. *refle, puto.*   ^z habendus Jenf.
^a ea *inf.* G. Jenf.   ^b scriptori Jenf.   ^c fuerit G. fieret Jenf.   ^d *om.*
 Jenf.   ^e persequetur G. *Quid si per se sequetur? Sed proseq. Alm. et Voss.*

Diis dicata, spectaculorum certa-
 mina. **Quin** ipsa illa oratorum pro-
 fessio, *certamen* est, *ἀγών*, et togata
 quædam militia.

4. *majora animalia diutius*] Elegans est de elephante locus Achillis
 Tatij ab Almelovento indicatus
 lib. 4, p. 225. sq. *Κύει μὲν αὐτὸν ἢ*

*μήτηρ, χρονιάτατον δέ. Καὶ γὰρ δέκα ἐν-
 αυτοῖς πλάττει τὴν σποράν. Μετὰ δὲ
 τοσαύτην ἐπὶ τῶν περιόδων τικτεται, ὅταν ὁ
 τόκος γέρωσιν γέννηται. Διὰ τῆτο, οἴμαι, γί-
 νεται μέγας τὴν μορφὴν, ἄμαχος τὴν
 ἀλκὴν, πολὺς τὴν βίωτην, βραδὺς τὴν τε-
 λευτήν.*

- 10 officio erunt. Summa hæc est rei, cito scribendo non fit, ut bene scribatur: bene scribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, resistamus, ut provideamus^f, et FEROCIENTES^g equos frenis quibusdam coerceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit. Nec enim rursus eos, qui robur aliquod in stilo fecerint, ad infelicem calumniandi se pœnam
- 11 alligandos puto. Nam quomodo sufficere civilibus officiis possit, qui singulis actionum partibus infenescat? Sunt autem, quibus nihil fit satis; omnia mutare, omnia aliter dicere, quam occurrit, velint^h: increduli quidam, et de ingenio suo pessime meriti, qui diligentiam putant,
- 12 facere sibi scribendi difficultatem. Nec promptum est dicere, utros peccare validius putem, quibus omnia sua placent, an quibus nihil. Accidit enimⁱ etiam ingeniosis adolescentibus frequenter, ut labore consumantur, et in silentium usque descendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narrasse mihi Julium Secundum illum, æqualem meum, atque a me, ut notum est, familiariter amatum, miræ facundiæ virum, infinitæ tamen curæ,
- 13 quid^l esset sibi a patruo suo dictum. Is fuit Julius Florus, in eloquentia Galliarum (quoniam ibi demum exercuit eam^m) princeps, alioqui inter paucos disertus, et dignus illa propinquitate. Is cum Secundum, scholæ adhuc operatum, tristem forte vidisset, interrogavit, quæ causâ
- 14 frontis tam obductæⁿ? nec dissimulavit adolescens, tertium jam diem esse, ex^o quo omni labore materiæ ad scribendum destinatæ non inveniret exordium: quo sibi non præsens tantum dolor, sed etiam desperatio in posterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit,
- 15 *melius dicere vis, quam potes?* Ita se res habet. Curandum est, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum^p enim opus est studio, non indignatione. Ut possimus autem scribere etiam plura, et celerius, non *exercitatio* modo præstabit, in qua sine dubio multum est, sed etiam *ratio*, si non resupini, spectantesque tectum, et cogitationem murmure agitantés, expectaverimus, quid obveniat, sed^q quid res poscat, quid perlo-

^f prohibeamus G. Jenf. et plur.   ^g om. G. efferentes Jenf. et plur. ap. Burm. Optimum puto efferentes se equos.   ^h velut Jenf.   ⁱ om. G. Jenf.
^l quod G.   ^m eum G.   ⁿ adductæ G. abd. Jenf.   ^o om. G.   ^p perf. G. male.   ^q om. G. Jenf.

nam deceat, quod sit tempus, qui iudicis animus, intuiti, humano quodam modo ad scribendum accesserimus. Sic nobis et initia, et quæ sequuntur, natura ipsa præscribit. Certa sunt enim pleraque, et, nisi conniveamus, in 16 oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec rustici diu quærunt, unde incipiant: quo pudendum est magis, si difficultatem facit doctrina. Non ergo putemus, semper optimum esse, quod latet; ^r immutescamus alioqui, si nihil dicendum videatur, nisi quod non ^s invenimus. Di- 17 versum est huic eorum vitium, qui primo ^t decurrere per materiam stilo quam velocissimo volunt, et sequentes calorem atque impetum, ex tempore scribunt, hanc *silvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quæ effuderant ^u: sed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congestis, quæ fuit ^x, levitas. Protinus ergo ad- 18 hibere curam rectius erit, atque ab initio sic opus ducere, ut cælandum, non ex integro fabricandum sit. Aliquando tamen affectus sequemur, in quibus fere plus calor, quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc scribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis sentiam. Nam in stilo quidem quamlibet ^z prope- 19

^r nec *inf.* G. ne *inf.* Jenf.   ^s *om.* G. forte *reſte.* vid. not.   ^t primum G. quasi *inf.* Jenf.   ^u effuderunt G.   ^x fudit G. Jenf. *credo, recte.*
^z et *inf.* Jenf.

18. *dictandi deliciis*] Scilicet jam tum notabilis erat ea mollietas, ut circa scribendi artem negligentiores essent homines in aliquo fastigio constituti: (vid. 1, 1, 28,) quæ postea ita invaluit, ut *dictare* jam esset eruditorum hominum opus, quemadmodum antea *scribere*. Itaque *vario dictandi genere* supergressum se alios dicit Sidonius Apollin. 8, 6, et ab initio ejusdem epistolæ coniungit *studia certandi, dictandi, lectitandique*. Vid. quæ hic Savaro, itemque ad *latissimæ dissertationis campum* 9, 9. Hinc apud Cassiodorum Var. 8, 13, ex persona Athalarici Regis Ambrosius *dictationibus* adhibetur, et subjicitur, *Omnia bona cumulat lingua diserta: et, Quod a nobis præcipitur, gratia dictantis ornatur*. Sermo est de Quæsturæ dignitate, cui nihil hodie similis munere Secretariorum inti-

morum. Hinc nati *de arte dictandi* (h. e. epistolas scribendi) libelli. Quæ cum ita sint, non errasse censeo, qui Eginhardi de Carolo M. verba c. 25 ita interpretantur, ut scribendi artis et formandorum stilo, calamo, penna, elementorum imperitum fuisse dixerit: quod nec in mentem venire aliter potest cuiquam ipsa verba intuenti, *Tentabat et scribere*, inquit, *tabulasque et codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat, ut cum vacuum tempus esset, manum effingendis literis adsuæfaceret. Sed parum prospere successit labor præposterus ac sero inchoatus*. At incredibile est, doctum adeo principem pingere literas necesse? At non minus incredibile, nisi crederemus Cassiodoro, Quæstorem Principis in scribendis quæ formaret Edictis Principalibus manu sua non usum,

rato^a dat aliquam cogitationi moram non consequens celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus, urget, atque interim pudet etiam dubitare, aut resistere, aut mutare, 20 quasi conscium infirmitatis nostræ timentes. Quo fit, ut non rudia tantum, et fortuita, sed impropria interim, dum sola est connectendi sermonis cupiditas, effluant: quæ nec scribentium curam, nec dicentium impetum consequantur. At idem ille, qui excipit, si tardior in scribendo, aut inertior in legendo, VĒLUT offensator fuerit, inhibetur cursus, atque omnis, quæ erat, conceptæ mentis 21 intentio mora et interdum iracundia excutitur. Tum illa, quæ apertiorem animi motum sequuntur, quæque ipsa animum quodammodo concitant, quorum est jactare manum, torquere vultum, simul vertere latus, et interim objurgare, quæque Persius notat, cum leviter^b dicendi genus significat,

Nec pluteum, inquit, cædit, nec demorsos sapit ungues;

22 etiam ridicula sunt, nisi cum soli fumus. Denique ut semel, quod est potentissimum, dicam: secretum (quod^c dictando perit) atque liberum arbitris locum, et quam altissimum silentium scribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptissima in hoc nemora silvasque; quod^d illa cœli libertas, locorumque amœnitas, sublimem animum, et beatior 23 rem spiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis,

^a perpetrato G.

^b malim, leniter. *Lapsus facillimus.*

^c in G.

^d quid—parant? G.

sed dictasse. At sunt loca auctorum idoneorum, ubi scripsisse Carolus dicitur? At potuit hoc per alios. Sed correxit, Thegano teste de gestis Ludov. c. 7, *libros sacros?* Ita nimirum, ut ipse oculis uteretur, et quid corrigi deberet, ostenderet. Ex Synodo ad S. Macram proferitur, *Carolus adnotasse quædam in tabulis, quas ad capitium lecti sui cum graphio haberet, et cum consiliariis inde tractasse;* idque quidam ab illis audisse dicitur, qui interfuerunt. Nempe animadversi sunt pugillares: quid sibi vellent? aliquis pro sua de Carolo opinione interpretatus est. Ostendit doctissimus Fontaninus Vindic. Diplom. 2, 3,

p. 170, Caroli tempestate vulgo principes viros et episcopos quoque ejus artis imperitos fuisse. A quibus ea res initiis profecta sit, satis hic ipse Fabii locus docet, et Plinii utriusque consuetudo. Junior enim de avunculo suo narrat 3, 5, 15: de se 9, 36, 2, 9, 40, 2, &c.

20. *impropria*] Quam late illa vox pateat, cognosces ex 8, 2, 3 et 6. Illa formula *connectendi sermonis* videtur e Græco συνέχειν tracta, qua de conjunctis sine more modoque verbis in primis utuntur.

21. *Persius notat*] Sat. 1, 106.

22. *qui credunt*] In quibus est Plinius ipse discipulus nostri epist. 1, 6 et 9, 36, 6.

quam studiorum hortator, videtur esse secessus. Namque illa ipsa, quæ delectant, necesse est avocent^e ab intentione operis destinati. Neque enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest: et, quocumque^f respexerit, definit intueri, quod propositum erat. Quare silvarum²⁴ amœnitas, et^g præterlabentia flumina, et inspirantes ramis arborum auræ, volucrumque cantus, et ipsa late circumspiciendi libertas, ad se trahunt: ut mihi remittere potius voluptas ista^h videatur cogitationem, quam intendere. Demosthenes melius, qui se in locum, ex quo nulla exau-²⁵diriⁱ vox, et ex quo nihil prospici posset, recondebat^l, ne aliud agere mentem cogere oculi. Ideoque lucubran-tes, silentium noctis, et clausum cubiculum, et lumen unum velut tectos^m maxime teneat. Sed cum in omni²⁶ studiorum genere, tum in hoc præcipue bona valetudo, quæque eam maxime præstat, frugalitas, necessaria est: cum tempora ab ipsa rerum natura ad quietem refectio-nemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum est, quam quod somno supererit, haudⁿ deerit. Obstet enim diligentia²⁷ scribendi etiam fatigatio: et^o abunde, si vacet, lucis spatia suffi-ciunt: occupatos in noctem necessitas agit. Est tamen lucubratio, quoties ad eam integri ac refecti venimus, op-timum secreti genus. Sed silentium et secessus, et undi-²⁸que liber animus, ut sunt maxime optanda, ita non fem-

^e advoc. Jenf. *male*.   ^f quo respexit G. Jenf.   ^g om. G.   ^h ipsa G.
ⁱ audiri G.   ^l recumbebat Jenf.   ^m rectos G. Jenf. vel etiam lectus
conj. Burm.   ⁿ aut *iid. male*.   ^o quod Jenf.

23. *avocent*] Lepide laudatus semel iterumque Plinius 9, 36, 1. *Clausæ fenestræ manent: mire enim silentio et tenebris animus alitur. Ab iis quæ avocant abductus et liber, et mihi relictus, non oculos animo, sed animum oculis sequor, qui eadem quæ mens vident, quoties non vident alia.*

25. *Demosthenes*] Hoc est μελε-τητήριον illud Demosthenis, de quo Plutarchus in vita illius p. 1556, sqq. Steph. ubi et reliquæ viri exercitationes enarrantur. Add. noster 11, 3, 54 et 68.

25. *silentium noctis*] Vid. locus Plinii ad f. 23 advocatus: it. nos-ter 10, 6, 1.

25. *velut tectos*] Ne quid ob- strepere possit animo, eumque tur- bare vel avocare. Verissima sunt quæ de lecto hic commemorat Bur- mannus, de quibus agimus etiam ad Plin. 7, 27, 7. Sed quod vix aliter solerent quam in lecto com- mentari, ut cenare nimirum et fa- bulari, et omnia; propter quod *cubicula* sunt Romanis ea etiam mem- bra domus, in quibus interdum ver- santur: ideo non puto hic lecti ta- lem mentionem injectam a Fabio, quippe non necessariam; qui enim in *cubiculo* est, *cubare*, si non inam- bulat, in lecto certe esse, Romana consuetudine videtur.

per possunt contingere : ideoque non statim, si quid ob-
 strepet, abjiciendi codices erunt, et deplorandus dies : ve-
 rum incommodis repugnandum, et hic faciendus usus, ut
 omnia, quæ impediunt, vincat intentio : quam si tota
 mente in opus ipsum direxeris, nihil eorum, quæ oculis
 29 vel auribus incurfant, ad animum perveniet. An vero
 frequenter etiam fortuita hoc cogitatio præstat, ut obvios
 non videamus, et itinere deerremus : non consequemur ^p
 idem, si et voluerimus ? Non est indulgendum causis de-
 fidia. Nam si non nisi refecti, non nisi hilares, non nisi
 omnibus aliis ^q curis vacantes, studendum existimaveri-
 30 mus, semper erit, propter quod nobis ignoscamus. Qua-
 re in turba, itinere, convivii ^r etiam faciat sibi cogitatio
 ipsa secretum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot
 circumstantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamori-
 bus, erit subito continua oratione dicendum, si particulas,
 quas ceris mandamus, nisi in solitudine reperire non pos-
 sumus ? Propter quæ idem ille tantus amator secreti De-
 mosthenes, in litore, in quod ^s se ^t maximo cum sono fluctus
 illideret ^u, meditans, consuescebat concionum fremitus
 31 non expavescere. Illa quoque minora (sed nihil in studiis
 parvum est) non sunt transeunda, scribi optime ceris, in
 quibus facillima est ratio delendi : nisi forte visus infir-
 mior membranarum potius usum exigit : quæ ut juvant
 aciem, ita crebra ^x relatione, quoad intinguntur calami,
 32 morantur manum, et cogitationis impetum frangunt. Re-
 linquendæ autem in utrolibet genere contra ^z vacuæ ta-
 bellæ, in quibus libera adjicienti ^a fit excursio. Nam in-
 terim pigritiam emendandi angustia faciunt, aut certe
 novorum interpositione priora confundunt ^b. Ne latas
 quidem ultra modum esse ceras velim, expertus juvenem
 studiosum alioqui prælongos habuisse sermones, quia illos

^p consequamur G.   ^q om. Jenf.   ^r vel concione inf. iid.   ^s quo
 G. Jenf.   ^t om. G.   ^u illiderentur G. illideretur Jenf.   ^x crebro re-
 lationi Jenf.   ^z eum inf. G. Jenf.   ^a adjicienti iid.   ^b confundant iid.

30. circumstantibus judiciis] Quatuor enim in una basilica judi-
 cia coguntur. vid. infra 12, 5, 6.

30. Demosthenes, in litore] Ad Phalericum—ad fluctum aiunt de-
 clamare solitum Demosthenem, ut fremitum adsuesceret voce vincere
 Cic. de Fin. 5, 2.

31. facillima ratio delendi] Ver-

so stilo, et qua latior est inducto verbis quæ improbantur. vid. 10, 4, 1.

32. latas—ceras] Eodem jure poterat monere, ne literæ nimis magnæ scribentem morentur, ne tenuiores justo obtundant aciem, aut longas nimis orationes eadem ratione qua latiores ceræ efficiant.

numero verſuum metiebatur: idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codicibus eſſe ſublato. Debet vacare etiam locus, in quo no-³³ tentur, quæ ſcribentibus ſolent extra ordinem, id eſt ex aliis, quam qui ſunt in manibus loci^e, occurrere. Irrumpunt enim optimi nonnumquam ſenſus, quos neque inferre oportet, neque differre tutum eſt: quia interim elabuntur, interim memoriæ ſui^d intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime ſunt in depoſito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim ſine cauſſa creditum eſt, ſtilum^e non minus agere, cum delet. Hujus autem operis eſt, *adjicere, detrabere, mutare*. Sed facilius in his ſimpliciuſque judicium, quæ replenda vel dejicienda ſunt: premere verotumentia, humilia extollere, luxuriantia adſtringere, inordinata digerere^f, ſoluta componere, exultantia coercere, duplicis operæ. Nam et damnanda ſunt, quæ placue-² rant; et invenienda, quæ fugerant. Nec dubium eſt, optimum eſſe emendandi genus, ſi ſcripta in aliquod tempus reponantur, ut ad ea poſt intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis ſcripta noſtra, tamquam^e recentes fœtus, blandiantur. Sed neque hoc contingere³ ſemper poteſt, præſertim oratori, cui ſæpius ſcribere ad præſentes uſus neceſſe eſt: et ipſa emendatio finem habet. Sunt enim qui ad omnia ſcripta, tamquam vitioſa, redeant, et, quaſi nihil fas ſit rectum eſſe, quod primum eſt, melius exiſtiment, quidquid eſt aliud: idque faciant, quoties librum in manus^h reſumſerint, SIMILES medicis etiam integra ſecantibus. Accidit itaque, ut cicatricofa ſint, et exſanguia, et cura pejora. Sit igitur aliquando, quod⁴ placeat, aut certe quod ſufficiat: ut opus poliat lima, non exerat. Temporis quoque eſſe debet modus. Nam quod Cinnæ Smyrnam nonam annis accepimus ſcriptam, et

^e locis iid.   ^d Sic iid. et plur. ap. Burm. ſive al.   ^e om. G.   ^f dirigere G.   ^g quaſi Jenſ.   ^h manibus reſumſerunt id.

IV, 1. cum delet] Vid. ad 10, 3, 31.

1. exultantia] Vid. ad 9, 4, 66.

3. melius exiſtiment] Vid. ad 10, 1, 115.

4. Cinnæ Smyrnam] De qua jam laudatum hic eſt epigramma Catulli p. 319. Voff.

Smyrna mei Cinnæ nonam poſt

denique meſſem

Quam cæpta eſt, nonamque edita poſt hiemem.

Notum eſt illud Menagii, puto:

Ille Capellani dudum exſpectata puella

Longo poſt tandem tempore prodiit anus.

Panegyricum Ifocratis, qui parcissime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, si tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum est, ut dicamus, *quæ præcipue scribenda* sint. Hocⁱ exuberantis^l quidem est operis, ut explicemus, quæ sint materiæ: quæ prima aut secunda, aut deinceps tractanda sint: nam id factum est etiam primo libro, quo puerorum; et secundo, quo jam robustorum studiis ordinem dedimus: sed, de quo^m nunc agitur, unde² copia ac facilitas maxime veniat? Vertere Græca in Latinum veteres nostri oratores optimum judicabant. Id se L. Crassus in illis Ciceronis de Oratore libris dicit factitasse. Id Cicero sua ipse persona frequentissime præcipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translato. ⁿ Id Messalæ placuit: multæque sunt ab eo scriptæ ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis subtilitate contenderet. Et manifesta est exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Græci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim utimur nostris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam necessitas quædam est: quia plerumque a Græcis Romana differunt. Sed et illa ex Latinis conversio multum et ipsa⁴ contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo solo genere exercitationis dicitur usus esse Sulpicius. Nam et sublimis spiritus attollere orationem potest: et verba, poetica libertate audaciora, non^o præsumunt eadem^p proprie^q dicendi facultatem. Sed et ip-

ⁱ Nec G. Hæc est imperantibus Jenf. ^l id inf. G. Jenf. ^m Forte leg. hoc. ⁿ Marco inf. Jenf. ^o et G. Jenf. ^p eandem iid. ^q om. Jenf.

4. *decem annis*] Plutarchus in vita. Op. Mor. 1540. H. Steph. τὸν πανηγυρικὸν ἔτεσι δέκα συνέδηκεν, οἱ δὲ δεκαπέντε λέγουσι, et tamen addit, ἐν μετενοχέαι ἐκ τῆς Γοργίου τῆς Λεοντίου ἢ Λυσίου.

V, 2. L. Crassus] Cic. de Orat. 1, 34.

3. *omnibus enim utimur nostris*] In interpretatione e Græcis quidquid verborum bonorum adhibeamus nostrum est, nemo occupavit, libere utimur; at in altero exerci-

tationis genere, quo aliorum vel poetarum vel oratorum, Romanorum quidem, sensus aliis verbis Latinis conamur reddere, difficultatem res habet, cum optima jam occupata sint &c. Adde vero f. 5.

4. *non præsumunt — facultatem*] Quæ libera oratione scripta ab aliis eodem genere, commutata tamen, dicere conamur, ea hoc habent incommodum, ut *præsumta* fere sint, vel occupata, ut modo dicebamus,

fis sententiis adicere licet^r oratorium robur, et omiſſa
 ſupplere, et effuſa ſubſtringere. Neque ego *παράφραſιν*^s 5
 eſſe interpretationem tantum volo, ſed circa eoſdem ſen-
 ſus certamen atque æmulationem. Ideoque ab illis diſ-
 ſentio, qui vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis
 occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe ſit eſſe de-
 terius. Nam neque ſemper eſt deſperandum, aliquid illis,
 quæ dicta ſunt, melius poſſe reperiri: neque adeo jeju-
 nam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re
 bene dici, niſi ſemel, non poſſit. Niſi forte hiſtrionum 6
 multa circa voces eaſdem variare geſtus poteſt, orandi mi-
 nor vis, ut dicatur aliquid, poſt^t quod in eadem materia
 nihil dicendum ſit. Sed eſto, neque melius, quod inve-
 nimus, ſit^u, neque par: eſt certe proximus locus. An^x 7
 vero ipſi non bis ac ſæpius de eadem re dicimus, et qui-
 dem continuas nonnumquam ſententias? Niſi forte con-
 tendere nobiſcum poſſumus, cum aliis non poſſumus.
 Nam ſi uno tantum^z genere bene diceretur^a, fas erat ex-
 iſtimari præcluſam nobis a prioribus viam^b. Nunc vero
 innumerabiles ſunt modi, plurimæque eodem viæ ducunt.
 Sua^c brevitati gratia, ſua copiæ, alia tranſlatis virtus, alia 8
 propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata com-
 mendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficul-
 tas. Quid? quod auctores maximi ſic diligentius cog-
 noſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura tranſcurri-
 mus: ſed tractamus ſingula, et neceſſario introſpicimus,
 et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoviſimus,
 quod imitari non poſſumus. Nec aliena tantum tranſ- 9
 ferre, ſed etiam noſtra pluribus^d modis tractare proderit:
 ut ex induſtria ſumamus ſententias quafdam, eaſque verſe-
 mus quam numeroſiſſime, VELUT eadem cera aliæ atque
 aliæ formæ duci ſolent. Plurimum autem parari faculta- 10

^r liceat *id.*   ^s paraphraſin Jenſ.   ^t præter G. Jenſ.   ^u eſſe *iid.*
^x an non ipſi nos G. an non ipſi ac Jenſ.   ^z om. G. Jenſ.   ^a dicitur *iid.*
^b in dicendo *inf. iid.*   ^c ſive brevitatſ gr. ſive Jenſ.   ^d plurimis G. Jenſ.

ea, quæ ſunt optima: ſed poetice
 dicta non præſumunt, præripiunt,
 intercipiunt, facultatem eadem pro-
 prie, demtis poetici ſtili phaleris, di-
 cendi: ita utitur hoc verbo 11, 1,
 27.

9. *Velut eadem cera*] Demetrius
 Περὶ Ἑρμηνείας ſ. 317. ſq. "Ὡς περ τὴν
 αἰτὴν κερὴν, ὁ μὲν τις κίνα ἔπλασεν, ὁ δὲ
 βύον, ὁ δὲ ἵππον· ἔτω καὶ πρῶγμα ταυτῶν

ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησὶν·
 ἕτερος δὲ τὸ αὐτὸ ὑποδητικῶς προοίσειται
 κ. τ. λ. Longior enim eſt locus, ſed
 lectu digniſſimus. Adde verſiculos
 Plinii epiſt. 7, 9, 11, *Ut laus eſt
 ceræ* &c. itemque Cic. de Orat. 3,
 45, de verbis; *Ea nos cum jaſcentia
 ſuſtulimus e medio, ſicut molliſſimam
 ceram ad noſtrum arbitrium forma-
 mus et fingimus.*

tis existimo ex simplicissima quaque materia. Nam in illa
 I I multiplici *personarum, caussarum, temporum, locorum, dieto-*
rum, faetorum diversitate facile delitescet^e infirmitas, tot
 se undique rebus, ex quibus aliquam apprehendas, offe-
 12 rentibus. Illud virtutis indicium^f est, fundere, quæ na-
 tura contracta sunt, augere parva, varietatem similibus,
 voluptatem expositis dare, et bene dicere multa de paucis.
 In hoc optime facient infinitæ quæstiones, quas vocari
 Δέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in republica
 13 exerceri solebat. His confinis est destructio et confirma-
 tio sententiarum. Nam cum sit sententia decretum quod-
 dam atque præceptum; quod de re, idem de iudicio rei
 quæri potest. Tum loci communes, quos etiam scriptos
 ab oratoribus scimus. Nam qui hæc recta tantum, et in
 nullos flexus recedentia copiose tractaverit, utique in illis
 plures excursus recipientibus magis abundabit, eritque in
 13 omnes caussas paratus^g. Omnes enim generalibus quæ-
 stionibus constant. Nam quid interest, *Cornelius Tribunus*
plebis quod codicem legerit, reus sit: an quæramus^h, *Viole-*
turne majestas, si magistratus rogationem suam populo ipse re-
citaverit? Milo Clodium rectene occiderit, veniat in judi-

^e delirefcit G. male.
^h quæretur G.

^f iudicium Jenf.

^g gratus G. Gracchus Jenf.

11. *diximus*] Supra 3, 5, 5. In his *Cicero jam princeps in rep.* exerceri se testatur ad Att. 9, 4. *Ne me totum ægritudini dedam, sumsi mihi quasdam tanquam Δέσεις* &c. Tales etiam sunt ea quæ *Paradoxa* vocantur.

12. *destructio et confirmatio*] Ea quæ Græcis rhetoribus est ἀνασκευὴ ἢ κατασκευὴ, (de qua v. g. Theon p. 64, sq. Camer.) proprie ad narrationes pertinet. Sic accipit etiam noster 2, 4, 18. Sed hic etiam ad sententias refert. Nimirum quæ sententiantur, ita declaro. *Sententia* est decretum s. præceptum s. iudicium de re. Si igitur de re ipsa potest quæri, et in utramque partem disputari; poterit etiam sententia de eadem lata vel defendi vel oppugnari. *Destruere* in hac materia esse refutare, redarguere, non novum nostro, qui jam 8, 3, 21, *destruere testem* dixit.

12. *loci communes*] De quibus 2, 1, 11. 2, 4, 22. præsertim Cic. de Orat. 3, 27.

13. *quod codicem legerit*] Vid. ad 4, 4, 8; et add. simillimum exemplum ex Plut. Caton. Jun. p. 1416. Steph. Metellus Trib. pl. legem promulgabat de credenda Pompeio ejusque exercitui urbe: "Ἐνθα τοῦ ὑπέρετι τὸν νόμον προχειριταμένῳ, τοῦ δὲ Κάτωνος (qui et ipse Tribunus plebis esset, atque intercedendi potestatem haberet) ἢ ἐῶτος ἀναγνώσκειν τῷ δὲ Μετέλλῳ παραλαβόντος αὐτόν, ἢ ἀναγνώσκοντος, ὁ μὲν Κάτων ἐξήρπασε τὸ βιβλίον· ὁ δὲ Θέρμος (collega ipse quoque) ἀπὸ σώματος τῷ Μετέλλῳ τὸν νόμον ἐπισαμένῳ ἢ λέγοντος, ἐπέσχε τῇ χειρὶ τὸ σῶμα, ἢ τὴν φωνὴν ἀπέκλεισεν. Vim itaque interpretantur duo tribuni plebis, quod collega ipsis ventantibus legem recitaret, cui vim aliam opponere nihil dubitant.

cium : an, *Oporteatne insidiatorem interfici, vel perniciosum reipublicæ civem, etiam si non insidiatur ? Cato Marciam bonestene tradiderit Hortensio : an, Conveniatne res talis bono viro ?* De personis judicatur, sed de rebus contenditur. Declamationes vero, quales in scholis rhetorum dicuntur, 14 si modo sunt ad veritatem accommodatæ, et orationibus similes, non tantum dum adolescit profectus, sunt utilissimæ, quæ inventionem et dispositionem pariter exercent, sed etiam cum est consummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque enitescit, VELUT pabulo lætiore, facundia, et assidua contentionum asperitate fatigata renovatur. Quapropter historiæ nonnumquam ubertas in 15 aliqua exercendi stili parte ponenda, et dialogorum libertate gestiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit : SICUT athletæ, remissa quibusdam temporibus ciborum atque exercitationum certa necessitate, otio et jucundioribus epulis resciantur. Ideoque mihi videtur 16 M. Tullius tantum intulisse eloquentiæ lumen, quod in hos quoque studiorum secessus excurrit. Nam si nobis sola materia fuerit ex libris, necesse est, DETERATUR fulgor, et dure scat articulus, et ipse ille mucro ingenii quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum fo- 17 rensis certaminibus exercitatus, et quasi militantes¹ reficit ac reparat hæc velut sagina dicendi : sic adolescentes non debent nimium in falsa rerum imagine detineri, et inanibus simulacris : usque adeo, ut difficile ab his digressos sit assuefacere, ne ab illa, in qua prope consenuerint, UMBRA vera discrimina, velut quemdam solem, reformident : quod accidisse etiam Porcio Latroni, qui primus 18 clari nominis professor fuit, traditur : ut cum ei, summam in scholis opinionem obtinenti, causa in foro esset oranda, impense petierit, uti subsellia in basilicam transferrentur. Ita illi cælum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur. Quare juvenis, qui 19 rationem inveniendi eloquendique a præceptoribus diligenter acceperit, (quod non est infiniti^m operis, si docere sciant et velintⁿ) exercitationem quoque modicam fuerit consecutus, oratorem sibi aliquem (quod apud majores

ⁱ om. Jenf.
Jenf.

¹ militares Jenf.

^m finiti G. Jenf.

ⁿ vel exercit.

16. *dure scat articulus*] Qui molli desideratur ad exercitationes armorum. Vid. 2, 12, 2.

19. *quod apud majores*] Hoc de se narrat Cicero in Bruto c. 89. sq.

fieri solebat^o) deligat, quem sequatur, quem imitetur, judiciis intersit quam plurimis, et sit certaminis, cui desti-
 20 natur, frequens spectator. Tum causas vel easdem, quas
 agi audierit, stilo et ipse componat, vel etiam alias, veras
 inodo, et utrimque^p tractet, et, QUOD in gladiatoribus
 fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut fecisse Brutum
 diximus pro Milone. Melius hoc, quam rescribere veteri-
 bus orationibus, ut fecit Sestius^q contra Ciceronis ac-
 tionem habitam pro eodem, cum alteram partem satis
 21 nosse non posset ex sola defensione. Citius autem sic^r
 idoneus erit juvenis, quem præceptor coegerit in decla-
 mando quam simillimum esse veritati, et per totas ire ma-
 terias: quarum nunc facillima, et maxime favorabilia de-
 cerpunt. Obstat huic, quod secundo libro^s posui, fre-
 quens^t turba discipulorum, et consuetudo classium certis
 diebus audiendarum: nonnihil etiam persuasio patrum,
 numerantium potius declamationes, quam æstimantium.
 22 Sed (quod dixi primo, ut arbitrator, libro) nec ille se bonus
 præceptor majore numero, quam sustinere possit, onerabit:
 et nimiam loquacitatem recidet^u, ut omnia, quæ sunt in
 controversia, non (ut quidam volunt) quæ in rerum na-
 tura, dicantur^v: et vel longiore potius dierum spatio
 laxabit dicendi necessitatem, vel materias^x dividere per-
 mittet^z. Una^a enim diligenter effecta plus proderit,
 23 quam plures inchoatæ^b et quasi degustatæ. Propter quod
 accidit, ut nec suo loco quidque^c ponatur: nec illa, quæ
 prima sunt, fervent suam legem: juvenibus flosculos om-
 nium partium in ea, quæ sunt dicturi, congerentibus: quo
 fit, ut timentes, ne sequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima stilo *cogitatio* est, quæ et ipsa vires ab hoc
 accipit, et est inter scribendi laborem, extemporalemque
 fortunam media quædam, et nescio an usus frequentissi-
 mi^d. Nam scribere nec ubique, nec semper possumus:
 cogitationi temporis ac loci plurimum est. Hæc paucis

^o solet G.	^p utrumque G. Jenf.	^q Cestius <i>Basfl. vid. not.</i>	^r si iid.
^s loco G.	^t fere G. Jenf.	^u recidere G.	^v ducantur Jenf.
<i>inf.</i> Jenf.	^z permittit G.	^a una enim <i>om.</i> G. Jenf.	^x sibi
hata ^{iud.}	^c quidquam G.	^d frequentissimus G.	^b incho-

20. *Brutum diximus*] Vid. 10, 1, 23.

20. *ut fecit Sestius*] Vix dubito veram esse lectionem supra propositam. Legenda est pars posterior præcæmii ad librum 3 Excerpt.

Controv. Senecæ, ut Cestium Ciceromastiga cognoscamus, quem inter alia *recitasse* ait in *Milonem*.

21. *secundo libro*] 2, 4, 15. *Primo*, 1, 2, 15.

admodum horis magnas etiam caussas complectitur. Hæc, quoties intermissus est somnus^e, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Hæc inter medios rerum actus aliquid inventi vacui^f, nec otium patitur. Neque vero rerum ordinem² modo (quod ipsum satis erat) intra se ipsa disponit, sed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil præter manum desit. Nam memoriæ quoque plerumque inhæret fidelius, quod^g nulla scribendi securitate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri potest aut subito, aut cito. Nam primum faciendâ³ multo^h stilo forma est, quæ nos etiamⁱ cogitantes sequatur, tum assumendus usus paullatim, ut pauca primum complectamur animo, quæ reddi fideliter possint: mox per incrementa tam modica, ut onerari se labor ille non sentiat, augenda usu, et exercitatione multa continenda est, quæ quidem maxima ex parte memoria constat: ideoque aliqua mihi in illum locum differenda sunt. Eo⁴ tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri studio adjutus tantum consequatur, ut^l ea^m etiam, quæ cogitarit, quæque scripserit, atqueⁿ edidicerit, in dicendo fidem fervent. Cicero certe Græcorum Metrodorum Scepsium^o, et Eriphylum^p Rhodium, nostrorumque^q Hortensium tradidit, quæ cogitaverant, ad verbum in agendo

^e sonus G.   ^f vacuum otium non pat. Jenf.   ^g quæ G.   ^h om. G.
ⁱ incogit. Jenf.   ^l *Hic locus ita videtur legendus*: ut eandem quæ cogitarit, quam quæ scripserit, atque edidicerit, in dicendo fidem fervent. *Sed jam neficio unde Obr.* ut ea etiam quæ cog. æque ac quæ scrips. *eadem sententia.*
^m om. G. et Voff.   ⁿ an G.   ^o Ephesium Jenf.   ^p Emphyllum G.
^q nostrorum id.

VI, 1. *tenebris adjuvatur*] Vid. 10, 3, 25.

3. *quæ—memoria constat*] Cogitatio, de qua hic agitur, constat et continetur memoria, ut tum demum utilis sit, si memoria possint semel cogitata retineri, et expromi in tempore. Agit autem de memoria 11, 2.

4. *Eo tamen pervenit*] Iterum intelligitur *cogitatio*, quæ ad illud fastigium pervenit ac perducitur. Similis formula est mox 10, 7, 19.

4. *ut ea etiam*] Ut nunc legitur, nihil dicit Fabius quod ad rem pertineat: de commodo cogitationis sermonem ei esse apparet, quod in eo, nisi fallimur, inest maxime;

quod compendifacere scriptionis et ediscendi laborem licet his, qui cogitatione complecti causam totam didicerint. Hanc sententiam exprimi, et Obrechtiana lectione et nostris conjecturis, apparet.

4. *Metrodorum Scepsium*] Hanc orthographiam probant Cll. Viri Pearce apud Cic. de Orat. 2, 88; Davif. Tuscul. 1, 24; Harduin. Plin. H. N. 7, 24; auctoritate præsertim Strabonis 13, p. 609, Casaub. ubi de patria viri *Scepsi* Troadis urbe. Sed *Eriphylum* aut *Emphyllum Rhodium* neque apud Ciceronem, neque alias, adhuc invenire licuit. De reliquis memoriosis deinde 11, 2, ubi f. 14 *Eurypilus* occurrit, æque ignotus.

5 rétulisse. Sed si forte aliquis inter dicendum effulserit ^r extemporalis color, non superstitiose cogitatis demum est inhærendum. Neque enim tantum habent curæ, ut non sit dandus et fortunæ locus, cum sæpe etiam scriptis ea, quæ subito nata sunt, inferantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita instituendum est ^s, ut et digredi 6 ex eo, et redire in id facile possimus. Nam ut primum est, domo afferre paratam dicendi cōpiam, et ^t certam: ita refutare temporis munera longè stultissimum est. Quare *cogitatio* in hoc præparetur, ut nos fortuna decipere non possit, adjuvare possit. Id autem fiet memoriæ viribus, ut illa ^u, quæ complexi animo fumus ^x, fluant securâ ^z, non ^a sollicitos et respicientes, et una spe suspensos recordationis, non sinant providere ^b: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohærentem cogitationem. Pejus enim quæritur retrofus, quia cum illa desideramus, ab aliis avertimur: et ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura sunt autem, si ^c utrumque quærendum est, quæ inveniri possunt, quam quæ inventa sunt.

VII. Maximus vero studiorum fructus est, et velut præmium quoddam amplissimum ^d longi laboris, *ex tempore dicendi facultas*: quam qui non erit consecutus, mea quidem sententia civilibus officiis renuntiabit, et solam scribendi facultatem potius ad alia operâ convertet. Vix enim bonæ fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in ^e præsentissimis quibusque periculis desit:

^r effluxerit id.   ^s om. id.   ^t et certam om. id.   ^u ea G. Jenf.
^x simus iid.   ^z om. G.   ^a ne Jenf.   ^b prævidere id.   ^c strictius
 inf. id. vid. not.   ^d om. G. amplius Jenf.   ^e om. G. Jenf.

5. *extemporalis color*] Calorem Obrechtii, qui placet etiam Burmanno, recepisse, si vel uno in libro invenissem. Cæterum huc facit, quod de Gallione narrat Seneca Exc. Controv. 3. Pr. Elzevir. *Sine commentario nunquam dixit—Sed cum procedere nollit nisi instructus, libenter ab instrumentis recedebat. Ex tempore coactus dicere, infinito se antecedebat. Nunquam non utilis erat illi deprehendi quam præparari &c.*

7. *si utrumque quærendum*] Quid si pro utrumque utcumque legamus,

i. e. quovis modo, omnino. Si quacunque ratione *quærendum* est, si necessitas cogit dicentem memoria fallente quærere, potius antrorsus quærat, cum *plura* sint quæ *inveniri* ab homine non stupido *possunt*, quam quæ domi jam ab eo *inventæ* et in commentarios relata, memoriæ quidem commendata *sunt*. Quærendum, inquam, non quid dixerimus, omiserimus; sed quid jam dicendum sit. Aliquoties hæc vox lahendi librariis occasionem dedit. Vid. 11, 2, 24. 11, 3, 101.

ut^f indicare^g portum, ad quem navis accedere, nisi lenibus ventis vecta, non possit. Siquidem innumerabiles² accidunt subitæ necessitates, vel apud magistratus, vel representatis^h judiciis continuo agendi. Quarum si qua, non dico cuicumqueⁱ innocentium civium, sed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, stabitne mutus, et salutarem petentibus vocem, statim^k, si non succurratur, perituris, moras et secessum et silentium quæret, dum illa^l verba fabricentur^m, et memoriæ insidant, et vox ac latus præparetur? Quæ vero patitur hoc ratio, ut quisquam sit oratorⁿ imparatus^o ad casus? Quid, cum adversario respondendum erit, fiet? Nam sæpe ea, quæ opinati sumus, et contra quæ scripsimus, fallunt, ac tota subito causâ mutatur. Atque ut gubernatori ad incursum^p tempestatum, sic agenti ad varietatem causarum ratio mutanda est. Quid porro multus filius, et assidua lectio,⁴ et longa studiorum^q ætas facit, si manet eadem, quæ fuit incipientibus, difficultas? Perisse profecto confitendum est præteritum laborem, cui semper^r idem laborandum est. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, sed ut possit. Id^t autem maxime hoc modo consequemur. Nota sit primum dicendi via. Neque enim prius contingere cursus potest, quam scierimus, quo sit et quâ perveniendum. Nec satis est, non ignorare, quæ sunt causarum judicialium partes, aut quæstionum ordinem recte disponere, quamquam ista sunt^s præcipua: sed quid quoque loco primum sit, quid secundum, ac deinceps: quæ ita sunt natura copulata, ut mutari aut intervelli sine confusione non possint. Quisquis autem viam^t, qua^u sit ingre-⁶ diendum, discet^x, ducetur^z ante omnia rerum ipsa serie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus servant. Deinde, quid quoque loco quærant, scient, nec circumspectabunt;

^f om. iid.   ^g intrare iid. indicare et in marg. monstrare jam Afc. 1519. f. it. Lugd. 1538. 8. tum Colin. &c.   ^h presentatis G.   ⁱ cuiusque id.
^k statimque G. Jenf.   ^l illic conj. Schel. ad Dial. de Oratt. c. 9.   ^m fabricetur Jenf.   ⁿ aliquando inf. G. Jenf.   ^o mittere casus G. mitteretur casus Jenf.   ^p quoque inf. Jenf.   ^q studio G.   ^r Idem Jenf.
^s sint id.   ^t via id.   ^u qua sit ingr. om. G. Jenf.   ^x om. Jenf.
^z daretur inf. Jenf.

VII, 1. ut indicare portum] Repetendum ante τὸ νόμῳ, vix bonæ fidei viro convenit; quod cum non observaret aliquis, mutavit indicare

in intrare.

5. mutari aut intervelli] Conf. 12, 9, 17.

nec offerentibus se aliunde sensibus turbabuntur, nec confundent ex diversis orationem, velut salientes huc, illuc, nec^a usquam insistentes. Postremo habebunt modum et finem, qui esse citra divisionem nullus potest: expletis pro facultate omnibus, quæ proposuerint, pervenisse se ad ultimum sentient. Et hæc quidem *ex arte*, illa vero *ex studio*: ut copiam sermonis optimi, quemadmodum præceptum est, comparemus; multo ac fideli stilo sic formetur^b oratio, ut scriptorum colorem, etiam^c quæ subito effusa sunt, reddant; ut cum multa scripserimus, etiam^d multa dicamus. Nam *consuetudo* et *exercitatio* facilitatem maxime parit, quæ si paullulum^e intermissa fuerit, non^{ee} velocitas illa modo tardatur^f, sed et^{ff} *νάρημα* ipsum coit

^a nec usquam *om. G.*   ^b comparetur *G.*   ^c ea *G. Jenf.*   ^d qui *inf. Jenf.*   ^e paullum *G. Jenf. paulum G. 2.*   ^{ee} *om. G. 2.*   ^f *om. G. Jenf. tradatur G. 2.*   ^{ff} et *νάρημα om. G. Jenf. G. 2. sine nota lacunæ. it. Ald. Bass. Primum video νάρημα in Ascens. 1519. f. sed ipsum atque concurrat V. C. Alm. vid. not.*

7. quemadmodum præceptum est] Ab initio inde hujus libri.

8. *νάρημα ipsum*] Quomodo coeat *νάρημα*, id est, contrahatur, intermittenda exercitatione, intelligere mihi videor, ut nimirum *vulnera, cicatrices, aqua*, et multa alia *coire* dicuntur, cum partes earum rerum propriis sibi admoventur &c. Sed quomodo *concurrat νάρημα*; An hoc dicit Fabius, ita celeriter hoc vitium, hunc torporem contrahi, ut non *coire* videatur, sed *concurrere*? Sed neque Werlhofii mei interpretatione fraudabo meos lectores. Ille *ἄετιμωρον* inesse arbitratur Fabii verbis; torpor ille non coit modo, comitaturque dicentem, sed una cum oratione illius procurrit, ut quantumvis festinantem non deserat. Sed quod maxime mihi probatur, illud ultimo loco ponam. Videtur illud *νάρημα* recentioris alicujus conjecturæ, non libro antiquo, deberi, et usus hic quoque fuisse Fabius formula suæ ætatis nondum, quod sciam, satis observata: verbo, scripsisse videtur, *sed os ipsum coit atque concurrat*; vel quod malim ex vestigiis V. C. Almel. *sed ipsum os quoque concurrat*. Quid sibi velit

formula *os concurrat*, jam declarandum est. Seneca de Benef. 2, 1, *Cum homini probo ad rogandum os concurrat, et suffundatur rubor; qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum.* Idem de Ira 3, 15, pr. de Harpago, quem post horribilem cœnam interrogavit rex, *Quomodo esset acceptus? Non defuerunt misero verba, non os concurrat. Apud regem, inquit, omnis cœna jucunda est.* Idem Epist. 11, *Quibusdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt.* Audiamus ipsum Fabium 11, 3, 56, *Concursus oris, et cum verbis suis colluctatio: et 11, 3, 121, cum ore concurrente rixari, si memoria fefellerit, aut cogitatio non suffragetur.* *Concurrat igitur os, cum turbato per pudorem et quemcunque æstum animi sanguine, oris muscoli invitis etiam trahuntur et quasi convelluntur, ut fluctuum concurrentium, aut coruscantium subito nubium species quædam circa labia (quibusdam etiam circa frontem) exoriantur.* Cives mei per Franconiæ aiunt: *Es blitzt ihm im Gesichte.*

atque concurrat. Quamquam enim opus est naturali quadam mobilitate animi, ut, dum proxima dicimus, fruere ulteriora possimus, semperque nostram vocem provisa et formata cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut ratio in tam multiplex officium diducere animum queat, ut inventioni, dispositioni, elocutioni, ordini rerum verborumque, tum iis, quæ dicit, quæ subjuncturus est, quæ ultra spectanda sunt, adhibita vocis, pronuntiationis, gestus observatione, una sufficiat. Longe enim præcedat oportet intentio, ac præ se res agat: quantumque dicendo confumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut donec perveniamus ad finem, non minus prospectu procedamus, quam gradu, si non intersistentes offensantesque brevia illa atque concisa singultantium modo ejecturi simus. Est igitur usus quidam irrationalis^h, quem Græci ἀλογον ¹¹ πρῆξι vocant, quoⁱ manus in scribendo decurrit, quoⁱ oculi totos simul in lectione versus, flexusque eorum et transitus intuentur, et ante sequentia vident, quam priora dixerunt. Quo constant miracula illa in scenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea, quæ emiserint, ultro venire in manus credas, et qua jubentur decurrere. Sed hic usus ita proderit, si ea, de qua locuti sumus, ars antecesserit, ut ipsum illud, quod in se rationem non habet, in ratione versetur. Nam mihi ne dicere quidem videtur, nisi qui *disposite, ornate, copiose* dicit. Sed nec^k tumultuarii nec fortuiti sermonis contextum mirabor umquam, quem jurgantibus etiam mulierculis superfluere video: quem^l si calor ac spiritus tulit, (frequenter enim^m accidit, ut suc-

^g fumus G. Jenf.   ^h irrationabilis iid.   ⁱ qua bis iid.   ^k om. Jenf.
^l cum cum eo quod si G. et Jenf. nisi quod hic alterum cum om.   ^m om. Jenf.

10. *præcedat intentio*] Vid. 11, 2, 3.

11. *quo manus in scribendo*] Cic. de Orat. 2, 30. *Neque enim, quoties verbum aliquod est scribendum nobis, toties ejus verbi literæ cogitatione sunt conquirendæ: nec quoties causa dicenda est, toties ad ejus causæ seposita argumenta revolvendi nos oportet; sed habere certos locos, qui, ut literæ ad verbum scribendum, sic illi ad causam explicandam, statim occurrant.*

11. *pilariorum ac ventilatorum*] Protulit *Pilarium* omnium eminent-

tissimum ex Fabretti Inscr. 4, p. 25, [250,] Burmannus. Nec habeo dicere, an alias occurrant hæc nomina: res quidem satis aparta. Sunt *pilarii* illi *Σαρματικοί*, qui manuum agilitate illudunt spectantibus, ut emittere videantur manu vel sub pocillo reponere pilulam, quam retinent manu, vel in os sibi injiciunt &c. *Ventilatores* iidem vocantur, quod ventilantium instar projicere manum ac retrahere solent, variaque gesticulatione fucum faciunt spectantibus.

cessum extemporalem consequi cura non possit) Deum tunc adfuisse, cum id evenisset, veteres oratores (ut Cicero dicit ⁿ) aiebant. Sed ratio manifesta est. Nam bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quæ nonnumquam mora stili refrigerant, et dilatæ non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio accessit, et cursus ad singula vestigia restitit, non potest ferri ^o contorta vis, sed, ut optime vocum singularum cedat electio, non continua, sed ¹⁵ composita est. Quare capiendæ sunt illæ, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari *parvasias* indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *personæ, quæstiones, spes, metus* ^p, habenda in oculis, in affectus recipienda. PECCATUS est enim, quod disertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, si modo ^q sunt aliquo affectu concitati, verba non desunt. Tum ^r intendendus animus, non in aliquam rem unam, sed in plures simul continuas: UT, si per aliquam rectam viam mittamus oculos, simul ¹ omnia, quæ sunt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, sed usque ad ultimum. Addit ^s ad dicendum etiam pudor stimulos, addit ^t et dicendorum expectata laus: mirumque ^u videri potest, quod, cum stili secreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, UT miles congestu ¹⁷ signorum, excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi necessitas, et secundos impetus auget placendi cupido. Adeo præmium ^x omnia spectant, ut eloquentia quoque, quamquam plurimum habeat in se voluptatis, maxime tamen præsentis fructu laudis ¹⁸ opinionisque ducatur. Nec quisquam tantum fidat

ⁿ om. G.   ^o furti Jenf. male.   ^p motus G.   ^q non inf. Jenf. male.
^r Tamen id.   ^s om. G.   ^t habet G. Jenf.   ^u utrumque Jenf.
^x pretium omnia expectant G. Jenf.

13. ut Cicero dicit] Respicitne ad de Orat. 1, 46, *Sermone nostro conquirimus eum virum, qui sit ejus artis artifex, cujus cum ipsa natura homini magnam facultatem daret, tamen esse Deus putatur, (intelligit recte Pearcius, qui dederit illam facultatem) ut et ipsum, quod erat hominis proprium, non partum per nos, sed divinitus ad nos delatum videretur.* Cæterum si nomen quæris hujus Dei, est Mercurius:

quamobrem statim etiam *caducei* mentionem facit Tullius.

14. *verborum cavillatio*] *Quam etiam calumniam vocat.* Vid. 10, 1, 115.

15. *rerum imagines*] De quibus egit 6, 2, 29. 8, 3, 64. Add. 11, 3, 62. 12, 10, 6.

16. *congestu signorum*] Ubi plura in unum locum signa congeruntur, iisque prælatis fit in hostem impetus,

ingenio, ut id sibi speret incipienti statim posse contingere; sed, sicut in cogitatione præcepimus^z, ita facilitatem^a quoque extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad summam: quæ neque perfici neque contineri, nisi usu, potest. Ceterum pervenire eo debet, ut¹⁹ cogitatio non utique melior sit ea, sed tutior; cum hanc felicitatem^b non in^c prosa modo multi sint consecuti, sed etiam in^c carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni est: non quia nostris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant: quod tamen ipsum non tam probabile puto^d, (neque enim habet aut usum res, aut necessitatem) quam exhortandis in hanc spem, qui foro præparantur, utile exemplum. Neque vero tantam esse unquam fiduciam facilitatis velim^e, ut non breve saltem tempus, quod nusquam^f fere deerit, ad ea, quæ dicturi sumus, dispicienda sumamus, quod quidem in judiciis ac foro datur semper. Neque enim quisquam est, qui causam, quam non didicerit, agat. Declamatores quosdam perversa ducit ambitio, ut²¹ exposita controversia protinus dicere velint: quin etiam, quod est in primis frivolum ac scenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumeliosos in se ridet invicem eloquentia: et QUI stultis videri eruditi volunt^g, stulti eruditus videntur. Si qua tamen fortuna tam subitam fecerit agendi necessitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnis intendenda rebus, et in præsentia remittendum aliquid ex cura verborum, si sequi utrumque non dabitur. Tum et tardior pronuntiatio moras habet, et suspensa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non hæsitare, videamur. Hoc, dum egredimur e portu,²³ si nos nondum aptatis fatis armamentis ager^h ventus: deinde paulatim simul euntes aptabimus vela, et disponemus rudentes, et impleri sinus optabimus. Id potius, quam se inaniⁱ verborum torrenti dare, quasi tempestatibus, quo^k volent, auferendum. Sed non minore studio²⁴

^z præcepimus *iid.*   ^a facult. G.   ^b facilit. G. Jenf.   ^c *om. iid. bis.*
^d credo G.   ^e *om.* G. Jenf.   ^f nunquam G.   ^g velint G.   ^h agit G.
ⁱ mari G.   ^k qui G. Jenf.

18. *in cogitatione præcepimus*] Paulo ante 10, 6, 3.

19. *pervenire debet*] Vid. 10, 6, 4.

19. *Antipater—Archias*] De illo Cic. de Orat. 3, 50: de hoc pro ipso c. 8.

continetur hæc facultas, quam paratur. Ars enim semel percepta, non labitur † † filius quoque intermissione paullo admodum de celeritate deperdit: promptum hoc, et in expedito positum, exercitatione sola continetur. Hac uti sic optimum est, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum sumus¹ iudicio ac opinione^m solliciti: rarum est enim, ut satis se quisquam vereatur. Vel soliⁿ tamen dicamus potius, quam^o non omnino dicamus.

25 Est illa^p exercitatio cogitandi, totasque materias vel silentio (dum tamen quasi dicat intra^q se ipsum) persequendi, quæ nullo non et^r tempore et^s loco, quando non aliud agimus, explicari potest: et est in parte utilior, quam

26 hæc proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi intermittere^t veremur. Rursus illa^u prior plus confert, vocis firmitatem, ^x oris facilitatem, motum corporis, qui et ipse, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione^z manus, pedis suppositione, SICUT cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero

27 semper, et ubique. Neque enim fere tam est ullus dies occupatus, ut nihil lucri^a, vel ut Cicero Brutum facere

† capitur iid. et plur. ap. *Burm.* labitur *jam Asc.* 1519. f. *Lugd.* 1538. 8vo. *Esc.* ¹ sumus iid. ^m optione G. ⁿ solita dic. G. *Jenf.* ^o quam animo dic. G. *Vid. leg.* omnino non dic. ^p alia G. *Jenf.* ^q contra ipsum *Jenf.* ^r ex G. est *Jenf.* ^s re, *Jenf.* ^t intromitt. G. ^u in alia G. *Jenf.* ^x firmitate, oris facilitate, motu iid. *Quid si* firmitati, oris facilitati, motu *i. e.* motui? ^z jactationem—suppositionem G. ^a lucrative ut G. *Jenf.*

24. *Ars enim—labitur*] Tria sunt in oratore, quorum hic ita mentionem facit Fabius, ut alterum altero facilius vel retineri vel excidere doceat. I. *Ars ipsa* s. via dicendi, ratione ac præceptis comprehensa. Hæc si bene semel percepta fuerit, non labitur, aut effluit animo; huic itaque nihil nocet intermissio. II. *Stilus*, sive scribendi facultas. Hic ipse quoque non multum, sed aliquid tamen, amittit de celeritate sua, si intermissus aliquamdiu fuerit. III. Sed extemporalitas, *promptum illud et in expedito positum*, mox perit, nisi perpetua exercitatione contineatur. Pomponius autem veram lectionem esse labitur. Si capitur, quod habent veteres libri, revocandum alicui videatur, is interpretari poterit ex eo verbi intel-

lectu, quo *captus oculis, mente, membris*, dicitur, qui usum eorum amisit. Sed auctorem ejus formulæ requiro.

26. *ut dixi*] An respicit ad 1, 2, 31? Quæ enim 11, 3, 65, seqq. præcipit, de his non usus videtur fuisse præterito tempore, *dixi*.

26. *cauda leones*] *Plin. H. N.* 8, 16, f. 19. *Leonum animi index cauda—Immota ergo placidus, clemens, blandientique similis, quod rarum est: crebrior enim iracundia. Ejus in principio, terra verberatur: incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur.*

27. *ut Cicero Brutum*] Nondum inventus est locus; hinc tanto difficilius de vera lectione statuere. Diligentiam quidem illius commendat in *Orat.* 10. *Jam quantum illud*

tradit, operæ ad scribendum, aut ad legendum, aut dicendum rapi aliquo momento temporis possit. Siquidem C. Carbo etiam in tabernaculo solebat hac uti exercitatione dicendi. Ne^b id quidem tacendum est, quod eidem 28 Ciceroni placet, nullum nostrum usquam negligentem esse sermonem: quidquid loquemur, ubicumque, sit pro sua scilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam^c est magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim fervabitur pondus, innatans^d illa verborum facilitas in altum reducetur^e, sicut rustici proximas vitis radices amputant^f, quæ illam in summum solum ducant, ut inferiores penitus descendendo firmentur. Ac nescio an, u- 29 trumque cum cura et studio fecerimus, invicem profit, ut scribendo dicamus diligentius, dicendo scribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; si id non dabitur, cogitandum: ab utroque exclusi, debent tamen adniti^g, ut neque deprehensus orator, neque litigator desitutus esse videatur. Plerumque autem multa agentibus accidit, ut 30 maxime necessaria, et utique initia scribant, cetera, quæ domo afferunt^h, cogitatione complectantur, subitis ex tempore occurrant. Quod fecisse M. Tulliumⁱ commentariis ipsius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos dicturus quisque composuerat, et in libros digesti: ut causarum quæ sunt actæ a Servio Sul- 31 picio, cujus tres orationes exstant. Sed hi, de quibus loquor, commentarii ita sunt exacti, ut ab ipso mihi in memoriam posteritatis esse videantur compositi. Nam Ciceronis ad præsens modo tempus aptatos libertus Tyro contraxit: quos non ideo excuso, quia non probem, sed ut sint magis admirabiles. In hoc genere profus recipio hanc brevem annotationem, libellosque, qui vel manu teneantur, et ad quos interim respicere fas sit. Illud, quod 32 Lænas præcipit, displicet mihi, quæ scripserimus^m, in

^b Nec Jenf. ^c nusquam id. ^d intrans G. trans in Jenf. ^e re-
ducatur G. Jenf. ^f amputent Jenf. ^g inviti G. vincere Jenf. ^h af-
ferant id. ⁱ suis comm. app. G. ^l ne (nec G.) in iis inf. G. Jenf.

^m vel inf. Jenf.

est, quod in maximis occupationibus nunquam intermittis studia doctrinae! semper aut ipse scribis aliquid, aut me vocas ad scribendum.

28. innatans—facilitas] Vid. ad 7, 1, 45. Illud rusticorum opus, quod hic tangit noster, ablaqueatio

est, descripta disertissime et accommodate ad hunc locum a Colum. 4, 8, int. Gesner. Nimirum proxime vitis radices sunt, superficiem proximæ, ἐπιπολάζουσαι.

30. tres orationes] Quarum mentio etiam 10, 1, 116.

summas, five commentarios et capita, conferre: facit enim et discendi negligentiam hæc ipsa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne scribendum quidem puto, quod [nonⁿ] finis^o memoria profecturi. Nam hic quoque^p accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elab³³orata, nec sinat præsentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus æstuat, cum et scripta perdidit^q, et non quærit nova. Sed de memoria destinatus est libro proximo locus, nec huic parti subjungendus, quia sunt alia prius nobis dicenda.

ⁿ Hoc non *insevit ex conj. Regius; retinere Ald. Colin. it. Capper.* • fu-
mus G. ^p hoc G. ^q perdit G. Jenf.

32. *lacerat ac deformat*] Cum enim quædam eorum, quæ scripta sunt in commentariis amplioribus, memoriæ adhuc obversentur, quædam exciderint, quædam ex parte tantum se ostendant, emergantque: hinc tenorem orationis multum interpellari, ac dissimilitudinem quandam oriri necesse est, quin illa *concurrentis oris* vitia existere, de quibus 11, 3, 121.

32. *quod [non] finis—profecturi*] Non video, quâ abesse possit negatio. Ex disciplina Fabii aut scribenda est actio, et memoria complectenda: aut, si hoc fieri per angustias temporis non possit, ne scribenda quidem. Hoc toto capite de memoria 11, 2, inculcat. Hoc ipsa hic series cogit. Inclusi tamen, ut lector tanto facilius moneatur, hic tentatum aliquid contra libros.

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER UNDECIMUS.

PARATA, sicut superiori libro continetur, facultate scribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poscet, orandi, proxima est cura, ut *dicamus apte*: quam virtutem quartam elocutionis Cicero^a demonstrat, quæque^b meo² quidem iudicio maxime necessaria est^c. Nam cum sit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque alius alii: nisi fuerit accommodatus rebus atque personis, non modo non^d illustrabit eam, sed etiam destruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodest, esse verba et Latina, et significantia, et nitida, figuris etiam numericisque elaborata, nisi cum iis, in quæ iudicem duci formarique volumus, consentiant? Si genus sublime dicendi³ parvis in causis, parvum limatumque grandibus, lætum tristibus, lene asperis, minax supplicibus, submissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? **UT** monilibus, et margaritis, ac veste longa, quæ sunt orna-

^a esse *inf. G.*
vid. not.

^b est *inf. G. Jenf.*

^c *om. iid.*

^d *om. Voss. ap. Burm.*

I, 1. Cicero] De Orat. 3, 10.
Quinam igitur dicendi est modus melior, quam ut Latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcumque agatur, apte congruenterque dicamus?

2. *non modo non illustrabit*] Poterat alicui in mentem venire, posterius *non* in hoc commate recte abesse in libris Vossianis; nec sane potest negari, producta esse a viris doctis exempla, ubi etiam nulla se-

quente nova negatione illud posterius *non* omittatur. Sed cum hoc genus exempla rarissima sint, et plane rationi adversa; aliorum autem plena omnia, et ratio in promptu: malim librariorum fidem accusare, quoties non sequitur *nedum, ne quidem, vix*, aut ex eo genere aliquid. Hæc etiam Perizonii sententia ad Sanct. Minerv. 4, 7, 5 et 6. p. 694. sq.

Q

menta feminarum, deformedur^e viri, nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio de oratore 4 libro perstringit: neque tamen^f videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causæ, nec auditori, nec personæ, nec tempori congruere orationis unum genus*. Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Crassus, cum apud summos oratores, hominesque eruditissimos dicat, satis habet, partem hanc velut notare inter agnoscentes. Et hic Cicero alloquens Brutum testatur esse hæc ei nota, 5 ideoque brevius a se dici, quamquam sit fusus locus, tracteturque a philosophis latius. Nos institutionem professi, non solum scientibus ista, sed etiam discuntibus tradimus: ideoque paullo pluribus verbis debet^g haberi venia. Quare notum sit nobis ante omnia, quid *conciliando, do-* 6 *cendo, movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut^h translata, aut ficta verba inⁱ *incipiendo*^l, *narrando, argumentando* tractabimus, neque decurrentes^m contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit causa, et in partes suas digerendaⁿ, neque humile atque quotidianum sermonis genus, et compositione ipsa dissolutum, epilogis dabimus, nec jocos^o lacrimas, ubi opus erit miseratione, siccabitur. Nam ornatus 7 omnis non tam sua, quam rei, cui adhibetur, conditione constat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere constat, sed est^p cum *inventione* commune. Nam si tantum habent etiam^q verba momentum, quanto res ipsæ majus? Quarum quæ esset observatio, suis locis subinde subjecimus. Illud est^r diligentius docendum^s, eum demum dicere apte, qui, non solum *quid*^t *expediat*, sed etiam *quid* 8 *deceat*, inspexerit. Nec me fugit, plerumque hæc esse conjuncta. Nam quod decet^u, fere prodest: neque alio magis animi iudicium conciliari, aut, si res in contrarium tulit, alienari solent. Aliquando tamen et hæc dissen-

^e deformedur G. *Sed nihil mutandum.* ^f tam G. ^g decet G. *male.*
^a nec G. ⁱ om. G. Jenf. ^l imponendo G. ^m decurrentis G. Jenf.
ⁿ dirigenda G. ^o locis G. ^p etiam G. Jenf. ^q et id. ^r etiam G.
^s dicendum Jenf. ^t quod G. ^u deceat G. Jenf.

4. Cicero] De Orat. 3, 55. Nec tamen hæc Fabii verba ita accipienda, quasi plane nihil, præter verba laudata, esset apud Cicero-nem de hoc argumento. Sunt enim

pluscula. Ita illud *aptum*, quod *ἄπτερον* vocat, tractat in Oratore c. 21. sq.

8. *quod decet, fere prodest*] Vid. quæ laudamus ad 3, pr. 19.

- tiunt. Quoties autem pugnabunt, ipsam utilitatem vincet quod decet. Nam quis nescit, nihil magis profuturum ad absolutionem Socrati^x fuisse, quam si esset usus illo judiciali genere defensionis, et oratione submissa conciliasset iudicum animos sibi, crimenque ipsum sollicitè redarguisset? Verum id eum minime decebat: ideoque sic egit, ut qui pœnam suam honoribus summis esset æstimaturus. Maluit enim vir^z sapientissimus, quod superesset ex vita, sibi perire^a, quam quod præterisset. Et quando ab hominibus sui temporis parum intelligebatur, posterorum se iudiciis reservavit, brevi detrimento jam ultimæ senectutis ævum sæculorum omnium consecutus.
- Itaque quamvis Lysias, qui tum in dicendo præstantissimus habebatur, defensionem illi scriptam attulisset^b, uti ea noluit: cum bonam quidem, sed parum sibi convenientem, iudicasset. Quo vel solo patet, non persuadendi, sed bene dicendi finem in oratore servandum, cum interim persuadere deforme sit. Non fuit hoc utile absolutioni: sed (quod est majus) homini fuit. Et^c nos secundum communem potius loquendi consuetudinem, quam ipsam veritatis regulam, divisione hac utimur^d, ut ab eo, quod deceat, utilitatem separemus. Nisi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam^e cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia sua maluit, inutiliter sibi videtur consuluisse: aut P. Rutilius, vel quum illo pene Socratico genere defensionis est usus, vel quum, re-

^x Socratis Jenf.   ^z om. id.   ^a aperire Jenf. male.   ^b obtul. G. Jenf.
^c Etiam Jenf.   ^d utamur G.   ^e quantum tr. G.

9. Socrati] Tractat hunc locum in primis Xenophon, et rationis, quam secutus sit Socrates, causas reddit in Apologiæ Socratis principio.

10. pœnam—æstimaturus] Cic. de Orat. 1, 54, *Erat enim Athenis, reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi pœnæ æstimatio* &c. Legendus enim totus est locus, si cui hic brevis nimis videatur Fabius. *Pœnæ*, inquam, *æstimatio*. Neque enim audiendus videtur Lambinus, licet etiam doctissimo Pearcio fere persuaserit, de omittendo nomine *pœnæ*, quod tum libri antiqui tulerunt; (v. g. editio Omniboni 1495, f.) tum hic ipse Fabii locus: et

cum *lis æstimari* dicitur, eadem *pœna* æstimatur, quæ pretium *litis* aut facinoris est.

11. non persuadendi] Qua de re supra copiosè disputat 2, 15. int.

12. Africanus, qui patria] Enarrat Liv. 38, 51. sq.

12. P. Rutilius] De quo tum alia Cic. de Orat. 1, 53, tum ista, *Cum esset ille vir exemplum innocentiae, cumque illo nemo neque integrior esset in civitate neque sanctior, non modo simplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatus quidem aut liberius causam dici suam, quam simplex ratio veritatis sinebat.* Add. Val. Max. 6, 4, 4.

vocante eum^f P. Sylla, manere in exilio maluit, quid^g sibi maxime conduceret, nesciebat. Hi vero parva illa, 13
 quæ abjectissimus quisque animus utilia credit, si cum virtute conferantur, despicienda judicaverunt: ideoque perpetua sæculorum admiratione celebrantur. Neque nos simus tam humiles, ut, quæ laudamus, inutilia credamus. Sed hoc^b qualecumque discrimen raro admodum evenitⁱ. 14
 Ceterum^l idem fere (ut dixi) in omni genere caussarum et proderit, et decebit. Est autem, quod omnes et semper et ubique, suadere^m ac dicere honesteⁿ: contraque^o neminem ullo umquam in loco, turpiter. Minora vero, quæque^p sunt ex mediis, plerumque^q sunt talia, ut aliis sint concedenda, aliis non sint, aut *pro persona, tempore, loco, causa* magis ac minus vel excusanda^r debeant videri, vel reprehendenda. Cum dicamus autem de rebus 15
 aut alienis, aut nostris, dividenda ratio est eorum, dum sciamus pleraque neutro loco convenire. In primis igitur^s OMNIS sui vitiosa jactatio est, eloquentiæ tamen in oratore præcipue: assertque audientibus non^t fastidium modo, sed plerumque etiam odium. Habet enim mens 16
 nostra natura sublime quiddam et erectum, et impatiens superioris. Ideoque abjectos, aut submittentem se, libenter allevamus, quia hoc facere tamquam majores videmur: et, quoties discessit æmulatio, succedit humanitas. At qui se supra modum extollit, premere ac despiciere creditur, nec tam se majorem, quam minores ceteros facere. Inde invident humiliores. Hoc vitium est eorum, 17
 qui nec cedere^u volunt, nec possunt contendere: rident

^f eo G.   ^g quod G. Jenf.   ^h om. G.   ⁱ eveniet G. recte.
^l om. G.   ^m persuadere G.   ⁿ Sic G. Jenf. it. Voff. 1, 3, ap. Burm. facereque honeste. *Contra* est, quod neminem ullo umquam in loco decet: quid? suadere ac dicere turpiter. Si ita expleveris breviter Fabii, apparet non opus esse verbis illis, quæ injusta possessione deturbavimus; quin eis pulcherrimam sententiam obscurari et corrumpi. A-perte eam firmat f. 42.

14. *Est autem, quod*] *Est quiddam quod omnes, et semper, et ubique, decet: quidnam? suadere ac dicere honeste. Contra est, quod neminem ullo umquam in loco decet: quid? suadere ac dicere turpiter. Si ita expleveris breviter Fabii, apparet non opus esse verbis illis, quæ injusta possessione deturbavimus; quin eis pulcherrimam sententiam obscurari et corrumpi. A-perte eam firmat f. 42.*

15. *neutro loco convenire*] *Quæ non conveniunt, cum de nobis dicimus, ea neque decora sunt, cum de aliis &c.*

15. *vitiosa jactatio*] *Cic. Divin. in Cæc. 11, Cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii atque eloquentiæ multo molestissima. Id. Orat. 42, Eloquentiam illi ipsi qui consecuti sunt, tamen ea se valere dissimulant &c. plura enim sunt ibi Patre eloquentiæ dignissima.*

superiores, improbant boni ^x. Plerumque vero deprehendas arrogantium ^z fallacem de ^a se opinionem: sed in veris ^b quoque sufficit conscientia. Reprehensus est in hac parte non mediocriter Cicero, quamquam is quidem rerum a se gestarum major, quam eloquentiæ, fuit in orationibus utique jactator. At plerumque illud quoque non sine aliqua ratione fecit ^c. Aut enim tuebatur eos, quibus erat usus adjutoribus in opprimenda conjuratione, aut respondebat invidiæ: cui tamen non fuit par, servatæ patriæ pœnam passus exsilium: ut illorum, quæ egerat ^d in consulatu, frequens commemoratio possit videri non gloriæ magis, quam defensionis, data. Eloquentiam quidem cum plenissimam diversæ partis advocatis concederet, sibi numquam in agendo immodice arrogavit. Illius sunt ^e enim, *Si quid est in me ingenii, judices, quod sentio quam sit exiguum*: et, ^f *Nam quo minus ingenio possum, subsidium mihi diligentia comparavi*. Quinetiam contra Q. Cæcilium de accusatore ^g in Verrem constituendo; quamvis multum esset in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis

^x Sic G. Sic conjecerat Reg. Sic MSS. plur. ap. Bur. et Obr. bonis Jenf. bonos al. ^z arrogantiam G. ^a de se om. G. ^b Sic G. et plur. ap. Bur. in his veri al. ^c facit G. Jenf. ^d egerat consul G. ^e sunt enim om. G. ^f et quia minus G. et quod minus Jenf. ^g accusatorem G.

17. *improbant boni*] Jactatorem oderunt omnes, sed diverso modo, pro diverso hominum vel animo vel statu. *Invident humiliores*, qui contendere non possunt, si iidem non sint patientes, ut velint cedere: *rident superiores*, ut hominem absurdum, et qui frustra conetur; *improbant boni* viri, qui neque invidere volunt, neque ridere, in re misericordia potius, quam invidia vel risu adeo digna. Sic eadem emendationis nostræ rationem reddidimus.

17. *sed in veris quoque*] *In veris* quoque eloquentiæ bonis *sufficit* sapienti viro conscientia sua, quo minus opus esse putat, ut aliorum admirationem de se prædicando concitet. Hæc sententia, puto, planissima est et digna Fabio. Qui alteram lectionem prætulere, non indi-

carunt, qua re inducti fecerint; aut quorsum illud *his* referendum sit.

17. *major, quam eloquentiæ*] Hoc enim jactationis genus vel maxime deprecatur loco modo laudato, s. Divin. in Cæc. 11.

19. *Si quid est*] Principium Orationis pro Archia Poeta. *Nam quo minus* pro Quinctio c. 1.

20. *de accusatore*] Non damnanda est temere Gothana lectio. Quid si fuit vetus formula et titulus, ut *de in jus vocando*, *de in litem jurando*, sic *de constituendo accusatorem*? Varro R. R. 3, 9, 12, *in supponendo ova*. De Gerundiis in *dum* plura exempla protulimus in Lexico Rustico, et plura volentes remisimus ad Drakenb. ad Sil. 15, 105.

illi detraxit, quam arrogavit sibi: *seque non consequutum, sed omnia fecisse, ut possit eam consequi*, dixit. In epistolis aliquando familiariter apud amicos, nonnumquam in dialogis, aliena^b tamen persona, verum de eloquentia sua dicit. Etⁱ aperte tamen gloriari, nescio an sit magis tollerabile vel ipsa vitii hujus simplicitate, quam illa jactationeⁱⁱ perversa, si abundans opibus pauperem se^k, nobilis obscurum, et potens infirmum, et^l disertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitiosissimum gloriandi genus est, etiam deridere. Ab aliis ergo laudemur. Nam ipsos, ut Demosthenes ait, *erubescere, etiam cum ab aliis laudabimur*ⁱⁱ, decet. Neque hoc dico, non aliquando de rebus a se gestis oratori esse dicendum, sicut eidem Demostheni pro Ctesiphonte: quod tamen ita emendavit, ut necessitatem id faciendi ostenderet, invidiamque omnem in eum regeret^m, qui hoc se coegisset. ⁿ Et M. Tullius sæpe dicit de oppressa conjuratione Catilinæ: sed

^b cum persona G. Jenf. ⁱ Verum gloriari Kapp. et V. C. Alm. ⁱⁱ jactatio conj. Rollin.

^k Sic V. C. Alm. Vasc. 1542. f. Steph. neget inf. al.

^l Sic quos modo laudavimus, et insuper G. Jenf. quam si se dis. al. ab Ascens. inde 1519. f. ⁱⁱ laudamur Jenf. ^m regeret id. ⁿ Sed inf. id.

20. *seque non consequutum*] Moderate sane Div. in Cæc. 12, *Fortasse dices, Quid? ergo hæc in te sunt omnia*, quæ modo ab actore hujus causæ desiderasti? *utinam quidem essent! veruntamen ut esse possent, magno studio mihi a pueritia est elaboratum*. Cæterum de toto hoc crimine jactantiæ Ciceroni impacto vid. Andr. Schott. Ciceron. a Calhunn. Vind. c. 2.

21. *quam illa jactatione*] Non est opus conjectura Rollini, intelligitur enim ἀπὸ τοῦ κοινῷ gloriari. Cæterum quibus auctoribus hic immutaverimus lectionem, ab aliquo inde tempore receptam, indicatum est. Tanto æquius eam ferent idonei judices, si gradus corruptionis inspiciant. Primo scioli alicujus opere inculcatum est præter Fabii sententiam illud *neget*. Deinde cum observaret Ascensius, puto, (post Jenfonium atque Aldum certe aliquis) parum sic sibi constare sententiam, pro *et* induxit *quam*; qua ratione tectum aliquo modo vitium

est: sed, ut solet, perversa curatione auctum.

22. *Ambitiosissimum*] Hic causam adfert, cur perversa illa, quam adhuc descripsit, jactatio tantopere exosa sit. Ironia enim est, *derisio* est, quæ accedit, ut cumulus quidam, jactationi: qui ad dictum modum se jactat, ille insuper *etiam deridet*. Eam hic vim habet *etiam*, quam εἴτα Græcorum, et ipsum *etiam* sexcentis alias, v. g. Ter. Eun. 5, 2, 21, *Vix me contineo, quin involem in Capillum: monstrum!* *etiam ultro derisum advenit!*

22. *necessitatem id faciendi*] In proem. c. 2. Πηλλάνης λέγει ἀναγκασθῆσθαι περὶ ἑμαυτοῦ. Πειράσομαι μὲν ἂν ὡς μετρίωτατα τὸτο ποιεῖν ὅ, τι δ' ἂν τὸ πρῶτον αὐτὸ ἀναγκάζῃ, τότε τὴν αἰτίαν ἑτός ἐστι δίκαιος ἔχειν, ὁ τοῦτον ἀγῶνα ἐντροσάμενος.

23. *Et M. Tullius*] Eleganter ipse causam dicit pro Domo c. 35, *Quis unquam audirvit, cum ego de me nisi coactus ac necessario dicerem?* &c.

modo id virtuti Senatus, modo providentiæ Deorum immortalium assignat. Plerumque contra inimicos atque obtrectatores plus vindicat sibi. Erant enim tuenda, cum
 24 objicerentur. In carminibus utinam pepercisset, quæ non desierunt carpere maligni,

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ :

et,

O fortunatam natam me consule Romam :

et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum advocatur : et, Minervam, quæ omnes cum artes edocuit :* quæ sibi ille, secutus quædam Græcorum exempla, permiserat. Verum eloquentiæ ut indecora jactatio, sic nonnumquam concedenda fiducia est. Nam quis reprehendat hæc? *Quid putem? contemptumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, nec in hac mea mediocritate ingenii,*
 25 *quid despiciere possit Antonius.* Et paullo post apertius: *An decertare mecum voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium est. Quid enim plenius, quid uberius, quam mihi*
 26 *pro me, et contra Antonium dicere?* Arrogantes et illi, qui se judicasse de causâ, nec aliter affuturos fuisse proponunt.

24. *Cedant arma]* Quantas tra-gœdias de hoc versu, quem in Poemate de consulatu suo Tullius posuerat, Piso excitaverit, videre licet ex responsione Ciceronis c. 29, sq. ubi etiam Plutarchi censuram adfert Lambinus. Pro ultimo verbo versus, *linguæ, laudi* est in Ciceronis l. c. et tuentur Gronovius pater, atque Grævius. Respondit de eodem crimine etiam Antonio Phil. 2, 8.

24. *O fortunatam]* Alterum crimen, in quo malum etiam poetam dicunt Ciceronem; quod lepide illi etiam exprobrat Juvenalis 10, 122, et qui ibi laudantur a Grangæo. Sed defendit laudatus modo Schottus c. 10.

24. *Jovem—Minervam]* Etiam hæc varie objecta ab inimicis, Clodio præsertim, qui fictionem poeticam e libris de consulatu arripuerant. Retorquet asperrime pro Domo c. 34, *Hic tu me etiam gloriari vetas. Negas esse ferenda,*

*quæ soleam de me prædicare; et homo facetus inducis etiam sermonem urbanum ac venustum: me dicere solere, esse me Jovem: eundemque dicitare, Minervam esse sororem meam. Non tam insolens sum, (intell. si vera dicis, Clodi) quod Jovem esse me dico, quam in-eruditus, quod Minervam sororem Jovis esse existimo. Hæc unice vera lectio, a Grutero prolata, et repetita a Gronovio: quam postea desertam non oportuit. Reliqua, quibus Clodium configit, omittimus, quia sine varietate leguntur. Cæterum Minervam præter ceteros Deos cultam a Cicerone, vel illa *Custos urbis*, in Capitolio ab ipso posita, fatis declarat.*

25. *Quid putem]* Phil. 2, 1. Illa tamen *Quid enim plenius &c.* non tam ad laudem eloquentiæ Tullianæ, quam ad argumenti ubertatem pertinent, in quo oratio deesse vel minus disertio non possit.

Nam et inviti iudices audiunt præsumentem partes suas : nec hoc oratori contingere inter adversarios, quod Pythagoræ inter discipulos contigit, potest, *Ipse dixit*. Sed istud magis minusve^o vitiosum est pro personis dicentium. Defenditur enim aliquatenus *ætate, dignitate, auctoritate* : 28 quæ tamen vix in ullo tanta fuerint, ut non hoc affirmationis genus temperandum sit aliqua moderatione, sicut omnia, in quibus patronus argumentum ex se ipso petet. Quod fuisset timidius^p, si^q criminis loco esse^r negasset Cicero, Equitis Romani esse filium, se defendente. At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum iudicibus dignitatem suam : *Equitis autem Romani esse filium, criminis loco poni ab accusatoribus, neque his judicantibus oportuit, neque defendentibus nobis*. Impudens, tumultuosa, 29 iracunda actio, omnibus indecora : sed ut quisque ætate^s, dignitate, usu præcedit, magis in ea reprehendendus^t. Videas autem rixatores quosdam neque iudicum reverentia, neque agendi more ac modo, contineri. Ex quo ipso mentis habitu manifestum sit, tam in suscipiendis, quam in agendis causis nihil pensi habere. Profert enim mores 30 plerumque oratio, et animi secreta detegit. Nec sine causa Græci prodiderunt, *Ut vivat*^u, *quemque etiam dicere*. Humiliora illa vitia, submissa adulatio, affectata scurrilitas, in rebus ac verbis parum modestis ac pudicis vilis pudor,

^o minervæ G. ex compendiis syllabarum us et er in MSS.   ^p timidius Jenf.
^q nisi G.   ^r om. G. Jenf.   ^s erat G.   ^t reprehendens G. reprehendes Jenf.   ^u juvat G. Jenf.

27. *præsumentem partes*] Occupantem et præripientem : sic sumi diximus 10, 5, 4.

28. *Equitis autem Romani*] Ex Coeliانا c. 2.

29. *magis—reprehendendus*] Cum enim impudentia, tumultus, iræ, soleant esse malæ causæ vel imbecillorum hominum præsidia, turpiter etiam ad ea confugit, qui alia habet, quibus nitatur. Solebat aliquis literarum omnium expertus ventitare ad Academicas disputationes, atque interrogatus, cur id ageret, respondere, se videre velle, ut vinceret. Cum objiceretur, quid id posset Latinæ linguæ rudis? At ego, inquit, uter irascatur obfero; cum enim liquido mihi constat

causa esse vel eruditione inferiorem.

30. *Ut vivat, quemque*] Pervulgata Græcis Latinisque scriptoribus sententia; quorum loca dederunt Menag. ad Diog. Laert. 1, 58, sive illud Solonis, *Λόγον εἰδῶλον εἶναι τῶν ἔργων*, et Davif. ad Cic. Tusc. 5, 16; qui tamen in eo fallitur, quod hic apud Fabium legendum putat, *vivit*, non *vivat*; cum tamen indefinita oratio conjunctivum postulet.

30. *vilis pudor*] h. e. contemptus, conculcatus; verbo, impudentia. Pertinet huc illud Apuleii Apol. p. 274. extr. Elmenh. *Pudor veluti vestis, quanto obsoletior est, tanto incuriosius habetur.*

in omni negotio neglecta auctoritas : quæ fere accidunt
 31 iis, qui nimium aut blandi esse, aut ridiculi volunt. Ip-
 sum etiam eloquentiæ genus alios aliud decet. Nam ne-
 que tam plenum, et erectum, et audax, et præculturum^x
 senibus convenerit, quam pressum, et mite, et limatum, et
 quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem suam
 32 coque^z fulgentibus illa ætas satis apta sit. In juvenibus
 etiam uberiora paullo, et pene periclitantia feruntur. At
 in iisdem siccum, et sollicitum, et contractum dicendi pro-
 positum, plerumque affectatione ipsa severitatis invisum
 est : quando etiam morum senilis auctoritas immatura in
 33 adolescentibus creditur. Simpliciora militares decet.
 Philosophiam ex professo (ut quidam faciunt) ostentanti-
 bus, parum decori sunt plerique orationis ornatus, maxi-
 meque ex affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quo-
 que exquisitiora, et compositio numerosa tali proposito^a
 34 diversa. Non enim solum illa lætiora, qualia a Cicerone
 dicuntur, *Saxa atque solitudines voci respondent* ; sed etiam
 illa, quamquam plena sanguinis, *Vos enim jam, Albani tu-
 muli atque luci, vos, inquam, imploro atque testor, vosque,
 Albanorum obrutæ aræ, sacrorum populi Romani sociæ et*
 35 *æquales* ; non conveniant barbæ illi atque trisstitiæ. At
 vir civilis, vereque sapiens, qui se non otiosis disputationi-
 bus, sed administrationi reipublicæ dederit^b, (a qua lon-
 gissime isti, qui philosophi vocantur, recesserunt) omnia,
 quæ ad efficiendum oratione, quod proposuerit^c, valent,
 libenter adhibebit : cum prius, quod^d honestum sit, effi-
 36 ceat, aliis non concesseris. Imperatorum ac triumphali-
 um^e separata est aliqua ex parte ratio eloquentiæ : sicut
 Pompeius abunde disertus rerum suarum narrator : et hic,

^x petulcum G.   ^z crocoque G. Jenf.   ^a proposita G. propositio Jenf.
 male utrumque.   ^b dederit G.   ^c proposuerint Jenf.   ^d quid G. Jenf.
^e triumphantium Jenf.

31. orationem—canescere] Bru-
 to c. 2. Cum ipsa oratio jam nostra
 canesceret, haberetque suam quan-
 dam maturitatem et quasi senectu-
 tem.

31. purpura coccoque] Non au-
 sim damnare antiquam lectionem
 crocoque. Phrygius objicitur Æn.
 9, 614, picta croco et fulgenti mu-

rice vestis. Neque me movet, croco-
 tas fuisse mulierum et effeminato-
 rum: nec enim sexum hic distinguit
 Quintilianus; et est etiam in fe-
 minis ætatis aliquod hac parte dif-
 crimen.

34. Saxa atque solitudines] Pro
 Archia 8. Vos enim Albani pro Mi-
 lon. 31.

qui bello civili se interfecit, Cato eloquens senator fuit. Idem dictum sæpe in alio liberum, in alio furiosum, in alio superbum est. Verba adversus Agamemnonem a Thersite habita ridentur: da^f illa Diomed, aliive cui pari^g, magnum animum^h ferre præ se videbuntur. *Ego te consulem putem*, inquit L. Crassus Philippo, cum tu me non putes senatorem? Vox honestissimæ libertatis, non tamen ferresⁱ quemcumque dicentem. Negat se magni³⁸ facere aliquis poetarum, *utrum Cæsar ater an albus homo sit*: insania: verte, ut^k idem Cæsar de illo dixerit, arrogantia est. Major in personis observatio est apud comicos tragicosque. Multis enim utuntur^l, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis scribebant^m, fuit ratio; et declamantium est. Non enim semper ut advocati, sed plerumque ut litigatores dicimus. Verum etiam in iis causis, quibus advocamurⁿ, eadem^o differentia diligenter est custodienda. Utimur enim fictione personarum, et velut ore alieno loquimur: dandique sunt iis, quibus vocem accommodamus, sui mores. Aliter enim P. Clodius, aliter Appius Cæcus: aliter Cæcilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur. Quid asperius lictore Verris? *Ut adeas*,⁴⁰ *tantum dabis*. Quid fortius illo, cujus inter ipsa verberum supplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus sum*? Quam dignæ Milonis in peroratione ipsa voces eo viro, qui pro republica seditiosum civem toties compefcuisset, quique insidias virtute superasset? Denique non modo quot in⁴¹ causa, totidem in profopopœia sunt varietates: sed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populo-

^f at G. Jenf.   ^g par G.   ^h om. G.   ⁱ ferres G. forte feras.   ^k in G.
^l utimur G.   ^m scribebat G.   ⁿ advocamus G. Jenf.   ^o ea G.

37. a Thersite] '12. B'. 225—242. *Ego te consulem* Cic. de Orat. 3, 1, extr. *aliquis poetarum*, Catullus car. 92. Quod autem *insaniam* vocat Fabius, ita verum puto, si constet, Cæsare Dictatore ista, et quæ his sunt apud eum similia, scripta a Catullo, quod quidem mihi non fit probabile: et ostendit Voffius ad hunc poetam p. 83 circa ipsa belli civilis initia eum esse mortuum.

38. *orationes aliis scribebant*] Qualem Lyfias Socrati obtulit Cic. de Orat. 1, 54.

39. *Aliter enim P. Clodius*] Sum-

ta omnia ex Cœliana Ciceronis, qui c. 15 introducit exoptulantem accerrime cum Clodia Appium Cæcum, leniter, fraterneque et amatorie monentem eandem P. Clodium; tum c. 16 vehementem ac durum Cœlio patrem Cæcilianum, leniorem autem et clementem Terentianum. Itaque nihil opus est huc advocare Cæcilianum stultum senem de incommodis senectutis conquerentem ex Catone M. c. 8.

40. *lictore Verris*] In Verr. 5, 45. Quod statim sequitur, *Civis R. sum* est ex eadem c. 62.

rum, mutarum^p etiam rerum affimulamur affectus, quibus
 42 omnibus debetur suus decor. Eadem in iis, pro quibus
 agemus, observanda^q sunt. Aliter enim pro alio sæpe
 dicendum est, ut quisque^r *honestus, humilis, invidiosus^s,
 favorabilis erit*, adjecta propositorum quoque et anteaetæ
 vitæ differentia. Jucundissima vero in oratore *humanitas^t,
 facilitas, moderatio, benevolentia*. Sed illa quoque diversa
 bonum virum decent, malos odisse, publica vice commo-
 veri, ultum^u ire scelera et injurias: et omnia, ut initio
 43 dixi, honesta. Nec tantum, *quis* et *pro quo*, sed etiam,
apud quem dicas, interest. Facit enim et fortuna discrimen
 et potestas: nec eadem apud principem, magistratum^x,
 senatorem, privatum, tamen^y liberum, ratio est^z:
 nec eodem sono publica judicia, et arbitrorum discepta-
 44 tiones aguntur. Nam ut orantem pro capite sollicitudo
 deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem
 quasi machinæ: ita in parvis rebus judiciiisque^a vana sint
 eadem, rideaturque merito, qui apud disceptatorem de re
 levissima sedens dicturus, utatur illa Ciceronis confessione,
non modo se animo commoveri, sed etiam corpore ipso perbor-
 45 *rescere*. Quis vero nesciat, quin aliud dicendi genus pos-
 cat gravitas senatoria, aliud aura popularis? cum etiam
 singulis judicantibus, non idem apud graves viros, quod
 leviores; non idem apud eruditum, quod militarem, ac
 rusticum deceat: sitque nonnumquam submittenda et
 contrahenda oratio, ne judex eam vel intelligere vel ca-
 46 pere non possit. Tempus quoque ac locus egent observa-
 tione propria. Nam et tempus tum lætum, tum triste,
 tum liberum, tum angustum est, atque ad hæc omnia
 47 componendus orator: et loco publico, privatone^b; cele-
 bri, an secreto; aliena civitate, an tua; in castris deni-
 que^c, an foro dicas, interest plurimum, ac suam quidque^d
 formam, et proprium quemdam^e modum eloquentiæ pos-

^p multarum Jens.   ^q obvers. G.
^t jucunditas G.   ^u ultum G.
^z om. id.   ^a iudicibusque id.
^d quicumque Jens.   ^e om. id.

^r quisquis G.   ^s invidiosus G.
^x magistrum Jens.   ^y tantum id.
^b privatoque G.   ^c quoque id.

42. *initio dixi*] Nempe hujus ar-
 gumenti, de eo quod decet f. 14.

43. *tamen liberum*] Non displicet
 Jenseniana lectio *tantum libe-*
rum, h. e. in quo nihil aliud sit,
 cujus rationem habere orator de-
 beat, quam libertas.

44. *Ciceronis confessione*] Ex Di-
 vin. in Cæc. c. 13, ubi tamen pro
corpore ipso, toto legitur.

46. *Nam et tempus*] Interpungi,
 ut *ἀλλήλων* et continuatio utrius-
 que et melius appareat. Vid. ad 9,
 4, 72.

cit: cum etiam in ceteris actibus vitæ non idem in foro, curia, campo, theatro, domi^f, facere conveniat; et ple-
 raque, quæ natura non sunt reprehendenda, atque ideo^g
 interim sunt necessaria, alibi quam mos permiserit^h, tur-
 pia habeantur. Illud jam diximus, quanto plus nitoris et
 cultus demonstrativæ materiæ, ut ad delectationem au-
 dientium compositæ, quam, quæ sunt in actu et conten-
 tione, suasoriæ judicialesque permittant. Hoc adhuc ad-
 jiciendum, aliquas etiam, quæ sunt egregiæ dicendi virtu-
 tes, quo minus deceantⁱ, effici conditione caussarum. An
 quisquam tulerit reum in discrimine capitis, præcipue qui
 apud victorem et principem pro se ipse dicat, frequenti
 translatione, fictis ac repetitis ex vetustate verbis, compo-
 sitione, quæ sit maxime a vulgari usu remota, decurrenti-
 bus periodis, quam lætissimis locis^k sententiisque dicen-
 tem? Non perdant hæc omnia necessarium periclitanti^l
 sollicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus
 misericordiæ auxilium? Commoveaturne quisquam ejus
 fortuna, quem tumidum, ac sui jactantem, et ambitiosum
 institorem eloquentiæ in ancipiti sorte videat? Non: immo
 oderit reum verba aucupantem, et anxium de fama inge-
 nii, et cui esse disertum^m vacet. Quod mire M. Cælius in
 defensioneⁿ causæ, qua^o reus de vi fuit, comprehendisse
 mihi videtur, *Ne cui vestrum, atque etiam omnium, qui ad
 rem agendam adsunt, mens aut vultus molestior, aut vox im-
 moderatior aliqua, aut denique, quod nimium est, jactantior^p
 gestus fuisse videatur.* Atqui sunt quædam actiones in fa-
 tisfactione, deprecatione, confessione positæ: sententioli-
 ne flendum erit? Epiphonemata aut enthymemata exora-
 bunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes
 eorum diluet vires, et miserationem securitate laxabit?
 Age, si de morte filii sui, vel injuria, quæ morte sit gra-
 vior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam il-

^f om. G.   ^g Vid. leg. adeo.   ^h permiserat G.   ⁱ deceat G.   ^k Sic
 G. Jenf. jocis al.   ^l periculi tanti Jenf.   ^m disertum G.   ⁿ defen-
 sionem id.   ^o quam Jenf.   ^p jactatior G. et al. ap. Burm.

48. Illud jam diximus] Supra 8,
 3, 11.

53. injuria, quæ morte sit gra-
 vior] Σεμολογία verecundi Fabii
 positri. Passim injuria, ut contume-
 lia, ut Gr. ὕβρις, de stupro et mala
 libidine adhibetur. Vid. mox s. 84.
 Laudavit hic Burmannus Heraldum

animad. in Salmast. 5, 18, 15, et
 plura ipse dedit ad Petron. c. 25.
 Ita ὕβρις est Ixion apud Lucian.
 Dial. Deor. 6, pr. De raptore nos-
 ter Decl. 349, Puellam usque in
 eam injuriam traxisti, qua nihil
 gravius bella habent.

lam expositionis, quæ continget ex sermone puro atque dilucido, quæret, breviter ac significanter, ordinem rei protulisse⁹ contentus, aut argumenta diducet^r in digitos; et propositionum ac partitionum captabit leporem, et, ut plerumque in hoc genere moris est, intentione omni remissa loquetur^s? Quo fugerit interim dolor ille? ubi lacrimæ substiterint? unde se in medium tam secura observatio artium miserit? Non ab exordio usque ad ultimam vocem continuus quidam gemitus, et idem tristitiæ vultus servabitur, si quidem volet dolorem suum etiam in audientes transfundere? quem si usquam remiserit, in animum judicantium non reducet. Quod præcipue declamantibus (neque enim me pœnitet ad hoc quoque opus meum, et curam susceptorum semel adolescentium respicere) custodiendum est, quo plures in schola finguntur affectus, quos, non ut advocati, sed ut passî, subimus. Cum etiam hoc genus simulari^t litium^u soleat, cum jus mortis a senatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam pœnitentiam petunt, in quibus non solum cantare, quod vitium pervasit, aut lascivire, sed ne argumentari quidem nisi mixtis, et quidem ita, ut in ipsa probatione magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem potest, videtur posse etiam deponere. Nescio tamen an hujus (de quo loquimur) decoris custodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda sit. Nam sine dubio in omnibus statim accusationibus hoc agendum est^x, ne ad eas libenter descendisse videamur. Ideoque mihi illud Cassii Severi non mediocriter displicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet,*

⁹ pertulisse G. Jenf.   ^r deducet G.   ^s loquatur Jenf.   ^t simulacri
id. male.   ^u litigium G.   ^x ut inf. G.

55. *ut passî, subimus*] Primo *passî* ex Græcorum usu positum arbitror, *παθόντες*, quod non modo ad injuriam ab alio illatam, sed ad ipsam animi affectionem pertinet: deinde *subimus* et ipsum ex Græco *επιδύνας* ductum, *subimus affectus*, h. e. tanquam personam induimus.

56. *jus mortis*] De hoc jam dictum aliquid 7, 4, 39. Tractatur eadem species a Fabio ipso Decl. 4 et 337. Similis autem Decl. 11.

56. *cantare*] Ut compositionis et numerorum nimium studium *sal-*

tationis nomine reprehenditur 9, 4, 142, sic *cantare* dicuntur, qui in illo moderato potius quam modulato flexu pronuntiandi modum excedunt. Vid. 11, 3, 57; et add. Plin. epist. 2, 14, 13. Quin Cic. Orat. 18, *Est in dicendo etiam quidam cantus obscurior, non hic e Phrygia et Caria rhetorum epilogus, pene canticum* &c. E Græcis pluscula dabit Cresollius Vacatt. Autum. 3, 7, p. 484. 14.

57. *Cassii Severi*] Vid. ad 10, 1, 22.

Asprenatem reum video. Non enim iusta ex causa vel necessaria videri potest postulasse eum, sed quadam accusandi voluptate. Præter hoc tamen, quod est commune, pro- 58
prium moderationem quædam causæ desiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris postulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miserrimam sibi ostendat esse hanc ipsam necessitatem: nec hoc paucis modo verbis, sed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, sed etiam vere dicere appareat. Nec causanti pupillo sic tutor irascatur um- 59
quam, ut non remaneant amoris vestigia, et sacra quædam patris ejus memoria. Jam quo modo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi causam oporteret, in libro, ut arbitror, septimo dixi. Quando etiam ipsos² loqui, quando advocati voce uti deceret, quartus liber, in quo procemii præcepta sunt, continet. Esse et in verbis 60
quod deceat, aut turpe sit, nemini dubium est. Unum jam igitur huic loco, quod est summæ difficultatis, adji- ciendum videtur, quibus modis ea, quæ sunt natura parum speciosa, quæque non dicere, si utrumlibet esset liberum, maluissimus, non tamen sint indecora dicentibus. Quid asperiores habere frontem potest, aut quid aures 61
hominum magis respuunt, quam cum est filio filiive^a advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen necesse est, ut in causa Cluentii Habiti: sed non semper illa via, qua contra Sassiæ Cicero usus est: non quia non ille optime, sed quia plurimum refert, qua in re et quo modo lædat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, 62
fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quæ sola supererant, divine Cicero servavit. Primum, ne oblivisceretur reverentiæ, quæ parentibus debetur: deinde ut, repetitis al-

² ipsos loqui quando om. G.

^a Sic G. et Obr. filiive al.

58. *curationem bonorum*] Hæc est in declamatoria schola actio dementiæ: vid. 7, 4, 11, et de hac decori observatione 7, 4, 29. De ipsa ratione illius actionis agitur sermone Declam. 349.

59. *causanti pupillo*] Διαζυγέω, ad cuius verbi formam fictum simileque quasi moneta percussum puto Latinum: ut enim se habet δῖαν ad διαζυγέω ita causa ad causari. At significatio non convenit? Hic quidem egregie convenit, nec minus in

loco ex Afranii Emancipato, quem laudat Nonius cap. 2, §. 157, Vide ut sacunde contra causeris patrem: quem solum laudamus, quia eadem tractatur hic species, ut ad illum respexisse videri queat Fabius. Accii et Pacuvii testimonia non minus luculenta ex eodem Nonio damus ad Thesaurum L. L. in quo ordinando poliendoque cum maxime elaboramus.

59. *in libro septimo*] c. 4, 24. sq. *quartus liber*, c. 1, 46. sq.

tius^b caussis, diligentissime ostenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri; sed
 63 etiam necesse esset. Primaque hæc expositio fuit, quamquam ad præsentem quæstionem nihil pertinebat: adeo^c in causa difficili atque perplexa nihil prius intuendum credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidiosum, sed ipsi, in quam dicebatur. Po-
 64 test tamen aliquando mater et in re leviori aut minus infesta contra filium stare: tum lenior atque submissior decebit oratio. Nam et satisfaciendo, aut nostram minuemus invidiam, aut etiam in diversum eam transferemus^d: et si graviter dolere filium palam fuerit, credetur abesse
 65 ab eo culpa^e, fietque ultro miserabilis. Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos passuros, nihil asperere dicturos, testandum: ut etiam si non possumus^f non^g conviciari, nolle videamur. Etiam, si quid objiciendum erit, officium est patroni, ut id filio invito, sed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendam est. Nam inter patres etiam filiosque, cum intervenisset emancipatio, litigatum
 66 scio. In aliis quoque propinquitatibus^h custodiendum estⁱ, ut inviti, et necessario, et parce judicemur dixisse: magis autem aut minus, ut cuique personæ debetur reverentia. Eadem pro libertis adversus patronos observantia. Et ut semel plura complectar, numquam decebit sic adversus tales agere personas^l, quo modo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tulissemus.
 67 Præstatur hoc aliquando etiam dignitatibus^m, ut libertatis nostræ ratio reddatur, ne quis nos aut petulantes in lædendis his, aut etiam ambitiosos putet. Itaque Cicero, quamquam erat in Cottam gravissime dicturus, neque aliter agi P. Oppii causa poterat, longa tamen præfatione
 68 excusavit officii sui necessitatem. Aliquando etiam inferioribus, præcipuequeⁿ adolescentulis, parcere aut mede-

^b alterius G.   ^c eadem G.   ^d transferimus G.   ^e culpam Jenf.
^f possumus Jenf.   ^g om. G. Jenf.   ^h propinquantibus G.   ⁱ fit Jenf.
^l om. G.   ^m dignationibus Jenf. et al. quod non displicet Burmanno.   ⁿ præc. ad. om. G.

65. cum intervenisset emancipatio] Quis enim alias litigaret cum patre filius, qui in ipsius potestate est? Huc pertinet Afranianæ fa-

bulæ titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam *Emancipato* demum licet *caussari adversus patrem*.

ri ° decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Cælio contra Atratinum, ut eum non inimice corripere, sed pene patrie monere videatur. Nam et juvenis, et nobilis: et non injusto dolore venerat ad accusandum. Sed in iis quidem, in quibus vel iudici, vel etiam assistentibus ratio^p nostræ moderationis probari debet, minor est labor: illic plus difficultatis, ubi ipsos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duæ simul hujusmodi personæ Ciceroni pro 69 Muræna dicenti obstiterunt, M. Catonis, Serviique Sulpicii: quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes concessisset virtutes, scientiam petendi consulatus ademit? Quid enim aliud esset, quo se victum homo nobilis et juris antistes magis ferret? Ut vero rationem defensionis suæ reddidit, cum se studuisse petitioni Sulpicii contra honorem Murænæ, non idem debere accusationi contra caput, diceret? Quam molli autem articulo tractavit Cato- 70 nem? cujus naturam summe admiratus, non ipsius vitio, sed Stoicæ sectæ, quibusdam in rebus factam duriozem videri volebat: ut inter eos non forensam contentionem, sed studiosam disputationem crederes incidisse. Hæc est 71 profecto ratio, et certissimum præceptorum genus, illius viri observatio, ut, cum aliquid detrahere salva gratia velis, concedas alia omnia: in hoc solo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, si poterit^q fieri, etiam causa, cur ita^r sit, vel paullo pertinacior, vel credulum, vel iratum, vel impulsum ab aliis. Hoc illis commune reme- 72 dium est, si^s in tota actione æqualiter appareat non honor modo, sed etiam caritas: præterea causa sit^t nobis justa sic dicendi: neque id moderate tantum faciamus, sed 73 etiam necessario. Diversum ab hoc, sed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis invisorum quædam facta laudanda sunt. Decet enim rem ipsam probare in qualicumque persona. Dixit Cicero pro Gabinio et P. Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos

° videri G. it. Voss. ap. Burm.
^r dicta Jenf.

^p oratio Jenf.   ^q potuerit G. Jenf.
^s nisi G. Jenf.   ^t si nobis justa sit dicenda Jenf. Vid. not.

68. Cicero pro Cælio] In ipso exordio aliquoties.

70. tractavit Catonem] Locus est divinus in Orat. pro Muræna c. 29. sq.

72. Hoc illis commune] Si referri aliquorum debet illis; non inve-

nio, quo melius conveniat, quam ad f. 68. Illis causis, speciebus, ubi adversarium volumus lædere &c.

72. causa sit nobis] Placet antiqua lectio, si non tota, ea certe tenus, ut legamus, Causa si nobis justa sit dicendi.

orationes etiam scripserat : verum caussa^u justa fit fatendo,
 74 non se de ingenii fama, sed de fide esse sollicitum. Difficilior
 ei ratio in iudicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum ne-
 cesse haberet dicere nocentem, cuius egerat causam. Ve-
 rum illud elegantissime, cum eorum, a quibus ipse pro-
 ductus^x esset, precibus, tum etiam adolescentia^z sua ex-
 cusat : detractus alioqui plus auctoritatis, si, in caussa
 præsertim suspecta^a, se^b eum esse, qui temere nocentes
 75 reos susciperet, fateretur. Apud iudicem vero quod aut^c
 propter alienum commodum in caussa, quam susceperim-
 us, aut suum^d, ut persuadendi ardua ratio^e, ita dicendi
 expeditissima. Fiducia enim iustitiæ ejus^f, non causæ,
 nihil nos timere simulabimus^{ff}. Ipse erit gloria inflandus,
 ut tanto clarior futura sit fides ac religio in pronuntiando,
 76 quanto minus vel offensæ vel utilitati suæ indulerit. Hoc
 modo^g et apud eos, a quibus appellatum erit, si forte ad
 eosdem remittentur^h : adjicienda ratio vel necessitatis ali-
 cuius, si id causæ cedit, vel erroris, vel suspicionis. Tu-
 tissimum ergo pœnitentiæ confessio, et satisfactio culpæ :
 77 perducendusque omni modoⁱ iudex ad iræ pudorem. Ac-
 cidit etiam nonnumquam, ut^k eandem^l causam, de qua
 pronuntiavit, cognoscat^m iterum : tum illud quidem com-
 mune, apud alium nos iudicem disputaturos de illius sen-
 tentia non fuisse : neque enim emendari ab alio, quam

^u et justa sic faciendo G. Jenf.   ^x perductus iid.   ^z adolescentiam suam Jenf.   ^a suscepta G.   ^b si Jenf.   ^c autem propter aliquod Jenf. et *Afc.* 1519. marg. quum aut proponitur alienum *Vasfos.* 1542. f. aliquod pro alienum etiam G. 2. *Kapp. et plures ap. Burm.* Propter aliquod com. eorum, quorum causam susceperimus *conj. Regii, recepta ab Aldo.* quamquam aut proponitur alienum *conj. Franc. Vid. not.*   ^d sunt G. Jenf. G. 2. *Kapp.*   ^e oratio Jenf.   ^f et non est me nichil G. 2.   ^{ff} simulamus *id.*   ^g om. G. Jenf.   ^h *Vid. leg. remittentur. Et sic jam dedit Vasfosjan.*   ⁱ omnino jud. Jenf. *ex omnino i. e. modo.*   ^k om. G. Jenf.   ^l eadem caussa *iid.*   ^m cogatque *iid.*

74. *elegantissime—excusat*] Pro Cluent. c. 17. sq.

75. *Apud iudicem vero*] Loco varie tentato medicina sic fieri posse videbatur, si ponamus, transpositione (cujus sexcenta sunt exempla in his libris) primo turbatum ordinem, deinde *alienum* semel tantum positum, cum bis deberet, hoc modo: *Apud iudicem vero alienum, aut propter quod* (h. e. aliquod) *alienum commodum in caussa, q. f.*

aut suum &c. Duæ causæ ponuntur, quæ alienum reddiderint iudicem, *commodum alienum*, quod is tamen ad se referat, *commodum suum*, cui scilicet utrique adverteretur causa, quam susceperimus. Illud commodum porro latissime patet, potest esse vindictæ exercendæ occasio, potest bonum aliquod esse propositum : in illa *offensæ*, in hoc *utilitati* ne *indulgeat*, metuendum.

abⁿ ipso, fas esse: ceterum ex causa, ut quæque permit-
tet, aut ignorata quædam, aut defuisse testes, aut (quod
timidissime, et si nihil aliud plane fuerit, dicendum est)
patronos non satisfecisse^o, succurret^p. Etiam si apud⁷⁸
alios iudices agetur, ut in secunda assertione, aut in cen-
tumviralibus judiciis, duplicibus, parte victa, decentius
erit, quoties contigerit^q, servare iudicum pudorem: de
qua re latius in^r probationum loco dictum est. Potest
evenire, ut in aliis reprehendenda sint, quæ ipsi fecerim-
us: ut objicit Tubero Ligario, *quod in Africa fuerit*.
Et ambitus^s quidam^t damnati, recuperandæ dignitatis^u⁷⁹
gratia reos ejusdem criminis detulerunt, ut in scholis
luxuriantem patrem luxuriosus ipse juvenis accusat. Id
quam decenter fieri possit, equidem non invenio, nisi ali-
quid^x reperiat, quod interfit, *persona, ætas, tempus,*
caussa, locus, animus. Tubero juvenem se patri hæuisse,⁸⁰
illum a senatu missum non ad bellum, sed ad frumentum
coemendum ait, ut primum licuerit, a partibus recessisse:
Ligarium et perseverasse, et non pro Cn. Pompeio, inter
quem et Cæsarem dignitatis fuerit contentio, cum salvam
uterque^z rempublicam vellet, sed pro Juba atque Afris
inimicissimis populo Romano stetisse. Ceterum vel fa-⁸¹
cillimum est, ibi alienam culpam accusare^a, ubi fateris
tuam. Verum id jam iudicis est, non actoris. Quod si
nulla contingit excusatio, sola colorem habet pœnitentia.
Potest enim videri satis emendatus, qui in odium eorum,
in quibus erraverat, ipse conversus est. Sunt enim qui⁸²
dam, qui hoc natura ipsa rei non indecens faciunt: ut
cum pater ex^b meretrice natus, quod amet meretricem
in matrimonium, abdicat. Scholastica materia, sed non,
quæ non possit accidere. Hic igitur multa non deforma-
ter dicet: vel quod omnium sit votum parentum, ut ho-
nestiores, quam sint ipsi, liberos habeant, (nam et^c filia
nata, meretrix eam mater pudicam esse voluisset) vel
quod^d humilior ipse fuerit, (licet enim hoc dicere) vel
quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo minus⁸³

ⁿ *om. iid.*   ^o suffecisse G. *recte, puto.*   ^p succurreret Kapp.   ^q con-
tingit Kapp.   ^r *om. G. Jenf.*   ^s abitus Jenf.   ^t qui G. Jenf.   ^u li-
bertatis G.   ^x aliud reperietur Jenf. reperitur G.   ^z utrique Jenf.
^a recusare *id.* incusare *Alm.*   ^b ex mer. na. *om. G.* natus quod amet ex
mer. in matrim. Jenf.   ^c etfi G.   ^d qui hum. ipsa Jenf.

^{78.} *in probationum loco*] Supra
5. 2. 1.

^{81.} *Verum id—actoris*] Nondum

intelligebam, cum ista scriberem,
quid sibi hæc verba hoc in loco ve-
lint.

- faciendum filio fuisse, ne renovaret domus pudorem, et exprobraret patri nuptias; matri prioris vitæ necessitatem: ne denique legem quamdam suis quoque subiunde liberis daret: et credibilis erit etiam propria quædam in illa meretrice turpitude, quam nunc hic pater ferre non possit. Alia prætereo ^e. Neque enim nunc declamamus, sed ostendimus, nonnumquam posse ipsis incommodis di-
- 84 centem bene uti. Illic major æstus, ubi quis pudenda queritur, ut stuprum, præcipue ^f in maribus: aut ^g os profanatum. Non dico, si loquatur ipse, (nam quid aliud ei, quam gemitus ac fletus, et ^h execratio vitæ conveniat ⁱ? ut iudex intelligat potius dolorem illum, quam audiat) sed patrono quoque per similes affectus eundem erit, quia hoc injuriæ ^l genus ^m verecundius inest passis, quam ausis.
- 85 Mollienda est in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero de proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, quam homines, honestis parentibus ac majoribus natos, a republica submoveri? Itaque durum id esse summus ille tractandorum animorum artifex confitetur: sed ita legibus Sullæ cohærere ⁿ statum civitatis affirmat, ut his solutis stare ipsa non possit. Affectus ^o itaque est, ut aliquid eorum quoque causa videretur facere, contra quos diceret.
- 86 Illud etiam in jocis ^p monui, quam turpis esset fortunæ infectatio: et ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocini cogit quædam de universo genere aliquorum hominum dicere, ut libertinorum, vel militum, vel publicanorum,
- 87 vel similiter aliorum: in quibus omnibus commune reme-

^e præterea G. Jenf. ^f proprie G. ^g honos profanatus Jenf. ^h om. G. Jenf. ⁱ conveniant Jenf. ^l om. G. ^m hoc verecundiæ genus est G. Vid. not. ⁿ coercere G. Jenf. ^o Secutus iid. ^p locis iid.

84. *injuriæ genus*] Vid. supra f. 53. Cæterum puto veram lectionem, non tamen sine transpositione, servatam Gothæ, et sic legendum esse hunc locum, *Quia hoc genus (injuriæ intelligi potest, aut pudendorum) verecundiæ est passis (magis) quam ausis.* Ellipsis quam notamus particulæ *magis*, illa ætate solennis, (Taciti pluscula dedit Perizon. ad Sanct. Minerv. 4, 7, 4. p. 693.) occasionem interpolandi dedit librariis. Nescio an dixerit, dicere bonis auctoribus potuerit, Fabius,

Hoc injuriæ genus verecundius inest passis, quam ausis, h. e. magis pudet injuriæ passos, quam ausos.

85. *Cicero de proscriptorum liberis*] Etiam hoc argumento summam Tullii eloquentiam commendat major Plin. 7, 30, *Te orante, proscriptorum liberos honores petere juduit.* Add. Plut. in vita Cic. p. 1587. H. Steph.

86. *in jocis monui*] Supra 6, 3, 28. *In calamitatem* uti ridicule vertat etiam Cic. Orat. c. 26.

dium est, ut ea, quæ lædunt, non libenter tractare videaris; nec in omnia impetum facias, sed in id, quod expugnandum est; et reprehendens, alia laude compefes. Si milites^q cupidos dicas esse, non mirum, quod periculorum ac sanguinis majora sibi deberi præmia putent: eosdem petulantes, et hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, affluerint^r. Libertinis detrahenda est auctoritas: licet his testimonium reddere industriæ, per quam exierint de servitute. Quod ad nationes exteras pertinet, Cicero varie detractus Græcis testibus fidem, doctrinam his concedit ac literas: seque ejus gentis amatorem esse profitetur: *Sardos* contemnit, *Allobrogas* ut hostes infectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum a^s cura decoris fuit. Verborum etiam moderatione detrahi solet, si qua est rei invidia, si *asperum* dicas *nimum severum, injustum persuasione labi, pertinacem ultra modum tenacem esse propositi*: plerumque velut ipsos^t coneris ratione vincere, quod est mollissimum. Indecorum est super hæc omne *nimum*: ideoque etiam quod natura rei satis aptum est, nisi modo quoque temperetur, gratiam perdit. Cujus rei observatio iudicio magis quodam sentiri^u, quam præceptis tradi potest, *Quantum satis sit, et quantum recipiant aures*. Non habet hæc res mensuram et quasi pondus, quia, *UT*^x in cibus, alia aliis magis complent. Adji- ciendum etiam breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diversissimæ non solum suos amatores habeant, sed ab eisdem sæpe laudentur. Nam Cicero quodam loco scribit, *id esse optimum, quod cum*^z *te facile credideris consequi*

^q om. iid.   ^r adfluerunt G.   ^s om. G. Jenf.   ^t ipse G.   ^u fer-
vari sentireque G.   ^x om. G. Jenf.   ^z om. G. non Jenf.

89. *Græcis testibus*] In oratione pro Flacco c. 26. sq. *Sardos contemnit* in fragm. Or. pro M. Scauro; *Contendes et postulabis, ut M. Æmilius cum sua dignitate omniforidissima, levissima, vanissima genti, ac prope dicam pellitis testibus condonetur*. De *Sardis* vero sermonem esse, argumentum Alconii factis declarat. *Allobrogum* testimonii credere vetat iudices pro M. Fonteio c. 8. sq.

92. *id esse optimum*] In Orat. 23, ubi de Attico oratore, *Submissus est et humilis, consuetudinem ini-*

taus, ab indisertis re plus quam opinione differens. Itaque eum qui audiunt, quamvis ipsi infantes sint, tamen illo modo confidunt se posse dicere. Nam orationis subtilitas imitabilis illa quidem videtur esse existimanti, sed nihil est experienti minus. Hæc igitur non de omni eloquentia, sed de Attico dicendi genere. Amplo, copioso, gravi, ornato oratori ibid. c. 28, tribuit eloquentiam, quæ cursu magno sonituque ferretur, quam suspicerent omnes, quam admirarentur, quam se esse qui posse diffiderent. Cæterum

imitatione, non possis^a. Alio vero; non se^b id egisse, ut ita^c diceret, quo modo se quilibet posse confideret, sed quo modo
 93 nemo. Quod potest pugnare inter se videri. Verum utrumque, ac merito, laudatur. Causa enim modoque^d distat^e: quia simplicitas illa, et velut securitas inaffectedatæ orationis, mire tenues causas decet: majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet^f Cicero, ex quibus alterum imperiti se posse consequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturæ modo esse munus existimaverunt, estque in ea non dubie plurimum; sed ipsa excolendo, sicut alia omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis est^g labor, nisi ceteræ partes hoc velut spiritu continentur^h. Nam et omnis disciplina memoria constat, frustra que docemur, si, quidquid audimus, præterfluat: et exemplorum, legumⁱ, responsorum, dictorum, beneque factorum^j velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promptu semper habere debet^m orator, eademⁿ illa vis repræsentat^o. Neque immerito *thesaurus*
 2 *hic eloquentiæ* dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quæ scripseris modo iterata lectione complecti, sed in cogitatis quoque rerum ac verborum contextum sequi: et, quæ sint^p ab adversa parte dicta, meminisse: nec utique eo^q quo^r dicta sunt, ordine refutare, sed opportunis locis
 3 ponere. Quid? extemporalis oratio non^s alio mihi videtur mentis vigore constare. Nam dum alia dicimus, quæ dicturi sumus, intuenda sunt: ita cum semper cogitatio ultra id, quod est, longius quærit: quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quasi media quædam manus, acceptum ab inventione^t
 4 tradit elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid^u fit, quod memoriam^x faciat: quam-

^a possit Jenf.   ^b om. G. Jenf.   ^c se inf. Jenf.   ^d modo G. Jenf.
^e distat G.   ^f et inf. G.   ^g om. G. Jenf.   ^h contineantur Jenf.
ⁱ legem G. Jenf.   ^j quæ inf. iid. *Quid si fuit dictorum bene factorumque?*
^m om. G.   ⁿ eademque G.   ^o præsentat G. Jenf.   ^p sunt Jenf.
^q ea G. Jenf.   ^r quæ G.   ^s nec G. Jenf.   ^t intentione iid.   ^u quidquid mem. iid.   ^x memoria Jenf.

de se in Bruto c. 93, *Propter exquisitius*, inquit, *et minime vulgare orationis genus, animos hominum ad me dicendi novitate converteram*. Ipsa verba, quæ laudat Fabius, nondum inveniebam. Cæterum de

varietate sentiendi in talibus ipse sub finem Oratoris, *Potest enim non solum aliud mihi, aliud tibi, sed mihi ipsi aliud alias videri*.

II, 3. *dum alia dicimus*] Conf. 10, 7, 10.

quam plerique imprimi quædam vestigia nostro animo, quæ^y velut in ceris^z annulorum signa ferventur, existimant. Neque ero tam credulus, ut quasi^a habitu tardiorrem firmioremque memoriam fieri putem. Ejus autem, 5 quod ad animum pertinet, magis admirer^b naturam, subito res vetustas, tanto ex intervallo repetitas, reddere se et offerre: nec tantum requirentibus^c, sed etiam sponte interim: nec vigilantibus, sed etiam quiete compositis^d magis. Eoque illa quoque animalia, quæ carere intel- 6 lectu videmus, meminerunt, et agnoscunt, et, quamlibet longo itinere diducta, ad assuetas sibi sedes revertuntur. Quid? non hæc varietas mira est, excidere proxima, vetera inhærere? hesternorum immemores, acta pueritiæ recordari? Quid? quod quædam requisita se occultant, et 7 eadem forte succurrunt? nec manet semper memoria, sed aliquando etiam redit? Nesciretur tamen, quanta vis esset

^y *om. id.*   ^z figuris G. gyris Jenf.   ^a Quodam *ante* quasi *inf. conj.*
Afs. Ut quemadmodum habitu tard. fir. mem. fieri, ejus putem causam quoque ad artificium pertinere. magis admirari naturam subit, tot res *Obr.* ut quasi habitum *conj. Burm.*   ^b admirere G. Jenf.   ^c inquir. G.
^d compositi *id.*

4. *in ceris annulorum*] Plato Theæt. p. 135. C. Θῆς ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κήριον ἐκμαγεῖο:—καὶ ἐς τοῦτο—ἀποτυπώσθαι ὡς περ δακτυλίων σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. p. 83, ubi libro comparat.

4. *ut quasi habitu*] Si legas *corporis habitu*, sententia facilis est, quæ his nimirum contradicat, si qui medicamentis parari posse memoriam putent. Qui notas illas et compendia cogitarit, quibus vocem utramque exprimere solebant librarii, *cris* et *qus*; illud præsertim, *r* ita ad perpendicularum protractam, ut cum præcedente *c* coalita pro *q* haberi posset; ille modestiam certe conjecturæ nostræ agnosceret. Platonius Socrates illam ceræ similitudinem l. c. ita extendit, ut in suspicionem venire possit, a *corporis habitu* suspendere memoriam: nec aliter possunt qui vel ipsum animum nostrum corporea concretionem non liberant, vel temperamentorum illum ternarium an quaternionem? a sanguinis h. e. *corporis habitu*, a

temperamento vero ut iudicium, et ingenium, sic memoriam quoque derivant; vel denique medicamentis juvare augereque memoriam pollicentur. Quæ tentarint hic viri docti, ostensum supra. Si ex libris sit Obrechtiana lectio, quantivis eam pretii esse, non eam infitias; sin ex conjectura, plus sibi sumsit vir magnus, quam pusilli forte animi homo ego ausuru vel fumere mihi, vel sumtum ab alio defendere.

7. *requisita se occultant*] Elegantissime illam memoriæ naturam, illas ejus facultatis *delicias* (sic enim appellat, quam aliquis Gallico nomine *capriciam* diceret) describit Rhetor Seneca in proœmio Controv. v. g. *Non, dum quæro aliquid, invenio: sed sepe, quod quærenti non comparuit, aliud agentis præsto est. Quædam vero, quæ obversantia mihi, et jam ex aliqua parte se ostendentia non possum occupare, eadem securo et reposito animo subito emergunt &c.*

ejus, quanta divinitas illa, nisi ^e hoc lumen orandi extulisset. Non enim rerum modo, sed etiam verborum ordinem præstat: nec ea pauca contexit, sed durat prope in infinitum, et in longissimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriæ fides deficit. Quod et ipsum argumentum est, subesse artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem ^f docti facere illud, indocti et inexercitati non possimus ^g: quamquam invenio apud Platonem, obstare memoriæ usum literarum: videlicet quod illa, quæ scriptis reposuimus, velut custodire definimus, et ipsa securitate dimittimus. Nec dubium est, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a prospectu rerum, quas ^h intuetur, non averfa. Unde accidit, ut, quæ per plures dies scribimus ediscendi ⁱ causa, cogitatione ipsa contineat. Artem autem memoriæ primus ostendisse dicitur Simonides: cujus vulgata fabula est: Cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus solet, mercede pacta scripsisset, abnegata ^l ei pecuniæ pars est, quod more poetis frequentissimo digressus, in laudes Castoris et Pollucis exierat: quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebrasset, jubebatur ^m: et persolverunt, ut traditum est. Nam cum esset grande convivium in honorem ejusdem victoriæ, atque

^e in *inf.* G. Jenf.   ^f idem G. Jenf. *et al. ap. Æurm.*   ^g possimus Jenf.
^h quasi intuemur G.   ⁱ edicendi Jenf.   ^l abnegatam—partem, quod de more Jenf.   ^m videbatur G.

7. *nisi hoc lumen orandi extulisset*] Memoria igitur *extulit* et in alto quasi fastigio collocatum omnibus ostendit *lumen orandi*, h. e. facultatem perspicue et illustri cum dignitate dicendi. Si altera sit verior lectio, ita interpreter. *Extulit* produxitque memoria vim suam ac divinitatem in *lumen orandi* i. e. in lucem illam fori, concionum, judiciorum, ubi luculenter cognita et admirationi exposita est.

9. *cum iidem docti*] Si diversorum hominum alii quidem, nempe docti, memoria valerent, alii, indocti, non item: esset excipiendi et argutandi locus, non quia docti sint, illos valere memoria, sed quod a natura habeant, eo tanquam arte parato gloriari, (vid. mox s. 23.) sed cum *iidem* homines ante disci-

plinam atque exercitationem non possint orationem, ut hoc utar, memoria complecti, possint post illam: hinc apertum est, artem esse aliquam, qua juvetur memoria.

9. *apud Platonem*] In Phædro p. 356, C. ubi Theuth ille de literis a se inventis gloriatus, *μνήμης τε καὶ σοφίας φάρμακον* eas appellat; sed respondens ipsi Thamus negat vera illum prædicare, *Τὸτο γὰρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει, μνήμης ἀμελετησία, ἅτε διὰ πείσιν γυαφῆς ἕξωθεν ὑπ' ἄλλοτριῶν τύπων, ἢ ἐνδοθεν αὐτῶς ὑφ' αὐτῶν ἀναμιμνησκομένους* κ. τ. λ. Verbum *dimittimus* etiam de memoria usurpavit Plinius epist. 9, 18, 2, *Ne memoriam cogam—posterioribus priora dimittere.*

11. *Simonides*] Narrat Cic. de Orat. 2, 86. Phædr. 4, 24.

adhibitus ei cœnæ Simonides, nuntio est excitus, quod eum ⁿ duo juvenes, equis advecti, desiderare majorem in modum dicebantur ^o. Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos erga se Deos ^p exitu comperit. Nam vix ¹³ eo limen egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita contudit ^q, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia requirentes ad sepulturam propinquui, nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine ^r quo quisque discubuerat, corpora suis reddidisse. Est autem magna inter auctores dissensio, ¹⁴ Glaucone Carystio, an Leocrati, an Agatharco, an Scopæ scriptum sit id carmen: et Pharsali fuerit hæc domus, ut ipse quodam loco significare Simonides videtur, atque Apollodorus, et Eratosthenes, et Euphorion, et Lariffeus Eurypilus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam ¹⁵ nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat: adjicitur fororis filius: putant et ortos plerosque ab illo Scopæ, qui major ^s ætate fuerit. Quamquam mihi totum ¹⁶ de Tyndaridis fabulosum videtur: neque omnino hujus rei meminit usquam poeta ipse, profecto non taciturus de tanta sua gloria. Ex hoc Simonidis ^t facto notatum ^u videtur, juvari memoriam signatis animo sedibus, idque credere suo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua post tempus reversi sumus, non ipsa agnoscimus tantum, sed etiam, quæ in his fecerimus, reminiscimur, personæque subeunt, nonnumquam tacitæ quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata est igitur, ut in plerisque, ars ab experimento. Loca discunt ^x quam maxime ipsa ¹⁸

ⁿ cum Jenf.   ^o om. G.   ^p om. G. Jenf.   ^q confudit *ii. d.*   ^r *Vid. leg. ordinis: et sic Obr. Sed potest intelligi, memor, quo ordine &c.*   ^s majore G.   ^t Simonides f. notavit Jenf.   ^u notari G.   ^x discuntur G.

14. *Eurypilus*] Supra 10, 6, 4, in eodem argumento *Eriphylus* laudabatur, æque ignotus.

15. *ortos ab illo Scopæ*] Laudavit de utroque Scopæ Burmannus Menagium ad Laert. 2, 25, et Perizon. ad *Ælian.* 12, 1.

16. *neque meminit—ipse*] Ponit itaque Fabius, existisse sua ætate Simonidis, quæ scripsit, omnia: quod nescio an temere sumere liceat, cum periisse ut alia viri carmina sexcenta, sic unum alterum-

que potuerit, in quo de hac re commemoravit. Scilicet puto non ad suam modo ætatem respexisse Quinctilianum, sed hoc indicare, eorum quoque qui narrent istam fabulam, non esse, qui ad Simonidis ipsius testimonium provocet. Qua sane ratione majorem vim argumentum hoc a silentio ductum accipit.

17. *idque credere*] Int. *videtur.* Quamquam non diffiteor, me utraque, aiunt, amplexurum, si in bono libro inveniatur *credet.*

tiosa, multa varietate signata, domum forte magnam, et in multos diductam recessus. In ea quidquid notabile est, animo diligenter affigitur, ut sine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor est, non hæere in occurso. Plus enim quam firma debet esse memoria, quæ aliam memoriam 19 adjuvet. Tum^b quæ scripserunt, vel cogitatione complectuntur, et alio^c signo, quo moneantur^d, notant: quod esse vel ex re tota potest, ut de navigatione, militia, vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentibus, unius admonitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem signum navigationis, ut ancora; militiæ, ut aliquid ex armis. 20 Hæc ita^e digerunt^f. Primum sensum vel^g locum vestibulo quasi assignant, secundum^h atrio, tum impluvia circumcumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, sed fratisⁱ etiam similibusque per ordinem committunt. Hoc factò, cum est repetenda memoria, incipiunt ab initio loca hæc recensere, et, quod cuique crediderunt, repossunt, et eorum imagine admonentur: ut, quamlibet multa sint, quorum meminisse oporteat, sint^l singula connexa quodam choro^m, ne errent conjungentes prioribus sequentia 21 solo ediscendi labore. Quod de domo dixi, et in operibus publicis, et in itinere longo, utⁿ urbium ambitu, et picturis, fieri potest. Etiam fingere sibi has imagines licet. Opus est ergo locis, quæ vel finguntur, vel sumuntur: ^o imaginibus, vel simulacris, quæ utique fingenda sunt. Imagines notæ sunt, quibus ea, quæ ediscenda sunt^p, notamus: ut quo modo Cicero dicit, *locis pro cera,* 22 *simulacris pro literis utamur.* Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis est utendum multis^q, illustribus, explicatis^r, modicis intervallis: imaginibus autem^s*

^z nobile G. Jenf. non male.   ^a omnis iid.   ^b Tamen Jenf.   ^c aliquo G.   ^d moveantur G.   ^e itaque Jenf.   ^f deligere G. diligere Jenf.   ^g bello tum G. Jenf.   ^h puta inf. iid.   ⁱ status G.   ^l fiunt G. Jenf.   ^m corio G.   ⁿ et C.   ^o Vid. inf. et.   ^p om. Jenf.   ^q mutis G.   ^r expectatis Jenf.   ^s aliqui Jenf. forte voluit aliquid.

20. quodam choro] In illa enim saltantium multitudine, quæ chorus vocatur, ordine et successione quadam tum personarum tum rhythmorum constant omnia. Ita chorus corporibus cælestibus tribuunt. v. g. Tibull. 2, 1, 83.

21. vel sumuntur] Videor mihi hac interpunctione non male de hoc loco meritis, quem ita adhuc dis-

tinxerant, *Opus est ergo locis, quæ vel finguntur, vel sumuntur imaginibus, vel simulacris, quæ &c.* Sed idem video, jam ita dedisse Vasconianum 1542, f. cui obsequi debent posteri.

21. Cicero dicit] Loco jam laudato de Orat. 2, 86. Illud, *Locis est utendum*, est c. 87. fin.

agentibus, acribus, insignitis^t, quæ occurrere, celeriterque percutere^u animum possint. Quo magis miror, quo modo Metrodorus in XII signis, per quæ Sol meat, trecenos^x et sexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque 23
jactatio circa memoriam suam^z potius arte, quam natura gloriantis. Equidem hæc ad quædam prodesse non negaverim, ut si rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda sint. Namque in iis, quæ didicerunt, locis reponunt res illas, mensam, ut hoc utar, in vestibulo, in atrio pulvinum^a, et sic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi posuerint. Et forsitan in hoc sunt adjuti, qui, auctione 24
dimissa, quid cuique vendidissent, testibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod præstitisse Hortensium dicunt. Minus idem proderit in ediscendis, quæ orationis perpetuæ erunt. Nam et sensus non eandem imaginem, quam res, habent, cum alterum fingendum sit: et horum tamen utcumque^b commonet: sed^c sermonis alicujus habitus^d verborum contextus eadem arte quo modo comprehenditur^e? Mitto, quod quædam nullis simulacris signifi- 25
ficari possunt, ut certæ^f conjunctiones. Habeamus enim

^t insignitisque id.   ^u percurrere G. Jens.   ^x tricenos Jens.   ^z sua G.
^a populum G.   ^b Sic emendavi. Editum erat utrumque.   ^c Si G. cum
inf. G. Jens.   ^d habitu iid.   ^e comprehenditur Jens.   ^f cetera id.
vid. leg. certe.

24. *Hortensium*] Seneca proem. Controv. quod totum ad hunc locum pertinere, jam indicatum est. Laudat alioqui memoriam Hortensii tantam quantam in ullo cognovisset pluribus verbis Cic. Bruto c. 88.

24. *utcumque commonet*] In oratione perpetua ediscenda, ratio haberi debet præter rem de qua sermo est, sensuum quoque h. e. sententiarum, et verborum. Meminisse debet, qui prodit ad dicendum, non modo de bello sibi orationem habendam esse; hujus forte rei illum gladius, in loculamento quodam memoriæ repositus, admoneat: sed etiam sensus illi præsto esse debent; hi fingendi ab ipso sunt oratore, cogitandum, quid de unoquoque subjecto (loquamur enim dialectice) affirmaturus sit, quid negaturus. Hi jam sensus non eandem imaginem, quam res habent; certe dissi-

cilius est notas eorum excogitare ita simplices, ut facile comprehendi possint memoriâ, ita agentes et efficaces, ut feriant animum: sed tamen utcumque, si non apte, commode, facile; aliquo certe modo, sensuum etiam commonet ars ista. Verum enimvero verbis quid faciemus? horumne contextus eadem arte comprehenditur? Hæc sententia Fabii si bona, vera, commode enuntiata; ignoscent nobis lectores, cum apice vix immutato pro utrumque, quod libros omnes obsederat, turbaveratque orationem, utcumque reposuimus: quale quid jam tentavimus 10, 6, 7. add. 11, 3, 101. Placebant ista Werlhofio etiam, cui me meaque placere omnia vehementer cupio.

25. *conjunctiones*] Sive Grammaticæ accipias hanc vocem, verum est; da mihi enim notam, quæ

fane, ut qui notis scribunt, certas imagines omnium, et loca scilicet infinita, per quæ verba, quæ sunt in quinque contra Verrem secundæ actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quasi depositorum: nonne impediri quidem eorum, quæ dicit^s, decursum necesse est duplici memoriæ cura? Nam quo modo poterunt copulata fluere, si propter singula verba ad singulas formas respiciendum erit? Quare et Charmadas^h et Scepsiusⁱ (de quo modo dixi) Metrodorus, quos Cicero dicit usos hac exercitatione, sibi habeant sua: nos simpliciora tradamus.

27 Si longior complectenda memoria fuerit oratio, proderit per partes ediscere, (laborat enim maxime onere) et hæ partes non sint perexiguæ: alioqui nimis multæ erunt, et eam distinguunt atque concident. Nec utique certum imperaverim modum^l, sed maxime ut quisque finiatur locus: nisi^m forte tam sitⁿ numerosus, ut ipse quoque dividi^o debeat. Dandi sunt certi quidam termini, ut contextum verborum (qui est difficillimus) continuet crebra meditatio, partes deinceps ipsas repetitus ordo jungat. Non est inutile^p, quo facilius hæreant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commoneat et quasi excitet memoriæ. Nemo enim fere tam infelix, ut, quod cuique loco signum destinaverit, nesciat: ut, si erit tardus^q ad hoc, eo quoque adhuc remedio^r utatur, ut ipsæ excitent^s notæ. Ilinc est ex^t illa^u arte non^v inutile, attendere^x signa ad

^s Vid. leg. dicimus: sed intelligi etiam potest Cicero. ^h Carneades omnes, puto, ante Burm. ⁱ Septius Jenf. et al. ^l modo G. Jenf. ^m ni iid. ⁿ om. iid. ^o divelli G. ^p inutilis G. ^q tradendus G. Jenf. ^r remedium utitur iid. ^s om. iid. ^t om. G. 2. ^u ipsa G. ^v om. Kapp. ^x attentus ad G. Kapp. Jenf. G. 2.

clare, breviterque signet *nam, enim-vero, tametsi?* sive *conjunctiones* intelligas connectendi et transeundi formulas. Cic. de Orat. 2, 88, pr. *Multa sunt verba, quæ, quasi articuli, connectunt membra orationis, quæ formari similitudine nulla possunt: eorum fingendæ nobis sunt imagines, quibus semper utamur.*

26. de quo modo dixi] 10, 6, 4.

29. ut, si erit tardus] Adeo certum est, quod modo dixit Fabius, *neminem tam esse infelicem* &c. ut etiam si quis sit tardus, hoc remedio utatur, ad eam tarditatem sublevandam; ut nempe notæ ipsum ex-

citent. Pergit, *Hinc est*, quod dicere modo cœperam, *ex illa memoriæ arte non inutile præceptum* &c.

29. attendere signa] Idem puto esse *attendere signa*, quod modo *apponere* dixerat, ea ratione ut *prætereundere sepem* vel *velum* dicimus. Utile est *attendere signa* i. e. appingere, adlinere, in margine commentarii, unde ediscimus, *ad eos sensus qui excidunt* h. e. excidere solent. Nondum observavi qui verbo *attendere* ita usus sit. Sed primum hujus verbi intellectum ad corpora pertinere, et *attendere* pri-

eos, qui excidunt ^v, sensus : *ancoram*, (ut supra posui) si de nave dicendum esset : *spiculum*, si de prælio. Multum enim signa faciunt, et ex alia memoria venit alia, ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur ^z id † fecerimus. Hæc magis adhuc adstringunt, quæ memoriam ab aliquo simili transferunt ad id, quod continendum est : ut in nominibus, si *Fabius* forte sit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non potest : aut ad aliquem amicum, qui idem vocetur : quod est facilius in *Apris*, et † *Urfis*, et *Nafone*, aut *Crispo*, ut id memoriæ affigatur, unde sunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum tenendi magis ^a causa est, ut in *Cicerone*, *Verrio*, *Aurelio*, si debent ^b inferi. Illud neminem non juvabit, iisdem, quibus scripserit, ceris ediscere. Sequitur enim ^d vestigiis quibusdam memoriam, et velut oculis intuetur ^e non paginas modo, sed versus prope ipsos, qui ^f tum dicit, similis legenti. Jam vero si litura aut adjectio aliqua aut mutatio interveniat, signa sunt quædam, quæ intuentes deerrare ^g non possumus. Est ^h ratio, ut ⁱ illi ^k, de qua primum locutus sum, arti non dissimilis, ita (si quid me experimenta docuerunt) et expeditior et potentior. Ediscere ^l tacite, (nam id quoque est quæsitum ^m) erat optimum, si non subirent velut otiosum animum plerumque aliæ cogitationes, propter quas excitandus est voce, ut duplici motu ⁿ juvetur memoria, dicendi, et audiendi. Sed hæc vox sit modica, et magis murmur. Qui autem legente alio ediscit, in parte tardatur, quod acrior est oculorum, quam aurium sensus : in parte juvari potest, quod, cum semel aut bis audierit, continuo illi

^v Sic iid. exciderunt al. ^z cum G. Jenf. † hæc G. iis Jenf.
 † in inf. G. Jenf. ^a magas Jenf. ^b debet G. Jenf. debet misceri MSS.
 quidam ap. Burm. qui conj. Sed tædet his inhærere. ^c sequuntur iid.
^d in inf. Jenf. ^e intuentur G. ^f quæ G. Jenf. ^g Sic e V. C. Alm.
 Burm. errare al. ^h Hæc conj. Gallæus. Certe intelligendum hæc. ⁱ est
 inf. G. Jenf. ^k illa G. ^l Sic jam distinxerat Gallæus, probante etiam
 Burm. qui tamen cum rel. dedit potentior, ediscere tacite. Nam id quoque est,
 quod tum erat, optimum &c. ^m Sic conj. etiam Burm. ex vulgato quod
 tum (G. quod) pro quo V. C. Alm. quod situm. ⁿ modo G.

mo ad aurem, tum ad animum esse relatum, tandem per se positum, nemo forte negaverit.

31. id.—unde sunt nomina] Hoc e fonte hausta h. e. a qualicumque nominum convenientia petita est major pars mnemonicorum libellorum, quibus historiam, ordinem et argumenta

legum, et quid non? complexi sunt Buno, Winckelmannus, alii, de quibus Morhof. Polyh. 1, 2, 6, 48. sq.

31. si debent inferi] Si est a Fabio hæc clausula, significat, si mentio faciendâ horum hominum, Ciceronis, Verrii &c.

memoriam suam experiri licet, et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum est, ut nos subinde tentemus: quia continua lectio, et quæ magis, et
 35 quæ minus hærent^o, æqualiter transit. In experiendo, teneasne? et major intentio est, et nihil supervacui temporis perit^p, quo etiam, quæ tenemus, repeti^q solent: ita sola, quæ exciderunt, retractantur, ut crebra reiteratione firmentur: quamquam solent hoc ipso maxime hæerere, quod exciderunt. Illud ediscendo scribendoque commune est, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, di-
 36 gestum cibum, animum cogitationibus aliis liberum. Verum et in his, quæ scripsimus, complectendis multum valent, et in iis, quæ cogitamus, continendis prope solæ (excepta, quæ potentissima est, exercitatione) *divisio* et *compositio*. Nam qui recte dividerit, numquam poterit in
 37 rerum ordine errare. Certa sunt enim non solum in digerendis quæstionibus, sed etiam in exsequendis, si modo recte dicimus, prima ac secunda, et deinceps: cohæretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque subtrahi
 38 sine manifesto intellectu, neque inferi possit. An vero Scævola in lusu duodecim scriptorum^r, cum prior calculum promovisset, essetque victus, dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine, quo dato errasset recordatus, rediit ad eum, quicum luserat, isque ita factum esse confessus est: minus idem ordo valebit in oratione, præsertim

^o hæret G. Jenf.   ^p petit G.   ^q reperiri G. Jenf.   ^r scruporum *iiid.*
sed scriptorum etiam MS. Bodl. ap. Tho. Hyde de Nerdiid.

38. *duodecim scriptorum*] Sic esse legendum, et *scripta* diminuta voce *scriptula* dicta, ut *γραμμῆς* Græcorum s. *lineas* (vid. Pollux 9, 97. sq.) passim observatum est: in primis a Salmasio ad Vopiscii Proculum c. 13, p. 737, sqq. Hack. et Gron. de Pec. Vet. 3, 15, p. 233, sqq. item Tho. Hyde in Hist. Nerdiidulii p. 8, sqq. qui nimirum de dicta etiam opera de ludo ipso egerunt. Salmasio usus est, nomine præterito, diligenter vir doctus in Hist. Acad. Insc. Gall. T. 1. p. 123. sq.

38. *quo dato errasset*] Nimirum compositum esse hoc ludi genus ex fortuna et arte, vel ex hoc loco apparet. Jactantur tali: qui cecidit

numerus, ad hujus præscriptum promoventur calculi: hoc est *dare*. Laudavimus olim ad hunc ipsi locum Chrestom. Plin. p. 155, post viros doctos Ovid. Art. 2, 203,

Seu ludet, numerosque manu jactat iburnos,

Tu male jactato, tu male jacta dato.

Cicero in Hortensio apud Non. cap. 2, §. 781, *Itaque tibi concedo, quod in duodecim scriptis olim, ut calculum reducas, si te alicujus dati pœnitet.* Huc ergo refertur illud Terentii Adel. 4, 7, 21, *Ita vita est hominum, quasi si ludas tesseres: Si illud, quod maxime opus est jactu, non cadit; Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.*

totus nostro arbitrio constitutus, cum tantum ille valeat alternus? Etiam quæ bene composita erunt, memoriam 39 serie sua ducent. Nam sicut facilius versus ediscimus, quam profam orationem: ita profam vinciam*, quam dissolutam. Sic contingit, ut etiam quæ ex tempore videbantur effusa, ad verbum repetita reddantur: quod meæ quoque memoriæ mediocritatem sequebatur, si quando interventus aliquorum, qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coegisset: nec est mendacio locus, salvis qui interfuerunt. Si quis tamen unam maxi- 40 mamque a me artem memoriæ quærat, *exercitatio* est, et *labor*: multa ediscere, multa cogitare, et (si fieri potest) quotidie, potentissimum est. Nihil æque vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare et pueri statim, 41 ut præcepi, quam plurima ediscant, et, quæcumque ætas operam juvandæ studio memoriæ dabit, devoret initio tædium illud et scripta et lecta sæpius revolvendi, et quasi eundem cibum remandendi. Quod ipsum hoc fieri potest levius, si pauca primum, et quæ tædium non afferant, cœperimus ediscere: tum quotidie adjicere singulos versus, quorum accessio labori sensum incrementi non afferat, in summam ad^t infinitum usque perveniat: et poetica prius, tum oratorum, novissime etiam solutiora numeris, et magis ab usu dicendi remota, qualia sunt jurisconsultorum. Difficiliora enim debent esse, quæ exercent, quo 42 sit levius ipsum illud, in quod exercent: UT athletæ ponderibus plumbeis assuefaciunt manus, quibus vacuis et nudis in certamine utendum est. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem esse paullo tardioribus ingeniis recentem memoriam. Mirum dictu est, nec in promptu ratio, quantum 43 nox interposita afferat firmitatis, sive quiescit labor ille, cujus sibi ipsa fatigatio obstabat, sive maturatur, atque^u concoquitur^x, seu firmissima ejus pars est recordatio: quæ statim referri non poterant, contexuntur postera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod esse in

* junctam *iid.* t ac Jenf. x five G. ac Jenf. x coquitur Jenf.

41. ut præcepi] Supra 1, 1, 35.
et 2, 7, 2. sq.

42. sensum incrementi] Ut Milo ille tollendo non diebus modo sed horis singulis vitulo, perfecisse dicitur, ut bovem paulatim factum ad-

huc tolleret.

42. Ut athletæ ponderibus] Vel ut equi in hippodromo per arenas ire coguntur, ut altius tollere pedes consuecant, quod et jam in solido ætibus decorum est.

44 causa solet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito effluit, et, velut praesenti officio functa, nihil in posterum debeat, tamquam dimissa discedit. Nec est mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa sint. Ex hac ingeniorum diversitate nata dubitatio est, ^a ad ^a verbum sit ediscendum dicturis? an vim modo rerum atque ordinem completi satis sit ^b? de quo sine dubio non potest in universum 45 pronuntiari. Nam si memoria suffragatur, tempus non desit ^c, nulla me velim syllaba effugiat: alioqui etiam scribere sit supervacuum. Idque praecipue a pueris obtinendum, atque in hanc consuetudinem memoria exercitatione redigenda, ne nobis discamus ignoscere. Ideoque et ^d admoneri ^e, et ad libellum respicere vitiosum, quod libertatem negligentiae facit, nec quisquam se parum te- 46 nere iudicat, quod, ne sibi excidat, non timet. Inde interruptus actionis impetus, et resistens ac salebrosa oratio, et qui dicit ediscenti similis, etiam omnem bene scriptorum gratiam perdit vel hoc ipso, quod scripsisse se confitetur. Memoria autem facit etiam prompti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attulisse, sed ibi protinus summissee videamur: quod et ^f oratori et ipsi causae pluri- 47 mum confert. Nam et magis miratur, et minus timet iudex, quae non putat adversus se praeparata. Idque ^g in actionibus inter praecipua servandum est, ut quaedam etiam, quae optime vinximus ^h, velut soluta enuntiemus: et cogitantibus nonnumquam et dubitantibus similes quaerere videamur, quae attulimus. Ergo quid sit opti- 48 mum, neminem fugit. Si vero aut memoria natura durior erit, aut non suffragabitur tempus, etiam inutile ⁱ erit ad omnia se verba alligare, cum oblivio unius eorum cuiuslibet, aut deformem haesitationem, aut etiam silentium inducat. Tutiusque multo ^l, comprehensis animo rebus 49 ipsis, libertatem sibi eloquendi relinquere. Nam et invitus perdit quisque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod scripserat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmae memoriae remedium est, nisi in iis, qui sibi facultatem aliquam dicendi ex tempore paraverunt.

^a An, quod hic inf. alii, recte om. G. et Voss. et Vall. ap. Burm. ^a om.
Jens. ^b est G. ^c desuit G. ^d om. Jens. ^e admonere id. ^f om.
Jens. ^g ideoque id. ^h iunximus G. Jens. ⁱ utile Jens. ^l om. id.

47. dubitantibus similes] Ut Cic. in Verr. 4, 3. *Caenephorae ipsae vocabantur. Sed earum artificem—quem?* (quasi convertis ad advo-

catos suos) *quemnam?* Recte admones. Polycletum esse dicebant. Ulius et noster 9, 2, 61; et, ut ibi indicamus, Plinius.

Quod si cui utrumque defuerit, huic omittere omnino ^m totum actionum laborem, ac, si quid in literis valet, ad scribendum potius suadebo convertere. Sed hæc rara infelicitas erit. Ceterum quantum natura studioque valeat memoria, vel Themistocles testis, quem unum intra annum optime locutum esse Perfice constat: vel Mithridates, cui duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat ⁿ, traditur notas fuisse: vel Crassus ille dives, qui, cum Asiæ præflet, quinque Græci sermonis differentias sic tenuit, ut, qua quisque apud eum lingua postulasset, eadem sibi jus redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes ^o. Dicebantur etiam nunc esse, qui facerent, sed mihi numquam, ut ipse interesset, contigit: habenda tamen fides est vel in hoc, ut ^p, qui crediderit ^q, et speret.

III. *Pronuntiatio* a plerisque *actio* dicitur, sed prius nomen ^r a voce, sequens a gestu videtur accipere. Namque *actionem* Cicero alias quasi *sermonem*, alias *eloquentiam* quamdam *corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quæ sunt eadem pronuntiationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appellatione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quamdam in orationibus ² vim ac potestatem. Neque enim tam ^s refert, qualia sint, quæ intra nosmet ipsos composuimus; quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut audit, movetur. Quare

^m om. id.   ⁿ imperavit G. Jenf.   ^o Theodectes Jenf.   ^p om. Jenf.
^q crediderint et sperent G.   ^r est inf. G.   ^s eam Jenf. jam G.

50. *Themistocles*] Apud Thucyd. 1, 137, annum sibi tempus dari petit, ut paret se ad colloquium regis: deinde c. 138, ὁ δὲ ἐν τῷ χρόνῳ—τῆς τε Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατεύουσε, καὶ τῶν ἐπιτηδεύματων τῆς χάρας. Vide, quam circumspecte. Plutarchus augere videtur p. 229. H. Steph. Ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ τὴν Περσίδα γλῶτταν ἀποχρήντως ἐκμασῶν. Cornelium Nepotem secutus videtur nôster, qui 2, 10, 1, in vita Them. *multo commodius* eum narrat *verba apud regem fecisse, quam hi poterant, qui in Perside erant nati.*

50. *Mithridates*] Sic et Plin. 7, 24 et 25, 2. Sed Gell. 17, 17, optimi libri *quinque et viginti gen-*

tes et linguas habent. Illud de *Crasso* est etiam ap. Val. Max. 8, 7, 6. De *Cyro* Plin. 7, 24. et Val. Max. 8, 7, ext. 16. Quamquam hoc fabulosum nimis, nec Xenophonti memoratum, qui Duces tantum omnes notos Cyro et nominibus et factis fuisse narrat Cyrop. 5, p. 360. sq. Hutchinso. Mirantur sui Cyrum, ὅποσος συνέταττε, πᾶς ὀνομάζων ἐνετίλλετο.—Miratur Cyrius, si Dux nesciat τῶν ὑπ' αὐτὸν ἡγεμόνων τὰ ὄνοματα.

III, 1. *Cicero*] De Orat. 3, 59. *Est enim actio quasi sermo corporis.* Et Orat. 17. *Est enim actio quasi corporis quædam eloquentia, cum constet e voce atque motu.*

neque probatio ulla, quæ t modo venit ab oratore, tam
 firma est, ut non perdat u vires suas, nisi adjuvetur x affe-
 veratione dicentis. Affectus omnes languescant necesse
 est, nisi voce, vultu, totius prope habitu corporis, inardesc-
 3 cant y. Nam cum hæc omnia fecerimus, felices z, si ta-
 men nostrum illum a ignem iudex conceperit: nedum
 eum b supini securique moveamus c, ac d non et ipse nostra
 4 oscitatione solvatur. Documento sunt vel scenici actores,
 qui et optimis poetarum tantum adjiciunt gratiæ, ut nos
 infinite e magis eadem illa audita, quam lecta, delectent;
 et vilissimis etiam quibusdam impetrant f aures, ut, qui-
 bus nullus g est in bibliothecis locus, sit etiam frequens in
 5 theatris. Quod si in rebus, quas fictas esse scimus et ina-
 nes, tantum pronuntiatio potest, ut iram, lacrimas, solici-
 tudinem afferat, quanto plus valeat necesse est, ubi et cre-
 dimus? Equidem vel mediocrem orationem, commenda-
 tam viribus actionis, affirmaverim plus habituram esse
 6 momenti, quam optimam eadem illa destitutam. Siqui-
 dem et Demosthenes, quid esset in toto h dicendi opere i pri-
 mum l, interrogatus, pronuntiationi palmam dedit, eidem-
 que secundum ac tertium locum, donec ab eo quæri desine-
 ret m: ut eam videri posset non præcipuam, sed solam ju-
 7 dicasse. Ideoque ipse tam diligenter apud Andronicum

t aliquo inf. G. Jenf. u perdet Jenf. x adjuvatur G. y inardescunt G. Jenf. z fumus inf. Obr. recte, si ex libro. a om. G. b om. G. Jenf. c moveamur Jenf. d an non et ipsa G. e infinito G. et Voss. 2. nec negligendum videtur Burmanno. f Sic G. et Obr. impetrent al. g nullis Jenf. h genere inf. G. Jenf. i om. iid. l summum Jenf. m deserit G. Jenf.

3. ignem conceperit] Sic Cic. de Orat. 2, 45. *Ut enim nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quæ, nisi admoto igni ignem concipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendendam vim oratoris parata, quæ possit accendi, nisi inflammatus ipse ad eam et ardens accesseris.*

5. vel mediocrem] Cic. de Orat. 3, 56. *Actio in dicendo una dominatur: sine hac summus orator esse in numero nullo potest; mediocris hac instructus summos sepe superare. Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cum rogaretur, quid in dicendo esset primum; huic secundas; huic tertias. Deinde narrat*

etiam illud de Æschine: de quo dicimus etiam ad Plin. epist. 2, 3, 10.

6. quid esset—primum] Sic Cato major interrogatus, quid primum, quid alterum, quid tertium esset in re rustica, semper respondit, *Pasce-re*. Vid. ad Colum. 6, pr. 5. Sic minor Cato, *quem maxime amaret?* interroganti, quem deinde &c. semper respondit, *Fratrem*. Vid. Plut. in vita p. 1396. H. Steph.

7. Andronicum] *Satyrum* nominat Plutarchus p. 1556, in vita majore: sed in ea qua novem reliquos complexus est, p. 1552, *Neoptolemum*; *Andronicum* denique eodem in loco, ubi etiam tres illas de

Hypocritem ⁿ studuit, ut admirantibus ejus orationem Rhodiis non immerito Æschines dixisse videatur, *quid si ipsum audissetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis con- 8 fecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitasse: Antonium et Crassum multum valuisse, plurimum vero Q. Hortensium: cujus rei fides est, quod ejus scripta tantum intra famam sunt, qui ^o diu princeps ^p oratorum, aliquando æmulus Ciceronis existimatus est, novissime, quoad vixit, secundus: ut appareat, placuisse ali- 9 quid eo dicente, quod legentes non invenimus. Et hercle cum valeant multum verba per se, et vox propriam vim adjiciat rebus, et gestus motusque significet ^q aliquid, profecto perfectum quiddam fieri, cum omnia coierint ^r, necesse est. Sunt tamen qui rudem illam, et qualem im- 10 petus cujusque animi tulit, actionem judicent fortio- rem, et solam viris dignam: sed non alii fere, quam qui etiam in dicendo curam, et artem, et nitorem, et quidquid studio paratur, ut affectata et parum naturalia solent improbare; vel qui verborum atque ipsius etiam soni rusticitate, ut L. Cottam dicit Cicero fecisse, imitationem antiquitatis affectant. Verum illi persuasionem suam fruuntur, qui 11 hominibus, ut sint oratores, satis putant nasci: nostro labori dent veniam, qui nihil credimus esse perfectum, nisi

ⁿ Hippocratem G. Jenf.   ^o quam *iiid.*   ^p deinceps Jenf.   ^q significent G.   ^r coiere G. coierunt Jenf.

actione s. hypocrisi responsiones enarrat.

8. Cn. Lentulum] In Bruto 66. Cn. Lentulus ceterarum virtutum dicendi mediocritatem actione occultavit, in qua excellens fuit. Et paullo ante, Multo majorem opinionem dicendi actione faciebat, quam quanta in eo facultas erat. Plura ibi de hoc, et P. Lentulo. De C. Graccho fratris necem deflente de Orat. 3, 56. *Quæ sic ab illo acta esse constabat oculis, voce, gestu, inimici ut lacrimas tenere non possent.* De Hortensio Bruto c. 88. *Motus et gestus etiam plus artis habebat, quam erat oratori satis.*

10. L. Cottam dicit Cicero] De Orat. 3, 11, ex persona Crassi, L.

Cotta gaudere mihi videtur gravitate (conj. Pearce *pravitate*) *linguæ, sonoque vocis agresti; et illud quod loquitur priscum visum iri putat, si plane fuerit rusticanum.* Et cap. 12. *Cotta, cujus tu illa lata, Sulpici, nonnunquam imitaris, ut loia literam tollas, et E plenissimum dicas, non mihi oratores antiquos, sed messorum videtur imitari.* Et Bruto c. 74. *Cotta, quia se valde dilatandis literis a similitudine Græcæ locutionis abstraxerat, sonabatque plane contrarium Catulo, subagreffe quiddam planeque subrusticum; alia quidem quasi inculta et silvestri via ad eandem laudem pervenerat.*

ubi natura cura juvetur. In hoc igitur non contumaciter
 12 consentio, primas partes esse naturæ. Nam certe bene
 pronuntiare non poterit, cui aut in scriptis memoria, aut
 in iis, quæ subito dicenda erunt, facilitas prompta defue-
 rit: nec si inemendabilia oris incommoda obstabunt.
 Corporis etiam potest esse aliqua tanta deformitas, ut nul-
 13 la arte vincatur. Sed ne vox quidem, nisi liberalis, actio-
 nem habere optimam potest. Bona enim firmaque ut vo-
 lumus ^s uti licet: mala vel ^t imbecilla et inhihet multa,
 ut *insurgere, exclamare*; et aliqua cogit, ut *submittere, de-*
flectere, et raras ^u fauces ac latus fatigatum deformi cantico
 reficere. Sed nos de eo nunc loquimur ^x, cui non
 14 frustra præcipitur. Cum sit autem omnis actio, ut dixi,
 in duas divisa partes, *vocem, gestumque*, quorum alter oculo-
 s, altera aures movet, per quos duos sensus omnis ad
 animum penetrat affectus, prius est *de voce* dicere, cui
 etiam *gestus* accommodatur. In ea prima observatio est,
qualem habeas: secunda, quomodo utaris. Natura vocis
 15 spectatur *quantitate et qualitate*. *Quantitas* ^z simplicior
 est ^a: in summa ^b enim *grandis* aut *exigua* est: sed inter
 has extremitates mediæ sunt species, et ab ima ad sum-
 mam, ac retro, multi sunt gradus. *Qualitas* magis varia
 est, nam est et *candida*, et *fusca*, et *plena*, et *exilis*, et *lenis*,
 et *aspera*, et *contracta*, et *fusa*, et *dura*, et *flexibilis*, et

^s volumus Jenf.   ^t et G.   ^u raucas Jenf. raras conj. Gallæus. raras conj. Burm.   ^x loquamur G. Jenf.   ^z enim inf. Jenf.   ^a om. G. Jenf.   ^b summam G.

13. raras fauces—canticum] Intelligere possis raras h. e. contentione vehementiori perstrictas et cuticula quasi sua privatas. Recurrunt f. 20, et audacius etiam noster 3, 1, 3, ne—ares tam delicatas raderet. Sed raris faucibus silentium potius et forbillatio vel eglema quoddam dulce profuerit, quam deforme canticum. Raras igitur vel raras malim i. e. humore tenaci obstitas, qui vociferatione est excutiendus, quod deforme canticum est sane in concione dicentis. Si enim solus sis, non dedecet illo uti, vel illo altero genere, quo vox ac latus præparetur 10, 7, 2; de quo Seneca proem. Controv. de Porcio Latrone, Nihil vocis causa

facere, non illam per gradus paulatim ab imo usque ad summum perducere, non rursus a summa contentione paribus intervallis descendere. Sed de hoc vid. mox 11, 3, 22.

15. candida, et fusca] Sic et Cic. de Nat. Deor. 2, 58. Vocis genera permulta, canorum, fuscum; læve, asperum; grave, acutum; flexibile, durum. Pauperies sermonis facit, ut quæ ad alios sensus pertinent, tribuerentur voci. Sic Plin. 20, 6, f. 21, de porro, Voci splendorem adfert &c.

15. contracta, et fusa] Licet interpretari contractam moderatam, et intra alveum quasi suum coercitam, cui, ut vitium, fusa, i. e. im-

clara, et obtusa: Spiritus etiam longior, breviorque. Nec 16
causas, cur quidque eorum accidat ^c, persequi, proposito
operi necessarium est: eorumne sit differentia, in quibus
aura illa concipitur? an eorum, per quæ velut organa
meat? an ipsi propria natura? an prout movetur ^{cc} lateris
pectorisve firmitas, an capitis ^d plus adjuvet? nam opus
est omnibus, (sicut ^e) non oris modo suavitate, sed narium
quoque, per quas, quod superest vocis, egeritur. Dulcis 17
tamen esse debet, non exprobrans sonus. Utendi voce
multiplex ratio. Nam ^f præter illam differentiam, quæ

^c accidit G.
detur redundare.

^{cc} moveret G. 2.
^f om. G.

^d Sic G. Jenf. etiam inf. al.

^e Vi-

moderate profusa, totisque, quam late patent, faucibus erumpens, op-
poni queat. In mentem etiam ven-
nit *fusam* accipere pro virtute, ut
Cic. de Orat. 2, 15, *fusum atque tractum* orationis genus laudatur,
i. e. facile, lene: et, cum *contracta*
sic non bene responderet *fusæ*, e-
mendare pronum erat *contracta*, h.
e. confragosa, aspera. Sed nihil
muto, cum sic non sit, in quo *con-*
tracta et *fusa* ab *aspera* et *leni* dif-
ferant. Tum nonnumquam observavi,
qui *contractum* pro *confrago* dix-
erit.

16. *aura illa concipitur*] Pul-
mones intelligit, Solent enim hoc
verbo uti de intimis quasi recessi-
bus, unde aura oritur. De eadem
re, vulgarem ille quidem errorem
fecutus, Cicero de Nat. Deor. 2,
55, *Quæ spiritu in pulmones anima*
ducitur, ex ea pars redditur respi-
rando, pars concipitur cordis parte
quadam &c.

16. *velut organa*] Vid. 11, 3,
40.

16. *an prout movetur*] An di-
versa vox sit pro diversa vi, qua
propellitur, muscutorum diaphrag-
matis, id enim est *pectoris ac late-*
rum, firma constrictione vel dilata-
tione, spiritus? An *capitis* firmitas
motusque, in quo, dum erumpit,
formatur et quasi fingitur vox, il-
lam diversitatem *plus adjuvat*? Ve-
rum dixerit forte, qui conjungat

ista omnia; et conjungenda duxit,
licet disjuncte proponeret, Fabius.
Juvit me in hoc etiam loco, qui so-
let in rebus seriis mihi adesse,
Werlhofius, cum dubitarem de illo
movetur, et cogitarem ita legere,
an, prout monetur, lateris pectoris-
que firmitas? et illud *prout mon-*
etur referrem ad voces amicorum,
qui *lateribus* parcere juberent con-
tentius dicentes; ut ille Neronis
Phonascus, *qui semper adstans mon-*
neret, Parceret arteriis. Sed nihil
hariolatione opus est.

16. *nam opus est*] Pertinet hæc
periodus ad illud, quod modo *de*
capitis firmitate dictum est, ne mi-
remur pro *capite oris* solius factam
mentionem. Dicentibus opus est
non oris tantum recta conforma-
tione ejusque partium, unde existit
suavitas; sed *narium* quoque, per
quas egeritur scilicet, quod superest
vocis, quibus proinde obturatis,
(quod hodie sibi belli homines er-
rhinis pulvisculis, egregium decus
scilicet, conciliare solent) sonus ori-
tur, qui non nimis etiam delicatas
aures ad ossa usque radat et vulne-
ret, ac spiritus sæpius patulo ore
captandi, replicandique labra ne-
cessitas. Neque tamen nimis adhi-
beri nares ad formandam vocem
debent, ne oriatur anhelatus nari-
bus minaciter displosis, et *expro-*
brans sonus.

est tripartita, *acutæ, gravis, flexæ*: tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis* opus est, *spatiis*
 18 quoque *lentioribus* aut *citatoribus*. Sed iis ipsis media
 interjacent multa: et, UT facies, quamquam ex paucissimis constat^g, infinitam habet differentiam: ita *vox*, et si
 paucas, quæ nominari possint^h, continet species, *propria*
 cuiqueⁱ est: et non hæc minus auribus, quam oculis illa
 19 dignoscitur. Augentur autem sicut omnium^k, ita vocis
 quoque bona, cura: et negligentia^l minuuntur. Sed cura
 non eadem oratoribus, quæ phonæcis, convenit: tamen
 multa sunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne
 ad spadonum, et mulierum, et ægrorum exilitatem *vox*
 nostra tenuetur: quod *ambulatio*, *unctio*, *veneris abstinentia*,
 facilis ciborum digestio, id est frugalitas, præstat.
 20 Præterea ut sint *fauces integræ*, id est molles ac leves^m,
 quarum vitio et *frangitur*, et *obscuratur*, et *exasperatur*, et
scinditur *vox*. Nam UT tibiæ, eodem spiritu accepto,
 alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis
 purgatæ, alium quassæ sonum reddunt: ita *fauces tumen-*
tes strangulant *vocem*, *obtusæ obscurant*, *rasæ exasperant*,
 21 *convulsæ fractis* suntⁿ organis similes. *Finditur* etiam *spiritus*
 objectu aliquo, SICUT lapillo tenues aquæ, quarum
 fluxus^o etiam si ultra paullum coit, aliquid tamen cavi
 relinquit post id ipsum, quod offenderat. Humor quoque
vocem ut nimius^p impedit, ita consumtus destituit.
 Nam et *fatigatio corpora* non ad præsens modo tempus,
 22 sed etiam in^q futurum afficit. Sed ut communiter et
 phonæcis^r et oratoribus necessaria est exercitatio, qua
 omnia convalescunt, ita curæ non idem^s genus est. Nam
 neque certa tempora ad *spatiandum*^t dari possunt tot civilibus
 officiis occupato, nec præparare ab imis sonis *vocem*

^g constat G. Jenf.   ^h possent iid.   ⁱ eujusque G.   ^k omnia ita
 voces Jenf.   ^l vel incititia inf. G. Jenf.   ^m lenes Jenf.   ⁿ sub G.
^o spiritus G. et optimi libri ap. Burm.   ^p spiritus Jenf.   ^p minimus G.   ^q em.
 Jenf.   ^r phonæcis id.   ^s id G.   ^t spirandum G. Jenf.

19. *ambulatio*] Cic. ad Att. 2, 23, pr. *Cum recreandæ vocule causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictavi ambulans*; ubi plura Grævius, quæ ad hujus rei rationem pertinent. Breviter, *ambulatio* digestionem ciborum juvat: *unctio* transpiratione nimia impedienda vires continet, quare etiam phthificis commendatur: *veneris* abusus ut

toti nervorum generi, sic his, quibus ad *vocem* formandam opus est, inimicus; quare *fibula* imposita continebant cantores et actores suos magistri &c. Adde laudatam aliquoties Senecæ de Porcio Latrone præfationem.

22. *præparare—vocem*] Vid. ad f. 13. Hic adjiciemus classicum quasi Ciceronis locum de Orat. 1,

ad summos, nec semper a contentione concedere^a licet, cum pluribus iudiciis sæpe dicendum sit. Ne ciborum quidem est eadem observatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus est: cum illi omnes, etiam altissimos sonos, leniant^x cantu oris, nobis pleraque aspere sint concitateque dicenda^z, et vigilandæ noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in sudata veste durandum. Quare vocem deliciis non molliamus, 24 nec imbuatur^a ea consuetudine, quæ^b duratura^c non fit: sed exercitatio ejus talis sit, qualis usus: nec^d silentio subfidat^e, sed firmetur^f consuetudine, qua difficultas omnis levatur^g. Ediscere autem, quo exercearis, erit optimum: 25 (nam ex tempore dicentem^h advocatⁱ a cura vocis ille, qui ex rebus ipsis concipitur, affectus) et^l ediscere quam maxime varia, quæ et clamorem, et disputationem, et sermonem, et flexus habeant, ut simul in omnia paremur. Hoc satis est. Alioqui nitida illa et curata vox insolitum 26 laborem recusabit; ut assueta gymnasiis et oleo corpora, quamlibet sint in suis certaminibus speciosa atque robusta, si militare iter, fascesque et vigiliis imperes, deficient, et quærant unctores suos, nudumque sudorem. Illa 27 quidem^m in hoc opere præcipi quis ferat, vitandos soles atque ventos, et nubila etiam ac ficcitates? Ita si dicen-

^a contendere Jenf.   ^x leniat id.   ^z dicendi id.   ^a imbuamur id. et al. ap. Burm. non male.   ^b quam G. Jenf.   ^c desertura G. desideratura Jenf.   ^d ne G. Jenf.   ^e subsideat iid.   ^f firmiter G.   ^g levetur id.   ^h dicentis G. quod probum est, si accipias accusativo plurali. dicentem Jenf. dicenti rel.   ⁱ advocati G. advocata Jenf. advocata Voss. advocatur rel.   ^l om. G. Jenf.   ^m tamen G. Jenf.

59. *Quid est oratori tam necessarium, quam vox? tamen me auctore nemo dicendi studiosus Græcorum more Tragædorum voci serviet, qui et annos complures sedentes declamitant, et quotidie antequam pronuntient, vocem cubantes sensim excitant, eandemque cum egerunt sedentes ab acutissimo sono usque ad gravissimum sonum, recipiunt, et quasi quodam modo colligunt. Hoc nos si facere velimus, ante condemnentur ii, quorum causas receperimus, quam toties quoties præscribitur, Pæanem aut Munionem (quid si pro hec monstro legamus etiam ionem, vel ionium?) citavimus.*

25. *dicentem advocat]* Qui mu-

tarunt hanc lectionem, hanc sententiam dederunt, dum vocem curet talis recitator, perire adfectum, quod verum et ipsum est: sed de eo hic non agitur, cum vocis causa hic instituat exercitatio. Hoc vult Fabius, et hoc dicit, sive Jenfonia nam lectionem probes, sive Gothanam; Adfectus ille, qui e rebus ipsis conceptus ex tempore dicenti ministrare verba debet, advocat dicentem (dicentis h. e. dicentes) a cura vocis, cuius tamen hic in primis habenda est ratio. Illud non excuso, sed ultro imputo, quod advocata divisi in advocat a: quam rem cum neglexissent superiores, tenebræ ex eo ipso abortæ sunt.

dum in sole, aut ventoso, humido, calidoveⁿ die fuerit, reos deferemus? Nam crudum quidem, aut saturum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quæ cavenda quidam monent, declamare neminem, qui sit mentis compos, pu-
 28 to. Illud non sine causa est^o ab omnibus præceptum, ut parcat^p maxime voci in illo a pueritia in adolescentiam transitu, quia^q naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt, (nam est
 29 major^r aliis) sed propter humorem potius. Nam hoc^s ætas illa turgescit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo^t tempore tument, atque omnia velut germinant, tenera, et injuriæ obnoxia. Sed, ut ad propositum redeam, jam confirmatæ constitutæque vocis genus exercitationis optimum duco, quod est operi simillimum, dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, sed etiam corporis decens et accommodatus
 30 orationi motus componitur. Non alia est autem ratio pronuntiationis, quam ipsius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta esse debet: ita hæc quoque emendata erit, id est, vitio carebit, si fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id est, in^u quo nulla neque rusticitas neque peregrinitas resonet. Non enim sine
 31 causa dicitur *barbarum, Græcumvæ*. Nam sonis homines, ut æra tinnitu, dignoscimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *suaviloquenti^x ore Cethegum fuisse*: non quod Cicero in iis reprehendit, quos ait *latrare, non agere*. Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunus

ⁿ calido iid.   ^o om. iid.   ^p parcat^r G.   ^q qui G. Jenf.   ^r in
 inf. iid.   ^s hæc Jenf.   ^t maxime inf. id.   ^u om. id.   ^x suaviloquentiorem id.

28. a pueritia—transitu] Quo tempore *birquitalli* et *birquitallire*, Gr. *περαγίζειν*, a voce caprini generis dicuntur. Vid. Censorin. de Die Nat. c. 14, et ibi Lindebr. p. m. 100.

30. Nam ut illa—hæc] Illa ad propius refertur, hæc ad remotius. Vid. ad 6, 1, 9, et mox f. 41.

31. barbarum, Græcumvæ] Intelligo verba, sonare aliquis: abrupte locutus sit Fabius, an turbarent librarii, non desinio. Non temere est, quod *barbarum* aut *Græcum* agnoscimus, dicimusque, et si

verba omnia Latina aliquis efferat, sed sono vel rustico vel peregrino. Notum est, quod de Q. Valerio Sorano retulit Cicero de Orat. 3, 11. Add. hic 1, 1, 13.

31. Ennius—latrare] Apud Cic. Bruto 15, ubi et illud, *Latrant jam quidam oratores, non loquuntur*. Sic de Orat. 3, 34, de Pericle, *At hunc non clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat*.

31. in quadam libri primi parte] 1, 1, 37. 1, 5, 32. 1, 8, 1. in primis vero 1, 11. int.

ratus, in ea ætate facere illorum mentionem, in qua emendari possunt. Itaque^y fit ipsa vox primum (ut sic³² dicam) *sana*, id est, nullum eorum, de quibus modo^z retuli, patiat^{ur} incommodum: deinde non *subfurda*^a, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *præpinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*, *pufilla*, *mollis*, *effeminata*: *spiritus*, nec *brevis*, nec *parum durabilis*, nec *in receptu*^b *difficilis*. *Dilucida* vero³³ erit *pronuntiatio*, primum, si verba tota *exegerit*, quorum pars *devorari*, pars *desitui* solet, plerisque extremas syllabas non proferentibus, dum priorum sono indulgent. Ut est autem necessaria verborum explanatio, ita omnes imputare^c et velut adnumerare literas, molestum, et odiosum. Nam et vocales frequentissime coeunt, et confonantium quædam insequente^d vocali diffimulantur: utriusque exemplum posuimus, 34

^y Itemque G.   ^z nunc dixi G. Jenf.   ^a furda V. C. Almel.   ^b perceptu Jenf.   ^c Sic G. Jenf. et MSS. pl. ap. Burmannum, qui rectum putat ipse quoque.   ^d om. G.

32. *subfurda*] Nescio an usquam præterea existet vox ob id ipsum obfcuriuscula. Si servanda omnino est, nec forte substituendum *absurda*, interpretet ex intellectu nominis *ἰπρόωρος*, quod ad absurdam quandam et absontam stoliditatem, quales videntur conatus furdorum cum movent organa loquendi, referri nonnunquam docet Stephanus. Erit igitur *subfurda* eadem, quæ Cic. Orat. 3, 11, est *extra modum absontia atque absurda*.

32. *vana*] Si *vanam* intelligere velis *inanem*, in qua nihil fit præter conatum; *inanis* deinde nominatur, et ad alteram quasi classem vitiorum pertinet. *Vasta*, quod Burmannus hic legi malit, est sane et ipsum vocis epitheton; (v. g. Cic. de Orat. 3, 12, *Loquamur non vaste &c.*) sed quod ab *immani* quomodo differat, non reperiebam. *Rava*, a qua *rabule* quibusdam dicti videntur, non male huc convenit, si cogites *r* et *v* parum, *u* et *n* nihil fere in MSS. differre: *varia* etiam facillime in *vana* corrumpi potuit; quod si sumamus, fuerit *varia* inconstans, in qua tenorem quandam servare non possis, quam in potesta-

te adeo non habeas, sed quæ subito in alium tonum quasi elidatur. Certe quidvis fere malim, quam quod legitur.

32. *in receptu difficilis*] Vid. mox f. 39.

33. *devorari—desitui*] *Devorari* idem est, quod Cic. de Orat. 3, 11, *obfcurari negligentius*; utitur eo etiam nostra consuetudo *verschlingen*. *Desitui* contrarium est, cum deseruntur a suis fororibus quædam syllabæ, sine quibus placere, aut intelligi adeo, non possunt. Quod deinde Fabius *imputare* ait, et *velut adnumerare literas*, illud est Tullio l. c. *exprimere literas putidius*. Nimirum *imputare* reddidi Fabio, quod accommodatum admodum est huic negotio, tractum ab his, qui rationes cum alio putant, et æra singula, capita singula, separatim ponunt ac recensent. Neque tamen simpliciter illud *computare* damnaverim: nimirum ratio non fuit, quare librarius *computare* mutaret in *imputare*; fuit, cur contra faceret, quod non ita solenne est *imputare* hoc intellectu &c.

34. *posuimus*] 9, 4, 40, ubi et reliqua a f. 36.

Multum ille et terris.——

- 35 Vitatur etiam duriorum ^e inter se congressus, unde ^f *pellexit, et collegit*, et quæ alio loco dicta sunt. Ideoque laudatur in Catulo ^g *suavis appellatio literarum*. Secundum est, ut *sit oratio distincta*, id est, ut ^h, qui dicit, et incipiat, ubi oportet, et ⁱ desinat. Observandum etiam, quo loco sustinendus, et quasi suspendendus sermo sit, (quam Græci *ὑποδιαστολήν*, vel ^l *ὑποσυστολήν*, vel *ὑποσυγμῆν* vocant)
- 36 quo deponendus. Suspenditur, *Arma, virumque, cano*: quia illud *virum*, ad sequentia pertinet, ut sit ^m, *virum, Trojæ qui primus ab oris*: et hic iterum; nam etiam si aliud est, unde venit ⁿ, quam quo venit, non distinguendum tamen, quia utrumque eodem verbo continetur, *venit*.
- 37 Tertio *Italiam*, quia interjectio est *fato profugus*, et continuum sermonem qui faciebat, *Italiam, Lavinaque*, dividit ^o. Ob eandemque causam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora*: ubi jam erit distinctio, quia inde alius incipit sensus. Sed in ipsis etiam distinctionibus
- 38 tempus alias brevius, alias longius dabimus. Interest enim, sermonem finiat, an sensum. Itaque illam distinctionem, *Litora*, protinus altero spiritus initio insequar: cum illuc venero, *Atque altæ mœnia Romæ*, deponam, et
- 39 morabor, et novum rursus exordium faciam. Sunt aliquando et sine respiratione quædam moræ etiam in periodis: ut in illa, *In cætu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magister equitum, &c.* Multa habet membra †; sensus enim sunt alii atque alii: et ^p sicut una circumductio est, ita paullum morandum in his intervallis, non interrompendus est contextus: et e contrario spiritum interim recipere sine intellectu moræ necesse est: quo loco quasi surripiendus est: alioqui si inscite recipiatur, non minus afferat obscuritatis, quam vitiosa distinctio. Virtus autem distinguendi fortasse sit parva, sine qua
- 40 tamen esse nulla alia in agendo potest. *Ornata est pronun-*

^e durior Jenf.   ^f inde G.   ^g Catullo Jenf.   ^h om. G. Jenf.
ⁱ om. Jenf.   ^l vel ὑπ. om. G.   ^m sic G.   ⁿ veniat Jenf.   ^o dividi id.
 † Sic leg. Refertur enim ad periodum. Habent omnes, quod sciam.
^p Aliquando sub unam circumductionem, ita G.

35. *suavis appellatio*] Cic. Bruto 74. *Catulus erat ille quidem minime indoctus: sed tamen suavitas vocis et lenis appellatio literarum*

bene loquendi famam consecerat.
 39. *In cætu vero*] Cic. Phil. 2, 25.

tiatio, cui suffragatur *vox facilis, magna, beata †, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, secans aera, auribus sedens*. Est enim quædam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes in se, qui desiderantur, sonos, intentionesque, et *toto* (ut aiunt) *organo* instructa: cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax, tum labori non facile cessurus. Neque gravissimus, ut ⁹ in musica, ⁴¹ sonus, nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ^r ille prætenuis, et immodicæ claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronuntiatione flecti, neque diutius ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, ⁴² quo^s remissior, hoc et gravior et plenior: quo tenior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic ima vim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis igitur utendum sonis, hi- que ^t, cum augenda intentio est, excitandi: cum submit- tenda, sunt temperandi. Nam prima est observatio recte ⁴³ pronuntiandi, *æqualitas*, ne sermo subsultet imparibus spa- tiis ac sonis, miscens longa brevibus, gravia acutis, elata submissis: et inæqualitate horum omnium, sicut pedum,

† lata conj. Bur. foris G. 2. et Kapp.   9 autem G. Jenf.   r et ille—
potest om. G.   * tam Jenf.   t ii quoque id.

40. *magna, beata*] Displicet *beata* vox viro celeberrimo; *latam* ideo substituit: in quo illud mihi videbatur dubium, quod *latum* ubi ad vocem et pronuntiationem refertur, in vitio potius ponit noster supra f. 10. Deinde *beatum* ad lætam quandam ubertatem significandam, excludendamque inopiam aut tenuitatem pertinere, etiam ubi de voce sermo est, posse videbatur: ut adeo *beata* vox dicatur ut *felix ingenium*, quæ virtutes omnes habeat, quæ sufficiat una omnibus contentionibus, remissionibus, quæ eadem, prout opus, sit acuta et gravis &c.

40. *auribus sedens*] Quæ sua suavitate sic demulsit auditorem, ut etiam post dicendi finem, audire illum sibi videatur, quemadmodum ille Nigrini Lucianei auditor c. 7, Τὸς φωνῆς, inquit, ὁ ἦχος ἐν ταῖς ἀκοαῖς παραμύθει.

40. *toto organo instructa*] Cui non unus modo atque alter sonus respondeat, sed quicunque sunt in polychordo, vel hydraulico organo, toni pareant. Vid. 11, 3, 16, ubi tubos quosdam vel tibias intelligi, per quas spiritus meet, apertum est: sectione vero 169, *organum* esse systema plurium sonorum. Elegans Tertulliani descriptio ex lib. de Anima c. 14, etiam hic legatur: *Spesta portentosissimam Archimedis munificentiam, organum hydraulicum dico, tot membra, tot partes, tot compagine, tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tibiarum, et una moles eruat omnia*. Ctesibio tribuit, et nominat Plin. 7, 37, f. 38, et leguntur hodie machinationes id genus in discipuli illius Heronis spiritalibus in fine. Poeticas descriptiones suppeditavimus ad Chrestom. Plin. 47. n. 12. p. 404.

claudicet ^u. Secunda *varietas* est, quæ ^x solum ^z est pronuntiatio. Ac ne quis pugnare inter se putet æqualitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium sit vitium inæqualitas, huic, qui dicitur *μονοειδής*, quasi quidam unus aspectus. Ars porro variandi cum gratiam præbet, ac renovat aures, tum dicentem ipsa laboris mutatione ^a reficit: UT standi, ambulandi, sedendi, jacendi vices sunt, nihil-
 45 que eorum pati unum diu possumus. Illud vero maximum, (sed id paullo post tractabimus) quod secundum rationem rerum, de quibus dicimus, animorumque habitus, conformanda ^b vox est, ne ab oratione discordet. Vitemus igitur illam, quæ Græce *μονοτονία* vocatur, una quædam ^c spiritus ac soni intentio: non solum ne dicamus omnia clamose, quod insanum est ^d; aut intra loquendi modum, quod motu caret ^e; aut submissò murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: sed ut in iisdem partibus iisdemque affectibus sint tamen quædam non ita magnæ vocis declinationes ^f, prout aut verborum dignitas, aut sententiarum natura, aut depositio ^g, aut inceptio, aut transitus postulabit: UT qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, sine quo ne membris quidem ^h suas lineas dedissent.
 47 Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium, nonne ad singulas pene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Etsi vereor, iudices, ne turpe sit, pro fortissimo*
 48 *mo viro dicere incipientem timere.* Etiam si est toto proposito contractum atque submissum, quia et ⁱ exordium est, et solliciti exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius et erectius, dum dicit, *Pro fortissimo viro* ^l, quam

^u sermo *inf. id.*   ^x quod G. Jenf.   ^z sola G. *recte, puto.*   ^a per-
 mutatione Jenf.   ^b confirmanda G. Jenf.   ^c quidem G.   ^d *om.* Jenf.
^e *om. id.*   ^f declamationes *id.*   ^g dispositio G.   ^h quidam Jenf.
ⁱ *om.* Jenf.   ^l dicere *inf. id.*

43. quæ solum est pronuntiatio] Neque enim pronuntiare dicas puerum, ut hoc utamur, uno tenore syllabas omnes quasi adnumerantem. Cæterum quod *æqualitate* et *varietate* finit Fabius pronuntiationis rationem, id illi præsertim probabunt, qui ad perfectionis, pulchritudinisque adeo notionem illum *diversiforme consensum* referunt.

46. depositio, aut inceptio] Malim

transpositis verbis, quod solenne admodum librariis in hoc etiam opere fuit, legere, *inceptio aut depositio.* Hanc enim *δέξω* intelligo, cum ad finem sententia non illa quidem eodem plane tenore profertur, sed nec præcipitur, sed moderato quodam flexu et inclinatione *deponitur.* Clarum est hoc ex f. 38, *deponam, et morabor, et novum rursus exordium faciam.*

cum, *Et si vereor, et, Turpe sit, et, Timere.* Jam secunda 49
 respiratio increfcat oportet, et naturali quodam conatu,
 quo minus pavide dicimus, quæ^m sequuntur, et quo mag-
 nitude animi Milonis ostenditur, *Minimeque deceat, cum*
T. Annius ipse magis de reipublicæ salute, quam de sua per-
turbetur. Deinde quasi objurgatio fui est, *Me ad ejus*
causam parem animi magnitudinem afferre non posse. Tum 50
 invidiosiora, *Tamen hæc novi judicii nova forma terret ocu-*
los. Illa vero jam pene apertis (ut aiunt) tibiis, *Qui, quo-*
cumque inciderunt, veterem consuetudinem fori, et pristinum
morem judiciorum requirunt. Nam sequens latum etiam
 atque fufum est, *Non enim corona confessus vester cinctus est,*
ut solebat. Quod notavi, ut appareret, non solum in 51
 membris causæ, sed etiam in articulis esse aliquam pro-
 nuntiandi varietatem, sine qua nihil neque majus neque
 minus est. Vox autem ultra vires urgenda non est. Nam
 et *suffocata* sæpe, et majore nisu minus clara est, et interim
elisa in illum sonum erumpit, cui Græci † κλωσµὸν nomen
 a gallorum immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52
 nimia confundenda, quæ dicimus: qua et distinctio pe-
 rit, et affectus; et nonnumquam etiam verba aliqua fui
 parte fraudantur. Cui contrarium est vitium nimix tar-
 ditatis. Nam et difficultatem inveniendi fatetur, et seg-
 nities solvit animos, et, in quo est aliquid, temporibus
 præfinitis aquam perdit. Promptum sit os, non præceps:
 moderatum, non lentum. Spiritus quoque nec crebro re- 53
 ceptus concidat sententiam: nec eo usque trahatur, donec
 deficiat. Nam et deformis est consumti illius sonus, et
 respiratio sub aqua diu pressi similis, et receptus longior,
 et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, sed ubi
 necesse est. Quare longiorem dicturis periodum colli-
 gendus est spiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque
 cum sono faciamus, neque omnino ut manifestum sit: re-
 liquis partibus optime inter juncturas sermonis revocabi-
 tur. Exercendus autem est, ut sit quam longissimus: 54

^m quem Jenf. † Græci nomen immaturo et Gallorum Jenf. *Abest*
 κλωσµὸν etiam in *al. ap. Burm.*

50. *apertis—tibiis*] Ut nihil sit
 κατασπλησµένον s. circumlitum:
 vid. 1, 11, 6.

51. κλωσµὸν] Etiam Germani
 utuntur verbo *Krachen* gallinacei
 generis proprio. Utrum Græca
 voce usus hic sit Fabius, dubium

libri faciunt. Potest illa sane ab-
 esse: et abfuit a libris, quibus usus
 est Jenfonius, qui diligenter lacu-
 nas alioqui solet notare. Habet ta-
 men, nisi hic dormitavi, Gothanus.
 Vid. Juvenal. 3, 90.

quod Demosthenes ut efficeret, scandens in aduersum continuabat quam posset plurimos versus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens dicere domi solebat. Est interim et longus, et plenus, et clarus satis spiritus, non tamen firmæ intentionis, ideoque tremulus: ut corpora, quæ aspectu integra, nervis parum sustinentur. Id βράγχον Græci vocant. Sunt qui spiritum cum stridore per raritatem dentium non recipiunt, sed resorbent. Sunt qui crebro anhelitu, et introrsum etiam clare sonante, imitentur iumenta onere et iugo laborantia. Quod affectant quoque, tamquam inventionis copia urgeantur, majorque vis eloquentiæ ingruat, quam quæ emittiⁿ faucibus possit. Est aliis concursus oris, et cum verbis suis colluctatio^o. Jam tussire, et exspuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore^p proximos spargere, et maiorem partem spiritus in eloquendo per nares effundere, etiam si non utique vocis sunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt, potissimum huic loco subjiciantur. Sed quodcumque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in caussis omnibus scholisque, cantandi: quod inutilius sit, an foedius, nescio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio scenica, et nonnumquam ebrorum aut commissantium^q licentiæ similis? Quid vero movendis affectibus contrarium magis, quam, cum dolendum, irascendum, indignandum, commiserandum sit,

ⁿ immitti G.
G. Jenf.

^o colluctatio Jenf.

^p humores id.

^q comeff.

54. Demosthenes] De cujus aliis exercitationibus vid. ad 10, 3, 25.

55. βράγχον] Quem ita describunt Medici, v. g. Gorræus in definitionibus, ut obscuritatem vocis a nimio humore faucium ortam intelligamus. Quam vero hoc ad Fabianam descriptionem faciat, vel non faciat potius, apparet. Longum enim, plenum, clarum præsertim, rauci spiritum quis dixerit? Vix igitur arbitrator βράγχον esse ab auctore: quid vero scripsisse putem, non æque video. Apud Hippocratem Epid. 7, 11, de Harpalidis unctore κυναρχιδος βραγχώδης; pro quo βραγγώδης esse in MSS. testatur Fæsius, et de stridore quodam, et

sonu explicat, laudato Hesychio, apud quem βραχεῖν est ἰχθῆσαι, ψοφῆσαι. Quid si igitur βραγγώδης sit sonus, qualem hic describit Fabius, qualisque a figlinis vitiosis et rimam agentibus reddi solet? Mihi quidem n. l.

56. concursus oris] Hunc satis videmur interpretati ad 10, 7, 8. Add. 11, 3, 121.

56. proximos spargere] Ablegat nos hic Burmannus ad sua in Petron. c. 44 observata, et Schol. Aristoph. Achar. 1149.

57. cantandi] Vid. ad 11, 1, 56, ubi etiam Ciceronis e Lycia et Caria rhetores.

non solum ab iis affectibus, in quos inducendus est iudex, recedere, sed ipsam fori sanctitatem ludorum talarium licentia solvere? Nam Cicero *illos ex Lycia et Caria rhetores* ^r *pene cantare in epilogis* dixit. Nos etiam cantandi severiorem paullo modum excessimus. Quisquamne, non ⁵⁹ dico de homicidio, sacrilegio, parricidio, sed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique (ut semel finiam) in lite cantat? Quod si omnino recipiendum est, nihil causæ est, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, imo mehercule, quod est ^s huic deformitati proprius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: ⁶⁰ nam nec cuiquam sunt injucunda, quæ cantant ipsi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus est. Et sunt quidam, qui secundum alia vitæ vitia, etiam hac ubique audiendi, quod aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit esse *aliquem in oratione cantum obscuriorem*? Et hoc quodam naturali initio ^t venit. Ostendam ^u non multo post, ubi et quatenus recipiendus sit hic flexus, et cantus quidem, sed (quod ^v plerique intelligere nolunt) obscurior. Jam enim tempus est dicendi, ⁶¹ quæ sit *apta pronuntiatio*: Quæ certe ea est, quæ iis, de quibus dicimus, accommodatur: quod quidem ^x maxima ex parte præstant ipsi motus animorum, sonatque vox, ut feritur. Sed cum sint alii veri affectus, alii ficti et imitati: veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, indignantium; sed carent arte, ideoque non sunt

^r rhetoras Jenf.   ^s in Jenf. *sphal.*   ^t Sic Jenf. *et al. ap. Burm.* vicio al.   ^u ostendimus Kapp.   ^v quid—volunt Jenf.   ^x quidam Jenf.

58. *ludorum talarium*] Qui sint *talares ludi*, nemo, puto, facile dixerit. *Talarium ludum* memorat Cic. Off. 1, 42. Proverbii vim habere *talares ludos in foro*, ad importunam levitatem signandam, arbitratur Werlhofius meus, et ad Cic. Phil. 2, 23, provocat; *Hominem omnium nequissimum, qui non dubitaret vel in foro alea ludere, lege quæ est de alea condemnatum qui in integrum restituit, is non aperitissime studium suum ipse proficitur*? Dixerit igitur Fabius, qui cantet in foro, eum non minus levem et nequam videri, quam qui talis ludat. Alioqui in mentem mihi ve-

niebat syllaba una omissa legere *ludorum talium*.

60. *naturali initio*] Ut nimirum artium, et rerum omnium bonarum initia quædam sunt in ipsa natura hominum insita, quæ deinde disciplina et exercitatione augentur: sic etiam Musices et cantus quædam initia sunt in illis, quæ *τὰ πρῶτα* naturæ vocantur. *Naturali* quodam *initio* cantillant homines h. e. tollunt vocem et submittunt, corripiunt et producant.

61. *ut feritur*] Prout ab animo, cujus imperio parent nervi, *feritur*, tangitur, percutitur ac proinde movetur, lingua cum organis reliquis.

- 62 disciplinae traditione formandi ^z. Contra qui effinguntur imitatione, artem habent: sed hi carent natura: ideoque in his primum est bene affici, et concipere imagines rerum, et tamquam veris moveri: sic ^a velut media vox, quem habitum a nostris acceperit, hunc iudicium animis dabit. Est enim mentis index ^b et velut exemplar, ac totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque lætis in rebus *plena, simplex*, et ipsa quodammodo *bilaris* fluit: at in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis intenditur. *Atrox* in ira, et *aspera ac densa*, et respiratione crebra. Neque enim potest esse longus spiritus, cum immoderate effunditur. Paullulum in invidia facienda *lentior* ^c, quia non fere ad hanc nisi inferiores confugiunt: at ^d in blandiendo, fatendo, satisfaciendo, rogando, *lenis* ^e et *submissa*. Suadentium, et momentium, et pollicentium, et consolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, disputationibus *teres*, miseratione *flexa* et *flebilis* ^e, et consulto quasi obscurior: at ^f in egressionibus *fusa*, et securæ claritatis, in expositione ac sermonibus *recta*, et inter acutum sonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compositis *descendit*, pro utriusque rei ^g modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo postulet locus, paullum differam, ut de gestu prius dicam: qui et ipse voci consentit, et animo cum ea simul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, satis vel ex eo patet, quod pleraque, 66 etiam citra verba, significat. Quippe non manus solum, sed nutus etiam declarant nostram voluntatem, et in mutis pro sermone sunt, et saltatio ^h frequenter sine voce intelli-

^z firmandi *id.* disciplina et ratione formandi *V. C. Alm. quod Burmanno placet: mihi quidem vehementer.*

^a si velit m. v. q. animum a. n. accipit G.

^b index et om. G. ^c lenior G. levior Jenf. ^d et G.

^e flexibilis Jenf. male. ^f at ingressionibus Jenf. ^g om. G. ^h saltatio G. Jenf. cum rel. saltatio *e V. C. Alm. et Vallæ libro a Burmanno restit.*

Est etiam in marg. Ascens. 1519. f.

62. concipere imagines] Vid. 6, 2, 29. it. 10, 7, 15.

62. mentis index] Quin ipse foras prodiens animus, quod ipsum quoque Græcorum *λόγος* declarat.

64. disputationibus teres] Quam *volubilem* alias appellamus. Nimirum *teres* cylindri naturam exprimit proprie, qui *ἀπὸ τοῦ κυλίου*, a *volvendo*, nomen habet. Sic sapiens

Horatianus est *totus, teres atque rotundus* Sat. 2, 7, 86, qui facile se quorsum opus est moveat, nusquam adhærescat &c.

66. saltatio] Apud me quidem dubio caret Burmanniana emendatio, cum *saltatoris* hoc significatu mentionem faciat noster deinde s. 89: et fecit *saltationis* 1, 11, 18, sq. Qui plene edoceri cupit, qualis

gitur, atque afficit, et ex ingressu vultuque perspicitur habitus animorum: et ⁱ animalium quoque, sermone carentium, ira, lætitia, adulatio, et oculis, et quibusdam aliis corporis signis deprehenditur. Nec mirum si ista, quæ ⁶⁷ tamen in aliquo sunt posita motu, tantum in animis valent, quum pictura, tacens opus, et habitus semper ejusdem, sic in intimos penetret affectus, ut ipsam vim dicendi nonnumquam superare videatur. Contra si gestus ac vultus ab oratione ^l dissentiant, tristitia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, sed etiam fides desit. Decor quoque a gestu atque a motu venit. Ideoque Demosthenes grande quoddam intuens ⁶⁸ speculum, componere actionem solebat. Adeo, quamvis fulgor ille ^m sinistras imagines reddat ⁿ, suis demum oculis credit, quod efficeret. Præcipuum vero in actione, sicut in corpore ipso, caput est, cum ad illum ^o, de quo dixi, decorem, tum etiam ad significationem decoris. Illa sunt, ut sit primo rectum, et secundum naturam. ⁶⁹ Nam et ^p dejecto humilitas, et supino arrogantia, et in latum inclinato languor, et ^q præduro ac rigente barbaria quædam mentis ostenditur. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus, ut cum gestu concordet, et manibus ac lateribus obsequatur ^r. Aspectus enim semper eodem verti- ⁷⁰ tur, quo gestus, exceptis quæ aut damnare, aut non ^s concedere, aut a nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur averfari, manu repellere:

ⁱ ex *inf. G. male.*   ^l oratore G.   ^m in *inf. Jenf.*   ⁿ reddet *id.*
^o ipsum *id.*   ^p om. G.   ^q om. Jenf.   ^r consequatur *id.*   ^s om. G. Jenf.

et quantæ artis illa fuerit saltatio, legat Luciani de ea, hoc est enim *περί ὑπὸ κίσεως*, libellum. Mimorum et Pantomimorum apud Romanos summam hanc artem fuisse, constat, et ostendit O. Ferrarius. Si tamen omnino *salutationem* retinere quis velit, hoc intelligemus, sæpe eam nutu conjectuque oculorum peragi.

67. *vim dicendi—superare*] De eo etiam nostra ætate disputatur, utrum plus in animos poësis possit an pictura? qua de re post alios nuper Carolus la Motte in Tentamine Anglice scripto de poësi et pictura.

68. *Demosthenes—speculum*] Non

tacere neque Plutarchus, neque Lucianus &c. De P. Francio extimæ eloquentiæ summo et artifice et doctore, idem hic docet Burmannus.

68. *sinistras imagines*] Si ad speculum dicas, quos tu gestus dextra manu peregeris, eos imago sua sinistra perficiat. Si dextrum claudas oculum, imaginis clausus est sinister &c. Sed nimirum a pueris adsuefcimus ei rei, ut fraudi esse vix jam possit.

69. *supino arrogantia*] Videtur enim altiozem locum adfectare, summa petere: ideo *exosa est supinitas*, vid. f. 122.

——— *Dii talem terris avertite pestem.*

Et,

——— *Haud equidem tali me dignor honore.*

- 71 Significat vero plurimis modis. Nam præter annuendi, renuendi, confirmandique motus, sunt et verecundiæ, et dubitationis, et admirationis, et indignationis noti et communes omnibus. Solo tamen eo facere gestum scenici quoque doctores vitiosum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo^t jactare id, et comas excutientem rotare, fanaticum est. Dominatur autem maxime vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc submissi fumus: hoc pendent homines, hunc^u intuentur, huic^u spectant, etiam ante quam dicamus^x: hoc quosdam amamus, hoc odimus, hoc plurima^z intelligimus: hic est sæpe
- 72 pro^a omnibus verbis. Itaque^b in iis, quæ ad scenam componuntur, fabulis, artifices pronuntiandi a personis quoque affectus mutuuntur: ut sit *Niobe* in tragœdia *tristis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comœdiis vero præter aliam observationem, qua servi, lenones, parasiti, rustici, milites, vetulæ^c, meretriculæ, ancillæ; senes austeri ac mites, juvenes severi ac luxuriosi, matronæ, puellæ, inter se discernuntur: pater ille, cujus præcipuæ partes sunt, quia interim concitatus, interim lenis est, altero erecto, altero composito est supercilio: atque id ostendere maxime latus^d actoribus moris est, quod
- 73 cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipso vultu plurimum valent oculi, per quos maxime animus emanat, ut citra motum quoque et hilaritate enitescant^e, et tristitia quoddam nubilum ducant. Quinetiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quæ aut erumpunt

^t ideo G. Jactare id comasque, et concutientem rotare phreneticum est. *Obr. ultima vox orta forte ex phanaticum.* ^u hoc Jenf. bis. ^x dicimus G. ^z plura G. ^a præ G. ^b Ita G. ^c om. G. Jenf. recte, *puto.* ^d Sic G. Jenf. it. *Voss. 2. Latiis liber Vallæ et marg. Asc. 1519. f. Latiis est ex conj. Regii, recepta a rel.* ^e enitescat—ducatur G.

70. *Dii talem*] *Æn. 3, 620.*
Haud equidem *Æn. 1, 335.*

71. *comas excutientem rotare*] Hec est, vehementer adeo circumagere, ut comæ resiliant quasi a ca-

pite, et excutiantur. *Fanaticum* id esse Bacchæ loquuntur, et Pythia, et illa apud Maronem 6, 48, Sibylla, cui *non vultus, non color unus, Non comæ mansere comæ.*

dolore, aut lætitiâ^f manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt: quæ, ut actus poposce-
rit, fingentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et 76
torpentes, aut^g stupentes, aut lascivi et^h mobiles, aut na-
tantes, et quadam voluptate suffusi, aut limi, et (ut sic di-
cani) venereiⁱ, aut poscentes aliquid, pollicentesve non^l
numquam esse debebunt. Nam opertos compressosve eos
in dicendo quis, nisi plane rudis aut stultus, habeat? Et 77
ad hæc omnia exprimenda in palpebris etiam et in genis
est quoddam deserviens^m his ministerium. Multum et
superciliis agitur. Nam et oculos formantⁿ aliquatenus, 78
et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur^o:
ut una res in ea plus valeat, sanguis ille, qui mentis
habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem
accipit, effunditur in ruborem: cum metu refugit, abit
omnis, et pallore frigescit: temperatus medium quoddam
ferenum efficit. Vitium in superciliis, si aut immota sunt 79
omnino, aut nimium mobilia, aut inæqualitate (ut modo
de persona comica dixeram) dissident, aut contra id, quod
dicimus, finguntur. *Ira*^p enim contractis, *tristitia* de-
ductis, *bilaritas* remissis^q ostenditur. Annuendi quoque
et^r renuendi ratione demittuntur, aut allevantur. Nari- 80
bus labrisque non fere quidquam decenter ostendimus,
tametsi derisus^s, contentus, fastidium significari^t solet.
Nam et *corrugare nares*, (ut Horatius ait) et inflare, et
movere, et digito inquietare, et impulsu subito spiritum
excutere, et diducere sæpius, et plana manu resupinare,
indecorum est: cum emunctio etiam frequentior^u non
sine causa reprehendatur. Labra et^x porriguntur male, 81
et scinduntur, et adstringuntur, et diducuntur^z, et dentes

^f lætitiæ Jens.   ^g aut stup. om. id.   ^h aut mob. et Jens.   ⁱ ve-
nere G.   ^l om. G. Jens.   ^m observiens Jens.   ⁿ et G.   ^o emittitur
G. Jens.   ^p Ut Jens.   ^q pudor inf. id.   ^r renuendive G. Jens.
^s derisim Jens.   ^t significare G. Jens.   ^u frequenter iid.   ^x om. Kapp.
^z deduc. G. Jens. G. 2.

79. modo—dixeram] f. 74. Huc referemus etiam illa Pisonis supercilia, alterum ad frontem sublatum, alterum ad mentum depressum, ap. Cicer. c. 6.

80. ut Horatius ait] Epist. 1, 5, 23. Ne sordida mappa Corruget nares.

81. Labra —scinduntur] Quid hic sibi velit labra scindere, equi-

dem me non satis adsequi fateor. Cogitabam, an non scindi queant dici labra, cum a forti compressione subito laxantur, et cum poppysimante quodam dissiliunt. Werlhofius hoc spectans, quod scindere labra oppositum est porrigendis, simpliciter scindi dicit, cum a porrectione illa antrorsum facta, subito in utrumque latus trahuntur.

nudant, et in latus ac pene ad aurem trahuntur, et velut quodam fastidio replicantur, et pendent, et vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea et mordere, deforme est: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum esse debeat motus. Ore enim magis, quam
 82 labris, loquendum est. Cervicem rectam^a oportet esse, non rigidam aut supinam. Collum diversa quidem, sed pari deformitate et^b contrahitur, et tenditur: sed tenso subest et labor, tenuaturque vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum, minus clarum, et quasi latiore pressio
 83 gutture facit. Humerorum raro decens allevatio atque contractio^c est. Breviatur enim cervix, et gestum quendam humilem atque fervilem, et quasi fraudulentum facit, cum se in habitum adulationis, admirationis, metus
 84 fingunt. Brachii moderata projectio remissis humeris, atque explicantibus se in proferenda manu digitis, continuos et decurrentes locos maxime decet. At cum speciosius quid uberiusque^d dicendum est, ut illud, *Saxa atque solitudines voci respondent*, exspatiatur in latus, et ipsa
 85 quodammodo se cum gestu fundit oratio. Manus vero, sine quibus trunca esset actio ac^e debilis, vix dici potest, quot motus habeant, cum pene ipsam verborum copiam persequantur. Nam ceteræ partes loquentem adjuvant,
 86 hæ (prope est^f ut dicam) ipsæ loquuntur. An non his poscimus? pollicemur? vocamus? dimittimus? minamur? supplicamus? abominamur? timemus? interrogamus? negamus^g? gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, penitentiam, modum, copiam, numerum, tempus,
 87 ostendimus? Non eadem concitant? supplicant? inhibent? probant? admirantur? verecundantur? Non^h in demonstrandis locis atque personis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? ut in tantaⁱ per omnes gentes nationesque linguæ diversitate hic mihi omnium hominum communis sermo videatur. Et ii quidem, de quibus sum locutus, cum ipsis vocibus naturaliter exeunt gestus: alii sunt, qui res imitatione significant: ut si^l ægrum, tentantis venas medici similitudine, aut citharæ-

^a erectam Jenf.   ^b om. Jenf.   ^c contradictio G.   ^d uberius id.
^e om. id.   ^f sunt id.   ^g om. Jenf.   ^h nonne id.   ⁱ cantu G.
^l se Jenf.

81. *vocem tantum altera parte dimittunt*] Imitantur hoc gestu eos, qui altero labiorum angulo tubulum tenent Nicotianæ, altero aper-

tiore fumum efflant.

84. *Saxa atque solitudines*] Ex Or. pro Arch. c. 8.

dum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, ostendas: quod est genus quam longissime in actione fu- 89
giendum. Absesse enim plurimum a saltatore debet ora-
tor, ut sit gestus ad sensus magis, quam ad verba, accom-
modatus: quod etiam histrionibus paullo gravioribus fa-
cere moris fuit. Ergo ut ad se manum referre, cum de
se ipso loquatur, et in eum, quem demonstrat, intendere,
et aliqua his^m similia permiserim: ita non, effingere sta-
tus quosdam, et, quidquid dicet, ostendere. Neque id in 90
manibus solum, sed in omni gestu ac voce servandum est.
Non enim aut in illa periodo, *Stetit soleatus Prætor populi
Romani*, inclinatio incumbentis in mulierculam Verris ef-
fingenda est: aut in illa, *Cædebatur in medio foro Messanæ*,
motus laterum, qualis esse ad verbera solet, torquendus:
aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum mihi 91
comædi quoque pessime facere videantur, qui, etiam si ju-
venem agant, cum tamen in expositione aut senis fermo,
ut in *Hydriæ prologo*, aut mulieris, ut in *Georgo*, incidit,
tremula vel effeminata voce pronuntiant. Adeo in illis
quoque est aliqua vitiosa imitatio, quorum ars omnis con-
stat imitatione. Est autem gestus ille maxime communis, 92
quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tri-
bus, et principiiis utilis cum leniⁿ in utramque partem
motu modice prolatus, simul capite atque humeris sensim
ad id, quo^o manus feratur, obsecundantibus: et in nar-
rando certus, sed tum paullo productior: et in expro-
brando et arguendo acer atque instans. Longius enim 93
partibus his et liberius exferitur. Vitiose vero idem sinis-
trum quasi humerum petens in latus agi solet: quam-
quam adhuc pejus aliqui transversum brachium^p profe-
runt, et cubito pronuntiant. Duo quoque medii sub pol-
licem veniunt: et est hic adhuc priore gestus instantior,
principio et narrationi non accommodatus. At cum tres 94
contracti pollice premuntur, tum^q digitus ille, quo usum

^m sibi G.   ⁿ levi G.   ^o quod G.   ^p brachio Jenf.   ^q cum id.

89. *a saltatore*] Vid. supra f. 66. Add. mox f. 91. it. 128.

90. *Stetit soleatus*] Jam laudavit 3, 3, 64, ex Verr. 5, 33. *Cæde-
batur* Verr. 5, 62.

91. *Hydriæ—Georgo*] Menandri fabularum nomina, nec præterita Fabricio, translatarum forte in Ro-

manam consuetudinem.

94. *digitus ille*] Cic. de Orat. 2, 45, ex persona Antonii, *Quæ me-
hercule ego, Crasse, cum a te tractantur in causis, horrere soleo: tanta vis animi, tantus impetus, tantus dolor, oculis, vultu, gestu, digito denique isto tuo significari solet &c.*

optime Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobrando et indicando (unde ei nomen est) valet : et adlevata ac spectante humerum manu paullum^r inclinatus affirmat : versus in terram et quasi pronus urget, aliquando 95 pro numero est. Idem summo articulo utrimque leviter^s apprehenso, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum est. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent : tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores descendunt. Est et ille verecundæ orationi^u aptissimus, quo 96 quatuor primis leviter in summum coeuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore fertur ad nos manus, et deinde 97 prona ac paullulum prolata laxatur. Hoc modo cœpisse Demosthenem credo^x in illo pro Ctesiphonte timido submissoque principio : sic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si quid est in^y me ingenii^z, iudices, quod sentio quam sit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur^a in nos^b, et fufius paullo in diversum^c resolvitur, ut quodammodo sermonem ipsum 98 proferre videatur. Binos interim digitos distinguimus, sed non inserto pollice, paullum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne illis quidem tensis, qui supra sunt. 99 Duo interim extremi palmam circa ima^d pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos jungitur : interim quartus oblique reponitur : interim quatuor remissis magis

^r parum G.   ^s leniter Jenf.   ^t in uno *id.*   ^u actioni G. Jenf.
^x creditur Jenf.   ^y in me *om. id.*   ^z mei *inf. id.*   ^a colligit *id.*
^b Sic MSS. *Alm. et al. ap. Burm. os rel.*   ^c diversa G. Jenf.   ^d imam Jenf.

97. sic formatam Ciceronis] Non credit Fabio, certe non probat hunc gestum P. Francius in Specim. Eloq. Extern. p. 63. Ac sane, sive septentrionalis plaga frigidiores nos facit, sive ætas nostra moderatior, tardiorve est, gestus quidam Quinctiliani parum decere nostros homines videntur.

97. colligitur in nos] Ut paullo ante fertur ad nos manus. In os enim colligere digitos urforum puto esse aut imiarum, non oratorum. Nihil pronius fuit inter distantem et scribentem, vel illi etiam, qui verba quædam ex autographo hausta immurmurans scriberet, quam pro in

nos reddere in os. Si tamen servandum videatur in os, certe intelligendum est ad os, ut modo dixit, non procul ab ore aut pectore: ut deinde f. 103, digitos, cum summi coierunt, ad os referre. Quo propius enim ad ipsum os admoveris manum, tanto propius aberis ab illo vitio, quod reprehenditur f. 88. Quod enim subjicit, ut quodammodo sermonem ipsum proferre videatur, ad hoc factis esse videtur, si collecta et versus dicentem directa manus in diversum f. ad auditores dum refertur, resolvatur, ut prodire ex clauso videatur oratio.

quam tensis, pollice intus inclinato, habilem in latus demonstrando, aut distinguendo^e, quæ dicimus, manum facimus, cum supina in sinistrum latus, prona in alterum fertur. Sunt et illi breves gestus, cum manus leviter paudata, qualis voventium^f est, parvis intervallis, et subassistentibus humeris movetur, maxime apta parce et quasi timide loquentibus. Est^g admirationi conveniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos^h, redeunte flexu simul explicatur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes gestum¹⁰¹ componimus: plerumque tamen vertentesⁱ manum, utcumque^k composita est. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter est, unguem pollici summo suo jungens, remissis ceteris, est et approbantibus, et narrantibus et distinguentibus decorus. Cui non dissimilis, sed¹⁰² compressis^l tribus digitis, quo nunc Græci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata sua gestu velut corrotundant^m. Cæsim manus lenior pro-

^e distinguendis G. ^f foventium *plur. ap. Burm.* fomentium *MSS. Bodl. et Alm.* Unde formes facile faventium. ^g Et Jenf. ^h digito *id.* ⁱ videntes *id.* ^k utrumque G. *Vid. ad 10, 6, 7.* ^l complexis G. ^m *Sic conj. Ascens. et placet Burm.* cornu tundant G. Kapp. cornu tundunt *al. et Burm.* corrotandum Jenf. corrotunda *V. C. Alm.* corrocunda *Voss.* 1. corrotunda velut cefi G. 2.

100. *paudata, qualis voventium est* Pandatam manum intelligo inflexam sursum a superiore parte, quæ volæ est opposita; *paudari* enim dicuntur animalia, quorum spina ab onere deorsum premitur, ut circuli segmentum versus superiora patens ea inclinatione efficiatur. Utrum vero sic *paudata manus voventium*, an *foventium*, an *faventium* denique gestus sit, non habeo dicere, nisi quod *supinas* manus potius ad preces et *vota* pertinere, Horatiana Phidyle docet *Od. 3, 23, 1.* Verum in votis non solemnibus illis, sed in quotidianum sermonem incidentibus, eum *paudate manus, et subassistentium humerorum*, gestum adliberi, apparet.

102. *corrotundant*] In enthymemate inest collectio, conclusio, principii aliqua cum fine conjunctio; hæc itaque signatur circulo quodam, quem format index digitus

unguem medium summo suo pollicis jungens. Græci igitur eo gestu *corrotundant* enthymemata, h. e. significant ipso gestu λέξιν τρογγύλην s. rotundam, quam eandem διμανικὴν vocat Dionys. Halic. περὶ συνθέσεως. s. 7, extr. et Lysiae alias tribuit. Hæc τρογγύλα ῥήματα apud Aristoph. Acharn. 686. Sic displicet Juvenali 6, 449, matrona, quæ *Curvum sermone rotato Torqueat enthymema. Corrotundare* igitur, verbum Petronio etiam et Senecæ usurpatum, est συτρογγυλίζειν. Certe hæc melius, puto, intelliguntur, quam quid sit *enthymemata sua velut cornu cæsim tundere.* Ipsum primo *tundere enthymemata sua* non potest, credo, significare, petere adversarium enthymematis. Deinde gestus, quem signat Fabius, nihil habet, in quo *tundendi* quædam imago sit: habet *rotundum* quid et *conclusionem.* Denique nisi *cæsim* ad ea re-

mittit et assentatur, citatior hortatur, interim laudat. Est et ille urgentis orationem gestus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu, et explicat
 103 manum. Est et illa cava, et rara, et supra humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrixⁿ manus, a peregrinis scholis jam^o prope recepta. Tremula, scenica est. Digitos, cum summi coierunt, ad os referre, cur quibusdam displicuerit^p, nescio. Nam id^q et leviter^r admirantes, et interim subita indignatione, velut pavescen-
 104 centes, et deprecantes, facimus. Quin compressam etiam manum in signum poenitentiae vel irae pectori admove-
 mus, ubi vox vel inter dentes expressa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid faciam?* Averso pollice demonstrare aliquid, receptum magis puto, quam oratori decorum.
 105 Sed cum omnis motus sex partes habeat, septimusque sit ille, qui in se redit, orbis, vitiosa est una circumversio: reliqui, ante nos, et dextra laevaue, et sursum et deorsum
 106 aliquid ostendunt: in posteriora gestus non dirigitur. Interim tamen velut rejici solet. Optime autem manus a sinistra parte incipit, in dextra deponitur: sed ut deponi^s, non ut ferire videatur: quamquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnumquam refilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum sensu et inciperet, et deponeretur*^t. Alioqui enim aut ante vocem erit gestus,
 107 aut post vocem: quod est utrumque deforme. In illo lapsi nimia subtilitate sunt, quod^u intervallum motus tria verba esse voluerunt: quod nec observatur, nec fieri potest, sed illi quasi mensuram tarditatis celeritatisque aliquam esse voluerunt, nec immerito, ne aut diu^x otiosa esset manus, aut (quod multi faciunt) actionem continuo
 108 motu conciderent. Aliud est, quod et^z fit frequentius et magis fallit. Sunt quaedam latentes^a sermonis percussiones, et quasi aliqui pedes, ad quos^b plurimorum gestus cadit,

ⁿ ornatrix G.   ^o tamen G.   ^p displicunt Jenf.   ^q om. G.   ^r leniter G. Jenf.   ^s ponere iid.   ^t deponeret iid.   ^u qui G.   ^x divo Jenf.   ^z om. id.   ^a latentis G. Jenf.   ^b aliquos G.

feras quæ sequuntur, quæ sit *manus lenior*, aut quis sit promittentis gestus, plane non intelligitur. *Cæsum* vero h. e. extrorsum projecta manu *promittimus* &c.

103. *rara*] Intelligo *raram manum*, in qua divaricantur aliquan-

tum digiti.

108. *latentes percussiones*] Hodie vulgus *scansiones* vocant, quæ enumeratione pedum potius, quam sententia perpendenda et quasi appendenda, constant.

ut sit unus motus, *Novum crimen* : alter, *C. Cæsar* : tertius, *Et ante banc diem* : quartus, *Inauditum* ^c : deinde, *Propinquus meus* : et, *Ad te Quintus Tubero detulit*. Unde ¹⁰⁹ id quoque fuit vitium, ut ^d juvenes, cum scribunt, gestu ^e præmodulati cogitationem sic componant, quo modo ca-fura manus est ^f. Inde et illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistrum ^g frequenter desinat. Melius illud, cum sint in fermone omni brevia quædam ¹¹⁰ membra, ad quæ, si necesse sit, recipere spiritum liceat, ad hæc gestum disponere : ut puta, *Novum crimen, C. Cæsar*, habet per se finem quemdam suum, quia sequitur conjunctio : deinde, *Et ante banc diem inauditum* ^h, fatis circumscriptum est. Ad hæc commodanda manus est, idque dum ⁱ erit prima et composita actio. At ubi jam calor eam concitaverit, etiam gestus cum ipsa orationis celeritate crebrescet. Aliis locis citata, aliis pressa conveniet pronuntiatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, festinamus : hac ^l instamus, inculcamus, infigimus ^m. Plus autem affectus habent lentiora : ideoque ⁿ Roscius citatior, Æsopus gravior fuit, quod ille comœdias, hic tragœdias egit. Eadem motus ^o quoque observatio est. Ita- ¹¹² que in fabulis, juvenum, senum, militum, matronarum gravior ingressus est : servi, ancillæ ^p, parasiti, piscatores citatius moventur. Tolle autem manum artifices supra oculos, demitti infra pectus vetant : adeo a capite eam ^q petere, aut ad inum ventrem deducere, vitiosum habetur. At ^r sinistram intra humerum promoveri ^s, ultra non de- ¹¹³

^c Non auditum G. Jenf.   ^d et Jenf.   ^e gestus G. *Malim*, Gestum præmodulati cogitatione.   ^f sit G. Jenf.   ^g sinistram Jenf.   ^h non aud. G. Jenf.   ⁱ erupit *inf.* Jenf.   ^l ac *id.*   ^m infigimus *id.*   ⁿ ideo G.   ^o motusque G.   ^p ancillæ *id.*   ^q eum G. Jenf.   ^r *Sic* G. Jenf. *et plur. ap. Burm.* Ad *al.*   ^s *Sic iid.* promovetur *rel.*

109. *gestu præmodulati*] Melius mihi videbar intelligere, si legamus *Gestum præmodulati cogitatione*. Inter commentandum scribendumque de gestu ad illos pedes, ad illas percussiones, accommodando cogitant ; unde fit, ut componant nonnunquam, sicut præmodulati et gesticulati intra animum sunt ; cum veritas postulet, ut in pronuntiando demum gestus ad ipsam orationem accommodetur. *Inde*, nimirum ab illa percussione et enumeratione pedum, quos alternatim dextra sinis-

traque manu peragunt, *et illud vitium* est &c. Melius itaque non ad pedes, sed ad illa membra brevia, quæ commate hodie signari, magna commoditate studiorum, solent, gestus disponitur.

112. *servi—citatius moventur*] Hinc ille in Heautontimorumeni prologo v. 37, *Servus currens* non minus diserte signatus, quam *iratus senex, edax parasitus, sycophanta impulsus, avarus leno*.

113. *At sinistram*] Dixerat de manibus generatim, *supra oculos*

cet. Sed cum averfantes in lævam partem velut propelle-
 mus manum, finifter humerus proferendus, ut cum capite
 114 ad dextram ferente consentiat. Manus finiftra numquam
 fola gestum recte facit: dextræ se frequenter accommo-
 dat, five in digitos argumenta digerimus, five averfis in
 finiftrum paluis abominamur, five objicimus adverfas,
 five in latus utramque^t distendimus, five satisfacientes,
 115 aut supplicantes. Diverfi autem funt hi gestus, five^u sub-
 mittimus, five adorantes attollimus, five aliqua demon-
 strationi aut invocationi protendimus, *Vos Albani tumuli
 atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miser confe-
 ram? quo^v vertam? in Capitoliumne? at^x fratris sanguine
 redundat: an domum? matremne^y ut miseram lamentantem-
 116 que videam et abjectam?* Plus enim affectus in his junctæ
 exhibent manus. In rebus parvis, tristibus, mitibus, bre-
 ves^z; magnis, lætis, atrocibus, extensiores^a funt. Vitia
 quoque earum subjicienda sunt, quæ quidem accidere
 117 etiam exercitatis actoribus solent. Nam gestum poculum
 poscentis, aut verbera minantis, aut numerum quingento-
 rum flexo pollice efficientis, quæ sunt a quibusdam scrip-
 118 toribus notata, ne in rusticis quidem vidi^b. At ut bra-
 chio exferto introspiciatur^c latus, ut manum alius ultra

^t utrumque Jenf.   ^u om. G. Jenf.   ^v quo vertam om. iid.   ^x ad sanguinem. an domum. plus reliquis om. G. Jenf.   ^y matremne—abjectam om. iid.   ^z brevibus Jenf.   ^a extro res G.   ^b dixi aut Jenf.   ^c in inf. G.

non tollendas: nunc finiftræ terminum etiam angustiorum ponit, *intra humerum.* Obscuriorem fecit librariis sententiam, et corruptioni occasionem dedit verbum *decet* semel modo in fine positum, sed quod intelligi debet etiam post *promovere.*

115. *Vos Albani*] Pro Milon. 31. *Quo me miser* fragmentum ex oratione Gracchi, quod totidem verbis legitur ap. Cic. Orat. 3, 56.

116. *breves—extensiores—earum*] Quorsum hæc referuntur? ad manus puto, h. e. gestus manuum.

117. *numerum quingentorum*] Hunc ita describit Ven. Beda, *Quum dicis quinquaginta, pollicem exteriori artu instar Græcæ literæ Γ curvatum ad palmam inclinabis: quingenta vero in dextra, quemadmodum quinquaginta in læva fa-*

cies. Convenit Nic. Smyrnæus, ut compositum utrumque edidit in Spicilegio Evang. P. Possinus, et cum hoc Fabricius p. 166. sq.

118. *introspiciatur latus*] An nudum, quod Athenis in χειρονομίαις s. suffragiis ferendis factum scimus ex Schol. Aristoph. Ἐκκλησιῶν. 60, et alias. Veteres etiam Romanos tunica manicata non usos constat; *exfertosque Cethegos* hinc dici apud Lucanum 2, 543, et Sil. 8, 587, antiquitatis illius tenaces; ac tales esse Græcorum ἐξομίαις s. viros, philosophos præsertim, ἐξαιμίδα indutos, de quo habitu Salmas. ad Tertull. de Pallio p. 253, sq. Fabric. ad Sext. Empir. 1, 14, p. 39. Sed Quinctiliani ætate hoc insolitum fuisse, vel hic ipse locus docet. Quin Cato Uticensis jam reprehendit

finum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra lævum humerum gestu ita in tergum flagellet, ut confitere post eum parum tutum sit, aut sinistrum ducat orbem, aut temere sparsa manu in proximos offendat, aut cubitum utrumque in diversum latus ventilet^d, sæpe scio evenire^e. Solet esse et pigra, et trepida, et secanti similis: 119 interim etiam uncis digitis, aut^f a capite dejiciatur, aut eadem manus supinata in superiora jactetur. Fit et ille habitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui se dicere *sublata manu* jactant. Adjicias licet 120 eos, qui sententias vibratis digitis jaculantur, aut manu sublata denuntiant, aut (quod per se interim recipiendum est) quoties aliquid ipsis placuit, in ungues eriguntur: sed vitiosum id faciunt, aut digito, quanto plurimum possunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portantium composita. His accedunt vitia non 121 naturæ, sed trepidationis, cum ore concurrente rixari, si memoria sefellerit, aut cogitatio non suffragetur, quasi faucibus aliquid obstiterit insonare, in adversum tergere nares, obambulare sermone imperfecto, resistere subito, et laudem silentio poscere: quæ omnia perfequi prope infinitum est. Sua enim cuique sunt vitia. Peccus ac ven- 122 ter ne projiciantur^g, observandum. Pandant enim posteriora, et est odiosa omnis supinitas. Latera cum gestu

^d ventillet Jenf.^e venire *id.*^f *Vid. leg. ut.*^g projiciatur G.

sus est, qui in prætura ἀχιτων, *sine tunica*, jus diceret, vid. Plut. p. m. 1431 et 1447. Steph. Val. Maximus 3, 6, 7: unde errat Alconius, cum in argumento Orationis pro Scauro ætati hoc dedisse Catonem ait; et Tertull. de Pall. 5, qui majorem Catonem, Græcorum illum inimicum, nominat, quod notare non neglexit Ferrarius de Re Vest. 1, 15. Qui igitur introspicere potuit Quinctiliani ætate latus agentium, si tunicati erant sub toga? Nimirum tunicæ Romanorum erant, quod docet idem Ferrarius 3, 8, colobia, quarum manicæ modo ad cubitum pertinerent. Potuit igitur fieri, ut inter agendum, si laxiores essent,

retro actæ vel replicatæ nudam partem subaxillarem ostenderent.

119. *secanti similis*] Πρίοντι, serra utenti. Lepide Hippocrates s. qui auctor est operis de Diæta 1, 9, ὡς περ οἱ τέκτονες τὸ ξύλον περιεπι, καὶ ὁ μὲν ἔλκει, ὁ δὲ ἀθεύει, τὸ αὐτὸ ποιοῦντες.

119. *sublata manu*] Sic supra 2, 12, 9, *Clamant ubique, et omnia levata, ut ipsi vocant, manu emugiunt.*

121. *cum ore concurrente rixari*] Vid. ad 10, 7, 8.

121. *laudem silentio poscere*] Vid. s. 126 et 131. ac supra 4, 2, 37. Add. Plin. epist. 2, 14, 4.

122. *supinitas*] Cum retro et sursum acto corpore videmur con-

consentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus : adeo ut Cicero plus illo agi, quam manibus ipsis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullæ argutiæ digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto se ipse moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus fecisse creditur ^h Cleon, et usitatum est, et indignantes ⁱ decet, et excitat auditorem. Idque in Callidio Cicero desiderat, *Non frons, inquit, percussa, non femur : pedum* ^l (quod minimum est) *nulla supplefio.* Quamquam (si licet) de fronte dissentio. Nam et complodere manus scenicum est, et pectus cædere. Illud quoque raro ^m decebit, cava manu summis digitis pectus appetere, si quando nosmet ipsos alloquemur, cohortantes, objur-gantes, miserantes : quod si quando fiet ⁿ, togam quoque inde removeri non decebit. In pedibus observantur ^o status et incessus. Prolato dextro stare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme est. In dextrum incumbere ^p interim datur, sed æquo pectore : qui tamen comicus magis, quam oratorius gestus est. Male etiam in sinistrum pedem insipientium dexter ^q aut attollitur ^r, aut summis digitis suspenditur. Varicare supra modum, et in stando deforme ^s est, et, accedente motu, prope obscenum. Procurfio oportuna, brevis, moderata, rara. Conveniens etiam ambulatio quædam, propter immodicas laudationum moras : quamquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Manlio dixit, *fatagere*, ineptissimum : urbaneque Flavius ^s

^h om. G.   ⁱ indignatos G.   ^l pedum—supplefio om. G. Jenf.   ^m rara Jenf.   ⁿ fiat id.   ^o observatur id.   ^p procumbere id.   ^q dextre G.   ^r tollitur Jenf.   ^s Flavius Jenf.

temtis quæ circa nos sunt, *superiora* (a *supra* etiam *supinum* esse puto) tantum spectare. Vid. supra s. 69 et 82.

122. in Oratore] Cap. 18, ubi totam de gestu doctrinam ita complectitur. *Status erectus et celsus : rarus incessus, nec ita longus : excursio moderata, eaque rara : nulla mollitia cervicium, nullæ argutiæ—flexione, brachii projectione in contentionibus, contractione in remissis.* Illud alterum de Callidio an Calidio? est in Bruto c. 80, locus sane suavissimus, quem totum inspicere, si elegans es, differre noli. Respicit

etiam Fabius deinde s. 155.

125. *prope obscenum*] An quod sic denudari possunt facilius partes, quas velat pudor? non puto: tunicati enim erant, vel certe cincti campestribus: sed ipse gestus habet impudens quiddam et obscenum.

126. *laudationum moras*] Vid. ad s. 121. *Rarum incessum probat Cicero* loco modo laudato ex Orat. c. 18. Illud de *pedis supplefione* est de Orat. 3, 59. Idem Bruto c. 43, negat frequenter illa usum esse Crasum, optimum nempe oratorem, et decoris observantissimum.

Virginius interrogavit de quodam suo antisophista, *quot millia passuum declamasset* ^t? Præcipi et illud scio, ne ambulantes avertamur a iudicibus, sed sint obliqui pedes ad consilium nobis respicientibus. Id fieri iudiciis privatis non potest. Verum et breviora sunt spatia, nec averfi diu sumus. Interim tamen recedere sensim datur. Quidam et resiliunt, quod est plane ridiculum. Pedis supplotio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis*: ita crebra et inepti est hominis, et definit iudicem in se convertere. Est et illa indecora in dextrum ac lævum latus vacillatio alternis pedibus insistentium. Longissime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuisse, unde etiam saltationis quoddam genus *Titius* sit appellatum. Reprehendenda est et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irrisit et Junius, quærens, *quis in lintre loqueretur* [?] et C. ^v Scinius ^x: nam cum, assidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus, et plurimis medicamentis propter dolorem artuum delibutus, multum se Curio ex more jactasset, *Numquam*, inquit, *Octavi, collega tuo gratiam referes*; *qui nisi fuisset, hodie te istic muscæ comedissent*. Jactantur et humeri: quod vitium Demosthenes ita dicitur emendasse, ut, cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut, si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illa commoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet ^z in causis publicis, in quibus multi sunt iudices, si ^a, quod dicimus, quasi singulis inculcare peculiariter velimus. Illud vero ^b non ^c ferendum ^d, quod quidam, rejecta in humerum toga, cum dextra sinum usque ad lumbos reduce-

^t e G.   ^u om. G. Jenf.   ^x Scinius G.   ^z si inf. G. Jenf.
^a om. iid.   ^b om. Jenf.   ^c om. G.   ^d referendum G.

128. in Titio Cicero] Bruto c. 62. S. Titius homo loquax sane, et satis acutus, sed tam solutus ac mollis in gestu, ut saltatio quædam nasceretur, cui saltationi Titius nomen esset.

130. hasta humero dependens] Plut. in vita min. p. 1552, Τὸν ὄμιον ἐν τῷ μελετᾶν κινῶντα ἀπερπεῶς καταπαύσαι, παραρτήσαντα ὀβελίσκον, ἢ (ὡς τινες) ξυσίδιον ἐν τῆς ὀροφῆς, ἵνα φοβώμενος ἤρεμοίη. Lucian. Encom. p. 690, extr. Græv. junguntur κερᾶ, σπῆ-

λαιον, κάτοπτρον, ξίφος. Libanius in vita, Ὑπερκεράμενος τῷ ὄμιον τὸ ξίφος ἐν χερσὶ, καὶ ἔπω τῷ δέξι τῆς πλεγῆς, ἐδουήθη κατασχεῖν ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ πρὶποτος σχήματος.

131. dextra sinum—reducerunt] Sinus enim decentissimus, si aliquando supra imam togam fuerit, ut Fabius deinde monet f. 140. Si quis vero in humerum sinistrum (nam dexter liber est) a brachio rejiciat atque attollat togam, ac dextram sustinendo ad lumbos sinu, qui alias

runt, ^e sinistra gestum facientes spatiantur, et fabulantur: cum etiam lævam restringere prolata longius dextra sit odiosum. Unde moneor, ut ^f ne id quidem transeam, ineptissime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum sodalibus jocantur, aut nonnumquam ad librarios suos ita respiciunt, ut sportulam ¹³² dictare videantur. Inclinari ad judicem, cum doceas, utique si id, de quo loquaris, sit obscurius, decet. Incumbere advocato adversis ^g subfelliis sedenti, ^h contumeliosum est. Reclinari etiam ad suos, et manibus sustineri, nisi plane justa fatigatio est, delicatum; sicut palam ¹³³ moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi solviturⁱ, et frigescit affectus, et ^l iudex parum sibi præstari reverentiæ credit. Transire in diversa subfella, parum verecundum est. Nam et Cassius Severus urbane adversus hoc facientes lineam poposcit. Et si

^e ut *inf.* G. Jenf.   ^f *om.* Jenf.   ^g a diversis G.   ^h jam *inf.* Jenf.
ⁱ resolvitur *id.*   ^l ut G.

ad medium crus pendet, impediatur; ille sinistram tanto liberiore eo ipso habet. Sed frustra, quæ hic ac deinde de togæ compositione habet noster, intelligere studeas, nisi ante omnia rationem vestis illius Romanæ familiarem tibi reddideris, et teneris firmiter, esse rotundam circulari sectione in medio apertam ad eum modum, ut si explicatam humi ponas, utraque ejus ora circularem lineam referat, minorem majori inclusam. Per illud itaque foramen medium non caput modo exferebatur, toga æqualiter crescentibusque a summo rugis circa corpus pendente, et utrumque continente et occultante brachium, nisi sublata inferiore ora proferres: sed ita laxum erat, ut cum dextro brachio humerus etiam proferri commode posset, quo facto necessario in illa parte rugæ non jam perpendiculares, sed in transversum pendentes, majores, (hi enim sunt *sinus*) oriuntur, cum sinistræ partis oram prolata infra manus tollat. Hæc si quis probe cogitet, et statuas veteres, quales aliquot Rubenius protulit, repetiitque Ferrarius, diligenter in-

tueatur, evitabit multas difficultates, quibus eruditissimi etiam viri, ut Agamemnon veste a Clytæmnestra sua data, irretiti hæserunt: separari omnes an possint, dubito; a me nondum superatas, etiam post læta, quæ ab Octavio Ferrario, A. Rubenio, et J. Frid. Gronovio eruditissime et ingeniosissime scripta sunt, non diffiteor.

131. *moras laudationum*] Vid. ad f. 121.

131. *sportulam dictare*] Quæ daretur, non vulgaribus modo clientibus, sed redemptis hac ipsa *sportula* laudatoribus. Crevit ita vitium, ut Plinii, qui discipulus nostri fuit, ætate *in media basilica* (non ut hic *dictarentur*, sed) *iam palam sportulæ, quam in triclinio, darentur*; *epist.* 2, 14, 4.

133. *lineam poposcit*] Qua continerentur immoderati motus, ut in theatris. Nondum enim pœnitet eorum quæ tum in Fabriano Theatro, tum ad Varron. R. R. 3, 5; 4, de theatra *linea* dicta sunt, quam ipsis a tergo sedilibus ferream imminuisse puto, ut humeros sedentium coerceret, ne reclinarum se

aliquando concitate itur, numquam non frigide reditur. Multa ex iis, quæ præcipimus, mutari necesse est ab iis, ¹³⁴ qui dicunt apud tribunalia. Nam et vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur, spectet: et gestus, ut ^m ad eundem tendens, elatior fit, necesse est, et alia, quæ ⁿ occurrere, etiam me tacente, omnibus possunt. Itemque ab iis, qui sedentes agunt ^o. Nam et fere fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis esse non possunt, et quædam vitia fiunt ^p necessaria. Nam et dexter pes a ¹³⁵ læva iudicis sedenti ^q proferendus est, et ex altera parte multi gestus necesse est in sinistrum eant, ut ad iudicem spectent. Equidem plerisque et ad singulas sententiarum clausulas video assurgentes sibi, et nonnullos subinde aliquid etiam spatiantes: quod an deceat, ipsi viderint: cum id faciunt, non sedentes agunt. *Bibere*, aut ¹³⁶ etiam *esse* inter agendum, quod multis moris fuit, et est quibusdam, ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera perferre non possit, non ita miserum est non agere, potiusque ^r multo, quam et operis et hominum contemptum fateri. *Cultus* non est proprius oratoris aliquis, sed magis in oratore ^s conspicitur. Quare ¹³⁷ fit, ut in omnibus honestis debet esse, splendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu, quod ipsum aliquatenus ^t temporum conditione mutatum est. Nam veteribus nulli finis: perquam breves post illos fuerunt. Itaque etiam gestu necesse est ¹³⁸ ufos esse in principiis eos alio ^u, quorum brachium, sicut

^m om. G.   ⁿ quoque Jenf.   ^o agent G. Jenf.   ^p sunt G.   ^q sedentes G. Jenf.   ^r est inf. Jenf.   ^s Sic G. Bodl. Obr. et plur. ap. Burm. it. Asc. 1519. f. Lugd. 1538. 8. et Basill. mora Jenf. in ora vel in ore al. ap. Burm. more editi plur. et Burm. in hora conj. Salm. Ex. Plin. p. 232. E. Orta diversitas ex compendio scribendi.   ^t aliqua Jenf.   ^u aliorum brachium Jenf.

nimis in post sedentes possent, vel impulsus ac detrusus aliquis altius sedentium per capita inferiorum præcipitari. Locus classicus est Ovid. Am. 3, 2, 19, ubi cupidus juvenis ad puellam vicinam in gradu circi, *Quid frustra refugis osculum, aut manum, cogit nos linea jungi, qua impediende frustra reflecteris, et reclinaris.*

137. *veteribus nulli finis*] Quod

angustæ togæ, quod continebant brachium utrumque.

138. *quorum brachium*—*continebatur*] Cic. pro M. Cælio c. 5. *Nobis quidem olim annus erat unus ad cobibendum brachium toga constitutus.* Loquitur de primo in forum aditu. Sen. Exc. Contr. 5, 6. *Apud patres nostros qui forensia stipendia auspicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exserere.*

Græcorum, veste continebatur. Sed nos de præsentibus loquimur. Cui lati clavi ^x jus non erit, ita cingatur, ut ^z tunicæ prioribus oris infra genua paullum, posterioribus ad medios poplites usque perveniant. Nam infra mulierum est, supra centurionum. Ut purpuræ recte descendant, levis cura est. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus est, ut sit paullum cinctis submissior. Ipsam togam rotundam esse, et apte cæsam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, posterior eadem portione altius quam cinctura. Sinus decentiffi-

^x laticlavius G.   ^z et Jens.

138. *sicut Græcorum*] Æschines in Timarch. p. 174. Β. Οὕτως ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς ἢ ὁ Θεμιστοκλῆς ἢ ὁ Ἀριστιδης, — ὡς, ὁ νυνὶ πάντες ἐν ἔδει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἕξω ἔχοντες λέγειν, τότε τὸτο θρασυ τε ἐδόκει εἶναι, ἢ εὐλαβῆντο αὐτὸ πράττειν: ac provocat deinde ad Solonis Salamine statuum, in qua ἀνάκειται, ἐν τῷ τὴν χεῖρα ἔχων. Neque vehementer hac in re Æschini contradicit, sed oratorie urget adversarium Demosthenes de falsa legat. p. 233. C. Οὐ λέγειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα δεῖ, οὐ—ἀλλὰ πρὸςθεύειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα, ne quid accipiat scilicet injuste.

138. *lati clavi*] Lineæ purpureæ in media tunica ad perpendicularium descendens: quam *lati clavi* definitionem Rubenii studio indagatam breviter proposuit atque probavit Grævius præf. Tom. VI. Thef. Rom. Cæterum lato clavo qui uterentur, eos cingi non solitos, vel ex hoc ipso loco docet Ferrar. 1, 13. 3, 7. et 3, 12. Itaque paullo inferius descendit laticlavia tunica quam angusticlavia, quæ propter ipsam cingendi rationem attollitur.

139. *Ut purpuræ*] In angusticlavia tunica duo tenues clavi, duæ lineæ, purpureæ: in laticlavia una latior. Vid. Græv. l. c.

139. *eadem portione altius*] Simpliciter intelligo ex regula analogiæ i. proportionis (quam Columellæ

etiam *portionem* esse alias notavi) hoc modo: quantum pars posterior tunicæ cinctæ (hanc enim *cincturam* esse persuadet mihi Ferrarius) altior est anteriore, tantum togæ laticlavia posterior altior esse debet anteriore.

140. *Sinus decentiffimus*] *Sinus* totum illud cavum vocatur, de A. Rubenii Græviique sententia, quod componitur ex plicis togæ de dextro humero procurrentibus ad brachium sinistrum. Hic aliquid tegi gerique potest, hoc adducto sinu potest aliquis faciem demissam occultare, et sic *in sinu gaudere* &c. Verum de hoc *togæ sinu* hic sermonem esse, mihi non fit probabile, cum non intelligam, quomodo *sinus togæ* inferior esse *ima toga* possit. *Tunica* igitur *sinum* intelligo, eum præsertim quem *cinctura* efficit. Nimirum ille sinus, quo quid occultatur vel geritur, commodissime, quod videmus quotidie, cinctura efficitur. Catullus in Juliæ et Mælii Epithal. p. 130, Voss. *Tibi, inquit, Hymenææ virgines zonula solvant sinus*: metaphorice ille quidem, sed ut proprietatem tamen inde intelligamus. Cicero ad Q. Fr. 2, 13, præ. *Mibi, crede, in sinu est, neque ego discingor*, ut excidere possit scilicet. Quin Cæsar moriens, cum teste Sueton. c. 82, *Sinistra manu sinum ad ima crura deduxit*, nescio an æque commode hoc in tu-

mus, si aliquanto supra imam togam fuerit, numquam certe fit inferior. Ille, qui sub humero dextro ad sinistrum oblique ducitur, velut balteus, nec strangulet, nec fluat. Pars togæ, quæ postea imponitur, fit inferior: nam ita et sedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicæ, ne ad lacertum in actu redeat: tum^a sinus injiciendus humero, cujus extremam oram rejecisse non dedecet. Operiri autem humerum cum toto jugulo non¹⁴¹ oportet, alioqui amictus^b fiet angustus, et dignitatem, quæ est in latitudine pectoris, perdet. Sinistrum brachium eo usque allevandum est, ut quasi normalem illum angulum faciat. Super quod ora ex toga duplex æqualiter sedeat. Manus non impleatur annulis, præcipue medios articulos¹⁴² non transeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, et digitis leviter inflexis, nisi si libellum tenebit: quod non utique captandum est. Videtur enim fateri memoriæ diffidentiam, et ad multos gestus est impedimento. Togam veteres ad calceos usque^c demittebant,¹⁴³ ut Græci pallium. Idque ut fiat, qui de gestu scripserunt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque præcipiunt. Quo

^a tamen *id.*^b amictu Jens.^c *om. id.*

nica facere potuerit, in primis cum *toga caput obvolvaret*, quæ laxa admodum esse debuit, si eadem ima crura textit: et ne objicias laticlaviam tunicam cingi non solitam, quod modo f. 138 docuit Fabius, constat ex eodem Suetonio c. 45, illum *supra latum clavum cingi solitum et quidem fluxiore cinctura*. Nobis certe adhuc blandiebatur hæc interpretatio in loco, quem *maledictum* forte vocasset glossator aliquis. *Sed cæneæ fercula nostræ Malim convivis, quam placuisse coquo.*

140. Ille—*velut balteus*] Ita jungenda sunt hæc verba, ut *velut* adjectum sit nomini *balteus* signum metaphoræ, vel similitudinis certe, eadem ratione ut *quasi*: ut si dicas, *aliquem ex illo velut naufragio servatum*. Sic statim, *ut quasi normalem illum angulum faciat* &c. Pars togæ quæ sub humero dextro ad sinistrum per pectus ducitur, *balteum* quasi quendam format aliquot

plicis constantem. Huic *velut balteo* imponitur *pars togæ* a sinistro humero veniens sic, ut sit inferior, et infra illum dependeat.

140. *sinus injiciendus humero*] Hic *sinus* generatim cavam et fluctuantem togæ partem notat, quæ ab exserto humero dextro descendit per femur versus pedum intercape dinem; hic injiciendus humero dextro, ne vel nimis oneretur sinister, vel plane toga initio actionis defluat; nam *procedente actu ab initio pene narrationis velut sponte delabitur*, quod monet f. 144.

141. *ut quasi normalem*] *Brachium* hic proprie sumitur, ut distinguatur a *lacerto*, parte inter humerum atque cubitum interjecta: cum lacerto autem efficere debet tanquam altero latere *angulum normalem* sive rectum: *acutum* enim non admittit moles togæ incumbentis; *obtusus* valde si sit, metus est, ne eadem defluat.

magis miror Plinii Secundi docti hominis, et in hoc utique libro pene etiam nimium curiosi, persuasionem, qui solitum id facere Ciceronem velandarum^d varicum gratia tradit: cum hoc amictus genus in statuis eorum quoque,
 144 qui post Ciceronem fuerunt, appareat^e. Palliolum, sicut fascias, quibus crura vestiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, sola excusare potest valetudo. Sed hæc amictus observatio, dum incipimus^f: procedente vero actu, jam pene ab initio narrationis, sinus ab humero recte velut sponte delabitur: et cum ad argumenta ac locos ventum est, rejicere a sinistro togam, dejicere etiam, si hæreat, si
 145 num conveniet. Lævam a faucibus ac summo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia est, sic amictus quoque habet^g
 146 actum quemdam velut præliantem. Itaque ut lævam involvere toga, et incingi, pene furiosum est: sinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere, solum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem sinum sinistro brachio non subjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et calori concitationique non inha-
 147 bile. Cum vero magna pars est exhausta orationis, utique afflante fortuna, pene omnia decent, sudor ipse et fatigatio, et negligentior amictus, et soluta ac velut labens

^d velandorum G. Jenf. *autoritate neutra caret lectio.*

^e appareant G.

^f incipimus Jenf.

^g habent id.

143. *Plinii Secundi*] Sine dubio in opere, cui *Studiosi* titulum fecit, de quo ipsius filius 3, 5, 5.

144. *Palliolum*] Capiti ægrotorum involvendo serviebat. Ovid. Art. 1, 733,

Arguat et macies animum, nec turpe putaris

Palliolum nitidis imposuisse comis. Sen. Quæst. Nat. 4, extr. *Videbis quosdam graciles, et palliolo focalique circumdatos, pallentes et ægros.*

144. *rejicere a sinistro*] Nempe a sinistro brachio versus humerum rejicere togam decet: et *sinum, si* in dextro humero forte hæreat, ac non sponte delabatur, *dejicere*.

145. *Lævam a faucibus*] Intellico, togam, id est partem togæ lævam, s. lævo humero incumbentem, quæ cum a brachio retrorsum, ver-

sus humerum, et hinc deorsum agatur, in lacerti regione colligatur necesse est; plane decidere non potest, nisi subducere sinistram manum velis. Hoc nobis videbatur simplicissimum. *Lævam* volebat Ferrarius. Magis placeret Burmanni conjectura, *Læva etiam*: facile enim est togam supplere.

146. *incingi*] Ut collecta in sinistrum brachium, et circa medium corpus in *velut balteum* constricta toga, pedes cum dextra sint expeditiores.

146. *sinum—rejicere*] Qui ab initio quidem reponendus, deinde vero, procedente actione, dejiciendus potius est, si non sponte delabatur; tantum abest, ut revocandus et rejiciendus sit.

undique toga. Quo magis miror hanc quoque succurriffe ¹⁴⁸
 Plinio curam, ut ita fudario frontem ficcari juberet, ne
 comæ turbarentur, quas componi post paullum, sicuti
 dignum erat, graviter et severe vetuit. Mihi vero illæ
 quoque turbatæ præ se ferre aliquid affectus, et ipsa obli-
 vione curæ hujus commendari videntur. At si incipien- ¹⁴⁹
 tibus aut paullum progressis decidat toga, non reponere ^h
 eam, prorsus ^l negligentis aut pigri, aut quo modo debeat
 amicipari, nescientis est. Hæc sunt vel illustramenta pro-
 nuntiationis, vel vitia: quibus propositis ^k, multa cogitare
 debet orator. Primum, *quid, apud quos, quibus præsentibus* ¹⁵⁰
fit acturus? Nam ut dicere alia aliis, et apud alios
 magis convenit: sic etiam facere. Neque eadem in vo-
 ce ^l, gestu, incessu, apud principem, senatum, populum,
 magistratum, privato, publico iudicio, postulatione, actio-
 ne similiter decent. Quam differentiam subjicere sibi ¹⁵¹
 quisque, qui animum intenderit, potest, tum qua de re
 dicat, et efficere ^m quid velit. Rei quadruplex observatio
 est. *Una* in tota causa. Sunt enim tristes, hilares, solici-
 titæ, securæ, grandes, pusillæ: ut vix umquam ita solici-
 tari partibus earum debeamus, ut non summæ memineri-
 mus. *Altera*, quæ est in differentia partium, ut in pro- ¹⁵²
 cæmio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in
 sententiis ipsis, in quibus secundum res et affectus ⁿ vari-
 antur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut est vitiosa, si
 efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam, nisi sua
 natura redditur, vis omnis aufertur ^o. Igitur in laudatio- ¹⁵³
 nibus, (nisi si funebres erunt) gratiarum actione, exhorta-
 tione, similibus, læta et magnifica et sublimis est actio.
 Funebres conciones, consolationes ^p, plerumque causæ
 reorum, tristes atque submissæ. In senatu conservanda
 auctoritas, apud populum dignitas, in privatis modus.

^h deponere G.   ⁱ non *inf.* Jenf.   ^k præpos. *id.*   ^l nocte *id.*
^m afficere *id.*   ⁿ actus *id.*   ^o aufertur G.   ^p consultationes Jenf.

148. *ne comæ turbarentur*] Vi-
 detur ob id ipsum vetuisse Plinius
 nimiam comarum negligentiam, ne
 deinde cura molliore et turpicula
 ea reparanda esset. Quam male au-
 dierint alioquin, qui nimis comæ
 studerent, qui *uno digito*, ne turba-
 rent aliquid, *caput scalperent*, no-
 tum est. Turbatas comas *affectus*
aliquid præ se ferre videri, non ig-

norabat Rullus iste, qui *ut denun-
 tiaret omnibus vim tribuniciam, me-
 ditabatur etiam esse corpore inculto
 et horrido, capillatior quam ante,
 barbaque majore*, Cic. in Rull.
 2, 5.

150. *postulatione*] Quæ est, ut
 ostendunt Icti, prima illa accusa-
 toris actio, qua petit, ut liceat sibi
 aliquem accusare.

De partibus causæ, et sententiis verbisque, quæ sunt multiplicitia, pluribus dicendum. Tria autem præstare debet pronuntiatio: *conciliet, persuadeat, moveat*⁹: quibus natura cohæret^r, ut etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum, (qui nescio quo modo ex voce etiam atque actione pellucet^s) aut orationis suavitate constat: *persuadendi* vis affirmatione, quæ interim plus 155 ipsis probationibus valet. *An ista* (inquit Callidio Cicero) *si vera essent, sic a te dicerentur?* et, *Tantum abest, ut inflammare nostros animos, somnum^t isto loco vix tenebamus.* Fiducia igitur appareat, et constantia, utique si auctoritas 156 subest. *Movendi* autem^u ratio aut in repræsentandis est, aut imitandis affectibus. Ergo cum iudex in privatis, aut præco in publicis dicere de causâ jusserit, leniter confurgendum: tum in componenda toga, vel (si necesse erit) etiam ex integro injicienda, duntaxat in judiciis (apud principem enim et magistratus ac tribunalia non licebit) paullum est commorandum, ut et amictus sit decentior, et 157 protinus aliquid spatii ad cogitandum. Etiam cum ad iudicem nos converterimus, et consultus prætor permiserit dicere, non protinus est erumpendum, sed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et iudex se ipse componit. Hoc præcipit Homerus Ulixis exemplo, *quem stetit oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione sunt quædam non indecentes, ut appellant scenici, moræ, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, simulare conatum, suspiratione sollicitudinem fateri, aut quod quemque magis decet: eaque^x 159 diutius, si iudex nondum intendet animum. Status sit rectus, æqui et diducti paullum pedes, vel procedens mi-

⁹ moneat Jenf.   ^r cohæreat id.   ^s perlucent G. Jenf.   ^t somnium G.   ^u est G. Jenf.   ^x eo Jenf. ea G.

155. *An ista*] Ex Bruto c. 80. Conf. f. 123.

156. *in componenda toga*] Itaque probamus apud Plin. epist. 2, 3, 2, antiquam lectionem, *Surgit, amictur, incipit*.

156. *non licebit*] In quibus scilicet ad nutum paratus adstat orator, ut statim incipere possit.

158. *Homerus*] 'Il. γ'. 217, *στάσκει, ἵπαι δὲ βίσκε, κατὰ χροῶδες*

ἄμματα πῆξας,
Σκήπτρον δ' ἄτ' ἐπίσω οὔτε περιτρύχας
ἐνάμα,
'Αλλ' ἀσεμφὶς ἔχεσκεν, αἰδρεὶ φωνὴ
ἐκώως
Φαίης κεν ζάκοτόν τινα ἴμμεναι, ἀφρῆνα
δ' αὐτως
'Αλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὅπα τε μεγάλην ἐκεί-
θεος ἴει,
καὶ ἔπεα νηφάδεσσιν ἐοικέτα χειμερίσ-
σιν κ. τ. λ.

nimo momento sinister: genua recta, sic tamen, ut non extendantur. Humeri remissi^z, vultus severus, non mœstus, nec stupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus sinistra, qualem supra demonstravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paullum prolata ultra finem gestu quam modestissimo, velut exspectans^a quando incipiendum sit. Vitiosa enim sunt illa, intueri lacunaria,¹⁶⁰ perfricare faciem, et quasi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo sit magis torvus, superciliis adstringere: capillos a fronte contra naturam retro agere, ut sit^b horror ille terribilis: tum, id quod Græci frequentissime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare exscreare, pedem alterum longe proferre, partem togæ sinistra tenere, stare diductum vel rigidum, vel supinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi solent, ad occipitium ductis. Proœmio frequentissime lenis¹⁶¹ convenit pronuntiatio. Nihil est enim ad conciliandum gratius verecundia: non tamen semper. Nec enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, ac gestus modestus, et sedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem spectantibus oculis, decebit. Narratio magis prolatam¹⁶² manum, amictum recidentem, gestum distinctum, vocem fermoni proximam, ac tantum apertioem, sonum simplicem frequentissime postulabit in his duntaxat, *Quintus igitur Ligarius, cum esset adhuc^c nulla belli suspicio, et, A. Cluentius Habitus pater hujusce.* Aliud in eadem poscunt^d affectus, vel concitati, *Nubit genero socrus: vel flebiles, Constituitur in foro Laodiceæ^e spectaculum acerbum et miserum toti Asiæ provinciæ.* Maxime varia et multiplex actio¹⁶³ est probationum. Nam et^f proponere, partiri,^g interrogare, fermoni sunt proxima, et contradictionem sumere. Nam ea quoque diversa propositio est. Sed hæc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronuntiamus. Argumentatio plerumque agilior, et acrior, et instantior,¹⁶⁴ consentientem orationi postulat etiam gestum, id est, for-

^z Vid. leg. demissi: nisi tamen eandem vim habent remissi.   ^a spectans
G. Jenf.   ^b si Jenf.   ^c in Africa G. Jenf.   ^d poscet Jenf.   ^e Lo-
diceæ id.   ^f om. id.   ^g et inf. G.

162. *Quintus igitur Ligarius*] Statim
c. 1. *A. Cluentius* et illud *Nubit*
genero pro Cluent. 5. Constituitur
in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem sumere*] Ut
vulgo *adsumere argumentum* dici-
tur, h. e. repetere illud, quod ab
adversario dictum est.

tem celeritatem. Instandum quibusdam in partibus et densanda oratio. Egressiones fere lenes, et dulces, et remissæ, ut ^h *raptus Proserpinæ, Siciliae descriptio, Cn. Pompeii laus*. Neque est mirum, minus habere contentionis
 165 ea, quæ sunt extra quæstionem. Mollior nonnumquam cum reprehensione diversæ partis imitatio, *Videbar*ⁱ *videre alios intrantes, alios autem exeuntes, quosdam ex vino*^l *vaccillantes*. Ubi non disfidens^m a voce permittitur gestus, quoⁿ fit in utramque partem tenera quædam, sed intra
 166 manus tamen, et sine motu laterum, translatio. Accendendi iudices^o plures sunt gradus. Summus ille, et quo nullus est in oratore acutior: *Suscepto bello, Cæsar, gesto jam etiam ex parte magna*. Prædixit enim, *Quantum poterō voce contendam, ut populus hæc Romanus exaudiat*. Paullum inferior, et habens aliquid etiam jucunditatis, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius*
 167 *agebat?* Plenius adhuc et lentius, ideoque dulcius, *In cætu vero populi Romani negotium publicum gerens*. Producentia omnia, trahendæque tum vocales, aperiendæque sunt fauces. Plenior tamen hæc canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci*. Nam^p cantici quiddam habent, sensimque resupina sunt: *Saxa atque solitudines voci res-*
 168 *pondent*. Tales sunt illæ inclinationes vocis, quas invicem Demosthenes atque Æschines exprobrant, non ideo improbandæ: cum enim uterque alteri objiciat, palam est utrumque fecisse. Nam neque ille per Marathonis et Platearum et Salaminis propugnatores recto sono juravit,
 169 nec ille^q Thebas sermone deslevit. Est his diversa vox, et pene^r extra organum, cui Græci nomen *amaritudinis*

^h om. Jenf. G.

ⁱ videor iid.

^l vitio Jenf.

^m discedens id.

ⁿ quoque in G. Jenf.
 ne id.

^o iudici iid.

^p Jam G.

^q hic id.

^r ple-

164. *raptus Proserpinæ*] Verr. 4, 48. *Siciliæ descriptio* Verr. 2, 1. *Laus Pompeii* tum alias tum pro Balbo 4. *Videbar videre* vid. supra 8, 3, 66, et Aquila Romanus p. 14, Pithœi. *Suscepto bello* pro Ligar. 3, ubi etiam, *Quid enim tuus*. In cætu vero Phil. 2, 25. *Vos, Albani* pro Milon. 31. *Saxa* pro Archia 8.

168. *Demosthenes atque Æschines*] V. g. Ille huic pro Corona c. 90, Ἐπάρας τὴν φωνὴν, καὶ γεγηθῆλός,

ἢ λαρυγγίζων. Hic vero δάκρυα et τόνον τῆς φωνῆς illi objicit c. 72, et sq. Jusjurandum per Marathonis—propugnatores est c. 60, pro Corona; vid. 9, 2, 62. 12, 10, 24. Lamentatio autem Æschinis de Thebis c. 49, contra Ctesiphontem, Νομισατε ὄραν ἀλισκομένην τὴν πόλιν, τειχῶν κατασκαφῆς, ἐμπρήσεις οἰκιῶν, &c.

169. *extra organum*] Vid. supra f. 40.

169. *amaritudinis*] Πικροφασίαν

dederunt: supra modum ac pene naturam vocis humanæ acerba: *Quin compefcitis vocem iflam, indicem ftultitiæ, tef- tem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa parte prima eft, *Quin compefcitis*. Epilogus, fi enumera- 170 tionem rerum habet^s, defiderat quamdam conciforum continuationem; fi^t ad concitandos iudices eft accommo- datus, aliquid ex iis, quæ fupra dixi; fi placandos, incli- natam quamdam lenitatem; fi mifericordia commoven- dos, flexum vocis, et flebilem fuavitatem, qua præcipue franguntur animi, quæque eft maxime naturalis. Nam etiam orbos viduasque videas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic etiam fufca illa vox, 171 qualem Cicero fuiffe in Antonio dicit, mire facit^u: habet enim in fe, quod imitemur^x. Duplex eft tamen miferatio: altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demiffior. Quare, 172 etiamfi eft in illis quoque cantus obfcurior, *In cœtu vero populi Romani*; non enim hæc rixantis modo dixit: *et, Vos, Albani tumuli*; neque enim, quafi inclamaret^z, aut tefaretur^a, locutus eft: tamen infinito magis illa flexa et circumducta^b funt^c, *Me miferum, me infelicem*: et, *Quid refpondebo liberis meis?* et, *Revocare tu me in patriam potuiffi, Milo, per hos*; *ego te in eadem patria per eofdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno feftertio addicit^d, *O meum miferum acerbumque præconium*. Illa quo- 173 que mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confeflio: ut pro eodem Milone, *Sed^e finis fit: neque enim præ lacrimis jam loqui poffum*. Quæ fimilem verbis habere debent etiam pronuntiationem. Poffunt vi- 174 deri alia quoque hujus partis atque officii, *reos excitare,*

^s om. G. Jenf.   ^t fed Jenf.   ^u faciet G. Jenf.   ^x miratur G. imi-
tamur Jenf.   ^z inclinaret G.   ^a detefaretur G. Jenf.   ^b circumdata
Jenf.   ^c om. G. Jenf.   ^d adjicit Jenf.   ^e Si il.

appellat Turnebianus, nescio unde. Verba Ciceronis ad tumultuantem et fuclamantem fibi plebem funt ex Orat. pro Rabir. Perduell. c. 6, et ita hodie leguntur, *Quin continetis vocem, indicem ftultitiæ veftræ, tef- tem paucitatis*.

171. Cicero dicit] In Bruto c. 38, *In Antonio vox permanens, ve- rum fubrauca natura: fed hoc vitium huic uni in borum convertibat. De damnatione Philodami f. 162.*

In cœtu, et Vos, Albani f. 167. Me miferum pro Milon. 37. Bona C. Rabirii Orat. pro illo (Poftumo) c. 17, ubi non uno feftertio fed nummo legitur: potefit Fabius ex memoria citaffe locum. Interim bona eft Turnebiana obfervatio a Burmanno etiam probata, nummi vocem folere in tali re adjici, ne non feftertius intelligatur, fed feftertium.

pueros attollere, propinquos producere, vestes laniare: sed suo loco dicta sunt. Et quia in partibus caussæ^f etiam g aliis est varietas, satis apparet, accommodandam sententiis ipsis pronuntiationem, sicut ostendimus. Sed verbis quoque, quod novissime dixeram, non semper, sed aliquando.

175 An non hæc, *Misellus et pauperculus*, submissa atque contracta? *Fortis, et vebemens, et latro*, erecta et concitata voce dicenda^h sunt? Accedit enim vis et proprietas rebus tali adstipulatione: quæ nisi adsit, aliud vox, aliud ani-

176 mus ostendat. Quid? quod eadem verba mutata pronuntiatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur,

Tu mihi quodcumque hoc regni.

et,

Cantando tu illum?

et,

Tune ille Æneas?

et,

Meque timoris

Argue tu, Drance.

Et ne morer, intra se quisque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verset: verum esse, quod dicimus, sciet. Unum jam his adjiciendum est, cum præcipue in actione spectetur decorum, sæpe aliud alios decere. Est enim latens quædam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum est, *caput esse artis, decereⁱ quod facias*; ita id neque sine arte esse, neque totum arte tradi 178 potest^k. In quibusdam virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipsa delectant. Maximos actores^l comœdiarum, Demetrium et Stratoclem^m, placere diversis virtutibus vidimusⁿ. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, servosque, et matronas, et graves anus optime: alter acres senes, callidos servos,

^f caussæ talis est G.   ^g et Jenf.   ^h dicendum est G. Jenf.   ⁱ dicere Jenf.   ^k Vid. leg. posse.   ^l auctores id.   ^m Stratoclea G. Stratoclen Jenf.   ⁿ videmus G.

174. *suo loco dicta*] Supra 6, 1, 30.

176. *Tu mihi quodcumque*] Virg. Æn. 1, 78. *Cantando* Ecl. 3, 25. *Tune ille Æn.* 1, 617. *Meque timoris* Æn. 11, 383.

177. *caput esse artis*] Cic. de Orat. 1, 29, *Kolcium sæpe audio dicere, Caput esse artis decere; quod tamen unum id esse, quod tradi arte non possit.*

parasitos, lenones, et omnia agitatoria melius. Fuit °
 enim natura diversa. Nam vox quoque Demetrii jucun- 179
 dior, illius acrior erat. Annotandæ magis proprietates,
 quæ transferri non poterant, manus jactare, et dulces ex-
 clamations theatri causâ p producere, et ingrediendo
 ventum concipere veste, et nonnumquam dextro q latere
 facere gestus: quod neminem alium præter Demetrium
 decuit: namque in hæc omnia statura et mira specie ad-
 juvabatur r. Illum cursus, et agilitas, et vel parum con- 180
 veniens personæ risus, (quem non ignarus rationis populo
 dabat) et contracta etiam cervicula s. Quidquid horum
 alter fecisset, fœdissimum videretur. Quare norit se quif-
 que, nec tantum ex communibus præceptis, sed etiam ex
 natura sua capiat consilium formandæ actionis. Neque 181
 illud tamen est nefas, ut t aliquem vel omnia vel plurima
 deceant u. Hujus quoque loci clausula sit eadem, necesse
 est, quæ ceterorum est, regnare maxime modum. v Non
 enim comœdum esse, sed oratorem volo. Quare neque in
 gestu persequemur omnes argutias, nec in loquendo dis-
 tinctionibus, temporibus, affectionibus x moleste utemur.
 Ut si sit in scena dicendum, 182

*Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
 Cum arcessor ultro? an potius ita me comparem,
 Non per peti meretricum contumelias?*

Hic enim y dubitationis moras, vocis flexus, varias manus,
 diversos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit, nec
 vult nimium esse condita z. Actione enim constat, non
 imitatione. Quare non immerito reprehenditur pronun- 183
 tiatio vultuosa, et gesticulationibus molesta, et vocis mu-

° sunt G.

p eam Jenf.

q dextra Jenf.

r admirabatur G.

s cervicalia G.

t vel G.

u decent Jenf.

x affectionibus Jenf.

y est inf. Jenf.

z condita id.

179. *ventum concipere veste*] Opportune hic adscripsit Burmannus Ovid. Art. 3, 301,

*Hæc movet arte latus, tunicisque
 fluentibus auras*

*Excipit, extensos fertque superba
 pedes.*

181. *Neque—nefas*] H. e. non est ἐκ τῶν ἀδυνάτων, non superat vires naturæ et vim ingenii; vid. ad 10, 2, 5.

181. *temporibus, affectionibus*] *Tempora* intelligo moras et intervalla. *Affectiones* autem ipsas animi mutationes in quantum flexu vocis declarari quodammodo possunt.

183. *vultuosa*] In qua vultus nimis magnæ sunt partes, ut *clamosus* est, qui nimis clamat. Sic etiam Cic. Oratore 18, *Vultus—quantam offert tum dignitatem,*

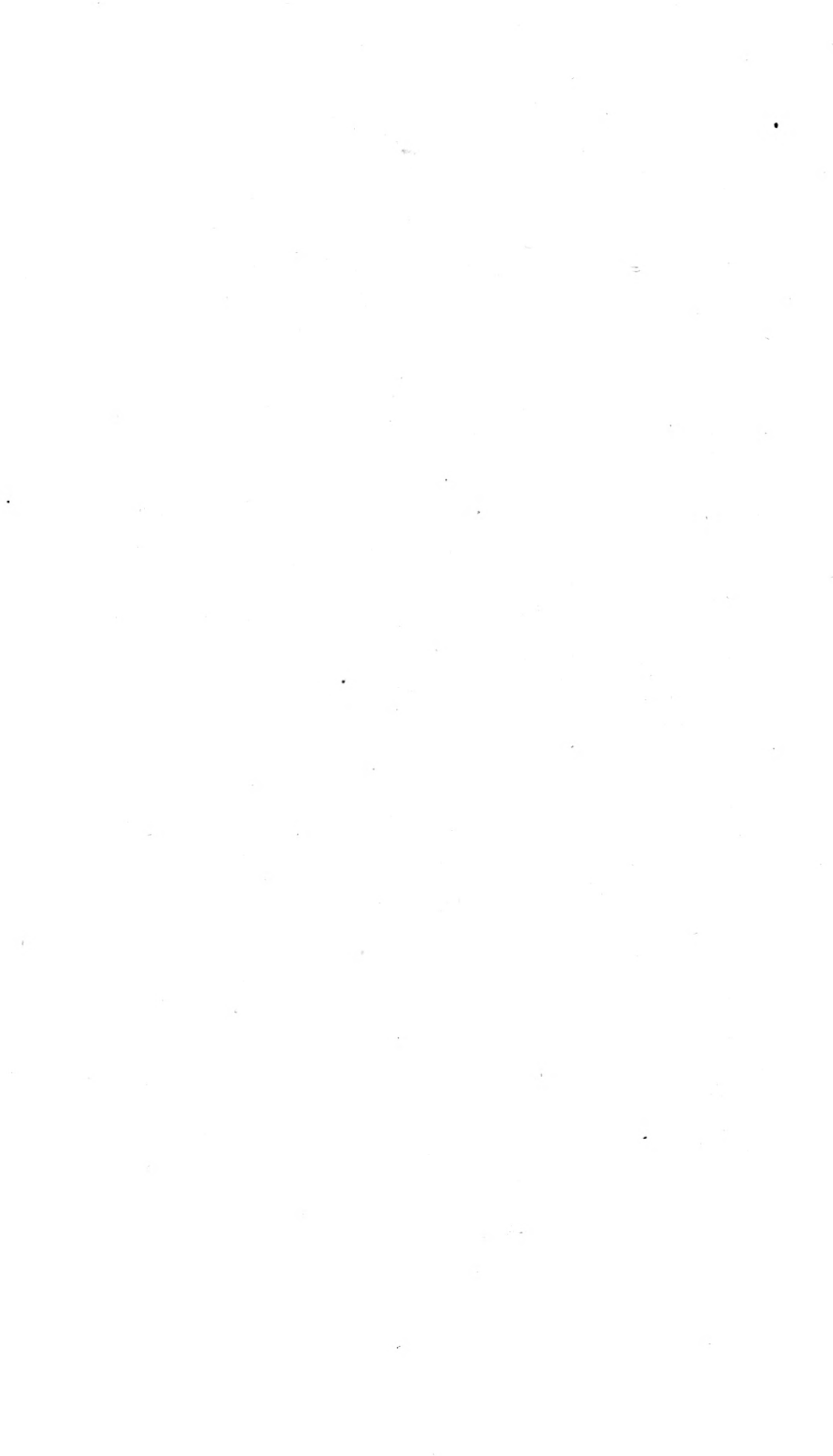
tationibus resultans. Nec inutiliter ex Græcis veteres transfulerunt, quod ab his sumtum Lenas Popilius posuit, esse *banc inotiosam*^a *actionem*. Optime igitur idem, qui omnia, Cicero præceperat, quæ supra ex oratore posui: quibus similia in Bruto de Marco Antonio dicit. Sed jam recepta est actio paullo agitatior, et^b exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

^a inotiosam G. mocosam *i. e. μωκώδη* *gesticulatorem* legi vult Salmas. ad Trebell. Pollion. Gallien. c. 8. injocosam Voss. 1 et 3. ^b etiam Jenf.

tum venustatem! in quo cum effeceris, ne quid ineptum, aut vultuosum sit &c.

183. *inotiosam*] ἄσχελον et Πολυάσχελον hoc sensu dicunt Græci pro nimis negotioso in re non necessaria; ut in Philopatride Luciano sub fin. ἢ πολυάσχελος μαθηματικῆ ponitur, de divinatoriis artibus.

184. *supra ex oratore*] Respicit, puto, l. 122. In Bruto de M. Antonio c. 38, *Gestus erat non verba exprimens, sed cum sententiis congruens: manus, humeri, latera, supplexio pedis, stans, incessus, omnisque motus, cum verbis sententiisque consentiens.*

M. FABII QUINCTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBER DUODECIMUS.

PROŒMIUM.

VENTUM est ad partem operis destinati longe gravissimam. Cujus equidem onus si tantum opinione prima concipere potuissim, quanto me premi ferens sentio, maturius consuluissim vires meas. Sed initio pudor omitendi, quæ promiseram, tenuit: mox, quamquam per singulas prope^a partes labor cresceret, ne perderem, quæ jam effecta erant, per omnes difficultates animo me sustentavi. Quare nunc quoque, licet major^b quam unquam moles premat, tamen prospicienti finem mihi confitutum est vel deficere potius, quam desperare. Fefellit autem, quod initium a parvis ceperamus: mox **VELUT** aura sollicitante provecti longius, dum tantum nota illa, et plerisque artium scriptoribus tractata præcipimus, nec adhuc a litore procul videbamur, et multos circa³ velut iisdem se ventis credere ausos habebamus. Jam cum eloquendi rationem novissime repertam, paucissimisque tentatam ingressi sumus, rarus^d, qui jam procul a portu recessisset, reperiebatur^e. Postquam vero nobis ille, quem instituebamus, orator, a dicendi magistris dimissus,

^a quoque Jenf.   ^b majori q. u. mole premar *id.*   ^c Jam—tenta. *om.*
G. et pergit tam ingressi sumus.   ^d raris quæ Jenf. *Vid. leg. rarus qui tam procul—reperieb.*   ^e rapiebatur *id.*

1. *ne perderem*] *Sic ne perdidit, non cessat perdere lusor.* Sed tu quidem laboris tui nihil perdidisti, Fabi; utinam tuis divitiis

frenue porro utatur posteritas, quominus illis pereat tuæ fructus industriae.

aut suo jam impetu fertur, aut majora sibi auxilia ex ipsis sapientiæ penetralibus petit: quam in altum fimus^f ablati, sentire cœpimus. Nunc *cælum undique et undique pontus*. Unum modo in illa immensa vastitate cernere videmur ⁴ M. Tullium, qui tamen ipse, quamvis tanta atque ita instructa nave hoc mare ingressus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipso demum genere dicendi, quo sit ufurus perfectus orator, fatis habet dicere. At nostra temeritas etiam mores ei conabitur dare, et assignabit officia. Ita nec antecedentem consequi possumus, et longius eundem est, ut res feret. Probabilis tamen cupiditas honestorum, et vel^g tutioris audaciæ est tentare, quibus paratior venia est.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem instituimus^h, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus*. Verum id, quod ille posuit prius, etiamⁱ ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus*. Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia^l; sed nos quoque ipsi, qui pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati sumus, pessime mereamur de rebus humanis, si latroni comparemus hæc arma, non militi. Quid de nobis ² loquor? Rerum ipsa natura in eo, quod^m præcipue indulgisseⁿ homini videtur, quoque nos a^o ceteris animalibus separasse, non parens, sed noverca fuerit, si facultatem dicendi, sociam scelerum, adversam innocentiae, hostem ve-

^f fimus G. Jenf.   ^g om. G. Jenf.   ^h constituimus Jenf.   ⁱ et id.
^l eloq. nosque ipsi G. Jenf.   ^m quo Jenf.   ⁿ indulgisset G.   ^o om. G.

3. *cælum undique*] Præsidium ex hoc loco petitur Virgilio *Æn.* 5, 9, ubi quidam libri hanc lectionem habere dicuntur; alii, *maria undique, et undique cælum*. Si MSS. Virgilio repugnent huic lectioni, nolim Fabio solo auctore eam tueri. Potest enim ille memoria falsus esse, potest alium alterius locum respexisse: ut adeo non magis liceat Virgilium inde emendare, quam Ovidianum illud *Trist.* 1, 2, 23, *Nihil est nisi pontus et ær*.

4. *inhibetque remos*] Laudat de hac formula Burmannus Gronovium *Obf.* 4, 26, qui *remis* legendum censet, et persuadet, si recte

locutus est Fabius; nec enim *remos inhibent* nautæ in hoc actu, sed *remis* agitandis contrario motu, *navem inhibent*, ne versus proram pergat, sed retro eat in puppim; vel, ut sic appellat, et statim solvendo parata sit; vel, ut paulatim retrocedat fuga honestiore; vel, ut impetum capiat denique. Sed copiosissime ista magnus vir, Gronovius.

I, 1. a M. Catone] Cujus finitionem invertebat Herennius Senecio in *Regulum* dicens, *Est vir malus, dicendi imperitus*, apud *Plin.* *Ep.* 4, 7, 5.

ritatis invenit. Mutos enim^p nasci, et egere omni ratione satius fuisset, quam providentiæ munera in mutam perniciem convertere. Longius tendit hoc iudicium meum. Neque enim tantum id dico, eum, qui fit orator, *virum bonum esse oportere*: sed ne futurum quidem oratorem, nisi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam concesseris iis, qui, proposita honestorum ac turpium via, pejorem sequi malint^q; neque prudentiam iis^r, qui in gravissimas frequenter legum, semper vero malæ conscientiæ, pœnas a semet ipsis improvise rerum exitu induantur. Quod si NEMINEM *malum esse, nisi stultum eundem*, non modo a sapientibus dicitur, sed vulgo quoque semper est creditum: certe non fiet umquam stultus, orator. Adde quod ne studio quidem operis pulcherrimi vacare mens, nisi omnibus vitiis libera, potest: primum quod in eodem pectore nullum est honestorum turpiumque consortium: et cogitare optima simul ac deterrima non magis est unius animi, quam ejusdem hominis bonum esse ac malum. Tum illa quoque ex causâ, quod mentem tantæ rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa carentibus, curis oportet. Ita demum enim libera, ac tota, nulla distringente atque alio ducente causâ, spectabit id solum, ad quod accingitur. Quod si agrorum^s nimia cura, et sollicitior rei familiaris diligentia, et venandi voluptas, et dati spectaculis dies, multum studiis auferunt; (huic enim rei perit tempus, quodcumque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentissimæ cogitationes somnos etiam ipsos, et illa per quietem visa perturbant^t. NIHIL est enim tam^u occupatum, tam multiforme, tot ac tam variis affectibus concisum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum insidiatur, spe^v, curis, labore distringitur^x: et jam, cum sceleris compos fuerit, sollicitudine, pœnitentia, pœnarum omnium expectatione torquetur. Quis inter hæc literis, aut ulli bonæ arti locus^z? Non hercle magis, quam frugibus in^a terra sentibus ac rubis occupata. Age, non ad perferendos studiorum labores necessaria frugalitas? Quid ergo ex libidine ac^b luxuria spei? Non præcipue acuit ad cupiditatem literarum amor laudis^c? Num igitur malis esse laudem curæ putamus?

^p etiam G.   ^q malunt Jenf.   ^r cum in graviss. G. cum graviss. Jenf.
^s corporum de Regii conjectura quædam edit.   ^t perturbant Jenf.   ^u om. G.
^v præ G. Jenf.   ^x distinguitur G.   ^z cultus Jenf.   ^a interea Jenf.
^b aut id.   ^c claudum G.

Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu æqui bonique consistere? Dicitne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut maximam partem quæstionis eximam^d, demus id, quod nullo modo fieri potest, idem ingenii, studii, doctrinæ, pessimo atque optimo viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur umquam malus idem homo, et perfectus orator. Non enim perfectum est^e quidquam, quo melius est aliud. Sed, ne more Socraticorum nobismet ipsi^f responsum finxisse videamur, sit aliquis adeo contra veritatem obstinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, studio, doctrina præditum, nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Convincamus hujus quoque amenitiam. Nam hoc certe nemo dubitabit, omnem oratorem id agere, ut judici, quæ proposita fuerint, vera et honesta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir persuadebit, an malus? Bonus quidem et dicet^g sæpius vera atque honesta. Sed etiam si quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, potest) falso hæc affirmare conabitur, majore cum fide necesse est audiatur. At malis hominibus ex contemptu^h opinionis, et ignorantia recti, nonnumquam excidit ipsaⁱ simulatio. Inde immodeste proponunt, sine pudore affirmant. Sequitur in iis, quæ certum est effici non posse, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam sicut in vita, ita in causis quoque, spes improbas habent^l. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides desit, videaturque talis advocatus, malæ causæ argumentum^m. Nunc de iis dicendum est, quæ mihi quasi conspiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demosthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna responfi invidia subeunda est, mitigandæ sunt prius

^d eximiam Jenf.   ^e om. G.   ^f ipfis Jenf.   ^g dicit G.   ^h conceptu Jenf.   ⁱ illa G.   ^l habet G.   ^m augmentum Jenf.

10. *more Socraticorum*] Cum enim tota illorum, nempe Platonis, Æschinis, Xenophontis philosophandi scribendique ratio insit in dialogis, in quibus auditor a doctore paulatim circumvenitur quasi et redigitur ad incitas; necesse est

eas dari responsiones auditori, e quibus laquei deinde ad ipsum irrendum componi possint.

12. *ex contemptu opinionis*] Quia parum pensi habent, quid alii homines de se existiment.

- 15 aures. Mihi enim nec *Demosthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quæ in eum ab inimicis congeſta ſunt, credam; cum et pulcherrima ejusⁿ in re-
 16 publica conſilia, et finem vitæ clarum legam^o. Nec *Marco Tullio* deſuiſſe video in ulla parte civis optimi voluntatem. Teſtimonio eſt actus^p nobiliſſime conſulatus; integerrime provincia adminiſtrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quæ in ætatem^q ejus graviſſima inciderunt, neque ſpe neque metu declinatus animus, quo minus optimis ſe partibus, id eſt, reipublicæ, jungeret.
 17 Parum fortis videtur quibuſdam: quibus optime reſpondit ipſe, *non ſe timidum in ſuſcipiendis, ſed in providendis periculis*: quod probavit morte quoque ipſa, quam
 18 præſtantiſſimo^r ſuſcepit animo. Quod ſi deſuit his viris ſumma virtus: ſic, quærentibus, An oratores fuerint? reſpondebo, quo modo Stoici, ſi interrogentur^s, an ſapiens Zeno, an Cleanthes, an Chryſippus? ^t reſpondeant, Magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod na-

ⁿ ejus reip. G. Jenf.   ^o virum G.   ^p auctus G.   ^q ætate G. Jenf.
^r præſentiffimo malit cum *Francio Burmannus*.   ^s interrogarentur G. Jenf.
^t qui inf. G. ipſi inf. Jenf.

15. *tam gravi morum invidia*] Quam facit illi in Oratione contra Cteſiphontem, vel ipſum potius, *Æſchines*. *Finem vitæ* Plutarchus in vita longiore, et ſpecioliſſime, quaſi ex Macedonicis quibuſdam Antipatri commentariis, enarrat auctor encomii *Demosthenis*, quod inter *Lucianea* habetur. Totum illud encomium maximum nobis et optimum virum deſcribit.

16. *vigintiviratus*] Agro Campano dividendo; quam rem diligenter hoc ipſo etiam loco advocato declaravit, *Burmanno* etiam laudante, *Fabricius Hiſt. Cic. ad A. U. C. DCCXCV.*

17. *non ſe timidum*] Bonane fide credis hoc *Tullio*? an potius aliquem dicis *hic, Quintiliane, colorem*? At ego fateor, me plus fidei habere de ſe *Ciceroni*, cum apud *Terentiam*, cum apud *Atticum*, ſua timiditate, ſua vivendi cupiditate, omnia perſita eſſe queritur. Colleſta mihi ſunt, quando dubitare deſtos etiam viros video, ea ipſius

et aliorum teſtimonia, quibus niſi planum ſit, quod alias ſcripſi, in philoſophia, in tota vita, in ultimo ejus actu, timidum fuiſſe *Ciceronem*, (cujus ſummis virtutibus quam nihil ea re detractum cupiam, ſatis, puto, conſtat volentibus) non video, quæ fides hiſtoricæ eſſe poſſit. Sed ea hic promere et ſupra modum longum et importunum fuerit.

17. *morte quoque ipſa*] De qua *Livius, candidiſſimus omnium magnorum ingeniorum æſtimator*, apud *Senecam Suaſor. 7, Omnium adverſorum nihil ut viro dignum erat tulit, præter mortem*: et de hoc tamen etiam diſputatum inter hiſtoricos, (quod facile ita evenire potuit, cum pauci intereſſent) ſatis illa ipſa *Senecæ ſuaſoria* indicat. Certe, quin ultimo vitæ tempore varia animi inconstantis, et inter deſperationem atque ſpei alicujus reliquias miſere fluctuantis ſigna dederit, ſi quis *Plutarchum* legit, non poteſt dubitare. Sed hæc peculiari, ſi modo, libello diſputabuntur.

tura hominis summum habet, consecutos. Nam et Py-19
thagoras", non *sapientem* se, ut^v qui ante eum fuerunt,
sed *studiosum sapientiæ* vocari voluit. Ego tamen secun-
dum communem loquendi consuetudinem sæpe dixi, di-
camque, *perfectum oratorem* esse Ciceronem, ut amicos et
bonos viros, et *prudentissimos* dicimus vulgo, quorum nihil
nisi perfecte sapienti datur. Sed cum proprie, et ad le-
gem ipsam veritatis loquendum erit, eum quæram orato-
rem, quem et ille quærebat. Quamquam enim stetit²⁰
ipsum in fastigio eloquentiæ fateor, ac vix, quid adjici
potuerit^x, invenio, fortasse inventurus^z, quod^a adhuc ab-
scissurum putem fuisse, (nam fere sic docti iudicaverunt,
plurimum in eo virtutum, nonnihil fuisse vitiorum: et se
ipse multa ex illa juvenili abundantia coercuisse testatur)
tamen quando nec sapientis sibi nomen, minime sui con-
tentor, asseruit; et melius dicere, certe data longiore
vita, et^b ætate^c ad componendum securiore, potuisset:
non maligne crediderim, defuisse ei summam illam, ad
quam nemo propius accessit. Et licebat, si aliter^d senti-21
rem, fortius id et liberius defendere. An vero M. Anto-
nius *neminem a se visum eloquentem*, quod tanto minus
erat, professus est; ipse etiam M. Tullius *quærit adhuc^e*
eum, et tantum imaginatur ac fingit; ego non audeam di-

^u Pythagoram G.   ^v et Jenf.   ^x poterit id.   ^z om. G.   ^a quid
G. Jenf.   ^b om. Jenf.   ^c se G.   ^d aliud Jenf.   ^e hunc G.

19. *Pythagoras*] Notissima historia vel ex Cic. Tusc. 5, 3, *Artem quidem se scire nullam, sed esse philosophum* &c.

20. *multa coercuisse testatur*] Bruto c. 91, de Molone, *Is dedit operam (si modo id consequi potuit) ut nimis redundantes nos, et superfluentes quadam dicendi impunitate et licentia, reprimeret, et quasi extra ripas diffluentes coerceret.*

21. *Et licebat, si aliter*] H. e. Si minus honorifice sentirem de Cicerone, licebat hodie, ubi insectatores ita multos habet, ubi regnatix domus, ob partes, adhuc odit illius memoriam, fortius et liberius de illo dicere. An ita potius, quod propter perpetuam Ciceronis in hoc opere admirationem fere probabilius videtur; Licebat mihi, per Do-

mitianum, si majus quid de Cicerone sentirem, fortius defendere, et ipsum pro perfecto undiquaque oratore laudare.

21. *M. Antonius*] Cic. Orat. 5, *M. Antonius—in eo libro quem unum reliquit, disertos ait se vidisse multos, eloquentem omnino neminem.* Legenda sunt etiam reliqua hujus loci admodum ad hanc rem accommodata: et sunt per totum librum sparsa talia, quibus indicet, se formam oratoris quærere, oratorem monstrare digito vel voce non posse: vel, ut ipse loquitur c. 2, *perfectum illud quærit, quod neque oculis, neque auribus, neque ullo sensu percipi potest; cogitatione tantum et mente complectimur.* Similia ex persona Crassi de Orat. 3, 22, sq.

cere, aliquid in hac, quæ superest, æternitate inveniri
 22 posse, eo, quod fuerit, perfectius? Transeo illos, qui Ci-
 ceroni ac Demostheni ne in eloquentia quidem satis tri-
 buunt: quamquam neque ipsi Ciceroni Demosthenes vi-
 deatur satis esse perfectus, quem *dormitare* interim dicit;
 nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compositionem il-
 lius etiam apud ipsum reprehendunt; nec Asinio utrique,
 qui vitia orationis ejus etiam inimice pluribus in locis in-
 23 sequuntur^f. Concedamus sane (quod minime natura
 patiat) repertum esse aliquem malum virum, summe
 disertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo.
 Nam nec omnibus, qui fuerint^g manu prompti, viri fortis
 nomen concesserim, quia sine virtute intelligi non potest
 24 fortitudo. An ei, qui ad defendendas causas advocatur,
 non est opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gra-
 tia avertat, nec metus frangat? sed proditorem, transfu-
 gam, prævaricatorem donabimus oratoris illo sacro nomi-
 ne? Quod si mediocribus etiam patronis convenit hæc, quæ
 vulgo dicitur, *bonitas*: cur non orator ille, qui nondum
 fuit, sed potest esse, tam sit moribus, quam dicendi virtute

^f conseq. Jenf.

^g fuerunt G.

21. *in hac æternitate*] Non ab-
 surde ita argumentari licet: cum
 observata sint ea incrementa artium
 successione sæculorum, quæ prædi-
 cere vel imaginari nemo facile ausus
 esset; credibile est, futuram etiam
 ætatem adjecturam aliquid illis,
 quæ summa nunc putantur. Quan-
 quam causæ supervenire externæ
 possunt, quæ illum quasi gradum et
 progressum impediunt, ut v. g. pe-
 rierat ex rebus eloquentia; et licet
 ad aliquam scribendi facultatem re-
 ditus factus sit; nescio, an ea, quæ
 proprie vocatur eloquentia et vis
 dicendi, unquam locum suum splen-
 doremque sit recuperatura: contra
 in physicis mathematicisque artibus
 ille gradus factus est, ut admiraturi
 sint, si redeant antiqui illi ingenio-
 sissimi homines &c. Quod autem
æternitatem Fabius appellat, a re-
 cepta tum sentiendi inter gentiles
 tum loquendi ratione profectum est.

22. *Demosthenes—dormitare*] Vid.
 quæ monemus ad 10, 1, 24. Utrum

perit locus, ubi de Demosthene hoc
 verbo usus est? An Fabius, qui
 l. c. *dormitandi* verbo per occasio-
 nem Homeri usus fuerat, eoque
 complexus Demosthenem, memoria
 labitur?

22. *Bruto Calvoque*] Dial. de
 Oratt. 18, *Legisti utique et Calvi
 et Brui ad Ciceronem missas episto-
 las, ex quibus facile est deprehen-
 dere, Calvum quidem Ciceroni vi-
 sum exsanguem et attritum, Brutum
 autem otiosum atque disjunctum:
 rursumque Ciceronem a Calvo qui-
 dem male audivisse tanquam solu-
 tum et enervecem; a Bruto autem,
 ut ipsius verbis utar, fractum atque
 elumbem. Si me interrogas, omnes
 mihi (Aper loquitur) videntur ve-
 rum dixisse.* Add. 12, 10, 12. sq.

22. *Asinio utrique*] Patri et fi-
 lio, quorum hic *de comparatione
 patris et Ciceronis libros* edidit lec-
 tos Plinio epist. 7, 4, 4, et refuta-
 tos a Claudio Imp. teste Sueton.
 c. 41. Add. Gell. 17, 1.

perfectus? Non enim forensam quamdam instituimus 25
operam, nec mercenariam vocem, nec (ut asperioribus
verbis parcamus) non inutilem sane litium advocatum,
quem denique *causfidicum* vulgo vocant; sed virum, cum
ingenii natura præstantem, tum vero tot pulcherrimas ar-
tes penitus mente complexum, datum tandem rebus hu-
manis, qualem nulla antea vetustas cognoverit, singula-
rem, perfectumque undique, optima^h sentientem, optime-
que dicentem. In hoc quota pars erit, quod aut inno- 26
centes tuebitur, aut improborum scelera compescet, aut
in pecuniariis quæstionibus veritati contra calumniam
aderitⁱ? Summus ille quidem in his quoque operibus
fuerit, sed in majoribus clarius elucebit, cum regenda fe-
natus consilia, et popularis error ad meliora ducendus.
An non talem quemdam videtur finxisse Virgilius, quem 27
in feditione vulgi, jam faces et saxa jaculantis, moderato-
rem dedit^l?

*Tum pietate gravem ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisque auribus adstant.*

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, post hæc adje-
cit *dicendi peritum*,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

^m Quid? non in bellis quoque idem ille vir, quem insti- 28
tuimus, si sit ad prælium miles cohortandus, ex mediis
sapientiæ præceptis orationem trahet? Nam quomodo
pugnam ineuntibus, tot simul metus laboris, doloris, po-
stremo mortis ipsius exciderintⁿ, nisi in eorum locum pie-
tas, et fortitudo, et honesti præsens^o imago successerit?
Quæ certe melius persuadebit aliis, qui prius persuaserit 29
sibi. *PRODIT* enim se, quamlibet^p custodiatur, simula-
tio: nec umquam tanta fuerit eloquendi^q facultas, ut
non titubet ac hæreat, quoties ab animo verba dissentiant.
Vir autem malus aliud dicat^r necesse est, quam sentit^s.
Bonos^t numquam honestus sermo deficiet, numquam re- 30

^h optime G.   ⁱ addiderit Jenf.   ^l animi G. Jenf.   ^m Et inf. Jenf.
ⁿ exciderent Jenf.   ^o patris Jenf. ex *compendio pris et pns.*   ^p quantum
libet G. *glossa.*   ^q loquendi G.   ^r dicit G.   ^s sentiet Jenf.   ^t Bo-
nis id.

25. *forensam—operam*] Ut sæ-
pissime apud rusticos meos ponuntur
operæ pro hominibus vel mercede,

vel servitutis necessitate opus facien-
tibus.

27. *Tum pietate*] *ÆN.* I, 148.

rum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio : quæ etiam si lenociniis destituta sit, fatis tamen natura sua ornatur : NEC quidquam non diserte, quod
 31 honeste, dicitur. Quare, juvenus, imo omnis ætās (NE-
 QUE enim rectæ voluntati ferum est tempus ullum) totis
 mentibus huc tendamus, in hoc^u elaboremus : forsitan et
 consummare contingat. Nam si natura non prohibet, et
 esse virum bonum, et esse dicendi peritum : cur non ali-
 quis etiam unus utrumque consequi possit ? cur autem
 32 non se quisque speret fore illum aliquem ? Ad quod si
 vires ingenii non suffecerint, tamen ad quem usque mo-
 dum procefferimus, meliores erimus ex utroque. Hoc
 certe prorsus^x eximatur animo, rerum pulcherrimam elo-
 quentiam cum vitiis mentis posse misceri. Facultas di-
 cendi, si in malos incidit, et ipsa judicanda est malum :
 33 pejores enim illos facit, quibus contingit^z. Videor mihi
 audire quosdam (nec enim deerunt unquam, qui disertum
 esse, quam boni, malint) illa dicentes : Quid ergo tantum
 est artis in eloquentia ? cur tu de coloribus, et difficilium
 causarum defensione^a, nonnihil etiam de confesso lo-
 quutus es, nisi aliquando vis et facultas dicendi expugnat
 ipsam veritatem ? Bonus enim vir non agit nisi bonas
 causas : eas porro etiam sine doctrina fatis per se tuetur
 34 veritas ipsa. Quibus ego, cum^b de meo primum opere
 respondero, etiam pro boni viri officio, si quando cum ad
 defensionem nocentium ratio duxerit^c, satisfaciam. Per-
 tractare^d enim, quo modo aut^e pro falsis, aut etiam^f pro
 injustis aliquando dicatur, non est inutile, vel propter hoc
 solum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus :
 quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota,
 35 quæ nocent, fuerint. Neque enim Academici, cum in
 utranque differunt^g partem, non secundum alteram^h vi-
 vunt : neque Carneades ille, qui Romæ audiente Censorio
 Catone non minoribus viribus contra justitiam dicitur dif-
 feruisse, quam pridie pro justitia dixerat, injustus ipse vir

^u hac G. Jenf.   ^x procul exim. animorum pulch. iid.   ^z contigit G.
^a defensionibus G.   ^v non G.   ^c dixerit G.   ^d Protractare Jenf.
^e etiam Jenf.   ^f om. G. Jenf.   ^g dixerunt Jenf.   ^h naturam G.

35. *Carneades ille*] Rem copiose narrat Plut. in Caton. maj. p. 639. H. Steph. Breviter Plinius 7, 30, s. 31, *Cato Censorius, in illa nobili trium sapientiæ procerum ab*

Athenis legatione, quam primum legatos eos censuit dimittendos : quoniam illo viro argumentante, quid veri esset haud facile discerni posset.

fuit. Verum et, *virtus* quid sit, adversa ei *malitia* detegit: et *æquitas* fit ex *iniqui* contemplatione manifestior, et plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori sic esse adversariorum nota consilia, ut hostium imperatori. Verum et illud, quod prima propositione durum videtur, 36 potest afferre ratio, ut *vir bonus* in defensione causæ velit auferre aliquando judici veritatem. Quod si quis a me proponi mirabitur, (quamquam non est hæc mea proprie sententia, sed eorum, quos gravissimos sapientiæ magistros ætas vetus credidit) sic judicetⁱ, pleraque esse, quæ non tam factis, quam causis eorum, vel honesta fiant, vel turpia. Nam si *hominem occidere*, sæpe^l *virtus*, *liberos necare*, 37 nonnumquam pulcherrimum est; asperiora quædam adhuc dictu, si communis utilitas exegerit, facere conceditur; ne hoc quidem nudum^m est intuendum, qualem causam *vir bonus*, sed etiam quare, et qua mente, defendatⁿ. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod 38 Stoicorum quoque asperrimi consententur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat, et quidem nonnumquam levioribus causis: ut in pueris ægrotantibus, utilitatis eorum gratia multa fingimus, multa non facturi promittimus: nedum si ab homine occidendo graf- 39 fator avertendus sit, aut hostis pro salute patriæ fallendus: ut hoc, quod alias in servis quoque reprehendendum est, sit alias in ipso sapiente laudandum. Id si constiterit, multa jam video posse evenire, propter quæ orator bene suscipiat tale causæ genus, quale, remota ratione honesta, non suscepisset^o. Nec hoc dico, quia severiores sequi 40 placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tamen si^p non mediocris hæsitatio est, hinc *justitiæ* proposita imagine, inde *pietatis*: non nihil dubii relinquamus. Sit aliquis insidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne salvum eum nollet^q is, qui a nobis finitur, orator? an, si tuendum suscepit, non tam falsis defendet, quam qui apud iudices malam causam tuetur? Quid si quædam 41 bene facta damnaturus est iudex, nisi ea non esse facta convicerimus^r: non vel hoc modo servabit orator non in-

ⁱ judicent G.   ^l sæpe virtus om. G.   ^m nondum Jenf.   ⁿ defendit G.   ^o recep. G.   ^p tamen si med. G.   ^q nolet G. Jenf.   ^r convinceremus G.

37. *liberos necare* — *pulcherrimum*] Ut in Junio Bruto Cos. ut in Manlio.

38. *ut mendacium dicat*] Quibus

non contradicunt nisi in verbo, qui *mendacium* appellandum negant, cum bono consilio dissimulatur veritas, falsum dicitur.

nocentem modo, sed etiam ^s laudabilem civem? Quid si quaedam iusta natura, sed conditione temporum inutilia civitati sciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, sed malis artibus simili? At hoc nemo dubitabit, quin ^t, si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum ^u conceditur, salvos esse eos magis e republica sit, quam puniri. Si liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui ^x vera obijciuntur, non id aget, ut salvus sit? Da nunc, ut crimine manifesto prematur dux bonus, et sine quo vincere honeste civitas non possit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum ^z, et alioqui malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat ducem, imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: atque id ^a mirantibus quibusdam respondit, *A cive se spoliari malle, quam ab hoste venire.* Ita hic, si fuisset orator, non defendisset eundem Rufinum ^b vel manifesti peculatus reum? Multa dici possunt ^c similia, sed vel unum ex his quodlibet sufficit. Non enim hoc agimus, ut istud illi, quem formamus, viro saepe sit faciendum: sed ut, si talis coegerit ratio, sit tamen vera finitio, *oratorem esse virum bonum, dicendi peritum.* Praecipere vero ac discere quomodo etiam probatione difficilia tractentur, necessarium ^d est. Nam frequenter etiam optimae causae similes sunt malis, et innocens reus multis veri similibus premitur: quo fit, ut eadem actionis ratione sit defendendus, qua, si nocens esset. Jam innumerabilia sunt bonis causis malisque communia, *testes, literae, suspiciones, opiniones.* Non aliter autem ^e veri similia, quam vera, et confirmantur, et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur ^f oratio, manente honesta voluntate.

II. Quando igitur orator est *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non potest; virtus, etiam si quosdam impetus ex natura sumit, tamen perficienda doctrina est: *mores* ante omnia oratori studiis erunt excolendi, atque

^s om. Jenf.   ^t quando id.   ^u om. G.   ^x cum G. Jenf.   ^z Rufum, et aliquando mal. Jenf.   ^a admir. G. Jenf.   ^b Rufum Jenf.   ^c posset id.   ^d necesse G. Jenf.   ^e om. G.   ^f flectatur G.

43. Fabricius Cornelium] Cic. de Orat. 2, 66, Cum C. Fabricio P. Cornelius, homo, ut existimabatur, avarus et furax, sed egregie fortis, et bonus imperator, gratias ageret, quod se homo inimicus consu-

lem fecisset, bello praesertim magno et gravi: Nihil est, quod mihi gratias agas, inquit, si malui compilari, quam venire. Narrat etiam Gellius 4, 8.

omnis honesti justique disciplina pertractanda, sine qua nemo nec vir bonus esse, nec dicendi peritus potest. Nisi ² forte accedamus iis, qui natura constare mores, et nihil adjuvari disciplina putant: scilicet, ut ea quidem, quæ manu fiunt, atque eorum etiam contentissima, confiteantur egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet ^g, daturus est, obviam et illaboratam, tantum quia nati ^h finius ⁱ, habeamus. Abstinentis erit, qui id ^l ipsum, quid sit abstinentia, ³ ignorarit ^m? Et fortis, qui metus doloris, mortis, superstitionis, nulla ratione purgaverit? Et justus, qui æqui bonique tractatum, qui leges, quæ natura sunt omnibus datæ, quæque propriæ populis et gentibus constitutæ, non eruditore ⁿ aliquo sermone tractaverit? O quam istud parum putant, quibus tam ^o facile videtur! Sed hoc transeo, ⁴ de quo neminem, qui literas vel primis, ut aiunt, labris degustarit, dubitaturum puto: ad illud sequens revertar, ne dicendi quidem satis peritum fore, qui non et naturæ vim omnem penitus perspexerit, et mores præceptis ac ratione formarit. Neque enim frustra in tertio de Oratore ⁵ libro L. Crassus cuncta, quæ *de æquo, justo, vero, bono*, deque iis, quæ sunt contra posita, dicuntur, propria esse oratoris affirmat: ac philosophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non suis. Idem tamen confitetur, ea jam esse a philosophia petenda, videlicet quia magis hæc illi videtur in possessione earum rerum fuisse. Hinc etiam illud est, quod Cicero pluribus libris et epistolis testatur, dicendi facultatem ex intimis sapientiæ ^p fontibus fluere: ideoque aliquamdiu præceptores eosdem fuisse morum atque dicendi. Quapropter hæc exhortatio

^g accedat Jenf.   ^h nati id.   ⁱ finius G. Jenf.   ^l id ipsum om. iid.
^m ignoraret G.   ⁿ eruditione Jenf.   ^o non Jenf.   ^p scientiæ G.

II, 2. *mores*—*nihil adjuvari disciplina*] Est hæc antiqua illa quaestio, si *διδασκῶν ἀρετή*: de qua Plato in Menone et Protagora, Æschines Socraticus dialogo hac inscriptione, Max. Tyrius diff. 17. 21. 22. In primis autem huc pertinet, et graviter sententiam Fabii confirmat aureus Plutarchi libellus *Ὅτι διδασκῶν ἡ ἀρετή*.

3. *Abstinentis*—*ignorarit?*] Sunt quidem homines vel natura, vel ne-

cessitate, vel consuetudine abstinentes, aut alia parte sibi utiles, boni et commodi reipublicæ, qui hoc ipsum quid sit? ignorant; præferendi (addetur enim et hoc) illis, si qui post acutissimas de virtute disputationes, vivunt vitia. Sed virtus, quæ imputari possit, quæ præmium mereatur, proprie non est, nisi, quid? et cur faciat? intelligentis.

5. *in tertio de Oratore*] C. 19. 27. 31. quin toto passim opere.

mea non eo pertinet, ut esse oratorem philosophum velim, quando non alia vitæ secta longius a civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris recessit. Nam quis philosophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in ipsa, quam maxime plerique præcipiunt, reipublicæ administratione versatus est⁹? Atque ego illum, quem instituo^r, Romanum quemdam velim esse sapientem, qui non secretis disputationibus, sed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat. Sed quia deserta ab iis, qui se ad eloquentiam contulerunt, studia sapientiæ, non jam in actu suo atque in hac fori luce versantur, sed in porticus et gymnasia primum, mox in conventus scholarum recesserunt, id quod est oratori necessarium, nec a dicendi præceptoribus traditur, ab iis petere nimirum necesse est, apud quos remansit. Evolvendi penitus auctores, qui de *virtute* præcipiunt, ut oratoris vita cum scientia divinarum rerum sit humanarumque conjuncta. Quæ ipsæ quanto majores ac pulchriores viderentur, si illas ii docerent, qui etiam eloqui præstantissime possent? Utinamque sit tempus umquam, quo perfectus aliquis (qualem optamus) orator hanc partem superbo nomine et vitiis quorumdam bona ejus corrumpentium invisam, vindicet sibi, ac, velut rebus repetitis, in corpus eloquentiæ adducat. Quæ quidem cum sit in tres divisa partes, *naturalem, moralem, rationalem*: quæ^s tandem non est cum oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retro agamus, de ultima illa, quæ tota versatur in verbis, nemo dubitaverit, si et proprietates vocis cujusque nosse, et ambigua aperire, et perplexa discernere, et de falsis judicare, et colligere ac resolvere, quæ velis, oratoris est. Quamquam ea non tam est minute atque concise in actionibus utendum, quam in disputationibus: quia non docere modo, sed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque et viribus ac decore est opus: ut vis amnium major est altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquæ, et objectu lapillorum resultantis. Et ut palæstrici doctores illos, quos *numeros* vocant, non idcirco discentibus tra-

⁹ om. Jenf.   ^r institutum *id.*   ^s qua *id.*

6. *oratore philosophum*] Adulatur hic etiam Domitiano, *philosophos urbe Italiaque submoventi*, Sueton. c. 10.

8. *ab iis petere*] Totum hunc locum tractat etiam in proœmio universi operis f. 16. sqq.

dunt, ut his omnibus ii, qui didicerint, in ipso luctandi certamine utantur, (plus enim pondere et firmitate et spiritu agitur) sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant: ita hæc pars dialectica, sive illam dicere malimus *disputatricem*, ut est utilis sæpe et finitionibus, et comprehensionibus, et separandis, quæ sunt differentia, et resolvenda ambiguitate, et distinguendo, dividendo, illiciendo, implicando: ita si totum sibi vindicaverit in foro certamen, obstabit melioribus, et sectas ad tenuitatem suam vires ipsa^t subtilitate consumet. Itaque reperias quosdam in disputando mire callidos, cum ab illa^u cavillatione discesserint, non magis sufficere in aliquo graviore actu, quam parva quædam animalia, quæ in angustiis mobilia, campo deprehenduntur. Jam quidem pars illa *moralis*, quæ dicitur *Etbice*, certe tota oratori^x est accommodata. Nam in tanta causarum (ut^z superioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quærantur, alia finitionibus concludantur, alia jure submoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipsa inter se concurrant, vel in diversum ambiguitate ducantur: nulla fere dici potest, cujus non parte in aliqua tractatus æqui ac boni reperiatur^a. Plerasque vero esse quis nescit, quæ totæ in sola qualitate consistant? In consiliis vero quæ ratio suadendi est ab honesti quæstione seposita? Quid^b illa etiam pars tertia, quæ *laudandi* ac *vituperandi* officiis continetur? Nempe in tractatu recti pravique versatur. An de *justitia*, *fortitudine*, *abstinentia*, *temperantia*, *pietate*, non plurima dicet orator? sed ille vir bonus, qui hæc non vocibus tantum sibi nota atque nominibus, aurium tenus^c in usum linguæ perceperit, sed qui virtutes ipsas mente complexus, ita sentiet, nec in cogitando ita laborabit, sed, quod sciet, vere dicet. Cum sit^d autem omnis generalis quæstio speciali potentior, quia universo pars continetur, non utique accedit parti, quod universum est: profecto nemo dubitabit, generales quæstiones in illo maxime studiorum more versatas. Jam vero cum sint multa propriis brevibusque comprehensionibus finienda, unde etiam status causarum dicitur *fnitivus*: nonne ad id

^t ipsam Jenf.   ^u vero G. Jenf.   ^x oratoris est. Nam *iid.*   ^z in G.
^a reperiuntur Jenf.   ^b Quin *id.*   ^c tenuis G.   ^d *om.* G. Jenf.

13. *illiciendo*] Quasi in retia quædam: interrogationibus nempe, quæ nihil ad rem facere videntur,

invitare et prolicere eum ad quædam responsa, quibus deinde implicetur.

quoque instrui ab iis, qui plus in hoc studii dederunt, oportet? Quid? non quæstio juris omnis, aut verborum proprietate, aut æqui disputatione, aut voluntatis conjectura continetur? quorum pars ad rationalem, pars ad
 20 moralem tractatum redundat. Ergo natura permixta est omnibus istis oratio, quæ quidem oratio est vere. Nam ignara quidem hujusce doctrinæ loquacitas erret, necesse est, ut quæ vel nullos, vel falsos duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum est ad exercitationem dicendi tanto ceteris
 21 uberior, quanto majore spiritu de divinis rebus, quam humanis loquendum est, tum illam etiam moralem, sine qua nulla esse (ut docuimus) oratio potest, totum complectitur. Nam si regitur providentia mundus, administranda
 certe bonis viris erit respublica. Si divina nostris animis origo, tendendum ad virtutem: nec voluptatibus terreni corporis ferviendum. An hæc^e non frequenter tractabit orator? Jam *de auguriis, responsis, religione*^f denique omni, de quibus maxima sæpe in senatu consilia versata sunt, non erit ei differendum, si quidem (ut nobis placet) futurus est vir civilis idem? Quæ denique intelligi saltem potest eloquentia hominis optima nescientis? Hæc si ratione manifesta non essent, exemplis tamen crederemus.
 22 Siquidem et Periclem (cujus eloquentiæ, etiam si nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quamdam incredibilem cum historici, tum etiam^g, liberrimum genus hominum, comici veteres tradunt) Anaxagoræ physici constat auditorem fuisse: et Demosthenem, principem omnium
 23 Græciæ oratorum, dedisse operam Platoni. Nam M. Tul-

^e hoc Jenf.   ^f religioni G. religioneque Jenf.   ^g om. G.

21. *si regitur providentia*] Argumentandi ratio Stoica, qua utitur etiam 3, 5, 6. it. 5, 10, 89. Propositio hic est physica. In naturali enim philosophia quæritur, *Regaturne mundus providentia?* et argumentis ex ea petitis probatur validissime.

22. *comici veteres*] Vid. supra 2, 16, 19. et infra 12, 10, 65.

22. *Anaxagoræ — auditorem*] Plut. in Pericle p. m. 280. 19. Quem etiam impietatis reum defendit; quo respexit lepidissimus mortalis Lucianus in Timone c. 10, ubi Jupiter fractum sibi ful-

men ait, cum peteret Anaxagoram, *Ἐκείνῳ μὲν δὴμαρτον, (ὑπερέσχε γὰρ αὐτῷ τὴν χεῖρα Περικλήδης) ὁ δὲ κεραιὸς κ. τ. λ.*

22. *Demosthenem — Platoni*] Plut. in vita maj. p. 1555, *Ἐρμιππος δὲ φησὶν ἀδελφοῖσι ὑπομνημασὶν ἐντυχεῖν, ἐν οἷς ἐγγράπτῳ τὸν Δημοσθένη συνομιλοῦντα Πλάτωνι, ὃ πλεῖστον εἰς τὰς λόγους ἀφελείσθαι.*

23. *M. Tullius*] Orat. 3, *Fateor me oratorem, si modo sim, aut etiam quicumque sim, non ex rhetorum officinis, sed ex Academiæ spatiis exstitisse.*—*Omnis enim ubertas et quasi juxta dicendi ducta ab illis est.*

lius, non tantum se debere scholis rhetorum, quantum Academiæ spatiis, frequenter ipse testatus est. Neque se tanta in eo umquam fudisset ubertas, si ingenium suum confecto fori, non ipsius rerum^h naturæ finibus terminasset. Verum ex hoc alia mihi quæstio exoritur, quæ facta conferre plurimum eloquentiæ possit: quamquam ea non inter multasⁱ potest esse contentio. Nam in primis²⁴ nos *Epicurus* a se ipse^l dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam^m velocissimaⁿ jubet. Neque vero *Aristippus*, summum in voluptate corporis bonum ponens, ad hunc nos laborem adhortetur^o. *Pyrrho* quidem quas in hoc opere partes habere potest, cui iudices esse, apud quos verba faciat, et reum, pro quo loquatur, et senatum, in quo sit dicenda sententia, non liquebit? *Academiam* quidam^p utilissimam credunt, quod mos in²⁵ utramque partem differendi ad exercitationem forensium causarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea præstantissimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* studio quoque se quodam oratorio jactant. Nam theses dicere exercitationis gratia fere est ab his institutum. *Stoici*, sicut copiam nitoremque eloquentiæ fere²⁶ præceptoribus suis defuisse concedant, necesse est, ita nullos aut probare acrius, aut concludere subtilius contendunt. Sed hæc inter ipsos, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione constricti, nefas ducunt a suscepta semel^q persuasione discedere. Oratori vero nihil est necesse in cuiusquam jurare leges. Majus enim est opus at-²⁷ que præstantius, ad quod ipse tendit, et cuius est velut candidatus, si quidem est futurus cum vitæ, tum etiam eloquentiæ laude perfectus. Quare in exemplum bene dicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitan-

^h om. G.   ⁱ multos Jenf.   ^l ipso G.   ^m quasi G.   ⁿ velocissime G. Jenf.   • hortetur Jenf.   ^p quidem id.   ^q demum G.

24. *Epicurus a se dimittit*] *Qui neglexerit orationis ornamenta* Cic. de Fin. 1, 5, qui etiam Brut. 35, *Epicureos minime aptum ad dicendum genus* appellat.

24. *Pyrrho*] *Artem vero impudenter negandi, et oppugnandi, quæ manifesta videntur aliis, nemo forte felicius docuerit: et sane multa suppeditabit in utramque partem disputare amanti præsidia* Sextus

Empiricus.

25. *præstantissimos—viros*] *Platonem primo ipsum, (quem audivisse modo dictum est Demosthenem) tum Carneadem, ipsumque Ciceronem.*

25. *Peripatetici*] *Quis enim vel de Oratoria arte melius scripsit Aristotele, aut Theophrasto locutus esse elegantius putatur?*

dum: moribus vero formandis quam honestissima præcepta, re&uissimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, sed tamen erit plurimus in
 28 maximis quibusque ac natura pulcherrimis^r. Nam quæ potest materia reperiri ad graviter copioseque dicendum magis abundans, quam *de virtute, de republica, de providentia, de origine animorum, de amicitia*? Hæc sunt, quibus mens pariter atque oratio infurgant: *quæ vere^s bona, quid mitiget metus, coerceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque^t cælestem*. Neque ea solum, quæ talibus disciplinis continentur, sed magis etiam, quæ sunt tradita antiquitus, dicta, ac facta præclare, et nosse, et animo semper agitare conveniet. Quæ profecto nusquam
 30 plura majoraque, quam in nostræ civitatis monumentis reperientur. An fortitudinem, justitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemptum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Græci præceptis valent, tantum Romani (quod^u est majus) exemplis. Tantumque non cognatis id^v e rebus admoneri
 31 sciet, qui non modo proximum tempus, locumque præsentem intueri satis credat, sed omnem posteritatis memoriam, spatium vitæ honestæ, et curriculum laudis existimet. Hinc mihi ille justitiæ hausus bibat, hinc sumtam libertatem in causis atque consiliis præstet. Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere et sciet, et audebit.

III. *Juris quoque civilis necessaria huic viro scientia est, et morum ac religionum ejus reipublicæ, quam capeisset. Nam qualis esse suator in consiliis publicis privatisve poterit, tot rerum, quibus præcipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum se causarum non falso dixerit, qui, quod est in causis potentissimum, sit ab al-*

^r pulcherrimus Jenf.   ^s vero id.   ^t existiment *inf. Lugd. 1528, 8, ex conj. Asc. probant inf. conj. Passer. ap. Burm. cui etiam aliquid deesse vid.*
^u inclusa *vid. ex glossa.*   ^v idem rebus G. fideribus Jenf. tantum quod non cognatis fideribus admoneri, qui non *Obr. vid. not.*

31. *Tantumque non*] Locus si non corruptus plane, certe obscurus; quem si legas ut Gothæ est, sic forte interpreteris haud male. Futurus, quem hic fingimus, orator Romanus *tantum non* (h. e. prope) *cognatis rebus* gestis majorum suo-

rum *idem* s. ad eandem rem *admoneri* se et impelli *sciet* atque sentiet, *qui*, vel si quis, *non modo proximum* &c. Cum enim videat superiorum superesse memoriam, idem sibi et suis rebus eventurum intelligit.

tero petiturus? pene non dissimilis iis, qui poetarum scripta pronuntiant. Nam quodammodo mandata perferet, et ^x ea, quæ sibi a iudice credi postulaturus est, aliena fide dicet: et ipse litigantium auxiliator egebit auxilio. ^y Quod ut fieri nonnumquam minore incommodo possit, cum domi præcepta et composita, et sicut cetera, quæ in causa sunt, in discendo cognita ad iudicem perferet ^z: quid fiet in iis ^a quæstionibus, quæ subito inter ipsas actiones nasci solent? non deformiter respectet? et inter subsellia minores advocatos interroget? Potest autem ^b satis diligenter accipere, quæ tum audiet, cum ei dicenda sunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue ^c pro suis dicere? possit ^d in actionibus: quid fiet ^e in altercatione ^f, ubi occurrendum continuo, nec libera ad discendum mora est? Quid? si forte peritus juris ille non aderit? Quid ^g? si quis non satis in ea re doctus, falsum aliquid subjecerit? Hoc enim est maximum ignorantiae malum, quod credit eum scire, qui moneat. Neque ego sum nostri moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut ad arculas sedent, et tela agentibus subministrant: neque idem Græcos quoque nescio factitasse, unde nomen his *pragmaticorum* datum est. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo suum causis, sed omnia, quæ profutura sunt, debet. Itaque eum nec inutilem, si ad horam forte consliterit, ne-

^x eaque Jenf. ^y Quid? quod fieri *id.* ^z perfert G. ^a om. G. Jenf.
^b aut Jenf. ^c possit *inf.* Jenf. ^d om. *id.* ^e om. G. ^f altercatione G. *hic et sæpe supra.* ^g Quod si Jenf.

III, 4. *ad arculas*] Telorum in curru militari, quibus inlclamat ipse heros, ex *Æn.* 10, 333, *Suggere tela mihi*: quod bene observatum in Burmanniana:

4. *nomen—pragmaticorum*] Vid. 3, 6, 58.

5. *ad horam forte consliterit*] Nihil melius, certius quidem nihil novi iis, quæ Burmannus hic dedit; *Patronus ita debet posse consistere in iudicio, ut ex tempore, et intra spatium quod clepsidra definit, ea dicat, quæ causa requirit.* Probat hanc sententiam etiam rogatus a me Ill. Gebaverus, non minor literarum nostrarum, quam juris quod docet, de quo respondet, gloria. Et tamen, fateor, scrupulum mihi inji-

cit, non quidem *consistendi* verbum; illud enim de causæ dictione apud iudices adhiberi vel Tertullianus satis me docuit, v. g. *Apol. c. 4, pr. Jam de causa innocentiae consistam, nec tantum refutabo, quæ nobis obijciuntur, sed etiam in ipsos retorquebo, qui obijciunt.* Et *c. 46, pr. Constitimus aduersus omnium criminum intentionem*: ibidemque *συνάμαχος*; ponuntur, *Si de pudicitia provochemus, si de probitate defendam, si de modestia certem, si de animi aqutate congrediar, si de fide comporem, (an compaream?) si de simplicitate consistam.* De hoc igitur nullum mihi erat dubium. Neque negaui *ad horam* significare *ad clepsidram* illam iudicia-

que in testationibus faciendis esse imperitum velim. Quis enim potius præparabit ea, quæ, cum aget, esse in causâ velit? Nisi forte imperatorem quis idoneum credit in præliis quidem strenuum et fortem, et omnium, quæ pugna poscit, artificem: sed neque delectus agere, nec copias contrahere atque instruere, nec prospicere com-
 6 certe parare bella, quam gerere. Atqui simillimus huic fit advocatus, si plura, quæ ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum præsertim hoc, quod est maxime necessarium, non tam sit arduum, quam procul intuentibus fortasse videatur. Namque omne jus, quod est *certum*, aut *scripto* aut *moribus* constat: *dubium* æquitatis regula examinandum est. Quæ scripta sunt, aut posita in more civitatis, nullam habent difficultatem, cognitionis sunt enim, non inventionis: at quæ consultorum responsis explicantur, aut in verborum interpretatione sunt posita, aut
 7 in^h recti pravique discrimine. Vim cujusque vocis intelligere, aut commune prudentium est, aut proprium oratoris: æquitas optimo cuique notissima. Nos porro et bonum virum, et prudentem in primis oratorem putamus: qui cum se ad id, quod est optimum natura, direxeritⁱ, non magnopere commovebitur^l, si quis ab eo consultus dissentiet^m, cum ipsis illis diversas inter se opiniones tueri concessum sit. Sed etiam si nosse, quidⁿ quisque senserit, volet, lectionis opus est, qua nihil est in studiis minus laboriosum. Quod si plerique, desperata facultate agendi, ad discendum jus declinaverunt, quam id

^h em. Jenf.

ⁱ duxerit *id.*

^l conabitur G.

^m dissentiat G.

ⁿ em. G.

riam. Verum illud me movet, quod non de opere proprio Oratoris vel Patroni hic sermo est, sed de ea opera, quam *forte* et obiter præstare etiam vult Patronum Fabius; non de agenda causa apud iudices, sed de *præparandis*, quæ Patronus in *causa esse velit*; nempe vel apud prætorem sive in jure, ubi contestanda lis est, vel in *testationibus faciendis*. Itaque arbitror, verbis, ad quæ ista commentamur, intelligi *litis contestationem*, et quidquid ante illam agendum est juris sui obtinendi causa, in quo ICto opus est cauto, ne plus petatur, ne actio dif-

facilior pro faciliore instituat &c. Hic, si forte intervenerit Patronus, optabile est, ut et ipse juris in tantum peritus sit, quo cavere clienti possit.

5. in *testationibus faciendis*] Vid. Bynckerh. Obsf. 3, 18. Nimirum hic generatim puto hoc intelligi; oratorem juris eatenus certe peritum esse debere, ut non ignoret, quibus solennibus cautionibus opus sit ad testes audiendos, eorumque dicta consignanda, ut ea res fidem consequatur et firmitatem.

9. ad *discendum jus declinaverunt*] Cicero pro Murena c. 13,

scire facile est oratori, quod discunt, qui sua quoque confessione oratores esse non possunt? Verum et M. Cato cum in dicendo præstantissimus, tum juris idem fuit peritissimus: et Scævola Servioque Sulpicio concessa est etiam faciendæ virtus. Et M. Tullius non modo inter agendum numquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo cœperat: ut appareat, posse oratorem non discendo^o tantum juri vacare, sed etiam docendo. Verum ea, quæ de moribus excolendis studioque juris præcipimus^p, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui tædio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam necesse est, confugerint ad hæc deverticula desidie: quorum alii se ad album ac rubricas transtulerunt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleii* quidam esse maluerunt, tamquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiæ arrogantioris, qui subito fronte conficta^q, immissaque barba, veluti despexissent oratoria præcepta, paullum aliquid fuderunt in scholis philosophorum, ut deinde in publico tristes, domi dissoluti, captarent auctoritatem contemptu ceterorum. PHILOSOPHIA enim simulari potest, eloquentia non potest.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum, adeo ut non ea modo, quæ conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quæque quotidie aguntur, debeat nosse; verum ne ea quidem, quæ sunt a clarioribus poetis ficta, negligere. Nam illa quidem priora^r, aut testimo-

^o dicendo G. ^p præcipimus nonne quis Jenf. nonne etiam G. ^q conficta i. b. v. depexuissent J. Gebh. Crep. 2, 9, p. 80, et Gallæus. Quid si conficta? ^r propria Jenf.

Videntur plerique Icti initio multo hoc maluisse ut oratores fierent.) Post, cum id assequi non potuissent, istuc potissimum sunt delapsi: ut aiunt in Græcis artificibus &c.

11. *ad album et rubricas*] Album Prætoris, ut omnia inde edicta discerent, et in numerato haberent; rubricas autem Ictorum, quæ jam ea ætate hoc nomen habuisse, ex Persio 5, 90, et Masuri rubrica, apparet.

11. *leguleii*] De Orat. 1, 55, Ita est tibi Jurisconsultus ipse per

se nihil, nisi leguleius quidam cautus et acutus, præco actionum, cantor formularum, auceps syllabarum.

12. *immissaque barba*] Confirmat hæc formula, et vicissim confirmatur his, quæ scripsimus in Add. ad Varr. R. R. 1, 31, 3. Nam ut ibi *vitis immittitur* pro eo, quod solennius est *submittitur* vel *summittitur*; ita hic *immissa* barba est, quæ alias *submissa*. Cæterum hic etiam peti invisos Domitiano philosophos, apparet.

niorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: sed hæc quoque aut vetustatis fide tuta sunt, aut ab hominibus magnis præceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam senibus auctoritas major est, quod plura nosse et vidisse creduntur: quod Homerus frequentissime testatur. Sed non est expectanda ultima ætas, cum studia præsent, ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam præteritis seculis vixisse videamur.

V. Hæc sunt, quæ me redditurum promiseram, *instrumenta*, non artis, ut quidam putaverunt, sed ipsius *oratoris*. Hæc arma habere ad manum, horum scientia debet esse succinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, et inventionis ratione, et disponendi usu, et memoriæ firmitate^s, et actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi præstantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium auctoritas^t ultra² debitam reverentiam tardet. Nam ut abominanda sunt contraria his vitia confidentiæ, temeritatis, improbitatis, arrogantia: ita citra constantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars^u, nihil studium, nihil profectus ipse profuerit: ut si des arma timidis et imbellibus. Invitus mehercule dico, quoniam et aliter accipi potest, ipsam verecundiam, vitium quidem, sed amabile, et quæ virtutes facillime generet, esse interim^x adversam, multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur. Sciat autem, si quis hæc, forte minus adhuc peritus distinguendi vim cujusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, sed verecundiam, quæ est timor quidam, reducens animum ab iis, quæ facienda sunt, unde confusio, et cœpti pœnitentia, et subitum silentium. Quis porro dubitet vitiis adscribere⁴ affectum, propter quem facere honeste pudet? Neque ego rursus nolo eum, qui sit dicturus, et sollicitum surgere, et colore^z mutari, et periculum intelligere: quæ si non accident, etiam simulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima est autem emendatio verecundiæ, *fiducia*: et quamlibet imbecilla frons, magna *conscientia* sustinetur. Sunt et naturalia, ut supra dixi, quæ tamen et cura juvantur,

^s firmate Jenf.   ^t auctoritatis *id.*   ^u artes G.   ^x inter adversa G.
^z colorem mutare Jenf.

V, 5. ut supra dixi] Procem. Trachallo etiam tetigit 10, 1, 119.
universi operis f. 26. sq. Illud de

instrumenta, *vox*, *latus*^a, *decor*: quæ quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores ætas^b nostra copiosiores: sed cum diceret, eminere inter æquales *Trachallus*^c videbatur: ea corporis sublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, gestus præstantia, vox quidem, non ut Cicero desiderat, pene tragædorum, sed super omnes, quos ego quidem audierim, tragædos. Certe cum in basilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris est, cogentur, atque omnia clamoribus fremerent, et auditum eum et intellectum, et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum^d est, et rara felicitas: quæ si non adsit, sane sufficiat, ab iis, quibus quis dicit, audiri. Talis esse debet orator, et hæc scire.

VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam, cum *Demoſthenem* puerum admodum actiones pupillares^e habuisse manifestum sit; *Calvus*, *Cæsar*, *Pollio*, multum ante quæstoriâ omnes ætatem gravissima judicia susceperint^f; prætextatos egisse quosdam sit traditum; *Cæsar Augustus* duodecim natus annos aviam pro Rostris laudaverit^g. Modus mihi videtur quidam tenendus, ut neque præpropere^h distringaturⁱ immatura frons, et quidquid est illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemptus operis innascitur, et fundamenta jaciuntur impudentiæ, et (quod est ubique perniciosissimum) prævenit vires fiducia. Nec rursus differendum est tirocinium in senectutem. Nam quotidie metus crescit, majusque fit semper, quod aufuri sumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum

^a latera G. ^b om. G. ^c Trachulus G. Trachalus Jenf. ^d notum Jenf. ^e populares Jenf. ^f susceperunt id. ^g laudavit G. ^h prope G. Jenf. ⁱ distringatur leg. vid. *Cupero Obs.* 4, 5. et probat merito *Burm.*

5. ut Cicero desiderat] Locus elegans de Orat. 1, 28, *In oratore acumen dialecticorum, sententiæ philosophorum, verba prope poetarum, memoria Jurisconsultorum, vox tragædorum, gestus pene summorum actorum est requirendus.*

6. quatuor judicia] Vid. 10, 3, 30. Hinc quadruplex iudicium de quo Plinius junior aliquoties v. g. 1, 5, 4. 1, 18, 3. 6, 33, 2; ubi etiam numerum iudicium in IV ju-

diciis indicat CLXXX. Illud de laudibus et plausu dicentium illustramus ad 6, 4, 6.

VI, 1. *Demoſthenem puerum*] Certe in procemio primæ contra Aphobum tutorem suum actionis ἀπειρον se ait ὄντα παντάπασι πραγμάτων διὰ τὴν ἡλικίαν.

1. *Augustus duodecim*] Sueton. c. 8, *Duodecimum annum agens aviam Juliam defunctam pro concione laudavit.*

fit, incipere jam ferum est. Quare fructum studiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum et venia et spes est, et paratus favor, et ¹ audere non dedecet; et, si quid desit operi, supplet ætas; et, si qua sunt dicta juveniliter, ⁴ pro indole accipiuntur: ut totus ille Ciceronis pro ^m Sexto Roscio locus, *Quid enim tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejetis?* Quæ cum sex et viginti natus annos, fummis audientium clamoribus dixerit, deferbuissⁿe tempore, et annis liquata jam senior idem fatetur. Et hercle^o quantumlibet secreta studia contulerint, est tamen proprius quidam fori profectus, alia lux, alia veri discriminis facies; PLUSQUE, si separet, usus sine doctrina, quam citra usum doctrina, ⁵ valeat. Ideoque nonnulli senes in schola facti stupent novitate, cum in judicia venerunt, et omnia suis exercitationibus similia desiderant. At illic et iudex tacet, et adversarius obstrepat, et nihil temere dictum perit: et, si quid tibi ipse sumas, probandum est: et laboratam congestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et, omisso magna semper flandi tumore, in quibusdam causis loquendum est, quod illi disertis minime sciunt. ⁶ Itaque nonnullos reperias^p, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut causas agant. Ceterum illum, quem juvenem, tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili causa velim, UT^q catuli ferarum molliore præda faginatur: et non utique ab hoc initio continuare operam, et ingenio^r adhuc alendo callum inducere; sed jam scientem, quid sit pugna, et in quam rem studendum sit, resciri ⁷ atque renovari. Sic et tirocinii metum, dum facilius est audere, transferit, nec audendi facilitatem usque ad contemptum operis adduxerit. Usus est et hac ratione M. Tullius: et cum jam clarum meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen, in Asiam navigavit, seque et aliis sine

¹ om. G.   ^m om. G.   ⁿ deferuisse G.   ^o equidem G.   ^p reperies G. Jenf.   ^q uti Jenf.   ^r ingenium G.

4. *Ciceronis locus*] Pro S. Rosc. c. 26. De hoc ipso loco ipse in Orat. c. 30, *Quantis illa clamoribus adolescentuli diximus de supplicio parricidarum? quæ nequaquam satis deferbuiss^e post aliquanto sentire cœpimus.* Illud annis liquata

de suo addit Fabius; eademque docere potest, *liquare vina* apud Horatium esse, cum, post fervorem, liquidum vel coli ope, vel defundendo, redditur.

7. *Usus est—Tullius*] Quod ipse narrat Bruto c. 91.

dubio eloquentiæ ac sapientiæ magistris, sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat, Rhodi rursus^a formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operæ pretium venit, cum inter se congruunt præcepta et experimenta.

VII. Cum^t fatis in omne certamen virium fecerit, prima ei cura in suscipiendis causis erit: in quibus defendere quidem reos profecto, quam facere, vir bonus mallet^u: non tamen ita nomen ipsum accusatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci possit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitæ vocet. Nam et leges ipsæ nihil valeant^v, nisi actoris idonea voce munitæ: et, si pœnas scelerum expetere fas non est, prope est, ut scelera ipsa permittantur: et licentiam malis dari, certe contra bonos est. Quare neque sociorum querelas, nec² amici vel propinqui necem^x, nec erupturas in rempublicam conspirationes inultas patietur orator: non pœnæ nocentium cupidus, sed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione traduci ad meliora non possunt, solo metu continentur. Itaque, ut accusatoriam vitam³ vivere et ad deferendos^z reos præmio duci proximum latrocinio est; ita pestem intestinam propulsare, cum propugnatoribus patriæ comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt^a hanc officii partem: creditique sunt etiam clari juvenes, obsidem reipublicæ dare malorum civium accusationem, quia nec odisse improbos, nec similitudines provocare, nisi ex fiducia bonæ mentis videbantur. Idque cum ab Hortensio, Lucullis^b,⁴ Sulpicio, Cicerone, Cæsare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus est *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque^c defendet^d omnes orator,

^a responsum reform. G.   ^t Quam Jens. *est* Quum.   ^u *Quid si* malet
vel malit?   ^v valent Jens.   ^x necesse G. *quia interdum necesse.*   ^z de-
fendendos reos primo Jens.   ^a detract. G. Jens.   ^b Lucillis G. Lucullo
Jens.   ^c *Sic codex ap. Turnebianum interpr. Sic malunt Gallæus, Rollinus,*
Burm. Namque *adhuc editum.*   ^d defendat Jens.

VII, 3. *clari juvenes*] Vid. ad 5, 13, 3, et add. Dial. de Oratt. f. de causis corr. eloquent. c. 34.

4. *Neque defendet omnes*] Nihil certius mihi hac lectione videbatur. Vir bonus accusat etiam aliquando, si sit et re publica. Num inferre po-

test, postquam ista dixit, Fabius, *Namque defendet omnes?* Si quidem mente constitit, et, quid scriberet, cogitavit, sic dare non potuit. Sed ita contexit orationem, *Vir bonus accusat aliquando: neque defendet omnes;* (pro hoc enim poni

idemque PORTUM illum eloquentiæ suæ salutarem non etiam piratis patefaciet, duceturque in advocationem maxime caussa. Quoniam tamen omnes, qui non improbe litigabunt, quorum certe bona^e pars est, sustinere non potest unus, aliquid etiam commendantium^f personis dabit, et ipsorum, qui judicio decernent, ut^g optimi cujusque voluntate moveatur; namque hos et amicissimos vir bonus habebit^h. Submovendum vero est utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi operam suam; vel illud etiam jactantius, minores, utique contra dignitatem, attollendi. Non enim fortuna causas vel justas vel improbas facit. Neque vero pudor obstat, quo minus susceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter dicendumⁱ iniquitate, dimittat^k, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc maximum, si æqui judices sumus, beneficium est, ut non fallamus vana spe litigantem. Neque est^l dignus opera patroni, qui non utitur consilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem esse volumus, injusta tueri scientem. Nam si ex illis, quas supra diximus, caussis^m falsum tuebitur, erit tamen honestum, quod ipse faciet. Gratissime ei semper agendumⁿ sit, tractari potest. Quod ex prima^o statim fronte judicare, imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis, et illo, quem exigimus, animo dignissimum, non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum plera-

^e om. G. Jenf.   ^f commendatum G.   ^g aut Jenf.   ^h habet G.

ⁱ disceptandum G. discendum Jenf. et plur. ap. Burm.

^k dimittas G.

^l enim G. Jenf.   ^m om. Jenf.   ⁿ primo G.

omnis, vix opus est dictu). Namque et neque quam facile misceantur, notum est.

6. *contra dignitatem*] Vel, ut hodie loquuntur, contra merita causæ. *Dignitatem* ita poni, vel sola illa definitio Justitiæ docet, apud Cic. de Inv. 2, 53, quod *suam cuique tribuat dignitatem*. It. pro Muren. c. 9, *Ad consulatum alipiscendum multo plus adfert dignitatis, rei militaris quam juris civilis gloria*.

6. *inter dicendum*] Blandiebatur nobis Jenioniana lectio *inter discendum*: tum enim vel maxime æquitas vel iniquitas videtur cognosci. Sed mox collegi me, cum de *suf-*

cepta jam causa sermo sit, quod nemo nisi levis ante facit, quam eam didicerit. Deinde quis pudor obitare potest eo tempore, cum adhuc cum solo litigatore negotium est, causam suam docente? Itaque sine dubitatione jam præfero *inter dicendum*; vel si quid in vulgata lectione mutandum sit, Gothanum sequar, *inter disceptandum*. *Inter dicendum* nempe, *inter disceptandum*, nonnunquam emergunt atque apparent, quæ dissimulaverat litigator. Hic patroni ejusdemque boni viri est, obsequi Horatiano monito, *Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri*.

que hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent. Cæcis hoc, ut aiunt, satis clarum^o est: nec quisquam, qui⁹ sufficientia sibi (modica autem hæc sunt) possidebit, hunc quaestum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad usus necessarios exiget, secundum omnes sapientium leges patietur sibi gratiam referri; cum et Socrati collatum sit ad victum; et Zeno, Cleanthes, Chrysippus mercedes a discipulis acceptaverint. Neque enim video, quæ justior acquirendi ratio, quam ex honestissimo labore, et ab iis, de quibus optime meruerint, quique, si nihil invicem præstent, indigni fuerint defensione. Quod quidem^p non justum modo, sed necessarium etiam est; cum hæc ipsa opera, tempusque omne, alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus est modus: ac plurimum refert, et a quo accipiat, et quantum, et quousque^q. Pacificendi quidem ille piraticus mos, et imponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio, etiam^r a mediocriter improbis aberit; cum præsertim bonos homines bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus, qui si futurus, malo tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere¹² volet orator ultra^s, quam satis erit^t: ac ne pauper quidem tamquam mercedem accipiet, sed mutua benevolentia utetur, cum sciat^u se tanto plus præstitisse: quia nec venire hoc beneficium oportet, nec perire. Denique ut gratus sit, ad eum magis pertinet, qui debet.

VIII. Proxima *discendæ causæ ratio*, quod est orationis^x fundamentum. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperitur^z, qui, cum omnia, quæ sunt in causa, diligenter cognoverit, ad docendum certe iudicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis cura est. Nam ut taceam de negligentibus, quorum nihil refert, ubi litium cardo vertatur, dum sint, quæ^a vel extra causam ex per-

^o om. Jenf.   ^p quidam G.   ^q quotisque Jenf.   ^r esse G.   ^s utraque Jenf.   ^t est G.   ^u sciet G.   ^x oratoris Jenf.   ^z reperietur G.
 et al. ap. Burm.   ^a qui G.

9. *Socrati collatum*] Gratis ille quidem docebat, et versabatur, quibuscum visum esset, quod gloriatur in Memorab. 1, 6: et in ipsa Apologia, ἄτε δῶρα, inquit, ἄτε μισθὸν δέχομαι. Nec obstat, puto, quod de illo narrat apud Laertium Diogenem 2, 20, Aristoxenus, cum χρε-

ματισθῆαι ε. τ. λ. Sive enim recte Menagius de scœnabri pecunia interpretatus est, sive τιθῆναι refertur ad statuas, quas prima ætate posuerit; huc nihil pertinet. Potest interim fieri, ut vel Aristoxenus, vel alius veterum ea de Socrate, quæ hic narrantur, memoriæ prodiderit.

sonis aut communi tractatu locorum occasionem clamandi largiantur; aliquos et ambitio pervertit, qui partim tamquam occupati, semperque aliud^b habentes, quod antea agendum sit, pridie ad se venire litigatorem, aut eodem matutino jubent: nonnumquam etiam inter ipsa subsellia
 3 didicisse se glorientur: partim jaçantia ingenii, ut res cito accepisse videantur, tenere se et intelligere prius pene, quam audiant, mentiti, cum multa et diserte, summisque clamoribus, quæ neque ad judicem, neque ad litigatorem pertineant^c, decantaverunt, bene sudantes bene-
 4 que comitati per forum reducuntur^d. Ne illas quidem tulerim delicias eorum, qui doceri amicos suos jubent: quamquam minus mali est, si illi saltem recte discant, recteque doceant. Sed quis discet tam bene, quam patronus? Quomodo autem sequester ille et media litium manus, et quidam interpres, impendet æquo animo labo-
 5 rem in alienas actiones, cum dicturus ipse^e non sit? Pessimæ vero consuetudinis, libellis esse contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipse non sufficit; aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui se non posse agere consentitur, deinde faciunt id, quod est in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *dissimulandum*, quid *declinandum*, *mutandumve*, *fingendum* etiam sit^f, potest, cur non sit orator, quando, quod difficilius est, facit? Hi porro non tantum
 6 nocerent, si omnia scriberent, uti gesta sunt. Nunc consilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris, quæ plerique cum acceperunt, immutare^g nefas habent, et velut themata in scholis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et causam, quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discunt. Liberam igitur demus ante omnia iis, quorum negotium erit, *tempus ac locum*: exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbose, et, unde volent, repetito^h tempore exponant. Non enim tam obest audire supervacua, quam ignorare neces-
 8 saria. Frequenter autem et vulnus et remedium in iis

^b aliquid G.   ^c pertinent, decantaverint Jenf.   ^d reducantur Jenf.
^e vere G.   ^f si Jenf.   ^g mutare *id.*   ^h repetita temp. exponat *id.*

VIII, 5. *deinde faciunt*] Suavitatem orationi conciliat usus hujus adverbii, quod Græco *εἴτα* respondet, quo illi utuntur, cum absurdam et insperatam consequentiam

proponere volunt.

6. *deprehenduntur*] Ut mus in decipula, hærent, ubi expellere se non possunt. Sic utitur verbo 1, 8, 21.

orator inveniet, quæ litigatori in neutram partem habere momentum videbantur. Nec tanta sit acturo memoriæ fiducia, ut subscribere audita pigeat. Nec semel audisse sit satis: cogendus eadem iterum ac sæpius dicere¹ litigator; non solum quia effugere aliqua prima expositione poterunt, præsertim hominem (quod sæpe evenit) imperitum; sed etiam, ut sciamus, an eadem dicat. Plurimi⁹ enim mentiuntur, et, tamquam non doceant causam, sed agant, non ut cum patrono, sed ut¹ cum iudice loquantur^m. Quapropter numquam satis credendum est, sed agitandus omnibus modis, et turbandus, et evocandusⁿ. Nam UT medicis non apparentia modo vitia curanda sunt,¹⁰ sed etiam inveniendæ, quæ latent, sæpe ipsis ea, qui sanandi sunt, occultentibus; ita advocatus plura, quam ostenduntur, aspiciat. Nam cum satis in audiendo patientiæ impenderit, in aliam rursus ei personam transeundum est, agendusque adversarius, proponendum, quidquid omnino^o excogitari contra potest, quidquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infestissime, ac premendus. Nam, dum omnia quærimus, ali-¹¹ quando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In summa, optimus est in discendo^p patronus incredulus. Promittit^q enim litigator omnia, testem populum, paratissimas consignationes, ipsum denique adversarium quædam non negaturum. Ideoque opus est intueri¹² omne litis instrumentum: quod videre non est satis, perlegendum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino, quæ^r promittebantur, aut minus continent^s, aut cum alio aliquo nocituro^t permixta sunt, aut nimia sunt, et fidem hoc ipso detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum, aut turbatum^u ceram, aut sine¹³

¹ dicam *id.*   ¹ *om.* G. Jenf.   ^m loquantur *iid.*   ⁿ *Vid. leg. avocandus.*   ^o animo G.   ^p *Sic Jenf. et Voss. 1. dicendo al. et sæpe confunduntur, ut mox ad not. c.*   ^q Permittit Jenf.   ^r aut G.   ^s continet G.   ^t nocitura Jenf.   ^u turbata cera G. Jenf. *Notram lectionem probat Salmaj. de Modo Usur. p. 451, Edit. Lugdun. Batav. 1639.*

9. *evocandus*] Non damno conjecturam supra positam, *avocandus*: pertinet enim ad prudentiam oratoris *avocare* paulum ad alia intentionem litigatoris, ut cum non sentiat quid agatur, si mentitus sit, tanto reprehendatur facilius. Sed neque *evocandus* damnaverim: potest enim significare, eliciendum ab

illo quavis arte verum, et latentia etiam educenda.

12. *quod non habent modum*] Hoc est illud quod vulgo aiunt, nihil probare, si quis probet nimium.

13. *linum ruptum*] Adscribamus hic etiam locum classicum Paulli sent. 5, 25, 5, *Amplissimus ordo decrevit, eas tabulas, quæ publici vel*

agnitione^x signa frequenter invenies: quæ, nisi^z domi excusseris, in foro inopinata decipient: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quæ litigator nihil ad causam pertinere crediderit, patronus eruet^a, modo per omnes, quos tradidimus^b, argu-

14 mentorum locos eat: quos ut circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo^c rimari necessarium est, quæ personæ, quæ tempora, quæ^d loca, instituta, instrumenta, ceteraque^e, ex quibus non tantum illud, quod est artificiale probationis genus, colligi possit, sed qui metuendi testes, quo modo sint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an^f odio, an contemtu laboret: quorum fere pars prima superiores, proxima pares, tertia humiliores premit.

15 Sic causam perscrutatus, propositis ante oculos^g omnibus, quæ profint, noceantve, tertiam deinceps^h personam induat iudicis, fingatque apud se agi causam, et, quod ipsum movisset de eadem re pronuntiaturum, id potentissimum, apud quemcumque ageturⁱ, existimet: et sic eum raro fallat eventus, aut culpa iudicis erit.

IX. Quæ sint^l in agendo servanda, toto fere opere executi sumus: pauca tamen propria hujus loci, quæ non tam dicendi arte, quam officiis agendi continentur, attingam. Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum² causæ præsentis cupido laudis abducatur. Nam ut gerentibus bella non semper exercitus per plana et amœna ducendus est, sed adeundi plerumque asperi colles, expugnandæ civitates, quamlibet^m præcisus impositæ rupibusⁿ,

^x agnitore G. agnitore Salm. l. c. quod probo.   ^z ni G.   ^a seruet G.
^b tradimus Jenf.   ^c dicendo G.   ^d et G.   ^e cetera G. Jenf.   ^f ac Jenf.
^g oculis G. Jenf. Nimirum ante pro adverbio habuere.   ^h deinde Jenf.
ⁱ agitur G.   ^l sunt Jenf.   ^m quantum libet G.   ⁿ montibus G. Jenf.

privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut in summa marginis ad mediam partem perforatæ, triplici lino constringantur, atque impositum (quid si impositæ?) supra linum ceræ signa imprimantur, ut exteriores scripturæ fidem interiori servant. Aliter tabulæ prolatæ nihil momenti habent. (Edit. Lugdun. Batav. 1671. 8.) Vid. plena manu ista illustrantes viros doctos ad illa Sueton. Neron. c. 17, *Adversus falsarios tunc primum repertum, ne tabulæ nisi*

perforatæ, ac ter lino per foramina trajecto, obsignarentur.

13. *turbatam ceram*] Exemplum elegans apud Cic. Verr. 2, 76, *Cum jam in manibus tabulas haberemus, repente aspiciamus lituras ejusmodi, quasi quædam vulnera tabellarum recentia. Statim suspitione offensi, ad ea ipsa nomina oculos animumque transfulimus &c.* legendus enim totus locus.

14. *quas diximus*] Supra 5, 10, 122. sq. Add. Cic. de Orat. 2, 34.

aut operum mole difficiles; ita oratio gaudebit quidem occasione latius^o decurrendi, et æquo congressa campo totas vires populariter explicabit: at si juris anfractus,³ aut eruendæ veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatique sententiis velut missilibus utetur; sed operibus, et cuniculis, et insidiis, et occultis artibus rem geret. Quæ † omnia non, dum⁴ fiunt^p, laudantur, sed cum facta sunt: unde etiam minus^q cupidus opinionis plus fructus venit. Nam † cum illa dicendi vitiosa jactatio inter plausores suos detonuit, resurgit veræ^r virtutis fortior fama: nec iudices, a quo sint moti, dissimulant, et doctis creditur; nec est orationis vera laus, nisi cum finita est. Veteribus quidem etiam⁵ dissimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius præcipit, quo plus dicentibus fidei, minusque suspectæ advocatorum insidiæ forent. Sed illa dissimulari, quæ tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen acceperat, ut etiam per obstantia^s erumperet. Quare artes quidem et consilia lateant, et quidquid, si^t deprehenditur, perit. Hac tenus eloquentia secretum habet. *Ver-*⁶*borum quidem delectus, gravitas sententiarum, figurarum elegantia,* aut non sunt, aut apparent: sed vel propter hoc ipsum ostentanda non sunt, quod apparent: aut si unum e duobus eligendum, causa potius laudetur, quam patronus. Finem tamen hunc præstabit orator, ut videatur

^o lætius G. † Sed Kapp. ^p fuit G. ^q Sic G. cupidissimis Jens.
 cupidus minus *al.* † unde illa dic. Kapp. ^r vera et Jens. ^s ob-
 obstantiam G. ^t sic G.

IX, 4. *minus cupidus opinionis*] Cave ne ad *minus* adjungas nomen *opinionis*, qua re sententiam turbaveris. Sed qui *minus cupidus* sunt alienæ de se opinionis, illis *plus fructus venit*. Ut pecuniam, sic famam negligere in loco sapientis est.

5. *M. Antonius*] Qui *probabilior*em hoc populo orationem fore censebat suam, si omnino didicisse nunquam putaretur &c. Cic. de Orat. 2, 1, ubi similia de Crasso. Præceptum Antonii forte in eo libro fuit, quem de eloquentia scriptum ab eo constat ex Cic. Orat. 5.

6. *caussa—quam patronus*] Nimirum a iudice, qui sit dominus rei. Finis enim patroni hic est, cau-

sam probare iudici. Alia ratio est, ubi de ingenio tantum contenditur, de causa aliunde constat. Sicut v. g. cum in Regicidio Anglicano causa laudaretur Salmasii, patronus autem Miltonus; nemo est, puto, quin Miltonum se malit, hac quidem parte esse, quam Salmasium. Et potest causa ita desperata esse, ut ipsa placere nullo modo possit, possit vis et ingenium patroni tamen interim probari. Nimirum illud agit omni studio Fabius, ne quid aliud tirones fori spectent, quam victoriam: et vitium ætatis suæ dum reprimere studet, aliquantum ipse τῶ ἀμείττω τῆς ἀνθολικῆς videtur abripi.

optimam causam optime egisse. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui displicente causa placet: 7
 necesse est enim, extra causam sit, quod placet. Nec illo u fastidio laborabit orator, non agendi causas minores, tamquam x infra eum sint, aut detractura sit opinioni minus liberalis materia. Nam et suscipiendi ratio iustissima est, officium, et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: et abunde dixit bene, quisquis z rei satis 8
 fecit. At quidam, etiam si forte susceperunt a negotia paullo ad dicendum tenuiora, extrinsecus adductis ea rebus circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua causarum; si contingit, veris; si minus, fictis, modo sit materia ingenii b, mereaturque clamorem, dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, 9
 credam. Ea est enim prorsus canina, ut ait Appius, eloquentia, censuram c maledicendi subire: quod facientibus, etiam male audiendi d praesumenda patientia est. Nam et in ipsos sit impetus frequenter, qui egerunt, et certe patroni petulantiam litigator luit. Sed haec minora sunt ipso illo vitio animi, quo MALEDICUS a malefico non distat, 10
 nisi occasione. Turpis voluptas, et inhumana, et nulli audientium bono grata: a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defensionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda sunt. Hoc quidem quis hominum liberi modo sanguinis susti- 11
 neat, petulans esse ad alterius arbitrium? Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur: quod, nisi si e forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile, (nam idem juris responsuris datur) tum causae contrarium, quia plane adversarii, sunt et iniurici: et quantum 12
 lucrumque his virium est, contumelia augetur. Super

u ullo Jenf. x tamquam om. G. quam tam Jenf. z qui G. a susceperint G. Jenf. b ingenua Jenf. c cognituram G. Jenf. d audiendi G. e om. G. Jenf.

8. conviciis implent] Quod licitum fuisse supra ostendimus ad 6, 4, 13. Add. quae disputat suavissimi vir ingenii et exquisitae doctrinae I. F. Christius Noët. Acad. obs. 5, p. 76. sq.

9. canina, ut ait Appius] Servavit, quod Turnebianus hic com-

mentator monuit, verba Appii etiam Sallustius apud Nonium cap. 1, §. 298, in Rabula. Hinc caninum studium a veteribus dictum locupletissimum quemque allatrando apud Columellam praef. 9, ubi plura Schœtgenius et Buchnerus.

omnia perit illa, quæ plurimum oratori et auctoritatis et fidei affert, modestia, si a viro bono in rabulam latratoremque convertitur, compositus non ad animum iudicis, sed ad stomachum litigatoris. Frequenter etiam species libertatis deducere ad temeritatem solet, non caussis modo, sed ipsis quoque, qui dixerunt, periculosam. Nec 13 immerito Pericles solebat optare, ne quod sibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus sentio, qui tantumdem possunt nocere. Nam quæ *fortia*, dum dicuntur, videbantur, *stulta*, cum læserunt, vocantur. Nunc quia^f va- 14 rium fere propositum agentium fuit, et quorundam cura tarditatis, quorundam facilitas temeritatis crimine laboravit; quem credam fore in hoc oratoris modum, tradere non alienum videtur. Afferet^g ad dicendum curæ semper quantum plurimum poterit. Neque enim solum ne- 15 gligentis, sed^h etⁱ mali, et in suscepta causa perfidi ac proditoris est, pejus agere, quam possit. Ideoque ne suscipiendæ quidem sunt causæ plures, quam quibus susfecturum se sciat. Dicet scripta, quum res patietur^l, plurima; et ut Demosthenes ait, si continget, et sculpta. Sed hoc aut primæ actiones, aut quæ in iudiciis publicis 16 post interjectos dies dantur, permiserint: at cum protinus respondendum est, omnia parari non possunt: adeo ut paullo minus promptis etiam noceat scripisse, si alia ex diverso, quam opinati fuerant^m, occurrerint. Inviti enim 17 recedunt a præparatis, et totaⁿ actione respiciunt, requiruntque, num aliquid ex illis intervelli^o, atque ex tempore dicendis inferi possit: quod si fiat, non cohæret, nec commissuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, sed ipsa coloris inæqualitate detegitur. Ita nec liber est 18 impetus, nec cura contexta, et utrumque alteri obstat. Illa enim, quæ scripta sunt, retinent animum, non sequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolæ di-

^f qui Jenf.   ^g Afferit id.   ^h om. Jenf.   ⁱ om. G.   ^l patiatu G. Jenf.   ^m fuerint iid.   ⁿ nota G. Jenf.   ^o intervallis iid.

13. *Pericles solebat optare*] Plut. in vita p. 284, 'Αὐτὸς πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ἤρχετο τοῖς θεοῖς μὴδὲ ῥήμα μὴδὲν ἐκπεσεῖν ἀκούτος αὐτοῦ πρὸς τὴν πρὸςκειμένην χρεῖαν ἀνάγκασον.

15. *ut Demosthenes ait*] Nondum inveni, ubi? sed multa Plutarchus in vita p. 1557, sq. quam fugerit ex tempore dicere, quamque ea in

re Periclem imitatus sit.

17. *intervelli*] Merito sic e Vossianis libris emendavit Burmannus, et Fabio suum verbum reddidit, quod habet etiam 10, 7, 5. Rusticorum alias verbum esse, Lexicon nostrum docet.

18. *omni—pede standum*] Non puto in rei rusticæ, quos hodie habe-

19 eunt, *pede standum est*. Nam cum in propositione ac refutatione causa consistat, quæ nostræ partis sunt, scripta esse possunt: quæ etiam responsurum adversarium certum est, (est enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum ^p afferre possumus, ut causam bene noverimus; alterum ibi fumere, ut dicentem adversarium diligenter audiamus. Licet tamen præcogitare plura, et animum ad omnes casus ^q componere: idque est tutius stilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transferitur. Sed si in respondendo ^r fuerit subito dicendum, si quæ alia ita exegerit ratio, numquam oppressum ^s se ac deprehensum credet orator, cui disciplina et studium et
20 rium exercitatio dederit vires etiam facilitatis ^t: quemque armatum semper, ac velut in procinctu stantem, non magis umquam in causis oratio, quam in rebus quotidianis ac domesticis sermo deficiet, nec se umquam propter hoc oneri subtrahet; modo sit causæ discendæ tempus, nam cetera semper sciet.

X. Superest, ut dicam *de genere orationis*. Hic erat propositus a nobis divisione prima locus tertius: nam ita promiseram, me de *arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum sit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formæ, sicut ostendam; in omnibus his ^u et *ars* est et *artifex*: plurimum tamen invicem differunt, nec solum specie, ut signum signo, et tabula tabulæ, et actioni actio; sed genere ipso, ut a Græcis Tuscanicæ statuæ, et
2 Asianus eloquens Attico. Suos autem hæc operum genera, quæ dico, ut auctores, sic etiam amatores habent: atque ideo nondum est perfectus orator, ac nescio an ars ulla, non solum quia aliud in alio magis eminet, sed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujusque atque
3 proposito. Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sint, clari pictores fuisse dicuntur

^p partum Jenf.   ^q causas expon. id.   ^r respondendis Jenf.   ^s presum G. Jenf.   ^t facultatis G.   ^u om. G.

mus, scriptoribus hanc formulam legi: sed res ipsa est v. g. in Columella 3, 20, 1; *Providentis est diversa genera vitium deponere: neque enim unquam sic mitis et temperatus est annus, ut nullo incommodo vexet aliquod vitis genus* &c. Gesner.

X, 3. clari pictores} De his, et

statuariis Plinius libris 34 et 35, et ex recentioribus Fr. Junius in Catalogo artificum libris de pictura subjuncto, itemque David. Durandus in Gallica ex Plinio picturæ historia. Nobis extra oleas Fabii vagari tanto minus lubet, quod et ipse excursionem potius hic utitur, quam in suo versatur opere.

Polygnotus atque *Aglaophon*, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut futuræ mox artis primordia maximis, qui post eos exstiterunt, auctoribus ^x præferantur, proprio quodam intelligendi ^z (ut mea fert opinio) ambitu. Post *Zeuxis* atque ⁴ *Parrhasius* non multum ætate distantes (circa Peloponnesia ambo tempora; nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subtilius lineas traditur. Nam ⁵ *Zeuxis* plus membris corporis dedit, id amplius atque augustius ^a ratus, atque (ut existimant) *Homerum* secutus, cui validissima quæque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumscripsit omnia, ut eum ^b *legumlatorem* vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo sunt ^c traditæ, ceteri, tanquam ita necesse fit, sequuntur. Floruit autem circa Philippum, et usque ad successores ⁶ Alexandri, pictura præcipue, sed ^d diversis virtutibus. Nam cura ^e *Protogenes*, ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate *Antiphilus*, concipiendis visionibus (quas *φαντασίας* vocant) *Theon Samius* ^f, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime jactat, *Apelles* est præstantissimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis studiis inter præcipuos, et pingendi fingendique idem mirus artifex fuit. Similis in statuis differentia. Nam duriora, et Tus- ⁷ canicis proxima *Calon* atque *Egeſias* ^g, jam ^h minus rigida *Calamis* ⁱ, molliora adhuc supra dictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* supra ceteros: cui quamquam

^x pictoribus præferant G.   ^z modo inf. Jenf.   ^a angustius iid.
^b cum G.   ^c om. Jenf.   ^d ex inf. G. Jenf.   ^e cum Jenf.   ^f Sam-
 nius G.   ^g Hegias conj. Broukh. ad Prop. 3, 7, 10, et probat Burm.   ^h la-
 mi frigida Jenf.   ⁱ Calinus G.

3. intelligendi ambitu] Ut videantur aliquidi intelligere, nec rudes, sed eleganter docti, et belli homines esse, talia laudant etiam, qui non probant. Plin. 34, 2, f. 3, de ære Corinthio, *Mira circa id multorum affectatio fuit. At mihi major pars eorum simulare eam scientiam videtur, ad segregandos se a cæteris magis, quam intelligere aliquid ibi subtilius.*

4. apud Xenophontem] Memorab. Socr. l. 3, c. 10.

5. legumlatorem] Sicut Polycleti

statuam canona dicebant Plin. 34, 8, f. 19.

6. concipiendis visionibus] Vid. supra 6, 2, 29.

6. ingenio et gratia] Plin. 35, 10, f. 36, *Præcipua Apellis in arte venustas fuit, cum eadem ætate maximi pictores essent, quorum opera cum admiraretur, collaudatis omnibus, deesse illis unam illam Venerem dicebat, quam Græci charita vocant: cætera omnia contigisse, sed hac sola sibi neminem parem.*

2 plerisque tribuitur ^k palma, tamen, ne nihil detrahatur,
 8 deesse pondus putant. Nam ut humanæ formæ decorem
 addiderit supra verum, ita non explevisse ^l deorum aucto-
 ritate videtur. Quin ætatem quoque graviorem dicitur
 9 refugisse, nihil ausus ultra leves ^m genas. At quæ *Poly-*
cleto defuerunt, *Pbidia* atque *Alcameni* dantur. *Pbidias*
 tamen diis, quam hominibus, efficiendis melior artifex
 traditur, in ebore vero longe citra æmulum, vel si nihil,
 nisi *Minervam Athenis*, aut *Olympium in Elide Jovem*, fe-
 cisset: cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptæ
 religioni videtur: adeo majestas operis deum æquavit.
 Ad veritatem *Lyfippum* et *Praxitelem* accessisse optime af-
 firmant. Nam *Demetrius* tamquam nimius in ea repre-
 henditur, et fuit similitudinis, quam pulchritudinis, aman-
 10 tior. In oratione vero si species intueri velis, totidem pe-
 ne reperias ingeniorum, quot corporum, formas. Sed
 fuere quædam genera dicendi conditione temporum hor-
 ridiora, alioqui magnam jam ingenii vim præ se ferentia.
 Hinc sunt *Lælii*, *Africani*, *Catonis*, *Gracchique*, quos tu
 licet *Polygnotos* vel *Calonas* ⁿ appelles. Mediam illam for-
 11 mam teneant ^o *L. Crassus*, *Q. Hortensius*. Tum deinde
 efflorescat non multum inter se distantium tempore ora-
 torum ingens proventus. Hinc *vim Cæsar*, *indolem Cæ-*
lii, *subtilitatem Callidii*, *gravitatem Bruti*, *acumen Sulpicii*,
acerbitatem Cassii, *diligentiam Pollionis*, *dignitatem Messa-*
læ, *sanctitatem Calvi* reperiemus. In his etiam, quos ipsi
 vidimus, *copiam Senecæ*, *vires Africani*, *maturitatem Afri-*
jucunditatem Crispi, *sonum Trachalli* ^p, *elegantiam Secundi*.

^k tribuatur Jenf.   ^l explicuisse G.   ^m lenes G.   ⁿ Calones G.
 Jenf. Sed Græca terminatio in nomine Græco præferenda, ne calones quis Lati-
 nos intelligat, quod monet Burn.   ^o tenent G.   ^p Trachali G. Jenf.

9. *tamquam nimius*] In pulchri-
 tudine nimium esse posse artificem
 apertum est: sed in similitudine
 etiam nimius fuerit, si quis non
 nævos modo, sed lichenas etiam et
 pustulas, aliaque minuta corporis
 vitia, quæ quidem ad vultum et
 habitum corporis nihil pertinent,
 velit exprimere. Subit hic vitium
 quorundam similitudinis artificum,
 qui, ut nobilissimis sæculi superio-
 ris exemplis utar, tum demum mi-
 rifice sacros se vultus in numis ex-
 pressisse videbantur, si alterum de-
 pendente ultra pectoris regionem

labio deformem; alterum autem
 enormi naso, cujus lacinia caput
 esset armatum, proposuissent. Adeo
 facilius est vitia exprimere quam
 virtutes! Deinde ingeniosos pute-
 mus pueros, si qui vitiosum sermo-
 nem, gestum, vultum aliorum festi-
 ve imitentur.

11. *elegantiam Secundi*] Non
 Plinii junioris, quem nominaturus,
 tanquam vivum et juniorem, non
 erat. Sed *Julii Secundi*, de quo 10,
 1, 120, unde scilicet elogia eorum,
 qui hic laudantur, peti possunt.

At *M. Tullium*, non illum habemus *Euphranorem* circa 12 plurium artium species præstantem, sed in omnibus, quæ in quoque laudantur, eminentissimum. Quem tamen et suorum homines temporum incesse audebant ut tumidiorem, et Asianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in salibus aliquando frigidum, et in compositione fractum, exultantem, ac pene (quod procul absit) viro molliorem. Postea vero quam triumvirali proscriptio- 13 ne consumtus est, passim qui oderant, qui invidabant, qui æmulabantur, adulatores etiam præsentis potentiae, non responsurum invaserunt. Ille tamen, qui jejunos a quibusdam et aridus habetur, non aliter ab ipsis inimicis male audire, quam nimis floribus et ingenii affluentia, potuit. Falsum utrumque; sed tamen illa mentiendi propior occasio. Præcipue vero prefferunt eum, qui videri 14 Atticorum imitatores concupierant⁹. Hæc manus, quasi quibusdam sacris initia, ut ^r alienigenam, et virum ^s superstitiosum, devinctumque illis legibus insequabatur^t. Un- 15

⁹ concupierunt G. ^r vel G. ^s parum statiosum *V. C. Alm.* metrorum superstit. *Obr.*

^t insequabantur *Jenf. non male. Synesf.*

13. *nimis floribus*] Compara 10, 1, 62, et adde de Cicerone 12, 1, 22.

14. *alienigenam, et virum superstitiosum*] *Alienigenam*, minime Atticum, sed alterius generis ex Asia. Sed quid sibi vult *superstitiosum*? Veniebat in mentem, *superstitiosos* ab eo quod *superstat*, superest, abundat, dictos videri Servio, quod probat in *Etymologico* G. I. Vossius. Quid si igitur *superstitiosum* vocaverint hoc sensu Ciceronem, h. e. nimis abundantem, et ultra modum plenum? Sed ita non respondet alterum illud *devinctum legibus*. Nihil itaque novi rectius eo, quod Celeberrimus Burmannus monuit, legi posse et *parum superstitiosum* &c. Nimirum Attici illi, qui solos se hoc nomine dici volebant, *superstitiosi* erant et *devincti* quibusdam, quas finxerant, dicendi legibus. His *parum* similis erat Cicero. Probenus illud ex laudato modo Tullii Bruto, c. 82, ubi de *Calvo*, qui se Atticum dici volebat, ejus oratio, inquit, *nimia religione* (ea quidem est *superstitio*) attenuata. Ad *leges*

autem quasdam referas, quod paulo ante de eodem dicitur, *Accuratius quoddam dicendi et exquisitius adferebat genus: quod quamquam scienter eleganterque tractabat, nimium tamen inquirens in se, atque ipse sese observans, metuensque ne vitiosum colligeret, etiam verum sanguinem deperdebat*. Item, *Sanitatem, et integritatem, quasi religionem et verecundiam* probant, sed incidunt in genus *fractum, minutum, in ipsa concinnitate puerile*. Ponamus etiam ex *Orat.* 8, Atticorum illam rationem cum suo excessu vel in pravum deflexione: *Atheniensium semper fuit prudens sincerumque judicium—eorum religioni cum serviret orator—c. 8. Ad Atticorum aures teretes et religiosas qui se accommodant, ii sunt existimandi Attice dicere*. Ita *tenuis et circumspectos* mox vocat noster s. 23. Hæc qui sequuntur, in hæc qui incidunt, iis Cicero *alienigena, parum superstitiosus, parum legibus* illis suis *devinctus* videtur.

de nunc quoque aridi, et exfucci, et exsanguis (hi sunt enim, qui suæ imbecillitati sanitatis appellationem, quæ est maxime contraria, obtendant) quia clariorem vim eloquentiæ, VELUT solem, ferre non possunt, umbra magni nominis delitescunt: quibus quia multa, et pluribus locis Cicero ipse respondit, tutior mihi de hoc differendi brevit¹⁶ tas erit. Et antiqua quidem illa divisio inter *Asianos* atque *Atticos* fuit; cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur; et ¹⁷ in his nihil superflueret, illis iudicium maxime ^v ac modus deesset. Quod quidam ^x, quorum et *Santra* ^z est, hoc putant accidisse, quod, paulatim sermone Græco in proximas Asiæ civitates influente, nondum satis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quæ proprie signari poterant, circuitu cœpe-
¹⁸ rint enuntiare, ac deinde in eo perseverarint. Mihi autem orationis differentiam fecisse et dicentium et audientium naturæ videntur, quod *Attici* limati quidem et emuncti nihil inane aut redundans ferebant. *Asiana* gens tumidior alioqui atque jactantior, vaniore etiam dicendi
¹⁹ gloria inflata est. Tertium mox, qui hæc dividebant, adjecerunt *genus Rbodium*: quod velut medium esse atque ^a ex utroque mixtum volunt. Neque enim *Attice* pressi, neque *Asiane* sunt abundantes, ut aliquid habere videantur gentis, aliquid auctoris. *Æschines* enim, qui hunc
²⁰ exsilio delegerat locum, intulit eo studia Athenarum, quæ, VELUT sata quædam cælo terraque degenerant, saporem illum Atticum peregrino miscuerunt. Lenti ergo quidem ^b ac remissi, non sine pondere tamen: neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitaverit, longe esse optimum genus Atticorum. In quo ut est aliquid inter ipsos

^u om. G. Jenf.   ^v maximum Jenf.
 Sanctra Jenf. Sancta Kapp. Satira Voss. 3.
 G. Jenf.

^x quidem id.   ^z Stantra G.
^a velut G.   ^b quidam

15. Cicero ipse respondit] Iis ipsis locis, quos modo laudavimus.

16. quorum et Santra est] Festinatione, quod sæpe mihi usu venit, erravi, cum hunc locum inter Nodos Quinctilianeos retuli: quem tanto facilius solvit, qui Gordium haud unum extricavit, Henmannus meus, ostenditque mihi nobilem Grammaticum *Santram*, Festo, Hieronymo, vitæ Terentii scriptori antiquo,

aliisque laudatum. Scilicet ex iis, quæ per otium quærenda mihi sumferam, improvide et hic et unus itemque alter præterea locus in illum indiculum transcriptus est, quem in ipso itineris prociuctu cum eisem, typographo dedi Parergis Gottingensibus inferendum, cujus rei plufcula habet impressi tui vestigia.

commune, id est, iudicium acre, tersumque; ita ingeniorum plurimæ formæ. Quapropter mihi falli multum videntur, qui solos esse *Atticos* credunt tenues, et lucidos, et significantes, sed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic *Atticus*? Sit *Lysias*; hunc enim amplectuntur^c amatores istius nominis modum. Non^d igitur jam usque ad *Cocum*^e et *Andocidem* remitemur^f? Interrogare tamen velim, an *Isocrates*^g *Attice* dixerit? Nihil enim tam est *Lysia* diversum. Negabunt? At ejus schola principes oratorum dedit. Quærat^hur similius aliquid. *Hyperides Atticus*? Certe. At plus indulgit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Aristogitona*, et his priores, *Isæum*^h, *Antiphontem*: quos ut homines, inter se genere similes, differentes dixeris specie. Quid ille, cujus modo fecimus mentionem, *Æschines*? nonne his latior et audentior, et excelsior? Quid denique *Demosthenes*? nonⁱ cunctos illos tenues et circumspectos, vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione superavit? non insurgit locis? non figuris gaudet? non translationibus nitet? non oratione ficta dat carentibus^k vocem? non illud jusjurandum per, cæfos in *Marathone* ac *Salamine* propugnatores reipublicæ, fatis manifesto docet præceptorem ejus *Platonem* fuisse? Quem ipsum num *Asianum* appellabimus, plerumque instinctis divino spiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea*? similemne credimus *Lysiacæ* gracilitati, quem fulminibus et cœlesti fragori comparant Comici, dum illi conviciantur^l? Quid est igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, *Atticum* saporem putent? ibi demum *thymum redolere dicant*? Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius invenerint solum, fertilioremve segetem, negaturos *Atticam* esse, quod plus, quam acceperit, feminis reddat, quia hanc ejus terræ fidem *Menander* eludit. Itaque si quis nunc ad eas

^c amplectimur G.   ^d Vid. leg. Num.   ^e Cocum Kapp.   ^f remitemur G.   ^g Socrates Jens.   ^h Isæum G. ex Isæum.   ⁱ nonne Jens.
 ^k tacentibus G. Jens. et plerique. carentibus *primus quod observarim Vascosan.* 1542. f. quem sequuntur alii.   ^l conviciantur id.

21. manum intra pallium] Vid. supra 11, 3, 138.

21. istius nominis modum] Mensuram omnis ejus, quod *Atticum* vocari debeat, aiunt esse *Lysiam*. Cæterum simillima hæc disputatio *Tullianæ* in Oratore c. 9, qui lo-

cus comparandus est.

24. illud jusjurandum] Vid. 9, 2, 62. 11, 3, 168. Illud de Periclis fulminibus illustramus ad 2, 16, 19.

25. terræ fidem] *Fides certa segetis* apud Horat. Od. 3, 16, 30,

Demosthenis virtutes, quas ille summus orator habuit, tamen quæ defuisse ei, sive ipsius natura, sive lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatus moveat, audiam dicentem, *Non fecit hoc Demosthenes?* et si quid exierit numeris aptius; fortasse non possit; sed tamen si quid exierit; non erit *Atticum?* Melius de hoc nomine
 27 sentiant, credantque *Attice dicere esse optime dicere.* Atque in hac tamen opinione perseverantes Græcos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, dispositione, consilio, ceteris hujus generis artibus similis Græcæ, ac prorsus discipula¹¹ ejus, videtur: ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque est ipsi statim sonus durior^m, quando et jucundissimas ex Græcis^a literas^o non habemus, vocalem alteram, alteram^p consonantem, quibus nullæ apud eos dulcius spirant: quas mu-
 28 tuari solemus, quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nescio quo modo velut^q hilarior protinus renidet^r oratio, ut in *Zephyris* et^s *Zopyris*, quæ si nostris literis scribantur, surdum quiddam^t et barbarum efficiunt^u, et velut in locum earum succedent^x tristes et horridæ, quibus Græcia caret. Nam illa, quæ sexta est nostrarum, pene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quæ etiam cum vocalem proximam accipit, quassâ quodammodo,

¹¹ disciplina G. ^m dulcior *Afc.* 1519, f. *Lugd.* 1538, 8. et al. ap. *Burm.* et probat *Gibson. Male.* ⁿ v et ζ *inf.* *Lugd.* 1538, 8. et al. ap. *Burm. Male.* *Quid enim opus erat verbis quæ sequuntur, vocalem alteram Esc.* ^o literis G. ^p om. *Jenf.* ^q om. G. *Jenf.* ^r revidet *Jenf.* ^s *Zopyrisque id.* ^t quidem *id.* ^u sonum *inf.* G. *Jenf.* ^x succedunt G. *Jenf.*

non minus quam *fundus mendax* apud eundem *Od.* 3, 1, 30, nota sunt. Sed et *Plinius Paneg.* 32, 4, *fallacem unius anni fidem* de sterilitate *Ægypti* dixit. *Menander* jocatus videtur in *fidem terræ Atticæ*, quæ depositum cum fide (licet non cum fœnore) reddat. Sterilem enim fuisse et apibus quam vervecibus aut bubus opinis commodiorem, eaque de causâ *πειρίας* non minus quam *παιδείας συντρόφους* *Atticos*, pervulgatum est.

27. *jucundissimas ex Græcis literas*] Quod Y et Z nominant editiones quædam, etiam hoc nomine

reprehendendum, quod Z hic non intelligi manifestum sit attendentibus. Occurrit illa quidem in *Zephyris* pariter ac *Zopyris*. Sed si nostris h. e. Latinis literis scribantur, succeduntne tales, quibus Græcia caret? non puto. Nam Z Græcorum in SD vel DS vel TS denique mutari, inauditum, puto, est; quoties in S transit, non potest dici succedere literam, qua Græcia careat. Quid ergo? Ypsilon succedit V Latinum, cujus vim simplicium nulla exprimat, τῷ Φ autem sufficitur nonnunquam F, ut in *fama, fure, ferendo* &c.

utique quoties aliquam consonantium ^z frangit, ut ^a in hoc ipso *frangit* ^a, multo sit horridior. *Æolica* quoque literæ, qua *servum cervumque* dicimus, etiam si forma a nobis repudiata est, vis ^b tamen nos ipsa persequitur. Duras et ³⁰ illa syllabas facit, quæ ad jungendas demum subjectas sibi vocales est utilis, alias supervacua, ut ^c *equos* ac ^d *equum* scribimus, cum ipsæ etiam hæ vocales duæ efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideoque scribi illorum literis non potest. Quid? quod pleraque nos illa, ³¹ quasi mugiente, litera cludimus ^e *M*, qua nullum Græce verbum cadit? At illi *N*, jucundam, et in fine præcipue, quasi tinnientem ^g illius loco ponunt, quæ est apud nos rarissima in ^h clausulis. Quid? quod ⁱ syllabæ nostræ in ^l *B* ³² *literam*, et *D* innituntur ^m adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum ⁿ quidem, sed tamen veterum, mollire tentarint, non solum *aversa* ^o pro *abversis* dicendo, sed et in

^z consonantem Jenf. ^a Sic G. Jenf. *it. Vascos. 1542, f. et marg. Bas.* ut—frangit *om. al.* ^b vix Jenf. ^c *om. G.* ^d æque cur G. ^e *cu-* dimus Jenf. elidimus Basf. ^f in Jenf. *et G. a secunda manu.* ^g timen- tem G. Jenf. ^h in clausulis *om. G.* ⁱ *om. G.* ^l *om. id.* ^m immit- tuntur G. *a diſtante.* ⁿ antiquorum Jenf. ^o *aversa* pro adv. G. 2. Jenf. *aversa et in marg. aversa* pro adv. *Afc. 1519, f. aversa Lugd. 1528, 8. Gryph. Colin.*

29. *consonantium frangit*] Quid hoc sit, jam supra 1, 4, 11, nos interpretatos putamus: rationem vocis explicare forte difficile est. Melius mihi videbar intelligere, si cogitarem in *fr*, *pr*, *tr*, et similibus inter se junctis, vibrari quasi posteriorem literam, eaque re tremulum sonum atque stridulum, qualis est a fractis corporibus, edi. Cæterum repetitio verbi *frangit* mutilando huic loco occasionem dedit, quo facto obscurior multo redditus est.

29. *Æolica literæ*] *Digamma*, de quo supra 1, 4, 7 et 14. *Servum*, *Cervum* scribi volebat Claudius.

31. *litera cludimus M*] Ut accusativos singulares et plurales genitivos, quos Græci in *N* finiunt. Simile quid in Hispanorum et Portugallorum consuetudine observatur, cum hi *M* suum terminationibus quorundam vocabulorum pro *N* illorum substituunt.

32. *aversa pro abversis*] Sic fuerit exemplum literæ *B*. Sed si exemplum τῆς *D* hic postulari dicas, cum proximum ad *B* pertineat (in primis cum *abversis* omnes prope agnoscant) possis legere *aversa* pro *abversis*. Ut Cato RR. 135, *ubi arvectum erit.* Add. c. 138, *arvebant ligna.* Qua de re Velius Longus Orthogr. p. 327, Ursin. (p. 2232, Putsch.) *D non minus in R literam transit—apud antiquos in arvorso et arvorfario: Unde et pro audiculis ab audiendo, auriculas dicimus, et meridiem pro medio die loquimur.* Agit ibid. de verbo *arcesso*. Sic in *ŒC.* de Bacchanalibus sunt ARF. ARFUISSE, ARVORSUM, pro *adverserunt* &c. Locus classicus est Priscian. 1, p. 559, Putsch. ubi de *arcesso*, laudatque *arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arfari, arwolare.*

- præpositione *B* literæ absonam † et ipsam *S* ‡ subjiciendo.
- 33 Sed accentus quoque ^P cum rigore quodam, tum similitudine ipsa minus suaves habemus, quia ultima syllaba nec acuta umquam excitatur, nec flexa circumducitur, sed in gravem, vel duas graves cadit semper. Itaque tanto est sermo Græcus Latino jucundior, ut nostri poetæ, quoties dulce carmen esse voluerunt, illorum id nominibus exor-
- 34 nent. His illa potentiora, quod res plurimæ carent appellationibus, ut eas necesse sit transferre, aut circumire: etiam in iis, quæ denominata sunt, summa paupertas in eadem nos frequentissime revolvit: at illis non verborum modo, sed linguarum etiam inter se differentium copia est.
- 35 Quare qui a Latinis exigit illam gratiam sermonis *Attici*, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, et parem

† adsonam G. 2. *Vid. leg. ob sonum.* ‡ F G. Jenf. G. 2. Baf. P Kapp. P om. G.

32. in præpositione] In præpositione *A B* literæ accessorix subjicitur et ipsum *S* ut fiat *ABS*, ob sonum int. molliorem. Sic quidem puto legendum: quis enim, quæso, mollire se putat literam vel syllabam, *absona* alia litera subjicienda? aut cur *S* est *absona*? Posterius hoc viderunt, qui pro *S* maluerunt *F* legere, cui modo maledixerat noster. Sed non omitti debet Werlhoffi mei conjectura et interpretatio: *Sed et in præpositione* (noniinis) *absonam, B literæ absonam et ipsam F subjiciendo*, ut *absonam* primo materialiter, ut aiunt, supponatur, deinde formaliter, quod cum parum observaret librarius, semel omiserit. Nimirum pronuntiatum ait *Affsonam*: aut si *S* malis, *Affsonam*: illud putat hic significare *subjicere*, quod in formulis illis, ubi *testamentum* vel *epistola* dicitur *subjici*. Doctissimus Heusingerus probat lectionem Gothani secundi, *b literæ adsonam et ipsam f subjiciendo*: credo et ipsum *subjicere* hic intelligere pro substituere.

33. in gravem, vel duas graves] In gravem, quoties penultima longa accentum eadem habet; in duas graves, quoties brevi penulti-

ma in antepenultimam accentus rejicitur. Nimirum vel ex hoc loco rectam de gravi accentu Græcorum, a quo dicuntur et nomina et verba βαρύτονα, sententiam haurire licuit.

33. poetæ — exornent] Hic est velut fundus multarum emendationum Horatii, quas quarto animadversionum suarum capite doctissimus Cuningamus proposuit. *Nomina Græcorum* nimirum hic sunt quæ terminantur in *os, on, an, a, en* pro Latinis *us, um, am, em*. Multus hic fuit Dan. Vechnerus, et nuperus ipsius editor, Cl. Héusingerus, cujus amicitia etiam Fabii nostri quibusdam locis profuit.

34. in iis, quæ denominata sunt] Tenta, qui dubitas, totidem denominatis et adjectivis nominibus, reddere ista Xenophontis, Memor. Socr. 3, 1, ubi dicit imperatorem esse debere παρασκευαστικόν, ποριστικόν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώταις, μηχανικόν, ἐργασικόν, καρτερικόν, φυλακτικόν, προετικόν, ἐπιστετικόν, τακτικόν, it. c. 3, dic mihi eodem modo ἰατρικώτατον, et κυβερνητικώτατον, et γεωργικώτατον x. τ. λ. Ludunt profecto, si qui Latina Græcis comparare hæc parte audent.

copiam. Quod si negatum est, sententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miscbimus, ne virtus utraque pereat ipsa confusione. Nam 36 quo minus adjuvat sermo, rerum inventionem pugnandum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda⁹. Non possumus esse tam graciles? simus fortiores. Subtilitate vincimur? valeamus pondere. Proprietas^r penes illos est certior^s? copia vincamus. Inge- 37 nia Græcorum, etiam minora, suos portus habent? nos plerumque majoribus velis moveamur: validior spiritus nostros sinus tendat. Non tamen alto semper feremur: nam et litora interim sequenda sunt. Illis facilis per quælibet vada accessus, ego aliquid, non multo tamen, altius, in quo mea cymba non fidat^t, inveniam. Neque 38 enim, si tenuiora hæc ac pressiora Græci melius, in eoque vincimur solo, et ideo in comædiis non contendimus, prorsus tamen omittenda pars hæc orationis, sed exigenda ut optime possumus: possumus autem rerum et^u modo et^x iudicio esse similes: verborum gratia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus condienda^z est. An^a non in 39 privatis et acutus^b, et non asper, et non indistinctus, et non supra modum elatus M. Tullius? non in M. Callidio insignis hæc virtus? non Scipio, Lælius, Cato in eloquendo^c velut Attici Romanorum fuerunt? Cui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? Ad hoc^d qui- 40 dam nullam esse naturalem putant eloquentiam, nisi quæ sit quotidiano sermoni simillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquamur^e, contenti promere animi voluntatem, nihilque arcessiti et elaborati requirentes: quidquid huc sit adjectum, id esse affectationis^f, et ambitiosæ in loquendo jactantiæ, remotum a veritate, fictumque ipsorum gratia^g verborum, quibus solum a natura sit officium attributum, servire sensibus: sicut athletarum 41 corpora etiam si validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen esse naturalia, atque ab illa spe-

⁹ est *inf.* Jenf.   ^r proprietatis Jenf.   ^s certiore G.   ^t confidat Jenf.
^u om. id.   ^x in *inf.* id.   ^z concidenda Jenf. concidenda *Locat.* et *al. ap.*
Burm. Quid si conducenda *h. e. concilianda?*   ^a At id.   ^b acutus id.
^c loquendo G. Jenf.   ^d adhuc Jenf.   ^e loquimur G. Jenf.   ^f affectationis Jenf.   ^g gratiarum Jenf.

37. suos portus habent] Ubi tuta cili, gloria sit, gratia certe et venustas.
sint, ubi in tenui opere, stilo gra-

cie, quæ fit concessa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquit^h, attinet circuitu res ostendere, et translationibus, idⁱ est, aut pluribus aut alienis verbis, cum sua cui-
 42 que sint assignata nomina? Denique antiquissimum quem-
 que maxime secundum naturam dixisse contendunt, mox
 poetis similiores extitisse, etiamsi parcius, simili tamen
 ratione falsa et impropria virtutes^l ducentes. Quam^m in
 43 disputatione nonnihil veri est, ideoque non tam procul,
 quam sit a quibusdam, recedendum aⁿ propriis atque
 44 communibus. Si quis tamen (ut in^o loco dixi composi-
 tionis) ad necessaria, quibus nihil minus est, aliquid me-
 lius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendus.
 Nam mihi aliam quamdam videtur habere naturam sermo
 vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: qui^p, si res indi-
 care^q modo satis esset, nihil ultra verborum proprieta-
 tem elaboraret: sed cum debeat delectare, movere, in plu-
 rimas animum audientis species impellere, utetur iis quo-
 que adiutoriis, quæ ab eadem sunt nobis concessa natura.
 44 Nam et lacertos exercitatione constringere, et augere vi-
 res, et colorem^r trahere, naturale est: ideoque in omni-
 bus gentibus alius alio facundior habetur, et eloquendo^s
 dulcis magis. Quod si non eveniret, omnes pares essent,
 et idem omnes deceret. At loquuntur, et servant^t perso-
 narum discrimen: ita quo quisque plus efficit dicendo,
 45 hoc magis secundum naturæ^u eloquentiam dicit. Qua-
 propter ne illis quidem nimium repugno, qui dandum
 putant nonnihil esse temporibus atque auribus, nitidius
 aliquid atque affectatius^x postulantibus. Itaque non so-
 lum ad priores Catonem^y Gracchosque, sed ne ad hos
 quidem oratorem alligandum puto. Atque id fecisse M.
 Tullium video, ut cum omnia^z utilitati, tum partem
 quamdam delectationi daret, cum[†] et ipsam se rem agere

^h inquit *id.*   ⁱ idem pluribus et G.   ^l virtute G. Jenf.   ^m Quia
 Jenf.   ⁿ aut *id.*   ^o illo *inf.* G.   ^p cui G. Jenf.   ^q judicare Jenf.
^r colorem *id.*   ^s loquendo G.   ^t salvant G. Jenf. *glossa monachalis.*
^u naturam eloquentiæ G. et plur. MSS. ap. Burm. quod fere est ut præferam.
^x effectius G. *pulchre!* affectius MSS. quidam ap. Burm. affectibus Jenf.
^y Catone Gracchisque Obr.   ^z omnium G. Jenf.   † Et cum suam rem
 agere diceretur conj. Burm.

43. in loco compositionis] 9, 4,
 tum in principio capitis tum in
 fine.

44. lacertos—constringere] Unde
 corpora ipsa fiunt colorata, et ad-
 stricta, et lacertis expressa 8, pr.

19. Add. 8, 3, 10.

45. Catonem Gracchosque] Jun-
 git etiam in tali re 8, 5, 33. Ad
 hos quidem, i. e. qui nuper fueret et
 nunc sunt, ut sæpe Cicero.

45. cum et ipsam se rem] Cicero

diceret (agebat autem maxime^a) litigatoris. Nam hoc⁴⁶ ipso proderat, quod placebat. Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi possit^b invenio, nisi ut sensus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri potest salva tractatione causæ et dicendi auctoritate, si^c crebra hæc lumina et continua fuerint, ut^d non invicem offererint^e. Sed me hac tenus cedentem nemo insequatur ultra: do⁴⁷ tempori, ne crassa^f toga sit; ^g non serica: ne intonsum caput; non in^h gradus atque annulosⁱ totum contum: cum in eo, qui^l se non ad luxuriam ac libidinem referat^m, eadem speciosiora quoque sint, quæ honestiora. Ceterum hoc quod vulgo *sententias* vocamus, (veteribus,⁴⁸ præcipueque Græcis in usu non fuit, apud Ciceronemⁿ invenio) dum rem contineant, et copia non^o redundant, et ad victoriam spectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt, et ipsa brevitate magis hærent, et dictione^p persuadent. Ac sunt qui hæc⁴⁹ excitiora lumina, etiam si dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus est omittendus, quod plures eruditorum aliam esse dicendi rationem, aliam scribendi putaverunt: ideoque in agendo clarissimos quosdam nihil posteritati mansurisque [mox †] literis reliquisse, ut *Periclem* et *Demadem*: rursus alios ad compo-⁵⁰ nendum optimos, actionibus idoneos non fuisse, ut *Iso- cratem*: præterea in agendo plus impetus^q posse plerumque, et petitas vel paullo licentius voluptates; commovendos enim esse, docendosque † animos imperitorum: at

^a rem G.   ^b possit G.   ^c non *inf.* G. Jenf.   ^d et *inv.* G. Jenf.
^e effecerint G.   ^f nigra Jenf.   ^g ut *inf.* G.   ^h smaragdus Jenf.
ⁱ annuli centum sint cum eo Jenf.   ^l quod si G. Jenf.   ^m referas *iid.*
ⁿ enim *inf.* *iid.*   ^o *om.* Jenf.   ^p dejectione G.   † *Videtur otiosum, et*
nescio unæ irrepisse.   ^q impetum pler. G. Jenf.   † ducendosque *conj.*
Burm. et firmat ad Ovid. Met. 11, 2.

dicebat, se etiam cum delectationi partem quandam suæ orationis daret, rem agere litigatoris; agebat autem, Fabio iudice, maxime. Nimirum et Cicero dicebat, et firmat Fabius, delectandis in loco auditoribus, iudicibus præsertim, rem agi litigatoris: quo enim quis delectatur, illi favet, cui favet illum cupit vincere, illi credit, si iudex sit, facilius. Itaque nihil muto.

46. *sensus — plures*] *Sententias,*

de quibus 8, 5, ubi ad finem capitis eadem fere quæ hic monet. Illud *Neque enim* videtur ita connectendum. Ad Tullii voluptates nihil addi potest, nisi ut sensus, id est, *sententias plures* dicamus: *plures* inquam, non *meras* et *perpetuas*. *Neque enim fieri potest* &c. Hoc indicant, quæ sequuntur, *Do tempori, ne crassa togæ sit, non ideo statim do, ut serica.*

quod libris dedicatur, et in exemplum editur^r, tersum ac limatum, et ad legem ac regulam compositum esse oportere; quia veniat in manus doctorum, et iudices^s artis^t habeat artifices. Quin illi subtiles, ut similes ac multi^u 51 persuaserunt magistri, παράδειγμα dicendo, ενδύμημα scribendo esse aptius^x, tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur bene dicere, ac bene scribere: neque aliud esse oratio scripta, quam monumentum^z actionis habitæ. Itaque nullas non (ut opinor) debet habere virtutes. Non dico, nulla^a vitia. Nam^b imperitis placere aliquando quæ vitiosa sunt scio. Quo different igitur? Quod^c si mihi des concilium iudicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam ejus, qui est strictior multo, Demosthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendæ, cum etiam proœmia^d supervacua esse apud tales, Aristoteles existimet: non enim trahentur his illi sapientes: proprie et significanter rem indicare, probatione colligere, 52 satis est. Cum vero iudex detur aut populus, aut ex populo, laturique sententiam indocti sæpius, atque interim rustici: omnia, quæ ad obtinendum quod^e intendimus, prodesse credemus^f, adhibenda sunt, eaque etiam^g cum dicemus^h, promendaⁱ, et cum scribemus, ut doceamus 53 quo modo^l dici oporteat. An Demosthenes^m male sic egisset ut scripsit? aut Ciceroⁿ? aut eos præstantissimos oratores alio quam scriptis cognoscimus? Melius egerunt igitur, an pejus? nam si pejus, sic potius^o oportuit dici, ut scripserunt: si^p melius, sic oportuit scribi, ut dixerunt. 54 Quid ergo? Semper sic agat orator, ut scribit^q? Si licebit, semper: quod si impediunt^r brevitate tempora a ju-

^r redditur Jenf.   ^s iudicis artes G.   ^t sibi met ac multis vid. leg. sibi ac multis jam conj. Burm.   ^u multos G.   ^x altius G. a tuis Jenf.   ^z monumentum G. monumenta Jenf.   ^a om. G. Jenf.   ^b Non G.   ^c om. id.   ^d proœmium supervacuum Jenf.   ^e quæ Jenf.   ^f credimus G. Jenf.   ^g Vid. leg. et tum, cum dic.   ^h dicimus G. Jenf.   ⁱ om. G. Voss. 2.   ^l scribi inf. G. sed puncta subduxit manus emendatrix, quibus abesse illud debere significatur. Quoties talia puncta evanescent?   ^m Sic G. Kapp. Voss. 2. Lugd. 1528, 8. Obr. nisi quod vellem G. Sed male habet etiam Asc. 1519, f. malle Jenf. Demosthenem malle sic egisse al. Itaque nec opus est, elegante licet, conjectura Rollini, An Demosthen. nollem sic egisse.   ⁿ Sic Lugd. 1528, 8. et Obr. Ciceronem al.   ^o om. G.   ^p si—oportuit om. G.   ^q scribit G. recte.   ^r expediant G.

52. proœmia supervacua] Vid. 4, 1, 72.

53. ut doceamus quo modo dici oporteat] Est enim oratio actionis

exemplar, et quasi ἀρχέτυπον, Plin. epist. 1, 20, 9, quo in loco plura disputat in præceptoris sui sententiam.

dice data : multum ex eo quod potuit dici, recidetur ; editio habebit omnia. Quæ autem secundum naturam judicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse, non temporis. Nam id quoque plurimum refert, quo modo iudex audire velit : atque ei vultus sæpe ipse rectus est dicentis, ut Cicero præcipit. Ideoque instandum iis, quæ placere intellexeris, resiliendum ab iis, quæ non recipiuntur. Sermo ipse, qui facile iudicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutentur. Prudenter enim, qui cum interrogasset rusticum testem, *an Amphiona* negante eo detraxit aspirationem, brevavitque secundam ejus nominis syllabam, et ille eum sic optime norat. Hujusmodi casus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam scribitur ; cum dicere, quo modo scribendum est, non licet. Altera est divisio, quæ in tres partes et ipsa discedit, qua discerni posse etiam recte dicendi genera inter se videntur. Namque unum *subtile*, quod *ισχυρόν* vocant. Alterum *grande* atque *robustum*, quod constituunt *ἀδρόν*. Tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id *ἀνδρῶν* appellant) addiderunt, quorum tamen ea fere ratio est, ut primum *docendi*, secundum *movendi*, tertium illud utrocumque nomine, *delectandi*, sive aliud interconciliandi præstare videatur officium : in docendo autem *acumen*, in interconciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo subtili præcipue ratio narrandi probandique consistit : sed quod etiam detractis

* reciderunt Jenf.   † ut G.   † his multus G. 2.   x rector Obr. et eo non inspecto Werlh.   y at G. Jenf.   z Amphionem G. Amphion Jenf.   a om. G. Jenf.   b negat et detr. Jenf. negant eo detraxisset G.   c spiratione brevi atque G.   d descendit G.   † ultrorumque G. 2.   e Vid. om. Rollino et Capp. Pro aliud inter conj. Heum. auditores.   f Sic G. G. 2. et al. MSS. ap. Burn. Cur igitur ita diu retentum videtur?   h om. G.   s om. G. Jenf.

56. *ei vultus sæpe ipse*] Si omnino ita scripsit Fabius, quod asseverare non ausim, dativum posuit pro ablativo cum præpositione, ut *audita tibi putaram* &c. Si exstaret, a nobis quidem inventus esset Ciceronis, ad quem respicit, locus, nihil forte dubitationis relinqueretur.

56. *Sermo—optandus*] H. e. eligendus, et studiose confectandus, *αἰετός*. Quoties in declamationibus optant præmia fortes, nuptias rap-

toris aut mortem raptæ? *Adoptare* et *cooptare* tota sunt ex hac notatione.

59. *sive aliud interconciliandi*] *Interconciliandi* verbum an alias etiam legatur, dubito. Cum bis positum sit, eo minus ausim mutare. *Aliud* vero e margine irrepisse arbitror, cum varietatem lectionis quamcumque *aliud* exemplar habere, aliquis indicaret.

60 ceteris virtutibus, suo genere plenum sit¹. Medius hic
 modus¹, et translationibus crebrior, et figuris erit jucun-
 dior, egressionibus amœnus^m, compositione aptus, senten-
 tiis dulcis, lenior tamen, UTⁿ amnis lucidus quidam^o, et
 61 virentibus utrimque silvis inumbratus. At ille, qui saxa
 devolvat, et *pontem indignetur*, et ripas sibi faciat, multus
 et torrens judicem, vel nitentem contra, feret, cogetque
 ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium*
Cæcum: apud hunc et patria ipsa exclamabit, aliquando-
 que^p *Ciceronem*, in oratione *contra Catilinam* in senatu, al-
 62 loquetur. Hic et amplificationibus extollet orationem, et
 vi^q superlationum quoque eriget: *Quæ Charybdis tam*
vorax? et, *Oceanus medius fidius ipse*. Nota sunt enim
 jam studiosis hæc lumina. Hic deos ipsos in congressum
 prope suum sermonemque deducet, *Vos enim Albani tu-*
mulî atque luci: vos, inquam, Albanorum obrutæ aræ, sa-
 63 *crorum populi Romani sociæ et æquales*. Hic iram, hic mi-
 sericordiam inspirabit, hic dicit, *Te vidit*^r, et *flevit*, et *ap-*
pellavit, et per omnes affectus tractatur^s. Hinc itaque
 illuc sequitur, *nec doceri*^t *desiderabit*. Quare si ex tribus
 his generibus necessario sit eligendum unum, quis dubi-
 tet hoc^u præferre omnibus, et validissimum alioqui, et

¹ om. G. Jenf.   ¹ om. iid.   ^m amœnis Jenf.   ⁿ et id.   ^o est
 inf. id.   ^p Sic G. J. *Afc.* 1519, f. *Lugd.* 1528, 8. *Bass.* et al. tum MSS. tum
 edd. ap. *Burm.* aliquemque ut *Ciceronem Obr.* aliquemque ut apud *rel.*
^q in superlationem *editt. plur.*   ^r videt, appellavit et flevit G. et *Voss.* 2.
^s auditor huc atque illuc sequetur, nec doceri desiderabit *Obr. Optime si ex*
MSS. tractatus iudex huc &c. *conj. Burm.*   ^t decere G. doceri Jenf. do-
 cere *rel.*   ^u hunc G.

59. *sed quod—plenum sit*] Ita
 intelligo. Subtile illud genus non
 tantum partes orationis decet, nar-
 rationem, probationemque: sed to-
 tas etiam orationes, quæ probabi-
 les, pro materiæ nimirum ratione,
 esse possunt, etiam *detraclis cæteris*
virtutibus, h. e. etiam si nihil ne-
 que floridum habeant neque gran-
 de: *plenum* igitur est sufficiens ac
 per se implens orationem, ut alio
 genere opus non sit.

61. *saxa devolvat*] Cum re-
 spectu, quod visum *Burmanno*, ad
 illa *Horatii Od.* 4, 2, 11, de *Pin-*
daro, *Per audaces nova dithyram-*
bos Verba devolvit. Dixerat *Mon-*

te decurrens velut amnis &c. *Pon-*
tem indignatus ut ille *Virgilianus*
Araxes Æn. 8, 728. Nimirum,
 præcepta et hic sunt simul exempla.
 Huc pertinent etiam, quæ sequun-
 tur, *Appius excitatus* pro *Cælio* c.
 14. *Patria exclamat* in *Catil.* 1, 7.
Ciceronem autem alloquitur *ibid.* c.
 11, *M. Tulli quid agis &c.* Quem
 locum cum non animadvertissent
 quidam editores, mutationem teme-
 re induxerunt supra indicatam.
 Nam libri antiqui tum manu exa-
 ratum tum formis cusi, quod sciam,
 omnes nobiscum faciunt.

62. *Quæ Charybdis*] *Philipp.* 2,
 27. *Vos enim Albani* pro *Milon.* 31.

maximis quibusque cauffis accommodatiffimum? Nam et 64
 Homerus *breve* quidem cum animi ^x jucunditate, et *propriam*, (id enim est *non errare verbis*) et carentem supervacuis *eloquentiam* Menelao dedit, quæ sunt virtutes generis illius primi. Et *ex ore* Nestoris dixit *dulciorem melle profuere sermonem*: qua certe delectatione nihil fugi majus potest. Sed summam ^z aggressus, ut in Ulyffe, facundiam, magnitudinem illi junxit ^a: cui ^b *orationem nivibus bibernis, et copia verborum, atque impetu parem* tribuit. Cum hoc igitur nemo mortalium contendet: hunc ut 65
 deum homines intuebuntur. Hanc vim et celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Aristophanes comparat: hæc est vera ^c dicendi facultas. Sed neque his 66
 tribus quasi formis inclusa eloquentia est. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid constitutum est: ita horum intervalla sunt: atque inter hæc ipsa mixtum quiddam ex duobus medium est eorum ^d. Nam et subtili plenius aliquid atque subtilius, et vehementi remissius atque vehementius invenitur; ut illud lene aut ascendit ad fortiora, aut ad ^e tenuiora submittitur: ac sic prope in- 67
 numerabiles species reperiuntur, quæ utique aliquo momento inter se differant, SICUT quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii ^f eorum, varietate ^g regionum ac fluminum ^h proprii ⁱ deprehendantur ^k. Eademque muscis 68

^x om. G. Jenf.   ^z summa regressus est G. si in mare gressus esset Jenf.
^a vicissent G.   ^b cum orationi G.   ^c vere G. Jenf.   ^d quorum et
 subt. G.   ^e om. G.   ^f et inf. G. Jenf.   ^g varia etiam G. *Vid. leg.*
 varie etiam.   ^h flaminum *Obr. vid. not.*   ⁱ proprie Jenf.   ^k depre-
 hendentur G. deprehendantur Jenf.

64. *Nam et Homerus*] 'Ιλ. γ'.

213,

Ἡ τοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγέ-
 ρευε

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπει δὲ
 πάλυμυθος,

οὐδ' ἀφαρμαρτοπέης.—

De Ulyffe verba jam dedimus ad 11, 3, 158. Cæterum non intermisit Clarkius tum Fabii nostri, tum Ciceronis, Halicarnassensis Dionysii, et Gellii verba adscribere, qui omnes tria illa genera in Menelao, Ulyffe, Nestore, non adumbrata, sed expressa ab Homero agnoscunt. Cæterum de Nestore 'Ιλ. α'. 249, Τῦ δ' ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέει

αἰδί.

65. *in Pericle*] *Vid.* 2, 16, 19. et 12, 2, 22.

67. *fluminum proprii*] *Ne fluminum* alicui placeat, congestit hic Burmannus festivam locorum copiam, ubi spirantium a fluminibus ventorum mentio fit. Nobis duos laudasse satis fuerit, Senecam *Quæst. Nat.* 5, 7, *Antelucanos flatus inspicimus, qui aut ex fluminibus, aut ex convallibus, aut ex aliquo sinu feruntur.* *Plin.* 2, 43, f. 44, de ventis, *Namque et e fluminibus, ac sinubus, et e mari videmus—confergere.* Adeo frequens ista sententia, ut vulgo ipsum aerem, in

ratio est, qui cum in cithara quinque constituerunt fonos, plurima deinde varietate complent spatia illa nervorum, atque iis quos interposuerunt, inferunt alios, ut pauci illi
 69 transitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam eloquentiæ facies, sed stultissimum quærere, ad quam rec-
 turus se sit orator: cum omnis species, quæ modo recta est, habeat usum, atque id ipsum omne¹ sit oratoris, quod vulgo *genus dicendi* vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro causâ^m modo, sed etⁿ pro partibus
 70 causæ. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis^o ac sponsonibus, et de certa re^p credita dicet; sententiarum in senatu, et concionum, et privatorum consiliorum servabit discrimina; vitam^q ex differentia *personarum, locorum, temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex eisdem partibus iram et misericordiam petet: alias
 71 ad docendum, alias ad movendum^r adhibebit artes. Non unus color *proæmii, narrationis, argumentorum, egressionis, perorationis*, servabitur. Dicet idem graviter, severe, acriter, vehementer, concitate, copiose, amare, comiter, remisse, subtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane, non ubique similis^s, sed ubique^t par sibi. Sic fiet, cum id, propter quod maxime repertus est usus orationis, ut dicat et utiliter, et ad efficiendum quod intendit, potenter: tum laudem quoque nec^u doctorum modo^x, sed
 73 etiam vulgi consequatur. Falluntur^z enim plurimum, qui vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia resultat, aut puerilibus sententiolis lascivit, aut immodico tumore turgescit, aut inanibus locis bachatur, aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet, aut præcipitia pro sublimibus habet, aut specie libertatis insanit: magis existimant^a populare atque plausible.
 74 Quod quidem placere multis nec infitior, nec miror. Est

¹ non G. Jenf. ex œc.   ^m causæ Jenf.   ⁿ om. G. Jenf.   ^o in-
 ternis G.   ^p om. G. Jenf.   ^q multa Obr. utram V. C. Alm. Quid sit ut
 rationem ex utram?   ^r monendum Jenf.   ^s simul G. Jenf.   ^t ubi-
 cunque G.   ^u non Jenf.   ^x quoque G.   ^z Fallunt e. plurimi Jenf.
^a existiment G. existimet Jenf.

cujus motu ventus inest, aquam attenuatam et rarefactam dicerent. Nec vera ratio nimis obscura.

70. *aliter conciliabit*] Etiam hic sapienter prohibet medicam manum Burmannus, certe lacunæ suspicio-

nem ex uno tantum *aliter* motam a Rollino, et ad Gronovium nos ablegat, qui ad Liv. 3, 37, et ad Tac. 3, 37, ostenderit, *solitarium* nonnunquam illud poni.

enim jucundioris^b ac favorabilis qualiscumque eloquentiæ^c, et ducit animos naturali voluptate vox omnis, neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum est, quod nulli non agentium parata vulgi corona est. Ubi vero quid exquisitius dictum accidit auribus⁷⁵ imperitorum, qualecumque id, quod modo se ipsi posse desperent, habet admirationem, neque immerito: nam ne illud quidem facile est. Sed evanescent hæc atque emoriuntur^d comparatione meliorum: *ut lana tincta fuco citra*

^b Vid. leg. jucunda auri—eloquentia *vel certe* jucundi oris: *sed prius magis placet.* ^c eloquentia G. ^d moriuntur G. Jenf.

74. *atque aggerem*] Non intelligo vias publicas, quas *aggeres* potius dixisset; neque speciatim *aggerem Tarquinii*, magnificum opus, de quo Liv. 1, 44. Plin. 3, 5, l. 9. it. 36, 15, l. 24, 2, donec ostendatur, ibi quoque circulos otiosorum hominum, aures locantium nugis, fuisse: sed eum quem *circo* jungit, et in circo, ut mihi quidem videbatur, collocat Juvenalis 6, 588. Nec putabam aliter videri posse, si quis totum locum attente legat:

Plebeium in circo positum est et in aggere fatum.

Quæ nudis longum ostendit cervicibus aurum,

Consulit ante phalæ Delphinarumque columnas &c.

Minime profecto audiendus Rycquius de Capitolio, qui de præcipitatis supplicii causa ex *aggere Tarquinii* poetam intelligit. Sane hic *agger* non minus circi pars quam *phalæ* ac *delphini*. Intelligo igitur eam, quæ *spina* alias vocatur, theatrum et campum varii generis agyrtarum, nugas canoras popello venditantium, quem graphice etiam describit, quin tabula depictum proponit Anton. van Dalen de Oraculis p. 308.

75. *ut lana tincta*] Placet ingenium Colomesii, qui verficulos ex tragœdia forte sumtos ita restituit:

Ut lana tincta purpuram citra placet;

At si contuleris eam lacernæ, Conspectu melioris obruatur.

Sed *fuco* omitti non debebat, e qua herba vestes tingi, Servius docet ad Georg. 4, 39. Add. Plin. 26, 10, l. 66, ubi docet, *in Creta vestes fuco tingi*, eumque *conchylis substerni* h. e. lanas eo prius imbui, quam pretiosum alterum colorem bibant. Conf. Plin. 32, 6, l. 22. Huc respicit elegantissimus e Tullii Hortensio locus, servatus a Nonio 4, 405. *Ut ii qui combibi purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam: sic literis talibusque doctrinis ante excoli animos, et ad sapientiam concipiendam imbui et præparari decet.* Deinde probat quidem ex hoc loco Ferrarius de Re Vest. 2, 1, 24, *lacernas* vulgo fuisse purpureas. Cum vero vilioris etiam coloris fuisse, ipse non neget; non potuit eam Ovidius *lana fuco tincta* ita simpliciter opponere. Quæ cum ita sint, non dubito scripsisse Ovidium, quod servavit Vallæ liber, *Lacernæ*, i. e. *Laconicæ*, quod nobilissimum purpuræ genus fuisse, nemo ignorat, qui vel Horatium legit et illud Od. 2, 18, 7, *Nec Laconicas mihi Trabunt honestæ purpuras Clientæ.* *Citra purpuram* igitur h. e. si non comparetur purpuræ, placet *lana fuco tincta*, sed si *Lacernæ* purpuræ eam contuleris, obruatur splendoremque suum perdat &c.

purpuram^e placet: at si contuleris etiam lacernæ^f, conspectu
 76 melioris obruatur, ut Ovidius ait. Si vero iudicium his
 corruptis acrius adhibeas, ut buccinis^g purpuram, jam il-
 lud quod^h fefellerat, exuat mentitum colorem, et qua-
 dam vix enarrabili fœditate pallefcatur. Luceat igitur hæc
 citra solem, ⁱ ut quædam exigua animalia igniculi viden-
 77 tur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo im-
 probat bona. Neque vero omnia ista, de quibus locuti
 fumus, orator optime tantum, sed etiam facillime faciet.
 Neque enim vis summa dicendi est^k admiratione digna, si
 infelix usque ad ultimum sollicitudo persequitur, ac orato-
 rem macerat et coquit, ægre verba vertentem, et perpen-
 78 dendis coagmentandisque eis intabescens. Nitidus il-
 le, et sublimis, et locuples, circumfluentibus undique elo-
 quentiæ copiis imperat. Desinit enim in adversa niti, qui
 pervenit in summum. Scendenti circa ima labor est^l:
 ceterum quantum processeris, mollietur clivus^m et lætius

^e purpuras G. Jenf. Obr. ^f Lacernæ f. Lacernæ liber Vallæ: quod probat Gallæus. vid. not. ^g succinis sulfura Jenf. et al. ap. Burm. buccini purpura quo Ferrar. conj. vid. not. ^h quo G. ⁱ et inf. G. Jenf. ^k effet iid. ^l laboret: cet. Jenf. ^m Sic ausus sum rescribere. dives omn.

76. ut buccinis purpuram] Si ita dedit Fabius, fuerit *Buccinum* concha et color purpura deterior, et favere videtur Plin. 9, 38, f. 62, *Buccinum per se damnatur, quoniam fucum remittit*. Sed deinde cum pretia indicat, non tamen usquam, inquit, pelagii (hoc alterum genus purpuræ) centenas libras quinquegenos nummos excedere, et buccini centenos, sciatur &c. Itaque buccinum pretiosissimum, cuius illud vitium, quod fucum remittit atque adeo pallefcit facile, quomodo emendetur, idem tradit Plinius, *Pelagio admodum alligatur* (cum eo coalescit et inolefcit) *nimixque ejus nigritiæ dat austeritatem illam, nitoremque qui quæritur, cocci*. Igitur probanda est conjectura Ferrarii, qui l. c. legendum putat *buccini purpuram*. *Buccini* nempe *purpura præstantissima si adhibeatur lana solo fucum tinctæ*, exuit mentitum colorem &c. Altera lectio, ut *succinis sulfura* ab aliquo videtur excogitata, qui *buccinum* quid sibi

hic vellet, ignarus, cogitaret de externa quadam *succini et sulphuris* similitudine, quæ fallere non possit, si quis utrumque comparet. An mangonio quædam effici potuerit aliquid succino simile, idque admo- to sulphuris fumo deprehendi, docuerint forte Chymici.

77. infelix sollicitudo] Vid. ad 10, 1, 115.

78. mollietur clivus] Ita ausus sum rescribere, non Harduini equidem secutus auctoritatem, cui idem videri deprehendo, dum Virgilianæ auctoritati *mollis clivi* Ecl. 9, 8, adscribere hic volo Plinium, cuius recordabar *mollem clivum* a Chersiphronè exaggeratum æronibus 36, 14, f. 21: sed quod *dives solum* hic nihil ad rem facit, ubi *scandendum* est; quod *dives ac lætius solum* opus non habet ut molliatur; quod statim *lenius supina* eodem intellectu appellantur, (vid. not. prox.) quod *clivos* forte antiqua ratione scriptum cum inventum in libris esset, tanto mutari facilius

solum. Et si hæc quoque jam lenius *supina*ⁿ perseveran- 79
tibus studiis evaseris^o, inde fructus illaborati offerunt sese,
et omnia sponte proveniunt: quæ tamen quotidie nisi de-
cerpantur, arescunt. Sed et copia habet modum, sine
quo nihil nec laudabile, nec salutare est: et nitor ille cul-
tum virilem, et inventio iudicium. Sic erunt *magna*, non 80
nimia^p; *sublimia*, non abrupta; *fortia*, non temeraria;
severa, non tristia; *gravia*, non tarda; *læta*, non luxu-
riosa; *jucunda*, non dissoluta; *plena*^q, non tumida. Si-
milis in ceteris ratio est^r. Tutissima fere per medium
via, quia utriusque ultimum vitium est.

XI. His dicendi virtutibus usus orator in iudiciis, con-
filiis, concionibus, senatu, in omni denique officio boni
civis, finem quoque dignum et optimo viro, et opere
sanctissimo faciet: non quia prodesse umquam satis sit, et
illa mente atque illa facultate prædito non conveniat ope-
ris pulcherrimi quam longissimum tempus: sed quia de-
cet hoc quoque prospicere, ne quid^s pejus, quam fecerit,
faciat. Neque enim scientia modo constat orator, quæ 2
augetur annis, sed voce, latere, firmitate; quibus fractis
aut imminutis ætate seu valetudine, cavendum est, ne
quid in oratore summo desideretur, ne^t intersit fatiga-
tus, ne quæ dicet, parum audiri sentiat, ne^u se quærat

ⁿ Sic Burm. ex V. C. Abnel. suprema G. Jenf.   ^o evaserit Jenf.   ^p ni-
miam Jenf.   ^q grandia G. fortia Jenf.   ^r om. G. Jenf.   ^s id inf. Jenf.
^t non G. Jenf.   ^u nec se queratur perire G. Jenf.

potuit. Ultra progreditur Hardui-
nus, et legit *clivis elatius solum*,
vel *clivus et elatius solum*. Sed nisi
letius fuisset in libris antiquis, ne-
mini in mentem venisset *dives*: et
letius solum etiam aspero et scrupis
horrido opponitur &c.

79. *lenius supina*] Hunc *mollem*
clivum esse jam diximus, et ostendit
pluribus tum ad h. l. Burmannus,
tum Bentleius ad Horat. Epod. 1,
29, ubi itidem *supinum Tusculum*
restituit pro *superno*, quod libros,
ut hic, obsederat: quemadmodum
etiam in Statio factum Theb. 8,
640, ubi *crines a fronte supinos* i. e.
molliter surgentes retrorsum, ex
MSS. reposuit pro *supernis* Bar-
thius. Verbo igitur *lenius supina*
sunt minus jam ardua, adhuc tam-
en acclivia.

XI, 1. *ne quid pejus—faciat*] Hoc usque eo metuit Socrates, ut hanc præcipue causam habuerit irritandi iudices suos, quo mortem illi sibi decernerent, quod in proœmio Apologiæ illius docet Xenophon. Et nota illius Barbari historia, qui interfici mallet, quam specimen artis edere, quam aliquandiu non exercuerat, ne famam forte peccato amitteret.

2. *ne se quærat*] Id est desideret, sentiat se immutatum et plane alium. Illustrant hanc formulam laudati hic Burmanno Grævius lectt. Hesiod. c. 10. Broukh. ad Tib. 2, 3, 26. Barth. ad Stat. Achill. 2, 211. Cæterum quod suadet hic Fabius aliis, id se fecisse ipsum testatur 2, 12, 12.

3 priorem. Vidi ego longe omnium, quos mihi cognoscere contigit, summum oratorem, *Domitium Afrum* valde senem, quotidie aliquid ex ea, quam meruerat, auctoritate perdentem, cum agente illo, quem principem fuisse quondam fori * non erat dubium, alii (quod indignum videatur) riderent, alii erubescerent: quæ occasio illis^z fuit dicendi^a, *malle eum deficere, quam desinere*. Neque erant
4 illa qualiacumque mala, sed minora. Quare ANTE, quam in has ætatis veniat insidias, receptui canet, et in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, studiorum fructus sequentur^b. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinabat, c quærentibus tradet, aut eloquentiæ componet artem, aut pulcherrimis vitæ præceptis dignum
5 os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quasi eloquentiæ parens, et UT vetus gubernator, litora et portus, et quæ tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis, ratis poscat, docebit: non humanitatis solum communi ductus
6 officio, sed amore quodam operis. Nemo enim minui velit id, in quo maximus fuit. Quid porro est honestius, quam docere quod optime scias? Sic ad se Cælium deductum a patre Cicero proficitur. Sic *Pansam*, *Hirtium*, *Dolabellam* in morem præceptoris exercuit, quotidie di-
7 cens, audiensque. Ac nescio an eum tunc beatissimum credi oporteat fore^d, cum jam secretus et consecratus, liber invidia, procul a contentionibus, famam^e in tuto collocarit^f, et sentiat^g vivus eam, quæ post fata præstari magis solet, venerationem, et quid apud posteros futurus
8 sit, videbit^h. Conscius sum mihi, quantum mediocritate valui, quæque antea scierim, quæque operis hujusce gratia potuerim inquirere, candide me atque simpliciter in

* alii hic ponit, mox omittit Jenf.   z illi G. Jenf.   a dicendo G.
b persequentur id.   c jura inf. Obr. pulchre.   d om. G. Jenf.   e fama Jenf.
f collocavit id.   g Forte leg. sentiet Jenf.   h viderit conj. Heusingeri.

4. quærentibus tradet] De jure commentarios hic intelligi, etiam ex ipso Ciceronis, ad quem respicit Fabius, loco, et consilio Crassi apparet, de Orat. 1, 42, Ut primum omne jus civile in genera digerat &c.

4. præceptis dignum os dabit]

Præcepta iis verbis conscribet, quæ digna sint rerum gravitate.

5. juvenes more veterum] Vid. Cic. de Sen. 8 et 9. De Cælio ad Ciceronem a patre deducto, in orat. pro eod. c. 4. De *Hirtio*, *Pansæ*, *Dolabella* discipulis suis ad Fam. 9, 16, et al.

notitiam eorum, si qui forte cognoscere voluissent, protulisse. Atque id viro bono satis est, docuisse quod scierit. 9 Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere; qui eundem virum bonum esse, et dicendi peritum velim: aut multa; qui tot artibus in pueritia discendis, morum quoque præcepta, et scientiam juris civilis, præter ea quæ de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique hæcⁱ operiⁱ nostro necessaria esse crediderim^m, velut pondus rei perhorrescant, ac desperent ante experimentum. Sedⁿ hi¹⁰ primum renuntient sibi, quanta sit humani ingenii^o vis, quam potens efficiendi quæ velit, cum maria transire, siderum cursus numerosque cognoscere, mundum ipsum pene dimetiri, minores, sed difficiliore, artes potuerint. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus sit hoc proposito præmio labor recusandus. Quod si mente¹¹ conceperint, huic quoque parti facilius accedent, ut ipsum iter neque impervium, neque saltem^p durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus est, ut boni viri simus, voluntate maximè constat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quæ virtutem docent, artes accipiet. Neque enim aut tam^q perplexa, aut tam numerosa¹² sunt quæ premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione discantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus. BREVIS est institutio vitæ honestæ beatæque, si credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque discere meliora volentibus promptum est, ut vere intuenti mirum sit illud magis, malos esse tam multos. Nam UT aqua piscibus, ut sicca terrenis, circumfusis nobis spiritus volucris convenit: ita certe facilius esse oportebat, secundum naturam, quam contra

ⁱ om. Jenf.   ¹ opera nostra G.   ^m crediderint vel remoram perh. Obr. crediderint, velut morosiora perhorrescant conj. Burm. Crediderint certe legendum.   ⁿ Namque pri. G. Namque qui pri. Jenf.   ^o generis Jenf.
 ^p callem conjeceram, sed vid. not.   ^q om. G.

11. *neque saltem durum*] Offensus primo inconsecta, ut videbatur, significatione τῆς *saltem, callem* suspicabar hic fuisse. Sed revocavit me usus Fabii, qui *neque saltem* ponit pro *ne quidem*. Vid. ad 6, 2, 19. et add. 6, 4, 15. Nam *illud vix saltem præcipiendum videtur*, eandem vim habet.

12. *si credas*] Si bona tibi fide persuaderi patiaris, beatam non esse

vitam, nisi quæ honesta sit: tum enim id sequitur, quod ex Socratis disciplina refertur Cic. de Orat. 1, 47, *Quibus id persuasum esset, ut nihil mallent se esse quam bonos viros, iis reliquam facilem esse doctrinam.*

15. *facilius secundum naturam*] Sen. de Ira 2, 13. *Omnium virtutum tutela facilius est: vitia magno coluntur.* Latissime hoc pa-

eam vivere. Cetera vero, etiam si ætatem nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiæ metiamur, 14 abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed culpa est in præceptoribus prima, qui^r libenter detinent^s quos occupaverunt, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicentur, partim etiam inscientia tradendi, vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo, quod novimus, quam dis- 15 cere quæ nondum scimus, melius putamus. Nam, ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum, (ut de his, a quibus magna in hoc pars ætatis absumitur, taceam) declamitare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, 16 et dicendi leges comperisse? Quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non fit in^t una ejus specie consensendum. Cognoscere enim^u, et præcepta vivendi^x perdiscere, et in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus. Discendi^z ratio talis, ut non multos annos poscat. Quælibet^a enim ex iis artibus, quarum prius^b habui mentionem, in paucos libros contrahi solet: adeo infinito^c spatio ac traditione opus non^d 17 est. Reliqua est, quæ vires cito facit, consuetudo. Rerum cognitio quotidie crescit; et tamen quam^e multorum ad eas librorum necessaria lectio est, quibus aut rerum exempla ab historicis, aut dicendi ab Oratoribus petuntur? Philosophorum quoque consultorumque opiniones, sicuti^f alia, velimus legere necessarium^g est. Quæ quidem possumus omnia: sed breve nobis tempus nos faci- 18 mus. Quantulum enim studiis impartimur^h? Alias horas vanus salutandi labor, alias datum fabulis otium, alias spectacula, alias convivia trahunt. Adjice tot genera ludendi, et insanam corporis curam. Trahat inde peregrinatio, ruraⁱ, calculorum anxietatis sollicitudines, multæ causæ libidinum, et vinum, et flagitiosus^l omni genere vo-

^r om. G. Jenf.   ^s detinentibus puerum par. iid.   ^t in una om. iid.
^u om. iid.   ^x dicendi G. recte, puto.   ^z Sic G. Jenf. dicendi al.
^a Quantumlibet G.   ^b om. G. Jenf.   ^c finito G.   ^d non est om.
G. Jenf.   ^e om. iid.   ^f Vid. leg. si uti alias velimus, leg.   ^g ne qui-
dem potest omnia iid.   ^h partimur G. patimur Jenf.   ⁱ jura G. Jenf.
^l flagitiis Jenf.

ter. Oriens uno nomine ληδν labo-
rem et mala facinora signat; πονηρὸς

Græci et μοχθηρὸς h. e. laboriosus
vocat malos.

luptatum animus ^m. Ne ea quidem tempora idonea, quæ
 superfunct. Quæ si omnia studiis impenderentur, jam no- 19
 bis longa ætas, et abunde satis ad discendum ⁿ spatia vi-
 derentur, et ^o diurna tantum computantibus ^p tempora :
 et ^q noctes, quarum bona ^r pars omni somno longior est ^s,
 adjuvant. Nunc computamus annos, non quibus stu-
 duimus, sed quibus vivimus. Nec vero si Geometræ, et 20
 Grammatici, ceterarumque artium professores, omnem
 suam vitam, quamlibet longa fuerit, in singulis artibus
 consumserunt, sequitur, ut plures quasdam vitas ad plura
 discenda desideremus. Neque illi didicerunt hæc usque
 in senectutem, sed ea sola didicisse contenti fuerunt, ac
 tot annos in ^t utendo, non in percipiendõ ^u exhausserunt.
 Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis 21
 aut perfecta ^x, aut certe non dubia, vestigia reperiuntur ;
 ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium modo
 disciplinarum præ ^y se scientiam tulit, sed vestem et annu-
 lum, crepidasque ^z, quæ omnia ^a manu sua fecerat, in usu
 habuit, atque ita se præparavit, ne cujus alterius ope ege-
 ret, neve ^b ullius rei : *Gorgias* quoque summæ senectutis,
 id quærere auditores, de quo quisque vellet, jubebat.
 Quæ tandem ars digna literis *Platoni* defuit ? Quot secu- 22
 lis *Aristoteles* didicit, ut non solum quæ ad philosophos
 atque Oratores pertinent, scientia complecteretur, sed
 animalium satorumque naturas omnes cognosceret ? Illis
 enim hæc invenienda fuerunt, nobis cognoscenda sunt.
 Tot nos præceptoribus, tot exemplis instruxit antiquitas,
 ut possit videri nulla forte ^c nascendi ætas felicior, quam
 nostra, cui docendæ priores elaboraverunt. *Marcus Cen-* 23
forius Cato, idem orator, idem historiæ conditor, idem juris-
 ris, idem rerum rusticarum peritissimus ^d, inter tot operas
 militiæ, tantas domi contentiones, rudi seculo, literas

^m animis G. Jenf.   ⁿ dicendum Jenf.   ^o ut G.   ^p computatio-
 nibus id.   ^q aut G. at Jenf.   ^r una G.   ^s om. id.   ^t in utendo
 om. Jenf.   ^u præcipiendo Jenf.   ^x præcepta id.   ^y per G.   ^z cre-
 pidas quoque Jenf.   ^a tulit inf. G. Jenf.   ^b nullius iid.   ^c forte
 G. Jenf.   ^d fuit inf. iid.

18. *Ne ea quidem tempora idonea*] Propter habitus malos, desidia-
 mque nihil agendo contractam, et perturbationes animi vel negotia
 adeo orta ex his, quæ enumerata sunt.

21. *Eleum Hippiam*] Nemini ignotum ex Cic. de Orat. 3, 32;

luxurie Africana descriptum ab Apuleio, Florid. p. 346, Elmenh. *Ætas illi cum Socrate; patria Elis &c.* De *Gorgia* etiam Cic. l. c.

23. *tantas domi contentiones*] *Accusator assiduus malorum, Galbam octogenarius accusavit. Ipse quadragies quater accusatus, gloriosè*

Græcas ætate jam declinata didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi^e posse, quæ senes concupissent. Quam multa, imo^f pene omnia tradidit Varro?[?] 24 Quod instrumentum^g dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum etiam *Cornelius Celsus*, mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, et rusticæ etiam, et medicinæ præcepta reliquerit? dignus vel ipso proposito, ut eum scisse omnia 25 illa credamus. At perficere tantum opus, arduum est^h, et nemo perfecit. Ante omnia sufficit adⁱ exhortationem studiorum, non capere id rerum naturam, ut quidquid non est factum, ne fieri quidem possit; cum omnia, quæ magna sunt atque admirabilia, tempus aliquod, quo primum 26 efficerentur, habuerint^l. Quantum enim Poesis ab Homero et Virgilio, tantum fastigium accepit^m eloquentia a Demosthene atque Cicerone. Denique quidquid est optimum, ante non fuerat. Verum etiam si quis summa desperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, præceptor, non deerunt?) tamen est (ut Cicero ait) 27 *pulchrum in secundis tertiusque consistere*. Neque enim si quis Achillis gloriam inⁿ bellicis consequi non potest, Ajacis aut Diomedis laudem aspernabitur, neque qui Homeri non, Tyrtæi^o. Quin immo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur; ii ipsi, qui sunt, optimi non fuissent: neque post Lucretium ac Macrum Virgilius, ne-

^e præcipi Jenf.   ^f om. G. Jenf.   ^g instrumenta didicimus G.
^h om. G.   ⁱ adhortationem G. forte ad hortat.   ^l habuerunt G.   ^m accipit G. Jenf.   ⁿ imbecillis Jenf.   ^o fuerunt G. vid. not.

absolutus. Aur. Vict. de Vir. Illustr. c. 47. Eadem Plut. in vita, et Plinius 7, 27.

24. *mediocri vir ingenio*] Hoc Fabii de Cornelio Celso iudicium ne nimis iniquum studiosis illius videatur, cogitandum, cum summis omnis ævi ingeniis cum comparari. Quod observavit in Epistol. de Celso Cel. Morgagnus p. 11.

26. *etiam si quis summa desperet*] Cic. Orat. 1, *Par est omnes omnia experiri* &c. quem locum παραρρηξαι Columella præf. operis f. 29, 199. Plinius et ipse in præf. p. 6, Harduin. Itaque etiam non affectis voluisse abunde pulchrum atque mag-

nificum est.

27. *neque qui Homeri non, Tyrtæi*] Retinui lectionem receptam, nisi quod interpunctionem ita mutavi ut incidere post *non*, quod factum etiam in Ascensiana 1519, f. in qua nihil est quod possit offendere, nisi forte illud *non* abrupte positum, quod tamen in ipsius etiam periodi sine sic fieri a Cicerone, constat, v. g. Cic. Att. 14, 12, *Octavium sui Casarem salutabant, Philippus non*. Sententia igitur est, *neque qui Homeri gloriam non potest consequi, Tyrtæi laudem aspernabitur.*

que post Crassum et Hortensium Cicero, sed nec alii postea vicerint ^p. Verum ut transeundi spes non sit, magna ta- 28
men est dignitas subsequendi. An Pollio et Messala ^q,
qui, jam Cicerone arcem tenente eloquentiæ, agere cœpe-
runt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad poste-
ros gloriæ tradiderunt? Alioqui pessime de rebus huma-
nis perductæ in summum artes mererentur, si quod opti-
mum fuisset, defuisset ^r. Adde quod magnos modica quo- 29
que eloquentia parit fructus, ac ^s si quis hæc studia utili-
tate sola metiatur, pene illi perfectæ par est. Neque erat
difficile, vel veteribus vel novis exemplis palam facere,
non aliunde majores honores, opes, amicitias, laudem
præsentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dig-
num literis esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus
atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert,
hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui a se
non virtutes, sed voluptatem, quæ sit ex virtutibus, peti
dicunt ^t. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii 30
immortales melius homini dederunt, et qua remota muta ^u
sunt omnia, et luce præsentis et memoria posteritatis ca-
rent, toto animo petamus, nitamurque semper ad optima:
quod facientes, aut evademus in summum, aut certe
multos infra nos videbimus.

Habes, Marcelle Victori, quibus præcepta dicendi pro 31
virili parte adjuvari posse per nos videbantur: quorum
cognitio studiosis juvenibus si non magnam utilitatem af-
feret ^x, at certe, quod magis petimus ^z, bonam volun-
tatem.

^p vicerunt G. Jenf.

^q Messalla Jenf.

^r Forte leg. defecisset.

^s at G.

^t dicantur Jenf.

^u muta sunt om. G.

^x afferret Jenf.

^z optamus G. *punctis subductis*.

29. voluptatem—ex virtutibus]
Cic. Off. 3, 33, Ab Aristippo Cy-
renaici atque Annicerii philosophi
nominati omne bonum in voluptate
posuerunt: virtutemque censuerunt

ob eam rem esse laudandam, quod
efficiens esset voluptatis: quibus ob-
soleris foret Epicurus, ejusdem fere
adjutor auctorque sententiæ.

INDICES TRES.

- I. *Verborum, Phrasium, ac Rerum.*
- II. *Auctorum, Virorum doctorum, Artificum, &c. quorum a Quinctiliano fit mentio.*
- III. *Auctorum veterum ac recentium, qui in Notis laudantur, explicantur, illustrantur, emendantur, &c.*

INDEX I.

Verborum, Phrasum, ac Rerum.

A.

A *literæ I juncta* 1, 7, 18. *in E mutata ibid.* 23. *in A et S literas exire &c.* 1, 5, 61.

a, ab: a capite primum 7, 1, 25. a facultatibus argumenta, *vid.* venio. a finitione secundus 7, 10, 1. a fonte 2, 1, 4. ab initio 2, 17, 12. 2, 20, 6. a narrationibus statim 2, 1, 8. a parte accusantis, defendentis 7, 4, 38. protinus a petitore primo loco 4, 1, 24, *i. pro. v. n.* a primis statim actionibus 6, 4, 15. a principiis 1, 1, 1. jam a tenero 1, 2, 18. scriptores, qui sunt ab Iſocrate 4, 2, 31. longe ab aliquo 12, 9, 8. *subint. effe. conf.* continuo, converto, duco, perduco, renovo.

ab 12, 10, 32. *v. n.*

abalienata morbis membra 8, 3, 75.

abdicare 3, 6, 76. adoptatum 7, 1, 21. abdicat pater ex meretrice natum &c. 11, 1, 82. abdicare liceat minus dicto audientem filium 7, 1, 14. abdicari 7, 4, 4. abdicans 4, 2, 95. 7, 4, 27. pater 11, 1, 59. abdicati 7, 4, 11. abdicatus medicinæ studuit &c. 7, 2, 17. *seq.* abdicatus, qui a patre postulat &c. 9, 2, 89. abdicatum lex 3, 6, 96, 98. *seqq.*

abdicationis 3, 6, 76. 7, 4, 25. *seq.* abdicationis iudicium 7, 4, 10. abdicationum actiones 7, 4, 29. formæ duæ 7, 4, 27.

abducere aliquem ab aliqua re 9, 2, 39. 12, 9, 1. manum 11, 3, 145. mentem a veri contemplatione 6, 2, 4.

abeo, ire: in exilium 7, 1, 42. in laudes alicujus 9, 2, 55. abit sanguis cum metu 11, 3, 78. vis, iudicanditas, decor 9, 4, 14. abi 1, 5, 36.

abhorre ab aliqua re 12, 10, 41.

non procul ab aliqua re 9, 2, 78. a fide 9, 2, 30.

abies pro tabellis 8, 6, 20.

abjicere codices 10, 3, 28. abjicit animum pudor 1, 3, 16. abjectus, *de homine*, 4, 1, 14. 11, 1, 16. abjecta 2, 12, 7. abjectissimus quisque animus 11, 1, 13.

abjectio, *figura*, 9, 3, 18.

ablativus, *casus*, 1, 4, 26. 7, 9, 10. eum Græci non habent 1, 5, 59. ei naturalis inest amphibolia 7, 9, 10. *add.* 1, 7, 3. *conf.* casus.

abnegare alicui partem pecuniæ 11, 2, 11.

abnuere rationem vocabulo 1, 6, 33. nec abnuo 6, 2, 11. nec abnuere 5, 8, 3.

aboletur lex 1, 5, 29. abolita retinere 1, 6, 20.

abolitionis pactum 9, 2, 97. *v. n.*

abominari palmis 11, 3, 114. abominandus, a, um: crimina 9, 2, 80. infelicitas 8, *proæm.* 27. procul negotiatio 12, 7, 11. scelus 8, 6, 40. vitia 12, 5, 2.

abortus: pro abortu pecuniam accipere 8, 4, 11.

abripi tempestate 2, 17, 24.

abrogatur jus jure 7, 7, 2. abrogata retinere 1, 6, 20.

abrumperre sermonem 4, 3, 13. stordia 6, *pro.* 14. abruptus a toto corpore sensus 9, 4, 123. abruptum esse 9, 4, 62. sermonis genus 4, 2, 45. abrupta 10, 2, 19. *conf.* sublimia. principia 3, 8, 58. *add. ibid.* 68. jaculari 2, 11, 6.

abrupte 4, 1, 79. incipere 3, 8, 6.

abs 12, 10, 32. *v. n.*

abscindere aliquid 12, 1, 20. sibi partem sermonis 8, 3, 23. vocem 8, 3, 85. abscissa vox 8, 3, 85. spatia 9, 4, 118.

absolvo: absolutus 4, 2, 95. absoluta 9, 3, 19. pars 7, 4, 5. absoluta omnibus oratoriis numeris

- fabulæ 10, 1, 70. absolutus os 1, 1, 37.
- absolutio 11, 1, 9, 11.
- absona litera S 12, 10, 32. absonum 6, 3, 107.
- abstemperantia 7, 2, 44.
- abstemius unde, et quomodo dividi oportet? 1, 7, 9.
- abstinere se a convicio 7, 2, 34. abstinens 1, 6, 29. quis? 12, 2, 3.
- abstinentia temeti 1, 7, 9. Veneris 11, 3, 19.
- absum, esse alicui 1, 12, 11. 2, 5, 13. 6, 3, 84. ab aliqua re 6, 3, 29. ab intellectu artis 2, 13, 10. a vitiis 2, 2, 15. longe 6, 3, 28. plurimum ab alio 1, 3, 2. - a saltatore 11, 3, 89. - a scenico gestu &c. 1, 11, 3. procul ab aliquo 2, 3, 11. 2, 15, 11, 37. 11, 3, 136. - ab aliqua re 8, 3, 64. abest ab aliquo culpa 11, 1, 64.
- absumere ætatem in aliquid 12, 11, 15.
- absurdum esse 9, 2, 30. videatur 1, 5, 16. absurdus similia 6, 3, 99.
- abversa 12, 10, 32.
- abundare amicis, clientibus, propinquis 5, 10, 26. copia rerum, verborum, compositione &c. 2, 7, 4. 10, 5, 3. fortuna 6, 1, 50. numero 5, 7, 23. vitiis 10, 1, 129.
- abundans rerum copia 7, pro. 1. magis ad aliquid materia 12, 2, 28. supra necessitatem oratio 9, 3, 46. conf. Asiæ. abundantia 8, 3, 56.
- abundantia juvenilis 12, 1, 20.
- abundanter dicere 8, 3, 40.
- abunde bene 12, 9, 7. disertus 11, 1, 36. multi anni 12, 11, 13. falsus in aliquo 10, 1, 94. satis 12, 11, 19.
- abuti 4, 2, 112. v. n. animo alicujus 4, 2, 112. jure cædendi in probra 1, 3, 16. nomine 5, 10, 6.
- abusio 3, 3, 9. 8, 2, 5. quid? 8, 6, 34. seq. per abusionem vocare 10, 1, 12.
- abusive 8, 6, 35. 9, 2, 35.
- Academia, academici: vid. Ind. II.
- accedere alicui 3, 4, 16. 6, 4, 8. n. 9, 2, 102. - maxime 10, 1, 86. alicui opinioni 1, 5, 37. 2, 15, 29. alicui parti 12, 2, 18. - facilius 12, 11, 11. alicui rei 7, 3, 15. alicujus sententiæ 2, 15, 1. ad agendum 4, 1, 8. conf. 8, 2, 9. ad amicum trans mare 7, 3, 33. ad veritatem 12, 10, 9. prope propius ad aliquem, ad aliquid 12, 1, 20. 12, 2, 2, 25. his accedit 2, 12, 6. add. 6, 4, 8. 12, 2, 2. vis et proprietas rebus accedit tali ad stipulationem 11, 3, 175.
- accessus facilis per quælibet vada 12, 10, 37.
- accelerare lectionem 1, 1, 31.
- accendere animos 1, 2, 22. judices 11, 3, 166. affectibus 6, 2, 35.
- accendi aliqua causa 1, pro. 1. modis musicis 1, 10, 14. ad aliquid 5, 11, 10.
- accentus Græci προσαδίας vocant 1, 5, 22. gravis Græcorum 12, 10, 33. v. n. Latinorum 12, 10, 33. vid. litera.
- acceptare mercedes 12, 7, 9.
- accidere 9, 3, 2. ex casu 2, 17, 31. quid exquisitius dictum accidit auribus 12, 10, 75. hinc vitium vel vitia 1, 1, 13, 32. 8, 6, 67. aliquid nominibus 1, 5, 60. accidunt verbo plurima 1, 5, 41. quæ rebus aut personis accidunt 5, 8, 4. add. 5, 10, 17 et 58. per quot accidat species solœcismus 1, 5, 38. accidentia 3, 6, 55. 8, 3, 70. rerum 5, 10, 23. personæ cum suis accidentibus 4, 2, 130.
- accingi ad aliquid 1, 12, 16. 12, 1, 5.
- accipere aliquid 3, 3, 13. 8, 6, 21. - animo placido 4, 2, 74. - auribus 2, 6, 3. 10, 1, 10. - mente 2, 7, 3. - sine motu mentis 4, 2, 115. - a præceptoribus 10, 5, 19. - cito 12, 8, 3. - diligenter 12, 3, 3. - non difficulter, quæ traduntur 1, 3, 3. - facillime 4, 2, 36. 5, 10, 96. - aliter 6, 3, 24. - dupliciter 3, 11, 2. - simpliciter 4, 2, 20. - sic 4, 5, 17. aliquid figuram 9, 1, 10. add. ibid. 13, 9, 4, 45. ex aliqua re 9, 4, 94. - pignori 7, 8, 4. - pro regula 1, 6, 44. - pro vero 2, 17, 6. actionem 3, 6, 72.
- appellationem urbis, Romam 6, 3, 103. i. intelligere. artes facile 12, 11, 11. barbarissimum pluribus modis 1, 5, 7, 9. beneficium 7, 4, 37, 38. cladem 9, 2, 62. depositum 7, 3, 1. fastigium ab aliquo 12, 11, 26. figuram aliquam 9, 2, 103. finem 2, 18, 2. formam orationis 2, 4, 15. hereditatem 6, 3, 97. injuriam 8, 5, 4. locum 8, 2, 11. munera 4, 4, 5. nomen 5, 10, 5. 9, 1, 8. - ex aliqua re 8, 5, 3. originem ab aliquo 5, 11, 19. pecuniam 5,

- 10, 87. potionem 7, 2, 17. probationes extra rationem dicendi 5, 1, 1. rem 4, 2, 24. sermonem auribus 10, 1, 10. speciem 8, *pro*. 19. spiritum, *de tibiis*, 11, 3, 20. venustatem 9, 3, 72. vesperug, quod vesperuginem accipimus 1, 7, 12. viam 5, 14, 31. vicinum ex eodem, ex diverso 9, 3, 68. vim 8, 5, 6. vires 10, 1, 2. vocales pro consonantibus 1, 4, 10. vocem 9, 2, 31. - auribus 6, 1, 26. usuram 5, 10, 107. accipit animum 9, 4, 119. quid accipere possit animus alicujus 7, 10, 12. *conf.* 8, 3, 71. accipi aliter 5, 11, 31. 5, 13, 35. 12, 5, 2. per allegoriam 5, 11, 21. simpliciter 8, 2. *init.* voce aliqua 8, 5, 12. pro advocato 7, 1, 61. verba generaliter accipi volo 1, 5, 2. id ita accipi volo 4, 2, 46. *conf.* 7, 5, 6.
- Accius** : *vid. Ind. II.*
- Navius 6, 3, 69.
- acclamatio** 8, 3, 3. 8, 5, 11 et 14. 12, 5, 1.
- accommodare actum** colori 2, 12, 10. alicquem alicui 7, 2, 56. alicquid alicui 9, 4, 86. animum 6, 2, 26. curam alicui rei 1, 12, 7. gestum voci 11, 3, 14. gestum ad vocem, vultum ad gestum 1, 11, 8. gratiam, vires sensibus 9, 3, 28. media primis, summa mediis, et quocunque modo 9, 3, 78. nomen alicui rei 8, 6, 34. operam fabulis 1, 8, 19. - studiis 1, 10, 15. se dicenti 6, 1, 37. verba &c. alicui 6, 1, 27. verba et vultum 6, 2, 26. verba ad voluntatem 7, 3, 21. verba suis rebus 8, 2, 6. *add.* 9, 1, 15. vocem alicui 11, 1, 39. accommodat dextræ se sinistra manus 11, 3, 114. accommodari alicui rei 3, 8, 51. ad alienum propositum 10, 2, 11. in aliquid aliqua re 4, 2, 36. in plures causas 4, 1, 71. accommodatur alicui secundum quid 3, 8, 64. 5, 13, 13. accommodatus, a, um : alicui rei 3, 4, 10. 10, 1, 69. feriis jocisque pariter 6, 3, 110. ad aliquid 1, 11, 13. gestus ad sensus, ad verba 11, 3, 89. ad materiam ornatus 8, 3, 13. rebus atque personis ornatus 11, 1, 2. pedes ad aliquid 9, 4, 135. vir administrationi rerum 1, *pro*. 10. *conf.* motus. exercitatio suavorum &c. 2, 4, 33. augendis affectibus figuræ 9, 2, 26. rebus verba 1, 5, 3. ad auditum vox 11, 3, 40. omnia rebus, personis 10, 1, 101. *add.* 11, 1, 2. *conf.* compositio. accommodatior alicui 4, 1, 5. - rei 4, 2, 80. accommodatus ad aliquid 8, 3, 80. accommodatifimum alicui rei 12, 10, 63.
- accrescere** paulatim 1, 2, 1.
- accurata actio** 4, 1, 57. accuratum 8, 3, 49. accuratius dicendi genus 8, 3, 14.
- accusare** quam defendere facilius 5, 13, 3. aliquid 3, 2, *extr.* culpam alienam 11, 1, 81. dementiæ 7, 4, 26. *conf.* invicem. accusans 7, 4, 38.
- accusatoris** nomen 12, 7, 1.
- accusatoria** vita 12, 7, 3.
- accusatio** malorum civium 12, 7, 3. contra caput 11, 1, 69. mutua 3, 10, 4. 7, 1, 3. et 2, 9 et 23. *erat quasi tirocinium adolescentium* 5, 13, 3. *n.*
- accusativus** 7, 9, 10.
- acer** atque infans in exprobrando et arguendo digitus 11, 3, 92. præceptor acer atque subtilis 1, 4, 25. *conf.* animus. acris tibia 8, 2, 9. *v. n. conf.* argumentatio, cura, probatio, vox. acres fenes 11, 3, 178. syllabæ, quæ ? 9, 4, 92. *conf.* imagines, sensus, sententiæ. acre 8, 3, 89. quiddam atque expeditum habere 11, 3, 146. studium 10, 6, 4. *conf.* iudicium. acria : *vid.* argumenta. acria currere debent 9, 4, 139. acrior sensus oculorum quam aurium 11, 2, 34. acriores literæ 1, 11, 4. *v. n. conf.* faces. acriora 6, 3, 57. 9, 3, 54. *conf.* iudicium. acerrimus labor 10, 3, 26.
- acriter** 9, 3, 30. *vid.* argumentari, dicere, intendere, propulsare.
- acerbus** in emendando 2, 2, 7. natura 6, 3, 53. acerba mors 6, *pro*. 4. supra modum ac pene naturam vox 11, 3, 169. *vid.* vox. acerbum illud quidquid est 12, 6, 2. *conf.* crimen, præconium. acerba ac luctuosa 6, 2, 23. acerbissima fata 6, *pro*. 4.
- acerbe** instare 1, 1, 20.
- acerbitas** in aliquo 10, 1, 94. 96. mira in aliquo 10, 1, 117.
- acervæ** verba 9, 3, 47.
- acetabulum** 8, 6, 35.
- Achilles** 7, 9, 8. 10, 1, 47, 65.

- Achilli 1, 5, 62. Achillis clypeus 7, 2, 7. *v. n.* hasta 8, 4, 24.
- Acidus 6, 3, 53.
- acor in cibis 9, 3, 27.
- acies duplex 5, 7, 3. a securis otiofisque compositæ 5, 13, 59. luminum a prospectu rerum non averfa 11, 2, 10.
- Acilius Palicanus M. 4, 2, 2.
- Acifculus 6, 3, 53.
- acquirere, *absolute* 1, 12, 17. aliter 12, 7, 10. *add. ibid.* 12. benevolentiam 3, 8, 7. gratiam dicendi ex aliqua re 9, 3, 74. opem extrinsecus 2, 16, 13. tempus acquiescentiæ 1, 1, 19. justior acquirendi ratio 12, 7, 10. acquisita facultas 8, *pro.* 29.
- act. *vid.* ago.
- acutere ingenia 1, 4, 6. 1, 10, 34. - puerorum 1, 3, 11. *et* 4, 6. syllabam 1, 5, 22. *et* 5, 30. amor laudis acuit ad cupiditatem literarum 12, 1, 8. acuitur syllaba 1, 5, 22. acutus *auctor* 10, 1, 77. *orator* 12, 10, 39. sonus 1, 5, 24. tenor 1, 5, 26. *conf.* sonus. acuti rebus 10, 1, 84. acuta brevitatis 6, 3, 45. luna 7, 2, 6. vox 1, 5, 30. magis vox 11, 3, 42. *vid.* syllaba, vox. acutum 8, 3, 49. acutior ad inveniendum 6, 3, 12. gradus 11, 3, 166.
- acute dicta 6, 3, 7. *vid.* dico.
- acumen 6, 4, 12. *ubi v. n.* 12, 10, 59. differendi 10, 1, 81. inventionum 10, 1, 83. naturale 5, 7, 28.
- ad, præpositio et conjunctio 1, 7, 5. aliquid poni 1, 6, 13, *de relatis.* ut unum ad decem, sic decem ad centum 5, 11, 34. ad arbitrium alicujus 12, 9, 10. citharam canere 1, 10, 10. diem 7, 4, 14. digitum pugnare 8, 5, 20. hoc 8, 5, 22. 11, 2, 29. 12, 10, 40. incurfus tempestatum, varietatem causarum, ratio mutanda est 10, 7, 3. intellectum facilius, ad suscipiendas molestias minus superbus 2, 3, 1. legem veritatis loqui 12, 1, 19. literam 9, 1, 25. lyram componere carmina 1, 10, 29. manum habere aliquid 12, 5, 1. medios articulos 11, 3, 99. hunc modum 5, 14, 9. *add.* 11, 3, 88 *et* 120. morem 3, 1, 18. 7, 3, 14. propositum subjecta ratio, *schemata* 9, 3, 93. sed ad propositum, *trans-*
- eundi formula* 8, 3, 14. ad regulam et diligentiam loqui 9, 4, 4. præfens tempus 11, 3, 21. Trojam navigare 7, 2, 3. verbera motus qualis est 11, 3, 90. verbum 7, 4, 5, 7. - edificare 11, 2, 44. - ponere 11, 2, 22. - reddi 11, 2, 39. singula vestigia resistere 10, 7, 14. voluntatem 5, 7, 21. præfentes usus 10, 4, 3.
- ad. *vid.* acc.
- addere aliquid insuper 8, 6, 70. - arti 12, 10, 4. - ad aliquid 12, 10, 46. decorem formæ 12, 10, 8. honorem alicui 3, 7, 8. quæstionem arti 1, 5, 17. se in spatia 8, 3, 78. *v. n.* stimulos 10, 7, 16. adde, quod 10, 1, 33, *et* 2, 10, 11, 12, 12, 1, 4, *et* 11, 29.
- additio, *figura* 9, 3, 18.
- addicere bona uno festertio 11, 3, 172. se secta 3, 1, 22. se uni alicui proprie 10, 2, 24. addictus 5, 10, 60. *quis?* 7, 3, 26. *seq.* addicta 3, 6, 25. *v. n.*
- adducere aliquem ad aliquid 7, 1, 53. aliquid 5, 13, 10. - in corpus 12, 2, 9. - usque ad contemptum 12, 6, 7. pituitam trochleis ab imo pulmone 11, 3, 56. res extrinsecus 12, 9, 8. adduci aliqua re in memoriam 9, 2, 61. extrinsecus 3, 6, 7. 5, 11. *init.*
- adedi 6, 3, 90.
- adeo 1, 12, 7. id adeo manifestum erit, si 2, 16, 18. *pro ideo* 12, 11, 12 *et* 16.
- adeo, adire colles &c. 12, 9, 2, 3.
- adeps, adipem tenere 2, 10, 6.
- adepcio, *vid.* adipisci.
- adf. adg. *vid.* aff. agg.
- adhærens tempus 5, 10, 46.
- adhibere affirmationem alicui rei 5, 11, 17. aliquid 11, 1, 35. aliquem in consilium 4, 2, 22. aliquid contra aliquem 4, 1, 56. - orationi 7, 3, 4. *conf.* 11, 1, 3. argumentum 5, 10, 115. argumenta alicui rei 5, 10, 109. artem alicui rei 8. *pro.* 28. artes 4, 2, 51. auctoritatem extrinsecus in causam 5, 11, 35. consilium 6, 5, 3. curam 10, 3, 18. - in aliquid 5, 10, 109. decorem fructiferis 8, 3, 9. dispositionem probatis 10, 3, 5. fides et tibia epulis 1, 10, 20. fraudem juri 2, 15, 30. iudicium 5, 11, 26. 6, 3, 5. 10, 1, 36, 40. - inventis 10, 3, 5. *add.* 12, 10, 76. laudem alicui rei

- 3, 6, 4. manum alicui rei 7, *pro.* 1. metum 4, 1, 20. *seq.* 6, 1, 13. - alicui 1, 3, 15. modum 9, 2, 69. - voluptati 9, 3, 74. numeros rebus 9, 4, 126. - saltationi, modulationibus 9, 4, 139. nutrices infantibus 1, 10, 32. observationem 10, 7, 9. patrocinia 5, 13, 5. probationes caussæ 2, 10, 8. 4, 2, 24. purpuram buccinis 12, 10, 76. rem probationi 5, 14, 1. remedia 6, 4, 19. - extrinsecus 5, 13, 35. 10, 3, *prin.* studium 6, 3, 5. adhiberi cœnæ 11, 2, 12. in hoc 2, 5, 4. huc studium adhibendum 8, *pro.* 16. quantumcunque numerus (*discipulorum*) adhibeatur rhetoribus 1, 2, 13.
- adhortari aliquem ad laborem 12, 2, 24.
- adhuc 1, 7, 22. 7, 1, 36. 9, 3, 80. concitator 2, 15, 29. atque adhuc alibi 2, 21, 6. *conf.* 2, 15, 29. 5, 8, 7.
- adjacet via 1, 6, 22.
- ἀδιανόντα* 8, 2, 20.
- adigi jurejurando 7, 2, 3.
- adjicere *absolute* 7, 3, 25. 10, 3, 32. aliquid breviter 9, 3, 100. virtutibus quod desiderari potest 10, 1, 120. adj. ad consuetudinem 2, 10, 9. - receptæ religioni 12, 10, 9. - gratiæ alicui rei 11, 3, 4. colores, consilium 12, 8, 6. expectationem alicui 4, *pro.* 5. ignominiam alicui 3, 7, 20. invidiam 4, 2, 75. literam syllabamve verbo 1, 5, 10. loco probationis quid 12, 2, 25. moram lectioni festinatione 1, 1, 32. multa 1, 5, 7. non multum 1, 10, 8. vim rebus 9, 1, 2. 11, 3, 9. hoc adhuc adjiciendum 11, 1, 48. *add.* 11, 3, 177. quidquid huc fit adjectum 12, 10, 40. adjectæ literæ, syllabæ 1, 6, 32.
- adjectio 1, 5, 6 *et* 40. 11, 2, 32. aliqua ex nobis 6, 3, 71. literarum 1, 4, 16. supra summum 8, 4, 6. verborum 7, 9, 9. *ea* fit solæcismus 1, 5, 39. *seq.* *Est figura* 9, 3, 28.
- adimere alicui scientiam alicujus rei 11, 1, 69.
- adipisci virtutem aliquam 8, 3, 1.
- ademptio bonorum 5, 10, 33.
- adjungere alicum lateri filii 1, 2, 5. defensionem 7, 1, 35. ad-junctus a, um 5, 9, 8. 10. 6, 3,
66. adjuncta personis et caussis 4, 1, 30.
- adjuvare aliquem 2, 16, 17. 10, 1, 16. aliquid 10, 2, 20. - argumentis 5, 10, 116. intellectum 8, 3, 55. memoriam 11, 2, 18. modulationem fidibus, tibiis, cymbalis 11, 3, 59. multum ad fidem 5, 14, 35. partem 4, 2, 101. se aliqua re 7, 6, 9. testimonio 5, 7, 32. urbanitatem 6, 3, 96. *absolute ponitur e. g.* 6, 4, 19. 7, 2, 51. adjuvat sermo 12, 10, 36. adjuvante natura 1, *pro.* 26. adjuvari ab aliquo 2, 21, 22. 10, 1, 40. aliqua re 2, 17, 5. 4, 2, 88. 6, 3, 48. doctrina, usu 6, 2, 3. gratia varietatis 9, 4, 43. in aliquam rem 2, 8, 3. 11, 3, 179. mores adjuvantur disciplina 12, 2, 2. adjutus acri studio 10, 6, 4. in hoc 11, 2, 24.
- adjumenta ingenita 1, *pro.* 27.
- adjutores 2, 5, 3. *v. n.* adjutoribus uti aliquibus in aliqua re 11, 1, 18.
- adjutorium juris 3, 6, 83. *add.* 3, 9, 4. egere adjutorio 1, 1, 27. uti adjutoriis 12, 10, 43.
- administrare patrimonium 4, 2, 73. remp. fortissime 6, 5, 8. *vid.* *ref.* publica.
- administratio reip. 12, 2, 7. - totius 1, *pro.* 14.
- administrativa 2, 18, *extr.*
- admirari 7, 4, 40. aliquem 10, 1, 69. summe alicujus naturam 11, 1, 70. admirandum facere aliquem 12, 10, 6. *conf.* leviter.
- admirabilis in aliqua re 10, 1, 55. magis admirabilis 10, 7, 31. oratio 8, *pro. extr.* admirabile, quid? 4, 1, 40. *seq.* dicendi genus 11, 1, 93. admirabilia 12, 11, 25. admirabilior 5, 11, 10.
- admirabiliter 9, 2, 29.
- admirator aliorum tanquam sapientium 9, 2, 46. antiquitatis 2, 5, 21.
- admirationis motus 11, 3, 71. admirationem habere 12, 10, 75. per admirationem sententia 8, 5, 5.
- admiscere aliquid nitoris 3, 1, 3. - ferium 6, 3, 16. gravitatem 6, 3, 25. his omnibus admiscebitur 1, *pro.* 23.
- admittere aliquid 6, 1, 43. facinus 4, 2, 13. figuram 9, 1, 24. *et* 2, 5. sacrilegium 4, 2, 8. admit-

- tunt aures 4, 3, 10. admitti 6, 1, 10. in animum iudicis 4, 1, 5.
- admodum placere 8, 5, 25. puer 12, 6, 1. *conf.* 12, 11, 12. *it. dura.*
- admonere 4, 1, 36. aliquid 6, 4, 9. recte admones 4, 5, 4. admoneri 11, 2, 45. alicujus imagine 11, 2, 20. ex aliqua re 12, 2, 31.
- admonitio similitum 5, 11, 8. admonitione dignum 6, 1, 37. egerre 1, 8, 4. unius verbi in memoriam reponi 11, 2, 19.
- admovere aliquem ad spes honorum 6, *pro.* 13. manum pectori 11, 3, 104.
- adn. *vid.* ann.
- adolescere ad justam magnitudinem 8, 5, 26. adolescit profectus 10, 5, 14. adulti pueri 2, 2, 3.
- adolescentes *dicuntur iisdem* juvenes 2, 2, 14. adolescentium 7, 3, 34. adolescentibus nobis 5, 6, 6.
- adolescentia hilaris 8, 6, 28. adolescentiæ amores 6, 2, 15. *i. e. adolescentium.*
- adoptio confularis 6, *pro.* 13.
- adornare aliquid 5, 13, 56. legem leviter 7, 1, 47.
- ἀδοξῶν* 4, 1, 40.
- adp. adr. adf. *vid.* app. arr. aff. af.
- ἀδρόν* 12, 10, 58.
- adficere aliquid similitudinis gratia 8, 3, 73. translationem recte 8, 6, 5. adscita varietas compositionis gratia 9, 4, 58.
- adscribere aliquid alicui rei 8, 4, 26. 9, 3, 99. 12, 5, 3.
- adsum, adesse 11, 1, 27. ad diem 7, 4, 14. ad rem agendam 11, 1, 51. dexter ac volens adsit 4, *pro.* 5. alicui 5, 10, 107. 7, 1, 42. *scqq.* iudicio contra aliquem 6, 3, 32. reo 7, 1, 42. veritati contra calumniam 12, 1, 26. adest ipsis virtus 2, 5, 23. cui adfuerint natura, doctrina, studium 7, 10, 14.
- adt. *vid.* att.
- advehi equis 11, 2, 12.
- adverbium 1, 5, 48. adverbia 1, 4, 19 et 29. adverbiorum vicem obtinent aliquando manus 11, 3, 87.
- adversus gratiæ 3, 9, 7. montes 2, 17, 19. *conf.* flatus. adversa facies 2, 13, 9. virtuti malitia 12, 1, 35. palmas objicere 11, 3, 114. pars 4, 1, 11, *vid.* pars. verecundiam interim adversam esse 12, 5, 2. adversum naturæ 4, 2, 52. subsellia 11, 3, 132. *vid.* subsellia. adverforum folatium 6, *pro.* 14.
- adversari scripto 7, 1, 49. adversante filio 9, 2, 85.
- adversarii plane et inimici 12, 9, 11.
- adulari huic, hunc 9, 3, 1.
- adulatores præsentis potentiæ 12, 10, 13.
- adulatio submissa 11, 1, 30.
- adulter an sit, qui deprehensus est in lupanari 7, 3, 6. adulterum occidere licet 5, 10, 39, 88. 7, 1, 7. - an in foro 3, 11, 7. - an in lupanari 5, 10, 39. - veneno an ferro 5, 10, 52. - non nisi cum adultera 5, 10, 104. 7, 1, 7.
- adulterium, *quid?* 7, 3, 10. an in lupanari committatur? 7, 3, 9. incertum 7, 2, 52.
- adumbrare aliquid 7, 10, 9.
- advocare affectum alicui rei 4, 2, 115. oratorem alicui 12, 1, 43.
- advocari caussis 11, 1, 38. ad defendendas causas 12, 1, 24. in consilia 3, 8, 70.
- advocatus 3, 8, 51. 6, 2, 4. 12, 1, 13. partis alicujus 5, 6, *extr.*
- adversæ partis 9, 3, 22. sedens adversis subsellis 11, 3, 132. bonus 5, 13, 10. litium non inutilis 12, 1, 25. advocati studium 4, 1, 7. - voce uti 11, 1, 59.
- advocato quam litigatori agere facilius 4, 1, 45. *add. ibid.* 46. multum clamante 9, 2, 95. advocati minores 12, 3, 2. advocatorum genus aliquid 12, 8, 5. insidiæ 12, 9, 5.
- advocatio 7, 1, 58. 12, 7, 4. advocationum stipe 1, 12, 18. in advocationibus factari 5, 13, 49.
- Æacida 7, 9, 7.
- ædificare equum 8, 6, 34. *v. n.*
- æger pedibus 6, 3, 77.
- ægre: *vid.* vertere.
- Ægialaus 8, 6, 26. *v. n.*
- æmulus alicujus 11, 3, 8. alicui atque par 3, 1, 16. brevitatis 8, 2, 19.
- æmulari positis invicem quæstiunculis 1, 3, 11. veteribus 10, 1, 122. aliquid 10, 1, 62.
- Ænea 1, 5, 61.
- ænigma 6, 3, 51. 8, 6, 14. *quid?* 8, 6, 52. *seq.*
- Ænobarbus 6, 1, 50.
- Æolus 8, 4, 18.
- Æolicæ literæ 12, 10, 29. *v. n.* rationi fermo Latinus est simillimus

- 1, 6, 31. digamma Æolicum 1, 4, 7. *et* 7, 27. dicta Æolica 8, 3, 59.
- æquus, æquo animo 12, 8, 4. campo congregi 12, 9, 2. æquum 4, 3, 11. 5, 10, 118. pectus 11, 3, 125. *conf.* disputatio, tractatus. æqui iudices 12, 7, 7. *conf.* pedes.
- æque bene 4, 1, 53. communis pars accusatori patronoque 6, 1, 8. sed æque non &c. 1, 10, 8.
- æquitas 7, 1, 63. 12, 1, 35. æquitatis regula 12, 3, 6.
- æquare aliquem 10, 2, 10. aliquem alicui 10, 1, 101. domum solo 3, 7, 20. passus 9, 4, 113. virtutes alicujus 10, 1, 54. *conf.* majestas æquarei alicui rei 10, 1, 50.
- æqualis meus 10, 3, 12. cura 1, 1, 14. mediocritas 10, 1, 54. æqualia membra 9, 3, 80.
- æqualiter in tota actione apparere 11, 1, 72. transire aliqua 11, 2, 34.
- æqualitas in Virgilio 10, 1, 86. in pronuntiando 11, 3, 43. *seqq.*
- aer densatus et laxatus 5, 9, 16.
- aëriæ palumbes 1, 6, 2.
- ærarium sanctius 10, 3, 3.
- ærumna 8, 3, 26. urget, viget 9, 3, 15.
- æstimare 3, 6, 79. 8, 4, 16. 9, 4, 51. pœnam suam honoribus summis 11, 1, 10. pubertatem annis, habitu corporis 4, 2, 5. vires suas 6, 1, 45. æstimandum dare aliquid alicui 8, 4, 24. *conf.* relinquere.
- æstimatio pœnæ 11, 1, 10. *n.*
- æstus ille major 11, 1, 84. æstu ferri 6, 2, 6.
- æstuat animus anceps 10, 7, 33.
- ætas apta vestibus &c. 11, 1, 31. omnis 12, 1, 31. *i. e.* homines omnis ætatis. longa studiorum 10, 7, 4. prima 1, 11, 2. puerilis turgescit humore 11, 3, 28. quæ discit 1, 12, 14. quæstoria 12, 6, 1. robustior 1, 12, *prin.* securior 12, 1, 20. ultima, *pro senectute* 12, 4, 2, ætatis insidiæ 12, 11, 4. robur 1, 8, 6. ætate nostra 1, 4, 20. ætates *pro pueris* 1, 1, 36 *et* 37. 1, 3, 10. 1, 12, 12. 2, 4, 8. 2, 5, 18. 2, 7, *prin.* ætates nondum rhetoricam capientes 1, 9, *prin.* teneræ 1, 10, 34. ætatum imprudens 1, 1, 20.
- æternitas quæ superest 12, 1, 21.
- Ætoli 10, 1, 49.
- ævum seculorum omnium 11, 1, 10.
- affectare aliquid 6, 3, 30. 10, 1, 84. - nimium 9, 3, 4. cultum 3, 8, 58. decus 8, *pro.* 18. famam eloquentiæ 7, 1, 40. - eruditionis 8, 2, 12. - imitationem antiquitatis 11, 3, 10. magnificentiam verborum validius 3, 8, 61. plausum 3, 11, 26. tumorem 9, 4, 140. tyrannidem 7, 2, 11. *et* 53. *seqq.* qui esse docti affectant 10, 1, 97. videri 5, 10, 28 affectata magis ars 9, 3, 54. difficultas 1, 1, 37. regnum 5, 9, 13. scurrilitas 11, 1, 30. subtilitas 3, 11, 21. improbare aliqua ut affectata et parum naturalia 11, 3, 10. affectatius aliquid 12, 10, 45.
- affectatio 3, 8, 62. 8, 3, 27. frigida et inanis 9, 3, 74. frigida et puerilis 4, 1, 77. mala 8, 3, 56. severitatis 11, 1, 32. subtilitatis 1, *pro.* 24. verbi 8, 1, 2. affectationis esse 12, 10, 40. suspicio maxime cavenda 9, 4, 143. affectatione nihil est odiosius 1, 6, 40. *V. n.* 3, 8, 62.
- affector libertatis 6, 2, 16. regni 5, 13, 24. rifus 6, 3, 3.
- afferre aliquid ad confirmationem 2, 17, 12. aliquid domo 4, 1, 20. 4, 5, 4. 5, 13, 3 *et* 36. 6, 3, 33. 10, 6, 6. argumentum contra aliquid 7, 6, 7. casum, necessitatem, voluntatem 8, 4, 17. consilium furti in templum 4, 2, 70. dolorem alicui 6, *pro.* 5. errorem 7, 9, 2. expectationem 3, 8, 48. fastidium, odium alicui 11, 1, 15. fidem 7, 2, 57. - dubiis 5, 10, 8. - testis 4, 1, 7. - veritatis aliquam 9, 2, 19. frigus 6, 1, 37. injuriam, pudorem 8, 3, 46. iram, lacrimas, sollicitudinem 11, 3, 5. laudem alicui 3, 7, 18. - orationi 1, 5, 71. majestatem orationi 1, 6, 39. momentum 6, 1, 24. - ad aliquid 6, 1, 33. motum animis 11, 3, 41. mutationes 1, 4, 13. propositum 5, 7, 20. sensum incrementi alicui 11, 2, 41. studium advocati 4, 1, 7. tædium 11, 2, 41. vim animis 5, 13, 57. - oculis 2, 15, 7. voces aliorum 5, 7, 5. utilitatem, bonam voluntatem alicui 12, 11, *extr.*
- afficere judicem aliquo modo 4, 2, 21. afficit corpus fatigatio 11, 3, 21. - saltatio 11, 3, 66. affici 2, 10, 8. 6, 1, 7. 6, 2, 14. bene 11, 3, 62. circa stillicidia 8, 3, 14.

- contumelia 9, 3, 13. fortuna iudicii, periculo aliorum 10, 1, 16. afficiuntur animi in diversum habitum 1, 10, 25.
- affectio 5, 12, 6, 8, 6, 6. affectionibus uti 11, 3, 181. *conf. h. l. not. it. ad* 3, 8, 62.
- affectus 6, 2, 6, 2, 20, 7, 1, 15, 9, 1, 23. *Species affectuum quæ?* 6, 2, 8. *segg. add.* 11, 3, 61. amoris, avaritiæ, metus 1, 11, 2. audientium 1, 10, 25. eorum, quæ dicuntur 1, 10, 24. voluptatis 8, 3, 4. concitati, mites, compositi, commoti, lenes 6, 2, 9. continuus 6, 2, 10. dulciores 10, 1, 101. flexibiles 11, 3, 162. lenes 6, 2, 9. leniores 9, 2, 58. medius ex amoribus et ex desiderijs 6, 2, 17. mites, concitati, &c. 6, 2, 9. 10, 1, 48. mitiores 5, 13, 1. veri, ficti, imitati 10, 2, 11. 11, 3, 61. affectum spectare in docendo 1, 2, 15. Athenis *non licebat* affectus movere 6, 1, 7.
- affigere aliquo animo diligenter 11, 2, 18. - familiaris animo suo 2, 7, 3. - penitus memoriæ 10, 1, 19. 11, 2, 31. literas pueris 1, 1, 25. mentum pectori affixum 11, 3, 82. affigi diutius, *subaud.* animo 11, 2, 44.
- affingere falso 8, 3, 70.
- affinitatem literarum animadvertere 1, 6, 24.
- affirmare 9, 3, 28. 11, 3, 5. aliquid 7, 2, 12. 9, 2, 88. 11, 3, 67. - falso 12, 1, 11. fortiter 12, 3, 3. fortissime 2, 4, 42. plane 6, 3, 11. sine pudore 12, 1, 13. *vid. de hoc verbo not.* 7, 2, 12.
- affirmatio 5, 12, 12. 11, 3, 154. hoc affirmationis genus 11, 1, 28. *V. n.* 5, 12, 12.
- afflat fortuna 11, 3, 147.
- affligi malo 6, *pro.* 5. afflictus levis 6, *pro.* 15.
- affluentia ingenii 12, 10, 13.
- Afri 11, 1, 80.
- Africanus 5, 11, 13. prior 11, 1, 12. *vid. Scipio.*
- Agamemnon 11, 1, 37.
- age 1, 10, 27. age vero 10, 1, 48.
- ager, *unde dictus* 1, 6, 37.
- agreste 6, 3, 107.
- agricola bonus 5, 10, 48.
- agere, *de causis judiciorum caussarumque patronis, ut, causam vel causas* 1, *pro.* 22. 10, 7, 30. 12, 6, 6. litem adversus aliquem 6, 1, 50.
- adulterii 4, 4, 8. dementiæ cum aliquo 9, 2, 90. furti 7, 1, 22. injuriarum 3, 6, 19. talionis 8, 5, 12. contra aliquem 6, 3, 81. ex diverso 5, 11, 43. in aliquem 6, 3, 60. pro aliquo 11, 1, 42. gratis 12, 7, 7. melius 12, 10, 54. modeste 5, 6, 4. pejus 12, 9, 6, et 15. 12, 10, 54. prius 4, 2, 29. agens, agentes 6, 1, 48. 10, 7, 3. 12, 3, 4. et 5, 6. et 10, 74. *Ec.* agendi causas finis 1, *pro.* 22. in agendo clarissimi 12, 10, 49. agere aliquid diebus ac noctibus 6, *pro.* 2. aliquem, *ut* orbem, naufragum 6, 2, 36. imperitum 9, 2, 46. juvenem 11, 3, 91. sollicitum 4, 1, 33. *add.* 12, 8, 10. aliquem in furorem 6, 1, 31. - in insaniam 1, 10, 33. - in noctem 10, 3, 27. aliquid magnum 1, 2, 30. armenta in montes 2, 17, 19. bella 10, 1, 91. *v. n.* comœdias, tragœdias 11, 3, 111. consulatum 12, 1, 16. proam 8, *pro.* 18. delectum 10, 3, 5. delectus 12, 3, 5. disceptationes 11, 1, 43. digitum in latus 11, 3, 93. judicia publica 11, 1, 43. multum 4, 1, 13. orationem pro aliquo 10, 1, 23. ordine 4, 5, 19. partes 11, 3, 74. pœnitentiam 9, 3, 12. res prae se 10, 7, 10. silentium de aliqua re 10, 1, 38. non id ago 8, 6, 28. non id agentes 1, 11, 19. agere, *ut* prior sis 10, 2, 10. agit nos ventus 10, 7, 23. agi apud aliquem 5, 10, 111. 12, 8, *extr.* agitur causa apud aliquem 12, 8, 15. qua de re agitur 3, 11, 18. agitur multum superciliis 11, 3, 77. acti multum est 7, 1, 50. acturi multa 11, 2, 2.
- acta pueritiæ 11, 2, 6. in actis vulgatum 9, 3, 17.
- actus histrionum 10, 2, 11. orationis 9, 2, 4. rei 10, 1, 31. rei verus 7, 2, 41. inter medios rerum actus 10, 6, 1. scenarum 5, 10, 9. vitæ 11, 1, 47. forensis, quotidianus 10, 1, 27. gravior 6, 2, 35. 12, 2, 14. longior 6, 3, 43. praelians 11, 3, 145. suus 12, 2, 8. præcedente actu 11, 3, 144. in actu et contentione esse 11, 1, 48.
- actor, *pars litigantium, quisquis agit in judicio* 2, 12, 11. 5, 2, 3. causæ 4, 1, 7. comœdiarum 3, 8, 51. 11, 3, 178. comici 2, 10,

13. exercitati 11, 3, 116. scænicus 6, 1, 26. 11, 3, 4. *conf.* elegantia.
- actio, *sc. caesarum patroni*, dicitur a plerisque pronuntiatio 11, 3, *prin.* majestatis 5, 10, 39. mandati 7, 4, 35. probationum 11, 3, 163. aspera 7, 4, 27. blanda et suadenti similis 7, 4, 27. brevis, concisa, perpetua 6, 4, 2. clamorosa 5, 13, 2. extemporalis 10, 7, 16. favorabilis 5, 10, 113. fortior 11, 3, 10. impudens, iracunda, tumultuosa 11, 1, 29. indirecta 5, 13, 2. inotiosa 11, 3, 183. læta, magnifica, sublimis 11, 3, 153. mollis 11, 3, 128. prima et composita 11, 3, 110. secunda 11, 2, 25. trunca ac debilis 11, 3, 85. actiones 6, 4, 7. legum 7, 4, 39. primæ, secundæ 4, 1, 4. 12, 9, 16. pupillares 12, 6, 1.
- activa 2, 18, *extr.*
- actutum 4, 3, 13.
- agilis, agillior argumentatio 11, 3, 164. natura ingenii 1, 12, 2.
- agilitas 11, 3, 180.
- agitare aliquid animo 12, 2, 29. animos 1, 10, 34. animum judicis vanitate &c. 4, 1, 33. cogitationem murmure 10, 3, 15. agitando corpus spiritus 9, 2, 4. agitari omnibus modis 12, 8, 9. agitata tumescere 8, 3, 47. agitatoria 11, 3, 178.
- agitator 8, 6, 9.
- agitatio mentis 1, 1, 1.
- agger 12, 10, 74. *v. n.*
- aggravare reum 5, 7, 18.
- aggredi aliquid 5, 13, 10 *et* 34. ad aliquid 6, 1, 44. in aliqua materia ad spem oratoris 2, 8, 12. institutionem 5, 7, 6. latius—opus 6, 4, 3. componere aliquid 1, 5, 54. dicere 3, 6, *init.* scribere librum 6, *pro.* 3. tractare 2, 2, 2.
- aggressio 5, 10, 4, *et* 10, 27.
- aggregare aliquid alicui 9, 2, 107.
- agmen totidem lixas habens quot milites 8, 6, 42.
- agnominatio, *figura* 9, 3, 66.
- agnoscere absolute 11, 2, 6. aliquid 6, 2, 13. expositum 7, 1, 14. non agnoscere, *de libro* 3, 1, 18. agnosci 7, 2, 26. agnoscentes 11, 1, 4.
- agnitio, sine agnitione signa 12, 8, 13.
- agr. *vid.* ager.
- Agrippa 1, 4, 25. *conf.* Menenius.
- Ahala 5, 13, 24.
- Al Græcum quomodo Latinis scribitur? 1, 7, 18. *v. n.*
- Ajax apud Ovidium 5, 10, 41. Oilei et Telamonis 7, 9, 2. attonitus in tragœdia 11, 3, 73. Ajacis clypeus 8, 4, 24.
- Aiio 1, 4, 11.
- Aivos 5, 11, 20.
- Aio te, Æacida &c. 7, 9, 7.
- Αἰσχρὸν σιωπῶν &c. 3, 1, 14.
- Αἰσωποποίητον 5, 11, 20.
- Αἰτία 3, 11, 5.
- Αἰτιολογία, *figura* 9, 3, 93.
- Αἴτιον, quid? 3, 11, 4. *seqq.* ἕξ αἰτίαι 3, 11, 6.
- ἀκίλευθα 5, 10, 75.
- ἄκυρον 8, 2, 3.
- al 8, 3, 28.
- Alba facit Albanos et Albenfes 1, 6, 15.
- Albanum 6, 3, 44.
- albenti cœlo 8, 3, 35.
- albus dens 8, 2, 10. 8, 6, 40. homo 11, 1, 38.
- album et rubricæ 12, 3, 11. *v. n.*
- Alcibiades 8, 4, 23.
- alere aridum atque jejunum 2, 8, 9. facundiam 1, *pro.* 23. 10, 5, 14. flammam 5, 13, 13. ingenium 1, 8, 8. ingenia 2, 5, 18. 8, *pro.* 2. memoriam exercitatione 1, 1, 36. mentes 2, 4, 5. mollius *ibid.* orationem 10, 1, 31. profectus alit æmulatio 1, 2, 26. femina 10, 3, 2. alunt lyrici 1, 8, 6. alendum ingenium 12, 6, 6. qui parentes non aluerit, vinciaturo 5, 10, 97. *conf.* 7, 1, 55. *et* 6, 5.
- Alexander 1, 1, 23. 2, 20, 3. 3, 8, 16. 8, 5, 24. Thebas evertens &c. 5, 10, 111.
- Alexandrinæ deliciæ 1, 2, 7.
- Alexanter 1, 4, 16.
- alius alium ingenio præstat 1, 1, 2. aliud agere 9, 2, 62. dum aliud agitur 1, 1, 35. aliud voce, aliud oculis agitur 1, 1, 34. aliam literam pro alia ponere 1, 4, 10 *et* 16. aliud est—aliud 9, 1, 24. quanto fit aliud 10, 1, 53.
- alias 12, 1, 39.
- alibi 4, 1, 53.
- alio: neque alio inventa sunt &c. 8, 6, 64.
- alioqui *Ep. ad Tryphon.* 1. 2, 14, 4. *et* 15, 9. *et* 17, 31. 5, 10, 22. 12, 1, 43. *et* 10, 63. quid melius alioqui facient 1, 1, 18.
- aliter *folitarium* 12, 10, 70. *v. n.* non aliter quam 7, 2, 23.
- aliunde 12, 10, 74. *et* 11, 29.

- alienus 7, 2, 22. *et* 4, 21. infans 6, *pro.* 7. locus non al. 6, 4, 1. alienus scholis 2, 2, 10. aliena fide dicere 12, 3, 2. persona dicere de aliqua re 11, 1, 21. res non aliena 1, 1, 28. uxor 7, 1, 24. *et* 3, 6. alienum beneficium 10, 2, 6. instituta 1, 5, 60. iudicio 10, 1, 130. loco, tempore 6, 3, 33. ore loqui 11, 1, 39. verba 12, 10, 41. alienum arti oratoriae 1, *pro.* 5. his omnibus 4, 2, 62. non alienum videtur 12, 9, 14. alienissimum personae 6, 3, 29.
- alienare** aliquem *vel* aliquid alicui 5, 10, 17. alienata mens 6, *pro.* 11. alienati a familia 3, 6, 99.
- alienigena 12, 10, 14.
- aliquis unus 12, 1, 31. se fore illum aliquem *ibid.* aliquid est eloquentia 1, *pro.* 20. sui interponendo 2, 4, 12. aliqua contemnere 10, 1, 130. de his 6, 2, *prin.*
- aliquatenus 11, 1, 28. *et* 3, 78.
- aliquanto difficilius 1, 12, 4. magis propriae virtutes 6, 2, 15.
- allatrari ab aliquo 8, 6, 9.
- allestatio nutricum 1, 10, 32. *v. n.*
- allegare aliquid cui pro quo 4, 1, 16. dignitatem alicujus 4, 1, 13, 16. liberos, parentes, conjuges 4, 1, 13. rem 3, 8, 46. 7, 4, 21.
- allegoria, ἀλληγορία 5, 11, 21. 8, 6, 14 *et* 58. 9, 1, 5. *et* 2, 46. *quid* ? 8, 6, 44. *segg.* in exemplis 8, 6, 52.
- allevare abjectos aut submittentes se 11, 1, 16. aliquid viribus 5, 1, 2. brachium 11, 3, 141. pollicem *ib.* 142. supercilia 1, 11, 10. 11, 3, 79. allevari 6, 3, 97. acervo 8, 4, 26. allevata manu 11, 3, 94. *v. n.* 5, 1, 2.
- allevatio humerorum 11, 3, 83.
- allicere aliquem ad cognitionem 3, 1, 3. -delectatione 5, 14, 29. allici aliqua re 7, 2, 44.
- alligere aliquem 7, 6, 8. -certis praeceptis 5, 13, 60. -ad aliquid 10, 1, 29. 12, 10, 45. -ad leges 8, *pro.* 2. -ad poenam 10, 3, 10. aliquid lege, numero 4, 5, 3. artem ad exitum 2, 15, 35. cognitionem ad quaestionem praesentem 7, 2, 33. orationem ad rhythmos 9, 4, 53. se ad praecepta 2, 13, 14. se ad omnia verba 11, 2, 48. verbum proximis 8, 6, 62. alligari 7, 6, 5.
- Allobroges 11, 1, 89.
- alloqui populos 6, 2, 30.
- allocutiones obliquae 9, 2, 37.
- ἀλλοίωσις *figura* 9, 3, 92.
- alludere alicui 3, 11, 18.
- ἄλογος τριών 10, 7, 11.
- alterum ex duobus lumen 6, *pro.* 6.
- altercandi praesantia 6, 4, 5.
- altercator bonus 6, 4, 10. turbidus, clamorosus 6, 4, 15.
- altercatio 12, 3, 3. *quid* ? 6, 4, 1. *segg.* altercationes 2, 4, 28. 6, 3, 4. 10, 1, 35. *v. n.* 2, 4, 28.
- alternus motus 11, 3, 102. ordo 11, 2, 38. alterna quies 1, 3, 8. repetitio 9, 3, 32.
- alta mens 6, *pro.* 7. altum 10, 7, 28.
- altæ radices 1, 1, 28. ripæ 12, 2, 11. altior intellectus 8, 3, 83. quaestio 3, 8, 42. sollicitudo 4, *pro.* *init.* altiores artes 8, 3, 2. disciplinæ 2, 1, 3. altissima eruditio 1, 4, 6. altissimum consilium 2, 13, 15. silentium 10, 3, 22. altissimi soni 11, 3, 23.
- altius vel inferius attolli, descendere 11, 3, 65. ire 1, *pro.* 20. repetere 5, 7, 27.
- altitudo 8, 3, 88.
- alveus plenus 2, 1, 4.
- alumnus urbis 8, 1, 3. alumno praesente 1, 1, 11.
- amare aliquem magis quam imitari 10, 1, 126. meretricem in matrimonium 11, 1, 82. studia 1, 1, 20. amas me, quod &c. 6, 3, 93. *v. n.* amat spondeum bacchius 9, 4, 102. *conf. ibid.* 136. amari ab aliquo familiariter 10, 3, 12. amantes de forma iudicare non possunt 6, 2, 6. amantior alicujus rei 12, 10, 9. amantissimos mei 1, *pro.* 3.
- amabile audientibus ἄδεις 6, 2, 13. vitium 12, 5, 2.
- amator 8, 5, 17. gentis *Græcorum* 11, 1, 89. nimium ingenii sui 10, 1, 88. secreti 10, 3, 30. *conf.* 10, 1, 44. veterum 1, 5, 59. vetustatis 9, 3, 14. amatores ita deditos sibi habere 10, 1, 93. *add.* 11, 1, 92. 12, 10, 2.
- amatorium 7, 3, 10. *et* 8, 2, 8, 5, 31.
- amor laudis 12, 1, 8. quidam operis 12, 11, 5. subtilitatis 10, 2, 19. verborum 8, *pro.* 24. amores adolescentiae 6, 2, 15. foedi puerorum 10, 1, 100.
- amara cortex 1, 5, 35. amarum quiddam 8, 3, 89. amari sales 10, 1, 117.

- amaritudo femel præcepta 1, 1, 20.
 ridicula 10, 1, 117. amaritudinis
 vox 11, 3, 169. amaritudinem
 reformidare 1, 1, 20.
- ambigi 7, 3, 22. de facto 7, 1, 7.
conf. 7, 3, 6 et 10.
- ambiguum 6, 3, 62. signum 7, 2,
 13.
- ambiguitas 1, 5, 2. 6, 3, 47. 7, 9,
 3. *seqq.* vocum 5, 10, 106. ambiguitates
 1, 10, 5.
- ambitio vitium est 1, 2, 22. per-
 versa 10, 7, 21.
- ambitiosus 8, 3, 25. in lædendo ali-
 quo 11, 1, 67. in malis 6, *pro.* 7.
 inquit eloquentiæ 11, 1, 50. de-
 clamandi sudor 6, 4, 6. ambitiosa
 festinatio 1, 4, 22. jactantia in
 loquendo 12, 10, 40. ambitiosi
 pauperes 2, 4, 29. ambitiosis uti-
 lia præferre 1, 2, 27. ambitiosis-
 simum gloriandi genus 11, 1, 22.
- ambitiose augere numerum 8, 3, 63.
 ambitiosissime 6, 3, 68.
- ambitus 3, 8, 46. 4, 1, 18. 5, 10,
 34. genus utrumque 12, 7, 6. in-
 telligendi proprius 12, 10, 3. *v. n.*
 pronuntiandi aduersus amicos 4, 1,
 18. iudicium 9, 3, 56. damnati
 quidam 11, 1, 79. *pro periodo* 9,
 4, 22. navigationis 1, 10, 40.
 rerum 10, 1, 16. urbium 11, 2,
 21. *conf. n.* 3, 8, 45. et 10, 1, 16.
- ambulare millia passuum 6, 3, 77.
 viam 1, 5, 38. *id quod recte dici,*
contra Quinætilianum ostendit Burm.
ibid. et Wessel. ad Itin. Hierosolym.
p. 571.
- ambulatio 11, 3, 19.
- amentum 9, 4, 9.
- amiciri 11, 3, 149.
- amicus 11, 3, 137. 141. 144. de-
 centior *ibid.* 156. negligentior *ib.*
 147. recidens *ibid.* 162. quem
 mater amicum dedit, sollicitè cus-
 todire 5, 14, 31.
- amicus alicui esse 5, 7, 2. potentes
 5, 12, 16. ubi amici, ibi opes 5,
 11, 41. amicissimos habere ali-
 quos 12, 7, 5. *conf.* familiariter.
- amicæ 1, 2, 8.
- amicitiæ *scholasticæ* 1, 2, 20.
- amittere fidem 8, *pro.* 23. fidem, af-
 fectus, motus omnes 9, 4, 143.
 filium 6, *pro.* 2 et 13. gratiam 9,
 3, 4. modum 8, 6, 51. rationem
 6, 2, 6.
- amnis lucidus &c. 12, 10, 60. am-
 nes latissimi 5, 14, 31. amnium
 vis 12, 2, 11.
- amœnus egressionibus 12, 10, 60.
 amœnum iter 4, 2, 46. amœna
 12, 9, 2.
- amœnitas locorum 10, 3, 22. *add.*
ibid. 24.
- amoliri aliquid 4, 1, 29. et 2, 27. 5,
 7, 23. 7, 1, 33. 9, 2, 71.
- amovere metum 4, 1, 20.
- amphibolia 6, 3, 47. 7, 10, 1. *seqq.*
 9, 4, 32. *ejus species* 7, 9. natu-
 ralis 7, 9, 10.
- ἀμφιβολία 3, 6, 45 et 88.
- amphibrachus, amphibrachys, *pes* 9,
 4, 105 et 82.
- Amphictyones, Amphictyones 5, 10,
 111. 115. 118.
- ἀμφιδόξον 4, 1, 40.
- amphimacer, *pes* 9, 4, 81.
- Amphiona 12, 10, 57.
- amplecti modum 12, 10, 21. scienti-
 am 2, 1, 5. spatium 1, 10, 43.
- amplior virtus 8, 3, 83. amplius
 compositionis genus 9, 4, 129.
 amplius atque augustius 12, 10, 5.
 ampliora verba 8, 4, 2. amplissi-
 mum præmium 10, 7, *imit.*
- amplius, hoc amplius 1, 5, 50 et 55.
 ampliare virtutem alicuius 8, 4, 20.
 ampliari ingenita adjectura mo-
 dica possunt ratione 1, *pro.* 27.
- amplitudo 1, 10, 45. dactyli, pæo-
 nis 9, 4, 136.
- amplificare orationem 11, 1, 44.
 species amplificandi 8, 4.
- amplificatio 2, 5, 9. 5, 10, 99. *ejus*
 genera 8, 4. omnis 9, 4, 128.
 per ratiocinationem 8, 4, 15.
- amputare radices vitis 10, 7, 28.
 turpes ac perniciosas 8, 3, 75.
- an *distinguitur ab* aut 1, 5, 49. vi-
 dendum est, an—an 7, 1, 13. an
 vero 1, 10, 47. et 12, 3.
- antanaclasis 9, 3, 68. *n.*
- Anacreontion colon 9, 4, 78.
- ἀναγκαιὸν, *figura* 9, 2, 106. et 3, 99.
- ἀνακισφαλαίωσις, *quid?* 6, 1, 1.
- analogia 1, 5, 13. et 6, 1. Latine
 proportio 1, 6, 3. non demissa
 cœlo formam loquendi dedit 1, 6,
 16. analogia tueri dictum 1, 6,
 11.
- ἀναλογία 5, 11, 34.
- ἀνάμνησις, *figura* 9, 2, 106.
- anapæstos, anapæstus, anapæstos 9,
 4, 48. 81. 110.
- ἀνασκητή, *quid?* 2, 4, 18.
- ἀναστροφή 1, 5, 40. *quid?* 8, 6, 65.
- anceps 4, 1, 40. *seq.* inter utrum-
 que animus 10, 7, 33. ratio ali-
 cujus rei 6, 3, 7. fors 11, 1, 50.

- Anchariana familia 4, 1, 74. 7, 2, 10.
- Anchisa 1, 5, 61.
- Andromache 6, 2, 23.
- ἀνεπίφατος actio 4, 1, 60.
- anfractus 9, 2, 78. juris 12, 9, 3. infinitos habere 6, 1, 15.
- angi aliqua re 1, 6, 22.
- angulus normalis 11, 3, 141.
- angustus amictus 11, 3, 141. angusta vena 6, 2, 3. angustum os 1, 2, 28. pulpitum 11, 3, 130. tempus 11, 1, 46. angustior litera 9, 4, 34.
- angustiae tabellarum 10, 3, 32.
- anhelitus creber 11, 3, 55. *conf.* fons.
- aniles fabulae 1, 8, 19.
- anima immortalis est 5, 14, 10. *add.* 7, 4, 1.
- animus acer, praesens 6, 4, 8. *vid.* acrior, anceps. caelestis 12, 2, 28. flagitiosus omni genere voluptatum 12, 11, 18. otiosus 11, 2, 33. praestantissimus 12, 1, 17. sublimis 10, 3, 22. iudicis 10, 3, 15. operis 6, 2, 7. animi agrestes 1, 10, 9. aperti ad percipiendum 1, 2, 28. praestantia 12, 5, 1. animorum origo 12, 2, 28. si animis nostris divina origo, tendendum ad virtutem &c. *ibid.* 21. ut terram cultu, sic animum disciplinis meliorem fieri 8, 3, 75. maxima pars eloquentiae constat animo 1, 2, 30. *conf.* accendere, aestuare, affurgere, augere.
- animal hinniens, irrationale, mortale 7, 3, 3. animalia quaedam parva 12, 2, 14. - exigua 12, 10, 76. quo argumento praecipuo videatur probari, quod bruta careant ratione 2, 16, 15. n.
- annalis, f. 6, 3, 16.
- annalis liber 6, 3, 86. annales pontificum 10, 2, 7. annalium monumenta 2, 4, 18.
- annectere prioribus sequentia 7, 1, 1.
- anni pueriles 1, 11, 19. 1, 12, 1. tutelae 7, 6, 10.
- Annibal 5, 10, 48. ab eo caesa apud Cannas 60,000, 8, 6, 26. *conf.* Hannibal.
- anniti, ut 10, 7, 29.
- annotare aliquid 7, 1, 58. 8, 1, 2. et 2, 4. et 6, 2. pauca de aliqua re 1, 4, 17. proprietates 11, 3, 179. annotandum 2, 5, 7.
- annotatio brevis 10, 7, 31.
- annuendi motus 11, 3, 71. ratio *ib.* 79.
- annulus translatus vel alligatus 11, 2, 30. annulorum signa in ceris 11, 2, 4. annulis implere manum 11, 3, 142. *conf.* comtum.
- annumerare aliquem oratoribus, poetis 10, 1, 90. literas 11, 3, 33.
- ἀνοικονόμητον, quid? 8, 3, 59.
- ἀντανόκλασις, quid? 9, 3, 68.
- ἀνταπόδοσις 8, 3, 77. antapodosi *ib.* 79.
- ante oculos esse 8, *pro.* 28. omnia 1, 1, 3. et 2, 8, 18. 2, 15, *prin. et passim.* - esse 10, 1, 3. *conf.* proponere.
- anteacta crimina 7, 10, 12. vita 4, 2, 12 et 15. 6, 1, 34. 7, 1, 12. et 2, 33. 11, 1, 42. anteacta 9, 2, 67. ante gesta 9, 4, 25.
- antecedere 7, 2, 46. et 4, 6. antecedens memoria 1, 1, 25.
- antecedentia, 5, 5, 2. et 8, 5. et 10, 45.
- ἀντίγκλημα 7, 4, 8.
- anteponere: quae quibus anteponas 9, 4, 44.
- ἀνθηρόν 12, 10, 59.
- ἀνδρσοφορά, figura 9, 2, 106. et 3, 87.
- Anticato 1, 5, 68.
- antidotum 1, 10, 6. 7, 2, 25.
- antigerio 1, 6, 40. 8, 3, 25.
- ἀντικατηγορία 7, 2, 9. *seq.* 18. 20. 25. *seq.* quid? 3, 10, 4.
- ἀντιμεταβολή, figura 9, 3, 85. *conf.* *ibid.* 97.
- ἀντινομία 3, 6, 45. 7, 1, 15. antinomia 7, 7, 1. et 10, 2.
- ἀντίφρασις 8, 6, 57.
- antiquus sermo 9, 3, 1. antiquum magis 8, *pro.* 31. antiqui 1, 5, 21. 22. 2, 1, 9. et 5, 23. 3, 6, 61. antiquissimus quisque 12, 10, 42.
- antiquitus 1, 10, 18 et 30. accepta opinio 1, 10, 12. traditum 6, 2, 8. 12, 2, 29.
- antiquitas dat dignitatem *verbis* 8, 3, 24. antiquitatis admirator 2, 5, 21. omnis peritissimus 10, 1, 95.
- ἀντίρησις, figura 9, 2, 106.
- antipophista 11, 3, 126.
- ἀντίστασις 7, 4, 12.
- antistes juris 11, 1, 69.
- ἀντίθετον Lupi 9, 2, 101. *figura* 9, 3, 81 et 92.
- Antonius, M. occidit Ser. Sulpicium 7, 3, 18. ejus luxuria 8, 4, 25.
- ἀντωνομασία, quid? 8, 6, 29. *conf.* 9, 1, 5 et 6. antonomasiam 8, 6, 43.

- anus Attica 8, 1, 2. graves 11, 3, 178.
- anxius de aliqua re 5, 10, 75. 11, 1, 50. anxietatis sollicitudines 12, 11, 18.
- anxietas querendi, iudicandi, comparandi 8, *pro.* 29. ad extremam usque anxietatem descendere 1, 7, 33.
- Aoristus apud Latinos* 8, 3, 30. *n.*
- ἀπαγόρευσις*, figura 9, 2, 107.
- ἀπάλλαιστος* 9, 4, 55. *n.*
- ἀπάλλαιστροι* 9, 4, 56.
- Apennino 9, 4, 65.
- aper, apri 1, 6, 13.
- aperire aliquid 8, 3, 68. ambigua 12, 2, 10. artes dicendi 8, 3, 11. - suas alicui 10, 1, 91. fauces 11, 3, 167. figuras 9, 2, 72. - ex diverso 9, 2, 93. fontes 6, 1, 51. penetrabilia 6, 2, 25. latius se aperit materia 1, *pro.* 3.
- apertus Cicero 2, 5, 20. intellectus 3, 6, 23. orator 10, 1, 119. *conf.* animus. aperta magis omnibus dimensio 9, 4, 52. narratio 4, 2, 36. *vid.* vox. aperta 8, 2, 23. aperta verbis 8, 2, 20. nomina 3, 6, 43. verba aut aperta aut dubia 7, 2, 48. apertis, ut aiunt, tibiis 11, 3, 50. apertior ars 9, 3, 54. motus animi 10, 3, 21. tropus 9, 2, 45. vox 11, 3, 161.
- aperte docere aliquem 1, 5, 43. gloriarī 11, 1, 21. scripta 4, 4, 4. apertius 11, 1, 26. distinguere 3, 6, 44. apertissime colligere 1, *pro.* 13.
- apex 1, 4, 10. *n.* apicem apponere syllabis 1, 7, 2. apice circumducta syllaba 1, 5, 23. distinguere 1, 7, 2. uti 1, 4, 10.
- ἀφιλεια* 8, 3, 87.
- ἀφούρις*, figura 9, 3, 87.
- ἀφουριῶν ἔργων* 3, 6, 27.
- ἀπόδειξις*, quid? 5, 10, *init.* et 7. *ἀποδείξεις γραμμικαί* 1, 10, 37. 5, 10, 7. apodixin 5, 10, 7.
- ἀποκαρτίστους* 8, 5, 23. *v. n.*
- Apollo 3, 7, 8.
- Apollodorus: *vid.* Ind. II.
- apologus 6, 3, 45.
- apologatio 5, 11, 20.
- ἀπορον* 3, 6, 35.
- ἀποσιώπησις*, aposiopesis 8, 3, 85. 9, 2, 54. *seq. quæ, quæ non?* 9, 3, 60. *seq.*
- ἀπόφρασις*, quid? 9, 2, 47.
- ἀποφραγματικὸν* 6, 3, 109.
- ἀποστροφὴ*, quid? 9, 2, 38. *add. ibid.*
- 3, 24 et 26. 4, 1, 63.
- apparere 4, 2, 127. 12, 9, 6. per aliquid 7, 6, 7. aliqua re 10, 7, 30. quo apparet 5, 10, 9. apparet in libro 1, 7, 34. apparens magis quam confessio fictio 9, 2, 46. apparentia vitia 12, 8, 10.
- appellare 4, 1, 22. aliquem 5, 10, 107. *de credita pecunia.* iudices vel præfidentes magistratus 6, 4, 11. ab aliquo 11, 1, 76. appellari aliquo nomine 1, 9, 5. a creditoribus 5, 12, 5. - pecunia 5, 13, 12. de stupro 4, 2, 98.
- appellatio Græca 9, 2, 44. suavis literarum 11, 3, 35. nominum 1, 4, 19. *seq. add.* 9, 3, 9. urbis 6, 3, 103.
- appellere ad litus 7, 3, 31.
- appetere pecū manu, digitis 11, 3, 124. summa 10, 2, 9. appetit tempus 2, 10, *prin.* appetenda 3, 6, 55. 7, 4, 2.
- Appius Cæcus 2, 16, 7. 3, 8, 54. 5, 13, 35. 11, 1, 39.
- applicare aliquid alicui rei 9, 4, 27. - ad aliquid 5, 11, *extr.* finitionem in rem 7, 3, 19. priora sequentibus 5, 7, 27. verba verbis 1, 10, 17. personis applicantur pignora, amicitiae, regiones &c. 4, 1, 30. applicitus locus communis 2, 4, 30. applicitæ vites arboribus 1, 2, 26.
- apponere aliquas notas 11, 2, 28. aliquid alicui 8, 6, 29 et 40. *seq.* pisces 6, 3, 90. appositus iuri an æquo magis 4, 3, 11. rei cultus 4, 2, 117. appositæ res ad faciendam fidem 5, 8, *init.*
- appositum 2, 14, 3. 5, 10, 86. *pro* epitheto 8, 2, 10. et 6, 39. *seq. pro adjectivo* 9, 4, 24.
- apposite ad persuadendum dicere 2, 15, 3 et 5.
- appositio similitum 5, 11, 1.
- apprehendere aliquid 5, 14, 32. 6, 4, 18. 9, 2, 74. 10, 5, 10. aliquid manu 5, 10, 116. - caute, cum iudicio 10, 2, 3. confessionem alicujus 8, *pro.* 18. leviter summum articulum 11, 3, 95. apprehendendo ramos 1, 2, 26. apprehendi 5, 13, 29. 7, 1, 55. apprehensis invicem manibus 9, 4, 129.
- approbare 3, 6, 62. aliquid 7, 3, 25. 9, 2, 78. - rationibus, verbis 5, 14, 7.
- appropinquat nox 8, 6, 22.

- Apronianus Næv. 7, 2, 24.
 aptus alicui rei 9, 4, 128. militiæ,
 palæstræ 5, 12, 21. ad disputan-
 dum digitus 11, 3, 95. compo-
 sitione aptus 12, 10, 60. *conf.* mo-
 tus. apta satis alicui rei ætas 11,
 1, 31. *vid.* junctura, pronuntia-
 tio, vox. aptæ sententiæ 6, 1, 2.
 parum aptum 11, 1, 89. aptior
 ad aliquid 10, 1, 65. majoribus
 10, 1, 63. fini pes 9, 4, 107.
 aliquid numeris aptius 12, 10, 26.
 dicendo, scribendo aptius esse 12,
 10, 51. aptissimum in aliquid 10,
 3, 22.
 apte: *vid.* cadens, cæsa, dicere, &c.
 aptare cothurnos infanti 6, 1, 36.
 nomina personis et affectibus 8,
 3, 30. orationem locis, temporibus,
 personis 6, 5, 11. personam
 Herculi 6, 1, 36. proverbium op-
 portune 6, 3, 97. quo quidque
 loco conveniat 10, 2, 26. se ad
 aliquid 10, 2, 16. sententias vo-
 cibus 12, 10, 35. vela 10, 7, 23.
 verba rebus 8, 3, 30. *conf.* 3, 8,
 61 et 68. vocem affectibus 8, 6,
 31. aptari ad aliquid 3, 8, 50.
 alicui rei 5, 10, 124. aptatus ad
 popularem delectationem 2, 10,
 11. ad præsens tempus 10, 7, 31.
 aptata armamenta 10, 7, 23.
 apud aliquem dicere 11, 1, 43. - esse
 1, 6, 17. - institui 2, 3, 11. pro
 Ligario apud Cæsarem 6, 3, 108.
 apud Centumviros repetere bona
 7, 4, 11. apud se ipse discutere
 obscuritatem 8, 2, 23. antiquos
 in libris invenire 1, 5, 21. auc-
 tores legere 3, 6, 28.
 aqua deficit actionem 12, 6, 5. te-
 nuis 12, 2, 11. aquam perdere
 11, 3, 52. aquæ corruptæ 7, 2, 3.
 ara Augusti 6, 3, 77.
 aratrum accipere pignori non licet 7,
 8, 4.
 arbitratorum disceptationes 11, 1, 43.
 arbitrator 9, 3, 7.
 arbitrium: *vid.* ad.
 arbor 1, 4, 13. arboris generosioris
 statim cum planta fructus est 8,
 3, 76.
 arbutum colere 1, 12, 7.
 arcana alicujus perdiscere 1, 12,
 15.
 arcessere locos 2, 4, 31. aliquid a-
 liunde 5, 11, 42. res extrinsecus
 8, 3, 30. sequi, non arcessiri 10,
 2, 27. arcessita affectatio 9, 3,
 74. descriptiones 2, 4, 3. nu-
 meri 9, 4, *extr.* arcessitum ali-
 quid 10, 1, 78. 12, 10, 40. ex-
 tra ad causam 5, 13, 4. arcessita
 8, *pro.* 23. et 3, 56.
 Archimedes 1, 10, 48.
 architectonice 2, 21, 8.
 arculæ 12, 3, 4.
 ardere 9, 2, 8. ardent omnia 11, 3,
 145. ardens scriptor 10, 1, 90.
 ardentissimus amor 4, 2, 96.
 ardor oculorum 12, 5, 5.
 ardua persuadendi ratio 11, 1, 75.
 res, orator 1, 1, 10. arduum est
 12, 11, 25. cui in arduo spes est
 1, 10, 8.
 aræ 1, 10, 42.
 Areopagitæ damnant puerum &c. 5,
 9, 13.
 arefcunt fructus 12, 10, 79.
 aridus magister 2, 4, 8. orator 8,
pro 17. *add.* 12, 10, 13 et 15. hif-
 toria 2, 4, 3. traditio 3, 1, 3.
 argentum legatum 5, 10, 62. *add.* 5,
 14, 26.
 argentei 1, 7, 16.
 argentariorum lex 5, 10, 105. ta-
 bulæ 11, 2, 24.
 Argi 9, 4, 140.
 Argiletum quæ appellandi ratio 1, 6,
 31.
 arguere adversarium 7, 1, 3. argui
 fecisse 7, 2, 18. arguens 6, 1, 6.
 argumentum 2, 4, 2. *quot res signi-*
ficet ? 5, 10, 9. *seq. v. n. definitur*
 5, 10, 11 et 14, *init.* argumentum
 fuerit 1, 1, 2. *add.* 1, 11, 18. 11,
 2, 9. malæ causæ 12, 1, 13. *cf.*
 4, 1, 11. odii 5, 12, 7. vanum
 7, 2, 34. argumenta 4, 1, 73. et
 2, 79. 5, 10. acria et citata 9,
 4, 135. criminis 4, 2, 12. mo-
 rum 3, 7, 22. *conf.* diducere, in-
 quinare. argumentorum loci 12,
 8, 13. *vid.* loci. *ordo* 6, 4, *extr.*
 argumentari 4, 2, 103 et 108. argu-
 mentandi ratio 2, 4, 41.
 argumentatio 4, 2, 13 et 79. agi-
 lior, acrior, instantior 11, 3, 164.
 suspecta 5, 14, 35.
 argumentosum 5, 10, 10.
 argutiæ digitorum 11, 3, 122. in
 gestu 11, 3, 181.
 Ariona 6, 3, 41.
 aristis inanibus ante messem flaves-
 cere 1, 3, 5.
 Aristophon 5, 12, 10.
 arma affixa templo 5, 10, 36. for-
 tia, fulgentia 8, 3, 3. eloquentiæ
 5, 12, 21. facundiæ 2, 16, 10.
 rhetorum 12, 2, 5. armorum sci-

- entiam habere 8, 6, 26. in armorum ratione antiquior cavendi quam ic̄tum inferendi cura 4, 2, 26.
- armare ferrum veneno 8, 6, 12. *seq.*
- armamentum 7, 9, 4. armamentis 9, 4, 65. *conf.* aptare.
- arripere aliquid 6, 4, 15.
- arrogare sibi eloquentiam immodice 11, 1, 19. *add. ibid.* 20. -nomen 1, *pro.* 14.
- arrogans de se persuasio 2, 4, 16.
- arrogantium de se opinio 11, 1, 17. *add. ibid.* 27. arrogantior pigritia 12, 3, 12.
- arrogantia 11, 1, 38.
- ἄρροδμον 9, 4, 56.
- ars collocandi 8, *pro.* 28. dicendi 2, 17, 17. *seq. et* 18, *prin.* *Ἐ.* eloquentiæ 12, 11, 4. figurarum 9, 3, 64. *vid.* Grammatica. medicinæ 3, 6, 63. memoriæ 11, 2, 11. -una maximaque *ibid.* 40. orandi 1, *pro.* 4. *vid.* rhetorica. tibiarum 2, 3, 3. variandi 11, 3, 44. verborum 10, 1, 118. ludicra 3, 6, 18. *seq.* occulta 4, 2, 58. *conf. n.* 1, 8, 14, *et* 2, 5, 14. *it.* labi, percipere. artis est 6, 4, 17. artis libellus 2, 13, 15. *conf.* 2, 15, 4. omni arte 4, 2, 47. *conf.* vincere. artes *i. e.* *de artibus compositi libri* 2, 5, 14. *et* 13, *prin. et* 15, 37. 3, 1, 1. editæ 5, 10, 120. *pro astutiis in agendo* 5, 7, 21 *et* 32. 5, 13, 2. confiliorum, litium 10, 1, 47. difficiliore, minores 12, 11, 10. nudæ 1, *pro.* 24. occultæ 12, 9, 3. ars prima est, ne ars esse videatur 1, 11, 3. definit esse, quæ apparet 4, 2, 127. ubicunque ostentatur, veritas abesse videtur 9, 3, *extr.* quæ sunt artes altiores, plerumque occultantur, ut artes sint 8, 3, 2. nihil præcepta atque artes valent, nisi adjuvante natura 1, *pro.* 26.
- artifex mirus pingendi fingendique 12, 10, 6. motus 9, 4, 8. omnium, quæ pugna poscit 12, 3, 5. persuadendi 2, 15, 18. pronuntiandi 11, 3, 73. statuarum 5, 12, 21. tractandorum animorum 11, 1, 85.
- artificialis probatio 5, 1, 1. 5, 9, *init.* ratio 6, 4, 4. artificiale probationis genus 12, 8, 14. artificialia 1, 8, 14. *v. n.*
- artificialiter 2, 17, 42.
- artus loco moti 7, *pro.* 2. carne spoliati 5, 12, 6. artuum dolor 11, 3, 129.
- articulus, *non est figura* 9, 3, 98. mollis adverbii 2, 12, 2. articuli 1, 4, 19. causæ 11, 3, 51. formare articulos 1, 1, 27.
- articulosa partitio 4, 5, 24.
- aruspex, *unde, et quomodo dividendum?* 1, 7, 9.
- arx 7, 4, 22. *et* 7, 4. arcem tenere eloquentiæ 12, 11, 28.
- assem elephanto dare 6, 3, 59. ex asse heres 7, 1, 20.
- ascendere per plures gradus 8, 4, 5. *add. ibid.* 26. ° ad aliquid 12, 10, 66. murum 7, 6, 6. ascendentis 8, 4, 28.
- ἀσχηματον, quid? 8, 3, 59.
- ἀσχηματισος oratio 9, 1, 13.
- Asianus eloquens 12, 10, 1. *conf. ibid.* 12. Asiana gens 12, 10, 17.
- Asiani 8, *pro.* 17. 9, 4, 103. *distinctio inter* Asianos *et* Atticos 12, 10, 16. *seqq.*
- Asiane abundans 12, 10, 18.
- asinus albus 6, 3, 57.
- Aspasia 5, 11, 27.
- asper homo 8, 6, 6. 11, 1, 90. *orator* 12, 10, 39. *vid.* exactor. colles 12, 9, 2. numeri 9, 4, 126. oculi motu 11, 3, 75. aspera compositio 9, 4, 142. lex 4, 3, 9. *vid.* res. verba. vox. causæ 10, 2, 23. figuræ 9, 2, 81. *vid.* consonantes. asperum 6, 3, 27. 9, 4, 26 *et* 141. *vid.* crimen. aspera 9, 4, 136. asperior: *vid.* frons. asperius jus 9, 2, 90. dictu 12, 1, 37. quid asperius 11, 1, 40. asperiora 4, 5, 20. verba 12, 1, 25. asperrima dimitatio 6, 4, 4. asperrima Stoicorum 12, 1, 38.
- aspere dicere 11, 3, 23. aliquid dicere 11, 1, 65. *vid.* dicere. innuntur syllabæ in B litteram 12, 10, 32. asperrime coire 1, 1, 37.
- asperare compositionem 9, 4, 31.
- asperitas 2, 13, 3. in maledictis 2, 5, 8. *auctoris* alicujus 10, 2, 23. contentionum 10, 5, 14. forensis 1, 8, 11. orationis 11, 1, 85. quæstionum 4, 1, 25. evitare asperitatem 1, 5, 42.
- aspergere austeritatem 8, 3, 25. condimentum 9, 3, 4. aspergi ab equo 6, 3, 90. fal in cibis paullo liberalius asperus 6, 3, 19.
- aspernari laudem 12, 11, 27. *vocabula* 8, 3, 33.

- aspicere aliquem truculentissime 6, 1, 43. aliquid 9, 4, 115.
- aspectus 6, 3, 26. mutus 6, 1, 26. primus velut aspectus orationis 10, 2, 16. quidam unus 11, 3, 44. aspectu integra corpora 11, 3, 55. eodem vertitur aspectus, quo gestus 11, 3, 70.
- aspirare consonantibus 1, 5, 20. ingenium alicui 4, *pro.* 5.
- aspiratio 1, 5, 6. adicitur vel detrahitur 1, 5, 19. *conf.* 6, 3, 55. aspirationis nota 1, 4, 9. sine aspiratione 1, 6, 21.
- Asprenas 1, 5, 62. 10, 1, 22. 11, 1, 57.
- assentio et assentior 1, 5, 13. 9, 3, 7. *add.* 9, 3, 49 et 90. assentire alicui 9, 3, 49. assentiri alicui rei 1, 2, 16. 9, 2, 52.
- assenfio 6, 3, 73.
- assequi ut 11, 1, 85. aliquid arte 8, *pro.* 16. facilitatem 10, 1, 59. nomen urbanitatis, stultitiæ 8, 6, 74. - per aliquid 10, 1, 87.
- assëctator 1, 5, 8.
- assere aliquem tanquam filium 4, 2, 95. libertatem reip. 6, 5, 8. sibi aliquid 9, 3, 64. - nomen sapientis 12, 1, 20. asseri velut propria philosophiæ 1, *pro.* 16.
- assertores habere 1, 6, 39.
- assertio 3, 6, 56. *v. n.* secunda 5, 2, 1. *v. n.* 11, 1, 78.
- asseverare 9, 2, 59.
- asseveratio, *pars orationis* 1, 4, 20. dicentis 11, 3, 2.
- assidere 7, 1, 52. assidentes Priamo 8, 4, 21.
- assiduus, *unde?* 5, 10, 55. comitatus 1, 2, 5. sit pædagogus 1, 1, 11. *conf.* exactor. assidua consuetudo 1, 1, 13. lectio 10, 7, 4.
- assidue minores parentibus liberi 6, 3, 67.
- assignate aliquid 2, 17, 14. 5, 13, 35. 6, 3, 4. 9, 4, 58. 11, 2, 20. - virtuti senatus, providentiæ deorum 11, 1, 23. locum alicui 2, 21, 3. officia alicui 12, *pro.* 4. assignari proprie alicui rei 4, 2, 62. tropis 9, 3, 20. assignatur locus etymologiæ in definitionibus 1, 6, 29. auditori et infigitur verbum 9, 4, 29. nomina verbis 12, 10, 41.
- appellatione privatim sibi assignata 8, 2, 5. res alicui parti assignanda 9, 3, 88.
- assimulare aliud 7, 10, 9. affectus 11, 1, 41. assimilati sermones 9, 2, 31. assimilata 9, 2, 27. materia 10, 2, 12.
- assistere alicui 1, 2, 12. assistentes 9, 2, 76, 11, 1, 68.
- assuefacere aliquem, ne *sc.* 10, 5, 17. manus ponderibus plumbeis 11, 2, 42.
- assuescere alicui rei 4, 2, 115. in aliquid 2, 4, 17. mori 4, 2, 29. assuefcatur non reformidare homines 1, 2, 18. assuescendum optimis 10, 1, 59. assueta tyrannis civitas 7, 4, 22. assuetæ alicui sedes 11, 2, 6.
- assumere aliquid 6, 2, 34. 10, 2, 25. aliquid ab alijs 2, 4, 41. - ex alijs 2, 18, 3. - in exemplum 10, 2, 11. affectus 6, 2, 36. auxilia extrinsecus 7, 4, 7. confcios 4, 2, 48. locum communem 2, 4, 31. naturas iudicum in causam 4, 1, 17. nitorem 2, 10, 12. poemata ad fidem caussarum, ad ornamentum eloquentiæ 1, 8, 10. vim ingenii 2, 5, 23. usum paulatim 10, 6, 3. assumi in locum alicuius 9, 1, 6. assumta in hoc 3, 11, 21. laus utilitatis gratia 10, 2, 27.
- assumptiva causa 7, 4, 7.
- assumptio 5, 14, 5. *seq.*
- assurgere 10, 1, 52. in cothurnos 10, 2, 22. sibi 11, 3, 135. assurgat animus 1, 8, 5. assurgendi licentia 2, 2, 9.
- astipulatio 11, 3, 175.
- ἀστυπόλις* 8, 6, 57.
- astra tenet cælum *sc.* 9, 4, 90.
- astringere aliquid magis 11, 2, 30. - breviter 3, 4, 4. corpus 2, 4, 5. labra 11, 3, 81. luxuriantia 10, 4, 1. mores 2, 2, 4. se ad servitutem juris 2, 16, 9. ad verba 7, 3, 16. vultum supercilijs 11, 3, 160. astringi certis legum vinculis 5, 10, 101. nervis ossa debent 1, *pro.* 24. astrictum corpus 8, *pro.* 19. ilia 8, 3, 10. astrictior periphrasis 8, 6, 60.
- astriictus et latius concludere 10, 1, 106.
- astruere sibi aliquid 8, 3, 64.
- astu caret oratio 9, 1, 20.
- ἀστυπόλις*, quid? 9, 3, 50. *seq.* *ἀστυπόλις* 9, 4, 23.
- at in transitione 1, 6, 37. 12, 1, 12. *pro contra*, 1, 7, 22. pædagogus at unus 1, 1, 11. si tamen—at certe *ibid.* si non—at certe 12, 11, *extr.* at enim 3, 6, 75. 4, 2, 82. at vero 2, 5, 16.

- Atabulus ventus 8, 2, 13.
 Atalanta 5, 9, 12.
 ἄταλντος 5, 1, 1.
 ἀταλντία 2, 20, 2.
 Atellana 6, 3, 47. *v. n.*
 ater an albus homo fit 11, 1, 38.
 Athenarum proprius sapor 6, 3, 107.
 studia 12, 10, 19. an Athenis
 muri fiant 7, 2, 4.
 Athenienses 6, 5, 7. prudentissima
 civitas Atheniensium 5, 11, 38.
 athletæ pulcher aspectu 8, 3, 10.
 athletæ 10, 1, 4. *et* 5, 15. pon-
 deribus plumbeis affuefaciunt ma-
 nus 11, 2, 42. athletarum corpo-
 ra 12, 10, 41. tori 10, 1, 33.
 atomorum concursus 7, 2, 2.
 atque *in transitione* 1, 10, 9.
 atqui 1, 7, 21. *et* 10, 25. 2, 17, 7.
 &c.
 Atratinus 11, 1, 68.
 Atreus 1, 5, 24.
 Atridæ 7, 2, 3.
 atrox, miserabilis causâ 6, 3, 30.
conf. Medea. vox. atroces res 11,
 3, 116. atrocissimum 6, 1, 15.
 atrocitas 6, 1, 15. 7, 2, 31. formu-
 larum 7, 1, 37. *v. n.*
 attendere signa ad aliquid 11, 2, 29.
v. n.
 attentior iudex 4, 5, 21.
 attentare aliquid 12, 8, 14.
 atterere ingenium asperiorum tracta-
 tu rerum 8, *pro. 2.* attrita quoti-
 diano actu forensi ingenia 10, 1,
 27.
 Atticus eloquens 12, 10, 1. sapor
 12, 10, 19 *et* 25. sermo 10, 1,
 65. 12, 10, 35. Attici 6, 1, 7.
 9, 4, 145. 10, 1, 80, 100, 107,
 115. 10, 2, 17. *conf.* Asiatici. Ro-
 manorum 12, 10, 39. Atticorum
 falsum 6, 3, 18. imitatores 12,
 10, 14. Attica anus 8, 1, 2. elo-
 quentia 6, *pro. 13.* *v. n.* Atticæ
 febres 8, 3, 28. seges &c. 12, 10,
 25. Atticum 12, 10, 26. Attica
 dicta 8, 3, 59. vere Attica, pressa
 et tenuia 10, 1, 44.
 Attice dicere 12, 10, 22 *et* 26. lo-
 qui 8, 1, 2. pressus orator 12, 10,
 18.
 Ἀττικισμός 1, 8, 8. Atticismus 6,
 3, 107.
 attinere: non *f.* nihil attinet 2, 15,
 37. 4, 2, 70. 10, 1, 105.
 attingere 8, 4, 1. aliquid 1, 6, 24.
 6, 2, 2. *et* 3, 102. - leviter in
 transitu 7, 3, 27. terram 1, 2, 7.
 attollere aliquid supra quotidianum
 sermonem 2, 4, 9. frontem 11,
 3, 78. mentem 1, 2, 18. mino-
 res 12, 7, 6. orationem 10, 5, 4.
 pedem 11, 3, 125. pueros 11, 3,
 174. res per similitudinem &c.
 8, 6, 68. *seq.* - signis quibusdam
ibid. 69. attolli supra modum ser-
 monis 1, 2, 31. attollitur elocu-
 tio 8, 3, *extr.*
 attonitus: *vid.* Ajax.
 attrectatio, *pars orationis* 1, 4, 21.
 attributum verbis officium 12, 10,
 40.
 avarus: tam deest avaro, quod habet
 &c. 8, 5, 6. 9, 3, 64.
 avaritia crudelitatis mater 9, 3, 89.
 auct. *vid. sub* augere.
 aucupari verba 11, 1, 50.
 audere aliquid licentius aut lætius 2,
 4, 14. ausim dicere 2, 5, 14. 6,
 3, 11. 7, 4, 28, &c. audendi fa-
 cilitas 12, 6, 7. audendum con-
 tra aliquem 6, 4, 10. audentes
 plus quam possunt 1, 1, 33. au-
 dentior orator 12, 10, 23. aliquid
 novi sceleris ausurus 7, 4, 22.
 audax figuris et verbis felicissime 10,
 1, 96. audaces sententiæ 10, 1,
 104. audacious 9, 2, 32. auda-
 ciora *ibid.* 29. verba 10, 5, 4.
 audaciter *pro* audaciter 1, 6, 17.
 audaciæ tutoris esse 12, *pro. 4.*
 audire *pro* discere 2, 2, 9. aliquem
 propius 10, 1, 91. - studiose 3, 1,
 17. male 12, 9, 9. - ab aliquo
 12, 10, 13. negligenter 8, 2, 23.
 audivisse 1, 6, 17. audiri verba in
 faucibus 1, 11, 6. auditur vox
 quasi in recessu oris 1, 5, 33. au-
 diens dicto 7, 1, 14. audientes
pro auditoribus, discipulis 12, 2, 11.
et 9, 10, &c.
 auditio 2, 2, 11. 10, 1, 10. audi-
 tiones 5, 7, 5.
 auditor benevolus 10, 1, 48.
 auditorium 2, 11, 3. *et* 21, 21. 10,
 1, 36.
 avertere aliquem a miseratione 6, 1,
 20. - a potioribus 9, 4, 35. *add.*
 12, 1, 39. animum discentis tæ-
 dio 1, 12, 13. - ab intentione re-
 rum 6, 3, 1. crimen in alium 7,
 2, 10. 11, 1, 65. fidem gratia 12,
 1, 24. intellectum 6, 3, 87. ju-
 dicem ab adversario 6, 1, 11. - a
 se 9, 2, 91. orationem ad aliquem
 4, 5, 20. sermonem a iudice 4,
 2, 103. averti ab aliis rebus 10,
 6, 7. a vero 6, 1, 7. avertendus
 ab homine occidendo graffator 12,
 B b 4

- 1, 39. averfus in aliud animus 4, 3, 8. iudex 4, 5, 19. pollex 11, 3, 104. fermo per aliquam figuram 2, 13, 5. -a iudice 9, 2, 38. *add.* 4, 1, 63. *et* 2, 106. averfa oratio 4, 1, 67. *v. n.* voluntas 4, 1, 10. *conf.* acies. - averfæ manus 9, 1, 20. palmæ 11, 3, 114. averfum ab aliqua re 5, 12, 19. averfa pro abverfis 12, 10, 32. averfior defenfioni 7, 1, 11.
- averfio, *quid?* 9, 2, 39.
- averfari aliquid vultu 11, 3, 70.
- averfatio tacita 8, 3, 65.
- aves gignuntur ad volatum 1, 1, 1. avete 1, 6, 21.
- auferre aliquem ab intentione 4, 5, 6. auctoritatem alicui 5, 7, 32. difsimulationem 9, 2, 9. gratiam alicui 6, 1, 20. iudicium alicui 4, 5, 6. mentem 9, 2, 105. multum ftudii 12, 1, 6. nomen alicui 10, 1, 72. pecuniam 7, 4, 44. veritatem iudici 12, 1, 36. vim 11, 3, 152. vitam 9, 2, 105. auferri admiratione 8, 3, 5. in altum 12, *pro.* 3. tempeftatibus 10, 7, 23.
- abftulit 1, 5, 69.
- ablativus: *vid.* abl.
- Aufidia 10, 1, 22.
- aufugit 1, 5, 69.
- augere 8, 3, 89. aliquid per gradus 2, 4, 34. affectus 9, 2, 26. aliud ex alio 8, 4, 20. animum 1, 8, 8. cauffas lacrimarum 6, *pro.* 7. crimen 9, 2, 12 *et* 53. eloquentiam 1, 11, 13. 2, 1, 9. intentionem 11, 3, 42. fententiam 9, 3, 46. vires 12, 10, 44. -eloquentiæ 1, *pro.* 23. augeri contumelia 12, 9, 11. impetu 1, 2, 30. ufu 10, 6, 3. debent fententiæ 9, 4, 23. auctus eft numerus 1, 4, 19.
- auctor alicujus rei 1, 5, 35. major 2, 5, 19. primus 3, 7, 21. auctores utriufque linguæ clariffimi 1, *pro.* 1. ejuſdem operis 10, 1, 64. *ſimpliciter pro ſcriptoribus* 1, *pro.* 17. 1, 1, 16. maximi 10, 5, 8. vetuſtiſſimi 10, 1, 40. tot auctorum notitia 1, 2, 12.
- auctoritas 1, 6, 42. 5, 11, 35. *ſeq.* 8, 3, 3. adverfus aliquem 5, 12, 14. in adoleſcentibus immatura 11, 1, 32. audientium 12, 5, 1. frontis 12, 5, 5. hiftoriæ 10, 1, 102. morum ſenilis 11, 1, 32. in negotio neglecta 11, 1, 30. in oratione 5, 13, 52. perſonarum 10, 1, 97. rerum geſtarum 5, 11, 1. ſenibus *unde* major 12, 4, 2. vetuſtatis 8, 3, 25. *unde* petatur 1, 6, 2. *de vocabulis.* ineſt omnibus, quæ dicit 10, 1, 111. auctoritatem addit cultus 8, *pro.* 20. antiquitatis habere 1, 6, 39. confervere 11, 3, 153. deorum explere 12, 10, 8. auctoritate conſtat fermo 1, 6, *init.* excuſantur vitia 1, 5, 5. qua a. fuadendum 1, 11, 12.
- auctionem dimittere 11, 2, 24.
- augurale 8, 2, 8.
- auguſtius 12, 10, 5. nihil habitu triumphali 11, 1, 3.
- aula 7, 9, 4. infelix 9, 3, 79. *αὐλητικῆς* illa vulgata 7, 9, 4.
- aulædus 8, 3, 79.
- avocare aliquem ab aliqua re 10, 3, 23. 11, 3, 25. arma 9, 1, 20. controverſiam a propriis perſonis atque temporibus 3, 5, 15. iudicem 6, 4, 21. dicentem avocat a cura vocis affectus 11, 3, 25. avocari cogitationibus 8, 2, 23.
- aura communis 6, *pro.* 12. popularis 11, 1, 45. concipitur in bronchiis 11, 3, 16. ſolicitante aura 12, *pro.* 2. auræ inſpirantes ramis arborum 10, 3, 24.
- aurata teſta 8, 6, 28.
- aurum plectrum 10, 1, 63. aurea teſta 8, 6, 28.
- aurei 1, 7, 16.
- aurifex 9, 2, 61.
- auriga pro gubernatore* 8, 6, 9. *n.*
- auris facilis 6, 5, 8. aures vacuæ atque eruditæ 10, 1, 32. aurium tenus 12, 2, 17. hæc communis voluptas 1, 10, 4. *quomodo* iudicent aures 9, 4, 116.
- austerus 9, 4, 64. *n.*
- austeritas non triftis 2, 2, 5.
- aut in tranſitione, redarguendo *ſc.* 1, 12, 6. 2, 17, 9. 4, 2, 80, *ſc.* hic aut ille fit, non recte dicitur 1, 5, 50. *v. n.*
- autumo 8, 3, 26.
- auxilium legum 6, 5, 9. miſericordiæ 11, 1, 49. oratoris 10, 4, *extr.* auxilia liberorum 7, 1, 56.
- auxiliator litigantium 12, 3, 2. *αὐξία* 3, 6, 52.

B.

B in præpoſitione 12, 10, 32. in locum aliarum data 1, 4, 15.

- Babylonis incendio sepelire Alexandrum 8, 5, 24.
 bacchari inanibus locis 12, 10, 73.
 bacchius, *pes* 9, 4, 82.
 Bagoas 5, 12, 21. *v. n.*
 bajulare aliquem 6, 1, 47.
 balæna 1, 4, 15.
 balare 1, 5, 72.
 balneum: in balneis perpotare 1, 6, 44.
 balteus 11, 3, 140.
 barba 5, 12, 18. - atque trinitia 11, 1, 34. *de philosophis.* immixta 12, 3, 12.
 barbarum Græcumve 11, 3, 31. *cf.* furdum. barbara 1, 8, 13.
 barbæ exclamare 1, 6, 45. loqui 1, 5, 9.
 barbaria quædam mentis 11, 3, 69.
 barbarismus 1, 5, 4. est unius verbi vitium *ibid.* 6 et 16. pluribus modis accipitur *ibid.* 7. *seqq.* et 16.
 basilica 10, 5, 18. Julia 12, 5, 6.
 beata vita 12, 11, 12. *conf.* vox, *et n.* 11, 3, 40. beator spiritus 10, 3, 22. beatissimus 12, 11, 7. beatissima copia 10, 1, 61. ubertas 10, 1, 109.
 beatitas 8, 3, 32.
 beatitudo 8, 3, 32.
 belle respondere 6, 3, 48. subjici *ibid.* 74. uti contumeliis *ib.* 100.
 Bellii pro Duellii 1, 4, 15.
 bellum ex Duello factum 1, 4, 15. civile 9, 2, 67. 11, 1, 36. 12, 1, 16. *conf.* Peloponnesiacum. Trojanum.
 bellicæ laudes 8, 4, 20. bellicum canere 9, 4, 11. 10, 1, 33.
 belligerare 9, 4, 39.
 bene accommodata rebus verba 1, 5, 3. affici 11, 3, 62. comitatus 12, 8, 3. conceptus affectus 10, 7, 14. dicere et scribere, unum atque idem 12, 10, 51. nosse causam 12, 9, 19. precari alicui *Ep. ad Tryphon.* 3. pronuntiare 11, 3, 12. scribere 1, 1, 28. 10, 3, 10. sudans 12, 8, 3. suscipere causam 12, 1, 39.
 beneficium ætatis 3, 1, 9. ingenii 2, 11, 2. 5, 10, 121. in hoc est 12, 7, 7.
 benevolus auditor 10, 1, 48.
 benevolentia auditoris quomodo partur 4, 1, 6. *seqq.*
 Berenice 4, 1, 19. *v. n.*
 bibere fuliginem 11, 3, 23. haustus justitiæ 12, 2, 31. potionem 7, 2, 17. succum 1, pro. 24. in spec-
 tuculis 6, 3, 63. inter agendum 11, 3, 136.
 bibliopola nomen an auctor posuerit, dubitatur in not. prima omnium.
 bibliotheca 10, 1, 57. quibus nullus est in bibliothecis locus 11, 3, 4.
 biclinium 1, 5, 68.
 bina millia passuum 6, 3, 77. verba *ibid.* 55. bini digiti 11, 3, 98.
 bipartita 5, 14, 5.
 bipennis, a pinna 1, 4, 12.
 bipes 5, 10, 61.
 bis de eadem re ne sit actio 7, 6, 4.
 blandi nimium 11, 1, 30. blandissimus alicui esse 6, pro. 8.
 blandiri partibus 4, 2, 90. blanditur aliqua sententia 4, 1, 53. blandiuntur nobis scripta nostra 10, 4, 2.
 blanditia 10, 1, 27. blanditiæ deformes 8, 3, 65.
 Bleffus, P. 6, 3, 58.
 bonus altercator 6, 4, 10. audientium 12, 9, 10. juvenes 6, pro. 1. patres 11, 3, 178. præceptor 5, 13, 44. 10, 5, 22. scriptor 10, 1, 104. vir 4, 1, 7. 6, 2, 18. *sc.* improbant boni 11, 1, 17. insoles 1, 2, 5. *et* 3, 2. mens 12, 1, 42. *et* 7, 3. pars noctium 12, 11, 19. res 8, 6, 57. valetudo *f.* valetudo 10, 3, 26. 11, 2, 35. voluntas 12, 11, extr. *conf.* causæ. conscientia. fides. vox. bona vere 12, 2, 28. eloquentiæ 1, pro. 13. ingenii studiique 1, pro. 27. 12, 5, 2. omnium, *sc.* rerum 11, 3, 19. vocis, sicut omnium, augentur cura *ibid.* boni consulere: *vid.* consulere.
 bonitas 6, 2, 13 *et* 18. 12, 1, 24. nihil tam populare quam bonitas 8, 5, 3.
 bos clitellas 5, 11, 21.
 Bostaris mors 7, 2, 10.
 brachii projectio 11, 3, 84. brachium veste continere 11, 3, 138. brachia recta 1, 11, 16.
Βεάγχος 11, 3, 55. *v. n.*
Βραχυλογία, figura 9, 3, 50. *conf.* *ibid.* 99. *it.* 8, 3, 82.
 brevis eloquentia 12, 10, 64. in eloquendo 10, 1, 63. narratio 4, 2, 40. scriptor 10, 1, 73. syllaba, quæ? 9, 4, 47. *conf.* spiritus. urbanitas 6, 3, 105. breves statura 2, 3, 8. gestus 11, 3, 100. sinus 11, 3, 137. syllabæ 9, 4, 91. *cf.* manus. syllaba. breve spatium 10,

- 1, 7. tempus 12, 11, 17. brevia 10, 7, 10. *de verbis.* verba 9, 4, 42. breviora spatia 11, 3, 127. reddere omnia 12, 11, 14. brevissima ratio 1, 5, 29.
breviter 9, 1, 38. *n.*
 breviare aliqua 1, 9, 2. 5, 13, 41. cervicem 11, 3, 83. syllabam 12, 10, 57.
 brevitās 4, 2, 43. acutior et velocior in urbanitate 6, 3, 45. differendi 12, 10, 15. integra 8, 3, 82. Sallustiana 4, 2, 45. 10, 1, 32. tutissima 10, 1, 39. brevitate impedire 12, 10, 55.
 Britannus Thucydides 8, 3, 28.
 Britannia 7, 4, 2.
 Bruges 1, 4, 15.
 Brutus occidit liberos &c. 5, 11, 7. unde Bruti 1, 6, 31.
 Buccinis purpuram adhibere 12, 10, 76. *v. n.*
 Burri 1, 4, 25.
 Burrus 1, 4, 15.
- C.
- C in Gaius &c. ac T in G et D molliuntur 1, 11, 5. ad omnes vocales vim suam perfert 1, 7, 10. inversum 1, 7, 28.
 Cacophaton 8, 3, 47.
 Cacozelia 2, 3, 9.
 cacumina oleæ 8, 3, 10.
 cadere 7, 1, 9. abrupte in narrationem 4, 1, 79. a longis in breves 9, 4, 136. *aliqua re, v. n.* 5, 8, 1. et 5, 13, 7. causa 7, 3, 17. formula 3, 6, 68. in aliquem 7, 2, 29. in antitheton 9, 3, 92. -calumniam 9, 4, 57. -casus eisdem 9, 3, 78. -causas 1, 10, 35. -controverſiam unam 3, 6, 103. -feminas 6, *pro.* 5. -formam unam 5, 14, 30. -quemcunque 4, 2, 37. -speciem solœcismi 1, 5, 40. *add.* 3, 6, 26. -testem 4, 2, 93. paribus verbis 9, 3, 79. pro patria 2, 15, 29. similiter 1, 7, 23. sub idem nomen 8, 3, 56. cadit clausula similiter 9, 3, 77. conjectura in omnia tempora 7, 2, 6. gestus ad pedes 11, 3, 108. syllaba in literam gravem 12, 10, 33. translatio in status 7, 4, 13. verbum aliqua litera 12, 10, 31. umbrae in corpora 8, 5, 26. in sermone quid quomodo caderet 1, 6, 16. verba ceciderunt 8, 2, 4. cadens opportune numerus 9, 4, 27. apte oratio 9, 4, 32. cadentia pariter 9, 3, 102. similiter 9, 4, 18. -verba 9, 4, 42. casura manus 11, 3, 109. flosculi 12, 10, 73. an sit casurus mundus 7, 2, 2.
 casus miser 6, 2, 23. praeliorum 7, 10, 13. inopinatae rei 6, 1, 39. subiti 10, 3, 3. manet aliquem 6, 1, 19. casu fieri 5, 7, 29. ullo alio 7, 7, 5. casus in nominibus 1, 5, 45. nominativus 1, 7, 3. genitivus *ibid.* 18. dativus *ibid.* 17 et 18. ablativus 1, 7, 3. *vid.* nominativus, genitivus, dativus, accusativus, ablativus. obliqui 1, 6, 22. rectus 1, 5, 61. casus sexti sitne vis quaedam apud Græcos 1, 4, 26. et septimi apud Latinos *ibid.* singularis 8, 3, 20. per casus duci 1, 5, 58. casibus proprie fit solœcismus 1, 5, 45. *conf.* cassus.
 Cæcilius, Q. 7, 2, 2. 11, 1, 20.
 Cæcilianus pater 11, 1, 39.
 cæcus animi 1, 10, 29. in causa 8, *pro.* 17. *conf.* foecordia: cæcis hoc clarum est 12, 7, 9.
 cædere femur, pectus, frontem 2, 12, 10. flagris 6, 3, 25. loris 5, 10, 88. pectus 11, 3, 123. cædi discentes minime velim 1, 3, 14. cædendi jus 1, 3, 16. cæsa apte toga 11, 3, 139.
 cæsim 11, 3, 102. *v. n.* dicere 9, 4, 126.
 Cælius, M. prætor 6, 3, 25. *ejus causa* 4, 2, 27. *n.*
 Cæliana causa 5, 13, 30. pyxis 6, 3, 25.
 Cælibes unde dicti 1, 6, 36.
 cælum novum illi fuit 10, 5, 18. undique et undique pontus 12, *pro.* 3. cæli libertas 10, 3, 22. cælo decurrit aperto 7, 9, 10. demitti 1, 6, 16.
 cælestis animus 12, 2, 28. *conf.* fragor. origo animi 1, 1, 1. vir in dicendo 10, 2, 18. cælestia 1, 10, 5.
 cælum, altero significatu 2, 21, *extr.*
 cælare opus 10, 3, 18.
 cælator 2, 21, *fin.*
 cælatura altior 2, 4, 7. *add.* 2, 17, 8. 2, 21, 9.
 cæna: *vid.* cœna.
 Cæsaris inscriptio 1, 7, 22. triumphus 6, 3, 61. *conf.* Ind. II.
 cæterum &c. *vid.* ceterum.

- calare: a calando classis 1, 6, 33.
calentibus animis 4, 1, 59.
calefacere 1, 6, 21.
calor 6, 2, 15. cogitationis 8, *pro.*
27. 10, 3, 6. in affectibus 10, 3,
18.
calidus dies 11, 3, 27. calidum *pro*
caldum 1, 6, 19.
caligo crassa 9, 2, 43.
caligare in sole 1, 2, 19.
Callicles: *vid.* Ind. II.
callidus in disputando 12, 2, 14.
callidi servi 11, 3, 178.
calliditas occulta 2, 5, 7. callidi-
tatis suspicio 4, 2, 126.
callum ingenio inducere 12, 6, 6.
calumnia conspirationis 6, 1, 9. ni-
mia contra se 10, 1, 115. calum-
niae indignitas 6, 1, 9. manifesta
est 1, 5, 35. *add.* 2, 17, 18. *conf.*
reprehendere.
calumniari 2, 1, 12. 8, *pro.* 31. *v. n.*
it. ad 10, 1, 115. actione 4, 2, 8.
infelix se calumniandi poena 10,
3, 10.
Calyphonem 1, 5, 63.
calx: in claufula et calce pronun-
tari 8, 5, 30.
calcare aliquid fastidiendo 5, 13, 22.
calcaribus egere 10, 1, 74.
calcei veteres 6, 3, 74.
calculi 7, 4, 35. *add.* 11, 3, 59.
calculorum paucorum causae 8,
3, 14. anxiae sollicitudines 12,
11, 18. calculum promovere 11,
2, 38. *conf.* fluere.
Camilli 8, 3, 19.
campus expositionis 4, 2, 39. *conf.*
aequus.
canali pleniore fluere 11, 3, 167.
candelabrum humile 6, 3, 99. *v. n.*
candor lanarum simplex 1, 1, 5.
clarissimus 10, 1, 101.
candidus auctor 10, 1, 73 *et* 113.
panis 6, 3, 60. candidum genus
dicendi 10, 1, 121. *conf.* vox.
candidissimi auctores 2, 5, 19.
candide atque simpliciter 12, 11, 8.
candidatus alicujus operis 12, 2, 27.
Caesaris 6, 3, 62. *v. n.* coqui fi-
lius 6, 3, 47. eloquentiae 6, *pro.*
13.
canescit oratio 11, 1, 31.
canem pascis 8, 3, 22.
canina eloquentia 12, 9, 9.
Cannae 8, 6, 26.
cano, canto, dico 8, 6, 38.
canere se poetae testantur 1, 8, 2.
bella, duces 10, 1, 62. *add. ibid.*
91. bellicum 9, 4, 11. 10, 1, 33.
fidibus, tibiis 1, 10, 14. laudes
heroum ac deorum ad citharam 1,
10, 10. receptui 12, 11, 4. ca-
nere dicitur oratio 1, 10, 24.
canor 1, 10, 22.
canorus modus 11, 3, 170.
canto 1, 8, 2. 8, 6, 38. cantare ali-
quid ubique 8, 3, 76. *in orando*
11, 1, 56. *v. n. add.* 11, 3, 57. *seqq.*
cantus gallorum immaturus 11, 3,
51. obscurior 11, 3, 60. 172.
oris 11, 3, 23. tibiarum 1, 11, 7.
vocis 5, 10, 124: *ubi simile ad vim*
exercitationis pertinet.
canticum 1, 8, 2. 1, 10, 23. 11,
3, 167. deforme 11, 3, 13. can-
tica modulata 9, 2, 35. obscena
1, 2, 8.
Canobus 1, 5, 13.
Canopitarum 1, 5, 13.
canthus, *quid?* 1, 5, 8. *v. n.*
capere distinguitur ab intelligere 11,
1, 45. aliquid *ibid.* consilium ex
praecipitis, ex natura sua 11, 3,
180. dolorem ex aliquo homine
6, *pro.* 8. penitus ultimi fati ima-
ginem 6, 2, 33. imagines rerum
10, 7, 15. impetum 6, 1, 28.
initium a parvis 12, *pro.* 2. -ex
aliqua re 2, 11, *prin.* 10, 1, 46. in-
tellectum disciplinarum 1, 1, 15.
locum castris 12, 3, 5. reprehensionem
5, 7, 1. spem 1, 1, 1.
capi oratione 9, 4, 129. specie 2,
5, 12. non capit me aliquid 9,
4, 110. 10, 1, 44. non capit id
rerum natura 12, 11, 25. majora
non capit aetas 1, 11, 13. *add.* 1,
12, *extr.* praemia, quae capit illa
aetas 1, 1, 20. *conf.* aetates. cap-
tus mente 8, 3, 4.
capacissima forma 1, 10, 40.
capefere remp. 12, 3, *init.*
captare 6, 3, 47. aliquid 11, 3, 142.
- magnopere 9, 2, 98. auctorita-
tem 12, 3, 12. brevitatem 10, 1,
32. elegantiam 11, 3, *extr.* fa-
vorem ex aliqua re 6, 1, 25. le-
porem 11, 1, 53. rifum 6, 3, 26.
8, 3, 48. sententias 8, 5, 30.
tempus 4, 2, 70. captata vox 9,
3, 73.
captatio geminata 5, 13, 54. pueri-
lis vocum similitum et ambigua-
rum 8, 3, 57. nimia 8, 6, 51.
Capfis 1, 5, 66.
Capitonis, Cossutiani, accusator 6, 1,
14.
Capitolium quae appellandi ratio 1,
6, 31.

- caput 9, 4, 73. *n.* rectum, de-
jectum, supinum, inclinatum in
latus, prædurum ac rigens 11, 3,
69. in actione præcipuum 11, 3,
68. artis 3, 1, 26, *seq.* 11, 3, 177.
generale 3, 6, 21. primum pro
Ligario 9, 4, 73. a capite primum
7, 1, 25. capita minora 3, 6, 89.
decurrere per capita 6, 1, 2. re-
ferre aliquid in capita 10, 7, 32.
capitale est 9, 2, 67. capitales cauf-
fæ 8, 3, 14. capitalia judicia 4,
1, 57.
cardo cauffæ 5, 12, 3. litium 12, 8,
2. cardines mundi quatuor 12,
10, 67.
carere aliquibus rebus 9, 4, 4. arte
11, 3, 61. compositione 9, 4, 4.
culpa 6, 3, 28. cultu atque fen-
tentiis 10, 2, 17. natura 11, 3,
62. reprehensione 1, 6, 44. fen-
su et anima 1, 3, 8. rudis et con-
fusus stilus intellectu caret 1, 1,
28. auctores arte carentes 10, 1,
40. animalia fermone carentia 11,
3, 66. *conf.* dare vocem.
caritatis inter nos mutuæ pignus
pro. 6. caritatem alicujus præ fe-
ferre 6, 2, 14.
carmen, *ejus etymologia* 1, 8, 2. dul-
ce 12, 10, 33. quale componi
victoribus solet 11, 2, 11. recep-
tui 9, 4, 11. solum, historia
10, 1, 31. suum quoddam affig-
nare 1, 10, 32. ortum ante, quam
observatio carminis 9, 4, 115. car-
mina Magorum 7, 3, 7. Virgiliis
venisse 8, 6, 26.
carnis plus habere, lacertorum mi-
nus 10, 1, 77.
carpere aliquem 9, 4, 64. aliquid
11, 1, 24.
casæ 9, 4, 4.
Casnar 1, 5, 8. *v. n.*
Cassander restituit Thebanos 5, 10,
111.
Cassantra 1, 4, 16.
cassus *pro* casus 1, 7, 20.
castella tuenda 7, 10, 13.
castigata oratio 10, 1, 115.
castigatio 1, 3, 14.
Castor 11, 2, 11.
Castorum, media syllaba producta 1,
5, 60.
castrare remp. 8, 6, 15.
catenati acti ante prædones 8, 3, 69.
versus et nomina 1, 1, 37.
Catilina 5, 2, 4. 11, 1, 23. *conf.*
Ind. II. *sub* Cicero.
Cato, secunda brevi vel producta 7,
9, 13. *vid.* Ind. II.
catuli ferarum 12, 6, 6.
Caudinum jugum 3, 8, 3.
cavere 4, 2, 26. 5, 13, 54. aliquid
9, 1, 20. *et* 4, 8. *de* certamine ar-
morum *in palæstra.* cavete prodito-
torem 7, 1, 30. tyrannidem, vox
audita &c. 7, 2, 49. caveri legi-
bus 5, 10, 13. *add.* 7, 8, 7. non
fatis, nihil cautum est de aliqua re
7, 8, 5. 6.
cauti illi ac diligentes 4, 1, 70. cau-
tior ad aliquid 6, 1, 20. cautiores
6, 2, 9.
cavillari aliquid 1, 4, 5.
cavillatio 2, 14, 5. 2, 17, 30. 8, 6,
2. *de disputatione* 12, 2, 14. in-
epta 7, 9, 4. *add.* 1, 7, 33. in-
felix verborum 10, 7, 14. juris 7,
4, 37. verborum 2, 17, 7. ca-
villationem effugere 1, 5, 38. ad
cavillationes ineptas descendere 1,
7, 33.
cavillatrix verborum 7, 3, 14.
cauffa, geminata S scripsit Cicero et
Virgilius 1, 7, 20. cauffa *i.* quod
litem facit 3, 11, 24. bona utri-
usque partis 9, 2, 29. demonstra-
tiva 8, *pro.* 8. difficilis et perplexa
11, 1, 63. melior 7, 4, 10. nul-
la reperta est cauffa, quæ esset tota
alteri similis 7, *pro.* 4. damnatio-
nis 7, 1, 53. reip. cauffa abesse
5, 10, 97. cauffa est alicui 1, 1,
25. *ex* cauffa 3, 11, 6. *conf.* *ex.*
nec sine cauffa 1, 10, 35. 11, 1,
30. *add.* 7, 2, 36. cauffæ, Græ-
cis *ὑποθέσις* 3, 5, 7. cauffarum
genera 4, 1, 40. varietas 12, 2,
15. ambitus, repetundarum 4, 2,
9. 14. *seq.* bonæ 12, 1, 33 *et* 45.
capitales 8, 3, 14. decretoria 10,
5, 20. deliberativæ 8, 3, 11. de-
monstrativæ *ibid.* difficiles 12, 1,
33. judiciales 8, *pro.* 9. 8, 3, 11.
judiciorum 5, 2, 4. malæ 12, 1,
45. majores 9, 4, 128. 11, 1,
93. maximæ 12, 10, 63. mino-
res 9, 4, 21. 10, 1, 77. 12, 9, 7.
privatæ 10, 1, 119. publicæ 8,
3, 14. 10, 1, 119. 11, 3, 130.
reorum 11, 3, 153. simplices 4,
2, 85. suavoriæ 8, *pro.* 9. tenues
11, 1, 93. tristes, hilares, &c. 11,
3, 151. veræ 7, 4, 36. cædis 4,
2, 9. desidiæ 10, 3, 29. facto-
rum turpium 1, 2, 2. ignotæ 7,
2, 37. cauffas discere 1, *pro.* 22.
fufcipere *ibid.* *conf.* agere, discere,
distare, exigere, fufcipere.

- cauffari* 11, 1, 59. *n.* cauffans pupillus 11, 1, 59.
 cauffidicus, *quis?* 12, 1, 25.
 cavus: *vid.* manus, os.
 cedere 6, 4, 16. alicui aliqua re 10, 1, 35. aliqua re 5, 7, 2. et 5, 13, 7. *n.* bonis 6, 1, 19. cauffa 5, 13, 7. cauffae 11, 1, 76. in locum alicujus 5, 11, 36. in partes 3, 8, 53. labori 11, 3, 40. oneri 10, 1, 24. opere 2, 1, 5. patria 11, 1, 12. praecipientibus facillime 1, 3, 12. victoria 5, 8, 1. cedit aliquid alicui felicissime 10, 2, 16. cedere, quo minus 5, 7, 2.
 cedo 9, 2, 21.
 celebris locus 11, 1, 47. celebra templa 1, 4, 16.
 celebritas 1, 2, 18. audientium 1, 2, 29.
 celebrare facta alicujus 11, 2, 11. iambum 10, 1, 96. celebrari 2, 10, 2. alicujus nomine 5, 11, 19.
 celeres fumus ipso motu in argumentis 9, 4, 138. *conf.* oratio.
 celeritas 4, 2, 107. augendi 1, 10, 49. *v. n.* fortis 11, 3, 164. orationis 12, 10, 65. percipiendi 1, 10, 34. *conf.* consuetudo.
cellae fervorum 8, 4, 25.
 Celsina 6, 3, 85.
 celsior animus 1, 2, 30.
 censoria nota 5, 13, 32. virgula 1, 4, 3.
 censura maledicendi 12, 9, 9.
 Centaurus, Chiron 8, 6, 37.
 centum millia nummum 1, 6, 18.
 Centumviri 3, 10, 3. 7, 4, 20. apud Centumviros 4, 1, 57. 4, 2, 5. 5, 10, 115. 7, 4, 11.
Centumvirale iudicium 5, 2, 1. *n.* cauffae 4, 1, 57. *n.* 7, 4, 11. *n.* centumviralia iudicia 11, 1, 78. centumviralium partes 5, 2, 1. *v. n.*
 Centuriones 11, 3, 138. *add.* 4, 2, 124. *conf.* Chenturiones.
 Cepafius 6, 3, 39. Cepafii 6, 1, 41.
 cera turbata 12, 8, 13. ceræ 1, 1, 27. Platonis ceræ 8, 6, 64. ceris iisdem, quibus scripseris, edificare 11, 2, 32. scribere, mandare 10, 3, 30. *feqq.* signa annulorum in ceris 11, 2, 4. *conf.* 10, 5, 9. *n.*
 Ceratinæ 1, 10, 5.
 Cerellia 6, 3, 112.
 Ceres 3, 7, 8. cogit dici Cereris 1, 6, 14. pro pane 8, 6, 24.
 cernere aliquid 7, 9, 2. - oculis 6, 2, 29. verba materiae modo 8, 3, 18. cerni suo lumine 8, *pro.* 21.
 certamen 4, 1, 2. *n.* 10, 3, 3. *n.* armorum 9, 1, 20. 9, 4, 8. in foro 12, 2, 13. hereditatis 12, 10, 70. legitimum 4, 1, 2. luctandi 12, 2, 12. sacrum 3, 7, 4. fallendi 10, 3, 6. *de lusu scriptorum* 11, 2, 38. certamina forensia 2, 1, 11. sacra 9, 4, 11. in omni certamine qui opulentior est &c. 8, 5, 4.
 certatim 6, 1, 21.
 certus *pro aliquis, indefinitus* 6, 3, 85. *n.* parum auctor 6, 3, 68. certi quidam pedes 9, 4, 8. certa dicendi copia 10, 6, 6. credita res, pecunia 4, 2, 6 et 61. *add.* 8, 3, 14. *v. n.* 12, 10, 70. lectio 1, 1, 33. manus 4, 5, 14. necessitas 10, 1, 29. 10, 5, 15. opinio 6, 3, 85. certa tempora 11, 3, 22. verba 7, 3, 16. vestigia 1, 1, 27. certior manus 9, 4, 8. proprietas 12, 10, 36. certius est 6, 1, 12. iudicium 10, 1, 17. certissima magistra loquendi 1, 6, 3. regula 10, 2, 13.
 cervix *singulariter* 8, 3, 35. *v. n.* recta, rigida, supina 11, 3, 82. cervicem reponere, *de oratore* 4, 2, 39.
 cervicula contracta 11, 3, 180.
 cervom 1, 7, 26.
 cessare: quod cessat, addere 2, 8, 10. cessans ex nulla parte orator 1, 10, 4.
 ceterum 5, 14, 33. ceteraque 5, 10, 34. 12, 8, 14. *conf.* et cetera.
 Cethegus: *vid.* Ind. II.
 Chæronæa 9, 2, 62.
 Chalcidicus versus 10, 1, 56.
χαλιποι, versus 1, 1, 37.
χαλκιστικὴ 2, 21, 10.
 Chaos 3, 7, 8.
χαρακτηρισμός, figura 9, 3, 99.
 charitas: *vid.* caritas.
 Chenturiones 1, 5, 20.
 chirographus 6, 3, 100. chirographum 5, 13, 8. dare alicui exspiranti 9, 2, 73.
 Chiron 8, 6, 37.
 chironomia 1, 11, 17.
 Choa in triclinio 8, 6, 53.
 choreus, pes 9, 4, 80. *feqq.* et 140.
 choronæ 1, 5, 20.
 chorus: quodam choro connexa 11, 2, 20.

- Xpistós* 1, 9, 5.
 Chremetem audivi percussisse De-
 meam 8, 2, 16.
chia quid? 1, 9, 3. *seqq.* *chriarum*
 genera 1, 9, 4. *seq.* 2, 4, 26.
Christiani appellati Judæi 3, 7, 21.
n.
χρῆνος 3, 6, 25.
Chryseippus Vettius 6, 3, 61. *n.*
 ciborum diversitate reficitur stoma-
 chus &c. 1, 12, 5. *conf.* *lex.* *ne-*
cessitas.
 cicatricem pati 2, 4, 11.
 cicatricosa 10, 4, 3. *facies* 4, 1, 61.
 Cimber occidit Germanum 8, 3, 29.
 Cimbricum scutum 6, 3, 38.
 cingi 11, 3, 138 *et* 139.
 cinctura 11, 3, 139. *v. n.*
circa, adverbium 9, 2, 45. multos
 circa habere 12, *pro.* 2. quæ sunt
 in ea *via*, *circaque* 10, 7, 16.
-præpositio: *circa* aliquid 4, 2, 105.
seq. 6, 3, 85. *-diligentia* 1, 8, 15.
-labor 2, 16, 14. *add.* 3, 3, 10.
 aliqua versari 2, 21, 19. auctores
 errare 2, 5, 26. Demetrium &c.
 2, 4, 41. 2, 17, 7. 12, 10, 6. hoc
 disputatum est 1, 5, 34. ima sub-
 sistere 1, *pro.* 20. solas literas ha-
 bere aliquid 6, *pro.* 11. voluntari-
 am mortem exempla 9, 2, 86.
 movendos affectus summa 6, 2,
 26. res sperare 1, *pro.* 4. *-mag-*
nas, minores verba humilia, apta
 8, 3, 18. summas trepidare 1, 10,
 35. tempora 12, 10, 4. vitia nô-
 tiores 3, 7, 19.
circi turba 1, 6, 45. *usitatum circo*
nomen 1, 5, 57.
circuitus: *vid. sub* *circumceo.*
circulus pullatus 2, 12, 10. *circuli*
 6, 3, 105. *per fora atque agge-*
rem 12, 10, 74.
circulatoria jactatio 2, 4, 15. *volu-*
bilitas 10, 1, 8.
circumcidere 10, 1, 104. *si quid*
redundabit 10, 2, 28. *illa rotun-*
da et undique circumcisa 8, 5, 27.
circumcisa expositio 4, 2, 42.
circumcise 8, 3, 81.
circumcurrans ars 2, 21, 7. *linea* 1,
 10, 41.
circumducere aliquid 11, 3, 172.
-longius 10, 2, 17. *sensum lon-*
giore ambitu 9, 4, 124. *syllabam*
litera flexa 12, 10, 33. *circum-*
duci apice, de syllaba 1, 5, 23.
circumductus 1, 10, 43. *circum-*
ductum aliquid 9, 4, 22.
circumductio una in periodo 11, 3,
 39. *circumductiones* 9, 4, 118.
circumceo, ire aliquid 8, *pro.* 24. 11,
 2, 20. *omnia copiosa loquacitate*
 8, 2, 17. *res* 12, 10, 34. *quæ*
circumibit linea 1, 10, 44.
circuitus 1, 10, 40, 45. *decurrentes*
contexto nitore 11, 1, 6. *loquen-*
di 8, 6, 59. *longiores habere*
 9, 4, 60. *verborum plurium* 10,
 1, 12. *circuitu pervenire ad ali-*
quid 5, 7, 16. *conf.* *enuntiare.*
circumferre aliquem manibus 2, 15,
 8. *circumlocutio* 4, 1, 60.
v. n.
circumfluunt undiquè copię 12, 10,
 78.
circumfusus aliqua re 9, 4, 91. *nĩ-*
tor 4, 1, 59. *nobis spiritus* 12, 11,
 13. *arma* 2, 20, 8. *multitudo* 4,
 2, 37.
circumjacentia 9, 4, 29.
circumjecta oratio 4, 2, 117.
circumlinire aliquid aliqua re 12, 9,
 8. *simplicem vocis naturam ple-*
niore quodam sono 1, 11, 6. *v. n.*
circumlini 8, 5, 26.
circumlocutio 8, 6, 61.
circumscribere aliquid 12, 10, 5. *li-*
neas extremas umbræ 10, 2, 7.
fatis circumscriptum est 11, 3,
 110.
circumscriptio non est figura 9, 3,
 91.
circumspiciendi late libertas 10, 3,
 24. *circumspēctus orator* 12, 10,
 23. *circumspēctia interrogatio* 5,
 7, 31. *circumspēctum judicium*
 10, 1, 26. *circumspēctius facere*
aliquid 9, 2, 69.
circumspēctare 10, 7, 6. *aliquid* 12,
 8, 14.
circumstantes 4, 2, 22 *et* 127. *cir-*
cumstantia judicĩa, jurgia, clamō-
res 10, 3, 30. *circumstantibus ob-*
scurare 5, 12, 4.
circumstantia: *argumenta ex circum-*
stantia 5, 10, 104.
circumvenire aliquem judicio 5, 13,
 32. *circumventus* 6, 2, 31.
circumversio 11, 3, 105.
citharæ sonos nominibus et spatii
distinguere 1, 10, 3. *in cithara*
quinque constituerunt musici so-
nos 12, 10, 68.
citharædi 1, 12, 3. *v. n.* 8, 3, 79.
canunt pauca ante, quam legiti-
imum certamen inchoent 4, 1, 2.
cito: *ante discere recte dicere quam*
cito 2, 4, 17. *cito scribere non*
fit, ut bene scribatur 10, 3, 10.

- citissimum factum 6, 4, 14.
 citare aliquem 6, 4, 7.
 citati fumus in argumentis 9, 4, 138.
   citata argumenta 9, 4, 135. cita-
   tior Roscius 11, 3, 111.
 citatus moveri 11, 3, 112. citatiffi-
   sime volvere 1, 1, 37.
 citra æmulum longe, in ebore 12,
   10, 9. complexum rerum perfo-
   narumque 2, 1, 9. *add.* 2, 4, 36.
   distinctionem 8, 4, 8. docentem
   2, 16, 13. nomen 3, 6, 59. per-
   sonam ex re ducere argumenta 7,
   2, 13. personas in vitia perorare
   2, 4, 22. summam quæstionem
   7, 1, 22. reprehensionem 1, 5,
   64. scientiam 1, 10, 33. virtu-
   tem 12, 2, 1. voluntatem domi-
   ni 7, 3, 27.
 civis malus 12, 1, 43. optimi vo-
   luntas 12, 1, 16.
 civica donare aliquem 6, 3, 79.
 civiles vere vir 1, *pro.* 10. 12, 2, 7.
   add. 1, 10, 15. 11, 1, 35. 12, 2,
   21. civiles virtutes 1, 11, 17. ci-
   vile bellum 9, 2, 67. *vid.* bellum-
   jus. civilia bella 12, 1, 16. offi-
   cia 2, 4, 27. 10, 7, 1. 11, 3, 22.
   12, 2, 6.
 civilitas 2, 15, 33. *v. n.* civilitatis
   particula 2, 15, 25. 2, 17, 14.
 civitatum 1, 2, 2. 2, 4, 33. 2, 16,
   4.
 clamare 12, 8, 2. clamante multum
   advocato, tolli &c. 9, 2, 95.
 clamor oratoris 12, 3, 4. *pro plausu*
   4, 2, 37. *v. n.* clamorem mereri
   12, 9, 8. clamores summi 12, 8,
   3. - audientium 12, 6, 4.
 clamor 1, 4, 13.
 clamorosus 5, 13, 2. 6, 4, 15.
 clamose dicere aliqui 11, 3, 45.
 clarus arte medicinæ Hippocrates 3,
   6, 63. in arte tibiarius Timo-
   theus 2, 3, 3. in concionibus 12,
   2, 7. finis vitæ 12, 1, 15. pro-
   fectus in foro 10, 5, 14. *conf.* fo-
   nus, spiritus. clari auctores 9, 3,
   90. juvenes 12, 7, 3. pictores
   12, 10, 3. viri 2, 4, 20. - nomi-
   ne sapientiæ 1, 10, 12. claræ fen-
   tentia 10, 1, 129. *conf.* vox. cla-
   rum nomen 12, 6, 7. clari no-
   minis professor 10, 5, 18. clara
   ingenia 10, 1, 118. clarior fides
   ac religio in pronuntiando 11, 1,
   75. vis eloquentiæ 12, 10, 15.
   clariiores poetæ 12, 4, 1. clariffi-
   mus candor 10, 1, 101. sententiis
   scriptor 10, 1, 90. *addatur ibidem*
   97. fol 5, 12, 8. clarissimi in a-
   gendo 12, 10, 49. poetæ 1, 10,
   10. clarissima comparatio 10, 1,
   51. clariffimæ civitates 1, 2, 2.
   clariffimum nomen 10, 1, 120.
 claritas 8, 3, 70. 10, 1, 72. gener-
   ris 8, 6, 7. nascendi 5, 11, 5.
   vocis 6, *pro.* 11. -secura 11, 3,
   64. vocum 9, 4, 131.
 clarigatio 7, 3, 13.
 clarescere 3, 8, 61. *de tibiis* 1, 11,
   7. alicui 6, 4, 9. comparatione
   8, 5, 19.
 classis unde dicta 1, 6, 33. classem
   ducere 1, 2, 24. classes certis die-
   bus audire 10, 5, 21.
 claudere iudicium militibus armatis
   4, 2, 25. sensum 1, 8, *prim.* verba
   fine 9, 4, 13. vocem 1, 5, 31.
   quantum campi claudat circuitus
   1, 10, 42. *add. ibid.* 45. claudi
   eodem verbo 9, 3, 86. illud quo
   comœdiæ &c. clauduntur, Plaudite
   6, 1, 52. clausus locus 7, 2, 44.
   clausæ lineis aræ 1, 10, 43. *conf.*
   foramina. tibiæ.
 cludere *vid. infra.*
 clausula 2, 2, 12. *v. n.* 7, 3, 18.
   quid? 8, 5, 13. hujus loci 11, 3,
   181. unius syllabæ 8, 3, 20. clau-
   sulæ 9, 4, 61. *seq.* claudæ, pen-
   dentes 9, 4, 70. sententiarum 9,
   3, 45. in clausulis literæ 12, 10,
   31.
 clauda deprehendere 9, 4, 116. *conf.*
   clausulæ.
 claudicare in comœdia 10, 1, 99.
   claudicat sermo inæqualitate 11,
   3, 43.
 Claudius: *vid. Ind. II.*
 clavus et purpuræ 8, 5, 28. *v. n.*
   lati clavi jus 11, 3, 138. latum
   clavum habere 11, 3, 139.
 clavum rectum tenere 2, 17, 24.
   v. n.
 clementia juris 7, 4, 18. victoris 9,
   2, 28.
 clipeus: *vid. clypeus.*
Clisthenes 3, 7, 19. *n.*
 Cloantilla 8, 5, 16. 9, 2, 20. 9, 3,
   66. 9, 4, 31.
 Clodia 3, 8, 54.
 Clodius 3, 8, 54. 4, 2, 88. 5, 2, 4-
   7, 2, 45. 11, 1, 39. editi in Clo-
   dium libri 3, 7, 2. *conf.* Milon. *it.*
   Ind. II. *sub* Cicero.
 cludere *de pedibus metricis* 9, 4, *pas-*
   sim. male 9, 4, 71. sensum verbo
   9, 4, 26. sententias 9, 4, 18. ver-
   ba suo fine 9, 4, 36. - verbo 9,

- 3, 62. versum 9, 4, 65. *vocabula* litera M 12, 10, 31.
- Cluentius Habitus 11, 1, 61. *conf.*
Ind. II. *sub* Cicero.
- Cluentianum iudicium 11, 1, 74.
- Cluſinius Figulus 7, 2, 5 *et* 26.
- clypeus: *vid.* Achilles. Ajax.
- Clytæmneſtra 8, 6, 53.
- Cneus alia litera sonat ac ſcribitur 1, 7, 29.
- Cō: *vid.* Cos.
- coacervatio, *figura* 9, 3, 53.
- coact. *vid.* cogo.
- coagmentare verba 12, 10, 77. coagmentata verba 8, 6, 63.
- coaleſcere ex duobus quaſi corporibus 1, 5, 65. in unum ſonum 1, 7, 26. coaleſcit eloquentia 2, 9, 3.
- coarguere aperte vitia 2, 6, 4. magis 4, 2, 106. coarguitur pluribus, eſſe falſum 4, 2, 4.
- coccum intelligere 1, 2, 6.
- codicilli 7, 2, 52.
- cœc. cœl. *vid.* cœc. cœl.
- coemere frumentum 11, 1, 80.
- cœnæ grandes 10, 1, 58.
- cœnare in litore 7, 3, 31.
- cœnaculum 6, 3, 64.
- coeo, ire cum ancilla, ſervo 5, 11, 35. - vino 5, 9, 5 *et* 7. - uxore 7, 3, 10. ex pari 2, 19, 2. in populos 2, 16, 9. et *σπόρον* et figuram coire frequenter in eaſdem ſententias 9, 1, 9. mente 5, 11, 32. coit fluxus aquarum 11, 3, 21. *ἀόρηται* atque concurrunt 10, 7, 8. quæ cum qua optime coeat 9, 4, 91. *de literis ſyllabiſve*. coeunt ſummi digiti 11, 3, 103. extrema et prima 9, 4, 43. vocales 9, 4, 40. 11, 3, 34. cum omnia coierint 11, 3, 9. coeundi in ſe ipſas natura vocalibus 1, 4, 11. coeuntes leviter in ſummum digiti 11, 3, 96. literæ 9, 4, 36. aſperime inter ſe ſyllabæ 1, 1, 37.
- coitus ſyllabarum 9, 4, 59.
- coepiſſe aliquid 4, 1, 53. rite ab aliquo 10, 1, 46. a jure 7, 1, 2.
- coepti penitentia 12, 5, 3.
- coercere aliquid ex abundantia 12, 1, 20. anguſte 2, 15, 36. cacumina oleæ ferro 8, 3, 10. cupiditates 12, 2, 28. equos frenis 10, 3, 10. exſultantia 10, 4, 1. verba 9, 2, 76. vitem manu 9, 4, 5.
- cœtus ſcholarum 2, 9, 2.
- coexercitatus 2, 17, 41.
- cogitare aliquid 5, 10, 122. pro aliqua parte 7, 1, 4. cogitantibus ſimiles 11, 2, 47. in cogitando 2, 11, 4.
- cogitatum 4, 5, 2. cogitata 10, 6, 5. 11, 2, 2.
- cogitatio aliqua 5, 10, 30. difficilior 10, 7, 17. nec exſpectata 2, 4, 15. fortuita 10, 3, 29. proviſa et formata 10, 7, 8. redit 1, 7, 33. tacita 6, 1, 44. *conf.* complecti. cogitationes impotentiffimæ cupiditatum 12, 1, 6. *de cogitationis exercitatione agitur* 10, 6.
- cognatæ res 12, 2, 31. cognata, id eſt ejuſdem generis 1, 5, 49.
- cognatio cum literis 1, 4, 12 *et* 16. inter ſtatuſ 7, 10, 1. rerum duarum, *figura* 9, 2, 105. cognationem habere cum aliqua re 1, 10, 36.
- cognomen 7, 3, 27.
- cognominare aliquid præmium 4, 1, 2.
- cognofcere 12, 11, 16. aliquid per omnes numeros penitus 8, *pro*. 1. - præceptis, uſurpatum ratione 7, 1, 3. aliquem aliqua re 12, 10, 54. auctores diligentius 10, 5, 8. eandem cauſam iterum 11, 1, 77. crimen poſitione 4, 2, 7. de calculis 7, 4, 35. cognofcens 4, 1, 19. 5, 2, 2. *i. judex*.
- cognitor 3, 6, 70. *v. n.*
- cognitio de crimine 4, 2, 27. principum, ſenatus, populi 3, 10, 1. rerum 12, 11, 17. cujuſ cognitio eſt 5, 6, 4. *tanquam judicis*.
- cogo, ere, *absolute* 12, 1, 44. aliquem aliquid 11, 1, 22. dicere 12, 8, 8. - verberibus 1, 3, 15. aliquid ex aliqua re 5, 14, 9. - in breve dictum 6, 3, 104. carmina in meſuras 9, 4, 53. conſilium 7, 2, 19. dici 1, 6, 14. facere, mereri convicia 6, 4, 10. iudicium 12, 5, 6. ſyllabam ex duabus ſyllabis in unam 1, 5, 23. cogi in neceſſitatem graviorum metu 3, 8, 23. coactum ſtudium 6, *pro*. 10. coacti numeri 9, 4, *ſin.*
- cohærere 9, 4, 20. alicui ſanguine 8, 3, 75. - rei 4, 2, 89. 8, *pro*. 26. - natura 11, 3, 154. in complexu alicujus 8, 3, 68. inter ſe 9, 4, 66. ita ne commiſſura peluceat 7, 10, 16. natura 6, 3, 76. naturaliter 4, 2, 53. rebus 8, *pro*.

21. non cohæret 12, 9, 17. cohæret status civitatis Sullæ legibus 11, 1, 85. male cohærens cogitatio 10, 6, 16.
- coheres 5, 14, 16.
- cohortandus ad prælium miles 12, 1, 28.
- colere domum alicujus 6, 3, 94. facta literarum 10, 1, 92.
- collatus &c. *vid. in confero.*
- collect. *vid. colligere.*
- collegit, non conlegit 11, 3, 35.
- collidere binas consonantes 9, 4, 37. leges 7, 7, 10. manus 2, 12, 10. collidi inter se 5, 7, 33. 7, 7, 2. colliduntur leges casu et eventu 7, 7, 2. personæ, res 7, 2, 11. res 7, 10, 17.
- colligare res diversas 9, 3, 64.
- colligere, *de ratiocinationis opere, ut* 8, 4, 16. 7, 3, 18. 10, 1, 84. 12, 2, 10. expeditum est 1, 10, 42. aliquid aliqua re 5, 14, 14. aliud 5, 14, 22. - per aliud 5, 10, 11. apertissime 1, *pro.* 13. argumentis 3, 6, 103. conclusione 2, 20, 5. conjectura animi sui 1, 2, 25. *add.* 6, 4, 4. ex minoribus majora 8, 4, 12. plurius singula 4, 4, 5. - præteritis, quæ fiunt et quæ futura sunt 7, 2, 3. indubitata 5, 14, 32. pluribus 5, 13, 14. probatione 12, 10, 52. rem per aliquid 4, 2, 81. - signis 3, 6, 29. aquas pluvias 10, 1, 109. argumenta sparsa 5, 7, 18. fontes angustis fistulis 5, 14, 31. intervalla siderum 2, 17, 38. manum in se 11, 3, 97. *add. ibid.* 100. mensuram 1, 10, 39. mensuras folis ac terræ 2, 17, 38. res in speciem unius corporis 4, 1, 77. spiritum 11, 3, 53. vocabula 10, 1, 7. colligi omnia non possunt 4, 1, 26. ex eo quod manifestum, colligitur quod dubium 7, 8, 6.
- collectio, *figura* 9, 2, 103. summa 4, 4, 2.
- collectivus status 3, 6, 45 et 65. collectiva quaestio 7, 1, 60.
- collis: colles asperi 12, 9, 2.
- collocare aliquid in conspectu 7, 1, 4. famam in tuto 12, 11, 7. materiam, faxa &c. 7, *pro.* 1. res 8, *pro.* 17. statuum 7, *pro.* 2. verba opportune proprieque, aut fecus 10, 2, 13. collocari apte 8, *pro.* 26. 31. ex diverso 9, 3, 86. ordine 7, 10, 16. 9, 1, 7. colloca-
- tum bene 9, 4, 6. male 8, 3, 59. collocandi genus 9, 4, 1. verba et eligendi et collocandi ratio 10, 1, 4.
- collocatio 7, 9, 7. *quid?* 9, 4, 58. rerum 3, 3, 8. rerum, verborum 8, *pro.* 6. verborum 1, 10, 22. 9, 4, 130.
- collos 1, 6, 42.
- coluſtatio oris cum verbis suis 11, 3, 56.
- collum contrahere, tendere 11, 3, 82.
- colon Anacreontion 9, 4, 78.
- colonia Narbonensis 6, 3, 44.
- color alicujus rei non unus 12, 10, 71. actionis 11, 1, 58. *in dicendo* 11, 1, 85. dicendi 6, 3, 107. 6, 5, 5. 8, 5, 28. eorum quæ dices 2, 12, 10. *add.* 3, 8, 44. 4, 2, 88. *v. n.* eminens fucos 8, 3, 6. extemporalis 10, 6, 5. inaffectatus 9, 4, 17. mentitus 12, 10, 76. orationis 6, 3, 110. simplex 9, 4, 17. 12, 10, 3. sollicitudinis 11, 1, 49. somniorum, superstitionum 4, 2, 94. colores *dicendi* 7, 1, 40. 12, 1, 33. *add.* 12, 8, 6. lanarum 1, 1, 5. colorum figuræ 9, 1, 18. coloris loco 7, 1, 53. unius esse 8, 3, 52. colorem adicere et gravitatem ceteris virtutibus orationis 10, 1, 116. dare alicui rei 3, 8, 44. habere 11, 1, 81. *conf.* inæqualitas.
- colorat fol 5, 10, 81. coloratus *ibid.* coloratum corpus 8, *pro.* 19.
- Coludumo 8, 6, 33.
- Columa pro Columna scriptum 1, 7, 29.
- columna rostrata 1, 7, 12. Scauri 5, 13, 40.
- comam in gradus frangere 1, 6, 44. comæ turbatæ 11, 3, 148. comas componere 11, 3, 148.
- comere comas acu 2, 5, 12. corpora muliebriter 8, *pro.* 19. orationem 8, 3, 42. comtus *auctor* 10, 1, 79. in gradus atque annulos comtum caput 12, 10, 47.
- comedere patrimonium 6, 3, 74.
- comicus gestus 11, 3, 125. mos 1, 8, 3. comici 10, 1, 72. veteres 1, 7, 22. 12, 2, 22. *conf.* actor.
- comœdia: *vid. inferius.*
- comis vir 6, 2, 18.
- comissantium 11, 3, 57.
- comissator 3, 6, 26.
- comitatur artem decor 9, 4, 7.
- comitatus Clodii 7, 2, 45.

- commata Sotadeorum 1, 8, 6. *v. n.*
 commeatus dies 7, 4, 14. petere 7, 10, 13.
 commemoratio frequens alicujus rei 11, 1, 18.
 commendare affectus 10, 1, 101. aliquid 9, 4, 13. vetera majestas quædam et religio commendat 1, 6, 1. commendari aliqua re 10, 1, 64. 11, 3, 148. commendantium personæ 12, 7, 5. commendata viribus actionis oratio 11, 3, 5.
 commendatio 6, 2, 11. animi 4, 2, 113. morum 11, 3, 154. vetustatis 9, 3, 14.
 commentari motu digitorum labiorumque 11, 3, 160.
 commentarii 10, 7, 30. 31. 32. Ciceronis 4, 1, 69. 10, 7, 30. pontificum 8, 2, 12. puerorum 2, 11, 7.
 commentariola 1, 5, 7.
 commentatio 5, 10, 1.
 commentum 5, 10, 1. *figura* 9, 2, 107.
 commilito 6, 3, 90. 95.
 commilitium 5, 10, 111.
 comminuere ingenia 1, 7, 33.
 commiseratio, *affectus* 10, 1, 107.
 committere adulterium 7, 2, 11. *et* 3, 1. aliquid animo alicujus 4, 1, 25. - aliorum sententiæ 3, 4, 8. eadem 7, 4, 43. 10, 1, 12. discrimen 6, 4, 17. *v. n.* inter se aliqua 7, *pro.* 1. - duo comparativa 9, 3, 19. - literas, verba 9, 4, 33. lege 7, 1, 9. parricidium 7, 2, 2. pœnam 7, 4, 20. sacrilegium 7, 2, 18.
 commissura 7, 10, 16. verborum 9, 4, 37. *conf.* 9, 4, 90. hiantes 12, 9, 17.
 commixtum 8, 6, 48. commixtæ ex utroque genere materiæ 3, 8, 55.
 commodare 6, 3, 64. manum ad aliquid 11, 3, 110. se alicui 2, 8, 4.
 commoda, ut quisque locus postulabit, pronuntiandi ratio 10, 1, 17. commodior valetudo 6, 3, 77. aliquid commodius 2, 7, 5. commodissimum 6, 1, 9.
 commode positi versus 6, 3, 96. fingere, mirari 9, 2, 33. commodissime 4, 1, 76. 9, 3, 82.
 commonere aliquem 11, 2, 30. - officii sui 1, 5, 7. memoriam 11, 2, 28. utrunque 11, 2, 24. con-
- moneri offensatione 11, 3, 130.
 commonitio 4, 2, 51. *et* 4, 9.
 commorari cum syllabis 8, *pro.* 31. in vitio 8, 3, 46.
 commoratio 9, 2, 4.
 commovere affectibus 9, 4, 4. aliquem atrocitate rei 6, 1, 32. animos 12, 10, 50. miserationem 6, 1, 46. 10, 1, 64. theatrum 6, 1, 52. commoveri majoribus organibus 1, 2, 30. non magnopere 12, 3, 8. vice sua 4, 1, 33. voce 2, 16, 9. vultu 6, 1, 38.
 commotio 5, 10, 28. *v. n.*
 communis aura 6, *pro.* 12. gestus maxime communis 11, 3, 92. omnium lex 7, 1, 47. ratio 5, 8, 6. sensus 1, 2, 20. 8, *pro.* 25. sermo 11, 3, 87. usus 9, 1, 25. utilitas 12, 1, 37 *et* 43. *conf.* consuetudo. locus. commune 4, 1, 71. 5, 13, 34. 7, 1, 28. cum alio 5, 10, 103. officium humanitatis 12, 11, 5. communia 3, 3, 5. 6, 5, 2. *utrobique v. n.* nomine 9, 1, 7. nominibus 1, 4, 23. *de verbis* 12, 10, 42. *i. vulgaria, usitata.* officia 12, 9, 11.
 communiter 3, 6, 102. 9, 1, 23. 11, 3, 22.
 communicare 9, 2, 22.
 communicatio 9, 2, 20. 23.
 communicare aliquid occultius 9, 4, 21. *v. n.*
 commutabile 4, 1, 71.
 commutatio 8, 6, 51. figuræ 8, 5, 6. orationis 9, 1, 6.
 comædus, comædi 1, 11, 1. *seqq. et* 12. 6, 2, 35. 11, 3, 91 *et* 181.
 comædia antiqua 10, 1, 65. *Græcorum et Latinorum* 10, 1, 99. *seq.* 12, 10, 38. veteris scriptores 10, 1, 9. *conf. ibid.* 82. non affugit in cothurnos 10, 2, 22. confert plurimum ad eloquentiam 1, 8, 7. *personarum* observatio in comædiis 11, 3, 74. comædiarum actor 3, 8, 51. 11, 3, 178.
 comicus: *vid. supra.*
 comparare alius ætatem suæ 6, *pro.* 5. aliquid alicui rei 8, 6, 8. 9, 3, 1. 10, 1, 98. 12, 10, 65. arma latroni, militi 12, 1, 1. incommodum commodis 1, 2, 15. se alicui 1, 2, 18. - auditoriis, judiciis 10, 1, 79. - ad aliquid 10, 2, 14. ad agendum 10, 1, 67. sibi suppellectilem 8, *pro.* 28. comparari in auxilium atque ornamentum 5, 8, 2. in offensationem 2, 10, 10.

- comparata tantis laboribus vis dicendi 1, 2, 31. comparatum idcirco, ut 4, 2, 24. ostentationi genus studiorum 10, 1, 28. libri comparati in hoc (*ut ederentur*) 1, *pro.* 7.
- comparatio 1, 6, 4. 5. 7, 2, 22. 8, 4, 3 *et* 9. 8, 5, 5. 8, 6, 9. parium, majorum, minorum 6, 3, 66. clarissima in materia simili 10, 1, 51. rerum 5, 10, 91. *non est figura* 9, 2, 100. comparationis exercitatio 2, 4, 21. comparationes 1, 5, 45.
- comparativus 3, 6, 90. comparativum genus cauffae 3, 6, 74. 3, 10, 3. 7, 4, 12. comparativa 5, 10, 86. *pro* absolutis 9, 3, 19.
- compascere 5, 10, 85.
- compascuum 5, 10, 85.
- compellere aliquem in mortem, *et* ad mortem 7, 3, 7 *et* 10.
- compendium nullum est syllabis 1, 1, 30. durum arduumque 4, 2, 46. compendia docendi brevia monstrare 1, 1, 24. compendio morari 1, 4, 22.
- compensare: reprehendens alia laude compenses 11, 1, 87.
- comperire ex aliquo 1, 7, 24. aliquid 12, 11, 15. - exitu 11, 2, 12. parum 2, 4, 42. comperitum est accidisse 1, 8, 20. comperta de exordio 4, 1, *extr.*
- compescere feditiosum civem 11, 1, 40. scelera 12, 1, 26. vocem 11, 3, 169.
- competere 4, 1, 17. competit actio in aliquem 3, 6, 11.
- competitor 3, 7, 2. 7, 1, 29. 9, 2, 97.
- complecti aliquid 3, 6, 67. 6, 3, 102 *et* 104. 10, 6, 1. 11, 2, 36. - animo 10, 6, 3 *et* 6. - carmine 3, 1, 4. - cogitatione 10, 7, 30. 11, 2, 19. - latius 9, 2, *prin.* - lectione 11, 2, 2. - libris 1, 6, 36. - *sc. memoria* 2, 7, 3. - mente 12, 2, 17. - penitus 12, 1, 25. scientia 12, 11, 22. genua 6, 1, 34. invicem 7, 10, 17. omnia 3, 1, 21. spatium 1, 10, 41. verba syllabis 1, 1, 32. vim rerum atque ordinem 11, 2, 44. vim verbi 5, 10, 54. voluntatem 6, 2, 9. utrumque eadem appellatione 7, 4, 16. liber complectitur sermonem 6, 3, 44. memoria complectitur aliquid 8, *pro.* 6.
- complexus alicujus rei 1, 4, 18. cauffae 7, 10, 3. cauffarum 5, 10, 103. extremus fuorum 8, 3, 68. loquendi feriefque 1, 5, 3. orationis 1, 5, 34. rerum personarumque 2, 1, 9. 5, 8, 6. *add.* 2, 4, 36. 3, 5, 7 *&c.* verborum 7, 3, 18. in complexu sermonis 9, 3, 18. in complexu habere virtutes *et* vitia 9, 4, 32.
- complexio 1, 5, 17. 5, 14, 5. *seqq.* opponitur divisioni 1, 5, 6.
- complere judicem indignatione 9, 4, 138. - tædio 8, 6, 14. alia aliis magis complent, ut in cibis 11, 1, 91.
- complodere manus 11, 3, 123.
- componere 12, 1, 20. actionem 11, 3, 68. affectus 3, 4, 15. 6, 1, 11. aliquem cum aliquo 2, 17, 33. aliquos inter se 2, 17, 33. *seq.* aliquid ad imitationem alicujus 9, 2, 34. - ad legem ac regulam 12, 10, 50. - ad ostentationem 3, 7, 3. - ad utilitatem juventutis 2, 2, 15. - cum alia re 7, 2, 22. - de ratione dicendi 1, *pro.* 1. - intra semet ipsum 11, 3, 2. - ostentatione 3, 7, 3. 8, 3, 11. - stilo 2, 4, 15. 3, 9, 9. 10, 5, 20. animum ad omnes casus 12, 9, 20. artem eloquentiæ 12, 11, 4. - grammaticam 1, 5, 54. - scholæ 7, 4, 40. cauffas stilo 10, 5, 20. cogitationes turbidiores 9, 4, 12. comas 11, 3, 148. commentarios 10, 7, 30. - in memoriam posteritatis 10, 7, 31. exercitationem 10, 7, 24. fabulas ad scenam 11, 3, 73. gestum 1, 11, 19. 11, 3, 101. intellectum e duobus 8, 6, 66. juvenes concitatos 1, 10, 32. libros *Ep. ad Tryph.* 1 *et* 6, 3, 65. male 8, 2, 16. manum ad modum aliquem 11, 3, 120. motum corporis 11, 3, 29. orationes 12, 10, 49. oratorem ad aliquid 11, 1, 46. præcepta 6, 3, 11. recte 9, 4, 19. se 11, 3, 157. - ad exemplum 2, 6, 5. - ad imitationem 2, 8, 2. soluta 9, 4, 15. 10, 4, 1. togam 11, 3, 156. versus 10, 3, 8. componi ad modum aliquem 11, 3, 120. ad stomachum alicujus 12, 9, 12. ex multis affectibus 1, 10, 6. quiete 11, 2, 5. ad componendum optimi 12, 10, 50. componendi ratio 10, 2, 1. compositus ad aliquid natura 10, 2, 20. ad animum judicis, ad stomachum

- litigatoris 12, 9, 12. ad clamorem 4, 2, 37. ad carmen 2, 8, 7. ad risum 6, 3, 18. in aliquam rem 3, 8, 54. 5, 7, 7. *orator* 10, 1, 119. vultus orationis ad aliquid 9, 1, 21. composita acies 5, 13, 59. actio 11, 3, 110. - ad satisfaciendum 7, 4, 27. *vid. manus*. compositum 8, *pro.* 23. arte 9, 2, 27. domi 4, 1, 54. genus 10, 1, 44. supercilium 11, 3, 74. pro compositis exultantes 10, 2, 16. compositi affectus 6, 2, 9. 11, 3, 65. compositæ voces 1, 5, 65. composita 1, 5, 3. ad voluptatem aliorum 10, 1, 43. durius 9, 4, 15. compositiora 1, *pro.* 8.
- compositio *vocabulorum quot modis fiat* 1, 5, 65. *seqq. et de orationis contextu*: accommodata rebus 10, 2, 13. Ciceronis 12, 1, 22. dura, aspera, effeminata, enervis 9, 4, 142. dissimulata, jucundissima 4, 2, 117. fracta 8, 3, 57. severa 9, 4, 63. superior, supina, tarda 9, 4, 137. sermonis est 1, 5, 35. compositionis decor 9, 4, 45. 145. pedes 10, 2, 13. virtutes 9, 4, 146. *seq.* dissolutum compositione genus sermonis 11, 1, 6. compositiones ambiguae 9, 2, 70.
- compos mentis 11, 3, 27. sceleris 12, 1, 7.
- comprehendere 1, 5, 21. 3, 4, 5. aliquid mire 11, 1, 51. - arte 5, 10, 109. - breviter verbis 7, 3, 2. celeriter summam 10, 1, 48. finem artis 2, 15, 4 *et* 35. finitionem 7, 3, 18. finitione in univ. versum 3, 5, 10. idem diversis verbis 7, 3, 12. proxima virtutibus vitia 10, 2, 16. comprehendi generaliter 4, 1, 43. comprehensa breviter sententia 9, 3, 91.
- comprehensio 7, 3, 12. 12, 2, 13. latior 2, 5, 14. obscura 8, 3, 57. præcisa 7, 3, 15. universa 9, 4, 115. finitionis 5, 10, 61. sententiae 5, 10, 5. comprehensionis unius sequentium ac priorum positio 1, 5, 51. comprehensiones breves, propriae 12, 2, 19. efficiuntur ex pedibus 9, 4, 121.
- comprimere digitos 11, 3, 102. compressa manus 11, 3, 104. - in pugnum 2, 20, 7. oculi 11, 3, 76.
- comprobare aliquem 10, 1, 130.
- computare 1, 10, 43. annos 12, 11,
19. quid studia referant 1, 12, 17. tempora 12, 11, 19.
- conari perditæ 2, 12, 5. conantur nihil, dum omnia timent 2, 4, 10.
- conatus 8, *pro.* 2. capitis, lateris 1, 11, 8. crebri parvique 8, 5, 29. plurium conspirat in operibus 1, 10, 16. vocis 1, 11, 10. sine conatu esse 8, 5, 32. sub conatu adversarii 6, 4, 8. velut sub uno conatu 1, 12, 4. conatum habere ex ingenio suo 5, 10, 101. conatus simulare 11, 3, 158. variare 9, 1, 20.
- concedo 1, 1, 2. concedere a contentione 11, 3, 22. aliquid alicui 9, 2, 49. aliquid in aliquem 5, 13, 40. fiduciam 11, 1, 25. quaestiones 7, 1, 18. ut 6, 2, 11. concessum est 6, 3, 28. 8, 6, 55. concessa sunt natura 2, 20, 6. - a natura 12, 10, 43. hominibus species 12, 10, 41.
- concessio 9, 2, 51.
- concentus avium 5, 9, 16. signorum 9, 4, 11. vehementior 1, 10, 14.
- concertativa *accusatio* 7, 2, 9.
- conchylium possere 1, 2, 6.
- concidere, *secunda brevi* 12, 5, 4. concidens 6, 2, 31.
- concidere, *secunda producta*: aliquid 5, 10, 91. 11, 2, 27. actionem continuo motu 11, 3, 107. ingenia 1, 7, 33. quicquid est in oratione generosius 1, *pro.* 24. rationem docendi per minutas rerum particulas 3, 11, 21. sententiam 11, 3, 53. concisa actio 6, 4, 2. clausulis compositio 9, 4, 42. conclusionibus eloquentia 5, 14, 30. oratio 2, 20, 7. 8, 5, 27. partitio 4, 5, 24. concisum affectibus 12, 1, 7. concisa 10, 7, 10. concisorum continuatio 11, 3, 170.
- concise 12, 2, 11.
- conciliare 12, 10, 70. fidem 8, 3, 75. iudicem 3, 9, 7. 11, 1, 6. - sibi 4, 1, 16. 6, 1, 11. mores agentis 9, 1, 21. risum 6, 3, 35. - facto 6, 3, 25.
- conciliator iudex ad aliquid 4, 2, 24.
- conciliatio: ad conciliationem valere 4, 1, 41.
- concilium amplius 4, 1, 21. concilium iudicum sapientum 12, 10, 52.
- concinna transgressio 9, 3, 91.

- concio 7, 6, 3. contra Catilinam 5, 11, 42. funebres 11, 3, 153. Metelli 9, 3, 50. concionum fremitus 10, 3, 30.
- concionalis 3, 4, 1 *et* 9. *seq.* genus 9, 4, 130.
- concionari: ex meretrice natus ne concionetur 7, 6, 3. qui bona paterna consumserit, ne concionetur 3, 11, 13 *et* 16. concionanti Graccho 1, 10, 27.
- concipere aliquid 8, 3, 61. mentis ac spiritus in dicendo 1, 2, 29. - mente 8, *pro.* 15. 12, 11, 11. - opinione 12, *pro.* 1. cogitationem 9, 1, 16. elocutionem 8, 3, 40. exordia *Ec.* 3, 11, *extr.* habitum *Ec.* 1, 2, 31. 3, 8, 51. ignem 11, 3, 3. imaginem animo 2, 20, 4. - mente 1, 12, 18. imagines rerum 1, 2, 30. 6, 2, 30. 8, 3, 64. 11, 3, 62. 10, 7, 15. res animo 9, 1, 19. summa de aliquo 8, *pro.* 1. ventum veste 11, 3, 179. visiones 8, 3, 88. 12, 10, 6. concipiat quis mente habitum *Ec.* 1, 2, 31. concipitur affectus ex rebus ipsis 11, 3, 25. in quibus aura concipitur 11, 3, 16. *de organis humanæ vocis, al. bronchiis pulmonum.* conceptus bene affectus 10, 7, 14. concepta mens 10, 3, 20. mente 5, 10, 1. 8, 5, 2.
- concitare actionem 11, 3, 111. affectus 3, 4, 15. 6, 1, 11. aliquem 5, 7, 26. 6, 1, 9. - ad aliquid 1, 2, 24. animum 10, 3, 21. animos 9, 4, 11. invidiam, iram, odium 6, 1, 14. iudicem 9, 4, 138. 11, 3, 170. - ad aliquid 6, 1, 20. lacrimas alicujus 11, 3, 8. pugnam sibi 10, 1, 105. sententias 9, 4, 9. concitari 6, 2, 14. ad aliquid 10, 2, 5. affectu 10, 7, 15. amentis nervisve 9, 4, 9. ira 6, 3, 46. concitantur aspera iambis 9, 4, 136. concitatus scriptor 10, 1, 90. concitati affectus 6, 2, 9. 9, 2, 3. 10, 1, 48 *et* 73. 11, 3, 65. juvenes ad vim afferendam 1, 10, 32. concitata nutatio 11, 3, 129. magis vis ingenii 10, 1, 44. *conf. vox.* concitatae sententiæ 12, 9, 3. concitator orator 10, 1, 118. adhuc concitator Callicles 2, 15, 28. concitatus aliquid 8, 3, 14. concitatissimus morus 2, 11, 4.
- concitate dicere 10, 2, 23. 11, 3, 23. ire 11, 3, 133. concitatus dicere 1, 8, 1. 9, 4, 130. movere affectus 12, 10, 26.
- concitatio 1, 11, 12. 2, 8, 11. 7, 4, 31. iudicium 1, 10, 25.
- concludere aliquid in unam speciem 6, 2, 1. astrictius, latius 10, 1, 106. sensum 9, 4, 125. subtilius 12, 2, 26. vocabulum tenore acuto 1, 5, 26. concludi finitionibus 12, 2, 15. conclusus numero, numeris sensus 9, 4, 122. *seq.* concludenda argumenta 5, 13, 60.
- conclusio 8, 5, 13. *quid?* 6, 1, *prin. de periodo* 9, 4, 22. *non est figura* 9, 3, 98. æqua ex pedibus 9, 4, 57. argumenti 5, 10, 2. dilata in longum 8, 2, 22. extrema 9, 4, 123. præcisæ 10, 2, 17. quæstionum propositarum 1, 10, 37. subtilis et ad morem dialecticorum formata 7, 3, 14. expugnare conclusionem 5, 14, 20.
- concoquitur labor 11, 2, 43.
- concordat caput cum gestu 11, 3, 69.
- concordia nervorum 5, 10, 124.
- concubinæ 4, 2, 124.
- concubini 1, 2, 8.
- concupiscere aliquid 1, 2, 6. facundiam 12, 10, 16. laudem, voluptatem 5, 13, 6. parum 10, 1, 130.
- concurrere 10, 7, 8. inter se 12, 2, 15. concurritur ad aliquem 1, 2, 16. concurrrens os 11, 3, 121. *add.* 10, 7, 8. *n.*
- concursus atomorum 7, 2, 2. oris 11, 3, 56. vocalium 9, 4, 33.
- concutere corpus 6, 3, 9. omnia tumultu ac vociferatione 4, 2, 37.
- condere aliqua in materia 3, 1, 19. fugam alicujus 6, 3, 39. genus satiræ 10, 1, 95. gladium 8, *pro.* 15. *v. n.*
- conditor historiæ 12, 11, 23.
- conditio 3, 6, 100. 4, 1, 13. alicujus 4, 2, 113. caussarum 4, 2, 25. 11, 1, 48. controversiæ 4, 1, 26. duplex 7, 5, 2. eadem litium ac disputationum 10, 1, 36. litium 5, 1, 3. metri 1, 5, 28. personarum 3, 10, 2. rei 4, 2, 47. 6, 1, 34. temporum 11, 3, 137. 12, 1, 41. 12, 10, 10. verbum propria 9, 4, 84. eadem conditio est in iisdem 6, 3, 55. vivendi nulla est 9, 3, 95. conditionis alicujus esse 4, 2, 9. ejustdem esse 6, 3, 81. *add.* 11, 1, 66.

- conditionem aliquam habere 1, 2, 13. mutare 1, 5, 26. sine illa conditione 5, 6, 1. conditione non tam sua quam rei constat 11, 1, 7. temporum mutari 11, 3, 137. *conf.* 12, 1, 41.
- condire aliquid voluptatibus 5, 14, 35. carmen ambiguitate 6, 3, 96. gratiam verborum extrinsecus 12, 10, 38. condita nimium oratio 11, 3, 182.
- condimentum orationis 6, 3, 19. *conf.* 9, 3, 4.
- condiscere 1, 9, 2.
- condiscipuli 2, 2, 12. *et* 3, 10.
- conducere portorium 5, 10, 78. propositionem unum in locum 5, 14, 9. conductus est cæcus fecus viam stare 8, 2, 20. conducit aliquid alicui 11, 1, 12.
- confect. *vid.* conficere.
- conferre aliquid 7, 6, 2. 10, 7, 26. 10, 7, 26. - alicui 7, 1, 45. 10, 1, 71. - ad aliquid 12, 1, 1. - in capita, commentarios, summas 10, 7, 32. - in libros *pro.* 25. *add.* 3, 3, 10. 8, *pro. init.* - in ultimam partem 9, 3, 77. - in proœmium 4, 1, 23. - in unum 3, 1, *extr.* - oratori futuro *pro.* 6. argumenta cum argumentis 5, 13, 12. cibum ore 2, 6, 7. copiam verborum 1, 8, 8. materiam 3, 9, 8. multum 1, 8, 8. *conf.* 2, 5, 16. - eloquentiæ 1, 1, 6. - moribus 10, 1, 63. nihil ad probationem 7, 1, 40. plura opera in unam tabulam 8, 5, 26. orationem illuc *et c.* 7, 2, 36. pedem 8, 6, 51. - cum aliqua re 5, 13, 11. se ad aliquid 12, 2, 8. - ad imitationem alicujus 10, 1, 108. studia inter se 4, *pro.* 1. confert parum causæ 8, 3, 5. plus scientiæ quam eloquentiæ 10, 1, 95. plurimum alicui 10, 1, 27. 11, 2, 46. quantum conferre unus possit annus 1, 1, 17. quod contulerit ætas prior 1, 1, 18. confertur ortus hominis ex utroque gignentium 2, 9, 3. alicui ad victum 12, 7, 9. collata ordine enumeratio 4, 5, *init.* e membris, fructis oratio 8, 5, 27.
- collatio 5, 11, 2 *et* 23. 7, 7, 2. invicem respondens 8, 3, 77.
- confertum esse aliqua re 5, 14, 27.
- confess. *vid.* confiteri.
- conficere aliquid ex aliqua re 5, 14, 2 *et* 22. confecta lectio 10, 1, 19.
- conficta frons 12, 3, 12.
- confidentiae vitium 12, 5, 2. tendere vultum confidentia 11, 3, 160.
- confinis alicui rei 8, 3, 89. 9, 2, 14 *et* 65. 5, 11, 21, *et c.* ei confine est 6, 3, 88. confinia sunt his 9, 2, 92.
- confirmare aliquid argumento 4, 2, 54. - aliqua re palam 1, 10, 10. - ex aliqua re 5, 10, 87. - exemplis 4, 1, 76. facultatem dicendi 10, 1, 44. finitionem 7, 3, 19. latus 11, 3, 29. memoriam 11, 2, 43. proposita 4, *pro.* 6. sua 5, *pro.* 2. vocem 11, 3, 29. confirmatur aliquid breviter 2, 17, 41. confirmandi motus 11, 3, 71. confirmans pars 5, 10, 7. confirmata testamenta contra filios 5, 2, 1. vox 11, 3, 29.
- confirmatio 4, 3, *prin.* 5, 8, 5. *add.* 10, 5, 12. *n.* lententiarum 10, 5, 12. confirmationem mutuam præstantia 5, 10, 78.
- confiteri 9, 2, 5. admirationem suam acclamatione, plausu 8, 3, 3. aliquid 1, 6, 10 *et* 15. 11, 2, 46. - alicui 9, 2, 64. - silentio 4, 2, 66. de se 2, 4, 28. inscientiam suam 9, 4, 39. motum animi lacrimis 6, 1, 23. tuto 4, 5, 17. confessus ornatus 8, 3, 13. confessa assumptio, propositio 5, 14, 13. fictio apparens magis quam confessa 9, 2, 46. Græca verba 1, 5, 58. confessum 7, 1, 5. *seq.* 12, 1, 33. jus 7, 7, 7. ex confesso 3, 5, 3.
- confessio 9, 2, 17. 11, 1, 44 *et* 52. nihil nocitura 9, 2, 51. poenitentiae 11, 1, 76. vultus ac vocis 6, 3, 9. confessionis simulatio 6, 3, 81. confessione plurimorum 10, 1, 58. sua quoque 12, 3, 9. confessiones 4, 2, 69.
- conflare *nummos* in usum belli 9, 2, 92. testis conflatus odio 5, 7, 23.
- confligere acie 5, 7, 3. confligit caussa 3, 6, 12. confligunt leges 7, 7, 4.
- confictio causæ 3, 6, 4. *seq. et* 11. duorum corporum 3, 6, 6.
- confictatio 3, 8, 29. 7, 1, 18.
- conformare vocem secundum aliquid 11, 3, 45.
- conformatio causæ 9, 2, 46. verborum ac sententiarum 9, 2, *prin.*
- confragosa 5, 8, 1. 8, 5, 29. velut

- confragosi versus et nomina 1, 1, 37.
- confugere ad aliquem 12, 8, 5. ad aliquid 12, 3, 11. ad eloquendi quædam devetricula 10, 1, 29.
- confundere aliquem *dicuntur* fulmina 8, 3, 5. dicta aliis 8, 3, 59. omnia tumultu 6, 4, 11. orationem 10, 7, 6. *pedes in versu* 9, 4, 49. priora interpositione novorum 10, 3, 32. vocem volubilitate nimia 11, 3, 52. subiecta sibi vocalis in unum sonum coalescere et confundi nequit 1, 7, 26. confunditur animus 1, 12, *prin.* confusus metu 1, 10, 48. ordo 7, *pro.* 3. stilus 1, 1, 28.
- confusio 3, 6, 29. 4, 2, 47. 12, 5, 3. quæ ita natura sunt copulata, ut mutari aut intervelli sine confusione non possint 10, 7, 5.
- congerere aliquid in aliquem 12, 1, 15. - in locum 9, 1, 25. - in unum 9, 3, 39. argumenta 5, 13, 15. dicta 6, 3, 5. diversa 9, 3, 48. flosculos in aliquid 10, 5, *fin.* vana maledicta 7, 2, 34. materiam, saxa &c. 7, *pro.* 1. nomina 10, 1, 56. plura expositione 4, 2, 82. sententias in partem 4, 3, 3. congesta actio 12, 7, 5. oratio 2, 11, 7. temere res 10, 3, 17. congestæ figuræ 9, 3, 5.
- congeries *quid?* 8, 4, 26 *et* 3, *et* 27.
- congestus 7, *pro.* 1. signorum 10, 7, 16.
- congiarium *quid?* 6, 3, 52. congiaria Augusti *ibid.*
- congregi æquo campo 12, 9, 2. pugilum congregientium facies 8, 3, 63.
- congressus causæ 3, 6, 4. durior consonantium inter se 11, 3, 35. non hominibus solum, sed mutis quoque animalibus naturalis est 1, 2, 20.
- congregare argumenta 5, 12, 4. turbam 10, 1, 7. verba 9, 3, 45.
- congregatio argumentorum 5, 7, 18. criminum 7, 1, 31. rerum 6, 1, *prin. add.* 3, 5, 17.
- congruere 7, 2, 57. auditori, loco, personæ, tempori 4, 2, 89. 11, 1, 4. naturaliter 5, 10, 74. congruunt media primis et mediis ultima 9, 3, 40. inter se præcepta et experimenta 12, 6, *fin.* tempora 5, 5, 2. verba jungantur atque congruunt maxime 9, 4, 27.
- congruens 5, 10, 107. narrationi confirmatio 4, 2, 79.
- conjectare 7, 3, 5.
- conjectores 5, 7, 36. *quinam?* 3, 6, 29.
- conjectus 3, 6, 29. oculorum 9, 3, 101.
- conjectura 3, 6, 29. 7, 4, 24. *quid?* 7, 2, *prin.* *etymologia* 3, 6, 29. animi 7, 2, 6. animi sui colligere 1, 2, 25. duplex atque diversa 7, 2, 27. mentis 7, 3, 25. voluntatis 12, 2, 19.
- conjecturales causæ 2, 4, 26. 4, 2, 81. conjecturalia 7, 1, 53. *conf.* controversiæ.
- conire *pro* coire 1, 6, 17.
- coniscans 8, 3, 21. *v. n.*
- conjugatum 5, 10, 85.
- conjugere 8, 3, 36. iudicium suum cum auctoritate alterius 10, 3, 1. laudem iudicis ad utilitatem causæ 4, 1, 16. partes 11, 2, 28. prioribus sequentia 11, 2, 20. seriem 7, 1, 14. verba 1, 5, 27. vocales 12, 10, 30. conjunctus 7, 4, 21. sermo 8, 3, 40. conjuncta ex pluribus causa 6, 1, 54. diversitas rerum 9, 3, 38. laus ad dignitatem 8, *pro. fin.* lectio 1, 1, 33. propositioni protinus probatio 5, 14, 1. quæstio 7, 2, 7. scribendi ratio conjuncta cum loquendo est 1, 4, 3. conjunctæ personæ 6, 2, 14. conjunctum tempus 5, 8, 5. 5, 9, 5. 7, 2, 46. *ubi v. n.* conjuncta 1, 1, 33. *v. n.* verba 8, 1, *imit.*
- conjunctio 11, 3, 110. alicujus rei cum altera 7, 8, 1. literarum inter se 1, 1, 31. conjunctiones 8, 3, 46. *de parte orationis* 1, 4, 18. certæ 11, 2, 25. conjunctionibus abundare, carere 9, 3, 50. 51.
- conjurare in alicujus mortem 4, 2, 72.
- conlegit* 11, 3, 35.
- connectere quid cui 7, 2, *extr.* - inexplicabili serie 5, 14, 32. res ac verba 2, 4, 15. sermonem 10, 3, 20. *v. n.* - verbis 1, 1, 32. similitudinem cum re 8, 3, 77.
- connecti choro 11, 2, 20. connectendi facultas 2, 11, 5. connexus ac mixtus partibus operis locus 6, 5, 1. connexa inter se 10, 1, 2. membra historiæ 9, 4, 129. oratio 9, 4, 7. series 9, 4, 22.
- connexio 5, 14, 6. 12, 17.

- connivere 10, 3, 16.
 conquestio 5, 13, 41. 6, 1, 27. 8, 3, 78.
 conquistæ figuræ 9, 3, 5.
 conscendere 4, 2, 41.
 conficius alicujus rei 10, 3, 19. sibi esse 12, 11, 8. - alicujus rei 10, 1, 126.
 conscientia 10, 3, 2. 11, 1, 17. bona 2, 15, 32. 6, 1, 33. 9, 2, 93. infelix 6, *pro.* 10. magna 12, 5, 4. mala 12, 1, 3. mille testes 5, 11, 41. ex conscientia suæ infirmitatis 1, 2, 10.
 conficere de aliqua arte 12, 11, 24. confcripta historiis exempla 12, 4, *init.*
 confecratus 12, 11, 7. confecrata *vocabula* 1, 6, 41.
 confescere in aliqua re 3, 8, 67. 12, 11, 16. in umbra 10, 5, 17. confescit oratio 9, 4, 112.
 conficere 1, 10, 33. alicui rei 5, 14, 9. 9, 3, 97. cum aliquo 2, 17, 2. 3, 5, 3. cum *rebus* verba 11, 1, 2. in aliquid 5, 10, 12. - non contumaciter 11, 3, 11. in summam 4, 2, 90. inter se 5, 7, 29. initia sententiarum et fines consentiunt 9, 3, 79. quid cui consentiat 7, 2, *extr.* consentiat manus cum capite, latera cum gestu 11, 3, 113 *et* 122. consentiens orationi gestus 11, 3, 164. consentientes orationi gestus 11, 3, 164. consentientes præceptiones 2, 17, 41.
 consentaneum alicui 6, 3, 106.
 consensio 9, 2, 51.
 consensus bonorum 1, 6, 45. civitatis 5, 3. eruditorum 1, 6, 45. Grammaticorum 10, 1, 53. omnium 10, 1, 72. consensu defendi 1, 5, 13.
 conscriptum fori 12, 2, 23.
 consequi *aliquem* notando 1, *pro.* 7. *de excipientibus sermonem.* antecedentem 12, *pro.* 4. aliquid imitatione 11, 1, 92. - intellectu 2, 3, 7. 2, 5, 21. - mente 2, 2, *prin.* per partes 4, 2, 128. - studio 1, 1, 2. celeritatem alicujus 10, 3, 19. exercitationem 2, 12, 11. 10, 5, 19. facilitatem scribendo, legendo, dicendo 10, 1, *init.* fidem 5, 6, 2. gaudium, incommodum ex aliqua re 7, 2, 42. gloriam 12, 11, 27. gratiam 8, *pro.* 27. id quod imiteris 10, 2, 7. impetum dicentium 10, 3, 20.
- judicia 3, 7, 18. laudem 11, 1, 73. 12, 10, 72. libertatem 7, 3, 27. omnia 10, 2, 24. opinionem 11, 3, 8. rem 1, 1, 35. scientiam 5, 10, 119. species caussarum 4, 1, 43. summum 12, 1, 18. vitium de aliqua re 8, 2, 19. vitia 10, 1, 25. levem umbram 10, 1, 100. utrumque 12, 1, 31. ut 8, 3, 70. ne 9, 2, 62. consequitur aliquid 6, 3, 45. aliquem laus, reprehensio 7, 4, 19. successum extemporalem cura 10, 7, 13.
 consequens, *genus dicti* 6, 3, 76. *figura* 9, 2, 103. *v. n.* tam nihil est consequens quam &c. 4, 3, 4. consequentia 4, 1, 76. 5, 8, 5. 5, 10, 75. *seq.* *v. n.* 6, 3, 66.
 conferere: confitus locus 5, 10, 37.
 confertus ordo 5, 10, 71.
 conservare legem 9, 2, 83. conservavisse 1, 6, 21.
 considerata minus oratio 5, 13, 31.
 consignationes paratissimæ 12, 8, 11.
 consilium 7, 4, 35. *v. n.* *pro suffragio* 6, 1, 10. *n.* alicujus rei 7, 2, 51. *quomodo* distet a iudicio 6, 5, 3. *seqq.* orandi 6, 3, 34. in oratore 2, 13, 2. *conf.* 10, 1, 106. 113. 117. 10, 2, 27. 12, 8, 6. 12, 10, 27. consilia præturæ 7, 5, 2. privata 12, 10, 70. multi in re consilii atque artis est 6, 4, 17. consilio nihil prius 6, 5, 11. summo 6, 5, 4. in consiliis rerum maximarum versari 1, *pro.* 14.
 consimilia 9, 3, 102.
 consistere 7, 1, 49. *n.* ad horam 12, 3, 5. *v. n.* aliqua re 12, 10, 59. circa aliquid 3, 5, 8. 6, 3, 19. in actu 2, 18, 2. in aliqua re 6, 3, 42. 7, 1, 7. 7, 3, 7. in jure suo 7, 5, *init.* in secundis tertiisque 12, 11, 26. intra aliquid 1, 5, 7. 3, 4, 13. lege 7, 1, 49. post aliquem 11, 3, 118. consistens ex diverso patronus 4, 1, 42.
 consolari otium suum 2, 12, 12.
 consolationes 11, 3, 153.
 consonare extremis syllabis 9, 3, 76. *conf. ibid.* 77. inter se 9, 3, 45. jucunde dicitur vox 9, 3, 73.
 consonans, consonantes 1, 4, 6. 10. 11. asperiores 9, 4, 37.
 consortium nullum honestorum turpiumque in eodem pectore 12, 1, 4.

- conspergere maculis 8, 5, 28.
 conspici magis in aliquo 11, 3, 136.
 conspectus: in conspectu esse 10, 1, 6.
 conspiciari 4, 2, 13.
 conspirationis calumnia 6, 1, 9. conspiratione quadam 12, 1, 14. conspirationes in remp. eruptione 12, 7, 2.
 conspuere Alpes nive 8, 6, 17.
 constare actione, imitatione *dicitur* oratio 11, 3, 182. aliqua re 2, 13, 15. 11, 1, 7. impendio prohibitatis 6, 3, 35. inter omnes 6, 1, 8. qualitate 2, 4, 40. sibi 5, 7, 11. *seq.* voluntate 12, 11, 11. constat 1, 2, 3. ars ex præceptionibus 2, 17, 41. de re 7, 2, 21. 7, 3, 4. causæ generalibus quæstionibus 10, 5, 13. conciliatio commendatione morum aut orationis suavitate 11, 3, 154. omnis disciplina memoria 11, 2, 1. experimentum detrimento temporis 10, 1, 41. initia literarum sola memoria 1, 1, 19. quibus mixtura 1, 10, 6. mores natura 12, 2, 2. oratio rebus, personis 6, 3, 104. ordo 3, 7, 19. profectus diligentia 2, 7, 1. sermo auctoritate, consuetudine, ratione, vetustate 1, 6, *prin.* studium discendi voluntate 1, 3, 8. subabsurda imitatione stultis simili 6, 3, 99. id si confiterit 12, 1, 39. constantia inter se dicere 5, 4, 2.
 constantia 11, 3, 155.
 constituere 3, 6, 80. 7, 1, 5. 7, 3, 31. 9, 4, 54. acculatorem 7, 4, 33. - in aliquem 11, 1, 20. aliquid ex aliqua re 7, 4, 16. - in animo 3, 6, 12. 7, 3, 20. 11, 1, 35. dispositionem 7, 10, 11. efficere 11, 1, 35. figuras 9, 1, 22. iudicium 7, 1, 14. iudicia 3, 10, 3. legem 10, 1, 48. ordinem suo arbitrio 11, 2, 38. personas rebus 4, 2, 52. poenam alicui 7, 1, 57. - crimini 7, 4, 42. quæstionem 4, 2, 10. summam 7, 4, 20. constitutum mihi est 12, *pro.* 2. constituendum in primis 1, 6, 43. *conf.* 10, 3, 9. constitutus habitus animi 4, 2, 115. constituta vox 11, 3, 29. constitutæ leges 12, 2, 3. vires 10, 1, 57. constitutum contra fidem 5, 13, 34. præter opinionem hominum 4, 1, 41. *seq.*
 constitutor legis 3, 6, 42.
 constitutio 3, 6, 2. *quid?* 7, 4, 5 et 6. hominum posterior 5, 2, *extr.*
 confringere lacertos exercitatione 12, 10, 44. confringi superstitione 12, 2, 26. constrictum in vinculis habere aliquem 7, 3, 14. constricta narratio 2, 13, 5. constrictæ immutabili necessitate leges 2, 13, *prin.* constricta supercilia 1, 11, 10.
 consuefcere ad aliquid 2, 10, . consuetæ aures 9, 3, 4.
 consuetudo 6, 3, 18. 12, 11, 17. *quid?* 1, 6, 43. classium audientiarum 10, 5, 21. declamatoria 5, 13, 46. dominæ cum seruo, domini cum ancilla 5, 11, 34. loquendi communis 11, 1, 12. 12, 1, 19. otii 1, 3, 11. scholarum 4, 2, 28. 7, 2, 54. sermonis 1, 6, 45. dat celeritatem 10, 3, 9. fecit analogiam 1, 6, 16. vires cito facit 12, 11, 17. magistra loquendi certissima 1, 6, 3. consuetudinis pessimæ 12, 8, 5. consuetudine constat sermo 1, 6, *prin.* excusantur vitia 1, 5, 5.
 consul *unde dictus?* 1, 6, 32. consules *vox quomodo scribatur?* 1, 7, 29.
 consulere *apud veteres pro iudicare dictum* 1, 6, 32. aliquem 6, 3, 92. aliquid boni 1, 6, 32. 6, *pro.* 16. animum suum 4, 2, 52. aures suas 9, 4, 93. labori alicujus 3, 1, 21. moribus 1, 2, 2. sibi inutiliter 11, 1, 12. vires suas 10, 2, 18. 12, *pro.* 1. consultus prætor 11, 3, 157.
 consultor 6, 3, 87.
 consultus, consulti *i. ICTi* 7, 6, *init.* 12, 3, 8. consultorum opiniones 12, 11, 17. - responsa 12, 3, 7.
 consulta senatus 5, 2, 5.
 consulto 11, 3, 64.
 consultatio 3, 8, 55.
 consumere affectus 4, 2, 120. diem totum in uno discipulo 1, 2, 11. gratiam rei 8, 6, 51. laborem 12, 11, 15. lacrimas 9, 2, 26. patrimonium 8, 6, 25. se in cura aliqua 9, 4, 113. vires 12, 2, 13. vitam in aliqua re 12, 11, 20. consumi dicendo 10, 7, 10. in artibus 1, 12, 14. labore 10, 3, 12. proscriptioe 12, 10, 13. *i. interfici.* situ 12, 5, 2. longiore valetudine 7, 2, 14. consumpturæ viscera flammæ 6, *pro.* 3. con-

- fumtus humor 11, 3, 21. spiritus 11, 3, 53.
- consummare aliquem 10, 1, 89. oratorem 10, 2, 28. *conf.* 12, 1, 31. consummatur facultas orandi 3, 5, *init.* consummatus 5, 10, 119. orator 1, 10, 6. 2, 19, 1 *et* 2. patronus 10, 1, 122. profectus 10, 5, 14. professores 1, 9, 3. undique sapiens 1, 10, 5. consummata eloquentia 1, *pro.* 20.
- consummatio operis 2, 18, 2. orationis 6, 1, *extr.* *figura* 9, 2, 103.
- consurgere leniter 11, 3, 156. qua concitatione consurgat ira 1, 11, 12.
- contemnere aliquem 6, 2, 3. aliquid tanquam facile 4, 2, 37. nitorem 9, 4, 113. quasi quædam 4, 1, 38. contemni bene 5, 13, 22. *conf.* 6, 4, 10. 9, 2, 4. non contemnendum opus 10, 1, 54.
- contemptissimi homines 1, 8, 18. contemptissima 12, 2, 2.
- contemptor sui 12, 1, 20.
- contentus operis 12, 6, 2 *et* 7. opinionis 12, 1, 12. pecuniæ 7, 2, 29.
- contemptio 4, 1, 14.
- contemplatio 1, 12, 18. alicujus rei 12, 1, 35. veri 6, 2, 5.
- contendere potius quam sequi 10, 2, 9. ad spatium 10, 3, 6. aliquid esse 9, 4, 3. alternis gestibus 6, 3, 65. cum aliquo de aliqua re 11, 1, 12. cum legente 11, 2, 34. de aliqua re lite 3, 4, 8. in aliqua re 12, 2, 38.
- contentio 7, 4, 31. *conf.* 9, 1, 31. *n. pro figura* 9, 3, 81. cum his est 4, 2, 132. dicendi 11, 1, 26. dignitatis 11, 1, 80. *i. de dignitate.* inter duces 10, 1, 47. palmæ 1, 2, 24. *i. de præstantia.* contentiones forenses 5, 1, 2. decertare contentione cum aliquo 11, 1, 26. in actu et contentione esse 11, 1, 48.
- contentus *sine casu* 2, 3, 3. *v. n.* aliqua re 3, 4, 1. 10, 2, 4. consequi aliquid 10, 2, 7. didicisse 12, 11, 20. notasse 6, 2, 23. tradere 1, 4, 23. contentum esse 7, 1, 25.
- conterere tempora 1, 12, 18. 6, 4, 13.
- contexere aliquid 11, 2, 43. orationem 10, 6, 2. omnes partes 4, *pra.* 7. quæ contexta sunt 9, 4, 67. contextus nitor 11, 1, 6. contexta cura 12, 9, 18. oratio 9, 4, 19. verba 9, 4, 23.
- contextus 5, 13, 29. brevium 9, 4, 66. dicendi 10, 7, 26. factorum dictorumque 3, 7, 15. literarum 1, 1, 24. sermonis 8, 2, 14. 8, 3, 37. 8, 6, 21. troporum 9, 2, 46. verborum 11, 2, 24 *et* 28. lenis et fluens 9, 4, 127. rectus literarum 1, 1, 25. in contextu 8, 4, 8. 9, 4, 55. contextum interrumpere 11, 3, 39. rerum ac verborum sequi 11, 2, 2.
- conticescere 2, 15, 28. ad aliquid 6, 1, 42.
- continere et contineri 9, 4, 129. continere aliquid 11, 2, 36. - cogitatione 11, 2, 10. - exercitatione 10, 6, 3. - fidelius 10, 3, 2. - firme 11, 2, 2. in se 1, 6, 31. causam 7, 1, 23. faciem in aliqua specie 9, 3, 101. facultatem studio 10, 7, 24. fideliter 1, 3, 1. manum intra pallium 12, 10, 21. rem 12, 10, 48. - maxime 3, 6, 104. studentem domi 1, 2, 1. contineri 7, 2, 1. aliqua re 11, 3, 36. 12, 2, 16. exemplis, præceptis 4, 2, 116. exercitatione 10, 7, 24. intra numerum 1, 5, 30. jure belli 5, 10, 113. libellis 6, 2, 5. marginibus utrinque 1, 1, 27. memoria 9, 4, 125. metu 12, 7, 2. more ac modo agendi 11, 1, 29. nervis 5, 8, 2. præscripto 2, 13, 2. reverentia judicum 11, 1, 29. spiritui 11, 2, 1. veste 11, 3, 138. viceribus parentum 10, 3, 4. continet quoddam metus 1, 3, 6. continetur actio facta et animo 7, 4, 32. id quod continetur 8, 6, 24. id quod continendum est 11, 2, 30.
- continens 3, 11, *init.* *et* 9, *et* 18, *seq.* *et* 24.
- continentia invicta Socratis 8, 4, 23.
- contentus: *vid. supra.*
- contingere aliquid, ut, personam 6, 3, 24. litera continget vocalem verbi sequentis 9, 4, 40.
- contingit aliquid alicui 5, 12, 19. 6, 3, 2. 7, *pro.* 4. - liberius in peroratione 6, 1, 14. alicui longior ætas 10, 1, 120. cursus 10, 7, 5. excusatio nulla 11, 1, 81. facultas 10, 3, 10. memoria &c.

- natura, arte 3, 3, 4. modus alicui rei 6, 3, 26. relatio 4, 1, 13. velocitas exercitatione 1, 1, 33. virtus hæc naturali acumine, usu 5, 7, 28. si non continget habere &c. 1, 1, 11. *conf.* 5, 7, 25. 12, 1, 31. ut hoc contingat 4, 2, 78. *add.* 5, 7, 26. 6, 3, 38. contigit utrumque 9, 2, 74. quibus discere ipsis non contigit 1, 1, 7. quoties contigerit 11, 1, 78.
- continuus, compositus 7, 10, 17-10, 7, 14. gemitus 11, 1, 54. impetus 10, 7, 14. labor 1, 3, 8. motus 11, 3, 107. obtutus 1, 2, 11. sermo 11, 3, 37. continui loci 11, 3, 84. non continua, sed composita vocum singularum electio 10, 7, 14. oratio 6, 4, 1. 7, 10, 17. oratione dicere 10, 4, 30. continuæ res 10, 7, 16. sententiæ 10, 5, 7. continua lumina 12, 10, 46.
- continuo 8, 4, 29. 9, 2, 84.
- continuare contextum verborum 11, 2, 28. lectionem 1, 1, 31. monosyllaba 9, 4, 42. operam ab initio 12, 6, 6. syllabas breves 9, 4, 91. verba 1, 3, 4. 4, 1, 61. - verbis, nomina nominibus &c. 9, 4, 43. versus quam possis plurimos 11, 3, 54. continuari *præpositiones duæ in compositio- ne possunt* 1, 5, 65. continua- ta cum insequente syllaba 8, 3, 45.
- contorquere hastam 9, 4, 8. contorta in se aqua 8, 2, 7. vis 10, 7, 14. contortis excitari 9, 4, 116.
- contra finem loquendi 4, 2, 118. naturam 11, 3, 160. contra dici 1, 2, 17. 7, 2, 12. esse 7, 1, 49. 7, 3, 14. 8, 6, 25. esse contra aliqueum 4, 2, 65. 68. 75. 12, 7, 1. excogitari 12, 8, 10. fieri 9, 4, 25. petere 6, 1, 17. poni 9, 3, 85. *vid.* contrapositum. venire 6, 3, 95.
- contra agentes 4, 1, 8.
- contradicere 5, 11, 13. 9, 2, 83. alicui 9, 2, 81.
- contradictiones 2, 17, 36. *add.* 3, 8, 27. 4, 2, 29. 5, 13, 28. *seq. et* 36. *seqq.*
- contrahere aliquid alicunde 8, 2, 12. in paucos libros 12, 11, 16. colu- mnam 11, 3, 82. commentarios 10, 7, 31. copias 12, 3, 5. cru- ditatem 7, 3, 33. digitum me- dium in pollicem 11, 3, 92. fron- tem 11, 3, 78. inimicitias alicui 7, 1, 53. orationem 11, 1, 45. fatellites 7, 2, 54. fummam bre- viter 5, 10, 94. tempora dicendi 6, 5, 4. vela 12, *pro.* 4. verbum longius 8, 6, 65. contracti digiti 11, 3, 94. contracta cervicula 11, 3, 180. vox 11, 3, 15, *v. n.* 64. 175. contractum atque sub- missum 11, 3, 48. dicendi propo- situm 11, 1, 32. contracta super- cilia 11, 3, 79. contractiores di- giti 11, 3, 95.
- contractus rei 4, 2, 49.
- contrapositum, *figura* 9, 3, 81. *conf.* *ibid.* 83. contraposita 9, 3, 32 *et* 102. 9, 4, 18. 12, 2, 5.
- contrarius sum alicui 4, 2, 72. 6, 3, 21. contraria appellatio 12, 10, 15. nota 1, 4, 9. sibi non est rhetorica 2, 17, 33. significatio 9, 3, 68. contrariæ causæ 9, 2, 81. opiniones inter se *pro.* 2. contrarium 5, 13, 15, *v. n.* 17-30. 9, 3, 67. *figura* 9, 3, 90. contraria 5, 11, 31. 6, 5, 2. con- trarium alicui esse 2, 17, 35. pu- tare 4, 2, 64. contrariis probari 12, 1, 35.
- controversum 5, 13, 34. 7, 1, 5.
- controverfia actionis 5, 13, 8. con- troverfiæ conjecturales 7, 2, 50. figuratæ 9, 1, 14. juris 7, 6, 1. scholasticæ 4, 2, 92. veræ fictæ- que 2, 1, 9.
- contubernales 4, 2, 123.
- contumaciter: *vid.* consentire. con- tumacius 6, *pro.* 15.
- contumelia iudicum 5, 2, 2. con- tumeliam fecit 9, 3, 13.
- contumeliosus adversus aliquem 2, 15, 20. in aliquem 10, 7, 21. contumeliosum *dictum* 6, 3, 27 *et* 108. contumeliosum est 11, 3, 132. contumeliosissimum alicui est 12, 5, 6.
- contundere aliquem 11, 2, 13.
- convalescit flamma congerie 5, 13, 13. convalescunt omnia exerci- tatione 11, 3, 22.
- convellere: convulsæ fauces 11, 3, 20.
- convenire 7, 1, 6. ad aliquem 6, 3, 51. alicui 6, 1, 7 *et* 9. 6, 3, 25 *et* 46. -rei 11, 1, 2. crimini 7, 2, 28. de aliqua re 5, 10, 2. in aliquem 6, 3, 32 *et* 34. in cœ- tus scholarum 2, 9, 2. in manum 5, 10, 62. convenit observare 1,

- 7, 7. quærere 7, 3, 9. *add.* 11, 3, 144. aliquid injuria 1, 3, 14. - mihi cum alio 7, 1, 29. de numero parum 1, 4, 17. de pretio 4, 2, 41. inter omnes 8, *pro.* 13. inter utramque partem 5, 10, 13. non conveniunt alicui preces 6, 1, 24. conveniens admirationi gestus 11, 3, 100. conveniens parum personæ risus 11, 3, 180. convenientes ad aliquem 2, 2, 4.
- conventus scholarum 12, 2, 8.
- convertere aliquid 4, 2, 87. - ad aliquid 9, 3, 28. 10, 7, 1. 11, 2, 49. in mutuam perniciem 12, 1, 2. auditorem in se 9, 3, 27. judicem in se 11, 3, 128. orationem ad aliquem 4, 1, 66 *et* 67. ordinem 7, 2, 15. se ad judicem 11, 3, 157. studia in se 3, 1, 17. tempora in laborem 10, 3, 26.
- converti 9, 3, 85. ad aliquid 9, 2, 38. a viro bono in rabulam latratoremque 12, 9, 12. in argumentum facti 7, 2, 32. in odium alicujus rei 11, 1, 81. in se 4, 5, 5. conversa in maledictum ambiguitas 6, 3, 47. maxima ex parte sermo Romanus ex Græco conversus est 1, 5, 58.
- conversio ex Latinis 10, 5, 4. malorum 5, 10, 33.
- conversatio doctorum 6, 3, 17. inter servos ingenuos 1, 2, 4.
- convicium 6, 2, 16. convicia luxuriæ, petulantiae, impudicitiae, veneficii 4, 2, 27. vera, ficta 12, 9, 8. quotidiano convicio efflagitare aliquid *Ep. ad Tryph. prin.*
- conviciari 6, 3, 78. 11, 1, 65. alicui 5, 13, 40. inhumane 3, 8, 69. conviciando conterere tempora 6, 4, 13. *apud Romanos olim in judiciis conviciari licuit* 6, 4, 13. *n.*
- convincere 2, 15, 14. 12, 1, 41. amentiam alicujus 12, 1, 10. factum 5, 7, 18. quod objicitur 5, 10, 35. convinci 1, 6, 10. 5, 12, 3. 7, 1, 20. convincendum est 5, 10, 2.
- convictiones, quæ vulgo conjunctiones 1, 4, 18. *segg.* in convictionibus complexus verborum et nominum est 1, 4, 18.
- convivere 7, 3, 31. *add.* 10, 1, 38. *n.* cum adolescentibus 5, 9, 14. convivimus 1, 6, 44.
- convivium grande in honorem victoriæ 11, 2, 12. luxuriosum 8, 3, 66. conviviis post cœnam 1, 10, 19.
- copia beatissima rerum ac verborum 10, 1, 61. dicendi *pro.* 12. - certa 10, 6, 6. eloquentiæ 12, 2, 26. exemplorum 12, 4, *imit.* facilis figurarum verborumque 12, 5, 1. inveniendi 10, 1, 69. inventionis 11, 3, 56. locuples, floribus læta 8, 3, 88. rerum ac verborum 10, 1, 5 *et* 61. sermonis optimi 10, 7, 7. verborum 1, 8, 8. 2, 7, 4. 10, 1, 15. 10, 2, *prin.* 11, 3, 85. copiae eloquentiæ 7, 10, 15. 12, 10, 78.
- copiosum 8, 3, 49. ingenium 10, 1, 128. copiosior orator 10, 1, 106. 12, 5, 5. quam copiosissima verba 5, 14, 7.
- copiose: *vid.* dicere. tractare. copiosius exsequi aliquid 9, 3, 89.
- copula se tenere res dicuntur in complexu verborum 7, 10, 17.
- copulare commune locum vinculo propriæ quæstionis 2, 4, 30. verba 10, 6, 2. copulata dissolutio, *figura* 9, 3, 50. natura 10, 7, 5. officio *pro.* 13. quomodo poterunt copulata fluere 11, 2, 26. *subaud. verba.*
- copulatio rerum 7, 10, 8. 11, 2, 37. syllabarum, verborum inter se 8, 3, 16. vocum 1, 10, 23. 9, 4, 45. frequenter præpositiones copulatio corrumpit 1, 5, 69.
- coquere aliquem 12, 10, 77. vinum 8, 4, 16.
- coqui filius 6, 3, 47.
- cor vulneratum 5, 9, 5. *segg.*
- coraca 2, 17, 7.
- cordax, *quis sit pes?* 9, 4, 88.
- cordus 1, 4, 25.
- Corinthi Dionysium esse 8, 6, 52.
- Corinthium æs, aurum, argentum 8, 2, 8. Corinthia æra *ibid.* Corinthiorum verborum amator 8, 3, 28.
- Cornelia, Gracchorum mater 1, 1, 6.
- Cornelius: *vid.* M. T. Cicero in Ind. II.
- C. tribunus pl. 4, 4, 8, *v. n.* 5, 13, 18 *et* 26. 7, 3, 36. 10, 5, 13.
- Rufinus 12, 1, 43.
- Cornelii tres 5, 10, 30.
- corona vulgi 12, 10, 74.
- coronari certamine 2, 8, 14. *conf.* 10, 1, 66. coronatus pugil 11, 2, 11.

- corpus *opponitur partibus* 4, *pro.* 7. eloquentiæ 10, 1, 87. 12, 2, 9. orationis 3, 11, 23. *conf.* 9, 4, 61 et 123. plenius 2, 4, 5. terrenum 12, 2, 21. corporis infana cura 12, 11, 18. corpori prospicere 2, 11, 6. corpore operienda sunt ossa *pro.* 24. in corpore numeri musici 1, 10, 22. corpora quæ aspectu integra, nervis parum sustinentur 11, 3, 55. afflueta gymnasiis et oleo 11, 3, 26. speciosa et robusta in suis certaminibus 11, 3, 26. ex duobus quasi corporibus coallescere 1, 5, 65.
- corpulentum 6, 1, 47.
- corrigere 1, 1, 11. 7, 4, 27. aliquem 2, 3, 12. aliquid 1, 3, 12. 9, 4, 15. mores 12, 7, 2. sollicitissimum unius emendatione verbi 1, 5, 34. vitium admonitione 10, 3, 32. corrigi objurgatione 1, 3, 14. corrigenda 2, 2, 7. correctæ fabulæ Æschyli 10, 1, 66.
- correctio, figura verborum et sententiarum 9, 3, 88.
- corripere aliquem inimice 11, 1, 68. nimium omnia 4, 2, 44. verba 10, 1, 29. correctæ syllaba 1, 5, 18. correctæ literæ syllabæve 1, 6, 32.
- correptio 7, 9, 13. 9, 3, 69.
- corrogati auditores 10, 1, 18.
- corrotundare enthymemata gestu 11, 3, 102. *v. n.*
- corruere supra aliquos 11, 2, 13.
- corrugare nares 11, 3, 80.
- corrumpere bona ingenii studiique 1, *pro.* 27. *conf.* 12, 2, 9. corrumpit copulatio præpositiones 1, 5, 69. fidem cupiditas 12, 1, 24. corrumpi absentia custodum, occasione 4, 2, 70. in naturam alterius rei 8, 3, 45. iudicium dicitur 5, 10, 68. 7, 1, 32. mores in scholis putant 1, 2, 4. corrumpitur continentia 8, 4, 23. corruptus 4, 1, 21. 8, 3, 7. aliquo genere 8, *pro.* 17. ingenio 2, 8, 9. pro lætis corrupti 10, 2, 16. corruptæ negligentia excipientium actiones 7, 2, 24. aquæ 7, 2, 3. orationes 2, 5, 10. corruptum in eloquendo obscurumque 6, 5, 2. dicendi genus 10, 1, 125. *ingenium* 2, 8, 9. *n.* iudicium 7, 1, 32. os in eloquendo 10, 1, 129. in peregrinum sonum 1, 1, 13. vocabulum 1, 5, 68. *i. mutilum.* corrupta 12, 10, 76. corruptorum
- formæ 8, 5, 25. corruptissimus 10, 2, 14. quique poetarum 8, *pro.* 25.
- cortex amarus, amara; medius, media 1, 5, 35.
- corvus super caput Valerii 2, 4, 18.
- Corvinum 7, 9, 4.
- Cos: in insula Co 8, 6, 71.
- cotes hebetibus detrahunt aliquid 2, 12, 8.
- cost. *pro.* consules 1, 7, 29.
- cothurnus Sophoclis 10, 1, 68. cothurni 6, 1, 36.
- Cotta 6, 5, 10. 11, 1, 67. Cottæ 1, 4, 25.
- Cranon 11, 2, 14.
- crassa toga 12, 10, 47.
- Crassus dives 11, 2, 50.
- L. 6, 3, 43. *seq.* 7, 6, 9.
- Crates 1, 9, 5.
- creare sentes, dumos, fructus 5, 11, 24. tedium ac satietatem 9, 4, 143.
- creber anhelitus 11, 3, 55. sententiarum 10, 1, 102. crebra meditatio 11, 2, 28. relatio 10, 3, 31. crebra lumina 12, 10, 46. crebrior translationibus *scriptor* 12, 10, 60.
- crebrescit gestus 11, 3, 111.
- credere 12, 11, 12. *v. n.* aliquem sibi ipsum 2, 6, 6. aliquid 2, 6, 3. -parum 1, 7, 19. alicui 10, 7, 19. -rei 9, 2, 71. argumentis 2, 1, 11. exemplis 12, 2, 21. id credere suo quisque experimento (*videtur*) 11, 2, 17. memoria 1, 1, 31. pecunia 5, 10, 66. -alicui 7, 2, 50. se ventis 12, *pro.* 2. credit se actori iudex 9, 4, 129. dispositio modicæ doctrinæ credi potest 8, 3, 2. credita pecunia 7, 2, 50. *conf.* certa. creditum 7, 2, 51. exigere 5, 10, 105.
- credibilis 4, 2, 31 et 34. suspicio 9, 2, 90. credibile 2, 15, 16. *seq. et* 31. 2, 17, 34. credibilia dicere 5, 4, 2. credibilis 2, 17, 34.
- credibiliter 2, 15, 36. 6, 2, 19. 9, 2, 30.
- credulitas 5, 3, 6. 4. 8. 7, 3, 34.
- crepitacula puerilia 9, 4, 66.
- crescere 6, 1, 29. 7, 1, 17. in lecticis 1, 2, 6. in locum aliquem 8, 5, 26. crescit animus laude 1, 2, 30. atrocitas ex his 6, 1, 15. invidia 6, 1, 16. metus quotidie 12, 6, 3. nihil sola imitatione 10, 2, 8. oratio 8, 4, 8.
- creticus *pes* 9, 4, 81.
- crimen asperum 5, 13, 17. arrogan-

- tiæ 4, 1, 45. fortunæ 6, *pro.* 13. gratiæ, odii 10, 1, 34. imperfectum, perfectum 7, 4, 27. fordidum 12, 7, 9. tarditatis, temeritatis 12, 9, 14. crimina acerba 6, 3, 100.
- criminari auctores 1, 5, 11. *rem aliquam* vitii 2, 17, 26.
- criminofum 9, 2, 23.
- crocodilinae 1, 10, 5.
- crudus, *de homine* 11, 3, 27. cruda lectio 10, 1, 19.
- cruditas an venenum fuerit 2, 21, 19. 5, 9, 10. 7, 2, 8 *et* 13. *segg.* cruditate contracta difcedere 7, 3, 33.
- crudelis 9, 2, 91. quid crudelius? 11, 1, 85.
- crudeliter dicere aliquid 1, 5, 9.
- cruenta vestis 5, 12, 3.
- crux: cruci fixus 7, 1, 30.
- cruciari aliquem validius 6, *pro.* 8. cruciati cives 6, 1, 54.
- cruciatus 5, 4, 2.
- cubasse supra se 8, 2, 20.
- cubitare 8, 3, 22.
- cubiculum: de Romanorum cubiculis agitur* 10, 3, 25. *n.*
- cudere annulum 4, 2, 61.
- cui, cuicumque, cujuslibet &c. *vid.* qui &c.
- Culchides 1, 4, 16.
- culeus, parricidarum poena 7, 8, 6.
- culpam alienam accusare 11, 1, 81. pertinaciter tueri, culpa altera est 6, 4, 16. nostra culpa 8, 2, *extr.*
- culpam aliquem 4, 2, 26. 8, 4, 23.
- cultum *quid proprie?* 8, 3, 61. cultior pars 10, 1, 9.
- culte dicere 8, 3, 7.
- cultor 2, 19, 2.
- cultus 8, 3, 2. 11, 1, 48. agrorum *pro.* 26. concessus atque magnificus addit hominibus auctoritatem 8, *pro.* 20. luxuriosus, muliebris 8, *pro.* 20. oratoris 11, 3, 136. seculi 2, 5, 23. splendidus, virilis 11, 3, 137. ante cultum 9, 4, 3.
- cultura experimento probata 10, 2, 2.
- cum *triplex* 1, 7, 5. cura 5, 10, 67. cura et studio 10, 7, 29. eo 2, 4, 30. *v. n.* favore 10, 1, 16. ferro 4, 2, 72. fide majore 12, 1, 11. gratia et venere 6, 3, 18. hominibus notis, non cum notis hominibus 8, 3, 45. iudicio 10, 1, 8 *et* 116. 10, 2, 3. metu 11, 3, 78. modo 4, 1, 16. pondere 6, 1, 2.
- ratione 9, 1, 11. rifi 5, 10, 67. 6, 3, 21. 8, 6, 56. sono 11, 3, 53. venia 10, 1, 72. conferri cum virtute 11, 1, 13. mecum, secum 8, 6, 65. cum maxime 6, 1, 23.
- cumulus *vocatur a quibusdam* peroratio 6, 1, *prin.* ex abundanti 8, 3, 88.
- Cunctator 8, 2, 11. Fabius 11, 2, 30.
- cunctationes 9, 2, 71.
- cuneari per vim 4, 3, 4.
- cuniculi 12, 9, 3.
- cupidus corrigendi mores, emendandi vitia, poenae nocentium 12, 7, 2. cupidi milites 11, 1, 88. maledicendi 6, 2, 16. opinionis 12, 9, 4.
- cupide facere aliquid 1, 3, 13.
- cupiditas effrenata 8, 6, 41. infita augendi res vel minuendi 8, 6, 75. juvenilis gloriæ 7, 2, 24. novitatis 9, 1, 18. pecuniæ 7, 2, 29. cupiditates 12, 1, 6.
- cupido lucis 6, *pro.* 13. placendi 10, 7, 17.
- Cupido puer ac volucer, et sagittis ac face armatus 2, 4, 26. *v. n.*
- cupressus 8, 6, 58.
- cura 1, 1, 2. 8, *pro.* 21. 11, 3, 148. acris 1, 1, 3. æqualis 1, 1, 14. agrorum nimia 12, 1, 6. compositionis 9, 4, 3. *vid.* corporis. decoris 11, 1, 89. dicendi 3, 2, 2. dicturi 11, 3, 157. docentium 1, 1, 36. elocutionis 8, *pro.* 32. in proximo 7, 1, 44. minutior 8, 6, 28. morum *pro.* 13. odiosa 8, 3, 30. terrarum 10, 1, 91. verborum 8, *pro.* 18 *et* 21. 9, 3, *extr.* 10, 1, 118. 10, 7, 22. voluptatis 6, *pro.* 1. curæ omnes aliæ, culpa carentes 12, 1, 5. curarum prima 4, 2, 89. *curam agere vel habere* 5, 6, 3. *n. conf.* esse. habere.
- curare 2, 17, 39. 2, 18, 3. aliquid 1, 1, 34. curata vox 11, 3, 26.
- curator petendus 7, 4, 11.
- curationem bonorum postulare 11, 1, 58.
- curiosus 1, 8, *extr.* distat a diligenti 8, 3, 55. curiosum consilium 7, 5, 2.
- curioso læti 8, 1, 2.
- Curetum Ætolorumque prælium 10, 1, 49.
- Curio: in Curionem editi libri 3, 7, 2.
- Curius 6, 3, 91.

Curius T. 7, 2, 38.
 — Vib. 6, 3, 73.
 Curii 12, 2, 30.
 Curianum iudicium 7, 6, 9.
 currere debet ac ferri historia 9, 4,
 18. debent acria 9, 4, 139. in
 sublime 8, 4, 9. currunt rhythmi
 9, 4, 50. syllabæ 9, 4, 91. cur-
 rentes per se numeri 9, 4, 31.
 currentium pes etiam si non mo-
 ratur, tamen vestigium facit 9, 4,
 67.
 curriculum laudis 12, 2, 31.
 cursus, de compositione 9, 4, 70. di-
 cendi 4, 3, 13. 8, pro. 27. flumi-
 num 9, 4, 7. fontium 10, 1, 46.
 orationis 9, 4, 106. pronus 8,
 pro. 5. siderum 1, 10, 46. 12,
 11, 10. in contextu et cursu 8,
 4, 8. subaud. orationis. cum cur-
 sus ad singula vestigia restitit 10,
 7, 14. de oratione.
 cursitare 9, 1, 12.
 curulis fella 6, 3, 25.
 curvatis modice digitis 11, 3, 95.
 custodes salutis 5, 11, 8.
 custodia decoris 11, 1, 57. pæda-
 gogorum 1, 2, 25. religionis 6,
 1, 20.
 custodire aliquem ab aliqua re 2, 2,
 3. aliquid 12, 8, 6. - folicite 5,
 14, 31. decorum mire 10, 1, 71.
 differentiam diligenter 11, 1, 39.
 modum 4, 2, 35. patronum 4,
 2, 58. pudorem 1, 2, 4. simu-
 lationem 12, 1, 29. voces 1, 7,
 31. urbes 7, 10, 13. custodit nos
 audientium intentio 4, 1, 59. se
 iudex 4, 2, 126. quæ scribenti-
 bus custodienda 1, 7, 1. add. 4,
 1, 5. 4, 2, 35. 8, 3, 72. 8, 5, 7.
 cutis elocutionis 5, 12, 18. conf. 10,
 2, 15. cutem infirmam accipit
 verecundia 11, 3, 78.
 Cyclops Virgilit 8, 4, 24. Cyclopa
 8, 3, 84.
 cymba 12, 10, 37.
 cymbalum 11, 3, 59.
 Cynicus reus de moribus 4, 2, 30.
 Cyrus memoriosus 11, 2, 50.

D.

D 12, 10, 32. ejus cum T cognatio
 1, 4, 16. a veteribus sæpe in fine
 vocabulorum adjecta 1, 7, 12.
 dactylus per 9, 4, 46. seqq. quis? 9,
 4, 81.
 Dædalus Virgilit 8, 6, 18.

damæ timidi 9, 3, 6.
 damnare aliquem 10, 1, 125. - tar-
 ditatis 2, 5, 24. aliquid 9, 3, 90.
 facta 12, 1, 41. tempora infelici-
 tatis 10, 2, 8. damnat mors acer-
 ba immeritos 6, pro. 4. damnatus
 7, 1, 57. 9, 2, 83. ambitus 11,
 1, 79. proditiōnis 5, 10, 107.
 damnata adulterii 5, 10, 47.
 damnas esto 7, 9, 9 et 12.
 dare pro donare 6, 3, 79. usurpatur
 in tesserarum ludo 11, 2, 38. n.
 actionem 12, 9, 16. - in crimen
 7, 4, 26. actum et animos rebus
 8, 6, 11. æstimandum 2, 13, 13.
 aliquid alicui 6, 4, 18. 12, 1, 19.
 - ex suo 9, 4, 86. - proprium 5,
 12, 18. - parti proprie 4, 2, 63.
 - rei 1, 12, 7. 3, 3, 7. - auribus
 12, 10, 45. - defensionis, gloriæ
 11, 1, 18. - delectationis 10, 2,
 27. 12, 10, 45. - desiderio 4, 2,
 122. - publico 8, 4, 29. - epilo-
 gis 11, 1, 6. - muneris 1, 10, 16.
 - personis commendantium 12, 7,
 5. - scholis 9, 2, 81. - tempori
 12, 10, 47. - temporibus 12, 10,
 45. argumentum 7, 1, 57. - ad
 aliquid 5, 10, 76. arma alicui
 12, 5, 2. calculum 11, 2, 38.
 causas 4, 2, 76. celeritatem 10,
 3, 9. colorem alicui 6, 2, 28.
 consilium iudicum 12, 10, 52.
 declinationem 1, 5, 63. dignita-
 tem alicui rei 8, 3, 24. discrimen
 3, 8, 38. dominationem alicui
 5, 10, 30. exemplum et ortum
 rei alicui 10, 1, 46. exordium
 10, 1, 85. formam rei 9, 4, 132.
 idem juris alii 12, 9, 11. impe-
 tus 10, 3, 10. in adoptionem 3,
 6, 96. seqq. incrementum alicui
 rei 5, 3. initium alicujus rei 3,
 2, 3. - alicui rei 5, 3. lacrimas
 agenti 6, 2, 27. - suas alicui 6,
 1, 54. laudatores alicui 3, 7, 2.
 legem 9, 4, 109 et 143. libellos
 1, 7, 35. libros inventioni, elo-
 cutioni pro. 22. licentiam malis
 12, 7, 1. locum alicui rei 10, 6,
 5. 11, 3, 6. lumen rei alicui 3,
 1, 20. lus de se 5, 13, 46. ma-
 num 2, 3, 7. materiam 6, 3, 81.
 - exordio 4, 1, 11. matrimonium
 alicui 9, 3, 80. moram cogita-
 tionis 10, 3, 19. 11, 3, 157. - in-
 ter ultimum et proximum ver-
 bum 9, 4, 108. mores alicui 11,
 1, 39. 12, pro. 4. nomen rei 8,
 3, 48. 9, 3, 65. oblidem recip.

- 12, 7, 3. occasionem alicui rei 6, 3, 87. omnia utilitati 12, 10, 45. operam alicui (*tanquam doctori*) 12, 2, 22. ordinem dicendi 1, 2, 23. -rei alicui 10, 5, 1. os 12, 11, 4. otium libris *Ep. ad Tryph.* 2. palmam alicui rei 11, 3, 6. personam alicui 9, 2, 30. plus rei alicui 12, 10, 5. pœnas 7, 4, 18. possessionem 5, 14, 15. potestatem petendi alicui 7, 7, 2. positionem, potionem alicui 7, 2, 17. 18. 25. 9, 2, 105. preces alicui 6, 1, 27. 6, 5, 10. rationem 4, 2, 76. risum populo 11, 3, 180. se alicui rei 10, 2, 23. 10, 7, 23. sonum rei 1, 10, 12. spem 1, 3, 2. studium in aliquid 12, 2, 19. summam rei 3, 2, 1. syllabam acutam *voci alicui* 1, 5, 62. tempus alicui 2, 1, 13. -rei 12, 1, 6. -silo &c. *Ep. ad Tryph.* 1. tempora certa ad aliquid 11, 3, 22. terga 2, 13, 4. terminos certos 11, 2, 28. testem 5, 7, 9. 5, 13, 3. testimonium 5, 7, 2. triennium nutritionibus 1, 1, 16. vela 10, 3, 7. verba alicui 11, 1, 37. vires sententiæ 4, 1, 64. vocem alicui 3, 8, 50. 4, 2, 103. -carentibus 12, 10, 23. voluptatem expositis 10, 5, 11. dari 7, 4, 13. 7, 6, 11. da patri panem 8, 3, 22. mentem &c. 1, 2, 4. *i. fac esse.* da nunc, ut &c. 12, 1, 43. dat se occasio 12, 2, 12. oratores schola 12, 10, 22. vim sentiendi &c. ingenium dabit 7, 10, 10. dabunt mihi in irascente figuram &c. 9, 1, 25. demus 4, 1, 24. 12, 1, 9. datur etiam imperitis aliquid 4, 1, 15. *i. in potestate ipsorum est.* quod si datur 1, 10, 11. *i. conceditur.* *add.* 10, 7, 20. 11, 3, 125. datur recedere 11, 3, 127. uti 6, 3, 100. datum est homini 6, *pro.* 10. si id non dabitur 10, 7, 29. dabuntur illis sua tempora 2, 1, 13. dandum aliquid comædo 1, 11, *prin.* datus spectaculis dies 12, 1, 6. a grammaticis ordo 10, 1, 54. dato *subint.* calculo 11, 2, 38. data gloriæ et defensionis commendatio 11, 1, 18. vita 12, 1, 20. datæ leges 12, 2, 3. datum fabulis otium 12, 11, 18. data tempora ad aliquid 10, 3, 26. dederunt 1, 4, 16. dativus 1, 4, 26. casus 7, 9, 13. de æquitate tractari 7, 1, 63. bonis alicujus quæritur 7, 1, 62. causâ pronuntiare 11, 1, 77. celeritate perdere aliquid 10, 7, 24. industria 9, 4, 144. libro 6, 3, 87. rerum natura tolli 9, 2, 95. parte alicujus 7, 1, 59. schola controversia 7, 1, 41. servitute eripere 9, 3, 84. templo 7, 3, 10 *et* 21. theatro exire 6, 3, 71. quibus de rebus 8, 6, 65. Deæ studiis præfidentes 10, 1, 91. quæ præfident vatibus 10, 1, 48. debere aliquid alicui 12, 2, 23. beneficium alicui 9, 2, 83. reverentiam alicui 6, 1, 50. debita altioribus disciplinis ætas 2, 1, 3. dignitas 10, 1, 62. -rerum 12, 1, 8. actionibus respiratio 9, 4, 80. reverentia 12, 5, 1. debitoris corpus inter creditores dividit licuit 3, 6, 84. decantare aliquid 12, 8, 3. decedere *pro mori* 6, *pro.* 4. 7, 2, 25. cruditate contracta 7, 3, 33. via 4, 5, 3. decere mire 11, 1, 93. quod decet, fere prodest 11, 1, 8. *add. ibid.* 14. decet prospicere 12, 11, 1. duo verba uni apposita ne verum quidem decuerint 8, 6, 43. decens motus 1, 10, 26. 11, 3, 29. ornatus 2, 15, 21. decentior amictus 11, 3, 156. equus 8, 3, 10. decentius 8, 6, 6. decentissimus finis togæ 11, 3, 140. decenter 9, 3, 59. 11, 1, 69 *et* 79. 11, 3, 80. decentius 11, 1, 78. decor proprius in habitu atque vultu 6, 3, 12. in personis 10, 1, 27. *conf. ibid.* 119. in rebus atque personis 10, 2, 27. *in statuis* 12, 10, 7 *et* 8. scenicus 2, 10, 13. suus cuique 10, 2, 22. *add.* 11, 1, 41. persequitur furtim aliquem 1, 11, *extr.* venit a gestu atque a motu 11, 3, 67. decoris gratia 4, 2, 19. decorem compositionis quærere 9, 4, 145. decora actio 10, 1, 17. decori urbis cives 3, 7, 26. decorum rerum 1, 8, 17. custodire 10, 1, 72. spectare 11, 3, 177. latens quædam ratio in decoro 11, 3, 177. discernere de cruce 8, 2, 4. de re semel 1, 2, 24. de rebus summis 10, 1, 29. iudicio 12, 7, 5. decretum quoddam 10, 5, 12. de-

- creta principum, magistratum 5, 2, 5. technicorum 2, 13, 15.
- decretoria pugna 6, 4, 6.
- decerpere aliquid 4, 1, 23. 10, 1, 72. 10, 5, 21. fructus 12, 10, 79. spem 6, pro. 10.
- decidere, *secunda longa*, aliquid verbis propriis 8, 6, 46.
- Decii 12, 2, 30.
- decimas uxoribus dari 8, 5, 19.
- decipere expectationes 6, 3, 24. legentes 6, 3, 112. opinionem 6, 3, 64. opinionem 6, 3, 84. fortuna decipit aliquem 10, 6, 6. decipi ab aliis 10, 1, 128.
- declamare 2, 1, 2. 11, 1, 83. militia passuum 11, 3, 127. declamat hic laus omnis 9, 4, 62. declamandi ratio 2, 10, *prin.* declamantium ratio 11, 1, 38.
- declamitare 12, 11, 15.
- declamatores 9, 2, 42. 10, 7, 21.
- declamatorium 2, 10, 9. declamatoria res 4, 2, 128.
- declamatio, forensium actionum meditatio 4, 2, 29. declamationis fortuna 2, 2, 12. ante declamationem exponuntur *quædam* 7, 1, 4. declamationes rhetorum 1, 2, 13. 10, 5, 14. cur minus sanguinis ac virum habeant quam orationes 10, 2, 12.
- declare aliquid palam 8, pro. 15. - aliqua re 5, 10, 8. tempora 1, 4, 4. voluntatem 11, 3, 66. declarari nomine ipso 1, 11, 17. inversa ζ mulierem declarat 1, 7, 28. declarant verba per se ipsa 8, 3, 83.
- declinare 9, 2, 92. *i. rem asperam verbis mollire. v. n.* a recto itinere 4, 3, 14. ad aliquid 7, 2, 30. 12, 3, 9. aliquem ab aliqua re 10, 3, *fn.* aliquid 12, 8, 5. crimen 9, 2, 12. in pejus 10, 2, 16. nomina et verba 1, 4, 22. declinari casibus 9, 3, 66. eadem ratione 9, 1, 12. *de flexione verborum.* ex vocibus 8, 6, 32. quædam verborum figuræ paullum figuris sententiarum declinantur 9, 3, 88. declinandi ratio 1, 5, 63. declinatus aliqua re animus 12, 1, 16. declinata ætas 12, 11, 23. verba 9, 3, 85. declinata 11, 2, 31. eodem modo 9, 4, 42. Æolica ratione 1, 6, 31. declinata a Græcis verbo 1, 5, 22.
- declinatio 1, 4, 13 *et* 27. 2, 15, 4. 8, 3, 32. vocis 11, 3, 46. per ν ol. 11.
- casus ducitur 1, 9, 5. declinationis ordo 1, 4, 29. declinationes *de verbis* 9, 3, 42. Græcæ 1, 5, 63, *de nominibus.*
- decoquent multum anni 2, 4, 7.
- decrefcit admiratio 1, 3, 5. oratio a potentissimis argumentis ad levissima 5, 12, 14. *conf.* 9, 4, 23.
- decuriæ 4, 2, 45.
- decurrere ad aliquid 9, 2, 79. in hostes 7, 7, 4. latius 12, 9, 2. per aliquid 9, 2, 48. - capita 6, 1, 1. - materiam stilo 10, 3, 17. qua cœperis, ad finem 9, 4, 55. qua juberis 10, 7, 11. sine gladio 6, 3, 90. tractu 5, 8, 2. decurrit manus in scribendo 10, 7, 11. pyrrhichius 9, 4, 140. versus una ratione 9, 4, 60. decurrens circuitus contextu nitore 11, 1, 6. oratio 9, 4, 61. *add.* 12, 9, 2. decurrentes loci 11, 3, 84. periodi 11, 1, 49. decurrentia similiter spatia 9, 4, 114.
- decursus 9, 4, 115. *de carmine.* - eorum quæ dicuntur 11, 2, 25.
- dederunt 1, 4, 16.
- dedere se administrationi reip. disputationibus 11, 1, 35. - uni alicui generi 10, 2, 23. deditus meretrici 8, 3, 48. velut deditum esse alicui rei 4, 2, 62. deditos sibi habere amatores 10, 1, 93.
- dedicare aliquid libris 12, 10, 50. libros alicui operi proprie 9, 3, 89. opus alicui *pro. init.*
- dedignatio tacita 1, 2, 31.
- dedicere sermonem 1, 1, 5.
- dedocendi onus 2, 3, 2.
- deducere 3, 6, 58. *n.* 6, 3, 16. *n.* ad defensionem 7, 1, 35. *add.* 12, 9, 12. aliquem in forum 12, 6, 6. animum judicis paullatim 7, 10, 12. argumenta plura ad unum effectum 9, 2, 103. deos 9, 2, 31. - in congressum sermonemque 12, 10, 62. manum 11, 3, 112. nomina 6, 3, 16. quartam 1, 10, 43. sceptrum a Jove ad Agamemnonem 9, 3, 57. scholas 3, 6, 58. deduci a patre ad aliquem *oratorem* 12, 11, 6. in iudicium 5, 10, 114. - periculum 4, 2, 12. - species 2, 4, 22. deducta oratio 4, 1, 60. *v. n.* deductum carmen 8, 2, 9. deducta supercilia 11, 3, 79.
- deerrare 11, 2, 32. itinere 10, 3, 29. significatione 1, 5, 46.

- deesse cœnæ 7, 3, 31. non rationi, sed homini 1, 1, 11. deest advocatus alicui 6, 2, 4. aliquid alicui 6, 4, 17. ingenium alicui *pro.* 26. tempus 10, 7, 20.
- defendere difficilius quam accusare 5, 13, 2. aliquem a vulgari dicendi genere 9, 3, 3. aliquid 1, 6, 12. - a risu 1, 5, 70. - fortius et liberius 12, 1, 21. crimen 4, 5, 8. orationem a tædio 6, 3, 19. defendi *pro impugnari* 9, 2, 76. actione 4, 2, 27. consensu 1, 5, 13. jure poetico 1, 5, 12. ratio qua recte factum defenditur 3, 6, 83. defendens 7, 4, 38. fortissime 5, 13, 5. his defensus 4, 2, 26. *conf.* 6, 1, 3.
- defensor 4, 2, *extr.* 3, 6, 83. bonus 5, 13, 3. rei suæ 4, 1, 46.
- defensio causæ 11, 1, 51. conjuncta 7, 1, 15. criminis 7, 4, 3. *seq. add.* 7, 1, 11. dignitatis, probitatis 4, 5, 19 et 21. negotii 4, 2, 27. scripta 11, 1, 11. defensionis sollicitudine aliqua dubia facere 1, 10, 30.
- deferuisse tempore 12, 6, 4.
- deferre 4, 1, 22. aliquid ad agendum 4, 5, 2. - de aliquo 4, 2, 98. - in certamen 10, 1, 66. jusjurandum 5, 6, 6. reos 11, 1, 79. 12, 7, 3. secundas alicui 10, 1, 53. deferri ad aliquem 5, 9, 1. in terram 1, 12, 10. is qui defert 5, 6, 3. *de jurejurando.* nullo deferente jurare paratus 5, 6, 3.
- delatores 3, 10, 3. 9, 2, 74.
- deficere 5, 10, 79. 6, *pro.* 11. 7, 2, 37. 12, *pro.* 2. malle quam definire 12, 11, 3. dolore et fatione 11, 3, 173. subito 7, 2, 14.
- defici aliqua re 3, 6, 83. 10, 1, 53. aqua ciboque 3, 8, 23. numero 5, 7, 23. deficit affectus 6, 1, 29. animus 1, 10, 8. aqua actionem 12, 6, 5. cura 1, 1, 2. 7, 1, 59. fides memoriæ, patientia audiendi 11, 2, 8. natura 1, 1, 2. oratio, sermo aliquem 12, 9, 21. deficient corpora 11, 3, 26. minora aliquem 2, 3, 6. omnia 4, 1, 21. verba in aliqua re 8, 4, 5.
- defectio lunæ 1, 10, 47.
- definire annos 12, 6, 1. *quibus causas agere quis possit.* rem 7, 3, 16. definita quæstio 7, 2, 1 et 2.
- definitio 3, 6, 41. definitiones 1, 6, 29.
- defixi in terram oculi 11, 3, 158.
- deflectere 11, 3, 13. *de voce.* aliquem ab institutis studiis 10, 1, 91. aliquid a recta et simplici ratione cum aliqua dicendi virtute 9, 1, 3. - in suam utilitatem 4, 1, 71. factum in aliquem 7, 2, 23. intellectum ab asperioribus ad leniora 6, 3, 87. defecti nominibus 3, 8, 32. deflexa a simplici rectoque dicendi genere *figura* 9, 3, 3.
- deslere mala 6, 1, 26. necem alicujus 11, 3, 8. urbem aliquam sermone 11, 3, 168.
- desluere ab aliquo 10, 1, 126. in delicias vitiaque 1, 8, 9.
- deformare orationem 10, 7, 32. deformari aliqua re 11, 1, 3. deformati fructus 6, *pro.* 9. deformata marmora 5, 11, 30.
- deformis 6, 1, 30. hæsitatio 11, 2, 48. libido 8, 6, 40. oratio 9, 4, 15. pax 2, 16, 7. pertinacia 12, 1, 13. deforme est 9, 4, 72. atque servile est cædi discentes 1, 3, 14. canticum 11, 3, 13. nomen 9, 4, 33. deformia dictu 1, 3, 16. 8, 6, 59.
- deformiter sonare 8, 3, 45. non deformiter dicere aliqua 11, 1, 82.
- deformitas 6, 1, 37. 8, 3, 48. 9, 4, 30. corporis 11, 3, 12. rei 8, 3, 39. *conf.* 11, 3, 59. deformitati esse 6, 1, 12.
- Degen Germanorum et Schwert differunt* 10, 1, 11. n.
- degenerant fata cælo terraque 12, 10, 19.
- degustare aliquid primis labris 12, 2, 4. genera 10, 1, 104. quasi degustatæ materiæ 10, 5, 23. degustanda 4, 1, 14.
- dejacere aliquid 10, 4, 1. sinum 11, 3, 144. togam 6, 3, 54. dejectus fulmine 1, 5, 18. dejecti sumus in epilosis 9, 4, 138. in terram oculi 1, 11, 9.
- deinceps 7, 10, 5. 12, 8, 15.
- deinde 8, 6, 32. v. n. *idem quod Græcorum* 12, 8, 5. v. n. *deinde* tum 4, 2, 27.
- deivovis* 8, 3, 88. *quid?* 6, 2, 24. *figura* 9, 2, 104.
- delabi in aliquid 7, 8, 2. delabitur sinus 11, 3, 144.
- delectare novitate ac varietate 9, 2, 66. audientes 12, 2, 11. mire 11, 3, 157. delectari acumine

- suo 8, 2, 21. delectandi partes 8, *pro.* 7, 2, 17, 28.
 delectatio 8, *pro.* 7.
 delectus 8, 5, 30. *εὐφωίας quis* ? 1, 5, 4. rerum verborumque 10, 3, 5, 12, 9, 6. studiorum 2, 8, 7.
 delegare alicui curam alterius 4, *pro.* 2. - officium 6, *pro.* 1.
 delere 10, 3, 31. 10, 4, *prin.*
 delibare aliquid narratione 4, 2, 55.
 delibere, non hēstare 10, 7, 22. cum aliqua re 5, 13, 59. caussa 7, 10, 10. - caussae conditione 4, 2, 101. - iudiciis 9, 2, 21. materia 3, 7, 16. - re praesenti 9, 4, 117. de aliqua re 2, 21, 18. propter aliquam rem 3, 8, 18.
 deliberativum genus 2, 4, 25. 8, *pro.* 6. deliberativae caussae 8, 3, 11. *conf.* materiae.
 delibutus medicamentis 11, 3, 129.
 delicata voluptas modulandi 9, 4, 31. delicatae aures 3, 1, 3. delicatum est 11, 3, 132. delicata fluere debent 9, 4, 139.
 deliciae 12, 8, 4. Alexandrinae 1, 2, 7. circa S literam 1, 11, 6. dictandi 10, 3, 18. recentes 10, 1, 43. deliciis solvere infantiam 1, 2, 6.
 deligare farmenta circa cornua boum 2, 17, 19. vulnus 2, 17, 9, 2, 21, 17, 4, 2, 84. deligatus propter valetudinem 11, 3, 129.
 deligere locum exilio 12, 10, 19. mores custodim et praecceptorum 1, 3, 16. praeccepta, viam 12, 2, 27. sibi oratorem aliquem 10, 5, 19.
 delectus: *vid.* *supra.*
 deliniri cantu, gustu 5, 8, 1. voluptate 2, 5, 22.
 delinquere 1, 5, 49.
 delitescit infirmitas in aliqua re 10, 5, 10. delitescere umbra 12, 10, 15.
 Delos materna 8, 3, 73.
 Delphicum oraculum 10, 1, 81.
 delphinus 6, 3, 41.
 Demeas 7, 9, 10. 8, 2, 16.
 demens auctor 10, 1, 41.
 dementia rationi obstat 7, 4, 30. dementiae actio 7, 3, 2. caussa 7, 4, 10. *add.* *ibid.* 11 et 25. *seq.* iudicia 7, 4, 29.
 demereri aliquem 9, 2, 29. - obsequio *pro.* 3.
 Demetrius, comcediarum actor 11, 3, 178. *seqq.* circa Demetrium Phalerea 2, 4, 41.
 demittere cibos 10, 1, 19. frontem 11, 3, 78. se ad minorā *pro.* 5. supercilia 11, 3, 79. togam 11, 3, 143. vim dicendi ad unum auditorem 1, 2, 31. demissus 1, 3, 10. *de puero dejecti animi.* demissa caelo analogia 1, 6, 16. brachia 2, 13, 9. *n.*
 Demoleos 8, 4, 24.
 demonstrare aliquid 1, 4, 5. - breviter *pro.* 25. 1, 4, 5. - digito 6, 3, 38. - praecceptis 6, 5, 6. - voce, nutu, manu 1, 5, 36. exemplum ad imitationem 5, 7, 28. demonstrari scripto 1, 5, 32.
 demonstrativus: *vid.* genus. materiae. pars.
 demovere formidine animum loco et certo de statu 7, 3, 17.
 demum *pro tantum, tantummodo* &c. *pro.* 3. 1, 4, 29. 1, 10, 5. 2, 15, 1. 2, 21, 5. 4, 2, 79. *v. n.* 4, 5, 7. 6, *pro.* 11. 9, 2, 105. 11, 3, 68.
 denique 6, 3, 8. 12, 10, 77. 12, 11, 26.
 denominari in aliquid 1, 5, 71. denominata 8, 2, 4. 12, 10, 34. res 3, 6, 40.
 densus auctor 10, 1, 73. sententiis 10, 1, 68. densa omnia in Demosthene 10, 1, 76. densior est 10, 1, 106.
 densitas figurarum 9, 2, 72. sententiarum 8, 5, 26.
 densare figuras 9, 3, 101. orationem 11, 3, 164. densatus acris 5, 9, 16.
 dentes albi: *vid.* albus.
 denunciare sublata manu 11, 3, 120. alicui testi lege 5, 7, 9. *add.* *ibid.* 15.
 denunciatio 4, 5, 5.
 depellere aliquem 7, 6, 6. aliquid 3, 4, 15. ignominiam 1, 2, 24. depelli a veritate 5, *pro.* *init.* a recta via 10, 1, 29. recto itinere 4, 2, 104. possessione 2, 1, 5. recta via 2, 17, 29.
 depulsio 3, 6, 7. et 16. *seqq.* 6, 4, 2. *quid* ? 8, *pro.* 9.
 deperdere aliquid de celeritate 10, 7, 24.
 depingere imaginem rerum verbis 8, 3, 63. depicta imago 6, 1, 32.
 deplorandus dies 10, 3, 28.
 deponere aliquid apud aliquem 5, 13, 49. 7, 2, 50. - memoriam 11, 2, 3. *conf.* 9, 2, 63. dolorem d d 2

- 11, 1, 56. dominationem sub pacto abolitionis 9, 2, 97. imperium 9, 2, 67. manum 11, 3, 106. personam 6, 2, 35. potestatem 7, 4, 22. sermonem 11, 3, 35. *segg.* urbem apud deos 9, 2, 92. depositum 7, 2, 50 et 51. 7, 3, 1. reddere legentibus 1, 7, 31. in deposito esse 10, 3, *fin.* depofita 11, 2, 25.
- depositio *verborum* 11, 3, 46. *v. n.*
- deportati rei 5, 2, 1.
- depravare inania verba in modos 9, 3, 100. depravatum ex industria dictum 6, 3, 6.
- deprecari 3, 6, 13. *n.* aliquid 4, 1, 52.
- deprecatio 3, 6, 13. *v. n.* 5, 13, 5. 11, 1, 52. criminis 7, 4, 3 et 17. *segg.* deprecationis venia *pro.* 2.
- deprehendere *vel* deprehendere 9, 4, 59. deprehendere et deprehendi 1, 8, *extr. add.* 12, 8, 6. et *ibid.* *v. n.* aliquem 6, 2, 36. 10, 1, 41. aliquid 1, 5, 41 et 42. 9, 2, 44. 11, 1, 17. - argumentis, oculis 7, 2, 4. - experimentis 1, 12, 8. - ex aliqua re 6, 4, 19. - in aliquo 2, 16, 5. declinationem 1, 6, 5. 1, 8, 13. genus 1, 6, 5. rem furtivam in domo 5, 13, 49. deprehendi 1, 1, 30. *n.* cum ferro 7, 6, 8. vitiose loqui 1, 6, 7. eventu 4, 2, 74. experimentis quotidianis 11, 2, 42. in aliqua re 1, 1, 30. - adulterio 6, 3, 87. 9, 2, 42. loco aliquo 12, 2, 14. deprehendit geometria ratione falsa verisimilia 1, 10, 38. deprehenduntur syllabæ in nominibus scribendis 1, 1, 30. deprehensus orator 10, 7, 29. 12, 9, 20. deprehensi 6, 3, 100. agendi subita necessitate 1, 12, 4. numeri in compositione 9, 4, 114. deprehensa audientium memoria 2, 4, 29. deprehensum sacrilegium 8, 6, 26.
- deprehendere 9, 4, 59.
- deprimit aliquid aut attollit elocutio 8, 3, 90.
- depromere verba 6, 3, 40.
- depugnare 8, 5, 12.
- depulsio: *vid. sub* depellere.
- deridere, ambiciosissimum gloriandi genus 11, 1, 22.
- deridiculus: usque ad deridicula 1, 8, 21.
- derisus 6, 2, 15. 6, 3, 7. 8, 6, 59. *derisio pro ironia* 11, 1, 22. *n.*
- derivare 8, 3, 31 et 36. culpam ~~in~~ rem aliquam 7, 4, 14. derivari a nominibus, a verbis 8, 3, 32.
- derivatio verborum 3, 7, 25. *v. n.*
- derogare alicui fidem 9, 3, 102.
- descendere 8, 3, 79. *n. emphaticōs* 8, 3, 84. ab aliquo 10, 1, 126. ab aliqua re 3, 5, 8. a genere ad speciem 7, 1, 23. *conf.* 7, 3, 2. a longis *syllabis* &c. in breves 9, 4, 92. ad accusationes libenter 11, 1, 57. ad aliquid 9, 2, 23. 9, 3, 55. 9, 4, 23. anxietatem, cavillationes 1, 7, 33. - jusjurandum cupide 5, 6, 2. - intellectum discentium 1, 2, 27. - minutissima geometriæ opera 1, 12, 14. - petitionem 4, 2, 15. in aliquid 1, 4, 7. - amores, lusus 10, 1, 63. - Piræum 8, 6, 64. - silentium usque 10, 3, 12. affectus qui descendit 6, 1, 29. descendit ejus disciplinæ usus in nostram usque ætatem 1, 11, 18. oratio non descendit ad strepitum digitorum 9, 4, 55. vox 11, 3, 65. descendunt digiti 11, 3, 95. radices penitus descendendo firmantur 10, 7, 28. descenditur a qualitate ad finitionem 7, 3, 2. descendentes 8, 4, 28.
- desciscere ab aliquo 9, 4, 146.
- describere tabulas mensuris ac lineis 10, 2, 6.
- descriptio 9, 4, 138. convivii luxuriosi 8, 3, 66. dilucida et significans locorum 9, 2, 44.
- deferere 9, 2, 85. reos 11, 3, 27. deserta pars oratoriæ artis *pro.* 17. studia sapientiæ 12, 2, 8.
- desertor 9, 2, 86. lex contra desertores scripta 7, 7, 6. *segg.*
- deservire alicui 1, 12, 6. lectioni 2, 5, 5. deserviens oculis in palpebris et in genis ministerium 11, 3, 77.
- desiderare 7, 2, 55. aliquem majorem in modum 11, 2, 12. aliquid 7, 2, 56. 9, 2, 33 et 53. 12, 6, 5. tempus proprium desideratura res 1, 1, 35.
- desiderium, utrius justius sit 7, 1, 62.
- desiderare amœnioribus locis 5, 8, 1.
- desidiæ verticula 12, 3, 11. desidiæ vereri 1, 3, 7.
- designare affectus velut primis lineis 4, 2, 120.
- desinentia similiter *verba* 9, 4, 4.
- desperare aliquid 12, 11, 26. de ali-

- quo 7, 2, 17. desperatur turpiter, quidquid fieri potest 1, 10, 8. desperata facultate agendi, connectendi 2, 11, 5, 12, 3, 9.
- desperatio in posterum 10, 3, 14.
- despicere 11, 1, 16. *i. contemnere.* despicenda aliqua judicare 11, 1, 13. despiciit terras providentia 6, *pro. 4. i. respicit.*
- destinare 12, 11, 4. generum alicui 6, *pro. 13.* signum loco alicui 11, 2, 29. destinari certamini 10, 5, 19. foro 2, 8, 8. destino perducere aliquem ad aliquid *pro. 6.* tradere 5, 1, 3. destinatus spei 1, 1, 7. locus libro 10, 7, 33. modus 9, 4, 146. destinata ad scribendum materia 5, 10, 9. 10, 3, 14. probatio 5, 10, 5. destinatum opus 10, 3, 23. 12, *pro. init.*
- destituere subsellia 6, 4, 6. destitui solet pars verborum 11, 3, 33. *v. n.* destitui facultate 4, 1, 61. temporibus 9, 4, 20. destitutus litigator 10, 7, 29. destituti scientia 12, 3, 10. destituta cura morum *pro. 14.* instrumenta 12, 8, 13.
- destruere 3, 9, 5. aliquem 8, 3, 21. *v. n.* 10, 5, 12. *n.* - infamia 5, 7, 26. finitionem 7, 3, 19. narrationes 2, 4, 18. orationem 11, 1, 2. testem 5, 7, 25. tyrannidem 1, 10, 48.
- destruio sententiarum 10, 5, 12. *v. n.*
- desueta 3, 8, 70.
- desumptæ ex aliquibus partibus sententiæ 4, 3, 3.
- detegere aliquid 12, 1, 35. mentem 8, *pro. 20.* ossa *pro. 24.* secreta animi 11, 1, 30. mores se inter ludendum simplicius detegunt 1, 3, 12.
- deterere bonum ingentum 2, 8, 10. fulgorem 10, 5, 16. detrita 8, 6, 51.
- detrimentum temporis 10, 1, 41. *conf. 11, 1, 10.*
- deteriores pedes 9, 4, 91. deteriora imitari 10, 1, 25. deterrima 12, 1, 4.
- deterri periculo ab advocacione 7, 1, 58.
- detinere adolescentes in falsa rerum imagine 10, 5, 17. aliquem 12, 11, 14. - apud minores rhetores 2, 3, *init.* ingenia 1, 8, 18. detinentur oculi aspectu 9, 2, 63.
- detonare inter plaufores 12, 9, 4.
- detorquere sermonem in obscenum intellectum 8, 3, 44.
- detrahere 9, 4, 58. simulatione laudis 8, 6, 55. aliquid 5, 10, 36. 9, 2, 3. - salva gratia 11, 1, 71. - alicui rei 6, 3, 104. - cognitio- ni, utilitati 4, 2, 40. - formæ quadrati 1, 10, 45. - ex spatio, tædio 4, 2, 47. aspirationem 12, 10, 57. auctoritatem alicui 6, 5, 10. 11, 1, 88. - alicui rei 7, 1, 36. auctoritati 4, 5, 25. facultatem dicendi alicui 11, 1, 20. fatigationem 4, 5, 22. fidem 7, 2, 57. - alicui 2, 17, 15. 5, 7, 4. 7, 1, 11. 7, 2, 34. 9, 2, 53. 11, 1, 89. - alicui rei 5, 10, 46. invidiam 11, 1, 90. laborem alicui 5, 10, 121. literam, syllabam verbo 1, 5, 10. opinionem 4, 1, 20. vim rebus 9, 4, 6. vitia doctrina 2, 12, 8. detractæ literæ, syllabæ 1, 6, 32. detractis sequentibus 3, 8, 21. ceteris virtutibus 12, 10, 59.
- detractio 7, 9, 11. literarum 1, 5, 16. *figura* 9, 3, 18, 19. per detractio- nem figuræ 9, 3, 58 *et* 62. - *προσωποποιία* 9, 2, 37. detractio- ne fit solocæismus 1, 5, 38 *et* 40. sanguinis curari 2, 10, 6.
- detractare officia 2, 1, 5. partem officii 12, 7, 3.
- detrimentum &c. *vid.* deterere.
- devertere 2, 3, 9. 2, 11, 5. 4, 3, *extr.* in aliquid 4, 3, 13.
- deverticula 9, 2, 78. defidiæ 12, 3, 11. eloquendi 10, 1, 29.
- devincere aliquid 7, *pro. 1.* devinciri verbis 7, 3, 15. devinctus legibus 12, 10, 14.
- devolvere faxa 12, 10, 61.
- devorare tædium 11, 2, 41. devo- rari homo *dicitur* 8, 6, 25. ver- borum pars solet 11, 3, 33. *v. n.*
- devovery se 5, 6, 2.
- deus *quid?* 7, 3, 5. an humana specie? 7, 4, 1. ille princeps 2, 16, 12. deum adfuisse *in dicendo quando putaverint veteres?* 10, 7, 13. deorum effigies 12, 10, 5. deum 2, 4, 34. fidem 1, 6, 18. deos habere curam rerum huma- narum 5, 6, 3. in deis 3, 7, 7. diis 3, 7, 8.
- dextra 6, 3, 69. *v. n.*
- διάλεκτος* 1, 5, 17.
- διάλεκτος* Herodoti 9, 4, 19. *διαλέκ- τως* Græci vocant genera loquendi 1, 5, 29.

dialectica pars 12, 2, 13.
 dialectice 2, 17, 42. 2, 20, 7. 2, 21, 13.
 dialectici 2, 4, 41. 2, 17, 14. 7, 3, 14. dialecticæ disputationes 5, 14, 27.
 διαλλαγή figura 9, 2, 103. v. n. 9, 3, 49.
 διάλογος 9, 2, 31.
 dialogus 5, 14, 27. 10, 5, 15. dialogi Bruti patris 6, 3, 44. Platonis, Socraticorum 5, 7, 28. dialogorum libertas 10, 5, 15.
 Diana 3, 7, 8.
 διανοίας sententia 9, 1, 17.
 διασκευαί figurae 9, 2, 107.
 διατύπωσις 9, 2, 41.
 δικαιολογία figura 9, 3, 99.
 dicax 6, 3, 14. 22. 41.
 dicacitas quid? 6, 3, 21 et 42. scenica, scurrilis 6, 3, 29.
 dicere 8, pro. 24. 10, 1, 68. 12, 7, 6. accurate 4, 1, 58. acriter 9, 4, 126. 12, 10, 71. acute 6, 3, 7. amare 12, 10, 71. animo suo 4, 2, 93. apte 11, 1, prin. apud aliquem pro aliquo 4, 1, 19. -tribunalia 11, 3, 134. arroganter 4, 2, 86. asperere 5, 12, 40. 11, 3, 23. bene 12, 2, 27. 12, 10, 51. blande 12, 10, 71. breviter 12, 10, 71. caesum 9, 4, 126. callide 4, 1, 58. celerius 1, 8, imit. comiter 12, 10, 71. commode 6, 3, 105. concitate 11, 3, 23. 12, 10, 71. concitatus 1, 8, imit. 9, 4, 130. contra 7, 2, 11. -aliquem 5, 7, 32. 9, 2, 95. -aliquid 2, 17, 40. 7, 1, 16. 12, 1, 35. copiose 1, 4, 5. 10, 7, 12. 12, 2, 28. 12, 10, 71. crudeliter 1, 5, 9. de aliqua re 3, 5, 3. 9, 2, 1. de causâ 11, 3, 156. diligentius 10, 7, 29. disposite 10, 7, 12. dulciter 4, 2, 62. 12, 10, 71. ex aduerso 5, 13, 31. 6, 4, 13. -diverso 5, 13, 44. ex tempore 6, 3, 111. 10, 7, 1. extra causam 4, 1, 34. 4, 2, 40. facete 6, 3, 4. facile ex tempore 6, 3, 111. flexu 1, 8, 1. fortius 2, 12, prin. et 9. graviter 4, 2, 62. 12, 2, 28. 12, 10, 71. gravius 9, 4, 130. in aliquem graviter 4, 1, 11. 5, 7, 19. 6, 3, 4. &c. &c. -falsè 6, 3, 13. -omni materia 2, 21, 7. -se 6, 3, 82. -sole 11, 3, 27. -vitam alicujus 5, 7, 26. ingenue 12, 3, 3. insolenter 1, 5, 9. instanter 9, 4, 126. invidiose 4, 2, 62 et 120.

leniter 12, 10, 71. lenius 1, 8, 1. 9, 4, 130. lentius 1, 8, 1. magnifice 4, 2, 62. melius quam potes 10, 3, 14. membratim 9, 4, 126. minaciter 1, 8, 1. miserabiliter 4, 2, 62 et 120. ornate 10, 7, 12. per ἰτυμολογίαν 5, 10, 59. plenius aliqua 10, 1, 92. pluraliter de uno 9, 3, 20. potenter 12, 10, 72. pro aliqua re 12, 1, 35. -causâ 3, 6, 12. -facultate 10, 3, 15. -testimonio 9, 2, 88. proprie 1, 4, 5. pugnaciter 9, 4, 126. pugnacius 9, 4, 130. quam optime 10, 3, 15. remissè 12, 10, 71. robuste 5, 12, 18. falsè 6, 3, 89. -in aliquem 6, 3, 13. secundum naturam 12, 10, 42. fervere 12, 10, 71. singulariter de pluribus 9, 3, 20. stricte 5, 12, 18. stulte 9, 2, 84. sublata manu 11, 3, 119. sublimius 9, 4, 130. subtiliter 12, 10, 71. super aliquid 7, 8, 1. vehementer 12, 10, 71. vere aliquid 12, 2, 17. vitiose 1, 1, 11. urbane 6, 1, 49. 6, 3, 105. 12, 10, 71. ut advocati, ut litigatores 11, 1, 38. utiliter 12, 10, 72. argumenta 5, 14, 33. controversias 9, 2, 77. declamationes 10, 5, 14. laudem alicui rei 1, 10, 17. materias 2, 4, 41. mendacium 12, 1, 38. sententiam 6, 2, 7. 12, 2, 24. testimonium in aliquem 7, 1, 55. verum alicui 12, 7, 6. dici frigidius 6, 3, 4. ore aliquorum ipsorum 6, 1, 26. utroque modo 3, 3, prin. dice 1, 6, 21. dicem pro dicam 1, 7, 23. dicit quique ut vivit 11, 1, 30. dicendi auctoritas 12, 10, 46. copia pro. 12. -parata 10, 6, 6. cupiditas bene dicendi nimia 10, 3, 12. facultas 10, 5, 4. -vera 12, 10, 65. -ex tempore dicendi 10, 3, 2. 10, 7, 1. — dat inanem loquacitatem 10, 3, 2. vid. genus. labor bene dicendi pro. 14. leges 12, 11, 15. ratio pro. 23. via 10, 7, 5. dicentes 12, 9, 5. dicentium ars 1, 11, 3. conf. ex tempore. dictus: quo dicto sciendum &c. 6, 2, 3. dicto audiens 7, 1, 14. dictum temere 12, 6, 5. urbane 6, 3, 106. dicta bene 6, 3, 105. 106. urbane 6, 3, 42. conf. dixere, dixti.

dicto 1, 4, extr.

dictum; active sumtum 6, 2, 3. n.

- breve 6, 3, 104. furiosum 11, 1, 36. honorificum 6, 3, 6. humile 6, 3, 6. liberum 11, 1, 36. ridiculum 6, 3, 6. superbum 11, 1, 36. urbanum 5, 7, 26. 6, 3, 54. dicta 6, 3, 2. *seqq. et* 36. *v. n. quid?* 6, 3, 16. urbana, feria, jocosa, media 6, 3, 106. dictorum urbane libri 6, 3, 42. species 6, 3, 70.
- dictu, participiale verbum 1, 4, *extr.* difficile 7, 1, 5. mirum 11, 2, 43. modica res 1, 1, 37. pudendum 6, 4, 7. pudenda 1, 2, 8.
- dictio interrupta silentio 9, 2, 71. dictione persuadent sententiæ 12, 10, 48. dictiones 1, 5, 2. dicipulorum 2, 2, 6. extemporales 2, 4, 27.
- dictare sententiam 2, 15, 6. sportulam 11, 3, 131. dictat metus fugam lucis ac tædium 1, 3, 16. natura 8, *pro.* 26. ratio 3, 4, 11. distandi deliciae 10, 3, 18. labor 1, 1, 28. *de more distandi vid.* 10, 3, 18. *n.*
- dichoreus, *pes* 9, 4, 95.
- Dido 9, 2, 64.
- diducere aliquid ab aliquo 1, 5, 40. 5, 10, 62. - in digitos 4, 5, 24. - in partes 7, 10, 1. *add. ibid.* 5 *et* 6. animum in multiplex officium 10, 7, 9. argumenta 5, 13, 12. - in digitos 11, 1, 53. corpus orationis in parva momenta 3, 11, 23. flumina in rivos. 5, 13, 13. labra 11, 3, 81. nares 11, 3, 80. vocabulum ab appellatione 1, 4, 20. - diduci in species 2, 14, *extr.* 5, 10, 61 *et* 94. longo itinere 11, 2, 6. diductum stare 11, 3, 160. diducti pedes 11, 3, 159. diducta in multos recessus 11, 2, 18. argumenta 4, 2, 82. tunica 2, 15, 9.
- dies ac nox 9, 4, 24. calidus, humidus, ventosus 11, 3, 27. festæ licentiæ 6, 3, 16. postera 11, 2, 43. die' hanc 9, 4, 39. quoque die 10, 3, 8. diebus ac noctibus agere aliquid 6, *pro.* 2.
- διζόδος, figura* 9, 3, 87.
- differre *i. protrahere, prorogare &c.* 9, 2, 63. aliquid 10, 1, 125. aliquid 8, 6, 63. - in ultimum 7, 1, 12. *conf.* 9, 3, 58. crimen 7, 1, 11. curationem 4, 2, 84. finem sermonis in hyperbaton 8, 2, 14. hyperbolen in tropos 8, 4, 29. iudicium alicujus rei 2, 4, 28. narrationem 4, 2, 25. opinionem suam 4, 2, 79. studia 6, *pro.* 14. tirocinium in senectutem 12, 6, 2. differre *pro distare, diffidere:* genere, specie 2, 17, 42. 12, 10, 1. invicem 12, 10, 1. differt quid cui 12, 10, 1. differens 5, 10, 55. *seqq.* differentes specie 12, 10, 22. verbis atque numeris non multum differentes 10, 2, 16. differentia 6, 3, 66. 7, 3, 25. quæ sunt differentia 12, 2, 13. dilata in longum conclusio 8, 2, 22. dilatæ rerum imagines non revertuntur 10, 7, 14.
- differentia 10, 1, 44. infinita 11, 3, 18. locorum, personarum, temporum 12, 10, 70. opinionum 2, 15, 1. partium 11, 3, 152. tripartita 11, 3, 17. verborum *pro.* 16. differentiarum Græci sermonis 11, 2, 50. differentiam habere 11, 3, 18. fervare 1, 7, 5.
- difficilis *auctor* 10, 1, 87. causa 11, 1, 63. ratio 9, 2, 8. difficile verbum 9, 4, 145. dictu 7, 1, 5. probatione 12, 1, 44. difficiles operum mole civitates 12, 9, 2. difficilior cogitatio 10, 7, 17. observatio 1, 5, 22 *et* 29. ratio 11, 1, 74. difficiliores pedes 9, 4, 20. difficillima subtilitas 10, 5, 2. quæque syllabarum 1, 1, 30. difficillimum est dicere 6, 3, 35.
- difficultas rei 10, 2, 26. pulcherrimo cuique operi difficultatem præposuit rerum natura 10, 3, 4. difficultatis patrocinia 1, 12, 16.
- difficiliter accipere 1, 3, 3.
- diffidere memoriæ iudicium 6, 1, 2. partibus 6, 3, 111. diffidentes iis quæ jam sciunt 1, 1, 33.
- diffidentia 5, 7, 1. 8, *pro.* 27. 9, 2, 72. memoriæ 11, 3, 142.
- diffundere affectus 7, 10, 12.
- digamma Æolicum 1, 4, 7. 1, 7, 27.
- digerere aliquid 11, 2, 20. - in ordinem 7, *pro.* 1. argumenta in digitos 11, 3, 114. causam in partes suas 11, 1, 6. commentarios in libros 10, 7, 30. inordinata 10, 4, 1. quæstiones 11, 2, 37. digeritur cibus 10, 1, 19. digestus cibus 11, 2, 35.
- digestio 9, 1, 31. *n.* ciborum facilis 11, 3, 19.

- digitus, cui ab indicando nomen 11, 3, 95. medius *ibid.* 92. duo medii *ibid.* 93. minimus *ibid.* 95. pollicis proximus *ibid.* 101. quartus *ibid.* 99. digiti se explicantes *ibid.* 84. extremi *ibid.* 99. erigi in digitos 2, 3, 8.
- dignoscere æra tinnitu, sonis homines 11, 3, 31. dignosci auribus, oculis *ibid.* 18.
- dignu' loco 9, 4, 38. digna natura, quæ *Ec.* 10, 1, *extr.* dignum est 11, 3, 148. os dignum præceptis 12, 11, 4. promisso tanti operis 1, 5, 6. digni lectione auctores 10, 2, *prin.* dignius odio sceles 7, 2, 36.
- dignitas 12, 11, 28. quæ est in latitudine pectoris 11, 3, 141, *de amictu.* pro meritis causæ 12, 7, 6. v. n. debita 10, 1, 62. verborum 11, 3, 46. dignitatem conservare 11, 3, 153. infra dignitatem rerum atque ordinis 8, 2, 2. secundum cuiusque rei dignitatem 7, 4, 5. salva dignitate ac verecundia 6, 3, 34. dignitates 11, 1, 67.
- digredi 3, 11, 26. 4, 3, 17. a re 9, 2, 4. *conf.* 10, 5, 17. ex aliqua re 10, 6, 5. digressus in laudes Castoris et Pollucis exierat 11, 2, 11.
- digressio 9, 2, 55. *figura* 9, 3, 90. a re 9, 2, 56. per digressionem 4, 2, 19. digressiones 10, 1, 33.
- digressus 4, 3, 14. 10, 1, 49.
- Diove pro Diuvi 1, 4, 17.
- dijudicare aliquid ex prima statim fronte 12, 7, 8. dijudicari forte 7, 1, 37.
- dijuncta 2, 15, 2.
- δικαιολογικὸς status 3, 6, 32.
- dilabi ad aliquid 1, 6, 32.
- dilatate aliquid 8, 4, 14. se 2, 3, 8.
- dilatate: *vid.* differre.
- diligens in compositione 10, 1, 79. in cloquendo 10, 1, 63. parum in philosophia 10, 1, 129. stilus 10, 3, 5. magis diligentes ad cetera sunt 1, 1, 7. diligentior fit *aliquis* 1, 1, 1. diligentiores 2, 15, 10. diligentissimus artis alicujus 1, 7, 34. compositionis 9, 4, 77.
- diligenter cognoscere 12, 8, 1. diligentius cognoscere aliquid 10, 5, 8. exsequi 10, 3, 6. diligentissime ostendere 11, 1, 62.
- diligentia auctoris alicujus 10, 2, 25. artificis in statuis efficiendis 12, 10, 7. inanis 5, 11, 30. partiendi 4, 5, 24. rerum 8, *pro.* 18. scribendi 10, 1, 3. 10, 3, 27. sollicita 6, *pro.* 1. sollicitior rei familiaris 12, 1, 6. tenuis 8, 3, 87. diligentiae perveritas 1, 6, 17.
- dilucidus sermo 5, 14, 33. dilucida descriptio 9, 2, 44. narratio 4, 2, 36. oratio 1, 5, 1. pronuntiatio 11, 3, 33. *vid.* vox. dilucida quæ? 8, 2, 23.
- dilucide dicere 8, 3, 1.
- diluere aliquid 7, 1, 9 *et* 11. 9, 2, 80. crimen 4, 2, 27. 9, 2, 53. crimina 7, 10, 12. objecta 4, 2, 26. 9, 2, 93. vires alicujus rei 11, 1, 52.
- dimetri aliquid 8, *pro.* 27. mundum 12, 11, 10. pedes 9, 4, 112. verba ad pedes 9, 4, 27.
- dimensio 9, 4, 45 *et* 52. pedum *ibid.* 85. vocum *ibid.* 45.
- dimicatio asperrima 6, 4, 4. ingens 5, 7, 3. vera 8, 3, 13.
- dimidio 1, 10, 42.
- diminutum nomen 1, 5, 46. diminutio 1, 6, 4 *et* 6.
- dimittere 11, 2, 9. n. adulterum 5, 10, 104. aliquem 10, 1, 41. - a se 1, 5, 36. 12, 2, 24. aliquid securitate 11, 2, 9. auctionem 11, 2, 24. causam in aliquam rem 3, 11, 16. litem 12, 7, 6. testem 5, 7, 21 *et* 26. vocem tantum altera parte 11, 3, 81. dimitti a magistris 12, *pro.* 3. dimissa memoria 11, 2, 44.
- dinumerare 6, 1, 3.
- dinumeratio non est *figura* 9, 3, 91.
- Diogenes Babylonius 1, 1, 9.
- Diomedes 11, 1, 37. 12, 11, 27.
- Dion 1, 10, 48.
- Dionysius 1, 10, 48. 5, 11, 8. Corinthi 8, 6, 52.
- Diphthongorum compendia nulla fuerunt temporibus Quintiliani 1, 5, 18. n.
- dirigere actionem adversus aliquem 5, 7, 6. aliquid divisione 2, 6, 1. cursum eorum 9, 4, 113. frontem 2, 13, 3. gestum in posteriora 11, 3, 105. intentionem tota mente in opus 10, 3, 28. iudicium ad aliquid 6, 5, 2. mentem ad exemplum virtutum 10, 2, 1. se ad aliquid 12, 3, 8. - ad aliqua effingenda 10, 1, 127. tela arcu 9, 4, 8. directus sensus

- ad personam alterius 4, 1, 64.
directa acies 2, 13, 4. frons 5, 13, 11. directum ad aliquem principium 4, 1, 68. directi in vitia loci communes 2, 1, 11.
directio rationis ad veritatem 3, 6, 29.
dirimere pacem 2, 16, 7.
diripere talos 6, 1, 47.
direptio sacrorum profanorumque 8, 3, 69.
dirus Hannibal 8, 2, 9. *v. n.*
Dis, *unde?* 1, 6, 34.
discedere ab aliqua re procul 8, 6, 23. 12, 2, 14. a persuasione 12, 2, 26. a subfelliis 6, 3, 40. a vero 8, 6, 28. in duo genera 3, 6, 86. in partes 12, 10, 58. discedit æmulatio 11, 1, 16. memoria 11, 2, 44.
discere artem ab aliquo 3, 1, 10. causam 10, 7, 20. 12, 3, 2. 12, 8, *sepius*. 12, 9, *extr.* - ex litigatoribus 12, 8, 6. causas *pro*. 22. inter ipsa subfella 12, 8, 2. *subint. causam*. loca 11, 2, 18 et 23. palæstram 5, 10, 121. sensum communem 1, 2, 20. studia *pro*. 4. viam 10, 7, 6. ne nobis discamus ignoscere 11, 2, 45. discendi negligentia 10, 7, 32. discentes 1, 11, *extr.* 1, 12, 13. *&c.*
discipula 12, 10, 27.
disciplina 5, 7, 28. honesti justique 12, 2, 1. jucundior 2, 4, 5. mufices 1, 10, 15. omnis memoria constat 11, 2, 1. *saltationis* 1, 11, 18. severa 1, 2, 5. disciplinæ Græcæ, nostræ 1, 1, 12. hæ non obstant 1, 7, 35. liberales 12, 7, 8. in diversum tendentes 1, 12, *prin.* disciplinarum studia 1, 10, 2.
disceptatio iudicacionum 3, 11, 19. iudiciorum 2, 4, 24. juris 3, 6, 81. disceptationes arbitratorum 11, 1, 43. domesticæ 7, 4, 9 et 31.
disceptator 11, 1, 44.
discernere aliquid ab aliquo 1, 6, 30. - nulla nota 11, 2, 13. consonantes a vocalibus 1, 4, 6. hominem a diis, a mutis 7, 3, 15. momenta nominibus 9, 3, 25. perplexa 12, 2, 10. similia 9, 3, 65. similitudinem 9, 1, 2. discerni discrimine 10, 2, 10. inter se 11, 3, 74. 12, 10, 58. regionibus litoribusque 5, 10, 21. discretus ordo 7, 1, *prin.*
discobolos 2, 13, 10.
discordat a sermone tenui sublimenitidumque 8, 3, 18. vox ab oratione 11, 3, 45. discordantiamembra adversus ventrem 5, 11, 19.
discretus, *vid.* discernere.
discrimen capitis 11, 1, 49. iudicii 7, 2, 9. personarum 12, 10, 44. recti pravique 12, 3, 7. tenue 1, 5, 5. verum 2, 10, 8. 12, 6, 4. discriminis sui ignorantia 6, 1, 47. sine discrimine 10, 1, 7. discrimina constituta, fortuita 5, 10, 42. dentium 12, 10, 29. vocum 1, 5, 25. servare discrimen 1, 7, 4.
discumbere 11, 2, 13.
discurrere a media in utramque partem 2, 4, 15.
discursare 6, 3, 54. 11, 3, 126.
discursus 4, 2, 3. 8, 3, 69. totius diei 1, 12, 10.
discutere crimen 4, 2, 18. miserationem 6, 1, 46. obscuritatem apud se 8, 2, 23. scenas oratione 6, 1, 49.
disertus 1, 10, 8. *quis?* 8, *pro*. 13. alieno labore 7, 10, 14. inter paucos 10, 3, 13. præceptor 2, 3, 7. fumme 12, 1, 23. disertus in foro 10, 1, 68. aliquid disertus 2, 11, 5. diserta 1, 8, 4. ex accipiti 8, 2, 20.
diserte dici 12, 1, 30. disertissime 6, 2, 26.
disjungi a forensi ratione 3, 4, 10.
disjunctio, *figura* 9, 3, 45.
dispar dicendi via 10, 1, 67.
disparata 5, 11, 31.
dispenfatio 3, 3, 9. *n.*
dispenfator 6, 3, 93.
dispersus sermo 5, 3. dispersa 9, 3, 39.
dispicere aliquid 10, 7, 20. proprietates ingeniorum 2, 8, 6. dispiciendum est 7, 1, 9.
displicet mihi 10, 7, 32. - non mediocriter 11, 1, 57. displicente causa placet *patronus* 12, 9, 6.
disponere 6, 4, 14. *v. n.* arma contra aliquem 4, 1, 20. gestum ad membra 11, 3, 110. insidias 4, 2, 48. materiam, saxa *&c.* 7, *pro*. 1. ordinem rerum 10, 6, 2. *add.* 10, 7, 5. rudentes 10, 7, 23. usum divitiarum 6, 2, 30. disponendi ratio 10, 1, 54. usus 12, 5, 1. disposita multitudo 4, 2, 37. *v. n.* male dispositum 8, 3, 59.

- dispositio dicere 10, 7, 12.
 dispositio 5, 12, 14. 6, 4, 1. 7, *pro.*
 1, 8, 3, 2 *et* 59. 10, 2, 27. *quid?*
 7, 1, *init.* oeconomica 7, 10, 11.
 operis 10, 1, 50. suam dispositio-
 nem habere 7, 10, 5. subjungi-
 tur inventioni *pro.* 22.
 disputare circa aliquid 1, 5, 34. de
 sententia alicujus 11, 1, 77.
 disputatio 6, 3, 22. 10, 1, 36. 12,
 10, 42. æqui 12, 2, 19. per ar-
 gumenta 7, 3, 14. studiosa 11,
 1, 70. disputationes *Ciceronis* quæ
 sunt de Oratore 10, 3, 1. dialecti-
 cæ 5, 14, 27. otiosæ 11, 1, 35.
 secretae 12, 2, 7. disputationem
 multiplicem et scrupulosam habe-
 re 9, 1, 7.
 disputatrix 2, 20, 7. 12, 2, 13.
 dissentire 1, 5, 37. ab aliquo 2, 4,
 19. 9, 4, 110. 10, 1, 94. 10, 5,
 5. 12, 3, 8. - non timidus 3, 8,
 62. a publico more privata qua-
 dam persuasione 1, 2, 2. casibus
 numerisque 1, 6, 12, *de vocabulis.*
 comprehensione 7, 3, 12. gestu
 a computatione 1, 10, 35. verbis
 8, 6, 54. dissentit caput oculique
 ab alia corporis inclinatione 1, 11,
 16. gestus ac vultus ab oratione
 11, 3, 67. responsum ab interro-
 gatione 1, 5, 36. dissentiunt hæc
 11, 1, 9. verba ab animo 12, 1,
 29. dissentiens a ceteris habitus
pro. 15.
 dissensio 3, 1, 7. circa aliquid 3,
 11, 5. inter auctores 9, 1, 10.
 differere contra aliquid 12, 1, 35.
 de aliqua *re pro.* 12. 1, 2, 14. in
 utramque partem 12, 1, 35. 12,
 2, 25. differamus, quid petat
 orator *Ec.* 1, 10, 22. *add.* 2, 20,
 9.
 diffidet oratio ab homine, a re 3, 8,
 51. dissident inæqualitate super-
 cilia 11, 3, 79. diffidens a voce
 gestus 11, 3, 165. dissidentia su-
 percilia 1, 11, 10.
 dissimilis alicui 2, 17, 4. 2, 20, 4.
 atque diversa inter se ratio rerum
 10, 2, 23. curæ sermo 8, 3, 14.
 dissimiles inter se 9, 4, 17. diffi-
 milia 6, 3, 63.
 dissimilitudo 9, 3, 92.
 dissimulare aliquid 6, 2, 36. 9, 4, 21.
 - silentio 5, 13, 9. eloquentiam
 12, 9, 5. iudicium suum 4, 2,
 116. dissimulantur consonantes
 insequente vocali 11, 3, 34. non
 est dissimulandum 1, 2, 2. diffi-
 mulata actio 4, 1, 60. compo-
 sitio 4, 2, 117. distinctione 1, 5,
 27.
 dissimulatio *quid?* 6, 3, 85. *conf.* 9,
 2, 14 *et* 44. *it.* 9, 1, 29. *n.*
 dissimulatur alicujus rei 2, 2, 5. 2,
 17, 6.
 dissipata 9, 3, 39.
 dissolvere 5, 13, 15. *n.* aliquid 5,
 13, 1 *et* 2 *et* 13. 9, 4, 15. - per
 partes 5, 13, 29. argumenta 5,
 13, 15. causam 8, *pro.* 11. contra-
 dicta 4, *pro.* 6. invidiam urba-
 nitate 6; 3, 10. dissolutus 7, 4,
 19. dissoluti domi 12, 3, 12.
 dissoluta coacervatio 9, 3, 53.
 comitas 2, 2, 5. in canticum
 lectio 1, 8, 2. oratio 8, 6, 62.
 profa 11, 2, 39. dissolutum 5,
 14, 12. compositione ipsa ser-
 monis genus 11, 1, 6. dissoluta
opponuntur jucundis 12, 10, 80.
 dissolutio, *figura* 9, 3, 50. copulata,
figura ibid.
 dissona venustas 9, 3, 72.
 dissonantia sunt hæc ab illis 8, 6,
 36.
 dissyllabæ 1, 5, 31.
 distare ab aliquo 12, 9, 9. ab aliqua
 re 8, 6, 23. ætate 12, 10, 4.
 aliqua re 3, 8, 52. 5, 10, 7 *et* 40.
 - ab altera 9, 2, 44. aliquo 7, 3,
 26. causa modoque 11, 1, 93.
 cura 1, 2, 4. inter se 7, 2, 3.
 personis 3, 8, 52. 6, 4, 21. plane
 9, 1, 3. tempore 12, 10, 11. eo
 distat proœmium ab epilogo, quod
Ec. 4, 1, 28. *conf.* 5, 10, 114.
 6, 5, 3. distantia verba 9, 3, 73.
 distantia coloris 7, 10, 10. condi-
 tionis 5, 10, 26.
 distinguere 12, 2, 13. aliqua spatiis
 8, 5, 26. aliqui scientia et actio-
 ne 3, 5, 6. binos digitos 11, 3,
 98. orationem 11, 2, 27. prop-
 rietatem rei 9, 3, 71. singula di-
 ligenter 4, 2, 33. versum 1, 8,
prin. distinguendi virtus 11, 3,
 39. peritus distinguendi vim cu-
 jusque verbi 12, 5, 3. distinctus
 gestus 11, 3, 162. sermo 5, 14,
 33. distincta rebus, personis *Ec.*
 narratio 4, 2, 36. oratio 11, 3,
 35. distinctum 8, 2, 13.
 distinctio, *figura* 9, 3, 65. *conf. ibid.*
 82. *in oratione* 11, 3, 35. *seqq.*
 quaestionum 4, 5, 6. distinctio
 tempus 11, 3, 37. distinctio
 dissimulata 1, 5, 27. distinctio
 uti 11, 3, 181.

- distorquere labra 1, 11, 9. vultum 6, 3, 28.
 distribuere aliquid in omnes terras 9, 3, 84. pueros in classes 1, 2, 23. distributa 9, 3, 93.
 distributio rerum &c. in locos 7, 1, *in*.
 distringere frontem 12, 6, 2. distringi aliqua re 12, 1, 7. negotiis *Ep. ad Tryphon.* 1. distringens causa 12, 1, 5.
 diu *pro die* 1, 4, 29.
 diversus 6, 3, 50. *n.* 11, 1, 64. sensus 9, 3, 36. diversi nutus 11, 3, 182. diversa conditio causarum inter ipsas 10, 2, 23. opinio 1, 5, 39. pars 2, 4, 28. 4, 1, 54. 11, 1, 19. dissimilis atque diversa inter se ratio eorum 10, 2, 23. ratio loquendi 1, 1, 13. sententia priori 2, 3, 10. significatio 9, 3, 69. diversae opinionis *pro.* 2. - inter se 12, 3, 8. diversum 4, 2, 102. 6, 3, 50. alicui rei 2, 5, 22. 9, 2, 15 *et* 46. ab aliqua re 2, 10, 7. proposito 11, 1, 33. genus 10, 1, 126. vitium alteri 10, 3, 17. diversa inter se 6, 2, 12. subfollia 11, 3, 133. diversissimae res 4, 1, 77. dicendi virtutes 11, 1, 92. ex diverso occurrere 12, 9, 16. - ponere exemplum 1, 5, 43. *vid. ex.* in diverso 3, 6, 55. *vid. In.*
 diversitas conjuncta rerum 9, 3, 38. finitionum 7, 3, 12. ingeniorum 11, 2, 44. linguae 11, 3, 87. multiplex causarum, dictorum, factorum, locorum, personarum, temporum 10, 5, 10. repugnat diversitas 10, 2, 19.
 dives, qui statuum pauperis inimici flagellis cecidit 4, 2, 100.
 divitiarum verborum 10, 1, 13.
 dividere 11, 3, 37. 12, 2, 13. cum aliquo 7, 1, 45. *de hereditate.* copiose 4, 5, 25. recte 11, 2, 36. subtiliter 4, 5, 25. appositum a proprio 8, 6, 43. causam 11, 1, 6. copias mari ac terra 7, 10, 13. intentionem animi 1, 1, 34. laborem 2, 1, 13. materias 10, 5, 22. navem 6, 3, 87. officia 6, 1, 9. rationem 11, 1, 15. verba 1, 7, 9. 10, 1, 29. dividi ab aliqua re 8, 3, 11. dupliciter, in inventionem atque elocutionem 3, 3, 7. 3, 6, 23. perquam tenui limite 9, 1, 3. dividendi ratio 1, 10, 49. diversae in duas hastas partes centumviralium 5, 2, 1. professionum vices *pro.* 4.
 divisio 2, 6, 1 *et* 3. 8, 3, 46. *quid?* 7, 1, *prin.* opponitur complexioni 1, 5, 6. pro sententia ponitur 8, 5, 30. *figura* 9, 2, 105. rector 7, 2, 39. verborum 7, 9, 9. *seqq.* 8, 6, 66. 9, 4, 98.
 divisiones 1, 7, 20.
 divortium 7, 4, 11.
 diurna tempora 12, 11, 19.
 divus 6, 3, 79.
 divinus homo 8, 5, 17. orator 4, 3, 13. spiritus 12, 10, 24. divina ironia 4, 1, 70. divinarum rerum cognitio 1, 10, 10. divina testimonia, *quae?* 5, 7, 35.
 divine aliquid exiequi 1, 6, 18. - ferre 11, 1, 62.
 divinitas alicujus rei 11, 2, 7.
 divinitus factum 1, 10, 47.
 divinationis partes 5, 7, 35. divinationes 3, 10, 3. 7, 4, 33.
 dixere pronuntiat praeco 1, 5, 43.
 dixi 9, 3, 22.
 docere 4, 1, 36. aliquem facile 12, 10, 56. animos 12, 10, 50. diligenter 10, 1, 110. expositione 9, 4, 4. judicem 11, 1, 6. posteros 10, 2, *extr.* doceri causas 6, 2, 3. *conf.* 12, 8, 4. *seqq.* hoc non docet litigator 6, 2, 5. docentes 1, 12, 11. musici vocem docentium sequuntur 10, 2, 2. doctus Laelius 8, 6, 37. non factis doctus in aliqua re 12, 3, 3. docta vox 2, 16, 9. doctissimus magister 1, 2, 11. sermo 1, 1, 6.
 docilis auditor 10, 1, 48. natura 1, 3, 1. docilior judex 4, 2, 24. dociliora ingenia 1, 12, 8.
 doctor pexus pinguisque 1, 5, 14.
 doctores palaestrici 12, 2, 12. scenici 11, 3, 71.
 doctrina 7, 10, 14. citra usum 12, 6, 4.
 documento esse 6, 3, 10. 7, 1, 2. 11, 3, 4. - alicui 12, 11, 23.
 dochimus *pes* 9, 4, 79 *et* 97.
δογματικοί 2, 15, 26.
 Dolabella 6, 3, 79 *et* 99. 9, 1, 16.
 dolere propter aliquem 9, 4, 143. valetudine alicujus 11, 1, 58.
 dolor artuum 11, 3, 129. non injustus 11, 1, 68. recens 6, 2, 26. dolorem suum in audientes transfundere 11, 1, 54.
 domine 6, 3, 100.

- dominari affectus per omnem causam, in ingressu ac fine, ostendimus 8, *pro. 7.* in affectibus 2, 5, 8. in iudiciis 6, 2, 4. dominatur una actio in dicendo 11, 3, 7. oratio in aliqua re 6, 4, 4. *add.* 8, 3, 62. vultus maxime 11, 3, 72.
- Domitia 6, 1, 50. Passieni 6, 3, 74.
- Domitius Afer: *vid.* Ind. II.
 ——— L. 4, 2, 17.
- Domitianus Augustus 4, *pro. 2.* - fororis nepotes *qui?* *ibid.* n.
- domus: domi corrumpunt mores 1, 2, 4. habere magistrum 1, 2, 11. *vid.* afferre domo.
- domesticus præceptor 1, 2, 4. domesticum exemplum 9, 3, 73.
- donum providentiæ 10, 1, 109.
- donare aliquem aliqua re 2, 20, 3. 6, 3, 79. - nomine 12, 1, 24. aliquid nomine 8, 5, 12. iurijurando alieno suum 5, 2, 4. et concedere quæstiones 7, 1, 18. donata civitate oratio 8, 1, *fn.* donatum imperium 10, 1, 91.
- Dorica dicta 8, 3, 59.
- dormitare 10, 1, 24. 12, 1, 22.
- Doryphorus 5, 12, 21. *v. n.*
- dua, barbarismus 1, 5, 15. duapondo ab omnibus dictum est *ibid.* *v. n.*
- dualis numerus *an* apud Latinos? 1, 5, 42.
- dubium 7, 2, 52. dubia *subaud.* vocabula 1, 6, 38. verba 9, 2, 69. in dubiis habere aliquid 1, 7, 1.
- dubie: nec dubie 2, 14, 2.
- dubitare 6, 1, 3. de aliqua re, an 9, 3, 93. dubito an 9, 3, 65. posse fieri 9, 3, 34. dubitantibus similes 11, 2, 47.
- dubitatio 9, 2, 19. utilitatis 1, 10, 28. *figura* 9, 3, 88. dubitationis motus 11, 3, 71.
- ducere *pro educere* 5, 10, 21. *n. de earmine* 8, 2, 9. *n. affectus* 9, 1, 20. aliquem aliquo 8, *pro. 3.* - longe nimium 5, 9, 14. - longius 1, 12, 19. - per gradus ad aliquid 5, 7, 20. - in aliquid 4, 1, 37. aliquid ab aliquo 2, 15, 35. - ab aliqua re 6, 3, 52. - ex loco aliquo 6, 3, 46. - in dubium 5, 10, 118. - in probationem 5, 12, 2. - per *ἔγκαινα* 7, 2, 33. - pro se 7, 2, 54. animos 5, 11, 19. - in rem præsentem 6, 1, 31. - naturali voluptate 12, 10, 74. argumentum ex aliquo 6, 1, 4. - ex aliqua re 3, 6, 102. 4, 2, 100. 5, 10, 90. 5, 11, 9. - ex natura 5, 7, 33. argumenta ab aliqua re 5, 10, 94. *seq.* - ex aliqua re 2, 10, 14. - in aliquid 7, 2, 16. auditorem in motus 9, 4, 10. benevolentiam a personis 4, 1, 6. classẽ 1, 2, 24. colaphum alicui 6, 3, 83. colorem 10, 1, 59. comparisonem via aliqua 7, 2, 22. consilia in pejus 2, 16, 2. errorem ad meliora 12, 1, 26. exemplum ex aliqua re 5, 7, 28. exercitum 12, 9, 2. exordium 3, 8, 8. *seq.* 4, 1, 6. fidem ex priore parte in sequentem 4, 5, 17. formas cera 10, 5, 9. humeros ad occipitium 11, 3, 160. id quod incertum est ex eo quod scriptum est 7, 8, 3. *conf. ibid.* 6. initium ex aliqua re 1, 9, 3. iudicem in aliquid 11, 1, 2. laminam 2, 4, 7. primas lineas 2, 6, 2. materiam dicendi quo velis 5, 13, 42. memoriam serie sua 11, 2, 39. moras 4, 2, 58. nefas 12, 2, 26. nomen ab aliqua re 5, 10, 6. - ex aliqua re 9, 1, 1. opus 10, 3, 18. orationem ex aliqua re 6, 2, 17. - latus 7, 3, 15. orbem 11, 3, 118. ordinem 5, 14, 19. - lentum profectionis 4, 2, 58. - per aliquid 10, 1, 85. originem aliunde 1, 6, 38. os 9, 3, 101. pejus 1, 3, 2. piscem mari 5, 10, 21. prolem 8, 3, 26. quæstionem ex persona alicujus 7, 1, 54. rationem in utramque partem 5, 10, 72. ridiula ex quibusdam rebus 6, 3, 101. saxa silvasque 1, 10, 9. sententiam ratione aliqua 5, 10, 79. sententias ex quæstionibus 4, 1, 24. similitudines ex rebus aliquibus 5, 13, 23. sinum oblique velut balteum 11, 3, 140. *de toga.* filium per literarum velut fulcos 1, 1, 27. vasa e luto 2, 17, 3. virtutes falsa et impropria 12, 10, 42. vitem in summum solum 10, 7, 28. vitia vocabula quædam 1, 5, 18. urbanitatem ex historia 6, 3, 98. duci a contrario 4, 1, 14. a natura rei in aliquid 6, 2, 24. a longinqua similitudine 8, 6, 17. amore quodam operis 12, 11, 5.

- auctoritate 4, 1, 12. compendio 2, 13, 16. cupiditate gloriæ 7, 2, 24. - novitatis 9, 1, 18. dignum venia aut laude 1, 5, 11. ex Græco, ex vocibus avium 1, 6, 37, *de vocabulis. add. 2, 14, prin.* experimentis 3, 8, 36. in advocacy 12, 7, 4. in argumentum alicujus rei 5, 10, 26. in controversias 3, 8, 52. in diversum 12, 2, 15. jucunditate aliqua lectionis 3, 1, 3. laude 5, 12, 22. natura ad aliquid 9, 4, 10. - sola mentis in aliquid 10, 2, 5. occasione dicendi 5, 13, 31. officio aliquo 12, 1, 12. - communi humanitatis 12, 11, 5. per casus 1, 5, 58. - omnia 1, 6, 12. præmio ad aliquid 12, 7, 3. ratione aliqua 7, 2, 44. - in persuasionem 4, 1, 63. ferie rerum 10, 7, 6. ipse nitoris 8, 2, 17. voluptate 11, 3, 60. - ad fidem 4, 2, 119. ducit nos consuetudo 4, 2, 28. ratio ad aliquid 12, 1, 34. ducunt nubilum oculi 11, 3, 75. plurimæ eodem viæ ducunt 10, 5, 7. ducitur dicacitas a dicendo 6, 3, 21. *conf. 3, 7, 1.* eloquentia præsentis fructu laudis opinionisque 10, 7, 17. via 3, 7, 15. dicta ducuntur ex locis 6, 3, 36 *et 46.* per quot pedes longitudo ducetur 1, 10, 44. ductum a Græco 1, 6, 13. e Gallia 1, 5, 8. verbum a verbo 1, 6, 28. ductæ flumine orationis aures 9, 4, 61. ducta ex locis 2, 17, 16. ductus literarum 1, 1, 25. 10, 2, 2. *de oratione 9, 4, 30. v. n.* rei credibilis 4, 2, 53. sequi 1, 1, 27. 10, 2, 2. ductare exercitus 8, 3, 44. Duellum pro Bellum 1, 4, 15. Duellii pro Bellii 1, 4, 15. dulcis auctor 10, 1, 73 *et 77.* - magis eloquendo 12, 10, 44. - sententiis 12, 10, 60. comes secretorum, grammaticæ 1, 4, 5. fructus 12, 6, 3. sonus, non improbrans 11, 3, 17. *vid. vox.* dulces egressiones 11, 3, 164. dulce carmen 12, 10, 33. mustum 8, 2, 10. dulcia vitia 10, 1, 129. dulcior melle fermo 12, 10, 64. dulcius genus 9, 4, 143. dulciter canere 1, 10, 24. dictum 9, 4, 14. dulcedo 1, 12, 19. dum pro quoad, adeo 9, 3, 16. dum sit aliquid 1, 12, 17. *i. dummodo v. n.* dum eatenus 1, 11, *prin.* dum tamen intelligatur 1, 1, 11. nihil dum 1, 1, 36. dum 5, 11, 24. dumofus 5, 13, 2. n. duntaxat 1, 4, 20. 2, 10, 2. 3, 8, 10. 11, 3, 156. duodecim signa 11, 2, 22. tabulæ 1, 6, 11. 5, 14, 18. duplex intellectus verborum 1, 5, 2. metus 6, 2, 21. opera 10, 4, 1. virtus memoriæ 1, 3, 1. duplici via effici 1, 6, 4. duplices mercedes 2, 3, 3. duplicia judicia 11, 1, 78. verba 9, 2, 69. dupliciter peccare 1, 5, 23. duplicare materiam 2, 4, 21. duplicari 6, 1, 23. 8, 6, 12. duplum virum 8, 6, 42. durus 8, *pro. 26.* homo 8, 6, 6. dura compositio 9, 4, 142. interpretatio 2, 14, 2. propositio 4, 5, 5. prima fronte quæstio 7, 1, 56. syllaba 12, 10, 30. vox 11, 3, 15 *et 32.* durum est dicere 9, 2, 92. caput 6, 3, 83. iter 12, 11, 11. dura 5, 12, 18. admodum 8, 3, 33. verba 1, 5, 72. *conf. 8, 3, 32. seq.* durior causa 4, 1, 25. memoria 11, 2, 48. facta natura 11, 1, 70. *scriptor* 10, 1, 93. sonus 12, 10, 27. duriores ad pleraque facit robur animos 1, 1, 22. duriora in flatibus 12, 10, 7. durissimæ leges 1, 10, 15. durare 4, *pro. extr.* diutius 1, 7, 15. in sudata veste 11, 3, 23. ultra pœnam abdicacionis 9, 2, 88. durari ad plagas 1, 3, 14. durat ad nos usque 1, 5, 21. hæc differentia apud plurimos 7, 10, 4. fapor 1, 1, 5. durant figuræ pertinacissime 1, 1, 13. feriem verborum ultra quam spiritus durare possit extendere 8, 2, 17. dura anime 9, 2, 91. durantur vitia inemendabili pravitate 1, 1, 37. durati muria pisces 8, 2, 3. durefcere lectione antiquorum 2, 5, 21. durefcit articulus 10, 5, 16. dux, qui competitorum patrem in suffragiis vicerat *etc.* 7, 1, 29. *seqq.* falsus 12, 2, 20. naturam ducem sequi 7, 1, 40. utilis 12, 1, 43. duces sectarum 5, 13, 59. *dux* numerus 1, 5, 42. *dux* 2, 15, 3. 5, 10, 33.

δυνατὸν 3, 8, 25.
 δύσπαρακολύθητον 4, 1, 40.

E.

- E** cum I aliquando junctum 1, 7, 15. pro I positum 1, 4, 17. litera plenior est quam I 9, 4, 34. E et O terminata verba in infinito producuntur 1, 6, 7. E et S literis finita nomina in genitivis nunquam in *ris* syllaba terminantur 1, 6, 14. *conf.* M.
- e** contrario dici 6, 4, 10. fico fe suspendere 6, 3, 88. portu egredi 10, 7, 23.
- eatenus qua 1, 11, *prin.*
- ebur 1, 6, 22. *seqq.* artifex in ebore 12, 10, 9.
- eborea oppida 6, 3, 61.
- eburnæ literarum formæ 1, 1, 26.
- ebrietas 7, 2, 40. ebrietatis vitia 1, 11, 2.
- edere *i. cibum capere*: non ut edam vivo, sed ut vivam edo 9, 3, 85. esse 11, 3, 136.
- edere *i. vulgare &c.* 9, 4, 74. aliquid in exemplum 12, 10, 50. locum 4, 2, 98. opus 10, 1, 54. tempus 4, 2, 98. vagitum 1, 1, 21. viros præstantissimos 12, 2, 25. eduntur secundum naturam homines, corpora 1, 1, 2.
- editio 12, 10, 55. Homeri 5, 11, 40. editionis honor *pro.* 7.
- edificare 11, 2, *per tot.* aliquid 11, 2, 21. - ad verbum 11, 2, 44. - per partes 11, 2, 27. dicta clarorum virorum 1, 1, 36. interpretationem linguæ secretioris 1, 1, 35. libellum artis 2, 13, 15. locos electos 1, 1, 36. orationem profam 11, 2, 39. *scriptorem* 10, 1, 105. tacite 11, 2, 33. versus *ibid.* 39. ediscendi causâ *ibid.* 10. labor *ibid.* 20. ediscens 1, 2, 12, 11, 2, 46.
- educari inter aliquos 1, 1, 7. educatur orator in scholis 9, 2, 81. educans avia 6, *pro.* 8. educandus orator alicui traditur *pro.* 5.
- educator 7, 1, 14.
- educatio corporum mox etiam fortissimorum a lacte cunisque initium ducit 1, 1, 21.
- educere in jus ex domo non liceat 7, 8, 6.
- effeminare res 8, *pro.* 20. effeminatus sexus 5, 12, 19. effeminata compositio 9, 4, 142. lectio plasmate effeminata 1, 8, 2. levitas 8, 3, 7. mufice 1, 10, 31. *conf.* vox.
- efferre aliquid, *pro eloqui* 9, 3, 7, 11, 3, 2. - horride atque incompositè 10, 2, 17. elocutionem 8, 3, 40. lumen orandi 11, 2, 7. pluralia singulariter 1, 5, 16. prædas 8, 3, 69. sensum verbis 9, 4, 13. syllabam varie 1, 7, 18. virtutes ex se ipso 10, 1, 109. elatus non supra modum orator 12, 10, 39. abunde spiritus 10, 1, 104. elati modi 11, 3, 17. elatum 6, 2, 19. elatior gestus 11, 3, 134. vis ingenii 10, 1, 44.
- elate canere grandia 1, 10, 24.
- efficere aliquid 12, 10, 9, *de statuariis.* - felicem 6, *pro.* 5. aliquid 5, 10, 15. 6, 5, 2. 7, 1, 5. 8, 6, 40. - certum, justum 5, 14, 16. - dicendo 12, 10, 44. - fingendo pingendove 5, 12, 21. - in animo alicujus 8, *pro.* 32. - per aliquid 4, 2, 33. 5, 10, 11. 7, 1, 5. artem 3, 2, 3. colon 9, 4, 78. figuram 9, 3, 50. literas parum 1, 11, 4. mœrorem 2, 13, 13. *sc. pingendo.* mundum 7, 2, 2. nomen aliquod deforme ex syllabis 9, 4, 33. oratorem 1, 10, 2. 10, 1, 3. orbem 1, 10, 41. - doctrinæ 1, 10, 1. plus eo quem sequeris 10, 2, 7. plus aut minus 1, 1, 2. quod dicis 4, 2, 79. - honestum sit, in animo suo 11, 1, 35. - intendis 1, 10, 49. 9, 1, 21. - proposueris 5, 14, 24. *conf.* 8, 3, 88. 11, 1, 35. scelus 7, 2, 42. sententiam 4, 1, 77. sonum 12, 10, 30. summam 4, 2, 40. tantum 1, 1, 17. verba 11, 3, 81 *et* 152. verum 4, 3, 6. ne 3, 6, 102. quo 4, 2, 33. ut 12, 10, 57. affectus si nihil efficit 6, 1, 44. cælatura auro, argento, ære, ferro opera efficit 2, 21, 9. quantum in studiis jam effecerit 2, 1, 7. aliquas dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione causarum 11, 1, 48. nihil magnum effici cito natura voluit 10, 3, 4. ad efficiendum potentiora 6, 1, 26. efficiens idem sententia 5, 10, 79. verba plus efficientia 10, 1, 6. effecta contentiõ ex statu 3, 11, 18. diligenter materia 10, 5, 23. in suo genere fatis effectum 8, 3, 88. effecta 5, 13, 34. 6, 3, 66.

- effector dicendi 10, 3, 1.
 effectus 2, 18, 2. inter se contrarii
 1, 10, 6. litera alius familis ef-
 fectu specieque 1, 4, 9.
 effectiva ars 2, 18, 5.
 efficacious ad aliquid 6, 1, 41.
 efficaciter 5, 13, 25.
 effingere affectus arte 11, 3, 62. a-
 liquem 6, 2, 17. copiam, jucun-
 ditatem, vim alterius 10, 1, 108.
 eloquentiam 1, 2, 26. imaginem
 dicendo 6, 1, 28. oratorem 5,
 12, 21. quæ discis 1, 3, 1. quæ
 legisti, mire 10, 2, 13. status
 quosdam 11, 3, 89. verba imi-
 tando 1, 1, 4. vitia 1, 11, 2.
 efficta 2, 13, 9.
 effigies muta 6, 1, 32. deorum at-
 que herorum 12, 10, 5.
 efflagitare convicio, ut *Ep. ad Try-
 phon. prin.* aliquem cum convi-
 cio 4, 5, 10. efflagitantur libri
Ep. ad Tryphon. 3.
 efflanda litera inter discrimina den-
 tium 12, 10, 29.
 efflorescere 12, 10, 11.
 effluit cito memoria 11, 2, 44. ser-
 mo 9, 4, 3. effluunt figuræ ex
 fummis corporibus 10, 2, 15. ef-
 fluunt rudia, fortuita 10, 3, 20.
 effossa altius terra 10, 3, 2.
 effrenata cupiditas 8, 6, 41. effre-
 nator iracundia 9, 2, 3.
 effugere aliquem 12, 8, 8. aliquid
 1, 6, 14. cavillationem 1, 5, 38.
 cruciatus 6, *pro.* 6. moras 4, 2,
 111. nomen aliquod 9, 3, 4. fati-
 etatem 9, 3, 27. suspicionem
 4, 2, 126. tædium 4, 2, 22 *et*
 118. nulla me velim syllaba ef-
 fugiat 11, 2, 45. effugiendæ re-
 petitionis gratia 10, 1, 7.
 effulget aliquid inter dicendum 10,
 6, 5.
 effundere affectus 4, 1, 28. procel-
 lam eloquentiæ 11, 3, 158. spi-
 ritum immoderate 11, 3, 63. -per
 nares 11, 3, 56. effundi 10, 1,
 62. subito 10, 7, 7. *de verbis.* ef-
 fundunt se femina 1, 3, 5. quic-
 quid effuderint 2, 2, 10. *confi.* 10,
 3, 17. effunditur sanguis in rubo-
 rem 11, 3, 78. effusus pro copio-
 so 2, 12, 4. in aliquo laudando
 2, 2, 6. effusa ex tempore 11, 2,
 39. effusor cultus 3, 8, 58.
ἔγκαινα 7, 2, 33.
ἔγκωμισκόν genus 3, 4, 13.
ἔγκυλιος παιδία 1, 10, 1.
 egere calcaribus 10, 1, 74. doctori-
 bus 12, 2, 2. ope alicujus alte-
 rius 12, 11, 21. ratione 12, 1,
 2. res eget interpretatione 1, 6,
 29.
 egestas turpis, apud Virgilium 8, 6,
 41.
 Egeria Numæ 2, 4, 19.
 egerere vocem per nares 11, 3, 16.
 ego vero 2, 3, 7.
 egredi 4, 3, 15. annum quintum
 6, *pro.* 6. e portu 10, 7, 23. ex-
 tra præscriptum 1, 1, 27. odum
 8, 6, 16. 9, 4, 146. scholam 5,
 10, 96.
 egressus 4, 3, 12.
 egressio, egressiones 3, 9, 4. 4, 3, 12
et 15. 11, 3, 64. egressiones fere
 lenes, dulces, remissæ 11, 3, 164.
 egregius in *philosophia* Brutus 10, 1,
 123.
εἰκὼν 5, 11, 24.
εἰκόνα, quæ? 5, 9, 8. 5, 10, 15.
 ejicere verba singultantium modo
 10, 7, 10. ejectus vomitus 11, 3,
 27.
ἐλεῖν Socrates 9, 2, 46.
ἐλεῖναι, quid? 6, 2, 15. *quæ figura?*
 9, 2, 44. *ἔργα.*
ἔργοι, qua de causâ dicantur? 1, 6,
 36.
ἐκείσε 5, 10, 86.
ἐκλειψίς 8, 6, 21.
 elabi 2, 15, 8. 10, 3, *fin.* ex con-
 fessione urbane 2, 11, 2. ex crimi-
 ne 3, 6, 83. joco, risu 6, 3,
 10. elapsi alicui libri 3, 1, 20.
 elaborare alicui docendo 12, 11, 22.
 aliquid 6, 3, 68. circa aliquid 8,
pro. 15. facere 3, 8, 58. in ali-
 quid 2, 8, 8. in aliqua re 5, 10,
 119. in hoc 12, 1, 31. nihil
 ultra verborum proprietatem 12,
 10, 43. elaborata magis pars 9,
 4, 1. elaboratum 2, 13, 10. com-
 positione 8, 3, 12. nihil arcessiti
 et elaborati 12, 10, 40. elaborata
 10, 7, 32. quam nos poterimus
 elaborata *pro.* 8. figuris et nume-
 ris verba 11, 1, 2.
 elatus *Ec. vid. sub* efferre.
 elect. *vid. sub* eligere.
 elegans 7, 3, 18. *αὐτορ* 10, 1, 78.
add. ibid. 87. ingenium 5, 13,
 48. elegantiora 6, 3, 57. elegan-
 tissimum illud Græcum 8, 3,
 37. elegantissima scripta 10, 1, 99.
 elegantia actoris 11, 3, 184. excul-
 ta 6, 3, 20. figurarum 12, 9, 6.
 sermonis mira 10, 1, 114. Socra-
 tiorum 10, 1, 83.

- elegia 10, 1, 58 *et* 93. quæ amat, amovenda 1, 8, 6.
 ἐλεγτικοὶ 2, 15, 26.
 elementa 3, 3, 13. 3, 6, 23. *seqq.* grammaticæ 1, 4, 6. ipsa 1, 1, 24. prima 1, 1, 35. - apud rhetorem *pro.* 21. - literarum 1, 1, 23. elementorum molestiæ 2, 3, 1.
 elevare 6, 3, 72 *et* 75. *seqq.* 9, 3, 28. aliquid 4, 1, 38. 6, 3, 23. 6, 4, 10. 8, 4, 19. - verbis 4, 2, 77. auctoritatem beneficii 12, 7, 8. crimen 7, 2, 40. invidiam 5, 13, 40. testimonia 5, 7, 5. verba elevant 11, 3, 176.
 elevatio 9, 2, 50.
 elicere responsum 5, 7, 20.
 elidere sententias 2, 11, 7. *v. n.* c-lisa vox 11, 3, 51.
 eligere aliquid 7, 9, 9. nutrices 1, 1, 3. præceptorem 1, 2, 5. scholas 1, 2, 16. verba 10, 1, 4. unum e duobus 12, 9, 6. electi loci 1, 1, 36. 2, 7, 2. electa ediscere 1, 11, 14. verba 9, 4, 58.
 electio facilis optimorum 10, 1, 6. verborum 1, 12, 4. vocum singularum 10, 7, 14.
 eliminare aliquid 2, 7, 5.
 eliminat gradus 8, 3, 31.
 ἐλλειψίς 1, 5, 40.
 ellipsis pronominis *Is* 6, 3, 13. *n.*
 elogium 7, 4, 20.
 eloqui 6, 5, 2. *quid?* 8, *pro.* 15. aliquid præstantissime 12, 2, 9. efficaciter 5, 13, 25. parum 3, 6, 4. eloquantur verba 8, 2, 11. eloquendi facultas 10, 1, 69 *et* 81. forma 9, 3, 24. præcepta 10, 1, *prin.* ratio 2, 5, 9. 12, 10, 27. iudicium in eloquendo ac modus 8, *pro.* 17.
 eloquens quis *?* 8, *pro.* 13. *conf.* 12, 1, 21. Asianus, Atticus 12, 10, 1. senator Cato 11, 1, 36. vir 12, 10, 43. eloquentior 12, 6, 6. eloquentissimi proprium 8, *pro.* 13.
 eloquentia oratoris *est* 8, *pro.* 14. simulari non potest 12, 3, *extr.* quedam corporis 11, 3, 1. Galliarum 10, 3, 13. manus *pro.* 4. naturæ 12, 10, 44. locuples 5, 14, 30. naturalis 10, 1, 43. 12, 10, 40. robusta 10, 1, 2. solida *ibid.* speciosa 5, 14, 30. *vid.* brevis favorabilis. propria. eloquentiæ corpus 10, 1, 87. 12, 2, 9.
summa manus pro. 4. *n.* nomen eloquentiæ habetur Cicero 10, 1, 112. Romanæ princeps 8, 6, 30. *quid difficillimum* in eloquentia? 4, 2, 38.
 elocutio 2, 5, 21. 6, 3, 36. 8, 1, *per tot.* argumenti 5, 14, *init.* translucida, verficolor 8, *pro.* 26. elocutionis genere constare 11, 1, 7. vis 10, 1, 60.
 elocutoria 2, 14, 2.
 elocutrix 2, 14, 2.
 elucere clarius in operibus 12, 1, 26. proprio lumine 8, 6, 4. elucet spes 1, 1, 2. utilitas clarissime 9, 1, 19.
 eludere 9, 2, 58 *et* 59. aliquid 5, 13, 23 *et* 27. 6, 3, 23. 12, 10, 25. - leviter 4, 5, 24. factum venuste 4, 13, 48. flexu 9, 2, 78. fluctus 5, 14, 34. probationes adversas 4, 1, 48. ridiculum ridiculo 6, 3, 79. eludi ambiguitate sententiæ 9, 2, 68.
 eluere colores lanarum 1, 1, 5. probationes adversas 4, 1, 48. *n.* vitia 2, 3, 2.
 emanat animus per oculos maxime 11, 3, 75.
 emancipatio intervenit 11, 1, 65.
 emblemata 2, 4, 27.
 emendare 1, 6, 19. 9, 4, 74. ætatem 2, 4, 14. aliquid pluribus verbis 7, 9, 12. negligentiam 1, 3, 15. 6, 5, 7. numeros 10, 3, 17. pigritiam 10, 3, 32. testamentum 7, 6, 11. verba 10, 3, 17. vitium 9, 4, 70. 11, 3, 130. 12, 7, 2. urbem iudicii *pro.* 10. emendari ab aliquo 11, 1, 77. penitentia 4, 1, 45. emendatus satis 11, 1, 81. emendata vocum explanatio 1, 5, 33. lectio 1, 4, 3. oratio 1, 5, 1. 11, 3, 30. pronuntiatio 11, 3, 30. velocitas 1, 1, 33. emendata 1, 6, 30. emendatissimi libri *Ep. ad Tryphon. extr.*
 emendate dicere 8, 3, 1. loqui 1, 5, 1. 1, 7, 32.
 emendatio 9, 2, 17. malorum 5, 10, 73. verbi 1, 5, 34. verecundiæ 12, 5, 4. emendationis severitas 2, 4, 10. *de emendatione scriptorum vid.* 10, 4.
 ementiens superjectio 8, 6, 67.
 emere morte immortalitatem 9, 3, 71.
 emereri favorem 4, 1, 2. iudicium hominum 4, *pro. init.*

- emicant inter fumum scintillæ 8, 5, 29. emicavit 1, 6, 17.
 eminare 8, 5, 26. in aliqua re 8, 3, 64. inter æquales 12, 5, 5. virtutibus 3, 8, 65. eminet in utroque Cicero 11, 1, 93. eminent magis affectus in probatione 11, 1, 56. eminentes fuco color 8, 3, 6. in omnibus orator 12, 10, 12. ingenium 6, pro. 1. eminentia 8, 5, 29. eminentiora 10, 1, 86. 11, 3, 46. eminentissimus 8, 2, 7. Græcorum 9, 4, 79. virtute 10, 1, 46. rhetor 2, 3, prin. eminentissimi auctores 1, 2, 2. 1, 10, 10. 10, 1, 45.
 emittere actionem 7, 2, 24. aliquid 10, 7, 11. -faucibus 11, 3, 56. hastam 9, 4, 8. humorem corruptum 2, 10, 6. jaculum, pilum, fudem 8, 2, 5. librum 6, pro. 3. libros *Ep. ad Tryphon.* 1. verba 10, 1, 10. voces per vinum, somnum, dementiam 5, 7, 36.
 emori 12, 10, 75. emoritur spes ætate 1, 1, 2.
ἐμφασίς, quid? 8, 3, 83. 8, 4, 26. 9, 2, 3.
 emphasis 6, 3, 69. 8, 2, 11. 8, 3, 86. schema 9, 2, 63. v. n.
 emugire omnia 2, 12, 9.
 emuncti Attici 12, 10, 17.
 emunctio frequens 11, 3, 80.
 emutare dicta in perverbum 8, 2, 19. *ἐναντιότης*, figura 9, 2, 106. 9, 3, 90. *ἐνάργεια* 4, 2, 63. 8, 3, 61. quid? 6, 2, 32.
 enarrare poemata 1, 2, 14. supra quam enarrari potest 10, 1, 101.
 enarrabilis motus 6, 3, 6. vix enarrabilis foeditas 12, 10, 76.
 enarratio historiarum 1, 8, 18. poetarum 1, 4, 1. 2, 5, 1.
 enasci in ara 6, 3, 77.
ἐνδοξον 4, 1, 40.
ἐνέργεια, quid? 8, 3, 89.
 enervis compositio 9, 4, 142.
 enim abrupte positum 6, 3, 63 et 77. v. n. sed enim 7, 1, 49.
 enimvero 1, 8, 16. 3, 8, 51. 9, 3, 14. v. n. 9, 4, 118.
 enitere 8, 5, 29.
 enitescit cultus 2, 5, 23. facundia 10, 5, 14. enitescunt oculi hilaritate 11, 3, 75.
 eniti iterum 7, 10, 14. enixa duos filios 6, pro. 4.
 enormis toga 11, 3, 139.
 enormitas 9, 4, 27.
 enotare verbum literis 1, 7, 27.
 ens 8, 3, 33. entia 2, 14, 2.
 ensis et gladius idem significant 10, 1, 11. *Virgilio familiaris vox pro gladio ibid. n.*
ἐνταχυνος 5, 1, 1.
ἐνθύμημα, quid? 5, 10, 1. figura 9, 2, 107. 12, 10, 51.
 enthymema 5, 10, 1. *segg.* 5, 14, 1. *init.* 5, 14, 24. quid? 8, 5, 9. syllogismus oratorius 5, 14, 24. -rhetoricus 1, 10, 37. 9, 4, 57. enthymematis pars 8, 5, 4. enthymemata 11, 1, 52. *κατ' αἰτίας* 9, 2, 106. corrotundare 11, 3, 102.
 enumerare aliquid 6, 1, 2.
 enumeratio 5, 14, 11. quid? 6, 1, 1. *segg.* probationum 5, 1, 36. propositionum 4, 5, *init.*
 enuntiare aliquid 1, 5, 27. -circuito 12, 10, 16. cogitationem 9, 1, 16. *add. ibid.* 19. literas 1, 5, 18. *conf.* 1, 7, 28. -suis quasque fonis 1, 11, 4. obfcena nudis nominibus 8, 3, 38. quædam velut soluta 11, 2, 47. res clare atque ut cerni videantur 8, 3, 62. secundum naturam 2, 5, 11. voluntatem 3, 3, 1.
 enuntiatio 7, 3, 2. rei cujusque simplex 9, 1, 23.
 enuntiatix 2, 15, 21.
 enutrire ingenium -indulgentia 8, pro. 2.
 eo: *vid. ire.*
 eo ab is: hoc eo non omisi, quod *ἔσ.* 1, 7, 10. *add.* 4, 2, 80 et 119. 7, 1, 37. 10, 1, 129. 12, 1, 1, *ἔσ.*
ἐπαγόμυνα 5, 10, 75.
ἐπαγωγή, quid? 5, 10, 73. *ἑπτορικὴ* 5, 11, 2.
ἐπακολούθησις, figura 9, 2, 103.
ἐπανάληψις, quid? 8, 3, 51.
ἐπάνοδος, figura 9, 3, 35. *conf. ibid.* 97.
ἐπέξεργασία, quid? 8, 3, 88.
 Ephorus: *vid. Ind. II.*
ἐπιχείρημα, quid? 5, 10, 1. *segg.* figura 9, 2, 107. *ἐπιχειρήματα* 4, 1, 5, 11, 2.
 epicherema 5, 10, 2. *segg.* 5, 14, 13. *segg.* 9, 2, 107. epicherematis initium aut clausula 8, 5, 4. partes 5, 14, 6.
Ἐπίκλησθ, comædia Menandri 10, 1, 70.
 epicœnum 1, 6, 12. epicœna 1, 4, 24.
 E C

- epicum carmen 10, 1, 62.
ἐπιδικτικὸν genus 2, 10, 12. 3, 4, 13. *seq.* *ἐπιδικτικῶν* panegyrici 3, 4, 14.
ἐπιδήγησις 4, 2, 128.
 Epicurus: *vid.* Ind. II. *de ejus* figuris 10, 2, 15.
 Epicureus 6, 3, 78. 10, 1, 124.
 epigramma 8, 3, 29.
 epilogus 11, 3, 152. epilogi 6, 1, 37. 7, 2, 56. 10, 1, 107. epilogi genus unum 6, 1, 7.
ἐπιλογοὶ μωρικοὶ 6, 1, 55.
 epiphonema *quid?* 8, 5, 11. epiphonemata 11, 1, 52.
 epirhedium 1, 5, 68.
 epistolæ secretæ et familiares 1, 1, 29.
ἐπιτάφιοι 3, 4, 5.
 epithalamium 9, 3, 16.
ἐπιθετον, *quid?* 8, 6, 39.
 epitheton 8, 2, 10. 8, 3, 20. 8, 6, 29. nonnullis figura est 9, 1, 3 et 6.
 epitogium 1, 5, 68.
Ἐπιτρέποντες, *comœdia Menandri* 10, 1, 70.
 epodos 10, 1, 96.
 epota pars potionis 7, 2, 17. *conf. ibid.* 25.
 eques Romanus 6, 3, 63 et 74. equitis Romani esse filium 11, 1, 28.
 equus *definitur* 7, 3, 3 et 24. decentior, velocior 8, 3, 10. equi gignuntur ad cursum 1, 1, 1. equos, equum scribere 12, 10, 30.
 erigere digitum 11, 3, 120. orationem vi superlativum 12, 10, 62. se ad imitationem 2, 3, 10. - contumacius 6, *pro.* 15. erigi in digitos 2, 3, 8. in ungues 11, 3, 120. erecta circa studia mens 1, 3, 10. vox 11, 3, 175. - totis viribus erecta 11, 3, 63. erectum genus eloquentiæ 11, 1, 31. erectum quiddam habet mens nostra 11, 1, 16. supercilium 11, 3, 74. erectior ad agendum 9, 4, 12. vultus 11, 3, 134. erectius aliquid 11, 3, 48.
 eripere aliquem 6, 1, 35. 6, 5, 10. - de servitute 9, 3, 84. crepta mihi filiorum matre 6, *pro.* 4. erepti 1, 5, 69.
 errare 6, 5, 7. 7, *pro.* 3. 12, 2, 20. in alteram partem 10, 1, 26. in rerum ordine 11, 2, 36. in uno verbo 7, 3, 17. verbis, *quid?* 12, 10, 64. errans nocte in ignotis locis 7, *pro.* 3. adversarius 6, 4, 17.
 error alienatæ mentis 6, *pro.* 11. honestus 1, 6, 2.
ἔρρυθμον 9, 4, 77.
 erubescere 11, 1, 22. aliena stultitia 6, 4, 8. erubescis Cæsarem timere 6, 1, 14.
 Erucius Antoniafer 8, 3, 22.
 erudiri sub magistro 2, 17, 33. primis saltem literis 1, 10, 35. plane 1, 1, 8. sermo 8, 6, 24. erudita oratio 8, 3, 17. eruditæ aures 10, 1, 32. eruditior sermo 12, 2, 3. eruditissimus homo 1, 6, 9. quisque 9, 4, 9. vir Romanorum 10, 1, 95. qui stultis videri eruditi volunt, stulti eruditus videntur 10, 7, 21. eruditum est 6, 3, 98. *conf.* 9, 3, 56. eruditissimum longe 9, 2, 97.
 erudite: eruditius quærere 1, 5, 36.
 eruditio altissima 1, 4, 6. mira in aliquo 10, 1, 94. potior in scholis quam domi 2, 3, 10. tacita 6, 3, 17. eruditionis gratia 1, 8, 11. eruditionem multam continere 1, 6, 31. quæ ad eruditionem modo pertinent 1, 8, 8.
 eruere aliquid 10, 2, 6. 12, 8, 13. - latens ex abdito 9, 2, 64. lumen alicui 6, *pro.* 6. sensus 12, 10, 36. vocem 11, 3, 90. eruens coturnicum oculos puer 5, 9, 13. eruenda veritas 12, 9, 3. erutum a se prudenter 4, 2, 60.
 erumpere ex media oratione 4, 3, *extr.* in affectum 8, 3, 4. in sonum 11, 3, 51. per obstantia 12, 9, 5. protinus 11, 3, 157. *sc. in verba.* erumpit fletus 6, 2, 7. percussor subitus 6, 2, 31. risus invitis 6, 3, 9. erumpunt affectus veri naturaliter 11, 3, 61. lacrymæ dolore 11, 3, 75. erupit affectus 9, 2, 64. usus 1, 5, 20. erumpens affectus 9, 3, 54. indignatione spiritus 4, 3, 5. vinum 8, 4, 17. erumpentia vi quadam veritatis verba 9, 2, 76. erupturæ in remp. conspirationes 12, 7, 2.
 eruptio inopinata 6, 4, 14. eruptione pugnare 4, 5, 7. *eruptiones* 6, 4, 14. *n.*
ἰσχηματισμὴν oratio 9, 1, 13.
 esse videtur 9, 4, 73. videatur, in clausula positum 10, 2, 18. add. 10, 7, 29. alicui 9, 2, 49. ab aliqua re longe 2, 15, 4. 8, *pro.* 3.

- circa aliquid 8, *pro.* 21. ex aliquibus *i. constare* 3, 3, 14. 5, 14, 17. extra aliquid 4, 1, 51. 7, 1, 31. -litem 4, 1, 12. in aliquo 6, *pro.* 3. 6, 1, 15. 9, 2, 49. in animo 10, 1, 45. in legatione 7, 1, 51. in lite 2, 21, 16. in manu alicujus 5, 10, 117. in natura verbi 9, 3, 7. in opere aliquo 2, 7, 2. in operibus 12, 1, 26. in opinione aliqua 3, 6, 62. intra aliqua 6, 3, 37. *pro* aliquo 7, 2, 47. *pro* mala caussa 4, 1, 37. sine cicatrice 5, 9, 5. ultra 7, 1, 25. est aliquid in aliqua re 5, 8, 3. 6, 2, 24. 9, 4, 65 et 84. 11, 3, 52 et 137. 12, 10, 42. culpa in his rebus 3, 6, 58. ex caussa 4, 1, 27. ex hoc 4, 1, 4. hæc natura in metalepsi 8, 6, 38. probatio in asseveratione 4, 2, 94. perfectus omnis in audiendo 1, 12, 12. quæstio ex facto, ex scripto 8, *pro.* 10. quod deceat *Ec.* 11, 1, 35. *conf.* 11, 1, 33. si est qui possit *Ec.* 7, 2, 50. esto 10, 5, 6. esse inter agendum 11, 3, 136. *i. edere.*
- essentia 2, 14, 2. 3, 6, 23. 8, 3, 33. et *amplificans* 2, 16, 7 et 18. *v. n. pro* *quamquam* 2, 5, 19. *v. n. pro* *quin etiam* *Ec.* 11, 2, 11. *conf.* 12, 10, 44. *pro* *sed* 9, 2, 15. et, et, *longe distat* 5, 14, 13. *n.* 6, 3, 40. 9, 4, 72. *v. n.* 11, 1, 46. *segg.* et ceteri 1, 8, 11. et cetera 5, 10, 23. 5, 11, 12. 8, 3, 60 et 63. *Ec.* et sic cetera 11, 2, 23. et tu 6, 3, 32.
- ἔτισις*, quid? 9, 3, 12.
ἦδος 6, 2, 8. *segg.*
ἦδικὴ philosophiæ pars 6, 2, 8.
 ethice 2, 21, 3. quid? 12, 2, 15.
 ethologia, quid? 1, 9, 3.
ἦδοποιία, quid? 9, 2, 58. *conf.* 9, 3, 99.
- etiam tenacissima 1, 1, 19. *in augendo: sic,* etiam ultra rudes annos *ibid.* 20. *add. §. segg. et sæpius.* deridere 11, 1, 22. *sicut ultra apud Græcos.* *v. n.* etiam pridem 2, 12, 12. etiam probabit fortasse 2, 3, 11.
- etymologia 1, 6, 1 et 28. *segg. et* 38. 5, 10, 55. 7, 3, 25.
- evadere 8, 3, 79. *n.* orator 8, 3, 79. aliquid 12, 10, 79. in cacumina 1, 2, 26. in infinitum 2, 17, 16. in summum 12, 11, 30. quo velis *pro.* 20.
- evagari 3, 6, 3. 3, 11, 25. hæcenus 2, 4, 32.
- evalescit natura 2, 8, 5. *conf.* 10, 2, 10. evaluat 8, 6, 33. 9, 3, 13.
- evanescere 12, 10, 75. evanescit imago 6, 1, 28. evanuerunt hæc jam inter ipsas ineptias 1, 7, 6.
- Euathlus 3, 1, 10.
- evehi confragosis atque asperis 6, 1, 52.
- eventus joci 6, 3, 79. fallit aliquem 12, 8, *fn.* eventis 5, 10, 94.
- everberare os oculosque 2, 4, 18.
- evertere aliquid 7, 2, 12. 7, 3, 23. *remp.* 8, 2, 9.
- everfor Carthaginis et Numantiæ, *pro* Scipione 8, 6, 30. *add. ibid.* 43.
- everfio templorum 5, 10, 97. everfionis descriptio 8, 3, 67. *segg.*
- evidens probatio 5, 10, 7. evidentiior figura 9, 2, 52. evidentissimum 4, 2, 65.
- evidentia 4, 2, 63. *segg.* 6, 2, 32. 8, 3, 61. 9, 2, 40.
- evinctia vitia 8, 3, 45.
- evitare aliquid 6, 3, 32. tædium narrandi 10, 1, 31. verba 9, 4, 145.
- evocare aliquem 12, 8, 9. *v. n.* - præmiis 1, 1, 20. ictum adversarii 5, 13, 54. iudicem in quæstionem 6, 4, 20. testem 5, 7, 16.
- evolvere auctores penitus 12, 2, 9. caussas 6, 3, 86. *rem* 6, 4, 20. volumina 2, 15, 24.
- ἑὺφρανταίσιμος* 6, 2, 30.
- Euripus 8, 6, 49.
- Europæi 1, 5, 17.
- ἑὺθυμία* 1, 10, 26.
- Euthia 1, 5, 61.
- ex *in compositis* 1, 7, 4. abundantia 4, 5, 15. 5, 6, 2. 8, 3, 88. actu aliquo, *i. post* 6, 2, 35. adverso 5, *pro.* 2. 6, 4, 13. alea redemptus 6, 3, 72. ancipiti 8, 2, 20. arte gestus 11, 3, 102. asse 7, 1, 20. caussa est, *i. juvat* 4, 1, 27. contrario 6, 1, 16. differentia 12, 10, 70. diverso 4, 1, 29 et 42. 5, 10, 64. 6, 3, 81. - ponere exemplum 1, 5, 43. eo, quod 3, 1, 5. facili 9, 2, 53. facto, scripto esse 8, *pro.* 10. industria 6, 3, 6. 8, 3, 48. 10, 1, 20. *Ec.* - facere aliquid 5, 7, 32. 10, 1, 125. - iumere aliquid 10, 5, 9. inopinato 8, 5, 15. infidiis factum 6, 4, 14. integro injicere togam 11, 3, 156. - resumere aliquid 10, 1, 20.

- ironia fictio 6, 3, 91. necessitate 4, 3, 16. 4, 5, 7. nobis adjectio 6, 3, 71. occasione 4, 3, 16. pædagogico 6, 1, 41. parte 1, 10, 31. 6, 1, 48. 6, 3, 90 et 97. privato 7, 1, 24. *seq.* profectio ostentare aliquid 11, 1, 33. quo 1, 1, 18. 2, 1, 9. scripto esse 8, *pro.* 10. se ipso petere argumentum 11, 1, 28. sententia 8, 5, 1. - animi 6, 3, 32. *v. n.* - nostri 8, 5, 1. tempore 9, 4, 114. - dicere 10, 7, 1 et 4. *vid.* dicere. dicendi. - effusa 11, 2, 39. - fundere aliquid 9, 4, 114. - occurrere subitis 10, 7, 30. - orare 11, 1, 1. ultimo prorogari 10, 7, 10. voluntate tua 6, *pro. init.* usu 5, 14, 33.
- exact.** *vid.* exigere.
- exaggerare** aliquid 8, 4, 11. 9, 2, 53. indignitatem 8, 3, 88. injuriam 6, 2, 23.
- examinare** aliquid circa aliquos 11, 1, 57. - diligentius 10, 1, 1. - exactissimo iudicio 10, 2, 14. - regula 12, 3, 6. lineas subtilius 12, 10, 4. pondera singulorum 10, 3, 5. vitia 1, 5, 1.
- exanclare** 1, 6, 40.
- exanguis** *Œc. vid.* exfang.
- exanimat** 8, 3, 31.
- exasperare** aliquid verbis 4, 2, 75. exasperatur vox 11, 3, 20.
- exaudire** vocem ex aliquo loco 10, 3, 25.
- excandescere** verbis 5, 10, 64.
- excedere** 8, 4, 29. *n.* modum cantandi severiorem 11, 3, 58. - humani ingenii 10, 1, 50. - naturalem 8, 6, 76. - quæstionis 1, 7, 29. nomen 8, 4, 29. excedentia modum nomina 8, 3, 48.
- excessus** 3, 9, 4. *i. egressio f. digressio.*
- excellere** sonis 2, 8, 15. excelsior orator 12, 10, 23.
- except.** *vid.* excipere.
- excerpere** 7, 1, 29. aliquid ex orationibus 9, 1, 24. paucos 10, 1, 45. verba ex oratione aliqua 10, 2, 13. excerpta 2, 15, 24.
- excidere, secunda longa** 2, 4, 7. robur virile 1, 10, 31. *v. n.* rubos arvis 9, 4, 5. excisa virilitate 5, 12, 17.
- excidere, secunda brevis:** ex mollissimo rhythmorum genere 9, 4, 78. sine 2, 17, 25. genere 1, 5, 16. excidit 4, 2, 83. 4, 5, 2. aliquid, *ſc. memoria* 11, 2, 29 et 30. et *ſæpe.*
- alicui 6, 3, 23 et 47. 9, 4, 41. - temere 7, 2, 52. aliquis alicui 10, 1, 75. metus alicui 12, 1, 28. mihi 2, 3, 10. 4, 5, 4. pes in breves *ſyllabas* 9, 4, 106. simulatio alicui 12, 1, 12. excidunt arma 3, 11, 26. quæ falsa sunt 4, 2, 91. proxima 11, 2, 6. versus nobis in oratione 9, 4, 52. excidens, excidentes *i. oblitus* 11, 2, 19. 11, 3, 132.
- excipere** actionem 7, 2, 24. aliqua 9, 2, 63. aprum venabulo 4, 2, 17. cantica musicis modis 1, 12, 14. indicia 5, 7, 36. librum *pro.* 7. nova cum favore ac sollicitudine 10, 1, 16. quæ relicta erant 2, 1, 2. verba alicujus risu, osculo 1, 2, 7. vulnus ore 6, 3, 75. qui excipit 10, 3, 20. excipit vocem cogitatio 10, 7, 8. quantum excipere possint animi puerorum 1, 2, 28. excepto 8, 3, 38. quod 9, 4, 79. exceptis quæ 9, 4, 127. *add.* 10, 1, 9, 11, 3, 70.
- exceptio** 7, 1, 58. brevitatis 6, 3, 104. *v. n.* sine exceptione 7, 1, 50. exceptiones 2, 15, 36. *v. n.*
- excio, excitus** nuntio 11, 2, 12.
- excitare** aliquem 6, 1, 37. aliquid sententiis 6, 1, 2. animum voce 11, 2, 33. animos 9, 3, 66. - ad lyram 9, 4, 12. aurem novitate 9, 3, 5. defunctos 4, 1, 28. 12, 10, 61. inferos 9, 2, 31. dormitantes iudices 4, 1, 73. lectores 6, 3, 44. memoriam 11, 2, 28. mentem 1, 2, 18. orationem 9, 2, 29. palatum 6, 3, 19. reum 6, 1, 45. reos 11, 3, 174. sonos 11, 3, 42. testem 5, 7, 32. excitari de aliqua re 3, 6, 19. figura 9, 3, 27. laude 1, 2, 22. tactu 4, 4, 9. excitat oratorem motus 10, 7, 26. qui dicit, spiritu ipso 10, 1, 16. excitant aliquem notæ 11, 2, 29. excitatur auditorum frequentia actio extemporales 10, 7, 16. syllaba ultima acuta 12, 10, 33. dicens qui excitatur 6, 1, 37. excitantur aures contortis 9, 4, 116. excitatus aliquid alio 9, 3, 10. excitatoria lumina 12, 10, 49. excitandi ad audiendum 4, 1, 34.
- exclamare** 1, 11, 8. 11, 3, 13. barbare 1, 6, 45. digna memoria 2, 11, 2. disertissime 6, 2, 26. maxime verba dicuntur 8, 3, 17. **ex-**

- clamantes 6, 4, 9. syllabæ 9, 4, 137.
- exclamatio 9, 2, 27. *quæ figura?* 9, 3, 97. exclamations dulces 11, 3, 179.
- excludere aliquid 1, 1, 26. 1, 6, 20. 3, 6, 100. 5. *pro. init.* 7, 1, 9. curam compositionis 9, 4, 3. verba quædam 6, 3, 48. excludi 2, 17, 11. ab aliqua re 10, 7, 29.
- excogitare aliquid acriter 5, 13, 44. figuras 10, 5, 3.
- excolere animum 5, 11, 24. mores 4, *pro.* 3, 12, 3, 11. - studiis 12, 2, 1. opus 10, 1, 97. orationem 8, 3, 86. studia 4, *pro.* 3. excolendo augetur memoria 11, 2, *prin.* exculta elegantia 6, 3, 20.
- excreare: *vid.* exfer.
- excrefcere in caput 4, 1, 62.
- exculpere *Œc. vid.* exculpere.
- excurrere 2, 2, 12. in locum aliquem 4, 3, 1. in studiorum fecçſus 10, 5, 16. excurrit pes in quinque ſyllabas 9, 4, 79. excurrrens extra ordinem tractatio 4, 3, 14.
- excursus *ſingulariter* 4, 3, 5. *plur.* 4, 3, 12. 10, 5, 12.
- excursio 2, 13, 1. 4, 2, 103. *ſeq.* libera adijcitiis 10, 3, 32. excuſſiones 1, 11, 3.
- excufare aliquem 1, 6, 2. 10, 7, 31. aliquid 11, 1, 14. 11, 3, 144. neceſſitatem officii 11, 1, 67. ſe alicui 4, 1, 75. vitia excuſantur interim 1, 5, 5. excuſatum eſſe 7, 1, 45.
- excufate fieri 2, 1, *extr.*
- excufatio 6, 2, 11. 7, 4, 31. ætatis 6, 3, 76. criminis 7, 4, 3 *et* 14.
- excufor 2, 21, 10.
- excutere 7, 1, 34. 7, 4, 3. aliquem 7, 1, 30. 10, 1, 126. aliquid 6, 4, 3. 7, 2, 44. 7, 3, 28. 12, 8, 13. bibliothecas 10, 1, 104. cauſas 5, 10, 35. comas 11, 3, 71. ſoſculos leviter 12, 10, 73. intentionem mentis mora et iracundia 10, 3, 20. locum communem 5, 7, 6. ſcriptores 1, 4, 4. ſpiritus impulſu ſubito 11, 3, 80. excuti ſolet ſpecies juſti 2, 4, 38. *add.* 5, 10, 35. manibus 6, 2, 32. excuſſæ inventiunculæ 8, 5, 22.
- excicare: *vid.* exfec.
- execratio: *vid.* exfecr.
- exedræ 11, 2, 20.
- exemplar: perſcribere opus ad exemplar 10, 1, 89. vox mentis index et velut exemplar 11, 3, 62.
- exemplum 5, 11, 1. *ſeqq.* quid? 5, 11, 6. dare: *vid.* dare. lectionis 10, 1, 2. virtutum 10, 2, 1. exempli gratia 4, 2, 17. - hæc ſufficient 9, 2, 56. non mediocriſ officium 4, 1, 7. exempla 5, 2, 1. bene dicendi 10, 2, 28. vitiorum 1, 5, 17. ſunt potentiora etiam ipſis quæ traduntur artibus 10, 1, 15. difficiliora debent eſſe, quæ exercent 11, 2, 42. exemplorum copia 12, 4, *imit.*
- exequi *Œc. vid.* exſeq.
- exercere 11, 2, 42. aliquem 12, 11, 6. diſpoſitionem, inventionem 10, 5, 14. eruditionem 1, 4, 6. facultatem dicendi 2, 4, 41. in aliquid 11, 2, 42. ingenium 2, 4, 20. 2, 17, 4. iudicium 10, 1, 131. iudicia alicujus rei 6, 1, 16. locum 4, 2, 29. rhetoricen 2, 1, 3. 2, 15, 27. ſpiritum 11, 3, 54. ſtilum 10, 5, 15. vocem et memoriam 1, 11, 14. exerceri decretoriis 10, 5, 20. per aliquid 2, 10, 9. in utrumque locum 5, 13, 50. exercetur acrius memoria 2, 7, 3.
- exercitari ſtudio 5, 10, 123. exercitatus 5, 10, 82. exercitati actores 11, 3, 116. forenſibus certaminibus 10, 5, 17.
- exercitatio 1, 11, 18. cauſarum 12, 2, 25. cogitandi 10, 7, 25. dicendi 12, 2, 20. malorum 2, 4, 16. multa 10, 6, 3. puerilis 1, 11, 19. rei alicujus facilior 6, 4, 21. ſcribendi multa 9, 4, 114. exercitationis gratia 10, 1, 23. uti exercitatione 11, 2, 26.
- exercitatrix 2, 15, 25.
- ἔξερυσία, quid?* 8, 3, 88.
- exerere: *vid.* exfer.
- exeunt: *vid.* in exire.
- exhaurire annos in aliqua re 12, 11, 20. orationem 11, 3, 147. patrimonium 5, 10, 48. quod reliquum erat 7, 2, 17. vinum 8, 4, 16. exhaustiſimus in hoc laborem 8, *pro.* 6. exhauriri bello 8, 4, 22. vires uſu exhauriuntur 10, 3, 3. exhaustus labor 4, 5, 23.
- exheres 5, 10, 107. 7, 1, 42 *et* 47.
- exheredare aliquem crimine aliquo 5, 13, 32. exheredatus 9, 2, 98. exheredati 7, 4, 11.

- exheredatio 7, 1, 52.
 exhibere civilem virum 12, 2, 7.
 exhibetur plus affectus 11, 3, 116.
 exhortari aliquem in spem aliquam
 10, 7, 19. -ultra 12, 8, 7.
 exhortatio 11, 3, 153. 12, 2, 6.
 studiorum 12, 11, 25. *figura* 9,
 2, 103. exhortationes docentium
 1, 2, 25.
 exhortativus 3, 6, 46.
 exigere 6, 5, 5. *n.* aliquid 1, 5, 17.
 6, 5, 5. -ab aliquo 1, 1, 37.
 -amplius ad usus necessarios 12,
 7, 9. -in aliquo *pro.* cogitationem
 5, 12, 125. confessionem
 4, 2, 73. creditum 5, 10, 105.
 iudicium acre 1, 6, 3. iusjurandum
 5, 6, *init.* manum 6, 4, 8.
v. n. mercedem 12, 11, 29. mer-
 cedulae 12, 11, 14. multa 1, 1,
 10. officium 4, 2, 86. plenam
 operam 1, 1, 20. orationem 12,
 10, 38. poenam 7, 4, 20. sonos
 literarum 1, 4, 7. tota verba 11,
 3, 33. ut 9, 2, 94. 10, 1, 37.
 exigit ita ratio aliqua 12, 9, 20.
 communis utilitas 12, 1, 37.
 quum res exiget 10, 3, 3. exigi
 aure 1, 5, 19. uti pondus exigitur
 9, 4, 83. quod exigitur, præ-
 stare *pro.* 3. regula verbis exigitur
 1, 5, 2. exacti ita sunt commen-
 tarii 10, 7, 31. exactissimum iu-
 dicium 10, 2, 14.
 exactior asper recte loquendi 1, 7,
 34. assiduus studiorum 1, 3, 14.
 exiguus mus 8, 3, 20. vox 11, 3,
 15.
 exiguus 6, 3, 52.
 exilis vox 11, 3, 15. exiles pro
 preffis 10, 2, 16. exilia 8, 3, 56.
 exilitas 1, 11, 4. *n.* ærorum, mu-
 lierum, spadonum 11, 3, 19, *de*
voce. literarum 1, 11, 4. vocis
 1, 11, *prin.*
exilium 3, 6, 25. *n.*
 eximere aliquem opinionibus vulgi
 12, 2, 28. aliquos numero 1, 4,
 3. conjunctiones figuræ alicui 9,
 3, 62. dubitationem 1, 10, 28.
 hyperbaton tropis 9, 1, 6. lite-
 ram 9, 4, 40. partem quæstionis
 12, 1, 9. prænomen a familia 3,
 7, 20. telum 9, 2, 75. vitia 1,
 1, 37. eximi animo 12, 1, 32.
 turbæ 10, 1, 74. forte 4, 2, 74.
 eximius amor literarum *pro.* 6. ex-
 imia dicendi facultas *pro.* 9. ex-
 imium nomen 8, 2, 8.
 exire 4, 3, *extr.* de gremio 1, 2, 1.
 de servitute per industriam 11, 1,
 88. de theatro 6, 3, 71. in al-
 legoriam et ænigmata 8, 6, 14.
 in figuras per casus 1, 6, 25. in
 jocos 1, 5, 71. in laudes alicujus
 11, 2, 11. in literas 1, 5, 60. *seq.*
 in longum 4, 2, 51. per genitivos
 1, 6, 14. per literam 1, 6, 8.
 exit aliquid numeris aptius 12,
 10, 26. exeunt gestus naturaliter
 11, 3, 88.
 exitus 5, 10, 86. 9, 4, 13. *reflo*
 exitu 1, 11, 7. exitu comperire
 aliquid 11, 2, 12. iudicii periculi-
 tari 6, 1, 36.
Exis quæ? 10, 1, *prin.* et 59.
 existere: *vid.* exist.
 existimari tanquam adversus 4, 2,
 25.
 exolescere vetustate 1, 6, 11. exo-
 letus auctor 8, 2, 12.
Exopias 11, 3, 118. *n.*
 exorare aliquem 9, 2, 90. exora-
 bunt epiphonemata aut enthyme-
 mata 11, 1, 52.
 exordium 4, 1, *prin.* 5, 10, 71. *n.*
 8, *pro.* 11. auspiciatissimum 10,
 1, 85. pullum 5, 10, 71. exor-
 dia non uno modo dicuntur 11, 3,
 161.
 exordiri causam 4, 1, 2. ita *pro.* 4.
 exornare aliquid 8, 6, 41. 10, 1,
 114. carmen nominibus Græcorum
 12, 10, 33. corpus 8, *pro.*
 20. dictiones emblematis 2, 4,
 27. gloriam ætatis 10, 1, 103.
 narrationem omni gratia et venere
 4, 2, 116. testes 5, 7, 25.
 exornatio 5, 14, 6.
 expatiari: *vid.* expat.
 expavescere 6, 2, 31. aliquid 9, 4,
 35. 10, 3, 30.
 expecto 1, 7, 4. *conf.* expectare.
 expectorator 8, 3, 31.
 expedit docere &c. 7, 1, 3. quid
 expediat, inspicere 11, 1, 8. in-
 terrogatus &c. respondit, Non ex-
 pedit tibi scire, *Controv.* 7, 2, 49.
 expedita ad ingrediendum, ad de-
 monstrandum via 8, *pro.* 3. ex-
 peditum esse 1, 10, 42. acre quid-
 dam atque expeditum habere 11,
 3, 146. in expedito positum 10,
 7, 24. expeditior interrogatio 5,
 7, 22. expeditissima dicendi ratio
 11, 1, 75.
 expellere cogitationem 10, 7, 17.
 tela 10, 3, 6.
 experiri 8, 6, 64. *n.* aliquid sibi 9,
 4, 15. -facere 8, 6, 64. ani-

- muni 2, 8, 3. - alicujus 5, 7, 20. bellum prospere 6, 5, 7. corpus animumque 2, 8, 3. fortunam præsentem 10, 7, 32. iudicium discipulorum 2, 5, 12. memoriam suam 11, 2, 34. sę 12, 11, 16. teneasne 11, 2, 35. totas vires suas in aliquo 10, 1, 109. experire, ut profis 9, 3, 76. expertus juvenem habuisse sermones *Œc.* 10, 3, 32. plurima 6, *pro.* 10. experti cuncta 4, 2, 38. expertæ vires 2, 6, *extr.*
- experimentum morum 3, 7, 14. rationis 3, 8, 66. sequi facillimum 1, 10, 42. ante experimentum 12, 11, 9. experimento suo accipere aliquid 6, 2, 25. - credere 11, 2, 17. experimentis constare 2, 13, 15. experimenta quotidiana 11, 2, 42. rerum 12, 2, 7. minus valent præcepta quam experimenta 2, 5, 15.
- expetere aliquid ab aliquo 10, 1, 34. poenas scelerum 12, 7, 1.
- expilare aliquem 6, 3, 55.
- expirans: *vid.* *exspir.*
- explanare aliquid verbis 5, 10, 4. explanatum os 11, 3, 30.
- explanatio emendata 1, 5, 34. verborum 11, 3, 33.
- explorare annum ætatis XIX 6, *pro.* 4. auctoritatem deorum *in statuis* 12, 10, 8. omnia pro facultate 10, 7, 7. non expletus numerus 9, 4, 122. parum expleta 9, 4, 116.
- explicare ambiguitatem conjectura 3, 6, 42. *add.* *ibid.* 88. artes 10, 1, 47. digitum 11, 3, 94. exercitationem 10, 7, 25. locos 5, 13, 48. manum 11, 3, 102. pudorem 6, 3, 100. quæstiones 1, 2, 14. rem inventionem atque elocatione *pro.* 12. satis 6, 3, 7. sententiam 2, 15, 14. verba per aliquid 11, 2, 25. vires 12, 9, 2. explicari responsis consultorum 12, 3, 7. verbis pluribus explicatur præceptum 1, 7, 19. explicitus digitus 11, 3, 92. explicita manus 2, 20, 7.
- explicatio alia ratione difficilior 1, 10, 49.
- explorare testes 5, 7, 11.
- expolire 2, 19, 3. orationem 8, 3, 42.
- exponere 7, 10, 11. aliquid 5, 10, 9. - verbis 4, 2, 36. - verbose 3, 11, *extr.* 12, 8, 7. dilucide 4, 2, 32. historias 1, 2, 14. ornatum 8, 3, 11. res 6, 1, 53. exponi 7, 1, 4. expositus 7, 1, 14. 15. filius 9, 2, 89. exposita controversia 10, 7, 21. expositis voluptatem dare 10, 5, 11.
- expositio 3, 9, 7. 7, 2, 26. 8, *pro.* 7. continua, partita 7, 10, 11. gratia expositionis contingit ex sermone puro atque dilucido 11, 1, 53. expositione docere 9, 4, 4. expositiones 4, 2, 50.
- exprimere aliquem totum 10, 2, 26. aliquid 6, 2, 13. 8, 3, 3 *et* 62. - alicui 5, 7, 16. cogitationem 10, 7, 17. confessionem 6, 3, 9. faciem 8, 3, 66. genus Ciceronis pulchre 10, 2, 18. imaginem 5, 11, 24. lacertos 8, 3, 10. syllabam 8, 3, 45. verba 1, 2, 6. 9, 4, 10. - ore libero 11, 3, 54. vim et naturam nominis 6, 2, 12. exprimere debent literæ, quod dicitur sumus 1, 7, 31. expressus omnibus membris infans 2, 4, 6. expressi sumus in narratione 9, 4, 138. expressa literarum proprietates 6, *pro.* 11. inter dentes vox 11, 3, 104. expressa 4, 2, 117. 8, *pro.* 19. *n.* corpora lacertis 8, *pro.* 19. verba 1, 11, 4. expressior sermo 1, 1, 37.
- exprobrare invicem 11, 3, 168. nuptias patri *Œc.* 11, 1, 83. vehementer 4, 2, 124. exprobrans sonus 11, 3, 17.
- exprobratio impotentia 6, 2, 16.
- expugnare aliquid 5, 14, 20. *seq.* 11, 1, 87. civitates 12, 9, 2. quæstionem 7, 1, 45. scriptum 7, 7, 4. veritatem 12, 1, 33. utilitatem 3, 8, 32. expugnata civitas *describitur* 8, 3, 67. *seqq.*
- expugnator pudicitia 8, 4, 2.
- exquirere aliquid 2, 17, 8. 3, 4, 9. 7, 1, 41. nomina 9, 3, 99. exquisita figura 8, 6, 71. exquisitum ad collocationem 9, 3, 2. exquisiti modi 9, 3, 101. exquisitæ ambiguitates 1, 10, 5. exquisitiora 2, 5, 11. verba 11, 1, 33.
- exquisite dictum 8, 2, 21. exquisitius dictum 12, 10, 75.
- exsanguis orator 12, 10, 15. exsanguis corpus 6, *pro.* 12. exsanguia 10, 4, 3.
- exsiccare clare 11, 3, 160.
- exsculpere signum 2, 19, 3. exsculpi 2, 4, 7.
- exsecare: exsecutus 7, 4, 8.

- execratio 9, 2, 3. vitæ 11, 1, 84.
 exsequi aliquid 2, 4, 26. 3, 6, *init.*
 7, *pro. init.* 8, 6, 2. - copiosius
 9, 3, 89. diligentius 10, 3, 6.
 - divine 1, 6, 18. - fortius 4, 5,
 23. eo ordine quo quidque propo-
 sueris 4, 5, *extr.* quæstiones 7,
 1, 18.
 executio loci 5, 13, 27.
 exferere brachium 11, 3, 118. digi-
 tum longius, liberius 11, 3, 93.
 fiducia se ipsa nimium exferere
 non debet 4, 1, 55.
 exsilium: *vid. exil.*
 existere causam mortis 1, 10, 33.
 post aliquos 12, 10, 3. existit
 studium circa scriptores artium 2,
 15, 37. inde errores, affectus ex-
 sistunt 5, 10, 34.
 expatiari 2, 10, 5. in aliqua re 2,
 17, *prin.* in latus 11, 3, 84. ex-
 spatiandi genus 4, 3, 4.
 expecto 1, 7, 4. expectare aliquid
 alicubi 12, 8, 11. - ultra 9, 4,
 30. mortem alterius 9, 3, 68. ut
 7, 10, 14. expectata laus 10, 7,
 16.
 expectatio vulgi 4, 1, 31. expecta-
 tionem alicujus rei facere 9, 2,
 23.
 exspirans 9, 2, 73. extremus exspi-
 rantis hiatus 6, 2, 32.
 existere 8, 5, 29. existat auctor 7, 2,
 52. existant orationes 10, 7, 30.
 extinguere calorem 8, *pro.* 27. in-
 genii vires 6, *pro.* 15.
 extruere opera 7, *pro.* 1. tumultum
 7, 3, 31.
 exsuccus orator 12, 10, 15.
 exsul 7, 1, 8 et 57.
 exsilium: *vid. supra.*
 exsultare *de syllabis* 9, 4, 28 et 91.
 vana spe 6, 4, 17. exsultandi li-
 centia 2, 2, 9. exsultans 10, 2,
 16. *n. orator* 12, 10, 12. pro
 compositis exsultantes 10, 2, 16.
 exsultantia 8, 3, 56. exsultantif-
 simum 9, 4, 108.
 exsultatio indecora 2, 2, 12.
 exurgere 2, 2, 12.
 extemporalis actio 10, 7, 16. color
 10, 6, 5. fortuna 10, 6, 1. gar-
 rulus 2, 4, 15. oratio 4, 1, 54.
 - quo vigore mentis confet? 11,
 2, 3. successus 10, 7, 13. teme-
 ritas 10, 6, 6. extemporales dic-
 tiones 2, 4, 27.
 extendere genua 11, 3, 159. parti-
 tionem ultra tres propositiones 4,
 5, 3. seriem 8, 2, 17. verba
 10, 1, 29. extensiores manus 11,
 3, 116.
 extenuatio 9, 2, 3.
 exteræ nationes 11, 1, 89.
 externa verba 1, 5, 58. 8, 1, 2.
 exterere opus lima 10, 4, 4. extrita
 syllaba 9, 3, 22.
 extinguere: *vid. exst.*
 extollere aliquid 8, 4, 9. - quous-
 que deceat 8, 6, 74. humilia 10,
 4, 1. orationem amplificationi-
 bus 12, 10, 62. rem in invidiam
 8, 4, 19. se supra modum 11, 1,
 16. sermo nihil se supra modum
 extollens 1, 9, 2.
 extorquere aliquid 5, 7, 17 et 27.
 10, 1, 110. iudicium alicui 10,
 1, 17.
 extra 7, 4, 18. aliquid 5, 13, 49.
 7, 2, 4. artem probationes 6, 4,
 4. carmen 1, 5, 18. causam 5,
 13, 10. - esse 5, 7, 27. 12, 9, 6.
 dubitationem esse 7, 1, 48. ordi-
 nem 10, 3, 33. organum vox
 11, 3, 169. petita 5, 11, 44.
 rem petita 8, 5, 14. posita res
 3, 6, 34. posita 3, 6, 25. 6, 3,
 37. præscriptum egredi 1, 1, 27.
 quæstionem quæ sunt 11, 3, 164.
 vulgarem usum posita 9, 3, 5.
 omnia quæ sunt extra 10, 1, 119.
 extrarius 7, 2, 9. 7, 4, 9.
 extrahi ex turba 4, 5, 22. in infini-
 tum 4, 1, 43. extractæ ex late-
 bris figuræ 9, 3, 5.
 extremæ lineæ 10, 2, 7. syllabæ
 11, 3, 33.
 extremitatis spatium 1, 10, 43. in-
 ter has extremitates mediæ sunt
 species 11, 3, 15.
 extrinsecus adductæ probationes 7,
 4, 24. - res 12, 9, 8. adjuvari
 5, 9, 11. assumta auxilia 7, 4, 7.
 aliquid extrinsecus crimen 4, 2,
 18. probari 5, 10, 118.
 extruere: *vid. exfr.*
 extundit alios continuatio 1, 3, 6.
 exuberans opus 10, 5, *prin.*
 excucus: *vid. exfuce.*
 exuere asperitatem 10, 2, 23. colo-
 rem 12, 10, 76.
 exul: *vid. exsul.*
 exultare *Exc. vid. exult.*
 exundare vivo gurgite 10, 1, 109.
ἐὐρῦμον antea legebatur 9, 4, 56 et
 77: sed Gesnerus restituit ἀρῦδμον
 et ἔρῦδμον.
εὐφραντικός 6, 2, 30.
εὐφωρία 1, 5, 4.
εὐχολή 3, 4, 10.

F.

F litera Vau similis 1, 4, 14.

fabellæ: *vid. sub* fabula.

Faber 7, 10, 9.

fabrica 8, 3, 34.

fabricor 9, 3, 6. fabricare verba 10,

7, 2. fabricari ex integro 10, 3, 18.

fabricator mundi 2, 16, 12.

Fabius 6, 3, 67. Cunctator 8, 2,

11. Maximus 6, 3, 52. *ejus* tri-

umphus 6, 3, 61. Fabii-an de-

pendi? 3, 8, 19. *conf. Ind. II.*

Fabia Doiabellæ 6, 3, 73.

Fabricius 7, 2, 38. 12, 1, 43. 12, 2,

30.

fabula 2, 4, 2. fabulæ Æschyli 10,

1, 66. Æsopi 5, 11, 19. nutri-

cularum 1, 9, 2. poeticae 5, 11,

17. quæ ad scenam componun-

tur 11, 3, 73.

fabulosum 11, 2, 16. fabulosa 1, 8,

21.

fabellæ Æsopi 1, 9, 2.

face 1, 6, 21.

facere, *de flexione nominum ac verbo-*

rum, eorumque derivatione, ut, cur

aper apri faciat 1, 6, 13. add. ibid.

14, 15, 27. volo facit volui et vol-

lavi 1, 6, 15. facit cado cecidi,

ad aliquid 5, 13, 57. 9, 1, 21. 10,

1, 33. aditum ad aures 4, 1, 46.

affectum 6, 2, 24. aliquem tan-

quantuscunque fuit 2, 17,

12. *add. 10, 1, 108. - attentum,*

benevolum, docilem 4, 1, 5. 33-

37. - attentum *Œc.* ad aliquid 4,

1, 38. - heredem 7, 7, 9. - in-

vifum 5, 13, 38. - pulverulen-

tum 5, 10, 81. - reum 4, 1, 22.

- apud censores de moribus 4, 2,

30. aliquid 6, 4, 19. - alicui 7,

2, 53. - facile, necessarium 5, 4,

1. - controversum 1, 6, 22. - cre-

ditabili ratione 4, 2, 110. - cum

sono 11, 3, 53. - dubium 1, 10,

30. - adhuc manifestus 2, 15,

29. - manu sua 12, 11, 21. - me-

rito 8, *pro.* 15. - palam 12, 11,

29. - vitiosum 11, 3, 120. am-

bitum 6, 1, 13. amphiboliam 7,

9, 10. *segg.* analogiam facit con-

suetudo 1, 6, 16. auctoritatem a-

licui rei 6, 4, 17. barbarismum

1, 5, 12. causam judici suspec-

tam 5, 13, 51. contumeliam 9,

3, 13. *v. n.* convicium alicui 6,

3, 78. copiam 3, 1, 22. dedi-

tionem ad hostem 3, 8, 23. dif-

ferentiam 12, 10, 17. difficulta-

tem scribendi sibi 10, 3, 11 *et* 16.

discrimen 7, 2, 14. 11, 1, 43. di-

visionem *Œc.* 8, 6, 66. divortium

7, 4, 11. dolorem 5, 10, 83. e-

loquentiam 6, 2, 26. exemplum

5, 2, 2. exordium 11, 3, 38. ex-

spectationem 9, 2, 23. famam

11, 2, 46. 12, 5, 5. favorem 4,

1, 33. fidem 5, 8, *init.* - alicui

rei ex aliqua re 6, 2, 18. figuram

9, 2, 107. figuras in aliquem 9,

2, 82. finem 2, 15, 10. 12, 11,

prim. - alicui rei 9, 3, 99. form-

am sילו 10, 6, 3. fortiter 7, 1,

42. 9, 2, 85. furtum 5, 10, 87.

gestum 11, 3, 71. 83. 114. 131.

gradum 3, 6, 8. homicidium 5,

9, 9. iambum 1, 5, 28. idem

9, 3, 47. immodeste, intempe-

ranter 5, 7, 32. impetum in om-

nia 11, 1, 87. impie 7, 1, 52.

in aliquid optime 10, 5, 11. in-

juriam 8, 5, 4. insidias alicui 6,

3, 49. intellectum incertum 8,

2, 16. invidiam 6, 1, 14. 11, 3,

63. - alicui 9, 2, 85. iram 6, 1,

14. legem 10, 3, 4. litem 3,

11, 24. 7, 1, 14. locum alicui

9, 2, 79. magni 11, 1, 38. ma-

jo rem affectum 6, 2, 24. ma-

jo rem se, minores ceteros 11, 1, 16.

memoriam 11, 2, 4. mendacium

5, 4, 1. mentionem alicujus 11,

3, 31. metum 6, 2, 21. mire

ad aliquid 2, 12, 10. - hic 11, 3,

171. - in aliqua re 11, 3, 173.

moram 10, 3, 10. multum 11,

2, 30. naturam alicujus rei sibi

2, 4, 17. naufragium 5, 10, 48.

necessitatem 10, 7, 22. negligenti-

am 10, 7, 32. negotium alicui

5, 12, 13. nomen 5, 10, 10. o-

diu m 6, 1, 14. optima *pro.* 15.

oratorem 10, 1, 65. paria 2, 8,

13. partes 9, 4, 130. - testamen-

to 7, 1, 38. particulas 4, 5, 25.

φράσιον, phrasin 10, 1, 42 *et* 87.

plurimum in aliqua re 6, 4, 8.

portum 2, 21, 18. quæstionem

7, 1, 8. quæstum 12, 7, 9. ridi-

cula 6, 3, 25. ripas sibi 12, 10,

61. rifum 6, 1, 40 *et* 48. robur

in sילו 10, 3, 10. sacrilegium 5,

10, 87. sententiam 8, 5, 18. ser-

monem 8, 6, 31. silentium 2, 5,

6. fitim 6, 3, 19. solæcismum

1, 5, 35. spatium idem 1, 10,

43. tempus breve sibi 12, 11, 17.

- testationes 12, 3, 5. **veneficium** 7, 2, 15. verba 6, 3, 37. *i. fingere*. - apud aliquem 12, 2, 24. verum 9, 4, 115. **vestigium** 9, 4, 67. **viam sibi** 5, 14, 31. **vim** 7, 10, 14. **vires** 10, 3, 3. 12, 7, *init.* 12, 11, 17. **vitiose** 4, 1, 3. **umbram** 5, 10, 80. 10, 2, 7. **u-fum hunc** 10, 3, 28. **vulnera** 5, 13, 3. **face** 1, 6; 21. **faciem pro faciam** 1, 7, 23. **facturum esse ut dicat** *Ec.* 12, 1, 38. **factumne sit** 7, 1, *extr.* **facto, factu, verba participialia** 1, 4, *extr.* **facti seniores in agendo** 5, 6, 6. **facta bene** 12, 1, 41. **manu** 5, 14, 32. **alia mente** 4, 1, 45.
- facienda, non facienda** 7, 4, 2. fieri *vid. infra.*
- factum citissimum** 6, 4, 14. *v. n.* **facti controversia** 5, 10, 40. **facta** 7, 2, 46. *seq.*
- facitare aliquid** 10, 5, 2. 12, 3, 4. **medicinam** 7, 2, 26.
- faces: vid. fax.**
- facetum, quid?** 6, 3, 20. **faceti pedes** *ibid.*
- facetiæ** 6, 3, 42.
- faciem pro faciam** 1, 7, 23.
- facies** 4, 1, 42. *n.* **alia similitum** 5, 11, 24. **veri discriminis** 12, 6, 4. **recta dicentis** 1, 11, 9. *conf.* 9, 3, 101. 11, 3, 47. **pugilum congregantium** 8, 3, 63. **planipedis senis** 5, 11, 24. **simplicis sermonis** *Ec.* 4, 1, 54. **solœcismi** 1, 5, 52. **oratio habeat rectam velut faciem** 9, 3, 101. 11, 3, 47. **facie ingenii blandiri** 8, 5, 22. **ipsa premittur causâ** 4, 1, 42. **sub hac facie latet adulatio** 9, 2, 28. **plures facies eloquentiæ** 12, 10, 69.
- facilis accessus** 12, 10, 37. **ad intellectum** 2, 3, 1. **ad pejora mens** 1, 2, 4. **quam maxime causâ** 12, 6, 6. **digestio** 11, 3, 19. **geminatio** 9, 3, 67. **in excogitando** 1, 1, 1. **in inventione** 10, 1, 79. **vox** 11, 3, 40. **facilem esse alicui rei** 4, 5, 21. **facile non est** 6, 4, 20. **ingenium** 10, 1, 128. **os** 11, 3, 30. **remedium** 1, 2, 6. **faciles aures** 6, 5, 8. **causâ diluendo crimini** 4, 2, 27. **facilior longe exercitatio** 6, 4, 21. **animus** 4, 2, 112. **imitatio** 1, 2, 26. **judex** 7, 1, 27. **venia deprecationis** *pro.* 2. **facilior iudicium** 10, 4, 1. **facilior est multa facere quam diu** 1, 12, 7. **facillimum est** 6, 3, 71.
- facile præcipuus** 10, 1, 68. **facilior hæerere** 11, 2, 28. **scribere** 10, 7, 29.
- faciliter** 1, 6, 17.
- facilitas** 4, 1, 54. 10, 5, 1. **ætatis** 1, 12, 11. 12, 9, 14. **extemporali** 10, 7, 18. **felicissima** 10, 1, 111. **firma** 10, 1, *prin. et* 59. **innatans** 10, 7, 28. **in oratore** 11, 1, 42. **oris** 10, 7, 26. *de pignore* 12, 10, 6. **prompta** 11, 3, 12. **verborum** 10, 7, 28. **facilitatis vires** 12, 9, 20. **facilitatem maxime parit consuetudo et exercitatio** 10, 7, 8. **alicujus rei sequi** 12, 3, 11.
- facultas** 6, 5, *prin.* **alicujus rei** 6, 3, 2. **cogitatio** 11, 1, *prin.* **contingit silo** 2, 2, 11. **continuandi verba** 4, 1, 61. **- dicendi** 12, 1, 2. 12, 2, 6. **- ex tempore** 11, 2, 49. **- vera** 12, 10, 65. **eloquendi** 10, 1, 69. 12, 1, 29. **- divina** 10, 1, 81. **legendi** 1, 4, *init.* **loquendi** 10, 1, 10. **ex tempore orandi** 11, 1, *prin.* **scribendi** 1, 4, *prin.* 11, 1, *prin.* **detrudere alicui dicendi facultatem** 11, 1, 20. **facultates** 5, 10, 49. 7, 2, 25. **patrimonii** 6, *pro. extr.*
- facundior** 12, 10, 44. **facundissimus quisque** 12, 2, 27. **facundissima libertas** 10, 1, 65.
- facundia fatigata** *Ec.* 10, 5, 14. **Latina** 12, 10, 27. **miræ facundiæ vir** 10, 3, 12.
- fæmin. vid. fem.**
- fallere** 12, *pro.* 2. **aliquem** 9, 1, 24. **- vana spe** 12, 7, 7. **credentem sibi** 10, 1, 20. **hostem pro salute patriæ** 12, 1, 39. **iudicem** 4, 2, 59. **lectorem** 4, 2, 45. **mendacio** 8, 6, 74. **nutu** 9, 1, 20. **falli specie boni** 8, 3, 56. **fallit euentus** 12, 8, *extr.* **indulgentia** 10, 3, 7. **memoria** 11, 3, 121. **observatio aliquem** 1, 5, 5. **transitus** 7, 10, 17. **fallunt verba** 8, 2, 13.
- fallax de se opinio arrogantium** 11, 1, 17. **fallaces spes** 6, 1, 27.
- falsa fabula** 6, 3, 92. **imago laudis** 5, 8, 1. **- rerum** 10, 5, 17. **mors** 6, 3, 84. **persuasio scientiæ** 1, 1, 8. **querela** 1, 1, 1. **falsi duces** 12, 2, 20. **falsæ opiniones** 5, 10, 34. **res** 12, 11, 15. **falsâ et impropria** 12, 10, 42.
- falso** 2, 17, 12. **jaçtari** 1, 2, 2.

- fama 5, 3. ingenii 4, 1, 54. 10, 1, 31. 11, 1, 50 *et* 73. *Ec.*
- familia bene instituta 10, 3, 9. venalis 7, 2, 26.
- familiaris res 12, 1, 6. 12, 7, 9. familiare *disting.* ab usitato 5, 10, 96. alicui 7, 2, 17. familiares epistolæ 1, 1, 29. familiaria magis exempla 9, 4, 44. regionis verba 8, 2, 13.
- familiariter 5, 9, 14. amari 10, 3, 12. amicus 1, 2, 15. familiaris affigere alicui animo 2, 7, 3. fanaticum est 11, 3, 71.
- fari 8, 3, 27.
- fas est 5, 14, 18. *conf.* 10, 2, 9. 10, 4, 3. 10, 7, 31. 11, 1, 77. *Ec.*
- faeces imperare 11, 3, 26. submittere populo a Publicola institutum 3, 7, 18.
- faceatim 1, 4, 20.
- faciæ 11, 3, 144.
- fastidire elementa grammatices tanquam parva 1, 4, 6. lucrum 1, 1, 18. fastidit præstare 2, 3, 4.
- fastidium afferre alicui 11, 1, 15. verborum 8, 3, 23. fastidio non agendi *Ec.* laborare 12, 9, 7.
- fastigium eloquentiæ 12, 1, 20. fastigia operum spectantur, latent fundamenta *pro.* 4.
- fateri curam 8, *pro.* 23. magistrum 5, 14, 32. mores suos 10, 1, 100. sollicitudinem suspiratione 11, 3, 158. vera 5, 4, *init.* fatendi modus 1, 6, 7.
- fatigare aliquem 1, 12, 7. aliquid curis 6, *pro.* 3. discentem per ambages 3, 11, 23. vocem 11, 3, 82. fatigari 10, 1, 24. cogitatione muneris 4, *pro.* 7. in aliqua re 1, 6, 32. intentione 4, 2, 121. lacrimis 6, 1, 28. inani mora 4, 3, 8. fatigatur nulla ætas minus 1, 12, 8. *add. ibid.* 10. animus 1, 12, *prin.* intentio 1, 2, 11. fatigatus interficere 12, 11, 2. stomachus iudicis intentione 4, 2, 121. fatigata facundia 10, 5, 14. fatigatum latus 11, 3, 13. apud fatigatos dicere 4, 1, 48.
- fatigatio 10, 3, 27. afficit sensus minus quam cogitatio 1, 12, 11. *add.* 11, 3, 21. orantis 1, 2, 31. deficere fatigatione 11, 3, 173. renovare animum a fatigatione 6, 3, 1.
- fatue 6, 4, 8.
- fatium : ultimi fati imaginem capere 6, 2, 33. fata acerbissima 6, *pro.*
411. post fata 12, 11, 7.
- favere alicui 6, 3, 47. alienis 1, 5, 70. ingenio suo 9, 2, 78. favetur ei 5, 7, 31.
- favor 8, 3, 34. adversus 4, 1, 51. paratus 12, 6, 3. pro laborantibus 4, 1, 9.
- favorabilis causa 12, 6, 6. eloquentia 12, 10, 74. homo 11, 1, 42. modus 4, 1, 21. persona 7, 1, 43. minus quaestio 4, 3, 9. favorabile 4, 1, 23 *et* 26. aliquid facere 11, 1, 28. favorabilia maxime materialium 10, 5, 21.
- favorabiliter 4, 3, 1.
- fauces convulsæ, integræ, leves, molles, obtusæ, tumentes 11, 3, 20. rasæ *ibid.* 13 *et* 20.
- fax : faces acriores ad studia dicendi subdere 1, 2, 25. *conf.* jaculari.
- febres Atticæ 8, 3, 28.
- secundus *Ec.* *vid.* fœc.
- felix : felices 11, 3, 3. felicior forte nascendi ætas 12, 11, 22. feliciores fingendis nominibus Græci 1, 5, 32. felicissimus sermo 9, 4, 27. felicissima facilitas 10, 1, 111.
- feliciter 8, 6, 33. felicissime audax 10, 1, 96. cedit imitatio 10, 2, 16.
- felicitas de extemporali dicendi facultate 10, 7, 19. interrogantis 5, 7, 17. quædam 6, 3, 56. rara 12, 5, 6. vocis 10, 1, 119.
- femen 6, 3, 91.
- femineæ vocis exilitas 1, 11, 1.
- femininum 1, 6, 5. feminina nomina 1, 5, 54. 1, 6, 5. positio 1, 4, 24.
- femur 1, 6, 22. ferire 11, 3, 123.
- feræ ad sævitiam gignuntur 1, 1, 1.
- fere *pro plerumque Ec.* 1, 1, 8. 1, 2, 15. 4, 1, 55. *Ec.* non fere quicquam est 1, 10, 42.
- ferire 6, 3, 61. animum 12, 10, 48. aurem 8, 5, 13. minus aures consuetas 9, 3, 4. vitalia 5, 12, 22. feriri ictu 6, *pro.* 3. sonat vox, ut feritur 11, 3, 61. feriens 6, 1, 17. 6, 2, 31.
- fero 1, 6, 26. ferre actionem aliquam 9, 2, 80. æquum 4, 5, 16. aliquem, si iudicet &c. 8, 5, 8. -jocantem 6, 3, 30. -recta ad aliquid 5, 10, 123. -nitentem contra 12, 10, 61. aliquid 5, 10, 123. 12, 10, 17. -in consilium 7, 4, 2. 9, 2, 86. animum in consilium 6, 1, 10. annos 2, 4,

9. contemptum, fastidium, odium, fati-
tatem ex aliqua re 5, 14, 30.
convicius 6, 2, 14. cruciatus 6,
pro. 12. dolorem 7, 3, 34. extra
causam 6, 4, 10. felicitatem su-
am fortiter 8, 5, 15. fructum 8,
3, 10. in contrarium 11, 1, 8.
in utero 8, 3, 54. intentionem
11, 3, 41. iudicem transversum
vi sua 10, 1, 110. jus sibi reddi-
tum 11, 2, 50. legem 7, 4, 13.
- in præteritum, in singulos 2, 4,
37. magistrum 1, 12, 5. manum
ad se 11, 3, 96. - in latus 11, 3,
99. mortem 8, 2, 4. ordinem
declinationis verba *dicuntur* 1, 4,
29. præ se animum magnum 11,
1, 37. - caritatem alicujus 6, 2,
14. - fiduciam 5, 13, 51. talem
regem 7, 1, 24. silentium 4, 2,
37. solem, clariorem vim elo-
quentiæ 12, 10, 15. totum 1, 2,
13. valetudinem 6, *pro.* 11. vi-
num 8, 4, 16. vitium 11, 3, 57.
ferri 6, 3, 99. æstu 6, 2, 6. alto
12, 10, 37. campis, semitis 5,
14, 31. circa iudices 6, 1, 47.
cursu ad spatium aliquod 10, 3, 6.
hasta *dicitur* contorta 9, 4, 8. his-
toria debet 9, 4, 18. impetu suo
12, *pro.* 3. oratio debet 9, 4, 112.
fert calor ac spiritus sermonem 10,
7, 13. caput ad dextram 11, 3,
113. mea opinio 4, 3, 14. 12,
10, 3. res 12, *pro.* 4. 12, 1, 45.
si feret flatus 10, 3, 7. si res fe-
ret 5, 2, 3. ut tulit impetus 2,
12, 11. *add.* 11, 3, 10. ut vires
nostræ tulerunt 3, 1, 1. fertur
affectus &c. continuo impetu 10,
7, 14. casus durius 9, 4, 117.
contorta vis 10, 7, 14. feruntur
commentarii *oratorum* 10, 7, 30.
verba quædam ad eunum intel-
lectum 10, 1, 11. ferebantur li-
bri sub nomine meo *pro.* 7. *conf.*
7, 2, 24. 10, 1, 129. ferentia
præ se aliquid 12, 10, 10. mi-
nus sunt ferendi 1, 4, 5. ferundo
7, 3, 34.
fertilior seges 12, 10, 25.
ferociore 2, 2, 3.
ferocientes equi 10, 3, 10.
ferrum pro gladio 8, 6, 20. *differt*
a mucrone 10, 1, 11. affert ter-
roris aliquid 8, 3, 5. medici 4,
5, 5. noxium 7, 6, 8. ferri ful-
gor 10, 1, 30. qui nocte cum fer-
ro deprehensus fuerit, alligetur 7,
6, 8.
ferrea fibula 6, 3, 58.
fervere, *secunda brevi* 1, 6, 7.
festinare ad aliquid 4, 3, 8. 4, 5, 10.
in provinciam 6, 3, 39. festinan-
tium opus 9, 4, 134. festinatam
maturitatem celerius occidere 6,
pro. 10.
festinato facere aliquid 4, 2, 58.
festinatio ambitiosa 1, 4, 22. festi-
natione mora lectioni adjicitur 1,
1, 32.
festa licentia 6, 3, 16.
festivissimum 6, 3, 39.
fibula ferrea 6, 3, 58.
fictus &c. *vid.* in fingere.
fides 5, 10, 8. bona 10, 3, 23. 10,
7, 1. caussarum 1, 8, 10. diffi-
cillima gravissimi cujusque sceleris
4, 3, 6. integra alicui est 5, 7, 2.
memoriæ 11, 2, 8. patrocinii 5,
13, 40. 11, 1, 86. ejus rei est,
quod 11, 3, 8. rerum 5, 8, 3.
terræ 12, 10, 25. *v. n.* vetustatis
12, 4, 2. fideicommissum 3, 6,
69. - tacitum 9, 2, 74. fidem
deum 1, 6, 18. quaerere 10, 1,
32. fide aliena dicere 12, 3, 2.
bona 10, 3, 23. vera 12, 11, 11.
fides, ium 9, 2, 5. *vid.* canere.
fidelis libertus 1, 2, 5. memoria
minime fidelis 11, 2, 42. stilus
10, 7, 7.
fideliter continere 1, 3, 1. firmum
6, 4, 15. jacere fundamenta 1,
4, 5.
fidere ingenio 10, 7, 18.
fiducia 12, 5, 4. 12, 6, 2. causæ
9, 2, 51. 11, 1, 75. confessionis
6, 5, 10. conscientiæ 5, 6, 2.
eloquentiæ 11, 1, 25. facilitatis
10, 7, 20. juris 4, 2, 113. jus-
titiæ 11, 1, 75. memoriæ 12, 8,
8. bonæ mentis 12, 7, 3. ali-
cujus certæ partis 10, 1, 41. præ-
standi aliquid *pro.* 3. testium 4,
2, 88. est mihi fiducia 5, 12, 1.
si fiducia sit 9, 2, 94. solet opi-
nionem arrogantiam laborare 4, 1,
33.
fieri diligentiorum 1, 1, 1. manu
12, 2, 2. per aliquid 5, 7, 4.
commodioris valetudinis 6, 3, 77.
fit alicui aliquid 5, 11, 9. - de-
speratio, dolor 10, 3, 14. ἀνακί-
φαισις 6, 1, 8. argumentum
5, 10, 14. barbarismus 1, 5, 9.
fides dubiis 5, 10, 12. vitium 1,
5, 5. fiunt a plerisque plures par-
tes 2, 4, 38. factus &c. *vid.* in
facere.

- figi cruci[†] 7, 1, 30.
 Figulus, Clusinius 7, 2, 5.
 figuraturit 8, 3, 32.
 figura, figuræ 6, 3, 36. 7, 1, 40. 8, 3, 59. *quid proprie?* 9, 1, 23. *definitur* 9, 1, 4 et 14. *quotuplex?* 9, 1, 10. *seq. differentia a tropis* 9, 1, *prin. tropis a nonnullis figuræ* nomen imponitur 9, 1, 2. *partes habet duas, diavolas et λίσσας* 9, 1, 17. non totidem, quot affectus 9, 1, 23. *segg.* accommodatæ augendis affectibus figuræ 9, 2, 26. aperta 9, 2, 69. colorum 9, 1, 18. dictionis 9, 1, 17. elocutionis 9, 1, 17. Græca, Græcæ 1, 1, 13. 1, 5, 64. mentis 6, 3, 70. 9, 1, 17. orationis 1, 5, 5. 9, 1, 17. 9, 2, 27. tertiæ personæ in verbis 1, 4, 29. sensus 9, 1, 17. sententiæ, sententiarum 9, 1, 16. *segg.* 9, 3, 88. *quæ a Quiniliano intelligantur?* 9, 2, 1. sermonis 9, 1, 17. sine sententiâ 9, 3, 100. verborum 8, 6, 67. 9, 1, 16. *segg.* 9, 3, *per tot. conf.* schemata. eadem figura dicimus cursitare, qua lectitare 9, 1, 12. oratio declinata figura 9, 3, 88. lædere aliquem figura 7, 4, 28. *quænam* verborum figuræ figuris sententiarum declinentur? 9, 3, 88. cuiusmodi figuris utendum temere non esse *in iudicio*, præceptum sit? 9, 2, 95.
 figurare orationem 4, 1, 67. 9, 1, 9. figurata oratio 9, 1, 13. figuratum esse 9, 1, 12. 9, 2, 7 et 27. male 8, 3, 59. figuratæ controversiæ 9, 1, 14. 5, 10, 70. 7, 4, 28. 9, 2, 65. figurata verba 8, 1, 1.
 filius an frater debeat esse intestato heres? 4, 2, 5. interrogatus, ubi esset pater, respondit, ubicunque est, vivit &c. *Controv.* 7, 2, 48. filii, mas et femina 9, 3, 63. *v. n.* qui in mortem patris conjurarant 4, 2, 72. *segg.*
 fimbriaturit 8, 3, 32.
 findere spiritum 11, 3, 21.
 fingere 5, 10, 96. 5, 12, 21. affectus 11, 1, 55. aliquem et imaginari 12, 1, 21. aliquid sibi 1, 5, 10. -secundum verum 6, 2, 30. animos audientium 3, 4, 15. aperte 6, 3, 70. contradistionem sibi ipsi 7, 3, 20. credibiliter 4, 2, 124. Græcis magis concessum est 8, 3, 30. *conf.* 9, 1, 23. ho-
- mines 1, 6, 16. materias 2, 10, 4 et 14. naturam suam 10, 2, 20. nomina 1, 5, 32. 9, 1, 22. nova 1, 5, 71. responsum sibi met ipsi 12, 1, 10. se 9, 2, 5. -in habitum 11, 3, 83. sermonem 9, 2, 32. 10, 1, 82. venustissime 6, 3, 40. finge 3, 6, 100. fingamus, dari &c. 1, 1, 24. -sic 9, 4, 108. ficta controversia 7, 3, 30. imitatio omnis est 10, 2, 11. interrogatio 9, 2, 15. oratio 12, 10, 23. fictum gratia verborum 12, 10, 40. ficti affectus: *vid.* affectus. fictæ res 11, 3, 5. ficta 1, 5, 3. convicia 12, 9, 8. verba 11, 1, 6 et 49.
 fictio, *quid?* 6, 3, 61. ex ironia 6, 3, 91. nominis, *quid?* 8, 6, 31. nominum 6, 3, 53. *palæstricæ* 9, 1, 20. *n.* personæ 9, 3, 89. personarum 11, 1, 39. ab usu communi remota 9, 1, 25. voluntatis 9, 2, 46. fictiones personarum, *quæ?* 9, 2, 29.
 finis *i. definitio* 2, 15, 13. *segg.* et 35, et 37. 4, 4, 3. *v. n.* 5, 10, 54. 7, 3, 25. &c. agendi *pro.* 22. laudis et gloriæ 8, 3, 11. operis *pro.* 25. fines rerum naturæ 12, 2, 23.
 finire *i. definire* 2, 15, 37. 3, 5, 17. *segg.* aliquid 6, 3, 105. -comprehensione 12, 2, 19. equum 7, 3, 3. ita 7, 3, 18. *conf.* 6, 3, 105. ut semel finiam 5, 13, 3. 9, 4, 138. finire in aliqua re 8, 6, 50. sensum 9, 4, 118. 11, 3, 38. sermonem 11, 3, 38. verbum sono aliquo 1, 5, 25. finiri conclusione una 3, 3, 2. litera aliqua 1, 5, 60. 1, 6, 14. sic optime finiri *i. definiri* 2, 1, 7. *add.* 2, 15, 1. 2, 17, 23. 12, 1, *prin.* et 40. utilitate 3, 8, *prin.* finiti numeri 9, 4, 129. finitæ sunt partes duæ 1, 9, *prin.* finita spatia 9, 4, 50.
 finitio *pro definitione* 2, 15, 34. 3, 5, 10. 3, 6, 32. 5, 10, 36 et 54. 7, 3, 7, 10, 1. *segg.* 9, 3, 91. *quid?* 7, 3, 3. ambigua, contraria, communis, falsa, inanis, parum plena, &c. 7, 3, 20. *segg.* firma *ibid.* 18. finitionis quæstio 6, 4, 4. applicare finitionem in rem, comprehendere finitionem brevi complexu verborum, confirmare, destruere, &c. 7, 3, 18. *segg.*

- finitivus status 3, 6, 5 et 30. 12, 2, 19. finitiva causã 7, 3, 36.
- Fintes* 9, 1, 20. *n.*
- firmus testis 5, 7, 11. firma facilitas 10, 1, *prim.* et 59. probatio 11, 3, 2. *conf. vox.* firmum 7, 1, 10. adversus aliquem 2, 17, 23. firmior memoria 11, 2, 4. res verbis 8, 4, 26. firmiter est 3, 6, 10. *add.* 5, 12, 3 et 6. iudicium 1, 8, 5. firmiores profectus 1, 2, 26. firmissima clausula 9, 4, 93. firmissimum 5, 13, 46. 7, 1, 10. ducere 7, 1, 21. firmissimæ amicitia 1, 2, 20.
- firmè continere 11, 2, 2.
- firmitas 12, 2, 12. animi 6, *pro.* 4. cãpitis, lateris, pectorisve 11, 3, 16. corporis 11, 3, 19. - gladiatoria 8, 4, 16. lateris 11, 3, 16 et 40. memoria 12, 5, 1. vocis 10, 7, 26. firmitatem memoriae affert nox interposita 11, 2, 43.
- firmare aliquid argumentatione 4, 2, 102. clausulam alia 9, 4, 71. gradum 9, 4, 129. instrumenta 5, 7, 36. memoriam 2, 4, 15. firmari exercitatione 8, *pro.* 19. firmatur memoria exercitatione 1, 1, 36. vox consuetudine 11, 3, 24. firmantur radices 10, 7, 28. fatis firmati severiore genere 10, 1, 131.
- firmamentum 3, 11, *prim.* et 9. *seqq.* et 19.
- fistula *σώδιον* 1, 10, 27. fistulæ 5, 14, 31.
- flagellare in tergum 11, 3, 118.
- flagitia manifesta 2, 2, 15.
- flagitiosus omni genere voluptatum animus 12, 11, 18.
- flagrans eximio literarum amore *pro.* 6.
- flant venti a cardinibus mundi 12, 10, 67. magna flandi tumor 12, 6, 5.
- flatus si feret 10, 3, 7. adversi, secundi 12, 11, 5.
- flavescere aristas inanibus ante messem 1, 3, 5.
- Flaviae gentis templum* 3, 7, 9. *n.*
- flebilis: *vid. post* flere.
- flectere 8, 3, 36. 9, 4, 133. aliquem 6, 1, 9. aliquid 11, 3, 172. animum iudicis ab aliqua opinione 4, 2, 80. iudicem 6, 1, 23. orationem 12, 1, 45. pollicem 11, 3, 117. sonum pronuntiatione 11, 3, 41. syllabam 1, 5, 23. vocem 4, 1, 39. flexa litera vel
- syllaba 1, 5, 23 et 30. *seq.* 12, 10, 33. *conf. vox.*
- flexus 1, 6, 15. 1, 8, 3. 1, 11, 12. 1, 12, 3. 2, 13, 9. 4, 1, 68. 7, 9, 8. *n.* capillorum 8, 2, 7. membrorum 1, 1, 22. rediens 11, 3, 100. versuum 10, 7, 11. vocis 1, 10, 22. 11, 3, 170 et 182. *conf.* 11, 3, 60. ambiguitas per flexum 7, 9, 8. flexu dicere aliquid 1, 8, *init.* eludere 9, 2, 78. flexus mille 5, 13, 2. in diversos flexus exire 1, 6, 15, *de declinatione et conjugatione.*
- flexibilis vox 11, 3, 15 et 40.
- flere fententiosis 11, 1, 52. flendum est 6, *pro.* 8. *add.* 6, 2, 3.
- flebilis affectus 11, 3, 162. suavitas 11, 3, 170. vox 11, 3, 64.
- fletibus natos, lætitia defunctos prosequi 5, 11, 38.
- flos: flores nimii 12, 10, 13.
- flosculi lascivie 2, 5, 22. flosculos congerere in aliquid 10, 5, 23. ostendere 6, *pro.* 9. flosculis nitere 12, 10, 73.
- floralia 1, 5, 52.
- florere aliqua re circa aliquem *hominem* 12, 10, 6. simul cum aliis 3, 1, 9.
- floridum genus dicendi 12, 10, 59.
- floridus genus 2, 5, 18.
- fluct. *vid. post* fluere.
- fluere *pro fluctuare* 10, 1, 2. *n.* pleno alveo 2, 1, 4. pleniore canali 11, 3, 167. debent delicata 9, 4, 139. debet oratio 9, 4, 112. ex intimis fontibus 12, 2, 6. ex impudicitia 5, 9, 14. ex natura rerum hominumque 6, 2, 13. leniter 9, 4, 19. totis vallibus 5, 14, 31. tenui venula per calculos 12, 10, 25. fuit causã alicunde 7, 3, 33. historia 9, 4, 129. labor rectore carens 10, 1, 2. nomen ex Græco 3, 4, 12. oratio totis viribus 9, 4, 7. sanguis e cæde 5, 9, 14. sermo 9, 4, 20. sinus *togæ* 11, 3, 140. vitium inde 11, 3, 109. vox 11, 3, 63. omnia illaborata 10, 1, 111. fluxerunt nostræ disciplinae ex Græcis 1, 1, 12. fluens contextus 9, 4, 127. fluentes 1, 2, 8. fumus in locis ac descriptionibus 9, 4, 138. amnes altis ripis multoque gurgitis tractu fluentes 12, 2, 11.
- fluitare sine rectore 7, *pro.* 3.
- flumen eloquentiæ 10, 1, 61. *pro-*

- num orationis 9, 4, 61. flumina eloquentiæ 8, 6, 7. fluminum magnorum fontes navigabiles 8, 3, 76.
- fluctus concionum 8, 6, 48.
- fluctuat, fluctuatur 9, 3, 7.
- fluxus aquarum coit 11, 3, 21.
- focalia 11, 3, 144.
- fodere vites 9, 4, 5.
- fœcundior generandis alendisque feminibus 10, 3, 2.
- fœcunditas se efferat in adolescente 2, 4, 8.
- fœdera vetustissima 8, 2, 12.
- fœda vomendi necessitas 9, 4, 30.
- fœdus 11, 3, 57. fœdissimus 6, 3, 32. fœdissima inconsequencia 8, 6, 50. fœdissimum 9, 4, 72. 11, 3, 180. fœdissima ludibria 1, 6, 32.
- fœditas barbarissimi ac folœcissimi 1, 5, 4. vix enarrabilis 12, 10, 76. hominum 8, 6, 15.
- fœdus *pro hædus* 1, 4, 14.
- fœmin. *vid.* fem.
- fœnus hereditarium 7, 1, 19.
- fœnerator 7, 1, 20.
- fœtus recentes 10, 4, 2.
- fons alicujus rei 9, 2, 25. gloriæ 8, 6, 7. philosophorum Socrates 1, 10, 13. fontes 5, 10, 19. amœni 8, 3, 8. eloquentiæ 6, 1, 51. intimi sapientiæ 12, 2, 6. navigabiles 8, 3, 76. puri 12, 10, 19.
- Fontei 6, 3, 51.
- foramina tibiærum 1, 11, 7. 11, 3, 20.
- fordeum *pro* hordeum 1, 4, 14.
- forensis &c. *vid.* *post* forum.
- forma *pro* figura 1, 10, 40. &c. *pro specie* 5, 10, 62. 6, 2, 6. *pro usu* *corporis juvenilis* 5, 11, 26. *v. n.* certa eloquendi 9, 3, 24. - pronuntiandi 5, 13, 5. dicendi 9, 1, 14. materiæ deliberatiuæ &c. 5, 13, 6. negandi 5, 13, 7. nummi publica 1, 6, 3. partis *orationis* 4, 1, 67. quadrati 1, 10, 45. rei 7, 4, 1. sententiæ 9, 1, 10. sermonis diversa 9, 3, 64. syllogismi 5, 14, 26. veritatis 2, 4, 2. suam quidque formam poscit 11, 1, 47. formæ 9, 2, 36. animorum 2, 8, 1. corporum, ingeniorum 12, 10, 10. *add.* *ibid.* 20. geometriæ 1, 10, 35. literarum eburnæ 1, 1, 26. litium 7, *pro.* 4. verborum 10, 1, 10. vitiorum 1, 5, 41. tres quasi formæ eloquentiæ 12, 10, 66.
- formare actionem 11, 3, 180. aliquem 12, 1, 44. 12, 11, 5. - lectione 1, 11, 14. animos *pro.* 14. - in habitum 6, 2, 1. - iudicium 4, 1, 60. articulos 1, 1, 27. conclusionem 7, 3, 14. corpora ad flexum membrorum 1, 1, 22. disciplinam alicujus 4, *pro.* 1. gestus motusque 1, 11, 16. iudicem in aliquid 11, 1, 2. manum 11, 3, 97. manus ad modum alicujus 11, 3, 88. mentem lectione 10, 1, 59. mores præceptis ac ratione 12, 2, 4 *et* 27. oculos 11, 3, 78. orationem stilo 10, 7, 7. oratorem 1, 1, 10. os 11, 3, 31. pudorem 1, 2, 4. sapientiam 1, 10, 5. sermonem eodem semper modo 9, 3, 3. studia alicujus *pro.* 5. verba 1, 12, 9. formari ante ad credendum, vel non credendum 5, 7, 8. ad propositum sibi præscriptum 10, 2, 2. formatur animus contemplatione recti pravique 2, 4, 20. formata cogitatio 10, 7, 8. ad morem dialecticorum conclusio 7, 3, 14. formati quodammodo tropi 9, 1, 1. formata verbis 3, 3, 10. ex Græco nova, *sc.* *vocabula* 8, 3, 33. formanda ætas 1, 3, 12. formandum se dare alicui 12, 6, 7. - præstare 1, 12, 10. formandi disciplinæ traditione affectus 11, 3, 61.
- formator ingeniorum 10, 2, 20.
- formula 6, 3, 83. formulæ *judiciorum* 7, 4, 20. formularum atrocitas 7, 1, 37.
- formularii 12, 3, 11.
- fornix Fabii 6, 3, 67.
- forte quadam 7, 3, 36. *occurentia* vocabula 1, 1, 34.
- fortis 5, 10, 97. *quis?* 12, 1, 23. 12, 2, 3. celeritas 11, 3, 164. imperator in præliis 12, 3, 5. parum 12, 1, 17. vir optet quod volet 7, 5, 4. 7, 7, 4. *conf.* vox. forte ingenium 10, 2, 19. fortes 1, 10, 31. pro fortibus temerarii 10, 2, 16. fortia 5, 12, 18. 6, 1, 6. 8, 2, 20. 10, 2, 19. studia 6, 1, 21. stulta 12, 9, 13. non temeraria 12, 10, 80. fortior 7, 3, 34. fama virtutis 12, 9, 4. fortius 4, 5, 14. *conf.* 9, 4, 6. fortiori subjungatur aliquid infirmius 9, 4, 23. fortiores 12, 10, 36. fortiora 12, 10, 66. verba 12, 10, 35. fortissimum est 7, 4, 8.

- fortiter affirmare** 12, 3, 3. **dicere** 1, 5, *fin. conf.* **facere**. **judicare** 6, 1, 20. **jungere** 5, 10, 78. **opponere** alicuem alicui 10, 1, 105. **repellere** alicuem 11, 1, 62. **fortius dicere** 2, 12, *prin. et* 9. **fortissime affirmare** 2, 4, 42.
- fortitudo** 12, 1, 23.
- fortuna** 6, 1, 50. 8, 3, 67. **corporis** 7, 9, 2. **judicii** 10, 1, 16. **nulla jam me efficere potest felicem** 6, *pro.* 5. **fortunæ crimen** 6, *pro.* 13.
- fortuita pugna** 6, 5, 10. **fortuitum** 1, 10, 46. **fortuiti clamores** 10, 3, 30. **fortuita** 3, 7, 12. 6, *pro.* 11. 10, 3, 20. **quædam** 6, 1, 5.
- forum**: **fori lux** 12, 2, 8. *conf.* 12, 6, 4. **profectus** 12, 6, 4. **veritas** 6, 1, 43. **foro utilis** 1, 10, 4. **in foro dicere, facere** 11, 1, 47. - **orare causam** 10, 5, 18.
- forensis asperitas** 1, 8, 11. **contentio** 11, 1, 70. **opera** 12, 1, 25. *conf.* **pugna**. **forenses causæ** 12, 2, 25. **contentiones** 5, 1, 1. **controversiæ** 7, 1, 4. **forensia certamina** 2, 1, 11. 5, 12, 22. 10, 5, 17.
- fovere alicuem peculiariter** 1, 2, 16. **propria bona doctrina** 2, 8, 3.
- fragor** 8, 3, 3. **cælestis** 12, 10, 24.
- fragosa oratio** 9, 4, 7. **fragosa** 9, 4, 116.
- frangere audaciam alicujus** 2, 16, 7. **animum** 11, 3, 170. *conf.* 12, 5, 1. **consonantem** 1, 4, 11. 12, 10, 29. *v. n.* **cursum** 9, 4, 113. **impetum cogitationis** 10, 3, 31. **iram, odium** 6, 3, 9. **nervos** 1, 2, 6. **quicquid est in oratione generosius** *pro.* 24. **pondera rerum minutissimis sententiis** 10, 1, 130. **vocem** 11, 3, 20. **frangit fidem metus** 12, 1, 24. **frangas citius quam corrigas, quæ in pravum induruerunt** 1, 3, 12. **consonantes se frangunt** 1, 4, 11. **frangi ætate** 12, 11, 2. **compositione** 8, 3, 57. **femineæ vocis exilitate puer dicitur** 1, 11, 1. **valetudine** 12, 11, 2. **fractus in compositione** 12, 10, 12. **inceffus** 5, 9, 14. **fracta impudicis modis mulice** 1, 10, 31. **fractum omnibus vitiis genus dicendi** 10, 1, 125. **fractæ inter obstantia saxa aquæ** 9, 4, 7. **fracta compositione** 8, 3, 57. **organa** 11, 3, 20. **tela** 9, 4, 14.
- fratres gemini, non gemini fratres** 9, 4, 24. **mas et femina fratres appellantur** 9, 3, 63. *n.*
- fraudare alicuem aliqua re** 9, 1, 25. - **debita laude** 2, 14, 1. **verba aliqua sui parte** 11, 3, 52.
- fraudator** 1, 4, 28.
- fraudentus quasi gestus** 11, 3, 83.
- fremere clamoribus** 12, 5, 6.
- fremitus concionum** 10, 3, 30.
- frequens admonitio** 10, 3, 32. **commemoratio** 11, 1, 18. **in judiciiis** 12, 2, 7. **locus** 5, 10, 37. **nutus capitis** 11, 3, 71. **spectator certaminis** 10, 5, 19. **translatio** 11, 1, 49. **turba** 10, 5, 21. **frequenti** 11, 1, 49. **frequentior repetitio** 9, 3, 41. **more frequentissimo poetis** 11, 2, 11.
- frequentissime** 7, 1, 12.
- frequentia auditorum** 10, 7, 16. **gaudere** 1, 2, 9. **scholarum** 1, 2, 1.
- frequentare domum alicujus** 12, 11, 5.
- fretus meritis** 4, 2, 15.
- frigus** 5, 7, 26. *n.* 6, 1, 37. **argumentorum, quæstionum** 2, 12, 6. **non leve interrogantis** 5, 7, 31.
- frigescere** 6, 1, 29. **frigescit affectus** 11, 3, 133. **sanguis pallore** 11, 3, 78.
- frigidus in salibus** 12, 10, 12. **frigida affectatio** 4, 1, 77. 9, 3, 74.
- frigidum** 4, 2, 59. 5, 10, 31. **illud et inane** 10, 2, 17. **in jocis** 9, 3, 69. **corpus** 6, *pro.* 12. **frigida sententiæ** 8, 5, 30. **frigida** 5, 11, 31. 6, 3, 53 *et* 55. **frigidiora** 1, 7, 6.
- frigide redire** 11, 3, 133. **frigidus dicta** 6, 3, 4. **frigidissime** 6, 1, 39.
- frivola jactantia** 1, 6, 20. **frivolum et scenicum est** 10, 7, 21. **male dictum** 7, 2, 34.
- frons, frondis**: **frondibus teneris non adhibenda falx est** 2, 4, 11.
- frons, frontis** 4, 1, 42. *n.* **asperior** 11, 1, 61. **causæ prima** 4, 1, 42. **directa** 5, 13, 11. **imbecilla** 12, 5, 4. **mollis** 6, 4, 12. **attollitur, contrahitur, demittitur** 11, 3, 78. **pluribus generibus peccat** 1, 11, 10. **sanguis frontis habitu mentis movetur** 11, 3, 78. **frontem facere improbam** 11, 3, 160. **habere asperiores** 11, 1, 61. **perfricare** 11, 3, 160. **fronte prima** 7, 1, 56. **ex prima fronte dijudicare aliquid** 12, 7, 8. **in fronte aræ** 1, 10, 43. **promittere aliquid fronte** 1, 4, 2.

fruct. *vid. post* frugis.
 frugis : ad frugem pervenire 1, 3, 3.
 frugi homo 1, 6, 29.
 frugalitas *pro* frugi 1, 6, 17.
 frugalitas 12, 1, 8. *quæ?* 11, 3, 19.
 unde dicta? 1, 6, 29. eloquentiæ
 12, 10, 21.
 fructus dulcis adhuc 12, 6, 3. lau-
 dis, opinionis præfens 10, 7, 17.
 - studiorum 8, *pro.* 26. 10, 3, 2.
 12, 11, 4. - maximus 10, 7, *prin.*
 viridis 12, 6, 3. fructu graves vi-
 tes 8, 3, 8. certi atque deforma-
 ti 6, *pro.* 9. illaborati 12, 10, 79.
 laborare 8, 6, 6.
 fructifera 8, 3, 9.
 fructuosus 1, 6, 29.
 frui contemplatione sui 2, 18, 4.
 persuasione sua 11, 3, 11. usura
 6, 3, 68.
 frustra 4, 5, 25. 8, 5, 27.
 frustra laborare in aliqua re 4, 2, 35.
 præcipere alicui 11, 3, 143. non
 frustra Plato credidit 1, 10, 15.
 frustratio : sine frustratione 2, 20, 3.
 fuco eminens color 8, 3, 6. tincta
 lana 12, 10, 75. *v. n.*
 fucatum corpus 8, *pro.* 19.
 fuga lucis 1, 3, 16.
 fugare aliquem a proposito 2, 2, 7.
 fugere aliquem 4, 5, 4. aliquid lon-
 gissime 11, 3, 88 *et* 128. de civi-
 tate 6, 1, 19. disciplinam 12, 2,
 24. disciplinas omnes 2, 17, 15.
 ex subfelliis 6, 1, 48. memoriam
 4, 5, 3. scholas 1, 2, 16. tur-
 bam hominum 1, 2, 2. fugit ali-
 quid aliquem 6, 1, 3. 10, 1, 12.
 fugiens spiritus 6, *pro.* 12. fugi-
 enda 3, 6, 55.
 fugitivus 7, 4, 14.
 Fulcinius 4, 2, 49.
 fulgentes purpura coccoque vestes 11,
 1, 31.
 fulgor auri argentique 10, 1, 30. ar-
 mis insit 10, 1, 30. claritatis 10,
 1, 72. ferri 10, 1, 30. fulmi-
 num timetur 8, 3, 5. speculi 11,
 3, 68. virtutum 10, 1, 92.
 fulgurare 2, 16, *extr.*
 fulminis metus 6, *pro.* 10. fulmini
 similis 8, 6, 71. *conf.* 12, 10, 24
et 65. fulmina cur tantum nos
 confundant? 8, 3, 5. fulminum
 fulgor *ibid.*
 fuligo lucubrationum 11, 3, 23.
*fumans et spumans confunduntur a li-
 brariis* 8, 6, 45. *n.*
 fundus cultior 8, 3, 8.
 fundare urbem legibus *pro.* 10.

VOL. II.

fundamentum orationis 12, 8, *prin.*
 fundamenta 10, 3, 3. impuden-
 tiæ 12, 6, 2.
 fundere aliquid ex tempore 9, 4,
 114. contracta 10, 5, 11. fa-
 mam latius 11, 2, 14. fructus
 studiorum uberius 10, 3, 2. mem-
 bra .7, *pro.* 2. poema 9, 4, 114.
 se in orbem 8, 3, 10. fundit se
 cum gestu oratio 11, 3, 84. - uber-
 tas in aliquo 12, 2, 23. fundi late
 2, 13, 17. latius 2, 13, 5. fufus
auktor 10, 1, 73. - magis 10, 1,
 77. locus 11, 1, 5. - latius 6, 5,
 11. fusa vox 11, 3, 15. *v. n. et*
 64. fufum 11, 3, 50. fusi fumus
 in locis ac descriptionibus 9, 4,
 138. fusæ per domos ac templa
 flammæ 8, 3, 68. fusiores num-
 ri 9, 4, 130.
 fungi fato 3, 7, 10. primo loco 3,
 6, 8. officio alicujus 1, 4, 10.
 vice proemii 4, 1, 75. virtute 6,
pro. 5.
 funis, masculinum an femininum?
 1, 6, 5.
 funiculus 1, 6, 6.
 funus immaturum 6, *pro.* 3.
 funebris laudatio 3, 7, 2. 11, 3, 153.
 funebre carmen 8, 2, 8. funebres
 conciones 11, 3, 153.
 fur *quadruplo multabatur* 7, 4, 44.
 furem diurnum interficere licuit
 5, 14, 18. nocturnum occidere
 licet 5, 10, 88. 5, 14, 18. duo
 fures, separatim quadruplum quis-
 que an duplum debeat? 7, 4, *extr.*
 7, 6, 2.
 furei 1, 7, 15.
 furtum 9, 2, 68. facere 5, 10, 87.
 furtim prosequitur aliquem decor 1,
 11, *extr.*
 furtiva res 5, 13, 49.
 furentes discursu, anhelitu &c. 2,
 12, 9.
 furiosum est 11, 3, 146. dictum 11,
 1, 36. initium 3, 8, 59.
 Furii *primo* Fufii *dicti* 1, 4, 13.
 fusca vox 11, 3, 15 *et* 171.
 fustibus vapulare ab aliquo 9, 2, 12.
 fufus &c. *vid. sub* fundere.
 futurus orator *pro.* 6. 1, 1, 3. 1, 2,
 18. 1, 4, 5. 10, 1, 35. in aliquo
 usu 7, 4, 18. futura claritas 3, 7,
 11.

G.

G a veteribus ultima adjecta 1, 7,
 12.
 r f

- Gabinus 11, 1, 73.
 Gaii *nomen* C litera notatum 1, 7, 28.
 Galba 2, 15, 8. 6, 3, 64 et 66 et 80.
 Galbæ 1, 4, 25.
 Gallus, *eius vocis ὀνομασία* 7, 9, 2.
 Galli 6, 3, 79. Gallorum fortitudo 8, 4, 20.
 Galliæ 8, 5, 15. Galliarum eloquentia 10, 3, 13.
 Gallicum *est* rheda 1, 5, 69. Tau 8, 3, 28. Gallica verba 1, 5, 57.
 Galli imago 6, 3, 38.
 Gallius 8, 3, 66.
 Gallus, Did. 6, 3, 68.
 — Sulpicius 1, 10, 47.
 Galliambi 9, 4, 6.
 gaudere aliqua re 2, 10, 5. 9, 4, 92 et 111. 10, 3, 5. figuris 12, 10, 23. ingenio 2, 4, 14. inventis 2, 4, 6. spe 2, 4, 13. gaudet intelligere 9, 2, 78. occupari 2, 1, 5. res varietate 9, 2, 63. stilius secreto 10, 7, 16.
 γελῶν, *περὶ γελῶν* 6, 3, 22.
 gemini fratres, *non recte dicitur* 9, 4, 24.
 geminare semivocales 1, 7, 14. spiritus 4, 2, 123. verba 9, 3, 28.
 geminatum onus 2, 3, 2.
 geminatio 8, 5, 18, 9, 3, 47. 9, 4, 119. accusativi 7, 9, 10. verborum 9, 3, 45. vitii 1, 5, 12. vocalium 1, 4, 10. geminationis repetitio 9, 3, 29.
 gemitus 6, 2, 32. continuus 11, 1, 54.
 gemma in vitibus 8, 6, 6.
 genæ leves 12, 10, 8.
 γένεσις 3, 6, 52.
 gens *distinguitur a populo* 11, 1, 86. 12, 2, 3. Græcorum 11, 1, 89.
 gentes nationesque 11, 3, 87.
 genua complecti 6, 1, 34. recta 11, 3, 159.
 genus *in nominibus* 1, 5, 45. 1, 6, 5. *conf.* 9, 3, 6. *sensu logico, diversum a specie* 4, 5, 27. 5, 10, 55. *seqq.* 7, 1, 59. 8, 6, 13. causæ simplex, comparativum 7, 4, 3. *vid.* comparativum. deliberativum. demonstrativum 8, *pro.* 6. dicendi *f.* orationis 12, 10, 69. *vid. totum hoc caput.* - grande 12, 10, 58. - lætum, lene, limatum, minax, parvum, sublime, submissum, trux, violentum 11, 1, 3. eloquentiæ *pro.* 22. 10, 1, 125. - audax, erectum, limatum, mite, plenum, præcaltum, pressum 11, 1, 31. exercitationis 10, 5, 4. hoc hominum 1, 1, 8. iudiciale 8, *pro.* 6. orationis 12, 10, *prim. et per tot.* - longe speciosissimum 8, 6, 49. sermonis dissolutum compositione ipsa, humile, quotidianum 11, 1, 6. fummum 3, 6, 38. *seqq.* valetudinis 7, 10, 10. verborum 9, 3, 6. genere fit sollicitus 1, 5, 45. hoc genere translati libri *i. ex Græco in Latinum* 10, 5, 2. in hoc genere 10, 7, 31. genere similes, differentes specie 12, 10, 22. genera dicendi *f.* orationis 12, 10, *per tot.* in nominibus tria 1, 4, 23. in verbis 1, 4, 27. loquendi *i. dialecti* 1, 5, 29. *exemplum permutati generis grammatici* 8, 3, 61.
 generalis quæstio 7, 1, 23. - specialis potentior 12, 2, 18. generale est 7, 1, 23. generales causæ 7, 1, 64. quæstiones 7, 1, 58. 7, 2, 1. *seqq.* 10, 5, 13.
 generaliter 1, 5, 2. 2, 1, 11. 7, 2, 31. 12, 10, 67.
 generatim 5, 10, 100.
 generare aliquid 6, 2, 3. 8, 6, 32. - ex se 1, 1, 36. ipse 1, 12, 12. *conf.* 10, 2, 5. litem 7, 3, 7. poema 9, 4, 114. femina 10, 3, 2. virtutes 12, 5, 2.
 generosus conatus 2, 4, 4. generosior celsiorque animus 1, 2, 30. arbor 8, 3, 76. quicquid est in oratione generosius *pro.* 24. generosissimus homo, equus, pommum 5, 11, 4.
 genitivus casus 1, 5, 62.
 geometres 1, 10, 6. geometrem audire 1, 10, 4. apud geometras 5, 10, 7.
 geometria, *quatenus oratori futuro utilis* ? 1, 10, 34. *seqq.*
 Georgos, *comædia Menandri* 11, 3, 91.
 Germanum Cimber occidit 8, 3, 29.
 Germani 8, 5, 24. Germanorum fortitudo 8, 4, 20.
 Germanicum bellum 10, 1, 103.
 germinare 11, 3, 29.
 gerere bella 12, 3, 5. 12, 9, 2. rem 12, 9, 3. simultates cum aliquo 4, 1, 18.
 gestus 1, 10, 22. 1, 11, 3. 11, 3, 65. *seq.* *vid.* accommodare, accommodatus. comicus 11, 3, 125. digitorum incertus aut indecorus 1, 10, 35. distinctus 11, 3, 162. elatior 11, 3, 134. quasi

- fraudulentus, humilis, servilis 11, 3, 83. jactantior 11, 1, 51. modestissimus 11, 3, 159. oratorius 11, 3, 125. gestus observatio 10, 7, 9. præstantia 12, 5, 5. gestum facere, *vid.* facere. gestus alterni 6, 3, 65. quasi gestus 9, 1, 13.
- gestire dialogorum libertate 10, 5, 15. gesticulationes 11, 3, 183.
- gerundiorum in do et dum constructio* 11, 1, 20. *n.*
- gignere probationes 5, 1, 1. gigni ad aliquid 1, 1, 1. gignentium uterque 2, 9, 3.
- gladius non ostendit mucronem 10, 1, 14. *conf.* ensis. gladia qui dixerunt, genere exciderunt 1, 5, 16. *v. n.*
- gladiola 1, 6, 42.
- gladiatores exercentur decretoriis 10, 5, 20. gladiatorum manus 5, 13, 54.
- gladiatoria corporis firmitas 8, 4, 16.
- Glaucō Carystius 11, 2, 14.
- globosa luna 7, 2, 6.
- gloria dicendi vanior 12, 10, 17.
- gloriarī aliqua re 5, 7, 24. aperte 11, 1, 21. circa aliquam rem 11, 2, 23. gloriandi genus ambitiosissimum 11, 1, 22.
- γλωσσῶσαι 1, 1, 35.
- glossēmata 1, 8, 15.
- Glycerium 1, 4, 24.
- Glyco Spiridion 6, 1, 41.
- γνώσις 8, 5, 3.
- Gorgias: *vid.* Ind. II.
- Gracchus, Gracchi: *vid.* Ind. II.
- de fistula* Gracchi 1, 10, 27. *n.*
- Gracci 1, 5, 20.
- Gracchanum illud 11, 3, 115.
- gracilis orator 12, 10, 36. inter gracile validumque tertium 12, 10, 66.
- gracilitas Lyfiaca 12, 10, 24. narrationis 4, 3, 2. gracilitatem filo exigere 1, 9, 2.
- graculi, *unde dicti* P 1, 6, 37.
- gradus 5, 10, 116. 8, 4, 3. ætatis 3, 7, 15. quidam medius inter id &c. 8, 6, 38. ab imā ad summam vocem ac retro multi sunt gradus 11, 3, 15. occulti 9, 4, 68. temporum 5, 10, 46. gradu pares 7, 4, 39. procedere 10, 7, 10.
- gradatio, *figura* 9, 3, 54.
- Græcus sermo jucundior 12, 10, 33.
- Græci sermonis quinque differentiæ 11, 2, 50. a Græco sermone puerum incipere malo 1, 1, 12. barbarum Græcumve 11, 3, 31. Græci feliciores fingendis nominibus 1, 5, 32. præceptis valent, Romani exemplis 12, 2, 30. testes 11, 1, 89.
- Græce discere 1, 1, 13. loqui *ibid.* vocari 1, 1, *extr.*
- gramen *pro herba* 5, 8, 1. *n.* lætum 8, *pro.* 23. quoddam apud Loto-phagos 5, 8, 1.
- grammaticus 1, 2, 14. 1, 4, 1 *et 2. et passim.* inter virtutes grammaticæ, aliqua nescire 1, 8, *extr.* grammatici molesti 9, 4, 53. grammatica ars 1, 5, 54. 2, 1, 4. grammaticæ disciplinæ 1, 1, 12. figuræ 1, 1, 13.
- grammaticæ 1, 4, 4. vocatur literatura 2, 1, 4. 2, 14, 3. grammatices amor vitæ spatio terminatur 1, 8, 12. partes 1, 4, 2. *elogium* 1, 4, 5.
- grammaticæ aliud, aliud Latine loqui 1, 6, 27.
- grandis comœdia 10, 1, 65. vox 11, 3, 15. grande convivium 11, 2, 12. genus dicendi 12, 10, 58. grandes coenæ 10, 1, 58. guttæ 6, 2, 33. res 11, 3, 151. sententiæ 2, 11, 3. pro grandibus tumidi 10, 2, 16. grandiori similibus 10, 1, 77.
- grandiloquus usque ad vitium 10, 1, 66.
- graffari iambis 9, 4, 141.
- graffator 12, 1, 39.
- gratius ad conciliandum 11, 3, 161.
- gratiora 4, 5, 4. gratissima varietate compositio 10, 2, 13.
- gratia actionis 12, 5, 1. decoris 8, *pro.* 18. expositionis 11, 1, 53. in aliqua re 6, 3, 45. - major, summa 6, 3, 26. in explicando quod velis 10, 1, 121. *in pictura* 12, 10, 6. in vultu 6, *pro.* 7. ingenii *pro.* 4. novitatis 4, 5, 4. orationis 6, 1, 40. rerum 8, *pro.* 32. sermonis 10, 1, 65. - Attici 12, 10, 35. trium permixta 8, 6, 49. varietatis 9, 3, 4. 9, 4, 43. verborum 12, 10, 38. gratiam addere 8, 3, 20. afferre plurimum gratiæ 6, 3, 26. habere ex similitudine vitii 9, 3, 27. parare 1, 6, 39. *conf.* perdere. querere 11, 1, 53. sinceram sermonis retinere 10, 1, 65. gratia arguendi, noscendi &c. invidiæ, miseracionis

Ec. 9, 2, 6. *seqq.* add. 9, 4, 31: compositionis 9, 4, 144. exempli, *vid.* exempli. exercitationis. lēnitatis 9, 4, 144. morum 10, 1, 129. effugiendæ repetitionis 10, 1, 7. quærendi 2, 17, 14. significandi 8, 6, 7. verborum 12, 10, 40. gratiarum actio 11, 3, 153. Gratia, *deæ* 10, 1, 82. gratis agere 12, 7, 7. gratificari alicui 7, 2, 3. gratulari dolori 6, *pro.* 8. gratulantes 8, 5, 1. gravare se 1, 12, 10. gravari aliquid 1, 1, 11. 4, 5, 8. gravis proflus causa 1, 2, 3. invidia 12, 1, 15. litera *vel* syllaba 1, 5, 22. *seqq.* *vid.* oratio. sonus. vir. vox. gravem ponere secundam syllabam 1, 5, 25. graves et intolerabiles 6, 2, 16. anus 11, 3, 178. causæ 10, 2, 23. inimicitia 6, 3, 34. fructu vites 8, 3, 8. gravia 6, 2, 34. - non tarda 12, 10, 80. gravior 11, 3, 111. *vid.* actus. ætas 12, 10, 8. ingressus 11, 3, 112. paullo graviores histriones 11, 3, 89. gravissimum onus 1, 6, 36. gravissimi magistri sapientia 12, 1, 36. gravissimæ pœnæ 12, 1, 3. gravissima bella 12, 1, 16. judicia 12, 6, 1. graviter, *vid.* dicere. et severe vetare aliquid 11, 3, 148. gravior, *vid.* dicere. gravissime in aliquem dicere 11, 1, 67. gravitas 12, 10, 59. *sc.* in orando. senatoria 11, 1, 45. sententiarum 10, 1, 97. 12, 9, 6. verborum 1, 8, 8. admixta gravitate 6, 3, 25. gre brevis syllaba in *Agræstis* 9, 4, 85. gregatim volare 1, 6, 37. gremium: ad gremium præceptoris 2, 4, 15. de gremio exire 1, 2, 1. Gryllus Aristotelis 2, 17, 14. gubernator de agitatore 8, 6, 9. bonus 5, 10, 48. vetus 12, 11, 5. gurdy 1, 5, 57. *v. n.* gurgis vivus 10, 1, 109. gurgitis tractus 12, 2, 11. gustus de iudicio animi 6, 5, *r.* 9, 4, 120. *v. n.* urbis 6, 3, 17. guttæ grandes 6, 2, 33. guttur 1, 6, 22. *seqq.* pressum 11, 3, 82. gymnasium 2, 8, 3. 7, 7, 5. 12, 2, 8.

H litera 1, 5, 19. habere actionem 10, 1, 22. affectus 5, 13, 1. - in potestate sua 10, 1, 48. aliquid iudicem benevolum, attentum, docilem 4, 1, 51. - constrictum in vinculis 7, 3, 14. - obvium 7, 1, 29. aliquid adulerium 7, 3, 9. - in animo 1, 3, 13. - consilio 8, 2, 23. - oculis 6, 2, 31. 6, 4, 13. 10, 7, 15. - se 6, 5, 3. 11, 3, 40. - inter curas 9, 4, 16. - inter præsidia 5, 12, 12. - intra se 2, 7, 3. - perinde 7, 3, 11. - præfens 6, 2, 29. - pro aliquo 1, 5, 56. - proximum 7, 3, 1. amatores suos 11, 1, 92. *vid.* amatores. animum 4, 2, 74. annos aliquot 6, 3, 73. 8, 5, 17. artem 6, 2, 10. auctoritatem 5, 7, 12. aures faciles 6, 5, 8. causam 7, 2, 36. causas secum 7, 2, 41. cicatricem 5, 9, 7. 6, 3, 100. cogitationem 12, 11, 27. coheredes 5, 14, 16. colorem 4, 2, 95. 6, 2, 28. conclusionem 5, 14, 1 et 24. congestum, cumulum 7, *pro.* 1. controversiam 3, 11, 2. 7, 5, 2. copiam 2, 12, 6. cum: causas per se ipsa crimina secum habent 7, 2, 41. curæ sermonem *pro.* 16. curam 5, 6, 3. - alicujus rei 1, 1, 7. 5, 6, 3. decorum 8, 6, 61. defectionem 2, 4, 22. delectationem 1, 12, 18. differentiam 5, 10, 25. 9, 4, 45. dubitationem 4, 3, 6. errorem circa aliquid 6, *pro.* 11. fertilitatem 2, 19, 2. fidem experimentis 4, 2, 86. fiduciam alicujus rei 2, 15, 7. finem 10, 7, 7. frontem anteriorem 11, 1, 61. gradus 5, 11, 7. hoc mentis 4, 2, 74. impetum liberum 7, 4, 30. in usu 12, 11, 21. incrementum 8, 4, 8. ingenium in numerato 6, 3, 111. intellectum 2, 14, 2. 5, 10, 1. ironiam 9, 2, 46. iudices 12, 10, 50. lacrimas 6, 1, 9. legem 7, 3, 27. libros 3, 7, 2. litem 7, 5, 5. locum 6, 1, 13. 7, 4, 18. mensuram 11, 1, 91. mentionem alicujus 4, 2, 19. 5, 7, 32. 8, *pro.* 13. - rei 12, 11, 16. moderationem 7, 4, 29. modum 12, 10, 79. - alicui rei 5, 14, *extr. conf.* 10, 7, 7. momentum 7, 1, 62. 12, 8, 8. moras 10, 7, 22.

- mores 5, 10, 19. multum abfinitii 3, 1, 5. naturam aliam 12, 10, 43. necesse dicere 7, 2, 16. necessitatem 8, 6, 59. nomen 7, 3, 10, 9, 1, 8. notitiam alicujus 6, 4, 8. opinionem 2, 17, 20, 3, 6, 62. opus 5, 7, 36. orationem 6, 3, 44. - apud aliquem 1, 1, 6. ordinem 7, 10, 5. parum mellis 3, 1, 5. pensi nihil 11, 1, 29. percontationes 5, 7, 11. portus suos 12, 10, 37. pretium 12, 7, 8. probationem, propositionem 5, 14, 1 et 24. probationes in aliquem 7, 2, 15. propositum 2, 17, 39. quæstionem 5, 4, 2. - duplicem 2, 15, *prin.* rationem in aliqua re faciliorem 5, 7, 10. - in se 10, 7, 12. reliquum aliquid 7, 2, 21. rifum 6, 3, 102. 8, 5, 22. *vid.* satis habere. scientiam armorum, non artis 8, 6, 26. sedem 6, 1, 51. 6, 3, 8. sermonem 6, 3, 44. sermones prælongos 10, 3, 32. species 5, 14, 14. 7, 3, 8. spem 6, 1, 3. studium 1, 10, 9. supervacuum dicere 7, 2, 21. tempus 3, 4, 7. testamentum 6, 3, 92. tractatum suum 5, 12, 7. veniam verbis 11, 1, 5. verba adversus aliquem 11, 1, 37. viam 5, 11, 3. vim 11, 3, 42. virtutem 12, 2, 2. vitia 2, 2, 5. ufum 6, 2, 10. 10, 7, 19. - alicujus rei 8, 6, 47. habet bene 9, 2, 26. se natura 8, 3, 58. quicquid habet 8, 6, 35. habet res, disputationem 9, 1, 7. spondeus moram per se 9, 4, 97. habeant sibi sua 11, 2, 26. quoties haberi utiliter potest 4, 5, 26. habitatio actio 12, 10, 51.
- habilis** ad inveniendum 6, 3, 12. habilem in latus facere manum 11, 3, 99.
- habitus**, *de corpore* 1, 3, 1. 2, 17, 20. 4, 1, 31. 6, 1, 17. adulationis, admirationis, metus 11, 3, 83. animi 5, 10, 29. animorum 11, 3, 45. - perspicitur ex ingressu vultuque 11, 3, 66. communis 2, 5, 11. corporis 4, 2, 5. 5, 10, 26. 11, 3, 2. *add.* 9, 1, 10. gestusque sine corpore 9, 3, 100. est aliquis in corporibus 9, 1, 10. declamantis 1, 2, 31. dissentiens a ceteris *pro.* 15. formosior 9, 4, 8. literarum 1, 1, 25. manus 11, 3, 142. *conf.* 9, 4, 8. mentis 6, 2, 9. 11, 1, 29. 11, 3, 78. orationis 5, 12, 18. oris 6, 3, 26. triumphalis 11, 1, 3. verborum 8, *pro.* 20. virilis orationis 5, 12, 18. *conf.* pacificator. habitus communis bona 2, 5, 11. semper ejusdem est pictura 11, 3, 67. in diversum habitum afficiuntur animi 1, 10, 25. quem habitum acceperit vox, hunc judicium animis dabit 11, 3, 62. quasi habitu fieri 11, 2, 4.
- hactenus** 1, 12, *extr.* 2, 4, 32. 6, 3, 63. cedere 12, 10, 47. utiles 6, 2, 3.
- hæc**: *vid.* hic.
- hæerere** animo 12, 10, 48. circa aliquid 5, 10, 114. - disciplinas 1, 7, *extr.* - formas literarum 1, 21. - singula 8, *pro.* 27. in occurso non hæerere 11, 2, 18. patri 11, 1, 80. sermoni 1, 1, 13. fingulis 1, 2, 10. hæret aliquid 10, 2, 26. - facilius 11, 2, 28. - magis, minus 11, 2, 34 et 44. 12, 10, 48. facultas eloquendi 12, 1, 29. gladius intra vaginam 8, *pro.* 15. telum occultum 9, 2, 75.
- hæres** *Ec.* *vid.* her.
- hæsitare** 10, 7, 22.
- hæsitatio** deformis 11, 2, 48. non mediocris est 12, 1, 40.
- halitus** terræ noxius 7, 2, 3.
- Hannibal** 2, 17, 19. 8, 4, 20. dirus 8, 2, 9.
- ἁρμονία Pythagorica** 1, 10, 12. *v. n.*
- hasta** aurea 7, 9, 8. in duas hastas divisæ partes centumviralium 5, 2, 1. *de usu hujus vocis apud poetas v. n.* 5, 2, 1.
- haurire** auram 6, *pro.* 12.
- haustus** justitiæ 12, 2, 31.
- hebes** judex 4, 2, 66. oratio 8, 3, 49. plane hebes 7, 1, 48. hebetiores literæ 1, 11, 4.
- Hecoba** 1, 4, 16.
- Heius** 7, 4, 36.
- Helenæ** species 8, 4, 21.
- Helops** 5, 10, 21. *v. n.*
- Helvius Mancina** 6, 3, 38. *seq.*
- ἡμισρον** 3, 8, 26.
- heminaria** 6, 3, 52.
- hendecasyllaba** 1, 8, 6. *v. n.*
- herba** Iberica 8, 2, 2.
- herbula** 1, 3, 5.
- Hercules** 3, 7, 6. an unus? 7, 2, 7. truculentus in tragœdia 11, 3, 73. *ejus* acta 10, 1, 56. impetus adversus Meropas 8, 6, 71. personæ 6, 1, 36.

- hercule, *adverb. jur.* 5, 12, 16.
hercle 10, 1, 86. 10, 2, 3. 11, 3, 9.
Œc.
here 1, 4, 8. here, heri 1, 7, 22.
heres ex affe 7, 1, 20. meus uxori
meæ dare damnas esto *Œc.* 7, 9,
9. secundus 8, 4, 11.
hereditariæ lites 3, 10, 2.
Hermacreon 5, 10, 78.
Hermagora 1, 5, 61.
heroum laudes inter convivia canebantur 1, 10, 10. magnitudo 8, 4, 24.
herous *pes* idem qui dactylus 9, 4, 88. *ſeq.* amplior Aristoteli 9, 4, 88.
heroicus verſus 1, 5, 28. heroici *poetæ* 10, 1, 51 *et* 88. heroica tempora 1, 11, 17.
hefternorum immemores 11, 2, 6.
heu, aſſeveratio 1, 4, 20.
hexameter 9, 4, 74. 75. *ſeqq.*
hiare vocalibus 9, 4, 20. hiat oratio 9, 4, 33. hians oratio 8, 6, 62. hiantes commiſſuræ 12, 9, 17.
hiatus exſpirantis 6, 2, 32. immodicus 1, 11, 9. oris 9, 4, 34. vocalium 9, 4, 34.
hibernæ nives 12, 10, 64.
hic, ille 6, 1, 9. *ſæpe hoc pronomen ad remotiora verba reſpicit, et ille ad proxima: vid.* 1, *pro. fin.* 1, 5, 13. 5, 13, 12. 6, 1, 9. 6, 2, 21. 8, *pro.* 17. 8, 3, 61. 11, 3, 30. *conf. ad ſingula loca notas.* hic *pro* is 3, 7, 13. hæc et hæc 6, 1, 3. 4. hoc *bis* *Œc.* 7, 6, 4. - *ipſum hominibus* *Œc.* 8, 3, 45. hoc *opus, hic labor* eſt 6, 2, 7.
hic, *adverb. de remotiori, illic de propiori* 4, 1, 36. *n.*
hicce: huiuſce 12, 2, 20. hoſce 9, 4, 119.
hilaris adoleſcentia 8, 6, 28. vox 11, 3, 63. hilare 8, 3, 49. id, quod dicitur 6, 3, 27. hilaria 6, 3, 27. hilarior oratio 12, 10, 28.
hilaritas remiſſis ſuperciliis offenditur 11, 3, 79.
hinc ſciat 2, 2, 15. illuc ſequi 12, 10, 63.
hinnire 1, 5, 72. hinniens equus 7, 3, 3.
Hippiæ nuptiæ 8, 4, 16.
Hippocentaurus 6, 3, 90.
hirquitalli, hirquitallire 11, 3, 28. *n.*
Hiſpanum nomen 1, 5, 8.
Hiſpo 6, 3, 100.
hiſtoria 2, 4, 2. currere debet ac ferri 9, 4, 18. poteſt alere orationem 10, 1, 31. *Latina* 10, 1, 101. *ſeqq.* robuſtior 2, 4, 2. hiſtorix major auctor 2, 5, 19. auctoritas 10, 1, 102. ubertas 10, 5, 15.
hiſtorice 1, 9, *prin.*
hiſtorici 8, 6, 65. 10, 1, 101. reprehendi *circa meſuras infularum* 1, 10, 40. *v. n.*
hiſtrio 6, 2, 35. hiſtriones paulo gravioreſ 11, 3, 89. *privati* 3, 6, 18. *n.* hiſtrionum geſtus 10, 5, 6.
hiulca 9, 4, 36.
Homerus, poeta *κατ' ἔχον* 8, 5, 9. *vid.* Ind. II.
Homericæ diſpoſitio 5, 12, 14. facultas eloquendi 10, 1, 81. Homericæ more 7, 10, 11.
homo, *quid?* 7, 3, 15. *etymologia* 1, 6, 35. homo *ſum* 10, 1, 25. *n.* eſt ille, *emphaticum* 8, 3, 86. liberi fanguinis 12, 9, 10. homines magni 12, 4, 2.
homicida 7, 3, 7. in quibus omnia ſunt homicidæ præter manum 7, 3, 35.
humanus &c. *vid. infra.*
ὁμωνυμία, homonymia, *quid?* 7, 9, 2. *conf.* 8, 2, 13.
honor editionis temerarius *pro.* 7. in honorem ſexus legi 1, 1, 6. honores patris 6, *pro.* 13.
honorificum 6, 3, 108.
honeſtus 6, 2, 14. 11, 1, 42. error 1, 6, 2. ſermo 12, 1, 30. honeſta vita 12, 2, 31. 12, 11, 12. voluntas 12, 1, *extr.* honeſtum 2, 4, 38. 4, 1, 40. *ſeq.* 12, 7, 7. aliquid 1, 1, 35. honeſti præſens imago 12, 1, 28. honeſti 1, 1, 28. honeſta 8, *pro.* 8. præcipere *pro.* 15. verba 8, 3, 17. honeſtiores liberi 11, 1, 82. honeſtiora 8, 3, 16. 12, 10, 47. honeſtiſſimus conventus 1, 2, 9. honeſtiſſima libertas 11, 1, 37. longe honeſtiſſimum 12, 7, 8. honeſtiſſima præcepta 12, 2, 27.
honeſte dicere, ſuadere 11, 1, 14. dicere et ſcire et audere 12, 3, *extr.*
horarum omnium eſſe 6, 3, 110.
Horatius, *interfeſtor fororis* 4, 2, 7. 5, 11, 10.
hordea, vitioſum eſt 1, 5, 16.
horrere aliquid 12, 7, 1.
horror dicendi 8, 5, 34. terribilis 11, 3, 160.

horridus sermo 9, 4, 3. horridum 8, 3, 26. horridi *scriptores* 2, 5, 21. horridæ literæ 12, 10, 28. horridior litera 12, 10, 29. horridiora genera dicendi 12, 10, 10. hortatur cantus remigem 1, 10, 16. hortantur se cauda leones 10, 7, 26. hortator studiorum 10, 3, 23. hortatrix manus 11, 3, 103. hortativum genus 5, 10, 83. Hortensius: *vid.* Ind. II. hospes 8, 1, 2. Hostiæ portus 3, 8, 16. *conf.* Ostiensis. hostis perniciosissima 2, 2, 10. huc adjectum 12, 10, 40. incumbat orator 6, 2, 7. vocari potest 6, 2, 11. humanus modus 10, 3, 15. humana forma 12, 10, 8. pene non humana vox 12, 10, 29. humanum 6, 2, 13. humani ingenii natura *pro.* 20. -vis 12, 11, 10. humanæ res 1, 2, *extr.* 12, 1, 1 et 25. 12, 11, 28. humanior iambus 9, 4, 88. *v. n.* humanitas 2, 2, 10. 11, 1, 16. in oratore 11, 1, 42. humect. humid. *vid.* *sub* humor. humeri remissi 11, 3, 84 et 159. humerorum allevatio, contractio 11, 3, 83. humilis 2, 4, 9. 4, 1, 14. 11, 1, 13 et 42. auctor 10, 1, 87. gestus 11, 3, 83. translatio 8, 6, 14. humile 4, 1, 40. *seq.* 8, 5, 32. humilia 8, 2, 2. 8, 3, 18. verba 10, 1, 9. humilior 6, 3, 83. humilior verbum 8, 3, 18. humiliores 11, 1, 16. *add.* *ibid.* 82. 12, 8, 14. humiliora vitia 11, 1, 30. humillimus 11, 1, 12. humilitas 7, 2, 32. verborum 8, 3, 21. humilitatis est 9, 4, 35. vitium 8, 3, 48. humor oris 11, 3, 56. vocem impedit, destituit 11, 3, 21. humidus dies 11, 3, 27. humida vina 8, 6, 40. humectare ora guttis 6, 2, 33. Hydria, *comædia Menandri* 11, 3, 91. ὕλη 5, 10, 33. ὕμνος Pindari 8, 6, 71. ὑπαγωγὰι 6, 3, 94. ὑπαλλαγή, *quid?* 8, 6, 23. 9, 3, 92 et 97. ὑπαλλακτικὴ γένεσις 3, 6, 46. *seq.* ὑπέρβατον 1, 5, 40. 9, 1, 3.

hyperbaton 8, 2, 14. *quid?* 8, 6, 62 et 65. *conf.* 9, 1, 6. 9, 3, 91. 9, 4, 26. *quibusdam* figura 9, 1, 3. figura verborum 9, 3, 24. hyperbata longa 8, 6, 67. longiora 9, 4, 144. ὑπερβολὴ 9, 1, 5. hyperbole 8, 4, 29. 8, 6, 70 et 73. mentitur 8, 6, 74. *quando* virtus? 8, 6, 76. hyperoargus *ante legebatur* 9, 4, 140. Ἵποβολιμαῖος, *comædia Menandri* 10, 1, 70. hypocrites 2, 17, 12. 11, 3, 7. ὑποδικασολή 11, 3, 35. ὑπόδεισις, ὑποθέσις 3, 5, 7 et 18. ὑποσιγμὴ 11, 3, 35. ὑποσυσολή 11, 3, 35. ὑποτύπωσις 4, 2, 3. *quid?* 9, 2, 40. ὑποτυπώσι vicinum 9, 2, 58.

I.

I angustior litera 9, 4, 34. *ejus* medius quidam sonus 1, 4, 8. *pro* U *profita* 1, 7, 21. tam longæ quam brevis naturam habet 1, 7, 16. sibi infidit 1, 4, 11. adscribitur et interponitur a Græcis 1, 7, 17. H Græcorum: quæ hanc primam habent literam vocabula, quære in E. jacere, *secunda brevi* 6, 3, 42. fundamenta 1, 4, 5. *se* 7, 2, 24. jactus sine persona sermo 9, 2, 37. jacere, *secunda longa* 4, 2, 118. in aliqua re 1, 3, 10. jacet oratio 9, 2, 4. dum timent, ne aliquando cadant, semper jacet 8, 5, 32. jacent sensus 8, *pro.* 31. jacens et fegnis 1, 3, 2. animus 6, 4, 12. jactus glebarum, testarum 8, 2, 5. jactare pulchra oratione acta omnino 9, 4, 36. aliquid 5, 13, 49. - in se 12, 10, 6. brachium in latus 4, 2, 39. caput 11, 3, 71. humeros 11, 3, 130. ingenium 3, 1, 3. manum 10, 3, 21. manus 6, 3, 54. 11, 3, 179. *se* multum, *propria significatione* 11, 3, 129. - studio aliquo 12, 2, 25. jactari casibus variis 7, 2, 26. talio 1, 2, 2. inter manus aliorum 4, 2, 124. multum 5, 7, 34. passim 6, 3, 4. vulgo 6, 3, 47. jactans sui 11, 1, 50. jactantior gens 12, 10, 17. gestus 11, 1, 51.

- jaſtantius genus ambitus 12, 7, 6.
 jaſtantia 6, 3, 75. frivola 1, 6, 20. inanis 1, 8, 18. jaſtantiae opinio 9, 2, 74.
 jaſtatio 11, 2, 23. eloquentiae 11, 1, 15 et 25. eruditionis 1, 5, 11. manus 10, 7, 26. patronorum 4, 3, 2. perverſa 11, 1, 21. noſtrorum temporum 4, 1, 9. vitioſa dicendi 12, 9, 4. ſui omnis eſt 11, 1, 15.
 jaſtator eloquentiae, rerum a ſe geſtarum 11, 1, 17.
 jaculari 8, 2, 5. abrupta 2, 11, 6. faces et ſaxa 12, 1, 27. in uxorem ſententiis 9, 2, 79. ſententias vibratis digitis 11, 3, 120.
 jaculatio verborum 6, 3, 43.
 jam ſicut tam ſcribitur 1, 4, 10. in tranſitionibus 1, 6, 32 et 33. 1, 10, 37. 2, 12, 10. &c. robuſtus et jam maximus rex 1, 1, 9. add. 1, 5, 35. jam non noſter 6, pro. 11. jam tum 6, pro. 10.
 jam jam 9, 1, 16.
 iambus pes 9, 4, 47. quis? 9, 4, 80. genus carminis 10, 1, 96. humanior 9, 4, 88. iambum facere 1, 5, 28. iamborum ſcriptores 10, 1, 9 et 59. add. *ibid.* 96. iambis concitantur aſpera 9, 4, 136.
 janitor carceris 8, 4, 27.
 Iberica herba 8, 2, 2.
 iccirco: *vid.* idcirco.
 icſtu uno 12, 10, 48. icſtus adverſi 9, 1, 20. digitorum, pedum 9, 4, 51.
 id: *vid.* in is.
 idem illi *i. cum illo* 8, 4, 12. declarare pluribus vocibus 10, 1, 11. facere inter ſe 10, 1, 14. valere 10, 1, 13. quod idem 9, 2, 1. de eodem et alio 3, 6, 30 et 36. iidem inter ſe 9, 3, 31. iidem muſici et vates et ſapientes judicantur 1, 10, 9.
 identidem 6, 3, 49 et 86.
 idcirco 5, 9, 6. 12, 2, 12.
 idiota 8, 3, 22.
idiotus 3, 6, 52.
 idoneus 7, 4, 39. alicui rei 12, 10, 50. dies 2, 4, 35. juvenis 10, 5, 21. idonea vox actoris 12, 7, 1. idoneum verbum 9, 4, 144. idonei auctores 1, 4, 20. rhetori pueri 2, 3, 1. idoneae in aliquid materiae 6, 3, 15. perſonae 9, 2, 30. idonea tempora 12, 11, 18. *conf.* imperator.
- jecur 1, 6, 22.
 jejunos orator 12, 10, 13. add. 2, 5, 21. 10, 2, 17. jejuna ars 1, 4, 5. eloquentia 10, 5, 5. hiſtoria 2, 4, 3. traditio 3, 1, 3. jejuni ſcriptores 10, 2, 17. jejuna 6, 2, 7.
 igitur in initio ſermonis poſitum, an ſolœciſmus? 1, 5, 39. nec ignoro igitur 10, 1, 57.
 ignarus alicujus rei 2, 20, 8. 12, 3, 1. docendi 2, 3, 7. ignara philoſophiae grammaticae 1, 4, 4.
 ignavi 1, 5, 69.
 ignis 11, 3, 3.
 igniculus ingenii 6, pro. 7. igniculi in tenebris 12, 10, 76.
 ignobilis: non ignobilis. 1, 12, 18. n. poeta 9, 4, 90.
 ignominioſus 7, 1, 8. 7, 5, 3. v. n.
 ignorantia 7, 2, 40. diſcriminis ſui 6, 1, 47. ignorantiae maximum malum 12, 3, 3.
 ignoſcere delicto 7, 4, 20. multa 8, 5, 3. ſibi 10, 3, 29.
 ignotae invicem res 7, 10, 17. ignotis locis errare 7, pro. 3.
 Ilion 5, 10, 42.
 ilia aſtricta 8, 3, 10.
 illaborata oratio 4, 1, 60. virtus 12, 2, 2. illaborati fruſtus 12, 10, 79. illaborata fluunt 10, 1, 111.
 ille, ad propius relatam 1, 5, 13. v. n. *vid.* hic. ille huic ſpei deſtinatus 1, 1, 7. ille, ille pro hic, ille 2, 8, 11. ſi ſervit putat illi ſimile *currit* &c. 1, 6, 9. oratorem inſtituimus illum perfectum pro. 9. ſive illa ex Graecis orta tractemus 1, 6, 31. add. 1, 7, 27. 2, 4, 22. 2, 5, 18. 2, 12, 6. 3, 6, 56. 6, 3, 62. 8, 6, 32. *conf.* aliquis. neſcio quid.
 illic: *vid.* hic.
 illuc: *vid.* hinc.
 illiberalis mens 1, 3, 14.
 illicere 12, 2, 13. v. n.
 illidere al ſpinæ male 8, 3, 28. illidit ſe fruſtus cum ſono in litus 10, 3, 30.
 illudens Cicero 1, 5, 8.
 illuſio *i. ironia* 8, 6, 54.
 illuminare aliquid 2, 4, 12. 2, 16, 10. 8, 3, 73. orationem 12, 10, 36.
 illuſtris oratio 8, 3, 43. *conf.* 9, 2, 2. illuſtrare ſerum 10, 1, 122. genus factis 3, 7, 10. opus 10, 1, 67. orationem 4, 3, 4. 8, 6, 14. 11, 1, 2.

- illustramenta pronuntiationis 11, 3, 149.
 illustratio 6, 2, 32.
 imago veri discriminis 12, 11, 15. facie minor 10, 2, 11. honesti præfens 12, 1, 28. improvisa, *figura* 9, 3, 90. laudis falsa 10, 6, 17. litis 4, 1, 4. mulieris 7, 7, 5. orantis 5, 12, 17. oratoris 1, 10, 4. personarum 5, 11, 24. rerum 5, 11, 24. 10, 1, 16. 10, 7, 15. futuri temporis 6, 1, 19. tyrannicidæ 7, 7, 5. virtutis 10, 2, 15. vitæ 10, 1, 69. imagines 11, 2, 21. *seq.* acres *Ec.* 11, 2, 22. rerum 8, 3, 64. -absentium 6, 2, 29. -recentes 10, 7, 14. imaginem veri discriminis comperire 12, 11, 15. oratoris concipere animo 1, 10, 4. imagines rerum concipere 1, 2, 30.
 imaginari aliquem ac fingere 12, 1, 21. aliquid 9, 2, 41 *et* 42.
 imbecilla frons 12, 5, 4. vox 11, 3, 13.
 imbecillitas 6, 4, 12. 12, 10, 15.
 imbellis fulgor 10, 1, 30.
 imbuere aliquem vitii 1, 1, 9. nova sapore 1, 1, 5. imbui consuetudine 11, 3, 24. imbutus literis leviter 1, 2, 16. superstitione 3, 1, 22. imbutæ religiofa necessitudine amicitia 1, 2, 20.
 imitari affectus 11, 3, 156. opinionem 6, 3, 85. libentius imitatur, quibus favemus 2, 2, 8. imitantes 10, 2, 15. imitati, *vid.* affectus. imitatæ spicas herbulæ 1, 3, 5.
 imitator alicujus 10, 1, 74.
 imitatio 10, 1, 3. *pertractatur* 10, 2. est signum ingenii 1, 3, 1. callidissima simplicitatis 4, 2, 57. consiliorum 2, 4, 41. nostrorum dictorum factorumque per relationem 9, 2, 59. fori 2, 4, 41. iræ, luctus *Ec.* 6, 2, 26. mollior diversæ partis 11, 3, 165. morum alienorum 9, 2, 58. omnis ficta est 10, 2, 11. scribendi 1, 1, 35. veritatis 5, 12, 22. vitiosa 11, 3, 91. imitationis locum vix habere 12, 10, 27.
 imitabilis alicui 1, 1, 61. non im. facilitas, inventio, vis 10, 2, 12.
 immanis vox 11, 3, 32. immania pocula 5, 10, 99.
 immanitas parricidii 9, 2, 53.
 immaturus cantus gallorum 11, 3, 51. immatura frons 12, 6, 2.
 mors 10, 1, 89. immaturum funus 6, *pro.* 3.
 immensa vastitas 12, *pro.* 4.
 imminente bello 12, 1, 43.
 imminuere quædam 4, 1, 38. imminui ætate, valetudine 12, 11, 2.
 imminutio *figura* 9, 3, 90. criminis 7, 4, 3. rerum 6, 3, 52.
 immiscere se familiæ alienæ 7, 2, 26. immisceri alicui rei 7, 3, 5.
 immittere classi habenas 8, 6, 10.
 immissa barba 12, 3, 12. *v. n.*
 immissæ penitus radices 1, 3, 5.
 immobilis rigor 9, 3, 101.
 immota supercilia 11, 3, 79.
 immoderate effundi 11, 3, 63.
 immodeste proponere 12, 1, 13.
 immodicus amor 6, 3, 3. in aliqua re 9, 3, 74. præceptor 2, 2, 5. tumor 12, 10, 73. immodica claritas 11, 3, 41.
 immodice sibi aliquid arrogare 11, 1, 19. petere aliquid 9, 3, 100.
 immorari 9, 3, 73. in aliqua re 11, 2, 4. terrenus 2, 16, 6.
 immori alicui rei 9, 3, 73.
 immortalis anima, *vid.* anima.
 immota: *vid.* *post* immobilis.
 immunis 11, 3, 8.
 immutare aliquid paululum 9, 4, 14. nomen 8, 6, 28.
 immutabile 5, 10, 74.
 immutatio *differt a transmutatione* 1, 5, 12. est solæcismus 1, 5, 41.
 immutescere 10, 3, 16.
 imparatus ad casus orator 10, 7, 3.
 impares soni 11, 3, 43. imparia 5, 11, 10. spatia 11, 3, 43.
 impartiri tempus studiis 12, 11, 18.
 impatiens superioris 11, 1, 16.
 impedire vocem 11, 3, 21. impeditur intellectus 8, 2, 15. impedita oratio 8, 6, 42.
 impedimento esse alicui 1, 2, 12. -sibi ipsi 7, *pro.* 2. impedimentis ejusmodi pleni sunt grammaticorum libri 1, 8, 19.
 impellere aliquem ad aliquid 6, 2, 24. -ad crudelitatem 8, 3, 85. aliquid 5, 13, 11. animum 12, 10, 48. in plurimas species 12, 10, 43. -uno ictu 12, 10, 48. judicem 7, 1, 10. impelli conscientia 5, 13, 46. impulsum prope 3, 4, 2.
 impulso ad hilaritatem 9, 2, 3.
 impendere, *penultima brevi*: aliquid patientiæ in audiendo 12, 8, 10. biennium componendis libris *Ec.*

- ad Tryphon.* 1. curam spei futuri oratoris 1, 1, 3. laborem in aliquid 12, 8, 4. paullulum operæ 6, 4, 3. studia erudiendis juvenibus *pro.* 1. tempora sua liberarius 1, 2, 2. vim suam in plura 1, 12, 2. tota volumina in aliquam disputationem 3, 6, 21. impensam operam dare scientiæ alicui 1, 10, 35.
- impendium probitatis 6, 3, 35.
- impense petere 10, 5, 18.
- imperare 6, 2, 9. 7, 4, 24. acrius 9, 2, 11. copiis 12, 10, 78. fascis, militare iter, vigilias 11, 3, 26. fronti 11, 3, 78. certum modum 11, 2, 27. moram et sollicitudinem inchois 10, 3, 9. nationibus 11, 2, 50. nuptias alicui 7, 1, 14. pena 3, 7, 6. sibi 5, 10, 84. imperantes 9, 2, 48.
- imperator fortis, idoneus 12, 3, 5.
- imperatoria virtus 7, 10, 13. 8, 2, 11.
- imperiosi velut jure quodam potestatis pædagogis 1, 1, 8. imperiosissima vis 6, 3, 8.
- imperfectum crimen 7, 4, 27. imperfecto sermone obambulare 11, 3, 121.
- imperitus: non imperitus dicendi 1, 1, 11. in aliqua re 12, 3, 5. imperitum initium 9, 4, 114. imperita multitudo 10, 1, 43.
- imperitia 6, 1, 37.
- imperterritus 1, 5, 65.
- impervium iter 12, 11, 11.
- impetrare aliquid 7, 1, 42 *et* 60. 10, 1, 110. aures alicui 11, 3, 4.
- impetrata provincia 6, 3, 68. studiis quies *pro.* 1. impetranda erit venia *pro.* 21.
- impetus actionis 10, 1, 19. adversus aliquem 8, 6, 71. animi 11, 3, 10. cogitationis 10, 3, 31. faeit plus in aliquibus 1, 3, 6. fit in aliquem 12, 9, 9. liber 7, 4, 30. 12, 9, 18. impetum facere in aliquid 11, 1, 87. qualem actionem impetus cujusque animi tulit 11, 3, 10. non nixu, sed impetu 8, 4, 9. augeri 1, 2, 30. continuo ferri 10, 7, 14. impetus secundi 10, 7, 17. quosdam ex natura sumere 12, 2, 1.
- impius pro paricida 8, 6, 29. impia vivacitas 6, *pro.* 3.
- impingere navem 4, 1, 61.
- implere affectus 4, 2, 110. aliquid 6, 1, 12. - affectibus, probatione 2, 6, 1. - lacrimis 4, 2, 114. - spiritu 5, 13, 56. annum XCVIII 3, 1, 14. rem levem sententiarum pondere 9, 3, 74. *se.* 2, 10, 6.
- imploratio invidiosa 9, 2, 38.
- impluvium 11, 2, 20.
- impolitus grammaticus 1, 5, 7. impolitior lapis 8, 6, 63.
- imponere finem volumini 9, 4, 146. nomen alicui rei 9, 1, 2. *et* 4, 88. onus *pro.* 3. partem togæ 11, 3, 140. imponi 1, 1, 24. lecto 6, 1, 31. impositæ rupibus civitates 12, 9, 2.
- impossibile 5, 10, 18. 5, 13, 34.
- impotens 6, 1, 12. *v. n.* actio 5, 13, 21. impotentissimæ cogitationes cupiditatum 12, 1, 6.
- impotenter dicere 6, 3, 83. facere aliquid 1, 3, 13.
- impotentia 6, 2, 16.
- imprimere manum aliquo 9, 2, 42. vestigia aliquo 11, 2, 4. impressa animo rudi memoria 1, 1, 36.
- improbam quasi faciem facere 11, 3, 160. improbum 7, 1, 61. improbæ causæ 12, 7, 6. spes 12, 1, 13. improbilissimus quisque 1, 8, 21.
- improbe facere aliquid 1, 3, 13. litigare 12, 7, 5. petere aliquid ab aliquo 6, 3, 95.
- improbitas 6, 4, 11 *et* 15.
- improbare libros suos 3, 5, 15. potestas 1, 8, 14.
- improbabile 7, 4, 7.
- improprium 1, 5, 46. 1, 8, 13. 8, 2, 4. *segg.* 8, 3, 15. *v. n.* *conf.* 10, 3, 20. impropria 12, 10, 42.
- improvisus rerum exitus 12, 1, 3.
- improvisa imago, *figura* 9, 3, 90.
- imprudens 7, 1, 40. ætatum 1, 1, 20. imprudentium est 12, 7, 8.
- imprudentia: per imprudentiam factum 1, 5, 53.
- impudentia 6, 4, 10. impudentiæ fundamenta 12, 6, 2. - fortiter resistere 6, 4, 10.
- impudicus 7, 2, 28.
- impugnare aliquid 2, 17, 40. caput alicujus palam 11, 1, 62. finitio-nem alicujus 7, 3, 23. personam adversarii 4, 1, 14.
- impulsus &c. *vid. in* impellere.
- impunitatis spes 7, 2, 32.
- impurus: quid impurius? 9, 2, 80.
- imputare aliquid alicui 7, 1, 45. omnes literas 11, 3, 33. *v. n.*
- imus pulmo 11, 3, 56. venter 11,

3, 112. ima toga 11, 3, 140. vox 11, 3, 42. imi soni 11, 3, 22. ima pollicis 11, 3, 99. *conf.* scendenti.

in actu et contentione esse 11, 1, 48. adversum 11, 3, 121. æquo esse 5, 9, 11. æternum 5, 11, 41. affectus recipere aliquid 10, 7, 15. aliquem dicere 9, 2, 67. *vid.* dicere. - rogari 9, 2, 12. aliquo esse gratum 7, 4, 23. altum reduci 10, 7, 28. animo esse 5, 1, 3. - alicui 6, 2, 25. 7, 4, 40. argumentum 6, 3, 49. argumentando, incipiendo, narrando tractare aliquid 11, 1, 6. arte 5, 8, *init.* balneis perpotare 1, 6, 44. caussa 7, 1, 33. - esse 7, 3, 34. 11, 2, 43. 12, 5, 2. omne certamen vires 12, 7, *init.* cibis aspersus sal 6, 3, 19. commune 5, *pro.* 5, 6, 1, 7. complexu habere aliquid 9, 4, 32. conspectu collocare aliquid 7, 1, 4. - esse 10, 1, 6. contrarium vertere aliquid 11, 1, 2. diversum transferre aliquid 11, 1, 64. - valere 5, 10, 49. exemplum 7, 1, 41. 12, 2, 27. expedito positum 10, 7, 24. futurum 7, 4, 18. 11, 3, 21. hoc *pro.* 7, 4, 2, 21. 11, 2, *extr.* imagine rei 6, 1, 32. infinitum durare 11, 2, 8. iudicii ac foro dari 10, 7, 20. legatione esse 7, 1, 51. libros digerere aliquid 10, 7, 30. malaco sanum 8, 2, 13. maledicto plus injuriæ quam in manu 6, 2, 23. manu patroni esse 7, 7, 9. manibus adolescentium esse *dicitur auctor aliquis* 10, 1, 125. Marathone ac Salamine 9, 2, 62. 12, 10, 24. matrimonium amare aliquam 11, 1, 82. memoriam reponi 11, 2, 19. eundem modum 5, 11, 4. majorem in modum 11, 2, 12. morem præceptoris 12, 11, 6. more esse 12, 11, 15. nervo 6, 3, 72. occursum hæere 11, 2, 18. officio esse 8, *pro.* 30. opaco 1, 2, 18. opinione aliqua 1, 5, 39. 3, 6, 62. 9, 4, 87. neutram partem 12, 8, 8. partem quæcumque 8, 3, 9. utramque 7, 9, 14 *et* 15. parte 2, 8, 6. 4, 5, 13. 5, 7, 22. 6, 3, 45. 10, 7, 25. - utraque 7, 1, 57. -juvari 11, 2, 34. parvis 1, 1, 19. pejus notabile 1, 3, 1. plano tumere 8, 3, 18. posterum 6, 5, 7. potestate esse 6, 2, 29.

-habere affectus 10, 1, 48. præfentia 8, *pro.* 3, 9, 4, 109. 10, 7, 22. præteritum 7, 4, 30. 9, 2, 19. primis 6, 3, 39 *et* 47. &c. probra abuti jure 1, 3, 16. proinctu habere aliquid 10, 1, 2. - stare 12, 9, 21. promptu esse 8, *pro.* 28. 9, 1, 2. 10, 1, 6. - habere aliquid 7, 10, 14. 11, 2, 1. ratio 11, 2, 43. profa consequi aliquid 10, 7, 19. proximo esse 1, 3, 4. 7, 1, 44. publicum 10, 7, 1. quadrum 1, 10, 43. quæstum 7, 2, 24. quæstu esse *pro.* 13. quantum 8, 6, 24. ratione versari 10, 7, 12. re 6, 4, 17. 7, 1, 13. 7, 3, 5. rem præsentem perducere audientes 4, 2, 123. *conf.* 6, 1, 31. recessu plus habere 1, 4, 2. reliquum 4, 5, 4. scripto 7, 1, 17. signum pœnitentiæ, iræ 11, 3, 104. finistrum desinere 11, 3, 109. se habere aliquid 10, 7, 12 *et* 17. senectutem prosequitur hæc memoria 1, 1, 36. sensum aliquem dicere 6, 1, 14. servitute esse 7, 3, 26. sole sidera desinunt cerni 8, 5, 29. aliquam spem suam dare aliquid 7, 4, 23. summam 11, 2, 41. summa 9, 2, 72. 12, 8, 11. hoc tempus 5, 12, *init.* totum 4, 1, 72. 8, 6, 8. 9, 2, 88. transitu 6, 2, 2. 7, 3, 27. tribunatu 7, 4, 13. turba esse 1, 2, 15. vestibulo velut 8, *pro.* 18. ultimum differre aliquid 7, 1, 12. universum 5, 10, 100. 6, 5, 4. 8, 3, 17. 9, 2, 87. 10, 1, 42. - pronuntiari non potest 11, 2, 44. uno totum diem consumere 1, 2, 11. usum 6, *pro.* 16. eum 4, 5, 26. usu esse 12, 10, 48. - aliquo futurus 7, 4, 18. - habere 12, 11, 21. quædam in usu 8, 3, 34. utramque &c. *vid.* in partem. *conf.* dicere. digerere. esse. recipere. res præsens. &c.

inæqualia 8, 5, 29.

inæqualitas coloris 12, 9, 17. pedum, sonorum &c. 11, 1, 43. 3, 7. superciliorum 11, 3, 7.

inaffectatus color 9, 4, 17. isaffectedata *ἀφελειος* 8, 3, 87. nicandras Xenophontis 10, 1, 82. oratio 11, 1, 93.

inanis affectatio 9, 3, 74. diligentia 5, 11, 30. finitio 7, 3, 30. latitudo 11, 2, 1. loquacitas 11, 3, 2. orator 12, 10, 16. periclitatio 1, 2, 18. vox 11, 3, 32. inane gau-

- dium parentum 2, 4, 16. iudicium 7, 1, 48. *in numero oratorio* 9, 4, 108. *conf.* 10, 1, 78. 10, 2, 17. 12, 10, 17. inanes ariftæ 1, 3, 5. *res* 11, 3, 5. *spes* 6, *pro.* 12, 6, 2, 30. inania simulacra 10, 5, 17. tempora 9, 4, 51. verba 9, 3, 100.
- inanitas oris 1, 11, 6. *v. n.*
- inardescunt affectus voce, vultu, habitu corporis 11, 3, 2.
- inardescere 6, 1, 27.
- inartificialis probatio 5, 1, 1.
- inartificialiter 2, 17, 42.
- inauditus 7, 6, 11. quod nobis inauditum est 1, 6, 9.
- incendere aliquid invidia 4, 2, 114. rebus 10, 1, 16. incendi ira 8, 6, 7.
- inceptus &c. *vid.* incipere.
- incertus gestus digitorum 1, 10, 35. incerta manus 4, 5, 14. vox 1, 1, 21.
- incessere aliquem 10, 1, 126. 12, 10, 12. - aspere 5, 7, 27. 6, 3, 21. aliquid 5, 7, 23. nomen alicujus 5, 10, 31. incessi epigrammate 8, 3, 29. incessens sermo 6, 3, 21.
- incessus 1, 3, 1. orantis 1, 2, 31. in pedibus observatur 11, 3, 124. rarus, neque ita longus 11, 3, 126.
- incesta 7, 8, 5.
- incestus cum filia 5, 10, 19. incesti damnata et præcipitata 7, 8, 3 *et* 5.
- inchoare aliquid 7, 10, *extr.* præcepta 6, 4, *prin.* sententias 9, 4, 18. statuam 2, 1, 12. studia 1, 12, 12. inchoatæ materiæ 10, 5, 23.
- incidere, *secunda longa*: ferrum 6, 3, 69.
- incitum, *quid?* 9, 4, 122. incisa, *quæ?* 9, 4, 22. *add. ibid.* 67. 122. *seqq.*
- incidere, *secunda brevi* 7, 1, 19. 7, 2, 41. aliquo 9, 2, 81. in ætatem alicujus 12, 1, 16. - annum eundem casum &c. 4, grammaticos 9, 4, 53. - limitem 1, 33. - obscuritatem 4, 5, - ocinium 7, 2, 5. - per- 9, 2, 73. - præfanda - responsum 5, 7, 18. - verum 7, 1, 64. - versus 1, 5, 17. - im 2, 4, 9. 5, 13, 46. Ratio in acres sensus 9, 74. *l. ibid.* 76. contentio,
- disputatio inter aliquos 11, 1, 70. dubitatio 3, 8, 34. idem nomen in alia divisione 3, 3, 14. quæstio *pro.* 12, 7, 1, 19. verbum 2, 5, 4. incidunt aliæ species in hæc genera 3, 4, 15. triplices suaforiæ 3, 8, 33. vitiosa in auctore 10, 2, 15.
- incipi 11, 3, 146.
- incipere a posterioribus 1, 4, 22. ab iisdem verbis plura acriter et instanter 9, 3, 30. emittere libros *Ep. ad Tryph.* 1. incipientes atque adhuc teneri 1, 2, 26. in contentionibus aut incipiendis aut finiendis 11, 3, 128. inceptus ordo 5, 12, *extr.*
- inceptio 11, 3, 46.
- incitare aliquem 6, 4, 10.
- inclamare 11, 3, 172. nomen 4, 2, 124.
- inclinare aliquem 4, 1, 14. paululum aliquid ad voluptatem audientium 2, 10, 10. caput in humerum 11, 3, 119. eloquentiam 10, 1, 80. inclinari ad aliquem 11, 3, 132. inclinatus in latus pollex 11, 3, 99. inclinata quædam lenitas 11, 3, 170.
- inclinatio causæ 5, 13, 57. corporis 1, 11, 16. iudicium ad nos 6, 1, 10. vocis 11, 3, 168.
- inclusa brevis urbanitas 6, 3, 43. aperire quæ verbo uno inclusa erant 8, 3, 68.
- incolumitas 9, 2, 85.
- incommodum aliquando est 1, 7, 16. incommodo minore fieri 12, 3, 2. incommoda 11, 1, 83. nos consequentur 2, 10, 14. oris 11, 3, 12. *add. ibid.* 32. vitæ 5, 11, 38.
- incomparabilis 1, 2, 11.
- incompositus 1, 5, 65. in plenisque Æschylus 10, 1, 66. moribus 4, 5, 10. incomposita oratio 9, 4, 32. incompositum 9, 4, 6.
- incompositæ esse aliquid 10, 2, 17. incomprehensibile præceptum 9, 1, 12.
- incomtum 8, 6, 66.
- inconcessum homini 10, 2, 26. *v. n.*
- inconditum 6, 3, 107.
- inconsequentia rerum 8, 6, 50.
- inconsideratio 2, 15, 28.
- inconstantia frontis ac luminum 9, 3, 101.
- inconveniens inter se positio 1, 5, 51.
- incorporale 5, 10, 116.

- inobruptum 5, 12, 20. incorrupta
 natura 2, 5, 12.
 incredibile est, quantum &c. 1, 1,
 32. fieri 4, 2, 12.
 incredulus patronus 12, 8, 11. in-
 creduli quidam 10, 3, 11.
 incrementum 8, 4, 2 et 4. uno gradu
 8, 4, 4. increfcit respiratio na-
 turali quodam conatu 11, 3, 49.
 incrementum, *figura* 9, 3, 87. *n.*
genus amplificationis 8, 4, 3 et 29.
 incrementi sensum afferre 11, 2,
 41. incrementa modica 10, 6, 3.
 incubare thesauris 10, 1, 2. trans-
 versas a spondis 4, 2, 123.
 inculcare aliquid memoriæ 6, 4, 5.
 - singulis peculiariter 11, 3, 130.
 diu 1, 1, 31.
 incumbere alicui 11, 3, 132. huc
 6, 2, 7. illi, in illum 9, 3, 1.
 in aliquid 7, 2, 33. in mare 5,
 9, 5. in mulierculam 11, 3, 90.
 in pedem 11, 3, 125.
 incunabula discendi *pro.* 6.
 incurrare in animum 8, 2, 23. - eof-
 dem casus, tempora, numeros, pe-
 des 9, 1, 11. - latera 9, 1, 20.
 - locos 5, 10, 54. - oculos 7, 1,
 41. 8, 2, 23. 10, 3, 16. - ordi-
 nem 1, 5, 54. - ordines, gentes,
 populos 11, 1, 86. - terga 9, 1,
 20.
 incurfare auribus, oculis 10, 3, 28.
 incurfus tempestatum 10, 7, 3.
 incurvicervicum pecus 1, 5, 67 et
 70.
 incusare deos 6, *pro.* 4. negligenti-
 am alicujus 5, 2, 3.
 incutere pedem terræ 2, 12, 10.
 inde *pro.* 4. - 6, 1, 6. *v. n.* 7, 1, 6. 7,
 2, 32.
 indecens 10, 2, 19. non indecens
 natura ipsa rei facere aliquid 11,
 1, 82. non indecentes moræ 11,
 3, 158.
 indecenter 1, 5, 64. indecentissime
 8, 3, 45.
 indecorus gestus 1, 10, 35. indeco-
 ra actio 11, 1, 29. exultatio 2,
 2, 12. jactatio 11, 1, 25. mu-
 tatio in Latinum sermonem 2, 14,
 4. indecorum 11, 1, 91. indeco-
 ra dicentes 11, 1, 60.
 index mentis vox 11, 3, 62. indi-
 ces mentis lacrimæ 11, 3, 75.
 indicium 5, 9, 9. 5, 12, 20.
 indicare aliquid 2, 4, 3. - breviter
 et dilucide 4, 1, 34. - decentius,
 tutius 9, 1, 21. brevius 4, 2, 106.
 conficios 9, 2, 81. portum 10, 7,
 1. rem 4, 2, 37. - proprie et
 significanter 12, 10, 52. res 12,
 10, 43. simplex modus indicandi
 9, 2, 1.
indicativus cum pronomine interrogandi
 4, 5, 7. *in sermone indirecto* 4, 5,
 17.
 indicere nuptias 7, 4, 24.
 indifferens syllaba 9, 4, 93. est
 rhythmo 9, 4, 48.
 indignus cognitio 10, 1, 90. in-
 dignæ res 6, 2, 24. indignissi-
 mum 2, 16, *init.*
 indignitas calumniæ 6, 1, 9.
 iudignari cedere 1, 1, 8. imperia
 1, 3, 6. pontem 12, 10, 61. in-
 dignantur verba 11, 3, 176. non
 indignandum est discere 1, 11,
 17.
 indignationis motus 11, 3, 71.
indisfernibilia quomodo Latinus vocan-
da ? 10, 2, 10. *n.*
 indiscreta et inter se connexa, juncta
 1, 2, 3. 10, 1, 2.
 indistinctus orator 12, 10, 39. indis-
 tincta 8, 2, 23.
 indoctos a musis atque gratiis abesse,
 proverbium 1, 10, 21. indoctæ
 manus 1, 11, 16. indoctiores 4,
 2, 37.
 indoles maxima 10, 1, 89.
 indomitum animal 9, 4, 5. inge-
 nium 10, 2, 19.
 indubitata literarum inter se con-
 junctio 1, 1, 31. indubitata 1, 6,
 33.
 indubitabile 4, 5, 13. genus causæ
 4, 1, 55.
 inducere 9, 2, 42. alia per aliam
 rem 9, 2, 97. aliquid 5, 14, 8.
seq. conf. callum. hesitationem,
 silentium 11, 2, 48. judicem in
 affectus 11, 3, 58. induci in iter
 8, *pro.* 4.
 inductio 5, 10, 73. 5, 11, 2. *seq.*
 induere auctoritatem alicujus 4, 1,
 46. causas personis 4, 1, 47.
 orationem personis 4, 1, 28. per-
 sonam 3, 8, 50. 6, 2, 36. - ali-
 cujus 12, 8, 15. persuasionem si-
 bi falsam scientiæ 1, 1, 8. vo-
 luntatem aliquam vera fide 12,
 11, 11. indui in laqueum 5, 7,
 11. in poenas a semet ipsis 12,
 1, 3. lorica 8, 4, 24.
 indulgere aliquid alicui præcipue 12,
 1, 2. causis desiderii 10, 3, 29.
 compositioni 9, 4, 145. eloquen-
 tiæ 10, 1, 84. ingenio suo 10, 1,
 98. juri 7, 5, 3. nomen alicui

- rei 2, 17, 32. numero 6, 3, 5. offensæ, utilitati 11, 1, 75. sibi 8, 3, *prim.* 8, 5, 17. - ultra 2, 5, 24. sono 11, 3, 33. voluptati 12, 10, 22. - ingenii sui 10, 1, 24. indulgens: indulgentiores parentes 4, 2, 74.
- indulgentia, mollis educatio 1, 2, 6. dum nos indulgentia illa non fallat 10, 3, 7.
- indurescere in pravum 1, 3, 12.
- industria juvenum 10, 1, 122. historiarum scribendi 10, 1, 75. ex industria 1, 5, 8. *vid. ex.*
- inemendabilis pravitatis 1, 1, 37. inemendabilia incommoda oris 11, 3, 12.
- inenarrabilis ratio 11, 3, 177.
- ineptus homo 11, 3, 128. multo ineptius est 9, 2, 78. ineptissimum est 1, 7, 2. *conf.* 9, 3, 100.
- ineptiæ: inter ineptias evanescere 1, 7, 6.
- inertior in legendo 10, 3, 20.
- ineruditus 8, *pro.* 26. iudex 10, 1, 32. ineruditæ voluptates 1, 12, 18.
- inerudite, non 1, 10, 33.
- inest alicui verbo, rei 1, 5, 3, 3, 6, 104, 5, 10, 9. in aliquo 8, 1, 3. in aliqua re 3, 4, 11. in arte 2, 17, 41. inest aliquid quibusdam in habitu atque vultu 6, 3, 12. hoc injuriæ genus verecundius inest passis quam ausis 11, 1, 84. vis sermonis in verbis 9, 4, 26. - quædam tacita numeris et modis 9, 4, 13.
- ineuntes: *vid. inire.*
- inexercitatus 11, 2, 9.
- inexplicabilia bella 2, 16, 2.
- inexplicabilis laqueus 5, 10, 101. pugna 8, 6, 1.
- inexpugnabilis 5, 10, 44. 7, 3, 18.
- inexpectatum 9, 2, 22 et 24. inexpectata magis similitudo 8, 3, 74.
- inevitabilis sonus 1, 5, 33.
- infamis femina 6, 3, 51. filius in matrem 9, 2, 79. pater amore virginis filię 9, 2, 70. infames causę 4, 1, 62.
- infamia 6, 2, 23. criminum 5, 7, 26.
- infamare aliquem 5, 7, 1. 10, 1, 127. personam aliquam 4, 2, 129. infamatur fides alicujus 10, 1, 75. infamantes oratoris officia 2, 15, 4.
- infans 11, 1, 21. alienus 6, *pro.* 7.
- infantes a mutis nutricibus in solitudine educati 10, 1, 10. infantium 1, 1, 16.
- infantia actoris 6, 1, 32. in dicendo 5, 13, 38. sua est etiam studiis 1, 1, 21.
- infaustum opus 6, *pro.* 3.
- infelix *de obliuio* 11, 2, 29. conscientia 6, *pro.* 10. opera 10, 1, 7. pœna 10, 3, 10. sollicitudo 12, 10, 77. supellex 2, 4, 29.
- infelices literę 6, *pro.* 3. infelicus 8, 6, 33.
- infelicitas abominanda 8, *pro.* 27. aliqua magna 11, 1, 56. rara, *de memorię debilitate* 11, 2, 49.
- inferos excitare 9, 2, 31. inferior *opponitur* honesto 6, 2, 14. inferioris modi *vo-* *cis* 11, 3, 17. radices 10, 7, 28. rami 1, 2, 26. inferiora 7, 1, 27. 8, 4, 3.
- inferre actionem 4, 3, 9. aliquid 5, 11, 3 et 27. 5, 14, 9. 8, 4, 20. artem in eloquentiam 10, 5, 3. fabulam 6, 3, 92. istum 4, 2, 26. lucem rebus 8, 3, 72. lumen eloquentiæ 10, 5, 16. - tenebris 8, 2, 23. - in solem 5, 12, 8. quætionem 6, 4, 20. studia aliquo 12, 10, 19. verbum 9, 3, 62.
- infestus pollex 11, 3, 119. minus infesta res 11, 1, 64.
- infestissime interrogare aliquem 12, 8, 10.
- inficere mentem 1, 11, 2.
- inficias &c. *vid. infit.*
- infigere aliquid alicui 9, 4, 29. - repetitione, commoratione 9, 2, 4. - animis 1, 8, 17. 9, 4, 134. infixus pectori dolor 9, 2, 26.
- infinita cura 10, 3, 12. materia, res 7, 10, 8. infinitum; infinita *sensu grammatico* 1, 6, 7 et 8. momentum 1, 11, 10. spatium 12, 11, 16. verbum 9, 3, 9. infiniti operis esse 10, 1, 37. 10, 5, 19. quod infinitum erat 1, 10, 1. *conf.* 3, 1, 7. 6, 5, 10. in infinitum sectio 1, 10, 49. infinito magis 11, 3, 172. plus 8, 4, 25.
- Infinitè magis 11, 3, 4.
- infinitivus in sermone indirecto* &c. 4, 5, 13. 7, 2, 37. 8, *pro.* 7.
- infirmus 11, 1, 21. actor 6, 1, 44. infirma ætas 1, 3, 12 et 17. 1, 11, 13. cutis 11, 3, 78. memoria 11, 2, 49. infirmi plura minantur 2, 3, 8. infirmior multo 10,

- 1, 74. visus 10, 3, 31. infirmius aliquid subjungatur fortiori 9, 4, 23. infirmiora ingenia *pro.* 14.
- infirmitas in dolore ferundo 7, 3, 34. *de pueris* 2, 2, 14. discentium 1, 2, 27. naturæ 10, 2, 19. puerilis 2, 3, 7. quantum nostra valebit infirmitas *pro.* 22. infirmitatis vitio laborare 2, 3, 9.
- infirmare aliquid 7, 6, 9. infirmatur lex 7, 1, 49.
- infittias ire 7, *pro. extr.*
- infittiarum aliquid 7, 3, 9. infittiantes 7, 2, 27.
- infittialis status 3, 6, 15 et 31.
- infittiatio 8, *pro.* 9. 8, 5, 5. nuda 5, 13, 7.
- infittiator 7, 2, 50.
- infixus: *vid.* infingere.
- inflammare animum 11, 3, 155. inflammari cupiditate 8, 6, 7.
- inflare aliquem 5, 7, 26. nares 11, 3, 80. inflari gloria 11, 1, 75. 12, 10, 17. inflantur corpora valetudine 2, 3, 9. inflatus orator 12, 10, 16.
- infectere leviter digitos 11, 3, 142.
- influit sermo in civitates 12, 10, 16.
- informare oratorem *pro.* 22. informatur mens optimis infittutis 1, 1, 16.
- infra aliquem esse 12, 9, 7. dignitatem esse 8, 3, 38. grammatici officium esse 1, 7, 1. *add.* 2, 5, 4. se multos videre 12, 11, 30. Ciceronis temporibus paullumque infra 1, 7, 20.
- infernus &c. *vid. supra.*
- infringere articulos 11, 3, 158. infracti sumus in epilogis 9, 4, 138.
- infusa senis cadaveri imago 6, 1, 40.
- ingenita natura 5, 10, 123. adjuvamenta *pro.* 27.
- ingenium et natura 1, 3, *prin.* copiosum, facile 10, 1, 128. elegans, jucundum 5, 13, 48. forte 10, 2, 19. immortale 10, 1, 109. indomitum 10, 2, 19. mobile, velox 6, 4, 8. *in pidiore* 12, 10, 6. poeticum, vehemens 10, 1, 90. promptum 11, 2, 46. tenue 10, 2, 19. 12, 8, 1. ingenii fama 12, 5, 5. *conf. fama.* gratiam sperare *pro.* 4. jaectantia 12, 8, 3. lumen *pro.* 6. natura præstans 12, 1, 25. signum 1, 3, 1. vis *pro.* 12. humani vis 12, 11, 10. vires 1, 2, 23. ingenio nullo esse 4, 5, 2. - indulgere, temperare 10,
- 1, 98. suo non intelligere sermonem 8, 2, 19. ex ingenio habere aliquid *dicitur* sermo 2, 5, 11. ingenia conciduntur, comminuntur aliqua re 1, 7, 33. deficiunt 2, 4, 10. in argumentis 5, 7, 33. infirmiora *pro.* 14. minora 12, 10, 37. paullo tardiora 11, 2, 42. viventium 10, 1, 96. ingenii pravis &c. 1, 6, 32. *conf. alere.*
- ingeniosus 2, 12, 7. 8, *pro.* 25. vere, probus quoque 1, 3, 2. adulescens 10, 3, 12. ingeniosi auctores 10, 1, 40.
- ingeniose dicere aliquid 1, 6, 36.
- ingenuus 7, 3, 27. ingenua, *ambiguum* 7, 9, 4. ingenui parum modesti 1, 2, 4.
- ingenue: *vid.* dicere.
- ingenue contentio palmæ 1, 2, 24. crimen 9, 4, 35. error 3, 6, 6. proventus 12, 10, 11.
- ingignere: *vid.* ingenita.
- ingratus 12, 7, 11. quis? 7, 4, 37. non ingrata voluptas 9, 3, 74. ingrati actio 7, 4, 37. ingratisima *ὀμολογία* 8, 3, 52.
- ingredi annum ætatis X 6, *pro.* 9. consulatum 6, 1, 35. debent sublimia 9, 4, 139. dicere 1, 3, *extr.* formare 2, 15, 33. in locos 4, 1, 59. iter 3, 1, 6. mare 12, *pro.* 4. partem aliquam 4, 3, 1. per funes 2, 13, 16. rationem eloquendi 12, *pro.* 3. foeco 10, 2, 22. studia 1, 10, 2. ingressus aliquid 6, *pro. init.* vestibulum artis 1, 5, 7. viam *pro.* 3.
- ingressus 8, *pro.* 7. 9, 4, 72. ab aliqua re 2, 4, 1. civilis et humanus 3, 8, 59. gravior 11, 3, 112. operis 10, 1, 48. rei 4, 1, 3. *seq.* 4, 2, 112.
- ingruit vis 3, 8, 22. - major eloquentiæ 11, 3, 56.
- inhabile alicui rei 11, 3, 146.
- inhæreere molestissima diligentiae perveritate 1, 6, 17. cogitatis superstitiose 10, 6, 5. locutioni 1, 6, 20. memoriæ fidelius 10, 6, 2. sensibus 8, *pro.* 30. verbis 7, 1, 58. vetera inhærent 11, 2, 6.
- inhibere cursum 10, 3, 20. impetum 9, 4, 35. malos 4, 1, 21. multa 11, 3, 13. numeros 9, 4, 31. remos, *an remis?* 12, *pro.* 4. *v. n.* inhibet bonus validius pudor quam metus 9, 2, 76. inhiberi verecundia 10, 1, 18.

- inhonoratum transire aliquid 1, 5, 54.
 inhorrescere 9, 4, 126.
 inhumana fortunæ insectatio 6, 3, 28. voluptas 12, 9, 10. inhumanum 1, 6, 35.
 injicere opus super funus 6, *pro.* 3. finum *togæ* humero 11, 3, 140. togam ex integro 11, 3, 156. injecto periculo mortis 7, 3, 17.
 inimica mater *filio* 4, 2, 16.
 inimice corripere aliquem 11, 1, 68. insequi 12, 1, 22.
 inimicitiae graves 6, 3, 34.
 inimitabilis arti auctoritas vetustatis 8, 3, 25. humanæ rationi fapor 1, 10, 7. inimitabile 2, 16, 16, 10, 2, 19.
 iniqua conditio 5, 6, 3. ira 6, 1, 17. iniquum 12, 1, 35. petendum, ut æquum feras, *Proverb.* 4, 5, 16.
 iniquitas litis 12, 7, 6. rei 4, 2, 22.
 inire prælium 3, 8, 20. pugnam ineuntes 12, 1, 28.
 initium 3, 11, 5. capere ex aliqua re 2, 11, *inil.* dicendi 4, 1, 25. ducere ex aliqua re 1, 9, 3. quoddam naturale 11, 3, 60. spiritus 11, 3, 38. corporum etiam fortissimorum educatio a lacte cunisque in. ducit 1, 1, 21. initia 2, 20, 6. 3, 3, 13. 9, 4, 62. destinare sibi certa 2, 11, 5. disciplinæ 10, 2, 2. circa initia statim primi libri 1, 5, 44. literarum sola memoria constant 1, 1, 19. pertinent ad summam 1, 1, 23. scribere 10, 7, 30. sententiarum 9, 3, 45 *et* 79. studiorum tractare 1, 1, 23. nec ad ullius rei summam nisi præcedentibus initiis perveniri *pro.* 5.
 initiari facris 1, 2, 20. 12, 10, 14.
 injucundus (non) auctor 10, 1, 124.
 injudicatum aliquid relinquere 10, 1, 67.
 injungere alicui laborem *pro.* 2.
 injurati 5, 7, 5.
 injuria libidinis 9, 2, 47. quæ morte gravius 11, 1, 53. *i. stuprum. v. n. conf. ibid.* 84. injuriam facere alicui 10, 1, 115. injuriarum controversiæ 7, 4, 32.
 injustus 4, 5, 12. 11, 1, 90.
 immunis 1, 7, 8.
 innasci 2, 4, 16. 12, 6, 2. innatus est male interpretantibus error 3, 6, 6. innata affectatio 9, 3, 74.
 innata 7, 10, 14.
 innatans verborum facilitas 10, 7, 28. innatantia 7, 1, 44. *v. n.*
 inniti curæ tutelæque 6, 1, 36. innituntur syllabæ in literam 12, 10, 32.
 innocens 1, 5, 65. civis 12, 1, 41. reus 12, 1, 45. innocentium civium 10, 7, 2.
 innocenter vivere 7, 4, 18.
 innocentia salva facere aliquid 7, 2, 37.
 innumerabilis copia 5, 10, 100. innumerabiles subitæ necessitates 10, 7, 2.
 inoffensa literarum inter se conjunctio 1, 1, 31. copulatio vocum 1, 10, 23.
 inofficiosum testamentum 9, 2, 9.
 inopinatæ rei casus 6, 1, 39. inopinatum 6, 3, 84. 9, 2, 23. inopinata delectant magis 8, 6, 51. *instrumenta causæ* 12, 8, 13.
 inordinatum 1, 10, 46. inordinata 8, 2, 23.
 inornata brevitatis 4, 2, 46. res 2, 4, 3. inornatum *quid?* 8, 3, 15 *et* 58. inornata verba 8, 3, 38.
 inotiosa actio 11, 3, 183. *v. n.*
 inprimis: *vid. in.*
 inquietare digito nares 11, 3, 80.
 inquinare argumenta amoribus 10, 1, 100. inquinantur bona permixtis malis 4, 2, 102.
 inquirere aliquid 12, 11, 8. de opere aliquo parum diligenter 3, 11, 21. etymologia verborum originem inquiri 1, 6, 28.
 inquisitio instituti operis *Ep. ad Tryphon.* 1. opinionum 3, 1, 2.
 infalubria 3, 2, 3.
 infana cura corporis 12, 11, 18. infanum est 11, 3, 45. infanæ substructiones 8, 6, 41.
 infanabilis dolor 6, *pro.* 5.
 infania 11, 1, 38.
 infanire specie libertatis 12, 10, 73.
 infscientia tradendi 12, 11, 14.
 infscitum 9, 4, 56.
 infscite recipere spiritum 11, 3, 39.
 infscitia 9, 4, 39. in proferendis pedibus 1, 11, 16. rerum verborumque 5, 13, 38.
 inscribere librum 8, 6, 71. - nomine alicujus 2, 15, 10. nomen 1, 6, 36. - tumulo 7, 3, 31. inscribitur hæc disputatio *quod quæstio* 6, 3, 22. inscriptus nomine alicujus liber 2, 15, 5. 3, 5, 14. inscripti falso libri 1, 4, 3. lapsi

- des 4, 5, 22. maleficii actio 7, 4, 36. *i. non scripti. v. n.* inscripta *i. non scripta* 3, 6, 36.
- inscriptio 2, 17, 15. C. Cæsaris 1, 7, 21. inscriptiones 1, 5, 20.
- insculpi formas literarum tabellæ 1, 1, 27.
- infecabilia corpora 2, 17, 38. 3, 3, 13.
- infescere alicui rei 10, 3, 11.
- insequi 6, 3, 34. 7, 2, 46. aliquem 3, 1, 8. 12, 10, 14. aliquid inimice 12, 1, 22. cedentem 12, 10, 47. distinctionem aliquam protinus altero spiritus initio 11, 3, 38. insequens tempus 7, 2, 46. insequentia 5, 5, 2. 5, 10, 45. *seq.* infecuta 5, 7, 18.
- infectari aliquem 1, 5, 56. aliquos ut hostes 11, 1, 89. aliquid 5, 13, 39. 10, 1, 65. incitiam alicujus 9, 4, 39. tyrannos 10, 1, 63. infectans 5, 7, 27.
- infectator vitiorum 10, 1, 129.
- infectatio 5, 7, 6. fortunæ 6, 3, 28. 11, 1, 86.
- inferere aliquid 9, 2, 74. 11, 2, 31. - alicui rei 4, 2, 108. 11, 2, 37. 12, 9, 17. - loco 8, 5, 28. - scriptis 10, 6, 5. - cogitationem lucubus 6, *pro.* 14. grana ciceris in acum 2, 20, 3. munus aliquod negotiis 3, 7, 2. sensum aliquem medio fermone 8, 2, 15. similitudinem parabolæ 6, 3, 59. furculum 6, 3, 88. inferi 4, 2, 47. 8, 3, 27. commode 9, 4, 145.
- infertus locus communis 2, 4, 30.
- inferta numeris compositio 9, 4, 61. infertæ orationibus narrationes 6, 3, 42.
- infero, sevi &c. *vid.* insita.
- insidere animo 6, 2, 32. memoriæ 10, 7, 2. infidet aliquid rudibus mentibus 1, 8, 4. infident alicui vitiose dicta 1, 1, 11. *add.* 1, 6, 44. vitia 2, 3, 2.
- insidit sibi litera I 1, 4, 11.
- insidiæ advocatorum 12, 9, 5. ætatis 12, 11, 4. insidias virtute superare 11, 1, 40.
- insidiari 8, 3, 11. alicui 12, 1, 40. insidiatur orator 10, 1, 21. insidians fortuna 6, *pro.* 8.
- insidiator Clodius 7, 1, 36. oporteatne insidiatorem interfici? 10, 5, 13.
- insignia monstris corpora 1, 1, 2.
- insigniter 8, 5, 15.
- insignitæ imagines 11, 2, 22.
- insimulari repetundarum 4, 2, 15.
- insinuatio 4, 1, 42.
- insipiens 6, 3, 8.
- insistere in aliqua re 3, 6, 5. 9, 4, 27. in pedem 11, 3, 125. invicem 8, 5, 27. alternis pedibus 11, 3, 128. studiis suo nisu 1, 12, 10. vestigiis alicujus 10, 2, 10. - alienis *pro.* 3. insistit pars vocabuli participio 9, 3, 64. nec usquam insistentes 10, 7, 6.
- insita hominibus est cupiditas augendi res vel minuendi 8, 6, 75. insita contra aliquem opinio 4, 2, 80.
- insolens verbum 4, 1, 58. insolentissimum nomen *pro.* 14.
- insolenter dicere aliquid 1, 5, 9.
- insolentiæ est 1, 6, 20.
- insolitus labor 11, 3, 26.
- insolubile signum 5, 9, 3.
- insonare 11, 3, 121.
- inspicere aliquid 7, 2, 45. 8, *pro.* 10. 11, 1, 8. materiam 3, 9, *extr.* mores 2, 2, 1. partes causæ 3, 9, 7. inspicere in aliqua re 8, 2, 8. per se 5, 8, 5.
- inspectio 2, 17, 42. 2, 18, *prin.* 5, 5, *extr.*
- inspirare 5, 14, 32. iram, misericordiam 12, 10, 63. viribus 2, 5, 8. inspirantes ramis auræ 10, 3, 24.
- inspoliatus 7, 1, 33.
- instare 1, 3, 6. 4, 1, 68. 6, 4, 17. acerbè protinus teneris 1, 1, 20. alicui 6, 3, 86. - loco 7, 2, 36. - parti 7, 1, 10. - rei 5, 13, 52. 12, 10, 56. argumentis 5, 12, 4.
- interrogationi 5, 7, 16. interrogatione 6, 3, 38. instandi gratia 9, 2, 7. instans in exprobrando &c. digitus 11, 3, 92. sibi Thucydides 10, 1, 73. instante nullo 1, 12, 9. instantior argumentatio 11, 3, 164. gestus 11, 3, 93. instantius aliquid dicere 9, 3, 50. acriora et instantiora 9, 3, 54.
- instanter 9, 3, 30. dicere 9, 4, 126.
- instabile membrum 9, 4, 125.
- instillatis compleri 1, 2, 28.
- instinctus ingenio hominis, Delphico oraculo 10, 1, 81. instincti celebritate audientium præceptores 1, 2, 29. divino spiritu vates 12, 10, 24.
- institor eloquentiæ 8, 3, 12. - ambitiosus 11, 1, 50.
- instituere *i. incipere* 1, 5, 63. ali-

- quem in aliquid 1, 11, 1. aliquid 1, 5, 63. 10, 1, 84. artes 2, 3, *prin.* exemplum 3, 7, 21. exercitationis genus quoddam 10, 6, 5. heredem 8, 5, 17. iudicium 7, 4, 29. loqui 3, 2, 2. mores civitatum 1, 2, 2. opus *pro.* 21. oratorem *pro.* 25. 1, 1, 10 *et* 21. 10, 1, 4. 12, *pro.* 3. 12, 1, *prin.* os 1, 2, 6. palatum 1, 2, 6. præceptorem 10, 2, 20. quaestionem in re, in scripto 7, 1, 13. rhetoricen 2, 20, 4. scholas fervere 2, 2, 10. simplicius 3, 11, 21. instituti ad lectionem 1, 7, 17. artibus 1, 3, 18. cognitione 1, 10, 5. disciplinis 1, 1, 12. literis 1, 1, 15. lyra 1, 10, 13. institutus ordo 1, 5, 55. familia bene instituta 10, 3, 9. institutum opus *Ep. ad Tryphon.* 1. instituta aliena 1, 5, 60. institutio brevis vitae honestæ beatæque 12, 11, 12. numerosa atque perplexa 8, *pro.* 2. profiteri institutionem 11, 1, 5.
- instruere aciem 2, 13, 3. aliquem 10, 1, 4. - lectione 2, 5, 1. - notitia rerum 4, 2, 24. - scientia *pro.* 23. copias 12, 3, 5. malitiam 12, 1, 1. instruxit nos præceptoribus, exemplis antiquitas 12, 11, 22. instrui ad aliquid 12, 2, 19. instructus satis 2, 13, 15. - ad aliquid 8, *pro.* 2. in aliquid 5, 10, 102. instruere navis 12, *pro.* 4. toto organo vox 11, 3, 40.
- instrumentum 2, 21, 24. 5, 10, 51. 7, 2, 25 *et* 45. dicendi 12, 11, 24. litis omne 12, 8, 12. status 7, 1, 62. instrumenta 4, 2, 88. 5, 9, 1. causæ 5, 6, 2. conjecturæ et qualitatis 3, 6, 25. quædam bene dissimulantur 6, 4, 17. destruere, firmare 5, 7, 36. naturalia 12, 5, 5. oratoris 12, 5, *init.*
- insuavis 8, 6, 5. insui culeo 7, 8, 6. insulsum 6, 3, 19. 8, 3, 26. insulfitas 5, 13, 38. insultatio extrema 8, 5, 11. infum: *vid.* ineffe. infumere operam 3, 4, 5. infuper 6, *pro.* 3. insurgere 9, 4, 45. 10, 1, 96. mala vel imbecilla vox inhibet insurgere 11, 3, 13. debent sententiæ 9, 4, 23. ex brevibus ad longas syl-
- labas 9, 4, 92. locis 12, 10, 23. insurgit mens, oratio aliqua re 12, 2, 28. narratio interim verbis 9, 4, 134. insurgunt omnibus partibus iambi 9, 4, 136. insurgentia altius atque altius verba 8, 4, 27.
- intabescere alicui rei 12, 10, 77. intactum omittere aliquid 12, 10, 49.
- integer *orator* 12, 10, 16. sanguis 8, *pro.* 19. integra fides 5, 7, 2. navis 12, 11, 4. integrum nomen 1, 5, 46. de integro scribere 2, 4, 13. *conf.* ex. integræ fauces 11, 3, 20.
- integritas vitæ 7, 2, 33.
- intelligo sæpe idem valet quod scio 10, 1, 13: *ubi et de differentia,* vel intelligere vel capere 11, 1, 45. aliquid aliter 6, 3, 84. coccum 1, 2, 6. jus suum 4, 1, 55. obscene intelligere sensu 8, 3, 47. parum 6, 3, 85. periculum 12, 5, 4. sermonem suo ingenio 8, 2, 19. verbum ex verbo 8, 6, 21. quantum ego intelligo 4, 2, 64. intelligi 10, 1, 103. 12, 5, 6. aliqua re 4, 2, 41. 8, 6, 54. latius 3, 11, 1. sic volo *illud* 4, 2, 20. sine his nulla intelligi vere potest oratio 9, 2, 2. *add. ibid.* 87. 12, 1, 23. 12, 2, *prin. et* 21. *Socrates* ab hominibus sui temporis parum intelligebatur 11, 1, 10. quum ad intelligendos nos opus sit ingenio 8, *pro.* 25.
- intelligentia 8, 2, 21. 12, 1, 3.
- intellectus 6, 2, 10. 7, 6, 3. 8, 2, *prin.* altior 8, 3, 83. animi 10, 1, 14. communis 5, 10, 18. disciplinarum 1, 1, 15. diversus ei quod dicit 6, 2, 15. duplex aliquorum 1, 5, 2. nominis 7, 10, 1. obscenus 8, 3, 44. omnis 8, 5, 12. operis 12, 5, 4. significat 1, 5, 2. ad intellectum audientium descendere 1, 2, 27. intellectum facere 1, 7, 2. præbere 1, 5, 71. intellectu majora 1, 2, 28. sine intellectu moræ 11, 3, 39. intellectus diversos habere 7, 9, 2.
- intemperies cæli 7, 2, 3.
- intendere 3, 6, 15 *et* 85. 8, 2, 23. *π.* aliquid 3, 4, 15. aliquo 7, 12, 30. animum 10, 1, 24. 11, 3, 151 *et* 158. - ad aliquid 1, 1, 25. - in aliquid 3, 6, 11. 9, 2, 63. 10, 7, 16. - ordini rerum 4, 1, 78. - ul-

- tra 7, 1, 54. cogitationem 10, 3, 24. manum in aliquem 11, 3, 89. mentem aliquo 10, 2, 27. se acriter in aliquid 1, 5, 5. - acriter ad quæstionem 4, 4, 9. - in rem 4, 1, 39. sententias 9, 4, 9. vim rebus 10, 7, 22. ut *Œc.* 10, 1, 45. quod intendimus, efficere 1, 10, 49. *add.* 2, 12, 6. 8, 3, 41. 9, 1, 21. intendit se animus in aliquid 10, 3, 23. intendi amen- tis nervivæ 9, 4, 9. *conf.* 10, 1, 76. in aliquid 8, 2, 23. intenditur actio 3, 6, 83. vox omni- bus nervis 11, 3, 63. intentus ad aliquid auditor 9, 4, 62. 10, 1, 48. intenta omnibus nervis cithara 2, 8, *extr.* citharæ modo ratio doc- trinæ 5, 10, 124. *conf.* 10, 1, 76. alicui rei mens 12, 1, 5. fella lo- ris 6, 3, 25. intenti memoriæ a- licujus rei 10, 3, *extr.* modi vocis 11, 3, 17. oculi motu 11, 3, 75. intenta 5, 14, 24. intentior judex 4, 2, 24 *et* 119. 6, 4, 5. intentissima cura 10, 1, 111.
- intente audiri 2, 2, 13.
- intentio 3, 6, 7 *et* 13. *ſeqq.* 5, 14, 6. *v. n.* *add. ibid.* 10. *n.* 6, 4, 2. 7, 5, 2. *ſeqq. v. n.* 8, 2, 14. acris 8, 2, 23. animi dividenda 1, 1, 34. paucorum annorum 12, 11, 12. conjuncta 7, 1, 9. discentis perpetua 1, 2, 11. firma 11, 3, 55. mentis 11, 2, 10. operis 10, 3, 23. præcedat 10, 7, 10. rerum 6, 3, 1. simplex 7, 1, 9. una quædam spiritus ac soni 11, 3, 45. vincat omnia quæ impediunt 10, 3, 28. vocis 1, 10, 25. vox habens omnes in se fonos intentionesque 11, 3, 40.
- intentare crimen invicem 3, 10, 4. intentatur periculum ab aliqua re 4, 3, 7.
- inter agnoscentes notare aliquid 11, 1, 4. cœnam 6, 3, 10. cetera 5, 10, 41. prima elementa 1, 1, 35. duas leges queritur 7, 4, 42. lu- sum 1, 1, 36. mundum 7, 3, 5. necessaria est 5, 12, 3. diversas opiniones electio *pro.* 2.
- intercapedinis nominativus casus 8, 3, 46.
- intercidere, *tertia producta*, Isthmon 3, 8, 16.
- intercidere, *tertia correpta*: jam intercidit illud 1, 4, 26. negligencia memoria 11, 2, 40. interci- dunt extremæ syllabæ 1, 11, 8.
- verba temporibus 10, 2, 13. - hæc frequenti tempore interciderunt 1, 5, 52.
- intercipere librum *pro.* 7. sermones medios 6, 4, 11. intercipienti aliquid fata 6, *pro.* 1. interceptus *homo, ſc. morte* 10, 1, 120.
- intercludi flumine, valetudine 7, 4, 14.
- interclusio, *figura* 9, 3, 23.
- interconciliare 12, 10, 59. *v. n.*
- interdicere *et* petere *differunt* 3, 6, 70. *v. n.* alicui domo sua 6, 3, 79. de vi hominibus armatis 4, 2, 132.
- interdicta 2, 10, 5. *n.* 4, 2, 61. 7, 5, 3. 12, 10, 70.
- interdum 2, 12, 6.
- interesse alicui rei 6, 2, 32. 10, 5, 19. interest medium illud 8, 6, 38. nihil interest actionum 7, 2, 20.
- interfatio 4, 2, 50.
- interjacent multa iis media 11, 3, 18.
- interjecta sententia 4, 2, 121. inter- jecti dies 12, 9, 16.
- interjectio 1, 4, 19. 8, 2, 15. *v. n.* 9, 3, 29. interjectiones 1, 5, 51.
- interim *pro interdum* 1, 1, 8. 1, 1, 20. *et passim. pro interea* 1, 8, 5. 1, 12, 3 *et* 6. 2, 1, *prim. et sæpius.* datur 11, 3, 125. sunt necessaria 11, 1, 47. respicere 10, 7, 31.
- interiora sacri 1, 4, 6.
- interlocutio 5, 7, 26.
- intermittere 1, 12, 7. contextum 10, 7, 26. consuetudinem, exer- citationem 10, 7, 8. dolorem 11, 1, 56. nihil intermittentes 1, 12, 7.
- intermissus somnus 10, 6, 1. inter- missa industria 10, 1, 75. verba 1, 6, 39.
- intermissio 1, 1, 33. 10, 7, 24.
- interpeilari ab aliquo 4, 5, 20.
- interpellator 6, 3, 65.
- interponere aliquid 8, 2, 15. judi- cium alicui rei 1, 7, 30. senten- tiam suam 5, *pro.* 3. subinde in- terponens precibus, Quid respon- debo *Œc.* 6, 3, 64. interposita nox 11, 2, 43.
- interpositio novorum 10, 3, 32. *fi- gura* 9, 3, 23.
- interpres operis alieni 10, 1, 87. *conf.* 12, 8, 4. interpretes som- niorum atque ominum 3, 6, 29.
- interpretari aliquid apertius 5, 10, 8. nomina 6, 2, 9.

- interpretatio, *non est figura* 9, 3, 98.
 in lege 7, 6, 1. linguæ secretioris
 1, 1, 35. propria 5, 10, 8. ver-
 borum 12, 3, 7. egere interpreta-
 tione 1, 6, 29,
 interpunctis quibusdam 9, 4, 108.
 interritus vultus 1, 3, 4.
 interrogare et percontari *quatenus dif-
 ferant* ? 9, 2, 6. de aliquo urba-
 ne 11, 3, 126. paulatim, pede-
 tentim 5, 7, 20. testes 6, 3, 4.
 interrogant verba 11, 3, 176.
 interrogatio 8, 5, 5. *quæ sit figura* ?
 9, 3, 98. opportuna 5, 7, 11.
 patronorum 5, 7, 22. *seqq.* tes-
 tium 5, 7, 3. *seqq. et 22. n. et 27.*
 intempere contextum 11, 3, 39.
 interruptus actionis impetus 11, 2,
 46. interrupta silentio dictio 9,
 2, 71. oratio 9, 4, 7.
 interruptio 9, 2, 54.
 interfisere 8, 3, 45. 9, 4, 36. 10, 7,
 10. clausulis 9, 4, 106. fatiga-
 tum 12, 11, 2. interfisit oratio
 9, 4, 33. interfisunt conatus 9,
 4, 67. interfiscentes 10, 7, 10.
 clausulæ 9, 4, 18.
 intersum: *vid. interesse.*
 intertexere vestem notis 8, 5, 28.
 intervallum motus 11, 3, 107. na-
 turale 9, 4, 61. longo post inter-
 vallo 9, 3, 40. intervalla 9, 4,
 51. 12, 10, 66. *arborum* 8, 3,
 9. *majora, in periodis* 9, 4, 127.
 intervellere aliquid 10, 7, 5. 12, 9,
 17. *v. n.*
 intervenit adjectio, litura, mutatio
 11, 2, 32. epodos 10, 1, 96. o-
 ratio 5, 14, 17. medius aliquis
 sensus continuationi sermonis 9,
 3, 23. interveniens potestas 7, 1,
 32. intervenientes causæ 3, 8,
 18.
 interventus alicujus 1, 2, 12. -tu-
 multus 4, 3, 16. aliorum 11,
 2, 39.
 intestatus 7, 1, 42. *seqq.* intestato
 heres 4, 2, 5. uter sit intestato
 propior 4, 4, 8. intestatorum pa-
 rentum liberi &c. 3, 6, 96.
 intestina pestis 12, 7, 3.
 intima subtilitas 1, 4, 4. intimum
 artificium 6, 3, 40. intimi af-
 fectus 11, 3, 67. fontes 12, 2, 6.
 intingere calamos 10, 3, 31.
 intoleranda 6, 2, 23.
 intolerabilis 6, 2, 16.
 intonsum caput 12, 10, 47.
 intra, *adverbium esse* 1, 10, 43.
 -*præpositio*; biennium, quam &c.
 1, 12, 9. famam esse 11, 3, 8.
 hæc est omnis vituperatio 6, 3,
 37. initium stare 10, 2, 8. ma-
 nus facta translatio 11, 3, 165.
 modum loquendi 11, 3, 45. se
 ipsa disponit rerum ordinem cogi-
 tatio 10, 6, 2. se ipsum com-
 pungere 10, 7, 25. semet ipsum com-
 ponere aliquid 11, 3, 2. se versare
 aliquid per omnes affectus 11, 3,
 176.
 interiora &c. *vid. sub suis elementis.*
 intrare in affectum 9, 4, 10. cubi-
 culum cum ferro 4, 2, 72. intrat
 aliquem oratio 4, 5, 5.
 intro *quomodo differat ab intus?* 1, 5,
 50. *v. n.*
 introducere narrationem 4, 2, 19.
 sermones alicujus 9, 2, 30. su-
 perstitutiones 4, 4, 5.
 introspicere latus 11, 3, 118. sin-
 gula 10, 5, 8. virtutes penitus 10,
 2, 16.
 intueri 3, 6, *prin.* 7, 1, 12 et 14.
distinguit a spectare 11, 3, 72.
 aliquem ut deum 12, 10, 65.
 -torvo vultu 6, 1, 43. aliquid 3,
 6, 82 et 85. 11, 2, 3. -in exem-
 plum 10, 2, 2. -plenius atque
 apertius ex ipsis operibus 2, 20,
 8. -temere 7, 4, 6. lacunaria
 11, 3, 160. manum 11, 3, 158.
 rem ipsam 5, 2, 4. speculum 11,
 3, 68. textum 2, 11, 4. vim
vocabuli 1, 6, 28. intuentur ali-
 quid oculi 10, 7, 11. intuens ve-
 re 12, 11, 12. intuentes parum
 diligenter 9, 1, 24. procul 12,
 3, 6.
 intumescere potestate 1, 1, 8.
 intus et intro *quomodo differant?* 1,
 5, 50. *v. n.*
 invadere aliquem 5, 7, 5. 9, 2, 38;
 aliquid 5, 13, 11. 7, 1, 43. 9, 4,
 55. -fortissime 5, 13, 21. in
 bona alicujus 8, 3, 89. præturam
 9, 2, 41. non responsum 12,
 10, 13. invadunt civitatem ver-
 ba 1, 6, 44.
 invalefcit affectus 6, 1, 44. confue-
 tudo 2, 1, *prin.* invalefcunt ver-
 ba temporibus 10, 2, 13.
 invehi in aliquem 12, 9, 11. -in-
 gratum 4, 3, 7. -portum ex alto
 5, 11, 23.
 invenire 2, 10, 9. *n.* 7, *pro.* 4. ali-
 quid in aliqua re 6, 3, 5. artem
 7, 10, 10. nova *pro.* 2. res et
 disponere 10, 1, 4. vitia quæ la-
 tent 12, 8, 10. invenio apud Ci-

- ceronem 2, 21, 14. *add.* 11, 2, 9.
 12, 10, 48. Comitorum libris 1,
 7, 22. hæc nos tirones in foro
 inveniunt 2, 10, 9. inveniendi
 copia 10, 1, 69.
 inventis aliorum uti *pro.* 17.
 inventio 3, 3, 1 *et.* 5. *seqq.* 6, 5, 1.
 8, *pro.* 6. 11, 8, 3, 2. 10, 7, 9. re-
 rum 12, 10, 36. inventionis a-
 mor *Ep. ad Tryph.* 2.
 inventiunculæ minimæ 8, 5, 22.
 inventrix 2, 15, 21.
 invenuste: non invenuste dici 1, 6,
 27.
 inverecunda frons 2, 4, 16.
 inverecunde: non inv. 7, 4, 10.
 inverfa consuetudo 3, 9, 9.
 inversio 1, 5, 40. i. allegoria 8, 6,
 44.
 invicem accusare 7, 2, 19 *et.* 23.
 consequens 5, 10, 79. ignota 7,
 10, 17. laudare 2, 2, 10. obji-
 cere 7, 2, 18. obfata 4, 5, 13.
 permutari 1, 4, 16. præstare ali-
 quid 12, 7, 10. probare 5, 10,
 71. prodesse 10, 7, 29. ridere
 alios 10, 7, 21. aut alteri aut in-
 vicem utrique 7, 7, 9.
 inviãta continentia 8, 4, 23.
 invidere hanc rem, hac re *et hujus*
rei 9, 3, 1. *v. n.* invisum 6, 1,
 12. habere aliquem invisum 10,
 1, 125. invisum 6, 1, 11.
 inyãta 6, *pro.* 10. 6, 2, 20. *fitne*
vocabulum μέρον? 1, 1, 20. *n.*
 criminis 5, 13, 3. 6, 3, 10. du-
 plex 6, 2, 21. gravis 12, 1, 15.
 insidiarum 6, 5, 10. morum 12,
 1, 15. responfi 11, 1, 14. invi-
 diæ parem non esse 11, 1, 18.
 invidiam concitare, facere 6, 1,
 14. facere alicui 9, 2, 85. nos-
 tram minuere, transferre 11, 1,
 64. *apud pueros non alenda* 1, 1,
 20. *n.*
 invidus *et* invidiosus *distinguuntur* 6,
 2, 21.
 invidiosus 6, 2, 21. 11, 1, 42. in-
 vidiosa imploratio 9, 2, 38. res
 6, 5, 9. invidiosum 6, 1, 11. fa-
 cere alicui nomen 11, 1, 63. in-
 vidiosora 11, 3, 50.
 invitare aliquem ad cœnam 7, 3,
 33.
 inultum pati aliquid 12, 7, 2.
 inumbratus silvis amnis 12, 10, 60.
 invocare ad aurem alicujus blandius
 4, 2, 124. aliquem, deos in auxi-
 lium 4, *pro.* 5. musas ininitis ope-
 rum 4, *pro.* 4.
 invocatio 9, 2, 38. dearum 10, 1,
 48. deorum 6, 1, 33.
 involvere aliqua diversis opinionibus
 8, *pro.* 4. lævam toga 11, 3,
 146.
 inurbanus 6, 3, 26.
 inurbane 8, 3, 54.
 inustæ comæ 2, 5, 12.
 inutilis: non inut. advocatus 12, 1,
 25. *conf.* 12, 3, 5. non inutilis
 mos 1, 2, 23. non inutiles erudi-
 endo alicui libri *pro.* 6. non inut.
 acuendis ingeniis lusus 1, 3, 11.
 inutilia civitati 12, 1, 41. inuti-
 lius 11, 3, 57.
 inutiliter: nec inut. 11, 3, 183.
 jocus, *quid?* 6, 3, 21. inhumanus
 6, 3, 33. opportunus 6, 3, 10.
 joci 9, 4, 131. jocis lacrimas fic-
 care 11, 1, 6.
 jocofum 6, 3, 106.
 jocari aliqua re 6, 3, 57.
 jocularis libellus 8, 6, 73.
 Ionica dicta 8, 3, 59.
 Ἰωντικὰ 1, 5, 32.
 Iphicrates 5, 12, 10. *v. n.*
 ipse dixit 11, 1, 27.
 ira deum 7, 2, 3. ostenditur con-
 tractis superciliis 11, 3, 79. præ-
 ceptis 8, 6, 28. iram concitare, fa-
 cere 6, 1, 14.
 iracundus 5, 10, 64.
 irasci admonitioni 2, 6, 3. faucibus
 suis 8, 5, 23.
 Ircos dicebant veteres 1, 5, 20.
 ire, *de navigantibus* 10, 7, 23. ad
 aliquid per gradus 8, 4, 7. altius
pro. 20. concitate 11, 3, 133.
 in aciem 9, 2, 85. - aliquid 2,
 8, 9. - κακοζήλιαν 8, 6, 73. - cor-
 pus 2, 10, 5. - forum 7, 2, 54.
 - pedes semper eisdem 9, 4, 142.
 - rixam 6, 4, 13. - sententias qua-
 ternas ac plures 9, 3, 77. infitias
 4, 2, 67. 7, *pro. extr.* longius 5,
 13, 54. 12, *pro.* 4. quam longif-
 sime 6, 4, 17. pariter 1, 1, 13.
 per disciplinas 1, 7, *extr.* - totas
 materias 10, 5, 21. - medium 4,
 2, 32. - partes singulas 7, 1, 64.
 - plures 1, 2, 13. *v. n.* - singula
 6, 1, 12. - omnes et personas et
 affectus 1, 8, 7. *add.* 2, 5, 14.
 11, 1, 84. 12, 8, 13. ultum sce-
 lera *Sc.* 11, 1, 42. eunt gestus in
 finistrum 11, 3, 135. reus dam-
 natum iri videbatur 9, 2, 88.
v. n.
 ironia 4, 1, 39. 6, 3, 68. 9, 2, 97.
quid? 8, 6, 54. nonnullis figura
 G 3

- 9, 1, 3. schematis, tropi 9, 1,
7. fictio ex ironia 6, 3, 91.
irrationabilia 2, 16, 16.
irrationalis usus 10, 7, 11. irratio-
nale 8, 6, 13.
irrepere in animum alicujus 9, 1, 19.
irridere aliquid 1, 4, 14. aliquid 4,
2, 32.
irritare infantiam ad discendum 1, 1,
26.
irritus labor 12, 1, 13.
irrogare poenam verecundiae 6, 4, 16.
tempus labori 10, 3, 26.
irrumperere ad aliquid 2, 1, 2. ad
vicinos *pedes* 9, 4, 89. in pectora
2, 5, 8. irrumptit voluptas in pe-
ricula capitis aut fortunarum 4, 2,
122. irrumptunt affectus 3, 5, 2.
nonnunquam optimi sensus 10, 3,
33.
Irus 3, 7, 19.
is, ea, id: rhetoricen videri malum,
sed eam veram &c. 2, 15, 28. id
est 1, 9, *prin.* 1, 11, 12, 2, 14, 5,
2, 17, 37. 5, 1, 1, &c. id non
eo tantum, quod &c. 12, 1, 1.
si id causae cedit 11, 1, 76. *conf.*
eatenus. eo.
Isauricus 6, 3, 25 et 48.
ισχυρόν 12, 10, 58.
ισχυρότης 1, 5, 32.
ισχυρότων, quid? 9, 3, 80.
ita: non ita sane difficiles &c. 7, 1,
41. *conf.* 11, 3, 126.
Italia 1, 6, 31.
Italica, verba 1, 5, 56.
item 2, 17, 20 et 34. 3, 5, 2 et 5.
itemque 2, 13, 6, 3, 8, 34. item,
itemque 4, 2, 93.
iter amoenum ac molle 4, 2, 46.
impervium, durum 12, 11, 11.
manifestum ad ingenii lumen of-
tendit prima aetas alicujus *pro.* 6.
militare 11, 3, 26.
iterare declamationis partem 11, 2,
39. iterata lectio 11, 2, 2. iteratis
utrinque mediis 9, 3, 34.
iteratio 4, 2, 43. 9, 3, 36. *seq.* per se
non est schema 9, 2, 63. sermo-
nis 8, 3, 50. verborum mutata
declinationibus 9, 3, 42.
Juba 11, 1, 80. *conf.* Ind. II.
jubere: *vid.* *justi.* *justus* aliquid tes-
tamento 7, 4, 14. tanquam *jus-*
sus sequi 2, 13, 1. *justa* mori 6,
2, 22.
jucundus et gravis Homerus 10, 1,
46. jucunda expositio 4, 2, 63.
litera N 12, 10, 31. oratio 8, *pro.*
fin. 9, 2, 63. jucundum 8, 3,
49. figuris 8, 3, 12. et elegans
ingenium 5, 13, 48. os 11, 3,
30. jucunda proprio quodam le-
pore 6, 3, 102. non dissoluta 12,
10, 80. jucundior disciplina 2,
4, 5. eloquentia 12, 10, 74. i-
mitatio 1, 2, 26. figuris modus
orationis 12, 10, 60. sermo Græ-
cus Latino 12, 10, 33. vox 11,
3, 179. jucundiores epulae 10, 5,
15. jucundissima compositio 4,
2, 117. in oratore humanitas &c.
11, 1, 42. jucundissimae literae
12, 10, 27.
jucunditas animi 12, 10, 64. Cice-
ronis 10, 1, 110. Isocratis *ibid.*
108. in eloquendo 12, 10, 35.
-sermone 6, *pro.* 7. *conf.* 10, 1,
64. in affectata 10, 1, 82. mira
10, 1, 101. vocis 6, *pro.* 11. ju-
cunditatis gratia 1, 8, 11.
Judaicae superstitionis auctor 3, 7,
21.
judei rei capitalis 7, 3, 33. datur
aut populus aut ex populo 12, 10,
53. facilius 7, 1, 27. privatus
5, 10, 115. judicis fidem afferre
10, 1, 111. judicem in decurias
mittunt rura 4, 2, 45. *add.* 12,
10, 53. *conf.* ducere. judices poe-
tarum 10, 1, 54. quid libentissi-
me audiant? 7, 1, 63. secun-
dum legem dicturi sententiam 5,
13, 7.
judicare 7, *pro.* 4. contra aliquem
5, 2, 3. de aliqua re *pro.* 2.
-causis 11, 1, 27. -falsis 12, 2,
10. -forma 6, 2, 6. personis 10,
5, 13. fortiter 6, 1, 20. nihil
5, 7, 36. se summos artifices 9,
3, 100. judicant aures 9, 4, 116.
judicare ex paribus causis 5, 2,
1. motu animi 6, 3, 6. ratione,
sensu 8, 3, 19. satis 7, 1, 49.
judicantes 11, 1, 45 et 54. judi-
catum 7, 4, 6. judicata 5, 13,
25. 12, 4, 2.
judicatio 3, 6, 70. 3, 11, *init.* et 4
et 7. *seqq.* 5, 11, 36. 6, 5, 3. 7,
5, 3.
judicatrix 2, 15, 21.
judicium, *quid in oratione?* 6, 5, *per*
tot. abdicationis 7, 4, 10. acre
tersumque 1, 6, 3. 12, 10, 20.
acrius 12, 10, 76. alicujus rei 2,
4, 28. 10, 5, 12. aurium 9, 4,
118. Calvi 10, 2, 25. certius in
lectione 10, 1, 17. dementiae 7,
4, 29. est de crimine 4, 2, 10.
facilius 10, 4, 1. firmius 1, 8, 5.

- laboris 1, 12, 11. latens 6, 3, 19. liberale 6, 3, 32. rerum 12, 10, 38. summorum in eloquentia virorum pro ratione est 1, 6, 2. utrumque 10, 1, 131. cui judicium ac modus deest 12, 10, 16. judicii loco infirmitas 2, 4, 9. iudicio alieno 10, 1, 130. alius dicere 2, 2, 13. cujusque atque propositio 12, 10, 2. latente sententiæ 6, 3, 19. *i. e. gout. conf.* 11, 1, 91. meo 6, 3, 107. 8, 3, 71. 9, 3, 59. plaudere 8, 3, 4. cum iudicio legi 10, 1, 116. iudicia 5, 11, 36. 10, 1, 79. *pro causis* 12, 6, 1. alicujus rei præbentur 1, 2, 24. cælestia 4, *pro.* 2. gravissima iudicia 12, 6, 1. hominum varia 6, 3, 6. mala 10, 1, 70. privata 3, 10, 2. 4, 2, 61. 6, 4, 7. 11, 3, 156. publica 3, 10, 1. 6, 4, 7. 11, 1, 43. quatuor 12, 5, 6. feveriora 10, 1, 125. suprema 6, 3, 92. iudiciorum pravitatis 2, 5, 10. representatis iudiciis 10, 7, 2.
- judiciale genus 2, 1, 10. 8, *pro.* 6. 9, 4, 130. - defensionis 11, 1, 9. iudiciales causæ 6, 2, *prin.* 10, 7, 5. *conf.* causæ. materiæ 11, 1, 48. *conf.* materiæ.
- judiciaria lex 4, 5, 20.
- jugata 5, 10, 94. 6, 3, 66.
- jugeri mensura 1, 10, 41.
- jugum Caudinum 3, 8, 3. *conf.* iumenta.
- Julius, C. 6, 3, 38. *vid.* Ind. II.
- Julia basilica 12, 5, 6.
- jumenta onere et jugo laborantia 11, 3, 55.
- jungere 8, 3, 31. aliquid alicui commode 4, 1, 76. dure 8, 6, 33. se magis 8, 6, 63. - optimis partibus 12, 1, 16. verba compositione in exitu 9, 4, 13. vocem fidibus 5, 10, 124. jungi inter se 7, 10, 16. junctum 8, 6, 44. 9, 4, 6. male opus 12, 9, 17. tempus 5, 10, 46. junctæ figuræ 9, 3, 27. manus 11, 3, 116. junctæ 5, 10, 102. atque indisereta 1, 2, 3. aut dissoluta 9, 3, 53. natura *pro.* 13. sine reprehensione dicuntur *nonnulla*, quæ singula vitiosa sunt 1, 5, 14.
- junctura 8, 3, 45. apta 9, 4, 27. in compositione 9, 4, 22 *et* 32. *seqq.* membrorum incisorumque 9, 4, 43. juncturæ sermonis 11, 3, 53.
- Juno 1, 6, 25. Junonem 1, 5, 63.
- Jupiter 3, 7, 8. a prima statim positione mutatur 1, 6, 25. Capitolini laudes 3, 7, 4. Olympius 12, 10, 9. tabula supra Jovem 6, 1, 32. ab Jove incipiendum 10, 1, 46.
- jurare: *vid.* *sub* jus.
- jus *distinguitur* ab æquo 4, 3, 11. 7, 1, 63. *pro* iudicio 6, 1, 41. actionis 7, 1, 9. ambiguum 7, 10, 2. asperius 9, 2, 90. belli 5, 10, 113. *seq.* certum, dubium 12, 3, 6. civile 12, 3, *init.* civitatum 2, 4, 33. confessum 7, 7, 7. diversum 7, 7, 2. dubium 7, 7, 7 *et* 9. 12, 3, 6. forense 7, 2, 20. gentium 7, 1, 46. mortis petere 11, 1, 56. *v. n.* nostrum 4, 3, 10. obscurum 7, 10, 2. poeticum 1, 5, 12. potestatis 1, 1, 8. privatam, publicam 2, 4, 33. rhetorices *pro.* 23. sacrum 2, 4, 33. juris erat consultus 3, 11, 18. jurisconsulti 5, 14, 34. 11, 2, 41. juris lites 5, 10, 40. *conf.* quæstio. jure 6, 3, 47. ipso 7, 7, 2. in jure pleraque non legibus, sed moribus constant 5, 10, 13.
- juridicialis 3, 6, 31. *seq.* *et* 44. *seq.*
- jurare gravi viro parum convenit 9, 2, 98. ita Ciceronem locutum fuisse 10, 2, 17. ex animi sententia 8, 5, 1. in leges alicujus 12, 2, 26. per patroni cineres 9, 2, 95. per mala sua, infelicem conscientiam, manes 6, *pro.* 10. *add.* 11, 3, 168. recto sono 11, 3, 168.
- jusjurandum 5, 6, *init.* exigere, offerre, recipere, recusare *ibid.*
- jusi *pro* jussi 1, 7, 21.
- justa plane fatigatio 11, 3, 132. magnitudo 8, 5, 26. justum *pro.* 16. 2, 4, 38. 12, 2, 5. omne continetur natura vel constitutione 7, 4, 5. justæ causæ 12, 7, 6. justa natura 12, 1, 41.
- juste 6, 3, 28. *v. n.* justissime 10, 1, 82.
- justitiæ haustus 12, 2, 31.
- juvare aciem oculorum 10, 3, 31. ad aliquid 2, 4, 24. aliquem 2, 16, 15. invicem 4, 5, 21. memoriam cura 1, 1, 36. *add.* 11, 2, 17. - studio 11, 2, 41. naturam cura 11, 3, 11. - ratione 11, 2, 9. juvant honesta magis 1, 12, 6 g 4

19. juvabunt hæ artes, ut &c. 1, 10, 6. juvari patrocínio 10, 1, 28.
 juvenes clari 12, 7, 3. in litore cœnantes &c. *Controv.* 7, 3, 31. *seqq.* ad optima tendentes 10, 1, 122.
 juvenilis abundantia 12, 1, 20. calor 2, 15, 28. cupiditas 7, 2, 24.
 juveniliter dicta 12, 6, 3.
 juvenus i. *adolescētes* 2, 2, 14. 12, 1, 31

K.

K quorundam nominum nota 1, 4, 9. in quibus verbis utendum sit *hac litera* ? 1, 7, 10.

καιρός 3, 6, 26.

κακόζηλον, quid ? 8, 3, 56. *seqq.*

κακόζηλία in *κακόζηλίαν* itur 8, 6, 73.

κακόνυθητον, quid ? 8, 3, 59.

κακοτηχία 2, 20, 2. 2, 16, 2.

κακόφατον 8, 3, 44.

κατ' αἰθέριον 3, 6, 36. - *αἰτίαν* 9, 2, 106. - *ἀντίληψιν* 7, 4, 5. - *ἐννοίαν* 3, 6, 36. *κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν* 3, 6, 45. - *ῥητὸν καὶ ὑπεξείρεστιν* 3, 6, 60. - *συμβεβηκότα* 3, 6, 55. *καθ' ὑπερβολὴν* 6, 3, 67. - *ὑπόθεσιν* 5, 10, 95.

καταπεπλασμένον 1, 11, 6. *v. n. ii.* 11, 3, 60. *n.*

κατάπληξις, *figura* 9, 2, 103.

κατασκευή, quid ? 2, 4, 18.

κατάχρησις 8, 2, 5. quid ? 8, 6, 34 et 36. *conf.* 9, 1, 5.

καθολικά 2, 13, 14. 8, 5, 7.

κείσθαι 3, 6, 24.

κεφάλαιόν ἐστιν 3, 11, 27.

κλίμαξ, *figura* 9, 3, 54.

κλωσμός, quid ? 11, 3, 51. *v. n.*

κοιλοσομία 1, 5, 33.

κοινισμός, quid ? 8, 3, 59.

κόμματα, quæ ? 9, 4, 22.

Koppa nunc tantum in numero manet 1, 4, 9.

κρινόμενον, quid ? 3, 11, 4 et 18.

κρίσις 5, 11, 36.

κριτική pars 5, 14, 28.

κρυταυχίνα 1, 5, 70.

κύλα 9, 4, 22.

L.

labefactari 2, 13, 14.

labefactatio mediocris 8, 4, 14.

labi *pro peccare* 10, 1, 24. ab aliqua re ad aliquid 7, 10, *fn.* amore 6, 3, 3. diligentia 5, 13, 37. errore 8, 6, 7. in aliqua re nimia subtilitate 11, 3, 107. recto itinere 2, 3, 9. persuasione 11, 1, 90. valetudine 7, 4, 30. non labitur ars 10, 7, 24. labens undique toga 11, 3, 147. labentes oculi 6, *pro.* 12.

labor *non minus quam ærumnæ* 8, 3, 26. *v. n.* labos 1, 4, 13. actio-num 11, 2, 49. certaminum 10, 3, 3. circa aliquid 5, 14, 34. bene dicendi *pro.* 14. formæ 8, *pro.* 19. inanis 11, 2, 1. primus est 11, 2, 18. scribendi 10, 6, 1. studiorum 1, 12, 8. 12, 1, 8. supervacuum 1, 8, 18. *conf.* scan-denti.

laborare caussa 4, 1, 44. circa aliquid 6, 4, 1. nomina rerum ambitiose 3, 11, 21. contemtu, invidia, odio 12, 8, 14. crimine temeritatis 12, 9, 14. exilitate vel pinguetudine nimia literarum 1, 11, 4. fastidio aliquo 12, 9, 7. fructus 8, 6, 6. in aliqua re frustra 10, 1, 2. - parte frustra 4, 2, 35. in cogitando 12, 2, 17. in commune 5, 11, 24. in partibus 7, 2, 22. jugo 11, 3, 55. litera P. 1, 11, 5. onere 11, 2, 27. 11, 3, 55. opinione arrogantia 4, 1, 33. persona 4, 1, 44. virtute ac studiis, ut *pro.* 15. vitio 8, 2, 4. vitiis 5, 13, 36. laborat oratio 9, 4, 33. laboravit, ne putarent 4, 1, 20. - ut *sc.* 4, 2, 34. laborari in aliquid 8, 2, 18. numero 8, 5, 30. laborans compositio 9, 4, 117. laborantia onere et jugo jumenta 11, 3, 55. laborata dierum ac noctium studio actio 12, 6, 5. laboratum videri 9, 4, 144. cui idem semper laborandum est 10, 7, 4.

laboriosum minus 12, 3, 8.

labra diftorquentur 1, 11, 9. afringuntur, diducuntur, pendent, replicantur, porriguntur, scinduntur, trahuntur *sc.* 11, 3, 81. labris ostendere aliquid 11, 3, 80. primis degustare literas 12, 2, 4.

lac jucundioris disciplina 2, 4, 5.

lactea ubertas 10, 1, 32.

Lacedæmonii 7, 2, 4. saltationem ad bella utilem putarunt 1, 11, 18.

lacérare artus morfu 8, 2, 20. mem-

- bra sua 8, 5, 23. orationem 10, 7, 32. laceratum affectibus 12, 1, 7.
- lacerna 12, 10, 75.
- lacerti, *lacertus* 8, *pro.* 19. n. ac robur 5, 12, 18. militum 10, 1, 33. lacertos exprimere 8, 3, 10. lacertorum minus habere 10, 1, 77. lacertis expressa corpora 8, *pro.* 19.
- laceffere 6, 3, 45 et 84. aliquem 6, 3, 34. risum 6, 3, 7.
- Laches 7, 9, 10.
- lacrimæ erumpunt dolore, lætitia manant 11, 3, 75. inarescunt 6, 1, 27. indices mentis 11, 3, 75. subsistunt 11, 1, 54. lacrimarum caussæ 6, *pro.* 7. lacrimas alicujus concitare 11, 3, 8.
- lacunaria intueri 11, 3, 160.
- lacus *musi* 2, 4, 9.
- lædere 6, 3, 28. 8, 4, *prin.* 11, 1, 61. adversarium 5, 7, 13. aliquem infamia 7, 2, 28. remp. 7, 3, 2. 7, 4, 37. reum 5, 7, 15. 6, 3, 86. quod lædit 4, 1, 27. *add. ibid.* 44. læsæ opinionis exempla 1, 2, 4. reip. actio 7, 3, 2. 7, 4, 37.
- Lælius: *vid.* Ind. II.
- Lælia 9, 4, 31.
- Lænates 1, 4, 25.
- læta ac pressus, Homerus 10, 1, 46. v. n. locus 4, 3, 1. læta actio 11, 3, 153. floribus copia 8, 3, 88. indoles 2, 4, 4. latum grammen 8, *pro.* 23. tempus 11, 1, 46. lætæ res 11, 3, 63 et 116. læta, non luxuriosa 12, 10, 80. lætius quid ausi 2, 4, 14. pabulum 10, 5, 14. solum 12, 10, 78. v. n. lætiores numeri 9, 4, 17. lætiora 11, 1, 34. quam lætissimi loci sententiæque 11, 1, 49.
- læva pars 11, 3, 113. lævam abducere 11, 3, 145.
- lægena deficit 6, 3, 10.
- λαμδουκισμὸς 1, 5, 32.
- lambere labra 11, 3, 81.
- laminam tenuem ducere 2, 4, 7.
- lana tinctæ fuco 12, 10, 75. v. n. lanarum colores 1, 1, 5. lanas Tarento vehere non licet 7, 8, 4.
- lanipes 5, 11, 24. n.
- languet auditor 9, 3, 27.
- languescit mens in secreta 1, 2, 18. vis 4, 1, 67. languescunt affectus 11, 3, 2.
- languidus vultus 11, 3, 159. languidior oratio 4, 1, 67.
- languidulæ coronæ 8, 3, 66.
- laniare vestes 11, 3, 174.
- lapidare 8, 2, 5.
- lapillorum objectus 12, 2, 11.
- laqueus: in laqueum indui 5, 7, 11.
- largior oratio 5, 14, 17.
- largiri formam 5, 11, 26. occasio-nem 12, 8, 2.
- lascivus 6, 3, 41. *auſtor* in heroicis 10, 1, 88. lasciva historia 2, 4, 3. lascivum 6, 3, 27. *ſeq.* carmen 9, 4, 108. lascivior *ſcriptor* 10, 1, 93.
- lascivia maledicendi 9, 2, 76. recens 10, 1, 43. lasciviæ flosculi 2, 5, 22.
- lascivire 4, 1, 77. 9, 4, 28 et 142. 11, 1, 56. aliqua re 4, 2, 39. in oratione licentia 9, 4, 6. puerilibus sententiolis 12, 10, 73.
- Lases 1, 4, 13.
- latere circumjectæ orationis copia 4, 2, 117. *de verbis.* plerumque in judiciis debet ars 2, 10, 11. penitus 6, 2, 25. sub aliqua re 9, 2, 28. latens consilium 9, 2, 83. iudicium 6, 3, 19. quædam ratio in decoro 11, 3, 177. significatio 9, 2, 90. latentes causæ 7, 2, 56. numeri 9, 4, 19. latentia vitia 9, 2, 93.
- latebræ veritatis 12, 9, 3.
- latitatio 7, 2, 46.
- latium 1, 6, 31.
- Latinus fermo 12, 10, 33. tibicen 7, 1, 51. Latina facundia 12, 10, 27. vox 1, 5, 31. in Latinum transferre aliquam vocem 2, 1, 4. Latini dicendi præceptores quando cœperint? 2, 4, *extr.* Latina verba 8, *pro.* 31. 8, 1, 1.
- Latine loqui 8, 1, 2. aliud, aliud grammaticæ loqui 1, 6, 27.
- Latona 3, 7, 8.
- lator legum 2, 4, 33. 3, 7, 18. *vid.* legum.
- latrare 6, 3, 81. 11, 3, 31.
- latrator 12, 9, 12.
- latrocinio proximum 12, 7, 3.
- latus, eris: fatigatum 11, 3, 13. occultum latus *quædam editt. habent* 7, 9, 5. oportuit 6, 3, 100. patiens laboris *pro.* 27. lateri filii adjungere aliquem 1, 2, 5. ostendere lateri 11, 3, 74. latere dextro facere gestus 11, 3, 179. laterum majorum esse 9, 2, 29. motus 11, 3, 161 et 165.
- latus, a, um: clavus 11, 3, 138. *ſeq.*

- v. n.* fermo 5, 14, 33. latum atque fufum 11, 3, 50. latior orator 12, 10, 23. vox 11, 3, 82. latiffimi amnes 5, 14, 31. late: latius complecti aliquid 9, 2, *prin.* dicere 3, 5, 15. loqui 1, 5, 5. latitudo 1, 10, 42. pectoris 11, 3, 141. lavari cum viris, fignum adulteræ 5, 9, 14. lavamus 1, 6, 44. laureati postes 8, 6, 32. laus doctorum, vulgi 12, 10, 72. popularis 10, 2, 27. laudare aliquem pro roftris 12, 6, 1. aliquid 1, 5, 3. simulatione vituperationis 8, 6, 55. laudari 12, 5, 6. contumeliofe 2, 12, 7. in aliqua re 5, 12, 22. laudo facit laudavi 1, 6, 15. laudat manus 11, 3, 102. laudata industria 1, 2, 21. laudabilis civis 12, 1, 41. laudatio legis 7, 1, 47. laudationes 11, 3, 153. funebres *ibid.* laudationum moræ 11, 3, 126 et 131. laudativa 2, 15, 20. 3, 3, 14. 3, 4, 11. *feqq.* Laufus 8, 4, 6. laxior finus 11, 3, 146. laxiores nodi 9, 4, 127. laxiora vincula 9, 4, 20. laxare aliquid feribendi fecuritate 10, 6, 2. manum 11, 3, 96. miferationem fecuritate 11, 1, 52. necessitatem dicendi longiore dierum spatio 10, 5, 22. laxatus aer 5, 9, 16. leber 1, 4, 17. lect. *vid. sub* legere. lectus aliud alio loco valet 1, 4, 27. legare argentum 5, 11, 33. 5, 14, 26. 7, 6, 11. legari 5, 10, 62. 7, 4, 36. legatus 6, 3, 100. legationis male gestæ actio 7, 4, 36. legalis, leges, legit, leguleii &c. *vid. sub* lex. legere disceptatorem alicui cauffæ 9, 4, 132. offa e vulneribus 6, 1, 30. legi cum iudicio 10, 1, 116. - venia 10, 1, 72. lego facit legi 1, 6, 15. legentes 10, 1, 16. lectus: *vid. supra.* lecta e capite cuiusdam offa 8, 5, 21. lector 6, 3, 44. lectio, *de ea vid.* 10, 1, *per tot.* cruda 10, 1, 19. diffoluta in canticum 1, 8, 2. effeminata plafmate 1, 8, 2. emendata 1, 4, 2. gravis cum suavitate quadam 1, 8, 2. idonea 8, *pro.* 28. iterata 11, 2, 2. *conf.* lentior. libera 10, 1, 19. mollita multa iteratione 10, 1, 19. multa 8, *pro.* 28. poetarum 10, 1, 27. virilis 1, 8, 2. dat ubertatem ac divitias 10, 1, 13. lectiois opus 12, 3, 8. lectionum genera 10, 1, 45. lectitare 9, 1, 12. ΛΗΙΣΤΗΙ 1, 7, 17. λειπίδος *cur Aristoteli dicatur daetylus?* 9, 4, 88. *n.* lenis contextus 9, 4, 127. motus laterum 11, 3, 161. vox 11, 3, 15. - et submissa 11, 3, 64. lenne id, quod dicitur 6, 3, 27. genus 10, 1, 44. - cauffarum 10, 2, 23. - dicendi 10, 1, 121. *add.* 12, 10, 66. lenes venti 10, 7, 1. lenia duci debent 9, 4, 139. stagna 12, 10, 19. lenibus mulcentur aures 9, 4, 116. lenior modus dicendi 12, 10, 60. oratio 9, 4, 39. - et submissior 11, 1, 64. leniores egressiones 11, 3, 164. epilogi 6, 1, 50. syllabæ, quæ? 9, 4, 92. *conf.* affectus. lenis et levis confunduntur 10, 1, 52. *n.* leniter dicere aliquid 10, 2, 23. *add.* 12, 10, 71. lenius dicere 1, 8, 1. 9, 4, 130. lupina 12, 10, 78: *v. n.* lenitas 9, 4, 136 et 144. compositionis 10, 1, 52. inclinata 11, 3, 170. *de oratione* 12, 10, 59. probabilis 10, 1, 52. verborum 10, 1, 52. lenire affectus 1, 10, 31. aliquid nomine 4, 2, 77. mentes ad lyram 9, 4, 12. aspera remedia molli manu 2, 4, 12. fonos cantu 11, 3, 23. lenoni filium vendere 7, 1, 55. lenocinari formæ 5, 12, 17. lenocinium 4, 2, 118. 8, *pro.* 26. 12, 1, 30. lenocinii reus 5, 10, 47. Lentulus, Corn. *quare conjuraverit?* 5, 10, 30. - Spinther 6, 3, 57. Lentulorum genus 6, 3, 67. lentus orator 12, 10, 19. ordo perfectionis 4, 2, 58. lentum os 11, 3, 52. lentæ syllabæ 9, 4, 137. lentior lectio 1, 1, 33. vox 11, 3, 63. lentiora spatia 11, 3, 17. lente: lentius dicere 1, 8, 1. leo *de homine* 8, 6, 9. pariet 8, 6, 34. leones cauda hortantur 10, 7, 26.

- Leocrates 11, 2, 14.
λεων 7, 9, 6.
 Leonides 1, 1, 9.
 lepor propositionum ac partitionum
 11, 1, 53. lepore jucundum 6,
 3, 102.
 lepus, epicœnum 1, 6, 12. *unde?*
 1, 6, 33.
 levis auctor 10, 1, 124. caussa 7,
 2, 37. derisus 6, 2, 15. *in quibus-*
dam libris. res 9, 3, 74. levem
 umbram consequi 10, 1, 100. le-
 ves fauces 11, 3, 20. genæ 12,
 10, 8. levia 7, 2, 34. *subint.* con-
 vicia. atque nitida 5, 12, 18. le-
 vior res 11, 1, 64. leviores cauf-
 sæ 12, 1, 38. viri 11, 1, 45. le-
 vissima res 11, 1, 44. levis et le-
 nis *confundi solent* 10, 1, 52. *n.*
 leviter admirari 11, 3, 103. fultem
 imbutus literis 1, 2, 16. moveri
 loco 7, *pro.* 2.
 levitas effeminata 8, 3, 6. in rebus
 10, 3, 17.
 levare animum mutationibus 4, 2,
 118. annonam 5, 11, 12. fasti-
 dium 9, 3, 3. - varietate 9, 1,
 21. suspicionem 4, 2, 81. tæ-
 dium 1, 12, 4. 4, 1, 49. levatur
 difficultas consuetudine 11, 3, 24.
 levati 2, 5, 12. levata manu 2,
 12, 9.
 lex, *quot res agat?* 7, 5, 5. abdic-
 tionis 7, 1, 15. adversa 7, 7, 4.
 antiquior 7, 7, 8. ciborum 12,
 10, 41. de expositis 7, 1, 15. de
 ficariis 7, 1, 9. defensionis 4, 2,
 84. dicendi 5, 13, 60. 8, *pro.* 2.
 10, 1, 25. gestus 1, 11, 17. lo-
 quendi 1, 6, 16. 1, 8, 13. Mani-
 lia 2, 4, 40. nascendi 10, 3, 4.
 orandi Demosthenes 10, 1, 76.
 potentior, potentissima 7, 7, 7. 8.
 proœmiorum 10, 1, 48. fermos-
 nis 1, 5, 29. Servilia 6, 3, 44.
 temporum 1, 12, 3. *theatralis* 3,
 6, 19. *n.* veritatis 12, 1, 19. le-
 gem dare 9, 4, 109 *et* 143. -li-
 beris 11, 1, 83. lege civitatis 12,
 10, 26. leges contrariæ 7, 7, 7.
 custodes pudoris diligentissimæ
 8, 5, 19. dicendi 12, 11, 15.
 diversæ 7, 7, 4. duæ, duplices
 7, 7, 10. impares 7, 7, 6.
 quæ natura sunt omnibus datæ
 12, 2, 3. *obscuræ* 7, 6, 1. quæ
 propriæ populis et gentibus consti-
 tutæ 12, 2, 3. populares 7, 4,
 13. sapientium 12, 7, 9. seve-
 riores 12, 1, 40. vitæ *pro.* 14. 5,
 11, 39. legum *differentia* 7, 7, 6.
seqq. judicia 9, 3, 56. lator 7,
 1, 52 *et* 56. 7, 6, 8. 12, 10, 5.
 laus et vituperatio 2, 4, 33.
 legalis 3, 5, 4. 3, 6, 37 *et* 44.
seqq.
 legitimus 3, 6, 96. *seqq.* 7, 7, 10.
 filius 3, 6, 96. finis 9, 2, 57. le-
 gitima disciplina 1, 10, 30. an
 liberi sint etiam legitimi? 3, 6,
 103. legitimum obtare 2, 4, 35.
 leguleii 12, 3, 11.
legis: *vid.* figura. schema.
 libenter: *vid.* *sub* libet.
 Liber *i.* Bacchus 3, 7, 8. *pro* vino
 8, 6, 24.
 liber, bri: *vid.* *Ep. ad Tryphon.* *auc-*
toris de causis corruptæ eloquen-
 tiæ 6, *pro.* 3. Aristophanis, *pro*
fabula comica 1, 10, 18. Horatii
 de arte poetica 8, 3, 60. *pro ora-*
tione 5, 10, 98. 5, 11, 42. 9, 3,
 46. libri comicorum 1, 7, 22.
 quinque in Verrem actionis secun-
 dæ libri 11, 2, 25.
 libellus 2, 13, 15. 6, 3, 59. jocula-
 ris 8, 6, 73. libelli 6, 2, 5. 10,
 7, 31. 12, 8, 5.
 librarii 11, 3, 131. librariorum in-
 scitia 9, 4, 39.
 liber, a, um: *pro* maledico 5, 13,
 26. liberi propria 7, 3, 27. ani-
 mus undique 10, 3, 28. - cogi-
 tationibus aliis 11, 2, 35. *vid.* im-
 petus. arbitris locus 10, 3, 22.
 invidia *orator* 12, 11, 7. libera
 civitas 7, 4, 22. lectio 10, 1, 19.
 mens vitii 12, 1, 4. mora 12, 3,
 3. oratio 9, 2, 27. vox 9, 2, 3.
 liberum cælum 2, 6, *extr.* dic-
 tum 11, 1, 37. os 11, 3, 54.
 tempus 11, 1, 46. liberi fangu-
 nis homo 12, 9, 10. liberum a-
 licui relinquere aliquid 1, 4, 22.
 libera spatia 9, 4, 50. liberiores
 numeri 9, 4, 130. liberiora offi-
 cia 6, 1, 9. omnia poetis quam
 oratoribus 8, 6, 19. verba 10, 1,
 31. liberrimum genus hominum
 12, 2, 22.
 libere loqui adversus aliquem 6, 3,
 83.
 libertas *in dicendo* 6, 2, 16. 11, 1,
 67. cæli 10, 3, 22. dialogorum
 10, 5, 15. eloquendi 11, 2, 48.
 honestissima 11, 1, 37. numero-
 rum 8, 6, 20. poetica 10, 5, 4.
 verborum 10, 1, 28. libertatis af-
 fectatores 6, 2, 16. rationem negli-
 dere 11, 1, 67. libertatem negli-

- gentiæ facere 11, 2, 45. præstare 12, 2, 31. fumere 12, 2, 31.
- libertus, liberti Cæsaris 6, 3, 81.
- liberti heredem sequantur 7, 7, 9.
- libertinus 7, 3, 27. libertini 11, 1, 86.
- liberare aliquem 3, 8, 42. - onere 5, 6, 4. reum præjudicii 6, 5, 10. liberari a iudicibus aliquo defensionis genere 7, 4, 20.
- liberalis homo 6, 3, 83. minus materia 12, 9, 7. vox 11, 3, 13.
- liberale iudicium 6, 3, 32. liberales disciplinae 12, 7, 8. liberalior paulo vita 5, 13, 26.
- liberaliter: paulo liberalius aspersus sal 6, 3, 19. liberalius tempora sua impendere 1, 2, 2.
- liberalitas pro luxuria 8, 6, 36. a quò profecta sit, refert 7, 4, 23.
- liberi 6, 1, 24. parentes alant &c. 7, 6, 5. liberum 9, 1, 16.
- libet 1, 10, 28.
- libenter adhibere aliquid 11, 1, 35. libentius audire aliquem 2, 6, 3. - aliquid 7, 1, 63. imitari aliquem 2, 2, 8.
- libido deformis 8, 6, 40. libidinis exemplum deforme 3, 7, 21.
- libidinosâ eloquentia 5, 12, 20. libidinosior 6, 3, 64.
- Liburnia 9, 2, 34.
- licet dicere 2, 17, 13. 5, 2, 4. huic esse procuratori 4, 4, 6. v. n. - procuratorem 7, 1, 19. fieri 4, 2, 83. nobis uti 10, 1, 33. sint exempla licet 1, 10, 48. *conf.* 2, 4, 6, 8, 3, 8.
- licenter 1, 8, 6. licentius audere aliquid 2, 4, 14. dicere aliquid 1, 2, 7. *conf.* 8, 6, 24.
- licentia, *figura* 9, 2, 27. declamatoria 8, 3, 76. ebriorum comifantium 11, 3, 57. festa 6, 3, 16. figurarum 10, 1, 28. ludorum talarium 11, 3, 58. mentiendi 4, 2, 89. poetica 2, 4, 3 *et* 19. rei 4, 1, 4. verbi 4, 1, 59. verborum 4, 1, 58. 12, 10, 73. licentiam malis dari 12, 7, 1.
- licentiosum 1, 6, 23.
- ligare aliquid in catenas 5, 14, 32.
- ligamenta aurium 11, 3, 144.
- Ligarius 7, 2, 6. 8, 5, 13. 11, 1, 78 *et* 80. *conf.* Cicero in *Ind.* II.
- lignea oppida 6, 3, 61.
- λίγξ βίος 1, 5, 72.
- linatum 12, 10, 50. genus dicendi 2, 8, 4. - eloquentiæ 11, 1, 31. linati Attici 12, 10, 17.
- linea 3, 6, 82. n. 11, 3, 133. n. tensa rectissima 3, 6, 82. lineam poscere aduersus aliquos 11, 3, 133. lineæ in arte pingendi 10, 2, 6. *seq.* 12, 10, 4. extremæ 10, 2, 7. lineas suas dare membris 11, 3, 46.
- linearis ratio 1, 10, 36. lineares probationes 1, 10, 49.
- lingua esse cœpit in quæstu *pro.* 13. utraque, i. *Græca et Latina pro.* 1. 1, 1, 14. linguæ secretionis interpretatio 1, 1, 35. linguæ inter se differentes, i. *dialekti* 12, 10, 34.
- linquere sceptrâ alicui 9, 4, 140.
- linter: in lindre loqui 11, 3, 129.
- linum ruptum 12, 8, 43. v. n.
- linus 1, 10, 9.
- liquet mihi non 9, 3, 97. *add.* 12, 1, 42. 12, 2, 24. de eo 3, 6, 35.
- liquata annis 12, 6, 4. *de oratione.*
- liquefacti prope cibi 10, 1, 19.
- lis facti 5, 9, 4. litium 4, 1, 26. quoddam genus 11, 1, 56. media manus 12, 8, 4.
- litigare alicujus nomine 4, 4, 6. litigatur inter aliquos 4, 2, 129. 11, 1, 65.
- litigator 6, 1, 25. 9, 2, 84. 10, 1, 34. 12, 8, 13. litigatores aduersarii 12, 8, 6.
- litera acuta, gravis 12, 10, 33. brevis, longa 1, 7, 11. mugiens M 12, 10, 31. sexta *Romanarum* 12, 10, 29. tinniens N 12, 10, 31. literam aliquam eximere 1, 7, 29. literæ Æolicæ 12, 10, 29. v. n. vetustissimis temporibus *alia* 1, 7, 11. Romanæ paucissimos eloquentes tulerunt 10, 1, 123. solatium aduersorum unicum 6, *pro.* 14. melius sonantes 8, 3, 16. literarum contextus, formæ, nomina 1, 1, 24. usus 1, 7, 31. literis plus honoris tribuere 2, 12, 11. ultra primas literas progredi 1, 1, 8. in literis clarus 1, 6, 35. primis faltem literis eruditus 1, 10, 35.
- literarius ludus 1, 4, 27.
- literatus multum 1, 6, 21.
- literatoria 2, 14, 3.
- literatrix 2, 14, 3.
- literatura 2, 1, 4. 2, 14, 3.
- litura 11, 2, 32.
- litus 7, 3, 13. *etymon ejus* 5, 14, 34. v. n. occultum 7, 9, 5.
- livor, livores in corpore 2, 21, 19. 4, 2, 54. 5, 9, 11. 5, 10, 46.

lixa 8, 6, 42.

Δαχρυοί, *comœdia Menandri* 10, 1, 70.
ante *legebatur λοχός*. v. n.

locus 6, 3, 63. n. 7, 2, 43. *seq.* 11,
2, 20. actionis 6, 1, 6. circa

testes 6, 4, 21. clausus, reclusus
7, 2, 44. communis 2, 1, 11. n.

compositionis 12, 10, 43. fortior
6, 1, 13. fortunæ ut sit 4, 5, 14.

frequens, solus 7, 2, 44. frequen-
tissimus 5, 4, *init.* lætus ac plau-

sibilis 4, 3, 1. magnus 10, 1,
121. mendacio non est 11, 2,

39. nominis 12, 7, 4. quibus
nullus est in bibliothecis locus 11,

3, 4. numerosus 11, 2, 27. præ-
sens 12, 2, 31. primus a petitore

5, 13, 45. - et secundus 5, 13,
50. probationum 7, 1, 16. secun-

dus partis 4, 2, 28. de aliqua
re sepositus 1, 10, 26. *add.* 2, 4,

17 et 24 et 30. omnibus verbis
in oratione est 10, 1, 9. uterque

4, 2, 29. 5, 13, 50. utrinque 5,
7, 33. loci alicujus esse 6, 1, 20.

locum perdere 6, 3, 63. signare
1, 4, 17. loco 8, 5, 28. coloris

7, 1, 53. juris 7, 4, 36. testimo-
nii 6, 3, 4. vitii 6, 1, 7. loci 4,

1, 59. *seq. et* 4, 2, 117. 9, 4, 138.
11, 2, 21. afficiendi, argumen-

tandi 8, *pro.* 12. argumentorum
5, 8, 4. 5, 10, 20. 6, 3, 65. *seq.*

7, 2, 35. 12, 8, 13. communes
2, 1, 9 et 11. 2, 4, 22. 10, 5, 12.

- et proprii 5, 13, 57. continui
et decurrentes 11, 3, 84. electi

ex poetis 1, 1, 36. *add.* 1, 11, 12.
6, 3, 40 et 43. *Ἐ*c. pleni 8, 4,

14. repetiti ex intima quæstio-
num naturalium subtilitate 1, 4,

4. uberes 5, 13, 42. loca 11, 2,
17. *seqq.* explicata, illustria, mul-

ta 11, 2, 22. signata varietate,
spatiofa 11, 2, 18. locorum a-

mœnitas 10, 3, 22. locis utile 9,
4, 83.

locare aliquem in numero veterum
10, 1, 118. - juxta se 8, 4, 22.

portorium 5, 10, 78. locari in
exordio 4, 1, 26. in ultimo 9, 3,

82. locatum et conductum 4, 2,
61.

locatio 7, 1, 1. verborum vitiosa 9,
4, 32.

locuples, *unde* ? 5, 10, 55. parum
ad augendam facultatem dicendi

auctor 10, 1, 87. *orator* 12, 10,
78. propinquus 7, 1, 14.

locutio *Ἐ*c. *vid.* *post* loqui.

lodices hos 1, 6, 42.

λόγοι μυθικοί 5, 11, 20.

λογικόν 3, 5, 4.

λογοδαίδαλοι 3, 1, 11.

longus incessus 11, 3, 126: labor
10, 7, 1. spiritus 11, 3, 55. tes-

tis 5, 7, 26. longa ætas 12, 11,
19. - studiorum 10, 7, 4. con-

suetudo 2, 5, 2. expositio 4, 2,
32. opera 12, 11, 12. syllaba 1,

5, 18. - an pro longa sit, multum
refert 9, 4, 93. - duorum tempo-

rum 9, 4, 47. vestis 11, 1, 3.
longum 4, 1, 71. est persequi 8,

3, 46. 10, 1, 118. longo post in-
tervallo 9, 3, 40. longæ syllabæ

1, 5, 62. 9, 4, 91. nimis tran-
sgressiones 9, 4, 28. longa verba

9, 4, 42. longior ætas 10, 1,
120. compositione *orator* 10, 1,

118. omni somno pars noctium
12, 11, 19. receptus spiritus 11,

3, 53. sermo 9, 3, 60. vita 12,
1, 20. longius spatium dierum

10, 5, 22. in longius trahere ob-
sidionem 1, 10, 48. longissimus

spiritus 11, 3, 54. longissima æ-
tas 3, 1, 9. quam longissimum

tempus 12, 11, 1. longissimæ ac-
tiones 11, 2, 8.

longe citra æmulum 12, 10, 9. om-
nium summus *orator* 12, 11, 3.

perfectissimus Græcorum Demof-
thenes 10, 2, 24. princeps ali-

quorum 10, 1, 61 et 98. subsequi
1, 1, 13. longius circumducere

aliquid 10, 2, 17. longissime ab
aliqua re esse 1, 6, 34. fugere a-

liquid 11, 3, 128.

longitudo ducitur per pedes 1, 10,
44. longitudinis pedes 1, 10,

42.

longi: longos ex habitu corporis fe-
cerunt origines 1, 4, 25.

Longus, Sulpicius 6, 3, 32.

loqui *opponitur* tumori magna flandi
12, 6, 5. adversus aliquem libere

6, 3, 83. alicui 6, 1, 25. secum
ipsum 7, 1, 26. de aliqua re 12,

2, 20. emendate 1, 7, 32. in
aurem alicujus 11, 3, 131. in

lindre 11, 3, 129. labris 11, 3,
81. Latine 1, 6, 27. 8, 1, 2.

mollius 4, 2, 69. ore 11, 3, 81.
- alieno 11, 1, 39. parece et quasi

timide 11, 3, 100. pro se 2, 17,
6. recte 1, 7, 34. securius de a-

liquo 6, 3, 10. sermone 1, 6, 43.

- locutio pulchra 2, 4, 32. locutiones 1, 5, 2.
- loquacitas 12, 2, 20. inanis 10, 3, 2. incidere in loquacitatem 5, 10, 91.
- loricatus 8, 5, 15.
- lotophagi 5, 8, 1. v. n.
- lubrica est historia 9, 4, 129. observatio fallit 1, 5, 5.
- lucere, lucidus &c. vid. sub lux.
- Lucretia 5, 11, 10.
- lucrum sordidum 1, 12, 16. rapere ad scribendum &c. 10, 7, 27.
- lucians circa omnia momenta 5, 13, 51. lucraturi 11, 3, 160.
- lucinator 2, 8, 7.
- luciuosa 6, 2, 23.
- lucubrant 10, 3, 25.
- lucubratio 10, 3, 27.
- lucus, unde? 1, 6, 34. luci vetustate sacri 10, 1, 88.
- ludus, unde appellatus? 1, 6, 34. literarius 1, 4, 27. ludum habere 6, 3, 51. ludi Floralia 1, 5, 52. Megalefia 1, 5, 52. talaris 11, 3, 58. v. n. quinam ludo se aucloraverint? 8, 5, 12. n.
- ludere antea legebatur, nunc vero lædere 6, 3, 28. carmine 10, 5, 15. in re tristi 9, 4, 28. de compositione. pila 6, 3, 71. sibi 6, 3, 16. ludere tot genera 12, 11, 18.
- ludibrii cuius est? 2, 10, 8. ludibrio esse alicui 6, 1, 45. ad foedissima usque ludibria dilabi 1, 6, 32.
- lulus acuendis ingeniis non inutiles 1, 3, 11. duodecim scriptorum 11, 2, 38. venustissimi 5, 13, 46.
- luere petulantiam 12, 9, 9.
- lumen 8, 5, 28. conventus 1, 2, 9. dicendi 12, 9, 5. add. 12, 10, 46. eloquentiæ 3, 8, 65. ingenii pro. 6. intelligentiæ 8, 2, 23. mortale 5, 12, 8. orandi 11, 2, 7. orationis 8, 6, 7. lumina 8, 5, 2. pro oculis 9, 3, 101. 11, 2, 10. in clausulis posita 8, 5, 2. alterius modi 9, 2, 2. orationis 8, 5, 34. 9, 1, 25. conf. 12, 10, 62. sententiarum 9, 2, 102. luminum acies 11, 2, 10. inconstantia 9, 3, 101. umbrarumque ratio 12, 10, 4.
- luna, qualis? 7, 2, 6.
- lupa Komuli 2, 4, 19.
- lupanar 7, 3, 6 et 9. in lupanari occidere adulterum 5, 10, 39. conf. 7, 3, 6.
- lupercalia, unde dicta? 1, 5, 66.
- lupus femina 1, 6, 12.
- lurchabundus 1, 6, 42.
- Lutius, C. tribunus militum in exercitu Marci 3, 11, 14.
- lutulentum fluere Lucilium 10, 1, 94.
- lux fori 12, 2, 8. conf. 12, 6, 4. narrandi 2, 5, 7. orationis 4, 5, 22. verborum 9, 4, 15. lucis cupido 6, pro. 13. fuga 1, 3, 16. spatia 10, 3, 27.
- lucet oratio 8, 5, 29.
- lucidus amnis 12, 10, 60. orator 12, 10, 21. lucida narratio 4, 2, 31. lucidior aliquatenus auclor 10, 1, 74. caussa 4, 2, 83. res 7, 3, 21. via 3, 11, 23. lucidiora 2, 3, 8.
- lucide: lucidissime ostendere causam 4, 5, 12.
- luxuria: pro ea liberalitas dicitur 8, 6, 36.
- luxuriat et luxuriatur 9, 3, 7. luxuriantem patrem luxuriosus ipse juvenis accusat 11, 1, 79.
- luxuriosus juvenis 11, 1, 79. luxuriosi juvenes in comœdiis 11, 3, 74. luxuriosum 9, 4, 69. convivium 8, 3, 66. luxuriosa 12, 10, 80.
- Lycia hiberna 8, 3, 73.
- Lydiæ regina 3, 7, 6.
- lyra 10, 1, 62. circumlata post cœnam 1, 10, 19. institui lyra 1, 10, 13.
- lyrici alunt 1, 8, 6. lyricorum carmina 9, 4, 53. longe princeps Pindarus 10, 1, 61.

M.

- M litera mugiens 12, 10, 31. in E mollita 9, 4, 39. quando parum exprimat? 9, 4, 40.
- macerare aliquem 12, 10, 77.
- macies 2, 4, 6. pro sanitate 2, 4, 9.
- machinæ ad amplificandam orationem 11, 1, 44.
- μακρολογία, quid? 8, 3, 53.
- macula velut in oratione 8, 3, 18. color dicendi variis velut maculis conspergitur 8, 5, 28.
- maculosa oratio 8, 5, 28. n.
- madere 6, 1, 31.
- madescere 6, 2, 28.
- Mæcenas 1, 5, 62. 9, 4, 28.
- magister pro magister 1, 4, 17.

- magis ambiguum, remotum, inopinatum 8, *pro.* 31. minutive vitiolum 11, 1, 27. *conf.* 11, 1, 66. 11, 2, 34. vocalia 8, 3, 16. *conf.* 8, 3, 24. 9, 2, 73. 9, 3, 5. *et sic passim magis cum postivis loco comparativorum occurrit. Omittitur per ellipsin* 11, 1, 84. *n.*
- magister, olim magester 1, 4, 17. cujusquam rei 10, 2, 6. declamandi 2, 1, 3. dicendi 10, 3, 1. operis sui 2, 1, 13. magistri eloquentiæ ac sapientiæ 12, 6, 7. gravissimi sapientiæ 12, 1, 36.
- magistra loquendi certissima, consuetudo 1, 6, 3.
- magistratus ab arce ne discedat 7, 7, 4. si magistratus rogationem suam populo ipse recitaverit *Sc.* 10, 5, 13.
- magnus quamlibet auctor 9, 4, 16. vir 10, 1, 50. magna conscientia 12, 5, 4. vox 11, 3, 40. utilitas 12, 11, 31. magnæ operæ esse 1, 4, 6. pecuniæ sphinx 6, 3, 98. magni nominis professores 2, 11, 1. -umbra 12, 10, 15. magnum locum sibi vindicare 10, 1, 121. magna admonitione egere 1, 8, 4. magni et venerabiles 12, 1, 18. auctores 10, 1, 24. 10, 2, 15. duces 1, 6, 2. fructus 12, 11, 29. viri 9, 4, 110. magnæ res 11, 3, 116. virtutes 10, 1, 128. magna, non nimia 12, 10, 80. major ætate 10, 1, 78. intentio 11, 2, 35. spiritus 12, 2, 20. majores causæ, *vid.* causæ. nihil neque majus neque minus 11, 3, 51. majora *pro.* 5. discenda sunt 1, 3, 15. intellectu 1, 2, 28. majorum laterum esse 9, 2, 29. majoribus organis commoveri 1, 2, 30. velis moveri 12, 10, 37. maximus: *vid. suo loco.*
- magnitudo animi 11, 3, 49. rerum 1, 8, 5. 10, 1, 48.
- magnificus in eloquendo 10, 1, 63. oratione 10, 1, 84. magnifica actio 11, 3, 153. magnificum 8, 3, 18. translationibus 8, 3, 12.
- magnificentia 4, 2, 61. 8, 3, 3. spiritus 10, 1, 61. verborum 3, 8, 61.
- Magorum carmina 7, 3, 7.
- majestas 7, 3, 36. quædam commendat vetera 1, 6, 1. operis deum æquavit 12, 10, 9. orandi 12, 11, 30. majestatis actio 5, 10, 40. judicia 9, 3, 56. majestatem orationi afferunt verba a vetustate repetita 1, 6, 39.
- Maiia 1, 4, 11.
- major: *vid. in magnus.*
- μαυρολογία, quid? 8, 3, 53.
- malaco: in malaco sanum 8, 2, 13.
- malle aliquid 1, 5, 64. 1, 6, 43.
- malus 1, 7, 2. 6, 2, 18. civis 12, 1, 43. homo 5, 6, 5. vir 12, 1, 23. tam malus est nemo, ut malus videri velit 3, 8, 44. nemo malus nisi stultus idem 12, 1, 4. mala conscientia 12, 1, 3. facies 6, 3, 32. mens 12, 1, 7. sinistra 6, 3, 69. tractatio, *vid.* tractatio. vox 11, 3, 13. malum ingenium 1, 3, 2. malo esse alicui 5, 9, 13. peccare 12, 7, 11. mali cives 12, 7, 3. poetæ 6, 3, 96. servi 1, 2, 4. malos esse tam multos mirum est 12, 11, 12. pejor, pessimus, *vid. in suis elementis.*
- male audire 12, 9, 9. dicere 6, 2, 18. dici 1, 5, 6. junctum opus 12, 9, 17. scribi 1, 5, 6.
- maledicendi cupidi 6, 2, 16.
- maledicus 12, 9, 9. pro libero 2, 12, 4. maledicum 9, 4, 141.
- maledictum: plus invidia quam convicium potest 6, 2, 16. in maledictio plus injuriæ quam in manu 6, 2, 23.
- malefacere 7, 2, 56.
- maleficus 1, 5, 65. 12, 9, 9.
- maleficii inscripti actio 7, 4, 36.
- malevolus 1, 5, 68.
- malignus in laudando aliquo 2, 2, 6.
- maligne: non maligne crediderim 12, 1, 20.
- malignitas 5, 3.
- malitia 12, 1, 35.
- manant lacrimæ lætitia 11, 3, 75.
- Mancinus defendens fœdus Numaninum 7, 4, 12.
- mancipare prædium 6, 3, 44.
- mandare aliquid alicui inquirendum 10, 1, 128. -ceris 10, 3, 30.
- mandari 7, 4, 36. affectus non possunt 4, 1, 47. mandantibus sociis 7, 4, 33.
- mandati actio 7, 4, 35.
- mandere: mansi cibi 10, 1, 19.
- manere 10, 1, 104. aliquem 6, 1, 19 *et* 23. ex præceptis veteribus 4, 1, 58. in exilio 11, 1, 12. manente honesta voluntate 12, 1, 45. manentes leges 2, 4, 35.

- manfuris mox literis relinquere a-
liquid 12, 10, 49.
- manes, numina doloris mei 6, *pro.*
10.
- Mangones 2, 15, 25.
- manifestus est ex opere ipso labor 10,
3, 8. intellectus 11, 2, 37. ma-
nifesta sententia 9, 3, 46. mani-
festum visu tactuque corpus 1, 4,
20. crimen 12, 1, 43. est omni-
bus 6, 2, 20. facere 1, 10, 20.
iter *pro.* 6. verbum 9, 3, 60.
manifesti peculatus reus 12, 1, 43.
manifestæ calumniæ esse 1, 5, 35.
manifesta sunt ratione 12, 2, 21.
manifestior fit ex iniqui contem-
platione æquitas 12, 1, 35. ma-
nifestius aliquid habere 9, 2, 43.
- manifesto fatis docere 12, 10, 24.
- Manilia lex 2, 4, 40.
- Manius Curius: *vid.* Ind. II.
- Manlius affectati regni damnatus 5,
9, 13. *conf.* 7, 2, 2. occidit fi-
lium 5, 11, 7. Marci prænomen
a familia exemptum 3, 7, 20.
- Sura 6, 3, 54.
- manufectum 3, 8, 26.
- manufecere animalia 9, 4, 5.
- manus artificum 7, *pro.* 1. certa 9,
4, 8. ingens oratorum 10, 1, 76.
integra 8, 5, 12. media quædam
11, 2, 3. —litium 12, 8, 4. *in*
oratoria actione: cava 11, 3, 103.
citatior *ibid.* 102. collecta per sin-
gulos digitos *ibid.* 100. elata su-
pra humeri altitudinem *ibid.* 103.
lenior *ibid.* 102. leviter pandata
ibid. 100. pigra *ibid.* 119. paul-
ulum prolata *ibid.* 96. prona *ib.*
96 et 99. rara *ibid.* 103. fecanti
fimilis *ibid.* 119. supina *ibid.* 99.
supinata *ibid.* 119. modice supi-
nata *ibid.* 100. tremula *ibid.* 103.
trepida *ibid.* 119. varia *ibid.* 182.
cadit, redit, resilit *ibid.* 106. fe-
nilis 9, 2, 42. summa in exco-
lendis operibus 10, 1, 97. ma-
nus injectio patri in filium, patro-
no in libertum fit 7, 7, 9. ma-
num, *in actione oratoria*, attollere
11, 3, 115. componere *ibid.* 101.
continere intra pallium 12, 10,
21. contrahere alterno motu et
explicare 11, 3, 102. convertere
ibid. 100. deducere ad imum
ventrem *ibid.* 112. dejicere a ca-
pite *ibid.* 119. demittere infra
pectus *ibid.* 112. deponere *ibid.*
106. erigere ad tectum *ibid.* 118.
explicare *ibid.* 100 et 102. exten-
dere *ibid.* 119. flagellare in ter-
gum *ibid.* 118. jactare in supe-
riora *ibid.* 119. petere a capite
ibid. 112. proferre ultra finem
ibid. 118. promovere intra hu-
merum *ibid.* 113. propellere in
lævam partem *ibid.* 113. proten-
dere *ibid.* 118. rejicere *ibid.* 106.
spargere *ibid.* 118. tollere supra
oculos *ibid.* 112. vertere *ibid.* 101.
integram habere 8, 5, 12. sum-
mam eloquentiæ imponere *pro.* 4.
manu demonstrare aliquid 1, 5,
36. mittere 5, 10, 60. sua scri-
bere 1, 7, 22. sublata denuntiare
11, 3, 120. in manu alicujus esse
7, 7, 9. *conf.* maledictum. ma-
nus eorum docent, eos hoc modo
scripsisse 1, 7, 20. averse 9, 1,
20. breves, junctæ, extensiores,
in actione oratoris 11, 3, 116. gla-
diatorum primæ, secundæ, tertiæ,
quartæ 5, 13, 54. *v. n.* indoctæ
1, 11, 16. rectæ 9, 1, 20. rusti-
cæ 1, 11, 16. simplices 9, 1, 20.
tectæ 9, 1, 20. manuum motus
in actione oratoria 11, 3, 85. *seqq.*
in manibus loci 10, 3, 33. plus
in manibus 2, 19, 3.
- manumittere 5, 10, 60. manumitti
7, 2, 26. 7, 3, 27.
- mappa 1, 5, 57.
- Marathonis propugnatores 11, 3, 168.
- in Marathone 9, 2, 62. 12, 10, 24.
- Marcellus, M. 5, 11, 7.
- *vid.* Victorius *in* Ind. II.
- Marcia 10, 5, 13.
- Marcipores 1, 4, 26.
- Margaritæ 11, 1, 3.
- Margini 7, 2, 26.
- margo: marginibus utrinque fulco-
rum contineri 1, 1, 27.
- Marianus miles, qui C. Lusium tri-
bunum interfecit 3, 11, 24. Ma-
rianum Cimbricum scutum 6, 3,
38.
- marita: *vid.* *sub* mas.
- marmur *pro* marmor 1, 6, 23.
- Mars 3, 7, 8. varius, pro bello 8,
6, 24.
- Martianus 6, 3, 95.
- mas: marem feminamque filios di-
cimus 9, 3, 63.
- masculinum 1, 6, 5. 5, 12, 20.
- masculina 1, 5, 61. *add.* 1, 6, 5.
- marita ulmus 8, 3, 8.
- mastruca 1, 5, 8. *v. n.*
- ματαιοσιχνία 2, 20, 3.
- mater familias 5, 10, 62. matrem
tuam occidisti &c. 8, 4, 7.

- matrimonium iustum 5, 11, 32. amare aliquam in matrimonio 11, 1, 82. matrimoniorum duæ formæ 5, 10, 62.
- materia 2, 19, *extr.* 5, 10, 33. 7, *pro.* 1, 10, 1, 62. *pro indole* 2, 8, 12. *v. n. add.* 2, 19, 3. ad scribendum destinata 12, 3, 14. deliberativa, demonstrativa 3, 8, 53. gloriæ 8, 6, 7. ingenii 12, 9, 8. jocorum ex aliqua re 5, 10, 31. judicialis 3, 8, 53 *et* 58. magna 10, 1, 122. maior 5, 14, 34. scholastica 11, 1, 82. sermonis in nominibus 1, 4, 18. studiorum omnis 10, 1, 128. materiæ deliberativæ, judiciales, suavoriæ 2, 1, 2 *et* 8. 2, 10, *prin.* 11, 1, 48. fictæ ad imitationem fori confiliorumque 2, 4, 41. officiorum 7, 4, 24. totas materias dictare 2, 4, 12.
- mathematici 5, 7, 36.
- maturus percipiendæ alicui rei 2, 1, 7. senectute 10, 1, 90.
- maturitas Afri 12, 10, 11. festinata celerius occidit 6, *pro.* 10. ipsa ne festinet 2, 4, 9.
- maturatur labor 11, 2, 43.
- maturuisse nondum satis libros opinabar *Ep. ad Tryph.* 1.
- matutino eodem 12, 8, 2.
- maximus, maxumus 1, 7, 21. auctor 9, 1, 25. rex 1, 1, 9. maximi auctores 1, 5, 39. 10, 5, 8. maximæ vires 9, 2, 78. maxima vitia *pro.* 15.
- maxime perfecta 1, 10, 40. *et sic sæpe loco superlativorum, ut* 1, 11, 13. 2, 1, 3. 2, 4, *prin.* *et* 12 *et* 37 *et extr.* 2, 5, 5 *et* 19. 2, 15, 37. *&c.* maxime posse 2, 3, 5. 3, 8, 59. cum maxime 6, 1, 23. si maxime 1, 12, *init.*
- meat aura per quædam velut organa 11, 3, 16. sol per duodecim signa 11, 2, 22.
- meatus spiritus 7, 10, 10.
- mecum 8, 6, 65.
- Medea 9, 2, 8. atrox in tragœdia 11, 3, 73. Ovidii 10, 1, 98. apud Ovidium 8, 5, 6.
- mederi alicui 11, 1, 68. morbis aut vulneribus 1, 10, 6. quibus adversus hæc modis sit medendum 4, 1, 43.
- medicus præstantissimus 2, 3, 6. medici opera 7, 10, 10. medici remedia perseverant adhibere vel definunt *&c.* 6, 4, 19. ut medici
- abalienata morbis membra præcidunt, *&c.* 8, 3, 75. qua medicorum admiratione valetudinem tulit? 6, *pro.* 11.
- medicina ex observatione salubrium atque his contrariorum reperta est 2, 17, 9. tota constat experimentis *ibid.* medicinæ adulatio 2, 15, 25.
- mediam 1, 6, 30.
- meditans 10, 3, 30.
- meditatus 6, 4, 13.
- meditatio 10, 1, 70. actionum 4, 2, 29. dicendi 2, 10, 2.
- medius digitus 11, 3, 92. quidam V et I literæ fonus 1, 4, 8. media inter scribendi laborem extemporalemque fortunam, cogitatio 10, 6, 1. forma orationis 12, 10, 10. litium manus 12, 8, 4. res 6, 3, 23. vox inter acutum sonum et gravem 11, 3, 64. velut vox 11, 3, 62. medium 9, 3, 63. fori 10, 3, 30. genus dicendi 10, 1, 52 *et* 80. 12, 10, 59. *conf. ibid.* 66. velut genus dicendi 12, 10, 18. genus feriorum dictorum 6, 3, 108. medium nihil habet ista res 6, 1, 45. per medium via tutissima 12, 10, *extr.* medio poni 7, 1, 10. ex medio sumere 5, 7, 31. medii actus rerum 10, 6, 1. articuli 11, 3, 142. soni 11, 3, 42. media crura 11, 3, 139. dicta 6, 3, 24. -urbana 6, 3, 106. utrinque iterata 9, 3, 34. præcepta sapientiæ 12, 1, 28. mediis ea cura sit, ut inter se cohæreant *&c.* 9, 4, 66. *seq. in orationis contextu.*
- mediocris: dissensio non mediocris 9, 1, 10. hæsitatio non med. 12, 1, 40. oratio 11, 3, 5. utilitas non med. 1, 8, 12. mediocre ingenium 12, 11, 24. mediocres in dicendo 5, 13, 3. 6, 4, 5. patroni 12, 1, 24. vires ingenio sunt 6, *pro.* 15.
- mediocriter doctus 9, 2, 4. improbus 12, 7, 11. non mediocriter errare 8, 2, 2. -probandum 8, 2, 9. -reprehendi 11, 1, 17.
- mediocritas æqualis 10, 1, 54. memoriæ 11, 2, 39. præceptoris 2, 3, *prin.* quantum mediocritate valeo 12, 11, 8.
- medullæ litium 2, 1, 11.
- Megabyzus 5, 12, 21. *v. n.*
- Megalefia 1, 5, 52.
- μεγαλοπρίστια, quid? 4, 2, 61.

- Megarei 5, 11, 40.
 mehe pro me in veteribus libris 1, 5, 21.
 mehercule 11, 3, 59. mehercle 12, 5, 2.
 mei pars 7, 2, 24. usus 6, *pro.* 3.
μεισις, quid? 8, 3, 50.
 mellis sapor 1, 10, 7.
 melior cogitatio 10, 7, 19. pars oratoriae artis *pro.* 17. tanto melior 8, 2, 18. conspectu melioris obui 12, 10, 75. ad meliora traduci 12, 7, 2. melioribus obfata 12, 2, 13. verbis dicere tristia 8, 6, 57. *sed idoneis arbitris legendum videtur* mollioribus.
 melius sonare 8, 3, 16.
 Melius, Sp. 3, 7, 20. 5, 9, 13. 5, 13, 24.
 membranæ 10, 3, 31.
 membrum, *quid?* 9, 4, 128. non est figura 9, 3, 98. membra 4, 5, 25. 9, 4, 22. *conf. ibid.* 67. æqualia 9, 3, 80. brevia 11, 3, 110. causæ 11, 3, 51. non dissimilia 9, 3, 77. multa membra habet periodus 11, 3, 39.
 membratim dicere 9, 4, 126. narrare 9, 4, 127.
 Memmius 6, 3, 67.
 memò ordine quo quisque discubuerat 11, 2, 13.
 memoria: *de ea, qua ad oratorem pertinet, tractatur* 11, 2, *per tot.* alicujus sacra 11, 1, 59. alitur exercitatione 1, 1, 36. antecedens 1, 1, 25. augetur cura *etc.* 11, 2, 40. firmatur exercitatione 1, 1, 36. fit quasi habitu tardior firmiorque 11, 2, 4. posteritatis 6, 1, 22. 10, 1, 31 *et* 41. 10, 7, 31. 12, 2, 31. profequitur in senectutem 1, 1, 36. seculorum 10, 1, 103. signum est ingenii 1, 3, 1. suffragatur 11, 2, 45. tenacissima 1, 1, 19. venit in partem elocutionis *pro.* 22. memoriæ auxiliium maximum 4, 5, 3. cura duplex 11, 2, 25. firmitas 12, 5, 1. natura 11, 2, 5. vires 10, 6, 6. memoriam agitare 1, 8, 14. memoria seculorum dignus 10, 1, 103. repetere aliquid 1, 6, 10.
 Menalcas, Virgilius 8, 6, 46.
 mendacem memorem esse oportere, vulgo dicitur 4, 2, 91.
 mendacium sexus 5, 12, 19.
 Menelaus 8, 3, 84. 12, 10, 64.
 Menerva 1, 4, 17.
 mens alta 6, *pro.* 7. bona 12, 1, 42. 12, 7, 3. concepta 10, 3, 20. libera 12, 1, 4 *et* 5. mala 12, 1, 7. placida 6, *pro.* 7. mentis agitatio 1, 1, 1. intentio 10, 3, 20. solertia 1, 1, 1. vigor 11, 2, 3. ad mentem optimam genuit nos natura 12, 11, 12. mente illa præditus 12, 11, 1. bona facere 7, 4, 25. mala facere 7, 3, 34. mentium parentes, præceptores 2, 9, 1. totis mentibus tendere aliquo 12, 1, 31.
 mentio 7, 3, 36. mentionem alicujus rei facere 10, 1, 56.
 mensio, mensura *vid. post* metri.
 mentiri robur fagina 2, 15, 25. mentiuntur 2, 17, 22. mentiens multum de annis ætatis suæ 6, 3, 73. mentitus color 12, 10, 76.
 mentum affixum pectori 11, 3, 82.
 mercedes duplices exigere 2, 3, 3.
 mercedulæ 12, 11, 14.
 mercenaria vox 12, 1, 25.
 Mercurius 3, 7, 8.
 mereri amorem 6, *pro.* 7. assensum 3, 8, 59. auctoritatem 4, 2, 125. clamorem 12, 9, 8. consensum 5, 1, *prin.* convicium 6, 4, 10. de ingenio suo pessime 10, 3, 11. *conf.* 12, 1, 1. diligentiam 6, *pro.* 1. favorem 4, 1, 44. favorem, miserationem voce, vultu, habitu 4, 2, 77. fidem 9, 2, 98. lacrimas 6, 1, 45. nomen 6, 4, 5. 12, 6, 7. odium 4, 1, 44. præmium 5, 10, 73. risum 6, 1, 45. veniam 5, 10, 73. meruit credi secundus 10, 1, 72.
 meretrix pro impudica 8, 4, 27. meretricem amare in matrimonium 11, 1, 82. ex meretrice natus ne concionetur *etc.* 7, 6, 3.
 meridiem an medidm oporteat dici, quæritur 1, 6, 30.
μερικοί ἐπίλογοι 6, 1, 55.
 Meropas 8, 6, 71.
 mertare 1, 4, 14.
 merula, *unde dicta?* 1, 6, 38.
 merus: meri affectus 11, 1, 52.
 messis plena 8, 3, 8.
μετάθεσις, figura 9, 3, 25.
μετάωλή, figura 9, 3, 38. *conf.* 9, 4, 50.
μετάληψις 3, 6, 45. 9, 1, 5. *quid?* 8, 6, 37. *figura* 9, 2, 106.
 metalepsis 6, 3, 52. 8, 6, 38.
μετάφορά 8, 6, 4. 9, 1, 5. continua 9, 2, 46.
 metaphora, *quid?* 8, 6, 4. *seqq.*
 metaplasmi 1, 8, 14.

μετάστασις 3, 6, 52. 7, 4, 14. *quid proprie?* 9, 2, 41.

Metelli concio 9, 3, 50.

methodice 1, 9, *prin.*

Metieo Suffetio 1, 5, 12.

metiri aliquid ætate, tempore 12, 11, 13. - animo 9, 4, 51. magnitudinem oneris ex aliqua re 4, *pro.* 2. quæ jam egeris 1, 12, 11. sermones numero versusum 10, 3, 32. studia utilitate 12, 11, 29. tempus, tempora 9, 4, 48 *et* 51. vires 6, 1, 45.

mensio, *μέτρον* 2, 15, 21.

mensura 9, 4, 53. aurium 9, 4, 114. celeritatis 11, 3, 107. difficultatis 2, 3, 7. exhausti laboris 4, 5, 23. tarditatis 11, 3, 107. mensuram et quasi pondus habere 11, 1, 91. mensuræ verborum 10, 1, 10.

μετὰνυψία 9, 1, 5. *quid?* 8, 6, 23. *figura* 9, 3, 45.

μέτρον, dimensio 9, 4, 45.

metrum, *quid?* *et quomodo differat a rhythmo?* 9, 4, 45. *seqq.* metri necessitas 1, 6, 2. 8, 6, 17. metro servire 1, 8, 14.

metrici pedes 9, 4, 48 *et* 52.

metus duplex 6, 2, 21. continet quosdam 1, 3, 6. jurisjurandi 5, 6, 3. pro aliquo 4, 2, 96. metum adhibere 1, 3, 15. ferre in consilium 9, 2, 86. metu mortalitatis 6, *pro.* 2. metus *plur.* doloris, mortis, superstitionis 12, 2, 3.

metuere ab aliquo 5, 13, 21.

meus Quinctilianus 6, *pro.* 9. mei adolescentem 7, 3, 30. mei *vid. supra.*

mica salis 6, 3, 18.

Midias 6, 1, 17.

mihî 1, 5, 21.

Milesia quædam 8, 4, 11.

milites cupidi, petulantes 11, 1, 88.

militaris 11, 1, 33 *et* 45. *sc. homo.*

militare iter 11, 3, 26. de re militari præcepta 2, 5, 15.

mille 1, 4, 25. juris cavillationes hic moventur 7, 4, 37.

Milo *Crotoniates* 1, 9, 5.

— T. Ann. 7, 1, 34. *seqq.* 7, 2, 45. *de ejus causa agitur* 3, 11, 15 *et* 17. 5, 2, 1. 6, 5, 10. 7, 4, 8. 10, 5, 13. *conf.* Cicero *pro Mil. in Ind.* 11.

Milonianum exemplum 4, 2, 61.

judicium 2, 20, 8.

μίσσησις, *quid?* 9, 2, 58.

mimus 4, 2, 53. 6, 3, 8.

mimica 6, 1, 47.

Min 8, 3, 28.

minæ, *figura* 9, 2, 103.

minaciter dicere aliquid 1, 5, 9.

minari maciem et infirmitatem 2, 4, 6.

Minerva 3, 7, 8. 11, 1, 24. Phidæ 12, 10, 9. Minervæ familiare numen 10, 1, 91.

ministerium quoddam deferviens oculis in palpebris et genis 11, 3, 77.

ministrare alicui fistula 1, 10, 27.

minor aliis in historia 10, 1, 74. *conf.*

ibid. 60. filius 6, *pro.* 6. minore 2, 5, 18. 6, 4, 7. septem annis 1, 1, 15. *vid.* causæ. præceptores 1, 2, 10. res 11, 3, 134.

minora si negligas, non est majoribus locus *pro.* 5. *conf.* 3, 1, 20.

minima incipiunt esse, quæ prima sunt 10, 1, 4.

minus contentioni habere 11, 3, 164. pressus *auctor* 10, 1, 102. quam 6, *pro.* 2.

minuere 8, 3, 89. auctoritatem 6, 3, 30. culpam 7, 4, 15. curium 9, 4, 113. fidem 5, 7, 16. gradum 2, 3, 7. jactantiam 6, 3, 75. invidiam 11, 1, 64. majestatem 4, 4, 8. 7, 3, 36. veniam 6, 3, 75. *sed Gestn. suspicatur leg.*

crimen. minuendi species 8, 4, 28. minuti fensculi 8, 5, 14.

minuta 4, 5, 25. minutior cura 8, 6, 28. minutissimæ partes 5, 11, 30. sententiæ 10, 1, 130.

minute 12, 2, 11. minutius et scrupulosius scrutari omnia 5, 14, 28.

mirus fingendi, pingendi artifex 12, 10, 6. in aliqua re 10, 1, 68.

miræ facundia vir 10, 3, 12. mixtura figurarum 9, 3, 40. species 11, 3, 179.

mire 2, 4, 24. callidi 12, 2, 14. excitare 9, 2, 29. *vid.* facere.

movere 9, 2, 38 *et* 41. valere 9, 2, 16. variare 9, 2, 29. venustus 6, 3, 42.

mirari aliquem minus 6, 1, 7.

mirabilis copia, brevitatem Homerus 10, 1, 46. voluntas 10, 1, 89.

miracula illa in scenis 10, 7, 11.

mirifice 8, 3, 27.

Mirmillo 6, 3, 61.

mis 8, 3, 25.

miscere aliquid 8, 6, 48. - alicui 8, 3, 28. - cum alio 6, 5, 11. al-

h 2

- terum alterius natura 2, 8, 11. eloquentiam cum vitis mentis 12, 1, 32. narrationem 4, 2, 101. passim 7, 10, 6. utramque rationem 2, 6, 4. sublimia humilibus &c. 8, 3, 60. mixtus ex utroque 10, 1, 54. mixtum carminum varietate genus fatiræ 10, 1, 95. mixti affectus 11, 1, 56. mixtæ probationes 6, 4, 4. mixta ex utroque 2, 13, 10. *conf.* 8, 3, 59. mixtura 1, 10, 6. aliorum cum aliis 6, 3, 63. figurarum 9, 2, 37. 9, 3, 40. verborum 8, 2, 14. miser 9, 4, 112. quid miserius? 5, 14, 31. miserrima necessitas 11, 1, 58. misellus homo 11, 3, 175. miseræ nimis est 1, 8, 18. miserabilis 4, 1, 42. 9, 4, 133. 11, 1, 64. exitus 4, 1, 29. miserabile 4, 2, 115. 6, 1, 11. miserabiliora 6, 1, 26. miseratio 6, 1, 19. duplex 11, 3, 171. rei 6, 1, 9. urbium captarum 8, 3, 67. affectus qui miseratione constant 10, 1, 68. misericordia, dea 5, 11, 38. Mithridates 8, 3, 82. *memoriosus* 11, 2, 50. mites affectus 6, 2, 9. 10, 1, 48. motu oculi 11, 3, 75. res 11, 3, 116. mitiores affectus 5, 13, 1. 9, 2, 3. mitiora verba 5, 13, 25. *v. n.* mitigare 6, 2, 12. aliquem modesti 5, 7, 27. aures 12, 1, 14. dolores 6, 1, 28. febrem 2, 17, 9. metus 12, 2, 28. mitto amicitias 1, 2, 20. hæc exsequi 5, 10, 18. mittam alios 1, 10, 9. mittere ad aliquem 6, 3, 63. aliquem rus 2, 8, 7. causam in aliquam rem 3, 11, 17. in suspiciones 4, 2, 92. iudicem in decurias 4, 2, 45. oculos per aliquid 10, 7, 16. plura 5, 10, 91. sanguinem 8, 6, 51. *v. n.* se in medium 11, 1, 54. missa ex spatio distante grana ciceris 2, 20, 3. missilia 12, 9, 3. mixtus &c. *vid. sub* miscere. mobilis &c. *vid. sub* movere. modo 11, 3, 79. quæ modo aliquid conferant artes *pro. 6.* modus 5, 10, 52 *et* 94. 7, 6, 11. *de amictu* 11, 3, 139. *modi de figuris* 9, 3, 100. *de arte musica* 9, 3, 10. *orationis* 12, 10, 21. *verbi* 1, 5, 41. faciendi 9, 3, 7. patiendi 1, 6, 26. 9, 3, 7. aptus 1, 10, 22. cantandi paullo feverior 11, 3, 58. destinatus volumini 9, 4, 146. dicendi 9, 1, 13. 10, 1, 76. eloquentiæ proprius 11, 1, 47. in gestu 4, 5, 24. humani ingenii 10, 1, 50. orationis medius 6, 2, 19. periodi 9, 4, 125. principii 4, 1, 62. rei 6, 3, 2. regnat maxime 11, 3, 181. sermonis 1, 2, 31. spiritus 9, 4, 125. istius rei modus est ut 4, 1, 35. modi quantitas 7, 4, 41. omnis modi res 3, 7, 28. ad modum quendam 1, 11, 3. aliquid portantium 11, 3, 120. ultra modum 11, 1, 90. modum suum dare cuique professioni 2, 1, 4. *vid. tenere.* modo distare 11, 1, 93. rixantis 11, 3, 172. temperari 11, 1, 91. tibicinis Latini 7, 1, 51. pro modo virium 2, 4, 14. modi elati, remissi, intenti, inferiores 11, 3, 17. impudici 1, 10, 31. rerum 12, 10, 38. synonorum 9, 4, 142. modos adhibere 9, 4, 11. modis musicis accendi 1, 10, 14. cantica excipere 1, 12, 14. moderari se aliqua re 11, 3, 122. moderatus in aliqua re 7, 4, 31. moderata procurio 11, 3, 126. projectio brachii 11, 3, 84. moderatum os 11, 3, 52. moderate facere aliquid 11, 1, 73. moderatio 6, 4, 10. adversus aliquem 6, 2, 14. hujus rei difficilis 4, 1, 58. in oratore 11, 1, 42. propria 11, 1, 58. verborum 11, 1, 90. moderationis nostræ ratio 11, 1, 68. moderatione aliqua temperare aliquid 11, 1, 28. uti 11, 1, 68. moderator 12, 1, 27. modestus gestus 11, 3, 161. modesta juvenus 2, 2, 14. modestum factum 4, 2, 100. ingenui parum modesti 1, 2, 4. parum modestæ res ac verba 11, 1, 30. quam modestissimus gestus 11, 3, 159. modeste audiri 2, 2, 13. pronuntiare de aliquo 10, 1, 26. modestia 4, 5, 21. 12, 9, 12. compositionis, sententiarum, vocis, vultus 4, 1, 55. modicus parum translationibus 10, 1, 118. motus 11, 3, 81. modica dictu res 1, 1, 37. doctrina 8,

- 3, 2. eloquentia 12, 11, 29. exercitatio 10, 5, 19. laus 1, 5, 71. narratio 4, 2, 50. vox 11, 2, 33. modicum iudicium 8, 3, 11. tempus 1, 2, 12. 12, 11, 15. testimonium juvenum 2, 2, 9. modica 12, 7, 9. elocutione 9, 4, 13. incrementa 10, 6, 3. modice exercitatus 10, 7, 6. respicere ad aliquid 9, 4, 35. modulari 1, 12, 14. secum clare 2, 11, 5. modulandi tenera delicataque voluptas 9, 4, 31. modulata ad aliorum similitudinem cantica 9, 2, 35. modulatio collocationis 1, 10, 25. pedum 1, 6, 2. rudis 1, 10, 16. scenica 7, 11, 3, 57. Vocis 1, 10, 22. 11, 3, 59. modulatione corripui, produci 9, 4, 89. mœstus vultus 11, 3, 159. mœles operum 12, 9, 2. molesta gesticulationibus pronuntiatione 11, 3, 183. molesti grammatici 9, 4, 53. molestior vultus 11, 3, 51. molestissima perversitas 1, 6, 17. moleste uti aliqua re 11, 3, 181. moliri cubilia 2, 16, 16. proditio-nem 5, 11, 7. mollis 5, 9, 14. actio 11, 3, 128. articulus 11, 1, 70. -adversarii 2, 12, 2. v. n. educatio 1, 2, 6. fuccus 10, 1, 31. vox 11, 3, 23 et 32. molle iter 4, 2, 46. mollis frontis esse 6, 4, 12. molli manu lenire aliquid 2, 4, 12. indecens est, quum mollia dura sunt 10, 2, 19. mollior viro 12, 10, 12. figura 9, 2, 32. imitatio 11, 3, 165. præda 12, 6, 6. via 1, 6, 22. molliora in statuis 12, 10, 7. mollissimum quod est 11, 1, 90. rhythmorum genus 9, 4, 78. mollissime referre pedem 6, 4, 19. mollire aliquid 4, 5, 16. asperitatem orationis colore 11, 1, 85. literam 12, 10, 32. literas in alias 1, 11, 5. 9, 4, 39. vocem deliciis 11, 3, 24. molliori defensione 4, 2, 74. usu 1, 5, 72. 8, 3, 32. mollitur clivus 12, 10, 78. v. n. mollita iteratione lectio 10, 1, 19. mollitum est evitandæ asperitatis gratia 1, 5, 42. mollossus, pes 9, 4, 82. mollossus 9, 4, 100. 102. momentum ad aliquid 4, 1, -. ar-cere magnum ad aliquid 6, 1, 33. in aliquo 7, 2, 39. infinitum in his rebus 1, 11, 10. judiciorum 3, 7, 2. magnum 6, 1, 33. -habet 7, 1, 62. majus naturæ 2, 19, 2. momento aliquo differre inter se 12, 10, 67. momenta parva 9, 3, 25. rerum 2, 13, 2. 6, 3, 9. suadendi 5, 10, 42. moneor inde 11, 3, 131. moneri palam 11, 3, 132. signo 11, 2, 19. monitores 6, 4, 9. monilia 11, 1, 3. *monoides* 11, 3, 44. monosyllaba 9, 4, 42. multa coaccervata, in linguis quibusdam non male sonant 9, 4, 42. n. *monovotiva*, quid? 11, 3, 45. monstrare 6, 5, 7. compendia docendi 1, 1, 24. monstrum 8, 3, 60. monstro simile 4, 2, 39. monstros insignia corpora 1, 1, 2. montes adversi 2, 17, 19. monumentum 7, 3, 34. actionis habitæ 12, 10, 51. multum agri circa monumentum legare, ut solet 7, 9, 5. monumenta annalium 2, 4, 18. conf. 12, 2, 22. nostræ civitatis 12, 2, 29. rerum 12, 11, 4. mora et respiratio 7, 9, 11. cogitandi 1, 1, 31. dubitationis 11, 3, 182. judicandi 4, 4, 4. quædam sine respiratione 11, 3, 39. stili 10, 7, 14. multum moræ lectioni festinatione adjicitur 1, 1, 32. in silo dat aliquam cogitationi moram manus 10, 3, 19. moram habere 9, 4, 97. moræ quædam non indecentes 11, 3, 158. moras habere 10, 7, 22. quærere 10, 7, 2. morari 5, 10, 21. 9, 4, 67. 11, 3, 38. circa aliquid 8, 4, 9. cogitationem 1, 1, 28. 5, 10, 125. compendio 1, 4, 22. in aliqua re 5, 13, 10. 6, 1, 28. 12, 11, 14. in intervallis 11, 3, 39. manu 10, 3, 31. ne morer 9, 3, 11. morbus in signis atque tabulis 9, 2, 62. mordere labra 11, 3, 81. mordet odium et pudor 6, 4, 10. hunc objurgatio 1, 3, 7. mordacius 6, 3, 74. mori ut sibi liceat, postulare 9, 2, 65. moriuntur quotidie multa ab antiquis ficta nomina 8, 6, 32. morturi 9, 2, 86.

- mors misera non est *Ec.* 8, 5, 5.
 nihil ad nos 5, 14, 12. tot exempla circa voluntariam mortem 9, 2, 86.
 mortalis quidam deus 1, 10, 5.
 mortalitatis meae metu 6, *pro.* 2.
 mortifera potio 7, 3, 7.
 mos ac modus agendi 11, 1, 29.
 communis loquendi 8, 2, 17. Romani pudoris 8, 3, 39. studiorum 12, 2, 18. usitatissimus 1, 7, 14. moris est 1, 1, 34. 1, 10, 20. - alicui 1, 1, 13. 11, 3, 74.
 more 6, 3, 47. mores, *quid?* 6, 2, 8. *seq.* civitatum 1, 2, 2. reip. 12, 3, *init.* in tuto sunt 1, 8, 7.
 moralis: *vid.* philosophia. tractatus.
 morata oratio 4, 2, 64.
 movere 6, 3, 112. *v. n.* affectus 1, 10, 25. 2, 16, 4. 6, 1, 7. 10, 2, 27. 11, 3, 58. 12, 10, 52. - concitatus 12, 10, 26. aliquem in omnem affectum 6, 3, 104. aliquid 4, 1, 29. - pro aliquo 7, 1, 11. aliqua circa artem aliquam 3, 1, 8. audientes 12, 2, 11. auditorem 9, 1, 25. cavillationem 7, 4, 37. conjecturam 3, 6, 10. fastidium 2, 4, 29. iudicem 11, 1, 6. iudices aliqua re 6, 1, 19. lacrimas 4, 2, 77. miserationem 3, 8, 12. nares 11, 3, 80. per singula minus 6, 1, 1. pudorem 2, 4, 29. pulverem 5, 10, 81. risum 6, 1, 38. 6, 3, 94. tragedias 6, 1, 36. non me movent nomina illa 9, 1, 22. moveri 12, 5, 4. minore conatu 1, 12, 10. ex aliqua re 6, 1, 14. - se ipso 5, 14, 10. exemplo 7, 2, 3. in aliquid 2, 15, 7. parvis intervallis 11, 3, 100. loco 7, *pro.* 2. tanquam veris rebus 11, 3, 62. majoribus velis 12, 10, 37. voluntate alicujus 12, 7, 5. sanguis ille *in fronte*, qui mentis habitu movetur 11, 3, 78.
 mobilis oratio 9, 4, 83. mobile ingenium 6, 4, 8. mobiles animi 2, 17, 29. mobilia in angustiis animalia 12, 2, 14. nimium supercilia 11, 3, 79. mobilius ingenium 10, 7, 22.
 mobilitas naturalis animi 10, 7, 8.
 motus 8, 5, 35. *n.* accommodatus orationi 11, 3, 29. in affectibus 10, 1, 27. animi 1, 2, 31. 6, 1, 23. animorum 9, 1, 21. 9, 4, 9. artifex 9, 4, 8. *capitis*: admirationis, dubitationis, indignationis, verecundiae 11, 3, 71. annuendi, confirmandi, renuendi *ibid.* corporis 9, 4, 139. 10, 7, 26. - aptus et decens 1, 10, 26. decens 11, 3, 29. laborum modicus 11, 3, 81. mentis 4, 2, 115. minor 6, 2, 15. orationis 9, 2, 4. motus sex partes 11, 3, 105. septima *ibid.* afferre animis motum 11, 3, 41. ipso etiam motu celes sumus *pedibus metricis* 9, 4, 138. non sine motu quodam imaginari 9, 2, 42. motus animorum 7, *pro. init.* 11, 3, 61. calor 7, 10, 10. *appellantur etiam tropi* 8, 5, 35. 9, 1, 1.
 Mucii 12, 2, 30.
 mucro pro gladio 8, 6, 20. *quae sit differentia inter mucronem et gladium?* 10, 1, 14. ingenii 10, 5, 16. totius ductus quasi mucro 9, 4, 30. mucrone pugnari 6, 4, 4.
 mugiens litera M 12, 10, 31.
 mugitus 8, 6, 31.
 mulcere animos admiratione 1, 10, 9. aures 11, 3, 60. - delectatione 12, 10, 52. caput 11, 3, 158. mulceri aliqua re 9, 4, 116.
 mulier *opponitur* virgini 6, 3, 75. mulieris imago in gymnasio ne ponatur 7, 7, 5.
 muliebris cultus 8, *pro.* 20.
 mulierculae jurgantes 10, 7, 13.
 multa, *plural.* vitiosum 1, 5, 16.
 multari exilio perpetuo, quinquenniali 7, 4, 43.
 multus annis 12, 10, 61. stilus 10, 1, 2. 10, 7, 4 *et* 7. multa et continua exercitatio *pro. extr.* inventio in Afinio Pollione 10, 1, 113. multum interest 7, 4, 21. momenti 11, 1, 20. multo gurgitis tractu fluentes amnes 12, 2, 11. plus, plurimus, *vid. in suis elementis.*
 multo optimum 9, 4, 26.
 multitudo imperita 10, 1, 43.
 multiforme 12, 1, 7.
 multiplex officium 10, 7, 9. partitio 4, 5, 3. ratio 9, 3, 96. multiplices causae 4, 4, 4.
 multipliciter 7, 4, 22.
 multiplicare aliquid 4, 4, 7. 5, 14, 3. confessionem 7, 1, 29.
 multiplicatio unius rei 8, 4, 27.
 mundus est animal 5, 14, 12. regitur providentia 3, 5, 6. 5, 10, 14. 5, 10, 89. 7, 2, 2. 12, 2, 21. *v. n.*

- ad singula loca, excepto penultimo. complures quæstiones de mundo vid. 7, 2, 2 et 7. 7, 4, 1. mundi cardines 12, 10, 67. locus inter mundos 7, 3, 5.*
- munditiæ circa proprietatem significationemque 8, 3, 87.
- munitiæ actoris voce leges 12, 7, 1.
- munus naturæ 11, 2, *prin.* providentiæ 12, 1, 2.
- munerarius 8, 3, 34.
- Muræna *scil.* Murena: *vid.* Cicero- nis Oratio pro Murena in Ind. II. murena quinque pedes longa 6, 3, 80.
- muria 8, 2, 3.
- murmur 8, 6, 31. 11, 2, 33. incertum 2, 11, 4. submissum 11, 3, 45.
- murus, translate* 8, 6, 10. *n.*
- mus, *clausula* 8, 3, 20.
- musca rustica et pastoralis 10, 1, 55. crassiore, ut vocant, musca 1, 10, 28. *quid apud Cicronem significent muscæ?* 1, 10, 18. *n.*
- musicus: musica ratio numerorum 9, 4, 139.
- musicus vates et sapientes iudicati 1, 10, 9. musicos intelligere 1, 10, 4.
- musica 8, 3, 34. *pro ἰγκυκλιοπαίδεια* 1, 10, 18. *n.*
- musicæ, studiorum antiquissima 1, 10, 10. musices numeri 1, 10, 22. *utilitas* 1, 10, 15. *n.* *citra* musicen grammaticæ non potest esse perfecta 1, 4, 4. in musicæ 1, 10, 23. *add. ibid.* 29.
- musta austera 2, 4, 9.
- mutare accentum 1, 5, 28. ætatem 1, 3, 14. aliquid ex aliqua re 1, 5, 59. 3, 6, 62. 8, 5, 33. - *palam* 9, 2, 88. aliqua in veteribus libris reperta 9, 4, 39. casas domibus, vestibis pellium tegmina, urbibus montes ac silvas 9, 4, 4. casum 9, 4, 117. casus, numeros figuris 9, 4, 58. codices 10, 3, 32. conditionem 1, 5, 27. flexum alicui 4, 1, 68. narrationem longis hyperbatis 8, 6, 67. nocentem in bonam mentem 12, 1, 42. numerum 9, 3, 20. tabulas 5, 12, 5. 5, 13, 12. vitam ex differentia personarum, locorum, temporumque 12, 10, 70. voces productione vel correptione 9, 3, 69. vultum 11, 3, 47. mutari aliquatenus 4, 1, 57. colore 12, 5, 4. in pejus 1, 1, 5. morbo 7, 4, 30. utilitate 7, 1, 2. mutatur candor lanæ coloribus 1, 1, 5. media *syllaba* 1, 5, 23. mutata pronuntiatione eadem verba indicant, affirmant, exprobrant *Ec.* 11, 3, 176.
- mutatio, *an figura?* 9, 3, 92. casus 9, 3, 85. casuum 7, 9, 9. laboris 11, 3, 44. literarum 1, 5, 16. opportuna ordinis 8, 6, 64. tabularum 6, 3, 92. vultus 9, 3, 101. mutationes vocis 11, 3, 183. habere mutationem casus 9, 3, 85.
- mutus aspectus 6, 1, 26. flare mutum 10, 7, 2. muta scientia 5, 10, 119. mutæ 1, 4, 6. *de literis.* mutæ res 6, 1, 25. muta 2, 16, 16.
- mutua accusatio, *vid.* accusatio. benevolentia 12, 7, 12. caritas inter nos *pro.* 6. perniciis 12, 1, 2. mutuuum auxilium 5, 12, 4. id mutuuum est 2, 2, 12. mutuuum accipere 4, 4, 6. *sc. pecuniam.* mutua auxilia 3, 4, 16. dare talenta 5, 10, 112.
- mutuo reprehensa inter doctos 10, 2, 15.
- mutuari affectus a personis 11, 3, 73. aliquid 8, 6, 5. - ab aliquo 1, 4, 7. 1, 5, 58. 5, 10, 107. - ex aliqua re 3, 3, 6. - ex proximo 10, 1, 13. - in aliquam rem 6, 3, 61. figuras, translationes a poetis 8, *pro.* 25. literas 12, 10, 27. - ab aliis 1, 4, 7. *verba ab aliis* 1, 5, 58.
- μυκκηρισμός, quid?* 8, 6, 59.
- Myro 2, 13, 10.
- Myrrha in *fabulis* apud Ovidium 9, 2, 64.
- myrtus tonfa 8, 3, 8.
- mysteria quasi quædam 5, 13, 60.

N.

- N jucunda et quasi tinniens litera 12, 10, 31. Latinum *nomen*, quod O et N litera finiatur, non reperitur 1, 5, 60.
- nænia, *f. nenia, quid?* 8, 2, 8. *add.* 1, 10, 32. *n.*
- Nævius Apronianus 7, 2, 24.
- nam, *ubi nihil præcessit, cuius ratio reddatur pro.* 16 et 22. 1, 7, 10 et 11. 1, 11, 9 et 18. 2, 4, 19 et 27. *et passim. in respondendo, refellendo* *Ec.* 2, 11, *extr.* 2, 20, *extr. conf.*

- 2, 11, 7. *n. in principio periodi* 9, 3, 14. *n.*
namque, *postpositum alicui vocabulo in principio periodi* 3, 9, 3, 8, 6, 71.
nancisci velut campum expositionis 4, 2, 39.
Narbonensis Colonia 6, 3, 44.
narium suavitas 11, 3, 16. nares corrugare, inflare, movere, digito inquietare, diducere, plana manu resupinare 11, 3, 80. naribus ostendere aliquid *ibid.*
ναρηναια 10, 7, 8. *v. n.*
narrare brevius, significantius 10, 1, 49. cum præparatione quadam 4, 2, 21.
narratio, *quid in oratoria arte?* 4, 2, 31 et 79. 8, *pro.* 11. *quales gestus postulet?* 11, 3, 162. repetita 4, 2, 128. narrationum species 2, 4, 2. 4, 2, *prin. et seqq. it.* 11.
narrator rerum suarum 11, 1, 36.
nasci ab aliquo 3, 6, 13. ex casu 1, 4, 25. -causâ 7, 2, 51. subito 10, 6, 5. 12, 3, 2. nascitur ars ab experimento 11, 2, 17. consilium ex aliqua re 4, 1, 44. 7, 2, 51. sententia nasci debet ex locis 2, 4, 31. nascentes quotidie pene res 2, 5, 14. nascentia velut, nova illa 10, 1, 16. in labris verba 10, 3, 2. natus delectationi 10, 1, 119. in aliquid 2, 8, 5. natum ab ostentatione 4, 3, 2. e, ex re 4, 1, 54. 4, 5, 4. natum demum esse ad aliquid 6, *pro.* 11. natum alicujus erudire *pro.* 6. nato filio 1, 1, *init.* nati postea 8, 3, 36. ea quæ subito nata sunt 10, 6, 5.
nativa verba 8, 3, 36.
natura 1, 2, 8. 7, 10, 14. *conf.* 3, 6, 23. *n.* alicujus 11, 1, 70. affectus 5, 8, 2. animi 1, 5, 9. argumentorum 5, 10, 8. canendi 5, 10, 124. cœlestis et immortalis *Homeri* 10, 1, 86. cujusque 1, 2, 4. -rei 7, 4, *prin.* divina 7, 3, 5. durior facta 11, 1, 70. fert 2, 8, 1. hominis 12, 1, 18. ingenii 12, 1, 25. -humani *pro.* 20. 1, 12, 2. mentis 10, 2, 5. minime patitur 12, 1, 23. non prohibet 1, 10, 8. rerum 5, 10, 15. 7, *pro.* 3. 9, 2, 95. 10, 3, 4. 12, 1, 2. virtutum vitiorumque 2, 4, 21. nature eloquentiâ 12, 10, 44. *vid. V. L.* vis omnis 12, 2, 4. naturam ducem sequi 7, 1, 40. -litera corrumpitur in naturam infequentis 8, 3, 45. natura *pro.* 13. 1, 1, 5. 1, 5, 70. 2, 4, 39. *et.* natura verbi patere 1, 7, 2. naturæ omnes animalium factorumque 12, 11, 22. audientium, dicentium 12, 10, 17. judicium 4, 1, 17. ex diversis naturis 8, 3, 60.
νατουρα 11, 3, 49. *vid.* ce-loquentia. ordo 7, 2, 15. 9, 4, 24. pars philosophiæ 12, 2, 10 et 20. magis sermo 9, 4, 3. maxime naturalis suavitas vocis flebilis 11, 3, 170. voluptas 12, 10, 74. naturale, *quid?* 9, 4, 3. *seqq.* est 4, 1, 12. 4, 2, *prin.* 7, 1, 26. 12, 10, 44. -homini 1, 1, 1. acumen 5, 7, 28. vitium *legebatur antea* 11, 3, 60. naturales causæ *pro.* 16. affectata et parum naturalia 11, 3, 10. naturalia corpora 12, 10, 41.
naturaliter 2, 12, 3.
nationes et gentes 11, 3, 87. exterae 11, 1, 89. reprehenduntur quibusdam sonis 1, 5, 33.
Natica 5, 13, 24.
navis pro republica apud Horatium 8, 6, 44. integra nave pervenire in portum 12, 11, 47.
navalium cura 5, 10, 89.
navarchus 8, 4, 19. navarchi 4, 2, 106.
navigare in Asiam 12, 6, 7. ratibus 10, 2, 7.
navigatio velocissima 12, 2, 24. navigationis ambitus 1, 10, 40.
Navius, Accius 6, 3, 69.
ne distinguitur a non 1, 5, 50. interrogativum, initio positum 1, 5, 39. *v. n.* ne dum infans quidem est 1, 1, 5.
nedum 11, 3, 3. 12, 1, 39.
nec—atque 1, 7, 33. neque—et 2, 21, 15. nec *pro non etiam* 9, 3, 55. *n.*
necare aliquem veneno 7, 8, 2. liberos 12, 1, 37.
necessè est 11, 1, 61. habere aliquid 11, 1, 74.
necessarius 6, 2, 17. color periclitanti 11, 1, 49. necessaria est lectio multorum librorum 12, 11, 17. necessarium 5, 13, 34. est præcavere 5, 7, 13. necessariæ literæ 1, 4, 7. necessaria 5, 12, 23. operi *pro.* 21.
necessitas 5, 4, *init.* dicendi 10, 5,

22. *vid.* metri. certa pedum 10, 1, 29. vitæ 11, 1, 83. necessitati dare laudem virtutis 1, 8, 14. necessitatem silentii habere 9, 2, 68. necessitates subitæ 10, 7, 2. necessitatibus repugnare fere animus 1, 3, 9. necessitudo religiosa 1, 2, 20. nescire figuras 9, 3, 100. laqueum 8, 5, 23. syllabas 9, 4, 65. nec-titur-fermo 1, 5, 2. nexus, in palestra 2, 8, 13. v. n. nedum, *vid.* sub ne. nefas 10, 2, 5, 11, 3, 181. v. n. 12, 2, 26. habere 12, 8, 6. sum-mum 9, 2, 80. nefandi homines 1, 3, 16. nefarius 8, 3, 48. nefaria figura 9, 2, 79. negatum esse 12, 10, 35. negatæ remissiones 1, 3, 11. negligere aliquid 12, 4, 1. rerum pondus et vires sententiarum 9, 3, 100. negligi in schola 1, 2, 15. negligens 7, 2, 29. 12, 8, 2. 12, 9, 15. auctor non negligens 9, 2, 101. profusus 11, 3, 149. sermo 10, 7, 28. filius 2, 4, 13. negligentes pro simplicibus 10, 2, 16. negligentior amicus 11, 3, 147. neglecta terra 5, 11, 24. neglectum relinquere aliquid 1, 1, 29. negligenter transire aliquid 2, 4, 17. negligentia in amicitia 11, 3, 139. collocationis 9, 4, 15. formandi custodiendique pudoris 1, 2, 4. pædagogorum 1, 3, 15. conf. 12, 11, 14. scribendi 10, 7, 32. scribentium 10, 3, 18. negligentia minuuntur bona omnium rerum 11, 3, 19. negotia vera 9, 2, 68. negotiorum gestorum iudicium 7, 4, 35. negotialis 2, 21, 3, 3, 6, 57. negotiator fordida mercis 1, 12, 17. negotiatores mancipiorum 5, 12, 17. negotiatio 12, 7, 11. nemora silvæque 10, 3, 22. nempe 7, 1, 47. nempe enim 2, 13, 9, 8, pro. 6. Neptunus 3, 7, 8. nequam 8, 3, 48. nequaquam 8, 6, 66. 9, 1, 22. nequidquam 8, 2, 2. Nerei 1, 5, 24. Nero de furaci sermo 6, 3, 50. — Imp. scriptum misit ad sena-tum occisa matre 8, 5, 15. nervus: nudus in nervo 6, 3, 72. nervi in caussis sunt res 8, pro. 18. corporis, mentis 1, 2, 6. remissiores, teniores 11, 3, 42. nervorum concordia 5, 10, 124. plurimum in Archilocho 10, 1, 60. nervos continere, percutere, probare, trahere 1, 12, 3. mollis educatio nervos omnes et mentis et corporis frangit 1, 2, 60. nervis suis adstringere ossa pro. 24. Care-re 5, 12, 17. nescia aliqua 1, 8, extr. literas 6, 4, 15. nescio an 2, 1, 10. 3, 1, 2, 6, 3, 6 et 8. quid 6, 3, 95: 9, 4, 84. illud nescio quid 9, 2, 71 et 94. nescio quomodo 9, 4, 94. 12, 10, 28. nesciretur 11, 2, 7. nescia simulandi ætas 1, 3, 12. νῆσοι δουλ, ἔξῃται 8, 6, 37. neutrum: si neutro litis conditio præponderet 7, 2, 39. neutra alteri 1, 1, 14. neutralis positio 1, 4, 24. neutralia nomina 1, 5, 54. nexus, *vid.* sub nescire. Nicias 1, 10, 48. Nicofratus 2, 8, 14. v. n. niger in vultu color 6, 3, 56. n. nihil pensi habere 11, 1, 29. prohibet 1, 2, 8. nihilominus 1, 2, 5, 3, 8, 29. nimirum 4, 1, 24. 12, 2, 8. nimis longæ transgressiones 9, 4, 28. frequentius autem altero illo nimium utitur auctor. nimius excursionibus, manu, vultu orator 1, 11, 3. in aliqua re 9, 4, 35. 10, 1, 118. 12, 10, 9. in repetitionibus 12, 10, 12. usus 1, 5, 20. nimia cura 12, 1, 6. observatio 9, 4, 24. superstitio 9, 4, 25. tarditas, volubilitas 11, 3, 52. nimium omne 11, 1, 91. nimium quam 4, 2, 70. nimii flores 12, 10, 13. nimia remissiones 1, 3, 11. Niobe, tristes in tragædia 11, 3, 73. Nirea 3, 7, 19. nisi pro sed 9, 4, 145. v. n. forte 1, 10, 6 et 23. 2, 3, 6: 3, 5, 3. &c. si forte 12, 9, 11. quod 6, pro. 4. nisus, *vid.* post niti. nitere flosculis 12, 10, 73. sanguine et viribus 8, 3, 6. translationibus 12, 10, 23. vetustate gratius 8, 3, 27.

- nitefcere cultu 9, 4, 5.
 nitidus minus Meffala 1, 7, *extr.*
 Ifocrates 10, 1, 79. non fuo colore 2, 5, 12. *orator* 12, 10, 78.
 nitida vox 11, 3, 26. nitidum 8, 3; 18 *et* 49. genus 10, 1, 44. verbis 8, 3, 12. nitida verba 11, 1, 2. nitidius 8, 2, 3. 12, 10, 45.
 nitor 8, 3, 3. 11, 1, 48. in cultu victuque 8, 5, 34. eloquendi divinus 10, 1, 83. eloquentiæ 12, 2, 26. historicus 10, 1, 33. transfationum 12, 10, 36.
 niti ad optima 12, 11, 30. - summa *pro.* 20. - victoriam 10, 1, 29. auctore aliquo 2, 4, 42. contra 12, 10, 61. et crefcere a brevibus in longas *syllabas* 9, 4, 136. in adverfa 12, 10, 78. iudicio vetuftatis 1, 5, *extr.* jure 7, 4, 26. radicibus altis 1, 1, 28. - penitus immiffis 1, 3, 5. ratione 1, 6, 16. fpe ac voluptate 6, *pro.* 9. nitens teneris adhuc viribus 12, 6, 6. nixus altis radicibus profectus 1, 1, 28.
 nifus corporis 2, 12, 2. major 11, 3, 51.
 nixus: non nixu, fed impetu 8, 4, 9.
 nix: cana nive confpuit Alpes 8, 6, 17. nives capitis *ibid.*
 nobile epigramma 1, 5, 20. magis nobiles figuræ 9, 3, 5.
 nobilitatem in dicendo præ fe ferre 10, 1, 113.
 nobis juvenibus 1, 5, 24. *pro me.* pueris 6, 3, 57. 10, 1, 24.
 nocere aliqua re 5, 7, 19. cauffæ 5, 7, 17. eloquentiæ, fententiis 9, 4, 59. moribus 1, 1, 8. non tantum 12, 8, 5. fcripiffæ 12, 9, 16. ut fulmine, ut grandine 5, 12, 5. nocens 11, 1, 74, 12, 1, 34 *et* 42. reus 12, 1, 45. nocentiffimi mores 2, 15, 32. nociturum 12, 8, 12.
 noct. *vid. sub* nox.
 nodi laxiores 9, 4, 127. *in orationis contextu.*
 νόνα 2, 11, 1. *quid?* 8, 5, 12.
 nola in cubiculo 8, 6, 53.
 nolle aliquem falvum 12, 1, 40.
 nomen 7, 3, 27. ingenii 6, 2, 36. infolentiffimum *pro.* 14. patronorum 6, 4, 5. proprium 6, 3, 103. superbum 12, 2, 9. nominis magni profeffores 2, 11, 1. - umbra 12, 10, 15. nomine alicujus 2, 2, 13. 7, 1, 20. - edi 10, 1, 70. eodem appellare aliquid 1, 9; 5. illius; meo 6, *pro.* 8. præmii 7, 1, 42. facerdotum durans faltatio 1, 11, 18. fapientæ clarus vir 1, 10, 12. quo nomine gratia habenda 2, 1, 2. nomina, *i. voces integræ* 1, 1, 30. *v. n. add. ibid.* 34. *pars orationis* 1, 4, 18. rerum 10, 1, 8. 11, 2, 23. fua quæ funt rebus, *et* vicina 8, 6, 35. pecunia in nominibus 5, 11; 33.
 nomenclator 6, 3, 93.
 nominare in tormentis aliquem confcium 9, 2, 82. nominari 10, 1, 95 *et* 103. appellationibus 1, 8, 14. contra aliquem 10, 1, 114.
 nominativus cafus 7, 9, 13. *νομιών, quid?* 3, 5, 4.
 Νομοδίανος, comædia Menandri 10, 1, 70.
 non 11, 1, 50. datur fequi 10, 7, 22. feceris *pro.* ne feceris, non recte dicitur 1, 5, 50. mediocriter mihi illud displicet 11, 1, 57. non tamen nunquam 1, 10, 37. temere 1, 3, 3. five intelligitur, five non 9, 2, 69. *v. n.* non folum cantare—fed ne argumentari quidem decet 11, 1, 56. *an in hac formula, non modo non, pofterius illud non omitti poffit?* 11, 1, 2. *n.* non cum aliis vocibus quafi compositum: non—agendi factidium 12, 9, 7. non—denominata 8, 2, 4. non—exordium 4, 1, 73. non—facienda 6, 2, 11. 7, 4, 2. non—orator 2, 15, 17. 4, 1, 22. non—propofita 5, 13, 35. non—fcriptum 3, 5, 4. non—fuæ res 8, 2, 6. non—vox 12, 10, 29. *et forte plura.*
 nonnunquam, *divife* 1, 10, 37.
 nos: *vid. nobis.*
 nofter 6, 3, 3. jam non nofter 6, *pro.* 11.
 nocere experiendo 5, 10, 123.
 nofcitare 4, 2, 124.
 noffe aliquem 5, 7, 26. aliquid familiariter 5, 7, 7. 6, 4, 8. - fatis ex alia re 10, 5, 20. cauffas 10, 1, 22. fe 11, 3, 180.
 nota confilia 12, 1, 35. cui nota, quæ nocent, fuerint 12, 1, 34. in notioribus deprehendi 1, 8, 21.
 notitia auctorum 1, 2, 12. hiftoriarum veterum 1, 6, 31. notitiæ cauffa 1, 9, 6.

- nota, æ: 9, 4, 40 *et* 51. aspiratio-
nis 1, 4, 9. cenforia 5, 11, 13.
prænominis 1, 7, 29. ejusdem
notæ esse 8, 3, 31. nota monen-
di fumus 1, 7, 3. notis intertex-
ta vestis 8, 5, 28. - notare ali-
quid 11, 2, 21. - scribere 11, 2,
25.
notare aliquem ignominia 6, 3, 64.
aliquid 1, 5, 4. 10, 3, 21 *et* 33.
9, 4, 15. 11, 1, 4. - ad imitan-
dum vitandumque 3, 2, 3. - bre-
viter 2, 2, 15. - notis 11, 2, 21.
- signo 11, 2, 19. contentus sum
1, 5, 17. discrimina ingeniorum
2, 8, *prin.* licentiam verbi 4, 1,
59. mores hominum 10, 1, 94.
versus cenforia quadam virgula 1,
4, 3. notari dicto 6, 3, 37. Gai-
us C litera notatur 1, 7, 28. *add.*
ibid. 29. liber interceptus, quan-
tum notando consequi poterant
juvenes *pro. 7. i. scribendo per notas*
et compendia vocum. notatum in
sermone 1, 6, 16.
notabilis clausula 9, 4, 101. figura
9, 3, 27. notabile ad reprehensio-
nem 9, 4, 33. in pejus 1, 3, 1.
verbum humilius in oratione niti-
da 8, 3, 18. illud notabile 8, 5,
5. quicquid in ea domo notabile
est 11, 2, 18. notabilius est 8, 3,
22.
notarii 7, 2, 24. *v. n.*
notatio 1, 6, 28.
notus 3, 6, 96. *segg.* quando le-
gitimus, quando civis? 7, 7, 10.
notrix 1, 4, 16.
noverca fuerit, non parens, natura
12, 1, 2.
Novanius Gallio, P. 9, 2, 35.
novi, novisse: *vid. nosse.*
novum rursus exordium facere 11, 3,
38. rursus initium 4, 2, 50. no-
vi *i. scriptores recentiores* 1, 8, 9.
2, 5, 26. 5, 4, 1. 10, 1, 41. im-
petus 10, 3, 10. nova exempla
12, 11, 29. verba fingere 1, 5,
71. *quare periculosum?* *ibid.* no-
vorum interpositio 10, 3, 32. *ver-*
borum optima maxime vetera 1, 6,
41. novissimus 3, 6, 80. novif-
simum 1, 12, 6. novissima artis
opera 2, 1, 3.
novissime 2, 10, 1. 3, 6, 24. 7, 1,
37. 11, 2, 41.
novitas, *de opere* 2, 13, 10. *de voca-*
bulis 1, 6, 39. grata 8, 6, 51.
novitate stupere 12, 6, 5.
novitiâ nostri 1, 12, 9. venales, no-
vitiâ accipimus 8, 2, 8.
novare aliquid aliquatenus 3, 9, 5.
novari 5, 10, 106. novata forma
arte 9, 1, 14.
nox, noctes: *vid. dies, it. per.* nox
in sermone nunquam præponitur
dici 9, 4, 24. *n.*
noctivagus 1, 5, 68.
nudus in nervo 6, 3, 72. sudor 11,
3, 26. nudum 12, 1, 37. nudæ
artes *pro. 24.* manus 11, 2, 42.
res 2, 4, 3. nuda 6, 2, 7. no-
mina 8, 3, 38.
nuditas alicujus scriptoris 10, 2, 23.
nudare corpus 6, 1, 30. dentes 11,
3, 81.
nulla nota discernere posse membra
aliquorum 11, 2, 13.
num: *vid. numquid.*
Numa 1, 10, 20. 3, 7, 18. delibera-
rat *Ec.* 7, 1, 24.
Numantiæ everior 8, 6, 30.
Numantinum fœdus 3, 8, 3. 7, 4,
12. *segg.*
numen familiare 10, 1, 91. numi-
na doloris mei, manes 6, *pro. 10.*
numerus 7, 4, 16. *quis auctori dica-*
tur? 9, 4, 57. in compositione
9, 4, 22 *et* 45. *segg.* oratorius 9,
4, 57. numero eximere 1, 4, 3.
fit solœcismus 1, 5, 45. figura in
numero 9, 3, 8. numeri *qui?* 9,
4, 45 *et* 54. *v. n.* asperi 9, 4,
126. fusiores liberioresque 9, 4,
130. lætiores 9, 4, 17. latentes
9, 4, 19. in nominibus 1, 5, 45.
conf. 9, 3, 8. oratorii 10, 1, 70.
palæstricorum 12, 2, 12. siderum
12, 11, 10. in verbis 1, 4, 27. 1,
5, 42. veruum 10, 3, 32. nume-
rorum libertas 8, 6, 20. mu-
sica ratio 9, 4, 139. per omnes
numeros 8, *pro. 1.* numeris om-
nibus præstantius 10, 1, 91. - o-
ratoriis absolutæ meditationes 10,
1, 70.
numerofus 2, 12, 3. *n.* locus 11,
2, 27. sermo 8, 6, 64. nume-
rosa compositio 11, 1, 33. insti-
tutio 8, *pro. 2.* numerosum 9, 4,
56. numerosi loci 6, 3, 36. nume-
rosa 12, 11, 12. numerosius
opus 5, 10, 10. numerosiora 2,
12, 3.
numerari inter ridicula 6, 3, 111.
ingenium in numerato habere 6,
3, 111.
nummi festertii 7, 6, 11. nummum
centum millia 1, 6, 18.
numquid 6, 3, 79 *et* 86. 7, 1, 48.

- 9, 27, 60. numquid non 7, 1, 48.
- nunc 1, 1, 5.
- nuncupare 8, 3, 27.
- nundinum trinum 2, 4, 35.
- nuntiare aliquid 10, 1, 49. nuntiarum alicui 6, 3, 65.
- nutrices sapientes optavit Chrysiippus 1, 1, 3. nutricum, quæ adhibentur infantibus, allectatio 1, 10, 32. nutricibus ne sit vitiosus fermio 1, 1, 3. triennium dedit Chrysiippus 1, 1, 16.
- nutricularum fabulæ 1, 9, 2.
- nutritor 1, 4, 28.
- nutus capitis frequens 11, 3, 71. demonstrare aliquid nutu 1, 5, 36. nutus diversi 11, 3, 182.
- nutatio in utramque partem 11, 3, 129.
- O.
- O literæ apud Græcos diversa vis 1, 7, 11. *pro ob particula ibid. n. pro V* 1, 4, 16. 1, 6, 22. *hac litera terminata verba, cujus sint quantitatis?* 1, 6, 8. eadem terminata verba varie formantur præterito tempore 1, 6, 15. *conf. n.*
- O dii boni 9, 2, 50. O quam istud parum putant 12, 2, 3.
- obambulare 11, 3, 121.
- obducere tenebras alicui 10, 1, 72.
- obducta frons 10, 3, 13.
- obdurefcunt ingenia 1, 12, 8.
- obelisco 8, 6, 33.
- obequitare 12, 9, 3.
- obesse 12, 8, 7.
- objicere aliquid 6, 3, 28. 7, 2, 28. - alicui 9, 2, 62. - invicem 7, 2, 18. - palam 9, 2, 72 *et* 94. anteafta 9, 2, 67. crimina 6, 3, 69 *et* 100. gravia alicui 11, 1, 58. metum 3, 8, 39. moras 9, 4, 7. quo inhibeas 9, 4, 31. objici alicui 6, 3, 5. aliquid alicui 6, *pro.* 4. 12, 1, 42. objiciens crimina 6, 3, 69. objecta defendere, minuire, negare 7, 2, 29.
- objectu aliquo findi 11, 3, 21. lapillorum refultans aqua 12, 2, 11.
- objurgare 6, 3, 75. 10, 3, 21. fegnitiam alicujus 6, 5, 8. objurgari a prætore 6, 3, 78. objurgata defidia 1, 2, 21.
- objurgatio 9, 2, 3. sui 11, 3, 49. objurgatione corrigi 1, 3, 14.
- oblat. *vid.* offerre.
- oblectari liberis 6, *pro.* 6.
- oblimare fulcos 8, 6, 8.
- obliquus pes 11, 3, 127. obliqui casus 1, 6, 22. obliquæ allocutiones 9, 2, 37. sententiæ 9, 2, 79 *et* 94. prima poffitio ex obliquis 1, 6, 10. *fc. cafibus.*
- oblique duci 11, 3, 140.
- obliquatur Q a nostris, Romanis 1, 4, 9.
- obliterata tempora 1, 6, 40.
- oblivifci reverentiæ 11, 1, 62.
- obmutefcere aliqua re 6, 1, 39.
- obniti 5, 13, 11.
- obnoxia injuriæ ætas 1, 3, 17. obnoxia omnia injuriæ 11, 3, 29.
- obruere ingenia 1, 8, 18. mentem cura corporis 1, 11, 16. obrui 4, 2, 101. confpectu melioris 12, 10, 75.
- obfcenum 11, 3, 125. obfcena 8, 2, 2. cantica 1, 2, 8. nudis nominibus enuntiare 8, 3, 38.
- obfcene intelligere 8, 3, 47.
- obfcenitas 6, 3, 29.
- obfcurus opponitur nobili 11, 1, 21.
- obfcura oratio 8, 3, 50. obfcurum 4, 1, 40. *fcq.* 5, 13, 16. obfcuri præcisif conclusionibus oratores 10, 2, 17. obfcurior flexus 11, 3, 60. quafi vox 11, 3, 64. *conf.* cantus. obfcurius vitium 9, 4, 34.
- obfcuritas 5, 13, 38. 8, 2, 12. *fcqq.*
- obfcurare 8, 2, 18. veritatem 4, 2, 64. obfcurari circumjacentibus 9, 4, 29. obfcuratur litera 9, 4, 40. vox 11, 3, 20.
- obfcuratione folis 1, 10, 47.
- obfcuratione judicium 6, 1, 33.
- obfcui flumini 6, 2, 6. obfcuiquitur manibus ac lateribus caput 11, 3, 69.
- obfcuiquum a Terentio primum dictum effe putat Cicero 8, 3, 35. *v. n.* - amicis, veritas odium parit 8, 5, 4. pleniori obfcuiquo demereri alicquem *pro.* 3.
- obfcundare fenfim ad aliquid 11, 3, 92.
- obfcervare aliquid in fcribendo 1, 7, 7. *de orthographia.* obfcervatum ferre est 6, *pro.* 10. obfcervandum est 1, 11, 9.
- obfcervabilis 9, 1, 20.
- obfcervantia eadem *et c.* 11, 1, 66. fine obfcervantia quadam facere alicquid 4, 2, 107.
- obfcervatio alicujus rei 6, 4, 3. a-

- mictus 11, 3, 144. artium secura 11, 1, 54. carminis 9, 4, 115. ciborum 11, 3, 23. difficilior 1, 5, 22 et 29. ea duplex 9, 4, 121. eloquendi 8, 2, 22. gestus 10, 7, 9. loquendi, analogia 1, 6, 16. loquentibus sua, sua scribentibus 1, 6, *prin. conf.* 1, 7, 9. 2, 17, 5 et 9. lubrica 1, 5, 5. in personis apud comicos tragicosque 11, 1, 38. poetica 9, 4, 95. pronuntiationis 10, 7, 9. recte pronuntiantia prima 11, 3, 43. propria 11, 1, 46. ultimæ syllabæ 9, 4, 104. illius viri, *Ciceronis* 11, 1, 71. vocis 10, 7, 9. in voce prima 11, 3, 14. securus tam parvæ observationis 8, 3, 51. observationum libri 4, 1, 19.
- obsidere itinera 7, 10, 13. obseffi 3, 8, 12. obseffiæ inter se breves longæque syllabæ 9, 4, 84.
- obsidem reip. dare 12, 7, 3.
- obfigatum 6, 3, 50.
- obfoleta vetustas 4, 1, 58.
- obfatare 9, 2, 68. agnitioni 1, 1, 25. invicem 4, 5, 13. obfata affectus rationi 6, 4, 10. *add.* 7, 4, 30. 9, 2, 79. aliquid faucibus 11, 3, 121. natura alicui 10, 2, 21. nihil, quo minus &c. 5, 11, 32. quicquid non adjuvat 8, 6, 61. obfantia 12, 9, 5. saxa 9, 4, 7. obfanturi 2, 11, 1. *v. n.*
- obfantinus contra aliquid 12, 1, 10.
- obfantere alicui 6, 3, 38. clamore 6, 4, 11. obfantit adversarius 12, 6, 5. si quid obfantit 10, 3, 28.
- obfantum: *vid.* obseffi.
- obtendere appellationem alicui rei 12, 10, 15.
- obtinentia, *figura* 9, 2, 54.
- obtinere aliquid 2, 5, 18. 3, 6, 9. 4, 5, 27. 6, 1, 7. 9, 2, 73. - ab aliquo 11, 2, 45. - apud aliquem 3, 8, 38. - alicunde 7, 1, 6. ne 5, 13, 25. summam opinionem 10, 5, 18. quod intendis 12, 10, 53. vicem aliorum 11, 3, 87. vim proemii 4, 2, 26. - vocis 1, 5, 37. ut 4, 2, 100. 4, 5, 27. obtineri 2, 5, 18. 7, 1, 6. *v. n.* obtinent id adhuc Græci 2, 1, *extr.* obtinuit, an optinuit, scribendum? 1, 7, 7. obtinuit consuetudo 1, 7, 30. obtinentes subiecta 8, 6, 23.
- obtrectatores 11, 1, 23.
- obtundi 1, 12, 5. obtusa vox 11, 3, 15. obtusæ fauces 11, 3, 20. obtusior usus 8, 6, 8.
- obtutu continuo fatigatur visus oculorum 1, 2, 11.
- obvenire: expectare, quid obveniat 10, 3, 15.
- obvia virtus 12, 2, 2. voluntas 8, 4, 23. obvium esse alicui 9, 3, 5. ex obvio victus 2, 16, 14. obviæ figuræ 9, 3, 5. minime obviæ probationes 5, 10, 103.
- obumbrare sensus 8, *pro.* 23.
- occasio 3, 8, 47. *v. n.* propior 12, 10, 13. occasiones 6, 1, 5.
- occidere hominem, sæpe virtus 12, 1, 37.
- oclusum 6, 3, 50.
- occulere vitia 12, 8, 10.
- occultum telum 9, 2, 75. occultiores quæstiones 7, 1, 40.
- occulte: communire aliquid occultius 9, 4, 21.
- occultare aliquid ex industria 10, 1, 20. eloquentiam 4, 1, 9.
- occultatio, *figura* 9, 3, 98.
- occupare aliquem 12, 11, 14. aliquid 6, 1, 20. animum 7, 1, 31. - alicujus 4, 1, 48. animos 5, 12, 14. conditionem aliquam 5, 6, 5. totum diem 1, 12, 13. laborem 2, 1, 5. locum aliquem 10, 3, 5. - vacantem 8, 6, 18. partem oratoricæ artis desertam *pro.* 17. *add.* 1, 10, 11. partes alienas 2, 1, *prin.* proximum quodque 10, 1, 7. quæ videntur obfatare 4, 1, 49. *add.* 9, 2, 16. secundas 10, 1, 58. occupari affectibus 6, 2, 6. in aliqua re 10, 1, 52. ira, miseratione 4, 2, 112. occupatus variis cogitationibus judex 10, 1, 32. dies 10, 7, 27. in minimis 9, 4, 112. officiis 11, 3, 22. occupata usque ad supervacuum laborem enarratio historiarum 1, 8, 18. sentibus ac rubis terra 12, 1, 7.
- occurrere 4, 5, 2. 6, 3, 84. alicui 1, 5, 6. 1, 5, 36. 9, 2, 13. *i. respondere.* - ad aliquid 9, 2, 12. - rei 3, 5, 12. 4, 2, 27. 5, 11, 35. altercationibus velociter 2, 4, 28. contra aliquid 7, 6, 5. ex diverso 12, 9, 16. inopinatis 5, 13, 3. subitis ex tempore 10, 7, 30. ultro 7, 1, 59. occurrit 10, 3, 11. occurrunt alicui res cum nominibus suis 8, *pro.* 29. *add.* 10, 1, 7. 11, 3, 134.

- occurſus 11, 2, 18.
 oceani natura 7, 4, 2. ex oceano
 amnium vim fontiumque curſum
 initium capere 10, 1, 46.
 Octavius 11, 3, 129.
 oſtonarius verſus 9, 4, 72. ſeq.
 oculi in actione oratoris aſperi, com-
 preſſi, extenſi, intenti motu, lan-
 guidi, laſcivi, limi, mites, mobi-
 les, natantes, aperti, pollicentes
 aut poſcentes aliquid, remiſſi, ri-
 gidi, ſtupentes, ſuffuſi quadam vo-
 luptate, ſuperbi, torpentes, torvi,
 veneri 11, 3, 75. ſeq. eloquen-
 tiæ 8, 5, 34. mentis 8, 3, 62.
 plurimum valent in vultu 11, 3,
 75.
 odiſſe malos 11, 1, 42. 12, 7, 3. ſtu-
 dia 1, 1, 20.
 odium concitare 6, 1, 14. facere 1,
 3, 11. 6, 1, 14. ſtudiorum 1,
 3, 11. odia juſta 5, 13, 38.
 odioſum *i. περιſπρον* 1, 6, 19. *v. n.*
 odor arte non traditur 6, 5, 1.
 ὄδυσσεύς 1, 4, 16.
 œconomia 3, 3, 9. comœdiæ 1, 8,
 9. *add.* 1, 8, 17.
 œconomica cauſiæ diſpoſitio 7, 10,
 11.
 Œdipus Othryafius 9, 3, 89.
 œdos dicebant veteres, *i. hædos* 1, 5,
 20.
 offendere 9, 2, 69. aliquem 4, 2,
 15. aliquid 11, 3, 21. caput ad
 fornicem 6, 3, 67. in aure velut
 quodam veſtibulo 9, 4, 10. ni-
 nu in proximis 11, 3, 118. om-
 nia nova 1, 2, 19. offendi verbo
 aliquo 12, 9, 13. aures fragorſis
 offenduntur 9, 4, 116.
 offenſa 6, 5, 8. 9, 2, 67 *et* 72.
 indulgere offenſæ ſuæ 11, 1, 75.
 offenſio in aliqua re 9, 4, 34.
 offenſare 10, 7, 10.
 offenſator 10, 3, 20.
 offenſatione aliqua commoneri 11,
 3, 130.
 offerre aliquem 5, 4, 2. aliquid 6,
 1, 40. 7, 6, 2. -muneri 4, 2,
 17. -in luſum 1, 1, 26. aliquos
 alicui obvios 9, 2, 20. ſe *f. ſeſe*
 7, 1, 27. 10, 1, 6. -aliunde 10,
 7, 6. -protinus 10, 3, 5. -ultra
 7, 1, 50. offerunt ſe alicui res
 11, 2, 5. offerens ſe primum ra-
 tio 9, 1, 4. oblata vox 9, 3, 73.
 officit lingua linguæ 1, 1, 14. of-
 ficiant invicem lumina 12, 10,
 46.
 officium delegatum 6, *pro.* 1. ora-
 toris, quibus partibus continea-
 tur? 8, *pro.* 7. præſens 11, 2,
 44. proœmii 4, *pro.* 6. rhetoris
pro. 21. officii eſſe 6, 1, 40. ne-
 ceſſitas 6, *pro.* 1. in officio eſſe
 10, 3, 9. officia civilia 2, 4, 27.
 communia 12, 9, 11. liberiora
 6, 1, 9. ſupellex, quæ pluribus
 et diverſis officiis conteritur 2, 4,
 29.
 offundere tenebras alicui 2, 17, 21.
 ὄμνη 4, 1, 2.
 ὄμων 4, 1, 3.
 olea 8, 6, 58. uber 8, 3, 8. oleæ
 cacumina coercere ferro 8, 3,
 10.
 oleum: in oleo conſumere partem
 vitæ 1, 11, 16.
 olere alumnum urbis 8, 1, *extr.*
 olli 8, 3, 25.
 Olympo 1, 5, 62.
 omittere aliquid in tranſitu 2, 10,
extr. -prorſus 12, 10, 38. co-
 gitationem 12, 9, 20. laborum
 aliquem omnino totum 11, 2, 49.
 maledicta 7, 2, 34. memoriam
 alicujus 3, 1, 19. quod didici-
 mus 1, 12, 6. quod promiſimus
 12, *pro.* 1. partes ſuas 2, 1, *prin.*
 omiſſum eſt a Latinis 2, 1, *extr.*
 qua re omiſſa 1, 1, *extr.*
 omni pede ſtare 12, 9, 18.
 ὁμοιολογία, *quid?* 8, 3, 52.
 ὁμοιοπτατον, *quid?* 9, 3, 78 *et* 80.
 ὁμοιοτέλιτον, *quid?* 9, 3, 77. 73.
 80.
 ὁμωνυμία, *quid?* 7, 9, 2. *conf.* 8, 2,
 13.
 ὀνοματοποιία, *quid?* 8, 6, 31. *qui-*
buſdam figura 9, 1, 3. *add. ibid. ε.*
 non conceſſa Latinis 1, 5, 72. *add.*
 8, 6, 31. *ſeq.*
 onus dicendi 2, 1, 2. oneri cedere
 10, 1, 24. onera epicæ carmi-
 nis 10, 1, 62. dicendi 11, 3,
 136.
 onerare aliquid verbis 8, *pro.* 24.
 annos pueriles 1, 12, 1. infirmi-
 tatem diſcentium 1, 2, 27. judi-
 cem argumentis 5, 12, 8. librum
 exemplis 6, 3, 65. orationem ſu-
 pervacuis verbis 8, 3, 53. *conf.* 8,
 6, 42. ſe majore numero, *ſc. dif-*
ſcipulorum 10, 5, 22. onerari ſu-
 pervacua adjectione 9, 3, 46. ſu-
 pervacuo verbo 4, 5, 26. præcep-
 toribus 2, 1, 13. ſe labor non
 ſentiat 10, 6, 3. oneratus flagitiis
 et criminibus 4, 2, 27.
 opacus umbra lucus 1, 6, 34. mens

- in secretis velut in opaco fitum ducit 1, 2, 18.
- opera, *de homine* 12, 1, 25. *v. n.* ad scribendum, legendum, dicendum 10, 7, 27. operam studiis accommodare 1, 10, 15.
- opera plural, operari, operositas, opifex, *vid. sub* opus, cris.
- operire aliquid cute 5, 12, 18. deformia distu 8, 6, 59. humerum cum jugulo 11, 3, 141. operienda sunt ossa corpore *pro.* 24. operiti in dicendo oculi 11, 3, 76.
- opes parare 10, 1, 5.
- opulentior 8, 5, 4.
- opimæ syllabæ 9, 4, 36.
- opinari 2, 17, 38. aliquid 4, 2, 24. factum esse 4, 2, 20. opinatus liberum relinquo 1, 4, 21.
- opinio arrogantium de se fallax 11, 1, 17. certa 6, 3, 85. communis 5, 10, 12. conservata sanctissime 1, 2, 4. est credere 3, 6, 21. jactantiæ 9, 2, 74. læsa 1, 2, 4. opinionis contentum 12, 1, 12. *conf.* 12, 9, 4. opinionem afferre 2, 12, 5. opinione mea *pro.* 18. quidem mea 6, 5, 1.
- Opiter 1, 4, 25.
- Opitergina ratis 3, 8, 23.
- Opitergini 3, 8, 30.
- Oppianicus 5, 2, 1. *vid.* Ciceronis Orat. in Oppianicum in Indice II.
- oppido 8, 3, 25. *v. n.*
- Oppius, P. 11, 1, 67. *vid.* Ciceronis Orat. pro Oppio in Ind. II.
- opponere alicum cuique fortiter 10, 1, 105. aliquid contraditioni 5, 13, 54. se 6, 5, 10. opponi contra aliquid 7, 7, 5. opponuntur singula singulis 9, 3, 81. opposita 5, 11, 31.
- opportuna usus 8, 6, 14. opportuna procurio 11, 3, 126. opportunis locis ponere aliquid 11, 2, 2.
- opportune adhiberi 4, 5, 22. positæ figuræ 9, 3, 100. opportunus ratus 11, 3, 31.
- opprimere alicum invidia 7, 2, 30. conjurationem 11, 1, 18 *et* 23. oppressus orator 12, 9, 20. oppressus 11, 2, 13.
- optare disceptatorem causæ 9, 4, 132. optet vir fortis *Ec.* 7, 1, 24. *seq. add.* 7, 5, 4. accusator ejus, qui tyrannidis affectatæ damnatus est, optet, quod volet 9, 2, 81.
- optabile est 4, 1, 44. *add.* 6, *pro.* 1.
- optatio 9, 2, 3.
- optio 4, 2, 68. *n.* 7, 1, 53. 7, 7, 2 *et* 4. fortium 5, 10, 97. iudicis 5, 6, 6. optionem patri dare 4, 2, 68.
- optimus, *olim* optimum 1, 7, 21. civis 12, 1, 16. pes clausulis 9, 4, 107. - initiis *ibid.* quique 12, 7, 5. vir 12, 11, 1. optima causa 12, 9, 6. mater 6, *pro.* 8. mens 12, 11, 12. spes 1, 1, *init.* optimi juvenes 12, 11, 5. velut optimæ syllabæ 9, 4, 36. optima 10, 5, 5. poetarum 11, 3, 4.
- optime 6, 1, 3. cedere 10, 7, 14. dicere 1, 2, 3. finire 2, 1, 7.
- opulentior 8, 5, 4.
- opus est ingenio veloci *Ec.* 6, 4, 8.
- opus, eris: confirmandi, destruendi 2, 4, 18. duplex est 7, 3, 19. infaustum 6, *pro.* 3. orationis 9, 1, 19. *conf.* 10, 1, 67 *et* 69 *et* 70. oratoris 12, 2, 10. *add.* 12, 10, 1. - proprium 6, 2, 5. proprium 10, 1, 96. tacens 11, 3, 67. operis amor 1, 12, 16. contentus 2, 4, 16. majoris esse 1, 9, 6. partes 6, 5, 1. sui officia prima 2, 1, 8. plus habere quam ostentationis 1, 4, 5. opera 12, 2, 7. 12, 9, 3. vetusta urbis nostræ 1, 4, 16. vitæ 8, 3, 71. operum genera 12, 10, 2. fastigia spectantur, latent fundamenta *pro.* 4. suorum onera et modum nosse 1, 9, *extr.*
- operari scholæ 10, 3, 13.
- operositas supervacua 8, 3, 55.
- opifex persuadendi 2, 15, 4.
- opuscula laudandi vituperandique 2, 1, 8.
- ora ex toga duplex 11, 3, 141. finis extrema 11, 3, 140. oram solvere *Ep. ad Tryph.* 3. *v. n.* 4, 2, 41. *v. n.* quadraginta pedes per oram 1, 10, 42. oræ pares 1, 10, 41. tunicæ 11, 3, 138.
- oraculum: *vid. post* os, oris.
- orare causam 10, 5, 18. pro capite 11, 1, 44. orandi ars *pro.* 4. 9, 4, 3. consilium 6, 3, 34. majestas 12, 11, 30. scientia 1, 10, 2. studium 9, 4, 110. vis 10, 5, 6. orantis vox 1, 2, 31.
- orator M. Catonis, qualis? 12, 1, *prin.* Ciceronis liber: *vid.* Cicero in Ind. II. quibus constat? 12, 11, 2. miser, pauper 8, *pro.* 28.

- ille perfectus 10, 2, 9 *et* 28. *conf.*
 perfectus. philosophus 12, 2, 6.
 vere sapiens sit *pro.* 18. oratoris
 conditio 10, 3, 9. officium in e-
 loquendo positum est 10, 1, 3.
 oratores *Latini recensentur* 10, 1,
 105. *segg.*
 oratio ἀρχιμαθισος 9, 1, 13. casti-
 gata 10, 1, 115. celeris 9, 4, 83.
 composita 7, 10, 17. contexta 9,
 4, 19. continua 7, 10, 17. cor-
 rupta, in quibus consistat? 8, 3,
 57. declinata figura 10, 5, 8. di-
 lucida 1, 5, 1. distincta, quæ?
 11, 3, 35. dubitans 10, 7, 22.
 florida 8, 3, 74. gravis 10, 1,
 115. gravior 9, 4, 83. hebes 8,
 3, 49. jejuna 8, 3, 49. impedi-
 ta 8, 6, 42. incompta 8, 6, 41.
 ingrata 8, 3, 49. lenior 11, 1,
 64. jucunda 8, 3, 74. longa 8,
 6, 42. mirabilis 8, 3, 74. mo-
 bilis 9, 4, 83. nuda 8, 6, 41.
 pedestris, prosa 10, 1, 81. recta
 10, 5, 8. resistens 11, 2, 46.
 Romana 8, 1, 3. salebrosa 11,
 2, 46. sancta 10, 1, 115. scrip-
 ta, monumentum actionis habitæ
 12, 10, 51. soluta 9, 4, 19. sor-
 dida 8, 3, 49. sublimis 8, 3, 74.
 submissa 11, 1, 9. submissior 11,
 1, 64. suspensa 10, 7, 22. ve-
 hemens 10, 1, 115. verecunda
 11, 3, 96. vilis 8, 3, 49. vineta
 9, 4, 19. vitiosa 1, 6, 41. ora-
 tio Milonis 7, 4, 8. *i. defenso.*
v. n. orationis partes 1, 4, 17.
 1, 5, 48. 1, 8, 13. orationes caus-
 farum, sententiarum 3, 8, 68.
 oratiuncula 4, 3, 17.
 oratorius gestus 11, 3, 125. nume-
 rus 9, 4, 57. ornatus 3, 1, 12.
 syllogismus 5, 14, 24. oratoria
 ars *pro.* 17. 6, 1, 7. pars 2, 18,
 5. oratorium genus 10, 1, 68.
 robor 10, 5, 4. studium 12, 2,
 25.
 oratoria 2, 14, *prin.*
 oratorie 9, 1, 13.
 oratrix 2, 14, *prin.*
 orbæ, *vid. sub* orbus.
 orbis 11, 3, 105. doctrinæ 1, 10,
 1. orbem quandam contextum-
 que desiderat historia 9, 4, 129.
 in orbem se fundit olea 8, 3, 10.
 orbita 2, 13, 16.
 orbis 7, 4, 23. 11, 3, 170.
 orbarum nuptias indicentium causa
 7, 4, 24. *conf. ibid.* 39.
 orbitatis vulnus 6, *pro.* 2 *et* 5.
 orchestra 6, 3, 71.
 ordo non est figura 9, 3, 91. certa-
 minis 11, 2, 38. in partes discre-
 tus 7, 1, 1. diversus 7, 1, 2 *et* 3.
 dividendi, præparandi, *Ec.* 10, 1,
 106. lentus præfandi 4, 2, 58.
 quæstionum 10, 7, 5. rerum 10,
 6, 2. 10, 7, 9. verborum 10, 7,
 9. ordinem totum ferre 1, 4, 29.
 in ordinem incurrere 1, 5, 54.
 redigere 1, 4, 3. ordine apparere
 4, 5, 8. proferre 6, 4, 22. sequi
 6, 5, *imit.* ultimus 6, 4, 1. eod-
 dem verborum ordine 9, 3, 43.
 ordines 6, 3, 34. toti 11, 1, 86.
 ordinare 5, 12, 14. 7, 1, 16. judi-
 cia suprema 6, 3, 92. opus in
 totum diem 1, 2, 12.
 Orædis defensio 3, 11, 4. *segg. et* 11.
segg. 7, 4, 8.
 organum: extra organum vox 11,
 3, 169. toto organo instructa vox
 11, 3, 40. organa 1, 2, 30. *n.*
 11, 3, 40. *n.* 11, 3, 16. fracta
 11, 3, 20. quibus sermo exprimi
 non potest 1, 10, 25. majoribus
 velut organis commovetur animus
 1, 2, 30.
 origo verborum 1, 6, 28. originem
 aliunde ducere 1, 6, 38. scrutari
 origines nominum 1, 4, 25.
 origiatio 1, 6, 28.
 Oriona 9, 4, 65.
 oriuntur occasiones ex causis *Ec.* 6,
 1, 5.
 ortus et occasus 9, 4, 24.
 ornare orationem 4, 3, 4. 10, 5, 3.
 personam 4, 2, 129. ornari natura
 sua 12, 1, 30. ornandi virtutes 8,
 3, 66. ornata sit oratio 1, 5, 1.
 pronuntiatio 11, 3, 40. vox 11,
 3, 30. ornatum, quid? 8, 3, 61.
segg.
 ornate dicere 1, 7, 32. 10, 7, 12.
 ornatus, quid? 8, 3, *per tot.* qua re
 constat? 11, 1, 7. *vid.* accommod-
 datus. confessus 8, 3, 13. fortis
 8, 3, 6. honestus 8, 3, 11. ob-
 scuratur 5, 14, 34. orationis 8,
 3, 15. *segg.* 11, 1, 2. oratorius 3,
 1, 12. pressior 8, 3, 13. purus
 in feminis amator 8, 3, 87. sanc-
 tus 8, 3, 6. feveior 8, 3, 13.
 virilis 8, 3, 6. ornatus plerique
 orationis 11, 1, 33.
 ὀρθότατα 1, 5, 33. 1, 6, 20.
 ὀρθογραφία 1, 7, 1.
 ὀρθογραφία 5, 9, 13. *n.*
 os, oris: absolutius 1, 1, 37. dig-
 num præceptis dare 12, 11, 4.

explanatum, facile, jucundum, urbanum 11, 3, 30. lentum, moderatum, præceptum promptum 11, 3, 52. prædium 6, 4, 11. profanatum 11, 1, 84. instituere 1, 2, 6. oris angusti valicula 1, 2, 28. corrupti vitia 1, 1, 13. inanitas 1, 11, 6. incommoda 11, 3, 12. VIGIA 1, 1, 13. 1, 11, 4. ore cavo aut patulo efferri 9, 4, 34. ora opprefforum 11, 2, 13.

oraculum; velut ex oraculo petere aliquid 12, 11, 5.

ofcitantibus hefterna potatione 8, 3, 66.

ofcitatio 11, 3, 3.

ofculo excipere verba *puerorum* 1, 2, 7.

offia astringere nervis fuis, detegere, operire corpore *pro.* 24. e capite lecta 8, 5, 21. e vulneribus legere 6, 1, 30.

offilegium 8, 5, 21. *n.*

ostendere 4, 1, 49. 11, 3, 60. aliquem, *ut* ægrum, citharædum, similitudine *&c.* 11, 3, 88. -talem 6, 3, 38. aliquid circuitu verborum 10, 1, 12. -translationibus 12, 10, 41. -labris 11, 3, 80. -latius cum ornatu 8, 6, 61. -nariis 11, 3, 80. -fatis 4, 2, 41. -verbo aliquo 3, 6, 52. aliquid quam petimus 9, 1, 20. a morem, odium, metum 4, 2, 96. indicium 5, 12, 20. iudicium fuum 9, 4, 2. manifestius 4, 2, 124. quæftionem 4, 4, 1. quicquid dicit 11, 3, 89. quodammodo 4, 2, 64. fe alicui 3, 6, 18. -in dicendo 1, 10, 7. -quodammodo 8, 3, 61. ostendunt fe res 6, 5, 3. *add.* 10, 3, 9. -verba iudicio dicentis 10, 1, 6.

ostentare aliquid 12, 9, 6. -alicui 4, 2, 127. difcipulos circa fpeciofiora 1, 4, 23. ostentari cura in principiis minime debet 4, 1, 56. ostentantes philofophiam ex profeffo 11, 1, 33.

ostentatio 3, 4, 13. *seg.* scenica 2, 10, 8. res procul ab ostentatione politæ *pro.* 4.

ofsuatum pulfare 5, 10, 122.

Oftienfis portus 2, 21, 18. *conf.* Hof-tiæ portus 3, 8, 16.

Othryafius Œdipus 9, 3, 89.

otium dare libris *Ep. ad Tryph.* 2. datum fabulis 12, 11, 18. *segne* 8, 6, 28. otia animorum 6, 2, 30.

VOL. II.

otiofus lector 4, 2, 45. fermo 8, 2, 19. otiofa manus 11, 3, 107. otiofum 8, 3, 55. 9, 4, 58. 10, 1, 76. nihil pati 2, 5, 7. otiofi *ſcriptores* 10, 2, 17. otiofæ difputationes 11, 1, 35. ſententiæ 1, 1, 35. otiofa 8, 3, 89.

Ovinius 6, 3, 84.

ovium, quid? 3, 6, 23.

ovum non tam fimile ovo 5, 11, 30.

ovium viſum 8, 6, 37.

P.

P *Græcorum*: *vid.* R.

pabulum lætius 10, 5, 14.

pace alicujus dicere aliquid 1, 6, 9.

pacificator, habitus in ſtatu 11, 3, 119.

pacifici 9, 2, 90. pacificendi piraticus mos 12, 7, 11. pacta mercede 11, 2, 11.

paſtum 7, 5, 6. abolitionis 9, 2, 97.

paſſiones deponentium imperium tyrannorum 9, 2, 67.

paſſiculus 6, 3, 53.

Padus: circa Padum invenit Catullus ploxenum 1, 5, 8.

pædagogi 1, 1, 8. 1, 3, 15. pædagogorum conditio apud veteres Romanos inferior quam præceptorum: *vid.* 1, 2, 10. *et conf. ibid. n.*

pæon, quis pes? 9, 4, 47. *ſeq. et 79. ſeqq. et 96.* pæonas 9, 4, 96.

pago, pagunt 1, 6, 11.

paginae 11, 2, 32.

paidouadēsis 1, 12, 9.

palæſtra 10, 1, 79. omnis 9, 4, 8.

palæſtrica 2, 21, 11.

palæſtricus vacare 1, 11, 15. *add.* 2, 8, 7.

palæſtritus 9, 4, 56.

palam eſt 2, 1, 9. 11, 1, 64. 11, 3, 168. contraria, falſa, ſtulta, ſupervacua 5, 13, 16. facere 12, 1, 43. 12, 11, 29. fieri 5, 10, 52. legere 2, 5, 10.

palatum excitare 6, 3, 19. inſtituere 1, 2, 6.

palimbacchius, quis pes? 9, 4, 82.

Pallæ bona 4, 2, 27.

Pallas, Pallantis 6, 2, 33.

pallere 1, 2, 18. *n.* 7, 10, 14.

palleſcere 1, 2, 18. *n.* feditate 12, 10, 76. vita folitaria et velut umbratili 1, 2, 18.

- allium 11, 3, 143.
 palliolium 11, 3, 144. *v. n.*
 palma, *arbor*: in ara enata 6, 3, 77.
 datur alicui 10, 1, 52. tribuitur
 alicui 12, 10, 7. palmæ conten-
 tio 1, 2, 24. palmam Demosthe-
 nes dedit pronuntiationi, eidem
 secundum ac tertium locum 11,
 3, 6.
 palma, *de manu*: palmam premere
 11, 3, 99. palmas avertere in si-
 nistrum, objicere adverstas, disten-
 dere in latus 11, 3, 114.
 palumbes aëriæ *Virgili* 1, 6, 2.
 palus, *est duplicis significationis* 1, 7,
 3.
 pancreatiastes 2, 8, 13.
 pandari 11, 3, 100. *n.*
 pandere posteriora 11, 3, 122. vela
 6, 1, 52.
 pandus 6, 3, 58.
 pango: *vid. pepigi.*
 panis candidus 6, 3, 60.
 Panfa 8, 3, 54. Panfæ 1, 4, 25.
 Πανταλιών 7, 9, 6.
 pantomimi 6, 3, 65.
 par 7, 4, 6. extremis syllabis con-
 sonans 9, 3, 76. ex diverso virtus
 8, 6, 67. in utramque partem 7,
 9, 14. invidiæ 11, 1, 18. operi
 10, 1, 55. spatium 1, 10, 39.
 pares 12, 8, 14. cum paribus fa-
 cillime congregantur, proverbium
 5, 11, 41. aut saltem proximi
 10, 1, 127. *conf.* 10, 5, 6. magis
 quam similes 10, 1, 102. *add.* 12,
 10, 71. cauffæ 5, 2, 1. gradu
 orbæ 7, 4, 39. syllabæ 9, 3, 79.
 paria contraria 9, 3, 74.
 pariter et—et 1, 1, 25. hæc pariter
 omnia 1, 12, 3. *i. simul, add. ibid.*
 4. ire 1, 1, 13. surripere 7, 6,
 2. utrumque 7, 2, 11.
 παραβολα, παρακεινδυνυμίνα 2, 11,
 3. *n.* 8, 2, 20. *n.* 8, 6, 11. *n.*
 παραβολή 5, 11, 1 et 23.
 parabola 6, 3, 59. 8, 3, 77.
 παραδιδυγμα 12, 10, 51. *quid?* 5,
 11, a principio.
 παραδιασολή, figura 9, 3, 65.
 παραδιηγοίς, in figuris 9, 2, 107.
 παραδοξον 4, 1, 40. *quid?* 9, 2,
 23.
 παραγόμενα, *quæ?* 8, 6, 32.
 παρανετική γάσις 3, 6, 46. παρανε-
 τικόν, figura 9, 2, 103.
 παρακεινδυνυμίνα: *vid. παραβολα.*
 παράφρασιν qualem esse velit *Quinti-
 lianus?* 10, 5, 5.
 paraphrasi audacius vertere 1, 9, 2.
 parare aliquid 12, 9, 16. - studio
 11, 3, 10. animum sublimem
Ec. 10, 3, 22. bella 12, 3, 5.
 copiam 10, 1, 8 et 15. faculta-
 tem 2, 4, 17. - ex aliqua re 10,
 5, 10 et 11, *prin. add.* 11, 2, 49.
 gratiam 1, 6, 39. judicem atten-
 tum, benevolum, docilem 4, 1,
 41. opes 10, 1, 5. opus alicui
 6, *pro. extr.* patrimonium 8, *pro.*
 29. profectum 1, 1, 28. verba
 in caussas 10, 1, 6. parari simul
 in omnia 11, 3, 25. paratus fav-
 or 12, 6, 3. in aliquid 10, 5,
 12. jurare 5, 6, 3. parata di-
 cendi copia 10, 6, 6. alicui co-
 rona vulgi 12, 10, 74. ad omnes
 casus eloquentia 10, 1, 2. para-
 tum esse 9, 2, 95. - alicui 6, 4,
 13. paratum aliquid afferre 12,
 9, 19. paratior certamini 8, 3,
 10. venia 12, *pro.* 4. paratissi-
 mæ consignationes 12, 8, 11.
 παρασιώπησις, figura 9, 3, 99.
 parasitus juvenem tanquam filium
 suum asserens 4, 2, 95. *seq.* pa-
 rasiti 11, 3, 178.
 παραύρησις, figura 9, 2, 106.
 parce dicere 11, 1, 66. loqui 11, 3,
 100. parcus 6, 1, 10. 9, 2, 69.
 12, 10, 42. parcissime dicere 10,
 1, 101. uti 1, 5, 20.
 parcere 11, 1, 24. alicui 1, 1, 17.
 11, 1, 68. nominibus viventium
 3, 1, 21. verbis asperioribus 12,
 1, 25. voci 11, 3, 28.
 παραίεσις, *quid?* 4, 3, 12 et 14.
 παρίησις, figura 9, 3, 23 et 26.
 parere, *secunda brevi* 8, 6, 34. faci-
 litatem 10, 7, 8. tædium 9, 4,
 43.
 parens uterque 11, 1, 65. eloquen-
 tiæ 12, 11, 5. verum 2, 16, 12.
 parentes non quidem corporum,
 sed mentium sunt præceptores 2,
 9, *prin.*
 parere, *secunda producta*: animo 11,
 3, 65. patri 7, 4, 27. voluntati
 alicujus 7, 1, 21. tam diversa pa-
 rent simul 1, 12, 4.
 paries: intra privatos parietes 1, 2,
 1.
 Paris 3, 7, 19. 8, 4, 21.
 πάριον, figura 9, 3, 76. *v. n.*
 pariter, *vid. sub par.*
 Parium marmor 2, 19, 3.
 Parmularius 2, 11, 2.
 παρομία 8, 6, 57. *quid?* 5, 11,
 21.
 παρομολογία, figura 9, 3, 99.

παρῶν, quid, et unde dicta? 9, 2, 35.
παρῶν 6, 3, 97.
παρῶν, quid? 9, 3, 66. *add.* *ibid.* 67 et 80.
παρῶν, quid? 9, 2, 27. *conf.* 9, 3, 99.
 parricida dicitur matris quoque aut fratris interfector 8, 6, 35. parricidarum poena culeus 7, 8, 6.
 parricidatim 1, 6, 42.
 parricidii reus, quod fratrem occidisset &c. *controverſa* 9, 2, 88.
 pars adverſa 11, 2, 2. artis magna 10, 2, 1. defenſoris 5, 13, *imit.* demonstrativa 7, 4, 3. diverſa 11, 1, 19. litigantis 4, 2, 28. *v. n. et* 101. noſtra 12, 9, 19. oratoria 2, 18, 5. patrimonii quarta 7, 4, 39. philoſophiæ moralis dicta 6, 2, 8. - naturalis, moralis, rationalis 12, 2, 10. *ſeqq.* victa 11, 1, 78. parte ea nominare aliquem, qua reprehenditur 1, 6, 35. in parte 2, 8, 6. 10, 7, 25. - hac 10, 1, 64. - operis, qua &c. 10, 1, 63. - prima poni 5, 11, 42. pro virili parte 12, 1, 1. 12, 11, *extr.* partes accuſatoris 7, 2, 12. centumviralium 5, 2, 1. orationis 1, 4, 17. 1, 5, 48. præcipuæ alicuius 11, 3, 74. primas eſſe naturæ 11, 3, 11. in partibus laudandus 10, 1, 88.
 particula 7, 10, 7. particulae 1, 5, 67. *orationis contextæ*, acres, celes, exultantes, graves, lentæ, remiſſæ 9, 4, 69. ſonorum 2, 8, *extr.*
 partim—partim 7, 1, 3. 12, 10, 2. 12, 11, 14.
 participium 1, 5, 47. verbo mixtum 1, 4, 19. participia 1, 4, 27. 1, 6, 26.
 participialia verba 1, 4, 29.
 partiri aliquid locis 5, 12, 14. copias 7, 10, 13. horas pluribus curis 1, 12, 4. in genera, ſpecies 4, 5, 27. literas in numerum &c. 1, 4, 6. ſpecies 5, 8, 4. tempora in plures 1, 2, 2. partiendo multiplicare aliquid 7, 1, 29. in partiendo 4, 5, 2. partita peroratio 6, 1, 55.
 partitio 4, 2, 59. 4, 5, *prin.* quid? 7, 1, *prin.* figura 9, 2, 105. partitiones 9, 4, 131. rhetorum 1, 2, 13.
 parum aptum dicere 11, 1, 89. audiri 12, 11, 2. diligenter 9, 1,

24. diſertum 8, *pro.* 24. eſſe 9, 2, 16. magnus 10, 1, 80. offendi 9, 2, 44. plena 7, 3, 23. *ſeqq.* putare aliquid 12, 2, 3. tragicus 10, 1, 98. tutum 9, 2, 66. vir 5, 9, 14. non parum 6, 2, 3. - copioſa 2, 1, 4. - multi 6, 2, 3. - multa 10, 1, 124. - ſignificanter 6, 2, 17.
 parumper 2, 4, *prin.* 6, 2, 34.
 parva virtus 11, 3, 39. parvum dicendi genus 11, 1, 3. parvi refert 1, 4, 21. parvi de pueris 1, 1, 19 et 36. 1, 3, 1. parvæ cauſæ 11, 1, 3. res 11, 1, 44. 11, 3, 116. parva 11, 1, 13. docere 1, 1, 21. elementa grammatices tanquam parva fatidire 1, 4, 6. facere facile 1, 3, 4. hæc ſunt 1, 5, 7. ſententiis 9, 4, 13. minor et minimus quærantur in ſuis elementis.
 parvuli de infantibus 1, 1, 24.
 paſcere 6, 3, 93. canem 8, 3, 22. paſtor populi 8, 6, 18.
 paſtoralis muſa 10, 1, 55.
 paſſim circumjacere 4, 2, 123. facere 4, 1, 70. miſcere 7, 10, 6. quæere 5, 10, 21.
 paſſus æquare 9, 4, 113.
 Patavinitas Livii 1, 5, 56. 8, 1, 3. *v. n. ad* 1, 5, 56.
 pater, patris 1, 6, 13. Cæcilianus, Terentianus 11, 1, 39. in comædiis 11, 3, 74. naturalis 3, 6, 96. patrem qui occiderit, culeo inſuatur 7, 8, 6. patri proditionis reo qui non affuerit, exheres eſto 5, 10, 107. patres conſcripti 8, 5, 20. - circumſcripti 9, 3, 72.
 patrie monere aliquem 11, 1, 68.
 patrium 1, 5, 45. *i. patronymicum*: *v. n.*
 patrimonium: de parte quarta patrimonii *controverſa* 7, 4, 39. patrimonium qui non pararunt, ſubinde quæunt &c. 8, *pro.* 29.
 patere 8, 3, 61. argumentum 1, 12, 9. ex aliqua re 7, 6, 5. 11, 3, 65. exemplo 4, 2, 61. in latitudinem 1, 10, 42. late 7, 2, 42. uno verbo 8, *pro.* 24. patet imperito etiam 1, 10, 45. Græco verbo 6, 1, 2. via 8, 5, 34. in quantum patet longitudo 11, 3, 118. quo vel ſolo patet 11, 1, 11.
 patulum maxime os 9, 4, 34.
 patefacere portum alicui 12, 7, 4.
παῖδος, παῖτη 6, 2, 8. *ſeqq.*
παῖτηται probationes 5, 12, 9.

- pati 1, 2, 31. *n.* aliquid ab aliquo 8, 4, 23. *de fædo amore.* - furori simile 1, 2, 31. - iniquum 9, 2, 51. - unum diu 11, 3, 44. incommodum 11, 3, 32. laborem 1, 1, 15. metum 6, 2, 21. omnia 11, 1, 65. otium 10, 6, 1. pœnam 11, 1, 18. rifum 6, 3, 31. simile quiddam aliis 1, 4, 29. patitur aliquid locus 6, 5, 6. non patitur natura 12, 1, 23. hoc pati non possumus 4, 2, 127. quantum res patitur 1, 1, 3. *add.* 5, 6, 2. 5, 10, 100. 6, 5, 6. 7, 4, 31. non fere conjungi patiuntur 9, 4, 101. patiendi naturam habere 1, 6, 10. patiens laboris latus *pro.* 27. patientior 4, 5, 10. laboris natura pueris quam juvenibus 1, 12, 10. passî: non ut advocati, sed ut passî 11, 1, 55. *v. n. conf. ibid.* 84.
- patientia 5, 4, 1. 6, *pro.* 13. 6, 4, 10.
- patrare bellum 8, 3, 44.
- Patroclus 10, 1, 49.
- patronus 7, 7, 9. 11, 1, 66. causarum 12, 3, 1. patroni medicos 12, 1, 24. patronorum nomen mereri 6, 4, 5. patronos non satisfecisse 11, 1, 77.
- patrocinari alicui homini, crimini 2, 4, 23.
- patrocinia 5, 13, 5. difficultatis 1, 12, 16.
- paucitas 5, 7, 23. paucitatis testis 11, 3, 169.
- pavide dicere 11, 3, 49.
- pavescentes 11, 3, 103.
- paullum aliquid 12, 3, 12. admodum deperdere 10, 7, 24. ultra paullum 11, 3, 21.
- paullatim perducere aliquid ad summam 10, 7, 18.
- pauper eloquentia 10, 5, 5. ut sic dicam, est orator 8, *pro.* 28.
- pauperculus homo 11, 3, 175.
- paupertas appellationis 2, 1, 4. *conf.* 12, 10, 34. furandi causâ aliquibus 7, 2, 38. fermonis 8, 3, 33.
- pax: *vid.* pace.
- peccare 7, 3, 6. nihil 1, 6, 42. scripto 1, 5, 6. validius 10, 3, 12. peccatur compositione 1, 5, 35. in aliqua re per aliquid 1, 5, 47.
- pectus difertos facit 10, 7, 15. leve 6, 2, 33. pectoris firmitas 11, 3, 16. latitudo 11, 3, 141.
- peculatus reus 12, 1, 43.
- peculiolum magnum 1, 5, 46.
- peculiaris opera 6, 4, 3.
- peculiariter fovere aliquem 1, 2, 16. tribuitur alicui rei nomen 8, 2, 8.
- pecunia, non est bonum 5, 14, 25. *seq.* credita 4, 2, 6. 7, 2, 50. *conf.* certa. quæ est in argento signato 5, 14, 26. in nominibus 5, 11, 33. pecuniarum repetundarum judicia 9, 3, 56.
- pecuniaria lis 6, 1, 50. pecuniariæ quæstiones 12, 1, 26.
- pecuniosus 5, 10, 55.
- pede &c. pedestris, pedetentim, pedisequus, *quære sub pes.*
- Pedo: *vid.* Ind. II.
- pejerare 5, 6, 2. conceptis verbis 5, 11, 13.
- πειθῆς δημιουργός 2, 15, 4.
- pejus nihil est iis 1, 1, 8. in pejor mutari 1, 1, 5. ad pejora facilis 1, 2, 4.
- Pelia Cincinnatus 1, 5, 61.
- Pelias hasta 8, 4, 24.
- Pelides 8, 6, 29 *et* 30.
- Πηλεϊδῆς 7, 4, 16.
- pellium tegmina 9, 4, 4.
- pellucere 8, 3, 25. ex oratione 6, 2, 13. pellucet commissura 7, 10, 16. pellucet mores ex voce atque actione 11, 3, 154.
- Pelops 9, 4, 140.
- Peloponnesia tempora 12, 10, 4.
- Peloponnesiacum bellum 7, 2, 7.
- pendere, *secunda longa:* aliqua re, ut, vultu dicentis 11, 3, 72. ex aliqua re 3, 7, 2. 5, 10, 36. 7, 1, 15. 7, 4, 44. - iudicio alicujus 2, 2, 9. - jure 7, 4, 44. - laude 4, 2, 127. e manibus sustinentium 1, 2, 7. ex præterito 7, 2, 5. - superiore quæstione 2, 1, 8. - scripto 7, 3, 7. pendet hoc totum ex finitione 9, 3, 65. pendet labra male 11, 3, 81.
- pendens crimen 7, 4, 27. pendentes clausulæ 9, 4, 70.
- pene tragoedi 12, 5, 5.
- penetrare in affectus 8, 3, 67. in intimos affectus 11, 3, 67. in Germaniam 3, 8, 21. per sensus oculorum et aurium omnis ad animum penetrat affectus 11, 3, 14.
- penetralia loci 6, 2, 25. sapientiæ 12, *pro.* 3.
- penitus cognoscere aliquid 8, *pro.*

1. immitti 1, 3, 5. latere 6, 2, 25.
 penicilla 2, 21, *extr.*
 pensum, pensa revoluta 6, 2, 32.
 pensare aliquid aliqua re 10, 1, 86.
 vitia 2, 12, 5.
 pentameter 9, 4, 98 *et* 109.
 πεντάσημοι percussiones 9, 4, 51.
 πεντάσημοις 9, 4, 78.
 penula 6, 3, 64 *et* 66. 8, 3, 54.
 v. n.
 penus 7, 3, 13.
 pepigi 1, 6, 10.
 per allegoriam 6, 3, 69. aliquem fieri 7, 3, 32. *seq.* aliquid fieri *Et c.* 5, 7, 32. 5, 9, 9. 7, 1, 5. 7, 3, 32. 11, 1, 88. totam causam 6, 2, 2. contumeliam 4, 1, 11. digitos singulos 11, 3, 100. errorem 7, 4, 31. omnes gentes 2, 17, 10. - nationesque 11, 3, 87. hoc 2, 17, 30. 5, 14, 32. jocum 6, 3, 79. latera 1, 10, 43. leges 7, 4, 14. 9, 2, 74. mala mea *Et c.* juro 6, *pro.* 10. noctem 2, 17, 19. omnes numeros penitus cognosci 8, *pro.* 1. omnia 10, 1, 28. oram 1, 10, 43. ordinem 4, 2, 72. 11, 2, 20 *et* 23. partes 10, 1, 20. 11, 2, 27. - consequi aliquid 4, 2, 128. quot pedes ducetur longitudo 1, 10, 44. Q *Et c.* scribi 1, 7, 5. se *pro. extr.* 5, 8, 5. 7, 4, 7 *et* 9 *et* 13. sese 9, 4, 137. translationem dici 6, 3, 51. *conf.* circuli. via.
 peragere aliquid 6, 4, 1. sacra 5, 14, 27.
 percensere omnia 10, 2, 8.
 percipere aliquid 1, 1, 5. - disciplinam 2, 14, 5. - fatis 8, 2, 24. - sensibus 5, 10, 12. - usu 5, 12, *prin.* artem 10, 7, 24. cito 11, 2, 2. disciplinas 6, *pro.* 10. facile 1, 3, 1. percipiendi celeritas 1, 10, 34.
 perceptio 2, 17, 18. *perceptiones* 2, 17, 18. n.
 percitus ira 6, 4, 9.
 percontari, *vid.* interrogare.
 percurrere aliquid 7, 5, *extr.* 11, 2, 18.
 percutere aliquem 7, 9, 10. animum celeriter 11, 2, 27. nervos 1, 12, 3. 11, 3, 88. percussa frons 11, 3, 123. percussum corpus 6, 1, 17.
 percussor 6, 2, 31.
 percussiones latentes 11, 3, 108.
 πεντάσημοι, τετρασημοι 9, 4, 51.

tres 9, 4, 75. *sed ultimus locus interpolatus videtur Gesn.*
 perdere quotidie aliquid ex auctoritate 12, 11, 3. amicum potius quam dictum 6, 3, 28. aquam 11, 3, 52. auctoritatem 4, 2, 94. dictum 6, 3, 28 *et* 30. dignitatem 11, 3, 141. divisionem 7, 1, 25. exercitum 1, 10, 48. fidem 5, 13, 51. 9, 4, 17. gratiam 9, 4, 17 *et* 63. 11, 1, 91. - alicujus rei 6, 1, 40. 11, 2, 46. laborem tarditate ingenii 1, 1, 1. locum 6, 3, 63. minus 7, 7, 8. mores liberorum 1, 2, 6. operam 1, 1, 34. profectus 2, 4, 16. quæ jam effecta erant 12, *pro.* 1. sanguinem verum 10, 1, 115. scripta 10, 7, 33. tempus 1, 1, 19. tempora tarditate ingenii 1, 1, 1. verbum 8, *pro.* 28. 11, 2, 49. vim 10, 2, 19. usum 7, *pro.* 2.
 perdiscere aliquid 1, 12, 15. 12, 11, 16. - ab aliquo 10, 1, 4. syllabæ omnes perdiscendæ 1, 1, 30.
 perdocere stultitiam suam 1, 1, 8.
 perducere aliquem ad iræ pudorem 11, 1, 76. - suspensionem 9, 2, 71. - eo 10, 1, 15. - in quem velis habitum animi 6, 2, 3. - velut in rem præsentem 4, 2, 123. aliquid a parvis initiis paulatim ad summam 1, 12, 18. - ad frugem 6, 2, 3. - liquidum confessumque 5, 14, 28. - summum 6, 1, 29. natum in adolescentiam 4, 2, 42. libros ad summam *pro.* 6. perduci ad æquitatem 2, 17, 27. - aliquid 2, 5, 13. - clausulam 2, 15, 28. ex aliqua re eo 5, 7, 17. perductæ in summum artes 12, 11, 28.
 perdurare 8, 3, 33.
 peregrinus qui murum ascenderit *Et c.* 4, 4, 4. 7, 6, 6. sapor 12, 10, 19. sonus 1, 1, 13. peregrinum 6, 3, 107. peregrina 1, 5, 3. *sc. verba.* verba 1, 5, 55. 8, 1, 2.
 peregrinitas oris 11, 3, 30.
 peregrinatio 7, 3, 31.
 perexigua partes 11, 2, 27.
 perfectus *Et c. vid.* in perficere.
 perferre 6, 2, 14. aliquid 6, 1, 19. - ad audientes 8, *pro.* 15. - cogitationem, stilum 2, 6, 3. - iudicem 4, 2, 81. 12, 3, 2. laborem 1, 3, 8. 12, 1, 8. legationem 7, 4, 36. mandata 12, 3, 2. mo-

- tum animi 4, 1, 47. vetustatem 10, 1, 40.
- perficere opus 12, 11, 25. saporem mellis ex vario florum ac succorum genere 1, 10, 7. vires 10, 1, 57. virtutem doctrina 12, 2, 1. ut 8, 2, 20. perfectus 5, 10, 119. omni genere doctrinae *pro.* 4. laude aliqua 12, 2, 27. orator *pro.* 9 et 17. 6, 4, 3. 10, 2, 9 et 28. 12, *pro.* 4. 12, 1, *per tot. passim, it.* 12, 9, 8. 12, 10, 2. - moribus, scientia, facultate dicendi *pro.* 18. *conf.* 12, 1, 24. *quem ita appellet Noster?* 12, 1, 19. undique vir 12, 1, 25. perfecta ars 9, 4, 16. eloquentia 6, 3, 104. perfecta esse omnia 10, 1, 24. perfectius ea nihil 10, 1, 32. *add.* 10, 1, 78.
- perfidus in causa 12, 9, 15.
- perfluere aures 2, 5, 13. *sed Gesnerus restituit* superfluent.
- perforare navem 8, 6, 47.
- perfricare faciem 11, 3, 160. frontem 9, 2, 25.
- perfundī sanguine 6, 1, 30.
- perhorrescere 9, 4, 35. corpore ipso 11, 1, 44. pondus 12, 11, 9.
- περί ἰνναίας* 3, 6, 34. *γαλοῖς* disputatio 6, 3, 22. *ἰσῖας καὶ συμβεβηκότων* 3, 6, 35.
- periambus, *quis sit pes?* 9, 4, 80.
- Pericles causas eclipses solis reddidit 1, 10, 47. fulguravit *Sc.* 2, 16, *extr. v. n. vid.* Ind. II. Periclea 12, 10, 24.
- periculum 2, 11, 3. *n.* in elocutione 2, 12, 5. litigatoris 2, 12, 4. translationis 8, 6, 11. *n.* audax proxime periculum translatio 8, 6, 11. sententiae, quae a periculo petuntur 2, 11, 3. ex periculo petita verba 10, 1, 121. pericula capitis, fortunarum 4, 2, 122. *de causis forensibus* 10, 1, 36. *v. n. add. ibid.* 121. *it.* 12, 7, 11. epilogorum 6, 1, 41.
- periculosius aliquid fingere 8, 3, 37.
- periculosissimum praeceptum 1, 6, 44.
- periclitari causa 7, 2, 12. exitu iudicii 6, 1, 36. opinione, statu *ibid.* rumpi 11, 3, 42. verbo 7, 3, 17. periclitans 6, 1, 21. 6, 2, 35. pene periclitantia in juvenibus ferre 11, 1, 32.
- περίεργον*, odiosum 1, 6, 19.
- περιεργία*, *quid?* 8, 3, 55.
- perinde ac 5, 10, 112. 7, 1, 60. atque 7, 3, 11. firma 5, 9, 11. prout 9, 4, 34. ut 5, 13, 58. 6, 4, 19.
- περίοδος*, *quid?* 9, 4, 22. *περίοδος* 9, 3, 36.
- periodus 9, 4, 14. aufera, fusa 9, 4, 128. longior 11, 3, 53. periodi nomina, genera, membra *Sc.* 9, 4, 124. periodis postulare aliquid 8, 3, 14.
- περίφρασις*, *quid?* 8, 6, 59. *seqq.* *quibusdam figura* 9, 1, 3. *conf. ibid.* 6. *it.* 9, 3, 97. astrictior apud oratores 8, 6, 60.
- periphrasis, *quid?* 8, 3, 53. *add.* 8, 6, 61.
- perire 9, 4, 143. cruditate, veneno 7, 2, 8. perit aliquid amplitudini 1, 10, 45. dictum 12, 6, 5. hereditas 9, 2, 74. hoc mihi 11, 1, 10. impetus 9, 4, 113. tempus alicui rei 12, 1, 6. quicquid perit 12, 9, 5. pereat raptor nisi *Sc.* 9, 2, 90. peritura omnia 7, *pro.* 3.
- περισσολογία*, *quid?* 4, 2, 43. 8, 6, 61.
- περίσσεις*, *quid?* 3, 5, 18. 5, 10, 104.
- peristromata conchyliata 8, 4, 25.
- peritus dicendi *vir* 12, 1, 1. 27. 31. 44. 12, 11, 9. distinguendi 12, 5, 3. doctor *pro.* 27. juris 12, 3, 3. loquendi 12, 10, 16. periti 6, 2, 10. praecipendi 1, 1, 8. peritissimus juris, rerum rusticarum 12, 11, 23. *add.* 10, 1, 95. 12, 3, 9.
- permanere in persuasione 3, 4, 4.
- permiscere laudem alicujus 3, 7, 24.
- permixtae figurae 9, 3, 41. permixta cum alio aliquo 12, 8, 12.
- permixtis salibus 6, 3, 15.
- permittere aliquem suae ipsius fiduciae 2, 6, *extr.* aliquid sibi 2, 15, 4. 8, 6, 32. 11, 1, 24. plus nitentis ac cultus 11, 1, 48. vela ventis *Ep. ad Tryph.* 3. expertas vires libero caelo 2, 6, *extr.* permittit mos 11, 1, 47. permittite mihi sic uti 8, 3, 37. permittentes 9, 2, 48. permiffum est 6, 3, 28. permiffa oratoribus schemata 1, 5, 52.
- permiffio, *quid in figuris?* 9, 2, 25. 9, 3, 90.
- permolle in carminibus 9, 4, 65.
- permovere omnes affectus 12, 10, 36. aliquem 6, 1, 45. ira, luctu 2, 10, 8.

- permulcere auditorem omni sono 9, 2, 5. aures voluptatibus 2, 12, 6. jucunditate 2, 5, 8.
- permutare partem in corpore 7, *pro.* 2. permutato cum uxore habitu 2, 17, 20. ordine 9, 4, 24. permutatis literis syllabisve 1, 6, 32.
- permutatio defensionis 5, 13, 41.
- perniciosus civis 10, 5, 13. perniciosissima mens 5, 9, 13. perniciosissimum 12, 6, 2.
- perorare in matrem 11, 1, 61.
- peroratio 7, 10, 12. *quid?* 6, 1. *conf.* 8. *pro.* 11. quot ejus species? 6, 1. partita 6, 1, 55.
- perosi disciplinam 1, 10, 30.
- perpendere aliquid auditu, intellectu 8, 2, 6. - per omnia tempora 5, 9, 5. libros tanquam lector *Ep. ad Tryph.* 2. plura 6, 5, 3. syllabas 9, 4, 112. verba 12, 10, 77.
- perpetua seculorum admiratione celebrari 11, 1, 13. oratio 2, 20, 7. 11, 2, 24. perpetuum studium 1, 1, 10.
- perpetualia 2, 13, 14.
- perplexa ars 1, 5, 17. caussa 4, 1, 62. 11, 1, 63. expositio 4, 1, 79. institutio 8, *pro.* 2. perplexæ magis controversiæ 2, 10, 9. perplexa 12, 11, 12.
- perpluere 6, 3, 64.
- perpollerunt literæ aliquid 2, 12, 8.
- perpotare in balneis 1, 6, 44.
- perquam 9, 1, 3. 12, 10, 52.
- perquirere aliquid 12, 11, 22.
- perscribere aliquid 10, 1, 89.
- perscrutari aliquid 12, 8, 15.
- persecare vomicas 8, 6, 15.
- persequi 1, 8, 18. *sc. enarrando.* argutias omnes 11, 3, 181. causas 11, 3, 16. legem 5, 14, 31. materias omnes 7, 4, 40. - silentio 10, 7, 25. omnia 11, 3, 121. *scriptares, ut,* philosophos, poetas &c. 10, 1, 38. singula 6, 3, 65.
- species omnes 6, 3, 35. persequitur aliquid aliquem 12, 10, 29.
- solicitudo usque ad ultimum 12, 10, 77. manus pene ipsam verborum copiam persequuntur 11, 3, 85.
- Perthes vir 3, 7, 21.
- Perfice loqui 11, 2, 50.
- perseverare 11, 1, 80. adhibere 6, 4, 19. animo 4, *pro. extr.* apud præceptorem aliquem 2, 2, 3. in aliqua re 12, 10, 16. - opinionone 12, 10, 27. - usum pro-
- prium 6, *pro.* 16. ire 3, 8, 19, 7, 1, 30. perseverantibus studiis 12, 10, 79.
- persona 5, 10, 23. adversarii 4, 1, 14. *conf.* 1, 4, 27. alicujus 6, 1, 50. alterius 4, 1, 64. comica 11, 3, 79. Herculis 6, 1, 36. hujusmodi 11, 1, 69. judicis 4, 1, 63. litigatoris 4, 1, 12. prima præterito tempore, *in verbo* 1, 6, 15. qualiscunque 11, 1, 73. suadentis 3, 8, 48. personæ difficultas 3, 8, 49. sermo 9, 2, 32. tertie personæ figura 1, 4, 29. personam Herculis et cothurnos aptare infanti 6, 1, 36. a persona facere initium 4, 2, 129. in sua persona 2, 20, 10. sub persona valere 6, 1, 26. personæ convenientes 4, 2, 52. idoneæ 9, 2, 30. inter quas litigatur 4, 2, 129. patrum, filiorum, maritorum 10, 1, 71.
- perspicere ingenium, naturam alicujus 1, 3, *init.* vim omnem naturæ penitus 12, 2, 4. perspicitur habitus animorum ex ingressu vultuque 11, 3, 66.
- perspicuus 4, 2, 31. perspicuum probatione 2, 20, 5.
- perspicuitas 8, 3, 15 et 61. *quid?* 8, 2. orationis summa virtus 1, 6, 41. *conf.* 2, 3, 8. 8, 2, 22. rerum 8, 2, 22.
- perstringere locum aliquem breviter 11, 1, 4. perstringitur fulgore ferri mens simul visusque 10, 1, 30. perstringere, præstringere, et prætinguere, *cognata sunt significatione* 10, 1, 30 et 92. n.
- persuadere 6, 2, 9. aliquid alicui 1, 6, 37. - animo suo 6, 2, 34. dictione 12, 10, 48. judici 2, 15, 12. nec *collos* mihi Calvus persuaserit 1, 6, 42. *add.* 9, 4, 16. persuadetur nihil facile invitis 4, 3, 11.
- persuasibile 2, 15, 13. 16. 17. 21. 2, 21, 2.
- persuasibiliter 2, 15, 14 et 22.
- persuasio alicujus 2, 3, *prin.* 11, 3, 143. arrogans de se 2, 4, 16. falsa scientiæ 1, 1, 8. nationum 5, 11, 38. popularis 5, 11, 37. semel suscepta 12, 2, 26. vana de se 2, 2, 12. persuasione dissentire 1, 2, 2. inani tumescere 1, 2, 18. labi 11, 1, 90. persuasiones inculcatæ 3, 1, 6. receptæ 2, 8, 6. aut nostras aut alienas fingere 6, 3, 89.

- pertendere in tormentis, se innocentem esse 9, 2, 83. *v. n.*
 pertinax homo 11, 1, 90. spiritus spatio 11, 3, 40. studium *pro.*
 27. pertinacior vir 11, 1, 71.
 pertinaciter 8, *pro.* 4. hærere 1, 1, 5. pertinacissime durare 1, 1, 13.
 pertinere ad aliquid 1, 5, 58. 6, 1, 18. 9, 1, 36. - exemplum 4, 1, 33. - *ἐξέω* 10, 1, 59. - oratorem nonnunquam potest 1, 10, 46. - rem 2, 11, 1. pertinet ad artem oratoriam *pro.* 11. - literas ætas, quæ ad mores jam pertinet 1, 1, 17. - officium *pro.* 4. - summam 1, 1, 23. extra ad causam 4, 1, 31. *conf. ibid.* 50. huc 5, 13, 25. quod pertinet ad actorem 7, 1, 10. *ille*, ad quem hoc pertinet 1, 4, 17. *de offic.* neque hoc eo pertinet, ut 8, 3, 13.
 pertractare: omnis honesti justique disciplina pertractanda 12, 2, 1. pene pertractandum dare aliquid 8, 3, 12.
 perturbare aliquem affectibus 4, 5, 6. aliquid 9, 4, 14. pueros varia permutatione literarum 1, 1, 25. somnos perturbant cogitationes voluptatum 12, 1, 6.
 perturbatio animi 5, *pro. init.*
 pervadere: pervasit aliquem persuasio 8, 2, 21. vitium 11, 1, 56.
 pervenire ad aliquid 10, 6, 2. - circuitu 5, 7, 16. - partiendo 3, 6, 48. - animum 10, 3, 28. - dominationem 5, 11, 8. - frugem 1, 3, 3. - infinitum usque in summam 11, 2, 41. - intolletum eundem 8, 3, 39. - sequentium 1, 4, 22. - nomen ingenii 6, 2, 36. - risum 8, 6, 74. - summum 8, 4, 9. - summa ex principiis 10, 1, 4. in crastinum 5, 10, 16. - portum 12, 11, 4. - summum 12, 10, 78. perveniri aliter ad consummatam eloquentiam non potest *pro.* 20. pervenit pecunia ad aliquem 4, 2, 10. res usque ad ænigma 6, 3, 51. utilitas ex aliquo ad aliquem 6, *pro.* 1. perveniunt bona ad aliquem per aliquid 9, 2, 74. perveniant tunicæ ad medios poplites usque 11, 3, 138.
 perversa ambitio 10, 7, 21. in perversum 8, 2, 19.
 perversitas diligentiae molestissima 1, 6, 17.
 perversa testis 5, 7, 26. perversitates *grammatici* 1, 5, 17.
 pervidere aliquid 1, 1, 3. *v. n.* 2, 10; 7, 5, 10, 22.
 pes non videtur excedere tres syllabas 9, 4, 79. *seq.* omni pede standum est 12; 9, 18. pedes æqui et diducti 11, 3, 159. difficiliore 9, 4, 20. *geometrici* 1; 10, 42. *seqq.* modestiores, tardiores 9, 4, 134. in palaestra 9, 4, 8. parvi 9, 4, 6. pedum ictus 9, 4, 51. modulatio 1, 6, 2. proprietates 1, 8, 13. pedes suos habet illud solutum 9, 4, 20. in pedibus observantur status et incessus 11, 3, 124. *sc. in actione oratoris.*
 pedestris oratio 10, 1, 81.
 pedetentim 5, 7, 20.
 pedisequus 1, 5, 68.
 pedissequus vir *pro.* 16. pessimi mores *pro.* 15.
 pestis intestina 12, 7, 3.
 pestilentia, unde? 7, 2, 3. *cur in ea exulenti sumtuarie leges* 3, 6, 26. *n.*
 petere acclamationem 8, 5, 14. aliquid ad supplicium 7, 6, 6. aliquid 5, 10, 109. 8, *pro.* 16. - in armorum tractandorum arte 9, 4, 8. - a se 7, 10, 10. - ab aliquo 6, 3, 57. - animo toto 12, 11, 30. - contra 6, 1, 17. - ex aliquo loco 6, 3, 35. - oraculo 12, 11, 5. - extra rem 4, 2, 89. - pro aliquo 6, 1, 20. aliqua res, ut 1, 3, 2. auctoritatem alicunde adversus alios 5, 12, 14. auxilia ex sapientiae penetralibus 12, *pro.* 3. benevolentiam iudicis 4, 1, 25. caput alicujus iuste 6, 3, 28. collum amplexu 4, 2, 124. comæatus 7, 10, 13. conatum longius 10, 3, 6. consilium a se ipso 7, *pro.* 4. exempla ab historicis *sc.* 12, 11, 17. favorem audientium 3, 8, 7. honores 7, 4, 4. intellectum 6, 2, 15. iudicium doctorum 8, 3, 2. jugulum 8; 6, 51. jus a iudice 9, 2, 90. laudem popularem 8, 3, 2. legatum ex testamento 4, 2, 6. optionem 7, 8, 4. pecuniam *sc.* ex stipulatione 4, 2, 6. pilam 6, 3, 62. *v. n.* plausum alicujus præfigiæ 4, 1, 77. probationes a personis, rebus 5, 10, 102. provinciam 6, 3, 68. risum ex aliquo 6, 3, 23. risus 6, 3, 58. somnum 9, 4, 12. testimonia ab aliquo 10, 1, 49. Voluptatem audientium 5, *pro.* 1. petitur fletus perorationibus 6, 2,

7. peti in vincula 7, 1, 55. fo-
 let auctoritas ab oratoribus *Ec.* 1,
 6, 2. petentes 7, 2, 27. petita
 alte ratio 6, 5, 3. petitiæ paullo
 licentius voluptates 12, 10, 50.
 petita aliunde 8, 5, 17. ex peri-
 culo *verba* 10, 1, 121. ferro fe-
 mina 6, 3, 91. petendi commea-
 tus 7, 10, 13.
 petitor 3, 6, 85 *et* 95: 4, 1, 24. 4,
 2, *extr.* 7, 1, 3 *et* 5. 7, 2, 26.
 petitio pecuniæ 4, 4, 6. petitiones
 7, 1, 9 *et* 37. invicem diversæ 3,
 10, 4.
 petorritum 1, 5, 57.
 petulans 7, 2, 28. ad alterius arbi-
 trium esse 12, 9, 10. in lædendo
 aliquo esse 11, 1, 67. dictum 6,
 3, 33. petulantes inlites 11, 1,
 88.
 petulantia dicendi 6, 3, 33. incur-
 rit in aliquem 11, 1, 86. patro-
 ni petulantiam luit litigator 12, 9,
 9.
 pexus doctor 1, 5, 14.
 Φ aspirare solent Græci 1, 4, 14.
 Phaethon, *dissyllabum* 1, 5, 18. *v. n.*
 φαντασία in concipiendis visionibus
 8, 3, 88. φαντασίας, rerum ima-
 gines, visiones 6, 2, 29. 10, 7, 15.
 12, 10, 6.
 Pharfalus 11, 2, 14.
 Philippus, Macedonum rex 1, 1,
 23.
 ——— Consul 11, 1, 37.
 Philippicæ: *vid.* Cicero in *Ind.* II.
 Philoctetes, Philocteta: *vid.* *Ind.* II.
 Philodamus 6, 1, 54. Philodami
 damnatio 11, 3, 171.
 philosophi: isti, qui philosophi vo-
 cantur 11, 1, 35. philosophorum
 consuetudo, servitus 7, 3, 16. lec-
 tiō 10, 1, 35.
 philosophia simulari potest, eloquen-
 tia non potest 12, 3, *extr.* philo-
 sophiæ tres partes, *vid.* *pars.*
 philosophetur, qui beatam vitam vi-
 vere volet 5, 14, 13. philoso-
 phandum est 5, 10, 70.
 Phoenix Homericus 2, 3, 12.
 phonasi 2, 8, 15. 11, 3, 19 *et* 22.
seq.
 Phormio 6, 3, 56.
 φράσις, *quid?* 8, 1, *init.* ad facien-
 dam φράσιν accommodatum 10, 1,
 42.
 phrasin, id est, corpus eloquentiæ
 non faciunt Macer *et* Lucretius
 10, 1, 87. *add.* *ibid.* 88.
 Phrygium canere 1, 10, 33.
 Phryne 2, 15, 9. *et* 10. *et* 10. *et* 10.
 physicus 12, 2, 22.
 Picens 4, 2, 2.
 Pici 1, 6, 31.
 pictai vestis 1, 7, 18.
 pictor, pictura: *vid.* *sub* pingere.
 pietas principis nostri 3, 7, 9.
 piget referre 8, 6, 74.
 pignus mutæ inter nos caritatis *pro.*
 6. pignora, *quid?* 6, 1, 24 *et* 33.
 pigrum ingenium 10, 2, 4. pigra
 media in orationis contextu 9, 4,
 66.
 pigritia emendandi 10, 3, 32.
 pilam petere 6, 3, 62.
 pilariorum miracula 10, 7, 11.
 pilum emittere 8, 2, 5.
 pingo facit pinxi 1, 6, 15. pingere
 5, 12, 21. singulis coloribus 11,
 3, 46. pingendi mirus artifex 12,
 10, 6.
 pictor 7, 10, 9. pictores quidam
quid faciant? 10, 2, 6.
 pictura, tacens opus *Ec.* 11, 3, 67.
 in qua nihil circumlitum est 8, 5,
 26.
 pinguis doctor 1, 5, 14. syllaba ali-
 qua ad pinguem sonum uti 1,
 7, 27. pinguiora verba 12, 10,
 35.
 pinguetudo literarum nimia 1, 11, 4.
v. n.
 pinna: a pinna bipennis 1, 4, 12.
 pinnae non sunt avium 1, 4, 12.
 pinus, arbor 8, 6, 58.
 Piræus 8, 6, 64. *v. n.*
 piraticus mos 12, 7, 11.
 piratica, *vocabulum novum*, *Quinti-
 liano puero* 8, 3, 34.
 Pistorum 7, 2, 26.
 pisces muria durati 8, 2, 3. piscium
 genera 5, 10, 21.
 piscatorium navigium 6, 3, 41.
 piscosi scopuli 8, 3, 72.
 Pisistratus 5, 11, 8.
 Piso 9, 3, 22. Pisonis annulus 9, 2,
 61. in Pisonem libri 3, 7, 2.
 non Pisonum, sed Pistorum 9, 3,
 72.
visus 5, 10, 8.
 pituita, *unde?* 1, 6, 37.
 placare iudices 8, *pro.* 12.
 Placentinus Tinca 1, 5, 12.
 placere 10, 4, 4. lanam fucō tinc-
 tam 12, 10, 75. in dicendo 10,
 1, 126. diversis virtutibus 11,
 3, 178. de actoribus comedia-
 rum. nihil potest, quod non de-
 cet 1, 11, 11. nobis placet 12, 2,
 21.

- placidus 6, 3, 53. placida mens 6, pro. 7. placidior animus 4, 2, 74.
- Plancus, Cn. 6, 3, 44. Planci 1, 4, 25.
- plantas imperitis fermo 8, 2, 22. plana an luna 7, 2, 6. manus 11, 3, 80. probatio 2, 20, 5. planum 8, 5, 32. plani et voluntatis status 7, 6, 4. plana, de locis 5, 10, 21. 56, 5, 29. 12, 9, 2. in planis 1, 10, 41 et 45. planifirma ratio 2, 3, 5.
- Planus, agnomen 5, 10, 30.
- plane in tenebris 2, 12, 7. instare interrogatione 6, 3, 38.
- planipes senex 5, 11, 24. v. n.
- plasma 1, 8, 2. v. n.
- platanus 5, 10, 56. sterilis 8, 3, 8.
- Platearum propugnatores 11, 3, 168. πλαταικῆς 1, 5, 32.
- Plato, non Platon 1, 5, 60.
- plaudere, voluptatis affectus 8, 3, 4. sponte, iudicio *ibid.* plaudite, quo veteres comœdiæ tragœdiæque clauduntur 6, 1, 52.
- plaufor 12, 9, 4.
- plausus 8, 3, 3.
- plausibilis locus 4, 3, 1. - magis 12, 10, 73.
- Plautiæ legis iudicium 9, 3, 56.
- Plautinus fermo 10, 1, 99.
- plebifve scita 2, 13, 6.
- plectrum aureum 10, 1, 63.
- plenus vini, vino 9, 3, 1. nimium sonus 11, 3, 41. spiritus 11, 3, 55.
- plena finitio 7, 3, 23. *seqq.* messis 8, 3, 8. opera 1, 1, 20. spiritus vis ingenii 10, 1, 44. vox 11, 3, 15 et 63. plenum 9, 4, 93 et 116 et 119. auctoritatis 9, 4, 108. eloquentiæ genus 11, 1, 31. suo genere 12, 10, 59. v. n. sanguinis 11, 1, 34. varietatis 9, 2, 10.
- pleni talibus antiqui 9, 3, 16. sumus in narratione 9, 4, 138. temporibus fatis pleni pedes 9, 4, 136. plena, non tumida 12, 10, 80. spatia 9, 4, 118. plenior canalis 11, 3, 167. temporibus pes 9, 4, 83. *scriptor* 10, 1, 77. vox 11, 3, 42. plenius 12, 10, 66. aliquid et erectius 11, 3, 48. adhuc et lentius 11, 3, 167. obsequium *pro.* 3. plenissima eloquentia 11, 1, 19. plenissimam gratiam referre 12, 11, 29. plenissima in aliquo sunt 10, 2, 21.
- πλενασμός 1, 5, 40. quid? 8, 3, 53. *quænam figura?* 9, 3, 46. *seqq.*
- Pletorius, Fonteii accusator 6, 3, 51.
- Plisthenes 3, 7, 19.
- πλοκή, *figura* 9, 3, 41 et 49.
- plorare aliena 6, 1, 29.
- ploxenum 1, 5, 8. v. n.
- plumbea pondera 11, 2, 42.
- plus loci 6, 4, 10. operis quam ostentationis habere 1, 4, 5. opinionis consequi 11, 3, 8. quam dixeris significatio, id est ἔμφωνος 9, 2, 3. quam possunt 1, 1, 33. significanter 9, 3, 67. vindicare sibi 11, 1, 23. virium 1, 3, 9. plurimus erit in maximis quibusque exercitationibus 12, 2, 27. plurimum voluptatis 10, 17, 17.
- pluralis numerus 1, 5, 42. plurale 8, 6, 28. pluralia singulariter efferre 1, 5, 16.
- pluraliter 1, 5, 16. 8, 3, 35. 8, 6, 28. dici 1, 6, 25.
- pluviæ aquæ 10, 1, 109.
- po' meridiem 9, 4, 39.
- poculum epotum 8, 6, 24. *conf.* immania.
- poema 1, 8, 16. *de quadam Horatii Epistola* 5, 11, 20. *quomodo sit generatum?* 9, 4, 114.
- pœna levis 7, 2, 42. pœnæ gravissimæ legum, malæ conscientie 12, 1, 3. fatis pœnarum dare 7, 4, 18. ad pœnas superstes 6, pro. 13. *pro cruciatu, dolore &c.* 6, pro. 13. n.
- pœnariæ actiones 4, 3, 9. 7, 4, 20.
- pœnitet: non pœniturus, *pro.* non acturus *pœnitentiam* 9, 3, 12.
- pœnitentia cepti 12, 5, 3. quasi pœnitentia dicti 9, 2, 60. pœnitentia pœnas dare 7, 4, 18.
- poësis 12, 11, 26.
- poeta *pro* Homero 8, 5, 9. non ignobilis 9, 4, 90. poëtæ mali 6, 3, 96. poetarum corruptissimus quisque 8, pro. 25. scripta pronuntiare 12, 3, 1. sententiæ 5, 11, 39.
- poeticus spiritus 8, 3, 80. poëtica libertas 10, 5, 4. observatio 9, 4, 95. virtus 10, 1, 46. poëticum 9, 4, 56. jus 1, 5, 12. poëticiæ narrationes 2, 4, 2. voluptates 1, 8, 11. poëtica 8, 3, 60. themata 2, 10, 5.
- poëtice 9, 1, 13.
- poema, *vid. supra.*
- ποιητική, ars 2, 18, 2.
- ποιοῦτης antea legebatur 7, 4, 16.
- πολιτικός 1, 10, 15.

- polire opus lima 10, 4, 4. verba 8, 6, 63. ungues 8, *pro.* 22.
- pollet multum in epiligris periodus 9, 4, 128.
- polliceri aliquid 12, 11, 14. - in publicum 10, 7, 1. se magistrum 2, 5, 5. testimonium 5, 11, 13.
- Pollux 11, 2, 11.
- Polus *apud Platonem* 2, 15, 28.
- Polynices 5, 10, 31.
- πολύπτωτον, *figura* 9, 3, 36.
- πολύσύνδετον *vid.* 9, 3, 51.
- Polyxena 6, 2, 23.
- Pompeius, Cn. 3, 8, 33 *et* 56. *seq.* 4, 2, 25. 7, 2, 6. 11, 1, 36 *et* 80. 9, 2, 55. abunde disertus rerum suarum narrator 11, 1, 36. de dictatura Cn. Pompeii 9, 3, 95. dictum *ejus* in Ciceronem 6, 3, 111.
- S. 3, 8, 44.
- Pomponius 6, 3, 75.
- Pomptina palus 3, 8, 16.
- pondo 1, 5, 15. argenti 7, 6, 11. centum 6, 3, 79. 7, 9, 9.
- pondus 12, 2, 12. in affirmando 4, 2, 125. rei 8, 5, 8. 12, 11, 9. rerum 9, 3, 100. 9, 4, 113. 10, 1, 123. 10, 2, 23. sententiarum 9, 3, 74. *in arte statuaria* 12, 10, 7. verborum 10, 1, 97. in verbis 8, 3, 43. pondere valere 12, 10, 36. cum pondere dici 6, 1, 2. *add.* 9, 4, 83. 12, 10, 19. non sine pondere oratores Rhodii 12, 10, 19. pondera plumbca 11, 2, 42. singulorum examinare 10, 3, 5. *sc.* rerum verborumque. *conf.* mensura.
- ponderare inventa 8, *pro.* 27. *scil.* verba.
- pone 8, 3, 25.
- pono facit posui 1, 6, 15. ponere 3, 6, 49. aliquem inter præcipuos 10, 1, 116. aliquid 3, 6, 45. 3, 11, 16. 11, 3, 183. ante oculos 1, 12, 18. 6, 1, 1 *et* 11. 10, 2, 26. - in aliqua re 4, 2, 43. - in clausula 10, 2, 18. - in conspectu 4, 5, 22. - in medio 7, 10, 15. - inter argumenta 4, 1, 11. argumentum 2, 17, 34. 4, 2, 108. *v. n.* auctorem 6, 3, 64. causam 4, 2, 86. corpus in occulto loco 7, 9, 5. exemplum 6, 3, 108. fines 7, 3, 20. genu 9, 4, 11. iteram aliam pro alia, eandem alio loco 1, 5, 10. narrationem ante probationes 4, 2, 86. quaestionem omnem in rebus et in verbis 3, 5, 4. quaestiunculas invicem 1, 3, 11. rem ante oculos 8, 3, 81. sententiam suam 3, 1, 22. statuum 7, 9, 8. verba 8, 3, 36. poni 4, 2, 20 *et* 28. 6, 3, 84. *pro dici* *sc.* 2, 21, 1. *n.* gravius, levius 6, 3, 37. in inventione 6, 4, 1. - materia 1, 10, 33. - sententia apud aliquem 2, 21, *prim.* medio 7, 1, 10. solet a quibusdam illud 2, 21, 14. ponitur alicui materia 2, 21, 20. si ponatur aliquis 2, 4, 22. posita est secunda quinque partium 7, *pro.* 2. - summa in hoc 6, 2, 26. positum est a Messala in libro *sc.* 1, 7, 23. - in conditione 7, 4, 27. - in eventu 2, 17, 23. - in intellectu 5, 10, 18. - multum in tua fide ac diligentia, ut *Ep. ad Tryph.* 3. posito genu supplicare 9, 4, 11. positi commode versus 6, 3, 96. posita in affectibus causae 4, 1, 47. posita velut auxiliis nostris 4, 2, 102. in more 12, 3, 7. *de jure.* - usu 5, 10, 5. - quotidiano verba 2, 10, 9. *add.* 4, 2, 30.
- positio 1, 5, 28. 1, 6, 12. *de metro* 9, 4, 86. sublatio ac positio 9, 4, 48 *et* 55. feminina 1, 4, 24. inconveniens 1, 5, 51. loci 3, 7, 26. neutralis 1, 4, 24. nominis pro nomine 8, 6, 23. nominum 1, 5, 60 *et* 65. 1, 6, 22 *et* 25. - prima 1, 5, 60. verborum 1, 6, 10. *positiones, quid?* 1, 2, 13. *n.* positionum vitia 2, 10, 14. positionibus mutantur materiae 7, 4, 40.
- Pontificum annales 10, 2, 7. commentarii 8, 2, 12.
- populus *distinguitur* a gente 11, 1, 86.
- popularis delectatio 2, 10, 11. error 12, 1, 26. laus 8, 3, 2. 10, 2, 27. persuasio 2, 15, 19 *et* 20. populare magis 12, 10, 73. sententiis 8, 3, 12. *conf.* bonitas. populares leges 5, 13, 24. 7, 4, 13.
- populariter 12, 9, 2.
- popularitas 5, 9, 13.
- porca *pro porco apud Virgilium* 8, 3, 19.
- porro 1, 12, 11. 2, 1, 7. 2, 4, 18. 2, 17, 8. *sc.*
- porrigere libellum 6, 3, 59. labra porriguntur male 11, 3, 81. porrecti utrinque pedes 1, 10, 44.

- literæ 1, 6, 32. syllabæ *ibid.*
 -geminis vocalibus scriptæ 1, 7, 14.
 porticus 12, 2, 8.
 portione sua quadam 6, 1, 26. *pro proportione* 11, 3, 139. *v. n.* pro sua portione perfectum 10, 7, 28.
 portorium 5, 10, 78.
 portus eloquentiæ salutaris 12, 7, 4.
 portum pro pace atque concordia dicit Horatius 8, 6, 44. in portum integra nave pervenire 12, 11, 4. portus suos habent ingenia 12, 10, 37. *v. n.*
 poscere aliquid sibi 9, 4, 57. conchylium 1, 2, 6. laudem silentio 11, 3, 121. lineam ad versus aliquos 11, 3, 133. poscit conditio 5, 1, 3. hoc bonum et comem virum 6, 2, 18. res 9, 3, 4. 10, 1, 9. utilitas 3, 8, 63. poscitur aliquid 9, 4, 128.
ποσότης 7, 4, 16.
 posse aliquid 1, 3, 4. maxime 2, 3, 5. nimium quam in animis hominum 4, 2, 70. plus 6, 2, 16.
 possibile 3, 8, 25.
 possidere 7, 5, 3. animum alicujus 6, 1, 52. omnis sensus possidet naturale intervallum 9, 4, 61.
 possessio bonorum secundum tabulas testamenti datur 5, 14, 15. possessionis quæstio 7, 5, 3. in possessione aliarum rerum esse 12, 2, 5. possessiones 6, 3, 44.
 possessivum 1, 5, 45.
 post aliquem consistere 1, 10, 27. natos quæ eveniunt 1, 4, 25. paululum 9, 4, 19. tempus 11, 2, 17. *sc. aliquid.*
 posteriores tunicarum oræ 11, 3, 138.
 posteritatis memoria 12, 11, 30. ad memoriam 10, 1, 31. - memoriæ traditum est 1, 10, 9.
 Posthumus 1, 4, 25.
 postumus 7, 6, 10.
 postulare 6, 4, 17. aliquem, *i. accusare* 11, 1, 57. apud aliquem 11, 2, 50. *sc. jus.* aliquid periodicis 8, 3, 14. credi sibi aliquid 12, 3, 2. curam 10, 1, 6. familiariter, ut *pro. i.* reverentiam 4, 1, 55. ut quisque locus postulat 10, 1, 17.
 postulatio 11, 3, 150. *v. n.* æqua 7, 1, 47. recta benevolentiae et attentionis 4, 1, 42.
 potens argumentum 5, 12, 8. femina 6, 3, 85. vis efficiendi aliquid 12, 11, 10. personæ potentes 9, 2, 68. potentium 2, 20, 8. potentior jure 7, 1, 2. quæstio, *vid. generalis.* potentius est 2, 5, 16. 3, 6, 11. fit 6, 4, 18. potentiosem facere linguam Latinam 1, 5, 60. potentiora 12, 10, 34. ipsis artibus exempla 10, 1, 15. potentissimus in affectibus 6, 2, 30. potentissima in dicendo ratio 10, 1, 17. potentissimum 2, 17, 12 *et* 16. 4, 5, 8 *et* 10. ad aliquid 6, 2, 1. in causis 12, 3, 1. potentissimæ quæstiones 4, 1, 24. potentissima ad aliquid 4, 1, 26. ad potentissima ab infirmis pervenire 7, 1, 17. argumenta 5, 12, 14. sunt exempla 2, 4, 20.
 potenter ad aliquid efficiendum dicere 12, 10, 72.
 potentia, *vid.* adulatorem.
 potestas aliqua 7, 1, 32. eligendi 5, 10, 69. major cogit 4, 1, 72. necessaria 5, 10, 69. potestatis jus 1, 1, 8. in nostra potestate esse 6, 2, 29.
 potio mortifera 7, 3, 7. potionem bibere 7, 2, 17. dare 7, 2, 17. 9, 2, 105.
 potior est salus nostra quam adversarii perniciis 7, 2, 21. ratio vivendi honeste, quam *etc.* 1, 2, 3. potioribus vacare 9, 4, 113.
 potus diversum valet quam indicat 1, 4, 29.
πραξις ars 2, 18, *prim.*
 præ se agere aliquid 10, 7, 10. -ferre aliquid 9, 3, 54. 10, 1, 111. 11, 1, 37.
 præbere et probare *de citharædo* 1, 12, 3. gratiam 11, 3, 44. intellectum 1, 5, 71. 8, 3, 83. occasionem flagitiis 1, 2, 4. transitum 5, 13, 13. 8, 6, 38. præbet se Latinus sermo vel nobis nolentibus 1, 1, 12. præbebantur hujus rei judicia 1, 2, 24.
 præcavere 5, 7, 13.
 præcedere 7, 4, 18. aliquem 9, 4, 85. -ætate 10, 1, 103. - dignitate, usu 11, 1, 29. -longe 10, 1, 56. 10, 7, 10. profecto 1, 2, 23.
 præceps in compositione 9, 4, 71 *et* 83. ira 8, 6, 28. os 11, 3, 52. via 6, *pro. 6.* sententia præcipites 7, 1, 44. præcipitia pro sublimibus 12, 10, 73. per præcipitia deferri 1, 10, 33.
 præcipitare aliquem 7, 2, 24. edi-

- tionem *Ep. ad Tryph.* 2. incestam 7, 8, 3 *et* 5. præcipitari 7, 8, 6. de faxo 7, 8, 3.
- præcerpere gratiam novitatis 4, 5, 4. præchones 1, 5, 20.
- præcidere membra 8, 3, 75. præcifa comprehensio 7, 3, 15. undique narratio 4, 2, 47. oratio 9, 2, 57. præcifæ conclusiones 10, 2, 17. rupes 12, 9, 2.
- præcipere *i. docere* 2, 3, 5. aliquid 1, 1, 16 *et* 34. 10, 1, 69. - in univcrsum 7, 1, 63. de aliqua re 6, 3, 34. 12, 2, 9. muscen 1, 10, 31. optima 1, 1, 11. studium 1, 10, 29. præcipi frustra 7, 9, 13. stultissime 5, 13, 9. jam præceptum est 6, 3, 33. præcipientes 2, 3, 5. præcipiendi periti 1, 1, 8. *add.* 1, 8, 2 *et* 6. 9, 2, 77. *pro ante cupere* *Ec. ut*, amaritudo semel præcepta 1, 1, 20. domi præcepta et composita ad judicem perferre 12, 3, 2.
- præceptum periculofissimum dare 1, 6, 44. præcepta brevitatis 4, 2, 32. dicendi 12, 11, 31. eloquendi 10, 1, *prin.* sapientiz *pro.* 19, 1, 4, 4. 12, 1, 28. valent nihil nisi adjuvante natura *pro.* 26. virtutis *pro.* 17. vitæ 12, 11, 4. vivendi 12, 11, 16. præceptorum certissimum genus 11, 1, 71. quod contra præcepta 4, 1, 71.
- præceptor acer atque subtilis 1, 4, 25. *athletæ* 10, 1, 4. bonus 5, 13, 44. clarissimus ille 2, 8, 11. præceptores dicendi 12, 2, 8. eloquentiz 2, 1, *prin.* 2, 8, 4. velut publici 1, 2, 1.
- præceptio 2, 17, 18. n.
- præcipuus philosophorum 10, 1, 81. ad notandos hominum mores 10, 1, 94. in aliqua re 10, 1, 65. facile *ibid.* 68. in eloquentia vir 6, 3, 3. præcipua cura 1, 2, 5. præcipuum in studiis, *quid?* 1, 1, 28. opus 9, 4, 60. præcipuæ partes oratoris *pro.* 12. præcipua in quocunque 8, 6, 29. inter præcipua legenda erit comœdia 1, 8, 7. fervandum 11, 2, 47.
- præcipue facere aliquid 7, 1, 23. præclare dicta ac facta 12, 2, 29. - scribere historiam 10, 1, 73. præcludere aures alicui rei 7, 1, 31. præclusiva via 10, 5, 7. foramina tibiz 1, 11, 7.
- præco 11, 3, 156. præconis vox 1, 12, 17. 6, 4, 7.
- præconium acerbum 11, 3, 172. præcogitare aliquid 12, 9, 20.
- præcox genus ingeniorum 1, 3, 3. *v. n.*
- præcultum eloquentiz genus 11, 1, 31.
- præcurrere legem 7, 4, 25.
- prædæ esse *pro.* 14.
- prædicere 3, 6, 89. 5, 7, 23. prædictus 4, 2, 57. 6, 1, 20. *seq.* 8, 3, 83. 10, 1, 74.
- prædictio 9, 2, 17.
- præditus aliqua re 12, 1, 10. 12, 11, 1.
- prædo 8, 3, 69.
- prædulce illud genus 2, 5, 22. prædulcia 8, 3, 56.
- prædarum os 6, 4, 11. prædura 1, 6, 26.
- præesse quæstioni 5, 4, 2.
- præfanda 8, 3, 45. *v. n.*
- præfatio sua quibusque partibus data est 4, 1, 74. præfatione rationem reddere 7, 1, 11. *conf.* 11, 1, 67. præfationes 8, 3, 31.
- præferre alicuem alicui 10, 1, 64 *et* 80 *et* 93. voluptatem saluti 5, 8, 1. præferri potioribus 10, 1, 126. *de scriptoribus.* longe præferendi ceteris 10, 1, 73. prælatus est sæpe Philemon Menandro 10, 1, 72. prælatæ a Cicerone causz 7, 2, 39.
- præfinita tempora 11, 3, 52.
- præformata materia 2, 6, 5. præformatæ infantibus literæ 5, 14, 31.
- præire legentibus 2, 5, 3. præeunte non eget omnis lectio 1, 2, 12.
- præiudicium 6, 5, 10. præiudicio damnari 4, 2, 25. præiudicia 5, 1, 2. 5, 2, *prin.* 5, 11, 13.
- prælegere auctores 1, 5, 11. *add.* 1, 8, 8 *et* 13.
- prælectio 1, 2, 15.
- præliari in causâ 8, 3, 3. pondere, mole, impulsu 9, 1, 20. prælians velut actus 11, 3, 145.
- prælongus 6, 3, 67. fermo 10, 3, 32.
- præloqui 4, 1, 2. 5, 13, *extr.*
- præmeditatum 4, 5, 2. 5, 13, 3.
- præmium amplifissimum 10, 7, *init.*
- præmodulari cogitationem gestu 11, 3, 109.
- præmollire asperum fomentis 4, 3, 10. præmollitus fulcus 2, 9, 3. præmollitæ mentes 6, 5, 9.

- præmonere 6, 1, 20.
 præmunire aliquid probatione 7, 10, 12. - remediis quibusdam 8, 3, 37. causam propositione 4, 2, 71.
 præmunitio 9, 2, 17.
 prænomen 7, 3, 27.
 præoptare 8, 3, 8.
 præparare 10, 1, 21. aliquem 2, 4, 26. - alicui rei 7, 1, 2. - quo sit *Ec.* 4, 1, 5. aliquid 12, 3, 5. - foro 5, 13, 44. animum iudicis 5, 13, 58. 9, 4, 133. arma 2, 1, 2. athletam ad certamina 10, 1, 4. foro 2, 10, 8. iudicem 4, 1, 24. 7, 1, 63. - ad intentionem 4, 2, 47. *conf.* 6, 4, 22. 7, 2, 34. latus 10, 7, 2. oratorem 10, 1, 35. proœmiis 9, 4, 4. se ad aliquid 4, 2, 50. - ita 12, 11, 21. vocem 10, 7, 2. - ab imis fonis ad fummos 11, 3, 22. præparari aduersus aliquem 11, 2, 47. foro 10, 7, 19. in aliquid 10, 6, 6. præparatus 5, 10, 49. non præparata oratio 9, 2, 59. pugna 7, 1, 35. vis 8, *pro.* 30. præparatum dictum 6, 3, 32. nihil habere 4, 1, 54. præparato facere aliquid 4, 2, 58. sic præparata afferre 4, 3, 16. verba 2, 4, 28.
 præparatio 4, 2, 55. 5, 13, 51. 9, 2, 17. probationum 3, 9, 7. præparatione egere 4, 1, 72.
 præpilitis exerceri 5, 12, 17. *v. n.*
 præponderare neutro 7, 2, 39.
 præponere causas ac rationes factis 4, 2, 52. brevem literam longæ 9, 4, 34. quæstiones 4, 2, 25. natura pulcherrimo cuique operi difficultatem præposuit 10, 3, 4. præpositus studiis moribusque vir 2, 2, 14. præpositum verbum 9, 3, 62.
 præpositio 1, 4, 13. 12, 10, 32. *quomodo in compositis scribi oportet?* 1, 7, 4. præpositiones 1, 4, 19. 1, 5, 51. 9, 3, 71.
 præpinguis vox 11, 3, 32.
 præpropere 12, 6, 2.
 præscribere aliquid alicui 10, 3, 15. accusator actione præscriperat modum 4, 1, 32. præscribit ignominioso patri filius 7, 5, 3.
 præscriptum alicujus rei 9, 4, 117. certum 4, 2, 84. sibi propositum 10, 2, 2. extra præscriptum egredi 1, 1, 27. præscripto contineri 2, 13, 2.
 præscriptio 3, 6, 71. *v. n.* 7, 5, 2.
segg. v. n.
 præfens animus 6, 4, 8. fortuna 10, 7, 32. locus 12, 2, 31. officium 11, 2, 44. potentia 12, 10, 13. res 7, 10, 11. tempus 10, 7, 31. in rem præsentem 4, 2, 123. cum re præsentis deliberare 9, 4, 117. *conf.* in et res. præsentium numen 4, *pro.* 5. præsentissima pericula 10, 7, 1.
 præsentia: in præsentia 5, 7, 15. 8, *pro.* 3. 10, 7, 22.
 præsertim: quum præsertim 1, 11, 17. 1, 12, 4. 2, 21, 13.
 præsidere: deæ, quas præsidere vultibus creditum est 10, 1, 48. præfidentes studii deæ 10, 1, 91. magistratus 6, 4, 11.
 præses bellorum deus 3, 7, 5.
 præsidium inter pericula 9, 3, 79.
 præstare aliquem docilem 4, 1, 34. - ingenio 1, 1, 2. aliquid 6, 3, 101. - alicui *pro.* 7. *illius causa facere.* consilium et eventum 7, 4, 35. disciplinas 1, 12, 15. fidem 7, 4, 35. gestum et motum 1, 11, 3. intentionem alicui 4, 1, 38. ordinem rerum 11, 2, 8. perspicuitatem 8, 2, 22. probationem 5, 10, 11. fatis 7, 10, 15. se formandum 1, 12, 10. sudorem 6, 4, 6. viam alicui rei 7, 1, 34. quantum præstare potuerit 10, 1, 98. præstat bonam valetudinem frugalitas 10, 3, 26. præstans circa aliquid 12, 10, 12. ingenii natura 12, 1, 25. ingenium, quo nihil præstantius cognovi 6, *pro.* 10. quid omnibus numeris præstantius? 10, 1, 91. præstantissimus animus 12, 1, 17. cura, ratione, facilitate, concipiendis visionibus, ingenio et gratia 12, 10, 6. in dicendo 12, 3, 9. præstantissimi oratores 12, 10, 54. præceptores 1, 1, 10. in eloquentia viri 12, 2, 25.
 præstantia altercandi 6, 4, 5. animi 6, 1, 25 et 27. 12, 5, 1. gestus 12, 5, 5. mentis 6, *pro.* 7.
 præstigiæ plausus 4, 1, 77.
 præstinguere: *vid.* perfringere.
 præstringitur laus aliqua re 10, 1, 92. *conf.* perfringere.
 præsum: *vid.* præsse.
 præsumere 2, 4, 7. *n.* 10, 5, 4. *n.* aliquid 1, 10, 27. 8, 6, 63. 10, 5, 4. partes alterius 11, 1, 27. patientiam alicujus rei 12, 9, 9. tempus 1, 1, 19. ingenium judi-

- cio præsimitur 2, 4, 7. præsimita desperatio *pro.* 20. opinio 2, 17, 28. præsinitum 3, 6, 35.
- præsinitio, *πρόβλεψις*, in figuris 9, 2, 16 et 18.
- prætendere *pro.* 15. n. 8, 5, 15. ignorantiam 7, 1, 35. vultum et tristitiam et habitum pessimis moribus *pro.* 15. *verbum hoc legebatur etiam* 9, 2, 83. *ubi nunc est pertendat.* v. n.
- prætendenda est iudicis misericordia 4, 1, 28.
- prætenuis spiritus 11, 3, 41.
- præter alios plurimum valere aliqua virtute 6, 2, 24. hæc 4, 5, 8. id 5, 10, 45. 10, 3, 6. manum 7, 3, 35. 10, 6, 2.
- præterfluere 11, 2, 1.
- præterire aliquid *pro* 21. - tacitum 10, 1, 92. exempla cetera 7, 1, 2. narrationem 4, 2, 65. alia prætereo 11, 1, 83. non me præterit 10, 1, 12. præteritus labor 10, 7, 4. præterita gratia 6, 1, 40. secula 12, 4, *extr.* lex in præteritum 2, 4, 37. v. n.
- præteritum, in verbis 1, 4, 29. 1, 6, 26. perfectum 1, 6, 26.
- præterlabentia flumina 10, 3, 24.
- prætermittere aliquid 9, 4, 144. - ex ordine 4, 2, 49.
- prætexere difficultatis patrocina segnitiae 1, 12, 16.
- prætexta C. Caesaris 6, 1, 31. ad talos demissa 5, 13, 39. toga 5, 10, 71. prætextam in cista mures rosere Camilli 8, 3, 19.
- prætextatus 12, 6, 1.
- prætor consultus permittit dicere 11, 3, 157. certa lege sortitur 3, 10, 1.
- prætoriae cognitionis summa 3, 6, 69.
- prætura consilium 7, 5, 2. præturam invadere 9, 2, 41.
- prævalere 7, 4, 19. ad aliquid 6, 2, 9.
- prævaricari 9, 2, 87.
- prævaricator 12, 1, 24.
- prævaricationum crimina 7, 1, 32.
- prævelox memoria 11, 2, 44.
- prævenit vires fiducia 12, 6, 2.
- prævidere 5, 10, 109.
- πράγματα* 3, 6, 28.
- πραγματικός* locus 2, 21, 3. *πραγματικὴ* pars 3, 6, 56. *πραγματικὸν* 3, 6, 34. *πραγματικοί*, juris interpretes 3, 6, 58.
- pragmatici, *qui?* 12, 3, 4. *conf.* 3, 6, 58.
- prandere 6, 3, 63. pransus diversum valet quam indicat 1, 4, 29.
- pranforium 6, 3, 99.
- pravus: in pravum induruisse 1, 3, 12. pravi iudices 4, 1, 18. prava 5, 10, 34. ingenia 1, 6, 32. iudicia 10, 1, 19 et 72.
- pravitas artis 2, 15, 2. iudiciorum pravitate mirari aliquid 2, 5, 10.
- πράξις* 3, 6, 26.
- Praxiteles: *vid.* Ind. II.
- preces dare alicui 6, 1, 27.
- precari bene oram solventibus *Ep.* ad *Tryph.* 3. ne 9, 2, 24.
- precatio 4, *pro.* 4.
- preculam pro pergulam dixit Tinea Placentinus 1, 5, 12.
- premere 4, 1, 68. 5, 7, 1. 11, 1, 16. 12, 11, 12. aliquid 5, 13, 39. 12, 8, 10 et 14. 12, 10, 14. confessionem 7, 1, 29. - adversarii 4, 4, 4. crimen 7, 2, 40. digitos pollice 11, 3, 94. invidia 6, 1, 4. reum 5, 7, 23. *conf.* 12, 1, 45. sensum oculorum 6, 2, 6. tumentia 10, 4, 1. premit aliquem auctoritas 6, 5, 9. premi aliqua re 7, 2, 12. crimine 12, 1, 43. lethargo 4, 2, 106. malis 7, 2, 36. pressus 10, 1, 46. n. cultus 4, 2, 117. Homerus 10, 1, 46. orator 12, 10, 16 et 18. diu sub aqua 11, 3, 53. pressa gracilitas 4, 3, 2. narratio 9, 4, 134. *add.* 10, 1, 102. pressum limatumque genus dicendi 2, 8, 4. et mite et limatum genus eloquentiae 11, 1, 31. guttur 11, 3, 82. pressa 10, 1, 44. pro pressis exiles 10, 2, 16. pressior ornatus 8, 3, 13. pressiora 12, 10, 38.
- presse dicere 2, 8, 15. *conf.* 8, 3, 40.
- pretium operæ 12, 6, 7. rifu 6, 3, 35.
- Priamus 8, 4, 21. *seq.* apud Achillem 3, 8, 53. 10, 1, 50.
- Priameia virgo 6, 2, 22.
- pridie Calendas Januarias ingredi consulatam 6, 1, 35.
- primus aspectus 10, 2, 16. locus in aliquo grammaticis est 1, 4, *init.*
- prima actio 7, 2, 34. 11, 3, 110. ætas 1, 2, 4. 1, 11, 2. 9, 3, 74. cura 1, 1, 8. *vid.* frons. manus 5, 11, 30. memoria 1, 1, 31. primum tribunal 12, 5, 6. primæ actiones 4, 1, 4. 12, 9, 16. literæ 1, 1, 8. prima 10, 1, 4. verba 1, 2, 6.

- prima verba 9, 3, 32.
 primordia futuræ mox artis 12, 10,
 3. dicendi 1, 9, *prin.*
 primipilaris 6, 3, 92.
 princeps 5, 13, 6. elegiæ 10, 1, 58.
 eloquentiæ Græcæ, Latinae 6, 3,
 1. - Romanæ, *quis?* 8, 6, 30.
 fori 12, 11, 3. in eloquentia 10,
 3, 13. lyricorum longe pr. 10, 1,
 61. noster 3, 7, 9. orator longe
 pr. 10, 1, 76. *add. ibid.* 98. ora-
 torum 11, 3, 8. 12, 2, 22. qui
 vult omnia scire, necesse habet
 multa ignoscere 8, 5, 3. princi-
 pes oratorum 12, 10, 22. ejus
 sectæ 1, 10, 15. Stoicorum ac
 Peripateticorum 3, 1, 15. in re-
 publica viri 12, 7, 3.
 principalis quæstio 4, 4, 1.
 principium 4, 1, *imit.* a principiis
 1, 1, 1.
 prior, (*i. anterior*) posterior pars togæ
 11, 3, 139. ætas 1, 1, 18. *i. in-*
fantilis. est ratio morum 1, 1, 4.
 seculo prior 10, 1, 113. prius fati-
 ræ genus 10, 1, 95. priores 9,
 2, 41. *i. majores.* oræ tunicæ,
 posteriores 11, 3, 138.
 pristinus mos 11, 3, 50.
 privatus locus 11, 1, 47. privata
 pecunia 4, 2, 8. 5, 10, 39. per-
 suasio 1, 2, 2. privatum officium
 12, 7, 1. privata causæ 10, 1,
 119. res 12, 1, 1. privata consi-
 lia 12, 3, 1, 12, 10, 70. *vid.* ju-
 dicia. intra privatos parietes 1, 2,
 1.
 privatim 8, 2, 5.
 Privernati in *prædio* 6, 3, 44.
 pro aliquo 9, 2, 51. *segg.* - stare 11,
 1, 80. causâ 12, 10, 69. condi-
 tione alicujus rei 5, 7, 24. con-
 fessione esse 9, 2, 14. factio esse 6,
 1, 43. facultate 6, 5, *prin.* 10, 3,
 15. indole accipi 12, 6, 3. me est
 7, 1, 29. parte meliore esse 6, 2, 4.
 - virili 12, 11, *extr.* partibus cauf-
 fæ 12, 10, 69. pergulam dicere
 præculam 1, 5, 12. personis 11,
 1, 27. sua portione perfectum 10,
 7, 28. re 4, 2, 84. - publica 11,
 1, 40. rostris 12, 6, 1. se dicere
 11, 1, 26. sublatione judicii esse
 7, 1, 60. tempore 4, 2, 84.
 Thrasumeno dicere Thrasomenum
 1, 5, 13. vanis accipi 9, 2, 33.
 una sonant aliquot syllabæ 9, 4,
 109.
 probare acrius 12, 2, 26. aliquid
dicuntur aures 9, 4, 116. argu-
 mentis 9, 4, 4. *de citharædis* 1,
 12, 3. *u.* duci 9, 3, 12. certis
 incerta 1, 6, 4. 1, 10, 37. ex
 prioribus infrequentia 1, 10, 37-
librum 10, 7, 31. muficen 1, 10,
 15. scriptorem 1, 10, 17. pro-
 bari ab aliquo 9, 4, 63. debet
 judici *Ec.* ratio nostræ modera-
 tionis 11, 1, 68. seculis 3, 7, 18.
de monumentis. probat dialectice
 1, 10, 37. proba, te habuisse 7,
 1, 22. probatur orator in opere
 suo 10, 1, 70. probata experi-
 mento cultura 10, 2, 2. jam ver-
 ba 9, 4, 58.
 probaverunt 1, 4, 16.
 probatio 4, 2, 79. 8, 4, 12. 9, 1,
 19. acrior 9, 2, 6. ex causis 7,
 2, 35. firma 11, 3, 2. fortior 5,
 14, 2. juris 4, 5, 21. pudoris 4,
 5, 20. simplex ex affectibus et
 ex affirmatione 5, 13, 55. ex ad-
 verso sumta, *figura* 9, 3, 90. pro-
 bationem petere 1, 10, 38. proba-
 tiones 6, 4, 7. 5, 1, *prin.* 5, 8,
a principio. quid efficiant? 6, 2,
 5. ex antecedentibus, consequen-
 tibus, adjunctis *Ec.* 7, 3, 28. li-
 neares 1, 10, 49. mixtæ 6, 4, 4.
 potentissimæ 1, 10, 38. propriæ
 finitionis 7, 3, 28. probationum
 locus 11, 1, 78.
 probabilis copia 1, 8, 17. genere
 ipso in omnibus 10, 1, 103. hoc
 ipso 10, 1, 75. doctis sermo 8, 2,
 22. voluntas 2, 15, 37. *add.* 12,
pro. extr. probabile 4, 2, 31. 8,
 3, 42. aliquid scribere 2, 4, 17.
 est 10, 7, 19. in aliquo 5, 10, 34.
 6, 3, 82.
 probus *puer, quis?* 1, 3, 2. probi
 mores 7, 2, 33. probæ virgines
 1, 10, 31. *v. n.*
 probitas vocatur, quæ est imbecilli-
 tas 6, 4, 12.
 procedere ad prælium 9, 4, 11. gra-
 du, prospectu 10, 7, 10. ad quem
 usque modum processerimus 12, 1,
 32. procedens minimo momento
 finister pes 11, 3, 159. proceden-
 te libro 3, 1, 7. opere 10, 1, 4.
conf. 4, *pro.* 6. processum est eo
 usque 9, 3, 12.
 procella eloquentiæ 11, 3, 158. pro-
 cellæ concionum 8, 6, 7.
 procinctus: in procinctu habere ali-
 quid 10, 1, 2. - stare 12, 9,
 21.
 proclamare canoro modo 11, 3,
 170.

- proclivior 4, 5, 21.
 procul a literis 7, 1, 46. ab ira, odio 6, 2, 14. - ostentatione positum *pro*. 4. abesse ab aliqua re 8, 3, 64. dubio 1, 5, 14. 9, 2, 27.
 Proculeius 6, 3, 79.
 procumbunt aliquando super habitantes tecta 2, 16, 6.
 procurator 4, 4, 6. 7, 1, 19. *seq.*
 procurationis male gestæ iudicium 7, 4, 35.
 procurio 4, 3, 9. 11, 3, 126.
 Prodamus apud Eupolidem 1, 10, 17.
 prodere aliquid iudici 4, 2, 127. - memoriæ 5, 11, 18. causam 4, 2, 78. consilium latens 9, 2, 83. remp. 5, 12, 10. prodit se simulatio 12, 1, 29. prodita est proditio 7, 1, 30.
 proditor 12, 1, 24. in causa 12, 9, 15.
 proditiōnis reus damnatus 5, 10, 107. 7, 1, 42. *seqq.* damnatus cum advocato exfulet 5, 10, 107.
 professe 2, 4, 13. 4, 2, 84. 5, 7, 21. ad aliquid 11, 1, 9. 11, 2, 23. - commendationem plurimum 9, 2, 59. alicui rei 5, 12, 2. apud iudicem 4, 1, 3. in aliquid 8, 3, 9. - aliqua re 11, 2, 24. - commune 6, 1, 7. - summa parte orationis 10, 1, 21. studiis 1, 2, 3. prodest agricola terræ 2, 19, 2. aliquid per se *pro*. 27. profutura 5, 7, 12. 10, 1, 21. 12, 3, 4.
 Prodicus: *vid. Ind. II.*
 prodigium 7, *pro*. 2. prodigia 8, *pro. extr.*
 prodigiosa corpora 1, 1, 2. 2, 5, 11.
 prodigus 7, 2, 29.
 producere aliquem 6, 1, 30. 11, 3, 174. - liberos in concionem 2, 15, 8. - in epilogum 6, 1, 47. - in jus 6, 1, 41. pignora defunctorum 4, 1, 28. testem 5, 7, 10. *pro. longiore ductu enuntiare, ut, dulces exclamationes* 11, 3, 179. omnia 11, 3, 167. syllabam correptam 1, 5, 18. produci 3, 6, 18. ab aliquo 11, 1, 74. producta syllaba 1, 5, 60. paulo productior in narrando digitus 11, 3, 92.
 productio 7, 9, 13. 9, 3, 69. *προϊκτικῆς, figura* 9, 2, 106.
 proeliari *vid. vid. præliari.*
προσπιπλήσειν τῇ ὑπεροχῇ 8, 3, 37.
 VOL. II.
- v. n.*
 profanatum os 11, 1, 84.
 profecto 8, 6, 57.
 proferre acerbum illud, quicquid est 12, 6, 2. aliquid 5, 13, 4. - in lucem 10, 1, 66. 12, 5, 2. - in notitiam aliorum, candide atque simpliciter 12, 11, 8. - ordine 6, 4, 22. - subito 6, 4, 14. brachium transversum 11, 3, 93. humerum 11, 3, 113. imaginem pro aliqua rea 6, 1, 40. iudicium alterum 7, 2, 19. manum 5, 13, 54. 11, 3, 84. opes ad subitos casus 10, 3, 3. ordinem rei breviter ac significanter 11, 1, 53. - rerum 4, 3, 1. pedem 1, 11, 16. 11, 3, 124 *et* 135. - alterum longe 11, 3, 160. rem verbis 5, 13, 25. se in dicendo 1, 10, 7. studia 1, 2, 19. syllabas 11, 3, 33. tabulas 6, 3, 100. profert mores oratio 11, 1, 30. ut quodque se proferet verbum 10, 3, 5. prolata modice digitus 11, 3, 92. prolata paullulum manus 11, 3, 96 *et* 159.
 proficere aliquid dicendo 9, 2, 77. in summam 1, 1, 19. nec quicquam 6, 3, 81. vetustate 2, 4, 9. usque ad mores 1, 1, 36. - in hoc 6, 3, 14. in quantum adhuc profecerant 9, 4, 16. proficientes 6, 4, 19.
 profectus 10, 3, 15. 12, 5, 2. fori 12, 6, 4. omnis in audiendo 1, 12, 12. non a summo petitus 10, 3, 2. verus et altis radicibus nixus 1, 1, 28. profectum parare 1, 1, 28. profectu opus est ad intelligendum Sallustium 2, 5, 19. præcedere 1, 2, 23. profectus firmiores 1, 2, 26. teneri 2, 3, 10.
 proficisci a causa 4, 2, 126. ab animo 6, 2, 27. - oratore 4, 2, 126. - ipsa veritate 8, *pro*. 23. ex bona conscientia 6, 1, 33.
 profectio 7, 3, 33.
 profiteri aliquid 1, 1, 21. 12, 1, 21. apertius 1, 10, 31. grammaticen 2, 1, 6. institutionem 11, 1, 5. profitentium commentariis 1, 5, 7. ex professo 11, 1, 33.
 professor artium 12, 11, 20. primus clari nominis 10, 5, 18. sapientiæ *pro*. 15. *de totius vitæ instituto dicitur: v. n.* professores consummati 1, 9, 3.
 professio 1, 4, 2. 1, 9, *prin.* 2, 1, 4. k k

- professionum vices *pro*. 4. *professionis nomen in titulis ponere, vice Romanum videtur* Ep. ad Tryph. 1. n.
- profigatus temulento sopore 4, 2, 123.
- profluit sanguis e naribus 5, 9, 9. in profluentem abjici 3, 7, 5. *sc. aquam &c.*
- progenies, quid genitivo singulari faciet? 1, 6, 26.
- prognostica 5, 9, 15.
- progredi paulum aliquid ultra primas literas 1, 1, 8. eousque scientiæ 2, 1, 6.
- prohibere aliquem 7, 4, 39. prohiberi bonis patris 3, 6, 102. concione 7, 6, 3. per præconem 6, 1, 7. natura non prohibet 12, 1, 31.
- projicere pectus, ventrem 11, 3, 122. talos in medium 6, 1, 47. tela 9, 4, 14.
- projectio brachii 11, 3, 84.
- proinde, *pro perinde* 5, 13, 20.
- prolem ducendam, tragicum 8, 3, 26.
- πρόληψις, quid? 4, 1, 49. 9, 2, 16. *add.* 9, 3, 99.
- πρόληψιν 3, 6, 35.
- proletarius 7, 3, 13.
- promere aliquid 7, 1, 3. 8, *pro*. 15. 12, 10, 53. - in publicum 1, 1, 22. fructum 12, 6, 3. loquendo, quæ concepimus mente 2, 16, 15. sensum animi 8, *pro*. 32. voluntatem animi 12, 10, 40.
- promtus ad discendum 1, 1, 1. manu 12, 1, 23. promta facilitas 11, 3, 12. promptum hoc 10, 7, 24. est dicere 10, 3, 12. *conf.* 12, 11, 12. ingenium 11, 2, 46. os 11, 3, 52. in promptu esse 9, 1, 2. 10, 1, 6. - positum 9, 1, 13. paullo minus prompti 12, 9, 16. promptissimum est Græcis fingere nomina 9, 1, 22.
- promereri favorem actioni 9, 1, 21.
- promiscua 1, 4, 24.
- promittere 3, 9, 3 et 7. 4, 2, 82. 6, 3, 21. *pro, proferi scientiam, artem &c. aliquam* Pro. 15. n. aliquid 4, 5, 2. - fronte 1, 4, 2. ita 12, 10, 1. nimia verbis vultuque 4, 1, 60. optima *pro*. 15. probationes 4, 1, 48. *se dicturum* 4, 5, 11. *add. ibid.* 18.
- promissum 2, 5, 5. tanti operis 1, 5, 6.
- promissor a quibusdam legitur 1, 5, 6.
- v. n.
- promovere calculum 11, 2, 38. cornua 2, 13, 3. manum intra humerum, ultra 11, 3, 113.
- pronomen 1, 4, 19. 1, 5, 47. pronomina 1, 5, 26. pronominum vicem obtinent manus 11, 3, 87.
- pronus alveus 9, 4, 7. cursus ad aliquid 8, *pro*. 5. digitus 11, 3, 94. prona maxime ad vitia ætas 1, 2, 2. pronom flumen orationis 9, 4, 61. proni ad claufulam conclamant 2, 2, 12.
- pronuntiare adversus amicos 4, 1, 18. cubito 11, 3, 93. de aliquo modeste 10, 1, 26. - aliqua re 2, 10, 8. 4, 2. *init.* 5, 11, 44. 12, 8, 15. - in universum 11, 2, 44. - caussa 5, 2, 1. 5, 6, 3. 7, 1, 53. 11, 1, 77. inique 5, 2, 4. *pro judicare &c.* 2, 5, 25. 3, 6, 9 et 72. 4, 2, 45. *&c.* pro aliquo 4, 1, 18. profopopeias 1, 8, 3. secundum aliquid 4, 2, 66. pronuntiandi scientia 1, 11. *prin. v. n. et* 13. recte observatio 11, 3, 43.
- pronuntiatio 1, 11, 17. *pertractatur* 11, 3. a plerisque dicitur actio 11, 3. *prin.* in partem elocutionis venit *pro*. 22. tria præstare debet 11, 3, 154. apta 11, 3, 61. *seqq.* citata 11, 3, 111. *comico-rum* 2, 10, 13. dilucida 11, 3, 33. emendata 11, 3, 30. lenis 11, 3, 161. molesta gestulationibus 11, 3, 183. ornata 11, 3, 40. preffa 11, 3, 111. resultans vocis mutationibus 11, 3, 183. fenis suffectura 10, 1, 119. tardior 10, 7, 22. vultuosa 11, 3, 183. *pro sententia judicis* 6, 2, 7. pronuntiationis observatio 10, 7, 9. *de veterum pronuntiatione vid.* 7, 9, 13. n. *πρόσπιον, quid, et unde?* 4, 1, a *principio*.
- procemium 4, 1, 2. *seq.* *distinguitur ab exordio* 4, 1, 53 et 73.
- prope est, ut dicam 11, 3, 85. *conf.* 12, 7, 1. publicus mos 1, 2, 2.
- propius audire aliquem 10, 1, 91.
- propior occasio 12, 10, 13.
- propellere bella umbone 8, 5, 24. manum 11, 3, 113.
- propensus 5, 10, 16. n. propensior in partem aliquam 4, 1, 18. velut propensius genus 5, 10, 16.
- properare in lectione 1, 1, 31. properatus stilus 10, 3, 19. properata mors 10, 1, 115.
- propinquitates 4, 1, 30. 11, 1, 66.

- propitius** iudex 4, 2, 27. 7, 1, 12. magis propitium studiis numen 4, *pro.* 5.
- proponere** 3, 6, 9. *n.* 3, 9, 2. 4, 2, 6 *et* 34. 5, 13, 2. *n.* 11, 1, 27. 11, 3, 163. 12, 1, 13. aliquem sibi in exemplum ad imitandum 12, 2, 27. aliquid 1, 8, 12. 6, 1, 6. 12, 1, 11. - ante oculos 12, 8, 15. - ex adverso 4, 2, 22. 5, *pro.* 2. - in exemplum 7, 1, 41. aucionem 6, 3, 99. exemplum sibi 10, 1, 112. imaginem 12, 1, 40. immodeste 12, 1, 13. *cum infinitivo* 11, 1, 27. initium et finem 7, *pro.* 3. quaestiones proœmiis 7, 10, 12. res duas 6, 4, 18. versus ad imitationem scribendi 1, 1, 35. viam 12, 1, 3. proponitur uno modo, dissolvitur varie 5, 13, 2. proponens et respondens *opponuntur* 4, 1, 36. *v. n.* ita proponenti 1, 10, 39. proposita sua cuique lex 10, 2, 22. propositum opus 11, 3, 16. propositæ quaestiones 1, 10, 37. proposita 7, 1, 4. ex parte diversa 2, 4, 28.
- propositum** alicujus 11, 1, 42. dicendi siccum, sollicitum, contractum 11, 1, 32. studendi 2, 2, 7. tale 11, 1, 33. varium 12, 9, 14. propositi mei ratio 9, 2, 1. proposita velut 3, 6, 86. propositorum differentia 11, 1, 42. diversitas 9, 4, 19.
- propositio** 3, 6, 13. *v. n. et* 15 *et* 75. *v. n.* 4, 4. *init.* 4, 5, 26. 7, 1, 46. 12, 9, 19. *figura* 9, 2, 105. nonnunquam pro narratione est 4, 2, 30. conjuncta 7, 1, 9. continua probationis 4, 2, 79. diversa 11, 3, 163. divisa et simplex 4, 5, 26. duplex, multiplex, simplex 4, 4, 5. propositioni similior quam expositioni 4, 1, 35. prima propositione durum videtur 12, 1, 36. propositiones diversæ 7, 1, 9.
- proportio** *i. analogia* 1, 6, 3 *et* 9.
- propria** eloquentia 12, 10, 64. lex 7, 8, 7. 12, 2, 3. in meretrice turpitudine 11, 1, 83. proprium 5, 10, 55. *segg.* 7, 3, 24. alicujus rei 4, 2, 62. aptum 8, 3, 20. est ad efficiendum 1, 10, 49. tempus 1, 1, 35. *vocabulum* 8, 2, 11. proprii quidam soni 1, 5, 33. propria 7, 3, 25. 8, 4, 29. *n.* 9, 4, 64. *n.* hujus officii 6, 2, 11. philosophiæ *pro.* 16. verba, vocabula 1, 5, 3 *et* 71. *conf.* 8, 2, 10. 12, 10, 42. - artium 8, 2, 13.
- proprie** accipere nomen 6, 3, 109. dicere 1, 4, 5. dici 10, 1, 9. fieri 1, 5, 45. indicare aliquid 12, 10, 52. loqui 12, 1, 19. mea sententia 12, 1, 36. nostra 2, 20, 5. pertinere aliquo *pro.* 11. petere aliquid ex aliqua arte 1, 10, 22. studiosus alicujus rei 10, 1, 114.
- proprietas** 3, 6, 52. 5, 10, 48. 7, 5, 3. 8, *pro.* 10. *n.* *quot res significet* 8, 2, *init.* animi, corporis 7, 3, 15. literarum 6, *pro.* 11. morum 6, 2, 9. rei 9, 3, 71. rerum 8, *pro.* 10. *conf.* accedit. verborum *pro.* 16. 5, 14, 34. 9, 2, 18. 10, 1, 121. 12, 2, 19. 12, 10, 43. - certior 12, 10, 36. vocis 11, 3, 40. 12, 2, 10. proprietates hominum 11, 3, 179. ingeniorum 2, 8, 6.
- propter** aliquem dolere, irasci 9, 4, 143. hoc 4, 3, 1. 4, 4, 4. 6, *pro.* 15 *et* 16. *sc.* - ipsum 1, 1, 7. opinionem 7, 1, 21. quæ 2, 13, 14. 4, 5, 4. quod 1, 10, 37. 4, 1, 56. 10, 1, 10. 10, 7, 6.
- propugnatores** 11, 3, 168. patriæ 12, 7, 3. reip. 12, 10, 24.
- propulsare** aliquid acriter 6, 4, 11. *conf.* 9, 1, 20. pestem 12, 7, 3.
- prorogare** aliquid per singulos annos 1, 1, 19. prorogatur munus 2, 1, 8. prorogetur ex ultimo 10, 7, 10.
- profors** oratoris esse 9, 4, 121. *πρὸς ἑλληνας, τὰ* 5, 10, 78.
- prosa** 1, 5, 13. 1, 8, 2. 8, 6, 17 *et* 20 *et* 35. 10, 7, 19. oratio 1, 5, 18. 10, 1, 81. 11, 2, 39. dissoluta, vincula 11, 2, 39. prosa scribi 9, 4, 52.
- profapia** 1, 6, 40. universam ejus profapiam, insulsum 8, 3, 26. *προσαπίδοσις* *figura* 9, 3, 94.
- proscriptorum** liberi 11, 1, 85.
- proscriptio** triumviralis 12, 10, 13.
- proscriptur** 8, 6, 32.
- προσηγορία* 1, 4, 22.
- prosequi** aliquem imagines dicuntur 6, 2, 30. - vitia dicuntur ab institutione puerili 1, 1, 9. aliquid *pro.* 25. 8, 2, 14. - honore verborum 3, 7, 12. - late dicendo 2, 6, 1. - latius 5, 8, 2. - memoria 10, 7, 32. defunctos læticia, fletibus natos 5, 11, 38. furtim 1, 11, *extr. v. n.* materias ad morem actionum 4, 1, 43. sensus

- verbis 2, 4, 28. singulas species
 6, 1, 5. profecquitur memoria 1,
 1, 36.
Proserpinæ raptus 4, 2, 19. 4, 3, 13.
 11, 3, 164.
προσληπτική 7, 4, 7.
προσῳδία, accentus 1, 5, 22.
προσομιλητική pars 3, 4, 10.
προσωποποιία, *quid*? 9, 2, 29. *seqq.* et
 37.
protopopœia 1, 8, 3. 3, 8, 49 et 52.
 11, 1, 41. *quid*? 6, 1, 25.
prospicere aliquid sibi 4, *pro.* 7. com-
 meatus 12, 3, 5. ex turba 6, 1,
 48. finem 12, *pro.* 2. in dextrum
 1, 1, 34. navem 4, 2, 41. *pro-*
spici in aliquid 6, 4, 1.
prospectus rerum 11, 2, 10. *pro-*
spectu procedere 10, 7, 10.
proftare, *de scorto* 7, 6, 3.
profternere aliquem 6, *pro.* 2.
profum: *vid.* *prodesse*.
protendere brachium ab aure 11, 3,
 119.
protinus 1, 1, 35. 2, 15, 34. 2, 21,
 10. 4, 1, 68. 4, 2, 84. 8, 3, 9 et
 10. *Ἐ*. abducere 2, 1, 12. cor-
 rigere 1, 1, 11. dicere 10, 7, 21.
 instare 1, 1, 20. subsistere *pro.*
 20. fumere aliquid 11, 2, 46. ut
 erit parens factus 1, 1, 3.
protrahere aliquem 5, 7, 19 et 26.
 aliquid 9, 2, 30.
προτρεπτική εἰσῆσις 3, 6, 46.
provehi 2, 8, 4. 4, 2, 41. 6, *pro.* 10.
 audacia 1, 3, 4. *provecti* tantum
 ab hac appellationis suæ pauper-
 tate grammaticæ 2, 1, 4. *provecti*
 longius 4, *pro.* 4.
provenire ipsa natura 5, 14, 32.
 sponte 12, 10, 79.
proventus oratorum 12, 10, 11.
proverbium: in proverbium usque
 celebrari 1, 10, 21. proverbialia 6,
 3, 97.
providere 1, 1, 34. 1, 12, 4. 4, 5, 5.
 aliquid signis 7, 10, 10. *de prognosi*
medicorum. aliqua 6, 1, 37. *pro-*
visi cogitatio 10, 7, 8.
providentia 1, 10, 7. 1, 12, 19. ab
 opere suo averfa 5, 12, 19. deo-
 rum 11, 1, 23. *providentiæ* mu-
 nera 12, 1, 2. nullam terras de-
 spicere *providentiam* 6, *pro.* 4. an
providentia regatur mundus? *vid.*
 3, 5, 6. *n.* 5, 10, 14. *n.* 7, 2, 2.
provinciam universam offendere 4,
 2, 15. festinare in provinciam 6,
 3, 39.
provocare aliquem aliqua re 10, 1,

93. aliquid 6, 1, 6. 6, 3, 13.
 similitates 12, 7, 3.
proximus 10, 1, 53. *n.* liber 9, 3,
 58. locus 10, 5, 6. *proxima*
cura 11, 1, 1. *imago* 2, 10, 2.
syllaba extremæ 1, 5, 30. *vox* 11,
 3, 162. *proximum* 7, 3, 1. 7, 4,
 13. 7, 7, *init.* aliud *proximum*
 esse, aliud *secundum* 10, 1, 53.
tempus 12, 2, 31. quod in *prox-*
imo est 1, 3, 4. 8, 6, 34. *prox-*
mæ radices 10, 7, 28. *proxima*
 dicere 10, 7, 8. *fermoni* 11, 3,
 163. *virtutibus vitia* 10, 2, 16.
proxime 6, 1, 21. *periculum* 8, 6,
 11. *v. n.*
proximitas 3, 6, 95.
prudens vir 12, 3, 8. *cædem* com-
 mittere 7, 4, 43. *prudentium*
 commune est 12, 3, 8. *pruden-*
tissimi viri 12, 1, 19.
prudencia 2, 20, 5. 12, 1, 3. plus
 sine doctrina, quam sine *prudencia*
 facit doctrina 6, 5, 11.
psaltæ 1, 10, 18.
psalteria 1, 10, 31.
Ptolemæus 7, 2, 6.
ψευδογραφία 1, 10, 39.
pseudographiæ 1, 10, 39. *n.*
ψεφιδις, comædia Menandri 10, 1,
 70.
pubertas annis an habitu corporis
 æstimetur? 4, 2, 5.
Publicola 3, 7, 18. *Publicolæ* 1, 6,
 31.
publicus locus 11, 1, 47. mos *pro-*
pria *publicus* 1, 2, 2. *publica* for-
 ma est nummo 1, 6, 3. vice com-
 moveri 11, 1, 42. *publicum* ju-
 dicialium 11, 3, 150. officium 12,
 7, 1. in *publico* tristes 12, 3, 12.
 velut *publici præceptores* 1, 2, 1.
publicæ *caussæ*, *vid.* *caussæ*. *res*
 12, 1, 1. *publica* consilia 12, 3,
 1. *judicia* 12, 9, 16. *conf.* *judi-*
cia. opera 11, 2, 21.
publicani 11, 1, 86.
publicari 7, 9, 4. *v. n.*
Publilia 6, 3, 75.
Publipores 1, 4, 26.
putendum dictu 6, 4, 7. *putenda*
dictu spectantur 1, 2, 8. *queri*
 11, 1, 84. usque ad *putenda* 1,
 8, 21.
putor domus 11, 1, 83. *iræ* 11, 1,
 76. *judicium* 11, 1, 78. *Roma-*
nus 8, 3, 39. *vilis* in rebus ac
 verbis 11, 1, 30. *v. n.* *deprehen-*
ti interim *putorem* suum *ridiculo*
 aliquo explicant 6, 3, 100.

- pudica domus 1, 10, 32. filia 11, 1, 82. parum pudicæ res ac verba 11, 1, 30.
 puellaris ætas 6, pro. 5.
 puer coturnicum oculos eruens 5, 9, 13. nobis pueris 1, 7, 27. *i. me puero.*
 puerei 1, 7, 15.
 puerilis, *vid.* captatio. infirmitas 2, 3, 7. institutio 1, 1, 9. puerile 10, 1, 7. pueriles sententiolæ 12, 10, 73. puerilia ingenia 1, 4, 6. opera 10, 1, 89.
 pugil coronatus 11, 2, 11. pugiles congregantes 8, 3, 63.
 pugna, *de actione forensi* 7, 1, 7 et 8. certaminum forensium 5, 12, 22. contra tabulas 5, 7, 1. decretoria 6, 4, 6. forensis 5, 12, 17. 6, 3, 28. *conf.* 10, 1, 79. legum contrariarum ex diverso est 7, 10, 3. præfens 10, 1, 31. quotidiana 10, 5, 16. pugnae majoris esse 7, 8, 6.
 pugnare et luctari differunt 2, 8, 14: *nimirum illud ad arma pertinet. conf.* 2, 12, 2. acumine, pondere 10, 1, 106. ad digitum 8, 5, 20. atrocitate, invidia, miseratione 9, 3, 102. directâ fronte 5, 13, 11. in aliqua re 6, 4, 15. inter se 4, 2, 90. 5, 13, 30. 7, 7, 10. invicem 5, 13, 32. mucrone 6, 4, 4. sensu 7, 3, 12. pugnat aliquid inter se 11, 1, 93. pugnant aliqua 11, 3, 44. quædam 11, 1, 9. ne pugnemus 2, 14, 4.
 pugnax multo magis 10, 1, 120. pugnacissima gladio gens, Romani 9, 3, 8.
 pugnaciter dicere 9, 4, 126. pugnacius dicere 9, 4, 130.
 pugnacitas argumentorum 4, 3, 2.
 pugno bene uti 6, 3, 90.
 pulchrum, superare majores 1, 2, 22. pulchrior auditu syllaba 8, 3, 16. pulchriora sensu, elocutione 9, 4, 15. pulcherrima rerum, eloquentia 12, 1, 32. multo pulcherrimum, ducere classem 1, 2, 24. quodque opus 10, 3, 4. pulcherrimæ artes 12, 1, 25. pulcherrimâ consilia 12, 1, 15. præcepta 12, 11, 4.
 pulchre exprimere aliquid 10, 2, 18.
 pullum exordium 5, 10, 71. *v. n.*
 pullatus circulus 2, 12, 10. pullata turba 6, 4, 6. *pullati* 6, 4, 6. *n.*
 pullus equinus 8, 2, 15.
 pulmo: *vid.* imus.
 pulpitum angustum 11, 3, 130.
 pulsare aliquem 6, 1, 16.
 pulsus venarum 7, 10, 10. pulsus frequentiore habent iambi 9, 4, 136.
 pultare 1, 4, 14.
 pulvinar folis 1, 7, 12.
 pulvis forensis 10, 1, 33.
 Pulyxena 1, 4, 16.
 punire aliquid 7, 1, 48. punior, *active* 9, 3, 6. puniri 12, 1, 42. capite 7, 4, 42. 7, 6, 6. lege aliqua 7, 4, 41.
 pupillus cauffans 11, 1, 59.
 pupillares actiones 12, 6, 1.
 puppis pro navi 8, 6, 20.
 purgare crimen 7, 1, 12. metus ratione quadam 12, 2, 3.
 purpuræ et clavus 8, 5, 28. ut recte descendant 11, 3, 139. in purpuris reperere 1, 2, 6.
 purpuratus 8, 5, 24.
 purus fons 10, 1, 78. magis *scriptor* 10, 1, 94. sermo 1, 9, 2. 1, 11, 6. 5, 14, 33. pura voluptas literarum 2, 18, 4. vox 11, 3, 40.
 puri fontes 12, 10, 19. purissimus sermo 4, 2, 118.
 pusilla vox 11, 3, 32. pusillum 8, 6, 28. res pusillæ 11, 3, 151.
 Pusio 8, 3, 22.
 putare aliquem diligentem 1, 4, 24. aliquid magni 6, 1, 40. - parum 12, 2, 3. - pro se 6, 4, 18.
 putere 6, 3, 65.
 Pyrrhichius *quis pes* 9, 4, 80. *eum* alii periambum vocant *ibid.* decurrit *sc.* 9, 4, 141.
 Pyrrhus 5, 11, 10. 6, 3, 10. 7, 2, 6.
 Pythagoras, Pythagorei: *vid.* Ind. II.
 pyxis 8, 6, 35. Coeliana 6, 3, 25.

Q.

- Q 1, 4, 9. 1, 7, 5.
 qua competent, repugnabunt 4, 1, 17. non observatur 9, 1, 19. rapit 12, 10, 61. quo fit et qua perveniendum 10, 7, 5.
 quadrum 1, 10, 43.
 quadragena 7, 6, 2.
 quadrantaria Clytæmnestra 8, 6, 53.
 quadrare quoque loco 9, 4, 60. quadrata compositio 2, 5, 9. *v. n.*
 quadrati pedes 1, 10, 43.

- quadratum 9, 4, 69. paribus oris 1, 10, 41.
 quadripartita ratio 5, 14, 5.
 quadripertita ratio 1, 5, 38. - in omnibus caussis 3, 6, 82. - solocisfimi 1, 5, 38.
 quadrupes pro equo 8, 6, 20.
 quadruplex ratio similitum 9, 3, 75.
 quadruplum solvat fur 7, 6, 2. *add.* 7, 4, 44.
 quærere 2, 4, 26. 7, 1, 23. aliquid circa aliquem 7, 1, 54. - de aliqua re *pro.* 21. 12, 11, 21. - extra themata 4, 2, 90. - retrorsum 10, 6, 7. - subtiliter 7, 1, 59. aliqua de caussis naturalibus *pro.* 16. habitum gestumque sine corpore 9, 3, 100. invidiam alicui 5, 6, 5. - ex aliqua re 6, 1, 17. literam 1, 4, 9. moras, fecesum, silentium 10, 7, 2. patrimonium 8, *pro.* 29. se priorem 12, 11, 2. *v. n.* testem 5, 7, 24. ultra id, quod est, longius 11, 2, 3. quæri 2, 16, 11. *n.* conjectura 12, 2, 15. ex aliqua persona 7, 1, 58. - re 7, 2, 13. inter aliqua 5, 7, 33. 7, 2, 12. - plurimos 10, 1, 67.
 quæstio 3, 6, 2. 3, 11, 1. *seq.* 7, 10, 5. actionis 7, 5, *init.* aspera 5, 10, 113. ex facto, ex scripto 8, *pro.* 10. exoritur 1, 5, 58. facti 7, 1, 18. finitionis 6, 4, 4. *vid.* generalis. honesti 12, 2, 16. in re, in scripto 7, 1, 13. incidit in causa *pro.* 12. juris 4, 2, 8. 5, 10, 44. 7, 1, 18 *et* 21. 7, 4, 25. 12, 2, 19. legum 7, 1, 2. mentis 3, 6, 37. *seqq.* scripti et voluntatis 7, 1, 45. 7, 6. *de tormentis* 5, 4, *init.* vehemens 5, 10, 113. vocis 7, 10, 2. quæstionis parvæ modum excedere 1, 7, 29. quæstionem addere arti 1, 5, 17. quæstiones finitæ, infinitæ 8, *pro.* 8. *vid.* generales. legitimæ 7, 3, 13. litium 10, 1, 23. naturales 1, 4, 4.
 quæstoria ætas 12, 6, 1.
 quæstus: in quæstu esse cœpit lingua *pro.* 13.
 qualia sunt 7, 4, 1. 8, 6, 63.
 qualiscunque 9, 1, 10. qualecunque discrimen 11, 1, 14.
 qualitas 7, 2, 6. 7, 3, 6 *et* 36. *quid?* 7, 3, 4. cæli 5, 9, 15. generalis 6, 4, 4. mentis 9, 1, 23. rei 6, 1, 53. vocis 11, 3, 15. qualitates 5, 10, 89 *et* 99. *i. modi* in verbis 1, 4, 27. 1, 5, 41.
 quam longissime 6, 4, 17. maxime varie 7, 2, 12. minime peregrina 8, 1, 2. mollissime 6, 4, 19. ordine quam optimo 3, 3, 8. nos poterimus elaborata *pro.* 8. adeo —quam 9, 4, 53. contraria—quam 9, 2, 50. duplices—quam 2, 3, 3. *v. n.*
 quamlibet abundans rerum copia 7, *pro.* 1. parum fit 1, 1, 18. utilis 1, 10, 4. *add.* 1, 10, 16. 1, 12, 5. 2, 4, 32. 5, 13, 56. *Ec.*
 quando *pro.* 4. 7, 1, 61. 10, 1, 100. 12, 2, *init.* *et* 6.
 quandoque *pro aliquando* 9, 2, 73. *v. n. et conf.* 10, 1, 24.
 quanquam sunt magna *pro.* 6.
 quantitas 7, 2, 6. 7, 4, 3. modi, numeri 7, 4, 41. vocis 11, 3, 14. *seq.* per quantitatem fit vitium 1, 5, 46.
 quantuscunque 2, 17, 12. 4, 2, 86. 6, 2, 36.
 quantuslibet 3, 8, 22.
 quantulacunque causiæ differentia 5, 2, 5. quantulumcunque 12, 9, 11. est 1, 1, 18.
 quartas meretricibus dari 8, 5, 19.
 quare pro quasi scriptum 1, 7, 24.
 quasi vero 1, 6, 34. 5, 10, 84. 8, *pro.* 26.
 quassa litera 12, 10, 29.
 quatenus 1, 10, 31. 2, 4, 13. 4, 2, 65. 6, 2, 12. 8, 3, 45. 11, 3, 60.
 quaternæ sententiæ 9, 3, 77. syllabæ 9, 4, 65.
 que—que, *pro et—et* 2, 13, 11. 3, 6, 89. 12, 11, 8. quam multæque 9, 1, 10. *conf.* 11, 3, 37.
 queri de aliqua re 9, 2, 64. - vehementius 6, 1, 9. de aliquo 9, 3, 68. querens uxor 11, 1, 59.
 questi de vi et injuria 6, 1, 19.
 qui, *pronom.* *pro quis* 5, 12, 11. 6, 1, 40. *pro aliquis* 5, 11, 33. quod *pro quid* 11, 1, 28. quicum 11, 2, 38. cui, *olim* quos 1, 7, 27. quod ille animo, qua medicorum admiratione *Ec.* 6, *pro.* 11. qui casus maneant eos, qui *Ec.* 6, 1, 19. quos scribitur ut eos 1, 4, 10. quibus de rebus, apud historicos 8, 6, 65.
 qui, *adverbium, i. quomodo* 5, 13, 45. 6, *pro.* 7. 7, 3, 35.
 quianam 8, 3, 25.

quicquid, quare c habeat quartam literam? 1, 7, 6.
 quicunque, *pro si quis* 6, 3, 106. *v. n.* cuicunque 7, 1, 58.
 quidam Latinorum 6, 1, 1.
 quidem *in transiōne* 1, 12, 8.
 quies alterna 1, 3, 8. quiete compositi 11, 2, 5.
 quiescit labor 11, 2, 43.
 quilibet: cuiuslibet auris est 1, 4, 7. cui libebit 1, 5, 10.
 quin 2, 2, 13. 2, 4, 5. 6, 2, 12. e contrario 5, 14, 4. etiam 2, 2, 9. 2, 16, 10. 3, 1, 5. *Et c.* immo 5, 12, 1. 12, 11, 27.
 quincunx rectus 8, 3, 9.
 quini 1, 10, 43. quinideni 1, 10, 43. quinae syllabae 9, 4, 65.
 quingentorum numerum gestu efficere 11, 3, 117.
 quinquaginta reges ad Trojam navigaverunt 7, 2, 3. ubi erant centum inde occidit Achilles 7, 9, 8.
 quinquennale exsilium 7, 4, 43.
 quippe 1, 1, 1.
 quire 1, 6, 26.
 Quirini aedes 1, 7, 12.
 Quirinalis collis 1, 6, 31.
 quiritare 3, 8, 59.
 quis, quid, *pro aliquis* *Et c.* 3, 8, 25. cum quid 4, 2, 64 et 83. qui quid 7, 4, 14. quoque quid 5, 14, 35. in quo mihi quis 8, 3, 8. ut quis 5, 10, 65. 7, 3, 33. quid cui connectatur, quid cui consentiat 7, 2, *extr. conf.* 7, 1, 64. 7, 10, 9. 8, 6, 55. 9, 4, 91 et 117. 10, 1, 44. *Et c.* quis negat? 1, 6, 12. 8, 3, 9. quis sit? 7, 2, 4. *seq.* quid? 1, 6, 25. 1, 7, 23 et 28. 11, 10, 37 et 46. 1, 12, 4. 2, 3, 8. *Et c.* *Et c.* *pro cur* 2, 4, 26. 9, 4, 110. agam? 6, *pro.* 3. attingit? 6, 2, 36. 9, 4, 15. 12, 11, 15. dicam vortices? *Et c.* 1, 7, 25. enim, si? 2, 13, 3. ergo? 2, 3, 7. 2, 10, 5. 2, 21, 16. essent? 8, 3, 8. factum sit? 7, 2, 2. fiat? *ibid.* futurum sit? *ibid.* apud posteros futurum sit? 12, 11, 7. loquor de philosophis? 1, 10, 13. sit? 7, 2, 5. vero? 1, 6, 15.
 quidni 2, 5, 25.
 quisquis 7, 1, 58. aut alius quisquis fuit 6, 3, 5. quidquid *f.* quicquid id est 9, 3, 97. hoc est infelicitium literarum 6, *pro.* 3. *vid. supra.*
 quo schema? *Et c.* 5, 10, 70. quo-

que quid magis asperum 5, 14, 35. eo solo minus, quo melius 2, 12, 8.
 quocirca 12, 10, 49.
 quod, *pro quid* 11, 1, 28. *pro quia* 7, 2, 31. *v. n.*
 quodammodo 8, 3, 37. quodam tamen modo 1, 12, 5.
 quomodo: quo id modo consequi possemus 6, 2, 2. *add.* 7, 1, 54.
 quoque: ego quoque tibi jure favore, *jocus Ciceronis* 6, 3, 47. et sic quoque rarissimus ejus usus 1, 5, 42. huic quoque igitur 3, 3, 3. *pro adeo* *Et c.* 2, 12, 9.
 quos ut cos scribitur 1, 4, 10.
 quota pars? 12, 1, 26.
 quotus enim quisque? *Et c.* 10, 1, 41.
 quoties 2, 4, 13.
 quotidie *quare scribatur, non cotidie* 1, 7, 6.
 quotidianus sermo 6, 3, 4 et 27. 12, 10, 40. usus 10, 1, 44. quotidianum convicium *Ep. ad Tryph.* 1. sermonis genus 11, 1, 6. quotidianae res 12, 9, 21. quotidiana experimenta 11, 2, 42. verba 4, 2, 58.
 quousque patitur decor 1, 5, 63.
 quum 6, 1, 46. 11, 1, 12.

R.

P Græcorum: hac litera laboravit Demosthenes 1, 11, 5. *eidem* succedit A *ibid.* ab ea Ρωσικοί, ἰωταίσις, ἰωταίσις 1, 11, 5. n.
 Rabirius 7, 1, 9.
 rabula 12, 9, 12.
 radere aures 3, 1, 3. rasae fauces 11, 3, 13 et 20. *v. n.*
 radii excussi manibus 6, 2, 32.
 rapere judicem 6, 2, 3. lucrum, operam 10, 7, 27. *mulierem* 8, 4, 21. occasionem turpitudinis ex verbis 8, 3, 47. virginem 4, 2, 68. *conf.* 9, 2, 70. non rapi, sed sequi 10, 1, 110. fatis 6, *pro.* 4. impetu 7, 2, 44. rapta *mulier* 7, 7, 3. 7, 8, 4. 9, 2, 70 et 90.
 raptor *seminae* 7, 8, 4. nisi intra trigesimalum diem et raptae patrem et suum exoraverit, pereat *Et c. con- troversia* 9, 2, 90.
 rapidum flumen 6, 2, 6.
 rarus incessus 11, 3, 126. reperiebatur qui *Et c.* 12, *pro.* 3. *Tara se-*
 x k 4

- licitas 12, 5, 6. manus 11, 3, 103. procurfusio 11, 3, 126. rarum est, ut 6, 3, 38. 10, 7, 24. textum dicendi in Lyfia 9, 4, 17. rarior 9, 3, 54. rarius est 6, 2, 3. rariffimus ejus ufus 1, 5, 42. raritas dentium 11, 3, 55. figurarum 9, 3, 27. ratus, *vid.* reor.
- ratio 1, 1, 11. *n.* 2, 3, 5. *n.* 3, 11, 4 et 5 et 19. 5, 1, 3, 5, 10, 6, 5, 14, 5. *feqq.* et 14 et 16. *figura* 9, 2, 107. acris 8, 6, 58. amplificandi 9, 2, 3. architectorum 2, 21, 18. *feq.* armorum 4, 2, 26. artificialis 6, 4, 4. breviffima 1, 5, 29. cauffae 4, 2, 75. comparationis 8, 6, 62. delendi 10, 3, 31. dicendi *pro.* 1. 5, 1, *init.* 12, 11, 16. dictorum 5, 10, 47. 6, 3, 52. doctrinae 5, 10, 124. eloquendi 10, 5, 19. 12, *pro.* 3. 12, 10, 27. epilogi 6, 2, 20. expeditior 11, 2, 33. facilior 5, 7, 10. factorum 5, 10, 47. honefta 4, 1, 8. imitandi 7, 10, 9. impendiorum 1, 10, 18. inenarrabilis in decoro 11, 3, 177. inquirendae veritatis 6, 2, 6. inveniendi 10, 5, 19. inventionis 12, 5, 1. jocandi 9, 2, 78. latens in decoro 11, 3, 177. Latina 1, 5, 59 et 63. linguarum 8, 3, 59. *i. dialektus.* loquendi 1, 1, 13. 1, 5, 35. 8, *pro.* 28. 9, 3, 2. lucida 4, 5, 3. luminum et umbrarum 12, 10, 4. magna 4, 1, 8. major 4, 1, *init.* manifesta 4, 5, 3. 10, 7, 14. media 5, 13, 59. medicinae 2, 21, 19. *feq.* metrorum 9, 4, 49. minuendi 6, *pro.* 7. 9, 2, 3. morum in nutricibus prior est 1, 1, 4. mundi 1, 10, 46. narrandi 4, 2, 31. 10, 2, 27. orandi 5, *pro.* 2. pedum 9, 4, 60. in percipiendo plurimum valet 2, 3, 5. potentior 11, 2, 33. probandi 5, 13, 56. proemii 4, 1, 52. 6, 2, 20. propositi 9, 2, 1. ad propositum fubjecta, *figura* 9, 3, 93. refutandi 5, 13, 56. feribendi 1, 4, 3. fententiarum 9, 2, 78. fiderum 1, 4, 4. fpei 6, 5, 7. verbi 1, 5, 42. vivendi 6, *pro.* 14. vitae rectae honeftaeque *pro.* 10. vocis 1, 10, 22. rationis est 1, 1, 34. -cujusdam proprie 1, 4, 28. rationi deesse 1, 1, 11. rationem debere 1, 6, 4. defenfionis reddere 11, 1, 69. *conf.* redere. ratione 5, 7, 29. *i. refpectu,* ut, dicendi quoque ratione 1, 8, 9. mufices mundum effe compositum 1, 10, 12. conftat fermo 1, 6, 1. vincere aliquem 11, 1, 90. fine ratione effe 4, 5, 16. non fine aliqua ratione 11, 1, 18. rationes domefticae 1, 12, 7. fequi 1, 2, 2.
- rationalis: *vid.* philofophia. tractatus. rationale 8, 6, 13.
- ratiocinatio 3, 6, 15. 5, 10, 6, 5, 11, 2. 5, 14, 5. 8, 4, 3. *quid in figuris?* 9, 3, 98. ratiocinationis nomen 8, 4, 16. amplificatio per ratiocinationem 8, 4, 15. ratiocinatione colligi 7, 8, 3.
- ratiocinativus ftatus 3, 6, 42 et 45 et 60. *feq.* 5, 10, 6. 7, 8, 3. ratiocinativa quaefitio 1, 1, 60.
- ratis 6, 3, 96. 12, 11, 5.
- reatus 8, 3, 34.
- rebellans 8, 5, 16.
- rebus agentibus 9, 3, 13. *v. n.*
- recedere a judicio 6, 3, 40. -partibus 11, 1, 80. -portu procul 12, *pro.* 3. -praeepto 1, 5, 29. -praeparatis 12, 9, 17. -propriis &c. procul 12, 10, 42. -ftilo 6, 1, 42. ab actu 2, 18, 4. -aliqua re 9, 2, 1. -longiffime 11, 1, 35. *conf.* 12, 2, 6. -exemplo 1, 6, 6. -ufu quotidiano 10, 1, 44. in aliquid 12, 2, 8. flexus 10, 5, 12. fenfim 11, 3, 127.
- recessus oris 1, 5, 32. plus habet in recessu grammaticae, quam fronte promittit 1, 4, 2. domus in multos diducta recessus 11, 2, 18.
- recens lascivia 10, 1, 43. recentes 1, 3, 9. ad aliquid 1, 12, 5. foetus 10, 4, 2. recentiores 1, 5, 63. amici 6, 3, 92.
- recenfere loca 11, 2, 20.
- recidere, *fecunda longa:* aliquid 4, 2, 40. 8, 6, 63. -ex aliqua re 12, 10, 52 et 55. facultatem 12, 7, 10. nimiam loquacitatem 10, 5, 22. pollicem alicui 8, 5, 12. *verba* 8, 6, 63. recifa potestas 2, 16, 4.
- recidere, *fecunda brevi:* in aliquem 5, 2, 2. 6, 3, 8 et 28 et 32. 9, 2, 49. ex aliqua re in aliquid 6, 1, 23. res eo recidit 2, 10, 3. *partes illae* in haec tria genera recidunt 4, 1, 51. recidens amictus 11, 3, 162.
- recipere aliquid 4, 5, 21. 5, 9, 12.

- 5, 13, 35. 8, 3, 47. 8, 6, 66. 9, 2, 107. 10, 7, 31. - in affectus 10, 7, 15. animam 6, *pro.* 12. colorem 4, 2, 100. credita 5, 10, 111. emendationem 2, 4, 13. errorem 1, 5, 47. excursus 10, 5, 12. expositum 7, 1, 14. finitiones 6, 3, 106. jus 5, 10, 118. probationem 5, 13, 55. quaestionem 7, 1, 20. regnum 7, 1, 24. remedia 6, 4, 19. spiritum 11, 3, 39. - crebro 11, 3, 53. - cum fridore per raritatem dentium 11, 3, 55. vires ex integro 10, 3, 6. recipi 4, 1, 59. 6, 3, 55. 12, 10, 56. in aliqua re 8, 3, 31. in mores 5, 10, 13. - usum 5, 11, 20. 8, 6, 2 *et* 32. *conf.* 11, 3, 60. inter tropos vel figuras 9, 4, 26. persuasione 5, 11, 37. recipit aliquid usus 8, 6, 21 *et* 24. figuras res 6, 3, 70. iambum versus non recipit 1, 5, 28. alium pro alio pedem metrorum ratio non recipit 9, 4, 49. quaecumque talis fortuna recipit 8, 3, 67. quantum muscen illa recipiebat aetas 1, 10, 20. quantum recipient aures 11, 1, 91. quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura 12, 8, 10. recipienda aliquando 6, 3, 55. receptus mos 9, 2, 32. recepta auctoritas 6, 3, 33. immutatio 1, 5, 13. publice persuasio 3, 7, 23. religio 12, 10, 9. receptum 1, 5, 8. auctoritate veterum 4, 2, 118. est 1, 3, 14. recepti scriptores 10, 1, 59. receptae figuræ 9, 3, 4. historiae 1, 8, 18. recepta maxime 9, 1, 9. verba 1, 5, 71.
- receptus longior, non opportunus 11, 3, 53. receptui carmen 9, 4, 11. spiritus in receptu difficilis 11, 3, 32.
- recitare rogationem suam populo 10, 5, 13. testamentum 9, 2, 35. testes 5, 7, 25.
- reclamari alicui 12, 1, 14.
- reclinari ad suos 11, 3, 132.
- reclusus locus 7, 2, 44.
- reconciliari per aliquid 5, 7, 13.
- recondere se in locum aliquem 10, 3, 25. reconditus 1, 5, 65. reconditæ velut sanctiore quodam aëriario opes 10, 3, 3.
- recoquere: velut recoquendum fe dare magistris 12, 6, 7.
- recordatio, firmissimâ pars memoriæ 11, 2, 43.
- recreari mutatione 1, 12, 5.
- rector alienorum ingeniorum 10, 2, 20. fine rectore fluitare 7, *pro.* 3.
- rectus casus 1, 5, 61. iudex 4, 1, 14. ordo 9, 4, 27. sermo 2, 5, 11. sonus 11, 3, 168. flatus 11, 3, 159. vultus 12, 10, 56. recta cervix 11, 3, 82. recta, id est, emendata cum suavitate vocum explanatio, *ἰσοδία* 1, 5, 33. loquendi ratio 1, 5, 35. repetitio 6, 1, 2. voluntas 12, 1, 31. vox 11, 3, 64. rectum 6, 3, 89. 8, 5, 6. pravumque 12, 2, 16. 12, 3, 7. genus 9, 2, 78. *v. n. conf. ibid.* 103. *v. n.* - dicendi 10, 1, 43. *conf. ibid.* 89. recti ignorantia 12, 1, 12. generis voluntas 10, 1, 89. recti casus 1, 4, 13. rectæ manus 9, 1, 20. sententiæ 8, 5, 6. recta quæ sunt 1, 6, 44. *add.* 2, 6, 4. 5, 10, 34. 9, 2, 5. 10, 5, 12. *Ec.* genua 11, 3, 159. rectissima ad virtutem via 12, 2, 27.
- recte dici 8, *pro.* 24. non recte dictum 1, 5, 35. facere aliquid 1, 1, 22. loqui 1, 1, 4. 1, 4, 1. rectene omnia? 6, 3, 84.
- recuperare dignitatem 11, 1, 79.
- recuperatores 7, 3, 17.
- recurrere ad auctores *pro.* 17. - rationem aliquam 1, 6, 13. in contrarium 5, 9, 6.
- recusare laborem 11, 3, 26. 12, 11, 10. recuso, hanc esse legem 9, 4, 133. recusans 3, 10, 1.
- reculatio 4, 4, 6. 5, 6, 5.
- redarguere 6, 3, 72. crimen sollicitæ 11, 1, 9.
- reddere aliquid 8, 3, 82 *et* 85. 8, 5, 35. 8, 6, 22. 12, 5, *imit.* - fideliter 10, 6, 3. beneficium 7, 4, 38. causas alicujus rei 1, 10, 47. cibum 8, 4, 17. colorem scriptorum 10, 7, 7. corpora suis 11, 2, 13. dignitatem personis 10, 1, 62. eloquentiam alicujus in loquendo 1, 1, 6. exempla 8, 3, 51. imaginem veritati 2, 10, 2. iudicium 7, 4, 42. suam naturam verbis 11, 3, 152. partes orationis soluto versu 1, 8, 13. *in exponendis carminibus.* potestatem certaminis victo 1, 2, 24. rationem 9, 4, 119. - cur id fiat 2, 4, 12. *conf.* 6, 3, 112. - quare *Ec.* 7, 1, 7. - defensionis 11, 1, 69. - mortis 7, 4, 39. - vitæ 12,

- 7, 1. repetita ad verbum 11, 2, 39. semen 12, 10, 25. sonum 11, 3, 20. testimonium alicui 11, 1, 88. versus semel auditus protinus 11, 2, 51. reddi inter aliquos 10, 1, 75. *i. iterum commemorari.* eodem ordine singulis 9, 3, 95. reddit imagines finiftras speculum 11, 3, 68. res subito reddunt se et offerunt 11, 2, 5. *de reminiscentia.* redditum sibi jus ferre 11, 2, 50. primo verbo longo post intervallo redditum est ultimum 9, 3, 40.
- redditio, ἀνταπόδοσις, in figuris 8, 3, 77 et 79, et 80.
- redhibitio mancipii 8, 3, 14.
- redigere aliquem in numerum 10, 1, 54. aliquid in versiculos 9, 4, 52. arbores in ordinem certaque intervalla 8, 3, 9. auctores in ordinem 1, 4, 3. memoriam in consuetudinem aliquam 11, 2, 45. verba ad necessitatem ordinis sui 8, 6, 62.
- redimere aliquem a ludo 8, 5, 12. - ex alea 6, 3, 72. ducem captum 7, 1, 29.
- redire 8, 2, 15. ab impetu ad rationem 6, 1, 28. ad aliquid 7, 1, 52. - iudicium 10, 3, 7. - propositum 9, 2, 4. 11, 3, 29. in aliquid 10, 6, 5. - familiam 3, 6, 101. *seq.* redit animus ad petitem 7, 1, 48. memoria 11, 2, 7. orbis in se 11, 3, 105. rediens flexus 11, 3, 100.
- redolere saporem 6, 3, 107. thymum 12, 10, 25.
- reducere aliquem ab exilio 5, 11, 9. - ad justitiam 6, 1, 46. - cum alio in gratiam 5, 11, 19. aliquid 4, 2, 83. - ad statum 7, 3, 36. animum ab aliqua re 12, 5, 3. brachia in jaculando 10, 3, 6. dolorem in animum iudicantium 11, 1, 54. ordinem 4, 2, 83. finum togæ 11, 3, 131. verba ad veritatem 1, 6, 32. reduci in altum 10, 7, 28. per forum 12, 8, 3. reductiora 11, 3, 46.
- redundare 8, 6, 40. 10, 1, 62. ad aliquid 12, 2, 19. copia 9, 3, 74. 12, 10, 48. redundat cibus usque in posterum diem 8, 4, 17. redundant literæ 1, 4, 9. redundans orator 12, 10, 12. aliquid 12, 10, 17. redundantia fastidire 9, 4, 116.
- refellere mendacia 6, 4, 5. testem ex re ipsa 5, 13, 3. refelli 12, 9, 19. per contumeliam iudicium 5, 2, 2.
- referre ad aliquem 3, 5, 13 et 16. ad verbum, quæ cogitaveris 10, 6, 4. *conf.* 11, 2, 43. aliquid 3, 7, 17. 5, 13, 29. - ad aliquem 10, 1, 99. - aliquid simile 1, 6, 4. - capita 3, 11, 26. - conjecturam 3, 6, 41. - se 8, 3, 71. - utilitatem alicujus 5, 12, 7. audita secum 2, 2, 8. - de aliqua re 11, 3, 32. digitos ad os 11, 3, 103. gratiam alicui 12, 7, 9. - dictis 10, 1, 19. - plenus 2, 16, 18. jocosa urbane 6, 3, 106. manum ad se 11, 3, 89. nomen ad intellectum 7, 4, 4. pedem 6, 4, 19. se ad libidinem, luxuriam 12, 10, 47. sententias plures ad unum verbum 9, 3, 62. verbum ultimum primo 9, 3, 43. referri ad aliquid 1, 5, 37. 3, 5, 8 et 16. 3, 6, 51. alio 3, 6, 50. de singulis propositis rebus ad singula 9, 3, 83. quid studia referant, computare 1, 12, 17. - quo iudicium referatur 3, 6, 104. relaxa alio 8, 5, 16. *add. ibid.* 3. tempora tria ad duo 9, 4, 47.
- relatio: *vid. infra.*
- refert 5, 13, 25. 6, 3, 27. multum 1, 6, 42. parvi 1, 4, 22. plurimum 5, 11, 44.
- refertum esse aliqua re 5, 11, 39.
- reficere animum 6, 3, 1. audientem 4, 5, 22. dicentem mutatione laboris 11, 3, 44. fauces raras 11, 3, 13. latus fatigatum 11, 3, 13. memoriam iudicis repetitione 4, *pro.* 6. *conf.* 6, 1, 1. 8, *pro.* 11. stomachum alicujus sententia 4, 2, 121. refici 12, 6, 6. aliqua re 4, 2, 50. 10, 5, 15. reficit animos varietas 1, 12, 4. - urbanitas 4, 1, 49. reficiuntur animi 9, 4, 62. refecti 10, 3, 27.
- refectio 10, 3, 26.
- reformidare amaritudinem studiorum 1, 1, 20. - arbitros 10, 7, 16. conatum 8, *pro.* 2. vera discrimina velut quandam solem 10, 5, 17. forum 10, 1, 55. homines 1, 2, 18. communem loquendi morem 8, 2, 17. non aliter quam qui ferum medici prius quam curetur, aspexit 4, 5, 5. verbum aliquod 1, 6, 28. urbem 10, 1, 55.

- refragari alicui rei 5, 7, 2. refragatur alicui ingenium 10, 6, 4.
 refrenare cursum 8, *pro.* 27.
 refrigerare aliquem urbane dicto 5, 7, 26. *v. n.* refrigeratur calor 9, 4, 113. refrigerato inventionis amore *Ep. ad Tryph.* 2.
 refrigerescere aliqua re 10, 7, 14. refrigerescit oratio 4, 3, 2. refrixit calor cogitationis scribendi mora 10, 3, 6.
 refringit animum pudor 1, 3, 16.
 refugere ab iis quæ lædunt, ad ea quæ profunt 4, 1, 44. aliquid 12, 10, 8. vitia 4, 2, 43. voluptatem modulandi 9, 4, 31. refugit sanguis metu 11, 3, 78.
 refutare aliquid 5, *pro.* 2. quæ contra dicuntur 1, 2, 17. munera temporis 10, 6, 6. testem 5, 7, 26. refutari varie 7, 2, 50.
 refutatio *pertractatur* 5, 13. in quibus sit? 6, 3, 72. *conf.* 8, *pro.* 11. maledictorum 4, 3, 15.
 regere bellum 3, 7, 8. consilia 1, 10, 3. 12, 1, 26. eloquentiam 6, 2, 4. manum alicujus manu superimposita 1, 1, 27. mare, omnia 3, 7, 8. se ad aliquid 12, 10, 69. urbes consiliis *pro.* 10. *add.* 2, 16, 19. si regitur providentia mundus, &c. 3, 5, 6. 5, 10, 89. 12, 2, 21. regaturne providentia mundus 5, 7, 35. *conf.* providentia. regi consilio 5, 14, 7.
 regina rerum, oratio 1, 12, 18.
 regula loquendi 1, 7, 1. emendate 1, 5, 1. sermonis 1, 6, 44. verborum in consuetudine 11, 1, 12. veritatis 11, 1, 12.
 rector, rectus &c. *vid. supra.*
 regnum malis moribus nunquam hoc contingit &c. 5, 12, 19.
 regnare 7, 4, 24. in judiciis 10, 1, 112. modus maxime regnat 11, 3, 181.
 regerere 3, 6, 58. *n.* aliquid in commentarios 2, 11, 7. invidiam in aliquem 11, 1, 22. velut regestæ in commentarios scholæ 3, 6, 58.
regeſtum 3, 6, 58. *n.*
 regressio, *figura* 9, 3, 35.
 Reguli 12, 2, 30.
 rejicere aliquid 6, 3, 5. manum 11, 3, 106. oram sinus 11, 3, 140. togam a sinistro 11, 3, 144. in humerum 11, 3, 131.
 rejeſtio 7, 1, 34.
 reiteratione crebra firmari 11, 2, 35.
 relata, *vid. in referre.*
 relatio, *quæ figura?* 9, 3, 97. ad aliquid 8, 4, 21. causarum 6, 3, 77. crebra 10, 3, 31. in sermone bene a quoque dictorum 2, 7, 4. meritorum 4, 1, 13. recta 9, 2, 66. per relationem imitatio 9, 2, 59.
 relegare aliquid ad aliquem *pro.* 10. 3, 7, *imit.* 6, *pro.* 13. culpam in aliquem 7, 4, 13.
 relegentes 11, 2, 23.
 religio 4, *pro.* 6. deum 2, 4, 34. omnis 12, 2, 21. in pronuntian-do 11, 1, 75. quædam commendat vetera 1, 6, 1. quasi—religio 9, 2, 54. religionis vis 5, 6, 2. religiones reip. 12, 3, *imit.*
 religiosus judex 4, 1, 9. religiosa necessitudo 1, 2, 20.
 relinquere aliquem in gremio alicujus 6, 1, 39. - plenum iræ 4, 2, 75. aliquid 5, 13, 34. 9, 2, 4. - alicui æstimandum 9, 2, 25. - dubium 5, 6, 5. - liberum 1, 4, 21. - cogitationi alicujus 6, 1, 44. - intelligendum 9, 3, 61. - mansuris mox literis 12, 10, 49. - neglectum 1, 1, 29. *add.* 1, 9, 6. 1, 10, 11. 2, 1, 2. - posteritati 12, 10, 49. - scriptum 6, 1, 7. - sibi adversus aliquem 6, *pro.* 15. auctoritates magistrorum 2, 13, 7. bona alicui 7, 9, 6. iudicium alicui suum 9, 4, 2. libertatem eloquendi sibi 11, 2, 48. locum nominis alicui 12, 7, 4. omnes procul a se 10, 1, 51. orationem scriptam 4, 2, 25. partem hereditatis 6, *pro.* 1. - patrimonii quartam cui 7, 4, 39. pecuniam 5, 11, 33. scripta posteris *pro.* 1. vacuas tabellas 10, 3, 32. relinquere 9, 4, 70. hoc unum relinquere 5, 6, 5.
 reliquias habere in usu quotidiano dicitur vocabulum 8, 5, 1.
 reluctari diu *pro.* 1. reluctantes a quæ 9, 4, 7.
 remandere eundem cibum 11, 1, 41.
 remanere 7, 6, 11. apud aliquem 12, 2, 8. in consuetudine 9, 3, 14. remanent vestigia 11, 1, 59.
 remedium adversus aliquid 5, 2, 5. invenire in aliqua re 12, 8, 8. infirmæ memoriæ 11, 2, 49. me-

- tus facile 1, 2, 5. remedia aspera 2, 4, 12. melius adhibebit, cui nota quæ nocent fuerint 12, 1, 34. remediis quibusdam præmuniendum est aliquid 8, 3, 37.
- remigare pennis 8, 6, 18.
- remittere 7, 1, 20. aliquid 7, 1, 21 et 22. - ex cura verborum 10, 7, 22. - fortunæ 6, *pro.* 15. animos 9, 4, 11. cogitationem 10, 3, 24. contentionem 7, 8, 2. crimen alicui 8, 5, 16. curam successu 1, 2, 24. digitos 11, 3, 99. dolorem 11, 1, 54. intentionem iudicis 4, 1, 38. necessitatem certam ciborum atque exercitationum 10, 5, 15. pœnam 7, 1, 60. remitti ad eosdem, a quibus appellatum erit 11, 1, 76. *conf.* 12, 10, 21. remissus orator 12, 10, 19. remissum genus causarum 10, 2, 23. omni intentione remissa loqui 11, 1, 53. remissi quidam, nisi infiteris 1, 3, 6. affectus 10, 1, 73. digiti 11, 3, 99 et 101. humeri 11, 3, 84 et 159. modi 11, 3, 17. motu oculi 11, 3, 75. remissæ egressiones 11, 3, 164. remissæ supercilia 11, 3, 79. remissior vox 11, 3, 42. remissius genus 12, 10, 66.
- remissè dicere aliquid 10, 2, 23. 12, 10, 71. remissius 9, 2, 91.
- remissio aliqua omnibus danda 1, 3, 8. laborum non inutilis 3, 8, 29. remissiones negatæ, nimix 1, 3, 11. modus sit remissionibus 1, 3, 11.
- removere aliquid 3, 6, 67. 6, 5, 10. - a se 11, 3, 70. - præceptis 5, 1, 2. - modice 11, 3, 159. - a se 9, 2, 4. moram 8, *pro.* 3. togam 11, 3, 124. removeri 3, 6, 66. remotus ab aliqua re 10, 1, 57. a sensu hominis 2, 17, 3. remota ab usu communi fictio 9, 1, 25. remotum magis 8, *pro.* 31. *subaud. vocabulum.* ab usu 8, 2, 12. *conf.* 11, 1, 49. a cura decoris 11, 1, 89. a veritate 12, 10, 40. remota finitione 7, 3, 32. hac re 12, 11, 30. ratione honesta 12, 1, 39. remota magis ab usu dicendi 11, 2, 41. verba ab usu 8, 2, 12. remotis personis, temporibus, locis *Ec.* 3, 5, 5. vitiis 1, 5, 33. remotiores figuræ 10, 1, 31.
- remotio: argumenta ex remotione 5, 10, 66.
- renidet oratio 12, 10, 28.
- renovare animum a fatietate vel figatione 6, 3, 1. pudorem domus 11, 1, 83. renovat aures variatio 11, 3, 44. renovari 12, 6, 6. aliqua re 10, 5, 14. renovati ac recentes 1, 3, 9.
- renuendi motus 11, 3, 71. ratio 11, 3, 79. renuentes 11, 3, 67.
- renuntiare 7, 4, 36. civilibus officiis 10, 7, 1. sibi 12, 11, 10.
- reor: ratus 11, 3, 31.
- repandirostrum 1, 5, 67.
- reparare intermissam industriam nova laude 10, 1, 75. ingenium 10, 1, 27.
- repellere aliquem fortiter 11, 1, 62. aliquid 4, 1, 27. - manu 11, 3, 70. crimen 4, 2, 26. repelli 3, 6, 102. 3, 10, *extr.*
- repercutere 6, 3, 46 et 78. aliquid 6, 3, 23.
- reperire in purpuris 1, 2, 6.
- reptatio per manus et genua 1, 12, 10.
- reperire aliquid fatis perite 6, 2, 3. locum 6, 4, 10. reperiri apud aliquem 5, 14, 32.
- non reperio, quid amplius debeam optare 4, 1, 51. *conf.* 5, 11, 31. finis operis non reperietur *pro.* 25. reperitum est, agere causas 4, 3, 2. reperti philosophi, qui negarent 5, 6, 3. reperta verba 8, 3, 36.
- reperor legis 2, 16, 9.
- repetere 5, 13, 54. 6, 3, 46. aliquid 4, 2, 22. - a vetustate 1, 6, 39. - ex memoria, materia 10, 6, 7. - ultimis tenebris 8, 3, 25. - de aliqua re 1, 7, 13. - iure 5, 10, 113. auctoritatem a verbis 5, 11, 39. bona apud centumviros 7, 4, 11. causas ab ultimo 5, 10, 83. - altius 11, 1, 62. gestum ultra lævum humerum 11, 3, 118. interrogationem longius 5, 7, 17. 5, 11, 23. memoria 1, 6, 10. memoriam 11, 2, 20. ordinem 4, 2, 128. percontationem altius 5, 7, 27. prædas 8, 3, 69. proxima scriptorum 10, 3, 6. rationem rei altius 6, 2, 2. res 12, 2, 9. tempus 12, 8, 7. vota 4, *pro.* 4. repetitus ordo 11, 2, 28 et 38. repetitum spatium 10, 3, 6. vulnus 6, *pro.* 2. repetiti ex intima quæstionum naturalium subtilitate loci 1, 4, 4. repetitæ res tanto ex intervallo 11,

- 2, 5. repetita a vetustate verba 1, 6, 39. *add. ibid.* 40. *it.* 11, 1, 49. libros diligentius repetitos perpendere *Ep. ad Tryph.* 2.
- repetitio alterna 9, 3, 32. frequentior vocatur *πλοκῆ* 9, 3, 41. nominis alicujus 9, 1, 24. probationis, *quid?* 8, 3, 88. rerum 6, 1, 1. *carundem syllabarum* 9, 4, 41. *n.* effugere repetitionem 10, 1, 7.
- replere aliquid 10, 4, 1.
- replicantur velut quodam fastidio labra 11, 3, 81.
- reponere aliquem velut in gradum 5, 7, 11. aliquid scriptis 11, 2, 9. capillum 8, *pro.* 22. cervicem 4, 2, 39. digitum oblique 11, 3, 99. res suis locis 11, 2, 23. scripta in aliquod tempus 10, 4, 2. spem in aliquo 6, *pro.* 2. togam 6, 3, 54. 11, 3, 149. verbum 11, 2, 49. reponi in memoriam 11, 2, 19. repositus thesaurus 2, 7, 4. reposita facultas 8, *pro.* 29. repositi cibi 2, 4, 29.
- reportare aliquem 6, 1, 39.
- repositere aliquem 5, 10, 111. quæ deposueris 9, 2, 63. suum *pro.* 17. repositi rationem 6, 3, 10.
- repræsentare affectus 11, 3, 156. imaginem 6, 1, 31. - animo 6, 2, 29. repræsentat aliquid vis memoriæ 11, 2, 1. repræsentata judicia 10, 7, 2.
- repræsentatio 8, 3, 61.
- reprehendere 1, 6, 10. aliquem calumniam 12, 10, 43. leges 2, 4, 39. mores alicujus 12, 1, 14. nationes sonis quibusdam 1, 5, 33. reprehendi ab aliquo 1, 6, 35. 9, 4, 53. reprehendus sententia alicujus 9, 2, 17. reprehendenda 11, 1, 14.
- reprehensio 9, 2, 18. alicujus 9, 2, 68. facilis 6, 3, 91: *ubi tamen nunc legitur* responsio. negligentia 5, 13, 10. sine reprehensione 1, 11, 18.
- reprobantibus diis 6, *pro.* 3.
- reptatio: *vid. sub* reperere.
- repudiare 6, 3, 49. aliquem 9, 1, 23. formam literæ 12, 10, 29. maritum 7, 8, 2. uxorem 4, 2, 98. repudiat mos legem 3, 6, 84. repudiata uxor 4, 2, 99. verba 1, 5, 71. *add.* 3, 6, 32.
- repudii injusti actio 7, 4, 38.
- repugnare 4, 1, 17. 7, 2, 57. 8, *pro.* 5. 12, 11, 12. alicui 1, 6, 20. 5, 11, 2. 12, 10, 45. - rei 3, 6, 13. 5, 7, 18. historiæ vanæ 1, 8, 20. incommodis 10, 3, 28. necessitatibus 1, 3, 9. sibi 1, 6, 12. repugnat alicui sermo 1, 12, 9. repugnantia 5, 8, 5. 6, 3, 66. sibi dicere 4, 2, 60.
- requiescere 6, 1, 28. in aliqua re 10, 1, 27. filius requiescit lectione 1, 12, 4.
- requirere 12, 9, 17. aliquid 2, 20, 10. 12, 10, 40. - apud scriptorem 1, 7, 19. nomina ex historiarum notitia 1, 6, 31. requirentes 11, 2, 5. *corpora mortuorum* ad sepulturam propinqui 11, 2, 13. requisita quædam se occultant 11, 2, 7: *ubi de memoria agitur.* ad requisita respondere 8, *pro.* 30. *v. n.*
- res *pro* actione 9, 2, 63. *n.* *vid.* familiaris. respublica. recidit. reddunt. hæc non habet mensuram et quasi pondus 11, 1, 91. poscit 1, 10, 38. *conf.* poscit. præsens 6, 1, 31. 6, 2, 31. 9, 4, 117. *conf.* in *et* præsens. uxoria 7, 4, 11. in re esse 7, 3, 5. quæstio in re 7, 1, 13. res animales 8, 6, 9. asperæ 6, 2, 24. asperiores 8, *pro.* 2. - atroces 6, 1, 53. divinæ 10, 1, 35. atque humanæ 12, 2, 9 *et* 20. humanæ 12, 11, 28. Græcæ, nostræ 10, 1, 95. minores 5, 14, 33. miserabiles 6, 1, 53. rebus agentibus 9, 3, 13. *v. n.*
- rescindere latentia vitia 9, 2, 93. rescissa testamenta 5, 2, 1.
- rescribere veteribus orationibus 10, 5, 20.
- reservare aliquid ad firmius ætatis robur 1, 8, 6. - ex aliqua re 6, 1, 51. - majori operi 1, 7, 32. perorationi 7, 10, 12. se posterorum iudicii 11, 1, 10. tabulas, testimonia 7, 10, 13.
- residit impetus 6, *pro.* 14.
- resilire 11, 3, 127. ab aliqua re 12, 10, 56.
- resistere 10, 3, 10 *et* 19. argumentis 4, 2, 14. impudentiæ fortiter 6, 4, 10. in aliqua re 9, 3, 55. subito 11, 3, 121. resistit cursus ad singula vestigia 10, 7, 14. resistens oratio 11, 2, 46.
- resolvere ambiguitatem 12, 2, 13. amphiboliam 7, 9, 14. dicta 5, 13, 12. iudicem urbanitate 4, 2, 19. 8, *pro.* 12. manum fuscus paullo in diversum 1, 3, 97. *pe-*

- riodos majoribus intervallis, laxioribus nodis 9, 4, 127. resolvitur vulnus, vulnera 6, 1, 30 *et* 49.
- resonare oris inanitate 1, 11, 6. resonat in ore peregrinitas, rusticitas 11, 3, 30.
- resorbere spiritum 11, 3, 55.
- respicere 3, 11, 26. 12, 9, 17. ab elocutione ad curam rerum 10, 1, 120. ad aliquid 9, 3, 62. 9, 4, 35. 11, 1, 55. 11, 3, 127. - libellos 10, 7, 31. *conf.* 11, 2, 45. - Græcas literas 1, 12, 6. aliquid 3, 8, 39. 7, 10, 14. curam suæ voluptatis 6, *pro.* 1. magistrum 5, 10, 101. non respicere, quid dixeris 5, 13, 31. respicientes 10, 6, 6.
- respergit sanguis vestem 5, 9, 9.
- respirare 8, 5, 14. 9, 2, 26. respirant animi 9, 4, 62. aures ab asperitate 1, 8, 11.
- respiratio 7, 9, 11. 9, 4, 67. secunda 11, 3, 49. sub aqua diu pressi fimilis 11, 3, 53.
- respondere 4, 2, 29. 5, 13, 39. 9, 3, 32. 10, 1, 68. ad aliquid 6, 3, 93. - probandum aliquid 5, 10, 122. - proposita 5, 13, 35. - requisita 8, *pro.* 30. alicui 10, 7, 3. - rei 2, 15, 23. 2, 17, 37. 5, 13, 37. 6, 3, 2. belle 6, 3, 48. commodius 6, 3, 53. contra aliquem 5, 7, 31. - aliquid 5, 7, 24. 9, 2, 93. incaute 5, 11, 27. inter se 9, 3, 78. interrogationi 5, 7, 28. invidiæ 11, 1, 18. male 5, 13, 42. nobilitati 3, 7, 10. parum ponderi rerum 10, 2, 23. propositis 2, 4, 28. 2, 17, 32. protinus 12, 9, 16. pudice 5, 11, 29. sibi ipsum 6, 4, 18. voci 11, 1, 34. respondent futura præteritis 3, 8, 66. media vel primis vel ultimis, primis ultima 9, 3, 34. *conf. ibid.* 78. verba 10, 3, 9. respondens 4, 1, 36. *v. n.* 5, 13, 29. invicem collatio 8, 3, 77.
- responsum partis alterius 7, 1, 6. responsa 12, 2, 21. *de divinis.*
- responsio sibi ipsi, *figura* 9, 3, 90.
- respublica administranda est, si regitur providentia mundus 12, 2, 21. *v. n.* læsa 7, 4, 37. reip. læsæ actio 7, 3, 2. 7, 4, 37. e rep. esse 12, 1, 42. iterump. tres formæ 5, 10, 63.
- respuere aliquid 6, 4, 19. remedia 6, 4, 19. respuunt aures aliquid 11, 1, 61. vascula oris angusti
- superfusam humoris copiam 1, 2, 28.
- restat 6, 1, 10.
- restis: pro restibus uti murænis 6, 3, 80.
- restituere aliquem 5, 10, 111. 7, 1, 42. *segg.*
- restitutio 5, 10, 118. 7, 1, 42 *et* 60.
- restitutor 7, 1, 43. *segg.*
- refringere manum 11, 3, 131.
- resultare contextu brevium 9, 4, 66. verborum licentia 12, 10, 73. resultans, *in compositione* 9, 4, 83. objectu lapillorum aqua 12, 2, 11. vocis mutationibus pronuntiatio 11, 3, 183.
- resumere aliquid ex integro 10, 1, 20. librum in manus 10, 4, 3.
- resupina voluptas 5, 12, 20. resupinum sensim esse 11, 3, 167. resupini 10, 3, 15.
- resupinare nares plana manu 11, 3, 80.
- refurgit fortior fama 12, 9, 4.
- retendi alterna quiete 1, 3, 8.
- retarius 6, 3, 61.
- retentia, *figura* 9, 2, 54 *et* 57.
- retinere abolita atque abrogata 1, 6, 20. *v. n.* aliquem 8, 3, 69. aliquid 10, 1, 65. animum 12, 9, 18. partes 7, 10, 13. uxorem 9, 2, 80. retineri ab aliquo 7, 2, 26.
- retinacula tendens auriga 8, 3, 78.
- retractare aliquid 11, 2, 35. suspectam facilitatem 10, 3, 7. rursus materiam 2, 4, 13.
- retro 5, 10, 74. 8, 6, 23. 11, 3, 15. adjungere 9, 4, 90. legere 5, 10, 84. tendere nervos 10, 3, 6.
- retrosum 9, 4, 24. ab ultima specie retrosum quærere usque ad primam generalem quæstionem 7, 1, 23. *conf. ibid.* 25.
- retrosum quæri 10, 6, 7. idem valere 5, 9, 6.
- retroagere 5, 10, 77. capillos 11, 3, 160. expositionem 2, 4, 15. ordinem 12, 2, 10. rursus pueros 1, 1, 25. retroactus *pes* 9, 4, 81.
- retundere aliquid 6, 4, 11. mucronem 10, 5, 16.
- revera 5, 7, 13.
- reverentia iudicum 11, 1, 29. personæ 9, 2, 76. *conf.* 11, 1, 62 *et* 66.
- revertor *et* revertor 9, 3, 7. reverti ad eandem particulas 3, 6, 64. - assuetas sibi sedes 11, 2, 6. in mentem 11, 2, 17. res eo rever-

- tetur 3, 6, 16. *segg.* dilata non revertuntur 10, 7, 14.
 reversio 8, 6, 65.
 revocare aliquem 6, 1, 42. 11, 1, 12. - ab errore 2, 6, 2. - in patriam 6, 1, 24. aliquid ad severiora judicia 10, 1, 125. animos a metu 2, 16, 8. *discipulos* ad gremium 2, 5, 5. spiritum inter juncturas sermonis 11, 3, 53. invocari publice 5, 11, 9.
 revolvere aliquem in eadem 12, 10, 34. sapius lecta, scripta 11, 2, 41. revoluta pensa 6, 2, 32.
 reus 6, 3, 60. de aliqua re 4, 2, 30. - vi 11, 1, 51. injuriarum 4, 2, 100. ob aliquid 12, 1, 40. manifesti peculatus 12, 1, 43. proditiōnis 5, 10, 107. qui patri proditiōnis reo non adfuerit, &c. *controversia* 5, 10, 107. 7, 1, 42.
 rheda, *vocabulum* Gallicum 1, 5, 57 et 69.
 rhetor *pro.* 21. se magistrum eloquentiæ pollicetur 2, 5, 5. officium rhetoris *pro.* 21. prima apud rhetorem elementa *ibid.*
 rhetorica ars *pro.* 7, 2, 4. *prin.*
 rhetorice, *quid?* 2, 14, *ab initio. conf.* 5, 10, 54. 7, 3, 6 et 12. 8, *pro.* 6. rhetorices 12, 10, 1. *etymon* 2, 1, 5. jus ipsum *pro.* 23. rhetorice 8, *pro.* 6. in rhetorice 2, 17, 22.
 P, *ῥητορῶν, &c. vid. P literam.*
 Rhodium genus eloquentiæ 12, 10, 18.
 Rhodii 5, 10, 78. 11, 3, 7.
 ῥηδῦδος, *quid?* et *quotuplex?* 1, 10, 22. v. n. 9, 4, 45. *segg.* v. n. ῥηδῦμοι numeri 9, 4, 45.
 rhythmi 9, 4, 45. *segg. add. ibid.* 109.
 rictum distendere 1, 11, 9.
 ridere aliquem invicem 10, 7, 21. aliquid 2, 11, 1. 6, 3, 7. - in aliquo 6, 3, 28. intempestive 6, 1, 38.
 ridiculus mus 8, 3, 20. gestus, vultus 6, 3, 26. ridicula vituperatio 6, 3, 37. ridiculum, *quid?* 6, 3, 22. *segg.* est 9, 3, 100. nimium ridiculi 11, 1, 30. ridicula *dicta* 6, 3, 110. *segg.*
 risus 6, 3, 7 et 105. *unde?* 6, 3, 7. v. n. et 37. *segg.* aptus 8, 6, 74. parum conveniens personæ 11, 3, 180. risus gratia 6, 3, 65. risu excipere verba alicujus 1, 2, 7.
 rigens opus 2, 13, 9. præduro ac rigente capite barbaria quædam
 mentis ostenditur 11, 3, 69.
 rigida, *in arte statuaria* 12, 10, 7. cervix 11, 3, 82. vox 11, 3, 32.
 rigidum stare 11, 3, 160.
 rigor 6, 1, 37. accentuum 12, 10, 33. immobilis 9, 3, 101.
 rimari cuncta 3, 4, 6. *confi.* 12, 8, 14. diligentissime 5, 13, 23.
 ritu ferarum 8, 3, 81.
 rixæ, *rixosus* 2, 12, 2. n.
 rixari aliquid 6, 4, 9. cum ore concurrente 11, 3, 121. consonantes in commissura verborum rixantur 9, 4, 37. rixantis modo 11, 3, 172.
 rixatores 11, 1, 29.
 robur 1, 6, 22. *segg.* ac lacerti 5, 12, 18. ætatis firmius 1, 8, 6. contra dolores ac metus 6, *pro.* 11. dignum viris 10, 1, 43. discendi 8, *pro.* 3. oratorium 10, 5, 4. virile 1, 10, 31. robora grandia et antiqua in lucis 10, 1, 88.
 roborare aliquid exercitatione 8, *pro.* 28. causam 8, *pro.* 11.
 robustus 1, 1, 9. 5, 10, 82. robusta eloquentia 10, 1, 2. robustum dicendi genus 12, 10, 58. robusti juvenes 2, 5, 2. robusta in certaminibus corpora 11, 3, 26. jam robustis et severiore genere fatis firmatis legendus Seneca 10, 1, 131. robustior ætas 1, 12, *prin.* robustius putare 2, 12, *prin.* robustiores 1, 8, 12. *de discipulis. conf.* 1, 12, 9. 2, 2, 14.
 rogare 6, 2, 15. testem 5, 7, 25. 6, 3, 98. testes 6, 3, 46. ut 6, 3, 97. rogari sacramento 12, 2, 26. sententiam primus 6, 3, 97. rogantur sententiæ de aliqua re 3, 8, 18. rogatus in reum testis 9, 2, 12.
 rogatio 2, 4, 35.
 Romam accipi Urbis appellationem, receptum est 6, 3, 103.
 Romanus quidam sapiens 12, 2, 7. prælio victor 8, 6, 20. i. Romani. Romana in bellis gloria 1, 10, 14. plane oratio 8, 1, *extr.* Romani: *vid. Græci.* pugnacissima.
 Romulus 3, 7, 5. lupa Romuli 2, 4, 19.
 Roscius Amerinus S. 7, 2, 2 et 23. *conf.* Cicero pro S. Roscio in Ind. II.
 — Q. comædus *vid. Ind. II.*
 rostra: pro rostris laudare aliquam 12, 6, 1.
 rotare caput 11, 3, 71.

- rotunda distributio 3, 4, 16. rotunda illa 8, 5, 27.
 rubet luna vento 5, 9, 16.
 rubor 5, 9, 16.
 rubigine squalere 10, 1, 30.
 rubricæ 12, 3, 11. *v. n.*
 ructuosi spiritus 4, 2, 123.
 rudis in plerisque Æschylus 10, 1, 66. animus 1, 1, 36. modulatio 1, 10, 16. stilus 1, 1, 28. vox 11, 3, 32. rude seculum 12, 11, 23. rudes 2, 3, 3. 10, 2, 5. anni 1, 1, 5 et 20. rudia illa, in arte pingendi 12, 10, 3. ingenia tractare 1, 2, 27. faxa 9, 4, 27.
 rudimenta dicendi 2, 1, 8. rhetorices 2, 5, *prin.*
 ruere 1, 6, 26. 5, 12, 3. in pugnam 2, 12, 2. ruentia testæ 8, 3, 68.
 rufos ex habitu corporis fecerunt 1, 4, 25.
 rumores 5, 3.
 rumpitur vox 11, 3, 42. rupta via 9, 4, 63.
 rursus, in connectendo, *Ec.* 1, 10, 41. 2, 14, 5. 4, 5, 2 et 12. *Ec.* nec rursus 1, 10, 2. 2, 4, 3. 12, 5, 4. retractare 2, 4, 13.
 rus: rura 12, 11, 18.
 rustica mufa 10, 1, 55. rusticæ manus 1, 11, 16.
 rustici 6, 2, 17. 6, 3, 13.
 rusticitas 6, 1, 37. *quid?* 6, 3, 17. *oris* 11, 3, 30. soni, verborum 11, 3, 10.
 Rufcio 8, 3, 22.
 Rutilius damnatus 5, 2, 4. 11, 1, 12.
ῥυδῖς, *Ec.* *vid. supra.*
- S.
- S, absona litera 12, 10, 32. successit literæ T 1, 4, 14. *quando ab antiquis geminatum fit?* 1, 7, 20. ultima cum X proxima rixatur 9, 4, 37. delicicæ circa S literam 1, 11, 6. *v. n.*
 saccaria navis 8, 2, 13. *v. n.*
 facer: sacra memoria 11, 1, 59. pecunia 4, 2, 8. sacrum nomen 12, 1, 24. sacra certamina 2, 8, 7.
 sacrum, *subst.* velut sacri hujus interiora 1, 4, 6. sacra literarum 10, 1, 92. nuptialia 1, 7, 28. tradentium artes 5, 14, 27.
 sacerdos 6, 3, 55. ille adulter 5, 10, 104. sacerdotes 1, 11, 18.
 sacrilegus, *quis?* 3, 6, 37. 4, 2, 68. 5, 10, 36.
 sacrilegium 4, 2, 8. 4, 4, 3. 5, 10, 39. *quid?* 7, 3, 10 et 21. *seq.*
 sæpius ac magis 6, 1, 9.
 sæva 6, *pro. 6. de matre et uxore.*
 sævientes pædagogus 1, 1, 8.
 sagaciter intueri 2, 8, 4.
 saginâ dicendi 10, 5, 17.
 saginari præda 12, 6, 6.
 sal aspersus in cibis 6, 3, 19. sales dicuntur affectus 10, 1, 107. salibus permixtus 6, 3, 15. vincere aliquem 10, 1, 107.
 salsum, *quid?* 6, 3, 18. *seq.* falsa 6, 3, 26.
 false dicere 6, 3, 101. - in aliquem 6, 3, 13. falsius dici 6, 3, 26.
 Salamin 5, 11, 40. Salaminis propugnatores 11, 3, 168. in Salamine interfecti 9, 2, 62. *add.* 12, 10, 24.
 salarius 7, 1, 9.
 salebrosa oratio 11, 2, 46.
 salientes huc illuc 10, 7, 6.
 saltator 6, 3, 65.
 saltatio sacerdotum nomine ac religione durans 1, 11, 18. sine voce intelligitur 11, 3, 66. Lacedæmoniorum, ad bella utilis 1, 11, 18. Titius, saltationis quoddam genus 11, 3, 128.
 saltitare 9, 4, 142.
 Saliorum carmina 1, 6, 40. versus 1, 10, 20.
 Sallustiana brevis 4, 2, 45. 10, 1, 32.
 saltem 1, 1, 24 et 31. 1, 10, 35. 5, 1, 3. 6, 2, 19. *v. n.* 6, 4, 15. *v. n.* 6, 5, 1. *pro, fere* 1, 4, 7. neque saltem 12, 11, 11. *v. n.*
 salus jam sola superest 3, 6, 83.
 salubria 2, 17, 9. 3, 2, 3. salubrior studiis quam dulcior liber 3, 1, 5.
 salutaris portus eloquentiæ 12, 7, 4. vox 10, 7, 2. salutare est 12, 10, 79.
 salutare mulierem liberius 8, 4, 2. vanus salutandi labor 12, 11, 18.
 salvus est cursus 9, 4, 70. salva resp. 11, 1, 80. salvo me 6, *pro. 6.*
 sensu 1, 9, 2. salva dignitate ac verecundia 6, 3, 34. gratia detrudere aliquid 11, 1, 71. innocentia 7, 2, 37. nave in portum pervenire 2, 17, 24. causæ ratione 4, 2, 75. tractatione *Ec.* 12, 10, 46. his salvis 8, 3, 43. salvis qui interfuerunt 11, 2, 39. *i. superstitibus. add.* 12, 1, 40 et 42.

- Samia mulier 3, 7, 21.
 sancire præcepta 2, 13, 6.
 sanctus ornatus 8, 3, 6. sanctum
 genus orationis 4, 2, 125. *conf.* 10,
 1, 115. sanctior oratio 8, 3, 24.
 sanctius ærarium 10, 3, 3. sanc-
 tissimus censor 4, *pro.* 3. præcep-
 tor 1, 2, 5. sanctissimum opus
 12, 11, *prin.*
 sancte dicere 8, 3, 44. sanctissime
 conservata opinio 1, 2, 4.
 sanctitas 1, 8, 9. docentis 2, 2, 3.
 fori 11, 3, 58.
 sane 5, 10, 104. *pro quidem; pro.* 7.
 et sane 1, 6, 43. sane merito 2,
 4, 15. sane non utique 5, 10, 3.
 concedamus sane 12, 1, 23.
 sanguis, de declamationibus orationibus-
 que 10, 1, 60 et 115. 10, 2, 12.
 frontis mentis habitu movetur 11,
 3, 78. integer 8, *pro.* 19. liberi
 sanguinis esse 12, 9, 10. *conf.* mit-
 tere.
 sanum in malaco 8, 2, 13. sana
 10, 1, 44.
 sanare aliquem 7, 2, 17. 12, 8, 10.
 vulnera 5, 13, 3.
 sanitas in oratione 12, 10, 15.
 sapere 7, *pro.* 4. de odoratus sensu 6,
 3, 107. *n.* oratio sapit aliud 11,
 3, 182.
 sapiens aliud alio loco valet 1, 4, 27.
 Cato alter appellatus est, alter cre-
 ditur fuisse 12, 7, 4. quidam Ro-
 manus 12, 2, 7. vere *vir* 11, 1,
 35. sapientum 12, 10, 52. præ-
 cepta 5, 11, 39. sapientum leges
 12, 7, 9.
 sapientiæ fontes 12, 2, 6. *vid.* præ-
 cepta. professores *pro.* 15. stu-
 dia 12, 2, 8. studiosi *pro.* 14.
 sapor, quo nova induas, durat 1, 1,
 5. Athenarum proprius 6, 3,
 107. *conf.* Atticus. peregrinus.
 Sardum 1, 5, 8. Sardi 11, 1, 89.
 σαρκασμός, quid? 8, 6, 57.
 Sarmentus 6, 3, 58. *v. n.*
 farracum 8, 3, 21.
 Saffia 11, 1, 61.
 fat est 5, 10, 121. 7, 3, 32. 8, 3,
 58.
 fata 8, 5, 26.
 fatagere 6, 3, 54. 11, 3, 126.
 satellites contrahere 7, 2, 54.
 fatiare aurem copia 9, 3, 5. fatiari
 optimis 10, 1, 58.
 fatietatem creare 9, 4, 143.
 fatira *f.* fatyra 9, 3, 9. 10, 1, 93.
 alterum genus fatiræ 10, 1, 95.
 fatis 8, 3, 25. *v. n.* est 2, 2, 4. 2,
 4, 3 et 17 et 32. 12, 11, 1 et 9.
Ec. facere de aliqua re plene 4,
 5, 18. habere 9, 4, 15. - attin-
 gere 3, 6, 28. - dicere 6, 5, 11.
conf. 11, 1, 4. 12, *pro.* 4. putare
 2, 4, 9. tribuere alicui 12, 1, 22.
 videri 2, 4, 3. abunde fatis ad
 discendum spatia 12, 11, 19. est
 in hac re aliquid fatis 8, *pro.* 31.
 quantum fatis sit 11, 1, 91. sunt
 quibus nihil sit fatis 10, 3, 11.
 fat *vid. supra.* fatius est 7, 2, 34.
 12, 1, 2.
 fatisfacere 6, 2, 14. 11, 1, 64. 11,
 3, 63. adversario 6, 1, 50. ali-
 cui 12, 1, 34. - rei 6, 2, 25.
 fatisfactum omnibus volo 3, 6,
 64.
 fatisfactio 11, 1, 52. culpæ 11, 1,
 76. turpis 6, 3, 34.
 fatum est 5, 9, 5. fuisse 5, 9, 7.
 Saturninus 5, 11, 6. 6, 1, 49. 7, 1,
 9.
 faucius pectus 9, 3, 17.
 faxa rudia 9, 4, 27.
 faxea verruca 8, 3, 48.
 faxosa 5, 10, 21.
 scabellum ex scamno 1, 4, 12.
 Scævola 7, 6, 9. *memoriosus* 11, 2,
 38.
 scala, *plural.* vitiosum 1, 5, 16.
 Scamander 11, 1, 74.
 scamnum 1, 4, 12.
 scandere in adversum 11, 3, 54.
 scandenti circa ima labor est 12,
 10, 78.
 scarus 5, 10, 21. *v. n.*
 Scaurus 5, 13, 40. M. Scauri de-
 fensio 5, 12, 10. 5, 13, 55. Scau-
 ri 1, 4, 25.
 scelus abominandum 8, 6, 40. sce-
 lera non habent consilium 7, 2,
 44.
 sceleratus *pro infelice* 6, *pro.* 3. *n.*
 sceleratissima res 3, 8, 45.
 scenæ 6, 1, 49.
 scenicus gestus et motus 1, 11, 3.
 scenica modulatio 11, 3, 57. sce-
 nicum est 11, 3, 123. scenici 11,
 3, 158. *conf.* actores.
 scenice fieri 6, 1, 38.
 sceptici 10, 1, 124.
 sceptrum apud Homerum 9, 3, 57.
 schedas excutere 1, 8, 19.
 σχήμα 2, 11, 1. σχήματα 9, 1, *prin.*
 διαβολίας 6, 3, 70.
 schema 8, 3, 50. 9, 1, 25. 9, 2, 22
 et 24. quid proprie? 9, 1, 11.
 seqq. quid tempore Quintilianii?
 9, 2, 65. in sententiâ, in verbis
 L 1

- 9, 1, 16. multiplex 9, 2, 6. per imprudentiam factum, folœcismus 1, 5, 53. per subjectionem 9, 2, 15. schemata 1, 5, 52. *seqq.* 1, 8, 14. 9, 2, 27. *διανοίας, λήξεως* 1, 8, 16. *λήξεως* duorum generum 9, 3, 2. *conf.* figura.
- schematismi 1, 8, 14.
- scheren*: hujus vocis Teutonicæ peculiaris quædam significatio 8, 3, 44. n.
- schola 2, 2, 15. 3, 6, 58. minor 2, 1, 3. Theodori 3, 11, 26. scholæ 1, 2, 3 *et* 4. severe institutæ 2, 2, 10. peregrinæ 11, 3, 103. philosophorum *pro.* 17. pomeridianæ 3, 1, 14. regeftæ in commentarios, quas adolescens deduxerat Cicero, scholæ dicuntur e *Juslem libri rhetorici* 3, 6, 58. rhetorum 10, 5, 14. scholarum tempora 1, 8, 12.
- scholasticus* 7, 1, 58. n. scholastica materia 11, 1, 82. scholasticum fumus 12, 11, 16. in scholasticis 4, 2, 30. 7, 1, 14.
- scilicet 5, 13, 36. 7, 1, 40. 7, 2, 57. 8, *pro.* 25. 8, 2, 18. 10, 2, 17. 11, 2, 25.
- scindere: scidit se studium *pro.* 13. scinditur vox 11, 3, 20. scinduntur labra 11, 3, 81. v. n.
- Scipio 5, 10, 48. 5, 11, 10. serpente traditur genitus 2, 4, 19. allatratus a Catone 8, 6, 9. everfor Carthaginis et Numantia 8, 6, 30. *conf. ibid.* 43. Africani virtus 8, 4, 20. *vid.* Africanus. Nafica. P. 8, 4, 13. Scrapio 6, 3, 57. Scipiones 1, 4, 25. *conf.* Ind. II.
- scire aliquid optime 12, 11, 6. scierim, scierit 12, 11, 8. scivisse 1, 6, 17. sciens omisit 3, 1, 20. agere *Ec.* 12, 3, 5. *add.* 12, 7, 7. scitus pugnandi 9, 3, 10. i. qui *scit eam artem*: v. n. scitæ interrogaciones 5, 7, 28.
- scientia armorum 8, 6, 25. bene dicendi 7, 3, 6. -inveniendi, enuntiandi, *Ec.* 7, 3, 12. divinarum rerum humanarumque 12, 2, 9. juris civilis *Ec.* 12, 3, *init.* 12, 11, 9. justitiæ 2, 15, 29. recte loquendi 1, 4, 2. petendi consulatus 11, 1, 69. recte scribendi 1, 7, 1.
- sciscitari 9, 2, 7.
- scopa, plural. vitiosum 1, 5, 16.
- Scopa, pugil, 11, 2, 14. *seq.*
- scribere, *pro.* exarare literis 1, 7, 20 *et* 30. 10, 3, 31. ad præsentem u-
- fus 10, 4, 3. aliquid alicui *pro.* 26. i. in ejus usum. bene 12, 10, 51. carmina alicui 11, 2, 11. celerius 10, 3, 15. chrias, ethologias, sententias apud Grammaticos 1, 9, 3. *add.* 2, 4, 13. de integro aliquid 2, 4, 13. de oratoribus 10, 1, 122. defensionem alicujus 2, 15, 29. diligenter 3, 1, 15. ex tempore 10, 3, 17. formulam 6, 3, 83. historiam præclare 10, 1, 73. laudem alicujus 2, 15, 29. locos communes 10, 5, 12. orationem in aliquem 11, 1, 73. stigmata fugitivo 7, 4, 14. studiosius 3, 1, 15. scribitur optime cæris 10, 3, 31. scribendum quidque, quomodo sonat 1, 7, 30. scribendi facultas, *vid.* facultas. labor 10, 6, 1. mora 10, 3, 6. recte scientia 1, 7, 1. securitas 10, 6, 2. scribens 7, 6, 12. scriptus heres 3, 6, 98. scriptum opponitur voluntati legum *Ec.* 5, 10, 52 *et* 98. 7, 1, 49. *seqq.* 7, 5, 5 *et* 6. 7, 6, 7. *seqq.* 7, 8, 1. omne 7, 5, 6. et voluntas 7, 7, 10, 1. *seqq.* profa 9, 4, 52. status scripti 7, 4, 13. quæstio in scripto 7, 1, 13. 7, 5, 5. 7, 6. scripto demonstrari non posse 1, 5, 32. scripta dicere 12, 9, 15. diligentissime posteris relinquere *pro.* 1. scriptorum colorem, etiam quæ subito effusa sunt, reddunt 10, 7, 7.
- scriptum *pro libro, epistola Ec.* 8, 5, 18. scripta Terentii 10, 1, 99. scriptorum duodecim lusus 11, 2, 38. v. n.
- scriptor 7, 2, 53. 7, 6, 11. scriptores hujus artis 9, 4, 96. carminum 1, 5, 11. iamborum 10, 1, 9. tragœdiarum 1, 5, 21.
- scriptura dubia 7, 9, 6.
- scrupulosa disputatio 9, 1, 7.
- scrupulose 4, 5, 6. scrupulosus 5, 14, 28.
- scrutari aliquid 8, 2, 12. minutius et scrupulosius 5, 14, 28. -ratione 5, 10, 22. omniam per partes 10, 1, 20. voluntatem 2, 4, 26.
- sculpta dicere 12, 9, 15.
- sculptura 2, 21, 9.
- scurra 6, 3, 8 *et* 82.
- scurrilis dicacitas 6, 3, 29. scurrile 6, 3, 48.
- scurrilitas affectata 11, 1, 30.
- scutum signi gratia positum 6, 3, 39.

- se vereri 10, 7, 24. ex se generare aliquid 1, 1, 36. secum 8, 6, 65.
- secare aliquid in particulas 8, 3, 63. divisionem in partes 4, 5, 6. in species 5, 10, 90. integra 10, 4, 3. per partes 5, 11, 30. quæ natura singularia sunt 4, 5, 25. vias 3, 1, 14. secans aera vox 11, 3, 40. sectæ ad tenuitatem vires 12, 2, 13.
- sectio in infinitum 1, 10, 49. *v. n.*
- secedere, *secessum petere* 10, 1, 91. *n.* ad stilum 1, 12, 12. in opera 10, 1, 91.
- secessus 10, 3, 23. studiorum 10, 5, 16.
- secernere, unde secretus 12, 11, 7. locus 10, 3, 22. secretum 10, 3, 30. secreti optimum genus 10, 3, 27. multo plus studia desiderant 1, 2, 12. situs quidam 12, 5, 2. secreto gaudet filius 10, 7, 16. secretæ disputationes 12, 2, 7. epistolæ 1, 1, 29. figuræ 9, 3, 5. secreta 1, 2, 18. *pro domo et privatis parietibus* 1, 2, 4. animi detegere 11, 1, 30. studia 2, 18, 4. 12, 6, 4. secretorum dulcis comes, grammaticæ 1, 4, 5. secretius 1, 4, 25.
- secta asperissima 1, 10, 15. Epicuri 5, 7, 35. severissima 1, 10, 15. vitæ 3, 8, 38. 12, 2, 6. quæ secta conferre plurimum eloquentiæ possit? 12, 2, 23. sectæ principes 1, 10, 15.
- sectari figuras 9, 3, 100. veneres dicendi 10, 1, 79. voluptatem 10, 1, 28. non, ut omnia dicere, sectatus 1, 10, *init.*
- secubare 7, 8, 2.
- seculum felix 8, 6, 24. seculi squalor 2, 5, 23. seculorum memoria dignus 10, 1, 103.
- secum 8, 6, 65.
- secundus 10, 1, 53. *n.* credi meruit 10, 1, 72. a finitione status 7, 10, 1. secunda, *vid.* actio. assertio. - quinque partium 7, *pro.* 2. respiratio 11, 3, 49. secundum tempus 7, 2, 46. *v. n.* aliud est, proximum esse; aliud, secundum 10, 1, 53. secundum locum sibi vindicare 10, 1, 89. secundi flatus 12, 11, 5. impetus 10, 7, 17. secundæ actiones 4, 1, 4. *v. n.* secundas deferre alicui 10, 1, 53. occupare 10, 1, 58.
- secundum aliquem esse 3, 8, 34. conditionem propositorum 6, 2, 17. *conf.* 10, 1, 71. loquendi consuetudinem 12, 1, 19. facilitatem illius ætatis 1, 12, 11. quendam intellectum 6, 2, 10. legem 5, 13, 7. leges 12, 7, 9. mores 2, 20, *prin.* naturam 1, 1, 2. 4, 1, 63. 7, 2, 39. 7, 9, 15. 12, 10, 42. - alicujus dici 12, 10, 55. rationem eorum *Ec.* 3, 2, 3. verum 6, 2, 30. vires 12, 6, *init.* alia vitia etiam hoc *Ec.* 11, 3, 60.
- Secundus, Jul. *vid.* Ind. II.
- securus 4, 2, 115. 6, 1, 14. tam parvæ observationis 8, 3, 51. securâ claritas 11, 3, 64. lectio 10, 5, 8. observatio 11, 1, 54. securi 11, 3, 3. securæ res 11, 3, 151. securâ fluent 10, 6, 6. securior ætas 12, 1, 20.
- securitas 2, 2, 6. 5, 13, 52. infelix, certissima, ex malis 6, *pro.* 15. invisa 6, 1, 34. litigantis 4, 1, 55. inaffectatæ orationis 11, 1, 93.
- secus viam stare 8, 2, 20. *v. n.* utiles aut secus 2, 20, *prin.*
- secutus *Ec.* *vid.* sequi.
- sed 8, 3, 9. enim 7, 1, 49. *extrusum est a Gesnero* 7, 4, 5. *n.*
- federe 2, 2, 14. ad arculas 12, 3, 4. cum aliquo 5, 7, 32. in labris 10, 1, 82. - quatuordecim ordinibus 3, 6, 18. *seq.* scholis philosophorum 12, 3, 12. fedet aliquid 9, 4, 94. ora ex toga æqualiter super aliquid 11, 3, 141. toga 11, 3, 140. sedens apud discipulatorem dicere 11, 1, 44. judex 6, 2, 7. humero toga 11, 3, 161. auribus vox 11, 3, 40. fedentes agunt *quidam* 11, 3, 134. 135.
- fedes argumentorum 5, 10, 20. 5, 12, 17. orationis 9, 4, 62. probationum 5, 10, 100. verborum 8, 6, 63. sedem habere 6, 1, 51.
- seditio vulgi 12, 1, 27.
- seditiosus civis 11, 1, 40.
- seges gloriæ 8, 6, 7. fertilior 12, 10, 25.
- segnis et jacens 1, 3, 2. segne otium 8, 6, 28.
- segnitia solvit animos tarditas vocis 11, 3, 52.
- segnities populi in asserenda libertate reip. 6, 5, 8.
- segregare se a congressu 1, 2, 20.

- feiungi a veritate 8, 3, 23.
 sella curulis 6, 3, 25.
σημείον, σημασία, quid? 5, 9, 3 et 9.
 9, 4, 51.
 femel 2, 3, 2. decernere 1, 2, 24.
 venire 2, 15, 34. *i. simul.* ut femel dicam 10, 1, 17. -finiam 1, 12, 6. 8, 3, 55. 11, 3, 59. -plura complectar 11, 1, 66.
 femina 2, 20, 6. 3, 6, 59. probationum 4, 2, 54.
 semifornus fopor 4, 2, 124.
 semifissis 7, 1, 62.
 semivocalis 1, 4, 6. geminare semivocales 1, 7, 14.
 semper et ubique 1, 1, 29.
 senarius versus 9, 4, 72. *seq. et 125.*
 senator eloquens 11, 1, 36.
 senatoria gravitas 11, 1, 45.
 senatus quomodo in genitivo faciat, incertum est 1, 6, 27. senatui nomen dedit aetas 1, 6, 33. senatus consulta 7, 7, 10. post civile bellum 9, 2, 67.
 senex valde 12, 11, 3. fenes in schola facti 12, 6, 5.
 senectus tristis 8, 6, 41.
 senescere aliqua re 8, *pro.* 18.
 senilis morum auctoritas 11, 1, 32.
 feniliter tremere 1, 11, 1.
 sentio saepe idem valet, quod scio 10, 1, 13. sentire aliquid 6, 1, 7. 6, 3, 19. melius de aliquo nomine 12, 10, 26. pulsus venarum 7, 10, 10. virtutes 1, 11, 14. idem sentiret finis hoc modo comprehensus *Sc.* 2, 15, 35. *i. eundem intellectum præberet definitio Sc.* sentiat vivus venerationem *Sc.* 12, 11, 7. iudicio magis quodam sentiri quam præceptis tradi 11, 1, 91.
 sentia *pro* sententiis 8, 5, 1.
 sensus 4, 1, 64. *v. n. quid?* 8, 5, 1 et 2. acer 9, 3, 72. animi nostri 8, *pro.* 32. *vid.* communis. incrementi 11, 2, 41. oculorum 6, 2, 6. nescio quis 9, 4, 120. *i. gout. v. n.* primus, secundus, tertius 7, 10, 16. vehemens 9, 3, 72. sensum invenire 2, 11, 5. sensu pulchra 9, 4, 15. sensus *i. sententiæ* 12, 10, 46. *v. n.* acres 9, 3, 74. duos significantia verba 6, 3, 48. idem facientes 9, 3, 47. qui non docentur 6, 5, 2. *v. n.* singuli 4, 1, 23. sublimes, varii 12, 10, 36. toti 9, 3, 43. vulgatissimi 2, 4, 28. figuræ in sensibus 2, 13, 11. quid in sensibus laudandum 1, 8, 17.
 feniculi minuti corruptique, et extra rem petiti 8, 5, 14.
 sensim recedere 11, 3, 127. resupina 11, 3, 167.
 sententia, *quid?* 1, 9, 3. 8, 5. *conf.* 10, 5, 12. *an figura?* 9, 2, 107. 9, 3, 98. cum ratione 5, 10, 1. firma 5, 2, 2. ex locis nasci debet 2, 4, 31. *vid.* dicere. ex sententia, ex animi nostri sententia 8, 5, 1. sententiæ 1, 8, 12. 1, 9, 3. 6, 3, 36. 12, 10, 48. acres 9, 3, 76. breves 10, 1, 60. concitatae 12, 9, 3. crebrae 8, 5, 7. palam falsæ 8, 5, 7. grandes 2, 11, 3. lætissimæ 11, 1, 49. obscuræ 7, 1, 44. otiosæ 1, 1, 35. populares 5, 13, 42. præcipientes 7, 1, 44. rectæ 8, 5, 6. validæ 10, 1, 60. vibrantes 10, 1, 60. 12, 9, 3. utiles circa præcepta 10, 1, 52. sententiarum genera 8, 5, *a principio.* cupidi 5, 13, 31. pondus 9, 3, 74. sententias solam virtutem omnium operum putare 1, 8, 9. *add.* 8, 4, *extr.* sententiis clarissimus 10, 1, 90. dicere 11, 1, 49.
 sententiolæ gratia jurare 9, 2, 98. sententiolæ, *plur.* 5, 13, 37. pueriles 12, 10, 73. sententiolis flere 11, 1, 52. lascivire 12, 10, 73.
 sentes 5, 11, 24.
 seorsum 7, 2, 20.
 separare aliqua 12, 2, 13. aliquid ab aliqua re 1, 5, 5. 7, 2, 29. aliqua re homines a ceteris animalibus 12, 1, 2. officium 5, 7, 9. quædam schemate aliquo 9, 2, 63. si separet 12, 6, 4. separata quæstio 7, 2, 7. separatum 1, 5, 35. 4, 1, 71.
 separatim 7, 4, 44. edere aliquid 5, 7, 6. scribere de aliqua re 4, *pro.* 7.
 separatio criminum 7, 1, 31. nomen idem significantium 9, 3, 45.
 sepelitore 8, 5, 16.
 seponere aliquid 7, 1, 27. sepositum esse ab aliqua re 12, 2, 16. sepositus nobis est locus hac de re 1, 10, 26.
 septentriones 8, 6, 33.
 septimus casus 1, 4, 26.
 sequester ille 12, 8, 4.
 sequi 8, *pro.* 18. non arcessiri 10, 2, 27. affectus 10, 3, 18. aliquem

1, 5, 44. 1, 10, 12. 3, 6, 67. aliquid 3, 4, 14. 5, 10, 17. 7, 1, 3. 8, 4, 15. 9, 2, 1 et 83. 9, 4, 17. - jam suis viribus 10, 1, 15. *de discente*. calorem atque impetum 10, 3, 17. casum 7, *pro*. 3. consilium 7, *pro*. 3. docentes simpliciter 1, 12, 11. *conf.* 8, *pro*. 3. duces magnos 1, 6, 2. ductus literarum 10, 2, 2. errorem 1, 4, 12. heredem 7, 7, 9. imaginem 5, 8, 1. iudicium alicujus 10, 1, 27. legem 1, 5, 26. litora 12, 10, 37. longe 10, 1, 87. motum animi 10, 3, 21. natura 6, 3, 76. 6, 5, 8. naturaliter 4, 2, 53. opiniones 9, 1, 15. oratorem 8, 6, 24. ordinem 7, 1, 2. 10, 3, 4. - institutum 1, 5, 55. ordine 6, 5, *init.* poetas per omnia 10, 1, 28. praecepta 6, 2, 25. quo duxeris, *dicuntur* discipuli 8, *pro*. 3. rationes aliquas 1, 2, 2. scripta oculis 2, 5, 4. sectam 5, 7, 35. viam mediam 9, 1, 25. virtutes alicujus aemulatione, intellectu 10, 1, 50. sequitur aliquid aliquem 8, 3, 83. 8, 6, 24. 10, 2, 26. 12, 11, 4. - animum 12, 9, 18. - memoriam 11, 2, 39. opinio 2, 12, *prim.* non, si sequitur, ut *Ec.* 12, 11, 20. non omnia nos ducentes ex Græco sequuntur 2, 14, 1. sequens *pro epitheto* 8, 6, 30. *i. posterior* 1, 5, 23. 1, 7, 3. 4, 3, 9. 4, 5, 13. *v. n. et 17.* 5, 7, 5. 8, 3, 85. 9, 3, 16 et 44. 9, 4, 33. 12, 2, 4. sequenti, *ablativus* 1, 5, 52. 1, 7, 3. sequentia 5, 10, 75. *v. n.* secutus antiquos C. Cæsar 1, 5, 63. aures vocem continuam secutæ 9, 4, 61.

secta, *Ec.* secundus, *Ec.* *vid. suis locis.*

Serani 1, 4, 25.

Serapio, *quis?* 6, 3, 57. *v. n.*

ferenu' fuit 9, 4, 38. medium quoddam ferenum 11, 3, 78.

ferere: *vid.* fata. fatum.

ferica toga 12, 10, 47.

series complexusque loquendi 1, 5, 3. connexa 9, 4, 22. rei actæ 7, 1, 14. feriem aliquam cum alia jungere 8, 2, 17. serie ipsa rerum duci 10, 7, 6.

feria vituperatio 6, 3, 37. ferium aliquid 6, 3, 16. feria urbane dicta 6, 3, 106. - *quotuplicia sint?* *ibid.* 108, *seq.*

ferio discere 1, 2, 1. fieri 9, 2, 14.

sermo 9, 4, 19 et 20. communis omnium hominum, *quis?* 11, 3, 87. conjunctus 8, 3, 40. *quibus* constet? 1, 6, 1. conversus ex Græco, Romanus 1, 5, 58. dilucidus 5, 14, 33. distinctus 5, 14, 33. doctissimus 1, 1, 6. ex usu quam maxime 5, 14, 33. expressior 1, 1, 37. fortuitus 10, 7, 13. Græcus 1, 1, 12. 1, 5, 58. 9, 4, 146. horridus 9, 4, 3. latus 5, 14, 33. naturalis 9, 4, 3. noster 9, 4, 146. numerosus 8, 6, 64. ornatus 5, 14, 33. sibi par 1, 11, 8. proprius 5, 14, 33. 10, 1, 64. *vid.* purus. quotidianus 6, 3, 4 et 27. Romanus 1, 5, 58. 6, 2, 8. tumultuarius 10, 7, 13. vetus, *quid?* 1, 6, 43. virilis 9, 4, 3. vitiosus 1, 1, 3. vulgaris 12, 10, 43. sermonis copia 8, 6, 5. 10, 7, 7. genus humile atque quotidianum 11, 1, 6. percussiones 11, 3, 108. vitia 1, 1, 13. sermoni proximum 9, 4, 76. simile 9, 4, 131. fermone deslere aliquid 11, 3, 168. utendum ut nummo 1, 6, 3.

fermocinatio 9, 2, 31.

fermocinatrix 3, 4, 10.

fero 6, 3, 49.

servare 3, 6, 65. aliquem 12, 1, 41. - clementia 5, 13, 6. aliquid 7, 6, 5. 9, 3, 94. - in discipulo 2, 5, 1. - operi majori 8, 5, *extr.* civitatem 7, 6, 7. discrimen personarum 12, 10, 44. discrimina 12, 10, 71. fidem 10, 6, 4. legem 10, 1, 48. morem 1, 2, 23. patriam 11, 1, 18. personam alicujus 2, 17, 6. pondus 10, 7, 28. pudorem iudicum 11, 1, 78. tenorem 10, 7, 6. vim suam 1, 3, 8. nec restat aliquid, quo servemus *illam rem* 6, 1, 10. fervari male fato 8, 3, 68. diu servatum 1, 5, 20. id inter præcipua servandum 11, 2, 47.

Servilia lex 6, 3, 44.

servom 1, 7, 26.

serum est advocare *Ec.* 4, 2, 115. *conf.* 12, 6, 3. tempus 12, 1, 31.

sero 6, 3, 49.

servus, *quis?* 7, 3, 26. *seq. quotuplex?* 5, 10, 67. amor dominarum *in servos* 5, 11, 34. *n.*

servilis gestus 11, 3, 83. servile est, cædi discentes 1, 3, 14.

- fervire 9, 4, 63. *n.* alicui rei 7, *pro.*
4. compositioni 9, 4, 144. con-
suetudini 1, 6, 18 *et* 30. 1, 7, 11.
decori 1, 6, 18. flexibus vocis,
memoriæ, sono 1, 12, 3. metro
1, 8, 14. præcedentibus 9, 4, 63.
sensibus 12, 10, 40. servitutum
7, 3, 26. *seq.* voluptatibus 12, 2,
21.
- fervitus ad certa se verba adstringen-
di 7, 3, 16.
- fescuplex *pes* 9, 4, 47.
- fescuplum 9, 4, 47.
- feftertii nummi 7, 6, 11. fefter-
tiorum septingenta millia 9, 2,
47.
- feverus 9, 4, 63 *et* 64. *n.* pes 9, 4,
97. vultus 11, 3, 159. fevera
compositio 9, 4, 63. disciplina
1, 2, 5. feverum 9, 4, 69 *et* 120.
feveri juvenes 11, 3, 74. fevera
2, 4, 6. non tristitia 12, 10, 80.
feverior ornatus 8, 3, 13. feverius
genus *eloquentiæ* 10, 1, 131. fe-
veriora 9, 4, 64. *v. n.* judicia 4,
2, 122. 10, 1, 125.
- fevere et graviter vetare 11, 3, 148.
- feveritas plurimum gratiæ distis af-
fert 6, 3, 26. fori 8, 6, 24.
- sexageni 11, 2, 22.
- sexagenarius 6, 3, 75.
- sextus annalis 6, 3, 86. casus 1,
4, 26.
- sexus uterque altero significatur 9, 3,
6. *add.* 1, 4, 24. in sexus hono-
rem legi 1, 1, 6. *v. n.* sexus di-
versi 9, 3, 63.
- si is esset, an Sospater 7, 2, 5. li-
cet dicere 8, 3, 37. non—sed 7,
4. non—at certe *pro.* 2. diis
placet 8, 3, 44. qua utilitas 6,
pro. 1. quidem 6, 1, 55. 6, 3,
64. quis ignoscat, si studere am-
plius possum? 6, *pro.* 4. si quis,
pro quicunque 6, 3, 106. *v. n.*
- sibe *pro sibi* 1, 7, 24.
- sibi, *ambigue positum* 7, 9, 12. *seq.*
v. n.
- sibilus 8, 6, 31.
- Sibyllini libri 5, 10, 30.
- sic meritis 7, 1, 45. quoque 2, 10,
14. 2, 21, 20. 4, *pro.* 7. utile esse
2, 13, 7.
- ficarii, *qui?* 10, 1, 12.
- Sicilia 6, 3, 80. Triquetram an Tri-
quedram dici oporteat? 1, 6, 30.
Siciliæ descriptio 11, 3, 164.
- Siculum bellum 10, 1, 89.
- siccum dicendi propositum 11, 1, 32.
sicci oculi 6, 2, 28. sicca 2, 4, 6.
- ficcare frontem sudario 11, 3, 148.
jocis lacrimas 11, 1, 63.
- ficut, *pro, eujusmodi sunt* 1, 10, 5.
- fidere: sedit cymba 12, 10, 37.
- fiderum cursus numerique 12, 11,
10.
- fignum 11, 2, 19. *seqq.* ingenii præ-
cipuum in parvis 1, 3, 1. signi-
gratia positum scutum 6, 3, 39.
figna 5, 9, *init.* 8, 3, 80. *n.* sine
agnitione 12, 8, 13. corporis 11,
3, 66. duodecim, per quæ sol
meat 11, 2, 22. pedum 9, 4,
139. rerum 10, 1, 49. tempest-
tatum 12, 11, 5. signorum oitus
et occasus 1, 4, 4.
- fignare aliquid appellatione 4, 1, 2.
- proprie 12, 10, 16. - proprio
verbo 8, 4, 15. differentiam pro-
xime 6, 2, 20. - rerum 9, 1, 4.
intervalla 9, 4, 51. locum 1, 4,
17. res 8, 6, 19. tabulas 5, 11,
32. verba Latina Græcis 2, 14,
1. signari in aliquem 5, 5, 2.
signatur persona factis 8, 6, 29.
signantes 5, 7, 33. signata pecu-
nia 5, 11, 33. signatum argen-
tum 5, 10, 62. 5, 14, 26. signa-
tæ animo sedes 11, 2, 17. sig-
nata multa varietate loca 11, 2,
18.
- signator 5, 5, 1 *et* 2. 5, 7, *init.* 5,
9, *init.* *et* 9. *seqq.* *et* 14. 5, 10, 44.
7, 2, 53.
- significare 8, *pro.* 24. contemtum,
derisum, fastidium 11, 3, 80. in-
venta ab inventore, *et c.* 8, 6, 23.
magnitudines fati 1, 10, 40. per
se 8, 6, 43. plus quam eloqui 8,
2, 11. res asperas mollius 9, 2,
92. - imitatione 11, 3, 88. sig-
nificari fati 5, 10, 43. simula-
cris 11, 2, 25. fati significatum
videtur 7, 6, 8. significans 9, 2,
44. orator 12, 10, 21. signifi-
cantia idem, diversum 9, 3, 49.
idem nomina, verba 9, 3, 45.
verba 4, 2, 36. 8, *pro.* 31. 11, 1,
2. duos sensus verba 6, 3, 48.
significantius est nomen aut ver-
bum 8, 6, 6. nihil 8, 2, 9.
- significanter dicere 1, 7, 32. indi-
care rem 12, 10, 52. proferre or-
dinem rei 11, 1, 53. non parum
significanter 6, 2, 17. plus signi-
ficanter 9, 3, 67. significantius
paulo 3, 6, 64. narrare 10, 1,
49.
- significantiata tanta in *verbis* quibus-
dam 10, 1, 121.

- significatio latens 9, 2, 90. plus quam dixeris, id est *ἰμφασις* 9, 2, 3. tacita 5, 7, 2. verborum 10, 1, 10.
- silentium altissimum 10, 3, 22. intentionis 4, 2, 37. noctis 10, 3, 25. subitum 12, 5, 3.
- filix nuda 1, 6, 2.
- silva 10, 3, 17.
- similis verbis pronuntiatio 11, 3, 173. simile 5, 11, 1. *seqq. et* 30. *quotuplex?* 7, 8, 7. similes, *vid. pares.* similia inter se 9, 3, 49. similibus quadruplex ratio 9, 3, 75. similiores poetis 12, 10, 42. similitudo 5, 11, 22. 6, 3, 57. *seqq.* 8, 3, 72. *seq.* 8, 5, 5. 8, 6, 49. habet difficultatem 10, 2, 10. imago rei est 8, 3, 77. libera et separata *ibid.* vitii 9, 3, 27. similitudinis amantior 12, 10, 9. gratia asciscere aliquid 8, 3, 73. similitudines 8, 3, 72.
- simplex candor 1, 1, 5. *vid. color.* in docendo 2, 2, 5. genus causæ 7, 4, 3. loquendi 9, 3, 3. modus indicandi 9, 2, 1. sonus 11, 3, 162. vox 11, 3, 63. maxime usus 6, 3, 23. non simplex differentia 9, 4, 45. natura affectuum 6, 2, 2. non simplicis utilitatis res 2, 4, 20. simplices manus 9, 1, 20. voces 1, 5, 65. simplicia verba 1, 5, 3. pro simplicibus negligentes 10, 2, 16. simplicius iudicium 10, 4, 1. simpliciora 11, 1, 33. 11, 2, 26.
- simpliciter positum nomen 1, 6, 13. non simpliciter 2, 4, 38. simplicius mores se inter ludendum detegunt 1, 3, 12.
- simplicitas 5, 7, 24. 9, 4, 21. orationis 11, 1, 93. vitii 11, 1, 21.
- simul, *pro item* 1, 1, 12.
- simulare cum infinitivo 9, 2, 19. conatum 11, 3, 158. simulans 6, 3, 92. simulata fuga terga dare 2, 13, 4.
- simulatio 6, 2, 15. *quid?* 6, 3, 85. *conf. ibid.* 92. circa occultandam eloquentiam 4, 1, 9. oblivionis 5, 13, 10. *figura* 9, 2, 26.
- simulacra 3, 6, 88. inania 10, 5, 17. pugnae 2, 10, 8. simulacris significari 11, 2, 25.
- sin 2, 21, 1.
- sincera gratia sermonis 10, 1, 65.
- sine controversia 1, 5, 41. dubio 1, 6, 12 et 38. 1, 10, 12. *Ec. Ec.* reprehensione dici 1, 5, 14.
- singuli anni 1, 1, 19. singulae syllabæ 8, *pro.* 31. singula verba 8, 1, 1. lex in singulos homines 2, 4, 37. *v. n.* singulis tantum præsentibus 1, 2, 29.
- singularis, *vid. casus.* numerus 1, 5, 42. 1, 6, 25. singulare 8, 6, 28. singularia pluraliter efferre 1, 5, 16.
- singulariter 1, 5, 16. 8, 6, 28. efferre syllabam 1, 7, 18.
- singultantium modo eicere verba 10, 7, 10.
- sinistras imagines reddit fulgor speculi 11, 3, 68.
- sinistram malam habere 6, 3, 69. *v. n.*
- Sinon 9, 2, 9.
- sinus togæ, *tunicæ* 11, 3, 137. *v. n.* - decentissimus *ibid.* 140. - sinum injicere humero *ibid.* - ejus extremam oram rejicere *ibid.* in sinu alicujus invenire aurum 7, 1, 30. implentur sinus *velorum* 10, 7, 23.
- sinuosa historia 2, 4, 3.
- siparium 6, 3, 72.
- siquidem, *vid. in si.*
- Sirenes 5, 8, 1.
- fitis audiendi 6, 3, 19.
- fitire fegetes dicuntur 8, 6, 6.
- fitum ducere 1, 2, 18. fitu squalere 10, 1, 30.
- five—five—seu *pro.* 4. five—seu 2, 1, 11.
- σίξει ὀρθαλμῶς* 1, 5, 72.
- σκότισον* 8, 2, 18.
- sobrium accessisse Cæsarem ad everendam remp. Cato dixit 8, 2, 9.
- foccus 10, 2, 22.
- focia civitas 3, 8, 12. scelerum facultas dicendi 12, 1, 2. focium esse alicujus rei cum aliquo 2, 16, 14.
- fociata generalis 9, 1, 3.
- fociata concordia 2, 9, *extr.* 6, 10, 124.
- focordia parentum cæca ac sopita 1, 2, 5.
- Socrates: *vid. Ind. II.*
- Socraticum defensionis genus 11, 1, 12. Socratici 5, 7, 28. 5, 11, 27. Socraticæ interrogationes 5, 11, 27. Socraticorum more 12, 1, 10.
- fol, quantus? 7, 2, 6. 7, 4, 1. qui colitur juxta ædem Quirini 1, 7, 12. solis pulvinar *ibid.* solem ferre 12, 10, 15. soles 11, 3, 27.

- folatur se modulatione fatigatio 1, 19, 16.
- foliatum aduersorum unicum 6, *pro.* 14. vitæ inter aduersa 9, 3, 79.
- folea 8, 2, 7.
- folempnis dies 6, 1, 16.
- foletia 1, 1, 1.
- follicitus 4, 2, 55. de fide 11, 1, 73. - iudicio et opinione alicujus 10, 7, 24. verbis 8, 3, 13. in hoc 8, 4, 15. nimium 5, 13, 51. civitatis status 6, 1, 16. follicita nimium diligentia 3, 11, 22. - parentis 6, *pro.* 1. follicitum propositum dicendi 11, 1, 32. follicitior circa aliquid 7, 1, 43. follicitus 2, 15, 19.
- follicitudo 8, *pro.* 21. 8, 3, 37. infelix 12, 10, 77. follicitudinem fateri fuspuratione 11, 3, 158. pene ad scribendi follicitudinem 10, 1, 20.
- follicitare aliquem 6, *pro.* 8. follicitari ad aliquid 10, 1, 74. aliqua re 11, 3, 151. follicitante aura 12, *pro.* 2.
- solida eloquentia 10, 1, 2. vis ingenii 2, 5, 23. solidum petere ab aliquo 5, 10, 105.
- solitaria vita 1, 2, 18.
- solitudo 7, 1, 33. parentum 6, 1, 18.
- solitaurilia ante legebatur 1, 5, 67. *v. n.*
- sollemnis, sollicitus &c. *vid.* folempnis. &c.
- solœcismus 1, 5, 4 et 16 et 34 et 54. per quas species accidat? 1, 5, 38. *segg.* est in complexu 1, 5, 47. fit per numeros et genera 1, 5, 16. an in verbis 1, 5, 36. in gestu 1, 5, 36. solœcismi per genera, tempora, personas, modos 1, 5, 41.
- solvere ænigmata 8, 6, 53. affectus 6, 3, 1. alimenta 7, 1, 14. aliquid 9, 4, 14. - probatione 5, 5, 2. ambiguitatem 7, 2, 49. amphiboliam 7, 9, 10. *segg.* animos segnitia 11, 3, 52. contradictiones 7, 1, 38. infantiam deliciis 1, 2, 6. leges 11, 1, 85. oram *Ep. ad Tryph.* 3. *v. n.* 4, 2, 41. *v. n.* sanctitatem fori ludorum licentia 11, 3, 58. versum, versus 1, 8, 13. 1, 9, 2. 9, 4, 49. vincita 9, 4, 144. solvi ocitatione alicujus 11, 3, 3. solvitur res 5, 10, 67. vis 11, 3, 133. solvuntur vires specie 9, 4, 7. solventes e portu 5, 11, 23. solutus luxu 3, 8, 28. soluta corpore anima 5, 14, 13. oratio 9, 4, 19 et 77. toga 11, 3, 147. solutum 9, 4, 20 et 69. carmen 10, 1, 31. ac delicatum 11, 3, 146. soluto versu 1, 8, 13. soluti 1, 2, 8. solutis legibus 11, 1, 85. solutiora 9, 4, 15. numeris 11, 2, 41.
- solura summum 1, 3, 5. 10, 7, 28. uberius 12, 10, 25. plus soli quam cœli 1, 10, 45.
- somnus intermissus 10, 6, 1. somnum petere 9, 4, 12. somnos perturbant cogitationes voluptatum 12, 1, 6.
- somnia vigilantium 6, 2, 30.
- sonus 1, 5, 6. *quid?* 3, 6, 6. acutus 11, 3, 64. acutissimus 11, 3, 41. clarus 11, 3, 41. claritatis immodica 11, 3, 41. durior 12, 10, 27. exprobrans 11, 3, 17. gravis 1, 5, 30. 11, 3, 64. gravissimus 11, 3, 41. plenus 11, 3, 41. plenior quidam 1, 11, 6. prætenuis 11, 3, 41. simplex 11, 3, 162. Sophoclis 10, 1, 68. consumti spiritus 11, 3, 53. sono eodem agi 11, 1, 43. sequentis syllabæ victum verbum 1, 7, 8. cum sono colligere spiritum 11, 3, 53. soni acuti 2, 8, 15. 5, 10, 125. altissimi 11, 3, 23. graves 2, 8, 15. 5, 10, 125. imi 11, 3, 22. impares 11, 3, 43. literarum 1, 4, 7. medii 2, 8, 15. 5, 10, 125. 11, 3, 42. organorum 9, 4, 10. sonos intentionesque omnes in se habens vox 11, 3, 40. vitia oris et linguæ per fonos 1, 5, 32.
- sonare deformiter 8, 3, 45. melius 8, 3, 16. sonat verbum 1, 7, 29 et 30. vox 11, 3, 61. sonans clare introrsum anhelitus 11, 3, 55. sonantia melius verba 10, 1, 6.
- sofita focordia 1, 2, 5.
- fordes 4, 1, 8. 6, 3, 74.
- fordet aliquid alicui 8, *pro.* 26.
- fordida merx 1, 12, 17. fordidum lucrum 1, 12, 16. fordida verba 8, 2, 2. 8, 3, 17. 10, 1, 9.
- fors: - anceps 11, 1, 50. - nascenti 12, 11, 22.
- fortiti 4, 2, 72.
- Sofipater 7, 2, 5.
- Sotadei 1, 8, 6. *v. n.* 9, 4, 6 et 90. Sotadeorum cominata 1, 8, 6.

- spadicæ 1, 10, 31. *v. n.*
 spado 5, 12, 19. 6, 3, 64.
 spargere aliquid de aliqua re 8, 3, 58. - figura 9, 2, 75. crimina in aliquem 9, 2, 80. proximos humore 11, 3, 56. femina 4, 2, 54. suspiciones varie 7, 2, 12. tela 4, 5, 14. articuli in alias partes orationis sparguntur 1, 4, 19. sparsa argumenta 5, 7, 18. summo solo femina 1, 3, 5.
 spartum 8, 2, 2.
 spatiale 8, 5, 17 et 19.
 spatium breve 10, 1, 7. distans 2, 20, 3. infinitum 12, 11, 16. senectutis 12, 11, 13. temporum 9, 4, 46. *conf. ibid.* 131. vitæ honestæ 12, 2, 31. breve intra spatium 10, 1, 7. spatium dabit ceteris longa ætas 1, 8, 8. spatio fiunt vitia 1, 5, 18. spatia Academiae 12, 2, 23. decurritia similiter 9, 4, 114. lucis 10, 3, 27. metris finita 9, 4, 50. nervorum complere varietate 12, 10, 68. notata inscriptis lapidibus multum detrahunt fatigationis facientibus iter 4, 5, 22. pedum 9, 4, 48. *conf. ibid.* 118. rhythmis libera 9, 4, 50. vocis citiora, lentiora 11, 3, 17.
 spatium 11, 3, 22 et 131. aliquid 11, 3, 135.
 spatiosæ voces 9, 4, 136. spatiosa loca 11, 2, 18.
 species artium 12, 10, 12. corporis 5, 8, 2. dictorum 6, 3, 70. expositionis 10, 1, 32. Helenæ 8, 4, 21. juris 7, 1, 13. iusti 2, 4, 38. libertatis 12, 9, 12. literæ 1, 4, 9. nitoris 8, 2, 17. orationis 12, 10, 78. *conf. ibid.* 10. similitudinum 5, 11, 26. vera nunquam ab utilitate dividitur 8, 3, 11. virium 2, 12, 3. *sensu logico* 5, 10, 55. *seqq.* 7, 1, 59. *add.* 4, 5, 27. 8, 6, 13 et 19. *conf.* genus. extrema 7, 1, 23. ultima *ibid.* speciem habere 10, 1, 88. specie libertatis insanire 12, 10, 73. species, *plur. sensu logico* 4, 5, 27. tres velut species in eandem *finitionem* habeo 7, 3, 8. in oratione intueri 12, 10, 10.
 specialis 3, 5, 9. *seq.*
 specialiter 3, 6, 103. 5, 7, 5.
 speciosa quædam, *de muliere* 5, 10, 47. speciosum 1, 5, 3. 5, 12, 19. dicendi genus 10, 1, 121. speciosi loci 7, 1, 40. speciosæ ad exercitationem dicendi theses 2, 4, 24. speciosa 2, 4, 32. corpora 11, 3, 26. parum speciosa dictu 8, 6, 8. - natura 11, 1, 60. speciosius 8, 3, 9. aliquid 11, 3, 84. genus 7, 1, 54. speciosiora 1, 4, 23. 12, 10, 47. speciosissimus homo 8, 4, 23. speciosissimum 8, 6, 49. speciosissima corpora 5, 12, 21.
 speciose dictum 9, 4, 14. translatum 2, 5, 9. speciosissime 8, 6, 18. 9, 4, 8.
 spectare et intueri *distinguuntur* 11, 3, 72. ad alienos 6, *pro.* 16. - aliquem 11, 3, 135. - aliquid 2, 13, 8. - victoriam 10, 2, 27. 12, 10, 48. aliquem 11, 3, 134. aliquid 10, 1, 8. - in universonum 6, 5, 4. - ultra 7, 1, 59. 10, 7, 9. e tecto 8, 5, 24. in omnem partem 1, 12, 2. naturam rei 6, 2, 9. præmium 10, 7, 17. tectum 10, 3, 15. terram 2, 4, 9. victoriam 5, 12, 22. vultum 11, 3, 72. spectari per se 5, 8, 6. spectatur decorum in actione præcipue 11, 3, 177. natura vocis spectatur quantitate et qualitate 11, 3, 14. spectans humerum manus 11, 3, 94. spectantes dorsum, intra, digiti 11, 3, 97 et 98. his spectatis 7, 1, 15. spectandum *est* 7, 4, 33.
 spectator certaminis 10, 5, 19.
 spectativus 3, 5, 11.
 spes alicujus rei est in arduo 1, 10, 8. emoritur 1, 1, 2. melior 6, 5, 7. plurimorum elucet in pueris 1, 1, 2. recordationis 10, 6, 6. senectutis 6, *pro.* 2. superiorum 1, 2, 29. spei destinari 1, 1, 7. curam impendere 1, 1, 3. ad spem se tollere 1, 2, 26. spes, *plural.* 1, 6, 26. honorum 6, *pro.* 13. improbæ 12, 1, 13. inanes 6, *pro.* 12. 6, 2, 30.
 sperare dolorem 8, 2, 3. gratiam ingenii *pro.* 4. memoriam posteritatis 10, 1, 41.
 Sphinx ænea 6, 3, 98.
 spicas imitata herbulae 1, 3, 5.
 spiculum 11, 2, 29. in corpore inventum 5, 10, 51.
 Spinther, Lentulus 6, 3, 57. *v. n.*
 spirare dulcius 12, 10, 27. *de literis.*
 spiritus agitans corpus 9, 2, 4. beatior 10, 3, 22. brevis 11, 3, 32. brevior 11, 3, 15. labori non facile cessurus 11, 3, 40. circum-

- fusus nobis 12, 11, 13. clarus 11, 3, 55. concipiens plura iusto 2, 4, 4. difficilis in receptu 11, 3, 32. durabilis *ibid.* *vid.* fert. immixtus omnibus partibus, *non est* Deus 7, 3, 5. in rebus 10, 1, 27. intentionis firmæ 11, 3, 55. longus 11, 3, 55. longior 11, 3, 15. longissimus 11, 3, 54. *in lucta* 12, 2, 12. operis 6, 2, 7. oratoris 5, 13, 56. pertinax spatio 11, 3, 40. plenus 11, 3, 55. poeticus 8, 3, 80. sublimis 10, 5, 4. tremulus 11, 3, 55. validior 12, 10, 37. ultra quam ullus spiritus durare possit 8, 2, 17. spiritus majoris res 1, 9, 6. plus habere *dicuntur syllabæ* 8, 3, 16. unius est unus sensus 9, 4, 68. spiritum concipere in docendo 1, 2, 29. ducere ex magnitudine rei 1, 8, 5. graviolem reddere 1, 11, 7. velut spiritu contineri 11, 2, 1. majore loqui de aliqua re 12, 2, 20.
- Spiridion, Glycon 6, 1, 41.
- splendidus cultus 11, 3, 137.
- spoliari a cive 12, 1, 43. spoliata a prætore templa 6, 1, 3.
- sponda 4, 2, 123.
- spondeo facit sponondi 1, 6, 15.
- sponsones 2, 10, 5. *v. n.* 12, 10, 70. ex interditiis 7, 5, 3.
- spondeus, *pes* 9, 4, 48. *seq. quis?* 9, 4, 80 *et seqq. it.* 97. in spondeum mutare modos 1, 10, 32.
- sportulam distare 11, 3, 131. *v. n.*
- spumans et fumans a librariis confundi *deprehenduntur* 8, 6, 45. *n.*
- squalent arma situ ac rubigine 10, 1, 30.
- squalor seculi 2, 5, 23.
- squalidus 6, 1, 30.
- stagna lenia 12, 10, 19.
- stare armatum in acie 10, 1, 29. *add.* 12, 9, 21. mutuis auxiliis 3, 4, 16. contra aliquem 11, 1, 64. diductum, incurvum, rigidum, supinum 11, 3, 160. in acie 7, 2, 26. 10, 1, 29. - fastigio eloquentiæ 12, 1, 20. intra initium 10, 2, 8. - versus trimestros 10, 1, 99. - iurejurando 5, 6, 4. naturam rerum ordine 7, *pro.* 3. per aliquem 3, 6, 77. prolato dextro pede 11, 3, 124. pro aliquo 11, 1, 80. verbis 3, 6, 100. voluntate 3, 6, 100. 7, 1, 49. stari scripto 7, 6, 7. - *et* voluntate 7, 6, 12. stat acies 6, 4, 17. civitas 11, 1, 85. impetus 9, 4, 61. oratio citra, ultra 8, 6, 76. profectus 1, 3, 5. stabilis longis syllabis pes 9, 4, 83. *conf. ibid.* 97 *et* 111. minus stabiles pedes 9, 4, 106. stabilia probare 9, 4, 116. statim 12, 10, 27. *vid.* A. status 3, 5, 16. 3, 6, 1. *seqq.* 7, 1, 58. 7, 5, 4. civitatis felicitus 6, 1, 16. conjecturalis *variis nominibus dicitur* 9, 1, 8. de substantia 9, 1, 8. facti 9, 1, 8. indecorus 1, 11, 16. infistialis 9, 1, 8. pedum 11, 3, 124. plani et voluntatis 7, 6, 4. præscriptionis 7, 5, 2. præfens rerum 6, 1, 35. quantitatis 7, 4, 15. *vid.* ratiocinativus. rectus 11, 3, 159. substantiæ 9, 1, 8. verbi 1, 5, 41. statu periclitari 6, 1, 36. status plures 7, 1, 9. *conf.* 7, 4, 24. 7, 5, *extr.* qui scripti sunt 7, 4, 13. scripti et voluntatis 7, 1, 1. *scâris* 3, 6, 3. statuere leges vitæ *pro.* 14. statutum 7, 4, 25. statua 7, *pro.* 2. statuum auream hastam tenentem poni 7, 9, 8. statuarius 2, 21, 1 *et* 10. statura 11, 3, 179. statura breves 2, 3, 8. stella, *unde dicta?* 1, 6, 35. stercus curiæ 8, 6, 15. steriles terræ *pro.* 26. sterilia nullo labore vincuntur 2, 4, 6. sterilitas agrorum 8, 5, 22. sternere: stratum jacere 6, 1, 34. iter 2, 13, 16. strata 11, 2, 20. stertere præcordiis 4, 2, 123. stigma 7, 4, 14. stilla 1, 6, 35. stillicidium 8, 3, 14. stilus non minus agit cum delet 10, 4, 1. confusus 1, 1, 28. diligens 10, 3, 5. ducatur per literarum velut sulcos 1, 1, 27. optimus effector ac magister dicendi 10, 3, 1. *et per tot.* fidelis 10, 7, 7. multus 10, 1, 2. 10, 7, 4 *et* 7. properatus 10, 3, 19. rudis 11, 1, 28. tardus 10, 3, 5. tardior 1, 1, 28. velocissimus 10, 3, 17. stimulos addere ad dicendum 10, 7, 16. stipatio advocatorum 1, 12, 18. *v. n.* stipatio aggressionum et enthemematum 5, 14, 27. stipulatio 7, 5, 6.

stirps imus 1, 6, 27.
 stlites 1, 4, 16.
 stlotum 1, 4, 16.
 Stoica secta 11, 11, 70. Stoici: *vid.*
 Ind. II. *an. Musices amantes* 1,
 10, 15. *n.*
 stomachus 6, 3, 112. alitur 1, 12,
 5. bonus 2, 3, 3. velut iudicis
 4, 2, 12. litigatoris 12, 9, 12.
 reficitur 1, 12, 5. stomachi boni
 dicta 6, 3, 93. stomacho plus
 quam consilio dare 10, 1, 117.
 strangulare fata gramine 8, *pro.* 23.
 nec strangulare sinus nec fluat 11,
 3, 140. fauces tumentes strangu-
 lant vocem 11, 3, 20.
 Stratoeles: *vid.* Ind. II.
 stratum, &c. *vid.* *sub sternere.*
 strenuus in praeliis imperator 12, 3,
 15.
 strepit convivium canticis 1, 2, 8.
 strepitus 4, 2, 58. *v. n.* digitorum
 9, 4, 55.
 stridor consonantium tristior 9, 4,
 37.
 stringere rem 4, 2, 128. strictus mi-
 nus Aeschines 10, 1, 77. strictior
 multo orator 12, 10, 52.
 strictim 1, 10, 1.
 struere ex praepositione et duobus
 vocabulis *verbum* 1, 5, 67. ora-
 tionem 7, 10, 7. *conf.* 10, 7, 8.
 structura 1, 10, 23. 8, 5, 27. lapi-
 dum 8, 6, 63. saxorum 9, 4, 27.
 vocum 9, 4, 45.
 studere 2, 7, 1. 6, *pro.* 4. 10, 3, 29.
 10, 7, 26. famae 3, 6, 62. in a-
 liquo 10, 2, 6. 12, 6, 6. literis
 1, 12, 6. medicinae 7, 2, 17.
 petitioni alicujus 11, 1, 69. De-
 mosthenes diligenter apud Andro-
 nicum Hypocritem studuit 11, 3,
 7. *sc. actioni.* studendi propositum
 2, 2, 7. studentem domi atque
 intra privatos parietes continere 1,
 2, 1. *add.* 1, 12, 14.
 studium 10, 7, 7. coactum 6, *pro.*
 10. constat descendit voluntate 1,
 3, 8. dierum ac noctium 12, 6,
 5. *pro disciplina;* *pro.* 13. imitan-
 di 1, 3, 2. inane circa voces 8,
pro. 18. juris 12, 3, 11. loquen-
 di 6, 4, 8. 9, 4, 110. pertinax
pro. 27. scidit se *pro.* 13. studii
 bona *pro.* 27. studia 5, 10, 27.
 alicujus formare ab infantia *pro.*
 5. amare 1, 1, 20. dicendi 1, 2,
 25. 2, 20, 2. discere *pro.* 4. for-
 tia 6, 1, 21. odisse 1, 1, 20. op-

tima 12, 10, 6. prima 2, 3, 10.
 quae post finem *agendi* studia ora-
 toris; *pro.* 22. quid praesent? 12,
 4, *extr.* secreta 12, 6, 4. sua e-
 rudiendis juvenibus impendere *pro.*
 1. studiorum aetas 10, 7, 4. *vid.*
 fructus. genus omne 10, 3, 26.
 studiis impetrare quietem *pro.* 1.
 prodesse 1, 2, 3. nihil in studiis
 parvum est 10, 3, 31.
 studiosus 10, 1, 45. alicujus rei 9,
 2, 62. honesti 10, 1, 79. juve-
 nis 10, 3, 32. sapientiae *pro.* 14.
 12, 1, 19. studiosa disputatio 11,
 1, 70. parum studiosum esse ali-
 cujus rei 9, 4, 16. studiosi 12,
 10, 62. ejus rei 1, 6, 32. elo-
 quentiae 5, 10, 122. juvenes 12,
 11, 31. studiosos sui habere ali-
 quos 12, 10, 3.
 studiose studiosius legere antiquos
 3, 6, 61. scribere de aliqua re 3,
 1, 15.
 stulta 12, 9, 13. stultior 6, 3, 71.
 stultitia 6, 3, 8. 8, 6, 74. stulti-
 tiam suam perdocere 1, 1, 8.
 stupere gaudio 9, 3, 58. novitate
 12, 6, 5. rigore 9, 3, 101. stu-
 pens vultus 11, 3, 159.
 stuprum in maribus 11, 1, 84.
 stuprare ingenium 4, 2, 69. *seqq.*
 stuprator 4, 2, 69. *quam ei poena*
constituta sit? 4, 2, 69. *seqq.* 7, 4,
 42. *v. n.*
 stylus: *vid.* stilus.
 Suadae medulla 2, 15, 4.
 suadere aliquid alicui 6, 5, 7. 7, 3,
 33.
 suaforia 12, 3, 1.
 suaforia, *quid?* 2, 1, 8. *add.* 2, 4,
 25. 7, 4, 2.
 suavis appellatio literarum 11, 3,
 35. suaves accentus 12, 10, 33.
 suavitas 1, 5, 33. eloquendi 10, 1,
 83. narium 11, 3, 16. orationis:
 11, 3, 154. oris 6, *pro.* 11. 11,
 3, 16.
 suaviloquens os 11, 3, 31.
 sub, *vid.* conatus. lege 7, 4, 58.
 mœnibus 6, 2, 22. nomine ali-
 cujus feruntur libri, &c. *pro.* 7. 7,
 2, 24. hoc nomine philosophiae
 vitia latuerunt *pro.* 15. oculos
 venire 7, 2, 5. pacto abolitionis
 denominationem deponere 9, 2,
 97. persona 6, 1, 26. statu ali-
 quo esse 7, 4, 16.
 subabsurdum 1, 5, 65. 6, 3, 23. *et*
 99.
 subassistentes humeri 11, 3, 100.

- subcœnare 6, 3, 90.
- subdere faces alicui ad aliquid 1, 2, 25. subdi in locum alterius 3, 6, 53.
- subditicii *vel* subditicii libri 1, 4, 3.
- subducere partem tunicæ 11, 3, 140. *se* 8, *pro.* 21.
- subesse 3, 5, 9. 6, 3, 54. aliquid ex exercitatione puerili volo 1, 11, *extr.* alicui 10, 2, 11. subest ars aliqua 11, 2, 9. auctoritas 11, 3, 155. labor alicui rei 11, 3, 82. ratio 9, 3, 6. ut subsit copia 12, 2, 12.
- subjacere alicui rei 3, 6, 27 *et* 41. 7, 4, 12 *et* 41. 8, 3, 81.
- subjicere 2, 21, 5. *v. n.* 3, 3, 6. *v. n.* 3, 8, 23 *et* 26 *et* 53. *v. n.* 6, 4, 8. aliquid 9, 1, 25. - alicui 3, 1, 1. 3, 6, 26. 4, 1, 40. 9, 4, 34. - belle 6, 3, 74. - falsum 12, 3, 3. - oculis 6, 3, 38. 8, 3, 79. - pro alio 6, 3, 74. - sibi 11, 3, 151. - suis locis subinde 11, 1, 7. dicere apte, ornatui 1, 5, 1. domum periculo 7, 1, 53. iudicium inventioni 3, 3, 6. literam literæ 12, 10, 32. narrationem proœmio 4, 2, 24. omnia oratori 2, 15, 16 *et* 19. 2, 21, 23. dictorum rationes 1, 9, 3. rem nomini 7, 3, 4. res sub oculos 8, 6, 19. *responsum* 9, 2, 15. finum brachio 11, 3, 146. speciem genere posito 4, 5, 27. testamentum alicui 9, 2, 73. testem 5, 7, 12. vocabulum nomini 1, 4, 20. *seq.* subiectus in alia omnia *adoptatus* 7, 1, 21. fortunæ fructus 1, 12, 18. petitor 4, 2, 96. subiecta musicæ grammaticæ 1, 10, 17. res arti, artificii 2, 21, 4. *seqq. et* 13 *et* 19 *et* 21. subiectum 8, 6, 23.
- subiectio, *quenam figura?* 9, 3, 98. sub oculos, *quid?* 9, 2, 40. schema per subiectionem 9, 2, 15.
- subinde 6, 3, 85 *et* 93. 8, *pro.* 29. 11, 1, 7 *et* 83.
- subire affectus, ut advocati, ut passii 11, 1, 55. *v. n.* censuram 12, 9, 9. incommoda 5, 10, 100. invidiam 12, 1, 14. iudicem variis artibus 4, 5, 5. negotium 4, 1, 8. onus 6, 1, 45. partes 6, 1, 24. personam 10, 1, 71. pœnam 7, 2, 42. subit alicquem cogitatio 3, 8, 41. majora intellectu velut parum apertos ad percipiendum animos non subibunt 1, 2, 28. subeunt personæ 11, 2, 17. *de reminiscentia.* subit exercitatio 2, 4, 21. post subeat ratio collocandi *Gr.* 10, 3, 5.
- subitus erumpit percussor 6, 2, 31. impulsus 11, 3, 80. subita indignatio 11, 3, 103. mors 7, 2, 14. necessitas agendi 10, 7, 22. pugna 7, 1, 35. subitum silentium 12, 5, 3. subiti casus 10, 3, 3. subitæ necessitates 10, 7, 2. subita 10, 7, 30.
- subito deficere 7, 2, 14.
- subjungere 4, 2, 13 *et* 31. aliquid 10, 7, 9. - alicui rei 3, 3, 10. 4, 2, 28. 9, 4, 23 *et* 34. - continuo 8, 4, 29. de aliqua re frictim 1, 10, 1. probationem partibus 4, 2, 82. subjungi alicui *pro.* 22. parti alicui 1, 5, 45. utri duorum antecedentium sermo subiunctus sit 7, 9, 9.
- sublatio, positio 9, 4, 48 *et* 55. iudicii 7, 1, 60.
- sublimis actio 11, 3, 153. animus 10, 3, 22. *orator* Trachalus 10, 1, 119. *scriptor* 10, 1, 66. spiritus 10, 5, 4. subline 1, 5, 3. 6, 2, 19. 8, 3, 18. quiddam et erectum mens habet natura 11, 1, 16. genus dicendi 11, 1, 3. sublimia 8, 3, 18. 9, 4, 131 *et* 136. ingredi debent 9, 4, 139. non abrupta 12, 10, 80. præcipientia pro sublimibus 12, 10, 73. sublimior cothurnus, gravitas, sonus 10, 1, 68. sublimius aliquid 8, 3, 14.
- sublimius dici 9, 4, 130.
- sublimitas heroici carminis 1, 8, 5. corporis 12, 5, 5. *in dicendo* 8, 3, 12, 10, 23. mira 8, 6, 11. *in verbis* 10, 1, 27.
- subministrare tela ad manum 5, 7, 8. *conf.* 12, 3, 4.
- submittere *vel* summittere 11, 3, 13. *de voce.* aliquid 4, 2, 62. intentionem 11, 3, 42. multa in oratione 2, 12, 10. orationem 8, 3, 21. 11, 1, 45. *se* 11, 1, 16. - ad mensuram discentis 2, 3, 7. - utilitatem discentium 7, 1, 54. - ad verlaro 6, 2, 16. vocem 1, 8, *init.* 11, 3, 42. submitti ad aliquid 12, 10, 66. submissa actio 7, 4, 27. adulatio 11, 1, 30. causa 11, 3, 153. vox 11, 3, 63 *et* 175. submissum murmur 11, 3, 45. submissi fumus in proœmiis 9, 4, 138. submissa 9, 4,

137. *submissior* latus clavus 11, 3, 139. *modus* 3, 8, 48. *submisisse loqui* 6, 5, 5.
- submovere vel summovere* aliquid 7, 7, 5. a *procemio* 4, 1, 63. *add.* 5, *pro.* 2. *ambitum* 12, 7, 6. *subditicios familia* 1, 4, 3. *submoveri a republica* 11, 1, 85. *jure* 12, 2, 15.
- subnectere* aliquid alicui rei 3, 3, 5. *proxima* 7, 10, 7.
- subornatus testis* 5, 7, 32.
- subruī* 2, 13, 14.
- subscribere audita* 12, 8, 8.
- subscriptio censoria* 5, 13, 33. *v. n.*
- subseciva temporum* 1, 12, 13. *v. n.*
- subsellia* 10, 5, 18. *adversa* 6, 1, 39. *adversarii* 5, 7, 32.
- subsequi* 6, 3, 41. 12, 11, 28. *non longe* 1, 1, 13.
- subsiderē in minore schola* 2, 1, 3. *silentio* 11, 3, 24. *de voce.* *subsidet impetus* 3, 20, 8, 60.
- subsistere* 4, 5, 30. *circa ima pro.* 20. *subsistit sententia* 8, 5, 27. *conf.* 9, 4, 94. *subsistunt lacrimae* 11, 1, 54.
- substantia* 3, 6, 23. *n. et* 38. *seq. v. n.* 7, 2, 5. *rerum* 2, 21, 1. *rhetoricæ pro.* 21. *add.* 2, 14, 3, 2, 15, 34.
- substituere mutuam accusationem* 7, 2, 9. *aliquid alicui rei* 7, 4, 15. *substitutus heres* 7, 6, 10.
- substringere effusa* 10, 5, 4.
- substructiones insanæ* 8, 6, 41.
- subsultat compositio* 9, 4, 42. *fermo imparibus spatiis ac sonis* 11, 3, 43.
- subsum:* *vid.* *subesse.*
- subsurda vox* 11, 3, 32. *v. n.*
- subterfugi* 1, 5, 68.
- subtexere aliqua* 4, 4, 4. *his subtextitur argumentatio* 4, 2, 13.
- subtilis argumentatio* 2, 5, 8. *auctor* 10, 1, 78. *divisio* 4, 2, 2. *præceptor* 1, 4, 25. *vir* 3, 11, 22. *subtile* 6, 3, 39. *dicendi genus* 12, 10, 58 *et* 66. *illi subtiles* 12, 10, 51. *subtilior translatio* 6, 3, 61. *subtilius dicendi genus* 12, 10, 66.
- subtiliter dicere* 8, 3, 40. *quærere aliquid* 7, 1, 59. *subtilius concludere* 12, 2, 26.
- subtilitas* 1, 7, 1. *add.* 2, 17, 14, 7, 3, 26. 12, 2, 13. *difficillima Romanis* 10, 5, 2. *intima quæstionum naturalium* 1, 4, 4. *subtilitatis affectatio pro.* 24. *amore vim suam perdere* 10, 2, 19.
- subtrahere aliquid* 6, 3, 108. - *alicui copulationi* 11, 2, 37. *litteram S* 9, 4, 38. *narrationem* 4, 2, 8. *necessaria cum periculo* 4, 2, 44. *ornatum alicui rei* 5, 14, 34. *se alicui rei* 7, 4, 39. - *occurri* 12, 9, 21. *verbum, verba* 9, 3, 58 *et* 59. *verba orationi* 8, 2, 19.
- subvertere interpretationem alicujus* 7, 6, 1. *legem* 7, 7, 6. *præjudicia, &c.* 5, 11, 13. *subverti* 9, 4, 3.
- succedere alicui rei* 1, 5, 45. 3, 10, 4. - *proxime* 1, 9, 2. *in locum lacrimarum* 6, 1, 25. *add.* 12, 1, 28. - *preceum* 6, 5, 10. *labori alicui* 2, 1, *extr.* *succedit minus alicui res* 1, 5, 70. *humanitas, quoties discessit æmulationi* 11, 1, 16. *priores partes probationi succedunt* 3, 9, 1. *i. sub ea continentur:* *v. n.* *hoc vocabulum antea quoque legebatur* 10, 1, 91: *ubi nunc secesserat.* *succedentes* 2, 3, 2. *succedentia genera* 3, 6, 38. *seqq.*
- succesores Alexandri* 12, 10, 6.
- successus extemporalis* 10, 7, 13.
- succinctus scientia* 2, 2, 12. *succincti ad omnem clausulam exsurgunt &c.* 2, 2, 12.
- succurrere rei laboranti* 9, 4, 117. *conf.* 9, 2, 84. *succurrit cura alicui* 11, 3, 148. *forte* 11, 2, 7. *ratio* 3, 4, 6. *ut succurrit* 1, 8, 21. - *succurritur* 4, 1, 53. *conf.* 11, 1, 77. *statim, si non succuratur, perituri* 10, 7, 2.
- succus jucundus, mollis* 10, 1, 31. *succum omnem ingenii bibere pro.* 24. - *terræ æqualiter trahere* 8, 3, 9. *de arboribus in quincuncem reductis.*
- sudare in mancipii redhibitione* 8, 3, 14. *sudata vestis* 11, 3, 23.
- sudarium* 11, 3, 148. *candidum* 6, 3, 60.
- sudor circa aliquam rem* 5, 7, *init.* *declamandi ambitiosus* 6, 4, 6. *nudus* 11, 3, 26. *orantis* 1, 2, 31.
- sudes* 8, 2, 5.
- Suffenas* 1, 5, 62.
- sufficere absolutioni* 7, 4, 31. *ad aliquid* 1, 12, *init.* 2, 1, 6. 10, 1, 69. 12, 1, 32. 12, 11, 25. - *abunde* 10, 3, 27. *alicui rei* 5, 13, 3. 6, 5, 9. 9, 3, 63. - *operi* 10,

- 1, 55. *conf.* 10, 7, 9. 12, 8, 5. caussis *agendis* 12, 9, 15. cuicumque discendo 1, 9, 3. in aliqua re 12, 2, 14. civilibus officiis 10, 3, 11. ponderi rerum 10, 1, 123. sufficit 5, 13, 16. 12, 1, 44. aliquid alicui 10, 2, 15. conscientia in veris 11, 1, 17. dicere 4, 2, 41. solatio 6, *pro.* 9. sufficiat 12, 5, 6. fit aliquando quod placeat, aut certe quod sufficiat 10, 4, 4. sufficientia sibi possidere 12, 7, 9. suffecturæ vires 2, 4, 33. suffectura tempora 2, 5, 3. suffocata vox 11, 3, 51. suffragio suo aliquem consulem facere 12, 1, 43. suffragatur cogitatio 11, 3, 121. memoria 11, 2, 45. tempus 11, 2, 48. vox pronuntiationi 11, 3, 40. suffugia infirmitatis 9, 2, 78. suffusi quadam voluptate oculi 11, 3, 76. suggerere materiam 5, 7, 8. occultam vim 1, 10, 7. sui: *vid.* *se.* *secum.* sibi. suum, *vid.* *infra.* sulci inertes 8, 6, 8. literarum insculptarum 1, 1, 27. sulfur 1, 6, 22. Sullæ 1, 4, 25. leges 11, 1, 85. *conf.* Sylla. Sullaurit 8, 3, 32. 8, 6, 32. Sulpicius: *vid.* Ind. II. Sulpicianæ feditio 6, 3, 75. fum: *vid.* *esse.* fumere aliquid 5, 11, 3. -ex aliquo 1, 5, 11. 5, 7, 16 *et* 25. -ibi protinus 11, 2, 46. *conf.* 12, 9, 19. -in argumentum 7, 2, 35. -exemplum operis 5, 12, 21. -manus 10, 1, 22 *et* 58. -sibi ipse 12, 6, 5. aliqua, ut videntur 2, 10, 14. -animum alicujus 2, 2, 4. -judicis 9, 2, 80. argumenta alicunde 5, 10, 23. arma 5, 10, 72. contradictionem 11, 3, 163. *v. n.* copiam verborum ex auctoribus 10, 2, *init.* eruditionem ex conversatione doctorum 6, 3, 17. *conf.* 6, 5, 4. exordium novum 9, 4, 63. impetum repetito spatio 10, 3, 6. impetus quosdam ex natura dicitur virtus 12, 2, 1. indicem ex bibliotheca 10, 1, 57. initium ab aliqua re 8, 6, 50. *add.* 12, 6, *init.* materiam 6, 4, 21. sententias quasdam ex industria, etque versare 10, 5, 9. tempus ad aliquid 10, 7, 20. venenura 8, 5, 23. verba ex medio 5, 7, 31. fumi contra 9, 3, 36. quædam *vocabula* necessario interire sumuntur 8, 3, 27. sumtus ex proximo fermo 4, 1, 54. hinc sumta libertas 12, 2, 31. sumtum a vetustate, a licentia poetica verbum 4, 1, 58: sumta ex medio verba 5, 7, 31. summittere, *Ec.* summovere: *vid.* submittere, *Ec.* summus liber 9, 4, 146. orator ille, Demosthenes 12, 10, 26. suæ ætatis philosophus 1, 1, 23. summa eloquentia 1, 2, 26. manus 10, 1, 97. -eloquentiæ *pro.* 4. *n.* paupertas, *de lingua Latina* 12, 10, 34. quæstio 7, 1, 27. fenestus 12, 11, 21. virtus 12, 1, 18. -orationis 1, 6, 41: vox 11, 3, 15 *et* 42. summum 8, 4, 6. alicujus rei 2, 15, 38. quod natura hominis habet 12, 1, 18. solum 1, 3, 5. 10, 7, 28. summam manum imponere *pro.* 4. in summum pervenire 12, 10, 78. summo loco poni 7, 1, 10. a summo peti 10, 3, 2. summi 10, 1, 25. 10, 2, 28. artifices 9, 3, 100. auctores 1, 6, 10 *et* 22 *et* 42. clamores 12, 6, 4. 12, 8, 3. digiti 11, 3, 124. oratores 9, 4, 26. 11, 1, 4. viri in eloquentia 1, 6, 2. summæ res 10, 1, 29. summa ingenia 10, 1, 122. ad summa niti *pro.* 20: tendere *pro.* 19. summa 5, 10, 71. *seq.* 12, 1, 20. causæ 3, 6, 7. causarum 6, 2, *init.* circa movendus affectus 6, 2, 26. concitandi affectus 6, 1, 15. criminis 4, 2, 10. in qua causâ vertitur 3, 11, 2. iudicii nostri 10, 1, 40. laboris 4, 2, 127. non contingit 2, 17, 25. oratoris 2, 14, 5. *de pecunia* 5, 10, 117. exigua 5, 10, 19. major prætoriam cognitione 3, 6, 69. rei *pro.* 5. 4, 1, 34. 5, 13, 55. 10, 3, 10. rhetorices 2, 16, 11. scientiæ 8, *pro.* 1. totius 7, 4, 20. totius summæ creditor 5, 10, 117. summam dare alicui rei 3, 2, 1. ad summam causæ conferre aliquid 3, 6, 7. -pertinere 1, 1, 23. -operis perducere aliquem *pro.* 6. -rei pervenire *pro.* 5. in summa scire 4, 2, 21. circa summas trepidare 1, 10, 35.

- in fummas referre aliquid 10, 7, 32.
 fumme disertus 12, 1, 23.
 fumum, *adverbialiter positum* 5, 14, 6.
 fummatim attingere aliquid 10, 1, 44.
fumtuariae leges cur in pestilentia ficeant? 3, 6, 26. n.
 fumtuosus 5, 10, 48.
 fuovetaurilia 1, 5, 67. v. n.
 fupellex infelix, quæ, sicut apud pauperes ambitiosos, pluribus et diversis officiis conteritur 2, 2, 29. copiosa verborum 8, pro. 28.
 super hæc 11, 1, 91. omnia 2, 15, 12. 12, 9, 12. scriptum dici 7, 8, 1. terram est sol 5, 8, 7.
 superare alios vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione 12, 10, 23. superavit auctoritatem consuetudo 1, 5, 64.
 superbus exitus 4, 1, 29. minus superba ad suscipiendas elementorum molestias mediocritas præceptoris 2, 3, 1. superbum dictum 6, 3, 33. 11, 1, 36. nomen 12, 2, 9. superbi motu oculi 11, 3, 75.
 supercilium, compositum, erectum 11, 3, 74. supercilia allevantur aut demittuntur annuendi et renuendi ratione 11, 3, 79. dissident inæqualitate; finguntur contra id quod dicimus *ibid.* contracta, deducta, remissa, immota omnino, nimium mobilia *ibid.* imperant fronti 11, 3, 77. multum superciliis agitur *ibid.*
 superest aliquid alicui 10, 1, 119. -narrationi 4, 2, 44. superfui 1, 5, 68.
 superfluere 8, 2, 22. aures 2, 5, 13. superfluit aliquid in aliquo 12, 10, 16. sermo alicui 10, 7, 13.
 superfui 1, 5, 68.
 superfusa humoris copia 1, 2, 28.
 supergressa eadem omnem mater 6, pro. 8.
 superjectio ementiens, *quid?* 8, 6, 67.
 superimposita manus 1, 1, 27.
 superinductum corpus 5, 8, 2.
 superior locus in *classibus scholarum* 1, 2, 23. successu 1, 2, 24. paulum superiores 1, 7, 21. *sc. ætate.* paululum tempore nostro superiores 8, 3, 25.
 superlata 8, 3, 43.
 superlatio veritatis 9, 2, 3. superlationes 1, 5, 45. superlatiouna vis 12, 10, 62.
 superponi levioribus 9, 4, 25.
 superstes meorum 6, pro. 4. parens ad poenas 6, pro. 13. liberi, superstitites 6, pro. 6.
 superstitio distat a religione 8, 3, 55. nimia 9, 4, 25. præceptorum 4, 2, 85. superstitutionis metus 12, 2, 3.
 superstitiosus vir 12, 10, 14. superstitiosi 6, 2, 17.
 superstitiose cogitatis demum inhærere 10, 6, 5. fieri 1, 1, 13.
 superstruere aliquid *jaldis fundamentis* 1, 4, 5.
 superlum: *vid.* superest.
 supervacuus labor 1, 8, 18. supervacua adjectio 9, 3, 46. litera 12, 10, 30. supervacuum est 1, 4, 22. 1, 7, 16 *et* 34. -alicui 2, 2, *extr.* supervacua proœmia 12, 10, 52.
 supervenit aliud majus alio 9, 4, 23.
 supinus a *supra est* 11, 3, 122. n. vultus 1, 11, 9. supina cervix 11, 3, 82. compositio 9, 4, 137. supinum stare 11, 3, 160. supini securique movere judicem 11, 3, 3. *scriptores* 10, 2, 17. lenius supina 12, 10, 79. v. n.
 supinata manus 11, 3, 119.
 supinitas omnis odiosa est 11, 3, 122.
 suppeditat inoffensa atque indubitata literarum inter se conjunctio, sine ulla cogitandi saltem mora 1, 1, 31. satis exemplorum ad imitandum ex lectione 2, 2, 8. tempus 1, 12, 14.
 supplere omnia 10, 5, 4. supplet quædam ætas 12, 6, 3.
 supplex manus 6, 1, 42.
 supplicareposito genu 9, 4, 11. pro capite 6, 1, 25.
 supplicatio 2, 16, 7. 9, 3, 68.
 supplicio affici 9, 3, 68. supplicia verberum 11, 1, 40.
 supplio pedis 10, 7, 26. pedum 11, 3, 128.
 supponere capiti libros 1, 10, 17.
 supprimere vocem 8, 3, 85. suppressa vox 8, 3, 85.
 supra, *præpositio*: ceteros 12, 10, 7. Jovem 6, 1, 32. modum 1, 9, 2. 6, 4, 12. 11, 3, 125. -multæ 9, 3, 27. necessitatem 9, 3, 46.

- quam enarrari potest 10, 1, 101.
 se cubasse 8, 2, 20. verum 12,
 10, 8. vera esse 9, 2, 33. nihil
 in poetis supra Livium Androni-
 cum, &c. haberemus 10, 2, 7.
 — *adverbium*: de qua supra dixi
 1, 7, 13. *huc referantur quasi-*
composita, ut
 supradictis contraria quæ sunt 1, 5,
 1. unum ex supradictis 6, 1, 13.
 supraconi 8, 4, 6 et 9.
 suprema 6, *pro*. 11. judicia 6, 3,
 92.
 furculus ex arbore 6, 3, 88.
 furdum quiddam et barbarum 12, 10,
 28.
 furgere ad dicendum 2, 6, 2. foli-
 citum 12, 5, 4. *de dicturo*. supra
 aliquid 10, 1, 81. surgentes fon-
 tes 8, 3, 8. surgentia in altum
 cacumina olcæ 8, 3, 10.
 surrepere animo alicujus 4, 5, 20.
 surrepit actio dissimulata melius
 sæpe 4, 1, 60. surrepet animis
 insinuatio 4, 1, 42.
 surripere aliquid 7, 6, 2. pecuniam,
 rem de templo 4, 2, 8. 7, 3, 10 *et*
 21. pecuniam ex æde sacra 4, 2,
 8. spiritum 11, 3, 39. transgres-
 sionem 4, 1, 78.
 sus: Verrem suum nominare non li-
 cet 8, 6, 37.
 suscipere causam 11, 1, 75. causas
pro. 22. 11, 1, 29. 12, 7, 1. *conf.*
 12, 1, 39. 12, 9, 7. cicatrices
 bello 6, 1, 21. inimicitias 6, 1,
 22. judicia 12, 6, 1. litem ali-
 qua ratione 4, 2, 66. litigatorem
 2, 12, 4. molestias 2, 3, 1. mor-
 tem 12, 1, 17. negotia 12, 9, 8.
 officium aliquod 1, 1, 23. onus
 10, 2, 18. oneris plus quam im-
 ponebatur, sponte *pro*. 3. perso-
 nam alicujus 4, 2, 95. reum te-
 mere 11, 1, 74. sermonem 2,
 15, 28. suscipitur S alia conso-
 nante 9, 4, 38. suscipiuntur clau-
 sulæ sequentibus 9, 4, 70. sus-
 cepta lis 12, 7, 6. pars 7, 2, 55.
 suscepti discipuli 2, 5, 1. *conf.* 11,
 1, 55. labores 6, 1, 27.
 suspecta causa 11, 1, 74. facilitas
 10, 3, 7. suspectum esse in qua-
 dam causa 6, 3, 96. — aliqua
 parte 4, 1, 56. suspecta arte ma-
 gistrum fateri videntur 5, 14, 32.
 suspectos judici facere 9, 2, 59.
 suspectius promissum 5, 7, 14.
 suspendere animos judicum 9, 2, 22.
 pedem summis digitis 11, 3, 125.
 se 7, 3, 31. — e fico 6, 3, 88.
 sermonem 11, 3, 35. *seq.* spiri-
 tum 1, 8, *prin.* suspensa spe re-
 cordationis 10, 6, 6. —
 suspicio alicujus rei 9, 4, 143. cre-
 dibilis 9, 2, 90. per suspicionem
 6, 3, 88. 9, 2, 65 *et* 90. caren-
 dum est non solum crimine turpi-
 tudinis, verum etiam suspitione 2,
 2, 14.
 suspiciose narrare 4, 2, 81.
 suspicor 9, 3, 7. suspicari aliquid
 6, 3, 95. nefas de aliquo 9, 2,
 80.
 sustinere clausulas sequentibus 9, 4,
 70. *conf. ibid.* 71. corpus nervis
 11, 3, 55. mala 8, 4, 21. nu-
 merum 10, 5, 22. *add.* 12, 7, 5.
 onera aliqua re 10, 1, 62. ser-
 monem 11, 3, 35. spiritum 9, 4,
 67. turbam 1, 2, 15. non susti-
 neo esse 3, 6, 63. *conf.* 12, 9, 10.
 sustineri mutuo auxilio 5, 12, 4.
 conscientia 12, 5, 4. manibus
 11, 3, 132. e manibus utrinque
 sustinentium pendere 1, 2, 7.
 sustentare se animo 12, *pro*. 1.
 sustentatio, quid? 9, 2, 23. duplex
ibid.
 suum facere aliquid 10, 2, 26. quæ
 sua cujusque sunt 7, 10, 10.
 Sybaritæ 3, 7, 24.
 Sylla 11, 1, 12. dictaturam depo-
 nens 3, 8, 53. 5, 10, 72.
 syllaba acuta 1, 5, 22, *seqq. et* 62.
 12, 10, 33. brevis 7, 9, 13. pro-
 ducta 7, 9, 13. syllabæ clariiores
 8, 3, 16. pares 9, 3, 79. syllab-
 his verba completi 1, 1, 32.
 συλλογισμὸς 3, 6, 45. 7, 3, 11. *fi-*
gura 9, 2, 103.
 syllogismus 3, 6, 15. *seq. et* 42. 5,
 10, 6. 5, 14, 14 *et* 24. *seq.* 7, 10,
 1. *seqq. quid?* 7, 8. v. n. 1. im-
 perfectus, rhetoricus 5, 10, 3. 5,
 14, 1. oratorius 5, 14, 24. syl-
 logismis constare 1, 10, 37.
 syllogisticus status 5, 10, 6.
 σύμβολον, quod est nota 1, 6, 28.
 συναίρεσις 1, 5, 17.
 συναλοιφή 1, 5, 17. *quid?* 9, 4,
 36.
 synalæphe 9, 4, 109.
 συναθροισμὸς 8, 4, 27.
 σύνδεσμος 1, 4, 18.
 σύνιχον 3, 11, *init. et* 9.
 συνεκδοχή, *quid?* 8, 6, 21. 9, 1, 5.
 synecdoche, *quid?* 8, 6, 18. figura
 9, 3, 58. *subiecta a veteribus me-*
taphoræ 8, 6, 13. n.

Synsefos exempla 9, 2, 79. *v. n.* 9, 3, 3 et 100.
συνθευγμίνος, figura 9, 3, 62. *v. n.*
συνθευγμίνος, quid? 9, 3, 64.
συνθευγμία 8, 3, 16.
συνθευγμική εἰσῆσις 3, 6, 46.
σύντομον, quid? 4, 2, 42.
syntonorum modi 9, 4, 142. *v. n.*

T.

T literæ cognatio cum D 1, 4, 16.
 1, 11, 5.

tabernaculum 7, 8, 6. 10, 7, 27.
 ducis 8, 2, 8.

tabula supra Jovem 6, 1, 32. tabu-
 læ 5, 5, *init.* 6, 3, 92. 7, 10, 13.
 duodecim 1, 6, 11. 5, 14, 18.
 testamenti 5, 14, 15. tabularum
 dies 5, 10, 44.

tabellæ vacuæ 10, 3, 32.

tacere de aliqua re 1, 5, 56. 4, 2,
 87. non taciturus de tanta sua
 gloria 11, 2, 16. tacens opus,
 pictura 11, 3, 67. tacita com-
 mendatio 4, 1, 8. dedignatio 1,
 2, 31. exprobratio 6, 2, 16. ve-
 recundia 10, 1, 18.

tacite ediscere 11, 2, 33. sentiri 1,
 10, 7.

tactus corporis 6, 3, 7.

tædium evitare 10, 1, 31. laboris
 12, 3, 11. lucis 1, 3, 16.

talares ludi 11, 3, 58. *v. n.*

talio 7, 4, 6. 8, 5, 12.

talpæ oculis capti 9, 3, 6.

talus: talos in medium projicere 6,
 1, 47.

tam est nitor divinus in Theophrasto
 ut *ἔc.* 10, 1, 83. ætas tam puél-
 laris 6, *pro.* 5.

tamen 3, 6, 27. *v. n.* 7, 9, 7. *in*
principio 2, 17, 32. 3, 8, 28. 3, 9,
 5. si tamen 11, 3, 3 et 46. 12,
 11, 29. si tamen—at certe 1, 1,
 11.

tandem 6, 3, 38. 8, 3, 76. 12, 2,
 10. 12, 11, 22.

tamquam 2, 17, 39. 5, 13, 59. 12,
 7, 12.

tantus: quod scio vix credi posse
 tantum 6, *pro.* 7.

tantum, *i. solum* 1, 1, 13. non 6, 2,
 4. non eisdem tantum verbis, *fi-*
ne sequente sed 2, 15, 14.

tantumdem valere 1, 5, 4. virium
 6, 2, 10.

VOL. II.

tantopere—quam *Ep. ad Tryph.* 3.
ταπεινωσις, quid? 8, 3, 48.

tardus, in adulterio deprehensus 6,
 3, 87. memoria 11, 2, 29. sermo

trajectione 8, 2, 14. stilius 10, 3,
 5. tarda compositio 9, 4, 137.

tardum auxilium 10, 4, *extr.* in-
 genium 1, 3, 2. membrum *fer-*
monis 9, 4, 126. tardum esse 6,

3, 87. - ad aliquid 11, 2, 29.

tarda in oratione et gravia opponun-
 tur 12, 10, 80. ingenia 1, 12,

14. tardior pœna 7, 2, 42. pro-
 nuntiatio 10, 7, 22. stilius 1, 1,

28. paullo tardiora ingenia 11, 2,
 42.

tarditas 12, 9, 14. in agendis *cauffis.*
 dicendi 5, 10, 123. vocis 11, 3,

52. tarditate ingenii laborem ac
 tempora perdere 1, 1, 1.

tardare animum 12, 5, 1. tardari
 verecundia 1, 3, 4. tardatur ve-

locitas 10, 7, 8.

Tarento lanas vehere 7, 8, 4.
 Tarentini juvenes 6, 3, 10.

Tarraconenses 6, 3, 77. de quodam
 eorum nummo *vid. ibid. n.*

Tau Gallicum 8, 3, 28.

Taurus, homonymon 8, 2, 13.
ταυτολογία, quid? 4, 2, 43. 8, 3,

50.

technici 2, 13, 15.

tegere aliquid 9, 2, 76. tectæ ma-
 nus 9, 1, 20. tectos tenere lucu-

brantes 10, 3, 25.

tectum pro domo 8, 6, 20.

tegmina pellium 9, 4, 4.

τεκμήρια, quæ? 5, 9, 3.

Telamo 1, 5, 60.

τέλος 2, 15, 38.

telum occultum 9, 2, 75. ut tela
 supervacua sunt nescienti, quid
 petat: sic argumenta, *ἔc.* 5, 10,

109.

temere congestæ res 10, 3, 17. dic-
 tum 12, 6, 5. suscipere reos 11,

1, 74. non temere 1, 3, 3. *i. fa-*
cile.

temerarius 7, 2, 28. pro forti 2, 12,
 4. 10, 2, 16. honor editionis

pro. 7. temerariâ in oratione et
 fortia distinguuntur 12, 10, 80.

temeritas 12, 9, 12. extemporalis
 10, 6, 6.

temperare aliquid modo 11, 1, 91.
 - moderatione aliqua 11, 1, 28.

ingenio suo 10, 1, 98. sonos 11,
 3, 42. vires suas 1, 2, 27. tem-
 peratus sanguis 11, 3, 78. tem-
 perata vox 11, 3, 161. tempera-

M M

- tiores brevibus ac longis *syllabis* pedes 9, 4, 87.
- tempestas comitiorum 8, 3, 80. tempestates fluctuum 8, 6, 44. tempestatibus, quo volent, auferri 10, 7, 23.
- tempus 5, 10, 43. 7, 2, 43. *seq.* adolescentiæ 12, 11, 13. angustum 11, 1, 46. conjunctum, hoc est insequens 5, 10, 94. 7, 2, 46. in distinctionibus 11, 3, 37. lætum, liberum, triste 11, 1, 46. præcedens 5, 10, 94. præfens 7, 2, 46. *in verbis*, futurum, præfens, præteritum 7, 2, *init.* 9, 3, 11. - præteritum 1, 6, 10 *et* 15. suffragatur 11, 2, 48. temporis modus 10, 4, 4. munera 10, 6, 6. unius, duorum *syllabæ* 9, 4, 47. tempora 5, 10, 43. 7, 2, 25. 11, 3, 181. *v. n.* adhibita corporis motui, saltationi, modulationibus 9, 4, 139. data a iudice 12, 10, 55. dicendi 6, 5, 4. nostra damnare infelicitatis 10, 2, 8. sua impendere alicui 1, 2, 2. tria 9, 4, 47 *et* 81 *et* 84. *seqq. in metrorum ratione.* - conjecturæ 7, 2, *init.* temporibus uti 11, 3, 181.
- temporale 6, 2, 10.
- temporarius animi motus 5, 10, 28.
- temulentus sopor 4, 2, 123.
- tenax, *vid. sub* tenere.
- tendere ad aliquid 7, 1, 22. 12, 2, 27. - majora 2, 4, 20. - summa *pro.* 19. - victoriam, ad finem laudis et gloriæ 8, 3, 11. alio 9, 3, 45. aliquo 7, 1, 59. collum 11, 3, 82. huc totis mentibus 12, 1, 31. in superiori 8, 4, 9. - verticem supercilio 1, 11, 10. longius 12, 1, 3. manus supplices ad genua 6, 1, 42. nervos retro 10, 3, 6. rus 11, 2, 38. finus 12, 10, 37. vultum confidentia 11, 3, 160. vis nominum eodem fere tendit 5, 10, 1. tendens ad aliquem gestus 11, 3, 134. tendentes ad eloquentiam 12, 3, 11. - optima juvenes 10, 1, 122. in diversum disciplinæ 1, 12, 1. tendentia alio verba 9, 3, 45. tensum collum 11, 3, 82. tensi digiti 11, 3, 98 *et* 99. tensior vox 11, 3, 42.
- tenebræ ac solitudo 1, 2, 9. orationis 8, 2, 23. ultimæ 8, 3, 25.
- tener: tenera quædam in utramque partem translatio 11, 3, 165. voluptas modulandi 9, 4, 31. vox 11, 3, 23. tenera 11, 3, 29. corpora 1, 1, 22. teneriores anni 2, 2, 3.
- tenere 11, 2, 31. 12, *pro.* 1. 12, 8, 3. adversarium quasi confessum 6, 4, 18. aliquem diutius 5, 7, 19. aliquid 5, 10, 68. 5, 14, 29. 11, 2, 30. *add. ibid.* 35 *et* 50. - parum 11, 2, 45. articulum medium 11, 3, 95. causam 9, 2, 68. cibum 9, 4, 30. cursum 4, 3, 13. formam 12, 10, 10. hastam 7, 9, 8. lora 7, 9, 7. magis, *de memoria* 11, 2, 31. modum 1, 7, 23. 10, 1, 62. 12, 7, 11. nomen 8, 6, 65. 9, 4, 47. *obfessionem* 1, 10, 48. *n.* propositum 6, 4, 13. rem 9, 4, 129. se 9, 2, 82. - aliqua societate copulaque res *in oratione dicuntur* 7, 10, 17. somnum 11, 3, 155. viam dicendi mediam 4, 2, 45. teneri forma certa pronuntiandi 5, 13, 5. incendio 2, 13, 16. reus cædis dicitur aliquis 5, 14, 11. tenet consuetudo 2, 1, *prin.* 8, 5, 2. pudor 12, *pro.* 1.
- tenax custos patrimonii 4, 2, 73. propositi 11, 1, 90. tenacissimus alicujus rei 1, 1, 5. tenacissima memoria 1, 1, 19.
- tenor acutus 1, 5, 26. in narrationibus 10, 7, 6. tenores ab antiquis tonores dicti 1, 5, 22. *tenentur* tentare, *cum infinitivo* 6, 2, 29. 6, 3, 7. 7, 1, 60. 12, 10, 32. eventum 6, 3, 79. se subinde 11, 2, 34. venas 11, 3, 88. tentari leviter 3, 4, 2. tentata paucissimè eloquendi ratio 12, *pro.* 3. non tentanda, quæ effici non possunt 4, 5, 17.
- tenuis aqua 12, 2, 11. ars 1, 4, 5. perquam limes 9, 1, 3. magis vox 11, 3, 42. orator, scriptor 10, 1, 64. 12, 10, 21 *et* 23. sermo 8, 3, 18. vena 6, 2, 3. venula 12, 10, 25. vox 11, 3, 32. tenue discrimen 1, 5, 5. *vid. ingenium.* præmium 8, 3, 1. textum 9, 4, 17. tenues aquæ 11, 3, 21. causæ 11, 1, 93. res 1, 1, 35. tenuia 10, 1, 44. tenuiora 12, 10, 38 *et* 66. paullo tenuiora ad dicendum negotia 12, 9, 8.
- tenuitas alicujus scriptoris 10, 2, 23.

- rerum 1, 4, 7. 12, 10, 35. *conf.*
 sectæ in secare.
- tenuare adipem 2, 10, 6. tenuatur
 vox ad exilitatem 11, 3, 19.
- teperere 6, 1, 44. *de affectu.*
- Terentius: *vid.* Ind. II.
- Terentianus pater 11, 1, 39.
- terere: *vid.* trita.
- teres vox in disputationibus 11, 3,
 64. *v. n.*
- tergere frontem sudario 6, 3, 60.
 nares 11, 3, 121. tersus, *vid.* in-
 fra.
- terminare aliquid anguste 7, 4, 40.
 9, 1, 14. ingenium suum 12, 2,
 23. modum periodo alicui qua-
 tuor senariis versibus aut ipsius
 spiritus modo 9, 4, 125. termi-
 nari in ri syllabam 1, 6, 14. in-
 tra quatuor sensus 4, 1, 62. lite-
 ra, syllaba aliqua 1, 6, 15. toga
 mediis cruribus terminatur 11, 3,
 139. terminati in aliqua syllaba
 genitivi 1, 6, 14.
- terra altius effossa generandis alen-
 disque feminibus fecundior est 10,
 3, 2. terræ fides 12, 10, 25.
v. n.
- terrenum corpus 12, 2, 21. terrena
 12, 11, 13.
- terrere 6, 3, 21.
- tersus atque elegans auctor 10, 1, 93.
 tersum 12, 10, 50. *vid.* iudicium.
 tersior multo scriptor 10, 1, 94.
- tertia ab ultima syllaba 1, 5, 30. *i.*
ante penultima.
- testarum iacius non habet nomen 8,
 2, 5.
- testes corrupti 5, 7, 13. eorum du-
 plex genus 5, 7, 9. testibus ar-
 gentariorum tabulis 11, 2, 24.
- testimonium industriæ reddere alicui
 11, 1, 88. juvenum modicum
 esse debet 2, 2, 9. publicum 5,
 3. testimonio est 12, 1, 16. sunt
 poetæ 1, 10, 10. testimonia 5,
 7, *init.* divina 5, 7, 35. 5, 11,
 42. sententiæ poetarum velut
 quedam testimonia sunt 1, 8, 12.
conf. 10, 1, 49.
- testari 6, *pro.* 4. 11, 3, 172. exhe-
 redatum elogio 7, 4, 20. per ali-
 quid 5, 14, 11. testatur Cicero
 frequenter 1, 10, 4. *conf.* 2, 2, 2.
 2, 15, 8. 2, 17, 2. *Ec.* testans 7,
 6, 10. testatus 5, 14, 15. 6, 3,
 92. ut testatum est Græco versu
 8, *pro.* 20. testandum est *pro.* 26.
 11, 1, 65.
- testatio 5, 7, 33. *v. n.* 5, 13, 49.
- v. n.* testationes facere 12, 3, 5.
 testamentum 7, 5, 6. apertum 4,
 2, 87. iustum 5, 14, 16. signa-
 tum 4, 2, 87. testamenta 7, 4,
 39. legibus facta rata sint 3, 6,
 96.
- τετραδονουι percussiones 9, 4, 51.
- tetrastrichon carmen 6, 3, 96.
- Teucer Ulixem reum facit Ajacis oc-
 cisi, *controv.* 4, 2, 13.
- textum tenue atque rarum dicendi
 9, 4, 17.
- textus 8, 6, 57. *v. n.*
- Tharsomenum pro Thrasumeno 1, 5,
 13.
- theatrum 6, 1, 52. theatri causa
 11, 3, 179. theatro majore dig-
 nus 1, 2, 9. tota theatra excla-
 maste 1, 6, 45.
- theatralis 2, 2, 10. lex 3, 6, 19.
- Thebas sermone desere 11, 3, 168.
- Thebanorum causa cum Thebalis 5,
 10, 111. *seqq.*
- thece 6, 3, 61.
- thema 4, 2, 28 et 68. 5, 10, 9. 7,
 2, 54. themata poetica 2, 10, 5.
 in scholis posita 12, 8, 6.
- Θηματα 7, 1, 4.
- Themistocles 9, 2, 92. *memoriosus*
 11, 2, 50.
- Theodorus, Theodori, *vid.* in Ind.
 II.
- Theodotus 3, 8, 55. *seq.*
- Θεωδοτήν ars 2, 18, 1.
- Thersites 3, 7, 19. 11, 1, 37.
- thesaurus eloquentiæ 11, 2, 1. the-
 sauri clausi 10, 1, 2.
- Θησις, quid? 3, 5, 5. *add.* 10, 5, 11.
- thesis 3, 5, 11. theses dicere 2, 1,
 9. 12, 2, 25. simplices 7, 10,
 5. fumera ex aliqua re 2, 4,
 24.
- Thesthalorum *lis cum* Thebanis 5, 10,
 111. *seqq.*
- Thetis 3, 7, 11.
- Thrasylbulus 7, 4, 44.
- Θύρανος 8, 2, 13. *n.*
- thymus redolet alicubi 12, 10, 25.
- tibiæ accipiant spiritum 11, 3, 20.
 apertæ 11, 3, 50. *v. n.* apertis,
 clausis foraminibus 11, 3, 20.
 quæ præcluis foraminibus gravio-
 rem spiritum reddunt 1, 11, 7.
 purgatæ, quassæ 11, 3, 20. ti-
 biarum cantus *περαλακισμοι* 1, 11,
 7.
- tibicen Latinus 7, 1, 51. tibicines
 publice revocati 5, 11, 9.
- tibicina 1, 10, 32. 7, 9, 4.
- Tiburti in prædio 6, 3, 44.

- Timanthēs 2, 13, 12.
 Timarchides 9, 3, 11.
 timere aliquem iustitiæ suæ 4, 1, 9.
 aliquid 4, 5, 14. omnia 2, 4, 10.
vocabulum aliquod 8, 3, 31. ti-
 meri, *i. de morum integritate suspec-
 tum haberi* 1, 2, 5.
 timide quasi loqui 11, 3, 100. ti-
 midissime dicere aliquid 11, 1,
 77.
 Timotheus, *vid. Ind. II.*
 Tinca Placentinus 1, 5, 12.
 tingere, *unde tincta fūco lana* 12, 10,
 75. *v. n.* tincta sensu 4, 2, 117.
v. n.
 tinnis litera N 12, 10, 31.
 tinnuli 2, 3, 9.
 tirocinii metus 12, 6, 7. tirocinium
 differre in senectutem 12, 6, 2.
 Titius, saltationis genus 11, 3, 128.
 titubare aliquid 5, 7, 11. *de testibus.*
v. n. titubat facultas eloquendi
 12, 1, 29.
 tituli librorum 2, 14, 4.
 Tityus maximus 6, 3, 71.
 toga, *qualis* 11, 3, 131. *n.* apte cæ-
 sa 11, 3, 139. crassa 12, 10, 47.
 decidit 11, 3, 149. rotunda 11,
 3, 139. serica 12, 10, 47. solu-
 ta et velut labens undique 11, 3,
 147. togam abducere 11, 3, 145.
 componere 11, 3, 156. dejicere
 11, 3, 144. demittere ad calceos
 usque 11, 3, 143. injicere ex in-
 tegro 11, 3, 156. rejicere 11,
 3, 144. reponere 11, 3, 149.
 tolerare laborem difficilius 1, 12, 8.
 tempora illa C. Cæsaris tam pa-
 tienter 6, 3, 112.
 tolerabilis utcumque securitas 2, 3, 4.
 tolerabile est 6, 1, 42. - magis
 11, 1, 21. vix 1, 6, 42.
 toleranter 8, 6, 33.
 tollere 10, 1, 94. *v. n.* 92. aliquem
 cervicibus 4, 2, 124. aliquid de
 templo 3, 6, 37. 4, 2, 8 et 68. 4,
 4, 3. - *in testamento* 7, 6, 11.
 fructus 5, 10, 48. litem 7, 2, 45.
 natum 4, 2, 42. pecuniam de
 templo 4, 2, 8. se ad spem 1, 2,
 26. tollit se geometria ad ratio-
 nem mundi 1, 10, 46. tolli in
 crucem 4, 2, 17. translatione 8,
 6, 11. tollitur lis 9, 2, 91. tol-
 lens se supra modum oratio 4, 2,
 61.
 Tollius 6, 3, 53.
 tonare 2, 16, *extr.*
τονώπιον fistula 1, 10, 27.
 tondere: tondemus 1, 6, 44. tonfa
 myrtus 8, 3, 8.
τόνοι, tenores 1, 5, 22.
 tonores 1, 5, 22.
τοπική pars 5, 14, 28.
τοπογραφία, quid? 9, 2, 44.
 topper 1, 6, 40.
 tori athletarum 10, 1, 33.
 Torquatus 5, 11, 10.
 torquere aliquem 5, 4, 2. 7, 2, 25.
 motum laterum 11, 3, 90. vul-
 tum 10, 3, 21. torqueri 9, 2, 82.
 aliqua re 12, 1, 7. fortis 9, 2,
 82. expectatione 6, 1, 18.
 tormenta 2, 26, 10. 5, 4, *inf.* 9, 2,
 82. *seq.*
 torques aureus 6, 3, 79.
 torrens annis 12, 10, 61. oratio 3,
 8, 60. verborum inanis 10, 7,
 23. torrentes turbidi 12, 10,
 19.
 torvus vultus 6, 1, 43. - magis 11,
 3, 160. torvi motu oculi 11, 3,
 75.
tot: unde
 totidem: agmen totidem lixas ha-
 bens quot milites 8, 6, 42.
 toti ordines, gentes, populi 11, 1, 86.
 tota 8, 4, 13.
 trabes abiegna 5, 10, 84.
 tractare 7, 1, 20. 10, 1, 19. non
 scripta secura lectione transcurrere,
 sed tractare singula 10, 5, 8.
 affectum 6, 1, 53. aliquem molli
 articulo 11, 1, 70. aliquid *pro.*
 21. 1, 6, 31. 7, 1, 27. 9, 4, 19.
 copiose 10, 5, 12. - pluribus
 modis 10, 5, 9. - probatione 4,
 2, 55. 12, 1, 44. - sermone 12,
 2, 3. animum discantis 1, 3, 6.
 animos 11, 1, 85. argumenta
 recte 5, 10, 15. causas utrinque
 10, 5, 20. circuitus decurrentes
Ec. 11, 1, 6. de aliqua re 1, 5,
 5. elementa *pro.* 21. ingenia rudi-
 a 1, 2, 27. infirmissimum quid-
 que primum 7, 1, 18. *letra* 10,
 1, 19. non libenter ea quæ læ-
 dunt 11, 1, 87. locum aliquem
 9, 1, 25. 9, 4, 112. male 7, 3,
 2. motus animorum 7, *pro.* 1.
 opus aliquod commode 1, 9, 3.
 propria philosophiæ *pro.* 16. quæ-
 stiones 2, 1, 11. tractatum ali-
 quem sermonē 12, 2, 3. verba
 11, 1, 6. tractari in utramque
 partem 3, 5, 5. *conf.* 12, 7, 7.
 inter aliquos 8, 3, 31. latius 11,
 1, 5. per affectus 12, 10, 63.
 hoc loco tractanda quæstio est 1,
 2, 1.

tractabilis vox 11, 3, 40.
tractatus 3, 7, 10. æqui bonique 12, 1, 8. 12, 2, 3 *et* 15. æquitas 5, 19, 72. artis 8, *pro.* 5. duplex 5, 7, 35. generalis, specialis 2, 4, 22. 5, 7, 35. latior variusque 7, 3, 16. locorum communis 12, 8, 2. moralis, rationalis 12, 2, 19. *de philosophia.* recti pravique 12, 2, 16. troporum 1, 1, 16. tractatus *plur.* 7, 4, 21. 7, 6, *extr.*
tractatio æqui 5, 10, 118. armorum, orationis 9, 1, 33. *v. n.* causæ 12, 10, 46. malæ tractationis actio 7, 3, 2. *add.* 7, 4, 11 *et* 25. *seq.* 9, 2, 79. - actiones 7, 4, 29. - accusare zelotypum 4, 2, 30. - accusari ab uxore 7, 4, 10.
tractus 8, 3, 32. corporis 6, 3, 7, *sicut ab aliis legitur; Gesfr. restituit* tactu. elocutionum 4, 2, 118. gurgitis multus 12, 2, 11. orationis continuus 5, 8, 2. *conf.* 7, 4, 61.
tradere *absolute, pro docere* 12, 11, 14. aliquem præceptoribus 1, 2, 1. *conf.* 2, 1, 1. 2, 4, 1. aliquid 7, 10, 4. - alicui 11, 1, 5. - memoriarum 9, 4, 1. literis *pro.* 4. - in posteris 10, 2, 6. - posteris 12, 10, 55. scripto 1, 5, 17. - sermonibus velut per manus 12, 4, 1. decorem discipulis 1, 11, *extr.* dispositionem in omnes materias 7, *pro.* 4. elementa literarum alicui 1, 1, 23. gloriam ad posteros 12, 11, 28. *cum infinitivo* 10, 2, 20. lectionem memoriarum imitationique 10, 1, 19. locos communes 5, 1, 3. monumenta rerum posteris 12, 11, 4. nomen 3, 6, 3. opiniones 3, 1, 18. puerum magistris 2, 2, 1. præcepta sapientiæ *pro.* 19. - verbis 1, 4, 4. quærentibus 12, 11, 4: *sed aliquid excidisse videtur, vid. V. L.* scientiam declamandi ac facultatem 2, 1, 2. verba 1, 6, 42. viam aliquam certam in omnes materias 7, *pro.* 4. victoriam 7, 1, 44. tradi arte 6, 5, 1. 10, 2, 12. educandum *pro.* 5. inter præcepta 9, 3, 69. memoria aliquid acceptum ab inventione tradit elocutioni 11, 2, 3. traditus epistolis in posteros sermo 1, 1, 6. antiquitus traditum accepimus 6, 2, 8.

traditio 3, 1, 3. 12, 11, 16. disciplinæ 11, 3, 61.
traducere equum 5, 11, 13. traduci ratione ad meliora 12, 7, 2.
tractatio alterius intellectus ad alterum 9, 3, 71.
tragicus non ignobilis 1, 12, 18. nofter 9, 3, 57. parum Pomponius Secundus 10, 1, 98. tragicum est 8, 3, 26. tragici 8, 6, 26 *et* 34.
τραγῳδία 11, 3, 28. *n.*
tragœdi utiles 1, 8, 6. pene tragœdorum vox 12, 5, 5.
tragœdia non ingreditur focco 10, 2, 22. Thyestes 1, 5, 52. tragœdiæ scriptores 10, 1, 97. tragœdiæ 10, 1, 66.
trahere 12, 11, 18. ad se 10, 3, 24. affectum ex aliqua re 6, 1, 26. aliquem 6, 4, 17. - viribus 5, 14, 29. aliquos in diversum 2, 17, 32. aliquid ex aliquo 10, 1, 81. - ex vi rerum 6, 3, 57. argumentum ex aliqua re 5, 5, 2. 5, 10, 102. causas ex aliqua re 5, 9, 15. colorem 12, 10, 44. in diversum 7, 10, 3. materiam ab actione diversæ partis 4, 1, 54. - dicendi invidia 5, 13, 3. nomen ab aliquo 9, 4, 109. - ex aliquo 10, 1, 83. *obfisionem* 1, 10, 48. *n.* orationem ex præceptis sapientiæ 12, 1, 28. probationes ex causâ 5, 1, 1. spiritum eo usque donec deficiat 11, 3, 53. succum terræ aequaliter *dicuntur arbores in quincuncem redactæ* 8, 3, 9. verba de verbis 9, 4, 20. vocales 11, 3, 167. trahi 3, 7, 11. a contrariis 1, 6, 34. a nominibus 6, 3, 55. aliqua re 12, 10, 52. contra rationem causæ superflitione præceptorum 4, 2, 85. in diversum 7, 2, 32. utrinque 7, 9, 7. trahunt horas spectacula, convivia, *et c.* 12, 11, 18. tracturæ aliquid altius mentes 1, 8, 4.
tractus, *vid. supra.*
trajicere in alium 9, 2, 4. verba in clausulas 9, 4, 31.
trajectio 8, 2, 14. 9, 2, 3.
transact. *vid. transigere.*
transcendere, transumptio, *et c. vid. transf.*
transcurrere aliquid 4, 2, 2. - ut partem operis 9, 3, 89. impetu 10, 1, 19. scripta lectione secura 10, 5, 8.

- transeuntes: *vid.* transire.
 transferre 1, 1, 28. *n.* 5, 13, 8. *n.*
 ad verbum 7, 4, 5 et 7. aliquem,
 aliquid ab aliqua re in aliud 2, 8,
 14. *conf.* 6, 1, 39. 9, 1, 6. ali-
 quid 1, 1, 28. 5, 11, 28. 5, 13, 4
 et 7 et 9. 11, 3, 179. - ad utilita-
 tem 6, 2, 31. - ex Græco 2, 15,
 21. - proxime in Latinum 1, 6,
 3. - in alterum 6, 5, 9. 7, 2, 9.
 10, 1, 82. 11, 1, 64. - in diver-
 sum 11, 1, 64. cogitationem 12,
 9, 20. crimen 4, 2, 26. 6, 3, 78.
 - in alium 7, 4, 13. Græcos 10,
 5, 3. libros alterius in suum 9,
 2, 102. literam in aliam 1, 6,
 22. nomen, verbum ex aliquo
 loco in alium 8, 6, 5. 9, 4, 27.
 oppida 6, 3, 61. partem in cor-
 poribus *Œc.* 7, *pro.* 2. res 12, 10,
 34. se ad album et rubricas 12,
 3, 11. subsellia in aliquem locum
 10, 5, 18. tempora 9, 3,
 11. transferri 3, 6, 67. *segg.* ad
 præceptores 2, 2, 3. iure 12, 2,
 15. translatus annulus 11, 2, 30.
 translatus 4, 1, 71. audacius 4,
 1, 58. translati libri 10, 5, 2.
 translata 8, 3, 37. 8, 4, 29. *n.*
 bene 8, 2, 10. ex Græco 9, 3,
 17. ex alio loco in alium 8, 5,
 17. licentius 8, 3, 37. verba 1,
 5, 3 et 71. 11, 1, 6.
 translatio 5, 13, 8. *n.* 7, 5, 1. *n.*
 quædam tenera in utramque par-
 tem fit gestu 11, 3, 165. depul-
 sionem consistere defensione ac
 translatione 8, *pro.* 9. *quæ fit fi-
 gura?* 9, 3, 98. *i.* metaphora 8,
 6, 4. *segg.* distinguitur ab abusio-
 ne 8, 6, 35. tropus, qui fit tran-
 slatione 8, 6, 4. *conf.* 3, 6, 37 et 41
 et 65. *segg.* 5, 13, 8. 5, 14, 34. 7,
 4, 13. 8, 2, 6. 8, 6, 49. 50. audax
 8, 6, 11. detormis 8, 6, 15.
 ex simili 6, 3, 71. humilis 8, 6,
 14. magis propria 1, 4, 18. for-
 dida 8, 6, 15. temporum 9, 2,
 41. verborum 7, 9, 9. transla-
 tiones 10, 1, 118. translationum
 mixtura 5, 11, 22.
 translativa, μεταληψις 3, 6, 45. trans-
 lativa: quæstiones 3, 6, 51.
 transfigurare 6, 2, 1.
 transformari ad aliquid 1, 2, 30.
 transfuga 12, 1, 24.
 transfundere dolorem suum in au-
 dientes 11, 1, 54.
 transgressio 4, 1, 78. *i.* hyperbaton
 9, 4, 28. verbi 8, 6, 62. verbo-
 rum 8, 6, 66. - concinna, *figura*
 9, 3, 91.
 transfigere partem laboris 4, *pro. init.*
 transfigitur cum materia pulchre 7,
 1, 44. *v. n.* pœna levi vel tar-
 diore 7, 2, 42.
 transire 9, 3, 90. 12, 11, 28. ad
 aliquid 6, 5, *prin.* - disertum 7,
 1, 51. - musicum 1, 12, 6. - rhe-
 toris officia 1, 12, *extr.* - sequen-
 tia 4, 2, 82. alio 9, 2, 55. ali-
 quem 10, 2, 10. 12, 1, 22. 12,
 11, 21. aliquid 6, 3, 82. 7, *pro.*
 3. 10, 3, 31. - inhonoratum 1,
 5, 54. - silentio 2, 3, *prin.* 5,
 12, 23. ex aliquo casu in alium
 9, 4, 117. - vicinia ad diversa
Œc. 9, 3, 65. in aliam personam
 12, 8, 10. maria 12, 11, 10.
 minora 10, 3, 31. transiri inten-
 tione 9, 4, 29. transiri aliquem
 jus, res 5, 10, 116. *segg.* frequens
 imitatio in mores 1, 11, 3. litera
 in vocalem verbi sequentis 9, 4,
 40. verba quæ rectis quoque cas-
 sibus ætate transferunt 1, 4, 13.
 inde in syllabas cura transibit 1,
 4, 17. nec a nobis negligenter
 locus iste transibitur 2, 4, 17.
 transeuntes medios articulos an-
 nuli 11, 3, 142. transeuntia in
 adverbium vocabula 1, 4, 29.
 transitus 4, 1, 77. 11, 3, 46. *non*
est schema 9, 2, 61. a pueritia in
 adolescentiam 11, 3, 28. *in sonis*
musicis 12, 10, 68. in transitu 6,
 2, 2. 7, 3, 27. venusti 9, 2, 61.
 veruum 10, 7, 11.
 translatus, translatio, *Œc. vid.* trans-
 ferre.
 translucida elocutio 8, *pro.* 20.
 transmarina peregrinatio 7, 3, 31.
 transmutatio *differt ab* immutatione
 1, 5, 12. transmutatione fit so-
 læcismus 1, 5, 39. *segg.*
 transpositiva, μεταληψις 3, 6, 45.
 transcendere ad leviora 7, 1, 21.
 obscure 4, 1, 79.
 transumptio, *quid?* 8, 6, 37.
 transumptiva, μεταληψις 3, 6, 45.
 transvehi 6, 3, 41.
 transversum brachium 11, 3, 93.
 telum 9, 4, 14. iudicem ferre 10,
 1, 110. transversas a spondis in-
 cubare 4, 2, 123.
 transvolare audientem 4, 2, 45.
 tie, barbarismus 1, 5, 15.
 treceni et sexageni loci 11, 2, 22.
 tremulus spiritus 11, 3, 55. tremu-
 la vox 11, 3, 91.

- trepidare frontis ac luminum incon-
 stantia 9, 3, 101.
 trepidationis vitia 11, 3, 121.
 trepondo ab omnibus dictum est 1,
 5, 15. v. n.
 tres: in tribus verbis 9, 4, 78.
 v. n.
 triangula æquis lateribus constituere
 in data linea 1, 10, 3. *add. ibid.*
 41. inæqualibus lateribus 1, 10,
 41.
 triarius 5, 13, 40.
 τριῆς 2, 15, 23. ἀλογος 10, 7, 11.
 tribrachys, *pes* 9, 4, 82.
 tribuere nomen commune, peculia-
 riter alicui rei intellectu 8, 2, 8.
 nimum sibi 1, 2, 18. fatis alicui
 in aliqua re 12, 1, 22. veniam
 delicto 7, 4, 20.
 tribus 7, 3, 27.
 tribunus plebis ipse pro concione le-
 git codicem 4, 4, 8. - humilli-
 mus 11, 1, 12.
 tribunatus 7, 4, 13.
 tribunale 1, 6, 17. 11, 3, 134 *et* 156.
 primum 12, 5, 6.
 triclinium 11, 2, 13.
 τριῶνα, *quæ* 9, 3, 77.
 trimeter versus 9, 4, 71 *et* 75. 10,
 1, 99. trimetron 9, 4, 78. tri-
 metrum 9, 4, 75. trimetri 9, 4,
 90.
 tripartita 5, 14, 5.
 triquedram an triquetram dici Sici-
 liam oporteat? 1, 6, 30.
 tris syllabæ 1, 7, 17.
 tristis, *vid. austeritas*. Niobe. ille
 semperque demissus puer 1, 3, 10.
 feneſtus 8, 6, 41. tristes ac je-
 juni *auctores, oratores, &c.* 10, 2,
 17. cauffæ 11, 3, 151. literæ
 12, 10, 28. res 11, 3, 116. trif-
 tia *distinguuntur a severis* 12, 10,
 80. tristior judex 6, 3, 31. stri-
 dor 9, 4, 37.
 trititia diductis supercilliis ostenditur
 11, 3, 79. trititiæ vultus 11, 1,
 54.
 trita magis via 1, 6, 22.
 trivialis scientia 1, 4, 27.
 triumphalis habitus 11, 1, 3. *vir*
 11, 1, 36.
 triumphi 1, 5, 20.
 triumviri 1, 1, 6. 5, 13, 5.
 triumviralis proſcriptio 12, 10, 13.
 trochæus, *quis pes sit* 9, 4, 80 *et*
 82. *ſeqq. et* 87. v. n. *et* 140. ni-
 mis currens 9, 4, 88.
 trochaicus, ſenarius comicus 9, 4,
 140.
 trochleæ 11, 3, 56.
 Trojæ sub mœnibus 6, 2, 22. ad
 Trojam L. reges navigarunt 7, 2,
 3.
 Trojanum bellum 7, 2, 7. Trojani
 principes 8, 4, 21.
 Troilus 7, 9, 7.
 τρόπος, *quid* 5, 10, 52. *categoria*
 3, 6, 27.
 τροπικῶς 10, 1, 11.
 tropus 6, 3, 67. 8, 6, 66. *quid* *et*
quotuplex 8, 6. tropi *definitio* 9,
 1, 4. tropi 8, 4, 29. *qui* *et*
unde 9, 1, a principio. tropi, qui
 sunt virtutis 9, 4, 26.
 truculentus Hercules in tragœdia 11,
 3, 73.
 truculentissime, quam potuit, eum
 aspexit 6, 1, 43.
 trunca actio 11, 3, 85.
 tu: quos tu licet appelles 12, 10,
 10.
 Tubero 8, 4, 27. *vid. Ind. II.*
 tuburchinabundus 1, 6, 42.
 tucri aliquid 11, 1, 18. aliquid
 fortiter 6, 1, 34. - *et* industrie
 contra aliquos 5, 13, 35. - inge-
 nio 4, 2, 88. - dicendi viribus
 12, 2, 5. caput 9, 2, 74. cauf-
 ſas 12, 7, 11. culpam pertinaci-
 ter 6, 4, 16. dictum analogia 1,
 6, 11. falſum 12, 7, 7. injuſta
 12, 7, 7. innocentes 12, 1, 26.
 linguam utramque æquali cura 1,
 1, 14. opiniones diverſas pertina-
 citer 8, *pro. 4. add.* 12, 3, 8. o-
 pus ſuum 10, 1, 9. partes diver-
 ſas 6, 4, 21. ream 9, 2, 73. ſe
 vita, vi religionis 5, 6, 2. vitalia
 5, 12, 22.
 tutus, *&c. vid. infra.*
 tuli: *vid. ferre.*
 Tullius, fur 6, 3, 53.
 tum maxime 6, 1, 31.
 tumere in plano 8, 3, 18. tument
 nares ac peſtus 11, 3, 29. tu-
 mentes fauces 11, 3, 20.
 tumefcere 8, 3, 47. inani perſua-
 ſione 1, 2, 18.
 tumor et livor 4, 2, 54. *add.* 5, 9,
 11. 5, 10, 46. *et* vana de ſe per-
 ſuaſio 2, 2, 12. ſpondeis atque
 iambis maxime continetur 9, 4,
 140.
 tumidum 8, 3, 18. tumidi pro
 grandibus 10, 2, 16. tumida 8,
 3, 56. plena, non tumida 12, 10,
 80. tumidior gens 12, 10, 17.
 orator 12, 10, 12. tumidius 11,
 1, 28.

tumultus, *quid? et unde?* 7, 3, 25.
 tumultuari passim, *in dicendo* 2, 12,
 11. tumultuatur oratio 7, *pro.*
 3.
 tumultuarium opus 7, 3, 34.
 tumultuosus 3, 8, 60.
 tumultus 7, 3, 31 *et* 34. hostilis 6,
 2, 22.
 tunica 11, 3, 138 *et* 140.
 turba hominum 1, 2, 2. laudan-
 tium 6, 4, 6. pullata 6, 4, 6.
 verborum 8, 2, 17. *in turba*
esse 1, 2, 15. *de discipulis in scho-*
la.
 turbare 6, 4, 10. aliquem 12, 8, 9.
 affectibus 5, 14, 29. aliquid 9, 4,
 14. intentionem 4, 5, 3. sensu-
 sum 8, 2, 16. turbari 12, 8, 9.
 memoria 4, 1, 61. sensibus 10,
 7, 6. transmutatione ordo turba-
 tur 1, 5, 39. turbata cera 12, 8,
 13. turbati exercitus 7, *pro.* 2.
 turbatae comæ 11, 3, 148.
 turbidus 6, 4, 15. torrentes turbidi
 12, 10, 19. turbidus 3, 8, 60.
 turbidiores cogitationes 9, 4, 12.
 turbidissimæ actiones 1, 10, 28.
 turdus 8, 2, 7.
 turgescere humore, tumore 12, 10,
 73. turgescit ætas *puerilis* humo-
 re 11, 3, 29.
 turpis 6, 3, 44. egestas 8, 6, 41.
 præceptor 1, 2, 4. voluptas 12,
 9, 10. turpe 4, 1, 40. *seq.* du-
 cere cedere pari 1, 2, 22. turpia
 facta 1, 2, 2.
 turpiter dici 6, 3, 83. est 11, 1, 14.
v. n.
 turpitude 6, 3, 8. 8, 3, 47.
 Tuscanicæ statuae 12, 10, 1 *et* 7.
 tutor 5, 10, 72. 11, 1, 59.
 tutus jure 4, 5, 19. tutum factum
 4, 2, 100. mores in tuto sunt 1,
 8, 7. tutior audacia 12, *pro.* 4.
 brevitatis 12, 10, 15. conversatio
 1, 2, 4. tutissima brevitatis 10,
 1, 39. via per medium 12, 10,
extr.
 tuto confiteri 4, 5, 17. mentiri
 1, 8, 21. non tuto dici 8, 3,
 37.
 Tydides 8, 6, 29 *et* 30.
 tympana eloquentiæ 5, 12, 22. *v. n.*
 Tyndaridæ 11, 2, 16.
 tyrannus, suspicatus a medico suo
 datum sibi venenum, *Ec. contro-*
versia 7, 2, 25.
 tyranidæ affectatæ damnatus tor-
 queatur, *Ec.* 9, 2, 81.
 tyrannicida 5, 10, 36 *et* 59. 7, 3, 7.

tyrannicidæ imago in gymnasio
 ponatur 7, 7, 5. *Ec. extr.*
 tyrannicidium 7, 3, 10.
 tyrocinium: *vid. tir.*

V.

Vau literæ, similis litera F 1, 4, 14.
 V litera permutata cum O 1, 4, 16.
 1, 7, 26. sibi infidit 1, 4, 11.
 ejus medius est sonus 1, 4, 8. V
 et S literis finita, nunquam geniti-
 vo casu in ris syllabam terminan-
 tur 1, 6, 14.
 vacare alicui 1, 2, 8. criminibus
 10, 1, 34. curis 10, 3, 29. 12, 1,
 5. foro 10, 1, 114. militia ex
 lege 9, 2, 85. potioribus 4, 2, 3,
 9, 4, 113. studio operis 12, 1, 4.
 vacat aliquid alicui 9, 4, 143.
 - loci 9, 4, 118. locus 10, 3, 33.
 sumere in manus 10, 1, 58. tem-
 pus cura 1, 1, 16. si vacet 10, 1,
 90. 10, 3, 27. cui esse diferto
 vacet 11, 1, 50. vacans locus 8,
 6, 18. tempus 9, 4, 93. vaca-
 tura aliis ingenia 1, 8, 18.
 vacillare ex vino 8, 3, 66. 11, 3,
 165.
 vacillatio in latus 11, 3, 128.
 vacui aliquid 10, 6, 1. vacuæ aures
 10, 1, 32. manus 11, 2, 42.
 tabellæ 10, 3, 32. vacua caus-
 sarum implere conviciis 12, 9, 8.
 vada 12, 10, 37.
 vaga multitudo 2, 16, 9. vagi per
 silvas ritu ferarum 8, 3, 81. vagæ
 gentes 3, 2, 4.
 vagari per silvas 5, 9, 12.
 valde fenex 12, 11, 3.
 valere 1, 11, 5. *n.* ad aliquid 5, 10,
 34 *et* 41. 12, 3, 6. - fidem 7, 2,
 28. - vincendum 12, 3, 6. ali-
 quid in literis 11, 2, 49. apud a-
 liquem 6, 2, 28. arte, ingenio 1,
 8, 8. circa aliquid 4, 5, 6. cor-
 pore toto 8, *pro.* 22. cursu parum
 9, 2, 78. ex contrariis 8, 5, 18.
 idem 9, 2, 105. 9, 4, 58. in ali-
 quid 4, 5, 16. 6, 3, 12. 9, 2, 62.
 in actu multum 9, 3, 101. - ali-
 qua re maxime 6, 3, 57. - perso-
 na 7, 2, 38. - animis tantum 11,
 3, 67. - diversum 5, 10, 49. - u-
 tramque partem 8, 4, 29. præ-
 teritum 9, 2, 19. multum ad a-
 liquid 9, 1, 21. perinde ac si 7,
 1, 60. plurimum ad aliquid 9,

- 1, 25. - victoriam 6, 4, 3. pondere 12, 10, 36. pro nomine 8, 6, 29. pronuntiatione multam, plurimum 11, 3, 8. fatis ad aliquid 10, 1, *prin.* - efficiendum oratorem 1, 10, 2. sensu 9, 3, 71. tantundem 1, 5, 4. turba 4, 2, 82. 4, 5, 7. 5, 13, 12. valet hoc eo 1, 2, 16. consuetudo 9, 3, *prin.* - sensus 9, 3, 73. sine arte nulla res fatis 9, 4, 7. nihil præcepta atque artes valent nisi adjuvante natura *pro.* 26. in vultu plurimum valent oculi 11, 3, 75. quantum natura studioque valeat memoria 11, 2, 50. - Græci præceptis valent, tantum Romani exemplis 12, 2, 30. - mediocritate valui 12, 11, 8. - nostra valebit infirmitas *pro.* 22. *litteræ* non valuerunt 1, 11, 5. *v. n.* - valentiora argumenta 5, 13, 12. - valentissimum 5, 13, 52. validus ingenio 10, 1, 62. validum 12, 10, 66. validæ sententiæ 10, 1, 60. validior spiritus 12, 10, 37. validius 2, 5, 5. 9, 2, 76. validissima quæque forma 12, 10, 5. validissimum 12, 10, 63. validius cruciari aliquem 6, *pro.* 8. peccare 10, 3, 12. valetudo 6, *pro.* 11. 11, 1, 58. 11, 3, 144. bona 11, 2, 35. 10, 3, 26. commodior 6, 3, 77. longiore valetudine consumi 7, 2, 14. Valerii pugnantis super caput corvus 7, 2, 4, 18. Valerii primo Valesii dicti 1, 4, 13. vanus salutandi labor 12, 11, 18. vana spes 12, 7, 7. vox 11, 3, 32. vanum argumentum 7, 2, 34. vana 11, 1, 44. congerere maledicta 7, 2, 34. omnia vana esse, credere 7, 1, 11. vanior dicendi gloria 12, 10, 17. vanescere 4, 3, 8. vanitas 8, 2, 2. 11, 2, 23. vapores 1, 4, 13. vapulo 9, 3, 7. vapulare ab aliquo fustibus 9, 2, 12. Varenus C. 4, 1, 74. 7, 1, 9. 7, 2, 36. ——— Cn. 7, 1, 9. ——— L. 7, 1, 9. *conf.* Cicero pro Varenus, *et* in Varenum. varices 11, 3, 143. varicare 11, 3, 125. varius 6, 3, 43. et multiplex ornatus orationis 11, 1, 2. quæ ratio et quam varia narrandi 10, 2, 27. magis varia vox 11, 3, 145. varium propositum 12, 9, 14. varix manus 11, 3, 182. varie defendere aliquid 4, 5, 8. variare adverbia, pronomina 9, 3, 53. aliquid 9, 2, 5. - figuris 4, 2, 22. 5, 14, 32. 6, 1, 2. figuras 9, 1, 11. gestus 10, 5, 6. iterationem casibus et generibus 9, 3, 36. orationem 9, 2, 29. sermonem 8, 6, 19. structuram 8, 6, 67. variatus ornatus 8, 3, 11. variatæ figuræ 9, 4, 117. varietas 9, 2, 59. causarum 10, 7, 3. criminum 4, 3, 7. ex villoribus 10, 1, 58. *in cænis.* juris 3, 6, 90. opinionum 10, 1, 42. plurima 12, 10, 68. pronuntiationi 11, 3, 51. quæ solum est pronuntiationi 11, 3, 43. *seqq.* reficit ac reparat animos 1, 12, 4. regionum ac fluminum 12, 10, 67. rerum 5, 4, 2. multa varietate signata loca 11, 2, 18. varietates in causâ, in prosopopœia 11, 1, 41. Varius, Q. Sucronensis 5, 12, 10. *conf.* Ind. II. Varus, L. 6, 3, 78. vasculum facit faber 7, 10, 9. vascula oris angustia 1, 2, 28. vastitas immensa 12, *pro.* 4. vaticinantes 4, 2, 3. Vatinius 6, 3, 77. 11, 1, 73. testis 5, 7, 6. *v. n.* Vatini mors 6, 3, 68 *et* 84. uberes oleæ 8, 3, 8. ad exercitationem dicendi theses 2, 4, 24. uberior ad aliquid 12, 2, 20. uberius quid 11, 3, 84. solum 12, 10, 25. uberiora paullo in juvenibus feruntur 11, 1, 32. ubertas beatissima immortalis ingenii 10, 1, 109. historiæ 10, 5, 15. locorum 4, 1, 59. verborum 10, 1, 13. ubertatis facile remedium est 2, 4, 6. ubique 12, 6, 2. Ucalegon 8, 6, 25. vehemens 11, 3, 175. dicendi genus 12, 10, 66. et poeticum ingenium 10, 1, 90. sensus 9, 3, 72. 9, 4, 29. vehementior cursus fluminum 9, 4, 7. probatio 9, 2, 6. vox 11, 3, 145. vehementius dicendi genus 12, 10, 66. vehementissima vis 9, 4, 13. vehementer 1, 5, 21. vehere lanas, oves Tarento 7, 8, 4.

- quanti veheret, interrogavi 4, 2,
 41. vecta lenibus ventis navis 10,
 7, 1.
 Veiove pro Veiovi 1, 4, 17.
 vel 3, 6, 32. *v. n.* 6, 3, 1. *num pro*
an positum sit? 3, 6, 32. *n. pro*
aut 3, 4, 15. *pro etiam, adeo* &c.
 9, 3, 14. *v. n.* hoc uno malo 6,
pro. 5. plurimum valere 6, 4, 3.
 ultro se offerre 7, 1, 50.
 velle alicui omnia meritissimo 9,
 2, 35. ut res vult 3, 8, 53. *conf.*
 volo.
 velli 1, 6, 44. vulsum corpus 5, 9,
 14. 8, *pro.* 19. vulsi 2, 5, 12.
 vellicari ex pædagogo 6, 1, 41. *v. n.*
 velox ingenium 6, 4, 8. natura in-
 genii 1, 12, 2. velocior brevitatis
 6, 3, 45. stilus quam velociffi-
 mus 10, 3, 17. quam velocissima
 navigatio 12, 2, 24.
 velociter 8, 3, 81. demonstrare ali-
 quid 7, 10, 15. scribere 1, 1,
 28.
 velocitas animi 5, 10, 123. illa *di-*
cendi 10, 7, 8. immortalis Sal-
 lustii 10, 1, 102.
 velum: vela majora 12, 10, 37.
 tota pandere 6, 1, 52.
 velare: capite ex parte velato 6, 1,
 48. velandarum varicum gratia
 1, 3, 143.
 velut: geminatione literarum velut
 apice uti 1, 4, 10. velut si 2, 13,
 1.
 vena ingenii tenuis et angusta 6, 2,
 3.
 venula tenuis 12, 10, 25.
 venales, novitius accipimus 8, 2, 8.
 venalia *ibid.*
 vendere operam 12, 7, 8.
 venditare operam suam alicui 12, 7,
 6.
 venenum amatorium 7, 3, 30.
 veneficus, *quis?* 9, 2, 105.
 venefica capite puniatur 7, 8, 2.
 veneficium, an carmina magorum?
 7, 3, 7.
 venerabilis vir 12, 1, 18.
 venerationem sentire vivum 12, 11,
 7.
 venter dicendi 10, 1, 79. *vid.* Ven-
 nus.
 venia moræ 6, *pro.* 14. veniam da-
 re labori 11, 3, 11. dignum ve-
 nia 1, 5, 11.
 venire, a veneo: ab hoste 12, 1, 43.
 venit beneficium 12, 7, 12. veni-
 bant bona 6, 3, 51. venisse car-
 mina Virgiliti 8, 6, 26.
- venales, &c. *vide supra.* HOMINUM.
 venire, a venio: a communibus ad
 propria 7, 1, 28. ad accusandum
 11, 1, 68. - agendum 4, 1, 7.
 11, 1, 20. - argumenta 11, 3,
 144. - iudicem 3, 4, 7. - locos
 11, 3, 144. - manum 2, 11, 6.
 - summum per aliquid 8, 4, 3.
 - syllogismum 7, 8, 2. commea-
 tus, qui afferantur 8, 6, 26. ex
 arte 6, 4, 12. - causâ 4, 1, 27.
 - copia, inopia 2, 4, 4. - falsis o-
 pinionibus 5, 10, 34. in cogni-
 tionem fenatus &c. 7, 2, 20.
 - contentionem, controversiam 3,
 6, 43. 7, 2, 8. - deliberationem
 2, 21, 18. - dubium 1, 6, 5. 7,
 2, 2. - fastidium 2, 17, 3. - eun-
 dem finem 9, 3, 78. - insidias
 12, 11, 4. - iudicium 2, 21, 18.
 3, 6, 40. 5, 7, 16. 10, 5, 13.
 - iudicia 12, 6, 5. laudem 2, 21,
 18. - manus doctorum, *de libris,*
&c. 12, 10, 50. *add. Ep. ad Tryph.*
extr. - ultro 10, 7, 11. - mentem
 7, 10, 6. 12, 9, 13. - officium
 2, 21, 19. - ordinem 10, 1, 54.
 - partem *pro.* 22. *conf.* 1, 11, 17.
 - potestatem alicujus 5, 10, 114.
 - quæstionem 5, 14, 16. 7, 2, 14.
 - species 7, 8, 3. sub oculos 5,
 9, 14. 7, 2, 5. - eandem ratio-
 nem 5, 10, 78. supra summum
 8, 4, 3. undique 5, 10, 21. ve-
 nit a gestu atque a motu decor
 11, 3, 67. ab oratore probatio
 11, 3, 2. ex aliqua re pulchritu-
 do 2, 5, 12. *conf.* 6, 2, 15. 8, 6,
 48. hoc naturali quodam initio
 11, 3, 60. in orationem pes 9,
 4, 83. inde celeritas percipiendi
 1, 10, 34. - cognitio 2, 4, 20.
 - plus fructus alicui 12, 9, 4.
 dignum operæ pretium 12, 6, *extr.*
 quando extrema conclusio venit
 9, 4, 123. veniunt a facultatibus
 argumenta 7, 2, 50. duo mediæ
 digiti sub pollicem 11, 3, 93. ve-
 nitur 8, 4, 3. ventum est 6, 1,
 52. 11, 3, 144.
 venter imus 11, 3, 112.
 venti lenes 10, 7, 1. mediæ, propriæ
 12, 10, 67. quatuor *ibid.*
 ventosus dies 11, 3, 27.
 ventilare cubitum in latus 11, 3,
 118.
 ventilatorum miracula 10, 7, 11.
 venula tenuis 12, 10, 25.
 Venus 6, 3, 18. facit *genitivum* Ve-
 neris 1, 6, 14. armata apud La-

- tædæmonios 2, 4, 26. *v. n.* pro
 coitu 8, 6, 24. solis concessa At-
 ticus 10, 1, 100. Veneres dicendi
 10, 1, 79.
- venusta comœdia 10, 1, 65. expo-
 sitio 6, 3, 39. venustum, *quid?*
 6, 3, 18. venustiora 6, 3, 13.
 venustissimum 6, 3, 78. venus-
 tissima dicta 6, 3, 84.
- venuste dicta 6, 3, 7. respondere 5,
 7, 31. venustissime fingere aliquid
 6, 3, 41.
- venustas 4, 2, 118.
- verbera civis Romani 4, 2, 113.
- verberatum corpus 6, 1, 30.
- verbum corruptum 8, 3, 18. ex-
 quisitum 4, 2, 36. humilias 8, 3,
 18. improprium 8, 3, 15. inor-
 natum 8, 3, 15. magnificum 8,
 3, 18. medium 8, 6, 39. niti-
 dum 8, 3, 18. proprium 4, 2,
 36. remotum ab usu *ibid.* for-
 didum *ibid.* significans 4, 2, 36.
 sublime 8, 3, 18. tumidum 8,
 3, 18. vitiosum 8, 3, 55. verbi
 appellationes 1, 4, 27. verbo plu-
 rima accidunt 1, 5, 41. verba an
 ab aere verberato dicta? 1, 6, 34.
quid per se? 10, 2, 13. *distin-*
guantur a vocabulis 9, 4, 24. quæ
 magis aut minus noceant vel pro-
 ficiunt? 7, 2, 46. *seq.* pars oratio-
 nis 1, 4, 18. 1, 5, 2. quædam
 non totum declinationis ordinem
 ferunt 1, 4, 29. quædam tertie
 demum personæ figura dicuntur
 1, 4, 29. marta 8, 3, 18. aspera
 8, 3, 17. asperiora 12, 1, 25.
 certa 7, 3, 16. clara 8, 3, 18.
 communia magis 8, 2, 24. non
 defunt 10, 7, 15. exquisitiora 11,
 1, 33. ficta 8, 3, 24. 11, 1, 6.
 fortiora 12, 10, 35. honesta 8,
 3, 17. honestiora 8, 3, 16. hu-
 milia 8, 3, 18. inania 8, 2, 17.
 9, 3, 100. jucundissima sono 8,
 3, 17. mitiora 5, 13, 25. par-
 um modesta 11, 1, 30. quot
 quæque verba modis intelligenda
 sint 1, 8, 15. in labris nascentia
 10, 3, 2. nativa 8, 3, 36. parti-
 cipialia 1, 4, 29. pinguiora 12,
 10, 35. planiora 8, 2, 24. pro-
 pria 8, 3, 15 *et* 24. parum pudica
 11, 1, 30. reperta 8, 3, 36.
 appellationibus similia 1, 4, 28.
seq. simplicia, fordida, sublimia 8,
 3, 17. *seq.* fordida 10, 1, 9. trans-
 lata 8, 3, 15 *et* 24. 11, 1, 6. tur-
 pia 8, 3, 17. parva verecunda
- 10, 1, 9. vetera 11, 1, 6. ma-
 gis vocalia 8, 3, 15. vulgaria 10,
 1, 9. verborum causa nihil faci-
 endum 8, *pro.* 32. proprietates
 ac differentia *pro.* 16. genera,
 qualitates, personæ, numeri 1, 4,
 27. fastidium 8, 3, 23. humilitas
 8, 3, 21. duplex intellectus
 1, 5, 2. officium solum 12, 10,
 40. regula certissima 10, 2, 13.
 in verbis sermonis vis inest 9, 4,
 26.
- verbosior expositio 4, 2, 79. verbo-
 sissimi loci 2, 4, 31.
- verbosius exponere aliquid 3, 11,
extr.
- vereri offendere aliquem 11, 1, 68.
 offensam 6, 5, 8. se 10, 7, 24.
 veritus opinionem jactantiæ 9, 2,
 74. illud minime verendum est
 1, 12, 8.
- verecunda parum causa 4, 5, 19.
 hoc dicere, rustico verecundum
 est 7, 1, 56. verecundior confes-
 sio quam expositio 4, 2, 8. *conf.*
 9, 2, 41.
- verecunde: hoc genus injuriæ vere-
 cundius inest passis quam ausis
 11, 1, 84. *de stupro in maribus.*
- verecundia 4, 2, 88. *v. n.* 11, 3,
 161. *ejus definitio* 12, 5, 3. *est*
 vitium amabile 12, 5, 2. alicujus
 facit, ut ne auctorem ponam *eun-*
dem ipsum 6, 3, 64. negandi *pro.*
 3. reprehendi 3, 5, 15. tacita
 10, 1, 18. timida 8, 3, 65. vere-
 cundiæ ita notæ esse 6, 3, 33.
 motus 11, 3, 71.
- verecundari 11, 3, 87.
- veritas, *vid. sub* verus.
- verna 5, 10, 67.
- vernilitas servilis 1, 11, 2.
- verrere 6, 3, 55.
- Verres, C. 5, 11, 7. 5, 13, 35. 6, 3,
 55 *et* 98. 7, 2, 3. 7, 4, 33 *et* 36.
 8, 3, 64. 8, 4, 2. 8, 6, 55. Ver-
 res, sus nominari *non potest* 8, 6,
 37. *conf.* Cicero in Verrem in Ind.
 II.
- verruca faxea 8, 3, 48. 8, 6, 14.
- versare aliquid figuris 5, 14, 32.
 - intra se per aliquid 11, 3, 176.
 consilium de aliqua re 12, 2, 21.
 numeros omni modo 10, 3, 5.
 sententias quam numerosissime 10,
 5, 9. testem domi percontationi-
 bus 5, 7, 11. versari 6, 3, 90.
 circa aliquid 2, 15, 15 *et* 20. 6,
 2, 20. in administratione reip. in
 consiliis rerum maximarum præ-

- clarissime *pro.* 14. -caussa 7, 1, 4. -litteris 2, 17, 12. -mediis litium medullis 2, 1, 11. -ratione 10, 7, 12. -rebus iisdem 10, 1, 36. -tragœdiis 2, 4, 2. -veritate 2, 10, 11. legibus 7, 3, 1. numerorum notitia in causis verari solet 1, 10, 35. ubi rerum momenta versantur 8, 3, 13.
- versicolor eloquutio 8, *pro.* 20. vestis 10, 1, 33.
- vertere 1, 6, 38. *v. n.* aliquid 6, 2, 8. 2, 2, 40. -ad personam 8, 5, 7. -in contrarium 3, 11, 5. 9, 3, 35. 11, 1, 2. aures in se aliqua re 9, 3, 66. crimen in adversarium 7, 2, 23. formas verborum, sensuum, &c. 8, 6, 2. Græca in Latinum 10, 5, 2. invidiam in alterum 6, 5, 10. latus 10, 3, 21. manum 11, 3, 101. momenta rerum 6, 3, 9. orationem 9, 1, *imit.* orationes Latinas 10, 5, 5. plurima poetæ ipsa metri necessitate coguntur 8, 6, 17. profopœciam in speciem narrandi 9, 2, 37. sensus 9, 1, 15. verba regre 12, 10, 77. vitia in bonum 1, 1, 5. vocabulum in aliam litteram 1, 7, 25. verte 11, 1, 38. verti in aliqua re maxime 3, 6, 21. vertitur cardo alicubi 12, 8, 2. discrimen in aliqua re 6, 1, 37. versus in terram digitus 11, 3, 94.
- versus in oratione 9, 4, 72. *in prosa* 9, 4, 52. *n. et 72. n. et 74. n.* versus habent carmen 1, 10, 20. singuli 11, 2, 41. trimetri 10, 1, 99. versuum multa millia 7, 1, 37. *add.* 10, 1, 38. versibus tradere præcepta sapientiæ 1, 4, 4.
- versicolorum genera, membra 9, 4, 52.
- versificare 9, 4, 143.
- versificator, quam poeta, melior 10, 1, 89.
- versificatio 9, 2, 35. 9, 4, 116.
- vertex, *quid?* 8, 2, 7. in verticem tendere supercillio 1, 11, 10.
- verumontanem 8, 6, 41.
- verus profectus 1, 1, 28. sonus 11, 3, 41. vera fides 12, 11, 11. gloria 10, 1, 94. materia 10, 2, 12. species 8, 3, 11. virtus 12, 9, 4. vis 10, 2, 11. verum discrimen 12, 6, 4. 12, 11, 15. veræ syllabæ 1, 5, 18. vera 11, 1, 17. convicia 12, 9, 8. negotia 9, 2, 68. verius est 9, 4, 103.
- verum 6, 3, 89. veri conscientia 11, 1, 17, *ut ante editum exat, nunc* veris. *vid.* verisimilis. vero proximum *pro.* 4. similis 6, 2, *extr.* similius 3, 8, 31.
- vere dicere aliquid 11, 1, 58. jure vereque contenderim *pro.* 11. verius tradere aliquid 4, 1, 71.
- veritas 9, 4, 85. *i. natura ipsius rei:* *v. n.* exigit 1, 7, 8. *i. etymon.* morum 6, 2, 26. ad veritatem reducere verba 1, 6, 32. *v. n.*
- veriloquium 1, 6, 28.
- verisimilis 4, 2, 31 *et* 34. verisimilia 6, 3, 60. 12, 1, 45. falsa 1, 10, 38.
- vesperug 1, 7, 12.
- vestibulum modo artis ingressus 1, 5, 7.
- vestigium 5, 9, 9. facit currentium pes 9, 4, 67. vestigia amoris 11, 1, 59. artis 12, 11, 21. alienis vestigiis insistere *pro.* 3.
- vestis longa 11, 1, 3. versicolor Demetrii Phalerei 10, 1, 33.
- vestire aridum atque jejunum 2, 8, 9. crura fasciis 11, 3, 144. vestiri ex suo corpore 2, 16, 14. res verborum habitu vestiuntur 8, *pro.* 20. homo in agenda causis optime vestitus 6, 3, 84.
- vetus ætas 12, 1, 36. comœdia 10, 1, 9 *et* 82. consuetudo 1, 6, 43. 11, 3, 50. lex sermonis 1, 5, 29. sermo, *quid?* 1, 6, 43. *de auctoribus* 1, 8, 10. 2, 4, 41. 5, 4, 1. 10, 1, 43. Latini 1, 8, 8. libri 1, 5, 21. vetera commendat majestas et religio 1, 6, 1. verba 11, 1, 6. veterum verborum optima maxime nova 1, 6, 41.
- vetustas diligenter cognita 10, 1, 34. nulla 12, 1, 25. vetustatis gratia 12, 10, 3. judicio nisi 1, 5, 72. vetustate constat sermo 1, 6, 1. excusantur vitia 1, 5, 5. a vetustate repetita verba 1, 6, 39.
- vexari agrorum sterilitate 8, 5, 22.
- via *pro ordine* 2, 17, 21. dicendi 4, 5, 3. -dispar 10, 1, 67. docendi 7, 10, 5. expedita 8, *pro.* 3. honestorum ac turpium 12, 1, 3. in materias 7, *pro.* 4. mollior, trita magis 1, 6, 22. per medium 12, 10, *extr.* virtutis in *dicendo* summæ facillima 8, 3, 71. viam ex alio in aliud præstare 8, 6, 37. certam aliquam tradere in omnes materias 7, *pro.* 4. via

- duplex efficitur 1, 6, 4. tractari aliqua via 7, 2, 56.
- vibrantes 10, 1, 60. 12, 9, 3. vibratis digitis jaculari sententias 11, 3, 120.
- vices periclitantium moveri 6, 2, 35. publica commoveri 11, 1, 42. - reip. 4, 1, 33. - sua *ibid.* vices ambulandi, jacendi, sedendi, standi 11, 3, 44. non ingratae interrogandi, et respondendi 9, 2, 14. loquendi 6, 4, 11. professionum divisa *pro.* 4. per vices 2, 5, 6. vicibus levatur lationis tedium 1, 12, 4.
- vicinum 9, 3, 68. alicui rei 6, 3, 81. vicina 6, 3, 85. virtutibus vitia 8, 3, 7.
- vicinia est alicui cum aliquo 8, 6, 28. rerum diversarum 8, 4, 12. virtutum vitorumque 2, 12, 4. ex vicinia transire ad diversa aut similia 9, 3, 65.
- vicinitas inter aliqua 5, 10, 6. vicinitate virtutum excusantur vitia 1, 5, 5. *conf.* 3, 7, 25.
- victus luxuriosus, frugi, fordidus 5, 10, 27.
- victus, victoria, *&c.* *vid. sub* vincere.
- videlicet 1, 12, 10. 3, 8, 9 et 63. 6, *pro.* 10. 9, 2, 102. *est* elevatio 9, 2, 50.
- video saepe idem valet, quod scio 10, 1, 13. *quomodo differant?* *ibid.* 14. videre aliquid prius 5, 10, 113. nihil 10, 1, 70. res 8, *pro.* 17. non video, cur 6, 3, 109. videri ab aliquo loco praecul 12, *pro.* 2. per se 6, 2, 22. pro aliquo 5, 13, 18. videbar videre 11, 3, 165. videndum, an 7, 4, 15. visurus, i. missus ad videndum 9, 3, 12.
- visa per quietem 12, 1, 6.
- visus infirmior 10, 3, 31. oculorum 1, 2, 11. 10, 1, 14.
- visio 6, 2, 29 et 32. *conf.* 8, 3, 88. 12, 10, 6.
- visere opera alicujus 12, 10, 3.
- vidua anno quae fuisset, enixa est 5, 13, 9. viduae 11, 3, 170.
- vigere 10, 1, 122. usu 7, *pro.* 2.
- vigor mentis 11, 2, 3.
- vigilare 7, *pro.* 4. vigilandae noctes 11, 3, 23.
- vigilantia 5, 7, 10.
- vigilia 7, 2, 14.
- vingtivirus 12, 1, 16.
- vilis alicui contentusque 6, 1, 16.
- viler 11, 1, 30. *v. n.* vilis 1, 12, 16. villia 12, 7, 8. villiora in caenis 10, 1, 58. vilissimus quisque 6, 3, 47.
- vilitas 5, 7, 23.
- vincere 12, 11, 27. aliquem ratione 11, 1, 90. aliquid aliqua re 7, 2, 22. *in causa* 7, 4, 24. 12, 3, 6. competitorum in suffragiis 7, 1, 29. copia 12, 10, 36. deformitatem corporis arte 11, 3, 12. honeste 12, 1, 43. per aliquid 6, 2, 4. vinci in aliqua re 12, 10, 38. *In lusu scriptorum* 11, 2, 38. subtilitate 12, 10, 36. ubi vinci necesse est *&c.* 6, 4, 16. vincebat me non tam praerandi fiducia quam negandi verecundia *pro.* 3. i. *persuadebat.* vincunt pejora 9, 3, 1. sterilia nullo labore vincuntur 2, 4, 6. victus 1, 2, 24.
- victoria 6, 4, 3. victoriae aureae 9, 2, 92. *sc. imagines.*
- victoriatu 6, 3, 80.
- vincere aliquid optime 11, 2, 47. verbum 8, 6, 62. vinciuntur rotae cantho 1, 5, 8. vincita oratio 9, 4, 19 et 77. prosa 11, 2, 39.
- vinculum quaestionis 2, 4, 30. vincula laxiora 9, 4, 20. legum 5, 10, 101. constrictum in vinculis suis habere aliquem 7, 3, 14.
- vindicare aliquem 6, *pro.* 13. 7, 4, 8. aliquid 2, 17, 2. - sibi 1, 5, 57. 12, 2, 9 et 13. bona sibi 7, 6, 10. factum sibi 7, 2, 25. locum sibi magnum 10, 1, 121. - secundum 10, 1, 89. nuptias 7, 4, 39. nomen sibi audere *pro.* 14. plus sibi contra aliquem 11, 1, 23. totum sibi 7, 1, 42 et 62. verecundiam silentio 8, 3, 39. Tharsomenum pro Thrasumeno multi vindicaverunt 1, 5, 13. *add. ibid.* 26. 17, 2.
- vinum: in vino consumere vitam 1, 11, 16. vina humida 8, 6, 40.
- vio pro eo 8, 6, 33.
- violare majestatem 10, 5, 13. matrimonium 5, 11, 9.
- violentia 2, 12, 11.
- vir bonus 4, 1, 7. 6, 2, 18. 11, 3, *extr.* civilis 11, 1, 35. spadone formosior 5, 12, 19. gravis 1, 2, 5. 6, 3, 25. 9, 2, 98. 11, 3, *extr.* malus 12, 1, 23. virum esse oportet, *emphaticus* 8, 3, 86. viri ac feminae 9, 4, 24.
- virilis compositio 2, 5, 9. cultus

- 11, 3, 137. 12, 10, 79. laterum flexio 11, 3, 122. lectio 1, 8, 2. sermo 9, 4, 3. pro virili parte 12, 1, 1. 12, 11, 31.
- virilitas 1, 8, 9.
- virentes silvæ 12, 10, 60.
- viridis et adhuc dulcis fructus fludiorum 12, 6, 3.
- virgines probæ 1, 10, 31. *v. n.*
- Virgilius: *vid.* Ind. II.
- Virgilianum illud 1, 3, 13.
- virgula cenforia 1, 4, 3.
- virtus 8, 3, 53. Argivum occidit 8, 6, 10. bonum 5, 14, 25. 12, 1, 35. dicendi 9, 1, 3. *sigavias*, rogandi, satisfaciendi, simulationis 6, 2, 15. elocutionis quarta 11, 1, 1. faciendæ 12, 3, 9. *vid.* imperatoria. in quoque auctore præcipua 10, 1, 37. *conf. ibid.* 64. decoro rerum, oconomia 1, 8, 17. orationis 7, 3, 12. oratoria, poetica 10, 1, 46. pro temeritate 8, 6, 36. virtutis imago 10, 2, 15. virtutes ingenii 6, *pro.* 10. orationis 9, 2, 2. *conf.* 8, 3, 49. *seqq.* orationum 1, 11, 14. picturæ 12, 10, 6. scriptoris intelligere 1, 8, 5. quasi—virtutes dicendi 9, 1, 36.
- vis 2, 12, 11. 2, 15, 3. 5, 6, 2. *v. n.* 5, 10, 55. annium 10, 1, 46. 12, 2, 11. artis 2, 17, 21. Cæsar, *in dicendo* 10, 2, 25. Demosthenis, *similiter* 12, 10, 23. cogitandi 10, 6, 2. contorta 10, 7, 14. contra vim 7, 4, 6. dicendi 1, 2, 31. 10, 1, *prim.* 10, 2, 16. 12, 10, 77. elocutionis 10, 1, 60. eloquentiæ 9, 2, 33. 11, 3, 56. epilogi 2, 17, 6. ingenii 12, 11, 10. inventionis 10, 2, 16. mentis 10, 7, 15. orandi 6, 2, 2. 10, 1, 8. orationis 9, 2, 53. oratoris omnis, *quæ?* 8, 3, 89. in oratore 10, 2, 11. *seq.* percipiendi 1, 1, 1. persuadendi 2, 15, 3. 7, 3, 6. 11, 3, 154. probandi 10, 2, 27. probationis 11, 3, 2. proportionis 1, 6, 3. quæstionum 7, 1, 17. refellendi 10, 2, 27. religionis 5, 6, 2. rerum 5, 10, 15. 11, 1, 2. 11, 2, 44. respondendi 5, 13, 43. sentiendi pulsus venarum 7, 10, 10. fermonis 1, 4, 18. tacita quædam inest numeris et modis 9, 4, 13. vehementissima 9, 4, 13. venti incumbit in mare 5, 9, 5. verbi 5, 10, 54. - cujusque 2, 5, 4. 12, 5, 3. verborum 9, 2, 18. *conf.* 11, 3, 152. veritatis 9, 2, 76. vocis cujusque 12, 3, 8. ut cuique ingenio vis est 7, 2, 32. subest natura et vera vis aliquibus 10, 2, 11. vim afferre animis judicum 5, 13, 57. ingenii præ se ferre 12, 10, 10. habet *pronuntiatio* miram quandam vim ac potestatem 11, 3, 2. *vocabuli* intueri 1, 6, 28. C vim suam ad omnes vocales perfert 1, 7, 10. vires causæ 6, 1, 11. dicendi 12, 2, 5. eloquentiæ *pro.* 23. 5, 1, 2. facilitatis 12, 9, 20. figuræ 9, 2, 44. in studiis 2, 2, *prim.* ingenii 1, 2, 23. sententiarum 9, 3, 100. mediocres ingenio nostro sunt 6, *pro.* 15. virium *in oratione* genera 8, 3, 88. virium 2, 3, 9. minus sanguinis ac virium habent declamationes quam orationes 10, 2, 12. viribus actionis commendata oratio 11, 3, 5. sequi jam suis viribus posse exempla 10, 1, 15. *de discipulo.*
- viscera 6, *pro.* 3.
- visere, visio, visus, &c. *vid.* videre.
- vita sine thalamis 9, 2, 64. vitæ ratio 10, 2, 2. secta 12, 2, 6. plures quædam vitæ 12, 11, 20.
- vitalia ferre 5, 12, 22.
- vitare aliquid 9, 4, 77. ambiguitatem 1, 5, 2. nubila, siccitates, soles, ventos 11, 3, 27. scholas 1, 2, 16. vitavisse, vitasse 9, 4, 59. vitans 7, 4, 10. vitanda 7, 4, 2.
- vites graves fructu 8, 3, 8.
- vitium animi 6, 2, 31. copiæ 10, 1, 62. in gestu 1, 5, 36. - verbo 1, 5, 34. - voce 1, 5, 35. ingenii 10, 1, 60. iracundiæ 6, 4, 10. materiæ 10, 1, 60. orationis 8, 3, 50. vitii simplicitas 11, 1, 21. vitio alicujus fieri 10, 1, 35. vitia aliis in carmine appellationibus nominantur 1, 8, 14. ex vocibus 1, 5, 34. linguæ 1, 1, *extr.* 1, 5, 32. mentis 12, 1, 32. orationis 12, 1, 22. *conf.* 8, 3, 59. *seqq.* oris 1, 1, 13. 1, 5, 32. rerum, *quæ?* 8, 3, 57. fermonis 1, 1, 13. vitæ 11, 3, 60.
- vitari ab aliquo 9, 2, 70.
- vitiosus ordo 9, 4, 32. sermo 1, 1, 3. vitiosa distinctio 11, 3, 39. jactatio dicendi 12, 9, 4. - sui omnis est 11, 1, 15. imitatio 11,

- 3, 91. - verborum 11, 3, 152. locatio verborum 9, 4, 32. vitiosum 11, 2, 45. magis minusve est 11, 1, 27. verbum, *quod?* 8, 3, 55. vitiosæ sententiæ 8, 5, 20. vitiosa placent interim pluribus 10, 1, 18. non alio vitiosa sunt quam 1, 5, 16. vitiosissimum 8, 5, 21. vitiosissima 2, 2, 10. vitiose adjici, detrahi 1, 5, 19. dicere 1, 1, 11. 1, 5, 6. infidere alicui 1, 6, 44. loqui 1, 6, 7. vituperatio 6, 3, 37. vivere alicui 9, 2, 34. contra naturam 12, 11, 13. secundum naturam 12, 11, 13. vitam 5, 14, 13. 12, 7, 3. vivit 7, 2, 48. *v. n.* vivendum est, *emphaticus* 8, 3, 86. viva vox alit plenus 2, 2, 8. vivaciores 2, 6, 3. vivacitas impia 6, *pro.* 3. *v. n.* vix dum 5, 13, 34. saltem 6, 4, 15. ulcisci aliquem 6, 1, 18. aliquid 6, 1, 9. ultio 5, 13, 6. Ulixes 11, 3, 158. reus Ajacis occisi 4, 2, 13. Ulixi 1, 5, 62. *conf.* Ulysses. ulmus marita 8, 3, 8. ultra 6, *pro.* 3. fidem esse 8, 6, 73. modum esse 8, 6, 73. 11, 1, 90. oceanum 7, 2, 5. paululum 11, 3, 21. quam 2, 3, 7. 2, 4, 7. 2, 5, 24. 6, *pro.* 10. Socratem usque 3, 1, 9. spectari aliqua *dicuntur* 10, 7, 9. virtutem esse 8, 3, 56. nihil ultra 3, 3, 2. *add.* 3, 6, 80. ulterius non 1, 6, 26. ulteriora frueri 10, 7, 8. ultima ætas 12, 4, 2. ars compositionis 9, 4, 16. senectus 11, 1, 10. species 7, 1, 64. vox 11, 1, 54. ex ultimo prorogari tantum 10, 7, 10. ultimæ tenebræ 8, 3, 25. ultima vitia 2, 2, 15. ultro donare 5, 10, 111. miserabilem fieri 11, 1, 64. mutuari 5, 10, 107. percontari non interrogantes 2, 2, 5. venire in manus 10, 7, 11. Ulysses 1, 4, 16. 6, 3, 96. *ejus eloquentia* 12, 10, 64. *conf.* Ulixes. umbra 10, 5, 17. minor corpore 10, 2, 11. magni nominis 12, 10, 15. ut umbra corpus sequi 8, *pro.* 30. lineas extremas umbrae, quam corpora in sole fecerunt, circumferbere 10, 2, 7. luminum umbrarumque ratio 12, 10, 4. umbratilis velut vita 1, 2, 18, unquam raro 5, 7, 22. unci digiti 11, 3, 119. unctio 11, 3, 19. unctor 11, 3, 26. undecunque 4, 1, 49. 7, 3, 33. undeviceni 1, 10, 44. undevicesimus ætatis annus 6, *pro.* 4. undique velut labens toga 11, 3, 147. placere 1, 2, 15. universonum 12, 2, 18. in universo 3, 5, 15. - universonum 3, 11, 27. 7, 1, 39. *vid.* in. universona 7, 1, 62. universitas 7, 2, 22. universalis vox 8, 5, 3. universalia præcepta 2, 13, 14. unus ex amicis 6, 3, 92. una ante alias 6, 2, 22. de schola controversia 7, 1, 41. vox 11, 1, 40. unum atque idem 12, 10, 51. unicum apud nos specimen orandi dedit M. Tullius 3, 1, 20. unice 8, 3, 24. 9, 3, 14. unaquæque earum *sententiarum* 9, 3, 62. unusquibet: quilibet unus 5, 10, 117. quarum una res quælibet 1, 12, 7. unum quodlibet 5, 10, 67. unum ex his quodlibet 12, 1, 44. unius eorum cujuslibet 11, 2, 48. vocare, vocabulum, vocalis, &c. *vid. sub* vox. volo facit volui et volavi 1, 6, 15. datum 9, 3, 9. *conf.* velle. volare ad aures 8, 3, 62. volucrum cantus 10, 3, 24. voluntas 6, 2, 9. *v. n.* 7, 10, 1. *v. n.* animi alicujus in alterum summa 9, 2, 35. civis optimi 12, 1, 16. cogi non potest 1, 3, 8. diversa rationi 8, 6, 54. recti generis mirabilis 10, 1, 89. nominis 7, 10, 1. recta 12, 1, 31. *in legibus opponitur* scripto: *vid.* scriptum in scribere. testantis 7, 6, 10. *conf.* 7, 6, 12. verborum 8, *pro.* 10. voluntaria mors 9, 2, 86. volvere calculos lingua 11, 3, 54. versus citatissime 1, 1, 37. volubilitas circulato-ia 10, 1, 8. nimia vocis 11, 3, 52. voluptas accutandi 11, 1, 57. audientis 5, 14, 35. aurium 1, 10,

4. corporis 12, 2, 21 *et* 24. deformis 8, *pro. extr.* ingeniorum 10, 1, 24. irrupit in ipsa capitis aut fortunarum pericula 4, 2, 122. iudicis 4, 1, 49. multitudinis imperitæ 10, 1, 43. ultionis 5, 13, 6. voluptates Ciceronis 12, 10, 46. dicendi 4, 3, 2. poeticæ 1, 8, 11.
- Volufenus Catulus 10, 1, 24.
- vomica reipublicæ 8, 6, 15.
- Vopiscus 1, 4, 25.
- vorsus 1, 7, 25.
- vortices 1, 7, 25.
- voventes 11, 3, 100.
- votum est 12, 5, 6. parentum omnium 11, 1, 82. vota parentum 1, 2, 25.
- vox 7, 5, 6. *pro complexu plurium verborum* 9, 4, 55. abscissa 8, 3, 85. acerba 11, 3, 32. actoris idonea 12, 7, 1. acuta 11, 3, 17. - magis 11, 3, 42. amaritudinis 11, 3, 169. aspera 11, 3, 15 *et* 63. atrox 11, 3, 63. beata 11, 3, 40. bona 11, 3, 13. candida 11, 3, 15. clara 11, 3, 15 *et* 40. concitata 11, 3, 175. confirmata 11, 3, 29. constituta 11, 3, 29. contracta 11, 3, 15 *et* 64 *et* 175. curata 11, 3, 26. densa 11, 3, 63. dulcis 11, 3, 40. dura 11, 3, 15 *et* 32. durabilis 11, 3, 23 *et* 40. effeminata 11, 3, 32 *et* 91. efficitur quam sentimus 1, 7, 26. elisa 11, 3, 51. erecta 11, 3, 63 *et* 175. eruitur 11, 3, 90. exasperatur 11, 3, 20. exemplar velut est mentis 11, 3, 62. exilis 11, 3, 15. facilis 11, 3, 40. finditur 11, 3, 21. firma 11, 3, 13 *et* 40. flebilis 11, 3, 64. flexa 11, 3, 17 *et* 64. flexibilis 11, 3, 15 *et* 40. fortis 11, 3, 23 *et* 64. frangitur 11, 3, 20. fusa 11, 3, 15 *et* 64. fusca 11, 3, 15 *et* 171. gravis 11, 3, 17. gravior 11, 3, 42. hilaris 11, 3, 63. idonea actoris 12, 7, 1. ima 11, 3, 42. imbecilla 11, 3, 13. immanis 11, 3, 32. immoderatio aliqua 11, 1, 51. inanis 11, 3, 32. index mentis 11, 3, 62. lenis 11, 3, 15 *et* 63. lentior 11, 3, 63. libera 9, 2, 3. libertatis honestissimæ 11, 1, 37. magna 11, 3, 40. mala 11, 3, 13. mollis 11, 3, 23 *et* 32. nitida 11, 3, 26. obscuratur 11, 3, 20. obtusa 11, 3, 15. plena 11, 3, 15 *et* 169. plenior 11, 3, 42. præpinguis 11, 3, 32. propria cuique 11, 3, 18. proxima fermoni 11, 3, 162. pura 11, 3, 40. pusilla 11, 3, 32. remissior 11, 3, 42. rigida 11, 3, 32. rudis 11, 3, 32. sana 11, 3, 32. scinditur 11, 3, 20. secans aera 11, 3, 40. sedens auribus 11, 3, 40. simplex 11, 3, 63. strangulatur 11, 3, 20. submissa 11, 3, 63 *et* 175. subfurda 11, 3, 32. summa 11, 3, 42. tenera 11, 3, 23. tenfor 11, 3, 42. tenuatur ad exilitatem spadonum, mulierum, ægrorum 11, 3, 19. tenuis 11, 3, 32. - magis 11, 3, 42. tremula 11, 3, 91. turpis natura 8, 3, 39. vana 11, 3, 32. viva alit plenius 2, 2, 8. vocis jucunditas claritasque 6, *pro.* 11. observatio 10, 7, 9. qualitas, quantitas 11, 3, 14. *seq.* ratio 1, 10, 22. vocem sentire 1, 7, 26. tenuare 11, 3, 19. voce aliqua jucunda præeunte 1, 10, 16. voces *i.* verba 1, 5, 2. avium 1, 6, 37. claræ 9, 4, 136. conjunctæ, singulæ 7, 9, 2. spatiosæ 9, 4, 136.
- vocare aliquem ad reddendam rationem 12, 7, 1. - se 1, 5, 36. - vetustatem 8, 5, 33. aliquid in invidiam 6, 3, 60. vocari ad aliquid 6, 4, 7. - iudicem 2, 4, 33. idem 11, 2, 31. in culpam 7, 2, 53. - discrimen 3, 2, 2. huc vocari potest 6, 2, 11.
- vocabulum, *quid?* 1, 4, 20. *conf.* 9, 4, 24. vocabula vulgaria et forte occurrentia 1, 1, 34. quæ idem significant 10, 1, 7. in adverbium transeuntia 1, 4, 29.
- vocalis, *e:* vocalia magis verba 8, 3, 16. vocaliora 8, 3, 16.
- vocalis, *substant.* sibi subiecta, in unum sonum coalescere nequit 1, 7, 26. vocales 1, 4, 6. geminæ 1, 7, 14.
- vocalitas 1, 5, 4.
- vociferatio fiosa 2, 10, 8.
- vocitari 1, 7, 28.
- urbs *præcipua quadam ratione dicitur* Roma 6, 3, 103. 8, 2, 8. 8, 5, 9. urbis gustus 6, 3, 17. urbes bene moratæ 8, 6, 24.
- urbanus, *novum vocabulum* 8, 3, 34. *seq.* homo, *quis?* 6, 3, 105. urbana res 6, 3, 71. urbanum,

- quid? 6, 3, 110. os, quid? 11, 3, 30.
- urbane dicta 6, 1, 46. 6, 3, 42.
- urbanitas 6, 3, 8 et 18. 8, 6, 74.
- quid? 6, 3, 18. et 103. seq. et 107. in accusando multa 10, 1, 115. -jocis 2, 5, 8. mira 6, 3, 3. narrandi 6, 3, 105. oratoria 6, 3, 14.
- Urbinia 7, 2, 5 et 26.
- Urbiniensis 7, 2, 26.
- urgere: vocem ultra vires 11, 3, 51. urgeri copia alicujus rei 11, 3, 56. urgens orationem 11, 3, 102.
- usuria, quid? 3, 6, 23.
- usitatum, usus, usurpari, &c. vid. sub uti.
- utque a Chirone atque Achille ad nostra tempora 1, 10, 30. ad nos durat 1, 5, 21. -nostram aetatem 1, 5, 15. -ultimum videre 10, 7, 16.
- usquequaque 1, 7, 34.
- ut 6, 2, 31. loco accusativi cum infinitivo 7, 1, 35. v. n. 7, 2, 36. ne 6, 3, 64. uno interim contenti sumus exemplo 1, 10, 27. ita dicam 8, 3, 37. sic dixerim 9, 4, 134. de hac (*Musica*) primum loquar 1, 10, 9. add. 1, 10, 25. si 7, 9, 5. pro quamvis 6, 3, 112. 7, 1, 21. etiam ut sola ponatur 1, 7, 10. maxime fervetur 9, 3, 94. pro quomodo 6, pro. 11. -cum conjunctivo 6, 5, 10. solet 7, 9, 5. toti versus, ut sunt 6, 3, 96. hæc arbitrator, ut in brevi, de ordine fuisse dicenda 9, 4, 32. narrationem, ut si ullam partem orationis, —exornandam puto 4, 2, 116. res gesta aut ut gesta 5, 11, 6. primum pro. 13. protinus ut erit parens factus 1, 1, 3.
- utrunque 2, 3, 4. 3, 6, 6. 4, 1, 21. 9, 3, prin. 11, 2, 24.
- utercunque 9, 2, 6. utracunque lingua 6, pro. 11. de Græca et Romana. utrumcunque 4, 2, 89. 5, pro. 3. utrocunque modo 3, 6, 29. conf. 12, 10, 59.
- utrolibet: utralibet earum rerum durarum 6, 4, 18. utrumlibet 1, 5, 35. 5, 10, 68. seqq. 9, 1, 7.
- utrum—an—an 6, 1, 18.
- utrinque 5, 3, extr. 5, 4, extr. 5, 10, 81. habitæ actiones 10, 1, 22. trahi id quod medium est 7, 9, 7.
- utrobique 4, 2, 91.
- utrolibet inclinata cervix 1, 11, 9.
- uti adjutoris 12, 10, 43. alienis pro. 17. amicitia alicujus familiariter 5, 9, 14. conditione 9, 2, 95. consilio Ep. ad Tryph. 2, 12, 7, 7. -suo 4, 5, 20. exemplo 9, 3, 73. exemplis in aliquid 9, 3, 67. inclinatione laterum 1, 11, 18. inventis aliorum pro. 17. judicio severe 1, 4, 3. modo 8, 3, 25. nominibus 1, 5, 54. numeris 9, 4, 21. persona sua 1, 8, 3. præceptore patre 6, pro. 1. schemate 9, 3, 44. sermone 1, 5, 56. 1, 6, 3. fonis mediis 11, 3, 42. ad utendum 8, 6, 58. in utendo, non in percipiendo, annos exhaurire 12, 11, 20.
- utilis ad bella saltatio 1, 11, 18. alicui rei 12, 2, 13. conf. ibid. 25. aliqua re 10, 1, 124. auctor oratori 10, 1, 33. dux 12, 1, 43. multis, id est fructuosus 1, 6, 29. studio juris 2, 8, 7. utile ad aliquid 12, 10, 30. ædificanti 7, pro. 1. ædificio 2, 21, 8. circa aliquid 6, 4, 2. parum 10, 1, 7. utilia 8, pro. 8. probationibus 6, 2, 3. utilius nihil ad aliquid 6, 1, 35. utilissimus civitati orator, philosophus, an medicus? 7, 1, 39. utilissima exercitationi difficultas 10, 5, 8.
- utilitates 3, 4, 14.
- usus alicujus rei est 4, 1, 72. 4, 2, 72 et 80. -rarissimus 1, 5, 42. communis 9, 1, 25. cum aliqua muliere longior est alicui 8, 4, 2. dicendi 11, 2, 41. divitiarum 6, 2, 30. frequentissimus 10, 6, 1. irrationalis 10, 7, 11. literarum 11, 2, 9. mei 6, pro. 3. proderit ita, si 10, 7, 12. quotidianus 6, 3, 14. scribendi ut fiat 10, 2, 2. sermonis quotidiani 8, 6, 21. vilis 1, 12, 16. vocis 6, pro. 4. usus quoque est, non rationis modo 1, 1, 34. usum habere 1, 6, 29. 10, 7, 19. in usum linguæ percipere aliquid 12, 2, 17. usu contineri 10, 7, 18. perfici ibid. in aliquo esse 7, 4, 18. usus necessarii 12, 7, 9.
- usitatum distinguitur a familiari 5, 10, 96. minus verbum 2, 5, 4. usitata verba 1, 5, 3 et 71.
- usurpari 7, 1, 3.
- usura frui 6, 3, 68. v. n.
- utique, sæpiissime in confirmando, in

- tendendo* &c. ut, non utique et 1, 5, 6. nostræ utique linguæ non concesserim 1, 5, 66. *conf.* 2, 14, 1. 3, 4, *prin.* 6, *pro.* 4. 6, 2, 18.
- Vulcanus pro igne 8, 6, 24.
- vulgus: vulgi opiniones 12, 2, 28.
- vulgo auctore 9, 3, 13.
- vulgo dicitur 4, 5, 16.
- vulgaris gestus 11, 3, 102. sermo 12, 10, 43. via *pro.* 3. usus 9, 3, 5. vulgare 4, 1, 71. genus dicendi 9, 3, 3. -eloquendi 10, 1, 53. vulgaria 8, 3, 60. verba 10, 1, 9. et forte occurrentia vocabula 1, 1, 34.
- vulgare aliquem 7, 3, 16. falsa 5, 3. librum *pro.* 7. opinionem 1, 10, 12. vulgata falso de aliquo opinio 10, 1, 125. vulgatum inter opifices 5, 10, 10. vulgati sermones 3, 6, 67. minus vulgata doceri 1, 5, 11. vulgatissimi sensus 2, 4, 28.
- vulnus invenire in aliqua re 12, 8, 8.
- vulneratus 7, 2, 30.
- vulpes, *unde?* 1, 6, 33.
- vulfus, *vid.* velli.
- vultus dominatur maxime in gestu 11, 3, 72. erectior 11, 3, 134. languidus 11, 3, 159. mæstus 11, 3, 159. molestior 11, 1, 51. orationis ad id, quod intendimus efficere, compositus 9, 1, 21. rectus dicentis 12, 10, 56. fervens, stupens 11, 3, 159. torvus 6, 1, 43. 11, 3, 160. tristitia 11, 1, 54. vultus mutatio 9, 3, 101. vultum moribus prætereundere *pro.* 15. vultus, *plural.* 8, 6, 28. varios velut vultus dare actioni 9, 2, 63. *conf.* 11, 3, 47.
- vultuosa pronuntiatio 11, 3, 183. *v. n.*
- uxor aliena 7, 3, 6. marito dixit, appellatam se de stupro a privigno &c. *controverfia* 4, 2, 98. *seqq.*
- uxoria res 7, 4, 11.

X.

- X ultima litera Latinarum 1, 4, 9.
- Xenophontis uxor 5, 11, 27. *vid.* Ind. II.

Y.

Voces, quæ hanc literam primam habent, Græcæ sunt et spiritu aspero notatæ: quare in H quærantur.

Z.

- Zelotypus 4, 2, 30.
- Ζήτυπος 3, 11, 4.
- Zephyri 12, 10, 28;
- zeugma 9, 3, 12.
- Zopyri 12, 10, 28.

INDEX II.

Auctorum, Virorum Doctorum, Artificum, &c. quorum a Quintiliano fit mentio.

A.

ACADEMIA *f.* Academici Philosophi 12, 1, 35. 12, 2, 25.
Accius (*ex conjectura Burm.*) 6, 3, 96.

—— Nævius, *poeta tragicus* 1, 7, 14. 1, 8, 11. 5, 13, 43. 8, 3, 31. in Philocteta 5, 10, 84. *ut conjectura est. conf. infra Philocteta. judicium de eodem* 10, 1, 97.

—— Nævius 6, 3, 69.
Accusator Cossutiani Capitonis 6, 1, 14. Manii Curii 6, 3, 72. militis Mariani 3, 11, 14.

Acilius, M. Palicanus 4, 2, 2.

Adagia : *vid.* proverbialia.

Ælius, L. 1, 6, 37.

—— Stilo 10, 1, 99.

Æoles 1, 4, 17.

Æolicus : *vid.* Ind. I.

Æschines, *orator* 2, 17, 12. 11, 3, 7 et 168. contra Ctesiphontem 3, 6, 3. 5, 13, 41. 7, 1, 2. contra Demosthenem 6, 1, 21. 10, 1, 22. legatio male gesta ei objecta 4, 4, 5. *judicium de eo* 10, 1, 77. *conf.* 12, 10, 23. *Rhodium dicendi genus intulit* 12, 10, 19.

—— Socraticus, dialogo Aspasiæ cum Xenophonte ejusque uxore 5, 11, 27. *seq.*

Æschylus, *poeta tragicus* 10, 1, 66. *ubi de illo judicatur, additurque, correctas ejus Fabulas in certamen deferre, posterioribus poetis Athenienses permisissent, et esse eo modo multos coronatos.*

Æsopus, *auctor fabularum* 1, 9, 2. Fabulæ illæ etiam si originem non ab Æsopo acceperunt, nomine tamen Æsopi maxime celebrantur

5, 11, 19. *Αἰσωποποίητον* 5, 11, 20.

—— *aëtor comædiarum* 11, 3, 111.
Afranius, *scriptor comædiarum* : *judicium de eo* 10, 1, 100. togatis excellit *ibid.*

Africanus : *vid.* Julius. *it.* Scipio.

Agatharchus : an carmen Simonidis in eum scriptum sit ? 11, 2, 14.

Aglaophon, *piëtor* 12, 10, 3.

Agnon, Rhetorices accusationem scripsit 2, 17, 15. *Nihil præterea de eo constat.*

Agrippa, Menenius 5, 11, 19.

Albinovanus, *vid.* Pedito.

Albutius, *rhetor*, non obscurus professor atque auctor 2, 15, 36. 3, 3, 4. 3, 6, 61. *declamator inter eos, quos Seneca laudat. Vid. Schottus in Ind.*

Alcæus, *poeta lyr.* *judicium de eo* 10, 1, 63.

Alcámenes, *statuarius* 12, 10, 8.

Alcidamus Eleates, *rhetor*, quem Palamedem Plato appellat 3, 1, 10.

Amphictyonum *judicium* 5, 10, 111. *seq.*

Anaxagoras, *philosophus*, Periclem instituit 12, 2, 22.

Anaximenes, *rhetor* 3, 4, 9.

Andocides, *orator* 12, 10, 21.

Andronicus, *Hypocrites*, apud quem studuit Demosthenes 11, 3, 7.

Annalis Sextus, *testis, it.* Ennii 6, 3, 86. *Annales Pontificum* 10, 2, 7.

Anonymus Historicus, quem *Gefnerus* Plinium *esse suspicatur* 10, 1, 103. *seq.* *Poeta, forte Accius in Philoctete* 5, 10, 84. *vid.* Palæmon. *poeta. tragicus.*

Antimachus, *poeta* : *judicium de illo* 10, 1, 53.

- Antipater Sidonius, *poeta extemporalis* 10, 7, 19.
- Antiphilus, *pietor* 12, 10, 6.
- Antiphon, *rhetor* 12, 10, 22. orationem primus omnium scripsit 3, 1, 11. artem et ipse composuit *ibid.* pro se dixisse optime est creditus *ibid.*
- Antonius, C. 9, 3, 94. *Ciceronis in consulatu competitor.*
- Gnipho 1, 6, 23. *Vid. Sueton. de Grammat. c. 7. Macrob. Sat. 3, 12.*
- M. orator. liber ejus imperfectus de arte dicendi *citatur* 3, 1, 19. 3, 6, 44. 8, *pro.* 13. *seq. v. n. add.* 12, 1, 21. in libris Ciceronis de Oratore 2, 17, 5. *seq.* 7, 3, 16. 8, *pro.* 13. *seq.* 12, 1, 21. defendens M. Aquilium 2, 15, 7. dissimulatur artis fuit 2, 17, 6. *conf.* 12, 9, 5. multum valuit actione 11, 3, 8. *add. ibid.* 184. vox in eo fuit fusca 11, 3, 171.
- *Triumvir: vid. Ind. I. it.*
- Cicero in Philippicis, in *Ind. II. et Sulpicius, Serv.*
- Rufus 1, 5, 43. *Vetus Schol. Cruquianus ad Horat. A. P. p. 632. edit. 1611, 4to. inter prae-textatarum togatarumque fabularum scriptores refert.*
- Apelles, *pietor* 2, 13, 12. 12, 10, 6.
- Apollas: *vid. Callimachus.*
- Apollodorus, *rhetor* 2, 15, 12. 3, 1, 1. 3, 6, 34. *seq.* 3, 11, 3. 4, 1, 50. 4, 2, 31. 5, 13, 59. 7, 2, 20. 11, 2, 14. Pergamenus, praceptor Apolloniae Caesaris Augusti 3, 1, 17. *seq.* se dici maluit Rhodium *ibid.* certae sectae auctor *ibid.* praeepta ejus diligentissime tradiderunt Latine C. Valgius, Graece Atticus, discipuli ipsius *ibid.* *citatur* ex interpretatione Valgii 3, 5, 17. *seq.* ex traditione Caecilii 9, 1, 12.
- Apollodori, *secla* 2, 11, 2. 2, 15, 12. 3, 1, 18. 4, 1, 50.
- Apollonius, Drepanitanus 9, 2, 52.
- Molon, *rhetor* 3, 1, 16.
- Magister Ciceronis 12, 6, 7.
- Rhodius, *secundum Fabricium, poeta: judicium de ipso* 10, 1, 54.
- Appius 12, 9, 9. *v. n.*
- Caecus: *vid. Ind. I.*
- Aratus, poeta 10, 1, 46. *judicium de eo* 10, 1, 55.
- Archias, A. Licin. *poeta extemporalis* 10, 7, 19.
- Archidemus 3, 6, 30 et 32.
- Archilochus, *poeta iamb. judicium de illo* 10, 1, 59.
- Archimedes, *mathematicus* 1, 10, 48.
- Architas, *philosophus* 1, 10, 17.
- Areopagitae damnaverunt puerum coturnicum oculos eruentem 5, 9, 13.
- Areus, *rhetor* 2, 15, 36. 3, 1, 16.
- Aristarchus, *grammaticus* 1, 4, 20. poetarum iudex 10, 1, 54 et 59.
- Aristippus, *philosophus* 12, 2, 24.
- Aristogiton, *orator* 12, 10, 22.
- Ariston, Critolai Peripatetici discipulus 2, 15, 19.
- Aristophanes, *poeta comicus* 1, 10, 18. 12, 10, 65. *judicium de ipso* 10, 1, 65.
- *Grammaticus* 1, 1, 15. poetarum iudex 10, 1, 54.
- Aristophon 5, 12, 10.
- Aristoteles, *philosophus* 1, 1, 23. 1, 4, 18. 1, 6, 28. 2, 15, 10. 13, 16. 2, 17, 14. 2, 21, 23. 3, 1, 13. *seqq.* 3, 4, *init.* 3, 6, 23. 48. 59. 3, 7, *init.* 23. 25. 3, 8, 8. 63. 3, 9, 5. 4, 1, 72. *seqq.* 4, 2, 32. 5, 1, *init.* 5, 12, 9. 8, 3, 6. 9, 4, 87. 88. 12, 10, 52. 12, 11, 22. dubium est, sitne ejus opus, quod de rhetorice nomine Theodectis inscribitur 2, 15, 10. in Gryllo 2, 17, 14. artem pluribus libris complexus est 2, 17, 15. in Rhetoricis 3, 6, 48. in secundo de arte rhetorica libro 5, 10, 17. *judicium de eo* 10, 1, 83. versus ex Philocteta, quo frequenter usus est 3, 1, 14. pomeridianis scholis praecipit artem oratoriam 3, 1, 14. elementa, *i. praedictamenta* decem constituit 3, 6, 23. *seqq.*
- Aristoxenus, *musicus* 1, 10, 17 et 22.
- Artium scriptores 7, 7, *init.*
- Artifices veteres *i. scriptores artis rhetoricae* 11, 3, 106.
- Artorius Proculus, C. 9, 1, 2. *meminit alicujus Arorii Festus, in Procestria, Tentipellium, et Topper.*
- Aruspices 5, 7, 36. aruspicum responsa 5, 10, 30.
- Asiani, *vid. Ind. I. et ibid. Attici.*
- Asconius, *vid. Pedianus.*
- Asinius Pollio, pater 1, 5, 8. 56. 1, 6, 42. 1, 8, 11. 9, 2, 9. 9, 3, 13. 9, 4, 76. 132. 12, 1, 22. 12, 6, 1.

12, 11, 28. pro Asprenate 10, 1, 22. pro Liburnia 9, 2, 34. *seq.* pro Scauro filio 6, 1, 21. *v. n.* 9, 2, 24. pro Urbiniæ heredibus 4, 1, 11. 7, 2, 26. *conf.* 7, 2, 5. in T. Livio putat inesse Patavinitatem 8, 1, 3. *formavit*, fimbriaturit et figulaturit 8, 3, 32. multum ante quæstoriam ætatem gravissima judicicia suscepit 12, 6, 1. defendit eòdem cum Messala 10, 1, 24. multum in vita dignitatis habuit, multum ad posteros gloriæ tradidit 12, 11, 28. omnium horarum homo, id est, seriis jocisque pariter accommodatus fuit 6, 3, 110. *judicium de illo* 10, 1, 113. *præcipue tribuitur ei diligentia* 10, 2, 25. 12, 10, 11. *ejus æmulatores sunt tristes ac jejuni* 10, 2, 17.

Afinius Pollio, *filius* 12, 1, 22. uterque vitia orationis Ciceronis etiam inimice insequitur 12, 1, 22.

Atellanæ *fabule* 6, 3, 47. Atellanæ more captare 6, 3, 47.

Athenæus, *rhetor* 2, 15, 23. 3, 1, 16. 3, 3, 13. 3, 5, 5. 3, 6, 46. Hermagoræ par et æmulus 3, 1, 16.

Athenodorus Rhodius 2, 17, 15.

Atticus, *rhetor*, discipulus Apollodori, cujus præcepta tradidit Græce 3, 1, 18. *Burmansu putat, intelligi M. Vipfanium Atticum Agrippam, filium [it. nepotem] Pomponii Attici, laudatque Schottum in Catal. Rhet. apud Senecam, qui Atticium Dionysium, Apollodori discipulum, malit.*

— *conf.* Ciceronis Ep. ad Atticum.

Attici oratores: *vid.* Ind. I.

Atticus adverfus Cluentium 5, 13, 41. Auctor ad Herennium 2, 15, 5. 9, 3, 31. 56. 69. *conf.* Cornificius.

Aufidius: *vid.* Bassius.

Augures 5, 7, 36.

Auguria 3, 7, 11.

Augustus, Octavianus Cæsar 3, 1, 17. *dicta* 6, 3, 59. 63. 64. 65. 74. 77. 79. 95. 8, 3, 34. in Epistolis ad C. Cæsa rem 1, 6, 19. — quas sua manu scripsit aut emendavit 1, 7, 22. duodecim natus annos aviam pro rostris laudavit 12, 6, 1. *conf.* Apollodorus.

B.

Bassius, Aufidius, *historicus, qui scripsit libros belli Germanici, et de quo judicium fertur* 10, 1, 103.

— Cæsius, *poeta, de quo judicium exstat* 10, 1, 96. vidit eum Quinctilianus *ibid.*

— Junius 6, 3, 27. 57. *seq.* 74. quem Julium potius esse censent Schottus *Catal. Rhetorum Senec. et Burmannus p. 545.*

— Saleius, *poeta, de quo judicium est* 10, 1, 90.

Bibaculus, M. Furius, *poeta, in quo acerbitas iambi* 10, 1, 96. *versus ejus Jupiter hibernas &c. vitiosus censetur* 8, 6, 17. *v. n.*

Bleffus, P. 6, 3, 58. *v. n.*

Bruti verba apud Ciceronem 6, 3, 20.

Brutus, Pater 6, 3, 44.

— Accusator Cn. Planci 6, 3, 44.

— M. philosophus et orator 9, 3, 95. 9, 4, 63. 75. 76. 10, 7, 27. 11, 1, 5. 12, 1, 22. pro Milone orationem exercitationis gratia composuit 3, 6, 93. 10, 1, 23. 10, 5, 20. *judicium de eloquentia ejus et scriptis de philosophia* 10, 1, 123. *præsertim ipsi tribuitur gravitas* 12, 10, 11. in philosophicis scriptis multo quam in orationibus præstantior 10, 1, 123.

C.

Cæcilius, *poeta comicus* 1, 8, 11. 10, 1, 99. *judicium de eo* 10, 1, 99.

— Quintus, qui petiit accusationem in Verrem 5, 13, 18. 7, 2, 2. *conf.* Cicero in Verrem.

— *rhetor* 3, 1, 16. 3, 6, 47. 5, 10, 7. 9, 3, 38. 46. 91. 97. ad Sisennam 8, 3, 35. *verum lectio mendii suspecta est: v. n.* tradidit aliquid de Apollodoro 9, 1, 12, proprie libros operi de figuris dedicavit 9, 3, 89.

Cælius: *vid.* Cælius.

Cæsar, C. Jul. 1, 5, 63. 1, 8, 2. 3, 8, 19. *seqq.* 47. 55. *seqq.* 4, 1, 39: 5, 13, 5. 6, 1, 31. 6, 3, 75. 91. 108. 109. 112. 7, 2, 6. 7, 4, 2. 8, 2, 9. 8, 4, 20. 11, 1, 38. 80. et 12, 7, 4. *ejus Anticatores* 3, 7, 28. *conf.* 1, 5, 68. libri de Analogia 1, 7, 35. *cum Marcello*

- solus de omnibus ætatis suæ oratoribus a Cicerone in Bruto laudatur* 10, 1, 38. multum ante quæstoriam ætatem gravissima judicium suscepit 12, 6, 1. *judicium de eloquentia Cæsaris* 10, 1, 114. *præcipue vis ei tribuitur* 1, 7, 35. 10, 2, 25. 12, 10, 11. si foro tantum vacasset, non alius ex Romanis contra Ciceronem nominaretur 10, 1, 114. actiones apud C. Cæsarem et Triumviros 5, 13, 5. in scripto Cæsaris 1, 7, 22. triumphus ejusdem 6, 3, 61.
- Cæsius Bassus: *vid. Bassus.*
- Calamis, *statuarius* 12, 10, 7.
- Calidium pro Domo Ciceronis 10, 1, 23.
- Callicles apud Platonem 2, 15, 28.
- Callidius, *orator* 11, 3, 155. *tribuitur ei subtilitas* 12, 10, 11. *conf. ibid.* 39. *Idem nomen Burmanno p. 883, videtur, et uno l scribi debere, ex Cic. de Inv. 2, 9. nempe Calidium, non Caldum, ibi vult legi.*
- Callimachus, *poeta, de quo judicium fertur* 10, 1, 58. Callimachii pedes legit Fabricius 9, 4, 6. - Appollas 11, 2, 14.
- Calon, *statuarius* 12, 10, 7 et 10.
- Calvus, *orator* 9, 3, 56. in Vatinium 6, 1, 13. 6, 3, 60. 9, 2, 25. *judicium de eo* 10, 1, 115. *præcipue laudatur in eo judicium* 10, 2, 25. *itemque sanctitas* 12, 10, 11. imitator Atticorum 10, 1, 115. reprehendit compositionem Ciceronis 12, 1, 22. multum ante quæstoriam ætatem gravissima judicium suscepit 12, 6, 1.
- Capitonis, Cossutiani, accusator 6, 1, 14.
- Carbo, C. etiam in tabernaculo usus exercitatione dicendi 10, 7, 27. *add. Cic. Bruto c. 86.*
- Caria: *inde rhetores* 11, 3, 58.
- Carneades, *philosophus*, Romæ pro justitia et contra justitiam dixit 12, 1, 35.
- Carpathius 6, 3, 71.
- Cassellius 6, 3, 87. *Cascelium malit Scipio Gentil. Parerg. 1, 83: Cæcilium, de quo Gell. 20, 1. Colomesius apud Burm.*
- Cassius Severus, C. *orator* 6, 1, 43. 6, 3, 27. 78. 79. 90. 8, 2, 2. 8, 3, 89. 11, 3, 133. contra Asprenatam 10, 1, 22. 11, 1, 57. *judicium de eo* 10, 1, 116. et *præcipue tribuitur ipsi acerbitas* 12, 10, 11.
- Cassius Severus, *tragædiarum etiam scriptorem, intelligit Burmannus eum, cujus locus laudatur* 5, 11, 24.
- Catius, in Epicureis levis, sed non injucundus auctor 10, 1, 124.
- Cato 3, 5, 8. 3, 8, 37 et 49. 6, 3, 112. 10, 5, 13. *in his locis intelligitur Uticensis ille.*
- Cenforius, M. 1, 6, 42. 1, 7, 23. 2, 5, 21. 6, 3, 105. 8, 5, 33. 8, 6, 9. 9, 2, 21 et 25. 9, 4, 39 et 76. 12, 1, 35. 12, 10, 10 et 45. in oratione quadam 3, 6, 97. - de Servio Galba 2, 15, 8. *ejus judicium de adultera* 5, 11, 39. - *definitio oratoris* 12, 1, 1. Atticus Romanorum 12, 10, 39. idem orator, idem historia conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiæ, tantas domi contentiones, rudi seculo, literas Græcas, ætate jam declinata, didicit 12, 11, 23. in dicendo præstantissimus, et juris peritissimus 12, 3, 9. appellatus est sapiens 12, 7, 4. Romanorum primus condidit aliquid in materia artis rhetoriæ 3, 1, 19. verba ejus furatus est Sallustius 8, 3, 29.
- Uticensis 5, 11, 10. 8, 2, 9. 11, 1, 69 et 70. eloquens senator fuit 11, 1, 36. nisi sapiens creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum 12, 7, 4. Stoicæ sectæ vitio quibusdam in rebus facta durior ejus natura 11, 1, 70. *quomodo tractatus sit a Cicerone pro Muræna?* 11, 1, 69 et 70.
- uterque 12, 7, 4.
- Catonem 12, 10, 10.
- Catullus, *poeta* 1, 5, 8. *versus ejus* 6, 3, 18. 9, 4, 141. 11, 1, 38. in Epithalamio 9, 3, 16. nobile ejus Epigramma de abusu literæ H 1, 5, 20. *quomodo sit usus particula dum?* 9, 3, 16. *judicium de eo* 10, 1, 96. in eo iambi acerbitas *ibid.* infantiæ arguitur 11, 1, 38.
- Catulus: *ejus dictum in Philippum* 6, 3, 81. *laudatur in eo suavis appellatio literarum* 11, 3, 35.
- Volufenus 10, 1, 24.
- Celsus, Aur. Cornel. 2, 15, 22 et 32. 3, 5, 3. 3, 6, 13 et 37. 3, 7, 25.

4, 1, 12. 4, 2, 9. *seq.* 5, 10, 4. 7, 2, 19. 8, 3, 35 et 47. 9, 2, 23. 40. 54. 101. 102. 104. 107. 9, 4, 132 et 137. 10, 1, 23. mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus, de quibus *deserat*, conscripsit artibus, sed amplius rei militaris, et rusticæ etiam, et medicinæ præcepta reliquit 12, 11, 24. scripsit non parum multa, Scepticos secutus, non sine cultu ac nitore 10, 1, 124. Gallione prior *fuit*, et accuratius *quam* is de arte dicendi scripsit 3, 1, 21. adjicit figuras colorum, nimia novitatis cupiditate ductus 9, 1, 18. *in aliqua re* Ciceronem est secutus 7, 1, 10. *ceterum plerumque a Quintiliano reprehenditur ac refutatur.*

Certamina sacra 3, 7, 4. 9, 4, 11.

Cestius: *vid.* Sestius.

Cethegus 1, 5, 23. *eum* Ennius Suadæ medullam vocat 2, 15, 4. -suaviloquenti ore fuisse, dicit Ennius 11, 3, 31.

Charisius: orationes, quæ Charisii nomine eduntur, a Menandro scriptas putant nonnulli, quibus ad stipulari videtur ipse Quintilianus 10, 1, 70.

Charmadas 11, 2, 26.

Chiron, centaurus 1, 10, 30. 8, 6, 37.

Chrysiippus, philosophus 1, 1, 16. 1, 10, 32. 2, 15, 35. 12, 1, 18. *ejus* præcepta de liberorum educatione 1, 11, 17. *ad Chrysiippum respici* 7, 9, *dicit Fabricius.* nutrices sapientes optavit 1, 1, 3. a nutricibus jam informandam quam optimis institutis mentem infantum judicat 1, 1, 16. nutricum allectationi suum quoddam carmen assignat 1, 10, 32. cædi discentes, non improbat 1, 3, 14. chironomia *docuit* 1, 11, 17. mercedem a discipulis acceptavit 12, 7, 9.

———— Vettius 6, 3, 61. *v. n.*

Cicero, M. Tullius *pro.* 13. 1, 6, 37. 2, 4, *extr.* 2, 16, 7. 2, 20, 10. 3, 2, 4. 3, 3, *extr.* 3, 8, 50. 4, 2, 64. 5, 10, 6 et 73. 5, 13, 2. 5, 14, 7. *seqq.* 6, 2, 32. 6, 3, 111. 7, 1, 10. 7, 2, 39. 7, 3, 28. 8, 5, 33. 9, 1, 25. *extr.* 9, 2, 29. 96. 102. 9, 3, 40. 9, 4, *init.* 35. 53. 56. 57. 10, 1, 39. 113. 114. 10, 5, 2. 10, 7, 13. 12, *pro.* 4. 12, 1, 21. 12, 2, 23. 12, 7, 4. 12, 10, 45. 52. 54. 56. 12, 11, 24 et 27.

———— *Verba ejus præter ea, quæ de-*

inde sub singulorum librorum titulis &c. recensentur, 2, 12, 7. 2, 15, 33. 2, 21, 14. 3, 5, 18. 4, 1, 74 et 79. 4, 2, 2 et 121. 6, 3, 84 et 97. 8, 3, 21. 8, 5, 7. 8, 6, 47. 9, 2, 40. 48. 54. 55. 56. 57. 9, 3, 40. 42. 43. 45. 47. 48. 49. 85. 87. 9, 4, 93 et 103. 11, 1, 92. 11, 3, 8 et 60. mastrucam illudens dixit 1, 5, 8. Canopitarum exercitum dicit 1, 5, 13. dicit Plato, Hermagora 1, 5, 60. *seq.* voce *sub- absurdum* utitur 1, 5, 65. 6, 3, 23. de Capis 1, 5, 66. etymologia ei dicta est notatio 1, 6, 28. *veriloquium*, quod ipse sinit, reformidat *ibid.* *favorem* et *urbanum* nova credit 8, 3, 34. dicit, invideo hanc rem 9, 3, 1. reprehenditur ab eo, *contumeliam fecit* 9, 3, 13. sententiarum *vocabulum* apud Ciceronem non invenio 12, 10, 48. *ejus sunt* beatitas, beatitudo, Sullaurit 8, 3, 32. obsequium a Terentio primum dictum putat 8, 3, 35. *dictum, judicium &c.* *ejus* de actione Cn. Lentuli, Gracchi, Antonii, Craffi, Q. Hortensii 11, 3, 8. de S. Annali 6, 3, 86. de Antipatro Sidonio et L. Archia 10, 7, 19. de Antonii fusca voce 11, 3, 171. de Bruto 10, 7, 27. de Calvo 10, 1, 115. de L. Cottæ rusticitate soni 11, 3, 10. de Demetrio Phalereo 10, 1, 80. neque ei ipse Demosthenes videtur satis esse perfectus 12, 1, 22. de Memmio 6, 3, 67. de Publilia 6, 3, 75. de Roscio, *comædo* 9, 3, 86. de Thucydide et Xenophonte 10, 1, 33. de Vatinii morte 6, 3, 68 et 84. dictum in Accium 6, 3, 96. in Clodium 9, 2, 99. in Clodii cædem 6, 3, 49. in M. Cælium 6, 3, 69. in coqui filium 6, 3, 47. in Curionem 6, 3, 76. in Vib. Curium 6, 3, 73. in Hirtii declamationem 8, 3, 54. in Hortensii Sphingem 6, 3, 98. in Itauricum 6, 3, 48. in Pletorium 6, 3, 51. in Triarium 5, 13, 40. in Vatinium 6, 3, 77. *alii ejusdem joci* 6, 3, 73. 84. 91. 112. *conf.* 6, 3, *ab initio:* de *urbane dictis ipsius libri* Q. Ciceronis et Tironis liberti 6, 3, 5.

———— Commentarii *ejus*, 4, 1, 69. 10, 7, 30. quos libertus Tiro contraxit 10, 7, 31.

- Loci Communes in vitia directi 2, 1, 11. *conf.* 10, 5, 12.
- Theses, quibus jam princeps in republica exerceri solebat 10, 5, 11.
- ad Herennium: *vid.* Auctor ad Herennium, et Cornificius.
- Rhetorica (*f. de Inventione*) 1, 5, 60 et 61. 3, 3, 6. 3, 6, 49 et 63. 3, 11, 10 et 18. Rhetoricus primus 3, 5, 14. 3, 6, 57. hos libros primum scripserat 2, 14, 4. ipse adolescenti sibi elapsos dicit 3, 1, 20. sine dubio ipse non probat 2, 15, 6. *conf.* 3, 6, 58. *seq. et* 63. sunt velut regestræ in hos commentarios, quos adolefcens deduxerat, scholæ 3, 6, 58.
- de Inventione 2, 15, 5. 2, 17, 2. 3, 11, 10 et 12. 5, 10, 6 et 78. 5, 11, 2 et 23. 5, 14, 5.
- de Oratore 2, 4, 8. 2, 12, 7. 2, 15, 5. 2, 17, 5. 2, 20, 9. 2, 21, 5. 6. 14. 3, 4, 2. 3, 5, 5. 3, 6, 43 et 79. 3, 8, *init.* et 14. 6, 3, 8. 23. 42. 7, 3, 16. 10, 5, 2. 8, *pro.* 25. 8, 6, 15. 9, 3, 39. 83. 97. 10, 7, 13 et 19. 11, 1, 1 et 4. 11, 2, 14. 11, 3, 1 et 128. 12, 5, 5. 12, 9, 5. 12, 11, 4. secundus 2, 17, 36. 6, 3, 43. *seq.* 11, 2, 21. *seq. et* 26. 11, 3, 94. tertius 1, 11, 18. 9, 1, 26. *seqq.* 11, 3, 10. 12, 2, 5. disputationes, quæ sunt de Oratore 10, 3, 1. rhetoricis pulcherrimos illos de Oratore substituit 3, 6, 59. in Oratoriis hæc minora, quæ plerique desiderant, sciens omisit 3, 1, 20. multas in tertio de Oratore libro posuit figuras, quas in Oratore, postea scripto, transeundo videtur ipse damnassee 9, 3, 90.
- Brutus, *f. de Claris Oratoribus* 1, 5, 61. 3, 1, 12. 10, 1, 38. 11, 3, 123. 128. 155. 184.
- ad Brutum scriptus liber 1, 10, 4. *i. Orator: conf.* 9, 4, 101. 11, 1, 4 et 5.
- Orator 1, 6, 18. 3, 5, 15. 3, 6, 43. 6, 3, 18 et 42. 8, *pro.* 14. 8, 6, 23. 9, 1, 36. *seqq.* 9, 2, 15. 9, 3, 90. 9, 4, 14. 37. 39. 55. 79. 101. 109. 122. *seqq.* 10, 1, 33. 11, 1, 4. *seq.* 31. 92. 11, 3, 1. 31. 58. 122. (*conf.* 184.) 126. 167. 12, 3, 11. 12, 11, 26. post libros de Oratore scriptus 9, 3, 90. in Oratore divine omnia exsequitur 1, 6, 18.
- Topica ad Trebatium Ictum 3, 5, 5 et 15. 3, 6, 13. 3, 7, 28. 3, 11, 18. 5, 10, 62. *seqq. et* 85. 5, 11, 32. 7, 1, 4. 7, 3, 8.
- Partitiones Oratoriæ 3, 3, 7. 3, 5, 5 et 6. 3, 11, 10 et 19. 4, 2, 107. 7, 1, 4. 7, 3, 8. 8, 3, 36. 42. 43. 11, 1, 92.
- Oratio contra Agrarias Leges 2, 16, 7. *conf.* contra Rullum.
- in Antonium: *vid.* Philippicæ.
- pro Archia 5, 11, 25. 8, 3, 75. 9, 4, 44. 10, 1, 27. 10, 7, 19. 11, 1, 19 et 34. 11, 3, 84 et 97.
- contra Atratinum: *vid. pro Cælio.*
- pro Balbo 11, 3, 164.
- contra Bostarem pro Scauro 5, 13, 28. *vid. pro Scauro.*
- contra Q. Cæcilium: *vid. in Verrem divinato.*
- pro Cæcina 4, 2, 49. 132. 5, 10, 68. 92. *seq.* 98. 5, 11, 33. 6, 3, 56. 7, 3, 17. 29. 7, 6, 7. 9, 3, 22. 80. 11, 1, 44.
- pro Cælio: *vid. pro Cælio.*
- in Catilinam 4, 1, 68. 5, 10, 99. 5, 11, 42. 6, 3, 109. 8, 4, 10 et 13. 8, 6, 15. 9, 2, 7. *seq.* 26. 32. 45. 9, 3, 19. 29. 30. 44. 45. 46. 62. 71. 77. - in senatu 12, 10, 61.
- contra Chryfogonum: *vid. pro S. Roscio.*
- in Clodium 8, 3, 81. 8, 6, 56. 9, 2, 96. *conf. pro Milone et de Responis Aruipicum.*
- in Clodium et Curionem 5, 10, 92. *conf.* 3, 7, 2:
- pro Cluentio 2, 17, 21. 4, 1, 36. 69. 75. 79. 4, 2, 16. 19. 85. 105. 107. 121. 130. 4, 5, 11. 20. 5, 7, *extr.* 5, 10, 108. 5, 11, 13. 22. 25. 5, 13, 15. 32. *seq.* 39. 41. 47. 6, 1, 41. 6, 3, 39. *seq.* 8, 3, 51. 8, 4, 11. 8, 6, 55. 65. 9, 2, 8. 19. 51. 9, 3, 37. 38. 62. 75. 77. 81. 82. 9, 4, 68. 74. 92. 101. 133. 11, 1, 61. *seqq.* 11, 3, 162. *laudatur valde hæc oratio* 6, 5, 9. *conf.* 11, 1, 61. *seqq.* 74. *in eadem aliquid reprehenditur* 4, 5, 11.
- pro Cælio 3, 8, 54. 4, 1, 31. 39. 4, 2, 27. 5, 13, 30. 8, 4, 1. 9, 2, 15. 39. 60. 99. 9, 4, 64. 97. 98. 102. 11, 1, 28. 12, 10, 61. 12, 11, 6. *in primis laudatur hæc oratio* 11, 1, 68.

- pro Cornelio 4, 3, 13. 4, 4, 8. 5, 11, 25. 5, 13, 18. 26. 7, 3, 35. *seq. præcipue laudatur* 6, 5, 10. *conf.* 8, 3, 3.
- in Cottam pro Oppio 5, 13, 20 et 30. 11, 1, 67. *vid.* pro Oppio.
- in Curionem 3, 7, 2. 5, 10, 92.
- pro Deiotaro 4, 1, 31.
- pro Domo ejus dixit Calidius 10, 1, 23.
- pro Flacco 11, 1, 89.
- pro Fonteio 6, 3, 51. 11, 1, 89.
- pro Fundanio 1, 4, 14.
- pro Gabinio et Vatinius, in quos antea orationes etiam scripserat 11, 1, 73.
- pro Gallio 8, 3, 66.
- pro Ligario 4, 1, 38. *seq.* 66. 70. 4, 2, 51. 108. *seqq.* 131. 5, 10, 93. 5, 11, 42. 5, 13, 5. 20. 31. 5, 14, 1. 6, 3, 108. 7, 4, 17. 8, 3, 85. 8, 4, 27. 8, 5, 10. 13. 8, 6, 12. 9, 2, 7. 14. 28. 29. 38. 50. 51. 9, 3, 36. 9, 4, 73. 75. 92. 99. 102. 105. 107. 133. 11, 3, 108. 110. 162. 166. *eximie sunt hujus orationis laudes* 6, 5, 10. *pars ejus vehementissima* 4, 1, 67. *Tuberonis contraria oratio* 10, 1, 23.
- pro Lege Manilia 2, 4, 40.
- contra Concionem Metelli 9, 3, 50. *conf. ibid.* 48. *n.*
- pro Milone, quæ habita est 9, 2, 54. *v. n.* contra eam scripsit Sestius *f. potius* Cestius 10, 5, 20.
- scripta 3, 6, 12. 93. 4, 1, 20. 31. 4, 2, 25. 57. 121. 4, 3, 17. 4, 4, 2. 5, 10, 37. 50. 5, 11, 12. 15. *seqq.* 5, 14, 2. 3. 17. *seqq. et in f.* 6, 1, 24. 27. 7, 2, 43. 8, 3, 22. 8, 5, 11. 8, 6, 7. 48. 49. 9, 2, 26. 38. 59. 9, 3, 23. 28. 30. 77. 83. 9, 4, 74. 93. 133. 11, 1, 34. 40. 11, 3, 47. *seqq.* 115. 167. 172. 173. 12, 10, 62. *magnopere eadem laudatur* 6, 5, 10. *conf.* 9, 2, 41. 11, 3, 47. *pulcherrima* 4, 2, 25. *nobilissima* 11, 3, 47.
- pro Muræna 2, 4, 24. 4, 1, 75. 4, 2, 26. 4, 5, 10, 99. 5, 11, 11. 23. 5, 13, 27. 6, 1, 35. 7, 1, 51. 8, 3, 22. 79. 8, 6, 30. 9, 2, 100. 9, 3, 32. 33. 82. 9, 4, 107. *laudatur in primis* 11, 1, 69. *seqq. conf.* 4, 5, 12.
- in Oppianicum pro Cluentio 9, 3, 38. *vid.* pro Cluentio.
- pro Oppio 5, 10, 69. 76. 5, 13, 17. 20. *seq.* 30. 9, 2, 51. 11, 1, 67. *egregie laudatur* 6, 5, 10.
- Philippicæ 3, 8, 5. 5, 10, 99. 5, 13, 38. 7, 3, 18. 8, 3, 29. 8, 4, 8. 10. 16. 25. 8, 6, 68. 70. 9, 2, 26. 47. 9, 3, 13. 29. 72. 86. 9, 4, 23. 29. 44. 107. 11, 1, 25. 26. 11, 3, 39. 167. 172. 12, 10, 62.
- in Pisonem 5, 13, 38. 8, 3, 21. 9, 3, 67. 9, 4, 76.
- in Pletorium Fonteii accusatorem 6, 3, 51.
- de Proscriptorum liberis 11, 1, 85.
- adversus Quintium 5, 13, 39. *vid.* pro Cluentio.
- pro Quintio 9, 3, 86.
- pro Rabirio Perduellionis reo 5, 13, 20. 6, 1, 49. 7, 1, 15. 11, 3, 169.
- Post. 3, 6, 11. 4, 1, 46. 69. 4, 2, 10. 18. 9, 2, 17. 11, 3, 172.
- de Responfis Aruspicum 5, 11, 42.
- pro S. Roscio Amer. contra Chryfogonum 4, 2, 3. 19. 9, 2, 53. 12, 6, 4.
- contra Rullum 2, 16, 7. 5, 13, 38. 8, 4, 28.
- contra Saffiam : *vid.* pro Cluentio.
- pro Scamandro 11, 1, 74.
- pro M. Scauro, patre, ambitus et repetundarum reo 4, 1, 69. 5, 13, 28. 6, 1, 22. 11, 1, 89. *circa mortem Hostaris* 7, 2, 10.
- pro Tullio 4, 2, 131. 5, 13, 21.
- pro Vareno 4, 1, 74. *add.* 9, 2, 56. 5, 10, 69. 5, 13, 28. 6, 1, 49. 7, 1, 12. 7, 2, 10. 22. 36. 8, 3, 22.
- in Vatinius testem 5, 7, 6. 11, 1, 73.
- pro Vatinius : *vid.* pro Gabinio.
- in Verrem 3, 7, 27. 4, 1, 20. 31. 4, 2, 2. 17. *seqq.* 106. 113. *seqq.* 4, 3, 13. 5, 10, 76. 6, 1, 3. 13. 54. 6, 3, 4. 55. 8, 3, 64. 8, 4, 2. 4. 19. 27. 8, 6, 72. 9, 2, 22. 38. 40. 47. 51. 52. 60. 61. 62. 9, 3, 34. 43. 9, 4, 64. 70. 71. 97. 104. 108. 119. 124. 127. 11, 1, 40. 11, 3, 90. 162. (*conf.* 6, 1, 54. 11, 3, 171.) 164. *divinatio in Q.*

- Cæcilium 4, 1, 49. 5, 13, 18. 9, 2, 17. 59. 11, 1, 20. quinque contra Verrem actionis secundæ libri 11, 2, 25. consilium Ciceronis in causâ Verrina 6, 5, 4. *add.* 7, 4, 33. Hortensii pro Verre oratio 10, 1, 23.
- adfuit causâ, ubi quidam suarum ipse rerum iudex erat 4, 1, 19. orationes, quas C. Appio, Domitio, Cn. Pompeio, ceterisque scripsit 3, 8, 50. Ciceronis sententiæ et conciones non minus clarum, quam est in accusationibus ac defensionibus, eloquentiæ lumen ostendunt 3, 8, 65. orationum ejus thema exposuit Pedianus 5, 10, 9.
- Epistolæ 1, 7, 34. 6, 3, 20. 9, 3, 61. 9, 4, 41. 10, 1, 107. 11, 1, 21. 12, 2, 6.
- ad Appium Pulchrum 8, 3, 35.
- ad Atticum 6, 3, 109. 8, 5, 18.
- ad M. Brutum 2, 20, 10. 3, 8, 42. 5, 10, 9. 8, 3, 6 *et* 34. 8, 6, 20 *et* 55. 9, 3, 41 *et* 58. 9, 4, 41. *conf.* 6, 3, 20.
- ad Cerelliam 6, 3, 112.
- ad Filium 1, 7, 34.
- In Epistolis nulla contentio est Ciceronis ac Demosthenis 10, 1, 107.
- Academica 2, 15, 5. 6, 2, 32.
- Tusculanæ Quæstiones 1, 10, 19.
- de Natura Deorum 1, 5, 72. 8, 3, 32.
- de Senectute 5, 11, 41.
- de Amicitia 8, 3, 35.
- Cato 5, 10, 9.
- Catulus et Lucullus, quos jam editos, aliis postea scriptis, ipse damnavit 3, 6, 63.
- in Dialogis 11, 1, 21.
- in libris de Philoſophia, Platonis æmulus exstitit 10, 1, 123. libros Platonis atque Xenophontis edidit translatos 10, 5, 2. *conf.* 5, 11, 28.
- in Carminibus 9, 4, 41. 11, 1, 24.
- Epigramma in quodam joculari libello 8, 6, 73.
- de Jure componere aliqua cœperat 12, 3, 10.
- Ciceronis manus *f. ἀπόγραφα* 1, 7, 20.
- Judicium de Cicerone, et ejusdem cum Demosthene *comparatio* 10, 1, 105. *ſeqq. et* 123. Apollonio Moloni, quem Romæ jam audierat, Rhodius rufus se forandum ac velut recoquendum dedit 12, 6, 7. sex et viginti natus annos pro S. Roscio dixit 12, 6, 4. inde quædam deferbuisse tempore et annis liquata, jam senior idem fatetur *ibid.* dicit, orationem suam cepisse canescere 11, 1, 31. non tantum se debere scholis rhetorum, quantum Academiæ spatii, frequenter ipse testatus est 12, 2, 23. ex philosophis plurimum se traxisse eloquentiæ, confitetur 10, 1, 81. dicendi facultatem ex intimis sapientiæ fontibus fluere, testatur 12, 2, 6. se totum ad imitationem Græcorum contulit 10, 1, 108. ubique Platonis æmulus 10, 1, 123. se ab illis quoque vetustissimis auctoribus, ingeniosis quidem, sed arte carentibus, plurimum fatetur adjutum 10, 1, 40. eminentissimos Græcorum est fecutus *in pedum ratione* 9, 4, 79. *Quare* tantum intulerit eloquentiæ lumen? 10, 5, 16. *add.* 12, 6, 7. effinxit vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocratis 10, 1, 108. præcipuum lumen, sicut eloquentiæ, ita præceptis quoque ejus dedit, unicum apud nos specimen orandi docendique oratorias artes 3, 1, 20. optimus auctor ac magister eloquentiæ 5, 11, 17. Latine eloquentiæ princeps 6, 3, 1. cælestis in dicendo vir 10, 2, 18. quod Cicero divine, ut omnia, exsequitur 1, 6, 18. optime idem, qui omnia, Cicero præceperat 11, 3, 184. fiducia, sicut omnia, in Cicerone præcipua est 5, 13, 52. arcem tenuit eloquentiæ 12, 11, 28. stetit in fastigio eloquentiæ 12, 1, 20. *conf.* 12, 11, 26. in utroque dicendi genere, *et simpliciter illo et admirabili*, eminet 11, 1, 92. *ſeq. conf.* 12, 10, 39. in omnibus eminentissimus 12, 10, 12. summus ille tractandorum animorum artifex 11, 1, 85. certissimum præceptorum genus, illius viri observatio 11, 1, 71. ad omnium orandi virtutum exempla vel unus sufficit 8, 3, 66. ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit 10, 1, 112. Cicero jam non ho-

- minis nomen, sed eloquentiæ 10, 1, 112. *add.* 6, 3, 3. 8, 3, 64. 8, 6, 30. 12, 11, 26. hunc spectemus, hoc propositum nobis fit exemplum 10, 1, 112. non tamen solus imitandus est 10, 2, 24. *exempla vitiosorum ejus imitatorum* 10, 2, 17.
- *Redarguitur* 6, 3, 47 et 48. 7, 9, 12. 9, 4, 16. 11, 1, 24. *reprehensus a multis: sed simul contra obtrectatores defenditur* 9, 4, *prin.* 11, 1, 17. *seqq.* 12, 1, 22. 12, 10, 12. *seqq.* rerum a se gestarum major quam eloquentiæ jactator 11, 1, 17. rationes, *cur nonnunquam jactatione sui usus sit, ibid. et seqq.* ejus collocandi genus ejudem ætatis homines, scriptis ad ipsum etiam literis reprehendere ausi fuerunt 9, 4, 1. eum incelsere audebant ut tumidiorem, et Afianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in salibus aliquando frigidum, et in compositione fractum, exultantem, ac pæne viro molliorem 12, 10, 12. modice respexit ad *concursum vocalium* 9, 4, 39. *nec malum virum eundem fuisse, nec timidum* 12, 1, 14. *seqq.* eum non fuisse nimium risus affectatorem 6, 3, 2. *seqq.* de jocis ejus et dictis congesti editique libri 6, 3, 5. delectatus est paribus contrariis 9, 3, 74. jocatus in nomen Verris 5, 10, 31. *conf.* 6, 3, 4. compositionem in primis elaboravit 9, 4, *init.* defecit paullulum a Demosthene *in ratione numerorum* 9, 4, 146. *conf.* 10, 1, 107. 12, 10, 26. *seqq.* Cum omnia utilitati, tum partem quandam delectationi dedit 12, 10, 45. sciens juris 12, 3, 10. diligentissimus orthographiæ 1, 7, 34. in filio recte loquendi usquequaque asper quoque exactor *ibid.* scripsit Aiiio, Maiia 1, 4, 11. geminavit *την* S 1, 7, 20. inferit frequenter versus Ennii, Accii, Pacuvii, *cet.* 1, 8, 11. Græco nomine inscripsit libros 2, 14, 4. ei placet, ut, quicquid loquamur, ubicunque, sit, pro sua scilicet portione, perfectum 10, 7, 28. quando legi possit 2, 5, 20. declamatio de Cicerone, ut Antonium roget, Philippicas exurat 3, 8, 46. ad Ciceronem Cælius a patre deductus est 12, 11, 6. Cicerone Panfam, Hirtium, Dolabellam in morem præceptoris exercuit 12, 11, 6. in oratione Dolabellæ emendavit, *mortem ferre* 8, 2, 4. *quid in Hirtii declamatione in Panfam reprehenderit?* 8, 3, 54. velandarum varicum gratia quid facere solitum tradat Plinius? 11, 3, 143. æmulus ejus, et secundus, Hortensius 11, 3, 8.
- Cicero, Q. Tullius: de jocis Marci fratris libros edidisse dicitur 6, 3, 5: *sed v. n.*
- Cinnæ Smyrna, novem annis scripta 10, 4, 4.
- Claudius, Imperator 8, 5, 16. ejus libertus 6, 3, 81. Æolicum digamma adjecit literis Latinis 1, 7, 27.
- Cleanthes, *philosophus* 2, 15, 35. 2, 17, 41. 12, 1, 18. mercedes a discipulis acceptavit 12, 7, 9.
- Cleon, femur ferire Athenis primus instituit 11, 3, 123.
- Cleostelæus (*f. rectius Cleo Stelæus*) 9, 3, 77. *Ignotus nobis cum Burmanno fatemur. Stelas Creta urbem formare ἱδρυκὸν Stelæus, docet ἱδρυκὸν scriptor.*
- Clitarchus, *historicus, de quo judicium fertur* 10, 1, 75.
- Clodius: *vid.* Ciceronis oratio in Clodium. editi in competitoribus, Clodium et Curionem libri 3, 7, 2. *add.* 5, 10, 92. *conf.* Ind. 1.
- Coccus, *orator* 12, 10, 21.
- Cælius, M. (*f. Cælius*) *orator* 1, 5, 61. 4, 2, 27. 4, 2, 123. *seq.* 8, 6, 53. 11, 1, 51. ad eum Cicero a patre deductus est 12, 11, 6. prætor, *cujus sellam curulem consul Ifauricus fregit* 6, 3, 25. *qua re se hominem frugi voluerit probare?* 1, 6, 29. *dixit parricidatum* 1, 6, 42. in Antonium 9, 3, 58. *- et egregia temulenti, qui excitabatur, descriptio* 4, 2, 123. *seq.* De C. Lælii collegæque ejus in provinciam festinantium contentione 6, 3, 39 et 41. in defensione causæ, qua reus de vi fuit 11, 1, 51. *judicium de eo* 10, 1, 115. *præcipua virtus ei tribuitur asperitas* 10, 2, 25. *it.* indoles 12, 10, 11. et in accusando urbanitas 10, 1, 115. melius objecit crimina, quam defendit 6, 3, 69.
- *vid.* Ciceronis oratio pro Cælio.

Colotes Teius, *pietor*, a Timanthe victus 2, 13, 13.
 Commentarii Rhetorum 3, 8, 67. *conf.* Cicero.
 Comœdi: *vid.* Ind. I.
 Comœdia antiqua *f. vetus, i. e. poetæ comici veteres Græci, de quibus judicatur* 10, 1, 9. 65. 82.
 ——— *Latini scriptores* 10, 1, 99.
 ——— illud, quo veteres tragœdiæ comœdiæque claudentes, *plaudite* 6, 1, 52. *conf.* Ind. I.
 Comici Græci, alii quoque, *præter Menandrum*, habent, si cum venia legantur, quædam, quæ possis decerpere 10, 1, 72. — veteres, liberrimum genus hominum 12, 2, 22.
 ——— *Latini* 1, 7, 22. *conf.* fabula scenici. *it.* Ind. I.
 Controversiæ 9, 2, 77. *vid.* Ind. I. *conf.* hic declamationes. declamatores.
 Corax, *rhetor*, cum Tisia artium scriptor antiquissimus 2, 17, 7. 3, 1, 8.
 Cornelie, Gracchorum matris, Epistolæ 1, 1, 6.
 Cornificius, *rhetor* 5, 10, 3. 9, 2, 27. 9, 3, 71. 91. 98. scripsit *de arte dicendi* non pauca 3, 1, 21. proprie libros operi *de figuris* dedicavit 9, 3, 89. *conf.* auctor ad Herenn.
 Cossutiani Capitonis accusator 6, 1, 14.
 Cotta, L. 6, 5, 10. 11, 1, 67. *ejus* epistola 5, 13, 20 et 30. verborum atque ipsius soni rusticitate imitationem antiquitatis affectavit 11, 3, 10.
 Crassus, L. *orator* 1, 11, 18. 2, 4, *extr.* 2, 20, 9. 6, 3, 43. *seqq.* 8, *pro.* 14. 8, 3, 89. 10, 3, 1. 11, 1, 4 et 37. 12, 2, 5. 12, 10, 10. 12, 11, 4. 27. contra Brutum 6, 3, 43. *seqq.* contentio cum Scævola in judicio Curiano 7, 6, 9. oratio de Colonia Narbonensi 6, 3, 44. — de L. Servilia *ibid.* vertit Græca in Latinum 10, 5, 2. vox *ejus* honestissimæ libertatis 8, 3, 89. 11, 1, 37. multum valuit actione 11, 3, 8. digito *quodam* optime usus est 11, 3, 94.
 ——— ille dives, quum Asiæ præesset, quinque Græci sermonis differentias sic tenuit, ut, qua quisque apud eum lingua posulasset, eadem sibi jus reddidum ferret 11, 2, 50.

Crates, *philosophus*, quum indoctum puerum vidisset, pædagogum ejus percussit 1, 9, 5.
 Cratinus, *poeta comicus, de quo judicium fert auctor* 10, 1, 65.
 Crispus Passienus 6, 1, 50. 6, 3, 74.
 Quinctiliano puero ejus insignis pro Voluseno Catulo oratio ferebatur 10, 1, 24. *Vid.* Schott. *Catal. rhetor. ap. Senecam, ubi avum, patrem, filium distinguit.*
 ——— Vibius, *orator: ejus dicta* 5, 13, 48. 8, 5, 15. 17. pro Spatale 8, 5, 17. *judicium de eo* 10, 1, 119. vir ingenii jucundi et elegantis 5, 13, 48. *laus ejus præcipua* jucunditas 12, 10, 11. *Vid.* Ryck. *ad Tac. A.* 6, 20.
 Critolaus Peripateticus, Aristonis *præceptor* 2, 15, 19. 23. 2, 17, 15.
 Curio 6, 3, 76.
 ——— Pater 11, 3, 129.
 ——— in Curionem editi libri 3, 7, 2. *add.* 5, 10, 92.
 Curius, Manius 6, 3, 72.
 ——— M. Curianum *judicium* 7, 6, 9.
 ——— T. 7, 2, 38.
 ——— Vibius 6, 3, 73. 91. *Vid.* *Burm. p.* 552.
 Cynicus, reus de moribus 4, 2, 30.
 Cythnius, *vid.* Timanthes.

D.

Dædalus: *vid.* Ind. I.
 Decimus: *vid.* Lælius.
 Declamatores et Declamationes *taxantur* 3, 8, 44 et 51 et 69. 4, 2, 28. 4, 3, 2. 5, 12, 17. *seqq.* 5, 13, 42 et 44. *seqq.* 9, 2, 42. 11, 1, 55. *seqq.* quando, et quatenus utiles sint? 10, 5, 14. *seqq.* Non nimium diu illis immorandum 12, 11, 15. *seqq.* quo fiat, ut minus sanguinis ac virum declamationes habeant quam orationes 10, 2, 12. declamatorum quorundam perverfa ambitio 10, 7, 21. *conf.* scholastica.
 Demades, remex, *idem orator* 2, 17, 12. orationes scribere non est ausus 2, 17, 13. in agendo clarissimus, nihil posteritati mansurisque literis reliquit 12, 10, 49.
 Demetrius, *actor comædiarum, valde laudatur* 11, 3, 178. *seqq.*
 ——— Phalereus 2, 4, 41. *seq.* 9, 3, 84. *v. n.* *judicium de eo* 10, 1,

80. versicolore veste dicebatur uti 10, 1, 33. primus inclinasse eloquentiam dicitur 10, 1, 80.
- *staturarius* 12, 10, 9.
- Demosthenes 2, 5, 16. 3, 6, 3. 5, 13, 41. 5, 14, 32. 6, 1, 21. 8, 5, 33. 9, 2, 62. 98. 9, 4, 17. 35. 97. 146. 10, 1, 39. 12, 2, 22. 12, 6, 7. 12, 9, 15. 12, 10, 26. 52. 54. 12, 11, 26. *verba ejus Græca* 4, 2, 131. 9, 4, 63. *seq. et* 73. — *Latine* 5, 14, 4. 9, 3, 55. 11, 1, 22. puer admodum actiones pupillares habuit 12, 6, 1. adversus Androtonem 5, 14, 4. pro Ctesiphonte *f. contra* Æschinem *f. pro* Corona 4, 1, 32. 66. 68. (*conf.* 5, 13, 41. *et* 7, 1, 2.) 4, 2, 131. 7, 1, 2. 9, 2, 55. 62. 98. 9, 3, 55. 9, 4, 63. *et* 73. 10, 1, 22. 11, 1, 22. 11, 3, 168. in illo pro Ctesiphonte timido submissoque principio 11, 3, 97. de Halonneso 3, 8, 5. adversus Midiam 6, 1, 17. Philippicæ 3, 8, 65. 6, 5, 7. 9, 4, 63. — *cisdem*, quibus habitæ in judiciis orationes, eminent virtutibus 3, 8, 65. epistolæ, in quibus nulla ejus cum Cicerone contentio est 10, 1, 105. *judicium de eo, f. potius encomium* 10, 1, 76. *conf.* 12, 10, 23. *seq. et* 26. *comparatur* Ciceroni 10, 1, 105. *seqq.* strictior multo est Cicerone 12, 10, 52. dedit operam Platoni 12, 2, 22. 12, 10, 24. *vindicatur ab obrectatoribus eloquentiæ pariter ac vitæ suæ* 12, 1, 14. *seq.* 22. *conf.* 12, 10, 26. *pæne* lex orandi 10, 1, 76. in primis legendus, vel ediscendus potius 10, 1, 105. Græcæ eloquentiæ princeps 6, 3, 1. *add.* 12, 2, 22. longe perfectissimus Græcorum 10, 2, 24. neque ipsi Ciceroni videtur satis esse perfectus, quem dormire interim dicit 10, 1, 24. 12, 1, 22. aliqua ei defuerunt 12, 10, 26. *conf.* 10, 2, 24. consilium *ejus* 6, 5, 7. *seq.* quamobrem juraverit per interfectos in Marathone et Salamine 9, 2, 62. *conf. ibid.* 98. 11, 3, 168. 12, 10, 24. *coactus est gloriari de semet ipso* 11, 1, 22. amator secreti, *et scecessus ipse* 10, 3, 25. 30. *exercitationes vocis et gestus* 11, 3, 54. 68. 130. pronuntiationi palmam dedit &c. 11, 3, 6. *seq.* *diversis præter alios plurimum va-* luit 6, 2, 24. *f. vi* 10, 1, 108. fulmina ejus numeris contorta feruntur 9, 4, 55. *quapropter quidam* putent ejus eloquentiam maxime esse laudabilem 9, 2, 40. modice respexit ad *concursum vocalium* 9, 4, 39. spondeo plurimum est usus 9, 4, 97. ejus *fevera* compositio 9, 4, 63. laboravit litera R 1, 11, 5. non displicuerunt illi joci, sed non contigerunt 6, 3, 2. urbanum fuisse dicunt, dicacem negant 6, 3, 22. ait, *oratore decere* dicere, si contingat, et sculpta 12, 9, 15.
- Deorum auctoritas, divina testimonia 5, 11, 42. *seq. conf.* oracula. responsa. testimonia.
- Dialectici 7, 3, 14.
- Dialogi, *vid.* Plato. Socratici. *et* Ind. I.
- Didymus, quo nemo plura scripsit 1, 8, 20. accidit ei, ut, quum historiæ cuidam tanquam vanæ repugnaret, ipsius proferretur liber, qui eam continebat *ibid.*
- Diogenes Babyllonus 1, 1, 9.
- Dion: *vid.* Ind. I.
- *rhethor (Prusæus, inquit Fabricius)* 3, 3, 8.
- Dionysius: *vid.* Ind. I.
- *rhethor, f. Halicarnassicus* 3, 1, 16. 9, 4, 88. operi de figuris proprie libros dedicavit 9, 3, 89.
- Doctores artis *rhethoricæ* circa Tisiam et Coraca primum reperti 2, 17, 7.
- Dolabellæ jocus ad Augustum 6, 3, 79. oratio a Cicerone emendata 8, 2, 4. *commemoratur item* 9, 1, 16. 12, 11, 6.
- *ejus* servus 6, 3, 99.
- Domitianus, Germanicus, Augustus 4, *pro.* 2. morum sanctissimus censor 4, *pro.* 3. princeps, ut in omnibus, ita in eloquentia quoque eminentissimus 4, *pro.* 3. quo neque præsentius aliud, neque studiis magis propitium numen est 4, *pro.* 5. *ut poeta summis essetur laudibus* 10, 1, 91. *v. n. adulatur ei frequenter Quintilianus: vid. Gesneri Præfatio* §. 13.
- Domitius, L. *vid.* Ind. I.
- *Afer, orator* 5, 7, 7. 5, 10, 79. 6, 3, 27. 32. 54. 68. 84. 85. 92. 93. 94. 8, 5, 3. 9, 3, 79. 11, 3, 126. Quintilianiano puero insignis ejus oratio pro Voluseno Catulo ferebatur 10, 1, 24. *pro* Clo-

- antilla 8, 5, 16. 9, 2, 20. 9, 3, 66. 9, 4, 31. pro Lælia 9, 4, 31. egit contra Libertum Claudii Cæsarîs 6, 3, 81. libros duos *de testibus* composuit 5, 7, 7. *judicium de ejus eloquentia* 10, 1, 118. longe omnium, quos Quinctiliano cognoscere contigit, summus orator 12, 11, 3. princeps fuit *ibid.* eum senem adolescentulus Quinctilianus coluit 5, 7, 7. dictorum ab eodem urbane sunt editi libri 6, 3, 42. *judicium ejus* de Virgilio 10, 1, 86. solebat trajicere in clausulas verba tantum asperandæ compositionis gratiâ 9, 4, 31. *præcipua virtus ipsius* maturitas 12, 10, 11. mire fuit in narrando venustus, et orationibus ejus complures hujusmodi narrationes *facetæ* insertæ reperiuntur 6, 3, 42. valde senex auctoritatem perdidit 12, 11, 3.
- Marfus de urbanitate diligentissime scriptis, *cujus in præceptis tamen a Quinctiliano redarguitur* 6, 3, 102. *seqq.* 108. *seqq.*
- Duellius *f.* Duillius, C. Columna Rostrata, quæ est ei in foro posita 1, 7, 12.
- E.
- Egeſias, *ſtatuarius* 12, 10, 7. *Suſpicabar* Hegeſiam: Egeſiam *ſolo Fabio auctore laudat etiam in Catalogo Junius.*
- Empedocles præcepta ſapientiæ verſibus tradidit 1, 4, 4. primus poſt eos, quos poetæ tradiderunt, moviſſe aliqua circa rhetoricen dicitur 3, 1, 8. ejus diſcipulus, ut traditur, Gorgias Leontinus *ibid.*
- Ennius 1, 5, 12. 1, 6, 12. 1, 8, 11. 2, 15, 4. 2, 17, 24. *v. n.* 7, 9, 7. *v. n.* 9, 4, 115. 11, 3, 31. *judicium de eo* 10, 1, 88. *ejuſdem* Sextus Annalis 6, 3, 86. Medea 5, 10, 83. in Satyra mortem ac vitam contententes tradit 9, 2, 36. *ejuſdem verſus eſſe* 8, 6, 9, *ſuſpicio eſt: v. n.*
- Ephorus, *hiſtoricus* 2, 8, 11. 9, 4, 87. ut Iſocrati viſum, calcariſibus eget 2, 8, 11. 10, 1, 74.
- Epicurus, *philofophus*: figuræ ejus 10, 2, 15. diſciplinâs omnes fugit 2, 17, 15. fugere omnem diſciplinam navigatione quam velociſſima jubet 12, 2, 24. humanam Deo naturam locumque inter mundos dedit 7, 3, 5. *ejuſ ſecta* 5, 7, 35.
- Epicuri ſecta *f.* Epicurei 10, 1, 124. inter Stoicos et Epicuri ſectam ſecutos pugna perpetua eſt, Regaturne providentia mundus 5, 7, 35. *conf.* Catius et L. Varus.
- Eratofthenes 11, 2, 14. literis non inſtituendos, qui minores ſeptem annis eſſent, præcepit 1, 1, 16.
- Eriphylus Rhodius 10, 6, 4. *variâ lectio: neque aliunde notus.*
- Erutius Antoniaſter 8, 3, 22. *Nempe ſic legendum pro operarum inerditarum erudito.*
- Euathlus, *rhetor*, a Protagora decem millibus denariorum didiciſſe artem, quam edidit, dicitur 3, 1, 10.
- Euphorion, *poeta* 11, 2, 14. quem niſi probaſſet Virgilius, idem nunquam certe conditorum Chalcidico verſu carminum feciſſet in Bucolicis mentionem 10, 1, 56.
- Euphranor, *piſtor* 12, 10, 6 et 12.
- Eupolis, *poeta comicus* 1, 10, 17. 12, 10, 65. *judicium de eo fertur* 10, 1, 65.
- Euripides 1, 12, 18. 3, 1, 14. *v. n.* 5, 10, 31. *judicium de eo* 10, 1, 67. *ſeq.* Sophocles an Euripides, in diſpari dicendi via, ſit poeta melior, inter plurimos quæritur *ibid.* illud quidem nemo non fateatur neceſſe eſt, iis, qui ſe ad agendum comparant, utiliorem longe Euripidem fore *ibid.* hunc et admiratus maxime eſt, et ſecutus Menander *ibid.* 69.
- Eurypilus Lariffæus 11, 2, 14. *v. n.*
- F.
- Fabius: *vid.* Ind. I.
- Cunctator 8, 2, 11. 11, 2, 30.
- Maximus, incuſans Auguſti congiariorum exiguitatem 6, 3, 52. *ejuſdem triumphus ibid.* 61.
- Piſtor 1, 6, 12.
- Fabulæ (fabellæ) quæ ad ſcenam componuntur 11, 3, 73. *ſeq.* poetiçæ 5, 11, 17. *conf.* Ind. I.
- Flaccus: *vid.* Valerius.
- Flavius 7, 4, 40. *An Sergius cognominetur?* 8, 3, 33. *n.* artem ſcholæ tantum composuit 7, 4, 40. ejus apud mæ merito ſumma eſt

auctoritas *ibid.* essentiam atque entia dixit 2, 14, 2. 3, 6, 23. 8, 3, 33.

— Cn. 8, 3, 22.

— *vid.* Virginius.

Florus, Julius, orator 10, 3, 13. *seqq.* in eloquentia Galliarum princeps, alioqui inter paucos disertus *ibid.*

Fœdera vetustissima 8, 2, 12.

Formularii 12, 3, 11.

Fulvius 6, 3, 100.

Furius, *vid.* Bibaculus.

G.

Galba, L. 6, 3, 27. 62. 64. 66. 80. 90.

— Serv. 2, 15, 8.

Galliarum eloquentia 10, 3, 13.

Gallio, rhetor 3, 1, 21. pater 9, 2, 91. *Vid.* Schott. *Catal. declamator. Sen. Ryck. ad Tac. A.* 15, 73. *et qui hos laudat Bur. p.* 218. *vid.* Novanius.

Gallus, Cornelius, poeta 1, 5, 8. oratio in Pollionem *sine* C. Gallian Labieni, dubitatur *ibid.* in *elegia durior* 10, 1, 93.

— Did. 6, 3, 68.

— Sulpicius: *vid.* Sulpicius.

Geometræ 5, 10, 7.

Germanicus Augustus: *vid.* Domitianus.

Glyco Spiridion 6, 1, 41.

Gnipho, *vid.* Antonius.

Gorgias Leontinus 3, 1, 8. *seq.* in Olympico 3, 8, 9. apud Platonem 2, 15, 5 et 10 et 18 et 24. *seqq.* 2, 16, 3. 2, 21, 1 et 4. Empedoclis discipulus 3, 1, 8. unus eorum, qui primi Communes locos tractasse dicuntur 3, 1, 12. in paribus contrariis immodicus 9, 3, 74. se in auditoriis interrogari patiebatur, qua quisque de re vellet 2, 21, 21. *add.* 12, 11, 21. centum et novem vixit annos 3, 1, 9. clarissimus ejus auditorum, Isocrates 3, 1, 13. *distinguitur a sequente* 9, 2, 102.

— *alius rhetor* 9, 2, 102 et 106. *vixit tempore Rutilii Lupi, idemque hic illius quatuor libros in unum suum transtulit* 9, 2, 102.

Gracchus, C. præcipuus suorum temporum orator 1, 10, 27. Cicero corrigit, quæ a Graccho composita durius putat 9, 4, 15. ei con-

cionanti consistens post eum musicus fistula modos, quibus deberet intendi, ministrabat 1, 10, 27. actione Gracchus in defendenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitavit 11, 3, 8. *fragmentum hujus orationis* 11, 3, 115.

— Tib. 7, 4, 13.

Gracchi 2, 5, 21. 8, 5, 33. 12, 10, 10 et 45. *antique Gracchi vocati* 1, 5, 20. eorum eloquentiæ multum contulisse accepimus Corneliam matrem 1, 1, 6. in Gracchorum, Catonisque, et aliorum similium lectione durescent pueri: fient enim horridi atque jejuni, &c. 2, 5, 21. eorum leges invisæ 3, 7, 21. *add.* 5, 13, 24.

Græci oratores, rhetores veteres 11, 3, 183. 12, 10, 48. *novi* 5, 11, 36. 7, 4, 36. 7, 9, 4. 11, 3, 35 et 102 et 160. quid solum pejus Romanis faciant? 5, 14, 32. pragmatici 12, 3, 4. testes 11, 1, 89. quantum Græci præceptis virtutum valent, tantum Romani exemplis 12, 2, 30. sententiæ veteribus, præcipue Græcis, in usu non fuerunt 12, 10, 48. nomina fingere, Græcis promptissimum est 9, 1, 22. *conf.* 1, 5, 32. apprehensa apud Demosthenem nuda *enthymemata* Græci magis in catenas ligant, et inexplicabili serie connectunt, et indubitata colligunt, et probant confessa, et se antiquis per hoc similes vocant 5, 14, 32. secuti Græcos 5, 11, 36. Græcorum proverbia: *vid.* proverbia. *conf.* Græcus in Ind. I.

Grammatici 9, 1, 4. 10, 1, 53. veteres quam severe usi sint iudicio in auctoribus? 1, 4, 3. *seq.* *add.* 10, 1, 54. poetarum iudices 10, 1, 54. qui lyricorum quædam carmina in varias mensuras coegerunt 9, 4, 53. *conf.* Aristarchus. Aristophanes: *it.* Grammaticus in Ind. I.

Granius, C. 1, 6, 36. *variant libri: vid.* Burm. p. 81.

H.

Helvius: *vid.* Mancianus.

Herculis laus 3, 7, 6. *conf.* Ind. I.

Herennius: *vid.* Auctor ad Herenn.

Hermacreon 5, 10, 78.

Hermagoras, rhetor (Ciceroni *appel-*

- latus* Hermagora 1, 5, 61.) 2, 15, 14. 2, 21, 21. 3, 3, 9. 3, 5, 4. 3, 6, 21 *et* 52 *et* 55 *et* 58. *seq.* 3, 11, 1 *et* 3 *et* 18 *et* 22. 5, 9, 12. 9, 2, 106. fecit velut propriam viam, quam plurimi sunt secuti 3, 1, 16. nomen *Ἡρμαγόρας* non primum ab Hermagora traditum putant 3, 6, 3. vitio illo, quo per minutas rerum particulas ratio docendi conciditur, præcipue laboravit, vir alioqui subtilis et in plurimis admirandus, tantum diligentiae nimium sollicitas: ut ipsa ejus reprehensio laude aliqua non indigna sit 3, 11, 22. de arte rhetorica mirabiliter multa composuit 3, 5, 14. de libris nonnullis, ejus nomine inscriptis, *dubitur an ejus sint?* 3, 5, 14. ei maxime par atque æmulus videtur Athenæus fuisse 3, 1, 16. Cicero secutus cum 3, 6, 58. 3, 11, 18. idem ejus præcepta in aliqua parte reprehendit 3, 5, 15. *et ab eo difsentit* 3, 11, 18.
- *alius*, Theodori Gadarei discipulus, quem *tempore Quinæliani* erant qui vidissent 3, 1, 18.
- sunt inscripti nomine Hermagoræ libri, qui confirmant illam opinionem, sive falsus est titulus, sive alius hic Hermagoras fuit 3, 5, 14.
- Hermagorei *f.* Hermagoram secuti 3, 1, 16. 3, 5, 4. 7, 4, 4.
- Herodotus, *historicus, judicium de eo, et differentia a* Thucydide 10, 1, 73. *an* parum studiosus compositionis fuerit? 9, 4, 16. in eo cum omnia leniter fluunt, tum ipsa *διὰ λ. ε. π. ο. ς* habet eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur 9, 4, 19. non indignetur sibi æquari T. Livium 10, 1, 101.
- Heroum laudes inter convivia canebantur 1, 10, 10.
- Heroici poetæ 10, 1, 51 *et* 88.
- Hesiodus, *poeta, de quo judicium fertur* 10, 1, 52. primus auctor fabularum 5, 11, 19. *ἠσάθηκας* ejus esse, negavit Aristophanes Grammaticus 1, 1, 15. datus ei palma in illo medio dicendi genere 10, 1, 52.
- Hippias Eleus, *rhetor* 3, 1, 10. non liberalium modo disciplinarum præ se scientiam tulit, sed vestem et annulum crepidatque, quæ omnia manu sua fecerat, in usu habuit, atque ita se præparavit, ne cujus alterius ope egeret, neve ullius rei 12, 11, 21.
- Hippocrates, clarus arte medicinæ 3, 6, 63. videtur honestissime fecisse, qui quosdam errores, ne posterii errarent, confessus est *ibid.*
- Hirtius in Pansfem declamans 8, 3, 54. eum Cicero in morem præceptoris exercuit 12, 11, 6. *quid* in illo emendaverit Cicero? 8, 3, 54.
- Hispo 6, 3, 100. Romanus Hispo *est inter declamatores Senecæ*. Terentius Hispo *Cic. Fam.* 13, 65. *et alias.*
- Historia alere orationem quodam molli jucundoque succo potest 10, 1, 31. *conf.* 3, 8, 67. *seqq.* *Latina* 10, 1, 101. *seqq.* *add.* Ind. I.
- Historici 1, 6, 2. 2, 4, 19. 4, 2, 3. 8, 6, 65. 10, 1, 101. 12, 2, 22. reprehensi *circa dimensionem* insularum 1, 10, 40. *v. n.*
- Histrones: *vid.* Ind. I.
- Homerus 1, 5, 67. 10, 1, 57. 62. *verba ejus Latine* 10, 1, 46. 11, 3, 158. 12, 10, 64. nonus liber, quo missa ab Achille legatio continetur 10, 1, 47. *judicium de illo f. potius laudes ejus* 10, 1, 48. *seqq.* 86. *poeta κατ' ἔξοχὴν* 8, 5, 9. eum semper excipi par est 10, 1, 65. *in eo* nullius non artis vestigia deprehenduntur 2, 17, 8. 12, 11, 21. poësis ab eo fastigium accepit 12, 11, 26. omnibus eloquentiæ partibus exemplum et ortum dedit 10, 1, 46. in utriusque sui operis ingressu paucissimis versibus legem proœmiorum, non dico, servavit, sed constituit 10, 1, 48. *conf.* 4, 1, 34. validissimæ cujusque formæ amator 12, 10, 5. *ab hoc* incipienda lectio 1, 8, 5. 10, 1, 85. *in quibus* non imitandus? 8, 6, 18. dormire interim Horatio videtur 10, 1, 24. versus Homeri, quo victi ab Atheniensibus Megarei, qui tamen ipse non in omni editione reperitur 5, 11, 40. de tribus generibus dicendi 2, 17, 8. 12, 10, 64. Homericæ dispositio 5, 12, 14. 7, 10, 11. facultas eloquendi Homericæ *i.* divina 10, 1, 81. de Agamemnone atque Achille, itemque Tydeo 3, 7, 12. Phœnix Homericus 2, 3, *extr.* 2, 17, 8. cælatura

- clypei Achillis 2, 17, 8. Priami verba apud Achillem 3, 8, 53. de equo Trojano 8, 3, 84. *ejus* pastor populi 8, 6, 18. de scepro 9, 3, 57. verba aduersus Agamemnonem a Therfite habita 11, 1, 37. de Ulixis *eloquentia* 11, 3, 158. de fenum auctoritate 12, 4, 2.
- Horatius Flaccus, Q. verba eius 1, 5, 2 et 57. 5, 11, 20. 6, 3, 20. 8, 2, 9. 8, 3, 20. 8, 6, 23. 27. 44. 9, 3, 10. 17. 18. 65. 9, 4, 54 et 65. 10, 1, 94. 11, 3, 80. in Arte Poetica *Ep. ad Tryph.* 2. in prima parte libri de Arte Poetica 8, 3, 60. locus, quo navim pro republica, fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit 8, 6, 44. dormire interim ei Homerus ipse videtur 10, 1, 24. Tyrtæum Homero subjungit 10, 1, 57. Pinarum merito credidit nemini imitabilem 10, 1, 61. *judicium de eo* 10, 1, 94 et 96. in quibusdam Horatium nolim interpretari 1, 8, 6. dissentit ab eo Quintilianus. in *judicio de Lucilio* 10, 1, 94.
- de alio *vid.* Ind. I.
- Hortensius, Q. orator: *dictum ejus a Cicerone elusum* 6, 3, 98. pro Verre 6, 3, 98. 10, 1, 23. editi sunt ab eo Communes Loci, quibus quæstiones generaliter tractantur 2, 1, 11. juvenis accusationem *suscepit* 12, 7, 4. *ejus* scripta intra famam fuere 11, 3, 8. diu princeps oratorum, aliquando æmulus Ciceronis existimatus est, novissime, quoad vixit, secundus *ibid.* *add.* 12, 11, 27. mediam formam teneat 12, 10, 10. annus, quo erat Consul futurus 6, 5, 4. *cervicem* videtur primus dixisse 8, 3, 35. actio 11, 3, 8. placuit aliquid eo dicente, quod legentes non invenimus *ibid.* diligentia partiendi 4, 5, 24. memoria 10, 6, 4. 11, 2, 24. reprehendit Tincam Placentinum 1, 5, 12. Cato Martiam ei tradidit 3, 5, 11. 10, 5, 13.
- Filia Hortensii: *ejus* oratio apud Triumviros habita, legitur non tantum in sexus honorem 1, 1, 6.
- Hyperides, orator: *judicium de eo* 10, 1, 77. actio pro Phryne admirabilis 2, 15, 9. *add.* 10, 5, 2. At-
- ticus 12, 10, 22. at plus indulgit voluptati *ibid.* *conf.* Messala.
- Hyperbolus: *vid.* Maricas.

I.

- Iamborum scriptores quidam 10, 1, 9.
- Inscriptio C. Cæsaris 1, 7, 22. in Columna Rostrata 1, 7, 12. in pulvinari solis 1, 7, 12. inscriptiones quedam 1, 5, 20.
- Interdicta 2, 10, 5. 4, 2, 61. 7, 5, 3. 12, 10, 70.
- Iscæus, orator 12, 10, 22.
- Isoocrates 2, 15, 33. 3, 4, 11. 3, 5, 18. 3, 6, 3. in Helenes laude 3, 8, 9. in Panegyrico 3, 8, 9. de Ephoro atque Theopompo quo modo judicaverit? 2, 8, 11. *add.* 10, 1, 74. *judicium de eo* 10, 1, 79. *tribuitur ei* jucunditas 10, 1, 108. *ejus* ars, si tamen revera, quæ circumfertur, *ejus* est 2, 15, 4. *add.* *ibid.* 33. et 3, 1, 15. Panegyricum *ejus*, qui parcissime, decem annis dicunt elaboratum 10, 4, 4. de præceptore *ejus* inter auctores non convenit 3, 1, 13. *secundum* Aristotelem, Gorgiæ auditor *ibid.* palæstræ quam pugnae magis accommodatus 10, 1, 79. ad componendum optimus, actionibus idoneus non fuit 12, 10, 50. in compositione adeo diligens, ut cura *ejus* reprehendatur 10, 1, 79. in paribus contrariis copiosus utique prima ætate fuit 9, 3, 74. an Attice dixerit, 12, 10, 22. octavum et nonagesimum implevit annum 3, 1, 14. clarissimus ille præceptor 2, 8, 11. *ejus* præstantissimi discipuli fuerunt in omni studiorum genere 3, 1, 14. eum non magis libri bene dixisse, quam discipuli bene docuisse testantur 2, 8, 11. *ejus* schola principes oratorum dedit 12, 10, 22. Aristoteles ab eo parte in una dissenfit 4, 2, 32.
- Isoocratis sectatores 4, 2, 31. 9, 4, 35.
- Juba 6, 3, 90. *sed inspicere V. L.*
- Judaicæ superstitionis auctor primus 3, 7, 21.
- Judicialibus de causis qui aliqua composuerunt 3, 6, 104.
- Julius, C. (*forte* Cæsar) *ejus* in Helvium Manciam dictum 6, 3, 38.

- Julius Africanus, *orator*: apud Ne-
ronem de morte matris 8, 5, 15.
judicium de eo reperitur 10, 1, 118.
conf. 12, 10, 10. *in primis ei tri-*
buuntur vires 12, 10, 11.
— *Florus*: *vid.* V.
— *Secundus, orator* 10, 3, 12. *seqq.*
æqualis Quinctiliani, atque ab eo
familiariter amatus *ibid.* miræ fa-
eundiæ vir, infinitæ tamen curæ
ibid. *judicium de eo* 10, 1, 120.
seq. *character ei tribuitur* elegan-
tia 12, 10, 11.
Junius 11, 3, 129.
— *Bassus*: *ubi vid.*
Jupiter: laudes Capitolini Jovis per-
petua sacri certaminis materia 3,
7, 4.
Juris consulti 5, 14, 34. eorum
summus circa verborum proprie-
tatem labor est *ibid.* eorundem
sunt solutiora numeris et magis ab
usu dicendi remota 11, 2, 41.

L.
Labienu: ejus in Pollionem oratio,
si modo est 1, 5, 8. contra Urbi-
niæ heredes 4, 1, 11. in Rabi-
rium lege perduellionis 5, 13, 20.
Pollio in eo damnat, rebus agentibus
9, 3, 13. *v. n.*
Laelius, C. 6, 3, 39.
— *Decimus* 10, 1, 24. 12, 10,
10. *Atticus Romanorum* 12, 10,
39. doctus 8, 6, 37.
— *Lælii filia* reddidisse in lo-
quendo paternam eloquentiam di-
citur 1, 1, 6.
Lænas, *vid.* Lenas.
Latini 9, 4, 145. *vid.* comœdia. his-
toria. nostri. *conf.* Ind. I.
Latro, Porcius, *rhetor* 9, 2, 91. pri-
mus clari nominis professor 10, 5,
18. *actioni forensi non idoneus, ibid.*
est inter declamatores Senecæ, ubi
vid. Schott.
Laurianus 9, 4, 38: *homo ignorabilis*:
et variat lectio.
Læus: *vid.* Hercules. Jupiter. Leges.
somi et mortis scriptæ laudes, et
quorundam a medicis ciborum 3,
7, 28.
Laudationes funebres pendent fre-
quenter ex publico aliquo officio,
atque ex senatus consulto magis-
tratibus sepe mandantur 3, 7, 2.
Leges XII Tabb. 1, 6, 11. 3, 6, 84.
5, 14, 18. Manilia 2, 4, 40.
Plautia 9, 3, 56. Servilia 6, 3,
44. Romanis pro concione sua-
dere ac dissuadere moris fuit 2, 4,
33. apud Græcos lator earum ad
judicem vocabatur *ibid.* trino
nundino promulgabantur, et ido-
neo die &c. 2, 4, 35. legum
laus et vituperatio 2, 4, 33. *seqq.*
Leguleii 12, 3, 11.
Lenas, *f.* Lænas, Popilius, *rhetor* 10,
7, 32. prior Gallione patre, et
accuratus scripsit *de arte oratoria*
3, 1, 21. *de inactiosa actione* 11,
3, 183.
Lentulus, Cn. actione plus opinionis
consecutus est quam eloquentia
11, 3, 8.
Leonides, pædagogus Alexandri M.
quibusdam eum vitiis imbut 1,
1, 9.
Librarii 11, 3, 131. *quidam* dum
librariorum insectari volunt insci-
tiam, suam constitentur 9, 4, 39.
Licinius: *vid.* Archias.
Linus 1, 10, 9.
Livius Andronicus 10, 2, 7.
— *T. ejus verba* 8, 6, 9 et 20. *le-*
gitur quoque hoc nomen in nonnullis
libris 6, 3, 69. *ubi nunc* Julius.
circa initia statim primi libri 1, 5,
44. in primo statim libro 9, 2,
37. in epistola ad filium præci-
pit, legendos Demosthenem atque
Ciceronem; tum ita, ut quisque
esset Demostheni et Ciceroni si-
millimus 2, 5, 20. 10, 1, 39. de
præceptore illo, qui discipulos ob-
scurare, quæ dicerent, jubebat 8,
2, 18. *judicium de eo* 10, 1, 101.
seq. *quando legendus* 2, 5, 19.
miræ facundiæ vir 8, 1, 3. *ejus*
lactea ubertas 10, 1, 32. *μᾶκρο-*
λογία 8, 3, 53. *ejusdem quidam*
locus vindicatur 9, 4, 74. hexa-
metri exordio cœpit 9, 4, 74.
scripsit sibi, quæse 1, 7, 24. fre-
quentissime dubitat 2, 4, 19. Pol-
lio deprehendit in eo Patavinita-
tem 1, 5, 56. 8, 1, 3.
Λογιστικῶν Platonis 3, 1, 11.
Longus: *vid.* Sulpicius.
Lucanus, *poeta, de quo judicium exstat*
10, 1, 90. magis oratoribus quam
poetis annumerandus *ibid.*
Lucillus *f.* Lucillius, *poeta satiricus*
1, 5, 56. 1, 7, 19. 1, 8, 11. *ver-*
sus ejus et verba 1, 6, 8. 1, 7, 15.
9, 4, 38 et 113. in nono 1, 7, 19.
judicium de eo 10, 1, 94: *ubi etiam*

Horatii *sinistra de illo iudicia improbantur.*
 Lucretius, *poeta* 12, 11, 27. *versus ejus* 3, 1, 4. *iudicium de eo* 10, 1, 87. legendus quidem, sed non ut phrasin faciat *ibid.* praecepta sapientiae versibus tradidit 1, 4, 4. 3, 1, 4. 8, 6, 45.
 Luculli 12, 7, 4.
 Lupus, *vid.* Rutilius.
 Lycia: *inde rhetores* 11, 3, 58.
 Lycargus durissimarum Lacedaemonis legum auctor 1, 10, 15. *musicæ disciplinam probavit* *ibid.* *conf.* 1, 11, 18.
 ——— orator 12, 10, 22.
 Lyrici 1, 8, 6. 9, 4, 53. novem 10, 1, 61.
 Lyfias, *orator* 2, 17, 6. oratio, quam Socrati composuerat 2, 15, 30. *conf.* 11, 1, 11. *iudicium de eo* 10, 1, 78. *conf.* 12, 10, 21 et 22. in dicendo præstantissimus habitus 11, 1, 11. eo nihil, si oratori satis sit docere, quaeras perfectius 10, 1, 78. optime videtur in iis, quæ scribebat indoctis, servasse veritatis fidem 3, 8, 51. *add.* 9, 4, 17. *Lyfiacæ compositionis genus* 9, 4, 17. an parum studiosus compositionis fuerit? *ibid.* 16. *Lyfiaca gracilitas* 12, 10, 24. gratia in eo maxima est simplicis atque inaffectedi coloris 9, 4, 17.
 Lyfippus, *statuarius* 12, 10, 9.

M.

Macer, *poeta* 12, 11, 27. *iudicium de eo* 10, 1, 87. *add.* 12, 11, 27. legendus quidem, sed non ut phrasin faciat 10, 1, 87. Nicandrum secutus est 10, 1, 56. ex tetraستيχο Macri carmine Ovidius librum in malos poetas composuit 6, 3, 96.
 Mæcenas 1, 5, 62. compositiones ejus vitiosæ 9, 4, 28.
 Magi 2, 10, 5. Magorum carmina 7, 3, 7.
 Mancina, Helvius 6, 3, 38. *seq.*
 Manilia, *vid.* Leges.
 Manlius Sura *orator: Domitii Africi in eum dicta* 6, 3, 54. 11, 3, 126.
 Marcellus, *orator*, quicum Cicero vixit, et cuius meminit in Bruto 10, 1, 38.

——— Victorius: *vid.* Victorius.
 Marcus Vestinus: *vid.* Vestinus.

Maricas, *alias Hyperbolus* 1, 10, 18.
 Marfus, *vid.* Domitius.
 Mathematici *pro astrologis* 5, 7, 36.
 Matus 3, 1, 18.
 Melanthius, *pietor* 12, 10, 6.
 Menalca Virgillii 8, 6, 46.
 Menander, *poeta comicus* 3, 11, 27. 12, 10, 25. *laudes ejus* 1, 8, 7. 10, 1, 69. *seqq.* in personis omnibus mire ab eo custoditur decorum *ibid.* 71. ejus fabula Ἐπιτρέποντες, Ἐπίκληρος, Λοκροί, Ψαφοδείης, Νομοθέτης 10, 1, 70. Georgus 11, 3, 91. Hydriae prologus *ibid.* Ἐπὸ ὀλιμαῖος 10, 1, 70. in Hypobolimæo 1, 10, 18. apud eum Œdipus Othryasius 9, 3, 89. sunt qui orationes, quæ Charisii nomine eduntur, a Menandro scriptas putent 10, 1, 70. orator Quintiliano probatur in opere suo *ibid.* Euripidem et admiratus maxime est et secutus *ibid.* 69. justiora posterorum quam suæ ætatis iudicia est consecutus 3, 7, 18. *conf.* Philemon.
 Menelaus apud Homerum 8, 3, 84. 12, 10, 64.
 Messala, *orator: verba ejus* 1, 5, 15. 61. 1, 6, 42. 8, 3, 34. pro Aufidia 10, 1, 22. defendit eisdem cum Pollione 10, 1, 24. multum in vita dignitatis habuit, multum ad posterum gloriæ tradidit 12, 11, 28. *iudicium de illo* 10, 1, 113. nitidus 1, 7, 35. et 10, 1, 113. *character ejus*, dignitas 12, 10, 11. vertit Græca in Latinum, multæque sunt ab eo scriptæ ad hunc modum orationes, adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis subtilitate contenderet 10, 5, 2. ejus præcemia orationum 4, 1, 8. liber de litera S 1, 7, 23. *conf.* 9, 4, 38. quosdam totos libellos non de verbis modo singulis, sed etiam literis dedit 1, 7, 35. *Add.* Schott. *de clar. rhet. ap. Senecam.*
 Metelli Concio, contra quam dixit Cicero 9, 3, 50.
 Metrodorus Scepius 10, 6, 4. 11, 2, 22 et 26.
 Midias, *Demosthenis adversarius* 6, 1, 17.
 Mimi 4, 2, 53. 6, 3, 8.
 Mithridates 8, 3, 82. ei duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuisse 11, 2, 50.

Modestus 1, 6, 36.
Molon, *vid.* Apollonius.
Myro *f.* Myron, *statuarius* 2, 13, 10.
12, 10, 7.

N.

Nævius: *vid.* Accius et Apronianus.
Nafica: *vid.* Scipio.
Naucrates, Iocratius discipulus 3, 6,
3.
Navius: *vid.* Ind. I.
Nestoris eloquentia 12, 10, 64.
Nero de seruo pessimo 6, 3, 50.
— *Imperator* 8, 5, 15. scriptum,
quod ad fenatum misit occisa ma-
tre *ibid.* 18.
Nicander, *poeta*, quem secuti sunt
Macer atque Virgilius 10, 1, 56.
Nicostratus, *Paneratias*, quem ado-
lescens senem vidit Quintilianus
2, 8, 14. luctando pugnandoque,
quorum utroque certamine coro-
natus est, inuictus *ibid.*
Nigidius, *rhetor*, de gestu scripsit cir-
ca tempora *veterum oratorum* 11,
3, 143.
Nonianus: *vid.* Ind. I.
Nostri: nostrorum quidam 7, 2, 9.
conf. 6, 3, 3.
Notariorum, in quæstum excipien-
tium, negligentia corruptæ fue-
runt actiones Quintilianus 7, 2, 24.
v. n.
Novanius Gallio, P. 9, 2, 35.
Numa: *vid.* Ind. I.
Nuptialia sacra: ex iis apparet, tam
Caias esse vocitatas, quam Caios
1, 7, 28.

O.

'Οδυσσεὺς: *vid.* Ind. I.
Oppianicus 5, 2, 1.
Oppius, P. 6, 3, 67. 11, 1, 67. *vid.*
Cic. pro Oppio.
Oracula 3, 7, 11. 5, 7, 35. *seq.* 5,
11, 42. *seq.*
Orationes veterum ac novorum 5,
4, 1.
Oratores: *vid.* Asiæ. Attici. Rhetores.
Rhodii. Latini, *de quibus*
judicium fertur 10, 1, 105. *seqq.*
vetus orator 8, 6, 15.
Orpheus 1, 10, 9.
Ovidius Naso, P. in *Metamorphosi*
5, 10, 41. 8, 3, 47. 9, 2, 64. 9,
3, 48. 9, 4, 65. in *Medea* 8, 5,

6. *forte etiam* 12, 10, 75. in *E-*
legis 10, 1, 93. in *Heroicis* 10,
1, 88. ludens 9, 3, 70. ex *te-*
trafricho Macri carmine librum in
malos poetas composuit 6, 3, 96.
judicium de eo 10, 1, 88. 93, 98.
ingenio suo indulgere quam tem-
perare maluit 10, 1, 98. lascivire
transitionibus in *Metamorphosi*
folet 4, 1, 77. laudandus in *par-*
tibus 10, 1, 88. *de ejusdem Medea*
10, 1, 98. *de Metamorphosi ejus*
4, 1, 77.
Ovinius, Vatinii libertus 6, 3, 84.

P.

Pacuvius, *poeta tragicus* 1, 5, 67. 1,
8, 11. *judicium de eo* 10, 1, 97.
Palæmo *f.* Palæmon, *grammaticus* 1,
5, 60. Quintilianus ætate 1, 4,
20. *ad eum respici* 1, 6, 35, *sus-*
piciatur Fabricius.
Palamedes 3, 1, 10. *vid.* Alcida-
mus.
Pamphilus, *rhetor* 3, 6, 33.
— *pietor* 12, 10, 6.
Panegyrici: quales legimus *Panegy-*
ricos 2, 10, 11. *add.* 3, 4, 14. 3,
8, 7.
Panfa, Mut. 8, 3, 54. 12, 11, 6.
Panyasis, *poeta*, *de quo judicium existat*
10, 1, 54.
Parrhasius, *pietor*, legum lator, *dictus*
12, 10, 4. *seqq.*
Passienus: *vid.* Crispus.
Patrocles 2, 15, 16. 3, 6, 44. *rhe-*
tores f. eloquentiæ doctores ostendunt
loca Fabii. Patrocles *apud*
Suidam v. Ἀντίπατρος, est inter X
oratores cum Demosthene damnatos.
Patroni caussarum seniores, in *agen-*
do facti 5, 6, 6.
Pedianus, Asconius, *grammaticus* 1,
7, 24. 5, 10, 9. orationum Cice-
ronis velut thema exponens 5,
10, 9.
Pedo Albinovanus, *poeta* 6, 3, 61.
judicium de eo 10, 1, 90.
Pericles, Anaxagoræ physici auditor
fuit 12, 2, 22. solebat optare, ne
quod sibi verbum in mentem ve-
niret, quo populus offenderetur
12, 9, 13. caussas obscuræ
folis reddidit 1, 10, 47. ejus ali-
qua ferri, *scribit* Cicero, quæ or-
natum oratorum habeant 3, 1,
12. quæ tempore Quintilianus *se-*
cebantur tanquam ab ipso composita, eo

- indigna judicat Quintilianus. ibid.* ejus eloquentiæ nulla ad nos monumenta venerunt 12, 2, 22. *add.* 12, 10, 49. fulgurare ac tonare visus est 2, 16, *extr.* *add.* 12, 10, 24 et 65. ejus eloquentiæ vis quædam incredibilis fuit 12, 2, 22. vis et celeritas *eidem tribuuntur* 12, 10, 65. in labris ejus fuisse quandam persuadendi deam, de eo veteris Comædiæ testimonium est 10, 1, 82. *conf.* 12, 2, 22. 12, 10, 65.
- Peripatetici 2, 15, 20. 2, 17, 2. 3, 1, 15. 12, 2, 25.
- Perfius, *poeta satiricus: versus ejus* 9, 3, 9 et 42. 10, 3, 21. *add.* 9, 4, 65. n. multum, et veræ gloriæ, quamvis uno libro, meruit 10, 1, 94. *vocabulo* Canthi utitur 1, 5, 8.
- Phidias, *statuarius* 2, 3, 6. 12, 10, 8. *seq.*
- Philemon, *poeta comicus*, pravis fui temporis iudiciis Menandro sæpe prælatus est 10, 1, 72. consensu omnium meruit credi secundus *ibid.*
- Philetas, *poeta, in elegia* secundas occupavit 10, 1, 58.
- Philippus, *Consul* 6, 3, 81.
- Philistus, *historicus: iudicium de illo* 10, 1, 74. imitator Thucydidis *ibid.*
- Philocteta *f. Philoctetes, fabula comica, forte Euripidis* 3, 1, 14. v. n. alia, *forte Accii*, 5, 10, 84. v. n.
- Philosophi quidam 7, 9, *init.* qui deos habere curam rerum humanarum negarunt 5, 6, 3. *conf.* 5, 7, 35. qui de arte oratoria scriptum aliquid reliquerunt 6, 1, 7. philosophorum lectio *ad studium oratorium commendanda* 10, 1, 35. 12, 2, 9. *seqq.* 12, 11, 17. servitus ad certa se verba astringendi 7, 3, 16.
- Phoenix *apud Homerum, præceptor Achilles* 2, 3, 12.
- Phormio, S. Clodius, Terentiano Phormioni comparatus 6, 3, 56.
- Pictor, *vid.* Fabius.
- Pindarus, lyricorum princeps 8, 6, 71. 10, 1, 61. *verba ipsius Latine* 8, 6, 71. 10, 1, 109. in libro, quem inscripsit *ὑμνος* 8, 6, 71. *iudicium de eo* 10, 1, 61.
- Pisandros *f. Pisander, poeta, Herculis acta scripsit* 10, 1, 56.
- Piso 9, 3, 22. in Pisonem editi libri 3, 7, 2. *conf.* Ind. I. *it. hic sub* Cicero.
- Plancus, Cn. Stoicus 6, 3, 44. *iudicium de eo* 10, 1, 124.
- Plato 1, 5, 60. 10, 1, 123. 11, 2, 9. *verba ejus Græca* 2, 15, 27. *seq.* 3, 1, 11. *Latine* 2, 15, 24. *seqq.* 8, 6, 64. defensionem Socratis, et eorum, qui pro patria ceciderant, laudem scripsit 2, 15, 29. dialogi 5, 7, 28. duplex sermorum genus 2, 15, 26. pulcherrimum operum, *i. σοφιστικῶν* 8, 6, 64. in Gorgia 2, 15, 5. 10, 18, 24. *seqq.* 2, 16, 3. 2, 21, 1 et 4. in Phædro 2, 15, 29 et 31. 2, 16, 3. 2, 21, 4. 3, 1, 10 et 12. in Sophista 3, 4, 10. in Symposio 8, 4, 23. in Timæo 1, 10, 13. 9, 4, 77. civili viro necessariam musicen credidit 1, 10, 15. chironomia ab eo in parte civilium posita virtutum 1, 11, 17. quatenus rhetoricen improbet? 2, 15, 24. *seqq.* præceptor Demosthenis 12, 2, 22. et 12, 10, 24. Cicero ejus libros edidit translatos 10, 5, 2. *conf.* Cicero, *iudicium de Platone* 10, 1, 81. *tribuitur ipsi* copia 10, 1, 108. acumine differendi, et eloquendi facultate divina quadam et Homericæ præcipuus est 10, 1, 81. omnium artium peritus fuit 12, 11, 21. *discendi causa ad multos profectus est* 1, 12, 15. diligentissimus compositionis 9, 4, 77. *seq.* *add.* 9, 4, 17. *de ejusdem* ceris 8, 6, 64. *sine musices peritia non potest intelligi* 1, 10, 13. Sophronem adeo probavit, ut suppositos capiti libros ejus, quam moreretur, habuisse credatur 1, 10, 17. τὸ ἕρπουθμον vitare non potuit 9, 4, 77. *seq.*
- Plautus, *poeta comicus: iudicium de eo* 10, 1, 99. Plautinus sermo *ibid.*
- Plautia, *vid.* Leges.
- Pletorius 6, 3, 51.
- Plinius Secundus, Major: nostra ætate de arte oratoria accuratius scripsit 3, 1, 21. doctus homo, et in hoc utique libro præne etiam nimium curiosus 11, 3, 143. *liber hic indicari interpretibus videtur ille, qui sub titulo Studiosi prodit. reprehenditur* 11, 3, 143. 148. eundem Plinium intelligendum esse putat Fabricius sub illo, qui maximus temporum nostrorum auctor dicitur 3, 4, 2. *conf.* Anonymus.

- Plotius, *rhetor*. Latinorum dicendi præceptorum, extremis L. Crassi temporibus, insignis maxime fuit 2, 4, *extr.* de gestu scripsit circa tempora *veterum oratorum* 11, 3, 143. *de eo Sueton. de cl. rhet. c. 2. est etiam inter Senecæ declamatores.*
- Poeta *Anonymus* 8, 3, 19. quidam non ignobilis 9, 4, 90. poetæ 1, 6, 2. 3, 7, 19. 4, *pro.* 4. nostri 12, 10, 33. poetarum aliquis 11, 1, 38. *i.* Catullus. *conf.* Heroici. Fabulæ. Ennius. poetarum lectio plurimum confert oratori 10, 1, 27. sententiis poetarum non orationes modo sunt refertæ, sed libri etiam philosophorum, qui repetere auctoritatem a plurimis verbis non fastidierunt 5, 11, 39.
- Pollio: *vid.* Afinius.
- Pollux: *vid.* Ind. I.
- Polus apud Platonem 2, 15, 28.
- Polycletus, *statuarius* 12, 10, 7. 8.
- Polycrates, artem composuit 3, 1, 11. Busrim laudavit, et Clytæmnestram 2, 17, 4. composuisse orationem, quæ est habita contra Socratem, dicitur 2, 17, 4. 3, 1, 11.
- Polygnotus, *pietor* 12, 10, 3 *et* 10.
- Pompeius, Cn. *vid.* Ind. I.
- Pomponius Secundus, *grammaticus, et poeta tragicus* 8, 3, 31. *iudicium de illo* 10, 1, 98.
- *alius vid.* in Ind. I.
- Pontificum *Annales* 10, 2, 7.
- Popilius, *vid.* Lenas.
- Porcius: *vid.* Latro.
- Pofidonius 3, 6, 36.
- Pragmatici, *πρωγματικοί, qui?* 3, 6, 58. 12, 3, 4.
- Praxiteles, *statuarius* 2, 19, 3. 12, 10, 9.
- Proculeius 6, 3, 79. 9, 3, 68.
- Proculus: *vid.* Artorius.
- Prodamus apud Eupolidem et musicen et literas docet 1, 10, 17.
- Prodicus Cæius, *rhetor*, cum Gorgia floruit 3, 1, 10. *inter eos*, qui primi Communes Locos tractasse dicuntur 3, 1, 12. quo velut dormitantes iudices excitari putaverit? 4, 1, 73.
- apud Xenophontem 9, 2, 36.
- Propertius, S. Aur. *iudicium de eo* 10, 1, 93.
- Protagoras Abderites, *sophista s. rhetor* 3, 4, 10. cum Gorgia floruit 3, 1, 10. ab eo decem millibus denariorum didicisse artem Euathlus dicitur *ibid.* *refertur in iis, qui primi Communes Locos tractasse dicuntur* 3, 1, 12.
- Protogenes, *pietor* 12, 10, 6.
- Proverbia: indoctos a Musis atque Gratiis abesse 1, 10, 21. dum clavum reftum teneam 2, 17, 24. non nostrum onus: bos clitellas 5, 11, 21. non ovum tam simile ovo 5, 11, 30. ubi amici; ibi opes 5, 11, 41. conscientia mille testes *ibid.* pares cum paribus facillime congregantur *ibid.* non male respondit, male enim prior ille rogat 5, 13, 42. quem mater amictum dedit, sollicitè custodire 5, 14, 31. nihil facilius, quam lacrimæ, inarescit 6, 1, 27. tollat te, qui non novit 6, 3, 97. transeat tibicinis Latini modo 7, 1, 51. cornicum oculos configere 8, 3, 22. aulædi sunt, qui citharædi fieri non potuerunt 8, 3, 79. Dionysius Corinthi 8, 6, 52. ut vivat, quemque etiam dicere 11, 1, 30. omni pede standum est 12, 9, 18.
- Publius, *vid.* Bleffus.
- Pulvinar solis: *vid.* Inscriptio.
- Pyrrho, *scepticus* 12, 2, 24.
- Pythagoras, *philosophus, et Pythagorei*, in Italia 1, 12, 15. de harmonia mundi 1, 10, 12. Pythagoreis moris fuit, et, quum evigilassent, animos ad lyram excitare, et quum somnum peterent, ad eandem prius lenire mentes 9, 4, 12. Pythagoras non sapientem se, sed studiosum sapientiæ vocari voluit 12, 1, 19. contigit illi inter discipulos *illud*, Ipse dixit 11, 1, 27. quomodo Pythagoras concitatos juvenes composuerit? 1, 10, 32.

Q.

Quintilianus, M. Fabius: de patre suo 9, 3, 73. *add. Schott. de rhetoribus ap. Senecam.* de uxore et filiis 6, *pro.* non Communes Locos tradere destinavit, sed viam quandam atque rationem 5, 1, 3. *conf.* 5, 12, 15. ad utilitatem me submitto discentium 7, 1, 54. nos institutionem professi, non solum scientibus ista, sed etiam discentibus tradimus 11, 1, 5. *quam va-*

tionem in agendo docendoque secutus fit? 7, 1, 3. *seqq. et 22 et 29 et 54. de nova sua, ut putat, arte circa movendos affectus* 6, 2, 26. *usque ad fin.* pervenisse me ad aliquod nomen ingenii credo 6, 2, 36. de actionibus et declamationibus suis 4, 2, 86. 7, 2, 24. *conf. pro. 7.* de actione in causa Nævii Aproniani, quam solam emisit 7, 2, 24. de alia quadam actione difficili 9, 2, 73. *seqq.* pro regina Berenice apud eam ipsam dixit 4, 1, 19. de opere præsentii Institutionum Oratoriarum 11, 1, 55. 12, 11, 8. *seq. et extr.* de duobus artis rhetoricæ libris *pro. 7.* de sermonibus ipso nolente vulgatis 3, 6, 67. de causis corruptæ eloquentiæ 6, *pro.* 3, 8, 6, f. *add.* 2, 4, 42. 2, 10, 3, 5, 12, *extr.* de memoria sua 11, 2, 39. *præceptor fuit* nepotum sororis Domitiani Augusti 4, *pro. vid. Præf. §. 6. it.* filii Marcelli Victorii, quem *vide. desit in tempore tum præcipere tum dicere* 2, 12, 12. *conf. 12, 11, ab initio.* Domitium Afrum senem adolescentulus coluit 5, 7, 7. *adulatur Domitiano, vid. Gesneri Præfatio §. 13. et add. Ind. III. de aliis ad ipsum pertinentibus rebus* 5, 13, 29. 6, 2, 36. 8, 4, 15.

Quintius contra Cluentium 5, 13, 39.

R.

Rabirius, C. poeta, de quo iudicium habetur 10, 1, 90.

— de alio *vid. Ind. I. it. Cicero.*

Responsa 2, 10, 5. 3, 7, 11. 5, 11, 42. 12, 2, 21.

Rhetores ex Lycia et Caria 11, 3, 58. maximus temporum nostrorum auctor 3, 4, 2. *sub quo Plinius intelligi videtur Fabricio.* qui de judicialibus causis aliqua composuerunt 3, 6, 104. vetera rhetorum præcepta 4, 1, 57 et 58. qui de artibus scripserunt, plurima eorum rerum testimonia ab Homero petunt 10, 1, 49. *conf. artis libelli, artes in Ind. I. doctores in hoc Ind.*

Rhodium oratores 5, 10, 78. 11, 3, 7. Rhodium genus eloquentiæ ab Æschine eo illatum; et quomodo

do comparatum sit? 12, 10, 18. *seqq.*

Roscius, Q. comædus 11, 3, 111. 177. v. n.

— S. Amerinus: *vid. Ind. I et sub Cicero.*

Rufus: *vid. Antonius.*

Ruscio: *vid. Ind. I.*

Rullus: *vid. sub Cicero.*

Rutilius Lupus, rhetor 9, 2, 101.

102. *ejus verba* 9, 3, 36. 84. 91.

92. 93. 99. ætate Quintiliani 3,

1, 21. accuratius de arte oratoria

scripsit 3, 1, 21. Gorgiam quen-

dam sui temporis est secutus 9, 2,

102. *ejusdem* quatuor libros in

unum suum transtulit *ibid.* operi

figurarum proprie libros dedicavit

9, 3, 89.

— P. sapiens ille Romanus 5, 2, 4. 11, 1, 12.

S.

Sacra nuptialia 1, 7, 28. *conf. certamina.*

Saleius Bassus: *vid. Bassus.*

Saliorum carmina, vix sacerdotibus suis satis intellecta 1, 6, 40. 1, 10, 20.

Sallustius Crispus 10, 2, 17. *verba*

ejus 2, 13, 14. 8, 3, 44 et 82. 8,

6, 59. 9, 3, 12 et 17. 9, 4, 77.

Catilina apud eum 3, 8, 45. in

bello Jugurthino et Catilinario nihil ad historiam pertinentibus

principiis orsus est 3, 8, 9. oratio in

Ciceronem 4, 1, 68. 9, 3,

89. *iudicium de eo* 10, 1, 101.

seq. historiæ major (Livio) auctor,

ad quem tamen intelligendum jam

profectu opus sit 2, 5, 19.

eum opponere Thucydidi non ve-

rear 10, 1, 101. quando legendus?

2, 5, 19. quomodo scripserit?

10, 3, 8. Sallustiana bre-

vitæ 4, 2, 45. 10, 1, 32. im-

mortalis velocitas 10, 1, 102.

epigramma in eum 8, 3, 29.

Santra, grammaticus 12, 10, 16. v. n.

Sapientiæ nomine clari viri 1, 10,

12. profectores *pro. 15. conf.* philo-

sophi. septem præcepta sapientum

quædam vitæ leges existiman-

tur 5, 11, 39. sapientium leges

12, 7, 9. Stoici sapientes 12,

1, 4 et 18. 12, 7, 9.

Sarmentus 6, 3, 58. v. n.

Satira f. fatyra, *vid. Ind. I.*

Scævola, Q. Muc. et Icius et orator

- 12, 3, 9. ejus et L. Craffi in judicio Curiano contentio 7, 6, 9.
 ——— *alius quidam quam memoria valuerit* in lusu duodecim scriptorum? 11, 2, 38.
 Scaurus: *vid.* Ind. I.
 Scenici doctores 11, 3, 71. *add. ibid.* 158. *conf.* Ind. I.
 Sceptici 10, 1, 124.
 Scholasticus 7, 1, 58. *n.* scholasticum fumus 12, 11, 16. fenes in schola facti 12, 6, 5. *conf.* 10, 5, 17. *seqq.* scholastica materia 11, 1, 82. declamationes 4, 2, 28. *seqq.* et 90. 5, 13, 50. 7, 1, 14 et 21 et 24 et 38 et 41. *seqq.* 7, 2, 54. 7, 3, 30. *seqq.* 7, 4, 2 et 11 et 36. 11, 3, 57. *conf.* schola in Ind. I.
 Scipio Africanus 12, 10, 10. E loco O usurpavit 1, 7, 25. Atticus Romanorum dicitur 12, 10, 39. Terentii scripta ad eum referuntur 10, 1, 99. *vid. reliqua* in Ind. I. *sicut etiam* de Nafica.
 Secundus: *vid.* Julius.
 Seneca, L. Ann. *philosophus*, in omni genere eloquentiæ 10, 1, 125. tractavit omnem fere studiorum materiam: nam et orationes ejus, et poemata, et epistolæ, et dialogi feruntur 10, 1, 129. in philosophia parum diligens *ibid.* in eo scripto, quod Nero ad Senatam misit occisa matre 8, 5, 18. dictum ab eo eleganter 9, 2, 98. *judicium de eo* 10, 1, 125. *seqq.* *tribuitur ei* copia 12, 10, 11. aliquando ab iis, quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est 10, 1, 128.
 ——— *rhetor* 8, 3, 31. 9, 2, 98. in controversia quadam 9, 2, 42.
 ——— *tragicus*, apud eum Medea 9, 2, 8.
 Septimius, libri observationum ab eo editi 4, 1, 19.
 Sergius, *vid.* Flavius.
 Servilius Novanius, *historicus*, de quo *judicium fertur* 10, 1, 102.
 Servius 9, 3, 21. 9, 4, 38. *v. n.*
 ——— *vid.* Sulpicius.
 Sestius 10, 5, 20. *vid.* Cestius.
 Servilia, *vid.* Leges.
 Severus, Cassius, *ubi vid.*
 ——— Cornelius, verficator quam poeta melior 10, 1, 89. puerilia ejus opera et maximam indolem ostendunt, et mirabilem, præcipue in ætate illa, recti generis voluntatem *ibid.* si ad exemplar primi libri bellam Siculam perscripisset, vindicaret sibi jure secundum locum *ibid.* eum confumari mors immatura non passa est *ibid.*
 Sibyllini libri 5, 10, 30.
 Sicinius, C. 11, 3, 129. *vid.* Cic. *Brut.* 76.
 Simonides, *poeta*, de quo *judicium habetur* 10, 1, 64. artem memoriæ primus ostendisse dicitur 11, 2, 11. *fabula de illo a Castore et Polluce servato* 11, 2, 11. *seqq.* cui carmen illud scriptum sit, magna inter auctores est dissensio *ibid.* 14.
 Sifenna 1, 5, 13. 8, 3, 35.
 Socrates 3, 1, 9. 11, 1, 9. *seqq.* apud Platonem 2, 15, 26. *seq.* 2, 21, 4. sermo cum Parrasio apud Xenophontem 12, 10, 4. sapientissimus 5, 11, 42. 11, 1, 10. fons philosophorum 1, 10, 13. jam fenex insituit lyra non erubecebat *ibid.* chironomia ab eo probata 1, 11, 17. alii sunt ejus sermones *ἡλεγκτικοί*, alii *δογματικοί* 2, 15, 26. oratione, quam Lyfias ei composuerat, uti noluit 2, 15, 30. 11, 1, 11. ei obijciunt Comici, docere eum, quomodo pejorem causam meliorem faciat 2, 16, 3. accusatus est, quod corrumperet juventutem, et novas superstitiones introduceret 4, 4, 5. ejus invieta continentia 8, 4, 23. ei collatum est ad victum 12, 7, 9. vita ejus ironiam habuit 9, 2, 46. *ejus apophthegma quoddam* 9, 3, 85. Socraticum defensionis genus 11, 1, 12. de inductione, qua usus est 5, 11, 3 et 27.
 Socratici, *judicium de iis* 10, 1, 81. *seqq.* *eorum* dialogi 5, 7, 28. interrogationes 5, 11, 27. mos 12, 1, 10. altercationibus et interrogationibus oratorem futurum optime præparat 10, 1, 35.
 Sol, qui colitur juxta ædem Quirini, *ejusque* Pulvinar 1, 7, 12.
 Sophocles, de quo *judicium et contentio cum Euripide vid.* 10, 1, 67. *seq.* *tribuitur ei* gravitas et cothurnus, *it.* sonus *ibid.* 68.
 Sophron, Mimorum scriptor, quem Plato adeo probavit, ut suppositos capiti libros ejus, quam moretetur, habuisse credatur 1, 10, 17.

- Sotadei: *vid.* Ind. I.
 Spiridion: *vid.* Glyco.
 Sponsones 2, 10, 5. 7, 5, 3. 12, 10, 70.
 Stertinus, *rhetor* 3, 1, 21. *inter plures Stertinios Burmanno memoratos unice huc convenit ille qui laudatur Senecæ Controv.* 2, 9.
 Stefichorus, *poeta lyricus, de quo judicium est* 10, 1, 62. Epici carminis onera lyra sustinens *ibid.*
 Stilo, L. Ælius 10, 1, 99.
 Stoici, *philosophi* 1, 4, 19. 2, 5, 20. 2, 17, 2. 3, 1, 15. 5, 7, 35. 6, 3, 78. 10, 1, 124. 11, 1, 70. 12, 1, 18 et 38. *per claros illos auctores 5, pro. init. Stoicos significari putat Fabricius. judicium de Stoicis iisque veteribus novisque* 10, 1, 84. 12, 2, 26. *conf.* sapientes.
 Stratocles, *actor comædiarum* 11, 3, 178. *seqq.*
 Sællius 6, 3, 78. *ignotus. de Suillii, qui huc quadrare possint, plura Burn.*
 Sulla *f. Sylla: vid.* Ind. I.
 Sulpicius, Servius, *ICtus: ei concessa est etiam facundia virtus* 12, 3, 9. *pro Aufidia* 4, 2, 106. *contra Aufidiam* 6, 1, 20. *conf.* 10, 1, 22. *insignem non immerito famam tribus orationibus meruit* 10, 1, 116. *add.* 10, 7, 30. *commentarii caussarum, quæ sunt actæ ab eo, ita sunt exacti, ut ab ipso mihi in memoriam posteritatis esse videantur compositi* 10, 7, 30. *seq.* solo illo genere exercitationis, conversione carminum ex Latinis, dicitur usus esse 10, 5, 4. *juvenis accusationem malorum civium suscepit* 12, 7, 4. *character ipse est acumen* 12, 10, 11. *occisus ab Antonio* 7, 3, 18. *de Statua ejus* 3, 8, 5. *an hic sit ille Servius* 9, 4, 38. *dubium est: v. n.*
 — Gallus 2, 15, 8. *de lunæ defectione disseruit* 1, 10, 47.
 — Longus, *a Domitio Afro repulsus illius jocus* 6, 3, 32.
 Sura, *vid.* Manlius.
 Sylla, *vid.* Ind. I.
 T.
 Tabulæ XII 1, 6, 11. 3, 6, 84. 5, 14, 18.
 Technicorum decreta 2, 13, 15. *conf.* artifices.
 Terentius, *comicus poeta* 1, 8, 11. *verba ejus* 9, 2, 58. 9, 3, 18. *initio Eunuchi* 9, 2, 11. 9, 3, 16. 9, 4, 141. 11, 3, 182. *ejus scripta ad Scipionem Africanum referuntur* 10, 1, 99. *a Terentio primum dictum esse obsequium, putat Cicero* 8, 3, 35. *judicium de eo* 10, 1, 99. *Terentianus ille pater* 11, 1, 39. — *Phormio* 6, 3, 56.
 Testimonia divina 5, 7, 35. 5, 11, 42.
 Themistocles 9, 2, 92. *cum unum intra annum optime locutum esse Perfice constat* 11, 2, 50.
 Theocritus, *poeta bucolicus, de quo judicium auctoris habetur* 10, 1, 55. *admirabilis in suo genere* *ibid.*
 Theodætes, *rhetor* 1, 4, 18. 4, 2, 63. 9, 4, 88. 11, 2, *extr.* *tempore Aristotelis fuit* 3, 1, 15. *id opus, quod de Rhetoricæ nomine ejus inscribitur, dubitatur, utrum ipse sit, an, ut creditum est, Aristotelis* 2, 15, 10. *conf.* 3, 1, 15. *semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse* 11, 2, *extr.*
 Theodorus, *rhetor* 2, 15, 16. 3, 6, 2. (*add.* 3, 11, 3 et 26.) 35. 50. 4, 1, 23. 5, 13, 59. *idem est, qui sequitur, Gadareus: vid.* 3, 6, 2. 3, 11, 3 et 26. *coll.* 3, 1, 18.
 — Byzantius 3, 1, 11. *ex iis et ipse, quos Plato appellat λογιστάδελφοί* *ibid.*
 — Gadareus 2, 15, 21. *qui se dici maluit Rhodium* 3, 1, 17. *quem studiose audisse, quum in eam insulam secessisset, dicitur Tiberius Cæsar* *ibid.* *appellati ab eo Theodorei* 3, 1, 18. *plura scripsit* *ibid.* *ejus auditorem Hermaiorum sunt, qui viderint* *ibid.* *verba eorum, qui præcepta ejus ex Græco transtulerunt* 2, 15, 21.
 Theodorei, Theodori schola 2, 11, 2. 3, 1, 18. 3, 3, 8. 3, 11, 26. 4, 2, 32. *diversas ab Apollodoreis opiniones secuti sunt* 3, 1, 18.
 Theodotus, *pædagogus Ptolemæi Dionysi: de ejus pœna consultatio declamatoria* 3, 8, 55. *seqq.*
 Theon, *rhetor* 3, 6, 47.
 — Samius, *pietor* 12, 10, 6.
 Theophrastus, *philosophus, Aristotelis discipulus* 3, 1, 15. *de Rhetoricæ diligenter scripsit* *ibid.* *qui liber citatur* 3, 7, 1. 3, 8, 62. 4, 1,

32. 9, 4, 88. fecutus Aristotelem 3, 7, 1. 3, 8, 62. dissentire ab Aristotele non timide solet *ibid.* in eo tam est eloquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur 10, 1, 83. Attica anus eundem, hominem a quoque disertissimum, annotata unius affectatione verbi, hospitem dixit: nec alio se id deprehendisse interrogata respondit, quam quod nimium Attice loqueretur 8, 1, 2. plurimum dicit oratori conferre lectionem poetarum 10, 1, 27.
- Theopompus, *historicus*, antequam est ad hoc opus (*historiæ scribendæ*) sollicitatus, diu fuit orator 10, 1, 74. *judicium de eo* 10, 1, 74. ei frenis opus esse dixit Isocrates 2, 8, 11. nimium in ea cura, quæ concursus insuavis literarum vitatur, fuit 9, 4, 35.
- Lacedæmonius, qui permutato cum uxore habitu, e custodia ut mulier evasit 2, 17, 20.
- Thrasymachus Chalcedonius 3, 3, 4. cum Gorgia floruit 3, 1, 10. *in iis est, qui primi Communes Locos tractasse dicuntur* *ibid.* 12. ab eo Pæon inventus est 9, 4, 87.
- Thucydides, *historicus* 10, 1, 74. 10, 2, 17. *judicium de eo* 10, 1, 73. ei opponere Sallustium non verear 10, 1, 101. M. Tullius illum non putat utilem oratori, quamquam eundem bellicum canere existimet 10, 1, 33. *an parum studiosus compositionis fuerit?* 9, 4, 16. *ex eo exemplum mollissimi rhythmorum generis* 9, 4, 78. *conf.* Philistus.
- Tiberius Cæsar, Theodorum Gadaureum Rhodi studiose audisse, quum in eam insulam secessisset, dicitur 3, 1, 17.
- Tibullus, Alb. elegiæ mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor 10, 1, 93.
- Timagenes, *historicus* 1, 10, 10. *judicium de eo* 10, 1, 75.
- Timanthes, Cythnius, *pictor*: ejus fabula, qua Colotem Teium vicit 2, 13, 13.
- Timotheus, clarus in arte tibiarum 2, 3, 3. eum ferunt duplices ab iis, quos alius instituisset, solitum exigere mercedes, quam si rudes traderentur *ibid.*
- Tinca Placentinus 1, 5, 12. *vid.* *Cic. Bruto* 46.
- Tiro, libertus Ciceronis: *an tres illos de jocis M. Tullii libros ediderit, auctor* 6, 3, 5. Ciceronis commentarios contraxit 10, 7, 31.
- Tifias, Siculus, *rhetor*, apud Platonem 2, 16, 3. Corax et Tifias, artium scriptores antiquissimi 2, 17, 7. 3, 1, 8.
- Titius, *orator, unde genus saltationis dictum fuit* 11, 3, 128.
- Tityus maximus 6, 3, 71. *Variatur circa scripturam: homo ignorabilis.*
- Trachallus *f.* Trachalus, *orator, ætate Quincillianæ* 10, 1, 119. 12, 5, 5. contra Spatalen 8, 5, 19. *dictum ejus aliquod* 6, 3, 78. *judicium de eo* 10, 1, 119. *vox ejus laudatur* *ibid.* et 12, 5, 5. *seq.* *sonus eidem tribuitur* 12, 10, 11.
- Trachalum a Græco Τράχνηλος scribi vult Burm. p. 554.
- Tragicus non ignobilis 1, 12, 18. *i.* Euripides. *v. n.* -nofter, *incertus* 9, 3, 57. *incertum etiam est, quis sit ille, cujus verba produciuntur* 9, 3, 77. *it.* 9, 4, 140. *conf.* *supra* Accius.
- Tragici 8, 6, 26 et 34. 11, 1, 38.
- Tragœdi *f.* tragœdiæ scriptores 1, 5, 21. 4, 2, 13. 10, 1, 97. 11, 3, 73. utiles 1, 8, 6. verborum in tragœdiis gravitas inveniri potest 1, 8, 8. tragœdiæ veteres clauduntur illo *Plaudite* 6, 1, 52.
- Trebatius, Ictus 3, 11, 18.
- Taberonis oratio in Ligarium 5, 13, 20 et 31. 10, 1, 23. *conf.* 11, 1, 78 et 80. *add.* Cicero pro Ligario.
- Tyndaridarum fabula 11, 2, 16. *seqq.*
- Tyro: *vid.* Tiro.
- Tyrtaeus, *poeta* 10, 1, 57. 12, 11, 27. *conf.* 1, 10, 14.

V.

- Valerius Flaccus, *C. judicium de eo* 10, 1, 90.
- Valgius, *C. rhetor*, discipulus Apollodori 3, 1, 18. 3, 5, 17. in præceptis Apollodori tradendis Latine diligentissimus fuit *ibid.* interpretatio hæc Latina citatur 3, 5, 17. et 5, 10, 4. *Videri jubet Burmannus Broukh. ad Tib.* 4, 1, 180. et *Harduin. in Ind. Plinii.*
- Varenus: *vid.* *Ind. I. vel sub* Cicero.
- Varius, *poeta*: *judicium de eo, ejusque Thyeste* 10, 1, 98. *verba ex Thy-*

- esse 3, 8, 45. *ejus fragmenta collegit Rutgers. Venusin. lict. c. 3.*
 — Q. Suetonius 5, 12, 10. *vid. Val. Max. 3, 7, 8.*
 Varro 8, 6, 73. *sine dubio est ille M. Terentius.*
 — Attacinus, P. *poeta 1, 5, 18. interpret operis alieni 10, 1, 87. iudicium de eo ibid.*
 — M. Terentius: *præcepta sapientiae versibus tradidit 1, 4, 4. liber ejus de initiis Urbis Romæ 1, 6, 12. satiræ genus, quod non sola carminum varietate mixtum, condidit 10, 1, 95. iudicium de eo 10, 1, 95. vir Romanorum eruditissimus ibid. pene omnia tradidit 12, 11, 24. plurimos libros, et doctissimos composuit 10, 1, 95. ejus quædam etymologiæ refelluntur 1, 6, 37. add. 8, 6, 73. ejus de Plauto iudicium 10, 1, 99.*
 Varus, L. Epicureus, Cæsaris amicus 6, 3, 78. Varus auctor est Virgilium die paucissimos composuisse versus 10, 3, 8.
 Vatinius, P. 6, 3, 68. 77. 84. 11, 1, 73. *conf. sub Cicero.*
 Vectius, quem, Prænestinorum sermone utentem, Lucilius insectatur 1, 5, 56. *alius, de quo Cic. Bruto c. 46.*
 Vestinus, M. 6, 3, 65.
 Vettius: *vid. Chrypsippus.*
 Vibius: *vid. Crispus. Curius.*
 Victorius, Marcellus, *ad quem est proœmium totius operis: conf. 4, pro. init. idem commemoratur Ep. ad Tryph. 1. Pro. 6. 4, pro. 6, pro. init. it. lib. 12, extr. filium ejus instituit Quintilianus pro. 6. 4, pro. 1.*
 Virgilius Maro, P. *ejus versus et verba 1, 3, 13. 1, 4, 28. 1, 5, 18. 25. 27. 28. 43. 1, 6, 2. 2, 13, 8. 4, 2, 2. 5, 9, 15. seq. 5, 10, 10. 5, 11, 14 et 30. 6, 2, 22. 7, 9, 7 et 10. 8, 2, 3. 9, 14. 15. 8, 3, 19. 54. 63. 70. 72. 73. 78. 84. 8, 4, 6. 18. 24. 8, 5, 6. 11, 8, 6, 8. 10, 11. 12. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 29. 34. 41. 42. 45. 52. 60. 66. 68. 69. 73. 9, 2, 7. 9. 10. 11. 26. 36. 37. 39. 48. 49. 50. 54. 64. 9, 3, 6. 8. 9. 11. 14. 15. 17. 18. 20. 21. 24. 25. 26. 28. 34. 35. 39. 44. 46. 51. 52. 53. 59. 64. 75. 96. 9, 4, 40. 49. 54. 65. 85. 10, 1, 12 et 92. 11, 3, 34. 36. seqq. 70. 176.*
 12, pro. 3. v. n. 12; 1, 27. 12, 11, 26. 27. *sub Menalce persona Virgilius est intelligendus 8, 6, 47. in Bucolicis 8, 6, 46. 9, 2, 13. 10, 1, 56. in primo Georgicon 8, 3, 78. quid operum suorum principiis faciat? 4, 1, 34. ejus manus f. ἀυτόγραφα 1, 7, 20. Iopas 1, 10, 10. ἀντρασιόδωτος præclata apud Virgilium multa reperio exempla 8, 3, 79. visiones quædam apud eum 6, 2, 32. seq. 8, 3, 63. 8, 4, 24. nus, clausula 8, 3, 20. versus in Cimbrum affectatorem 8, 3, 27. seq. iudicium de Virgilio 10, 1, 85. seq. ab Homero secundus est, propior tamen primo quam tertio ibid. Nicandrum secutus est 10, 1, 56. Euphorionem probavit ibid. facetum carminis genus ei natura concessum esse dicit Horatius 6, 3, 20. ab hoc lectio incipienda 1, 8, 5. 10, 1, 85. ubi non imitandus oratori 8, 6, 18 et 25. auctor eminentissimus 1, 10, 10. acerrimi iudicii 8, 3, 24. amantissimus vetustatis 1, 7, 19. et 9, 3, 14. antiquorum verborum ornamento est unice usus 8, 3, 24. seq. cujuscmodi ibidem profuerunt olli, quianam, mis, pone. illo, volucres pennis remigare, in apibus ac Dædalo speciosissime est usus 8, 6, 18. paucissimos quoque die versus composuit 10, 3, 8. geminavit S 1, 7, 20. scripsit pictai, aulai 1, 7, 19. cacophonon apud eum, falso existimatum 8, 3, 47.*
 Virginius, rhetor 3, 6, 44. 7, 4, 24. 11, 3, 126. *ubi Flavius vocatur: Flaccum malit Burman. ætate Quintilianii 3, 1, 21. accuratius scripsit de arte rhetorica ibid. erroris arguitur 4, 1, 23.*
 Vifellius, rhetor, non negligens auctor 9, 2, 101. proprie libros operi figurarum dedicavit 9, 3, 89. *ejus quædam peculiæ figuræ 9, 2, 107.*
 Ulyssis eloquentia 12, 10, 64. *religua vid. in Ind. I.*
 Volumina tota in hanc disputationem de statu impendisse multos scio 3, 6, 21.
 Volusenus, Catulus 10, 1, 24.
 Urbina, Urbiniensis lis 7, 2, 5 et 26.

X.

Xenophon, *historicus et philosophus* 9, 2, 36. 10, 1, 75. 12, 10, 4. *tribuitur ipsi* jucunditas in affectata, sed quam nulla possit affectatio consequi, ut ipsæ finxisset sermonem Gratiae videantur, et in hunc transferri *illud* iustissime possit, in labris ejus sedisse quandam persuadendi deam 10, 1, 82. ejus ore Musas esse locutas, Cicero existimat 10, 1, 33. non tamen utilem oratori putat *idem ibid.* e jusdem libros Cicero edidit translatos 10, 5, 2. Xenophontis uxor,

et hujus sermo cum Aspasia apud Aeschinem Socraticum 5, 11, 27.

Z.

Zeno *aliquis* 4, 2, 117. *v. n.*

— *philosophus* 2, 20, 7. 12, 1, 18. mercedes a discipulis accepit 12, 7, 9.

Zeuxis, *pictor* 12, 10, 4. *seq.*

Zoilus 9, 1, 14.

Zopyrus Clazomenius: *nomen ἑσώσως* primum ab eo traditum putant *aliqui* 3, 6, 3.

INDEX III.

*Auctorum veterum ac recentium,
qui in Notis laudantur, explicantur, illustrantur,
emendantur, &c.*

- ABRAMIUS** *notat.* 6, 3, 25.
Academia, *vid.* Inscriptionum Ac.
Æschines *histrion fuit* 2, 17, 12. *ejus locus explic.* 3, 6, 3.
Æschylus: *de ejus fabulis an correctæ* 10, 1, 66.
Anaxagoras 12, 2, 22.
Anaximenes, rhetor 3, 4, 9.
Antonius, M. 3, 1, 19. 12, 9, 5.
Apuleius *explic.* 1, 5, 38. 8, 2, 13.
Aristophanes *explic. contra veterem Scholiast.* 8, 2, 13. *it.* 10, 1, 66.
Aristoteles *defend.* 4, 1, 37. *emend.* 3, 7, 25. 8, 3, 37. *explic.* 9, 4, 88.
Arnobius 1, 10, 32.
Alconius Pedianus *redarg.* 11, 3, 118.
Afinii 12, 1, 22. **Afinius pro Afrenate** dixit 10, 1, 22.
Barnesius 5, 10, 31.
Barthius, Casp. *laudat.* 12, 10, 79.
Baffus, Saleius 10, 1, 90.
Beda, Venerab. 1, 10, 35.
Bentleius *laudat.* 9, 4, 75. 12, 10, 79.
Bergerus de Pulchrit. Orat. 8, 5, 28.
Boivin 7, 2, 7.
Brummer, de L. Cincia 1, 12, 18.
Burmannus *laudat. passim, c. g.* 4, 2, 2. 6, 1, 38. 6, 3, 58. 8, 2, 5. 8, 9, 3, 58. 12, 10, 14. 67. 70. 79. *corrige.* 6, pro. 3. 6, 3, 7. 9, 3, 67. 12, 10, 67.
Bynkershoekius *laudat.* 3, 6, 69. 5, 10, 39. 6, 3, 106. 7, 4, 44.
Cæsar, C. Jul. 6, 3, 5.
Cambdenus 1, 10, 40.
Cannegieter 9, 3, 11.
Capella, Martian. *notat.* 9, 4, 45.
Carolus M. *num potuerit scribere?* 10, 3, 18.
Casaubonus *notat.* 10, 1, 95.
Cassius Severus: *ejus character* 10, 1, 22.
Cato, M. *an de arte rhetorica scripserit* 3, 1, 19.
Catullus *refut. et explic.* 9, 3, 16.
Celfus, A. Corn. 3, 6, 63. 10, 1, 124. 12, 11, 24.
Christius, Jo. Frid. *laudat.* 8, 3, 46. 12, 9, 8.
Cicero *defend.* 4, 5, 11. 8, 3, 51. 9, 4, 14. 16. *explic.* 8, 3, 36. 8, 6, 30. 9, 3, 1. 61. 67. *reprehend.* 8, 3, 54. 9, 3, 1. *refut.* 9, 3, 58. *vindic.* 9, 3, 38. 67. 85. 11, 1, 10. *quædam ejus loca præcipue laudanda indicantur* 4, 1, 20. 4, 5, 20. 5, 7, 11. 5, 13, 38. 7, 6, 7. 8, 4, 28. 9, 2, 30. 9, 3, 80. 83. 12, 10, 75. *add.* de Verrina prima 4, 1, 20. *præterea agitur de Commentariis ejus* 4, 1, 69. *de orat. pro Milone habita* 4, 3, 17. *de Rhetoricis* 3, 3, 6.
Clarke, Sam. *laudat.* 5, 11, 40. 12, 10, 64.
Claudianus *vindic.* 1, 2, 18.
Clemens Alexandrinus *vindic.* 9, 3, 85.
Clericus, Jo. *laudat.* 7, 9, 1.
Columella 8, 3, 80.
Cornificius, rhetor 3, 1, 21.
Cortius *notat.* 1, 2, 18. 10, 1, 46.
Cuningamus 12, 10, 33.
van Dalen, Anton. 12, 10, 74.
Davissius *refut.* 11, 1, 30.
Demades, orator 2, 17, 12.
Dodwellus 10, 1, 24.
Durandus, David. 12, 10, 3.

- Eginhardus *explic.* 10, 3, 18.
 Ennii Medea 5, 10, 83.
 Euripides 3, 1, 14.
 Faber, P. 3, 6, 71.
 Fabri Thesaurus *emend.* 3, 6, 13.
 Fabricius, Jo. Alb. *laudat.* 1, 10, 12.
     2, 17, 12. 2, 20, 7. 3, 4, 9. 5,
     11, 38. 6, 3, 59. *emend.* 2, 15,
     10. 3, 4, 9. 10, 1, 66.
 Facciolatus 1, 9, 5.
 Francius, P. 11, 3, 68.
 Gebaverus, G. C. *laudat.* 1, 8, 6.
     12, 3, 5.
 Gebhardus, Jan. *refut.* 6, 3, 87. 8,
     pro. 15.
 Germanicus Augustus, *geminus* 10,
     1, 91.
 Gesnerus *se ipse corrigit* *Præf.* §. 8.
     6, 2, 3. 8, 5, 21. 9, 2, 47. 12,
     10, 16.
 Grævius *laudat.* 8, 5, 28. *emend.* 3,
     6, 13.
 Gronovius, Jo. Frid. *laudat.* 1, 12,
     13. 9, 2, 47. 9, 3, 13. 12, *pro.*
     4.
 Gutherius *reprehend.* 7, 9, 5.
 Harduinus 5, 12, 17. 12, 10, 78.
 Hartung, 8, 3, 84.
 Heinſius 1, 2, 18.
 Henninius, H. C. *laudat.* 7, 9, 4.
 Helychius *emend. et explic.* 8, 2, 13.
 Heumannus *laudat.* 12, 10, 16. *et*
     al.
 Heusinger 7, 9, 5. 9, 3, 6. 12,
     10, 32. 33.
 S. Hieronymus *notat.* 1, 1, 20. *ex-*
     plic. 1, 1, 27.
 Hippocrates 3, 6, 63.
 Horatius *vindic.* 8, 6, 17. *de ejus*
     Od. 1, 14, *vid.* 8, 6, 44.
 Inscriptionum Academiæ Historia
     11, 2, 38.
 Iocrates 2, 15, 4. 3, 1, 14. 3, 6,
     3.
 Juvenalis *illustrat.* 12, 10, 74.
 Kromayerus 3, 6, 63. 8, 6, 21.
 Küsterus, Ludolf. 7, 9, 2.
 Laërtius, Diog. *illustrat.* 12, 7, 9.
 Lucanus *vindic.* 1, 2, 18.
 Lucianus 1, 1, 17. 6, 3, 97. 12, 2,
     22. *Hemſterhuiſ.* 5, 12, 21.
 Lucretius *emend.* 3, 1, 4. *vindic.* 8,
     6, 45.
 Lyſias 3, 8, 51.
 Miscellaneæ Obſſ. Epist. ad Try-
     phon. 2. *it.* 1, 1, 30.
 Morgagnus 12, 11, 24.
 Morhofius 1, 5, 56.
 La Motte, Carol. 11, 3, 67.
 Naucrates 3, 6, 3.
 Nicolaus Smyrnæus 1, 10, 35.
 Obrecht. Ulric. *laudat.* 6, 3, 92.
 Ovidius *vindic.* 1, 2, 18. *explic.* 11,
     3, 133. *refut.* 12, 10, 75.
 Parerga Gotting. 12, 10, 16.
 Passeratius 6, 3, 5.
 Paullus in Sentent. *emend.* 12, 8, 13.
 Pearcius, Zach. 6, 3, 38. 9, 1, 26.
     emend. 9, 1, 29.
 Pedianus, *vid.* Asconius.
 Perizonius *laudat.* 6, 2, 3. 7, 9, 2.
 Philander 9, 4, 65.
 de Pitaval, Gayot 7, 2, 5.
 Plato 2, 15, 24. *vindic.* 8, 3, 36.
 Plinius Major 11, 3, 143. *explic.*
     5, 12, 17. 12, 10, 76. Junior
     explic. 9, 3, 1. 10, 1, 82. 11, 3,
     156.
 Plutarchus 6, 3, 97. 12, 2, 2.
 Polycrates 2, 17, 4.
 Pontanus, Jo. Jov. 1, 10, 32.
 Potterus *corrigit.* 9, 3, 85.
 Propertius 8, 3, 22.
 Quintilianus: *declam. vindic.* 1, 2,
     18. *reprehend.* 5, 14, 6. 10. *ſeqq.*
     9, 4, 44. *non diſtinxit librum in*
     capita 2, 15, 1. 2, 17, 1. 4, 5,
     26. 5, 4. *non eſt auctor dialogi de*
     cauſſis corr. eloquentiæ 8, 3, 58.
     conf. 5, 12, 23. *non eſt accuratus*
     in præceptionibus artis 8, *pro.* 3.
     8, 6, 2. *non bene vertit Græca* 9,
     3, 55. 9, 4, 88. *in afferendis auc-*
     torum verbis memoria labitur 2, 13,
     14. 8, 3, 83. 9, 2, 47. 9, 3, 87.
     9, 4, 85. *in iudiciis de ſcriptoribus*
     ſequitur Dionyſium Halicarnaff. 10,
     1, 52. *imitatur Tibullum* 1, 11,
     19. *item Horatium* 1, 12, 17. *a-*
     dulatur Domitiano 1, *pro.* 15. 4,
     pro. 2. 10, 1, 91. 12, 2, 6. 12,
     3, 12. *locuples non fuit* 6, *pro.* 13.
     ex impatientia doloris propter mortes
     ſuorum, deos incuſat 6, *pro.* ab *init.*
     v. n. conf. *Præf.* Geſneri.
 Ramireſius *refut.* 8, 6, 53.
 Rapicius, Jovita 9, 4, 45.
 Regius, *Interpres* Quintil. *laudat.* 9,
     2, 79. *reprehend.* 9, 3, 38.
 Rollinus *reprehend.* 9, 4, 34. 12, 10,
     70.
 Roloffius, Frid. Guil. 8, 6, 21.
 Rutilius 3, 1, 21.
 Rycquius *refut.* 12, 10, 74.
 Salluſtius *illustrat.* 2, 5, 19. 8, 6, 59.
     in Ciceronem 4, 1, 68.
 Santra Grammaticus 12, 10, 16.
 Seneca *vindic.* 8, 5, 21.
 Socrates 12, 8, 9. 12, 11, 1.
 Statius *vindic.* 12, 10, 79.

- Stephanus, Henr. 8, 6, 21.
 Suetonius *illustrat.* 11, 3, 140.
 Tacitus *explic.* 10, 1, 91. *reflit.* 9,
 3, 1. f.
 Terentius *vindic.* 9, 2, 83.
 Theodorus Byzant. 3, 1, 11.
 Trebonius 6, 3, 5.
 Valerius Flaccus *explic.* 10, 1, 91.
 Vavaffor 6, 3, 5.
 Virgilius *vindic.* 8, 6, 45. 9, 3, 8.
- Voffius G. I. 8, *pro.* 3. 8, 3, 48. 8,
 6, 57.
 Werlhofius *laudat.* 6, 1, 32. 6, 3,
 69. 7, 1, 9. 31. 7, 9, 5. 8, 2, 20.
bis. 8, 3, 28. *bis.* 8, 6, 33. 37. 57.
 9, 3, 11. 12. 67. 9, 4, 84. *bis.* 85.
 10, 7, 8. 11, 2, 25. 11, 3, 16.
 58. 81. 12, 10, 32.
 Zeno 4, 2, 117.

FINIS.

ADDENDA.

VAR. LECTT.

I, 12, 14. *musicis modis*] *Musicis notis* esse in Gothano, monuit me Cl. Heusingerus.

III, 3, 12. *rhethorices propria videri potest*] *Priva* conjicit Burmannus, et firmat ad Ovid. Met. 9, 20.

VI, pro. 16. Pro illo *certum est*, quod notamus sub g, Gothanus secundus habet *cecum est*, quo firmatur conjectura nostra *æquum*.

VI, 1, 6. *non arguentis est, sed monentis*] *Moventis*, quod e Gothano r. protulimus, etiam in altero esse observat Heusingerus, et non alienum esse judicat.

VI, 1, 13. Heusingerus ex utroque codice Gothano legendum censet, *Mentus etiam, si est adhibendus, ut faciat idem* (h. e. licet eandem vim habeat) *hunc* habet locum fortiozem, &c.

VI, 1, 26. Pro *scenicis actoribus* belle G. 2. *actionibus*.

VI, 1, 40. G. 2. *nam senis caduca veri infusam*.

VI, 2, 6. *sensum oculorum premit amor*] G. 2. *præcipitat animus*.

NOTIS.

III, 6, 26. Indicavit mihi pro veteri amicitia, *locum magni ICTi*, quem non subiciebat memoria, ICTus ipse non vulgaris, idemque acutissimus et vere elegans, Neuburius, Prætor in hac urbe Regius. Est autem Matthiæ Berlichii in Deciss. aureis, n. 66, de pecunia ad ludum mutuo data, §. 13. p. 160. *Quæ tamen omnia, inquit, huc usque de prohibita pecuniæ ad ludum mutua-
ta repetitione dicta, fallunt tempore pestis. Propterea quod tempore pestis, ad fu-
giendas melancholicas cogitationes, quivis ludus permittitur* (laudantur hic aucto-
res aliquam multi) *temporeque pestis inter Deum et homines bellum esse dicatur* (nubes testium) *quo omnes leges et dispositiones juriæ cessant*.

ERRATA.

Pag. 48. col. 1. l. 18. pro *Cari lege* *Carin*.

Pag. 93. col. 1. l. 6. pro 1, 20, 5. lege 1, 20, 10.

Pag. 352. col. 2. l. 8. pro 15, lege 13.

Pag. 400. col. 2. l. 20. pro 9, 4, 80. lege 9, 4, 18.

114329

Quintilian. De institutione oratoria
De institutione oratoria, libri duodecim;
ed. by Gesner.

Vol. 2

LL

Q78de1Ges

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

**Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED**

